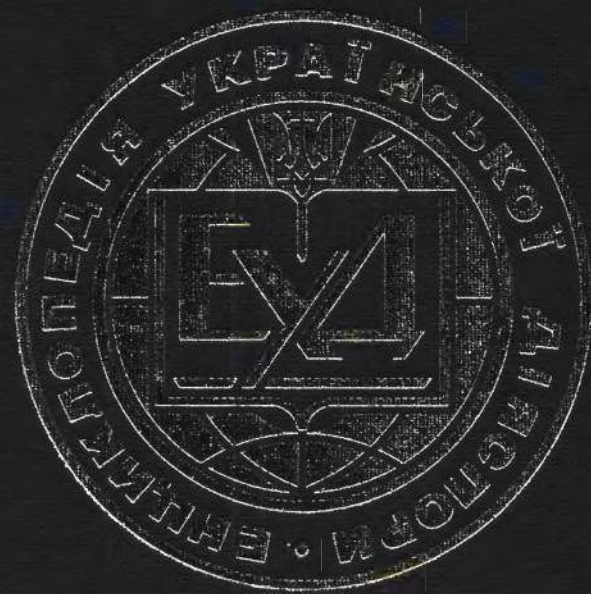
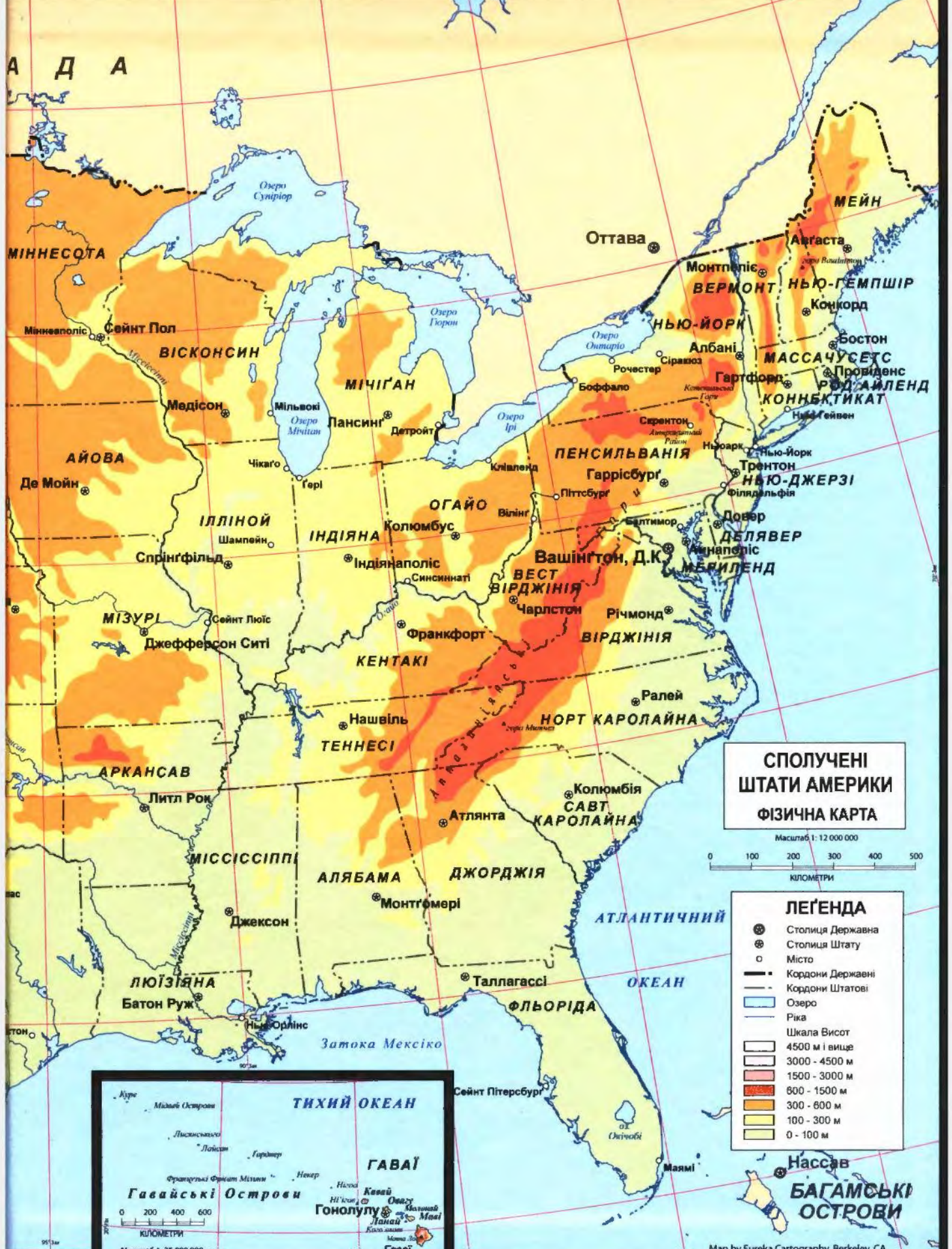

1. о. Агапій Гончаренко – перший український емігрант в США, суспільний діяч, видавець “The Alaska Herald” і “Свободи”.
2. Вітання з хлібом і сіллю – Воррен, Міч. 1986.
3. Бандуристи на таборі “Кобзарська Січ” в Емлентон, Пен.
4. Пам’ятник Т. Шевченка у Вашингтоні, Д.К.
5. Комітет Об’єднаних Українсько-Американських Організацій Нью-Йорку, 1950-ті рр.
6. Український павільйон на Всесвітній Виставці в Чикаго, червень 1933 р.
7. Танцювальний ансамбль “Каштан”, Клівленд, Ог.
8. Спортовий клуб “Крилаті” при СУМ в Йонкерс, Н.Й., перша футбольна дружина, 1981-84 рр.
9. Дерев’яна Українська Греко-Католицька Церква св. Івана Хрестителя в Гантері, Н.Й.
10. Українські жінки пікетують Білий Дім, протестуючи проти польського панування над Західньою Україною. Січень 1922 р.
11. св. Андрія Церква-Пам’ятник Української Православної Церкви в США біля цвинтаря в Савт Бавнд Бруку, Н.Дж.
12. о. Іван Волянський, перший український греко-католицький священник в США, організатор українського громадського життя в Америці, редактор і видавець “Америки”.

**СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ
ФІЗИЧНА КАРТА**

ЛЕГЕНДА

- Столиця Державна
- ⊙ Столиця Штату
- Місто
- Кордони Державні
- - - Кордони Штатові
- Озеро
- Ріка
- Шкала Висот
- 4500 м і вище
- 3000 - 4500 м
- 1500 - 3000 м
- 800 - 1500 м
- 300 - 600 м
- 100 - 300 м
- 0 - 100 м

ГАВАЇ

Тихий океан

Гаванські Острови

Гонолулу

Масштаб 1: 35 000 000

ENCYCLOPEDIA OF UKRAINIAN DIASPORA

Volume 1

United States of America

Book 1

A - K

Vasyl Markus, *Editor*

Daria Markus, *Co-editor*

Shevchenko Scientific Society, Inc. USA

New York - Chicago

2009

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ

Том 1

Сполучені Штати Америки

Книга 1

А - К

Василь Маркусь, *Головний редактор*

Дарія Маркусь, *Спів-редактор*

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці
Нью-Йорк - Чикаго
2009

Shevchenko Scientific Society, Inc. USA

Copyright © 2009 Shevchenko Scientific Society, Inc

ISBN 0-88054-145-8 (V.1, bk.1)
LCCN 98117067

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Entsyklopediia ukrains'koi diaspory / Vasyl'Markus' (holovnyi redaktor) et al.

448 p. Includes bibliographical references.

Contents:

- v.1. Spolucheni Shtaty Ameryky, Book 1. A-K / Vasyl' Markus', Dariia Markus'
- v.4. Avstralia, Aziia, Afryka / Vasyl' Markus'

ISBN 0-88054-145-8 (v.1, bk.1)

ISBN 5-7702-1069-9 (v.4)

I. Ukrainians--Foreign countries--Encyclopedias.

I. Markus', Vasyl'. II. Markus', Dariia. III. Shevchenko Scientific Society (U.S.)

DR 508.44. E58 1995

98117067

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission of the copyright owner.

Printed in USA

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Василь Маркусь *головний редактор*
Дарія Маркусь *спів-редактор*

СПІВРОБІТНИКИ РЕДАКЦІЇ

ЧІКАГО

Галина Заяць (†) *секретар редакції*
Надія Заяць *адміністратор редакції, каталогізування*
Теодора Турула *мовний редактор, макетування*
Оксана Роздольська *укладання матеріалів*
Володимир Трошинський *радник-редактор (Київ)*

Добровільні співпрацівники в канцелярії:

Іванна Горчинська *автор, радник*
Рута Галібей *бібліотека*
Еміліян Басюк (†) *архів*
Ілля Ткачук-Роман *архів періодики*

Зеновія Литвинишин (†), *укладання матеріалів*
Емілія Вишницька,
Любомира Шеремета,
Надя Горб

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ

Орест Попович, Володимир Василяк, Василь Лопух,
Василь Махно, Володимир Петришин, Роман Процик

ГОЛОВНІ СПОНСОРИ ЕУД

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці
Фундація Приятелів Енциклопедії України

ілюстрації:

мапи США - *Eureka Cartography, Berkeley, CA., Надія Заяць*

лого:

НТШ - *Яків Гніздовський*, ЕУД, ЕУД-США - *Юра Заяць*

Від Видавничого Комітету

Пропонуємо читачеві першу книгу Американського тому ЕУД, обсяг якого становить 450 сторінок, з яких 8 сторінок кольорових фотографій. У книзі подано 1942 гасла, 695 фотографій та ілюстрацій, в тому числі 62 кольорових, 5 таблиць з числовими даними і дві кольорові карти.

Видаючи цей том, ми вповні свідомі того, що як і в кожній енциклопедії, інформація в ньому не всюди усучаснена, подекуди вимагає доповнень і редакційних уточнень. Передбачаючи застереження, що їх породять існуючі прогалини, ми заздалегідь повідомляємо читачів, що невдовзі після появи друкованої версії цього тому, ми подамо його також і в електронному форматі на інтернеті.

В інтернетному варіанті, користувачі енциклопедії матимуть можливість запропонувати свої доповнення і правки, скеровуючи їх до веб-сторінки НТШ-А www.shevchenko.org

Ця перша книга Американського тому охоплює літери А-К.

Продовжується праця над комплектуванням другої і третьої книги, відповідно літер Л-С і Т-Я.

У додатку до вже згаданих Головних Спонсорів ЕУД, це видання підтримали: Українсько-Американська Федеральна Кредитова Спілка "Самопоміч" в Чікаго, Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" в Нью-Йорку, Фондація "Спадщина" банку "Певність" в Чікаго.

ПЕРЕДМОВА

Понад десять років тому появився четвертий том Енциклопедії Української Діаспори (ЕУД), присвячений Австралії, Азії та Африці, перший зі запланованих семи томів. Одночасно підготовувався перший том у трьох книгах про Сполучені Штати Америки (США). Праця продовжувалася з різними вислідами і над іншими томами ЕУД.

Перший том, про США, у загальному подібний до четвертого тому. Він наслідуює "австралійський" том за своєю структурою, підбором матеріалів і їх презентацією. Такі жанри заступлені в ЕУД "США":

а) біографії-життєписи людей з різних професій, подаються в тій країні, в якій дана людина провела останній період життя. Вийняток творитимуть особи, які з діаспори повернулися в Україну та закордоном провели значну частину свого життя;

б) міста, оселі й штати чи регіони, наскільки в них поселилися українці, їх важливість з погляду української присутності (церковна громада, світські організації, історичне минуле зв'язане з українською громадою);

в) подано центральні суспільні організації і товариства різного типу, а місцеві лиш ті, що існують під окремою назвою і чимось відзначилися: братські, громадські, політичні, виховні, молодіжні, студентські, жіночі, комбатантські, спортові, кооперативні, мистецькі, музичні, літературні, професійні й т.д.;

г) установи, що сприяють ростові українства в культурному, економічному, релігійному, освітньому, фінансовому, харитативному, науковому й т.д., в тому і такі, що не є українськими, але мають відношення до українства;

г) видання і преса, які видавалися

українцями або присвячені українській проблематиці;

д) тематичні статті про події і явища, які відіграли ролі в житті діаспори: тиждень поневолених народів; тисячоліття хрещення України, пам'ятники, цвинтарі, фундації, зв'язки з Україною, асиміляція, мовна практика, філіялія тощо.

Тут не будемо вичерпно вичисляти категорії гасел і статей, що їх поміщено в ЕУД. Вони радше інклюзивні, а не ексклюзивні. Так само ілюстраційний матеріал (знімки, карти, таблиці) подаються лиш селективно та в міру їх важливості.

Не треба спеціально говорити про труднощі й проблеми в цій праці, але приходить вказати на ті питання, які розтягли пляновані реченці, вплинули на характер праці та на її вислід. Ними були:

а) політичні зміни на материку і в діаспорі; незалежність України відкрила Україні діаспору, і навпаки;

б) демографічні зміни в українській діаспорі в США; впродовж останніх десяти років українські імігранти з т.зв. четвертої хвилі кількісно перевищили повосну іміграцію;

в) на відміну від попередньої хвилі, нові імігранти в більшості в молодшому і середньому віці, з тенденцією природного доповнення;

г) структура українського суспільства змінилася, устabilізувалася; коли перед десяти роками виникало питання про зміну поколінь у громаді, то тепер воно представляється інакше – нове покоління є, виникає лише питання, як воно включиться в життя діаспори;

г) у зв'язку з тим постає питання вкладу

новоприбулих у життєдіяльність української спільноти в США;

д) природний відхід творчої інтелігенції з попередньої хвилі імігрантів порушив і склад співробітників ЕУД, їх стало менше і кількісно, і якісно, зокрема в галузі дослідження діаспори. Якщо 20-30 років тому існував певний гурт гуманітаріїв, яким були близькі проблеми діаспори в минулому і сьогодні, то тепер цих людей обмаль, і їх працевиданість обмежена;

е) так само ресурси діаспори призначені на інші цілі, ніж діаспорознавство, вони звернені на Україну – політична допомога, харитативна й освітня;

є) людські ресурси з України, щоправда, існують і потенційно можуть бути використані, але тільки за адекватною винагородою і при умові прийняття їх методів і стандартів праці.

Цей список проблем і труднощів можна б продовжувати. Вистачить сказати, що праця над ЕУ і ЕУД відбувається в дещо іншому контексті. Нові умовини України ставлять нові проблеми перед редакцією – тематичні, людські й матеріально-фінансові, які треба було розв'язувати з обмеженим персоналом і малими ресурсами, при цьому з поширеним засягом праці та з незмінними вислідами – якістю праці. Пригадується постійне звертання неспокоїної публіки "видайте те, що є, і так, як є". На це редакція не могла погодитися. Рівень ЕУ зобов'язував і ЕУД. Можна було піти на малі уступки, але містити того, що і як прислалі з місць (або що не прислалі!) було неможливо. Серед рідких були вийнятки, що з місць вміло й відповідально подавали інформацію чи писали гасла. Треба було всі надіслані матеріали сильно редагувати, скорочувати або доповнювати бракуючі дані, відповідно до цілості матеріалів в ЕУД. Над малим гаслом про якусь місцевість у Пенсильванії треба було витратити час, шукати дані в різних календарях, довідниках (яких і не було в редакції), щоб гасло було акуратне й цінне.

Ми намагалися зорганізувати мережу співробітників у регіонах і містах США, але не всі вони відповідно працювали і співпрацювали з редакцією. Можливо, що не було присвячено належної уваги цим групам; не було достатньо поїздок і зв'язку редакції з ними, але редакційний

склад з трьох осіб, з них тільки одна особа компенсована, та ще кількох принагідних працівників-"добровольців" не могли цього зробити. Тих кілька осіб, що працювали в нас з України, були тут за коротко (3-6 місяців), при цьому їм треба було входити в роботу. Коли ознайомились з працею вже збиралися від'їжджати...

Можна б продовжувати обговорення проблем внутрішньої редакційної "кухні". Це не змінює ситуації, що ми працюємо не в ідеальних умовах і не даємо ідеальний продукт. Але і не "полову". Тільки максимально ошліфовані гасла, подано переважно істотний фактаж, витиснено "водичку" і зайвий журналістичний стиль; унормалізовано подачу матеріалів і даних. Дуже допоміжними в цьому відношенні були анкети (бл. 50% біографій зроблено з них), але залишилось відшукувати бракуючі біографічні дані (майже половину) в газетах та по журналах. В Галичині можна було назвати повіті і місцевості народження до 1939р., а потім вже ні, бо не мали адміністративного поділу советської України на села і райони.

При місцевостях ми користувалися переписом населення США з 2000р. Багато гасел було зредаговано до опублікування цього перепису і дані були з 1989р., потім знов треба було перевіряти, щоби довести до сучасного стану. При цьому заіснували поважні зміни; в малих традиційних оселях Пенсильванії, Нью-Джерзі, Нью-Йорку, Нової Англії (New England), кількість українців зменшилась, натомість українців знайшлося порівняльно багато в інших штатах – Фльориді, південних і західних штатах. Церковні дані неповні, немає таких довідників про УПЦ, як є про УГКЦ, також неповні дані про протестантські віровизнання.

Окремо належить згадати ще про закарпатську і лемківську іміграції. В редакції бракує повних даних, але ми намагалися подати про них найважливішу інформацію. Нам бракувало календарів "Соєдиненія" і "Просвіти" і, очевидно, і відповідного персоналу, щоби тим зайнявся. Організаційні заходи лемків і українців у російських православних парафіях не повністю опрацьовані, як і советофільське, т.зв. прогресистське середовище, яке було впливове в 1920-40 роках.

За вийнятком музичних і мистецьких

гасел, не було для інших галузей окремих редакторів, і всі інші гасла полагоджувала головна редакція. До окремих статей ангажовано авторів-фахівців даної ділянки, напр. статті про історію еміграції, літературу й окремих літератів, про архіви, бібліотеки, деякі видання, про релігійні центри і школи, про лікарів, проте в більшості (70%) гасел приходилося готувати самим. Ясно, нам допомагали місцеві групи, хоч би тим, що подавали інформацію, звіряли, а то, в окремих випадках, подавали сирий матеріал. Це останнє робили і представники окремих установ та організацій. Але це не було достатнім зокрема тоді, коли критерій був такий, що не все прислане годилося до друку. Часто за дальшою інформацією треба було звертатися до різних людей, і сотні кореспондентів це робили, але мало хто готовий був взятися за цілу ділянку, щоб її опрацювати. Тому в більшості оселі або осередки мешкання і діяльності української діаспори в США опрацьовані центрально – головною редакцією, при співучасті деяких місцевих авторів.

Тепер майже всі штати мають достатню кількість українців, і в них є деякі прояви українського життя. Це повинно бути також зафіксовано в ЕУД. Одночасно зменшується кількість українського населення в традиційних оселях, які виникли з кінцем 19 ст. і на початку 20 ст. Таким чином, географія українців поширена. Кожна місцевість, у якій живе кількасот українських імігрантів різних поколінь й існує якесь організоване життя (релігійні громади, якась світська організація тощо) мають бути представлені в ЕУД. Так само організації, що мають свої відділи по осередках, повинні бути відмічені з їх історією. За винятком деяких найстарших та найчисельніших відділів і таких, що спеціально відзначилися, всі інші будуть у збірних статтях, напр. УНС, Об'єднання Державного Відродження України тощо. Треба було особливу увагу звернути на те, щоб не повторялися ті самі матеріали по кілька разів.

Врешті, на певні гасла – шкільництво, образотворче мистецтво, бандуристи, хори, бібліотеки, спорт, народні доми тощо – автори повинні зібрати увесь матеріал і представити його повністю, з посиланням на суміжні статті. Це може писати або редагувати лише

хтось, хто орієнтується в цілості матеріалів діяспорознавства. Можна було робити в нашому випадку довідник біографій, осель, де жили українці, може ще живуть і до сьогодні, де були діяльні суспільні організації, але вже не тематичний довідник. Саме це спричинило найбільше труднощів. Настанова деяких авторів чи співробітників була така, щоб подати тільки сучасний стан (менш-більш останні п'ятдесят років), не дивлячись на те, що сталося з українською громадою до того часу. У США українці живуть і працюють вже 130 років, яких п'ять поколінь. Не можна говорити про українську діаспору без історичної перспективи. Кожен період і кожна "хвиля імігрантів" мала свої проблеми і властивості. Життя-буття діаспори є певною мірою віддзеркаленням і функцією рідного краю. Процеси, які там проходили, відбивалися позитивно і негативно в житті діаспори – і навпаки. Все це становить складну мозаїку процесів, які позначилися у релігійній, політичній, суспільно-громадській і культурній сферах діаспори. Все це повинно бути вияснено у діаспорній енциклопедії.

Що становить поняття української діаспори? Люди, що прибули з України, або їх нащадки, що зберігають певний зв'язок зі землею предків, свідомі країни свого походження, їх батьків і пращурів, що культурно і побутово щось зберегли і зберігають зі своєї спадщини, а найважливіше, що якоесь утотожнюють себе з долею свого народу і готові причинитися до її покращання. Є різні ступені й якості цього пов'язання, але якийсь вимір потрібний, щоб бути зарахованим до української діаспори, напр., саме утотоження в переписі населення з українським корінням. В етнічних українців цим є українське прізвище, мова, релігія (яка має в більшості українців національний характер), приналежність до організацій, емоційні спогади, що залишилися в пам'яті на ціле життя, і бажання чимось прислужитися до утривалення українськості як на батьківщині, так і в діаспорі. Немає "чистих" українців та асимільованих. Останні, якщо й існують, то вже не є українцями. Таких "американців" чистої води є всього 13%, а решта якоюсь мірою утотожнюють себе з країною чи народом свого походження. може бути хіба різний ступінь зберігання етнічності. Тих усіх, що ще пам'ятають свої

коріння, визначаємо як діаспора.

До них зараховуємо і тих, що кров'ю належать до українців, але такими не заявляють про себе, які навіть заперечують чи заперечували своє етнічне походження. Вони часто прибрали іншу ідентифікацію, протилежну до української, і тому для них є місце в енциклопедії української діаспори, якщо вони відзначилися саме її запереченням. За переписом 2000 р. визначилися 893,000 як українці, але ми знаємо, що вони є, не лише між 6,680 карпато-русинів, але й між 441,000 чехословаків, 253,000 східньо-європейців, 1,399 угорців, 8,971 поляків, 2,652 росіян, 127,000 "слов'ян", 798,000 словаків, 81,520 інших груп та 20,625 "американців". Зараховуємо до українського діаспорознавства і тих чужинців, що своєю працею внесли вклад у пізнання українства, а навіть у його поборення.

Таким чином у сферу діаспори належать материкові зв'язки з нею, але також українсько-чужинецькі зв'язки з даною країною. Вилучено з тих зв'язків тільки ті, що материкова Україна зробила для себе в даній країні, і то не все: частина діяльності материкових українців для людей в діаспорі належить до життєдіяльності діаспори. Так само діяльність чужих елементів (позитивна чи негативна) щодо українців знаходить своє висвітлення в ЕУД.

Під кінець приходиться відзначити кілька технічних і редакційних питань, з якими ми спіткнулися в ЕУД. Вони, в принципі, подібні до тих, застосованих в IV томі:

а) Скорочення подано ті самі з додатком таких, які специфічні для тому "США" і для діаспори в цій країні;

б) У прізвиськах не подаються повністю

хресні імена, якщо є таке гасло в даному томі; так само лише подаються ініціали або іноді й без них при відомих загальноукраїнських діячах чи персональностях; при інших прізвиськах розкриваємо ініціали;

в) Подаємо в дужках географічних назв чи осіб іншомовну транскрипцію, якщо цього вимагає уточнення;

г) В "Літературі" подаємо лише праці, що доповнюють суттєві джерела. Низку газетних статей пропускаємо;

г) Вживаємо метричну систему міри, навіть якщо у США вона не розповсюджена. Це з уваги на читача в Україні й закордоном;

д) У статтях понад 30 рядків – підписуємо авторів повністю, до 30 рядків подаємо ініціали, а список ініціалів і скорочень розкриваємо; нижче 15 рядків – авторства не зазначаємо; р.м. – редакційні матеріали (без визначеного автора);

е) При поданні осель і міст зазначаємо географічне положення і віддаль від найближчої столиці штату чи іншого великого міста;

є) Зберігаємо в принципі правопис Г. Голоскевича з 1929 з тими самозрозумілими змінами, що в тому дусі розвинулися, див. "Великий тлумачний словник" під редакцією В. Бусела (Київ 2001-Ірпінь, 2001). З ревізованих в Україні в 1990-их рр. правописів приймаємо лиш те, що відповідає духові та відрусифікації української мови. В цьому для нас визначальним є правопис "Енциклопедії Українознавства" В. Кубійовича (Сарсель 1955-95).

Василь Маркусь
Головний редактор ЕУД

ПРИЗВИЩА АВТОРІВ СТАТТЕЙ І ЗАМІТОК, ПІДПИСАНИХ ІНІЦІАЛАМИ

В. Баран	Володимир Баран	С.М.	Степан Максимюк
В.Б.	Володимир Баранецький	В.М.	Василь Маркусь
Р.Б.	Роман Барановський	Д.М.	Дарія Маркусь
Е. Басюк	Еміліян Басюк	В. Махно	Василь Махно
О. Бережницька	Оксана Бережницька	Г.М.	Галина Миронюк
О. Біланюк	Олекса Біланюк	М.М.	Микола Мушинка
Б. Бойчук	Богдан Бойчук	М. Неврлі	Микола Неврлі
М. Борецький	Методій Борецький	М.О.	Мирослава Олійник
Б. Бурачинський	Богдан Бурачинський	С.О.	Степан Олійник
Б. Винар	Богдан Винар	Л.О.	Лариса Онишкевич
Х.В.	о. Христофор Войтина	Я. Падох	Ярослав Падох
О.В.	Олег Воловина	Н.П.	Наталія Пазуняк
М.Г.	Микола Галів	М. Палій	Михайло Палій
Ю. Гончаренко	Юрій Гончаренко	А.П.	о.Атанасій Пекар
Б. Горбаль	Богдан Горбаль	Я. Пеленський	Ярослав Пеленський
І.Г.	Іванна Горчинська	М.П.	Мирослав Прокоп
О.Д.	Осип Данко	П.П.	Павло Пундій
П.Дж.	Павло Джуль	М.Р.	Марія Ревакович
Л. Дражевська	Любов Дражевська	р.м.	редакційний матеріал
В.Д.	Віктор Дудко	О. Рожка	Осип Рожка
Д. Елиїв	Дарія Елиїв	О.Р.	Оксана Роздольська
В.Ж.	Володимир Жила	І. Руснак	Ірина Руснак
Н.З.	Надія Заяць	Р.С., мол.	Роман Савицький, мол.
І.З.	Ігор Зєлик	М.С.	Мирослав Семчишин
О. Зінкевич	Осип Зінкевич	О.С.	Олександр Серафін
Є.І.	Євген Івашків	І. Скальчук	Іван Скальчук
О.К.	Осип Кравченюк	Н. Соневицька	Наталка Соневицька
С. Кікта	Степан Кікта	І.С.	Ірина Старовойт
Ю.К.	Юрій Криволап	В. Стойко	Володимир Стойко
В.К.	Василь Колодчин	М.Т.	Марта Тарнавська
О. Кузьмович	Ольга Кузьмович	О.Т.	Омелян Твардовський
Я.К.	Ярема Купчинський	Б.Т.	Богдан Титла
М.К.	Мирон Куропась	В. Трембіцький	Володимир Трембіцький
С.К.	Степан Куропась	С. Трофименко	Святослав Трофименко
Р. Лазарчук	Роман Лазарчук	В.Т.	Володимир Трошинський
В.Л.	Василь Ленцик	О. Труш	Осип Труш
В. Ліщинецький	Василь Ліщинецький	Д.Ш.	Дмитро Штогрин
Р.П. Магочі	Роберт Павло Магочі	Ю. Штогрин	Юрій Штогрин

СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- АБН – Антибольшевицький Блок Народів
 Австр. – Австрія
 австр. – австрійський
 Австрал. – Австралія
 австрал. – австралійський
 агрон. – агрономічний
 адміністр. – адміністративний
 АДУК – Асоціація Діячів Української Культури
 амер. – американський
 АН – Академія Наук
 Англ. – Англія
 англ. – англійський
 архисп. – архієпископ
 б. – біля
 білор. – білоруський
 більш. – більшовицький
 бл. – близько
 бріт. – брітійський
 вел. – великий
 верх. – верховний
 вид. – видання
 вид-во – видавництво
 вип. – випуск
 візант. – візантійський
 військ. – військовий
 внутр. – внутрішній
 в.о. – виконувач обов'язків
 вол. – волинський
 вул. – вулиця
 газ. – газета
 Гал. – Галичина
 гал. – галицький
 ген. – генерал, генеральний
 геогр. – географічний
 гол. – голова, головний, головно
 Голл. – Голляндія
 голл. – голляндський
 госп. – господарський
 госп-во – господарство
 ГПУ – Головне Політичне Управління
 гром. – громадський
 гр.-кат. – греко-католицький
 губ. – губернія
 дем. – демократичний
 держ. – державний
 дир. – директор
 дириг. – диригент
 дол. – долляри
 доц. – доцент
 ДП – переміщені особи (з англ. D.P.
 – Displaced Persons)
 д-р – доктор
 д-рат – докторат
 драм. – драматичний
 д.чл. – дійсний член
 европ. – європейський
 екон. – економічний
 етн. – етнічний
 ЕУ – Енциклопедія Українознавства
 ЕУД – Енциклопедія Української Діаспори
 єп. – єпископ
 жид. – жидівський
 жін. – жіноча, жіночий, жіночі
 журн. – журнал
 заг. – загальний
 зах. – західний, захід
 закарп. – закарпатський
 закорд. – закордонний
 запор. – запорозький
 засн. – засновано, заснований
 заст. – заступник
 зб. – збірка, збірник
 звич. – звичайно, звичайний
 зовн. – зовнішній
 ЗУАДК – Злучений Українсько-Американський
 Допомоговий Комітет
 ЗУНР – Західньо-Українська Народна Республіка
 ЗЧ ОУН – Закордонні Частини Організації
 Українських Націоналістів
 ім. – імени
 ін. – інший
 інж. – інженер
 ІНО – Інститут Народної Освіти
 ін-т – інститут
 ІРО – Міжнародна Організація для справ Втікачів
 (з англ. – International Refugee Organization)
 іст. – історичний
 Італ. – Італія
 італ. – італійський
 Кан. – Канада
 канад. – канадський
 кард. – кардинал
 карп. – карпатський
 кат. – католицький
 кв.км, км – квадратний кілометр, кілометр
 київ. – київський
 кін. – кінець, кінцем
 км – кілометр
 кн. – князь, княгиня
 коз. – козацький
 кол. – колишній
 ком. – комуністичний
 кооп. – кооперативний
 к-сть – кількість
 культ. – культурний
 лат. – латинський
 лемк. – лемківський
 лік. – лікарський

- літ. – літературний
 львів. – львівський
 м. – місто, метр
 м-ко – містечко
 мгр – магістер
 мед. – медичний
 мист. – мистецький
 митр. – митрополит
 міжнар. – міжнародний
 м.ін. – між іншим
 мін. – міністер
 мін-во – міністерство
 місц. – місцевий
 міськ. – міський
 млн – мільйон
 млрд – мільярд
 мол. – молодший, молодечий, молодіжний
 моск. – московський
 муз. – музичний
 НАН України – Національна Академія
 Наук України
 н. – народився, народилася
 напр. – наприклад
 нар. – народний
 нас. – населення
 наук. – науковий
 наук.-досл. – науково-дослідний
 нац. – національний
 Нім. – Німеччина
 нім. – німецький
 НТШ – Наукове Товариство ім. Шевченка
 о., оо. – отець, отці
 обл. – область, обласний
 ОДВУ – Організація Державного
 Відродження України
 ОДУМ – Об'єднання Демократичної
 Української Молоді
 ОЖ-ОЧСУ – Об'єднання Жінок Оборони
 Чотирьох Свобід України
 оз. – озеро
 ООН – Організація Об'єднаних Націй
 ООЧСУ – Організація Оборони
 Чотирьох Свобід України
 оп. – оповідання
 ОПДЛ – Об'єднання Письменників
 Дитячої Літератури
 орг-ція – організація
 осв. – освітній
 остр. – острів
 ОУН – Організація Українських
 Націоналістів
 п. – помер, померла
 пед. – педагогічний
 перев. – переважно
 п.з. – під заголовком
 письм. – письменник, письменниця
 півд. – південний, південь
 півн. – північний, північ
 півостр. – півострів
 підполк. – підполковник
 пласт. – пластовий
 пов. – повіт, повітовий, повість
 пол. – половина
 політ. – політичний
 полк. – полковник
 Поль. – Польща
 поль. – польський
 поч. – початок
 правос. – православний
 през. – президент
 приבל. – приблизно, приблизний
 прим. – примірник
 пров. – провінція
 пром. – промисловий
 пром-сть – промисловість
 проф. – професор, професійний
 псевд. – псевдонім
 р., рр. – річка, рік, роки
 рад. – радянський
 ред. – редактор, редакція
 рел. – релігійний
 р-н – район
 Рос. – Росія
 рос. – російський
 РПЦ – Російська Православна Церква
 Рум. – Румунія
 рум. – румунський
 с. – село, сторінка
 с., сс. – сестра, сестри
 СГД – Союз Гетьманців Державників
 св. – святий, святі, святих
 світ. – світовий
 свящ. – священник
 секр. – секретар
 сер. – середина, середній
 сіль.-госп. – сільсько-господарський
 СКВУ – Світовий Конгрес Вільних Українців
 СКУ – Світовий Конгрес Українців
 слов. – слов'янський
 Слов. – Словаччина
 словаць. – словацький
 сов. – советський
 соціал. – соціальний
 співред. – співредактор
 співроб. – співробітник
 спорт. – спортовий, спортивний
 ССРСР - Союз Советських Соціалістичних Республік
 СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
 ст. – стаття, сторіччя
 стар. – старший
 СУА – Союз Українок Америки
 суд. – судовий
 СУМ – Спілка Української Молоді
 сусп. – суспільний

- СУСТА – Союз Українських Студентських Товариств Америки
 СФУЖО – Світова Федерація Українських Жіночих Організацій
 СФУЛТ – Світова Федерація Українських Лікарських Товариств
 сх. – східний, схід
 США – Сполучені Штати Америки
 т., тт. – том, томи
 танц. – танцювальний
 т-во – товариство
 театр. – театральний
 техн. – технічний
 т.зв. – так званий
 тис. – тисяча
 торг. – торговельний, торговий
 т.р. – того року
 ТУІА – Товариство Українських Інженерів Америки
 в т.ч. – в тому числі
 УАКР – Українська-Американська Координаційна Рада
 УАПЦ – Українська Автокефальна Православна Церква
 УАПЦ (Соборноправна) – Українська Автокефальна Православна Церква (Соборноправна)
 УБС – Український Братський Союз
 УВАН – Українська Вільна Академія Наук
 УВО – Українська Військова Організація
 УВУ – Український Вільний Університет
 УГА – Українська Галицька Армія
 УГА – Українська Господарська Академія
 УГВР – Українська Головна Визвольна Рада
 УГКЦ – Українська Греко-Католицька Церква
 Угор. – Угорщина
 угор. – угорський
 укр. – український
 УККА – Український Конгресовий Комітет Америки
 УКУ – Український Католицький Університет
 УКЦ – Українська Католицька Церква
 УЛТПА – Українське Лікарське Товариство Північної Америки
 УНДО – Українське Національно-Демократичне Об'єднання
 УНДС – Український Національно-Демократичний Союз
 УНРРА – Адміністрація Об'єднаних Націй для Допомоги і Розвитку
 УНР – Українська Народна Республіка
 УНРада – Українська Національна Рада
 УНС – Український Народний Союз
 ун-т – університет
 УПА – Українська Повстанська Армія
 УПЦ – Українська Православна Церква
 УРДП – Українська Революційна (Республіканська) Демократична Партія
 УРС – Український Робітничий Союз
 УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
 УСС – Українські Січові Стрільці
 УСЦАК – Українська Спортова Центральна Америки і Канади
 УТГІ – Український Технічно-Господарський Інститут
 УЦК – Український Центральний Комітет
 УЦР – Українська Центральна Рада
 фак. – факультет
 фед. – федеральний
 фіз. – фізичний
 філол. – філологічний
 філософ. – філософічний, філософський
 фін. – фінансовий
 Франц. – Франція
 франц. – французький
 хем. – хемічний
 христ. – християнський
 центр. – центральний
 церк. – церковний
 ЦЕСУС – Центральний Союз Українського Студентства
 ЦПУЕ(Н) – Центральне Представництво Української Еміграції (Німеччини)
 ч., чч. – число, числа
 чесь. – чеський
 Чех. – Чехія
 Чехослов. – Чехословаччина
 чл. – член, члени
 чл.-кор. – член-кореспондент
 ЧСВВ – Чин св. Василія Великого
 чол. – чоловічий
 швед. – шведський
 Швайц. – Швейцарія
 швайц. – швейцарський
 шт. – штат
 ЮНЕСКО – Міжнародна Організація в справах освіти, науки і культури

СКОРОЧЕННЯ ДЕЯКИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ШТАТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОСТЕЙ

Аріз.	Арізона	Мерил.	Мериленд
Ваш.	Вашінгтон	Міз.	Мізури
Ваш., Д.К.	Вашінгтон, Дистрикт Колумбії	Міч.	Мічіген
Вірдж.	Вірджінія	Мінн.	Міннесота
Віск.	Вісконсин	Небр.	Небраска
Гав.	Гаваї	Н.Гемп.	Нью-Гемпшир
Дел.	Делявер	Н.Дак.	Норт Дакота
Ілл.	Іллиной	Н.Дж.	Нью-Джерзі
Інд.	Індіана	Н.Й.	Нью-Йорк
Каліф.	Каліфорнія	Ог.	Огайо
Кол.	Колорадо	Пен.	Пенсильванія
Конн.	Коннектикат	Р.Айл.	Род Айленд
Масс.	Массачусетс	Текс.	Тексас
Аріз.	Арізона	Фльор.	Фльоріда
Ваш.	Вашінгтон		

Ін. штати не подаються скорочено.

А

АБРАГАМОВСЬКА-ГРИЦЬКО

Стефанія (Stefania Abrahamowska-Hrytsko), гром. діячка, піонер укр. жіноч. руху в США; н. 1897 в Микулицях, пов. Тернопіль, Гал., п. 24.3.1982 у Вайтстоуні (Whitestone), Н.Й. До США прибула 1913, до 1950 проживаючи в Нью Йорку, опісля в Маямі, Флор. Гол. т-ва Укр. Жіноча Громада в Нью Йорку (1923-25), гол. президії першого Укр. Жін. Конгресу в Америці, одна із співзасн. СУА та перша гол. відділу СУА (1925-27, 1929-30). Впродовж багатьох рр. входила до гол. управи СУА (1932-47), займаючи, м.ін., пост заст. гол.; почесний чл. СУА (з 1950). Належала також до управи жіноч. секції ЗУАДК (з 1947). Чл. редколегії "Альманаху Укр. Жіночої Громади в Нью-Йорку, 1921-31". Датком у сумі 1 тис. дол. започаткувала Фонд СУА ім. О. Лотоцької (1981).

В.Т.

АВБУРН (Auburn), м. в шт. Нью-Йорк, 185 км на зах. від Албані (Albany) та 15 км на півд. зах. від Сиракюз (Syracuse). Нас. 28 тис. (2000), в тому бл. 1350 українців (в 1935 бл. 300 родин); прибували в 1890-их з Лемківщини, а пізніше з Поділля. Працювали на фабриках сіль.-госп. машин, взуття та ливн. Гр.-кат. парафію св. Петра і Павла засн. 1901, теперішню муровану церкву збудовано 1910. До церкви належать місцевості Сенека-Фолс (Seneca Falls) та Манчестер (Manchester). Цілоденну школу збудовано 1952 та манастир Василіянок 1961. Серед

свясщ. найдовше працювали: Ф. Тарнавський, Денис Кульматицький, Антін Строцький, Степан Побуцький, Михайло Лисяк, П. Огірко, Дж. Сквіллер. При церкві існувала в 1930-их скавтська організація. Частина українців відійшла від парафії св. Петра і Павла та заснувала на поч. 20 ст. правос. парафію.

З ін. організацій постали Братство св. Николая (1900), Сестрицтво Пресв. Діви Марії (1908) та т-во "Запорозька Січ" (1909), всі стали відділами УНС, церк. хор "Боян" (засн. 1912). В А. діє укр. нар. дім (Ukrainian National Club). З А. походить спортовець Стефан Галайко, що 1932 брав участь у міжнар. Олімпіяді в Амстердамі, Голл.

В.М.

АВРАМЕНКО Василь (Vasyl Avramenko), хореограф, видатний діяч і педагог у ділянці укр. нар. танців, актор у театрі М. Садовського в Кисві; н. 22.3.1895 в м-ку Стеблів на Київщині, п. 6.5.1981 в Нью-Йорку. А. був учасником

визвольних змагань. У 1921 звільнений з поль. полону, організував у містах Гал. курси нар. танців, як також у Чехослов. де він коротко перебував. 1925 емігрував до Кан. і там zorganizував першу школу нар. танцю і балету. 1929 прибув до США і тут теж у більших осередках укр. поселення організував курси нар. танців. 1932 у співпраці з хором О. Кошиця брав участь зі своєю балетною групою у святкуванні 200-річчя народження през. Дж. Вашингтона. 1931 zorganizував у

Нью-Йоркській Метрополітальній Опері балетний виступ з участю 500 танцюристів та хористів. 1933 його балетна група виступала на світ. виставі в Чикаго в днях укр. культури. В 1936-37 створив студію звукофільмів, яка випродукувала "Наталку Полтавку", "Запорожець за Дунаєм" і висвітлювала "Марусю", за драмою "Ой, не ходи Грицю". У 1940-их відвідав укр. поселення в Бразилії й Аргентині, де популяризував укр. танц. мистецтво. 1951-52 відвідував укр. громади в Кан. з показом балетної картини "Слава Україні й Кан.". При кін. життя проживав частково у США, а здебільшого в Кан. Відвідав Ізраїль, Рим та ін. осередки укр. діаспори в Європі. А. є автором книжки-підручника "Укр. нац. танці, музика і стрій" (1946). В Нью-Йорку існувала фундація його імені, яка плекала укр. культ. спадщину. У 1993 тіло Авраменка перевезено на Україну і перепоховано в рідному м. Стеблів. 21.3.1995 в Нац. Опері в Кисві відзначено 100-ліття народження А. на держ. рівні.

Лит.: Берест Б. Історія укр. кіна. Нью-Йорк: НТШ, 1962; Martynowych Orest T. *The Strange Career of Vasile Avramenko – Dance Master and Motion Picture Producer*. Winnipeg, 2002.

М. Семчишин

АВСТІН (Austin) столиця шт. Техас та пов. Тревіс (Travis), нас. 656 тис. (2000), в тому бл. 900 українців; в пов. Тревіс 1100 українців. В А. гол. осідок Ун-ту Техас, який, починаючи з 1994, спонсорував спільні з Укр. зап.-відником Таврійського Херсону археологічні розкопки та 1999 організував скитську виставку.

Українці почали поселюватися з початком 20 ст. А. згадується в

2 АГЕНСТВО

дописах до "Свободи" 24.10.1907 ("Русини в Тексас") та 30.7.1908 в ст. "Фарми у Тексас", в яких говориться про продаж землі поблизу руської (укр.) колонії. Зорганізованої громади в А. не було. 2003 встановлено укр. гр.-кат. місійну станицю паралельно зі спробами неофіційно згуртувати людей укр. походження для відзначення укр. традиційних свят і річниць, зорганізувати для дітей навчання українознавства, курси писанкарства і т.п. Серед гром. активістів А. Наталія Лисий, Ігор Лисий, Стефан Соколик, Ігор Бульба, Мотря Федорко та ін.

Д.М.

АГЕНСТВО США МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ, див. ЮСЕЙД (USAID)

АДАМЧАК Микола (Nick Adams), фільмовий актор; н. 10.7.1932 в Нантікковк (Nanticoke), Пен., в сім'ї поселенців з Лемківщини; п. 6.2.1968 в Голівуді, Кал., похований у Бервіку (Berwick), Пен. А. виступав у багатьох фільмах у 1950-их та 60-их, але найбільше став знаний зі своєї ролі Джона Юми в 1950-их в довготривалому телесеріалі "The Rebel" (Бунтар). 1963 був номінований на нагороду Оскара за роллю вбивця у фільмі "Twilight of Honor" (Присмерк честі); ін. телевізійний серіал А. "Saints and Sinners" (Святі й грішники). А. був одружений з актрисою Керол Нуджент (Nugent), розведені 1965.

Лит.: Інтерв'ю з М. Адамчаком, журн. "Motion Picture", Feb. 1957; Берест, Б. Українці в Голлівуді. Історія укр. кіна. Нью-Йорк: НТШ, 1962;

Gregorovich, A. Hollywood Ukrainians, "Forum", no. 35, Spring 1977.

О. Кравченко

АДАМ'ЯК Лев (Lev {Leo} Adamiak), укр. кат. свящ.-митрат; н. 9.4.1920 в Алтуна (Altoona), Пен. Духовну освіту здобув у Семінарії св. Василя в Стемфорді та Кат. Ун-ті у Вашингтоні; висвячений 1946. Душпастирював у Кемдені (Camden) і Черрі-Гиллі (Cherry Hill), Н.Дж. (1946-50), Янгставні (Youngstown), Ог. (1955-66), Австінтавні (Austintown), Ог. (1966-75) і знов у Янгставні. У Філядельфійській Архиспархії був секр. архисп. К. Богачевського, консультатором і чл. архієпископського трибуналу. Від 1984 протосинкел Епархії св. Йосафата в Пармі, Ог. Апостольська Столиця наділила його титулом папського шамбеляна (1958) та домашнього прелата (1984). 1996 кард. М. Любачівський надав А. гідність митрофорного протосрея.

В.М.

АЙДАГО (Idaho), гористий шт., славний із Сан Веллі (Sun Valley), осередок зимового спорту. А. на півн. межує з кан. провінцією Брит. Колумбія, на сх. зі шт. Монтана та Вайомінг, на півд. Юта й Невада, на зах. Орегон і Вашингтон, столиця Бойзі (Boise); нас. 2 млн. (2000). Від 1990 до 2000 укр. населення майже подвоїлося, із 900 до 2 тис.

Українці найбільше зосереджені в пов. Ада (Ada), де знаходиться столиця шт. (бл. 900), Кутенаї (Kootenai) та Твін Фалс (Twin Falls). Укр. орг. життя немає.

Д.М.

АЙОВА (Iowa), шт. на Сер. Зах. Америки, межує на сх. зі шт. Віск. та Ілл. (кордон творить р. Міссісіппі), на півд. з Міз., на зах. з Небр. та Савт Дакотою, на півн. з Мінн. Столиця А. – м. Де-Мойн (Des Moines). Хліборобсько-пром. шт. з багатими чорноземами. Площа 145.8 тис. кв. км., нас. 2,926 тис. (2000), 96% европ. походження, 2021 українців, які живуть у 67 із 99 пов., понад 100 осіб тільки в 6: Алламакі (Allamakee), Джонсон (Johnson), Линн (Linn), Поттаваттамі (Pottawattamie), Скотт (Scott), Полк (Polk). Найбільше – 369 – в пов. Полк, де знаходиться столиця шт.

Організованих громад немає. В Айовському Ун-ті в Айова-Сіті (Iowa City) у 1934 здобув д-рат відомий історик укр. еміграції В. Галич, а з 1967 проф. історії був Я. Пеленський. На обмінній основі в цьому ж ун-ті навчалися в 1990-их студенти з України (Нац. Сіль.-Госп. Академії), а амер. студенти перебували на навчанні в Києві.

В.М.

АЙРЛЕНД Джон (John Ireland), рим.-кат. архисп., визначний кат. діяч ліберальних поглядів; н. 11.9.1838 в Ірландії, п. 25.9.1918 в Сент-Полі (St. Paul), Мінн. До США імігрував з батьками 1849. Студював у Франції, висвячений 1861 в Сент-Полі й там само 1884 став сп., 1888 – архисп. Один з гол. напрямів його діяльності – запобігання сепаратистським тенденціям серед етн. груп створювати свої парафії, зв'язані з Церквою на батьківщині й зі свящ. їхньої національності, та інтегрування імігрантських парафій в заг. русло амер. католицизму. А. вповні підтримував американізацію Кат. Церкви в Америці, тобто спільні догми, обряд, англ. мову, за винятком літургійної, і саме на цьому пункті розвинувся конфлікт між А. та закарп. свящ., вдівцем *О. Тотом. У випадку уніятів відмінність літургійної мови та обряду, а особливо жонатий стан свящ., були настільки несприятливими для А., що він заборонив о. Тотові виконувати свої священничі обов'язки і довів до переходу в 1891 новоствореної гр.-кат. парафії св. Марії до РПЦ. Слідом пішли й ін. гр.-кат. парафії, прибл. 65 ще за життя і під впливом о. Тота.

Д. Маркусь

АКРОН (Akron), м. в шт. Огайо на півд. від Клівленду, нас. 217,000 (2000), в т.ч. бл. 850 українців. Перші укр. імігранти прибували до А. в 1900-их, в більшості з Пен., за походженням із Самбірщини (Гал.) і Закарпаття. В 1913 в А. укр. громада налічувала бл. 150 осіб, які, не маючи ні своїх орг-цій, ні церкви, ходили до рос. правос. церкви. Укр. гр.-кат. церкву

Сошествія Святого Духа збудовано 1916, теперішню збудовано 1961; парафія нараховувала в 1935 – 240 душ, а в 1985 – 390; зі свщ., які довше служили, були: Стефан Маланяк, Михайло Скроцький, Йосиф Дженджера, Петро Серета, Володимир Феделеш та Т. Дурбак. Існує в А. також закарп. гр.-кат. парафія св. Михаїла. В А. діяли 2 відділи УНС, 1 УБС та 1 "Провидіння", жін. клуб та група молодих танцюристів.

В.М.

АЛБАНИ (Albany), портове м. на р. Гадсон, столиця шт. Нью-Йорк та осідок пов. Албані, 230 км на півн. від м. Нью-Йорк. Нас. 95,660 (2000), в тому 660 українців. В метрополітальній статистичній окрузі нас. 875,580, українців 8,125. У самому м. А. осідку укр. орг-ції немає; парафії, школи, домівки орг-цій знаходяться в сусідніх м-ах *Вотервліт, *Трой, *Коговс. В А. проводяться спільні імпрези метрополітальної округи, яка включає і *Амстердам, напр. відзначення Тисячоліття Хрещення України (1988) та ін. зустрічі. На місцевому телевізійному каналі афілійованому з нац. мережою NBC ведучою програми вістей від 2000 є українка Л. Кульбіда.

Д.М.

АЛЕКСАЙ-ОЛЕКСАК Емілій (Emil Aleksai-Oleksak), маляр закарп. походження; н. 8.3.1891 у Волівці Березького комітату, п. 4.11.1949 в Ньюарку. Учень Едварда Гриняка, вчився теж в Художньо-Пром. Школі в Будапешті та Академії Образотворчого Мистецтва в Мюнхені. В 1918-20 рр. учитель малювання в сер. школі в м. Гельніца на Словаччині. Від 1920 до смерті жив і працював мистецьким педагогом у США.

АЛЕКСАНДРУК Семен (Semen Aleksandruk {Alexandruk}), гром. діяч, учасник визвольних змагань (1918-20); н. 25.3.1895 в м. Снятин, Гал., п. 14.4.1959 у Філядельфії. Сер. освіту здобув у гімназіях у Снятині й Коломиї. 1914 вступив до Легіону

УСС, старшина-четар в УГА, згодом поручник у Дійовій Армії УНР. Інтернований 1920 в таборах у Поль., від 1921 в Йозефові, Чех. 1925 повернувся з еміграції до Снятина, активний у гром. і кооп. житті: гол. пов. управи Т-ва "Луг", чл. управи філії "Просвіти", т-ва "Боян", дир. пов. Союзу Кооператив у Турці. За нім. окупації арештований. 1944 переїхав на еміграцію до Нім., гол. таборової ради в Новому-Ульмі. З 1949 в США (Провіденс, Р.Айл. і Філядельфія).

В.М.

АЛЕКСЕВИЧ Микола (Mikola Aleksevych), педагог, учасник визвольних змагань 1918-20, сусп. діяч; н. 18.12.1898 в с. Опільсько, Сокальського пов., п. 11.11.1985 у Філядельфії. Закінчив старшинську школу у Вінер-Нойштадті, Австр. 1916 та пед. школу у Варшаві 1931. 1918 вступив до УГА, брав участь у боях за Львів, командир ескадри 1 кінного полку, воював за Київ, перебув "Чотирокутник Смерти", попав у поль. полон у 1920. В час поль. окупації Гал. працював учителем гімназії в зах. Поль., з 1942 інспектор фахових шкіл Тернопільщини. На еміграції в Байройті, Нім. 1945-49 та від 1949 у Філядельфії. Гол. Союзу Укр. Ветеранів у Філядельфії, активний у відділі Об'єднання Прихильників УНР.

В.М.

АЛІКВІППА (Aliquippa), м-ко в шт. Пенсильванія, 30 км. на півн. зах. від Пітсбургу; нас. 11,700 (2000), в т.ч. українців бл. 110 осіб. Почали поселюватися в А. поч. 20 ст. і працювали гол. в сталеварнях. У 1917 побудована гр.-кат. церква св. Петра і Павла, серед свщ. найдовше діяли Й. Шмондюк, В. Левицький, Лев Білоскірка, Ярослав Федик, Роберт Гнатишин, Михайло Дербіш. Відділ УНС (Братство св. Миколая) засн. 1917; діє також закарп. візант. церква св. Юрія.

АЛІШОВСЬКИЙ Микола (Mikola Alishovsky {Nicholas Alishofski}), закарп. кат. свщ., ред.; н. 1937, п. 30.3.1989 у Вілкс-Беррі (Wilkes-Barre), Пен. Духовну освіту здобув у семінаріях св. Прокопія в Лайл (Lisle), Іл., та св. Кирила і Методія в Мунгалі (Munhall) б. Пітсбургу та студії філософії в Ун-ті Дюкейн (Duquesne) в Пітсбургу. Став свщ. 1965 в епархії візант. обряду в Пассейку та одночасно співпрацював у редакції "Eastern Catholic Life". З 1982 був гол. ред. цього часопису. Одержав відзначення папського прелата від Папи Івана ХХІІІ.

В.М.

ALLIANCE OF FRIENDSHIP (Рада Дружби) чехо-словаків, поляків і українців у Чикаго, політ. орг-ція для співпраці й замирення між сер.-європ. народами, засн. 1956 представниками чехо-слов. і поль. політ. еміграцій; 1964 до них приєдналися українці. Коротко співпрацювали й білоруси, які пізніше вийшли з А.Ф.; під кін. увійшли серби. Проіснувала до кін. 1970-их, коли з А.Ф. припинили співпрацю українці з причини, що нова поль. делегація не підтримувала етнічного принципу. Гол. виконавчого комітету були полк. Пйотр Гарцай, П. Турула, Ян Моралевскі, Леополд Розборжіл, Дюро Радосвіч. Інші діячі: з укр. боку О. Городиський, В. Ростун і В. Маркусь, з чехо-слов. – ген. М. Ференчик, Оскар Пейса, Франтішек Шварценберг і Антон Гжебік, а з поль. Станіслав Яворські, Вітольд Борісевич та ін. А.Ф. стояв на принципі конфедеральних взаємин між вільними дем. республіками Сер.-Сх. Європи на зразок Европ. Союзу, щоб не стати буферною зоною між Нім. і Рос. В 1968-79 видано 5 чч. бюлетеня А.Ф. з гол. документами та ст. А.Ф. провела ряд маніфестацій і відзначень.

В. Маркусь

АЛЛЕНТАВН (Allentown), м. в сх. Пенсильванії, 77 км. на півн. від Філядельфії, засн. 1762; пром. центр, машинобудів. і цементна пром-сть; нас. 107 тис. (2000), в

тому 1,440 українців. Поселилися з кін. 19 ст. закарп. українці зі Земплінського і Шариського комітетів та галичани зі Сянницького та Ліського пов. 1899 побудовано першу гр.-кат. церкву у сусідньому м-ку Нортгемптон (Northampton). На поч. 20 ст. почали масово приїжджати до А. з ін. пов. Гал. молоді робітники і тоді почалося організоване гром. життя. 1908 засн. відділ УНС, а 1909 окрему гр.-кат. парафію Непорочного Зачаття Богородиці, яка гарно розвивалася за свящ. Н. Дмитрова та М. Кузева. Парафія згодом стала укр. правос. парафією Пречистої Діви Марії в 1928-29 і була до останнього часу (1995) найбільшою парафією УПЦ Америки (Константинопільського Патріархату). Греко-Католики відновили укр. парафію Непорочного Зачаття в 1980, де найдовше були свящ. Т. Бариляк, Іван Малащук та Володимир Грабець.

У 1935 жило в А. бл. 235 укр. родин, в основному закарпатці й лемки, та бл. 50 на передмістях, у т.ч. і на фермах. З укр. товариств існували: 2 відділи УНС, 1 "Провидіння", 1 УРС, Укр.-Амер. Горожанський Клуб, відділи СУА, ОДВУ та кілька молодечих клубів. Діяли укр. вечірня школа, оркестра, хор і аматорський гурток, кількадесят підприємців і торговців. В 1990-их діють відділ УККА та ін. орг-ції, які співпрацюють з укр. громадою в *Бетлегем.

І. Стасів, В. Маркусь

АЛТУНА (Altoona), м-ко в сер. частині шт. Пенсильванія, 130 км. на сх. від Пітсбургу; нас. 50 тис. (2000), з того українців 100 осіб; почали прибувати з 1906, працювали в залізничних варстатах. Укр. Гр.-Кат. Церква Непорочного Зачаття Пресв. Богородиці, збудована 1920, має власний церк. цвинтар. Є твкож відділ УНС (засн. 1906).

АЛЯБАМА (Alabama), півд.-сх. шт., який межує на півн. зі шт. Теннесі (Tennessee), на сх. з Джорджія (Georgia), на зах. з Міссісіппі та на півд з Фльор. Нас. 4,447 тис. (2000)

в тому 1,800 українців. В економіці сіль.-госп. відіграє гол. ролю, а в міськ. центрах, як Бірмінгем (Birmingham), розвинута індустрія послуг: банки, асекураційні компанії й ін. Українці розпоршені в 36 пов., найбільше в пов. Мадісон (Madison), Джефферсон (Jefferson), Шелбі (Shelby), Мобайл (Mobile), Монтгомері (Montgomery) та Балдвін (Baldwin).

Д. М.

АЛЯСКА (Alaska), територіяльно найбільший (1,593,438 кв. км.) та найдалше на півн. розташований шт. Америки на побережжі Тихого та Арктичного океанів, граничить з Рос. та Кан. Найважливіші природні копалини – нафта та газ, а також мідь і золото. Столиця А. Джуно (Juneau). Нас. 627 тис. (2000), українців 1,600, найбільше в пов. Анкоредж (Anchorage), Матануска-Сусітна (Matanuska-Susitna), Фербенкс (Fairbanks), Джуно та півостр. Кенаі. В 1741 рос. експедиція до півд. побережжя А. під проводом данського моряка Вітуса Берінга відкрила новий шлях хутряної торгівлі рос. підприємцям та нові території до колонізації.

Церква св. Миколая в Анкоредж

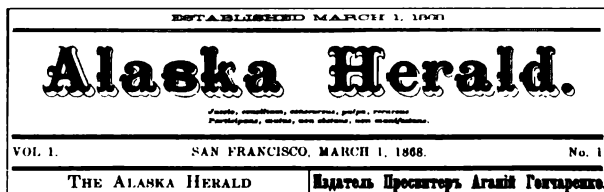
Серед моряків, крім донських та уральських козаків, були й укр., на що вказують прізвища в реєстрі мореплавців. Імена осіб укр. роду відбито і в ін. географічних назвах. Затоки, півострів, ріг, річка та протока носять ім'я Юрія Лисянського (Lysianski) (1773-1837), родженого в Ніжені в сім'ї коз. старшини, який 1803-1806 як капітан корабля "Нева" здійснив уперше під рос. прапором кругосвітнє плавання.

Гора Полетика (Poletica) в пов. Гейнс (Haines) названа ім. Петра Полетики (1778-1849) зі знаного укр. коз. роду, який був на рос. дипломатичній службі й 1817-22 перебував у США, де вів переговори щодо кордонів А. між Рос., США та Британією (Кан.). Гора і струмок носять ім'я Івана Гайдуковича (Hajdukovich) (1878-1965) мисливця родом з України, який служив при Комісії Мисливства А. (Alaska Game Commission). Капітан Василів 1832 назвав острів Полтава (57.08° півн. 156.29° зах.) 67 км на півд. від Канатаку (Kanatak).

1867 Рос. продала А. Америці за 7 млн. дол., які цар Олександр II призначив на розвиток РПЦ в Америці. 1872 осідок РПЦ перенесено зі Сітки до Сан-Франсиско. До цієї Церкви, починаючи з 1891, перейшли деякі гал. та закарп. гр.-кат. парафії у США та Кан. які, через брак рос. імігрантів, стали основною частиною вірних тієї Церкви. Після придбання А. Америкою, першу газету для цієї території *"Alaska Herald" почав видавати А. *Гончаренко. В м. Анкоредж (Anchorage) існує закарп. гр.-кат. парафія св. Миколая Мирлікейського (St. Nicholas of Myra), засн. сп. М. Ельком 1957. Укр. громад як таких на А. немає, лише поодинокі мешканці, між ними п'яністка Ю. Осінчук.

Д. Маркусь

ALASKA HERALD, THE - СВОБОДА (Вісник Аляски), гвз., що її видавав у Сан-Франсиско А. *Гончаренко для жителів Аляски. Перше ч. цього вид., половина якого друкувалась англ., а друга половина – рос. мовою, під назвою "Свобода" з'явилася 1.3.1868. Газ. виходила що два тижні накладом 1 тис. прим., з яких 500 прим. надсилали безкоштовно в Сибір. А. Гончаренко сам був ред., друкарем, рознощиком і складальником. Із 96 ним написаних статей, 45 присвячено Америці, 25 – Росії, 10 – Україні та 16 – ін. питанням; в газ. були вміщені укр. мовою вірші Т. Шевченка. 1872 за гострі виступи проти амер. військ. адміністрації на

Алясці А. Гончаренка позбавили фін. допомоги від уряду для його газ. (50 дол. на кожне ч.). Проте якийсь час А. Н. продовжувала виходити коштом редактора. Припинила існування 1873.

Лит.: Каменецький Ю. Перший укр. політ. емігрант в Америці. "Свобода", 27 і 29.11, 3 і 4, 12. 1963. В. Трошинський

АМБАСАДА УКРАЇНИ У ВАШІНГТОНІ див. *Посольство України у США*

АМБРІДЖ (Ambridge), м-ко в зах. Пенсильванії, 28 км на півн. зах. від Пітсбургу на р. Огайо; перша назва м. Економі (Economy, 1825-1906), переіменовано 1906 після того, як там розташувався завод American Bridge Company, де більшість нас. працювала; нас. А. бл. 8,000 (2000), в т.ч. понад 500 українців. Поселилися тут на поч. 20 ст., за походженням з Гал. і Закарпаття. Першу спільну гр.-кат. парафію св. Петра і Павла засн. 1907 (церква збудована 1916). В 1930-их парафія нараховувала 235 родин і 50 самітних. Серед активних свящ.: засновник Мирон Данилович, Олександр Пеленський, Петро Єзерський, Іван Ортинський, Микола Копачук, Олександр Крохмальний. Русофільські віруючі відокремилися, 14 родин заснували 1907 рос. правос. парафію Св. Духа (в 1997 – 350 чл.). Закарп. вірні створили окрему гр.-кат. парафію Св. Духа 1922 (150 родин), а 1925 частина заснувала укр. правос. парафію св. Володимира, в якій був довголітнім свящ. О. Мицик (100 родин). Парафія св. Петра і Павла мала 1985 бл. 800 вірних; численні церк. орг-ції, цілоденна початкова школа існувала 1952-77; парафія має свій цвинтар. Першими світськими і церк. орг-ціями були братські:

в 1935 було по 2 відділи УНС, УРС, Укр. Нар. Помочі та по 1 відділові "Соєдиненія", "Сообрания" (закарп.) і москвофільського Общества Русских Братств. Крім цих, в 1930-их діяли Укр. Гром. Клуб ім. Дж. Вашингтона (George Washington Ukrainian Citizen's Club), Укр.-Амер. Гром. Клуб, Укр. Республіканський Клуб, American-Russian Citizen's Club (закарп.). Всі вони спільно творили The Citizen's Federation, гол. якої був довший час Стефан Ткач із Закарпаття. Укр. громада ще мала Укр. Атлетичний Клуб та Т-во укр. абсолювентів. Від 1934 влаштовували великодні Укр. Дні; громада в А. була активною в допомозі Україні.

В. Маркусь

"АМЕРИКА" (America), газ., офіційний орган Союзу Українців Католиків „Провидіння” в Америці, почала виходити в Нью Брітені, Кон. як тижневик 1912. Перше ч. появилoся 29.8. "А." 1914 перенесено до Філядельфії, де в рр. 1914-18 появлялася як щоденник, до 1951 тричі в тиждень, потім 5 разів в тиждень, та остаточно як тижневик.

"А." в Нью-Брітені виходила в друкарні Руської Вид. Спільки (Ruthenian Publishers Company), у Філядельфії, спершу в друкарні СС. Василіянок, а від 1917, коли "Провидіння" відкупило від СС. Василіянок друкарські машини, у власній друкарні Вид-ва "Америка". Ред. "А." були: о. О. Павляк (1912), о. Р. Залітач (1912-14), Мирон Залітач (після перенесення до Філядельфії до жовтня 1914), А. Цурковський (1914-26), О. Назарук (1926-27), В. Лотоцький (1927-43), Б. Катамай і Л. Цегельський (1943-50), Г. Лужницький (1950-53), Є. Зиблікевич (1953-64), М. Дольницький (1964-68), Л. Шанковський (1968-70), Д. Чайковський (1970-72), З. Матла (1972-81), М. Дольницький

(1981-1985), Б. Катамай (1985-87), М. Рудий (1987-90), Р. Лужецький (1997-2003), та О. Рожка (1990-97; 2003-).

До "А." дописували П. Андрусів, В. Ващенко, І. Вовчук, Р. Голіят, С. Демидчук, В. Дорошенко, В. Душник, С. Женецький, Г. Заячківський, П. Ісаїв, О. Керч, Б. Коваль, І. Костюк, Б. Кравців, М. Кушнір, В. Лев, Д. Левчук, О. Лисяк, Е. Ляхович, В. Мацьків, П. Меги, Л. Мидловський, І. Назарко, І. Нагаєвський, М. Островера, М. Пака, М. Пасіка, І. Пеленська, Л. Полтава, Н. Полонська-Василенко, Ю. Рибак, Б. Романенчук, І. Сохоцький, М. Стахів, П. Стерчо, М. Струтинський, О. Татомир, М. Тершаковець, М. Харина, Л. Храплива, М. Чировський, М. Чубатий, А. Штефан та ін.

Додатки до газ. почали появлятися: в 1912 квартално "Дяковчитель", в 1913 місячно для молоді "Зірка". 1937-47 виходила англомовна сторінка для молоді "Junior America", яку редагували о. М. Струтинський, С. Демидчук, Е. Піддубчишин, Б. Катамай; в 1954 появлялася англомовна рубрика "Something for Everyone". Чотиристорінковий англомовний тижневий додаток виходив 1955-86; 1993 "А." почала виходити повним газ. форматом англ. мовою паралельно з укр. тижневиком. Англомовними ред. були Л. Шанковський (1968-72), І. Білинський (1972-81), М. Дольницький (1981-85), Б. Катамай (1985-87), К. Рудницька (1987), І. Ребенський (1987-91; 1997-2003), О. Рожка (1991-97; 2003-).

В "А." почали появлятися рубрики: 1937 "Вісті Союзу Українок", яку редагувала О. Лотоцька, 1948 "Вісті Злученого Укр. Амер. Допомогового Комітету", 1953 "Сторінка студента", також "Слово актора", "Сторінка Т-ва Укр. Студіюючої Молоді ім. Міхновського", "Голос

молоді" (Бюлетень Осередку СУМ у Філадельфії), "Спорт", "Вісті НТШ", "Із нотатника шпаргляр" Г. Лужницького (1958-88), а в англ. мові Х. Перфещької "Kaleidoscope of events" (1985-1991). В 1940-их появлялася серія рисункових картин (комікс) "Fables in Slang".

Вид-во "А." видало ряд брошур і книжок. В серії "Нар. Бібліотека" (1918-22, ред. Петро Кирилюк) появилось 11 книжок оп. і п'єс, перекладів з чужої літ., серед них твори Б. Лепкого. О. Назарука, В. Галана, Й. Чаплінського, А. Цурковського, Л. Цегельського та ін., та брошури рел. і практичного характеру. Подібна серія під назвою "Популярна Бібліотека" відновилася 1950, а якій вийшли пов. таких письм. як В. Безушко, О. Залеський, Б. Полянич, В. Радзикович, С. Ледеянський, В. Волков, М. Брадович та ін. В серії "Бібліотека укр. кат. преси" вийшло три ч., а в серії "Театр в П'ятниці" 4 чч.

У вид-ві "А." вийшли також наук. праці: І. Нагасвського "Нарис історії Гал. Митрополії" та англ. мовою *The History of Ukraine*, П. Ісасва "Берестейська Унія", М. Кушніра "Історія Перемиського Єпископства Східнього Обряду" і "Перспективи укр. христ. націоналізму", М. Чубатого "Укр. іст. наука", Г. Лужницького "Укр. Церква між Сх. і Зах.", С. Гординського "Укр. ікона 12-18 ст.", Ю. Русова "Душа народу і дух нації", праці Л. Шанковського про Укр. Повстанську Армію та ін.

Календарі "А." почали виходити 1918 (ред. В. Держирука, А. Цурковський, О. Назарук, Б. Катамай); 1965 появилася Альманах-Календар, а 1966-85 виходив під назвою "Альманах СУК Провидіння" (ред. І. Білінський, І. Скочиляс, О. Лужницький); "Ювілейна Книга Союзу Українців Католиків Провидіння в Америці" відзначаючи 60-ліття Союзу (1912-1972) вийшла 1974.

Тираж "А." був найвищий з приїздом повосних імігрантів у 1950-их та 60-их рр., коли досягав 15 тис.: в 1990-их коливався між 2 тис. і 2.5 тис.

Д. Маркус, О. Рожка

"АМЕРИКА" (America), перша виключно укр.-мовна газ. в США, що появлялася від 15.8.1886 до 20.2.1890. Засновник і перший ред. о. І. Волянський (до березня 1887), згодом В. Сіменович (до квітня 1889) та о. К. Андрухович (до кінця появи). "А." спочатку була двотижневиком, згодом тижневиком (березень 1887-лютий 1888 та з листопада 1889 до кін.); газ. не виходила від лютого до 23.6.1888 та 17.9.-7.11.1889. Місцем видання було м-ко *Шенандоа, Пен., а видавцем – спочатку видавнича спілка, а потім гр.-кат. парафія св. Михаїла і о. І. Волянський; формат – газетний, 4 стор. друку; тираж 380 прим., частина тиражу (80 прим.) "А." пересилалося до Гал. Газ. друкувалася в амер. друкарні кириличним шрифтом, привезеним з Гал. На зміст "А." складалися постійні рубрики "Вісті з краю", "З широкого світа", ст. про істор.

й сучасні події у світі та Україні, оп., поеми, приказки, гумор, комерційні оголошення. Газ. мала просвіт. характер, пояснювала імігрантам їхні права й обов'язки, містила духовні науки, закляки. За висловлюванням у спогадах о. І. Волянського, ред. і засновника "А.", газ. була "вчителем і дорадником у різних справах для наших людей в Америці", це "рятунковий пояс, кинений на глибоку воду чужого моря". Серед авторів були, крім ред., Діонізій Салій (Шенандоа), Григорій Вархол (Міннеаполіс), Михайло Білий (Шамокін, Пен.) Гриць Гордан (Стрітор, Ілл.), Іван Ючик та Михайло Павлик (Львів).

О. Кравченко

АМЕРИКА (заг. гасло) див. *Сполучені Штати Америки*

АМЕРИКАНІЗАЦІЯ (Americanisation) термін, який Комісія Іміграційних Реформ США (US

Commission on Immigration Reforms, 1990-97) визначила як добровільний процес влиття імігрантів у ширше амер. суспільство шляхом засвоєння принципів свободи та рівних можливостей у дем. суспільстві, що лягли в основу амер. конституції, а також знання англ. мови. У цьому сенсі А. підкреслює в першу чергу інтеграцію, а не асиміляцію, та не суперечить хартії людських прав прийнятої ООН 1945. Історично, включення нових культурно різних імігрантів в русло амер. суспільства переходило різні фази, від асиміляції через злиття народів (melting pot) до сучасного поняття культ. плюралізму та інтеграції в розумінні доступу до соц., політ. та осв. ресурсів країни, без вимоги відкинення своєї етн. ідентичності.

Між першими европ. поселенцями на території США, які надали тон дальшому розвитку країни, були групи кальвіністів, знаних як "пуритани" та "сепаратисти" або "пільгрими", людей нової сер. кляси, що виникла в Англ. на базі виробництва і торгівлі. Через рел. переслідування поч. 17 ст. група "сепаратистів" від Англіканської Церкви покинула Англ. і поселилася в Голл., де їх не переслідували. Матеріально там вони добре влаштувалися. Та їхні діти, які пішли до голл. шкіл, почали асимілюватися. Особливо тому, щоб зберегти англо-саксонську ідентичність своїх дітей, вони з ризиком рішшли переселитися в новий незнаний світ, до Америки. Їхнє наставлення до законодавства, освіти та англо-саксонської культури лягло в основу амер. світогляду.

Проблема пристосування ноаих імігрантів до амер. суспільства виринула гостро щойно з масовим впливом імігрантів в другій пол. 19 ст., в період трансформації амер. суспільства під впливом індустріалізації. Після гром. війни de jure зникла кляса невільників, нова ідеологія нації-націоналізму вимагала так політ., як і культ. однастайності населення, а індустріалізація економіки сприяла

напливові масової т.зв. заробітчанської іміграції, яка, за винятком ірландців, прибувала з півд. та сх. частин Європи. Це були люди бідні, часто неграмотні і без знання англ. мови. Давніші поселенці побоювались, що ця маса новоприбулих, багато з них спроваджених пром. компаніями для протистояння новоствореним спілкам робітників (labor unions), загрожує їх екон. добробуту, як також існуванню дем. ладу в країні. Щоб цьому запобігти, почали створюватися антимігрантські орг-ції, (напр., Know Nothing Party в 1850-их у сх. шт., American Protective Association, засн. 1887 на Сер. Зах.). Ін. американці, свідомі екон. потреби робітників, бачили розв'язку в створенні публичних, державою втримуваних шкіл для виховання дітей імігрантів в амер. дусі. А. утотожнювали з асиміляцією і гол. показником успіху було відкинення мови батьків та перехід на англ. мову.

Приїзд перших укр. імігрантів до Америки збігається з поч. стейтових законів, які забороняли навчання такої чи ін. чужої мови в початкових школах (перший закон в шт. Ог. 1874 і шойно 1923, коли майже кожний шт. мав подібне законодавство, Верховний Суд США визнав ці закони нелегальними). Спочатку прямого відношення до укр. імігрантів ці закони не мали. О. Волянський, перший організатор укр. громад в Америці, будучи здібним лінгвістом, сам скоро вивчив англ. мову і не вбачав ніяких суперечностей в двомовності, пристосуванні до амер. способу життя та в збереженні своєї культ. і нац. свідомости. Те, що українці не були вільними на своїй землі, тільки підкреслювало цінну свободу в Америці та логічно вказувало на потребу етн. самозбереження на амер. материк для того, щоб допомогти своїй істор. батьківщині здобути свободу.

Асиміляція серед укр. імігрантів проходила часто посередньо через споріднені етн. групи: поляків, словаків, росіян, а не прямо в англо-саксонське русло.

Натиск на А., що в той час було рівнозначним з асиміляцією, проходив також і церк. руслами. В Римо-Кат. Церкві, де домінували ірландці, і якій підлягала укр. гр.-кат. Церква, визначний активіст та інтелектуаліст архисп. Дж. *Айрленд впровадив політику прискіпшення процесу А. Церкви. Свідомий того, що парафії створювалися на базі етн. громад і практично було трудно тому запобігти, він назначував для них свящ. і парохів ін. етнічності. Це часом доводило до відірвання парафій від Кат. Церкви і творення т.зв. нац. церков. Через відмінність обряду та мови, що саме собою надавало церкві національного характеру, така тактика не спрацьовувала серед укр. католиків, У цьому випадку заборона жонатого священства та загально нетолерантність сх. обряду причинилася до відходу парафій до Правос. Церкви. Спочатку відхід був до Рос. Прав. Церкви, де укр. кат. творили ядро вірних, але до якої належали й ін. національності, які скоро почали створювати свої нац. правос. церкви. Щоб запобігти цьому у РПЦ, а також відчувачи неминучість А. Церкви, архисп. Тихон, згодом Московський Патріярх, переключив літургію на англ. мову та 1905 запропонував рос. Синодові створити амер. автокефальну Рос. Правос. Церкву. Через політ. умови, після 2 св. війни церква стала офіційно називатися Православна Церква Америки (Orthodox Church of America). Люди укр. походження, які залишилися в тій Церкві, уважали себе "русскими" американцями. Ін. словами, вони пройшли асиміляційну американізацію шляхом русифікації.

Теорія "перетоплюючого котла", яку представив Ізраель Зангвіль (Israel Zangwill) у своїй драмі "The Melting Pot" (1908), дещо змодифікувала концепцію асиміляції, пристосовуючи її вірніше до амер. дійсности. Ця теорія стала дуже популярною серед загалу, проте не була вона вповні сприятлива для укр. громади,

де панувало наставлення "і чужого научайтесь, свого не цурайтесь", себто не зливатися до невпізнання в ширше суспільство. В той час поняття А. в укр. громаді більше відповідало концепції інтеграції, яке почало викристалізовуватися шойно в другій пол. 20 ст. у зв'язку з рухом за гром. права (civil rights movement). Це видно хоч би по заголовках ст. у "Свободі" при кінці 19 ст., де часто поряд містилися ст. про важливість збереження своєї етн. ідентичности зі ст., які вивиснювали амер. конституцію, політику, потребу ставати громадянами і тим подібне, напр. ст. "Чи ж ми не американці?" (24.10.1895). Про позитивне наставлення в громаді до А. також вказувало творення горожанських клубів (один з перших постав в Ансонії, Конн. в 1900), курсів англ. мови та допомоги у придбанні амер. громадянства.

Після 1 світ. війни в амер. суспільстві скріпилися пересуди супроти імігрантів з півд. та сх. Європи, як і з неевроп. країн, часто обгрунтовані псевдо-наук. теоріями генетики, які не брали під увагу вплив довкілля на розвиток і поведінку людей, а доказували расову або соціальну клясову вищість вибраних народів на підставі генетичної спадковости. Іміграційні закони 1924 злегалізували ці погляди. 1926 засновано Амер. Т-во Євгеніки (American Eugenics Society) на засаді вищости білої нордійської раси. Імігрантів з країн півд. та сх. Європи уважалося не тільки соц. нижчою клясою, але і з уродженим нахилом до злочинства та ментальною недорозвиненістю. Таке наставлення підкріплювало їх ізоляцію від ширшого суспільства, і тим самим задержання етн. свідомости, що в підсумку заперечувало намірам американізаторів.

Вже на поч. 20 ст. в укр. громаді зауважувалося, що діти мовно асимілюються перев. під впливом амер. шкіл. Батьки, з надією на повернення в Україну старалися, щоб їхні діти зберегли укр. мову. Після 1923, коли остаточно було вирішено долю укр. держави,

зникла надія на повернення. Від тоді поволі почало мінятися наставлення щодо збереження мови серед мол. покоління. Також в тому часі, з огляду на нові іміграційні закони, припинився доплив нових імігрантів, які нормально підсилювали б мовну базу. Наставлення, що не мова, а "українська душа" є важливою, в 1930-их зробило теорію злиття народів більш сприятливою в громаді. Нові, життєдайні для громади орг-ції (Ліга Молоді Півн. Америки, Т-во Укр. Професіоналістів і т.под.), які постали в тому періоді, були створені людьми, вихованими в україномовних школах попереднього десятиріччя. Покоління, яке виховувалося в 1930-их, коли менше уваги присвячувалося вивченню укр. мови, тільки вийнятковно дало громаді кількох активістів, хоча справа мови не була єдиною причиною цього. З світ. війна виключила з укр. гром. життя багатьох молодих активістів, які пішли до війська, та викликала небуденний амер. патріотизм так серед ширшого суспільства, як і в укр. громаді.

Повоснна хвиля т.зв. "діпівської" або політ. іміграції споч. стримано відносилася до процесу А., обмежуючи його до придержання державних законів і практичних потреб вивчення мови задля заробіткової праці і, назагал, зрівнюючи А. та асиміляцію як синонімі поняття. Не було ворожого наставлення щодо прийняття амер. громадянства і назагал пристосування до амер. життя. Скоро викристалізувалося усвідомлення, що в Америці ніхто явно не забороняє зберігати свою нац. ідентичність. Коли в 1970-их у США почало мінятися наставлення до етн. меншин, молодше покоління, виховане або й часто вже роджене в Америці, у сприятливій атмосфері культ. плюралізму в ширшому суспільстві, почало рівнозначно сприймати свою амер. та укр. ідентичність, тим самим визначаючи параметри А. та асиміляції. Етн. самовизначення, яке до певної міри може служити як показник таких процесів,

це назви 1) українець, 2) амер.-українець або укр.-американець, 3) американець укр. походження та 4) американець. Найбільш поширеним самовизначенням стала 2-а категорія.

Для покоління родженого в Америці та вихованого в амер. школах, А. в сучасному розумінні була самозрозумілим процесом. Проблематичним став процес асиміляції і тут велику ролю в зберіганні етн.-нац. свідомости відігравала, як і в минулому, справа визволення України.

Від початку 1990-их, після довгої перерви, почала прибувати з України нова хвиля імігрантів-заробітчан, які з европ. імігрантів найбільше набувають амер. громадянство. Також беручи під увагу самостійність України, ця нова хвиля імігрантів не є одержима ідеєю визволення України, як була попередня іміграція. і тому можна припускати, що її наставлення до А. та асиміляції буде відрізнятися від попередніх хвиль імігрантів.

Д. Маркусь

АМЕРИКАНІЗМИ (Americanisms) – елементи різних рівнів структури мови (фонетичні явища, морфеми, слова й словосполучення та їхні структурні моделі, елементи значення, синтаксичні конструкції), запозичені мовною практикою українців з англ. мови в США. Лексичні А. зустрічаються в усіх функціональних різновидах мови, фонетичні та граматичні – насамперед в усному мовленні, особливо в просторіччі. Усі вони є наслідком міжмовної інтерференції (див. *Мовна практика). Найчастіше термін А. застосовується щодо лексичних запозичень – слів та усталених словосполучень. У цій статті термін А. поширюємо насамперед на ті одиниці англ. походження, що відрізняють мовну практику діаспори від практики України.

В Україні більшість запозичень з англ. мови вважають англізмами. Як А. сприймаються насамперед слова, яким притаманний локальний амер. кольорит (ковбой, гот-дог, кока-кола) і похідні від амер.

власних назв та імен (Вотергейт, Діснейленд, МакДональдс). В останні десятиліття чимало англізмів увійшло до складу літ. укр. мови (джінси, компютер, рейтинг), частина з них залишається поза її межами – у просторіччі (бакси, секонд-гендовий), у молодіжному сленгу (лузер, крейзуха), у проф. жаргонах – компютерному (он-лайнний, софтвер), журналістському (парт-тайм, рімейк) та ін.

Інтенсивність і характер контактів між англ. та укр. мовами в діаспорі США відмінні від тих, що існують в Україні. Природно, що запозичення в мовній практиці українців діаспори не збігаються з англізмами, які використовують в Україні. Серед лексичних А. можна виділити такі основні типи:

а) одиниці, звукова форма та значення яких збігаються з англ. прототипом: гай-скул – сер. школа, давн-таун – центр міста, овертайм – понаднормовий робочий час, ДП – переміщені особи і под.;

б) одиниці, що утворилися від англ. основи шляхом додавання закінчення, префікса чи суфікса: майна – шахта, копальня (mine), компетиції – змагання, шеровець – власник акцій (shareholder), абсентуватися – бути відсутнім, адоптування – усиновлення, нуклеарний – ядерний тощо;

в) слова й вирази англ. походження, що вживаються в Україні і в діаспорі з різним значенням чи з різними елементами значення: позиція – посада (призначений на цю позицію), чемпіон – поборник (чемпіон укр. справи), фільм – плівка (покріт тонким фільмом), декорувати – нагороджувати (декорували бронзовою відзнакою);

г) ортографічні та ортоепічні А. – слова, що в діаспорі й в Україні мають різне звучання й написання, хоча виникли з того самого англо-мовного прототипу й мають однакове значення: фарма (ферма), Тексас (Техас); у просторіччі та розмовній мові (іноді в пресі) зустрічаються словоформи каледж (коледж), Джан (Джон), тощо;

е) одиниці, що виникли внаслідок покомпонентного перекладу англ.

прототипів: короткі години – скорочений робочий день, домашні справи – внутрішні справи, так довго як – доти поки і т. п.

Найвища частота використання А. у просторіччі, найнижча – в писемній мові. У мовній практиці діаспори А. співіснують з укр. словами, що мають ті самі поняття (адоптувати й усиновити, градуант і випускник, лайсенс і дозвіл тощо); і перші й другі можуть уживатися тією самою людиною чи в тому самому друкованому вид.

Зловживання запозиченнями є ознакою недостатнього володіння літ. мовою і критично оцінюється в наук. і популярних вид. у діаспорі та в Україні.

Див. ще *Мовна практика*, там також *Лім.*

Б. Ажнюк

АМЕРИКАНСКА КАРПАТО-РУССКА ЦЕНТРАЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ (American Carpatho-Russian Central Conference) постала в березні 1942 на базі двох орг-цій: Візантійської Кат. Амер. Карпато-руської Ради в Пітсбургу, яку очолював Григорій Жаткович та Правос. Карпато-Руського Єдинства в Гері, Інд., очолюваного о. І. Ладжинським. Пітсбург став осідком орг-ції. Політично А.К-Р Ц.К. змінила своє довоєнне вороже наставлення до Чехослов. і почала співпрацювати з чесь. екзильним урядом в цілі приєднання після війни Карп. України до Чехослов. Коли цього не сталося, Конференція перестала посилати допомогу землякам на території зайняті Червоною Армією, а почала акцію протесту проти прилучення Закарпаття до України.

В.М.

АМЕРИКАНСЬКА НАРОДНА РАДА УГРО-РУСИНІВ (American Council of Uhro-Rusyns), представницька орг-ція закарп. імігрантів, що були під впливом Гр.-Кат. Церкви та Соєдиненія гр.-кат. братств; засн. в Гомстеді, Пен. 23.7.1918 з метою вплинути на вирішення долі Закарпаття

після I світ. війни. Гол. діячі: свящ. Микола Чопей та Юлій Гардош. А.Н.Р.У.-Р. заявила, що вона єдина репрезентує закарп. русинів США й уповноважена говорити про свою батьківщину. Запропонувала такі альтернативи для краю: незалежність, об'єднання з Гал. і Буковиною та автономія в якійсь (невизначеній) державі. Молодий провідник Ради, адвокат Г. *Жаткович, домовився 26.10.1918 з чесь. політиком Томою Масариком ("Філядельфійська угода") щодо автономії закарп. русинів у майбутній федеративній Чехо-Слов. По тому закарп. русинів прийнято до Центр. Європ. Союзу у Філядельфії і Рада вдалася до активних дій задля приєднання Закарпаття до Чехо-Слов. Республіки. Жаткович стрінувся з през. США Вудроу Вільсоном, який підтримав чехо-слов. розв'язку, яка була затверджена А.Н.Р.У.-Р. 12.11.1918 в Скрентоні, Пен., а опісля плебісцитом в усіх закарп. громадах і парафіях з вислідом: 67% за приєднання Закарпаття до держави чехів і словаків, 28% за Україною та 5% з ін. державами (Угор., Рос., незалежність). Цей вислід дав підставу А.Н.Р.У.-Р. вислати свого представника Г. Жатковича на Мирну Конференцію до Парижу, а потім висунути його на першого губернатора Підкарп. Руси після того, як ужгородська Центр. Руська Нар. Рада прийняла подібне рішення 8.5.1919. А.Н.Р.У.-Р. ще проіснувала кілька років, але з послабленими діяльністю і впливами. Коли чехи не надали автономії Закарпаттю, амер. діячі перейшли в опозицію і почали гостро критикувати Прагу.

Лім.: Danko, J. "Plebiscite of Carpatho-Ruthenians in the U.S. Recommending Union of Carpatho-Ruthenia with the Czecho-Slovak Republic" *Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences*, XI, 1-2, New York, 1964-68; Magosci P.R. "Political Activity of Rusyn-American Immigrants in 1918." *East European Quarterly*, X, 3 (Boulder, Col., 1976).

В. Маркусь

"АМЕРИКАНСКАЯ РУСЬ" (Amerykanskaia Rus), тижневик; виходив 1910-13 в Пітсбургу, потім в Алегені, як орган допомогово-асекураційного т-ва "Русское Народное Соєдиненіє", що об'єднувало перев. укр. емігрантів-галичан русофільської орієнтації. Ред. Теодор Гузіль (до 1911), а потім Петро Сейферт, кол. ред. "Зозулі", І. Луцик, І. Гордошинський.

"АМЕРИКАНСКИЙ РУССКИЙ ВЪСТНИК" (Amerykanskii Russkii Viestnyk, Greek Catholic Union Messenger), орган "Соєдиненія Греко-Католичеських Руських Братств", запомогового т-ва закарп. українців у США. Появився у березні 1892 як тижневик, у 1920-их виходив три рази на тиждень, потім знову тижневик, пізніше двотижневик і місячник; певний час накладом 100 тис. прим. Спочатку друкувався на карп.-руському діалекті (суржику) кирилицею, з 1941 – словацький додаток латинкою.

Ред. довгий час (1892-1914) були П. Жаткович, а з 1936 Михайло Роман. Осідки редакції: Магоной Ситі, Пен., Скрентон, Пен., Нью Йорк, Пітсбург і (з 1904) врешті, Гомстед, Пен. Вміщував матеріали, які стосуються проблем етно-нац. самоідентифікації русинів, Гр.-Кат. Церкви, соц., екон. та політ. життя закарп. русинів-українців в Європі і США тощо; стояв на клерикально-консервативних позиціях, але в певний час вів боротьбу за емансипацію закарп. гр.-кат. громад і проти латинізаційних заходів Риму. 1953 "А.Р.В." перейшов на англомовну публікацію п.н. "Greek Catholic Union Messenger", став тижневиком, згодом місячником.

Лім.: Evans James M. *Guide to the Amerikansky Russky Viestnik. Vol. I: 1894-1914.* Fairview, New Jersey, 1979.

В.Т.

"АМЕРИКАНСКИЙ РУССКИЙ СОКОЛ" (American Russian Falcon), молодеча спорт. орг-ція для чоловіків і жінок закарп. русинів в США, складова частина

10 АМЕРИКАНСКО

*"Соєдиненія Гр. католических русских братств". Засн. 1910 як "Угро-Русскій Сокол"; ініціатором і організатором "А.Р.С." був ред. "Амер. Русского Вѣстника" П. Жаткович. Крім спорт. діяльності, орг-ція провадила культ.-осв. працю. "А.Р.С." мав 110 відділів та понад 2600 чл. віком від 14 до 21 р. 1914 почав виходити журн. "А.Р.С." "Сокол Соєдиненія", пізніше у газетній формі (ред. Петро Мацков). Видавав також "Свѣт дѣтей" (1917-36). Перша окрема конвенція відбулася 1918 в Клівленді, де гол. обрано Олексу Косцельника. 1942 "А.Р.С." нараховував 255 спілок і 2500 чл. По 2 світ. війні орг-ція почала занепадати.

В.М.

АМЕРИКАНСКО-РУССКАЯ НАРОДНА ОБРАНА (American Russian National Defense), засн. 1915 в м. Бреддок (Braddock), Пен., сусп. орг-ція з закарпатців і лемків, котрі перейшли на православ'я під проводом єп. *О. Дзюбая. М. Пашута був провідником А.-Р.Н.О., яка спочатку підтримувала ідею приєднання Закарпаття до Рос., а з 1918, після зустрічі М. Пашуги з чесь. політиком Томою Масариком у Пітсбургу в травні 1918, почала орієнтуватися на Чехо-Слов. Згодом цю позицію прийняла *Амер. Нар. Рада Угро-Русинів, а А.-Р.Н.О. розв'язалася.

АМЕРИКАНСКОЕ РУССКОЕ НАРОДНОЕ БРАТСТВО (American Russian National Brotherhood), русофільська братська правос. орг-ція, під впливом Рос. Правос. Церкви (Митрополії), засн. перед 1 світ. війною з гол. москвофілів та деяких закарпатців, що відійшла від Гр.-Кат. Церкви. Організаційна база – м. Клівленд й околиця. В 1930-40 А.Р.Н.Б. очолювали Вільям Расін (William Racine), та свящ. Іван Ладжинський. Група видавала 2 періодичні вид. в Клівленді: "Родина" (1927-40) та "Братство-Brotherhood" (1927-52).

АМЕРИКАНСЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ ДОПОМОГИ (American Relief Administration) неприбуткова корпорація засн. 1919 з гол. осідком в Нью-Йорку з метою допомоги потерпілим після 1 світ. війни, яку очолив Герберт Гувер (през. США 1929-33). Допомога А.А.Д., яка тривала до 1923 виявлялася в постачанні харчів, медикаментів і предметів першої потреби. А.А.Д. мала допомогі пункти в Україні під час голоду 1921-23 в Катеринославі, Єлизаветграді, Харкові, Києві, Миколаєві, Одесі та на Криму. Допомога, з якої користало бл. 2 млн дітей і дорослих, ішла у формі посилок харчів та одягу, а також встановленням їдалень ("soup kitchens").

Лит.: Patenaude Bertrand. The Big Show in Bolloland. The American Relief Expedition to Soviet Russia in the Famine of 1921. Stanford, 2002.

Д.М.

АМЕРИКАНСЬКА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ – ААУС (American Association of Ukrainian Studies – AAUS), засн. в грудні 1989 в Кембріджі, Масс. заходами Г. Грабовича та Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, входить до складу Міжнар. Асоціації Українознавства (МАУ), засн. в червні 1989 в Неаполі, Італ. ААУС є також чл. ASN (Association for the Study of Nationalities) та AAASS (American Association for the Advancement of Slavic Studies). Свої збори відбуває двічі на рік під час нац. з'їздів цих орг-цій. Завдання ААУС, яка згуртовує науковців у ділянці українознавства, – сприяти розвитку українознавчих студій шляхом наукових досліджень, академічних програм, наукових обмінів, конференцій, вид. та ін. проєктів, передусім на терені США. З 1990 видає бюлетень "The AAUS Newsletter" (до 2003 вийшло 20 чч., ред. А. Гумецька, А. Сидоренко, Р. ДеЛосса, А. Діллон). ААУС організовує сесії та виступи на нац. та міжнар. наук. конгресах. Гол. ААУС були: І. Фізер (1989-91), О.

Пріцак (1991-93), Н. Кононенко (1993-95), А. Гумецька (1995-97), М. Найдан (1997-2000), Р. ДеЛосса (2000-02), М. Томоруг-Знаєнко (2002-).

Д.М.

АМЕРИКАНСЬКА КАРПАТОРУСЬКА ПРАВОСЛАВНА ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСЬКА ЦЕРКОВ (American Carpatho-Russian Orthodox Greek Catholic Church), також відома як Джонставнська епархія (Johnstown Diocese), церк. громада закарпатців, що відійшла від первісної закарп. гр.-кат. Церкви кін. 1930-их і приєдналася до Константинопольського єкуменічного патріархату через грецьку епархію в США. Конфлікт в Пітсбургському екзархаті виник на тлі боротьби з Ватиканом стосовно celibату свящ. Ватиканський декрет про заборону одруженого священства з 1930 викликав конфлікт серед мирян і свящ.; постав Комітет оборони віри і східнього обряду, висилалися делегації і протести до Риму. З ініціативи свящ. О. *Чернока (пізнішого єп. новоутвореної правос. церкви), о. Стефана Варзали та ін. скликано в листопаді 1937 церк. з'їзд в Пітсбургу, на якому ухвалено вийти з юрисдикції гр.-кат. єп. В. Такача й оформити окрему Карпато-Руську Правос. Гр.-Кат. Дієцезію сх. обряду, яка 1938 приєдналася до грец. правос. архієпархії в Нью-Йорку. Адміністративно дієцезія була автономною. Тоді О. Чернока був висвячений в Константинополі на єп. цієї церкви. Осідком її став Бріджпорт (Bridgeport), Конн., і місц. парафія Івана Хрестителя. Спочатку мала бл. 30 тис. вірних та кільканадесяті свящ., у 1970-их – 60 свящ. і 65 церков; на сьогодні має 50-60 тис. вірних і 82 парафії перев. в півн.-сх. шт. США. 1950 осідок перенесено до Джонставну (Johnstown), Пен., після того, як амер. судівництво відібрало їй церкву в Бріджпорті. 1946 один із співзасн. А.К.-Р.П.Г.-К.Ц. свящ. Варзалій почав рух за входження цієї церкви до Московського патріархату, який прийняв 14

парафій як свою окрему єпархію в США, що внутрішньо називалася "нар. церквою"; її пресовим органом був "Церк. вѣстник" в МекКіз-Рокс (McKees Rocks), Пен. Ця дисидентська церква була пророс. і просов.; в 1960-их припинила існування, її парафії повернулися до А.К.-Р.П.Г.-К.Ц., яка мала ще сп.-наступників Чернока – Івана Мартина та з 1983 М. *Смішка, який має рангу митр. Катедральний храм Христа Спасителя побудований 1954. Духовну семінарію відкрито 1940, перенесену до Джонставну 1951. Появляється офіціоз "Church Messenger – Cerkovnyj Vistnik". Видавалися також журн. для молоді та календарі-альманахи. При дієцезії діє братська орг-ція "Свобода" з осідком в Нью-Йорку. Раніше була активною мол. орг-ція "American Carpatho-Russian Youth Organization". В 1940-их існував карп.-руський церк. і нар. музей.

Лит.: Barriger L. Glory to Jesus Christ: A History of the American Carpatho-Russian Orthodox Diocese. Brooklyn, 2000.

В. Маркусь

АМЕРИКАНСЬКА РУСЬКА НАРОДНА РАДА (American Ruthenian National Council) засн. у Філадельфії 8.12.1914 єп. С. Ортинським на з'їзді гал.-руських та закарп. гр.-кат. парафій. Гол. став о. Максим Кінаш. А.Р.Н.Р. зайнялася грошевою допомогою жертвам війни в Гал. та на Закарпатті. А.Р.Н.Р. в листопаді 1916 змінила назву на Укр. Рада, у склад якої увійшли представники допомогових орг-цій. Коли до неї пристала частина чл. Федерації Українців в Америці, незадоволених тим, що провід Федерації перебрали люди соціалістичних поглядів, створився *Укр. Нар. Комітет з філіями в різних місцевостях, який великою мірою причинився до проклямації Амер. Конгресом "Укр. дня". У жовтні 1922 цей Комітет влився в новостворене Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці.

Д.М.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ГОЛОС (American Voice), "часопис для руского народа в Америці", президентське тижневик, який видавався в Нью-Йорку у вид-ві Independent Publishing Society від 26 вересня 1907 – лютого 1908. Вийшло 14 чч. Ред.: Осип Косовий, Андрій Корпан.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОМІТЕТ ВИЗВОЛЕННЯ (American Committee of Liberation), постав в Нью-Йорку, і відділ у Мюнхені на поч. 1951, споч. під назвою Амер. Комітет Визволення Народів Рос., опісля як Амер. Комітет Визволення від Більшовизму, з завданням підтримувати політ. емігрантів із СРСР, їх культ. зв'язки з батьківщинами і прагнення їх народів до дем. свобод. Постанова Амер. Комітету за активізувало емігрантів із СРСР, а зокрема привело до створення в Штутгарті (Нім.) в серпні 1951 Ради Визволення Народів Рос. (СОНР), засн. представниками 5 рос. політ. партій. Політ. платформою СОНР і А.К.В. було т.зв. непередрішенство і пропозиція плебісциту. Еміграції нерос. народів прийняли таку платформу як ворожу прагненням їх народів до держ. незалежності і як програму збереження рос. імперії після розвалу СРСР. Вони відкинули можливість співпраці з А.К.В. і СОНР також після того, як 1953 СОНР змінив свою назву на Координаційний Центр Антибільш. Боротьби (КЦАБ), але рівночасно намагався організувати групи т.зв. федералістів і протиставляти їх автентичним представникам нерос. народів на еміграції. Це викликало їхній сильний спротив намаганням Амер. Комітету створити один центр політ. еміграцій народів СРСР. У грудні 1952 об'єднані укр. політ. партії ухвалили постанову, де сказано, що вони "можуть взяти участь у різних амер. проти-більш. акціях", якщо А.К.В. виявить "позитивне відношення до боротьби за держ. незалежність України та ін. поневолених нерос. народів СРСР". Подібним було становище представників еміграції

ін. нерос. народів. З часом А.К.В., що спирався на принципи права кожного народу СРСР на самовизначення, забезпечив співпрацю представників еміграцій всіх народів СРСР в таких установах, як Інститут для вивчення СРСР і Радіо "Свобода" (початково "Радіо Визволення"). Їх наук.-дослідні праці й радіопересилання мали вплив на поінформованість і політ. думку громадян СРСР, хоч не віддзеркалювали достатність державницьких програм нерос. народів.

М. Прокоп

АМЕРИКАНСЬКИЙ КРУЖОК (American Circle), група 8 укр. гр.-кат. священників, що прибули 1895-98 з Гал. для праці серед укр. імігрантів в США. Назву А.К. дали собі молоді студенти Львів. семінарії ще в рідному краю, коли вони домовилися емігрувати і працювати серед укр. поселенців у Півн. Америці; з практичних причин та щоб не викликувати опору римо-кат. ієрархії, вони рішили висвятитися в нежонатому стані. Першим прибув Н. Дмитрів 1895 та осів в Мавнт-Кармел, Па., і почав редагувати "Свободу". Невдовзі приїхали М. Стефанович до Боффало (потім осів у Пітсбургу) та І. Ардан до Джерзі-Сіті, Н.Дж. До них приєднався прибулий ще 1893 І. Констанкевич (Шамокін, Пен.); 1897 прибули з Гал. діяч УНС і ред. "Свободи" С. Макар, видавець А. Бончевський, М. Підгорецький (Джерзі Сіті). 1898 приїхав П. Тимкевич, який відразу поїхав працювати серед укр. фермерів у Кан. (до 1899), а потім приєднався до чл. А.К. в США (Йонкерс, Н.Й.). Якийсь час працював серед укр. імігрантів у Кан. й Н. Дмитрів (1897), а потім повернувся до США. Отже, усі 8 чл. А.К. зійшлися докупи і провадили активну працю в організуванні гр.-кат. парафій та задля здобуття церк. автономії від римо-кат. єпископату. Політ. й ідейно від поч. чл. А.К. були під впливом гал. радикальної партії. Значну працю провели чл. А.К. в культ.-осв. ділянці, у справі

орг-ції шкільництва та преси. І. Констанкевич був гол. *Т-ва руських церк. громад. Сліди А.К. дуже помітні в житті укр. громади в США. Вони дали початок рел. і гром.-культ. організації укр. імігрантів в душі укр. нац. ідеології.

Лит.: Бачинський Ю. "Укр. імміграція в США". 2 вид. К. 1995; Куропась М. Амер. кружок. "Свобода", 1.3.1994.

В. Маркусь

А М Е Р И К А Н С Ь К О - У К Р А І Н С Ь К И Й К О М І Т Е Т В И З В О Л Е Н Н Я У К Р А І Н И, гром.-політ. орг-ція при "Провидінні" у Філядельфії, засн. 1932. 1922, коли тимчасово УКЦ в Америці керував о. П. Понятишин, було створено міжорганізаційну установу "Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці". Співзасн. її було "Провидіння". Після прибуття єп. К. Богачевського виникли певні застереження щодо діяльності Об'єднання і "Провидіння" відійшло від спільної орг-ції. 1932 при "Провидінні" створено А-У К.В.У., який існував до 1940, коли засн. УККА і "Провидіння" стало чл. новоствореної централі – УККА.

Д.М.

А М Е Р И К А Н Ц І В О Б О Р О Н І Л Ю Д С Ь К И Х П Р А В В У К Р А І Н І (Americans for Human Rights in Ukraine), непартійна політ. орг-ція українців та ін. прихильників України, засн. влітку 1979 в Ньюарку, Н.Дж., на захист нац. і людських прав в сов. Україні. Споч. діяла з обмеженою ціллю (на захист Валентина Мороза). Серед ініціаторів - І. Ольшанівський, Володимир Боднар, Володимир Багрій, Іван Орняк, Ігор Кошман та Є. Перейма. Чл. і жертводавців спочатку 25, 1984 – 4000, в 1990-их – 3500 у 20 відділах США і Кан. Гол. – І. Ольшанівський (1979-86), Б. Ольшанівська (від 1986). До активних діячів ще належали Данило Марчишин, М. Куропась, Теодор Романків, Володимир Тюн.

Щоб поборювати антиукр. акції сов. розвідних і пропагандистських

установ, А.О.Л.П.У. створили дослідно-вид. групу UNCHAIN (Ukrainian National Center: History and Information Network), яка реагувала на газетні статті, публікувала матеріали. Велися акції на захист укр. дисидентів: Юрія Шухевича, Оксани Мешко, М. Руденка, Йосипа Терелі та ін., проти знеславлювання українців на Заході й оборона в США неповоротців до СРСР, напр., В. Половчака та моряка Мирослава Медведя. Річний бюджет А.О.Л.П.У. складав у 1980-их бл. 100 тис. дол. Провідники орг-ції відбували пресконференції, протести, демонстрації, збирали підписи до амер. Сенату, до учасників Мадридської Конференції у справах людських прав тощо, підтримували акцію в Конгресі США досліджувати голодомор в Україні (1932-33). 1988 гол. А.О.Л.П.У. брала участь у "поході миру" на Україні. В травні 1989 відділи орг-ції сер.-зах. і зах. штатів Америки відбули одноденну практичну конференцію в Чикаго. Після проголошення Україною незалежності А.О.Л.П.У. звернули увагу на позитивні контакти з Україною; правозахисна діяльність послабилася.

В. Маркусь

А М Е Р И К А Н С К А Я К А Р П А Т О - Р У С С К А Я М О Л О Д Е Ж Ъ (American Carpatho-Russian Youth), орг-ція, засн. 1937 в Джанставнській Дієцезії Американської Карп.-Руської Правос. Гр.-Кат Церкви для плекання культ.-осв. розвитку серед бл. 1000 чл. в душі збереження карпато-руської ідентичності. Орг-ція в 1938-41 видавала бюлетень "Carpatho-Russian Youth" (Карпато-русска молодежь), а також з 1949 альманах ACRY Annual and Church Almanac та ACRY Guardian (1957-62).

А М С Т Е Р Д А М (Amsterdam), м. в шт. Н.Й. 45 км на півн. зах. від Албані (Albany) над р. Могок (Mohawk), нас. 18.3 тис. (2000), з того 200 українців. Укр. робітники почали поселятися кін. 19 ст. гол. з Золочівщини, Гал. Споч.

їздили до церкви у *Вотервліт, а 1910 заснували окрему гр.-кат. парафію св. Миколая та придбали власну церкву; разом з вірними в м-ках Бровдалбін та Гегеман в 1935 бл. 60 родин або 320 душ, в 1985 було 185 чл. В 1930-их діяли 2 відділи УНС й 1 відділ УРС, 1930 засн. Укр. Горожанський Клуб, який має власний нар. дім.

В.М.

А Н А Н Е В И Ч Йосафат Омелян (Josaphat Ananevych), кат. свящ. з Чину оо. Францісканів, церк. діяч; н. 1888 в Гал., п. 3.5.1964 в Сайбертсвілі (Sybertsville), Пен. Закінчив духовну семінарію в Станиславові, де був висвячений 1911 і висланий на душпастирську працю в Аргентині. Тут очолив парафію в Апостолесі, провінція Місіонес, у місц. Азара і Ляс-Тунас (1911-18); переїхав до Бразилії 1918, парох в Дорізони і Маллеті, Парана (1923-38). В Бразилії заснував згромадження СС. Катехиток св. Анни. Звідти переїхав до США – парох в Пассаїку, Н.Дж. (1939), ректор Малої семінарії в Стемфорді (1939-41) та духовної семінарії у Вашингтоні (1941); парох в Гейзлтоні, Пен., Беллфілді, Н.Д., Сейнт-Клері й Шамокіні, Пен. В 1945 вступив до Чину оо. Францісканів під чернечим іменем Йосафат, заснував вітку віз.-слов. обряду цього чину, став настоятелем в монастиря в Сайбертсвілі, Пен., згодом в Нью Кенеані (New Canaan), Кон.

М. Семчишин

А Н А С Т А З І Є В С Ь К И Й Володимир (Walter Anastas), син Миколи А., юрист, проф. права; н. 14.12.1930 в Яворові, Гал. На еміграції з 1942 в Нім.; гімназію закінчив в таборі ДП в Берхтесгадені 1948. До Америки емігрував 1950. Бакалярат 1956 з Мінн. Ун-ту, д-р права у Коледжі Вільяма Мічела (William Mitchell College of Law) в Сент-Полі, Мінн. (1964), та мгр права (L.L.M.) в Нью-Йоркському Ун-ті (1968). Викладав право у Коледжі Вільяма Мічела 1965-86. Автор ст. на проф. теми. Активний в укр.

громаді, довголітній заст. гол. відділу УККА, чл. дирекції Центру Досліджень Історії Іміграції при Мінн. Ун-ті, дорадник Кабінету Мін. України у справах конституції (1992).

Д.М.

АНАСТАЗІЄВСЬКИЙ Микола (Mykola Anastaziiievskyi), мистець-малюв.; н. 14.8.1891 в м. Скала Борщівського пов., Гал., п. 28.5.1974 в Міннеаполісі. Випускник реальної гімназії у Снятині. Вищу мист. освіту здобув у Краківській Академії мистецтв. Стипендіат митр. А. Шептицького. До 2 світ. війни учитель рисунку в школах зах. Поль., 1940-41 – укр. гімназії в Холмі. З 1942 на еміграції в Нім. (Регенсбург, пізніше – табір "Орлик" в Берхтесгадені). З 1950 у Міннеаполісі. Учасник мист. виставок у Львові, Регенсбургу, Нью-Йорку, Детройті, Чикаго. У його доробку портрети, красвиди, натюрморти, святкові листівки. Працював теж у техніці деревориту.

І.С.

АНАСТАЗІЙ, Митр., див. *Трибановський Анастазій*

АНДРЕАДІС Галина Аліція (Halyna Alicia Andreadis), з роду Минаїв, оперна співачка-контральт; н. 22.6.1932 в Ставрополі, Росія, п. 28.12.2002 у Вашингтоні, Д.К., похована в Укр. Нац. Пам'ятнику-Мавзолею в Сутланд (Suitland), Мерил. Родина А. походить із Запоріжжя. На еміграції з 1943, спершу в Нім., по війні в таборі Ашафенбург. 1949 емігрувала до Аргентини. Навчалася в консерва-

торії в Буенос-Айресі в клясі Амандо Цетера. З 1960 солістка оперного театру "Колон" у Буенос Айресі. Від 1963 в США. В 1960-их та 70-их концертувала у Венесуелі, Кан., США, Англ., Італ. й Австрал. та брала участь в різних оперних постановках. 1969 грала ролю графині Люїзи Монморенсі в опері "Анна Ярославна" А. Рудницького. Також виступала з концертами в амер. радіо. 1964-76 амер. фірма RCA та ін. компанії видали шість стереоплатівок.

Р. Савицький, мол.

АНДРЕЙКО Дмитро (Dmytro Andreiko), учитель, гром. і осв. діяч; н. 1869 в с. Романівка Теребовельського пов., Гал., п. в лютому 1925 в Нью Йорку. До Америки прибув 1907, учителював у вечірніх парафіяльних школах. Організатор укр. шкільництва, укладач букваря і підручників, які здебільшого появлялися у видавництві Сирітського Дому сс. Василіянок у Філадельфії. Працював секр. Наук. Комісії УНС, з доручення якої відвідував укр. громади США і пропагував оса. справи. Ред. дитячого журн. "Цвітка" (1914-17) та книжок Наук. Комісії, а твкож місячника "Рідна школа" (1918-19). А. збирав і записував нар. пісні, видав понад 600 пісень в Нім. п.з. "Звуки України" (з позначенням Н.Й. 1923).

В.М.

АНДРЕЙКО Юрій (Yurii Andreiko), син Дмитра А., один з перших укр. лікарів в Нью-Йорку, гром. діяч; н. 1899 в м. Теребовля, Гал., п. 13.4.1975 в Нью-Йорку. До США прибув з батьками перед 1 світ. війною і в час війни служив а амер. війською. Почав студії медицини на Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку, а закінчив 1928 в Берліні. Активний в гром. житті, організував допомогу УВУ в Празі та укр. студентам у Берліні, співзасн. орг-ції "Молода Україна", яка видавала журн. "Nestorian" англ. мовою.

АНДРЕЙЧУК Vissarion (Vissarion Andreychuk), кат. свящ.-василіянин; н. 24.1.1915 в Редвотер (Redwater), Альберта, Кан., п. 20.2.1978 в Асторії, Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемтенбургу, Н.Й. 1930 вступив до монастиря оо. Василіян в Мондері, Альберта, де закінчив філос. і богословські студії, висвячений на ієромонаха в 1939. Спочатку був свящ. в Кан., а з 1940 в США, в парафіях св. Миколая в Чикаго, Давсоні (Dawson), Пен., Бінгемтоні, Н.Й., і в парафії св. Юра в Нью-Йорку. Згодом від 1957 понад 20 рр. в парафії Чесного Хреста в Асторії. За його священства збудовано в Асторії нову церкву, посвячену 1967.

В.М.

АНДРІЄВСЬКИЙ Борис (Borys Andriievsky), проф. медицини, гром.-політ. діяч; н. 28.7.1898 у с. Бессали на Полтавщині, п.

20.10.1962 у Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив гімназію в Лубнах, студював

медицину в Харкові (спеціалізувався в хірургії, був асистентом відомого хірурга Розе). Здобувши д-рат, був обраний у 1938 доц. хірургії Дніпропетровського Мед. Ін-ту для вдосконалення лікарів. Під час 2 світ. війни (1943) переїхав до Львова, де став проф. катедри хірургії Львів. Мед. Ін-ту. На еміграції в Зах. Нім. працював хірургом в різних клініках і дир. шпиталю УНРРА-ІРО в Регенсбургу. У 1952 переїхав до США й після нострифікаційних іспитів займався лік. практикою в Клівленді.

Активний у гром.-політ. житті, він був організатором і першим гол. Укр. Санітарно-Харитативної Служби в Мюнхені, ініціатором двох наук. з'їздів укр. лікарів у Нім. (1946 і 1948) і засн. Укр. Лік. Т-ва в Нім. Займаючи становище гол. Політ. Ради ЗЧ ОУН, А. розійшовся з політ. лінією її про-

воду і в 1956 виступив з цієї орг-ції. Суть своєї позиції він виклав у ст. "На переломі", яка була опублікована вже по його смерті ("Свобода", 12.2.1981).

А. – автор понад 30 наук. праць з хірургії, опублікованих у різних вид., в т.ч.: "Вплив операцій на жовчну функцію печінки" (Дніпропетровськ, 1930), "Порівняльний ефект ін'єкцій соляних розчинів у випадках крововитрат" (Дніпропетровськ, 1935), "Експериментальні та клінічні дані про дію деяких соляних розчинів при наглій кровотечі" (Харків, 1939), "Бльокада задніх корінців спинного мозгу як метода знечулювання пістрякових болів" (1948) та ін. Д.чл. НТШ та УВАН.

Лит.: Мовчан Ю. Людина – патріот – лікар. "Лік. Вісник", Чикаго, ч. 28, 1963;

Мовчан Ю. Наук. праці проф. Б. Андрієвського. Там же, ч. 31, 1963; Пундій П. Визначні укр. лікарі Зах. України і діаспори, ч.1, Чикаго, 1987.

В. Трошинський

АНДРІЙ, Митр., див. *Кушак Андрій*

АНДРІЙЧУК Михайло (Mukhajlo Andriichuk), письмен., громад. діяч; н. 30.11.1894 в с. Слобідка Городенського пов., Гал., п. 28.11.1938 в Нью-Йорку. емігрував до Нім. 1909, а 1911 до США, де працював робітником. Брав участь у соціалістичному русі, 1917 став секр. Укр. Федерації Соціалістичної Партії США і ред. її органу "Робітник" (Клівленд, згодом Нью-Йорк). З 1918 співпрацював у журн. "Робітничий Вісник", "Робітниця", "Сміх і правда", "Світло", 1920 співзасн. газ. "Укр. Щоденні Вісті" (1920) та чл. редакції. Писав також нариси й оп. з життя еміграції, автор п'єси "О, так" (1933). В Києві видано "Вибране" А. (1957).

Лит.: Поляк В. Андрійчук, Михайло Миколайович. "Архіви України", ч. 4, 1969.

В.М.

АНДРІЮК Марта (Marta Andriuk), з дому Кульчицька, оперна співачка, сусп. діячка; н. 1935 у Винниках, Гал., п. 7.4.2003 у Вашингтоні, Д.К., похована на укр. цвинтарі в Седар-Гил (Cedar Hill Ukrainian Memorial). Осиротіла в 1942; з тітками та братом Ю. Кульчицьким виїхала з України в 1944; по війні в Нім. в ДП таборі в Берхтесгадені. До Америки приїхала 1948. Муз. освіту здобула в Клівлендському Ін-ті Музики та як стипендистка в Муз. Школі Джуліярд в Нью-Йорку. Виступала в Нью-Йоркській Гренд Опері в операх Мадам Батерфляй, Ля Травіята, Ріголетто, Лючія де Ламмермур та ін., а також на різних укр. імпрезах. Чл. Укр. Оперного Ансамблю в Нью-Йорку та амер. муз. клубів. Активна в укр. громаді у Вашингтоні.

Д.М.

АНДРІЯ СВ. АПОСТОЛА ПЕРВОЗВАНОВОГО УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

(St Andrew Ukrainian Orthodox Church) в м. Блюмінгдейл (Bloomington), Ілл., пов. Дю-Пейдж (DuPage) в півн.-сх. частині шт. бл. 25 км на зах. від Чикаго, нас. бл. 21,000 (2000), в тому 170 українців, в з невеликими передмістями Аддісон (Addison) та Довнерс-Гров (Downers Grove) – 800. В 1970 в Довнерс-Грові створилася укр. правос. парафія і на базі цієї парафії збудовано в Б. за проєктом архітекта Роберта Лорда в стилі коз. барокко церкву св. Андрія Первозванного, посвячену в 1987. Вітражі виконані студією Бориса Макаренка. В той час парафія налічувала 150 родин зі сусідніх міст та півн.-зах. околиць Чикаго. При церкві: зала ім. І. Трухлого, зала зборів, будинок для літніх осіб, цвинтар, на якому виділено частину для членів 1 Дивізії Вояків УПА та в 1993 поставлено пам'ятник жертвам голодомору 1932-33 роботи Андрія Куша. Існує церк. братство св. Андрія, сестрицтво св. Софії, хор та недільна школа українознавства. Настоятелями парафії від 1970 були оо.: Ор. Кулик (1970-78), Юрій Карасевич (1978-83), Сергій Голово

(1983-93), Микола Боднарчук (1993-2001) та Богдан Калинюк (2002-).

Д.М.

Українська Православна Церква св. Андрія в Блюмінгдейл Ілл.

АНДРІЯ СВ. АПОСТОЛА ПЕРВОЗВАНОВОГО КАТЕДРАЛЬНИЙ СОБОР УПЦ (St. Andrew Ukrainian Orthodox Church of Greater Washington) у Сілвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил., 12 км. на півн. від центра м. Вашингтон. Парафія засн. в листопаді 1949 у Вашингтоні, Д.К.; в 1986 перенесено до Сілвер-Спрінгу, де збудовано новий храм в стилі коз. барокко, парафіяльний дім та культ. осередок. Гол. будівельного комітету І. Масник, архітект М. Німців, фасадна мозаїка роботи Св. Макаренка (2000). 1987 храм піднесено до стану катедрального собору. При соборі діє церковна школа, братство, сестрицтво та катедральний хор. Настоятелями храму були: Василь Варварів, Юрій Гулей, Петро Бідний, А. Булавка (з Балтимор), Григорій Подгурець, Стефан Женчук та Володимир Стеляк.

Д.М.

Український Православний Катедральний Собор св. Андрія Сілвер-Спрінг Мерил.

АНДРІЯ СВ. ЦЕРКВА-ПАМ'ЯТНИК (St. Andrew Memorial Church) у Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж., б. цвинтаря св. Андрія (див. Андрія св. цвинтар), присвячена жертвам голодомору 1932-33, гол. храм УПЦ в США. Церкву збудовано 1965 за проєктом Юрія Кодака в змодернізованому стилі коз. барокко. Іконостас та мозаїки над входовими дверима ззовні роботи П. Холодного, внутрі дереворізьба виконана А. Дараганом. У 1980 та 1996 Б. Макаренко доповнив внутрішнє оздоблення церкви. Під церквою приміщується Музей (*Музей св. Андрія) і до 1975 Бібліотека УПЦ США. В церкві регулярно проходять літургійні Богослужіння. При церкві існує хор.

Д.М

АНДРІЯ СВ. ЦВИНТАР (St. Andrew Cemetery) в Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж., посвячений у вересні 1954. А.Ц. належить УПЦ США, призначений тільки для українців. На ньому поховані особи різних віровизнань та майже з усіх шт. Америки. По середині А.Ц. стоїть високий Хрест-Пам'ятник героям України проєкту П. Холодного. Два ін. монументальні пам'ятники: Митр. Василя Липківського (1983) та Княгині Ольги (1987), мистця-різьбаря П. Капшученка. 1970 перевезено з Парижу оригінальну плиту з гробу С. Петлюри, яку там усунули при ставленні нового пам'ятника. На А.Ц., який прийнято називати "Укр. Пантеоном", поховано багато визначних людей. З ієрархів УПЦ: Патріарх М. Скрипник, митр. І. Теодорович, архисп. І. Губа, В. Малець, Йов Скакальський, Володимир Дідович, сп. Орест Іванюк, Володимир Гай, О. Новицький, П. Іващук. Між визначнішими постаттями з ділянки політики М. Лівіцький, С. Витвицький, Д. Донцов, Б. Мартос, О. Штуль, з військовиків Т. Бульба-Боронець, ген. П. Григоренко, ген. П. Шандрук, з літераторів Л. Івченко, Б. Кравців, О. Лятуринська, Є. Маланюк, О. Стефанович, архітекти О. Повстенко

та В. Січинський, композитори М. Фоменко та Г. Китастих, мистець В. Кричевський, біолог М. Ветухів, І. Косач-Борисова (сестра Лесі Українки), та ін. Традиційно могили найбільше відвідуються в першу неділю після Великодня, т.зв. Провідну.

Д. Маркусь

Пам'ятник в честь Княгині Ольги П. Капшученка; рядом стоїть Митр. Мстислав

АНДРУС Йосиф (Joseph Andrus), держ. урядовець, бізнесмен і громад. діяч; н. в 1919 в Тейлорі (Taylor), Пен., п. 14.9.1996 в Скрантоні, похований там же на укр. правос. цвинтарі. Закінчив Скрантонський Ун-т з рахівництва і бізнесової адміністрації. Служив в амер. армії в 2 світ. війні та відзначився на Алеутських островах. До виходу на пенсію був заступником директора ген. бюро стейтової контролю. Активний в УБС, гол. його контрольної комісії, гол. укр. відділу Дем. Партії Пен., очолював також відділ Америк. Легіону у Тейлорі.

В.М.

АНДРУСИШИН Богдан (Bohdan Andrusyshyn), муз. псевд. Данчик – Danchuk, білорусь. Данчык, співак, журналіст, актор; н. 3.1.1958 в Нью-Йорку в укр.-білорусь. сім'ї (мати білоруска). Сер. освіту здобув в Академії св. Юра, де був найкращим учнем серед випускників 1976 (valedictorian), бакалярат в Нью-Йоркському Ун-ті (1980). Як співак-гітарист А. був чл. вокального

ансамблю "Промінь" в Нью-Йорку, виступав з укр. і білорусь. репертуаром на багатьох концертах, фестивалях і театр. виставах в США і за кордоном, зокрема в Мінську в 1989 та 1996 (на підставі цього концерту білор. держ. кіностудія випродукувала фільм "Данчик"). В білорусь. колах уважають А. справжньою зіркою, по сьогодні існує клуб його шанувальників. А. записав 4 платівки білорусь. та 1 укр. пісень, остання у вид-ві "Дума" п.з. "Данчик-Ровесники". З 1992. працює в радіо "Свобода" в Мюхені й Празі, заст. гол. білорусь. відділу.

Д.М.

АНДРУСІВ Наталія (Nataliia Andrusiw), з дому Семйон, дружина Петра А., співачка; н. 4.3.1910 в м. Косів, Гал., п. 17.3.2002 в Рівергед (Riverhead), Н.Й. Муз. освіту здобула в коломийському філіялі Львів. Вищого Муз. Ін-ту та Варшавській Консерваторії. У 1944 вивезена на примусові роботи до Нім. Після війни в ДП таборі в Майнц-Кастелі, з 1947 в США, споч. у Філядельфії, а з 1972 в м. Рівергед на Лонг-Айленді, Н.Й. Виступала в операх "Чорноморці", "Лис Микита", на місц. амер. телевізійних каналах, радіо, укр. гром. імпрезах. Популярною була її різномовна концертна програма "З піснею доокруги світа у 80 хвилинах". 1998 відкрита філія Новоявірської Школи Мистецтва Фундацією Н. і П. Андрусевич.

Д.М.

АНДРУСІВ Петро (Petro Andrusiw), чоловік Натвлії, мистець-маляр; н. 2.7.1906 в с. Каменобрид Городоцького пов., Гал.,

п. 29.12.1981 в Рівергеді (Riverhead), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. В час 1 світ. війни з батьками розгубився, був вивезений як сирота до Рос., а опісля в Поль.

Батьків віднайшов 1921. У Варшаві закінчив сер. освіту і в 1927 вступив до Школи (від 1932 Академії) мистецтв, яку закінчив 1936, спеціалізуючись в олійному малярстві та графіці. Співзасн. 1927 укр. мист. гуртка "Спокій", брав участь у всіх його виставках, як також мав виставки у Львові, Празі, Берліні, в Гельсінках та Парижі. В 1937 відбув поїздку до Парижу на додаткові студії. Після повернення до Варшави, викладав історію мистецтва і креслення у Вищій будівельній школі, а також працював як ілюстратор брошур, оголошень, дитячих вид. "Світ Дитини", "Наш Приятель", "Дзвіночок" та "Княжої Слави" О. Лотоцького. Його тогочасний мист. дорібок пропав в час 2 світ. війни.

Після війни А. опинився в таборі ДП в Майнц Кастель в Нім. 1947 емігрував до Америки, поселяючись у Філядельфії, де з часом працював як графік в бюрі архітектів в управі міста. А. був співзасн. Об'єднання Мистців Українців Америки, співорг. "Укр. Мист. Студії", де й вчив, та співзасн. і чл. редакції журн. "Нотатки з Мистецтва", до якого дописував на теми мистецтвознавства, ілюстратор дит. журн. "Веселка" та різних книжок. З 1954 д. чл. філядельфійського мист. об'єднання The Philadelphia Art Alliance. З відходом на пенсію в 1972 перепровадився в Рівергед на Лонг-Айленді, Н.Й.

А. маляр-монументаліст, який концентрувався на іст. тематиці княжої та коз. доби. Стилзація і кольорит, вміло сполучений візант. і реалістичний стиль, визначував його мист. індивідуальність. Серед картин "Сватання Анни Ярославни", "Бій Ігоря з половцями", "З'їзд князів", "Богдан Хмельницький", "Іван Богун", "Іван Мазепа", "На дворі гетьмана Розумовського" та ін., а також розпис церкви св. Йосафата у Філядельфії. Найбільш знана його картина "Хрещення Руси-України" створена для відзначення 1000-ліття хрещення України. В 1996 в с. Каменоброді в Україні відрито пам'ятник А.

Лит.: Гординський С., ред. "П. Андрусів. Маляр і графік". УВАН, Нью-Йорк, 1980;

Яців Роман. "Історія очима надії: Андрусів П. Мистецтво Укр. Діаспори: повернуті імена". Київ, 1998;

Б. Титла

АНДРУСЯК Микола (Mykola Andrusiak), історик; н. 20.2.1902 в с. Переволочна Золочівського пов., п. 15.1.1985 в Бостоні, Масс. Сер. освіту закінчив в Золочеві, студіював історію у Львів. Ун-ті, де здобув ступінь д-ра в 1928, бібліотекар НТШ у Львові 1927-39, з 1941 доц. УВУ у Празі, д.чл. НТШ з 1932. До Америки прибув 1950. Автор книжок "Зв'язки Мазепи з С. Лещинським і Карлом XII" (1933), "Нариси з історії гал. москофільства в 19 і 20 ст." (1935), "Мазепа і Правобережжя" (1938), "Генеза і характер гал. русофільства в 19 і 20 ст." (1941), "Нац. свідомість серед галичан у 1772-1837 рр." та ін., ряду ст. на іст. теми.

Д.М.

АНДРУХОВИЧ Кость (Konstantyn Andruchovych), гр. кат. свящ., ред., сусп. діяч; н. 1862 в Гал., п. 1905 в Коломій, Гал. 1888 висвячений в нежонатому стані й зразу ж прибув до США як другий кат. свящ. Душпастирював у Шенандоа, Пен. (до 1892), Джерзі-Ситі, Н.Дж., МекАду, Пен. (1892-1894). Мав конфлікт з о. І. *Волянським і громадою. Згодом відкликаний митр. Сембратовичем, служив в Чернівцях і Коломій. А. Налезжав до активних організаторів укр. життя серед емігрантів: продовжував видавати газ. "Америка", пізніше "Руське Слово" (1891), організував споживчі кооперативи в перших укр. громадах Пен. Після повернення до Гал. написав брошуру "З життя русинів в Америці" (Коломия, 1905).

В.М.

АНДРУШКІВ Віра (Vera Andrushkiw), з дому Лашик, гром. діячка, педагог, н. 30.8.1942 в

с. Джурич Чортківського пов., Гал. На еміграції з 1944 в Нім., 1949 в США. Ступінь бакалавра одержала в Коледжі Гантеру (Hunter College) в 1964, мгра на Пен. Ун-ті (Univ. of Pennsylvania) в 1966. Активна в СУА, 1972-76 очолювала в Детройті Комітет в Обороні Переслідуваних в Україні, 1991-2000 була координатором програми стажування Львів. Ін-ту Менаджменту, а також чл. і гол. його дорадчої Ради, 1997-99 дир. літніх курсів українознавства Гарвардського Ун-ту, 1985-99 викладач Ун-тів Вейн Стейт (Детройт) та Міч. (в Анн-Арборі), з 1999 дир. програми "Партнерство громад" при Фундації Україна-США у Вашингтоні. 1973-87 ред. дитячої сторінки в журн. "Наше Життя".

Д.М.

АНДРУШКІВ Володимир (Voldumyug Andrushkiv), укр. кат. свящ. і церк. діяч; н. 29.11.1906 у Львові, п. 12.3.2004 в Стемфорді, Конн., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Здобув сер. освіту у Львові й Празі. З 1929 студіював богослов'ю в Колегії св. Андрея та Мюнхенському Ун-ті, які закінчив в 1936 і в тому ж р. сп. Н. Будка висвятив А. на свящ. 1937 емігрував до США. Був свящ. у Нантікюку (Nanticoke), Пен. (1937-40), вчив у семінарії в Стемфорді, Конн. (1938-44), а далі служив у парафіях Пассаїку, Н.Дж., Палмертону, Пен., Скрентоні, Пен., Брукліну, Н.Й. (1952-67), де заклав цілоденну школу, та Ковговзу, Н.Й. З приїздом митр. Й. Сліпого до Риму, включився в організацію УКЦ на помісних і патріярших основах: гол. Священничого Т-ва св. Андрея, засн. журн. "Нива", учасник з'їздів і маніфестацій. 1976 іменований митрофорним протоєреєм.

В. Ленцик

АНДРУШКІВ Осип (Joseph Andrushkiv), проф. математики, гром. діяч; н. 21.3.1906 в м. Городок, Гал., п. 17.12.1984 в Ньюарку, Н.Дж. Вищу освіту здобув у Львів. Ун-ті

та д-рат з математики в УВУ в Мюнхені (1947). До США прибув 1949. Викладав у Поль. та у Львові (1939-40), в учительській семінарії в м. Яворів, Гал. (1942-44) та в укр. гімназії у Міттенвальді, Нім. (1946-48). Згодом працював як проф. в

Ун-ті Сетон-Гол в Джерзі-Ситі (1949-76), де був гол. відділу математики (1962-71). В 1986 ун-т встановив щорічний мат. конкурс ім. А. для середньошкільників. Активний в НТШ, д.чл. Математично-Фіз. Секції, гол. НТШ Америки (1974-84), чл. Нью-Йоркської Академії Наук (New York Academy of Science) та багатьох іноземних наук. т-в. Ред. "Proceedings of Shevchenko Scientific Society, Section of Mathematics, Natural Science and Medicine". Фахові ст. в журналах.

В.М.

АНДРУШКІВ Роман Ігор (Roman Ihor Andrushkiw), син Осипа А., інж., проф. математики, гром. діяч; н. 3.5.1937 у Львові. В США з 1949, студіював в амер. техн. вищих школах, в Чикагському Ун-ті, д-рат здобув у Технологічному Ін-ті Стівенса з цифрової диференціальної аналізи (1973). Працював як інж. у фірмі Weston Instruments and Electronics та викладачем у різних школах. З 1970 проф. математики в Технологічному Ін-ті Нью Джерзі. Праці з математичного моделювання та цифрового розв'язання параболічних частинних диференціальних рівнянь, що їх зустрічається у фізиці дифузійних явищ. Має низку патентів з електроніки. А. – чл. амер. проф. т-в, учасник наук. конференцій, д.чл. і гол. Математично-Фіз. Секції НТШ, чл. управи НТШ Америки та активний

в організації наук.-осв. допомоги Україні (чл. Координаційного Комітету Допомоги Україні).

В.М.

АНДРУШКО Роман (Roman Andrushko), муз. педагог, дириг. хорів; н. 28.6.1928 на Львівщині. Студіював на УВУ в Мюнхені (1948). Після приїзду до США 1949 служив в амер. армії (1951-53); в 1957 здобув бакалярат з музики в Ун-ті Рузвельта в Чикаго. Грав у симфонічних оркестрах м. Даллас (Dallas), Текс. (1958-61), Чикагської Ліричної Опері (1963-67), Грент Парку в Чикаго (1964-70), учитель музики в сер. школі 1963-93. Дириг. хору "Прометей" при парафії св. Володимира і Ольги, який кількакратно виступав у Римі, хору "Сурма" (1965-87 і 1991-2001) та ін.

АНН-АРБОР (Ann Arbor), м. в шт. Мічиган, на зах. від Детройту (55 км.) засн. 1824, коли туди в 1837 з Детройту переніс свій осідок Ун-т Міч.; в 2000 нас. міста 114 тис. не вчисляючи 36 тис. студентів, в т.ч. 755 українців; торг. і пром. центр в сіль.-госп. околиці. Окремі українці поселялися після 1 світ. війни, працювали в індустрії, деякі на фармах або відкривали дрібні підприємства. В ун-ті Міч. студіювали і працювали викладачами українці. В 1929 тут відкрив відділ теоретичної механіки С. Тимошенко. Між випускниками цього ун-ту перед 2 світ. війною були відомі укр. сусп. діячі П. Запорожець, Борис Проць, Юрків та юрист І. Панчук. Після 2 світ. війни в Анн-Арборі студіювало більше українців. 1951 Микола Думик, Богдан Неганів та Зенон Мельник заснували укр. студентський клуб та провадили діяльність з метою познайомити амер. оточення з укр. культурою. 1966 А. Гумеська почала викладати славистику, а згодом Р. Шпорлюк історію Рос. і Сх. Європи. 1975 засн. асоціацію укр. студентів і абсольтентів Міч. Ун-ту і створено стипендійний фонд українських студій (гол. І. Панчук). В 1970-их відкрито акредитовані курси укр. мови (викладач А.

Гумеська), а у проф. Р. Шпорлюка докторизувалися молоді історики з історії України (між ними Дж. Мейс, І. Гімка, Р. Сольчаник). Крім студентського клубу, з орг-цій з пол. 1960-их існує відділ СУА та суботня школа українознавства. Працює кілька професіоналістів та діють укр. підприємства торг., інженерно-технологічні та будівельні. Серед гром. діячів підприємців – Василь Огар, Орест Огар, Олекса Рябець, Петро Фіцай, Михайло Цяпа. Українці А.А. беруть участь у гром. житті Детройту.

В. Маркусь

"АННАЛИ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК" (The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., Inc.), серійне наук. вид., яке появлялось англ. мовою від 1951-99 в Нью-Йорку. Це вид. було журн. характеру, вміщуючи аналітичні ст., рецензії дослідних і літ. вид., біографічні нотатки про померлих укр. вчених, зокрема чл. УВАН, та хроніку наук. подій, зв'язаних з укр. проблематикою. 1951-99 появилсь 48 випусків у 20 тт. Першим гол. ред. "А." був М. Встухів (1951-59). У редакційній комісії були: Дмитро Чижевський, О. Грановський, Р. Смаль-Стоцький і В. Тимошенко. Гол. ред.: Ю. Шевельов (1959-61), Л. Соневицький (1962-63), О. Прішак (1964-72), І. Коропецький (1973-77), Я. Білинський (1978-80), Я. Гурський (1981-83). Б. Рубчак зредагував один т. "А." (1984-85). Від того часу до 1997 "А." не появлялись. Тоді відновлено під ред. Юрія Луцького, якого праця "Seven Lives: Vignettes of Ukrainian Writers in the Nineteenth Century" становить 20 т. "А." (1999).

Майже всі ред. і чл. ред. комісії були авторами ст. і рецензій, поміщених в "А.", а також Ярослав Рудницький, І. Шевченко, Дж. Решетар, В. Міяковський, І. Лисяк-Рудницький, О. Оглоблин, П. Одарченко, О. Архімович, Борис Крупницький, Олекса Горбач, І. Фізер й ін. Між вченими не-укр. авторами в "А." були: J. Lichten, Philip Friedman, Solomon Goldelman, Philip E. Mosely, Gunnar Jacobson, B. Unbegaun, Andre

de Vincenz, J. Armstrong, Craig ZumBrunnen, Kenneth C. Farmer, David A. Marples й ін.

Окремі випуски "А." були видані як зб. ст. з конференцій, напр. "Mykhaylo Drahomanov: A Symposium and Selected Writings"; зб. появився під редакцією І. Л.-Рудницького. Ін. тт. були присвячені окремим тематичним ділянкам, напр. "Studies in Ukrainian Linguistics: in honor of G. Y. Shevelov" під редакцією Я. Гурського, чи "Studies in Ukrainian Literature" під редакцією Б. Рубчака. В деяких тт. "А." були поміщені монографічні праці окремих авторів, в тому числі: О. Повстенко: "The Cathedral of St. Sophia in Kiev" (1954), Н. Полонська-Василенко: "The Settlement of the Southern Ukraine 1750-75" (1955), Дмитро Дорошенко: "A Survey of Ukrainian Historiography" О. Оглоблин: "Ukrainian Historiography 1917-56" та Дмитро Сьуєвський: "A History of Ukrainian Literature (from the 11th to the End of the 19th Century)".

Лит.: Danko J. Index to Volumes I-X of the "A." УВАН, vol.X. 1962-63, no.2(30).

Д. Штогрин

АНСАМБЛЬ УКРАЇНСЬКИХ АКТОРІВ (Ensemble of Ukrainian Actors) у Філядельфії. Актори Львів. Оперного Театру, які опинилися після війни на еміграції в Нім. в переселенчому таборі в Авгсбургу, створили під проводом В. Блавацького в 1945 А.У.А.

У червні 1949 А.У.А. в повному складі, серед них такі знамі актори як Є. Дичківна, В. Левицька, Б. Паздрій, В. та Є. Шашаровські та ін., переїхав до США, поселяючись у Філядельфії, і тут почав виступати

Ансамбль Українських Акторів п'єси "Батурина"

під назвою "Ансамбль укр. акторів під мист. керівництвом В. Блавацького". Першою виставою був "Батурина" у вересні 1949. Життєві обставини змусили акторів шукати заробіткову працю поза театром, а театр. зайняття були зведені до вихідних при кінці тижня. Все таки на протязі трьох рр. А.У.А. зіграв 13 п'єс в різних містах на сх. США та в Кан., де знаходилися укр. громади. Зі смертю В. Блавацького 1953, який режисерував та виступав майже у всіх цих виставах, А.У.А. припинив свою діяльність, а на базі цієї групи акторів створився "Театр в п'ятницю" під керівництвом В. Шашаровського.

Лит.: Ревуцький В. "В орбіті світового театру". 1995.

Д.М.

Ансамбль Українських Танцюристів Маямі у 1980-их рр.

АНСАМБЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ТАНЦЮРИСТІВ У МАЯМІ (Ukrainian Dancers of Miami), група танцюристів, засн. 1949 при Укр.-Амер. Клубі Маямі, Флор., стала самостійною одиницею 1996. Засн. і керівниками А.У.Т. були Катерина Годівська і Тарас Максимович, які досі працюють з ансамблем. Членство ансамблю зросло з кількох у 1950-их до кількох десят. Відбувалися виступи не лише в укр. громаді, але і на заг. амер. форумах – міжнар. фолкльорному фестивалі, в телебаченні та в різних установах. Під час святкування 40-ліття А.У.Т. в січні 1990 відзначено засновників і мист. керівників К. Годівську та Т. Максимовича.

В.М.

АНСОНІЯ (Ansonia), м-ко в шт. Коннектикат 12 км на півн. зах. від Нью-Гейвен; нас. А. 18.5 тис. (2000), українців в А. 500, але з близькими скупченнями в Дербі (Derby), Шелтоні (Shelton), Сеймурі (Seymour), Оранджі (Orange), Навгатаку (Naugatuck), Вотербурі (Waterbury), Вотертавні (Watertown), котрі належать до укр. громади в А. бл. 2.5 тис. Укр. імігранти почали поселятися в А. з кін. 1880-их з Лемківщини та Закарпаття. 1894 засн. Братство св. Петра і Павла, яке стало зародком церк. і культ. життя А. Гр.-кат. церкву св. Петра і Павла збудовано під проводом першого пароха А. Бончевського 1898, теперішню велику муровану церкву в 1916-17, цілоденну школу 1965 (школу закрито 1992, будинок продано 1994), монастир сс.

Службениць при церкві існував в 1949-55. Серед свящ., які довше працювали в А., були: О. Улицький, Мирон Данилович, Філімон Кисіловський, Олександр Ротко, Роман Крупа, В. Лар (найдовше 1949-79), П. Скрінкоський, Роберт Бачо. Парафія св. Петра і Павла має свій цвинтар, на якому поховані, серед ін., провідні свящ. парафії.

Частина імігрантів в А., що протівилися укр. нац. самовизначенню, пристали до правос. і створили ще до 1 світ. війни рос. правос. парафію; під її впливом постав в 1930-их клуб "Лемко-Союзу". З прибуттям імігрантів із Сх. Гал. (Тернопільщина) в 1900-их до А. укр. життя поживалося. Постає орг-ція "Укр. Запорозька Січ" в Дербі та "Гайдамаки", відділ УНС ім. Бончевського (1895); із 6 відділів, які свого часу створено в А., в 2002 існував тільки один. 1933 засн. Укр. Нац. Горожанський Клуб. З 1929 діяла в А. Укр.-Амер. Стейтова Політ. Орг-ція на шт. Конн. В 1997 А. відзначала 100-ліття поселення українців і з тої нагоди видано

Пропамятну Книгу. З А. походить ген. С. Яскілка, а з околиць П. Павляк, представник у стейтовій легіслатурі та В. Пованда, стейтовий сенатор.

В. Маркусъ

Церква св. Петра і Павла,
Ансонія, Конн.

АНТИПЕНКО Іван (автонім) див.
Гак Анатоль

АНТОНІЙ, Архиспископ див.
Щерба Антоній

АНТОНОВИЧ Адам (Adam Antonovych), педагог, учитель фіз.-культури, ред., сусп. діяч; н. 20.9.1908 в м-ку Сколе Стрийського пов., Гал., п. 27.1.1992 в Чикаго. Закінчив Львів. Ун-т ступенем мгра історії.

Учитель фіз. культури та історії, опікун Малої семінарії у Львові. А. один із організаторів крайової маніфестації "Укр. Молодь Христіві" у Львові 1933, чл. старшини спорт. орг-ції "Сокола-Батька", активний в централі т-ва "Відродження". Учитель укр. гімназії в Холмі і референт молоді при місцевім Укр. Допомоговім Комітеті (1939-41), провідник таборів молоді в Карпатах в 1940-41. На еміграції у Нім. від 1944, учитель в таборівій гімназії в Мюнхені. Від 1950 в США в Чикаго, активний у

т-ві Укр. Учительської Громади, довголітній його гол. і дир. (1960-70) Школи Українознавства "Рідна Школа" в Чикаго, яка тоді була найбільшою в укр. діаспорі (790 учнів). Ред. і видавець журн. "Екран" 1975-90; гол. Т-ва "Бойківщина" та гол. Літ. Фонду ім. І. Франка в Чикаго, який признавав нагороди укр. письм. і поетам в Україні і діаспорі. Гром. і церк. діяч.

Літ.: "Екран", Чикаго, 1997, ч. 150.

Д.М.

АНТОНОВИЧ Борис (Borys Antonovych), син Адама А., правник, політ. діяч; н. 18.5.1943 у Львові. Від грудня 1949 в Чикаго, де в 1965 здобув ступінь бакалавра на Ілл. Ун-ті й на тому ж ун-ті закінчив 1968 правничі студії. Від 1971 провадить власну адвокатську канцелярію. Чл. Стейтової палати репрезентантів від Республіканської партії в 1976-78; з 1984 гол. Ліги Укр. Амер. Виборців (League of Ukrainian American Voters). Активний в обороні прав людини в Україні; брав участь у міжнар. конференції в Београді, в 1978 коротко арештований. Також від 1997 часто служить як перекладач та провідник делегацій з України, спонсорованих американським урядом.

Д.М.

АНТОНОВИЧ Ірина (Ірина Antonovych), з роду Жмуркевич, дружина Б. Антоновича, мистець маляр, письм., продуцент фільмів; н. 20.2.1941 у Львові. Від 1949 в Кан., з 1963 в Лос-Анджелесі, а від 1979 в Чикаго. Ступень бакалавра з театр. мистецтва одержала в Мерімаунт Коледжі в Лос-Анджелесі й там же ступінь мгра в 1974. Здобула перші нагороди на літніх мист. виставках в Едмонтоні, спонсорованих Альбертським Т-вом Мистців (Alberta Society of Artists) в 1956-59, та на 12-ій виставці Об'єднання Мистців Українців Америки в Нью-Йорку. В 1974-80 продюсер та режисер серії фільмів "Arts in America" (Мистецтво в Америці), який дістав 7 нагород та 1981-90 серію

фільмів для дітей "Foods From A to Z" (Харчі від А до З). В 1992 почала проєкт "Покоління" у співпраці з фотографом *Л. Кучмою, який був презентований на виставці в Чикагській публічній бібліотеці (Washington Library Center) (жовтень 1999-січень 2000). З тої нагоди видано обширний каталог.

В. М.

АНТОНОВИЧ Омелян (Omelan Antonovych), правник, гром. діяч; н. 6.2.1914 в м. Долина, Гал., п. 28.2.2008 у Львові, похований на Личаківському цвинтарі. Ступінь д-ра права здобув у Празі 1943. Чл. ОУН, арештований поляками 1933-36 та знов ув'язнений німцями в концтаборі Саксенгаузен 1941-42 і 1943-44.

Після війни працював в амер. консуляті в Мюнхені 1948-49 у справах еміграції. В 1949 емігрував до США. Від 1.1.1951 у

Вашінгтоні, Д.К., де 10 рр. був представником ЗП УТВР. Був 6 р. гол. Об'єднання Українців Вашингтоуну. Від 1960 займався фермерством. Разом із дружиною Тетяною заснував Фундацію ім. *Антоновичів. Меценат культури і науки в Україні, 2005 переїхав на Україну. 2008 През. України нагородив А. орденом кн. Ярослав Мудрого V ступеня.

Д.М.

АНТОНОВИЧ Роман (Roman Antonowych), письм., журналіст, підприсмець; н. 3.10.1909 в м. Долина (Гал.), п. в січні 1987 в Атлантик Сіті, Н.Дж. Студіював в ун-тах Поль., в Празі і Граці. Співпрацював у вид. фірми І. Тиктора у Львові в 1930-их, 1937-39 дир. вид-ва "Бвтьківщина". Писав оп. і вірші, подорожні нариси "Бурлацьким шляхом" (два вид. Львів, 3 вид. Вінніпег 1950), іст. оп. "Як говорив Бескид" (1938). Разом із З. Тариавським інсценізував повість І. Самчука "Гори говорять",

яка йшла в театрі ім. І. Тобілевича в Станіславові; належав до львівської літ. групи "12". На еміграції в Нім., Кан. і США, власник торг. підприємства.

В.М.

АНТОНОВИЧ Тарас (Taras Antonovych), юрист, адвокат, організатор фільмової справи; н. 28.8.1908 в м. Долина, Гал., п. 24.10.1986 в Клівленді. Правничі студії закінчив на Львів. Ун-ті д-рвтом 1937, дисертація на тему "Граничне право у давній Поль. та Русі". В США в Мед. Центрі Валтера Ріда (Walter Reed Medical Center) у Вашингтоні перейшов вишкіл у продукції мед. звукових фільмів. Займав керівні становища у Львівській Палаті адвокатів і в адміністрації м. Львова. Був осв. діячем. З 1945 на еміграції в Нім., вчителював в укр. гімназії в таборі ДП в Розенгаймі. Правний захисник укр. емігрантів перед амер. адміністрацією. Від 1949 в США, спочатку в м. Амстердам, Н.Й., опісля в Клівленді, де працював як адміністративний службовець Ун-ту Вестерн Резерв (Western Reserve) на мед. фак. Очолював відділ кінематографії. Нагороджений за мист. продукцію мед. фільмів (1967).

М.С.

АНТОНОВИЧ Тетяна (Tetiana Antonovych), з дому Терлецька, лікар, патолог, науковець; н. 15.4.1915 у Відні, п. 23.9.2001 у Вашингтоні, Д.К., похована на Личаківському цвинтарі у Львові. Сер. школу закінчила в сс. Василянок у Львові. Мед. студії почала у Франц., закінчила 1941 ступенем д-ра на Віденському ун-ті. 1941-44 працювала в ун-тській клініці у Львові, від 1944 в Австр. і Нім. В Мюнхені працювала лікарем при ІРО. 1949 емігрувала до США. Працювала в Джорджтаунському Ун-ті, також викладала в ун-тах Джорджа

Вашінгтона, Джанса Гопкінса та Говарду. З 1968 працювала в Ін-ті Патології Америк. Збройних Сил, де очолювала відділ нефропатології та від 1974 - проф. у Військ. Ун-ті мед. наук. А. є автором трьох монографій з нефропатології та численних наук. ст. Виступала з доповідями в різних країнах. 1981 разом з чоловіком Омеляном заснувала Фундацію ім. *Антоновичів.

М.С.

АНТОНОВИЧІВ Омеляна і Тетяни ім. **ФУНДАЦІЯ** (The Antonovych Foundation) засн. 1980 для підтримки укр. літератури та гуманітарної науки. Надає щорічно літ. і наук. нагороди у розмірі \$5000. амер. дол. Літ. нагороди приділяється на відзначення видатного опублікованого твору укр. мовою; наук. нагорода надається авторові визначної праці з галузі українознавства (укр. чи ін. мовами). Кандидатури приймається від авторів, окремих осіб і установ. Лавреатів рекомендує журі, у склад якого в різний час входили: М. Богачевська-Хом'як, Г. Грабович, І. Дзюба, М. Жулинський, Я. Пеленський, Б. Рубчак, І. Фізер, Ю. Шевельов, Р. Шпорлюк. За час існування А.Ф. нагороду здобули: В. Барка (1981), В. Стус, О. Субтельний (1982), Е. Андієвська, Л. Гордон (1983), Ю. Коломиєць, М. Ласло-Коцюк (1984), Н. Ливицька-Холодна, Б. Кравченко (1985), Ю. Лавріненко, Д. Сандерс (1986), Л. Плющ, Р. Конквест (1987), Г. Костюк, І.-П. Химка, Ю. Шевельов (1988), Л. Костенко, М. Богачевська-Хом'як (1989), В. Шевчук, І. Дзюба (1990), І. Драч, З. Бжезінський, Б. Гаврилишин (1991), В. Дрозд, М. Браїчевський, газ. "Літ. Україна" (1992), М. Вінграновський, Я. Дашкевич, М. Жулинський (1993), Є. Гуцало, О. Апанович (1994), Р. Федорів, М. Коцюбинська, В. Броуховецький (1995), Ю. Мушкетик, Б. Боцюрків, Г. Логвин (1996), І. Калинець, Д. Степовик (1997), Ю. Барабаш, Ю. Луцький (1998), Ю. Бадзьо, В. Кордун, І. Шевченко (1999), Ю. Андрухович, Р. Шпорлюк (2000), Я.

Ісаєвич, Ю. Шаповал, Г. Гусейнов (2001), Р. Іваничук, М. Рябчук (2002), А. Содомора, Д. Павличко (2003).

Подружжя Тетяни й Омеляна Антоновичів також стали фундаторами: Фонду ім Василя Стуса у Гарвардському Ун-ті; фундаментальної перебудови і модерного устаткування бібліотеки НАН-У ім. В. Стефаника у Львові; побудови пам'ятника Борцям за Українську Державу в м. Долина, Музею Бойківщини в м. Долина; кімнати Тетяни й Омеляна Антоновичів в Укр. Музеї в Нью-Йорку і ряду стипендій і пожертв на інші укр. цілі.

І. Старовойт

АНТОХІЙ Микола (Mykola Antochij), правос. свящ., маляр; н. 3.12.1906 в с. Іспас на Буковині, п. 9.11.1983 в Міннеаполісі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту здобув у Чернівцях, а 1930 закінчив Академію мистецтв в Букарешті. Тоді ж вступив на богословський фак. Чернівецького Ун-ту, який закінчив ступенем мгра теології 1935 і був висвячений 1937. Служив спочатку в парафіях на Буковині, з 1940 на Холмщині. На еміграції в Нім. з 1945 в таборах ДП в Карльсфельді й Берхтесгадені. Тут також викладав релігію в гімназіях та займався малярством й іконописом. Брав участь у мист. виставках та розмальовував церкви (Рочестер, Міннеаполіс). Автор святкових карток. 1951 переїхав з родиною до США і поселився в шт. Мінн. Служив спочатку в закарп. правос. парафії св. Миколая, а потім - в укр. св. Михаїла (1961-74). Піднесений до сану протопресвітера. Був чл. Укр. Спілки Образотворчих Мистців в Мюнхені та Об'єднання Українців Мистців в Америці, активний у гром. житті.

В.М.

АНТРАЦИТНИЙ РЕГІОН (Anthracite Region), півн.-сх. частина Пен. вздовж р. Сасквеганна (Susquehanna) від пов. Лакаванна (Lakawanna) на півн. сх. штату до Скуйкіл (Schuylkill) на півд. зах., охоплюючи

частину Аппалачіянських (Appalachians) гір, що дістав назву від антрацитного (кам'яного) вугілля, яке там видобувалося. Поверхня 4455 кв. км, з чого 1243 кв. км шахти. Нас. понад 1 млн (2000), складається з пов.: Карбон (Carbon) – 900 тис. (українців 1,6 % всього нас. пов.), Колумбія (Columbia) – 1 тис. (1,7 %), Лакаванна – 5 тис. (2,3 %), Люзерн (Luzerne) – 5 тис. (1,5 %), Монро (Monroe) – 900 (0,6 %), Нортамберланд (Northumberland) – 2 тис. (2,2 %), Скуйкіл – 5 тис. (3,9 %). З усього нас. 7 пов. – 1,9 % українців; в дійсності більше, бо деякі в переписі подавалися як австрійці, угорці, росіяни чи слов'яни (Slavic). Українці почали поселятися в А.Р. в останній чверті 19 ст. із Закарпаття (комітати: Земплін, Шариш, Спиш), гал. Лемківщини (Горлиці, Грибів. Сянік, Коросно) і сх. Гал. (Тернопіль, Збараж, Скалат, Жовква, Стрий, Коломия).

В А.Р. постали з кін. 19 ст. перші укр. церкви, гром., братські й культ. орг-ції, появлялася укр. преса. Довший час у цій частині США був центр укр. гром. і церк. життя, принайменше до 2 світ. війни, яке концентрувалося в таких осередках і м.: *Вілкс-Беррі (Wilkes-Barre), *Скрентон (Scranton), *Гейзелтон (Hazleton), *Оліфант (Olyphant), *Шенандоа (Shenandoah), *Шамокін (Shamokin) та ін. Українці та їх нащадки заснували і на 2000 зберегли в А.Р. 28 гр.-кат. закарп. церков в епархії Пассаїка, 27 укр. кат. церков Філядельфійської архнепархії і 4 укр. правос. та кільканацять рос. і закарп. правос. церков. Про перших укр. імігрантів, початки їх організованого життя див ст. *Іміграція, *Пенсильванія та окремі місцевості регіону.

Лит.: Krawczeniuk J. *Ukrainians in Luzerne County*. 1982.

О. Кравченко

АПОПКА (Апорка), в шт. Флориди, 18 км на півн. зах. від Орlando, нас. 26 тис в 2000, в тому 70 українців, які постійно там живуть. Оселя "Укр. село"

в А. постала в 1970-их. Першим мешканцем і співзасн. оселі був торговець нерухомого майна Степан Ковальчук. Громада згуртована в Укр. Об'єднанні св. Володимира та від 1978 при укр. кат. місійній станиці Покрова Божої Матері. Також існують відділи УНС, УБС та Провидіння. Активність громади проявляється у влаштуванні укр. нац. та рел. свят, участі в міськ. різдвяній параді, де укр. "віз" кількакратно здобув перше місце і т.п. В А. живе укр.-амер. письменниця І. Забитко.

Д.М.

АРДАН Іван (Ivan Ardan), кат. свящ. ред., культ. і гром. діяч; н. 4.2.1871 в Трускавці Дрогобицького пов., Гал., п. 14.9.1940 у Вілк-Беррі (Wilkes-Barre), Пен. Богословські студії закінчив у Львові, належав до т.зв. Амер. Кружка мол. свящ., котрі були готові присвятитися

праці серед

укр. імігрантів в нежонатому стані, чого вимагав Рим. Прибув до США 1895 і включився в організацію церк. і гром. життя. Споч. був свящ. в Джерзі Ситі, а потім в Оліфанті, Пен. (1897-1902), ред. "Свободи" (1900-07), в якій провадив радикальну лінію проти залежності від римо-кат. Церкви та проти впливів консервативних свящ. із Закарпаття. 1903 А. покинув священство, далі вів радикальну лінію в гром. житті та призвів до утворення нового антиклерикального Русь. Нар. Союзу, якого став першим гол. (1910-12) та ред. "Нар. Волі". Після 1925 брав малу участь в гром. житті. А. був автором першої англomовної ст. про українців в Америці "Ruthenians in the United States" друкованої в журн. "Charities and Commons" в грудні 1904. В час 1 світ. війни А. був співорг. укр. гром. і політ. життя в США, активний в Першому Укр. Союзі в Америці (1915) та у *Федерації українців у

Злучених Державах. В 1919-21 працював у місії УНР у Вашингтоні, опісля повернувся до Скрентону, де коротко працював у редакції "Нар. Волі".

В.М.

АРИЗОНА (Arizona) Один із гористих шт. США, який межує на півд. з Мексікою, на півн. з Юта (Utah), на сх. з Нью Мексікою, на зах. з Каліф. та Невадою, площ. 295 тис. кв. км, нас. 5 млн., в тому 11 тис. українців (2000), столиця м. Фенікс (Phoenix). За колоніальних часів ця територія належала Іспанії, опісля до Мексікою, а після амер.-мексиканської війни 1848 прилучена до США; 1912 стала 48 шт. Гол. екон. діяльність у ділянці сіль.-госп-ва, вирощування бавовни, цитрусових овочів, та тваринництво, в індустрії видобуття міді, а від 1940-их аиріб індустрійних машин та електронних інструментів. Туризм відіграє важливу роль. В А. знаходиться славний Великий Каньйон (Grand Canyon), який, разом із іншими природними атракціями та індіанськими поселеннями, притягає річно понад 12 млн. туристів. Від 1950-их нас. А. швидким темпом збільшувалося, з огляду на можливість праці в нових індустріях і теплий, сухий клімат, що сприяє поселенню пенсіонерів.

Перша згадка про А. в "Свободі" в 1913 подає інформацію, що стейтовий закон в А. дозволяє продавати землю тільки громадянам США. Українці почали поселяватися там щойно в другій пол. 20 ст., гол. у Феніксі та недалеких місцевостях – Чандлер (Chandler), Гільберт (Gilbert), Меса (Mesa), Сан Ситі (Sun City), Пеорія (Peoria) та ін., в Булгед Ситі (Bullhead City) та Лейк Гавасу (Lake Havasu), в Тусані (Tucson) й околиці, гол. в Каталіна-Футгілс (Catalina Foothills), Касас Одобес (Casas Odobes), Оро Велі (Oro Valley) і Танг Верде (Tang Verde), Юма-Ситі (Yuma) і Текна (Tekna) та у Флегстафі (Flagstaff). Українці знаходяться у всіх пов., найбільше в Марікопа (Maricopa) – 7221 й Піма (Pima) – 2088. З перших гром. орг-цій та церк. згромадженнь

були відділ УНС засн. 1953 та парафії Успення Богородиці (1959) в Феніксі й св. Михаїла (1978) в Тусані. У Феніксі є осідок віз. єп. закарпатців В. Скурли (William Skurla), 2 пар. і відділу УККА. В А. жили науковець-дослідник П. Капп, писанкарка О. Романенко, інж. В. Чопівський-Фещенко, гром. і рел. діяч С. Комарницький та ін.

Д. Маркусъ

"АРКА" (Arka) укр. книгарня в м. Нью-Йорк на 7-ій вул. б. 2-ої Авеню, засн. 1950, власники Я. Пастушенко та Роман Поритко. Крім книжок, газ. та журн., також продавалися друкарські машинки, образи, вишивки, писанки, кераміка, грамофонні платівки, перед Різдом пшениця і мак на кутю, та ін. речі зв'язані з укр. культурою. В громаді А. трактували як укр. культ. установу, а не тільки підприємство. В 1986 книгарню перепродано і перенесено до нового приміщення на 1-ій Авеню і 2-ій вул.

АРКАНСАВ (Arkansas), шт. в півд.-центр. частині США, на зах. березі р. Міссісіппі, який межує зі шт.: на півн. Міз., на сх. Теннессі й Міссісіппі, на півд. - Люїзіяна та Текс., на зах. Оклагома, площ. 137,750 кв. км. Нас. 2700 тис. (2000), в тому 1300 українців поселених в 39 пов., найбільше в пов. Пуласкі (Pulaski) - 335, де знаходиться столиця шт. Литл-Рок (Little Rock), Вашингтон (Washington) - 116, Бентон (Benton) - 95, Бакстер (Baxter) - 62 і Гарланд (Garland) - 62 та Фолкнер (Faulkner) - 58. В переписі 1990 позначено 900 українців. Укр. орг. життя немає.

АРКАС Микола (Mykola Arkas) син історика М. Аркаса (1852-1909), письмен., історик, перекладач, філолог-гелленіст; н. 14.9.1898 у м. Миколаєві Херсонської губ., п. 27.2.1980 у м. Гарденер (Gardener), шт. Мейн. Закінчив Миколаївську гімназію. 1918 пристав до Укр. козацтва, згодом мобілізований до Білої армії, з якою (поранений) потрапив через Туреччину і Болгарію до Чехії. 1949-58 жив у

Франції, опісля емігрував до США. У Празі закінчив студії в УВУ та отримав д-рат з історії (1926), захистивши дисертацію "Історія півн. Чорноморщини" (вийшла друком). Автор перекладу "Іліяди" укр. мовою, віршованого переспіву "Слова о полку Ігоревім", об'ємних спогадів "Родинна хроніка", "Велике лихоліття" та "Повість про наш степ широкополий". А. працював над укр.-чесь. та укр.-новогрецьким словниками. Багато праць залишилися невиданими.

І.С.

АРМСТРОНГ Джон (John Armstrong), амер. політолог; н. 4.5.1922 в Сейнт Августін (St. Augustin), Фльор. Студіював і здобув д-рат у Колумбійському Ун-ті (1953). Проф. політ. наук в ун-тах Колумбії в Нью-Йорку та Віск. у Медісоні. Дослідник СРСР, спеціалізувався в нац. питаннях, зокрема цікавився Україною. Є автором сьогодні клясичної праці *Ukrainian Nationalism 1939-1945* (1955, 1963, 1990), а також *The Soviet Bureaucratic Elite: Case Study of Ukrainian Apparatus* (1959, 1966), *The Politics of Totalitarianism* (1961); був ред. *Soviet Partisans* (1964), *Ideology, Politics & Government in the Soviet Union* (1962, 1967, 1974, 1978); *The European Administrative Elite* (1973); *Nations before Nationalism* (1982). А. одержав численні нагороди й відзначення, чл. міжнар. наук. орг-цій, д.чл. НТШ і УВАН.

М.С.

АРТИМІВ Лідія (Lydia Artymiw), піаністка; н. 9.9.1954 у Філядельфії. У віці 4 рр. почала вчитись в Укр.

Муз. Ін-ті (Філядельфійський відділ, кляса фортепіана Юрія Оранського), згодом вчилася в піаніста Гері Графмана у Філядельфійській Муз. Академії та закінчила з відзначенням Філядельфійський Ун-т Мистецтва. У віці 8 рр. вперше

виступила з Філядельфійською Оркестрою як переможець молодіжного конкурсу. Грала в ансамблях камерної музики, виступала солісткою в концертах від 1960-их в Америці, Європі, як теж на Далекому Сх. Виступала з передовими симфонічними оркестрами Америки, як напр. Бостонська, Клівлендська, Нью-Йоркська Фільгармонії, оркестра Детройту, Пітсбургу, Синсиннаті, Сан-Франциско. Була учасницею фестивалів в Аспені (Кол.), Марлборо (Вермонт) та виступала зі струнним квіartetом Гварнері (США, Кан.). Записала ряд дисків (з 1980-их) для англ. фірми "Чандос". А. здобула перші місця в міжн. конкурсах: Шопенівський Фундації Костюшка (1972) і "Левентритт" (1976), оба в Нью-Йорку, та "Лідс" (Англ., 1978). Брала участь у ювілейному концерті Укр. Муз. Ін-ту (Філядельфія 1983) та у бенефісі для Укр. Музею (Нью-Йорк 1984), інтерпретуючи твори М. Лисенка та В. Барвінського. Виступала з концертами в Ін-ті Модерного Мистецтва в Чикаго, та в Києві (1992). З 1989 викладач, з 1995 звич. проф. музики на Мінн. Ун-ті в Міннеаполісі, де 2001 одержала нагороду МкНайта (McKnight distinguished professorship).

Мистецтво А. високо цінить муз. критика, відзначаючи її вдумливість та глибоку аналізу матеріалу.

Р. Савицький, мол.

АРТИМОВИЧ Антін (Antin Artymovych), економіст, гром. діяч; н. 24.2.1894 в с. Брусно Старе Любачівського пов., Гал., п. 6.11.1973 в Чикаго. Студіював у Високій Техн. Школі в Празі. Диплом інж. одержав 1923 у Вищій Торг. Школі в Празі. Старшина в УСС 1915-17 та в УГА 1918-20. Гол. 1926-44 Укр. Кредитної Спільки в Перемишлі, Гал. На еміграції з 1944. У США поселився в Чикаго. Один із засн. і 1955-59 гол. дир. Кредитної Спільки "Самопоміч" в Чикаго. А. активний в парафіяльній раді св. Володимира і Ольги та в Пласті (від його початку в 1911). Автор ст. на екон. теми в укр. пресі.

Д.М.

АРТИМОВИЧ Іван (Ivan Artymovych), гром. діяч; н. 15.3.1876 в с. Тантари Самбірського пов., Гал., п. 11.10.1929 у Філадельфії. Один із орг. УБС в США (у 1910-18 мав назву Руський Нар. Союз "новий", а 1918-78 Укр. Робітничий Союз). Гол. УРС (1913 і 1922), чл. контрольної комісії (1916, 1919-22).

АРТЮШЕНКО Юрій (Yurii Artiushenko), інж.-хемік, журналіст, сусп. діяч; н. 15.4.1899 в Котельві Охтирського пов. на Харківщині, п. 15.2.1990 в Чикаго. Сер. освіту почав у м. Лебедині, а закінчив у таборі інтернованих вояків УНР в Каліші,

Поль. Абсолютент УТГІ, Чехія (1930), диплом інж. одержав на УТГІ в Мюнхені, Нім. (1947). В 1917 чл.-засн. Укр. Військ. Клубу ім. гетьм. Полуботка в Києві, служив у 1917-20 в армії УНР; екзильним урядом УНР 1977 піднесений до ранги підполк. А. співзасновник Легії Укр. Націоналістів в Подєбрадах 1925 та ОУН 1929. В 1930-их активний в культ. і політ. житті Закарп. України, а в ранніх 1940-их працював як господарник на Перемищині та Коломиїщині. В Нім. з 1944, чл. гол. управи Укр. Нац. Об'єднання. До США емігрував 1949 і поселився в Чикаго. А. був співробітником "Самостійної України", "Укр. Слова", "Нового Шляху", "Свободи", "Нашого Клича" та ін., автор книжки "Події й люди на моєму шляху боротьби за державу 1917-66" (Чикаго, 1966), кількох брошур та багатьох ст.; в США чл. сенату ОУН. Бібліографія А. в брошурі "Чинники духової синтези" (Чикаго, 1980).

Д. Маркусь

АРХИПЕНКО Олександр (Aleksander Archipenko), видатний скульптор, н. 30.4.1887 в Києві, п. 25.2.1964 у Нью-Йорку, похований на цвинтарі Вудлаун у Бронксі.

Його дід Антоній був мистцем-іконописцем, батько Порфірій був винахідником і проф. механічної інженерії Київ. Політехніки. Саме ці дві риси – мист. творчість і винахідливість цінують праці А.

Мист. освіта А. була мандрівною. Почав її 1902 в Київ. Ін-ті Мистецтв, звідки після трьох рр. його прогнали за критику Ін-ту як відсталого і заскорузлого. 1906 він поїхав вчитися до Москви, а 1908 до Парижу. Там вписався до мист. школи Ecole des Beaux-Arts, яку залишив після двох тижнів. Відтоді А. сам визначав свою мист. освіту, яка в основному зводилася до відвідування музеїв, передусім Лювру. 1910 А. відкрив свою студію в дільниці Парижу б. Монтпарнасу, знаній як "Вулик" (La Ruche), де поселювалися авангардні мистці. Під вражінням нового напрямку в образотворчому мистецтві – кубізму Пікасса і Брака, з якими він там познайомився, А. створив 1912 групу статуй "Цирк Медрано" (Cirque Medrano) уособлюючи цю течію в скульптурі. Це принесло йому світ. визнання і закарбувало його в історії модерного мистецтва як унікально творчий і винахідливий талант. У цій групі статуя "Жонглер" вперше в модерному мистецтві сполучила різні види матеріалів конструкції – дерево, скло, металевий дріт, а також рухому частину – діагональну руку фігури, що стало передвісником модерної кінетичної скульптури. Клясичним прикладом, "підписом" мистця став його твір "Жінка розчісує волосся" (1915). Ця скульптура представляє характерні елементи творів А.: гнучкість, гармонійність і лірична чистота ліній та порожній простір як візуальна реальність. Це внесло революційні зміни в модерне мистецтво. Ще в дитинстві, бачачи дві вази поставлені поруч, А. усвідомив собі, що порожнеча між

ними створювала свою власну візуальну реальність. Гільйом Аполінер окреслив твори А. як "нечувані можливості" модерного мистецтва.

1910-21 рр., коли А. вперше став звтосовувати кубізм в скульптурі, критики розцінюють як найбільш творчий період в житті А., хоча він був виїнятково продуктивним ціле своє життя. В пізніших рр. А. експериментував також із конструктивізмом та експресіонізмом, а також із незвичайними матеріалами як плексиглас або з освіченням скульптур зі середини.

А. мав першу індивідуальну виставку в Гагені (Hagen), Нім. 1910, яка принесла йому міжнар. визнання. 1912 А. виставляв свої твори в галерії Der Sturm в Берліні, щорічно брав участь (1910-14) в престижних виставках в Salon des Independants, а також в Salon d'Automne. Шість його скульптур були на славній виставці в Арморі в Нью-Йорку в 1913.

Під час I світ. війни А. жив у півд. Франції, а тоді повернувся знов до Парижу. Але в той час Нім. була більш сприятлива до нових ідей в мистецтві і 1921 він переїхав до Берліну. Там одружився із скульпторкою Анджелікою Бруно-Шміц (п. 1957 в Нью-Йорку), в 1960 А. одружився з кол. своєю студенткою Франес Грей. 1923 А. переїхав до США і постійно осів у Нью-Йорку. 1928 прийняв амер. громадянство. Свій переїзд до США він пояснював тим, що "Америка запалює мою уяву більше, ніж яка ін. країна, тому що вона втілює гнучкість, рухомість, і швидке пульсування ідей і подій, що вказує на живучість, життєздатність і прогрес". В Нім. нацисти знищили багато його творів, бо уважали їх декадентними.

У США А. продовжував працювати в абстрактному та сюрреалістичному стилі, хоча час-від-часу він також вдавався і до реалістичного ("Діяна", "Жадання", "Мелянхолія"), а навіть до зовсім академічного в портретах (І. Франко, Торнтон Вайлдер та ін.). Між його останніми працями були

серії літографів "Живучі форми" і скульптури "Цариця Шеба" та "Цар Соломон". А. мав понад 150 виставок у США та багатьох ін. країнах.

А. також мав свою школу в Берліні, та коротко після приїзду до США відкрив студію у Вудстоку (Woodstock), Н.Й., де він сам також викладав. Вчив у школі New Bauhaus (1930, 1937-39) в Чикаго, у Вашингтонському Ун-ті в Сіетлі. (1935-36 і 1952), в школах у Канзас Ситі, Лос-Анджелесі та ін. 1932 та 1951-52 А. дав серію доповідей по цілій Америці.

У своїй мист. творчості А. універсальний, але свого етнічного походження він ніколи не цурався і завжди знаходив особисті контакти з українцями в Парижі, Берліні чи Нью-Йорку. Коли українці організували укр. павільйон на Світ. Виставці в Чикаго 1933,

А. після туди свої твори і завдяки тому укр. павільйон був серед тих, які притягали найбільше відвідувачів. Серед його скульптур визначні постаті з історії України – Шевченко, Франко, Володимир Вел. Хоча його праці знаходяться в багатьох музеях світу, в Україні їх лише кілька. 1969-71 Смітсоніан Ін-т у Вашингтоні влаштував ретроспективну виставку праць А., яка опісля стала перевізною в різних европ. країнах. На відкриття Укр. Музею в Нью-Йорку 2004 влаштовано ретроспективну виставку творів А.

Лит.: Karshan Donald and Libby Gary Russell, eds. *Archipenko: Themes and Variations*. Museum of Arts and Sciences, 1989; Michaelsen Katherine Janszky and Gruinik Nehama. *Alexander Archipenko: A Centennial Tribute*. Universe Publishing, 1987;

Archipenko: International Visionary. Smithsonian Institution Press: National Collection of Fine Arts, 1967;

Archipenko Alexander et al. *Fifty Creative Years 1908-1958*. N.Y., 1960.

Д. Маркусь, Б. Титла

Стояча Фігура в бронзі, 1918, О. Архипенко

АРХІВИ (Archives). Історію Укр. Архівів (У.А.) в США можна датувати від часу, коли організувались перші укр. т-ва в США та створювались редакції перших періодичних вид. Однак найбільш суцільний архівний матеріал знаходиться в місц. церк. парафіях та єпархіяльних і митрополичих центрах. Крім них, велика кількість укр. архівних матеріалів містяться в амер. А. та дослідних, зокрема ун-тських бібліотеках. Також укр. музеї містять у своїх сховищах окремі архіви відділи. Нарешті, велику вартість представляють А. періодичних вид.,

передусім часописів і гром. орг-цій. Однак А. укр. церков не були належно збережені й впорядковані, іноді викидалися. Подібна доля багатьох організаційних та приватних А.

Опис укр. А. в Америці можна поділити на три категорії: (1) укр. архівні матеріали в амер. інституціях, (2) архівні відділи в укр. наук. і музейних установках і (3) А. укр. вид-в і рел. та гром. орг-цій. З них найбільше збереглися ті, які були передані до 1 або 2; винятково укр. установи зберігають власні А.

З амер. дослідних інституцій, що зберігають укр. архівні матеріали, найбільшу колекцію має *Іміграційний Іст.-Досл. Центр Міннесотського Ун-ту (ІДЦ) (Immigration History Research Center, University of Minnesota), засн. 1956. Найбільшою книжковою та архівною колекцією центру є укр. колекція, засновником якої був О.

Грановський, передавши до центру 1965 приватну книгозбірню та архів. Опісля протягом рр. колекція поповнилась матеріалами таких орг-цій, як ЗУАДК, УБС, частково УНС, "Провидіння", СУА та ін. і десятків індивідуальних архівів укр. вчених, письм. і гром. діячів не тільки з США, але і з ін. країн укр. діаспори.

Характером діяльності дещо подібний *Балча Ін-т Дослідження Історії Етн. Груп Америки (Balch Institute of Ethnic Studies) у Філадельфії, засн. 1971. Укр. колекція складається з річників "Свободи", "Америку" (в мікрофільмах), архівів поодиноких парафій в Пен., деяких матеріалів УНС, "Провидіння" та родинних архівів окремих осіб.

Гувера Ін-т Дослідів Війни, Революції і Миру (Hoover Institution on War, Revolution and Peace) при Стенфордському Ун-ті в Пало-Алто, Каліф., включає у своїх архівних колекціях низку матеріалів, що відносяться до історії України та укр. спільноти в США. Між особистими колекціями містяться тут А. І. Петрушевича і Л. Добрянського та низки політ. діячів Рос. Імперії та СРСР, які вміщують листування з діячами, гол. УНР. Починаючи від 1950-их укр. колекція цього А. доповнюється особистими матеріалами укр. вчених і культ. діячів, які жили в Каліф., між ними В. Тимошенка, Г. Скегара та ін.

Найстаршою архівною зб. при укр. інституції є колекція в *Укр. Музею і Бібліотеці в Стенфорді, Конн., яку засн. єп. К. Богачевський 1933. Крім архівів ряду укр. кат. св'яш., в цій збірці містяться листи митр. А. Шептицького та ін. церк. достойників в Україні до укр. квт. ієрархії у США, а також документи, що відносяться до визвольних змагань 1918-20.

А. УПЦ міститься в *Музеї і Бібліотеці в Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж. Засн. цього А. та бібліотеки, започаткованих 1951, був архієп. Метислав Скрипник, який передав свій особистий А. та зб. документів з часів Гетьманщини. В А. містяться понад 40 тис. різних

документів з минулого УПЦ, а відділ Консисторії УПЦ в США нараховує біля 15 тис. одиниць.

Важливим архівним джерелом для студій укр. еміграції в Зах. Європі після 2 світ. війни являється колекція УВАН у Нью-Йорку (*УВАНу архів і бібліотека), яка нараховує бл. 220 фондів. Архівна колекція НТШ Америки (*НТШ-А архів і бібліотека), засн. 1952, вміщає 130 фондів. В *Дослідному і Документаційному Центрі Укр. Ін-ту Америки в Нью-Йорку міститься майже весь архів табору полонених вояків 1 Дивізії "Галичина" в м. Ріміні (Італ.) та Братства кол. вояків тієї ж дивізії й ін. споріднених т-в.

*Укр. Музей-А. у Клівленді засн. 1952 Л. Бачинським на базі Музею-А., перевезеного з Бломбергу (Blomberg), Нім. В А. переховуються документи про події в Україні під час визвольних змагань, матеріяли з діяльності низки орг-цій в Європі і США, зокрема клівлендської метрополії та А. укр. студентства, гол. централь ЦЕСУС і Союзу Укр. Студентських Т-в Америки.

*Укр. Нац. Музей в Чикаго, засн. М. Сіменовичем 1953, включає також бібліотеку і відділ А., де знаходяться А. Укр. Бібліотечного Т-ва Америки, Укр. Бібліографічно-Довідкового Центру та ін.

Архівна колекція *Укр.-Амер. А. і Музею в Детройті, засн. 1958, включає вартісні документи орг-цій детройтської метрополії та листування управи А.-Музею з його спонсорами та ін. діячами, зацікавленими укр. музейництвом та А., зокрема такими як К. Лисюк, Л. Бачинський та ін.

В категорії галузевих архівів у США важливе місце займає А. *Укр. Іст. Т-ва (УІТ), засн. 1965. Його засн. і управителем від самого поч. є Л. Винар. А. УІТ складається з таких зб.: А. адміністрації УІТ, ред. журн. "Укр. історик", особисті А. Л. Винара, О. Оглоблина, О. Домбровського і М. Ждана. Заг. кількість нараховує бл. 30 тис. одиниць. До А. УІТ входить також архів Укр. Генеологічно-Геральдичного Т-ва, який вміщає бл. 1500 одиниць.

Укр. Лік. А. і Бібліотека в Чикаго, засн. 1976 УЛТПА. Довголітнім дир. і ред. вид. цієї інституції був П. Пундій. Її архівний відділ згуртовує проф. листування чл. т-ва, персональні зб., рукописи мед. винаходів укр. лікарів, програми і доповіді з конференцій УЛТПА та дисертації д-рів-українців з мед. наук.

А. Укр. Наук.-Дослідної Програми при Ілл. Ун-ті та Фундації для Розбудови Укр. Студій при Ілл. Ун-ті, створений 1985 вміщає около 5 тис. листів, форм, проєктів програм, звукових й відеозаписів та ін. документів, зв'язаних з орг-цією 22 щорічних конференцій укр. проблематики в Ілл. Ун-ті в Урбані-Шампейні від 1982. До категорії архівних колекцій можна зачислити звукозаписну збірку (бл. 350 касет) з різних імпрез укр. спільноти м. Чикаго й околиці (виступів різних хорів, промови укр. вчених, культ. і політ. діячів тощо), що їх зібрав Микола Стасюк. При цьому А. є також окремі фонди – це архівна зб. Асоціації для Розбудови Укр. Студій, яка включає бл. 2150 біографічних форм, виповнених для Біографічного довідника українців в Півн. Америці (1975), та матеріяли про діяльність Укр. Академічного і Проф. Т-ва (засн. 1985).

В А. редакції ЕУД в Чикаго є зібрані матеріяли для дослідів укр. діяспори загалом і укр. спільноти в США зокрема. Крім друкованих матеріялів, зб. включає листування та анкети відносно осіб, організацій, місцевостей та подій.

З архівів красвих укр. орг-цій в США найкраще упорядкований А. УРДП, ОДВУ і ред. тижневика "Укр. вісті" (Новий Ульм, Детройт). Цей А. передали керівні органи тих же орг-цій до держ. А. України. А. УНС та "Провидіння" лише частинно передані до амер. архівних інституцій; решта знаходиться у гол. квартирах даних орг-цій. *Пластовий Музей у Клівленді зберігає документи із історії Пласту. Там також знаходиться А. Сірого Льва - С. Левицького. *Спадщини Музей і Бібліотека (The Heritage Institute, Museum and Library), епархіяльний

ін-т Пассаїкської епархії закарп. греко-католиків, засн. 1972. Там знаходяться предмети життя і побуту перших поселенців та звуко-й відеозаписи і фотоальбоми та ін. документи. Бібліотека Візант.-Кат. Семінарії в Пітсбургу, засн. сп. візант. обряду 1951. В бібліотеці містяться також архівні матеріяли – це особисті папери-документи окремих свящ. і студентів семінарії, листування, друковані речі, включно зі знімками. Всі ці архівні матеріяли містяться в 10 скринях.

Д. Штогрин

АРХІМОВИЧ Кіра (Kira Archimovich), з роду Загурська, дружина Олександра А., ботанік, сіль.-госп. дослідник; н. 30.1.1902 в м. Суми, п. 2.3.1991 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила Київ. Політехн. Ін-т (1936), д-рат в УТГІ в Мюнхені (1969), працювала в дослідних установах Мюнхену та в Іспанії (1948-52), з 1953 в США в ботанічному саді в Брукліні, Н.Й. Авторка праць із галузі культивування та селекції збіжжя у вид. Мюнхенського Ін-ту вивчення СРСР та в "Наук. Записках УТГІ".

АРХІМОВИЧ Олександр (Alexander Archimovich), учений ботанік, д-р біологічних наук,

видатний діяч науки, д.чл. УВАН, НТШ, The American Society of Sugar Beet Technologists; н. 23.4.1892 в м. Новозибків на Чернігівщині, п. 19.1.1984 в

Розендейл (Rosendale), Н.Й. Закінчив Київ. Ун-т (1917), Київ. Політехн. Ін-т (1922). Асистент при кафедрі ботаніки Київ. Ун-ту, наук. дослідник при сіль.-госп. ін-тах (Київ, Біла Церква, Житомир). З 1945 на еміграції в Нім. (Баварія), співорганізатор укр. наук. осередків (НТШ, УВАН, УТГІ в Регензбургу). 1948-52 працював у нім. індустріяльній фірмі як експерт-

рослиник (досліди цукрового буряка) з виїздами до Іспанії. З 1952 в США, активний в УВАН і НТШ, Америк. Ін-ті вивчення СРСР в Мюнхені, в 1955-62 проф. і ректор УТГІ в Нью-Йорку. Від 1962 три каденції през. УВАН. Брав участь у виданнях біолог.-мед секцій НТШ і природничо-мед. УВАН. Автор низки наук. праць: "Матеріяли до вивчення культ. флори Білоцерківщини" (1928), "Die Methodik der Isolation und Bastardierung bei der Zucerrube" (1930), "Культура бавовника" (1948), "Культура кави" (1948) та ін.

М. Семчишин

АРХИТЕКТУРА ЦЕРКОВНА, див. *Церковна Архітектура*

АРЧЕР Марія (Maria Muchin-Archer, znana як Masha Archer), малярка, ювелірний дизайнер, гол. пекторалей, дочка М. Мухіна; н. 26.11.1940 в Києві, на еміграції з 1942, до США прибула 1949. Мист. освіту здобула в Ін-ті Прата в Нью-Йорку, працювала реставратором в Нац. Музеї Мексика в Мексіко Ситі. Від 1967 в Сан-Франсиско, займається головно ювелірними виробами. Її праці виставлялись в Музеї Модерного Мистецтва в Сан-Франсиско, де вона одержала відзначення Нью-Йоркської Групи Моді (The New York Fashion Group), та в галеріях. А. виготовляла пекторалі для Оперної Компанії Мангаттену (Manhattan Opera Company, 1997) та шекспірських вистав на Фестивалі Театру Великих Озер (Great Lakes Theater Festival, Cleveland, 1996). Її вироби продавались у престижних крамницях Saks Fifth Avenue та Neiman Marcus.

Д.М.

АСИМІЛЯЦІЯ Й ІНТЕГРАЦІЯ (Assimilation and integration) – зближення менше-кількісної етн. групи або поодиноких її чл. до панівного елемента в суспільстві під оглядом культури й мови, побуту, організаційних форм, навіть способів мислення і відчуття, аж до остаточної втрати своєї само-

бутності. В США це завжди відносилось до новоприбулих із усіх кінців світу, які підлягали тискові панівного народу і культури, а то й урядових чинників, та й самі нерідко бажали якнайскоріше віддалитися від своїх імігрантських початків та еманципуватися від традиційної культури предків. Поняття асиміляції охоплює не лише процеси переймання імігрантами та їхніми дітьми культури країни поселення, але й зміну суб'єктивного самовизначення: просто "українець" стає "українцем-американцем", а тоді "американцем українського походження".

А. пов'язана з процесом інтеграції етн. групи – проникненням імігрантів і їх нащадків у суспільство господарів (участь в орг-ціях, особисті стосунки), а вкінці зникненням окремої етн. громади з притаманними їй установами, орг-ціями й формами діяльності. В Америці асиміляція й інтеграція звичайно проходять паралельно і спмагають одна одну, але буває й так, що організаційна структура етн. громади проіснує ще довго після того, як більшість індивідів перестали відрізнятися мовою і культурою від корінного населення. Це характерно передусім для жидів і подібних груп, але й помітно серед українців, що намагаються якнайдовше забезпечити існування громади, мотивовані іредентизмом чи ін. ідеологією.

Між показниками А. на першому місці в українців, безперечно, втрата мови. Однак в амер. обставинах користування укр. мовою не обов'язково рівнозначне з етнонац. самовизначенням: багато нащадків первісних імігрантів у третьому й дальших поколіннях мовою не володіють, але укр. походження залишається для них істотним фактором. Це зустрічається особливо в найдавніших місцях поселення, як от у Пен. Мовна А. між амер. українцями не поступала по прямій лінії. Сповільнив її гол. наплив "Д.П." після 2 світ. війни, так що к-сть носіїв укр. мови більше ніж потроїлася з 1940-их до 1960-их (найбільший зріст із 23 етн. мов). З

ін. боку, переписи нас. 1970 і 1980 показують, що майже дві третини осіб укр. походження піддалися мовній А. ще в дитинстві при батьках, а з тієї третини, в яких дома говорили по-українськи, заледве пол. зберегли мову й уживали її дорослими. Отже родина, особливо в імігрантів першої хвилі, відіграла двозначну роль: батьки у якійсь мірі передавали рідну мову дітям, а тоді часто самі відвикали від неї, намагаючись чим скоріше опанувати англ. Опитування (1980) в одному з найбільших укр. згромаджень вказує, що половина "піонерів" (першого покоління) говорили дома здебільша по-англ.; 69% їх унуків – лише англ. В той час 62% прибулих після 1945 та 40% їхніх дітей вживали виключно укр. мову.

Мовна А. також віддзеркалювала те, що імігранти були налаштовані повертатися в Україну. Перші імігранти їхали до Америки на тимчасові заробітки і тому, очевидно, їм було важливо, щоб діти зберегли мову, яка їм буде потрібна вдома. Однак після 1923, коли Рада Амбасадорів визнала Гал. частиною Поль., надії на самостійну Україну і на швидке повернення додому зникли. Укр. мова у 1930-их занепадала. Тому сприяли й ін. чинники: піросло покоління, народжене в Америці, для якого укр. мова стала другою мовою, а також з'явилася ментальність "перетоплюючого котла" ("melting pot"), що переважала в ширшому суспільстві. Повоєнна іміграція, не зважаючи на малонадійну ситуацію щодо визволення України, також вважала своє перебування на іміграції тимчасовим. Збереження мови та загальне знання про Україну серед молоді стали символом протистояння А., зміну імен та прізвищ ("щоб американцям було легше вимовляти") уважали показником А.

Мішані шлюби часто вважаються серед амер. українців тривожним показником А.; зростаюча к-сть поза-етнічних подруж є одним із гол. чинників, що сприяють А. Відсоток мішаних подруж збільшується з кожним поколінням.

Їхні діти багато рідше зберігають мову, більше спілкуються з неукраїнцями, нав'язуючи особисті контакти, їм неприродно визначати себе виключно за своїм укр. походженням, вони навряд чи зможуть або схочуть передати укр. ідентичність своїм нащадкам. Діти перших імігрантів нечасто знаходили партнерів поза укр. громадою (ще в 1980 у дещо більш ніж пол. осіб укр. походження, обоє батьків були українцями), та вже у їхніх дітей це стало нормальним явищем. Що ж до прибулих по 2 світ. війні, то їхні діти також більше схильні до міжетнічних зв'язків, а вони самі, хоч заявляють своє невдоволення або опір (ознака неасимільованості), але уже з амер. толерантністю ставляться до "чужих" невісток і зятів, на відміну прим. від амер. вірменів, які відмовляються приймати їх за своїх.

Якщо за показник А. брати участь дітей у цілоденних (нар. і сер.) укр. школах, тобто не враховуючи шкіл українознавства, то цифри свідчать про поступ А. Якщо 1966-67 було 30 таких шкіл з понад 9 тис. учнів, то 1994 – 25 шкіл і несповна 3.5 тис. учнів.

Зовсім природно, амер. українці, і то не лише молодь, асимілюються щоденним контактом з амер. популярною культурою. "Поп" і "рок" витісняють класичну й нар. музику, бейсбол і амер. футбол заступають копаний м'яч, родина вже не святкує традиційного "йорданського" свят-вечора, а починає святкувати День Подяки, школярі у парафіяльних школах, поруч або й замість роковин Шевченка чи Крут, відзначають Колумба й Вашингтона, одночасно защеплюючи етн. самосвідомість і приспішуючи А.; одні хіба суботні школи українознавства пробують рішуче їй протидіяти.

Подібно церква, крім збереження сх. обряду, ведення шкіл на етн. основі та запровадження укр. мови й українознавчих предметів до навчальної програми, також сприяє А. через, напр., часте спілкування з дітьми англ. мовою. Дещо, напр. відокремлення рел.-

духових від етн.-патріотичних клопотань, помітно змінилося завдяки зв'язкам з незалежною Україною та припливом нових імігрантів, серед них свящ. Чи не найефективніше опираються А. мол. орг-ції, хоч у деяких випадках жорстоке наполягання та уживання укр. мови дає негативні наслідки.

Значущим критерієм, якщо йдеться про А. українців у США, є ступінь прив'язання до укр. справи. Внаслідок іст. долі укр. народу, вихідці з України завжди турбувалися долею рідного краю, відчували потребу всяко допомагати землякам і сприяти визволенню своєї батьківщини. Дивлячись під таким кутом, уповні засимільованим можна вважати індивіда, який стоїть осторонь укр. громади, не цікавився долею радянської укр. республіки, та й байдужий до подій у незалежній укр. державі. Якщо мірою зацікавлення може служити, напр. читання укр. преси (і її тиражі), то вел. частина амер. українців ще не засимільована. Те саме показує численна участь у гром. орг-ціях і починаннях.

Амер. українці, включно з нащадками імігрантів, масово поповнюють членство укр. орг-цій, почавши від забезпечувальних союзів, навіть тоді, коли є доступ до заг.-амер. "комерційних" послуг. Натомість участь у неукр. орг-ціях нижча, напр. 1980 навіть між третім поколінням (онуками "піонерів") не всі були членами неукр. орг-цій, а були й такі, що належали лише до укр.

Інтеграція укр. елемента в амер. соціоекон. структуру, що почалася вже з другого покоління перших імігрантів, за останнє пів стор. поступила збільшеним темпом. Українці вже дещо перевищили сер. амер. норми щодо прибутків, домовласництва й вищої освіти; у 1970 відсоток молоді у віці 18-21, що навчалася в коледжах, був значно вищий між українцями, ніж серед усього амер. нас. Розподіл за фахами дуже схожий на загально-амер., хіба що серед українців пропорційно більше професіоналів.

Починаючи з 1950-их амер.

українці приєдналися до "втечі до передмість" американців сер. клас. Єдиним відтинком амер. життя, що в нього українці ще не включилися, це політика. Саме це не дає змоги досягнути остаточної, третьої (за В. Ісаєвим) стадії інтеграції – зайняти стратегічні місця і провідні становища в амер. суспільстві.

А. українців в Америці, крім мішаних подруж і побутової акультуризації, сприяють також такі чинники, як контакт з ін. етн. групами, що наводить тему "ми всі американці"; відносно низький рівень народжуваності, мішані шлюби і, здається, неспроможність укр. громади створити привабливі для нових поколінь орг-ції, послуги, нагоди, цінності. Проти А. завжди діяли і ще якийсь час діятимуть такі чинники, як свідомість окремішності культури й історії ("ідеологічне ототожнення" – В. Нагірний); високий відсоток молоді з чисто-укр. подруж; зацікавлення народжених у США етн. спадщиною (т.зв. поворот третього покоління); довговічність більших скупчень укр. елемента.

Історично до цього долучилися й зовнішні чинники: толерантніша етн. політика уряду США, зниження ксенофобії серед населення після двох виграних світових воєн, "відродження етнічності" 1960-их і 1970-их, що його кульмінацією стало гасло "To be American is to be ethnic."

Найбільш ефективною перешкодою А. був і ще є укр. іредентизм. Досвід багатьох імігрантських груп показав, що ідеологію легше зберегти і передати наступному поколінню навіть тоді, коли мова й ін. складники культ. практики втрачають свою силу і врешті зникають. Події 1 світ. війни, а тоді чужинна окупація укр. земель, привели до поширення ідеології самостійної України і в амер. діаспорі. Зосередження уваги на долі далекої батьківщини значно сповільнювало природний перебіг А. У цьому відношенні становище амер. українців було схоже на ситуацію ірландців і поляків; але їх іредентизм утратив свій зміст з

осягненням державності, тоді як укр. іредентизм далі стимулюється нестабільністю та непевністю напруженої політики в де юре незалежній Україні. Зацікавлення розвитком укр. держави поруч з відрубністю рел. обряду й орг-ції обіцяє сповільнення асиміляційних процесів, а тим самим дає надію на проіснування амер. діаспори хоч ще на якийсь час.

Важко передбачити, яку роль у відношенні до асиміляційних тенденцій відіграє імміграція з України доби незалежності. Безперечно, що присутність серед амер. українців усе більшої к-сти новоприбулих оживлює зв'язки з краєм. Чи приведуть ці контакти до відродження укр. мови серед дітей і внуків давніших іммігрантів – невідомо, хоч у перші роки був помітний вплив і на зацікавлення мовою і, до певної міри, на її якість, чи то "чистоту". Щодо сподіваного ефекту припливу свіжої крові на організоване укр.-амер. життя, то виглядає, що новоприбулі – переважно молоді, освічені люди зі зах. областей – мало включаються в нього, а в деяких випадках започатковують нові орг-ції, гол. для розв'язування побутових проблем, а також культ.-розвагові (муз. ансамблі, танц. групи і т.п.). Можливо, що ця найновіша імміграція виявиться першим суто екон. виходом з України до США. Якщо так, то вона навряд чи допоможе сповільнити нормальний хід А. українців в Америці. Перші переселенці з укр. земель до Америки на зламі 19-20 ст. вже мали настільки сформовану етн., якщо не нац. лояльність, що було б неправильно уважати їх просто заробітчанами.

Лит.: Бачинський Ю. Укр. Імміграція в З'єднаних Державах Америки. Львів 1914, 2 вид. Київ 1994; Nahirny V., Fishman J. "Ukrainian Language Maintenance Efforts in the United States". *Language Loyalty in the United States*, ed. Fishman et al. The Hague, 1966; Zielyk I. "Two Types of Ethnic

Communities". *Sounds Canadian*, ed. Migus. Toronto, 1975; Ісаїв В., ред. Українці в амер. та канадському суспільствах. Торонто, 1976; Wolowyna O., ed. *Ethnicity and National Identity: Demographic and Socioeconomic Characteristics of Persons with Ukrainian Mother Tongue in the United States*. Cambridge, Mass., 1986.

Ігор В. Зєлик

АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

(Association for the Advancement of Ukrainian Culture), об'єднання культ. діячів у США і Кан., засн. 1965 в Торонто з ініціативи Укр. Визвольного Фронту та його прихильників з метою розвивати різні галузі творчої діяльності в нац. дусі та викривати рос. більш. політику нищення в Україні. Засновні збори А.Д.У.К. відбулися у висліді протестаційної конференції проти сов. політики. Гол. обрано М. *Кушніра з осідком Асоціації у Вашингтоні. Діє кілька секцій (літ. вокально-муз., театр., образотворча і наук.); існують місцеві осередки, з яких найактивніші в Торонто, Детройті й Нью-Йорку. А.Д.У.К. видавала неперіодично журн. *"Терем". Гол. став Богдан Стебельський з Торонто (1970-94), а 1994-2002 Аріядна Стебельська. Серед ін. діячів найбільш відомі: В. і М. Ласовські, Я. Тарнавський, Ю. Тис-Крохмалюк, М. Дмитренко, А. Коссовська-Давиденко, Л. Полтава, М. Черешньовський, М. Чировський та ін.

В.М.

АСОЦІАЦІЯ КОЛИШНІХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ СОВЕТСЬКИХ ТА ІНШИХ ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ (Association of Former Ukrainian Political Prisoners of Soviet and Other Totalitarian Regimes), об'єднання українців у США, що були репресовані гол. в СРСР у міжвоєнному періоді. Асоціацію створили повоєнні іммігранти з України 24.10.1953 на з'їзді в Нью-Йорку з метою розкривати сов.

репресивний режим, захищати серед американців та на міжнар. форумах політ. в'язнів в СРСР і взагалі вести антисов. пропаганду. Гол. Асоціації були: І. *Самійленко (1953-67), Т. *Боровець-Бульба (1967-75), Деметрій Мельник (1975-81); чл. 180 (1969) в 9 осередках; згодом членство зменшувалося через смертність. Нові звільнені з СРСР в'язні-дисиденти в 1970-80-их створили в США власну організацію *Закордонне Представництво Гельсінської Групи. Гол. акціями Асоціації були: розповсюдження інформації про стан політ. репресій в СРСР, розкриття наявності примусової праці в сов. концтаборах, популяризація руху опору та сприяння в амер. Конгресі дослідженню колоніальної політики Москви в Україні (комісія Керстена) і поширення правди про голод в Україні. Однією з акцій була також вимога не репатріювати з Америки тих іммігрантів, які подали неправильні дані про себе в час приїзду до США. Ця справа знайшла зрозуміння в Конгресі й іммігранти могли без санкцій змінити дані про себе, які вони подали при в'їзді імміграційним агентствам. Співпрацювала близько з церк. чинниками (УАПЦ) у справі рел. переслідування. Зібрано багато письмових свідчень та відбулися усні слухання свідків. Проведено протестні акції і демонстрації перед будинком ООН. Успішна діяльність А.К.У.П.В. вкладалася у плян психологічної війни проти більшовизму і СРСР. В 1990-их Асоціація припинила діяльність.

В. Маркус

АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВНИКІВ АМЕРИКИ (The Ukrainian American Bar Association), засн. 1977 в Клівленді, об'єднує правників та студентів права укр. походження в США з метою висування та оборони укр. інтересів. Серед справ, якими А. занималася: оборона людських прав дисидентів, спадки кол. сов. громадян у США, оборона Мирослава Медведя, І. Дем'янюка, В. Половчака, співпраця в проєктах "Правова Держава" в

Україні, нової конституції України, комерційного права, позов на CBS 60 Minutes за анти-укр. програму "The Ugly Face of Freedom", участь у відзначенні 50-ліття "Акція Wisla", а також створення стипендійного фонду для студентів права укр. походження, правнича допомога укр. посольству та консульствам, лобізм в амер. Конгресі та ін. Гол. А. були: М. Смородський (1989-1993), Б. Футей, Волтер Лупан, Петро Піддубний, Богданна Походай, Андрій Міхняк (2002), Андрій Стецьків (2003).

Д.М.

АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ (Ukrainian American Association), гром. орг-ція, що постала в червні 1968 з діячів, які перебували в опозиції до проводу УККА та домінуючої в ньому політ. сили – Визвольного Фронту. На поч. А.У.А. мала бл. 2000 чл. та 10 осередків. Гол. головної ради обрано Р. Барановського, а управи Т. Сендзіка. Наступний з'їзд 1973 обрав гол. ради Д. Кузика, а з 1979 гол. став Володимир Сенежак. А.У.А. видавала Бюлетень АУА (1969-72), а опісля місячник *"Наш голос". Спочатку Асоціація об'єднувала діячів та майже всі опозиційні до УККА групи, але згодом відмежувалися від А.У.А. ОУН А. Мельника та її гром. прибудівки. Паралельно велися переговори з проводом УККА про повернення опозиції до єдиної гром. централі й коротко А.У.А. стала на правах орг-ції членом УККА (1978-80) і тоді вийшла з його системи та брала участь у створеному Комітеті за правопорядок в УККА. Асоціація припинила діяльність, коли 1982 постала друга гром. централія в США *Укр.-Амер. Координаційна Рада.

Активними діячами А.У.А. були: Р. Борковський, М. Бігун, С. Віхар, М. Галів, С. Гіль, Й. Гіряк, Анатоль Гудовський, І. Демиденко, Р. Ільницький, Ірина Колтонюк, Д. Корбутяк, Ю. Криволап, Р. Крохмалюк, Т. Лапичак, С. Олесницька, І. Паливода, Є. Перейма, С. Ріпецький, Є. Стахів,

О. Труш, П. Турула, Є. Федоренко, П. Шпірук, Ірина Шох та ін.

Р. Барановський

АСТОРИЯ (Astoria), частина м. Лонг Айленд Ситі (Long Island City) Нью-Йоркського міск. району Квінс (Queens), нас А. та Лонг Айленд 165 тис. (2000), в тому 1100 українців, які почали поселятися тут на поч. 20 ст. гол. з повітів Сх. Гал., частково зі зах. (Ланцут, Ярослав, Сянік); їх ч. зросло з прибуттям імігрантів після 1 і 2 світ. воєн. Спочатку українці належали до гром і рел. осередків у Нью-Йорку; першим т-вом в А. було Братство св. Николая (відділ УНС), засн. 1915, згодом постала укр. школа (1923), Жіноча громада (1921), відділ ОДВУ, укр. дем. клуб, молодіжний клуб (1933). Зібрання укр. орг-цій відбувалися в честь нар. домі. Українці були гр.-кат. і належали до парафії св. Юра в Нью-Йорку. Почали організувати окрему парафію Чесного Хреста в час війни (1944), теперішню церкву збудували 1967. В 1990-их бл. 1000 вірних. Свящ. були оо. Василіяни: Сильвестр Колляр, Сотер Голик, Віссаріон Андрійчук. При парафії є осідок Василіянської провінції у США Успення Богоматері (протоігумен Х. Войтина). В А. 1958 засн. закритий жіп. монастир Василіянок Найсвятішого Серця, в якому перебувало кін. 1980-их 10 монашок. Тут також знаходилася 1952-54 ген. курія сс. Василіянок.

З ін. орг-цій в А.: кат. ветерани, відділ СУА, осередок СУМ, відділи ООЧСУ та ОЖ-ОЧСУ, Пласт та Патріярхальне Т-во.

В. Маркусь

АТАМАНЕЦЬ Дмитро (Dmytro Atamanec), дяковчитель, дириг., режисер, церк.-осв. діяч; н. 1881 в с. Луб'янки Нижчі, Збарзького пов., Гал., п. 24.11.1976 в Гемтремку (Hamtramck), Міч. В 1904 закінчив у Станиславові трирічний курс дяковчителів, згодом працював у рідному селі. Працював у Нар. Театрі "Бесіда" у Львові, організував аматорські гуртки по селах Гал. В 1913 емігрував до США, де в

Детройті при церкві св. Івана Хрестителя зорганізував школу і хор; крім рел. репертуару ставив і укр. оперети в Детройтській Опері. В 1916-21 А. працював дяковчителем у парафії Непорочного Зачаття в Гемтремку, де провадив вечірню

школу українознавства і мішаний хор ім. Котляревського. В 1921-43 працював при парафії св. Отця Миколая в Чикаго, де провадив мішаний хор і школу українознавства, в якій за ті роки навчалося понад 2400 учнів. Провадив укр. радіо-програму впродовж 2 рр. і часто виступав як соліст. В 1943 А. знову переїхав до Гемтремку і тут працював у шкільництві та як керівник кількох хорів. В 1970 відзначений Папою Павлом VI хрестом заслуги "Pro Ecclesia et Pontifice".

Лит.: Зб. "Збаражчина", т.1, 1980.

О. Р.

АТАМАНЕЦЬ Іван (Ivan Atamanec), брат Дмитра; дириг., гром. діяч; н. 1896 в с. Нижчі Луб'янки, Збарзького пов., Гал., п. 13.12.1985 в Гемтремку (Hamtramck), Міч. Закінчив дяко-вчительський ін-т у Станиславові (1903). З 1913 на еміграції у США, в Детройті, де продовжував муз. навчання. В 1926 заснував там Укр. нац. хор *"Думка" (мішаний склад), який очолював до розв'язання ансамблю (1960). Із хором успішно виступав по містах США й Кан.

"Думка" виступала у радіопрограмах із Детройтською симфонічною оркестрою та брала участь у постановках опер "Наталка Полтавка" М. Лисенка, "Запорожець за Дунаєм" Гулака-Артемовського, "Катерина" Аркаса, п'єс "Ой не ходи Грицю" М. Старицького і "Сорочинського ярмарку" М. Гоголя.

Р.С., мол.

АТАМАНЮК Теодозій (Theodozii Atamaniuk), укр. кат. свящ., сусп. діяч; н. 12.5.1899 в с. Прибилів Товмацького пов., Гал., п. 15.12.1980 у Філядельфії, похований на церк. цвинтарі св. Йосафата в Трентоні, Н.Дж. Навчався у Станиславській гімназії, матуру склав у Відні (1920), старшина УГА, був полоненим в Тухолі (Поль.). Закінчив духовну семінарію у Станиславові, висвячений 1930. До 1943 – парох у селах Станиславщини (Лисівці, Заліщики). З 1944 на еміграції в Нім., був душпастирем у громадах Бад Верісгофен, Міттенвальд. З 1949 в США. Став співзасн. парафії св. Йосафата в Трентоні, Н.Дж. За видатні заслуги дістав від Патріярха Йосифа Сліпого титул почесного крилошанина (1968).

В.Т.

АТЛАНТА (Atlanta), столиця шт. Джорджія (Georgia) та гол. торг. центр півд.-сх. штатів, нас. 500 тис. В самому м. А. укр. понад 400, але з довколишніми містечками понад 4 тис. В 1996 в А. відбулися Олімпійські Ігрища і там мав осідок діючий комітет "Атланта '96 Олімпійський Комітет України". Більшість укр. поселенців – імігранти з України в 1990-их Укр. правос. церква св. Андрія засн. в серпні 1998, настоятель о. Іван Лимар. Того ж р. в м. Конєрс (Conyers), прибл. 42 км на сх. від центру А. засн. укр. гр.-кат. церкву Божої Матері. В А. існує відділ УККА, відділ СУА з 1976, школа українознавства (нову суботню школу "Джерело" зорганізовано 2002), капеля бандуристок "Червона Рута" та ін. Серед гром.

діячів: Я. Гайдук, Віктор та Галина Середюки, Уляна Боднар, Орися Фішер, Тетяна Семчишин та ін.

Д.М.

АШЕР Оксана Драй-Хмара (Oksana Dray-Khmara Asher), дочка зліквідованого большевиками поета Михайла Драй-Хмари, поетеса, проф.-літературознавець; н. 20.3.1925 в Кам'янці Подільському. Сер. освіту розпочала в Кисві, студіювала музику в Празі, по війні перебувала в Нім., згодом у США. Студіювала славістику в Колумбійському Ун-ті. Д-рат здобула на Сорбонні в Парижі з слов. літератури, захистивши дисертацію "Драй-Хмара і неоклясична школа" (1967). Викладала в ун-тах Лонг Айленду та Корнельському і в Нью-Йоркській Політехніці. Д.чл. НТШ і УВАН. Авторка праць: *A Ukrainian Poet in the Soviet Union* (1959), співавтор "Безсмертні" (1963), співред. М. Драй-Хмара. "Поезії" (1964) та *Letters from the Gulag* (1984).

В.М.

Б

БАБАЙ (псевд.) див. *Нижанківський Богдан*

БАБАК Микола (Nicholas Babak), кат. свящ., церк. діяч; н. 17.7.1915 в м. Нантіковк (Nanticoke), Пен., п. 14.10.1990 в А в б у р н і (Auburn), Н.Й. Богословські студії закінчив у Вашингтоні та після висвячення (1943) продовжував у Фордгамському Ун-ті (Fordham). Працював викладачем і ректором духовної семінарії в Стемфорді (1958-66), був парохом парафії св. Йосафата в Рочестері (1967-82), де під його провідом збудовано нову велику церкаву в модерному стилі. Мав сан монсенйора, був також радником Філадельфійської Архиспархії.

В.М.

БАБАК Рената (Renata Babak), оперна співачка – меццо-сопрано; н. 4.2.1934 в Києві, п. 31.12.2003 у Сілвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил. Студіювала в Ленінградській (1955-58) і Київ. (1958-61) консерваторіях. Солостка Львів. Опери (1961-64), Опери Вел. Театру в Москві (1964-71), з яким відбула турне до Поль., Угорщини, Болгарії, Сх. Нім. і 1973 Італ. де в Міляні подала прохання про політ. притулок. З 1974 в Кан. і США, дебютувала 1975 в Карнегі Голл в Нью-Йорку. Партії Б.: Кармен (Бізе), Амнеріс, Еболі, Ацузена ("Аїда", "Дон Карлос",

"Трубадур" – Верді), Маріна, Марфа ("Борис Годунов" і "Хованщина" – Мусоргського), Оксана ("Запорожець за Дунаєм" – Гулака-Артемовського) та ін. Б. виступала з речитативами та з симфонічними оркестрами. В концертному репертуарі пропагувала м. ін. композиторів укр. діаспори. З 1980 викладала вокал у Вашингтонській Консерваторії. Записала дві довгограйні платівки в фірмах "Golden Age Recording" і "Gerald Lewis Recording".

Р. С. мол.

БАБИЧ-ДОМБРОВСЬКИЙ Іван (Ivan Babych-Dombrovsky), інж., військ. і сусп. діяч; н. 1890 в Україні, п. 26.4.1968 в Пітсбургу, Пен. Учасник визвольних змагань, зокрема 2 Зимового Походу, полк. Армії УНР (піднесений екзильним урядом УНР до ранги генерал-хорунжого), нагороджений Хрестом С. Петлюри. На еміграції в Поль., Нім. і США з 1948. Поселився в Пітсбургу, активний у громад. житті, довголітній гол. місцевого відділу Т-ва Прихильників УНР.

БАБІЙ Михайло (Mukhajlo Babij), маляр-реаліст; н. 24.8.1899 в с. Корничі Самбірського пов., Гал., п. 30.6.1976 в Клівленді. В 1920-их працював у Києві. Після 2 світ. війни жив у Нім. і США. Малював пейзажі, натюрморти, портрети і шкідки килимів з нахилом до імпресіонізму. Автор ст. на мист. теми.

БАБІЙ Олесь (Олекса) (Oles Babii), поет, літературознавець, публіцист; н. 17.3.1897 в с. Середнє Калуського пов., Гал., п. 2.3.1975 в Чикаго, де похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобув у гімназіях Чорткова і Львова. З 1914 служив в австр. армії, 1918-19 в УГА, брав участь у поході на Київ,

згодом в армії УНР. У Львові з 1922. Співорг. групи поетів-символістів "Метуса", яка видавала однойменний журн. Переслідуваний поль. владою, Б. виїхав до Праги, де 1924-29 студіював літературознавство, в Укр. Пед. Ін-ті здобув ступінь д-ра. Після повернення до Львова 1931, арештований і засуджений поляками за участь у конгресі ОУН у Відні на 4 рр. тюрми. Після війни в Нім. вчителював в укр. таборних гімназіях у Карльсфельді і Фраймані. З 1949 в Чикаго.

Б. у 1920-их писав цікаві формою симаолістичні поезії. У Празі відійшов від модернізму і почав писати нескладною, традиційною формою, зрозумілою для пересічного читача. Б. автор поетичних зб.: "Ненависть і любов" (1921), "Поезії" (1923), "Прамати" (1923), "Під шум Пруга" (1923), "Гуцульський Курінь" (1927), "Перехрестя" (1930), "За щастя оманом" (1930), "Пожнив'я" (1937), "Жнива" (1946), "Світ і людина" (1947), "Повстанці" (1956); прози: "Шукаю людини" (1921), "Гнів" (1922), "Перші стежі" (1937), "Дві сестри" (1938), "Останні" (1938); драм. творів: "Родинна тайна", "Воснна любов", "Олена Степанівна" (1966). З перекладів Б. відомі драми Л. Андрєєва та поезії С. Єсеніна. Б. написав чимало літературознавчих есеїв та ст. Крім "Метуси", Б. співпрацював у періодичних вид. "Літ.-Наук. Вістник", "Вісник", "Студентський Вісник", "Нац. Думка", "Діло", "Укр. Вісті", "Київ", "Овид" та ін.

Лит.: Рубчак Б., Бойчук Б. Координати. 1969; Романенчук І. Б. Азбуковник, т.1, 1969.

О. Роздольська

БАБ'ЮК Зенон (Zenon Babiuk), син Теодора Б. й брат Мирона Б., економіст, підприємець, громад. діяч; н. 13.5.1932 в с. Озеряни Товмацького пов., Гал., п. 17.7.1996 в Мейплвуді (Maplewood), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Брук. Закінчив Укр. гімназію в Регенсбургу та студії політ. наук в Мюнхені (1955). Працював при амер. армії в Нім. У США з 1956, працював у виробничо-торг. фірмах, власник і през. корпорації "Regal Envelope Manufacturing Co." до 1991, чл. керівництва кількох амер. спеціалізованих проф. т-в. Ред. журн. "Horizons" (1963-64), чл. дирекції Укр. Ін-ту Америки, Фонду Укр. Студій Гарвардського Ун-ту та през. Фондації Незалежної Дем. України.

В.М.

БАБ'ЮК Мирон (Myron Babiuk), син Теодора Б., інж.-економіст, підприємець, громад. діяч; н. 20.5.1937 в Озерянах Товмацького пов., Гал. Кін. війни з батьками переїхав на еміграцію до Нім., а 1950 до США. Закінчив Технологічний Ін-т в Рочестері в спеціальності видавництва і друкарства (1962), став з 1969 власником і керівником модерної друкарні Printing Methods, яка виконувала також укр., зокрема мист. друки. Б. діяльний у Пласті та церк. житті, през. на протязі 12 рр. Укр. Кредитівки в Рочестері та гол. ЦУКА (з 1992), чл. ТУІА і Т-ва Підприємців та Професіоналістів. В 1990-их працює у нав'язуванні екон. стосунків з Україною.

В.М.

БАБ'ЮК Теодор (Teodor Babiuk), учасник визвольних змагань 1918-20, громад. діяч; н. 5.7.1899 в с. Нові Кривотули Товмацького пов., Гал., п. 22.9.1997 в Рочестері. З 1915 учасник легіону УСС, чл. укр. армії УГА і УНР. В таборі ДП в Регенсбургу, гол. ремісничого цеху. Гол. станиці Братства УСС

і Укр. Ветеранів в Регенсбургу й у Рочестері. Відзначений за участь у визвольних змаганнях.

В.М.

БАБ'ЮК-РЕЙНИ Романа (Romana Babiuk-Reini), мистець-маляр; н. 5.7.1940 в Рогатині, Станіславівської обл. В 1944 з батьками на еміграції в Нім., 1949 в США в Нью-Йорку. Тут здобула сер. освіту, студіювала мистецтво в Гантерському (Hunter) Коледжі в Нью-Йорку, де 1964 здобула ступінь мгра. Викладала мистецтво до 1994. З Нью-Йорку переїхала на острів Нантакет (Nantucket), Масс. Тут поширює свою мист. активність, влаштовує індивідуальні виставки. Брала участь у спільних виставках Об'єднання Мистців Українців Америки. Активна в громад. житті. Б.-Р. малювала спочатку олією, згодом перейшла на акварелю. Картини Б.-Р. характеризуються конструктивністю ліній і форм, моделюванням об'єкту широкими барвистими площинами, та свіжістю і чистотою кольору.

Б. Титла

БАБ'ЯК Павло (Pavlo Babiak), кат. свящ., бібліотекар; н. 31.1.1920 в с. Плавча Мала Бережанського пов., Гал., п. 9.10.1992 в Болдер (Boulder), Кол. Студіював теологію у Львові, далі в Гіршбергу (Нім.), а закінчив у Куленборгу (Голл.) 1949. 1952 закінчив додаткові студії в Оттавському Ун-ті, отримавши диплом бібліотекаря-каталогіста. В 1970 здобув д-рат УВУ; 1954-61 працював бібліотекарем в Іллінойському Ун-ті (Урбана), 1964-66 в Колорадському Ун-ті в Болдері; 1966 висвячений на свящ., був сотрудником і парохом в Денвері. Автор книжки "Укр. поезія в поневоленій Україні" і ст. в укр. пресі.

М. С.

БАБ'ЯК Павло (Pavlo Babiak), педагог, кооп. і громад. діяч; н. 28.9.1897 в с. Курники Шляхтинецькі Тернопільського пов., Гал., п. 7.5.1982 в Чикаго. Гімназію закінчив у Тернополі. З 1917

в австр. армії (воював на італ. фронті), 1918-19 в ранзі поручника УГА брав участь у поль.-укр. війні, згодом за Збручем проти большевиків і денікінців. В'язень 1922-23 поль. тюрем. Студіював на філос. фак. Краківського Ун-ту; там же закінчив торг.-бухгалтерські курси зовн. торгівлі (1930). Працював у Збаражі (1931-39) дир. пов. Союзу Кооператив, потім був дир. сер. торг. школи. На еміграції в Австр. з 1944 - дир. укр. гімназії в Зальцбургу (1946-49). З 1950 в Чикаго; працював у кредитній кооперативі "Самопоміч", а 1963-68 в банку "Певність". Гол. Учительської Громади в Чикаго, активний у парафії св. Володимира і Ольги (понад 8 рр. гол. контрольної комісії), керівний чл. Вільного Козацтва і вид-ва журн. "Вільне Козацтво".

Д. М.

БАВНД-БРУК див. Савт-Бавнд-Брук

БАГАВТДИН Рем (Rem Bahautdyn), маляр і скульптор, графік; н. 14.12.1927 в Казані, Татарстан. Бать-

ка арештовано в 1937 і розстріляно, матір заприторено в мордовські концлагери, а Р. виховався в дитячих гуртожитках у центр. Азії. 1945 попав в Україну, закін-

чив Київ. Мист. Ін-т ім. Т. Шевченка 1957 в класі К. Трохименка, О. Яблонської та Є. Волубсва. Чл. Спілки Художників СРСР та чл. правління Спілки Мистців України. Виконував держ. замовлення в галузі станкового живопису і графіки, зокрема т.зв. монументального мистецтва. Втік 1972 через Болгарію до Відня, потім до Мюнхену, звідки 1973 емігрував до США, поселився в Глен Спей, Н.Й., там і має власну галерію. В Америці взяв активну участь в мист. житті. Виставлявся у Філядельфії, Чикаго,

Нью-Йорку, Детройті, Торонто й ін. Тут займається в різних техніках, шовкографії, мозаїці, зокрема в техніці металопластики, рельєфи на міді, бронзі та сріблі іст. рельєфи (княжої доби, коз. України), нар. побуту. Зглиблює укр. культуру й інспірується фолкльором. Рел. тематика широко застосована в його сюжетах "Хрещення Руси-України", "Пречиста Діва і Христос". В "Укр. Кімнаті" Пітсбургського Ун-ту є ціла стіна його мідоритів.

Б. Титла

БАГРИНІВСЬКИЙ Микола (Mykola Bahrynivsky), адвокат, політ. і гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 22.6.1887 в м. Єлизаветі на Херсонщині, п. 3.5.1952 в Денвері, Кол. Юридичні студії закінчив в Одеському Ун-ті, був адвокатом в Кишнневі, в час війни працював в Червоному Хресті. 1917-18 дир. департаменту мін-ва справедливості УНР, пізніше в Кам'янці Подільському дир. департаменту мін-ва закорд. справ, керівник представництва цього мін-ва у Варшаві. В час перебування уряду в Тарнові мін. юстиції. Після війни, працював як адвокат у Рівному, де допомагав укр. біженцям. В час нім. окупації гол. обласної управи в Києві та чл. УНРади. Арештований Гестапо. В США з 1949 в м. Сиракуз (Syracuse), Н.Й. та в Денвері, де був діяльним в гром. житті.

В.М.

БАГРІЙ Володимир (Volodymyr Bahrii), протестанський діяч у США; н. 15.3.1906 у Львові. Діяч укр. пресвітеріанської церкви в Ірвінгтоні, Н.Дж., чл. редколегії часопису "Євангельський ранок", заст. гол. Укр. Євангельського Об'єднання в Півн. Америці (1962-70), згодом през. Об'єднання.

БАГРЯНОГО ІВАНА ім. **ФУНДАЦІЯ** - Б.Ф. (Bahriany Foundation), неприбуткова корпорація, створена 1975 на 7 з'їзді УРДП та зареєстрована в шт. Пен. з метою поширення інформації про Україну та сприяння видавничій справі в Україні

з 1990-их. Б.Ф. створили діячі й симпатичні УРДП та творчості письм. І Багряного. Гол. Фундації були Галина Воскобойник (1975-82), А. Лисий (1982-2000 і з 2004) та О. Скоп (2001-03); гол. діячами були О. Коновал, Федір Подопрігора, Сергій Євсевський, Григорій Мороз, Микола Підлісний та ін. Серед вид., які спонзорувала Б.Ф., крім творів Багряного, є спогади дисидентів П. Григоренка, Данила Шумука, каталог мистця Опанаса Заливахи, праці з новішої історії України, літератури, антології зб. (напр. "Укр. Рев.-Дем. Партія", 1997) тощо, всього понад 30 назв. Більшість цих вид. появилася в Україні. До 2000 Б.Ф. видавала і фінансувала тижневик "Укр. вісті".

О.К.

БАГАН Константин, в мирі Теодор (Constantine {Theodore} Buggan), митр. УПЦ в США; н. 29.7.1936 в Пітсбургу, Пен. Вчився в колегії св.

Андрія у Вінніпегу (Кан.) (закінчив 1959), у семінарії св. Володимира (1960) і в Ун-ті Дюкейн (Duquesne) в Пітсбургу одержав ступінь

мгра філософії. Висвячений митр. І. Теодоровичем 1967 в Пітсбургу. Сьомий Собор УПЦ в США 1971 в катедрі св. Володимира в Філадельфії обрав о. Теодора Б. сп. УПЦ в США. Після прийняття монашого стану з іменем Константина, хіротонія на сп. Чикагського відбулася 7.5.1972 в митрополичій катедрі св. Володимира у Філадельфії. Святителями були митр. Мстислав та архисп. М. Гундяк. Дев'ятий Собор УПЦ в США 1977 надав Б. титул архисп. 13 Собор УПЦ в США 1992 в осередку св. ап. Андрія Первозванного (Савт-Бавнд-Брук, Н.Дж.), на внесок митр. Мстислава, який в той час, крім своїх обов'язків митр. УПЦ в США та УАПЦ в діаспорі, вже був патріархом УАПЦ в Україні, назначив Б. митрополитом УПЦ в США. Після смерти

1993 патріарха Мстислава, Б. тимчасово виконує обов'язки первоієрарха УПЦ в США аж до скликання 14 Собору 1995, який обрав його на постійне становище Первоієрарха УПЦ в США з титулом Блаженнішого. 7 Собор УАПЦ в діаспорі (Зах. Європа, Півд. Америка, Австрал. та Нова Зеландія) 1994 в Генті, Бельгія також обрала Б. на свого первоієрарха. Таким чином Б. став первоієрархом двох митрополій УПЦ в Зах. Світі – УПЦ в США та УАПЦ в діаспорі (моли-товно об'єднаних, але адміністративно окремих). Б. брав участь на чолі делегації до Константинополя про присудження УПЦ до Вселенського Патріархату (1994 і 1995). 2008 през України надав Б. орден "За заслуги" III ступеня.

Ю. Криволап

БАЖАНСЬКИЙ Михайло (Mykhailo Bzhansky), журналіст, літератор, гром. і пласт. діяч; н.

6.2.1910 в Снятині, Гал., п. 18.1.1994 в Детройті. Арештований поляками, після звільнення 1929 переїхав до

Чехословаччини. Закінчив Школу Вищих Політ. Наук у Празі (1933). В час і після студій діяч Пласту, згодом чл. УВО і ОУН; у Празі й Хусті був ред. "Урядового Вісника" уряду Карп. України; був чл. Карп. Січі. За підпільну діяльність в ОУН (полк. Мельника) в Чехії (культ-осв. референт проводу ОУН) попав до концтабору в Саксенгаузені. Після 2 світ. війни проживав в Ашафенбурзі, де займав пост культ-осв. референта в таборі ДП. 1949 переїхав до США і в Детройті почав редагувати регіональний періодик "Снятин" (вийшло 8 випусків). Очололював деякий час відділ УККА в Детройті. Чл. Пласт. Ради в США і активний діяч в пласт. станиці Детройту. Був тричі гол. Літ.-Мист. Клубу в Детройті.

Дебютував повістю "Емігрант" (Чернівці, 1930), є автором зб. нарисів "У вирі життя", мемуарів "Мозаїка кадрів в'язничних" (1946). Його ст. про В. Стефаніка, О. Ольжича, М. Чирського та ін. діячів на Закарпатті друкувалися в журн. "Сурма", "МУР", "Орлик" в Нім. Співред. "Книги Мистців" (1954) і біографічного словника "Вічно житимуть" (1984), ред. бюлетеню "За чаром Срібної Землі" (1959 – 18 чч.). Посмертно появилася зб. спогадів, ст. і нарисів "Моя Карп. Україна" (1995). Меценат, подарував цінну бібліотеку Гарвардському Ін-тові Укр. Студій. В Снятині споруджено пам'ятник Б.

М.С.

"БАЗАР" (Bazar), щомісячний осв. журн., видаваний в Нью-Йорку 1920-23 книгарнею "Січковий базар" (власник М. Сурмач); "Б." містив ст. на госп., торг. й освітні теми, рекламував укр. книжки, книгарні. Появилася понад 30 чч.

БАЗАРКО Володимир (Volodymyr Bazarko), адвокат, інж., гром. діяч, син Івана Б.; н. 14.6.1940 в с. Миців, Сокальського пов., Гал. В Нім. з 1944, в США з 1949. Студював у Ін-ті Пратта в Брукліні, Н.Й. на інженерному відділі (бакалярат 1962), в Ун-ті Джона Керола (John Carroll) в Клівленді (мгр. математики 1966) та в правничій школі Маршала (Marshall) при Клівлендському Стейтовому Ун-ті (1970 д-рат права). Працював у нац. астронавтичному дослідному центрі Луїса (NASA Louis). 1970 відкрив з укр. адвокатами Б. Футесом і Юрієм Оришкевичем в Пармі, Ог., канцелярію. 1993-2000 співорг. міжнар. компанії для впровадження телефонної мережі Львова, чл. спостережної ради Century Bank, з 2000 заст. гол. Б. був одним із засновників Укр. Амер. Спілки Адвокатів (1978), став почесний чл. Б. також активний в Пласті: станичний в Клівленді, заст. гол. Гол. Пласт. Булави, з 2000 правний дорадник Гол. Пласт. Булави та Крайової Пласт. Ради.

В.М.

БАЗАРКО Іван (Ivan Bazarko), визначний сусп. діяч; н. 6.10.1910 в с. Довжнів Сокальського пов., Гал.,

п. 10.2.1989 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студював теологію в Перемишлі, право в Люблинському ун-ті (мгр. права), журналістику у Варшаві. Під час 2 світ. війни працював урядовцем в системі УЦК на Холмщині й у Львові. Ред. "Укр. вістей" (1941) і "Сокальського Слова" (1941-42) у Сокалі. Від 1945 на еміграції в Нім., керівник таборів ДП в Штравбінгу, Форцгайм і Регенсбургу. Від 1949 в США, довгі рр. був активним в гол. управі ООЧСУ і в Союзі Українців Католиків "Провидіння". Від 1954 в керівництві Комітету Об'єднання Укр. Орг-цій м. Нью-Йорку. Від 1959 був урядовцем централі УККА в Нью-Йорку, а потім адміністративним дир. і гол. УККА (1966-80), 1981-83 през. СКВУ. Нагороджений УККА Шевченківською "Грамотою Свободи", а в Філядельфії його відзначено 1979 як "Українця Року".

М.С.

БАЗИЛЕВИЧ Іван (Ivan Bazylevych), лікар-педагог і дослідник, терапевт-клініцист; н. 30.10.1899 у с. Сільце Волинської губ., п. 11. 12.1965 в м. Провіденс (Providence), Р.Айл. Гімназію закінчив у Ставрополі, куди родина Б. потрапила в час I світ. війни. Студював на мед. фак. Київ. Ун-ту, де отримав диплом ліквря 1922. Працював у клініці Т. Яновського, доповнював студії з біохемії, фізіохемії та фізіології у видатних лікарів-професорів В. Чаговця, В. Радзимовської, К. Волкова та психіатрії у В. Гакебуша. 1928 захистив дисертацію на тему "Поверхневий натяг сечі та його клінічне значення". В УВАН співпрацював під керівництвом

М. Стражеска. Арештований ГПУ 1930 у зв'язку зі справою СВУ. Після звільнення доцент Київ. Ін-ту вдосконалення лікарів. Вивчав особливості старіння під проводом О. Богомольця (1937-38 експедиції до Абхазії), очолював дослідну "клініку старости" при Ін-ті Фізіології Академії Наук. За нім. окупації працював у терапевтичній клініці. З 1943 в Нім. в шпиталях для втікачів, з 1945 в Шаайнфурті (Schweinfurt). 1948 емігрував до США, працював в лікарні Говарда (Howard), Р.Айл., дир. геріатричного відділу. Автор бл. 100 праць укр. і вгл. мовами з геронтології та геріатрії, серед них "The Medical Aspects of Natural Old Age" (1959). Д.чл. НТШ й УВАН.

Лит. Розгін І. Проф. д-р І. Базилевич. "Лік. Вісник", ч.2, 1964
П. Пундій

БАЗИЛЕВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Bazylevsky), за освітою інж.-будівельник, правос. свящ., сусп. діяч; н. 19.6.1903 в с. Батки Полтавської губ. в священничій родині, п. 22.12.1997 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Полтавській духовній семінарії, з якої був виключений, згодом закінчив ун-т в Харкові. Працював архітектором під більшовиками. 1943 виїхав з родиною на зах., споч. до Зальцбургу (Австр.), а 1950 до США. Активний в гром. та церк. житті. Рукоположений в УПЦ Америки митр. А. Кушаком 1965, служив в м. Джамайка (Jamaica), Н.Й., а потім в церкві св. Покрови в Істпорті (Eastport) на Лонг Айленді, Н.Й. 1974-96 був настоятелем катедрального собору св. Володимира УПЦ в США в Нью-Йорку; 1982 піднесений до сану митрофорного протосрея. Активний також у гетьманському русі, очолював гол. гетьманську раду.

В.М.

БАЗИЛЕВСЬКИЙ Юрій (George Bazylevsky), син Володимира Б., інж.-електрик, сусп. діяч; н. 4.1.1933 в Харкові. 1943 з батьками

емігрував на зах. до Зальцбургу (Австр.) і 1950 до Нью-Йорку. Вищу освіту здобув в США в Нью-Йоркському міському Коледжі та в Ньюаркському Інженерському Коледжі (1967). Працював в установах зв'язку (ITT Federal Laboratories та RCA GroVar Communications). Активний в Укр. Правос. Лізі Молоді, гол. 1960-63, ТУІА (гол. 1983-89).

БАЗЯК Ісаак (Isaak Baziak), з професії фельдшер, гром. і політ. діяч; п. 28.2.1967 в Нью-Йорку. До революції працював у Києві, де був активним в партії і чл. ЦК Укр. Партії Соціалістів-Революціонерів, допомагав у видаванні нелегальної газ. "Боротьба", 1917-18 чл. УЦР від партії. Співпрацював при влаштуванні гал. полонених і творенні корпусу Січових Стрільців. 1920 емігрував до Австр., згодом до Чехослов., 1923 переїхав до США, де займався укр. шкільництвом та організував допомогу еміграції в Європі. Знов повернувся до Європи, жив у Парижі, співроб. С. Петлюри й організував його похорон. Активний в гром. орг-ціях. З 1957 знов у США, де й помер.

V.M.

БАЙБАК Петро (Petro Bajbak), інж., гром. діяч; н. 26.1.1914 в м-ку Мерефа б. Харкова, п. 13.10.1991 в Нью-Йорку. Закінчив вищу техн. освіту в Харкові, 1936 арештований НКВД, до 1941 перебував у таборі на будівництві Куйбишевського гідровузла. Під час війни активний в кооперації, УАПЦ та в "Просвіті" в Харкові. Тут став чл. ОУН А. Мельника, від якої призначений чл. УНРади в Києві. Через Слов. переїхав 1944 до Австр. З травня 1945 працював в системі Укр. Центр. Допомогового Об'єднання в Зальцбургу; 1946 ред. газ. "Промінь". Був гол. Т-ва укр. політ'в'язнів, провідником ОУН в Австр. 1949 емігрував до США, жив спочатку в Мінеаполісі, згодом переїхав до Нью-Йорку. Активний в ОДВУ, культ.-осв. референт, згодом ген. секр. центр. управи, учасник кількох конгресів

СКВУ та Великих Зборів Укр. Націоналістів; співред. журн. "Самостійна Україна".

V.M.

БАЙДА (псевд.) див. *Миколенко Петро*

БАЙЛОВА Мелянія (Melaniia Bailova), піаністка, педагог; н. 1896 в с. Сівка Войнилівська, Калуського пов., Гал., п. 3.2.1979 в Нью-Йорку. Закінчила Вищий Муз. Ін-т ім. М. Лисенка у Львові, згодом продовжувала студії у Відні з гри на фортепіяні (1916-22) у С. Дністрянської, П. Вайнгартена. В 1930-39 вчителька у Вищому Муз. Ін-ті у Львові, 1939-41 дир. Дитячої Муз. Школи у Львові, 1941-44 продовжувала навчати гри на фортепіяні. Б. чл. Союзу Укр. Проф. Музик, часто виступала як акомпаньатор для скрипалів чи співаків-солістів (Львів, Калуш, Стрий). На еміграції вчила музику в Зальцбургу (Австр.) та в ін. містах. Приїхавши до США, вела класу фортепіяна в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку. Була одним зі засн. цього ін-ту, а в 1970-79 його през.

P. C., мол.

БАЙОН (Bayonne), м. в шт. Нью Джерзі, 65 км на півн. сх. від Трентону і 15 км на зах. від Нью-Йорку. Нас. 62 тис. (2000), в тому бл. 770 українців, які почали селитися в Б. з кін. 19 ст. з Гал. (пов. Бібрка, Рогатин, Тернопіль) та Закарпаття. Працювали на нафтоочистних заводах та в легкій пром-сті, деякі створили власні підприємства, зокрема кушнірські. 1916 заснували спільну гр.-кат. парафію св. Івана Хрестителя, яка залишилася закарп. Гал. українці створили 1918 окрему парафію Успення Пресв. Богородиці, в якій найдовше були свящ. Іван Захарко, Степан Маланяк, Юрій Паздрій, Володимир Терещук та А. Борса. Теперішня церква збудована 1959. В Б. існує укр. правос. парафія св. Софії. 1931 придбано нар. дім, який діє досьогодні. В пол. 1930-их діяли 2 відділи УНС, Братство Михаїла, засн. 1905, "Провидіння" та УРС,

хор "Боян", школа українознавства та відділ СУА, по 2 світ. війні відділи УККА, ООЧСУ та СУМ. В 1980-90-их до міської управи Б. обрані українці Мирон Солонинка та Василь Вінтонів. 1988 названо одну з вулиць міста Ukrainian Way з нагоди Тисячоліття Християнства на Русі-Україні. Українці Б. беруть участь у сусп. житті метрополії Нью-Йорку.

V.M.

БАКАД Володимир (Walter Bacad), фінансист, культ. і гром. діяч; н. 18.7.1913 в Гал., п. 12.6.1994 в Нью-

Йорку. Хлопцем приїхав до США, закінчив Міськ. Коледж (City College) Нью-Йорку і Колумбійський Ун-т. 1945-78 працював у фірмі "Merrill Lynch". З молодих рр.

активний у громаді, опанував мистецтво нар. танців під проводом В. Авраменка, засновник і керівник укр. танц. групи в Нью-Йорку, з якою виступав у 1950-60-их, серед ін., в Карнегі Голл та на Світ. Виставці 1965; провадив курси танців на Союзівці. Співзасн. Ліги Укр. Молоді Півн. Америки. Також активний в амер. ветеранському житті (сам брав участь на європ. фронті у 2 світ. війні в ранзі капітана), був двічі командиром Укр. Амер. Ветеранів та в проводі УККА. Створив 1990 фундацію ім. Б. при Укр. Наук. Ін-ті Гарвардського Ун-ту.

V.M.

БАКАЙ Богдан (Bohdan Bakaj), проф.-дослідник рака, н. 18.4.1923 у Княжодворі Коломийського пов., Гал., п. 18.3.1983 в Сан-Дієго, Каліф. Мед. студії розпочав у Львові і закінчив в Австр. Переїхав до США, почав працювати у Філядельфії в Факс-Чейському Ін-ті дослідження рака, згодом у такому ж ін-ті в Маямі, Флор. Останньо працював у Каліф. Ун-ті в Сан-Дієго, виступав

на різних наук. конференціях та публікував висліди своїх дослідів, гол. в галузі генетики.

БАКАЛЕЦЬ Володимир (Volodymyr Bakalec), інж., педагог, пласт. і гром. діяч; н. 13.12.1921 в м-ку Рожнівці Долинського пов., Гал., п. 23.8.1981 в Пассейку, Н.Дж. На еміграції спершу в Австр., потім у США. Закінчив Укр. Техн. Ін-т в Нью-Йорку 1958 з політ. наук, а 1968 закінчив Метрополітальний Техн. Ін-т в Пассейку з електронічної технології, продовжував студії в екон. фак. при УТПІ. Провідний діяч Пласту в Пассейку, чл. Крайової Пласт. Старшини. Орг. і керівник бібліотеки при Укр. Централі в Пассейку, яку найменували його іменем після смерті. Вчителював у школі українознавства, співзасновник Фундації УВУ, відзначений Орденом св. Юрія в золоті.

В.М.

БАКАЛО Іван (Ivan Bakalo), економіст і педагог; н. 13.2.1898 в Миргороді на Полтавщині, п. 8.4.1972 в Нью-Йорку. Екон. освіту здобув у вузах УРСР, працював у Харківському Досл. Ін-ті Сіль. Господарства та викладав у різних вузах. 1944 емігрував до Нім., 1954 став заст. дир. Ін-ту для вивчення СРСР в Мюнхені, співроб. якого лишився і після виїзду до США. Б. співпрацював з редакцією ЕУ (ст. на екон. й осв. теми). Б. співавтор праці "Modernization and Diversity in Soviet Education with Special Reference to Nationality Groups" (на спілку з Жаном Пеннарем і Джорджем Бердаєм). Д.чл. УВАН.

В.М.

БАКУМЕНКО Григорій (Gregory Bakumenko), гром. діяч; н. 30.3.1909 в с. Загір'я Зборівського пов., Гал., п. 3.12.1988 в Нью-Йорку. Сер. освіту здобув в Тернополі й Золочеві (1930). Активіст у студентському русі та чл. ОУН. До США прибув 1938, де став активним в ОДВУ. Основоположник ООЧСУ (1946) та Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України, яку очолював. Також активний в

УККА, УНС, патріархальному русі та ін.

БАЛА Ірина (Орися) (Irene Orysia Bala), оперна та концертво-камерна співачка (сопрано); н. 1935 в м. Віндзор. Студіювала в 1950-их у муз. школах Віндзора, Детройту, Торонто, Лондону та Нью-Йорку (Джуліярд) та у Клавдії Таранової (Нью-Йорк, 1959-60). 1959-60 Б. - солістка New York Opera Theatre, з 1960 - Sante Fe Opera Co. в Нью Мексіко (із тим театром гастролювала по Зах. Європі та Кан.). 1966-67 - солістка New York City Opera; у 1967-68 виступала у Radio City Music Hall в Нью-Йорку, де співала під кер. композитора Ігоря Стравінського. З 1959 виступала солісткою симфонічних концертів у Вашингтоні, Сінсіннаті, Нью-Йорку та ін. Серед оперних партій: Маргарита, Джульєтта ("Фавст", "Ромео і Джульєтта" Гуно), Манон, Баттерфляй ("Манон", "Чіо-Чіо-Сан" Пуччіні), Мікаела ("Кармен" Бізе). У концертних програмах виконувала сольоспіви В. Матюка, М. Лисенка, В. Барвінського, С. Людкевича та репертуар зах. композиторів. Лавреат конкурсу вокалістів у Детройті (1959, 1 премія).

Р. Савицький, мол.

БАЛАБАН Віктор (Viktor Balaban); підприємець, гром. діяч; н. 1913 в с. Ходачкові біля Тернополя, п. 1990 в Гюстон, Текс. Був організатором "Відродження" у своєму селі, як також організатором ОУН. Після 2 світ. війни в Авсбургу (Нім.), студіював в УВУ в Мюнхені, гол. Студентської Громади. Від 1948 у США, спочатку працював у Нью-Йорку, згодом у Гюстоні, де заклад компанію "Віктор" для чищення вікон. Власник багатоквартирних житлових будинків "Балабан-Плаза". Активний в культ., гром. і рел. житті українців Гюстону. Уфундував видання книжки "Українці в Тексасі" (1976) під ред. І. Овечка.

В.Ж.

БАЛАБАН Михайло (Mikhailo Balaban), гром. діяч, меценат і

укр. піонер в Тексасі; н. 1887 в с. Ходачкові Тернопільського пов., Гал., п. 1.6.1969 в Гюстон, Текс. В 1907 потаємно залишив рідний край і пароплавом від'їхав з Нім. до Америки, поселився в Галвестоні, Текс. Працював інж.-креслярем Об'єднаної Газової Корпорації до 1952. Співзасн. і гол. Укр. Амер. Культ. Клубу в Гюстоні, спозорував по 2 світ. війні приїзд до Америки багатьох укр. емігрантів.

БАЛАБАН Остап (Ostap Balaban), інж.-механік, гром. діяч, меценат; н. 3.5.1918 в с. Байківці Тернопільського пов., Гал., п. 23.3.2002 в Доббс-Феррі (Dobbs Ferry), Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Закінчив гімназію "Рідної Школи" в Тернополі 1937, студіював в політехніці в Данцігу, а потім в Мюнхені. Арештований Гестапо 1941-42 за участь в ОУН. 1949 прибув до США, працював за фахом в різних фірмах, найдовше в General Food Co, де був співвинахідником низки патентів. Брав участь у створенні ТУІА, його гол. 1954-55. Протягом 27 рр. був заст. гол. Укр. Ін-ту Америки (1957-85), діяльний чл. Укр. Музею та Фонду Укр. Катедр при Гарвардському Ун-ті. Жертводавець на ці установи. Дописувач до журн. "Вісті укр. інженерів" та ін. вид. Б. та його дружина Урсула подарували Укр. Музею в Нью-Йорку велику колекцію образотворчого та нар. мистецтва, яка зберігається в окремій кімнаті.

В.М.

БАЛАБАН Тимотей (Timothy Balaban), інж.-механік; н. 1.5.1923 в с. Константинівка Тернопільського пов., Гал. Сер. освіту здобув в Академічній гімназії у Львові. У Нім. 1944-49, опісля в США. Бакалярат у ділянці машинобудування одержав в Ілл. Ін-ті Технології (Illinois Institute of Technology) 1960. Працював в цій ділянці у Boeing Co. до 1966, тоді переїхав до Лос-Анджелесу, Каліф., де працював у повітовому управлінні контролі якості повітря. Підготував "Англ.-

укр. словник-довідник інженерії доквілля" із бл. 15 тис. інженерних, мед., біологічних і правничих термінів виданий ун-том "Львівська політехніка" (Львів, 2000).

Д.М.

БАЛАНДЮК Стефан (Stephen Balandiuk), кат. свящ., декан; н. 1904 в с. Ягольниця Чортківського пов., Гал., п. 30.7.1979 в Гартфорді, Конн. Закінчив семінарію в Станіславові і був висвячений 1933. Душпастирював у кількох парафіях Гал., 1935 прибув до США. Призначений пвухом в церкві св. Михаїла у Гартфорді, де був свящ. 40 рр., 1944 призначений деканом на територію Нової Англії та єпархіяльним радником. Побудував у Гартфорді нову церкву 1956 і школу 1964 та відкрив укр. цвинтар в сусідньому Гластонбурі (Glastonbury), де також служив парохом. Папа Павло VI 1968 іменував Б. монсенсьйором.

В.М.

БАЛЕЙ Вірко (Virko Baley), композитор, дириг., піаніст, музикознавець, педагог; н. 21.10.1938 в Радехові, Гвл. Муз. студії почав у піаніста Р. Савицького (Мюнхен 1945). До США емігрував 1949. Продовжував науку в Ю. Оранського (1950) у Лос-Анджелес, де закінчив Консерваторію (ступінь мгра, 1962). Здобув перші місця та золоті медвілі в "International Piano Recording Festival". Як піаніст концертував 1961 в Укр. Муз. Ін-ті (Нью-Йорк, Ньюарк, Філядельфія). В цьому рвнньому періоді його репертуар був традиційний: Моцарт, Бетговен, Дебюссі, теж Я. Степовий і власні Ескізи. Засн. і керівник щорічного Фестивалю сучасної музики та камерного ансамблю "The Las Vegas Chamber Players" (з 1974), врешті мист. керівник та дириг. Симфонічної Оркестри Невади (з 1980). З таких позицій Б. став промотором модерних композиторів України на Зах. Б. теж влаштував доповіді про нову укр. музику. З 1970 викладач Ун-ту Невади (фортепіяно, історія музики, композиція).

Між його творами: "Голод" - однодієва опера на лібретто Б. Бойчука; для симфонічної оркестри: дві симфонії, "Дума-монолог" пам'яті А. Веделя; камерні твори: "Тропи" для віолончелі з фортепіяном (1972), Партіта для тромбони, фортепіяна і звучноїстрічки

(1979), "Орфей співучий" для гобоя та струнного квартету (1994) із укр. впливами стилізованої коломийки (подібні впливи нар. мелосу має Скрипковий концерт ч.1), "Клитемнестра" (1998), драм. картина для меццосопрано, клярнету, скрипки і фортепіяна; твори для фортепіянового сольо; музика до двох фільмів Ю. Ільєнка: "Лебедине озеро - зона" (1991) та "Молитва за гетьмана І. Мазепу" (2002). Побіч творів різної модерної напруги, музику Б. часто характеризує ліричність, глибока задума та плинність мелодійних ліній. В листопаді 1999 відбулася в Укр. Ін-ті Америки прем'єра твору "Трени" (Голосіння) Б., до віршів Яна Кохановського, ренасансного поль. поета. Б. записав багато музики як піаніст та дириг., часто на замовлення, напр. "Укр. скрипкова музика 20 віку" (з участю Є. Гратовича) у фірмі "Оріон" (1979), та за останні роки - чимало компакт-дисків.

Б. - автор ст. про Київ. авангард в амер. та нім. журн., співроб. амер. муз. енциклопедій (по лінії укр. музики). Його численні нагороди і почесні включають звання "Музики року" (1983) від губернатора Невади, та Держ. премія України ім. Т. Шевченка (1996).

Лит.: журн. "American Record Guide", "Musical America", "The Juilliard Journal" - річники 1980-их, 1990-их рр.

Р. Савицький, мол.

БАЛЕЙ Петро (Petro Baley), псевд. Паладій Осинка, економіст-

кооператор, журналіст, письм.; н. 29.1.1912 в с. Ощів Грубешівського пов. на Холмщині. Закінчив поль. гімназію в Сокалі, згодом правничо-екон. студії в Люблинському Кат. Ун-ті з дипломом мгра (1939). Був в'язнем поль. концтабору в Березі Картуській, а також нім. концтабору в Авшвіці (1941-44). На еміграції в Нім., дир. вид-ва і співред. "Укр. Трибуни" в Мюнхені (1946-48); Б. був чл. Мист. Укр. Руху. 1949 емігрував до США і поселився в Каліф., де працював будівельником. Редагував двомісячник "На слідах" (1955) та друкував ст. в різних газ. і журн. діяспори. Автор "Альбома політв'язня" (1946), зб. повістей і оп. "Пан" (1948, 2 вид. 1984), наук.-публіцистичної праці "Обезвласнене суспільство, марксизм - утопія в теорії і терор в практиці" (1981, англ. вид. Expropriated Society, 1988), "Без ідеологічного самодурства" (зб. публіцистичних ст., 1992), "Фронда Бандери" (1996), "Голос з діяспори в Україну" (1997) та ін.

М. Семчишин

БАЛЕТ див. Танці, Балет

БАЛОГ Михайло (Mykhailo Balogh), гр.-кат. свящ., один з перших свящ., що прибув до США при кінці 19 ст., сусп. діяч; родом із Закарпаття, п. 1920 в Клівленді. Душпастирював у різних осередках. 1894 перейшов тимчасово на православ'я і створив правос. парафію у Вілкс-Баррі (Wilkes Barre), Пен., опісля гр.-кат. в Янгсавні (Youngstown), Ог., Гемтремку (Hamtramck), Міч., і Клівленді. Активний в Русь. (Укр.) Нар. Союзі. Серед закарп. свящ. Б. був винятком, будучи проукр. орієнтації. 1900 головував на конвенції УНС в Пітсбургу, 1906-12 був духовником УНС. На той час збільшився клерикальний вплив у Союзі, Б. намагався цензурувати газ. "Свобода", у якій заборонено друкувати природознавчі наук. ст. 1912 Б. був чл. Освітньої Комісії УНС, а згодом у контрольній комісії. Уважався "оком" сп. С. Ортинського в Союзі.

В.М.

БАЛТАРОВИЧ Марія (Maria Baltarowich), з роду Кричфалушій, дружина Романа Б., лікар-дентист, гром. діячка і меценат; н. 5.1.1924 в с. Кричове на Закарпатті. Закінчила укр. гімназію в Модржанах б. Праги (1945). Мед студії в Мюнхені (1945-50) продовжила в США в Ун-ті Детройту, де 1961 одержала диплом дентиста. Активна в укр. гром. та в амер. проф. орг-ціях. Родина Б., зокрема дочка Марічка Б.-Дубровська, дентист, включилася в акцію "Пересувної дентистичної клініки" в Тернопільській обл. (1994-98) й ін. обл. України. Б-чі (3 дочки і чоловік Роман) з М. спільно провели успішно акцію "пересувних клінік".

В.М.

БАЛТАРОВИЧ Роман (Roman Baltarowich), інж.-механік; н. 4.2.1924 в м. Броди, Гал. Студіював лісництво в Мюнхенському Ун-ті (закінчив 1949), а після приїзду до США в Трентонському Ін-ті Технології, який закінчив 1955. 1956 переїхав до Детройту, де працював у фірмі "General Motors". Був активний в ТУІА. Після переходу на пенсію жив в Норт-Порті, Фльор., де був през. Укр. Культ. Центру. Допомогавав дружині Марії Б. в орг-ції "клініки на колесах" і в акції "допомоги дітям Чорнобиля".

БАЛТИМОР (Baltimore), м. в шт. Мериленд, розташоване над гирлом р. Петепско (Patapsco), яка вливається до Чесапік Бей, 55 км на півн. сх. від Вашингтону, нас. 651 тис. (2000), з чого 2230 українців. Б. важливий екон., транспортний, торг. та культ. центр США. Серед багатоетнічного нас. в Б. й околиці живе понад 5 тис. українців, в тому і закарп. походження. Почали поселятися кін. 19 ст., працювали на залізниці і в індустрії. 1903 створено перший відділ УНС. 1911 засн. гр.-кат. парафію свв. Петра і Павла в півд. міськ. р-ні Куртіс-Бей (Curtis Bay), а 1912 церкву св. Михаїла в сх. частині Б. Ця церква стала гол. храмом також для емігрантів після 2 світ. війни; її нова будова в укр. бароковому стилі споруджена 1991 (архітект З. Мазуркевич). Найвидатнішими свящ. були: Захарій Орун (засн.), Василь Маньовський, Константин Курило, М. Колтуський, Олексій Кобрин і П. Мельничук. В 1913-41 в Б. в римо-кат. семінарії й ун-ті св. Марії вчилися укр. кандидати на свящ; парафія придбала свій цвинтар, Укр. правос. створили 1949 власну, також церкву св. Михаїла (відновлену 1997). Існують ще закарп. гр.-кат. церква св. Покрови та євангельський молитовний дім. Частина українців належить до

рос. правос. церков. У міжвоєнному періоді постав ряд світських орг-цій – Укр. Амер. Клуб, Укр. Нар. Дім (засн. 1929), хори, ансамблі, молодечий клуб та школа танців В. Авраменка, Ліга Укр. Кат. Молоді, укр. школа. Після 2 світ. війни постали і діють відділи братських союзів, УККА, СУА, ООЧСУ, Пласт, СУМ, кредитна спілка "Самопоміч", студентська громада.

Перша УПЦерква св. Михаїла в Балтиморі

спорт. т-во "Дніпро" та ін. З 1967 веде свою діяльність в передмісті Б. Еллікотт (Ellicott) вид-во "Смолоскип". У 1970-их збудовано будинок для старших т.зв. Lemko House, засновником і управителем якого є свящ. Пітсбурзької Митрополії Іван Дорнич. 1972 засн. в Б. Укр. Осв. Фундацію з метою вивчення історії укр. діаспори в Мерил. Б. є містом-побратимом Одеси; відбувається обмін делегаціями між двома містами.

Лім.: Basarab B., Fenchak P., Sushko W. *The Ukrainians in Maryland.* 1986.

В. Сушко, В. Маркусь

Хор "Боян" 1931р., Балтимор

БАЛЧА ІНСТИТУТ ЕТНІЧНИХ СТУДІЙ (Balch Institute for Ethnic Studies) при Іст. Т-ві Пен., засн. 1971 у Філядельфії. Б.І.Е.С. збирав архівні матеріали з життя іміграції і сприяв публікаціям праць і монографій. Укр. колекція складається з річників "Свободи", "Америци", архівів окремих парафій в Пен., деяких матеріалів УНС, "Провидіння" та родинних архівів

окремих осіб. У виставці експонатів етн. іміграції до США (1974), на якій виступав ген.-секретар ООН, були виставлені речі 15 етн. груп. Від укр. групи брав участь Студійний Осередок Укр. Культури при Менор Коледжі. Б.І.Е.С. влаштував 1979 виставку картин і скульптур Ф. *Височанського (Wyso). У 2001 об'єднався з Historical Society of Western Pennsylvania.

Д.М.

БАЛЯС Володимир (Volodymyr Balas), маляр-графік; н. 29.8.1906 в Рогатині, Гал., п. 18.4.1980 в Сан Дієго, Каліф., похований в Куритібі, Бразилія. Студіював у Львів. Політехніці (1929-32), згодом в Академії Мистецтв у Варшаві (1933-39). Викладач графіки в Мист. Пром. Школі у Львові (1937-44). На еміграції в Нім.

1944, чл. Укр. Спільки Образотворчих Мистців, брав участь у виставках в Мюнхені, Регенсбургу та ін. містах. До Кан. емігрував 1950, де займався іконописом і розмальованням церков (в м. Зоря в Ман., св. Володимира в Торонто). До США переїхав 1956, поселився у Глендейл (Glendale), Каліф., де розгорнув широку мист. діяльність. У своїх станкових картинах, ліноритах і графіці Б. впроваджував авангардну течію в укр. мистецтво. Також творив паперові скульптури, мозаїку, займався мист. оформленням книжок та плякатів. Мав виставки своїх творів у Львові, Варшаві, Гельсінках, Римі, Києві, Москві, Мюнхені, Торонто, Лос-Анджелесі, Сан Дієго, Куритібі (Бразилія) та Гвадалагарі (Мексико).

Б. Титла

БАНАХ-ТВЕРДОХЛІБ Ірина (Irene Banach-Twerdochlib), з роду Банах, мистець, маляр, графік, ілюстратор книжок і спеціаліст укр. вибійки; н. 27.3.1918 у Винниках б. Львова. Мист. студії закінчила в Держ.

Ін-ті прикладного мистецтва у Львові (1943), чл. Спільки Укр. Образотворчих Мистців, учительювала в сер. фаховій дівочій школі. На еміграції в Аастр. і з 1947 в Авгсбургу, ілюструвала дитячі книжки. 1949 переїхала до США. В Рочестері вписалася на мист. студії до Технолог. Ін-ту. Працює в різній техніці: портрети, кераміка, шовкодрук, фотографія, емаль, лінорити. Виставляла індивідуально і на збірних виставках в Рочестері (1976), Філядельфії (1980), Клівленді (1980), Нью-Йорку (1981), Торонто (1981) й ін. Відродила призабуте нар. мистецтво – вибіюку. 1987 видала укр. і англ. мовами "Творчість І. Банах-Твердохліб" з репродукціями її картин та ін жанрів творчості.

В.М.

БАНДЕРА Володимир (Volodymyr Bandera), проф., економіст, автор багатьох праць з порівняльної економіки, міжнар. торгівлі, фінансів та сучасних екон. проблем України; н. 11.12.1932 в Стрию, Гал. Сер. освіти здобув у переселенчому таборі в Міттенвальді, Нім.

Емігрував до США, де досягнув ступінь бакалавра в ділянці економіки в Ун-ті Конн. (1954), д-рат в Ун-ті Берклей, Каліф. (1960). Проф. у Коледжі Бостону (1960-72), від 1972 в Темпл Ун-ті у Філядельфії, 1980-82 гол. екон. фак. (1980-83), дир. Міжнар. Ін-ту Бізнесу (1983-95), рівночасно дир. літньої програми того ж ун-ту в Римі. Автор книжок *Foreign Capital as an Instrument of National Economic Policy* (1964 і 1966), співавтор *The Soviet Economy in Regional Perspective* (1973), співред. "Укр. поселення - довідник" (1984), понад 50 ст. різними мовами про торг. відносини, фін. політику багатьох европ. країн, третього світу, зокрема СРСР і совєтського бльоку, а також в енциклопедичних довідниках. Гол. Укр. Соціологічного Ін-ту (1970-95). Б.

нагороджений грантами Фулбрайта (двічі), Вудров Вільсона, Фунадації Форда, та ін., організував та брав участь в амер. та міжнар. конференціях, активно співпрацював з видвами в Україні у виданні підручників в ділянці економіки, медицини та екології. Чл. амер. та міжнар. проф. орг-цій, дчл. НТШ і УВАН. Ініціатор "Музею-садиби роду Бандерів" в Стрию.

В.М.

БАНДЗЮК Андрух (псевд.) див. *Курніта Теодор*

"БАНДУРА" (Bandura), муз.-літ. ілюстрований журн., видає в Нью-Йорку з 1981 Школа Кобзарського Мистецтва; засн. і ред. М. *Чорній-

Досінчук. Частина матеріалів друкується англ. мовою (ред. Ліда Чорна і Петро Матіяшек). До 2004 появилася понад 80 чч. Друкується квартално

прибл. 600 прим. "Б." містить теоретичні матеріали про кобзарське мистецтво, іст. розповіді про відомих бандуристів в Україні та про ансамблі, а також правила гри на бандурі. Багато місця присвячено розвитку кобзарства в різних країнах діаспори. Журн. причинився до популяризації бандури серед молоді в діаспорі, останнім часом поширений в Україні. Співпрацюють так само автори з України. Від 2000 ред. О. Герасименко-Олійник. Див. ще *Бандуристи.

В.М.

БАНДУРИСТИ (Bandurists). Бандура - укр. нац. щипковий струнний інструмент. Кількість струн і стрій мінялися впродовж історії. Сучасний інструмент має від 32 до 65 струн. Стрій може бути діятонічний або хроматичний. Характеристичною ознакою бандури, що відрізняє її від ін. лютнеподібних хордофонів - наявність приструнків, які на-

тягнуто на деці інструмента паралельно до басових струн на грифі. Щоб уможливити швидкий перехід з однієї тональності в другу, придумано перемикачі, які перестроюють або поодинокі струни, або всі струни даного тону в усіх октавах на півтон.

Бандура у США. Розквіт бандури у США почався після 2 світ. війни, коли 1949 з Нім. до США переїхала *Укр. Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка під керівництвом Г. *Китастого та В. *Божика. У той час приїхали також інші Б., передусім зі Зах. України, які виступали або солістами, або малими ансамблями. Коли Укр. Капеля Бандуристів поселилася в околиці Детройту (шт. Міч.), то ін. Б. жили передусім на сх. побережжі (шт. Н.Й., Н.Дж., Пен.).

Ансамблі. Найважливішим і найтривалішим ансамблем Б. у США є Укр. Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка (УКБ), якою керував (з перебоями) до своєї смерті Г. Китастий. Ін. дир. були П. Потапенко, І. Задорожний, після смерті Китастого в 1983 В. Колесник, а від 1996р. – О. Махлай.

Ансамбль Бандуристів у Сакраменто Кал., 2003р.

На початку 1950-их на сх. США існувало декілька ансамблів, які лишили по собі короткограючі звукозаписи: Октет С. Ганушевського, в якому співали також Лампіка, Р. Левицький і В. Юркевич. В середині 1950-их Р. Левицький організував при Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку класу бандури, а згодом ансамбль, в якому чоловіки й одна юначка грали на бандурах, з ними співала група жінок середньошкільного та універси-

тетського віку. При осередку СУМ в Детройті була *Капеля Бандуристок під проводом П. *Потапенка. 1964 в Чикаго засн. під дириг. Г. Китастого Ансамбль Бандуристів ОДУМу; опісля дириг. Анатолій Луппо, Олексій Пошиваник. У 1980-их, коли в Нью-Йорку проживали такі чл. УКБ, як Ю. Китастий, Микола Невмержицький і Тарас Павловський. на підставі Школи Кобзарського Мистецтва створився ансамбль *"Гомін Степів". У 2000

Ансамбль "Чар-зілля, Чикаго 2005р.

засновано ансамбль "Чар-зілля" в Чикаго. В Нью-Йорку існує Експериментальне Тріо Бандуристів (Experimental Bandura Trio), в Сакраменто, Каліф. грас Дитячий Ансамбль Бандуристів. Існували ще ансамблі в Н.Дж.: "Гайдамаки" в Пассейку і "Орлята" в Ньюарку, а у Вільмінгтоні, Дел. "Бурлаки".

Також активними бандуристами були Олександр Бородай, Л. Гайдамака, С. Малюца (Пальчинецький), Ярослав Кушнір (керівник ансамблю "Кобза"), Віктор Китастий, дует О. Пошиваник (баидура) з Яром Маркевичем (гітара), Павло Пошиваник з Анатолієм Островським, пізніше Мотря і Павло Пошиваники (дуети бандур). У Каліф. виступав Віктор Китастий; О. Герасименко-Олійник (бандура) та Ю. Олійник (піяніст, композитор) з 1990 в Сакраменто й Кармайкл, Каліф. знайомлять амер. публіку з бандурою.

Школи. Інтенсивну пед. діяльність розгорнула УКБ. Чимало бандуристів капелі навчали гри на бандурі при різних церквах та гром. орг-ціях, передусім в околиці Детройту, але також в ін. містах в

районі Великих Озер, напр., Школа Бандури Г. Китастого в Пармі, Ог. Подібні школи постали в Палатайні, Ілл., Юніондейл, Н.Й. Нераз такі школи перетворювалися в ансамблі. Оскільки вони склалися передусім зі середньошкільної молоді, їхнє членство відпадало, коли бандуристи поступали в ун-ти або розпочинали свої сім'ї.

Починаючи з раннях 1970-их о. С. Кіндзерявий-Пастухів організував навчання гри на бандурі в Нью-Йорку та Гемпстеді у *Школі Кобзарського Мистецтва (ШКМ).

Щоб координувати пед. діяльність постало Т-во Укр. Бандуристів (ТУБ), Старанням УКБ та ТУБ відбуваються щоліта двотижневі табори "Кобзарська Січ" в *Емлентоні (зах. Пен.).

Клясу бандури вела в Чикаго О. Слюсаренко в 1970-80-их, теж при ОДУМ (Чикаго) проваджено лекції бандури (А. Луппо та О. Пошиваник, М. Пошиваник). О. Герасименко-Олійник веде клясу бандури в Каліф. (Сакраменто, згодом Кармайкл) з 1990-их.

Майстерні. Щоб задовільнити потребу інструментів т. зв. полтавського типу, які УКБ виключно вживає, для капелі працювали бандурники О. Гончаренко, П. Гончаренко, Гірич, Приймак. Перебуваючи в Нью-Йорку в пізніх 1950-их будовою бандур зацікавився Мирослав Дяковський і спільно з Гері Кашею виробив оригінальний проєкт ламінованої бандури. Майстерні на "Союзівці", а потім впродовж року в Елізабеті, Н.Дж., пізніше дали змогу іншим ентузіястам збудувати собі бандури за тим зразком. У 1980-их в Чикаго Кен Блум (Ken Bloom) дуже плідно працював над виробництвом бандур. Коли капелянські бандури були, в основному, однакової форми й острунення, у своєму виробництві Блум майже безупинно успішно експериментував, завдяки чому майже кожна нова бандура була краща за попередню.

А. Горняткевич

БАНКИ див. *Фінансові установи*

БАПТИСТИ (Baptists), конфесія євангелістів-баптистів, яка виводить початки від нім. менонітів в Україні, яких також називали "штундистами" (від нім. "Stunde" – година, яку вони присвячували щодня на читання Св. Письма і розважування над ним). Крім того, вони вірять у хрещення дорослих, обмежуються простими обрядами, не визнають деяких таїнств і вільно інтерпретують євангелію. Нім. штундисти були серед першої іміграції з України в Н.Дак. кін. 19 ст. Б. також поселилися і в більших м-ах США. Пастори В. Давидюк, І. Кмета та ін. засн. 1915 Укр.-Рос. Союз Євангельсько-Баптистських Церков, в якому більшість чл. були українці, але панувала рос. мова. Укр. Об'єднання Укр.-Євангельсько-Баптистських Церков постало 1945. Його очолювали Павло Бартків, Л. Жабко-Потапович, І. П'ятковський та ін.

До 1 світ. війни зближений до Б. був рух пресвітеріянців серед українців у США і Кан. В Ньюарку була в них своя велика громада і семінарія. Їхній пастор В. Кузів мав навіть вплив на розвиток протестантизму в зах. укр. землях. Пастор Л. Жабко-Потапович публікував у Львові місячник "Післанець правди". Число баптистських конгрегацій зросло також на Волині під Поль., де вони отримали допомогу від поль. Євангельсько-Реформованої Церкви та від зах.-європ. споріднених протестанських груп. В Гал. діяли дві організовані конфесії – Укр. Євангельська Церква Авгсбурзької Конфесії Церква.

Після 2 світ. війни деякі організатори цих двох груп переїхали на Зах. і тут продовжували діяльність. Чисельнішими стали укр. баптисти з Волині. Вони у США зорганізували імігрантів, включно з "четвертою хвилею". Тепер всі вони згуртовані в одному *Об'єднанні Євангельсько-Баптистських Церков в США, яка входить до *Всеукр. Євангельсько-Баптистського Об'єднання (створене 1950), що гуртує всі євангельсько-баптистські громади у світі. Очолювали В.Є.-Б.О. пастори П. Кіндрат (1950-59), Г. Домашовець

(1959-62), Л. Жабко-Потапович (1962-72), О. Гарбузюк (1972-90), В. Домашовець (1990-). Всеукр. Об'єднання перебуває у контакті з укр. Б. на Україні і заг.-укр. ор-цією Б. (гол. Т. Командант), сприяє їй та користується її послугами (друж журн. "Післанець правди"). У свій час Б. за кордоном спонсорували радіопрограму в Україну "Голос Євангелії в Україні".

В.М.

БАРАБАШ Іван (John Barabash), учитель і дириг. духової оркестри; н. 4.10.1895 в с. Заруддя Тернопільського пов., Гал., п. 25.12.1975 на Фльор., похований у Форест-Парку (Forest Park), Ілл. Прибув до США у віці 16 рр. (1911) до свого брата. За кінчим дипломом Музичний Коледж Чикаго (Chicago Musical College)

(1924), та музичну консерваторію Буша (Bush Conservatory) (1925). Вчив музику в сер. школі в Чикаго, а потім у коледжі Врайт (Wright Junior College), де був дир. відділу інструментальної музики. В 1930-их керував US Army Band, де мав рангу капітана. Чл. багатьох амер. муз. т-в. 1935 зорганізував муз. фестиваль чикагських сер. шкіл. Переможець у багатьох муз. конкурсах чикагських середньошкільних оркестр, одержав відзначення та золоті медалі від мейорів міста Томсона, Чермака та Келі (1933-34-35). Активний в гром. житті; співзасн. Укр. Проф. Т-ва в 1933, де був гол. ініціативного комітету. 1954 заснував і диригував мол. оркестрою СУМА в Чикаго (Ukrainian Concert Band), яка виступала м.ін. на відкритті пам'ятників Т. Шевченкові у Вінніпегу та Вашингтоні. Оркестра виступала по містах Америки і Кан. і на протязі 5 рр. (до 1961) дала 150 виступів. У репертуарі іноді був клясичний матеріал Моцарта, Вагнера, Штрауса, Мендельсона, як теж музика

Беннета, Робертса. З укр. музики Б. виконував М. Лисенка та власні композиції п.з. "Echoes of Old Ukraine", "Mood of Ukraine", та опрацювання нар. пісень для оркестри. Співзасн., орг. та менеджером оркестри за весь час її діяльності (до кінця 1960-их) був Петро Питель. Б. – вчитель видатного клярнетиста джазу Бенні Гудмана (Benny Goodman) та був у Чикаго предметом кількох телепрограм.

Р. Савицький, мол.

БАРАБОЛЯК Микола (Mikola Baraboliak), прввник, педагог, журналіст; н. 27.10.1908 в м-ку Манастириська Буцацького пов., Гал., п. 4.11.1994 в Чикаго. 1931 здобув ступінь мгра права і політ. наук у Краківському Ун-ті, в 1944 ступінь д-ра в УВУ в Празі. 1939-41 викладач юридичного фак. Ун-ту ім. І. Франка у Львові. 1941 організував разом із суддями Г. Федусевичем та Б. Дзеровичем укр. судівництво в Гал. та був призначений суддею у Львові. 1944-47 доц. цивільного процесу УВУ в Празі й Мюнхені. Від 1947 в США, спершу в Чикаго, де проявив себе в гром. житті, опісля у Вайноні (Winona), Мінн., де викладав політологію (1960-76), а також був гол. департаменту політ. наук у Коледжі св. Марії. Із виходом на пенсію знову в Чикаго. Автор багатьох ст. на політ. та заг.-гром. теми в укр. пресі.

Д. М.

БАРАБУ (Baraboo), м-ко в центр.-півд. частині шт. Віск., 50 км на півн. зах. від Медісон і 210 км від Чикаго; нас. 10.7 тис. (2000), постійних меш.-українців немає. В Б. є Світ. Музей Цирку та літній осідок цирку Братів Рінглінг. В околиці Б. осередок СУМА ім. Павлушкова в Чикаго 1961 придбав 60-гектарову ферму і на ній розбудував сумівську виховну і відпочинкову оселю. Терен лагідно гористий, з полями, смугами листового лісу, ярами та природнім джерелом. Крім адміністративного будинку є зала для викладів, зборів і забав, буднички для таборників,

олімпійського розміру плавальний басейн та мотель для гостей. Тут відбуваються літні та зимові табори СУМ для осередків Чикаго, Мільвокі, Віск., Міннеаполісу, та фестивалі й свята прихильників Визвольного (Державницького) Фронту.

Л. Костелина

Оселя СУМ Баообу, Віск.

БАРАГУРА Володимир (Volodymyr Barahura), педагог, письменник, журналіст; н. 8.11.1911 в м-ку Немирів Рава-Руського пов., Гал., п. 2.12.2000 в Овідіо (Oviedo), Флор., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Мгр філософії Львівського Ун-ту (1934), студент Віденського Ун-ту (1944-46). Працював гімназійним учителем у Яворові та Стрию. Друкував ст. на літ. і виховні теми в гал. пресі (1930-34), співпрацював з журн. для дітей і молоді ("Юні Друзі", "Дорога", "Крила") у Львові й Кракові, а на еміграції в США з 1949 співредагував дитячий журн. "Веселка" (1954-84). Чл. ОПДЛ і Спільн. Укр. Журналістів Америки. Автор зб. оп. "Меч і книга" (1954), зб. ст. "На калиновому мості" (1982, 2 вид. 1989) і "Як я став журналістом" й ін. Ст. в пресі, зокрема в газ. "Свобода".

М.С.

БАРАН Володимир (Volodymyr Baran), юрист, бібліотекар, громад. діяч; н. 2.2.1913 в с. Дем'янів Рогатинського пов., Гал. Після закінчення гімназії в Рогатині вступив до Краківського Ун-ту, який закінчив 1937 зі ступнем мгра прав. На еміграції перебував в Австр. (1944-49). У тих рр. був

чл. хору "Ватра". До США приїхав 1949, працював на фабриці до 1956, вступив до Вестерн Ун-ту в Клівленді, де закінчив студії з бібліотекарства. 1957-79 працював керівником амер. бібліотеки в Рівер-Руж (River Rouge) б. Детройту. Чл. церк. хору, 20 рр. працював фін. референтом оселі "Діброва". Працівник кредитівки "Самопо-

міч", співроб., згодом ред. "Детройтських Новин" (з 1985). Допишує до газ. "Свобода" про муз. і мист. події в Детройті.

р.м.

БАРАН Катерина (Kateryna Baran), з дому Ткачук, вперше замужна Доманчук, громад. діячка; н. 10.1.1902 в с. Ператин Радеківського пов., Гал., п. 21.12.1999 в Чикаго. З 1913 в США, в м-ку Л ю б л і н (Lublin), Віск. 1917 переїхала до Чикаго, де була активна в хорах, драм. гуртках при правос. церкві Св. Трійці. Чл. Допомогового Т-ва Укр. Жінок, укр. відділу "Червоного Хреста" під час 2 світ. війни, за що отримала відзначення від Амер. Червоного Хреста і Держ. Департаменту в Вашингтоні. Активний чл. і організатор відділів УБС (в 1941 вибрана до Гол. Ради, в 1946 – до контрольної комісії, а від 1978 почесний чл. Гол. Ради УБС), чл. 77-го відділу США, Сестрицтва са.

Ольги при правос. катедрі св. Володимира та діячка УАКР в Чикаго. 1977 відзначена відділом УККА в Чикаго за 50-річну працю на ниві церк.-громад. життя.

Д.М.

БАРАН Остап (Ostap Baran), лікар-кардіолог, громад. діяч; н. 2.5.1908 в с. Рай Бережанського пов., Гал., п. 29.5.1990 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемтонбургу, Н.Й. Гімназію закінчив у Бережанах, студіював медицину в Кракові (закінчив 1934), практикував у Люблині, Львові, Тереховлі, Бережанах. 1945-49 на еміграції в Мюнхені, де захистив другий д-рат з медицини та працював в лікарні в Фраймані (Freimann). Був активним в студентському житті і Пласті. Від 1950 в США. Спеціалізувався в кардіології (мав власні патенти). Був почесним чл. Амер. Академії Родинних Лікарів, співзасновник УЛТПА.

М.С.

БАРАНЕЦЬКИЙ Адріян (Adrian Baranetsky), лікар-радіолог, громад. діяч; н. 18.5.1952 в Нью-Йорку. Сер. освіту здобув у Мейплуді, Н.Дж. Заг. студії відбув у Дартмут (Dartmouth) Коледжі, Н.Гемп., а мед. закінчив у Гвалалягарі, Мексіко (1979). Нострифікував диплом і пройшов ординатуру у шт. Н.Дж., спеціалізувався в радіології і нуклеарній медицині. Був чл. управи метрополітального відділу УЛТПА в Нью-Йорку, 1990-95 його гол., чл. кількох амер. мед. т-в. Заст. през. УЛТПА, секр. Т-ва Приятелів Радіології в Україні, чл. редакційної ради "Укр. Радіологічного Журн." в Харкові, займається мед. допомогою Україні. Діяльний у Пласті, Укр. Ін-ту Америки та Укр. Музею в Нью-Йорку.

В.М.

БАРАНЕЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr {Walter} Baranetsky), економіст-банкнір, громад. діяч; н. 6.1.1920 в с. Воля Якубова Дрогобицького пов., Гал. Гімназію закінчив у Дрогобичі (1937), студію-

вав скон. науки в Академії закорд. торгівлі у Львові, доповнив навчання в Мюнхені (1945-47). Емігрував до США 1947, де здобув дипломи мгра комерційних наук та ділової адміністрації

в Дартмут (Dartmouth) Коледжі, Н.Гемп. Під час студій активний студентський і спорт. діяч у Львові, Мюнхені й Нью-Йорку: гол.

Укр. Студентської Громади і Укр. Спорт. Клубу в Мюнхені, пізніше в Нью-Йорку; співзасн. згодом гол. Укр. Нар. Дому в Нью-Йорку (1956-59); дир. Фондації Олексі Грищенка; чл. дирекції, потім гол. Укр. Ін-ту Америки в Нью-Йорку (1991-97); гол. Фондації Приятелів ЕУ (з 1985); през. кредитівки в Ньюарку (1987-91); фін. реф. Комітету Гарвард. Проскту видань Укр. Досекулярної Творчости (1984-94); чл. дирекції, згодом гол. Координаційного Комітету Допомогн Україні (1993-95); чл. ради директорів US-Ukraine Foundation у Вашингтоні, Всесвіт. Координаційної Ради в Києві (1992-95) та ін. Брав участь у різних репрезентативних акціях у Вашингтоні й Києві. 1951-85 працював в одному з найбільших банків США Morgan Guaranty Trust Co. в Нью-Йорку, з 1962 як віцепрез., завідуючи зв'язками з фін. й урядовими установами Лат. Америки, а з 1970 з европ., зокрема і сх.-европ. країнами. У тій ролі їздив по різних країнах, був чл., іноді дир. багатьох торг. палат (амер.-іноземних). Ст. в пресі укр. й англ. мовами на проф. і гром. теми. Д.чл. НТШ (з 2003).

В.М.

БАРАНЕЦЬКИЙ Микола (Mykola [Nicholas] Baranetsky), гр.-кат. свящ., гром. діяч; н. 23.5.1884 в с. Кульчицях Самбірського пов., Гал., п. 26.8.1969 в Філядельфії. Студював право у Львів. Ун-ті, потім теологію в духовній семінарії у Львові, яку закінчив 1913. Того ж

р. висвячений перемиським єп. К. Чеховичем. 1914 душпастирював у Волі Якубовій, Дрогобницького пов. Тут без переви був парохом до 1944. Розбудував парафію і переїхав до Австр., потім до Нім. Тут був парохом в Біссенгофен аж до виїзду до США 1947. Призначений до парафії св. Миколая в Потставні (Pottstown), Пен. Вийшов на пенсію 1966. За його душпастирства побудовано парохіяльний дім і споруджено в церкві іконостас.

В.М.

БАРАНЕЦЬКИЙ Мирон (Myron Baranetsky), кооператор, гром. діяч, н. 26.8.1914 в с. Биків Самбірського пов., Гал., п. 23.3.2002 у Філядельфії. Сер. осв. закінчив у Стрию 1934. У Львові закінчив торг. курс "Рідної Школи", де одержав звання кооп. люстратора (1937) та кооп. інструктора (1938). Працював у Союзі Кооператив у Коломиї (1938-41) та ревізором Ревізійного Союзу Укр. Кооператив у Львові (1942-44). На еміграції з 1944 в Баварії та з 1947 у США. Поселившись у Філядельфії, працював в СУК "Провидіння", де згодом став гол. фін. секр., а з 1970 дир. канцелярії ЗУАДК. Активний у багатьох гром. орг-ціях і діях.

Д.М.

БАРАНИК Орест (Orest Baranyk), інж.-архітект, гром. діяч; н. 23.1.1944 в Заліщиках, Гал. 1950 прибув до США, закінчив студії на фак. архітектури в Ілл. Ун-ті 1967. Має власне архітектурне бюро в Парк Рідж (Park Ridge), Ілл. Активний в УККА на відтинку зовн. зв'язків, заст. гол. Амер. Приятелів АБН (1986-91), гол. комісії УККА для зовн. зв'язків, 1990-2006 гол. відділу УККА в Ілл. і з 1992 віцепрез. УККА. Брав активну участь у різних переговорах у справі відношення США до України. Відзначений грамотами від укр. уряду, Комітету поневолених націй, та ін.

В.М.

БАРАНИК Роман (Roman Baranyk), маляр-експресіоніст в Кан. і США; н. 1927 в Україні. Прибув через

Нім., Італ. й Англію до США і Кан. Вчився в коледжі мистців у Торонто і Вейнському Стейт. Ун-ті в Детройті. Малює олією, акрилікою і акварелією. Виставки в Детройті, Янгставні і на Фльор. Картини з історії та істор. теми з багатою символікою: "1988", "Поля", "Предки", "Хрести".

БАРАНОВСЬКИЙ Роман (Roman Baranovsky), ветеринар, гром.-політ. діяч; н. 12.6.1905 в м. Галич Станіславського пов., п. 23.1.2006 у Кергонксоні (Kerhonkson) Н.Й.

Гімназію скінчив у Бучачі, а диплом ветеринарії здобув у Львові (1933). Працював за фахом у центр. Поль. З 1944

на еміграції в Мюнхені, де продовжував студії; 1947 закінчив Мюнхенський Ун-т із дипломом д-ра ветеринарії (дисертація "Туберкульоза у коней"). Викладач на фак. ветеринарії УТГІ в Мюнхені 1946-49. Емігрував 1949 до Чикаго, США, де працював у федеральній установі перевірки м'яса, а 1963-75 в адміністрації харчів і ліків у Вашингтоні. Активний у громаді зі студентських часів (Пласт, студентське т-во "Ватра"), співзасн. Об'єднання Укр. Ветеринарних Лікарів (ОУВЛ), а в 1950-51 його гол., ред. "Інформаційного Листка ОУВЛ" (1950-63, 1971-86). Діяч Комітету Гром. Єдності, Асоціації Українців Америки, УАКР та екзильного уряду УНР від УНДО; після смерті О. Яворського виконував обов'язки гол. УНДО. Співред. "Нашого голосу". Секр. та пресовий референт УАКР від 1987. З 1975 живе в Кергонксоні, Н.Й. Б. – автор багатьох популярних ст. на ветеринарні теми та плідний журналіст; ред. "Альманаху ОУВЛ" (1981) і мемуарного збірника "Лісові Чорти", чл. Ордену Мальтійських Лицарів (з 1975). Постійний дописувач газ. "Свободи".

В. Маркусь

БАРАНСЬКА-ОРДАССІ Карлотта (Carlotta Baranska-Ordassi), дружина Володимира Баранського оперна й концертна співачка-сопрано угор. походження; н. 2.5.1921 в Будапешті.

Муз. освіту почала в Літвінській Академії (Будапешт) і на Міжнар. муз. конкурсі (Женева, 1947)

здобула 2-ге місце, продовжувала студії в Мілані. Згодом як стипендіят вступила до Муз. школи театру Ля Скаля для молодих вокалістів (Мілан), де й дебютувала в "Чарівній флейті" Моцарта. Пізніше виступала там під керівництвом В. Фуртвенглера. З 1950 в Нью-Йорку завершувала студії на рекомендацію Метрополітальної опери, де виступала в 1957-77. З допомогою Фондації Форда 1962 гостювала в шт. Кол. і Текс. Слідували ролі в Зальцбургу під керівництвом фон Караяна, 1971 у Метрополітальній Опері в Нью-Йорку Б.-О. виступила у "Ріголетто" Верді. В 1950-их і 1960-их Б.-О. виступала солісткою в концертах хору "Думка" (Нью-Йорк). У програмах її інтерпретації Лисенка, Стеценка, Людкевича й Барвінського, які відзначались проникненням в суть тих композицій та високим технічним стандартом подачі. У 1970-их часто виступала в радіо "Нью-Йорк Таймс". Її стерео-платівки фірми RCA були під муз. проводом Л. Стоковського, а нім. диски Deutsche Grammophon представляли її виконання опер Вагнера під дириг. Г. фон Караяна.

Р. Савицький, мол.

БАРАНСЬКИЙ Роман (Roman Baransky), інж. дорожнього і водного будівництва, гром. і пласт. діяч; н. 26.11.1910 в м. Нортгемптон (Northampton), Пен., п. 20.8.1973 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Студії закінчив у Львів. Політехніці 1941. Через Нім. прибув 1947 до США, де працював за фахом. 1948 співзасновник ТУІА, до управи якого входив. Був діяльним у Пласті: гол.

комісії зі закупівлі пласт. дому в Нью-Йорку з 1961 (дім відкрито 1970). Співзасн. і гол. Пласт. Фондації (з 1963), довголітній гол. Крайової Пласт. Старшини та Пласт. Ради в США. Відзначений грамотою "добродія Пласту"; в пласт. домі в Нью-Йорку висить пропам'ятна таблиця на пошану Б. В.М.

БАРВІНОК Люся (театр. псевд.) див. *Карбіневич Аполінарія*

БАРИЛЯК Тома (Thomas Barylak), гр.-кат. свящ.; н. 23.10.1909 в с. Бориничі Бібрського пов., Гал., п. 3.8.1992 в Філядельфії. Закінчив Богословську Академію у Львові (1935), висвячений 1937, працював душпастирем в Гал., м. ін. в Липиці Горіщній Рогатинського пов. 1944 емігрував до Нім., свящ. в таборах ДП в Ноймаркті (Neumarkt), був катехитом в гімназії в Ландсгуті. З 1950 в США, заснував парафію Непорочного Зачаття в Аллентавні, Пен. і був її парохом (1950-68), згодом у церкві св. Миколая в Філядельфії. 1987 іменований крилошанином, був чл. ради пресвітерів та архієпархіяльним радником і чл. гол. управи Союзу Українців Католиків "Провидіння".

В.М.

БАРИЧКО Василь (Vasyl Barychko), інж.-агроном, журналіст, гром. діяч; н. 1.3.1900 в с. Білявиці Бучацького пов., Гал., п. 4.4.1989 в США. Служив в УГА, з 1920 – в Празі, де здобув диплом агронома. З 1930 пов. агроном в Перемишлянах, Стрию, Станиславові. 1932-39 ред. тижневика "Нар. справа" (вид. І. Тиктора) у Львові, був співроб. "Госп.-Кооп. часопису". Ст. на екон. і заг.-нац. теми в чеській та гал. пресі. На еміграції з 1944 в Інгольштадті, Нім.; заснував гімназію і вчив у ній, працював урядовцем в УНРРА та ІРО. З 1949 в США. Автор популярних брошур на екон. теми.

М.С.

БАРИШ Єронім (Ieronim Barysh), гр.-кат. свящ.; н. 1864 в Гал., п.

1.6.1913 по дорозі з США до Гал. в Бремені (Нім.). Висвячений 1889, був свящ. в Угринові Доліщньому на Сокальщині. 1910 прибув до США, де душпастирював в Філядельфії, Ансонії і Пітсбургу (1912-13). Був довіреною особою сп. Ортинського в заснуванні Союзу Українців Католиків "Провидіння", його перший гол.

БАРКА Василь (Vasyl Barka), літ. псевд. Василя Очерета, ін. псевд. Іван Вершина, поет, прозаїк, есе-

їст, літературознавець, рел. мислитель; н. 16.7.1908 в с. Соловиці на Полтавщині, п. 11.4.2003 в Глен-Спей (Glen Spey), Н.Й. похований на цвинтарі св. Андрія

в Саут-Бавнд-Бруку. Закінчив Пед. Ін-т у Лубнях, деякий час учительював на Донбасі, невдовзі переселився на Півн. Кавказ до Краснодару, де вчився на філол. фак. Пед. Ін-ту. Аспірантуру закінчив у Московському Пед. Ін-ті, де й захистив також дисертацію (1940) про стиль "Божественної комедії" Данте. Після того читав курс історії зах.-европ. літ. середньовіччя в Краснодарі. Під час 2 світ. війни був мобілізований при нім. наступі, двічі важко поранений. Відступаючи, німці взяли його як "остарбайтера" до Берліну на роботу. 1943-50 жив у Нім., після того переїхав до США. Жив спершу в Нью-Йорку, а згодом у Глен-Спею, Н.Й.

Основним жанром Б. – поезія. Тому й у прозі, есеях, навіть у літературознавчих працях він часто послуговується поетичними засобами. Типовим мотивом у його творчості є релігійність і пов'язаний з нею аскетизм. Другим мотивом є захоплення природою й пов'язана з ним сенсуальність. Людей, створених ними світ і навіть кохання Б. ідеалізує, тобто бачить і переживає їх з віддалі. Ці дві нібито протилежні властивості – аскетизм

і сенсуальність - творять у Б. дивну гармонію, завдяки всеохопній любові поета та, можливо, завдяки тому ж віддаленню чи ідеалізації. Пантеїзм, якний проявляється в описах природи, є фолкльорного й тичинівського походження. Поетична мова Б. нар., але, при тому, крайньо оригінальна. Отже, стиль Б. є наскрізь індивідуальним сплавом новотворів, неконвенційної синтакси й лексики, барокковості, алітерацій та символічної навантаженості.

Центр. твором у доробку Б. являється перший том "Океану". Темою цього, до великої міри біографічного твору, є кохання на тлі природи, а унікальна метафорна мова просвічує зі сфер земного кохання в надземне. Завдяки єдності теми й однотайності стилю, ця збірка читвається як суцільний твір. У зб. "Океан" поет зриває з попередніми поетичними засобами і проривається із зовсім новим і крайньо оригінальним стилем. Тут уже нема співзвучностей із Шевченком чи Тичиною, нема прямої асоціативності ранніх зб. Метафори дуже ускладнюються. Поет розставляє їх на різні площини, або творить метафори з кількох під-метафор. Образи, метафори, а то й окремі поезії в зб., наче відбиті в хвилях океану, проймають мерехтливстю, у них затирається різкість ліній і ускладнюються значеність. У пізніших творах поет знижується до релігійності й церковщини, хоч зберігає ще більшість своїх поетичних засобів.

Доробок Б. включає поезії: "Шляхи" (Харків, 1930), "Цехи" (1932), "Апостоли" (Авгсбург, 1946), "Білий світ" (Мюнхен, 1947), "Псалом голубиноного поля" (Нью-Йорк, 1958), "Океан", 3 тт. (1959, 1979, Київ 1992), "Лірник" (Нью-Йорк, 1968), "Свідок сонця шестикрилий", строфічний роман 4 тт. (1981), "Судний степ", епічна поема (Київ, 1992), "Кавказ", драматична поема (Київ, 1993); романи "Рай", перейменований 1994 на "Душі едемітів" (Джерзі-Сіті, 1953), "Жовтий князь" (Мюнхен-

Нью-Йорк, 1963), "Спокутник і ключі землі" (Київ, 1992); есеї "Жайворонкові джерела" (Нью-Йорк, 1956), "Вершник неба" (1965), "Земля садівничих" (1977); літературознавство: "Хліборобський Орфей або клярнетизм" (Мюнхен-Нью-Йорк, 1956), "Правда кобзаря" (Нью-Йорк, 1961); переклади: "Король Лір Вільяма Шекспіра" (Штуттгарт-Нью-Йорк, 1969), "Божественна комедія (фрагменти) Данте" (Штуттгарт, 1978).

Б. Бойчук

БАРНСБОРО (Barnesboro), мала місцевість в шт. Пенсильванія, розташована 170 км на півн. зах. від Гаррісбургу; нас. 6120 (2000), в тому 102 українців; в 1936 було бл. 230 родин із Лемківщини і Закарпаття, які прибули до Б. кін. 19 і поч. 20 ст. Перші поселенці працювали у вугільних копальнях. 1897 засн. гр.-кат. церкву св. Івана Хрестителя, яка була спочатку частиною парафії в Реймі (Ramey) і перебувала в руках закарпатців. Коли ця церква перейшла на православ'я 1910-11, створено нову гр.-кат. парафію Непорочного Зачаття; дерев'яну церкву збудовано 1914, а теперішню 1968.

УКЦ Непорочного
Зачаття, Барнсборо

Парафія входить у склад епархії св. Йосафата в Пармі, Ог. Теперішня церква, відома як церква св. Марії (St. Mary's), збудована в гуцульському стилі (архітект Ю. Ястремський). До парафії в Б. належить також декілька родин з Кольвера (Colver). Довголітніми свящ. були: Н. Дмитрів, Петро Соловій, Володимир Петрівський та М. Головінський. Заквп. гр.-кат. церква Івана Хрестителя існує дотепер. В

1930-их діяли в Б. 3 укр. організації (2 відділи УНС).

В.М.

БАРНИЧ Микола (Nicholas Barnych), брат свящ. Єроніма Б.; менеджер у нафтовій компанії, укр. амер. діяч; н. 1926 в Асторії, Лоиг Айленд, Н.Й., п. 20.5.1967 в Гемпстеді (Hempstead), Н.Й. Служив в амер. армії. Активний в Амер. Легіоні (American Legion) та в Укр. Кат. Ветеранах; заступник гол. Укр. Кат. Ліги Молоді та організатор кількох її відділів.

БАРНИЧ Ярослав (Yaroslav Barnych), дириг. хорів і оперет, композитор, муз. діяч, педагог; н.

30.9.1896 в с. Балинці Коломийського пов., Гал., п. 1.6.1967 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Пармі, Ог. Вояк Легіону

УСС (1914-18). Навчався в Львів. Консерваторії (1924), продовжував студії у Берліні. Був дир. Міського театру "Бесіда" у Львові (1921-23) і дир. театру "Просвіти" в Ужгороді (1923-25), учителем музики і співу в учительських семінаріях у Самборі, Станіславові, диригував симфонічною оркестрою і Гуцульським Ансамблем та хором "Боян" у Станіславові й там же учителем музики в Духовній Семінарії (1937-41). 1941-44 працював як дириг. жанру оперети в опернім театрі у Львові. Під час 2 світ. війни на еміграції в Нім. В таборах ДП влаштував концерти з участю укр. і нім. музик. Від 1950 в США, де був учителем музики в Укр. Муз. Ін-ті Америки в Клівленді й дириг. хору "Боян". В Клівленді прожив 15 рр і дириг. кількома хорами. Композитор музики легкого жанру, при чому брав теми з укр. життя; оперети: "Дівча з Маслосоюзу", "Пригода в Черчі", "Шаріка", "Гуцулка Ксеня". Б. нагороджений грамотою заслуги від укр. громади Клівленду.

Лит.: Гайський, О. Ярослав Барнич. "Вісті" (США), ч.5, 1966; Філоненко, Л. Ярослав Барнич: науково-популярний нарис. Дрогобич, 1999.

Р. Савицький, мол.

БАРЧУК Іван (Ivan Barчук), пастор, ред. і діяч Укр. Баптистської Церкви; н. 23.9.1903 в с. Гільча на Волині, п. 13.3.1986 у Вайнленді (Vineland), Н.Дж. Студіював у Варшавському Ун-ті, 1930 кінчив Біблійну Школу у Варшаві. Працював в Т-ві Взаємної Допомоги Євангельських Християн у Варшаві. Від 1936 місіонер на Рівненщині, Холмщині, підпільно пропагував баптистську літературу на Волині й підтримував баптистський рух на сх. Україні. На еміграції в Нім., 1945 висвячений на пастора. З 1949 в США, пастор Укр. Баптистської Церкви в Чикаго, працював в Укр. Місійно-Біблійному Т-ві й Об'єднанні Укр. Євангельсько-Баптистських Церков США. Б. є автором богословських книг і ст., був засновником вид-ва "Дорога правди", радіопроповідником (600 проповідей переданих на Україну) і автором багатьох рел. ст. і брошур.

М.С.

БАСАРАБ Степан (Stephen Basarab), держ. службовець, військовик; н. 13.7.1913 в Мадері (Madera), Пен., п. 12.1.2001 в Балтиморі, Мерил. Здобув диплом бакалавра з ділової адміністрації (1955) і мгра в Ун-ті Джонс Гопкінса (Johns Hopkins) у Балтиморі. В час світ. війни в амер. армії на європ. фронті (брав участь в інвазії Сицилії і півд. Франції) та знов у корейській війні; працював в амер. податковій службі. Як гром. діяч активний в УККА (відділ в Балтиморі) та в Укр. Осв. Т-ві Мерил. (Ukrainian Education Association of Maryland). Співред. і автор розділів у книзі *The Ukrainians of Maryland* (1986).

В.М.

БАСЮК Еміліян (Emilian Basiuk), бібліотекар, культ.-гром і церк. діяч; н. 11.3.1915 в м-ку Печеніжин Коломийського пов., Гал., п.

22.11.1995 в Чикаго. Сер. школу закінчив у Радехові 1934, а опісля виїхав на богословські студії до Риму. 1942 вступив до італ. армії і виїхав в Україну в ранзі підпоручника як перекладач (1942-43).

Вернувшись до Італ., замешкав в Перуджі (Peruggia), де 1943-44 студіював в Королівському Ун-ті для чужинців, опісля там же працював в перекладачем при військ. адміністрації. 1947 емігрував до Аргентини і проживав в Буенос-Айресі до 1958, коли переїхав до США. У Клівленді 1962 закінчив бібліотекарську школу зі ступенем мгра в Ун-ті Вестерн Різерв (Western Reserve). Переїхавши на постійно до Чикаго, працював у мед. книгозбірні Ун-ту Лойоли (Loyola) 1962-81. Там же працював як перекладач для італ., еспанських, поль. і укр. пацієнтів. Архівар філії УКУ і парафії св. Володимира і Ольги, гол. Крайового Союзу Укр. Кат. Братств і Сестрицтв Америки (1988-95), гол. радний парафії св. Володимира і Ольги. Гол. Укр. Нац. Музею в Чикаго 1981-88, опісля його екзекутивний дир. (1988-89 і 1993-95), чл. НТШ, секр. і скарбник Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки 1962-68. Автор ст. на церк., іст. та музейні теми в діаспорній пресі.

Д.Маркусь.

БАТЛЕР (Butler), індустриє м. в Пенсильванії, 45 км. на півн. від Пітсбургу, що включає м-ко Ліндора (Lyndora), яке на поч. 20 ст. було самостійним. Нас. 16.5 тис. (2000), в тому понад 400 українців; в Б. та околиці понад 1000 українців. На поч. 20 ст. українці з Гал. почали тут поселюватися, працювали у вугільних шахтах та сталеварнях. В 1906 засн. гр.-кат. церкву св. Михаїла, яка тоді мала 200 парафіян; в 1985 було 165. 1908-11 парохом був Ц. *Тимкевич. Частина вірних відокремилася і створила

укр. правос. парафію свв. Петра і Павла (1920), в якій парохом 17 рр. був о. В. Дяків. 1985 в тій церкві встановлено новий іконостас роботи Б. Макаренка. Закарп. греко-католики заснували окрему парафію св. Івана Хрестителя (1910). Від 1925 існує окремий відділ УНС "Вільна Україна" і також народний Дім. В Б. існує Свято-Троїцький монастир Бенедиктинців сх. обряду, який перебуває в юрисдикції Пітсбурзької Закарп. Митрополії з багатою бібліотекою карпато-україніки.

В.Маркусь.

БАТЮК Антін (Anthony Batiuk), діяч УРС (УБС), гром. і політ. діяч; н. 11.6.1894 у Збаражі, Гал., п.

23.11.1978 в Скрентоні, Пен., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Учасник визвольних змагань у лавах УСС, брав участь в боях на Маки-

вці, під Мотовилівкою й ін. Старшина при Армії УНР. Закінчив учительську семінарію в Тернополі. 1922 прибув до США, працював фізично а м. Пеорія (Peoria), Ілл., Міннеаполісі й Скрентоні, де якийсь час учителював в укр. парафіяльній школі. Закінчив Wharton School of Accounts and Finance Пен. Ун-ту зі ступнем бакалавра; брав активну участь в амер. дем. партії. Деякий час займав посаду стейт-ового контролера. 1928 став співред. та адміністратором тижневика УРС "Нар. Воля"; поборював тоді поширюване, зокрема серед робітників, совстофільство; 1946-72 гол. УРС; 1950-70 займав провідні посади в укр. центр. орг-ціях (УККА, СКВУ), підтримував УНРаду.

М.С.

БАЦА Йосиф (Joseph Batza), кат. свящ., монсеньор; н. 24.1.1915 у Вотервліті (Watervliet), Н.Й., п. 1.3.1997 в м. Сент-Клері (Saint

Claire), Пен., похований на цвинтарі св. Миколая у Вотервліті, Н.Й. 1937 закінчив богословські студії в Римі, перебуваючи в Папській Семінарії св. Йосафата, висвячений в Римі 1941. Душпастирював у парафіях Пен.: Гейзелтоні, Честері, Філядельфії (як парох катедри 1952-54), Пітсбургу (1958-63) найдовше у Фраквілі (1963-88), також у Стемфорді, Конн., Сіракузах, Н.Й., Джерзі-Ситі, Н.Дж. Б. був єпархіяльним радником (з 1951), пресвітером деканату Нью-Джерзі, пресинодальним суддею єпархіяльного шлюбного трибуналу; 1953 іменований папським шамбеляном.

В.М.

БАЧИНСЬКИЙ Борис (Borys Bachynskyj), журналіст, шахіст, спеціаліст комп'ютерних шахів; н. 14.10.1945 у Відні, п. 16.1.2008 у Філядельфії. З 1948 в США, поселився в Філядельфії. Студії політ. наук в Сйльському Ун-ті (бакаляр 1967). Служив в "Корпусі Миру" в Тайланді й Камбоджі. Заснував програми навчання гри в шахи в шкільних системах шт. Каліф. і Масс. та в Філядельфії. Співатор *Computer Chess II* (1985). Шаховий майстер і сеньйор-майстер. Ланковий шахів УСЦАК. 1993-95 працював у Києві журналістом для "Інтерсоюз" і амер. газ. "Сох News". Найбільший успіх – 2 місце в США в "Grand Prix" в 1981. Учасник міжнар. турнірів в США, Англ. та Ізраїлі.

В.М.

БАЧИНСЬКИЙ Володимир (Wolodymyr Bachynsky), маляр-реаліст; н. 1936 в Гал. Через табори ДП в Нім. дістався на поч. 1950-их до США і тут закінчив Ін-т Пратта і Нац. Академію Мистецтва. Малює в реалістичному стилі красвиди, портрети та зокрема ікони. Розма-

лював церкви в Колчестері, Конн. Виставлявся індивідуально та в групових виставках в Літ. Мист. Клубі. В 1960-их деякий час в Італ., де вивчав мистецтво ренесансу, під впливом якого розвинув свій стиль. Тоді ж зробив поїздку до індіанських осель в Америці, з якої зробив низку рисунків і образів; на пізніших працях Б. помітний вплив сюрреалізму.

В.М.

БАЧИНСЬКИЙ Леонід (Leonid Bachynsky), пласт. діяч, педагог, журналіст, музейник; н. 28.2.1896 в Катеринославі, п. 25.6.1989 у Денвері, Кол. Закінчив природничий фак. Київ. Ун-ту, був сотником в армії УНР. У таборі полонених в Тарнові (Поль.), ознайомився з діяльністю Пласту і згодом став провідним діячем. На еміграції на Закарпатті, де вчителював у Севлюші, Ужгороді, редагував журн. "Пласт", поширював пласт. посібники. 1929 за укр. діяльність чесь. уряд змусив Б. виїхати до Гал., де він продовжував працю з молоддю. У 1930 засн. і доволітній курінний сеньйорського куреня ім. О. і С. Тисовських. 1939 переїхав до Ярослава, де заснував музей ім. кн. Ярослава, був дир. торг. школи і діячем т-ва "Сіль. господар". Після війни в Нім. в Гайденаві (брит. зона) продовжував активну пласт. діяльність, був дир. укр. гімназії в таборі ДП в Гайденаві. З 1950 в США. В 1952 в Клівленді заснував перший пласт. музей, а згодом перетворив його на Укр. Музей-Архів. Започаткував серію видань п.з. "Пласт. Бібліотека". Цікавився також ботанікою. Автор 40 друкованих праць і ст. в різних журн. і часописах. Дчл. НТШ. Нагороджений найвищими пласт. відзначеннями, а серед них Орденом св. Юрія в золоті, як також Срібним Хрестом Карп. Січі.

Літ.: Храплива - Шур Л. Леонід Бачинський, якого ми знали. "Свобода", 8.8.1989.

М. Семчишин

БАЧИНСЬКИЙ Маркіян (Markian Bachynsky), композитор, скрипаль, дириг. і муз. педагог; н. 1928 у Львові. Студював у Відні, Зальцбургу (кляса Е. Догнані), а переїхавши бл. 1950 до США закінчив Муррі Стейт (Murray State) Коледж у Кентакі (кляса Р. Придаткевича) та завершив студії ступнем мгра музики в Школі Істмена (Eastman School of Music) у Рочестері. Викладав музику в амер. школах, зорганізував і диригував оркестрою в м. Кінгстон, Н.Й. Автор симфонічних творів та концерту для фортепіану й оркестру (1953).

Р.С., мол.

БАЧИНСЬКИЙ Юліян (Julian Bachynsky), підприємець і меценат багатьох установ; н. 1923 в Жукові Золочівського пов., Гал. Перебував в таборі ДП, Нім., де закінчив високі студії. 1950 приїхав до США, заснував в Нью-Йорку успішну м'ясарню. Б. і його дружина Марія відомі меценати укр. рел. і культ. установ. Зокрема утримували студента теології в Бразилії, жертвували на фонд побудови церкви св. Юра в Нью-Йорку, на Укр. Музей в Нью-Йорку та на укр. сиротинці на Житомирщині. 1996 Папа Іван Павло II надав Б. почесність лицаря св. Григорія Вел.

В.М.

БАЮЛ Оксана (Oksana Baiul), укр. спортсменка-фігуристка; н. 16.11.1977 в Дніпропетровському.

Навчалася в школі фігуристів в Одесі (тренер Галина Змієвська). Б. двічі чемпіонка Європи (1993 і 1994), чемпіонка світу (1993) та змової Олімпіади 1994 в Лільгаммері,

Норвегія. 1994-97 учасниця турне найкращих фігуристів світу, спонсорованих фірмою Campbell Soup. Виступала разом зі своїм земляком В. Петренком. Стала проф. фігуристкою. Від 1995 в м. Симсберрі, Конн., згодом переїхала до Н.Дж.

В.М.

БЕЗКОРОВАЙНИЙ Василь (Vasyl Bezkorovainyi {Bezkorowaj-puj}), композитор, дириг., педагог; н. 12.1.1880 в Тернополі, п. 5.3.1966 в Боффало, похований там же на цвинтарі Mt. Olivet. Закінчив Львів. Ун-т (математика й фізика, 1906)

і Львів. Консерваторію (фортепіано, диригентура, композиція; учень С. Нєвядомського і М. Солтиса, 1908). В 1910-30-их працював гімназійним учителем в різних містах Гал. й водночас займався муз. діяльністю. Співзасн. і заст. дириг. хору "Боян" у Львові; організатор філій Львів. Муз. Ін-ту ім. М. Лисенка в Тернополі й Золочеві. В тих містах, як також в Станиславові, організував хорн "Боян" та був їхнім дириг. З 1944 на еміграції в Австр., дириг. укр. хору в Гогенемсі. 1949 переїхав до США і в Боффало продовжував муз. праця як композитор, дириг., акомпаньйтор і педагог при Укр. Муз. Ін-ті.

Творчий доробок Б. включає понад 350 творів м.ін. для фортепіяна (в т. ч.: "Думка Г-моль", "Гагілки I-IV", "Колискові I-II", "Три Сонати"); для скрипки з фортепіяном ("Укр. Рапсодія", "Думки I-III"); сольо-співи ("Засумуй трембіто", "І знов страшні чутки", "Снишся мені", "Чого ти ходиш на могилу"); для хору ("Віддала мене", "Думи мої", "Золоті зорі", "Нар. лицарям", "Полуботок", "Садок вишневий"); для симфонічної оркестри ("Різдвяна увертюра", виконана 1956 симфонічною оркестрою м. Боффало; оркестральна оперета "Наталка Полтавка"); музика для драм, п'єс ("Мина Мазайло" за М. Кулішем);

дитячої опери "Червона Шапочка". Авторські концерти у Києві, Тернополі, Львові, Сімферополі, Ужгороді, Донецьку (2001-02) заходами Є. Стецькова. Авторський концерт у Львові (2001) із участю молодіжного хору "Дударнк", записаний на компакт диску (CD).

Лит.: Залеський О. Василь Безкоровайний. "Вісті" (США), червень 1966;

Хранюк А. Призабутий композитор. "Наша культура" (Варшава), січень 1978.

В. Трошинський

БЕЗРУЧКО Лев (Lev Bezruchko), інж.-агроном, актор і театр. діяч; н. 1.7.1897 на хуторі Новохатським на Катеринославщині, п. 20.10.1958 в Нью-Йорку. Студіював у Київ. Ун-ті, брав участь у визвольних змаганнях, пізніше долучився до Республіканської Капелі О. Кошиця. В ній перебував 1919 і 1920 і залишив про капелю цінні спогади. Належав до 16 капелян, які в липні 1920 поїхали з Нім. на Закарпаття і створили ядро "Руського театру" в Ужгороді під керівництвом Б. Кривецького, пізніше К. Садовського. 1922 виїхав до Чех. і закінчив агрономію на УГА 1927 в Подєбрадах. Переїхав до США, був дириг. хору в Нью-Йорку, вчитель укр. мови в школі м. Тейлор (Taylor), Пен., та був співред. газ. "Нар. Воля". Автор цікавих спогадів про капелю "З піснею по світах і рідних закутках" (1941).

В.М.

БЕЗРУЧКО Оксана (Oksana Bezruchko), дочка Лева Б., мистець і музикант, педагог; н. 2.2.1927 в Ужгороді. Приїхала з батьками до США. Студіювала в Нью-Йоркському Ун-ті, д-рат одержала в УВУ 1972. Займалася музикою і малюванням. Викладала у Ферлей Дікінсон (Fairleigh Dickinson) Ун-ті та Ін-ті Прата (Pratt). Брала участь у різних групових виставках. Живе в Денвері, Кол.

БЕЗУШКО Володимир (Volodymyr Besoushko), літературознавець,

педагог; н. 22.8.1894 в с. Корчин Стрийського пов., Гал., п. 24.6.1980 у Філядельфії. Навчався на зах. в У-ті Пен. (1967-70). Д-рати філософії (1925) і педагогіки (1953) в УВУ. Брав участь у I світ. війні у складі австр. армії. Воював на рос. та італ. фронтах до 1918, згодом перейшов до корпусу УСС. Учителював на Закарпатті (1922-25), у Гал. (до 1929). Під час 2 світ. війни емігрував до Нім., 1947 переїхав до США. Працював викладачем нім. мови в ун-ті Ксавієра (Xavier) в Синсиннаті, Ог. Почав друкуватися в Україні у 1920-их у журн. і газ. "Учитель", "Діло", "Рідна школа" та ін. Писав ст. про життя і творчість М. Гоголя, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Б. Лепкого. Вивчав творчість В. Шекспіра, зокрема перекладав окремі його сонети укр. мовою. Праці: "Нова поль. шкільна реформа", "Діло" (1932); "Шекспір і Шевченко" (1948). Д.чл. НТШ і УВАН.

Лит.: Лужницький О., В. Безушко – літературознавець і педагог, "Зап. НТШ", 1982.

В.Л., Л.Р.

БЕЗУШКО Зиновія (Zenobia Bezushko), у світі Стефанія, монахиня ЧСВВ, архимандриня, педагог; н. 3.12.1883 в Львові, п. 5.3.1963 в Римі, похована в Фокс-Чейсі (Fox Chase), Пен. 1901 вступила в монастир у Яворові. 1921 прибула до Філядельфії, де стала ігуменею монастиря і настоятелькою сиротинця св. Василія. За час управління Б. збудовано новий сиротинець (1947). Була співзасн. Менор Коледжу (1947) і першої укр. кат. цілоденної школи у США, у Філядельфії. В липні 1954 вибрано Б. ген. матір'ю ЧСВВ і з того часу перебувала в ген. матірньому домі в Римі.

В.М.

БЕЙ Любомир (Bej Liubomyr), брат Омеляна Б., бухгалтер, гром. діяч; н. 11.10.1929 в Стрию, Гал. З 1944 на еміграції в Австр. і Нім., з 1949 в США (Детройт, Трой, Міч.). Закінчив бізнесовий коледж в Детройті ступенем бакалавра. Гол. Укр. Гетьманської Орг-ції Америки з 1980, чл. управи Сх.-Европ. Дослідного Ін-ту ім. Липинського в Філядельфії. Активний в СУМ і в укр. та амер. гром. і політ. орг-ціях, зокрема в Республіканській Партії в Детройті.

БЕЙ Омелян (Emil Bej), педагог-економіст; н. 26.4.1925 в Стрию, Гал. Студював на фак. сусп. і екон. наук УВУ в Мюнхені, в США з 1949, продовжував студії бізнесу в Детройтському Ун-ті (мгр 1966), здобув д-рат з економіки в УВУ 1970. З 1969 викладає екон. науки в Ун-ті Шіппенсбургу (Shippensburg) в Пен., звич. проф. Також проф. УВУ, де викладає в літньому семестрі, там же продекан фак. права і сусп. наук (1995-97); ст. в журн. і наук. зб. про питання екон. відносин в Зах. і Сх. Європі та Україні англ. і укр. мовами. Автор підручників "Theory of International Integration of Ukraine" (1985), "Political Economy of European Communities" (1992) та "International Economics Theory" (1995), д.чл. УВАН.

В.М.

БЕК Андрій (Andrew Beck), брат Марусі й Івана Б., протопресвітер УПЦ, церк. і гром. діяч; н. 29.4.1911 у Форд Ситі (Ford City), Пен., п. 2.2.1991 в Карнегі (Carnegie), Пен., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту здобув в Гал., в 1932 закінчив Укр. Правос. Духовну Семінарію в Нью-Йорку і був рукоположений грец. єп. Атенагорасом. Був душпастирем у різних парафіях в шт. Конн., Пен. й Ілл. В 1950 брав участь в об'єднавчому соборі УПЦ; скарбник Конснсторії УПЦ в Савт-Бавнд-Бруку, гол. Ради Митрополії, декан Пітсбургського Деканату, духовний опікун Ліги Укр. Правос. Молоді, активний в УНС і в гром. житті Пітсбургу, співорг. правос.

оселі для молоді Всіх Святих в Емлентоні (Emmlenton), Пен.

М. С.

БЕК Іван (John Beck), старший брат Марусі й Андрія Б., урядовець, сусп. діяч; н. 1900 в Форд Ситі (Ford City), Пен., п. 22.3.1993 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. За освітою правник, активний в амер. Дем. Партії; організував виборчі кампанії та сприяв політ. кар'єрі сестри *Марії Б. Сам був обраний чл. стейтової легіслатури Міч. Працював понад 20 рр. повітовим урядником в пов. Вейн (Wayne).

БЕК Марія (Маруся) (Mary Beck), правник, урядовець, визначна гром. діячка; н. 29.2.1908 у Форд Ситі (Ford City), Пен., п. 31.2.2005 в

Детройті, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Батьки походили з Лемківщини. Після закінчення нар. школи 1920 батьки післали її до сер. школи в

Коломиї, Гал., що дало їй нагоду вивчити добре укр. мову, історію, літературу, а також бути свідком репресивних заходів проти українців. Повернулася 1924 до США. Сер. школу закінчила в Пітсбургу і там же 1932 була першою українкою в США, яка закінчила студії права, одержавши 1939 д-рат. В 1934 розпочала працю в Інтернац. Ін-ті в Детройті, а 1935-47 здійснювала судовий нагляд у справах неповнолітніх у пов. Вейн (Wayne). Від 1944 чл. правничої стейтової адвокатської палати (бар) Міч.

1949 Б. була першою жінкою в історії Детройту, яку було вибрано радною цього міста. Входила до міськ. уряду впродовж 20 рр. (до 1970). У 1958-62 займала пости гол. міськ. ради і діючого посадника Детройту. Знаходилась на ін. керівних посадах, зокрема, як чл.

губернаторської комісії щодо статусу жінки (1962). Активна в укр. гром. житті. Її заходами засновано укр. студентську орг-цію при Пітсбургському Ун-ті, чотири укр. вечірні школи, оркестри, танц. групи тощо. Б. була доповідачем на першій конвенції СУА у 1932 і управителькою укр. павільйону на світ. виставці в Чикаго у 1933. Видавець першого в Америці укр. жін. журн. "Жін. Світ" (1933-34). У Детройті працювала як співред. тижневика "Укр. Зоря", вчителювала в укр. школі в Дірборні, зорганізувала 26 відділ СУА. 1959 заснувала і утримує Фундацію Літ. Конкурсу СФУЖО ім. М. Б., 1979 конкурс для молоді, 1960 спонсорувала Світ. Виставку Укр. Мистецтва. 1973 стала заст. гол. Виконного Органу та керівником resortу зовн. інформації УНРади. Одержала не тільки укр., але й заг. амер. визнання, серед них 1947 обрана "найвизначнішою людиною Детройтського тижня", 1953 – "Жінкою досягнень", 1955 – "Жінкою року", а 29 лютого в Детройті було проголошено "День М. Б.", 1991 її обрано до Жіночої Залі Слави Міч., а 2003 в Києві одержала президентську медалью св. Володимира.

В.Трошинський

БЕЛЕЙ Іван (Ivan Belej), лікар, гром. діяч; н. 1.7.1899 в с. Войнилів, Калуського пов., Гал., п. 2.7.1970 у Філядельфії. Служив в УГА. Мед. студії почав в Укр. Тайному Ун-ті у Львові, а закінчив у Празі. Був лікарем у Войниліві і Стрию, гол. "Просвіти" в Стрию, активний в укр. громаді. Під час 2 світ. війни окружний лікар в Станиславові. На еміграції в Нім. провадив лічицю для укр. переселенців в Мюнхені (Функкасерне). В 1947-54 лікар в Бельгійському Конго. За працю нагороджений орденом бельгійського короля і званням "шеваліє" (лицаря). З 1956 в США, де працював лікарем в клініці св. Йосифа у Філядельфії.

М. С.

БЕЛЕНДЮК Юрій (Yurii (George) Belendiuk), лікар-невролог і фармацевт, дослідник кількох препаратів на лікування епілепсії та ін. недуг; н. 22.10.1950 в Нью-Йорку, п. 20.4.1996 в Потомаку (Potomac), Мерил. Студіював в Монреалі, Кан., а д-рат одержав у Чикагському Ун-ті з неврології. Працював у кількох фармацевтичних компаніях, і також буа проф. неврології в Джорджтаунському (Georgetown) та Ратгерському (Rutgers) ун-тах.

БЕЛЛ Томас (Thomas Bell), справжнє ім'я і прізвище – Томаш Адальберт Белейчак, амер. письменник, закарп.-укр. походження; н. 7.3.1903 у Бреддоку (Braddock), Пен., п. 17.1.1961 в Нью-Йорку, похований в

Санта Крузі (Santa Cruz), Каліф. Батько Михайло був переселенцем із с. Вишній Тварожець Бардівського окр. Слов. Б. працював робітником на металургійній фабриці (1918-22), пізніше продавцем в книгарні, моряком тощо. Багато подорожував. З 1931 жив у Нью-Йорку як проф. письменник. Автор кількох романів і драм на соц. теми, зокрема з життя еміграції. Найвизначніші романи з періоду світ. госп. кризи: *The Breed of Basil* (1930), *The Second Prince* (1935) та *All Brides Are Beautiful* (1936). Життя і побут трьох поколінь переселенців з Пряшівщини в Бреддоку (1881-1937) описав у біографічному романі *Out of This Furnace*. "New Deal" през. Ф.Д. Рузвельта, зокрема виникнення робітничих спілок (labor unions), змальював у романі *There Comes a Time* (1946). Найбільшу популярність принесла йому книжка *In the Midst of Life* (1961) – автобіографічний щоденник людини, що вмирає від рака. Із драм найуспішнішою була *Till I Come Back to You* – один день із життя Нью-Йоркського Брукліна. Твори Т. Белла були перекладені багатьма мовами, деякі були

сфільмовані. Від 2 пол. 1940-их брав участь в проком. русі захисників миру.

М. Мушинка

БЕЛФІЛД (Belfield), м. в пов. Старк (Stark) у півд. зах. частині шт. Норт Дакота, 30 км на зах. від Дікінсону (Dickinson). Нас. м. 865 (2000), в тому 147 українців; в пов. українців бл. 700. При кін. 19 ст. емігранти з пов. Борців в Гал. спершу виїхали до Кан., а тоді переселилися сюди. Працювали на фармах, в копальнях та при будові доріг. Гр.-кат. парафія св. Дмитрія, яка знаходиться у м. Ферфільд (Fairfield), але яку уважали парвфією Б., засн. 1904 і мала бл. 100 чл.; 1985 було 250 чл. Першим парохом був о. Іван Остап. Дерев'яну церкву збудовано 1907, яка згоріла 1928, і на її місце збудовано нову 1930. При церкві існує від 1906 сестрицтво, школа катехитизації та бібліотека. Парафії поділилася 1946 і так постала нова парафія св. Івана Хрестителя із прибр. 100 чл.; в 1985 зросла до 300. Церкву збудовано у Б. 1963. У 1930-их у Б. існувало мол. т-во "Молода Україна". Українець Франк Кордоновий був мером Б.

Д.М.

БЕМКО Богдан (Bohdan Bemko), інж.-хемік, дириг. хорів, гром. діяч; н. 2.4.1925 в Бережанах, п. 22.4.1983 в м. Сент Пітерсбург, Фльор. Після приїзду до США жив в Ньюарку, згодом у недалекому Кренфорді (Stanford), Н.Дж. Співзасн. і дириг. "Каравани", співав у хорах "Думка", "Боян", "Трембіта". 1973 переїхав на Фльор.; керував церк. і світським хорами, був мист. керівником танц. групи, співзасновник та гол. Укр.-Амер. Культурного Т-ва в Сент Пітерсбургу, де також зорганізував міжетн. хор міста. У його імені засновано фонд для вишколу дяків і дириг. церк. хорів.

БЕМКО Володимир (Volodymyr Bemko), адвокат, політ. і гром. діяч, учасник визвольних змагань в УГА; н. 16.9.1889 в м-ку Козова Бережанського пов., Гал., п. 15.8.1965 в Ньюарку, Н.Дж., похо-

ваний на цвинтарі Hollywood в Юніоні (Union), Н.Дж. Правничі студії закінчив у Львові й Кракові, активний учасник боротьби за укр. ун-т (1911), поручник австр. армії (1914-18). Організатор Укр. Військ. Комітету на Коломиїщині й околиці для підготовки Листопадового повстання. Начальник Військ. Секретаріату в Станиславові. З армією УГА в ранзі сотника відбув воєнну кампанію на сх. Україні. Після війни в Бережанах працював адвокатом, оборонець в політ. процесах українців, був активним в укр. гром. і культ. установах. Діяч УНДО, гол. т-ва "Рідна Школа" та пов. Союзу Кооператив. Під час 2 світ. війни був адвокатом у Лодзі (Польс.), опісля у Львові. На еміграції в Австр., де був гол. Укр. Центр. Об'єднання в Зальцбургу (1952-53). З 1953 на еміграції в США, активний в станиці Об'єднання бувших Вояків Українця Америки в Ньюарку та гол. земляцького т-ва "Бережанщина".

М.С.

БЕМКО Григорій (Gregory Bemko), віолончеліст, муз. діяч; н. 7.2.1916 в Нью-Йорку, п. 27.5.2006 в Лейк-Сан-Маркос, Каліф. Освіту здобув в Муз. Школі Джуліярда (Juilliard), працював з відомими віолончелістами США та Франц. (Моріс Айзенберг, Пабло Касалс). Під час 2 світ. війни служив в амер. летунстві на европ. фронті. Грав у різних амер. оркестрах, також солістом, зокрема під дириг. Ігоря Стравінського та Леопольда Стоковського. Засн. Камерного Муз. Т-ва в Лейк Сан Маркос (Lake San Marcos Chamber Music Society), Каліф., яке влаштувало концерт у 80-ліття Б. Виступав часто з дружиною піаністкою Йошіко Нійя. Також організував виступи провідних музик з України та США. Живе у Каліф.

В.М.

БЕМКО Павло (Pavlo Bemko), піонер – укр. імігрант, гром. діяч; н. 1897 в с. Вівс Бережанського пов., Гал., п. 31.1.1962 в Ньюарку, Н.Дж. 14-літнім хлопцем приїхав

до США, закінчивши дві кляси гімназії в Бережанах. Вступив до ряду орг-цій, в яких був активним. Жертвував на гром. цілі і допомагав новоприбулим. Був чл. "Чорноморської Січі", засн. і перший гол. Укр.-Амер. Дем. Клубу, гол. громади укр. пресвітеріянської церкви в Ірвінгтоні.

БЕНЕЦЬКИЙ Юрій (George Benetzky), одружений з М. Машир, дириг. хорів. Кол. чл. хору О. Кошиця, тенор в Амер. Оперній Компанії (American Opera Co.) в Чикаго. В 1930-их диригував Укр. Хором у Чикаго, з яким здобув перші місця 1930 і 1932 на Чикагському Муз. Фестивалі, що його річно спонсорувала газ. Chicago Tribune.

БЕНТОВ Міртала (Mirtala Bentow), з роду Пилипенко, псевд. Міртала Кардиналовська, скульптор і поет; н. 29.4.1929 в Харкові. З матір'ю Т. Кардиналовською виїхала 1943 з України, через Нім. й Італ. дісталася до США 1949. Закінчила Мист. Школу при Бостонському Музеї, Нац. Школу Декоративного Мистецтва в Парижі, працювала в ательє Задкіна і Ла Гранд Шомієр в Парижі та в Ун-ті Тафтс (Tufts) в Медфорді, Масс. Скульптури в бронзі філософського змісту, індивідуальні виставки в багатьох містах, ун-тах, рел. громадах США і Кан. Останньо виставляється також в Україні: в картинній галерії у Львові, Музеї Шевченка в Києві, Києво-Могилянській Академії, музеях Дніпропетровську, Миколаєві, Укр. Домі у Києві. Там-таки зберігаються деякі її твори.

Міртала Бентов: Скульптура "Голос у пустині"

Авторка поетичних зб. рос., англ. та укр. мовами – "Стихи" (1972), *Thoughts-Forms* (1976), "Райдужний міст" (у перекладі її сестри А. Гумецької, 1976, перевидана в Києві 1992), підсумкові зб. "Шлях до себе – Путь к себе – Path to Self" (1998). На основі її поезій та мист. творів створено відеопрограми: "Шлях людини" (1990), "Мандали" (1990) та "Поезія в бронзі" (1994).

В.М.

БЕНЦАЛЬ Іванна (Janet Bencal), уроджена Білик, жін. діячка; н. 21.10.1901 в Нью-Йорку, п. в січні 1977 там само. Гол. окружної ради в Нью-Йорку, чл. гол. управи СУА, гол. жін. секції ЗУАДК, чл. Об'єднаного Комітету м. Нью-Йорку. Багато допомагала новоприбулим після 2 світ. війни.

БЕНЦАЛЬ-КАРП'ЯК Олена (Olena Bentsal-Karpiak), з дому Сімницька, одружена з артистами Михайлом Бенцалем (п. 1938) та В. Карп'яком (п. 1972). Артистка, режисер, співачка, гром. діячка; н. 27.5.1902 в м-ку Меджибіж на Поділлі, п. 11.7.1990 в Міннеаполісі, там же похована на цвинтарі Воскресення. Студіювала в Кам'янці-Подільському Ун-ті та Муз. Ін-ті у Львові. Замолоду грала в театр. групах на Поділлі, 1919 вступила до театру "Бесіда". 1920 театр УГА був інтернований поляками, потім звільнений. Б.-К. увійшла до Укр. Незалежного Театру М. Бенцалю у Львові, в якому виконала роль Ребеки в драмі Г. Ібсена "Росмерсгольм". Далі виступала в театрах "Бесіда", ім. Тобілевича, ім. Котляревського, у Львів. Оперному Театрі в муз. і драм. ролях. Гол. ролі в п'єсах: "Катерина", "Чесна Сузанна", "Барон Кімель", "Циганський барон", "Галька" та ін. В Нім. брала участь в Укр. Мист. Ансамблі. Виконала понад 50 ролей. 1949 приїхала до США і поселилася в Міннеаполісі, де зайнялася гром. і театр.-пед. працею, зокрема з молоддю в СУМ. Поставила кілька одноактівок та ревій. Активна також в СУА та УКЦ.

В.М.

БЕНЦЕЛЬ Леонід (Leonid Bencel), маляр-баталіст, графік, педагог-орієнталіст; н. в 1930-их на Полтавщині. До США прибув юнаком 1951 і замешкав у м. Сітл (Seattle), Ваш. Закінчив мист. студії та вивчав історію й орієнтальні мови, які пізніше викладав. Захоплений іст. тематикою, малює баталістичні сцени, гол. з коз. доби, в романтичному стилі. Виставлявся в укр. і неукр. галереях в США та Кан. Картини: "Похід Святослава на болгар", "Свята Ольга-Олена", "Коз. полковник із судженою", "Коз. осаул у степу". Техніка: олія, кольорові олівці, літографія. Заснував 1981 клуб фехтування "Fleur de Lys".

В.М.

БЕНЬО Василь (Vasyl Benyo), кат. свящ.; н. 11.1.1907 в м. Корнінг (Corning), Н.Й., п. 15.7.1978 в Сент-Джозефі (St. Joseph), Міз. Богословську освіту здобув в Ужгороді, де 1934 був висвячений. Переїхавши до США, душпастирював в юрисдикції філадельфійського екзархату в Медісоні й Сент-Луїсі (1940-65) та Сент-Джозефі. 1938-39 очолював Комітет Допомоги Карп. Україні в Америці.

БЕРВІК (Berwick), м-ко в Пенсильванії, 90 км на півн. схід від Гаррісбургу; нас. 10.7 тис. (2000), зокрема бл. 385 укр. родин, які прибули гол. з Гал. і Закарпаття на поч. 20 ст. Вони заснували 1907 гр.-кат. парафію свв. Кирила і Методія, церкву придбали 1909, теперішня збудована 1967; зі свящ. найдовше були Ярослав Скроцький та І. Біланіч; цілоденна парафіяльна школа засн. 1942; цвинтар засн. 1914, тут похований М. Адамчак. Діяла бл. 1915 оркестра "Січ". Зі світських орг-цій 2 відділи УНС і "Провидіння".

БЕРВІНЧАК Микола (Nicholas Bervinchak), мистець-гравер; н. 1903 в Майнерсвілі (Minersville), Пен., п. 20.6.1978 у Поттсвілі (Pottsville), Пен. По смерті батька і вітчима працював від 14 р. життя в шахтах і закінчив заочні курси граверства.

Гол. тема його гравюр - шахтарі. Він показував свої твори на виставках в Нью-Йорку, Чикаго, Філадельфії, Міяні, Стокгольмі тощо. Зб. його творів знаходяться в Конгресовій Бібліотеці, Нац. Галерії Мистецтва, Смітсонському Ін-ті у Вашингтоні, Укр. Музею в Нью-Йорку, Музеї укр. мист-тва у Львові і галерії Х. Чорпіти у Філадельфії. Його твори купували: през. США Ф.Д. Рузвелт, Д. Айзенгавер і Л. Джонсон та 3 губернатори шт. Пен. Б. отримав за них численні нагороди. Відомий як маляр церков, пробував своїх сил у поезії та музиці. Поезія Б. засвідчує його любов до укр. спадщини, шахтарів і рідного міста.

О. Кравченко

БЕРДАР Константин (Constantine Berdar), кат. свящ., сусп. діяч; н. 26.8.1922 в м-ку Колоні (Colonie) б. Вотервліту (Watervliet), Н.Й., п. 25.5.1994 в Нортгемптоні (Northampton), Н.Й., похований у Вотервліті. Богословські студії кінчав у Канізіянумі в Швайц., семінарії св. Марії в Балтиморі та в Кат. Ун-ті у Вашингтоні; рукоположений 1945. Душпастирював у Сіракузах, Н.Й., Лос-Анджелесі. та в багатьох ін. парафіях, найдовше в Оліфанті, Шамокіні, Потставні, Вест-Істоні та Нортгемптоні, Пен. 1965-67 Б. буа ректором Духовної Семінарії у Вашингтоні, протопресвітером деканату в Шамокіні, ред. "Місіонаря" (1960-75), духовником Ліги Українців Католиків (1963-65), гол. духовником та чл. управи "Провидіння" (1965-84), архіепархіальним суд. вікарієм, скарбником свящ. фонду Філадельфійської Архиепархії та ін. 1980 надано Б. гідність папського шамбеляна, а 1985 домового прелата.

В.М.

БЕРДАР Соломія Стефанія (Salome Stephanie Berdar), сестра Константина Б., монахиня ЧСВВ, педагог; н. 2.6.1915 у Вотервліті (Watervliet), Н.Й., Студіювала в коледжі Розмонт, Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні, Д.К. (ступінь мгра 1950); вивчала україністику в Сіракузькому Ун-ті. Була дир. цілоденної школи в Детройті (1938-40, 1955-61), в Кенсінгтоні, Пен. (1944-48). Академічний декан Менор Коледжу у Фокс-Чейсі, Пен. (1954-55, 1971-72), дир. новіціату (1950-52). 1952-54 секр. Ген. Курії Василіянок у Римі, ігуменя Сестер Місіонарок Христ. Милосердя в Кан. (1964-69). Авторка підручника з історії України англ. мовою для парафіяльних шкіл, ст. в "New Catholic Encyclopedia".

В.М.

БЕРЕЖАН З. (псевдо) див. *Штокалко Зиновій*

"БЕРЕЖАНСЬКА ЗЕМЛЯ" (Berezhanska zemlia), регіональна орг-ція, яка об'єднує в діаспорі вихідців із Бережан, Гал., (тепер Бережанського і Козівського районів). Засн. 1955 в Нью-Йорку гол. з метою видати зб.-довідник про Бережанщину. Гол. комітету: В. Бемко (1955-63), Є. Манацький (1963-82), М. Юзенів (1982-94), Є. Івашків (1994-1995), Лев Бабій (1995-). 1995 осідок гол. управи перенесено в Торонто, Кан. Перший т. "Бережанська земля: історично-мемуарний зб.ірник" (ред. В. Бемко), що з'явився 1970 під патронатом НТШ в Америці, подає іст. огляд регіону до 1944. 2 т. появилася 1998 (ред. Л. Бабій, Володимир Беднарський, Б. Мельник). Тим часом створено філії комітету в Україні: 1991 в Бережанах, гол. Василь Федина; 1993 в Козові, гол. Ярослав Штокало-Пархомчук і 1992 у Великобританії (гол. Ігор Федечко) та Австрал. (гол. Ярослав Кіналь), що сприяє пошуку за інформацією про Бережанщину за рад. часів.

Є. Івашків

БЕРЕЖНИЙ Іван (Ivan Berezhnyi), інж.-геодезист; н. 25.9.1912 в м. Сумах, п. 23.12.1977 на Фльор. Закінчив Артемівський Пед. Ін-т (1933) і Харківський Пед. Ін-т (1939), вчителював на Донбасі. Відбув 10-річне заслання. Наприкінці 2 світ. війни опинився в Нім., а у 1948 емігрував до Каракасу (Венесуеля) і закінчив ун-т (1950). Б. працював як геодезист в джунглях, учителював у сер. школах та викладав в Пед. Технікумі на Учительському Ін-ті. З 1956 в США, з 1974 пенсіонер. У Філадельфії вчив у школах українознавства (1959-75). Написав підручник з укр. мови і зб. мовних вправ. Друкував ст. в місячнику "Нові Дні".

М.С.

БЕРЕЖНИЦЬКА Оксана (Oksana Berezhnytska {Bereznysky}), з роду Заяць, дружина Олександра Б., учителька, гром. зокрема пласт. і мирянська діячка; н. 4.2.1926 в с. Підлисся Золочівського пов., Гал. Сер. освіту здобула в таборі ДП в Міттенвальді, Нім., переїхала до США 1949. Поселилася в Боффало, де була активною в Пласті, в 21 курені пласт.-сеньйорів "Буриверхи", чл. станичної старшини, провадила разом з чоловіком пласт. табори на "Новому Соколі". Довголітня гол. відділу Укр. Патріархального Т-ва, чл. управи Т-ва Свята Софія, з 1998 провадить патріархальну радіопрограму. Вчить у школі українознавства, від 1995 її дир. Гол. (понад 45 рр.) Допомогової Секції, яка допомагає бідним дітям і старшим, споч. в Зах. Європі, опісля в Півд. Америці, а тепер в Україні. Нагороджена за пласт. і гром. працю Орденами св. Юрія в золоті й сріблі та "Вічного Вогню" в золоті.

р.м.

БЕРЕЖНИЦЬКА Стефанія (Stephania Berezhnysky), з дому Тершаковець, дочка Михайла Т., дружина Юрія Б.; н. 9.1.1917 в Україні, п. 17.10.2005 у Філадельфії, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Баанд-Бруку. Вчилася в

гімназії сс. Василянок у Львові, мед. студії закінчила у Львові 1941, де працювала в туберкульозній клініці, а потім стажувалася з гінекології і педіатрії у Відні (1944-46), з 1947 в Інсбруку. Переїхала 1955 до США. Активна у виховно-осв. праці та мирянських орг-ціях УКЦ: співзасн. Укр. Патріархального Т-ва, очолювала відділ філядельфійський Гарвардського проєкту відзначення Тисячоліття Хрещення України. Меценатка на церк. і наук. цілі.

В.М.

БЕРЕЖНИЦЬКИЙ Олександр (Alexander Berezhnyskyj), педагог, сусп. діяч; н. 22.8.1914 в Черхаві Самбірського пов., Гал., п. 25.5.1979 в Боффало. Гімназійну освіту здобув у Самборі, а університетські студії закінчив у Львові (історія та україністика, 1938 здобув ступінь мгра). Вчив у сер. школах Самбора та 1944-45 був опікуном-учителем укр. юнаків у нім. армії в Лінцу, Австр. У таборах ДП в Нім. (Карльсфельд і Міттенвальд) вчив у сер. школах. 1949 емігрував до США. Активний у Пласті, довголітній гол. пласт. станиці в Боффало, дир. і вчитель школи українознавства, ред. "Літопису Бойківщини". Відзначений пласт. Орденом св. Юрія в золоті.

В.М.

БЕРЕЖНИЦЬКИЙ Юрій (Yurij Berezhnyskyj), лікар-фтизіятр; н. 30.8.1917 у Відні, п. 3.2.2005 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Освіту здобув в Академічній Гімназії у Львові, мед. студії почав у Львові, закінчив 1940 у Відні. Спеціалізувався у франц. військ. шпиталі у Фельдкірху (Австр.). 1948-55 працював лікарем-фтизіятром у туберкульозних санаторіях Австр. 1955 емігрував до США, працював у Філядельфії та був завідувачем відділу в уряді охорони здоров'я в Гаррісбургу, Пен., а 1983-93 лікарем-консультантом з туберкульозу у Філядельфії. Автор пулярних ст. на мед. теми. Цікавився іконографією. Меценат церк. і наук.-осв. цілей.

В.М.

БЕРЕСТ Борис (Boris Berest), справжнє прізвище Ковалів, син Пантелеймона К., журналіст, знавець театру і кіно; н. 1.10.1924 в Україні, п. 16.9.2001 в Нью-Йорку. Закінчив Вищу Театр. Школу у Львові, Театр. Школу в Празі, також УВУ (Прага-Мюнхен). Автор численних ст., критичних оглядів, рецензій, репортажів, та низки аналітичних ст. про кризу укр. театру на чужині та проблеми укр. кіно. Його перу належить кіноповість "Оксана". Автор першої в діаспорі критичної монографії про фільми О. Довженка (1961) та основної "Історії укр. кіна" (1962) – іст.-критичний огляд кіно-виробництва в Україні та поза її межами.

Р.С., мол.

БЕРЕСТ Осип (Osyp Berest), лікар, гром. діяч; н. 21.9.1900 у Львові, п. 15.4.1970 в Клівленді. Мед. освіту здобув у Львові, Празі та Відні. Працював лікарем в укр. гімназії в Тернополі, згодом в Тарнові (Поль.). З 1944 в Австр., лікар в таборі УНРРА-ІРО в Інсбруці. З 1950 в США, працював у психіатричній лікарні м. Лайма (Lima) Ог. Активний ще в Гал. в гром. житті, зокрема в охороні здоров'я. Д.чл. НТШ. Опублікував бл. 50 популярних ст. в пресі та фахових журн., гол. в "Лік. Віснику". Цікавився і писав про нар. медицину.

В.М.

БЕРКУТ (псевд.) див. *Герога Олександр*

БЕРКУТА Іван (Ivan Berkuta), пастор, баптистський діяч; н. 25.5.1914 на Гізовщині, на Волині, п. 5.7.1983 в Брукгейвені (Brookhaven), Пен. Б. був ред. журн. "Віра і наука", пастором укр. баптистської церкви в Філядельфії та з 1980 гол. Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков у США. Д-р богословія, чл. Спільки Укр. Журналістів Америки, автор різних праць на рел. теми.

БЕРНАДИН Стефанія (Stephanie Bernadyn), з роду Олійник, одружена з Ярославом Б., малярка, гром. діячка; н. 18.6.1917 в с. Ліщин Бібречького пов., Гал., п. 25.11.1998 у Вайлдвуді (Wildwood), Н.Дж., похована на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі, Пен. Закінчила жін. гімназію сс. Василянок, а потім вписалася на філос. фак. Львів. Ун-ту. З 1944 в Нім., з 1947 у США. Закінчила мистецтво у Пен. Академії Мистецтв та в укр. студії П. Мегики. Малювала краєвиди, натюрморти і квіти технікою олії, акварелі, акриліку, пастелі, графіку. Виставлялася в Менор-Коледжі, в укр. галерії в Нью-Йорку та у власній галерії у Вайлдвуді. Була секр. учнів гімназії Василянок та збирала матеріали до пропам'ятної книги (1980). Активна в жін. орг-ціях та у Визвольному Фронті.

Н.П.

БЕРНАДИН Ярослав (Jaroslaw Bernadyn), правник, підприємець, гром. діяч; н. 30.5.1914 в с. Будзанів Теробовельського пов., Гал., п. 31.12.1996 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. Студював право на УВУ в Празі (1934-38), 1939-41 в Кракові, 1942-49 у Львові власник крамниці шкіряних виробів, опісля в Нім. гол. ЦПУЕН в Роттенбургу (Rottenburg). 1949 приїхав до США (Балтимор, Філядельфія), власник споживчої крамниці, а з 1978-96 літньої оселі у Вайлдвуді (Wildwood), Н.Дж. Гол. 6 відділу ООЧСУ в Філядельфії, співзасн. і гол. хору "Прометей", гол. місц. відділу Союзу Укр. Купців і Підприємців, чл. керівництва багатьох центр. орг-цій: УККА, ООЧСУ, ЗУАДК і "Провидіння".

В.М.

БЕРНИК Олександр (Alexander Vernuk), педагог, дириг., піаніст, оркестратор; н. 21.4.1912 в Нью-Йорку, п. 14.9.1979 там само. Здобув ступінь бакалавра (муз. освіта) в Нью-Йоркському Ун-ті (1932), ступінь мгра музики у Мангетенському Коледжі (Нью-Йорк, 1933). До емеритури 1976 викладав в Коледжі Гантеру в

Нью-Йорку. Також працював як дириг. та педагог в семінарії св. Василія в Стемфорді, Конн. Дириг. хору "Думка" в Нью-Йорку 1965-74, виконавець у Карнегі Голл творів до текстів І. Франка на муз. С. Людкевича та ін. Б. представив концерт творів О. Кошиця (Тавн Голл, 19.11.1972) з нагоди 50-ліття прибуття хору Кошиця до Америки. Був діяльним у поль. громаді Нью-Йоркської околиці (Our Lady of Czestochowa Church, Jutrzenka Singing Society), почесний чл. т-ва співу Polish Singers Alliance of America. Автор рецензій на концерти Нью-Йоркської округи.

Р. Савицький, мол.

"БЕСИДА" (Besida), дискусійний клуб, в 1950-их існував у Чикаго і був місцем зустрічей та товариського життя. В 1990-их заснувався також у Нью-Йорку при "Самопомочі" під проводом Олеса Мотилія та І. Сєранта. Обговорює заг. вісті з України та сусп. життя діаспори.

БЕТЛЕГЕМ (Bethlehem), м. у шт. Пенсильванія над р. Лігай (Lehigh), 60 км. на півн. зах. від Філадельфії; нас. 71 тис. (2000), зпоміж них бл. 950 українців, гол. з Гал., які прибули на поч. 20 ст., працювали в сталеварні (Bethlehem Steel Co.). 1918 створено гр.-кат. парафію св. Йосафата і придбали власну церкву; теперішня збудована 1966. Довголітні свящ. Євген Цегельський, Володимир Кармазин. З 1939 парафія має свій цвинтар. Діє також гр.-кат. парафія свв. Петра і Павла закарпатців. В 1930-их діяли 2 відділи УНС, 1 відділ "Провидіння", Укр. Амер. Дем. Клуб (засн. 1934). Існувала школа українознавства, є нар. парафіяльний дім, відділ СУА, відділ УККА і Об'єднання Орг-цій Визвольного Фронту.

І. С.

БЄЛЯ Михайло (Mukhajlo Biela), емігрант-піонер, робітник, письмен.; н. 1877 в Ланцутському пов., зах. Гал., п. в США. До США прибув 1902, працював на

шахтах та фабриках, брав участь у братських орг-ціях, секр. УРС, потім розійшовся з УРС. Обраний гол. радним УНС (1906-10). Без формальної освіти, але маючи природні здібності, дописував з 1905 на різні актуальні теми до "Свободи". Зокрема писав ст. та оп. про життя імігрантів, щоденні проблеми в укр. громаді. Напр., "Зелений", "Патріот", "Робітниче свято", "Русин поганин", "Свобідний" та ін.

В.М.

БЖЕЗІНСЬКИЙ Збігнєв (Zbigniew Brzezinski), амер. політолог і політ. діяч, видатний совстолог і прихильник укр. незалежності; н. 28.3.1928 у Варшаві. Студював у МекГилл (McGill) Ун-ті в Монреалі (бакаляр 1949) та в Гарварді (мгр 1952, д-рат 1953) в ділянці економіки і політ. наук. Очолював наук.-досл. ін-ти ком. проблем при ун-тах Джонс Гопкінса (Johns Hopkins) та Колумбійському з 1961. Був чл. Ради Нац. Безпеки та Центру Стратегічних Міжнар. Студій у Вашингтоні (1977-81), радник през. Дж. Картера у справах безпеки (1977-81). Нагороджений найвищим відзначенням Presidential Medal of Freedom (1981). Експерт у справах СРСР і комунізму. Автор низки творів з дипломатії й аналітичних праць. Сер. ін.: *Ideology and Power in Soviet Politics* (1962), *Totalitarian Dictatorship and Autocracy* (у співавторстві з Карлом Фрідріхом, 1963), *Between Two Ages* (1976), *Power and Principle* (1983), *The Grand Failure* (1989), *The Grand Chessboard* (1997), "Bezład: Polityka światowa na progu XXI wieku" й ін. Б. одержав Орден Білого Орла – найвищу нагороду Поль. (1995). Б. привітав незалежність України, став чл. Америк.-Укр. Дорадчого Комітету, часто перебував в Україні та призначений почес-

ним громадянином Львова, нагороджений найвищим відзначенням України "Орденем заслуги 1-ої класи" (1996) та одержав д-рат "гонорис кавза" від УВУ (2000).

В.М.

БЖЕСЬКИЙ Роман (Roman Bzheskyi), псевд. Р. Гармаш, Задеснянський, Задніпровський, Десняченко, Млиновецький, Паклен й ін., публіцист-історик, письмен., поет, маляр; н. 23.3.1894 в Ніжені Чернігівської губ., п. 4.4.1982 в Детройті. Учасник визвольних змагань. Арештований більшовиками, після поль. арешту просидів у Березі Картуській, опісля в нім. концтаборі. Жив у Мюнхені, а від 1950 в США. Автор зб. поезій "Говорить серце" (1962). В 1920-их друкувався у вид. "Червоної калини", "Літ.-наук. вісника", був у воснні рр. заст. ред. газ. "Волинь", живучи у Кременці. В 1946-47 пробував відновити "Вістник" у Мюнхені, автор багатьох публіцистичних праць з історії України: "Гетьман Мазепа" (1955), "Нариси з історії укр. визвольних змагань – 1917-18 рр.", "Нац.-політ. погляди М. Драгоманова" (1980) й ін. В них він ставився критично до Драгоманова та політ. еліти доби визвольних змагань.

В.М.

"THE BYZANTINE CATHOLIC WORLD" (Візантійське Католицьке Слово), кат. тижневик Пітсбургської Закарп. Епархії, митрополії сх. обряду, засн. сп. М. Ельком 1956 в Пітсбургу. Першими ред. були свящ. Іван Каллок та П. Долинай. Теперішній ред. о. Михайло Вайтіш. На поч. газ. містила ст. лат. альфавітом, так само штучною "руською" мовою, а також угор., з 1960-их виключно англ. Зміст майже повністю релігійно-публіцистичний та інформаційний з життя парафій і заг. кат. новини. Якийсь час друкувалися ст. з історії і культури Закарпаття, коли активно співпрацювали в редакції оо. В. Шерегія та А. Пекар.

В.М.

БИКОВЕЦЬ Олександр (Alexander Vukovets), єп. УАПЦ (Соборноправної), церк. діяч; н. 1924 на Полтавщині в родині замученого бляговісника УАПЦ. На еміграції з 1944 в Нім., висвячений на свящ. у Пфорцгаймі (Phorzheim). З 1949 в США, свящ. на парафіях архиеп.

Теодоровича, з 1952 в Детройті. Тут перейшов до юрисдикції єп. Г. Осійчука і збудував церкву св. Андрія Первозваного. Став секр. Малої Ради УАПЦ (Соборноправної), ред. журн. "Правос. Українець" і богослужбових книг укр. мовою. Собор церкви 1986 вибрав Б. єп., а хіротонію przeprowadено в Аделаїді (Австрал.) Визнав київ. митр. Філарета предстоятелем УАПЦ (Соборноправної).

В.М.

БИКОВСЬКИЙ Лев (Lev Vukovsky), інж.-економіст, журналіст, книгознавець і бібліограф; н. 10.4.1895 в с. Вільхівці Звенигородського пов. на Київщині, п. 11.1.1992 в Денвері, Кол. 1905-1912 учився в комерційній школі у Звенигородці, згодом 1912-17 на металургійному відділі Петербурзького Політехн. Ін-ту, в 1915 у Лісному Ін-ті. Відбував військ. службу в Трапезунті, Туреччина, 1916-18 і був одним з організаторів тамешньої укр. громади. Повернувся до Києва 1918, де з перервами працював урядовцем мін-ва закорд. справ та в Нац. Бібліотеці України. Дописував до місц. преси, нав'язував контакти з відомими укр. діячами, зокрема з Юрієм Меженком. Зацікавився бібліотечними справами. 1921-22

працював у Варшаві, де звкінчив курс бібліотекарства у Варшавській Публічній Бібліотеці. 1922 виїхав до Чехословаччини, де закінчив 1927 студії в УГА. 1928-44 проживав знов у Варшаві. З 1944 на еміграції в Нім., брав участь у праці УВАН та продовжував її в Нью-Йорку, а з 1954 в Денвері, де організував відділ УВАН і став його незмінним секр. до часу відходу на пенсію. Б. написав багато ст. на бібліотечні теми, опрацював спомини про різних укр. діячів, напр.: Юрія Липу, Соломона Гольдельмана (також англ. мовою), Михайла Міллера, В. Дубровського та ін. Друкувався у вид. УВАН, Укр. Іст. Т-ва та Ін-ту Дослідів Волині. Написав спомини "На службах укр. книжці" (1972), "Книгарні-бібліотеки-академія" (1971), "Ваймарські часи" (1970) та ін.

Б. Винар

БИРД Тома (Thomas Bird), амер. славіст, церк. діяч, проф. УКУ; н. 28.3.1935 в м. Ром (Rome), Н.Й. Студіював рос. мову в Сиракузькому Ун-ті, Мидлбурі (Middlebury) Коледжі і в Принстонському Ун-ті (мрп 1965) та у Варшавському Ун-ті (1990). Викладав з 1965 у Квінс (Queens) Коледжі. Активізується в різних ділянках академічного і церк. життя, в дослідженні рел. ситуації за "залізною заслоною" і в екуменічних справах, вивчав укр. і білоруську літературу. Б. співред. *Hryhorij Savych Skovoroda: an Anthology of Critical Articles* (1994) та *Archebishopal and Patriarchal Autonomy* (1972). Був автором багатьох ст. в журн. про Церкву в Україні й учасником різних мирянських заходів. Д.чл. НТШ і УВАН; почесний д-р УВУ (2001). Відзначений Папою Іваном Павлом II "Лицарем св. Гробу".

В.М.

БИРНСАЙД (Burnside), назва однієї з територіяльно найменших дільниць в півд. частині Чикаго, розташованої між 87 і 95 вулицями та коліями залізничних компаній Нью-Йорк Централ, Сейнт-Люїс

Рейлрод та Іллиной Централ, які й були причиною скупчення нас. в цій частині м. наприкін. 19 ст. 1899 в Б. відкрите поштове бюро; 1915 тут уже було стале поселення, яке 1920 мало 1,040 осіб, здебільшого імігрантів зі Сх. Європи, і яке постійно зростало. Найбільших змін дільниця зазнала між 1970 (нас. 3,180) і 1980, коли расовий склад змінився з 96% білого на 96% чорного нас. В 2000 нас. 145 тис., з того тільки 26 осіб українців. 1907 засновано відділ УНС, який під проводом о. В. Балоба спричинився до створення гр.-кат. парафії. Церкву свв. Петра і Павла збудовано 1909. В 1926 парафія, довкола якої зосереджувалося гром. життя українців, перейшла до УПЦ (перший парох о. Василь Драпак, 1928-32). 1979 парафія перенеслася на півд.-зах. передмістя Пейлос-Парку (Palos Park). Укр. греко-католики створили парафію св. Василія, згодом також перенеслися до Пейлос-Парку і на півн. Чикаго до Палатайн (Palatine). Укр. життя припинилося в Б. і перейшло до півд.-зах. підміських околиць.

Д.М.

БИХ Мирослав (Myroslav Vukh), лікар-уролог, гром. діяч; н. 17.4.1921 в м-ку Тара в Сибірі, куди батьків заслано з Гал., п. 16.5.1992 в Пассейку (Passaic), Н.Дж. Гімназію закінчив у Станиславові й почав мед. студії у Львові. Працював в ОУН С. Бандери; 1943 вступив до Дивізії "Галичина", брав участь у бою під Бродами. Після війни в британському полоні в Італ., звідки переїхав до Нім. Студіював медицину в Ерлянгені. 1952 імігрував до США; після спеціалізації буа лікарем у Пассейку, був гол. урологічного відділу в лікарні св. Марії. Також був активним громадським діячем; чл. теренового проводу ОУН, ексекутиви УККА, управи ООЧСУ і довголітній гол. місцевого відділу в Пассейку. Чл. багатьох амер. та укр. проф. орг-цій.

В.М.

БИЧИНСЬКА Анна (Anna Bychynsky), з роду Курила, дружина пресвітеріянського діяча США і Кан. Зенона (Зигмонта), мистець, культ. і гром. діячка-піонерка; н. 1887 в Лейсівілі (Laceyville), Пен., п. 3.11.1971 в Анн-Арборі (Ann Arbor), Міч. Малярство вивчила самотужки, працювала серед молоді, допомагала чоловікові в його рел. діяльності, як діаконесса. Пропагувала укр. культуру серед неукраїнців. Дописувала до амер. преси.

БИЧИНСЬКИЙ Зенон (Zenon {Zygmont} Bychynsky), свангельський пастор; н. 8.12.1888 в с. Урмані Бережанського пов., Гал., п. 19.6.1947 в Анн-Арборі (Ann Arbor), Міч. похований на цвинтарі Форест Гіллс. Після закінчення гімназії в Бережанах, кілька рр. вчився на філос. фак. Львівського Ун-ту. До США приїхав 1904, споч. працював у редакції "Свободи", а тоді продовжував студії в Пресвітеріянській Семінарії в Пітсбургу та у Манітобській Колегії у Вінніпегу (Кан.), де був рукоположений на пастора. Поза церк. працею був ред. свангельського часопису "Союз" у Пітсбургу та "Кан. Фармера" і "Кан. Ранку". 1928-30 працював в Укр. Свангельсько-Реформованій Церкві у Львові, де видавав місячник "Укр. Реформація". До США повернувся 1930, поселився в Анн-Арбор, де працював в ун-тетській бібліотеці. Через конфлікт відійшов від Пресвітеріянської Церкви. Автор книжок "Іван Гус", "Мартин Лютер", "Історія пророків", "Історія і суть протестантизму", а також оп. з життя "штундистів" і духоборів в Кан. (1904-11) друкованих в журн. "Літ.-Наук. Вістник" у Львові під псевд. "Анин".

Д.М.

БІБЛІОТЕКИ (Libraries). Укр. Б. у США почали створюватися з поч. 20 ст., хоч укр. книжкові колекції творились в амер. дослідних бібліотеках у 2 пол. 19 ст. Перші книгозбірні були в парафіяльних домівках, зокрема при вечірніх чи

суботніх школах українознавства і також в домівках гром. орг-цій та при редакціях укр. часописів.

У більшості ці бібліотеки мали доривочний характер; із замкненням школи чи орг-ції зникала також і книгозбірня, або керівні органи даної школи чи т-ва звичайно передавали їхні Б. ін. спорідненим інституціям. Так зникли деякі цінні Б., зокрема парафіяльні й Б. нар. домів. Так звана "третя хвиля" іміграції до США після 2 світ. війни започаткувала новий період орг-ції укр. книгозбірень і згодом розбудови укр. колекцій при амер. дослідних і академічних Б. До цього причинились у великій мірі укр. науки установи, зокрема УВАН і НТШ зі своїми бібліотечними зб. вибраної українки, і абсолюенти високих шкіл в Україні й зах. країн, які закінчили також навчання у бібліотекарських школах при ун-тах США або Кан., та укр. проф. бібліотекарі, що були заангажовані в дослідних і академічних Б. США. Вони в більшості упорядкували Б. при укр. інституціях та розбудували укр. колекції при амер. Б., в яких працювали. З метою проф. обміну думок та досвіду праці бібліотекарі зорганізували 1961 *Укр. Бібліотечне Т-во Америки, яке, крім щорічних конференцій, видавало бюлетені й бібліографічний журн.-квартальник "Укр. книга" (1970-88).

Укр. дослідні та академічні Б. та такі ж колекції при амер. інституціях, які начислюють понад 5000 тт., можна поділити на три категорії: 1) Б. при укр. церк. епархіях, наук. інституціях, академічних установах і музеях; 2) укр. книгозбірні при амер. дослідних і публічних Б.; 3) укр. колекції в Б. амер. вищих шкіл.

1) Найстарша з цих Б. є книгозбірня Колегії св. Василя у Стемфорді, засн. 1934, яка начислює понад 30 тис. тт. (2005). В більшості ця книгозбірня обіймає такі ділянки як філософія, богосл. науки, а українка охоплює здебільша історію України, мову, літературу та ін. ділянки культури, зокрема історію рел.

життя українців на материк у в діяспорі. Рік пізніше, себто 1935, була заснована Б. при Укр. Музею-Б. в Стемфорді, яка начислює понад 60 тис. тт. (2005). Крім вибраної українки, ця Б. містить рідкісні першодруки і старинні рукописи, які набув митр. К. Богачевський. До розбудови цієї книгозбірні причинились головню В. Ленцик та Л. Волинець. Б. Укр. Кат. Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні, Д.К., засн. 1941 і начислює біля 12 тис. тт. (около 3 тис. укр. мовою) з гуманістичних наук, передусім філософії, теології і споріднених ділянок.

Б. при Центрі УПЦ-США у Савт-Бавнд-Бруку започатковано 1951. В тому р., після перенесення Консисторії УПЦ-США з Філядельфії до Савт-Бавнд-Бруку, сп. Мстислав на основі колекції митр. Й. Теодоровича ґрунтовно розбудував Б. й архів, даруючи їй цінні першодруки і рукописи з 14-17 ст. Б. начислює біля 18-20 тис. одиниць в оригіналах і мікрофільмах. Бібліотекарем довший час був І. Коровицький.

Б. УВАН у Нью-Йорку засн. в таборі ДП Зоммеказерне в Авґсбургу (Нім.) 1945 є сучасником самої УВАН. Її засн. і найдовший час дир. був відомий бібліотечний діяч і бібліограф Укр. АН у Києві 1920-их В. Мряковський, і його імені ця Б. названо. Завдяки його праці, бібліотека начислює бл. 18 тис. тт. і між ними рідкісних вид., у перев. більшості дарованої українки.

Б. НТШ-Америку в Нью-Йорку засн. в 1950-их. В першій фазі її розбудови багато допоміг кол. дир. бібліотеки НТШ у Львові В. Дорошенко. Довголітнім дир. під сучасну пору є С. Андрушків, яка професійно упорядкувала каталог і фонд цієї книгозбірні (який є також на інтернеті), що начислює бл. 20 тис. тт. в оригіналах і фотоформах.

Оригінальною культ. інституцією є Б. при Укр. Осв.-Культ. Центрі у Філядельфії; це дослідна й академічна, і рівночасно публічна укр. Б., яка начислює понад 17 тис. тт., проф. описаних в укр.-мовному каталозі. Заснували її 1958 пластунки куреня "Чортополохи", які протягом майже

40 рр. працювали під проводом чл. куреня і проф. бібліотекарів Марії Кохановської-Щуки і М. Тарнавської та вчительок Анни Максимович і Марії Одежинської (на гром. засадах). Ця Б. єдиною того рода "публічною" Б. укр. громади у США.

Укр. Б. при музеях-архівах у США засн. в 1950-их Б. Укр. Нац. Музею в Чикаго основно розбудували Р. Верес та Е. Басюк, організуючи при ній Укр. Бібліографічно-Довідковий Центр, який видав декілька цінних, бібліографічних компіляцій Р. Вереса. Бібліотека вміщає бл. 14 тис. тт.

Хоч музейні праці (зібрання експонатів та книжок до Б.) почались у Детройті в пізніх 1950-их, офіційне відкриття Укр. Музею-Архіву відбулось 1967. Його засновником і довголітнім дир. та найбільшим жертводавцем був Р. Дацко. Ця інституція зосереджується гол. над зібранням друкованого слова і начислює бл. 5 тис. тт. (2004) укр. та ін. мовами. Дир. цього Музею-Архіву є Микола Григорчук. Основником Б. при Укр. Музею-Архіві у Клівленді був відомий бібліограф Л. Бачинський, а його наступником, який помітно розбудував її, був бібліографом (автор серії бібліографічних річників укр. періодики в діяспорі в 1960-70-их). О. Фединський. У 2004 управителем цієї інституції є син Олександра – Андрій Фединський, заходом якого одержано держ. фін. допомогу для дальшої розбудови цієї Б. та архіву. Б. нараховує около 5000 тт. (2004).

В Епархіяльному Ін-ті Спадщини в Пассаїку, Н.Дж. (див. *Спадщини Музей та Бібліотека) зберігається колекція закарпатської українки.

2) Найбільшою і найстаршою зб. українки в амер. дослідних і публічних Б. слід вважати колекцію в Нью-Йоркській Публічній Б., початки якої сягають 19 ст. В її розбудову внесли помітний вклад укр. працівники тієї ж Б. (див. *Публічна Бібліотека в Нью-Йорку), як А. Берлстейн, П. Грицак і пізніше Р. Ільницький, Р. Маланчук та Е. Касинець.

Кількістю вид. в укр. мові та праць про Україну майже дорівнює Нью-Йоркській Публічній *Б. Конгресу США, яка вважається нац. Б. Америки. Укр. вид. спорадично потрапляли до цієї Б. ще в 2 пол. 19 ст., зате українка в ній почала помітно рости з початком 20 ст.

Між стандартними публічними Б. в США лише деякі до цього часу зберігають і далі доповнюють свої укр. колекції; зокрема публічна Б. у Клівленді та публічна Б. в Детройті. Майже кожна публічна Б. в США держить на своїх полицях ті книжки і періодики, що їх часто випозичають читачі даного міста, передусім нові вид. Вищезгадані дві Б. також зберігають укр. вид., які появились у 20-их минулого ст. До цієї категорії можна зачислити і Чикагську публічну Б. Проте ця Б. в останніх рр. почала позбуватися укр. матеріалів з причини браку читача. В заг., ініціативу розбудови укр. колекцій в публічних Б. США давали і жертвували на це поважні фонди укр. громади даних міст. Як виявилось опісля, їхні заходи не увінчались сподіваним успіхом. Прикладом може служити загибель українки в публічній Б. Сент-Люїс, чи укр. книжок (між ними "Історії України-Русі" М. Грушевського) в публічній Б. Міннеаполісу, які з ініціативи М. Палія жертвувала тамошня укр. громада.

3) Майже кожна Б. більших вищих шкіл Америки, зокрема тих, в яких існують окремі відділи слов. мов і літератур чи сх.-європ. студій, зберігає укр. вид. та публікації про Україну. В більшості ті укр. зб. обмежені до довідкових матеріалів і творів найбільше відомих авторів у зах. світі; останні здебільша в перекладах на англ. мову. З-поміж тих ун-тських Б. около 20 займаються більш-менш систематичною розбудовою укр. колекцій, які включають не тільки книжкові матеріали, але й у мікроформах і звукозаписах. Колекцію в Б. Гарвардського Ун-ту вважається найбагатшою і можливо й найстаршою цієї категорії.

Найчисленніша укр. книгозбірня на Сер. Зах. США - це українка в Б.

*Ілл. Ун-ту в Урбані-Шампейн, яку зібрали Д. Штогрин і Л. Міллер.

Б. Колумбійського Ун-ту в Нью-Йорку - одна з найстарших укр. академічних колекцій - доходить до 30 тис. тт. (2004).

Майже з такою самою кількістю тт. українки є Б. Стенфордського Ун-ту і Ін-ту Гувера (дослідження війни, революції і миру). При цьому слід підкреслити, що розбудовою українки у Стенфорді займалось перше Укр. Бібліотечне Т-во, засн. 1946 під проводом В. Тимошенко, проф. тієї ж вищої школи. Знову Гуверівський Ін-т, який спеціалізується гол. збіркою архівних матеріалів, зберігає також значну збірку документів та ін. матеріалів архівного характеру, які відносяться до укр. визвольних змагань 1917-20 і новішої історії України. Значний вклад вложив у розбудову українки цього архіву-Б. довголітній працівник О. Кладко,

Понад 20 тис. тт. українки та відомий Архів Еміграції міститься у Б. Міннесотського Ун-ту. Основою колекції слід уважати приватну книгозбірню О. Грановського, яка, як і його приватний архів започаткували відомий архівний центр. (див. *Імміграційний Історично-Дослідний Центр Міннесотського Ун-ту).

Українка в Б. Ун-ту Індіани у Блумінгтоні начислює біля 20 тис. тт. укр. назв. та книжок про Україну в ін. мовах. Також є першодруки, включно з Острозькою Біблією. До розбудови цієї колекції причинились її бібліотекарі-українці А. Турчин, Ю. Фединський, М. Мартинюк, О. Кудрик і М. Бойко.

Українка в Б. Чикагського Ун-ту, яка начислює понад 10 тис. тт., завдячує свій ріст останнім часом Г. Паньків (поетесі Ганні Черинь), яка протягом довгих рр. працювала в цій Б. відповідальною за закуп. слов. і сх.-європ. матеріалів.

Біля 5 тис. тт. українки зберігають і далі розбудовують при таких амер. вищих школах, як Єльський Ун-т, Кензасський Ун-т (укр. колекція зросла гол. завдяки старанням бібліотекаря

М. Палія), Берклей Ун-т (замітний вклад вніс керівник слов. відділу Б. Е. Касинець), Колорадський Ун-т (розбудова укр. колекції проводилась працюю заст. дир. Б. Є. Петрівського і П. Баб'яка, гол. її каталогового відділу), Пен. Стейтовий Ун-т (україніку розбудував В. Луців, у свій час керівник слов. відділу Б.), Ог. Стейтовий Ун-т та Міч. Ун-т в Анн Арборі, де викладалися українознавчі дисципліни. Менші колекції, проте вибрані українці, містяться в Б. ун-тів: Пен. Ун-т в Філадельфії, Принстонський Ун-т, Ун-т Корнела, Вейнський (Wayne) Стейтовий Ун-т, Сиракузький Ун-т, Ун-т Айови, Ун-т м. Нью-Йорку, Ун-ти Нортвестерн та Ілл. в Чикаго.

Приватні особи-українці мали власні цінні Б., їх передавали до ун-тських книгозбірень, що спеціалізувалися в українці або таким укр. установам, як НТШ і УВАН. З таких можна вирахувати тільки найважливіших (В. Сушко, М. Чубатий, О. Неприцький-Грановський, М. Бажанський, Б. Кравців, Ю. Шевельов та ін.). Багато з приватних колекцій попало на Україну після 1990).

Д. Штогрин

БІГУН Микола (Mykola Bihun), гром. і політ. діяч; н. 13.1.1901 в Струтині Нижнім Долинського пов., п. 25.3.1978 в Клівленді. В листопаді 1918 включився в Листопадовий Зрив у рядах стрийської пласт. сотні. 1921 співорг. окружної команди УВО. Двічі арештований поляками, також був в'язнем нім. концентраційних таборів. Переїхавши до США 1950 став кривим провідником ОУН (А. Мельника), чл. керівних органів ОДВУ та ін. орг-цій.

БІГУН Роман (Roman Bihun), інж. агроном, гром. діяч; н. 3.9.1919 в с. Горохолина, Станіславського пов., Гал., п. 16.9.2006 у Лос-Анджелесі. Закінчив УТГІ в Регенсбургу 1949. З юних рр. чл. ОУН. 1939-41 в Поль.; під час нім. окупації в Гал., військ. референт ОУН Львівської

обл. На еміграції з 1944, спершу на Слов., опісля в Австр., з 1947 в Нім. До Аргентини виїхав з родиною 1949, поселився в Буенос-Айресі. Там займав пост теренового провідника ОУН. До Чикаго в США переїхав 1965. Тут включився в працю укр. кооперації (секретар Світ. Кооп. Ради). 1999 переїхав до Лос-Анджелес, Каліф.

БІГУН Ярослав (Yaroslav Bihun), син Миколи Б., журналіст, сусп. діяч; н. 15.7.1943 у Львові, звідки виїхав 1944. Після війни в Нім. (1945-50) у таборі в Берхтесгадені. 1950 родина переселилася до Клівленду в США. 1961-64 служив в амер. армії в Кореї. Ступінь бакалавра з історії одержав 1968 з Ун-ту ім. Джона Карола (John Carroll) в Клівленді. Свою журналістичну кар'єру почав як репортер-фотограф щоденника "Geneva Free Press" в Ог.; 1969-79 працював в укр. відділі "Голосу Америки" як репортер-ред. та диктор, а відтак в Інформаційному Агенстві США (U.S. Information Agency) в пресовому відділі Африки (1979-89) та Бл. Сх. і Півд. Азії (1989-94). 1992 коротко працював як пресовий аташе в амер. посольстві в Києві. Гол. Вашингтонської Групи 1989-91. Позаштатний кореспондент БіБіСі 1994-2001 та автор ст. в "Ukrainian Weekly".

Д.М.

БІДА Михайло (Mychajlo Vida), економіст; н. 1907 в с. Ульгівок Рава Руського пов., Гал. Вищу освіту здобув в ун-тах Познаня і Варшави. 1939 в нім.-поль. війні попав у нім. полон. Після війни в таборі ДП в Нім., з 1950 США. В Чикаго працював зарірково не за фахом, вільний час присвячував екон. науці та публікуванню своїх праць. З-під його перв. вийшли укр., поль. та англ. мовами: "Основи екон. теорії" (1963), "Екон. політика в модерній державі" (1966), "Політ. екон. концепції у світлі історії" (1982), "Банкова система в СРСР", "Економіка сучасної України" та ін. Б. був проф. поль. екзильного ун-ту в Лондоні та дир. його філіялу в Чикаго. Підтримував амер. Республіканську Партію та її кандидатів

на през. США; отримав від них грамоти відзначення.

В.М.

БІДЯК Богдан (Bohdan Bidiak), гром. діяч; н. 23.11.1928 в с. Раковець Підгасцького пов., Гал., п. 3.12.1977 в Асторії, Н.Й. Сер. освіти здобув в укр. гімназії в Регенсбургу, до США приїхав 1957. В Нью-Йорку активний у гром. житті, ред. бюлетеню хору "Думка" в Нью-Йорку, організатор та гол. управи дитячого хору "Молода Думка". Також жив в укр. с. в Глен-Спей, Н.Й. Тут організував укр. коаліцію в місц. виборах та провадив укр. радіо програму.

БІЛАК Іван (John Bilock), кат. єп. візант. обряду в Пітсбургу; н. 20.6.1916 в МекАду (McAdoo), Пен.,

п. 8.9.1994 в Пітсбургу, похований на цвинтарі на горі св. Макрини в Юніонтанні (Uniontown), Пен. Вчився в Коледжі св. Прокопія в м. Лайл (Lisle),

Ілл. 1946 рукоположений, душпастирював у різних парафіях Пен. 1957 підвищений до сану монсеньйора, з 1963 парох катедри Івана Хрестителя в Монгалі (Munhall), Пен.; 1973 призначений єп.-помічником Візант. Архиепархії в Пітсбургу. 1979-80 був ректором Духовного Семінарії св. Кирила і Методія. 1993 після смерті архиеп. Т. Долиная став адміністратором Пітсбурзької Архиепархії.

В.М.

БІЛАН Віктор (Viktor Bilan), лісівник-проф.; н. 6.6.1922 в с. Водники пов Бібрка, Гал., п. 3.9.1992 в м. Накогдочес (Nacogdoches), Текс. Диплом з лісівництва в Мюнхені 1949, після чого переїхав до США. Здобув в Ун-ті Дюк (Duke) ступінь мгра (1954) і д-рат лісівництва (1957). Отримав дослідну стипендію і побував у Франц., Югославії, Нім. Викладав у Стейтовому Ун-ті

Стивена Ф. Австина (Stephen F. Austin State), проф. екології лісу і фізіології дерев. Чл. багатьох амер. і чужоземних т-в. Співатор *Forest Fertilization: Theory and Practice* (1968), *Root Development of Loblolly Pine Seedlings in Modified Environments* (1960) й ін.

В.М.

БІЛАНІЧ Іван (Ivan Bilanuch), кат. свящ., каноніст; н. 20.6.1913 в с. Воля Матіяшова, пов. Лісько, Гал. Богослов. студії закінчив у Римі в Ун-ті Пропаганда Фіде (д-р, 1941) і Lateranum (1944 д-р канонічного і цивільного права). Висвячений в Римі 1940, 1944-46 свящ. у таборах ДП і полонених в Італ. Від 1946 у США, був проф. і деканом в колегії св. Василя в Стемфорді (1946-48), 1948-79 парох у Бервіку, Пен. Ген. вікарій Філядельфійського митр. (1979-81), згодом парох церкви Царя Христа у Філядельфії (1979-98). Нагороджений крилошанськими відзнаками, потім підвищений до сану митрата (1986). Автор праць: "De evolutione Ecclesiae Orthodoxae Ucrainorum annis 1917-1942" (1943), "Synodus Zamostianensis an. 1720" (1944) та "Еволюція Укр. Прав. Церкви 1914-42" (2004).

М.С.

БІЛАНЮК Лариса (Larissa Bilaniuk), з роду Зубаль, дружина Олекси Б., лікар-радіолог, проф.; н. 15.7.1941 в с. Потік Рогатинського пов., Гал. До США прибула 1951. Освіту включно з мед. здобула в Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті в Детройті (1965), інтернатуру і спеціалізацію провела в Філядельфії, пізніше в Гайдельберзі (Нім.) і Парижі (ядерна рентгенологія). З 1973 викладала та 1982 стала звич. проф. Пен. Ун-ту в Філядельфії. Брала участь в багатьох міжнар. наук. конференціях у 18 країнах світу, в тому і в Україні. Автор понад 250 друкованих ст. в проф. журн. та розділів у книжках. Дчл. УВАН, НТШ, УЛТПА, керівного комітету укр.- амер. радіологічної групи та редакційної ради "Укр.

радіологічного журналу" (Харків). Іноземний чл. Академії Мед. Наук України (2001).

В.М.

БІЛАНЮК Олекса (Oleksa Bilaniuk), син Петра Б., фізик; н. 15.12.1926 в с. Сянічок, Сяніцького пов., Гал. На еміграції 1945-47 в Нім., 1947-51 в Бельгії, з 1951 в США. Студював інженерію 1947-51 на Лювенському Ун-ті. Студії фізики та математики

продовжив на Міч. Ун-ті (U. of Michigan), 1957 завершив ступенем д-ра ядерної фізики. 1958-64 викладав в Ун-ті Рочестеру, з 1964 проф. фізики Свартмор (Swarthmore) Коледжу, Пен., де в 1986 отримав почесний титул Centennial Professor of Physics. Як вчений-гість Б. проводив дослідження та доповідав у провідних ядерних лабораторіях Італ., Нім., України і Франц. та як проф.-гість викладав в Аргентині, Бразилії, Єгипті, Індії, Перу, Рос., Китаю, Марокко. Опублікував, сам і у співпраці з ін., численні наук. праці у провідних наук. журн. Америки і Європи. Разом з Дж. Сударшаном в 1962 обгрунтував гіпотезу, що існування квантів швидших від світла (т.зв. "тіхіонів") не суперечить теорії відносності Айнштейна. За дослідження ролі частинок альфа у структурі ядер (разом з В. Токаревським і Л. Слюсаренко) отримав від НАН України премію ім. К.Д. Синельникова (1995). Чл. гол. управ Ін-ту ім. Липинського, НТШ, УВАН (през. 1998-2005), чл. редакції англ.-мовної ЕУ (Encyclopedia of Ukraine), "Укр. фіз. журналу" (Київ) та "Світ фізики" (Львів), почесний чл. ТУІА (1987), дчл. УВАН, НТШ, НАН України (1992), Укр. Академії Інженерних Наук (1996), д-р гоноріс кавза Львів. Нац. Ун-ту ім. І. Франка. В Пласті одержав відзначення Вічного Вогню в Золоті.

Лит.: Га й да Р. Про одне повноцінне життя. "Світ фізики" (Львів), ч.2, 1997.

Д. Маркусь

БІЛАНЮК Петро (Petro Bilaniuk), батько Олекси Б., педагог, географ, біолог; н. 7.7.1894 в с. П'ядики Коломийського пов., Гал., п. 20.12.1977 у Філядельфії. Служив у леґіоні УСС і був старшиною в УГА 1918-21. Одержав д-рат в УВУ в Празі 1929 і став викладати в Вищому Пед. Ін-ті ім. Драгоманова, потім гімназійний учитель в Гал. Співпрацював в журн. "Шлях виховання і навчання" і "Рідна Школа", ст. в газ. В час 2 світ. війни гол. Укр. Допомогового Комітету в Сяноці, Гал., потім в Нім. та з 1951 в США. Викладав 1951-63 в Мерсі Коледж в Детройті. Дисертація чесь. мовою опублікована: "Sidla Podkarpatskū Rusi podle nadmořskū vulyky" (1929) і укр. мовою (1930). Нззка популярних пед. розвідок.

М.С.

БІЛАС Ярослав (Yaroslav Bilas), учитель, кооператор, гром. діяч; н. 7.5.1912 в Трускавці Дрогобицького пов., Гал., п. 20.12.1975 в м. Коговз (Cohoes), Н.Й. Закінчив гімназію в Дрогобичі, заочно студював в УТГІ в Подєбрадах, Чех., та працював в кооперації. Як чл. ОУН арештований поль. владою у зв'язку з нападом на пошту в Городку і засуджений на 2 рр. Вдруге арештований 1938-39. Під час війни працював у повіт. союзі кооператив в Дрогобичі, 1944 виїхав на Зах. В Нім. працював у таборових управах у Вангені й Міттенвальді. 1949 емігрував до США і поселився в Коговз. Активний в багатьох орг-ціях: гол. відділу ООЧСУ, окружної ради "Провидіння", чл. управи відділу УККА, виховник СУМ, дириг. хору, вів укр. радіо програму. Діяч Укр. Визвольного Фронту.

В.М.

БІЛЕЙЧУК Михайло (правдиве прізвище) див. *Панасюк Михайло*

БІЛЕЦЬКА Текля (Tekla Bilecka), з роду Серкез, учителька, дитяча письмен.; н. 7.12.1899 в Тернополі, п. 26.8.1965 в Чикаго, похована в м. Акроні, Ог. Закінчила учительську семінарію у Львові 1919 та вчила в різних школах Гал., від 1945 в таборі ДП в Інгольштадті, Нім. 1949 прибула до Чикаго, працювала урядовцем у бюрі. Писала оповідання для дітей ще в Гал. і містила їх в журн. "Світ дитини" і "Малі друзі", в США співпрацювала у "Веселці". Б. - чл.-засн. ОПДЛ. Авторка зб. "Бабусині казки" (1959) і виданої посмертно зб. "Квітка щастя" (1967).

БІЛЕЦЬКИЙ Роман (Roman Biletskyj), укр. емігрант в США з 1990; н. с. Завалів Підгасцького пов., Гал. В час війни брав участь у перехованні жид. нас., яке рятувалося з нім. гетто. Від липня 1943 до березня 1944 Б. і його сім'я переховували 24 жидів різного віку, даючи їм сховок і забезпечуючи харчами у викопаних бункрах. Всі жид. в'язні вижили і по війні розійшлися по світу. Б. залишився під сов. владою; 1990 дістався на зах. і живе в Рочестері, Н.Й. Його вчинок рятування жидів став відомим і його відзначили різні жид. групи. Він їздив до Ізраїля і там його шанували "праведником серед народів" (righteous among the nations). 23.10.1995 його відзначили в Нью-Йорку жид. орг-ції США у присутності 5 осіб, яких врятував Б.

В.М.

БІЛЕЦЬКИЙ Федір (Fedir Biletsky), правос. свящ.; н. 21.2.1908 в Дубні на Волині, п. 13.5.1985 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Походив з давнього священничого роду на Волині. Богословські студії закінчив у Варшавському Ун-ті 1932. Спочатку був свящ. на білоруських землях, опісля в Городку на Волині. В час 2 світ. війни Б. опинився в Берліні, де zorganizував 1940 укр. правос. парафію св. Михаїла, а теж опікувався громадами правос. робітників вивезених з України на

роботи до Нім. Після війни душпастирював в юрисдикції УАПЦ в таборах ДП в місц. Фюссен, Фрайман, Шляйсгайм. Від 1949 в США. Як митрофорний протоієрей був настоятелем правос. парафій в Пітсбургу, Детройті, а від 1957 катедрального собору св. Володимира в

Чикаго. Помітно скріпив культ. життя парафії (розбудова українознавчої школи, щотижнева радіо-програма, видавання "Хроніки Собору св. Володимира"). Піднесений до чину протопресвітера, очолював чикагський деканат, був чл. Митрополичої Ради УПЦ в США. Спричинився до укр. екуменізму своєю співпрацею з укр. католиками в 1968-73, коли відпустив собор до вживання групі укр. католиків "старокалендарників".

Д.М.

БІЛИЙ Гнат (Ігнатій) (Hnat [Ignace] Bilyj), коз. політ. діяч в діаспорі, журналіст; н. 1886 в Ольгінській станиці на Кубані, п. 28.3.1973 в Нью-Йорку, похований в коз. дільниці рос. правос. цвинтаря св. Володимира в м. Джексон (Jackson), Н.Дж. Закінчив фіз.-математичний фак. в Петербургу. Верховний Отаман коз. війська на Кубані, депутат Кубанської Крайової та Законодавчої Рад, Верховного Коз. Круга Дона-Кубані-Терека. На еміграції в Чех., Нім., Франц. і Альжирії, ред. "Козака", "Голосу козацтва", "Вільного козацтва" і "Козацтва". 5 рр. був асистентом при кафедрі гідротехніки на інженерному фак. УГА. З 1950 у США. Як представник Кубані входив до АБН.

В.М.

БІЛИЙ Олександр (Oleksander Bilyj), інж., гром. діяч; н. 15.6.1917 в Перемишлі, п. 1.5.1995 в м. Лейкленд (Lakeland), Фльор., похований в Плент-Ситі (Plant City),

Фльор. Син емігрантів у Польщі, часто змінював місце проживання (Волинь, Білорусь). 1943 вступив до Дивізії "Галичина", де був командиром сотні. Після війни в амер. полоні, згодом в таборах ДП в Нім., звідки переїхав до США. В Клівленді активний у гром. житті, гол. ОДВУ; діяч ОУН А. Мельника. Під кін. життя жив на Фльор.

В.М.

БІЛИЙ Степан (Stepan Bilyi), інж.-технолог, сусп. діяч; н. 21.7.1911 в Чорному Острові на Львівщині, п. 4.5.1995 в Детройті. Студіював на політехніці у Варшаві та в Бреславі, Нім. Провідний чл. ОУН А. Мельника в США в Детройті, гол. окружної управи ОДВУ, заст. гол. централі ОДВУ, тереновий провідник ОУН, довголітній гол. Рідної Школи в Детройті і активний в багатьох орг-ціях.

БІЛИК Андрій (Andrij Bilyk), журналіст, гром. діяч; н. 1948 в Нім. Дитиною прибув з батьками до США. Активіст в пласт. і студентських орг-ціях, гол. укр. студентського клубу і чл. управи Союзу Укр. Студентських Т-в Америки. Випускник Сиракузького Ун-ту (історія і журналізм). Співпрацював в "Ukrainian Weekly", в 1972-79 видавав "Dialogue", квартальник молоді. Ред. "The Post-Standard" в Сиракузах. 1977 у Вашингтоні призначений дир. публікацій Амер. Асоціації Мед. Забезпечення. Автор книги про "міста-побратими" і їх включення до ювілею 200-річчя США. Ред. і видавець полемічної публікації "Open Letters".

В.М.

БІЛИК Кирило (Cyril Bilyk), лікар, гром. діяч; н. на Полтавщині, п. 1924 в Нью-Йорку. До Америки приїхав, правдоподібно 1908. В 1909 Б. вже належав до Укр. Клубу в Чикаго. 1913 студіював на філософ. фак. Чикагського Ун-ту і рівночасно на мед. фак. у Мед. Коледжі Раш (Rush Medical College), який закінчив 1917. Разом із В. Сіменовичем та о. М. Струтинським був орг. Укр.

Самоосв. Клубу, який заснував Техн. Коледж ім. І. Франка. Опісля включився в працю УРС, де став чл. гол. управи. Б. спочатку співпрацював з Федерацією Українців Америки і був у складі укр. делегації до през. Вільсона з проханням проголосити Укр. День, що амер. Конгрес схвалив. 1919-20 разом з конгресменом Джеймсом Геммілем (Hamml) їздив до Парижу як делегат Укр. Нар. Комітету сприяти укр. делегації на Міровій Конференції у Версалі. Опісля, розчарований Міровою Конференцією, Б. написав серію ст. до "Свободи", але згодом відійшов від усякого політ. і гром. життя, займаючись тільки лік. практикою.

Д. М.

БІЛИК Олександр (Alexander Bilyk), хемік-дослідник, сусп. діяч; н. 14.6.1921 в с. Свистільники Рогатинського пов., Гал. Сер. освіту здобув у Станиславові 1940, 1941-44 студіював у Львівській Політехніці. 1944 вступив до Дивізії "Галичина", після війни в полоні в Ріміні (Італ.), з 1947 студіював у Мадридській Політехніці, яку закінчив дипломом з індустріальної хемії, а 1953 д-ратом. Переїхав до США і поселився в Філядельфії. Працював у дослідному центрі мін-ва сіль. госп-ва в галузі органічної хемії і полімерів. Брав участь у багатьох наук. конференціях у США і за кордоном. Автор понад 50 наук. праць англ. й еспанською мовами (деякі у співавторстві) та 5 патентів. Д.чл. НТШ та ряду амер. проф. т-в. Активний в укр. гром. житті. 1968-92 заст. гол. предсідника "Провидіння", 1977-97 гол.

ЗУАДК, віцепрез. Укр. Щадниці в Філядельфії, гол. відділу ТУІА (1971-72) Братства Дивізійників, хору "Прометей" та ін. Ст. в укр. пресі.

В.М

БІЛИНСЬКИЙ Богдан (Bohdan Bilynsky), інж.-агроном, учасник визвольних змагань 1918-20, гром.-політ. і кооп. діяч, н. 27.4.1898 в с. Пчани Жидачівського пов., Гал., п. 29.11.1979 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Після закінчення гімназії у Львові 1916 служив в австр. армії. 1918 перебував у Фрайштадті (Нім.) для організування укр. полонених до Сірої Дивізії Армії УНР, а потім працював у Києві при австр. штабі; після упадку гетьманату був командиром гарматної батареї в осадному корпусі Січових Стрільців. 1919 воював як сотник УГА на поль.-укр. фронті, в квітні попав у поль. полон у Вадовицях, звідки після 5 місяців утік до Чехо-Слов. Студіював у Празі, де 1926 закінчив агрономію, повернувся до Гал. Дир. Союзу Кооператив у Городенці та Львові, чл. Ревізійного Союзу, провідний діяч Сіль. Господаря. Обраний послом до поль. союму від Радикальної Партії з Городенщини (1930-34), в час пацифікації арештований поляками в Коломиї; з 1939 в Генерал-Губернаторстві, з 1944 в Нім., з 1949 в США. Жив у Чикаго, співзасн. кооператив "Самодопомога" і "Самопоміч", чл.-засновник спорт. т-ва "Леви", гол. відділу УБС ім. І. Франка.

В.М

БІЛИНСЬКИЙ Василь (Vasyl Bilynsky (William Bilinsky)), кат. свящ., крилошанин; н. 20.12.1939 в Брукліні, Н.Й. Студіював в Семінарії Пресвятого Серця (Sacred Heart Seminary) в Детройті (1953-57), в Колегії св. Василя в Стенфорді, Конн. (1957-61) та в Кат. Ун-ті у Вашингтоні, Д.К., де здобув ступінь мгра, а в 1983 в Півд. Ун-ті в Нью-Орлінс (Southern University of New Orleans) ступінь д-ра психології. Має також свідоцтво шт. Люїзіяни як консультант із боротьби зі

зловживанням наркотиків. Висвячений 2.2.1965 в Чикаго, де душпастирював при кафедрі св. Миколая (1965-79), був ген. вікарієм (1975-80), апостольським адміністратором (1980-81), парохом церкви св. Йосифа (1982-83 і 1987-92) та канцлером епархії св. Миколая (1986-92). Опісля на відпустці від душпастирської праці в УКЦ.

Д. М.

БІЛИНСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Bilynsky), кат. свящ., гром. діяч; н. 30.1.1911 в Ковтсвілі (Coatesville), Пен., п. 6.3.1986 в Пассейку (Passaic), Н.Дж. Теологічні студії закінчив у Станиславівській семінарії. Після свячення 1935 вернувся до США, був парохом укр. гр.-кат. парафій Пен. і Н.Дж., найдовше в церкві св. Миколая в Пассейку (1948-82), ред. місячника "Місіонар" у Філядельфії (з 1942). Також гол. Союзу Українців Католиків "Провидіння" (1947-58), співред. укр. щоденника "Америка" у Філядельфії. Б. був патріархальним діячем і меценатом. Піднесений до сану митрофорного протосрея (1968).

М.С.

БІЛИНСЬКИЙ Іван (Ivan Bilynsky), адвокат, гром. діяч; н. 24.3.1905 в м-ку Кестл Шенон (Castle Shannon), Пен., п. 22.3.1985 в Клівленді. 1930 закінчив юридичні студії в Клівленді й тут працював адвокатом протягом 10 рр., 2 рр. був заст. гол. прокурора, чл. міської ради. Після війни був довголітнім фін. секр. укр. кат. парафії свв. Петра і Павла. Добре відомий і активний в житті укр. громади, яка 1978 за заслуги відзначила його спеціальною грамотою.

БІЛИНСЬКИЙ Ігнат (Ignatius Bilinsky), журналіст, гром. діяч і активіст націоналістичних орг-цій в Гал., Нім. й США; н. 1.11.1917 у Філядельфії, там п. 4.8.1992, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Хлопцем переїхав до Гал. і там виховувався. Сер. освіту здобув в Самборі й Станиславові, де закінчив пед. ін-т. З 1947 в Нім.,

командант табору укр. ДП в Розенгаймі (Баварія), 1947 повернувся до США, жив у Філядельфії. У молодих рр. вступив до ОУН, згодом активний в ОУН С. Бандери. Перший тереновий провідник ЗЧ ОУН в США та довголітній чл. теренового проводу, чл. гол. проводу ЗЧ ОУН; співзасн. ООЧСУ, її кількакратний гол. та провідний діяч Укр. Визвольного Фронту, ред. "Вісника ООЧСУ"; адміністратор і ред. газ. "Америка" та діяч Об'єднання Укр. Католиків "Провидіння" (Філядельфія). Також діяльний в УККА - ген. секр., гол. в 1980-92, секр. Панамер. Укр. Конференції, довголітній ген. секр. та заст. през. СКВУ; співзасн. і гол. крайової екзекутиви АБН у США, орг. багатьох сусп. акцій (будова пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, дослідження голодомору в Україні). Автор ст., ред. різних вид. укр. і англ. мовами, відзначений Шевченківською "грамотою волі", почесний гол. УККА.

V.M.

БІЛИНСЬКИЙ Мирон (Myron Bilynskyi), графік, маляр; н. 7.4.1914 в с. Янчин Перемишлянського пов., Гал., п. 21.7.1984 в Нью-Йорку. 1935-39 студіював в Академії Мистецтв у Кракові, 1939-41 ілюстратор книжок в Укр. Вид-ві в Кракові, декоратор виставових вікон у Ляйпцігу. Після війни брав участь у мист. виставках у Мюнхені, Регенсбурзі і в міжнар. виставках у Парижі, Амстердамі. До США прибув 1952, працював у студії В. Баранського, яка занималася церк. малярством. Б. був графіком, ілюстратором книжок і журн., малював також побутові сцени, красвиди, архітектурні пам'ятки та розмальовував церкви.

B.T.

БІЛИНСЬКИЙ Роман (Roman Bilynskyi), інж.-механік, старшина УГА, гром. діяч; н. 5.12.1891 в с. Пчани Жидачівського пов., Гал., п. 23.5.1977 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Був старшиною австр. армії та УГА. Працював у секретаріаті військ. справ ЗУНР, 1920 був командиром Київ. дивізії Армії УНР. Вищі студії розпочав у Львівській Політехніці, а закінчив їх у Відні дипломом інж. 1920 очолив комісію розбудови промислу при Т-ві Укр. Інж. у Львові, був дорадником для вибору проф. знання в Т-ві "Рідна Школа". Опрацював довідник до екон. географії Гал., започаткував орг-цію вишколу молодих укр. ремісників (при т-вах "Праця" і "Зоря"). В час війни на еміграції в Нім., де вів допомогову акцію серед робітників, вивезених до Нім. З 1949 в США, на поч. 1950-их був гол. Об'єднання Українців "Самопоміч" в Нью-Йорку.

M.C.

БІЛИНСЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Bilinskyi), проф.-політолог, совєтознавець і дослідник нац. питання у СРСР; н. 26.2.1932 в

Луцьку. На поч. 1950-их прибув до США. Студіював політ. науки в Гарвардському та Принстонському ун-тах (д-рат 1958), викладав в ун-тах Ратгерс і Пенсильванії, з 1965 в Делеварському Ун-ті в Ньюарку, Дел., звич. проф. (1969), проф.-гість у Колумбійському Ун-ті (1976). Б. здобув кілька стипендій та дослідних грантів. Д.чл. УВАН та ряду амер. проф. т-в. З 1979 віцепрез. УВАН, 1987-91 її през. Автор книжки *The Second Soviet Republic: The Ukraine after World War II* (1964) та ще двох монографій. Низка ст. і розділів у збірних працях, рецензій в журн. "The Annals of the Ukrainian Academy of Sciences", "The Ukrainian Quarterly",

"Problems of Communism", "Nationalities Papers", "Укр. Історик", "Сучасність" та ін.

V.M.

БІЛОБЕРЕЖЕЦЬКИЙ Борис (псевд.) див. *Вишнівський Сергій*

БІЛОВУС Йосип (Yosyf Bilovus), журналіст-публіцист, письм., діяч гетьманського руху, меценат; н. 1.1.1901 в Мон-

треалі, Кан., п. 1.6.1987 в Сент-Пітерсбург, Фльор., похований на Укр. Нац. Цвинтарі у Вашингтоні, Д.К. Студії у Йорктоні (Саскачеван) і на філософ. фак. а Ун-ті МекГілл у Гамілтоні. У Йорктоні заснував журн. "Сяйво", де містив патріотичні вірші, оп., сміховинки. Писав ст. до "Кан. Фармера". Був засновником журн. "Нова Ера", кореспондентом агентства "United Press". В Детройті з кін. 1930-их, дописував до журн. "Пора", "Нова Зоря", а згодом став їх співроб. Б. автор "Короткого нарису історії України" в англ. мові (3 вид.) Разом з дружиною Анастасією 1939 заснував в Детройті журн. "Жінка", був видавцем часопису "Новий Час" (1938). Активний в церк. житті і меценат кат. парафії; очолював крайову гетьманську орг-цію (1950-53). З 1940 жив на Фльор. у Сент-Пітерсбургу, співфундатор гр. кат. Богоявленської церкви. При Ін-ті ім. В. Липинського у Філядельфії створив Фундацію ім. Й. і А. Біловусів в сумі 50 тис. дол. Довголітній гол. Т-ва Укр. Сеньйорів у Сент-Пітерсбургу. Автор книжки *A Brief Outline of Ukrainian History*.

M.C.

БІЛОГРУД Ігор (Ihor Bilohrud), композитор, піяніст, муз. педагог; н. 17.12.1916 в м. Ромни на Полтавщині, п. 2.3.1992 в Чикаго. 1938-41 студіював на композиторсько-теоретичнім фак. Київ. Консерваторії (у Л. Ревуцького, В.

Грудина та М. Недзведського), опісля в Нім. у Вищій Муз. Школі (Hochschule für Musik) в Гайдельбергу, Карльсруге (кляса Г. Нестлера). В 1946-87 виступав в Європі та Америці як соліст та акомпаньатор. Б. вів власну муз. студію (1951-85) в м. Бервин (Berwyn), Ілл, організував щорічні концерти учнів. Основні твори Б.: опера "Ольга Київська" (лібретто Л. Полтава); дві кантати: "Мазепинським шляхом", "Сонце свободи" (Г. Черинь), симфонічна поема "Степ", дві балетні сюїти для оркестри, музика до "Лісової пісні" Л. Українки для камерної оркестри; фортепіянові твори сольо і на 4 руки; "Промінь" (Н. Лан) і "Пророцтво" для хору і оркестри, "Експедиційор" І. Франка для мішаного хору, бл. 60 солоспівів (до текстів Л. Українки та ін.), пісні для дітей ("Впертий кіт", ін.). Одержав нагороди за "Сонце свободи" та оперу. Б. видав у США два фортепіянові твори: "У степу" і "Танок". Значна частина композиторської творчості лишилася неопублікованою і передана в Україну.

Лит.: Недзведський М. І. Білогруд. "Вісті", березень 1967; Черинь Г. В пошану композиторові І. Білогрудові. "Свобода", 28.5.1986.

Д. М.

БІЛОЗОР Володимир (Volodymyr Bilozor), лікар, учасник визвольних змагнень; н. 24.11.1890 у Львові, п. 17.10.1969 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював медицину в Львові й закінчив у Празі (1925). Вступив до УСС, полковим лікарем в УГА. У 1920-их в Коломиї, від 1930 гол. філії Укр. Гігієнічного Т-ва і заст. гол. Укр. Лік. Т-ва. 1933 заснував амбулаторію для бідних пацієнтів. Філантроп, популяризатор гігієни серед народу. У

1940-их викладав основи першої допомоги в старшинській школі ОУН в Коломиї, чл. військ. управи Дивізії "Галичина". Нв еміграції в Нім. був таборовим лікарем в Нойбасрні (Neubayern) і Ділінгені (Dillingen). Від 1949 в США, вів лік. практику в Філядельфії. Автор ст. у журн. "Лік. Вісник".

М.С.

БІЛОЗОР Марія (Maria Bilozor), з роду Фединська, дружина Володимира Б., жін. гром. діячка; н. 19.1.1894 в Гусакові на Перемищині, п. 28.9.1994, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Під час визвольних змагань служила в мед. частині УГА. Після війни поселилась в Коломиї, включилася в гром. життя, зокрема в "Кружку руських жінок", згодом у Союзі Українок; гол. Комітету Допомоги В'язням (1930-31), а в час 2 світ. війни піклувалася політв'язнями і полоненими з Червоної Армії. З 1944 на еміграції в Нім., в таборі ДП в Ділінгені, гол. делегатури Об'єднання Укр. Жінок. 1949 переїхала до США, жила в Морріставні (Morristown), Н.Дж. Активна в СУА (відділ у Джерзі Сіті).

Н. П.

БІЛОН Петро (Petro Bilon), првос. свящ.-протоєрей, учасник визвольних змагнень 1917-20 і гром. діяч; н. 4.1.1879 у Василькові на Київщині, п. 7.8.1959 в Пітсбургу, Пен. Богословські студії закінчив у Кам'янці-Подільському. За УНР служив в авіації й працював начальником канцелярії повітряної фльоти. З 1921 в таборі інтернованих у Поль. в Щипйорні (Szczypiorno), військ. капелян, розвинув вид. діяльність, видавав "Рел.-Наук. Вісник". З 1924 в США, коротко душпастирював у Батлері (Butler), Пен., згодом призначений сп. І. Теодоровичем на священнику працю до Кан. Був душпастирем у Форт Вільямі (Fort William), Онтаріо. Активний у "Рідній Школі" і "Просвіті", організував допомогу укр. емігрантам в Європі. 1926-30 працював душпастирем

у Гамільтоні, згодом у Торонто і в Едмонтоні та знов у Форт Вільямі. Пізніше Б. переїхав на священослужіння до США. Працював у парафіях Пен., найдовше в Філядельфії і Пітсбургу. Був заступником гол. консисторії УПЦ в США, ред. її органу "Дніпро" (1930-50), керував вид-вом "До світла". Б. автор книжок "950-літні роковини Руси-України 988-1938" (1938), "Правдива Церква укр. народу" (1947), "Ukrainians and Their Church" (1953), 2 тт. "Спогадів" (1952, 1956) та ін.

В.М

БІЛОН Петрусь (Patrick Bilon), театр. артист, радіожурналіст, ліліпут укр. походження, 86 см

заввишки; н. 1940 в Янгс-тавні (Youngstown), Ог., п. 27.1.1983 там само. Вів успішну укр. радіо програму в Янгс-тавні, Ог. в 1970-их та

керував крамницею укр. сувенірів. Виступав з рекламними оголошеннями по радіо і телебаченні. Грав провідну роль в фільмі "E.T. the Extra-Terrestrial" (Міжпланетний гість). Належав до багатьох укр., зокрема прицерк. організацій, кат. парафії св. Тройці та брав активну участь в амер. орг-ціях ліліпутів (Little People of America).

В.М.

БІЛОН-БІЛЕЦЬКИЙ Святослав (Swiatoslaw Billon-Bilecky), проф. управлінських наук; н. 4.5.1929 в с. Губенка на Житомирщині. Студіював управління (management) в Міч. Ун-ті (University of Michigan), mgr. адміністрації підприємств 1953, д-рат здобув у Міч. Стейтовому Ун-ті (Michigan State) 1960. Проф. і декан Міч. Стейтового Ун-ту в Школі Адміністрації в Фед. Ун-ті Багія (Bahia) в Бразилії 1961-65, в 1965 повернувся до США, поселився в Дел., проф. управління в Ун-ті Дел. 1965-98. У 1990-их в

Україні, Білорусі й Росії - дорадник з приватизації, отримав стипендію Фулбрайта і викладав у Київ. Ун-ті. Автор *Experiential Exercises* (у співавторстві з J. Busckey, 1991), цілого ряду заг. теоретичних праць про сов. і постсов. економіку в амер. і укр. журн.

В.М.

БІЛОПОЛЬСЬКИЙ Андрій (Andrij Bilopolsky), псевд. Білополе, гром. діяч і публіцист; н. 1.12.1892 на Херсонщині, п. 30.9.1986. Випускник Київ. Комерційного Ін-ту 1918, учасник визвольних змагань. Брав участь у 3 військ. з'їзді, обраний чл. Укр. Військ. Комітету, чл. УЦР. Один із засновників Укр. Союзу Хліборобів-Державників у Відні. З 1930 в Аргентині, брав участь у заснуванні Союзу Укр. Гетьманців-Державників, видав з 1936 9 чч. неперіодичного журн. "Плуг та меч", гол. "Просвіти" в Аргентині (1935-36). Від 1956 в США, співпрацював з Лігою визвольних народів СРСР, т.зв. Паризьким Блоком. Видав працю рос. мовою "СССР на фоні прошлого Росії" (1973).

В.М.

БІЛОСТОЦЬКИЙ Тиміш (Tymish Bilostockyj), педагог, гром. і пласт. діяч; н. 6.3.1905 у Львові, п. 6.7.1995 в Озон Парку, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студії закінчив у Львові драгоном філософії. Зі студентських рр. активний у Пласті (курінь "Орден Залізної Остроги"), одержав найвище пласт. відзначення від Верховної Пласт. Команди ще в 1922. Після розв'язання Пласту 1930 Б. був чл. красового пласт. проводу (Пласт. Центр). Учителював у Торг. Школі, опісля у Кооп. Ліцею в Львові. Студіював музику і грав на вальдгорні в оркестрах Оперного Театру у Львові та Львів. Фільгармонії. В 1944-45 з рамени УЦК опікун укр. молоді засланої до Нім., про що написав спогади, видані Братством Дивізійників (2002). Після 2 світ. війни перебував у таборі ДП в Регенсбургу, де працював в ІРО та міжнар. орг-ції христ. молоді (YMCA). У США з

1950, жив у Квінсі (Queens), Н.Й., діяч Пласту, пластун-сеньйор керівництва, засновник І Куреня ім. О. і С. Тисовських, 1950-60 видавав "Вогонь Орліної Ради". Діяч УНС та в церк. громаді Покрови Матері Божої; дяк і дириг. хору.

В.М.

БІЛОУС Антін (Antin Bilous), видавець у Києві, Авгсбурзі, Нім., і Нью-Йорку; н. 1892 в Батурині Чернігівської губ., п. 1955. Учасник визвольних змагань 1917-20, між світ. війнами на Волині. В час нім. окупації 1942-43 видавав і продав у Києві рел. книжки й ікони. На еміграції в Авгсбурзі (Нім.) – літ. твори, календарі, підручники для шкіл, словники. В Нью-Йорку створив власне вид-во, з 1953 разом з Ю. Тищенком, згодом "Книго-спілку", якої став гол.; видав ряд книг з укр. літератури, перевідав 12 тт. творів Л. Українки, історію М. Грушевського, словники Г. Голоскевича, М. Подвезька та ін.

В.М.

БІЛОУС Іван (Ivan Bilous), педагог, кооператор, військ. і гром. діяч; н. 13.9.1892 в с. Путятинці Рогатинського пов., Гал., п. 17.8.1976 в Детройті, похований в Акроні, Ог. Учительську семінарію закінчив в Тернополі. Під час I світ. війни служив в австр. армії, перейшов до Легіону Січ. Стрільців, згодом був старшиною в УГА та Армії УНР. Повернувшись із поль. полону, був дир. школи в Сернках Середніх на Рогатинщині, звідки перенесений до зах. Поль. З 1942 в Рогатині дир. повіт. союзу кооператив, з 1944 в Австр., 1949 емігрував до США. Дир. "Рідної Школи" в Детройті (1952-71); інспектор шкіл в системі Шкільної Ради УККА, співзасн. Укр. Архіву-Музею в Детройті. Діяч ветеранських та оса. орг-цій, провідний чл. ОУН А. Мельника і ОДВУ. Екзильний уряд УНР надав Б. рангу полк. Ст. в пресі.

В.М.

БІЛОЦЕРКОВИЧ Ярослав (Jaroslaw Bilocerkowycz), педагог-політолог, проф. ун-ту; н. 2.12.1951

в Чикаго. Студіював в Сх. Ілл. Ун-ті в Чарлстоні (Charleston), Ілл., де здобув ступінь мгра (1975), а д-рат у Вашингтонському Ун-ті (1983) у Сітлі, Ваш. Викладав в Ун-ті Теннесі (1984-85), а опісля в Дейтонському (Dayton) Ун-ті, Ог. Автор праці *Soviet Ukrainian Dissent; a Study of Political Alienation* (1988), низки ст. і рецензій. Чл. редколегії "The Nationalities Papers", чл.-кор. УВАН.

БІЛЯЙВ Володимир (Wolodymyr Bilajiw), журналіст, поет, гром.-політ. діяч; н. 5.6.1925 в с. Моспине

Макіївського р-ну Донецької обл., п. 12.2.2006 у Норт Палм Біч, Фльор. 1943 вивезений до Нім. Після війни студіював журналістику в УТП в Регенсбургу, а

після переїзду з Австрал., де перебував 1949-54, міжнар. відносини в Пен. Ун-ті в Філядельфії (1956-60). Співвласник приватного будівельного підприємства. Увесь час співпрацював з укр. пресою в Нім., Австрал. і США, зокрема прихильною до УРДП. Ст. на літ. та гром. теми. 1953-54 ген. секретар Міжнар. Ради Імігрантів Австрал., 1982-84 ред. місячника УНРади "Мета", гол. УНРади 8 скликання (1980-84). У розколі УРДП 1967 підтримав групу М. Степаненка. Як поет випустив у Філядельфії зб. поезій "Поліття" (1970), "По той бік щастя" (1979) та монографію "Олена Шишацька – оперна зірка" (1981), "Осіньна обнова" (2001), "На неокраїні крилі", штрихи до літ. портретів зах. діячів (2003). 1991 став керівником укр. секції "Голосу Америки". Чл.-кор. УВАН, чл. Спілки Письм. України, друкується також у пресі на Україні. З 2000 жив у Вест-Палм-Біч (West Palm Beach), Фльор.

В.М.

БІЛЯК Марія (Maria Biliak), з роду Ляхович, дружина посла поль. союму Степана Б., жін. діячка в Гал., Нім. і США; н. 17.9.1894 в Гал., п. в листопаді 1970 в Маямі, Фльор. Засновниця й гол. Союзу Українок у Городку, чл. гол. управи СУ у Львові. На еміграції гол. Об'єднання Укр. Жінок брит. зони Нім., згодом чл. управи СУА.

БІЛЯК Степан (Stepan Biliak), адвокат, гром і політ. діяч; н. 1890 на Бойківщині, п. 1950 в Маямі, Фльор. 1918-19 секр. УНРади у Львові й Станиславові, 1919-20 секр. диктатора ЗУНР; 1928-39 посол поль. союму від УНДО з бойківської округи Самбір, Лісько, Старий Самбір, суд. оборонець укр. політв'язнів. На еміграції в Нім., гол. Укр. Центр. Допомогового Комітету на англ. зону Нім. в Бльомберзі (Blomberg). Емігрував до США.

БІЛЯК Степан (Stephen Bilak), правос. свящ., протосрей, сп., церк. і гром. діяч; н. 17.8.1917 в Ужгороді на Закарпатті, п. 10.11.2006 в Купер-Ситі (Cooper City), де і похований. Сер. освіту здобув у Мукачеві, а духовну в монастирі оо. Василіян на Чернечій Горі,

доповнив її у правос. духовній семінарії у Варшаві. Висвячений 1943, душпастир правос. українців в Берліні до 1945. Після війни настоятель укр. правос. парафій у брит. зоні Нім. (Госляр, Райне). Працював також учителем у початкових школах і гімназії. В грудні 1949 переїхав до США, свящ. в шт. Оклахома, Мінн., Р.Айл. і Н.Дж. 1963-81 настоятель катедральної парафії св. Володимира в Філядельфії, де збудував новий катедральний храм. 1963 відзначено Б. мітрою, а 1972 протопресвітерством. Довгі рр. був заступником гол., а 1981-83 гол. консисторії УПЦ в США, деканом філядельфійського

деканату, духовним опікуном Укр. Правос. Ліги, гол. контрольної комісії УНС (1978-90) і почесний чл. УНС з 1990. Співпрацював з укр. відділом "Голосу Америки". 1983 у пенсійному віці перебрав душпастирство парафії св. Миколая в Купер-Ситі (Cooper City), Фльор., де збудовано новий храм 1992; прийняв юрисдикцію Київ. патріярхату. 2002 Патріярх Філарет хіротонізував Б. вікарним єп. Бориспільським. Опісля призначений керуючим Укр. Прав. Вакаріату УПЦ Київського Патріярхату в США і Канаді. В мирі Степан, 2002 постригся в ієромонахи з ім'ям Стефан.

В.М.

БІЛЯНСЬКИЙ Михайло (Mykhailo Bilianskyj), один з перших дяковчителів у США, композитор-аматор; н. 1871 в Белзі Сокальського пов., Гал., п. в 1950-их Дяківську школу закінчив у Перемишлі. Прибув до США 1906 і працював при різних церквах і церк. школах в Оліфанті, Маганой-Ситі, Пен., та інде. Компонував для культ.-осв. потреб пісні: "На добраніч", "На скін Тараса", оперетку "Ох, та не люби двох", "Коляди", Службу Божу на Сімажор. Композиції Б. видало Муз. Вид-во в Маганой Ситі та Укр. Муз. Бібліотека в Нью-Йорку. Б. також автор комедії "Арендар в клопоті" (1916).

В.М.

БІНГГЕМТОН (Binghamton), м. над р. Саскеганна (Susquehanna) в півд.-центр. частині шт. Нью-Йорк, 185 км на півд. зах. від Албані й 210 км на півн. зах. від Нью-Йорку, нас. м. 47,380 (2000), в тому бл. 790 українців; в метрополітальній окрузі Б. 3,325 українців. Вони поселилися тут з поч. 20 ст. з пов. Броди, Березів, Лісько та зі Закарпаття. Працювали на фабриках взуття. Першу гр.-кат. церкву св. Духа заснували закарпатці. Гал. українці заснували 1939 окрему парафію Пресв. Серця, що знаходиться в сусідньому м-ку Джонсон-Ситі (Johnson City), а до неї належать українці в Б. та в Ендікоті

(Endicott). Тут збудовано 1977 нову дерев'яну церкву в гуцульському стилі. Парафію адмініструють оо. Василіяни. Активніші свящ. Тит Лазор, Григорій Хміляр, Севастіян Шевчук та Микола Струць. При парафії існують цвинтар, музей-кімната нар. мистецтва. Зі світських орг-цій першими були братські союзи – 2 відділи УНС, і "Провидіння", гром. дім. З 1946 діяла школа українознавства. Місцеві українці були обирали до міськ. ради.

В.М.

БЛАВАЦЬКА-ДИЧКІВНА Євдокія (Yevdokija Blavatsky-Duchkivna), з роду Дичко, дружина Володимира Б.; драм. артистка, радіодиктор. Н. 18.5.1921 в с. Дам'янів Рогатинського пов., Гал.,

п. 30.9.2000 у Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. 1935 вступила до театру Й. Стадника, в якому 1937 зіграла свою першу велику

ролю в опереті "Синя квітка" Дмитра Николишина, а 1939-41 виступала у Львів. Держ. Драм. Театрі ім. Л. Українки, де доповнила театр. освіту в драм. студії цього театру. 1941-44 Б.-Д. виконала низку ролей у Львів. Оперному Театрі під режисурою В. Блавацького, зокрема Галини в "Ой не ходи, Грицю", Сабіни в "Йоганна, жінка Хусова", Донни Соль в "Камінному господарі", Еме в п'єсі Кубіс "Любов на здоровий розум" та ін. Талан Б.-Д. блискуче виявився на еміграції в Ансамблі Укр. Акторів в Нім., згодом в США: Маргіт в опереті Франца Легара "Жайворонок", а особливо Уля в "Мині Мазайлі", Любуня в "Народнім Малахю" М. Куліша. Ці ролі поставили Б.-Д. в ряди передових акторів у діаспорі. Вона мала також великий успіх у п'єсах Люкrecioя А. Оде в Європі та в

"Інспектор приходить" Джона Б. Прістлі в США. Остання її п'єса в Філядельфії з Блавацьким була "Невідомий воїн". Після смерті Блавацького ще виступала в п'єсі "Чай у пана прем'єра" З. Тарнавського та Б. Нижанківського. 1951-91 провадила популярну в Філядельфії укр. радіопрограму ім. В. Блавацького.

В.М.

БЛАВАЦЬКИЙ Володимир, дійсне прізвище Трач (Volodymyr Blavatsky Trach), визначний актор, режисер, театр. діяч; н. 15.11.1900 в Косові, Гал., п. 8.1.1953 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі, Пен. Дебютував на сцені в мандрівній трупі В. Коссака 1919; 1921 перейшов до театру "Бесіда" під керівництвом О. Загарова,

1923 до ансамблю Й. Стадника, рік пізніше дебютував як режисер в трупі В. Демчишина. З 1926 продовжував працювати як режисер та актор у "Театрі Людовому" (1926-27). На запрошення Л. Курбаса 1927, в час українізації, яку тоді дозволяла рад. влада, виїхав до Харкова, тодішньої столиці України, де виступав у театрі "Березіль". Досвід в експериментально-авангардному театрі та співпраця з Л. Курбасом стали ключевим поворотом в театр. діяльності Б. Там він відчув, що укр. театр вийшов, як про це пише він у своїх спогадах, "із загумінкового етнографізму на широкі шляхи творчості у світовому масштабі". Коли Б. виїхав на відвідини до Гал. весною 1928, поворотної візи в Рад. Україну не одержав і він залишився в Гал., де став мист. керівником театру ім. Тобілевича в Станиславові. 1933 zorganizував новий театр "Заграда", який 1938 об'єднався з театром ім. Тобілевича під назвою Театр ім. Котляревського. Коли з приходом

совєтської влади цей театр перестав існувати, Б. став мист. керівником новоствореного театру ім. Лесі Українки. Під час нім. окупації був дир. та мист. керівником Львів. Оперного Театру, якого актори емігрували на Зах. і після війни створили Ансамбль Укр. Акторів під керівництвом Б з осідком в ДП таборі в Авгсбургу. Ансамбль поставив 16 п'єс, з якими об'їздив ін. укр. осередки. Б. також був засн. Об'єднання Мистців Укр. Сцени-ОМУС.

З 1949 відновлено Ансамбль у США з осідком у Філядельфії, де виступав під назвою "Ансамбль Укр. Акторів від мист. керівництва В. Блавацького". 1949 відбулася вистава "Батурин"; разом було поставлено 10 п'єс у США. З дружиною Євдокією Дичківною започаткував 1951 радіопрограму в Філядельфії, яку вона продовжувала після його смерті.

Б. був режисером бл. 100 п'єс, опер та опереток, а також як актор виступав у різних ролях, від комічних, побутових до глибоко драм. і філософ. персонажів. Його блискучий акторський і режисерський талант проявився в ролях Гамлета Шекспіра, Юди в "На полі крові" Лесі Українки, Мина в "Мина Мазайло" М. Куліша, Максима в "Синах" за В. Стефаником, Асмута у "Ворозі" Ю. Косача та ін. Репертуар п'єс, які він режисерував та ролі, що він виконував, включали, як традиційні представлення "Ой, не ходи, Грицю", так і модерні укр. драми: Куліша, Косача, Винниченка і чужинецькі твори: Мольєра, Шекспіра, Ібсена, Ануї та ін. Авангардна експериментальність Б. ставила укр. театр на світ. рівень.

Б. - гром. діяч, гол. таборової ради в Авгсбургу, перший гол. спортивного т-ва "Тризуб" у Філядельфії, гол. Літ.-Мист. Клубу.

Лит.: Ревуцький В., Блавацький В. В орбіті світ. театру. Київ, 1995.

Д. Маркусь.

БЛАКИТНИЙ отаман (псевд.) див. *Данилюк Михайло*

БЛАКИТНИЙ-НОЛДЕН Євген (Eugene Nolden-Blakutny), архітект, театр. декоратор; н. 22.6.1914 в Україні, п. 14.10.1988 в Гріні (Greene), Н.Й. Після закінчення архітектно-просектної майстерні Київ. Художнього Ін-ту, працював над проєктом Верховної Ради в Кисві під проводом Володимира Заболотного, за його проєктом побудовано будинок армії та флоту в Севастополі, музею на могилі Шевченка в Каневі; виконав проєкт готелю на площі Б. Хмельницького та мосту на Дніпрі в Кисві. Під час нім. окупації займався житловим будівництвом, а після війни переїхав до США. До визначних проєктів у США належать купальний басейн в Джонс Біч, відпочинковий центр у Веллі-Стрім (Valley Stream) на Лонг-Айленді. Б. працював над проєктами пристані італ. мореплавної компанії. Крім того працював у ділянці театр. декорації, в 1948-49 для Театр. Студії Й. Гірняка в Нім. та у книжковій графіці.

В.М.

БЛОК (ГАЛУН) Марія див. *Галун Блок Марія*

БЛОНАРОВИЧ Лев (Lev Blonarovych), інж., шахіст, гром. діяч; н. 13.4.1927 в м-ку Радимно Ярославського пов., Гал., п. 27.1.1989

в Річмонді (Richmond), В і р д ж . , похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. 1944-45 служив у Дивізії "Галичина", 1949 емігрував до США, вступив до амер. армії, служив парашутистом в корейській війні, закінчив Коледж Інженерії в Ньюарку. Діяльний у гром. житті Ньюарку, Н.Дж., гол. т-ва "Чорноморська Січ" (1957-62). Брав участь у багатьох шахових турнірах, з 1957 амер. шахмастер, кількакратний чемпіон шт. Н.Дж. (1956, 1957, 1963) та першун у змаганнях УСЦАК

(1960, 1961, 1968, 1970, 1971, 1973, 1985). Останні 20 рр. життя перебував у Річмонді як урядовець ветеранської адміністрації. Заснував відділ УНС і гр.-кат. громаду. 1988 нагороджений грамотою УНС "Союзівець року".

В.М

БЛУМІНГТОН (Bloomington), м. на півд. шт. Індіани, віддалене 80 км від Індіанapolis, відоме з Ун-ту Індіани; нас. Б. та околиці 92.5 тис. (2000), українців 300 осіб. Окремі особи перебували тут як студенти чи працівники ун-ту. В бібліотеці визначна колекція сх.-європ. і сов. книг, в тому і укр. Понад 10 українців працювали в бібліотеці, а дехто викладав. Організованого життя і парафії не було, а українці брали участь у сусп. і церк. житті бл. Індіанapolisу. В 1992 і 1994-97 тут була укр. парламентарна делегація, спонзорована USAID і стажувалися студенти.

р.м.

БЛУМФІЛЬД (Bloomfield), м. в півн.-сх. частині шт. Нью Джерзі, розташоване 30 км від Джерзі-Ситі, нас. 48 тис. (2000), українців 225. В Б. діяла з 1868 пресвітеріанська колегія з богословським фак. При ньому 1913-31 існував укр. відділ для підготовки пасторів для Укр. Пресвітеріанської Церкви, який звич. називали блумфільдською колегією або семінарією. Поряд були ін. нац. відділи - нім., італ., угор. і рос. Для студентів-українців викладалися заг.-осв. дисципліни укр. та англ. мовами, окремо відбувалося навчання богослов. предметів також двома мовами. 1916 було 10 укр. студентів, серед викладачів - В. Кузів, Іван Коцан, Л. Цегельський (українознавчі предмети). Вчилися також студенти з Кан., а в 1920-их В. Кузів запросив з Європи ще 10 студентів. 1924-31 семінарія мала 11 випускників українців. Через семінарію перейшло за увесь час існування відділу 45 студентів. В Б. були укр. студентський хор і бібліотека; студенти брали участь у житті недалекої укр. пресвітер-

іанської громади в Ньюарку. Укр. відділ семінарії зліквідовано 1931 з браку студентів та неможливості затруднити в укр. громадах нових пасторів. Засновником і промотором цієї інституції був пастор *В. Кузів, фінансово підтримували її амер. пресвітеріанці.

В.М.

БОБЕРСЬКИЙ Михайло (Michael Bobersky), кат. свящ., еколог; н. 21.11.1909 в Бервіку (Berwick), Пен., п. 26.12.2002 в Мейса (Mesa), Аріз., похований на цвинтарі св. Марії в Белфільді (Belfield), Н.Дак. Духовну освіту здобув в Римі на унтах Анджелікум і Проганда Фіде. Свячений 1935, служив у парафіях Нової Англії, Н.Дак., найдовше в церкві св. Димитрія в Ферфілді (Fairfield) 1945-76. При церкві св. Димитрія посадив 7000 дерев і кущів довкола церкви зробивши екологічну степову оазу. Декан півн. деканату.

БОБРИК Мілько (Milko Bobryk), інж.-електорнік, культ. діяч в Боснії; н. 1954 в Новій Тополі б. м. Боснійська Градішка (Bosanska Gradiška). Закінчив електронічний фак. ун-ту Баня-Луці 1976; став кандидатом наук 1981. Працював 13 рр. у фірмі Rudi Cajaves в Баня-Луці, де розпочав д-рські студії. Гром активний в Т-ві ім. Т. Шевченка, де виступав в аматорському гуртку та чоловічому оркестрі з концертами для туристів на Адріатицькому побережжі. У зв'язку з подіями в Боснії емігрував до США. Перебував в Ноксвіль (Knoxville), Теннессі, де закінчив 1996 д-рську дисертацію про аугментацію поліфонічної музики.

В.М.

БОБРИЦЬКИЙ Володимир (Vladimir Bobri (Bobrytsky)), гітарист, маляр, графік, мистецтвознавець; н. 13.5.1898 в Харкові, п. трагічно у вогні 1986 в США. Абсолювент Імператорської Мист. Школи у Харкові, де зацікавився театром, студіював сценографію у Держ. Театрі Драми та спостерігав іконописання. Емігрував 1917 до

Константинополя, де працював у театрі, проєктував костюми, сценографії, готував кіно-плакати, малював ікони. 1921 осів у Нью-Йорку, де став відомим у ділянках фрескового живопису, рекламного мистецтва та книжкової ілюстрації. Згодом ще одним його замилюванням стала музика гітари. 1936 оснував Т-во Клясичної Гітари, яке значно причинилося до більшого заінтересування цим інструментом у США. З 1948 Б. ред. і мист. керівник ілюстрованого журн. "Guitar Review" (Нью-Йорк), який появлявся три рази в рік. Ч.33 за літо 1970 присвячено нар. музиці в контексті України, аналізі кобзи та бандури. Б. - автор ст. та есеїв про значення бандури і гітари; komponував і укладав твори для них. Тісно співпрацюючи з видатним гітаристом А. Сеговією, Б. опублікував ряд методичних посібників для оптимальної гри на цьому інструменті.

Р. Савицький, мол.

БОБРІВКА (Bobrivka), пласт. оселя в Колбрук (Colebrook) у Сандсфілді (Sandsfield), Кон., засн. 1955, зачартерована як стейтова корпорація. Оселя розташована на 350 акрів поля і лісу, з 2 озерами. Перший табір відбувся 1956 і щороку відбувалися новацькі та юнацькі табори, а курені "Хмельниченки" й "Чорноморці" проводили тут свої річні наради. Пласт. станція Гартфорду адмініструє "Б.". Табори припинилися на "Б." 1992.

БОБРОВСЬКИЙ Юрій (Yurii Bobrovsky), педагог, культ. та гром.-рел. діяч; н. 6.5.1903 в с. Баранська Херсонської губ., п. 15.6.1990 в АпперіМонтклер (Upper Montclair), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив іст.-філол. фак. Харківського Ін-ту; був викладачем у сер. і вищих школах. В 1930-их засланий до Казахстану. Під час 2 світ. війни опинився в Нім., став чл. ОУН С. Бандери, писав ст. на ідеологічні теми. На еміграції в США повернувся до пед. праці, автор підручників для шкіл

українознавства, був чл. Шкільної Ради УККА і якийсь час гол. правос. Шкільної Ради, ред. журн. "Рідна школа" (1960-70-ті), "Укр. Правос. Слова" в Савт-Бавнд-Бруку; був активним у Спілці Визволення України в США.

М.С.

БОГАТЮК Микола (Nicholas Bohatiuk), проф., економіст, сусп. діяч; н. 2.1.1926 в Тернополі, п. 22.1.2007 у Вільмінгтоні (Wilmington), Дел., похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. Ступінь мгра здобув в Ун-ті Людвіга Махаміліяна в Мюнхені, а д-рат в УВУ в Мюнхені. Був проф. економії в ЛеМойн Коледжі (LeMoynе) в Сиракюз (1962-97); проф. і декан фак. права й економіки в УВУ в Мюнхені; проф.-гість Ун-ту Вірджинії, Ін-ту Менеджменту "Львів" в Україні, УКУ в Римі. Віце-през. дорадчої академічної ради Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту і през. постійної конференції укр. студії там само; віце-през. НТШ-А, дчл. НТШ; ред. "Ukrainian Quarterly" і "Фенікс". Активний у громад. житті: чл.-засновник і доволітний секр. Укр. Академічного і Професійного Т-ва; през. сенйорату Т-ва Укр. Студіюючій Молоді ім. Міхновського; чл. ексекутивної управи ООЧСУ; гол. відділу УККА в Сиракюз; чл. вишкільної ради СУМ, чл. ОУН.

р.м.

БОГАЧЕВСЬКА-ХОМ'ЯК Марта (Martha Bohachevsky-Chomiak), дочка Данила Б. і дружина Р. Хом'яка, історик і громад. діячка; н. 24.6.1938 в Сокалі, Гал. На еміграції з 1944 в Нім. і з 1949 в США. Вищу освіту здобула в Пен. Ун-ті (бакаляр 1960), в Колумбійському Ун-ті (ступінь 1968 мгра і д-ра історії). Викладала історію в кількох ун-тах і коледжах Н.Й. і

Н.Дж., найдовше в Коледжі Менгеттєвіль (звич. проф. з 1979). Одержала низку стипендій і дослідних грантів, серед них Фульбрайта. В 1990-их працювала в Нац. Фундації Гуманітарних Наук (National Endowment for Humanities) у Вашингтоні. Відбула відрядження до Австр., Поль., Рос., Чехослов. й України для дослідження історії укр. жіночого руху. Очолює бюро фундації Фульбрайта в Києві (від 2003). Активна в укр. жін. русі в США; заст. гол. СУА та віцепрез. Нац. Жін. Ради Америки. Автор праць із сучасної історії України і Сх. Європи, гол. про інтелектуальні та жін. рухи: *Spring of a Nation: Ukrainians in Eastern Galicia in 1848* (1967), зредагувала *Eugenii Trubetskoi Memoirs* (1975) та *Revolution of the Spirit* (2 вид. 1990), авторка *Feminists Despite Themselves: Women in Ukrainian Community Life, 1884-1939* (1988); укр. переклад книги появилося п.з. "Білим по білому" (К. 1996). Ст. в журн. і газ. англ. і укр. мовами. Б.-Х. отримала нагороди ім. Барбари Гелдт та Антоновичів. Дчл. НТШ та УВАН.

В.М.

БОГАЧЕВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Bohachevsky), інж.-електрик, громад. муз. і мист. діяч; н. 10.9.1903 в с. Григорів Рогатинського пов., Гал., п. 5.11.1980 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював у політехніках в Данцігу й у Львові (диплом інж. 1932). Вів власне інженерно-мех. підприємство у Львові (1932-44). Старшина сотник Дивізії "Галичина", учасник бою під Бродами. В США з 1948, працював креслярем. З 1967 власник мист. галерії "Нова" в м. Вудсток (Woodstock), Н.Й. Співзасн. і перший гол. ТУІА (1948-49), співзасн. і гол. кількох хорів у Нью-Йорку, зокрема і "Думки".

В.М.

БОГАЧЕВСЬКИЙ Данило (Danilo Bohachevsky), юрист, старшина УГА, громад. діяч; н. 15.8.1890 в с. Манаїв Зборівського пов., Гал., п.

11.8.1985 у Філядельфії. Правничі студії закінчив у Львові, 1914-18 старшина австр. армії й УГА. 1921-44 адвокат в Раві Руській, організатор "Просвіти" і "Рідної Школи", активний у громад. житті. 1945-48 на еміграції в Нім., з 1948 в США. У Філядельфії був засн. Укр. Кат. Т-ва "Обнова", один зі засн. і гол. осередку НТШ. Автор споминів "На возі і під возом" (1976) та ін.

БОГАЧЕВСЬКИЙ Ігор (Igor Bohachevsky), син Данила Б., математик, інж.-дослідник; н. 7.9.1928 в Сокалі, Гал. Після 2 світ. війни в Нім., з 1948 в США. Студії в Нью-Йоркському Ун-ті, д-р математики (1961), там же дослідник і проф. Працював наук. дослідником у ряді престижних інституцій, зокрема в лабораторіях Корнелського Ун-ту в Ітака (Ithaca) та компанії Белл Телефон. Чл. різних проф. орг-цій та ТУІА (гол. відділу у Вашингтоні). Автор ст. та звітів на фахові теми з математики та інженерних наук у багатьох амер. і закорд. журн. та на наук. конференціях.

В.М.

БОГАЧЕВСЬКИЙ Константин (Constantine Bohachevsky), митр. УГКЦ у США, церк. діяч; н. 17.6.1884 в с. Манаїв Золочівського пов., Гал. в священничій родині, п. 6.1.1961 в Філядельфії, похований в архієпископському соборі Непорочного Зачаття.

Богословські студії провів у Львівському Ун-ті та в Інсбруку (1910 д-р теології) і в Мюнхені, висвячений у Львові 1909. Віцеректор духовної семі-

нарії у Львові, під час 1 світ. війни був військ. капеляном в австр. армії на італ. фронті. 1918 перейшов до Перемиської Епархії, крилошанин, парох катедри, проф. богослов'я і

ген. вікарій єп. Йосафата Коциловського (1923-24). 1919 арештований поль. владою, провів 5 місяців в концентраційному таборі в Домб'є. 1924 призначений екзархом для українців католиків у США, хіротонізований в Римі на титулярного єп. Амізо, 1954 архієп. Беро; 1958 іменований першим Філядельфійським митр. Своїх вірних у США Б. застав у жалюгідному стані: дисципліна серед свящ. підупала, розполітизовані світські орг-ції боролися за впливи, неприхильні кола поширювали чутки, що Б. поль. висуванець на укр. церк. провідника. В 1920-их відбувся відступ від УГКЦ частини вірних і свящ., які створили УПЦ Америки.

Б. дуже завзято і послідовно працював над консолідацією своєї Церкви, гол. розбудовуючи церк. шкільництво та чернечі чини. Відновив Малу Семінарію св. Павла у Філядельфії, яку згодом переніс до Стемфорду, Конн., де також засновано сер. школу (high school), колегію св. Василя, укр. бібліотеку і музей. Домігся призначення єп.-помічника А. Сенишина як ректора шкіл у Стемфорді. 1941 заснував велику семінарію св. Йосафата у Вашингтоні, студенти якої вчилися в Кат. Ун-ті Америки. Сприяв розбудові парафіяльних цілоденних шкіл, в яких працювали Сестри Василіянки та Служебниці, а в Стемфорді Сестри Місіонарки. Крім Василіян, запросив до архієпархії монахів Францисканів та Редemptористів сх. обряду. Після 2 світ. війни нав'язалися краші відносини з гром. сектором. 1946 Б. заснував Укр. Кат. Допомоговий Комітет у Стемфорді, який вів допомогову акцію ДП в Європі та сприяв поселенню в США бл. 30 тис. імiгрантів. Був меценатом укр. інституцій, науки і преси.

В. Ленцик

БОГАЧЕВСЬКИЙ Юрій (Yurii Bohachevskiy), син Володимира Б., чоловік Р. Прийми-Б., оперний і концертний співак (бас-баритон); н. 4.3.1939 у Львові, п. 24.3.2006 в

Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. На еміграції з батьками з 1944. Вокальну освіту набув в Академії Сімох Мистецтв та в ін. музичних колегіях Нью-Йорку, вдосконалювався в оперних школах Риму, Відня та в "Моцартеум" у Зальцбургу. З 1959 виступає в амер. оперних театрах, як Нью-Йорк Сіті Опера, та в мандрівній компанії "Голдовські Опера" (Goldovsky Opera Co.), з якою об'їздив бл. 50 амер. міст. Як концертно-камерний співак виступав з концертами в численних містах США, по радіо, телебаченні, із участю симфонічних оркестр. Виступав з концертами теж в Кан. й Італ. У репертуарі сольоспіви чи обробки Лисенка, Барвінського, Н. Нижанківського, В. Грудина, А. Рудницького, І. Соневицького та композиторів Заходу: Верді, Пуччіні, Джордано, Моцарт, Р. Штраус, та амер. композиторів. Записав частину свого репертуару на двох довгограйних платівках, одну з них – спільно із співачкою О. Павловою.

Р. Савицький, мол.

БОГДАН архієпископ, див. *Шпилька Богдан (Теодор)*

БОГДАН (псевд.) див. *Гаврилів Михайло*

БОГДАНСЬКА Таїса (Taissa Bohdanska), з роду Голіната, піяністка і педагог; н. 11.4.1927 у Львові, де студіювала у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка (кляса фортепіяна Р. Савицького). На еміграції 1944-52 продовжувала студії у Віденській консерваторії (кляса А. Королькова-Караліса і Р. Равпенштрауха), яку закінчила 1951. З 1952 в США. Вчителька фортепіяна в Укр. Муз. Ін-ті (відділ Ньюарку), який очолювала 1976-77, 1979-81. Дебютувала 1976 у Карнегі Ресайтл Голл (Carnegie Recital Hall), потім самостійні концерти, виступи на заг.-нац. святах у різних м. Америки й Кан. Вийшли дві платівки Б. (студія RCA, Нью-Йорк): 1983 з творами

укр. композиторів та романтиків, 1987 три сонати Бетговена. 1993-94 виступала з благодійними концертами в більших м. України, разом із Львів. Філармонією. Б. видала фортепіяновий зб. "Твори укр. композиторів для молоді" (1969); чл. проф., пед. орг-ції Н.Дж. і Н.Й. В її репертуарі: Бах, Вебер, Шопен, Мендельсон, Лисенко, Косенко, Довженко, Колесса, Кос-Анатольський.

Р. Савицький, мол.

БОГДАНСЬКИЙ Петро (Peter Bohdansky), чоловік Таїси Б., економіст, гром. діяч; н. 6.7.1912 в Сільці Самбірського р-ну, Гал., п. 2.6.1983 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Під час 2 світ. війни в'язень нім. концтаборів в Авшвіці, Бухенвальді й Дахав. Після війни студіював в УВУ в Мюнхені, здобув ступінь д-ра екон. наук 1949, опісля переїхав до США, лектор в Ун-ті Сітон Гол (Seton Hall) в Савт-Оранж, Н.Дж. (1951-54). Співзасн. і довголітній през. укр. ошадної каси "Тризуб" (1954-81), чл.-засн. Т-ва Прихильників Держ. Центру УНР в Ньюарку. Працював у бюрі нерухомого майна.

В.М.

БОГДАНЮК (псевд.) див. *Микула Володимир*

БОДЖЕК Пол, ур. Роман Павло Бойчук (Paul Wojack), син Б. Бойчука, автор-сценарист і режисер; н. 14.11.1963 у Нью-Йорку. Абсольвент Ратгерського (Rutgers) і Ст. Джонс (St. John's) Ун-тів у ділянці кіно (мгр. психології, 1987). Б. – автодидакт. Його перший, короткометражний відео-фільм "The Infidel" (Don't Call Me) здобув нагороду "Золотої таблиці" на фестивалі Intercom International Film and Video Festival та став фіналістом кіно-фестивалю Nashville Independent. Б. перший, повнометровий відео-фільм п.з. "Glass, Necktie" появився в листопаді 2001 на екранах Лос-Анджелеса, Нью-Йорку і Дабліну

(Ірландія). За сценарієм Б., це відео про невірність і конкуренцію між приятелями залучає теж гумор, і здобуло похвальні рецензії у пресі Лос-Анджелесу. Музику опрацював відомий кіно-композитор Mark Mothersbaugh.

Р.С., мол.

БОДНАР Володимир (Volodymyr Vodnar), кооператор, журналіст, співак; н. 20.3.1915 в с. Никловичі, Мостиського пов., Гал., п. 8.4.2002 в Пармі, Ог. Почав студії у Вищій Школі Закорд. Торгівлі у Львові, закінчив докторатом з економії у Віденському Ун-ті (1947). Студював спів у Муз. Академії у Відні. 1941 Б. брав участь у дружинах націоналістів у легіоні "Ролянд". На еміграції в Австр. (Тироль); був солістом в укр. хорі "Ватра". Мав ряд індивідуальних концертів у Австр., Нім. й Швейцарії. З 1949 у США в Клівленді був банковим урядовцем і кооп. діячем та кореспондентом укр. преси ("Свобода", "Америка"). Б. автор двотомника спогадів "З моїх життєвих доріг" (1999, 2001).

М.С.

БОДНАР Євген (Yevhen Vodnar), гр.-кат. свящ., кооп. діяч на Жовківщині; н. 5.1.1885 в с. Цвірж Мостиського пов., Гал., п. 18.10.1979 в Клівленді. Богословські студії закінчив 1910 у Львові й Перемишлі. Був свящ. а селах Смереки і Мости Великі Жовківського пов. Розпочав вирощування сирівця цикорії для кооп. виробництва цього продукту. З 1944 на еміграції в Австр., з 1949 у США. Побудував церкву в Кентоні (Canton), Ог. На пенсії у Клівленді, в 1968 іменований крилошанином.

БОДНАР-БАЛАГУТРАК Ліда (Lydia Vodnar-Balahutrak), дочка В. Боднара, мистець-маляр; н. 6.5.1951 у Клівленді, живе в Гюстоні (Houston), Текс. Мист. освіту здобула в Кентському Стейтовому Ун-ті, Ог., та в мист. школах у Вашингтоні, Д.К., де одержала ступінь мгра з мистецтвознавства в Ун-ті Джорджа Вашингтона. Викладає в Гюстонському Ун-ті в

Клір Лейку (Clear Lake). Брала участь в обмінній програмі на Україні, де також виставляла свої

твори. Відбула низку індивідуальних та групових виставок у США, гол. в Текс. У її працях, крім фарб, Б.-Б. вживає й ін. засоби, як дерево, висушені рослини й ін. В них часто вплетені укр. мотиви. Б.-Б. одержала декілька нагород.

В.М

БОДНАРУК Віра (Vera Bodnaruk), з роду Лукаш, педагог, гром. діячка; н. 22.10.1939 на Донбасі. На еміграції з 1943, у США з 1950. 1961 здобула ступінь бакалавра в Коледжі Монмаут (Monmouth), ступінь мгра з славістики і літератури в Ун-ті Чикаго (University of Chicago) 1963, і мгра з історії мистецтва в Говернорс Стейтовому (Governors State) Ун-ті (1985). Проф. гуманістичних наук та мистецтва в міськ. коледжах Чикаго. Учителював українським школам, дир. "Рідної Школи" (1986-88), діячка Укр. Ін-ту Модерного Мистецтва, СУА в Чикаго. З 1990 гол. Т-ва Укр. Мови в Чикаго.

Д.М.

БОДНАРУК Іван (Ivan Bodnaruk), педагог, журналіст; н. 8.12.1903 в с. Білявинці Бучацького пов., Гал., п. 31.12.1990 в Чикаго. Гімназію закінчив у Бучачі, а диплом мгра філософії зі слов. філології та лат. мови здобув у Львівському Ун-ті (1928). 1928-44 учителював у сер. школах Стрия. 1945-49 був управителем школи в таборі ДП в Бургдорфі (Burgdorff), Нім. Від 1949 до 1959 жив у Бразилії, спочатку в Прудентополі, Парана, де викладав у Малій Духовній Семінарії оо. Василян, а від 1954 в Курітібі. 1959 переїхав до Чикаго, опісля до Де-тройту, де 1963-74 викладав в сер.

школі оо. Василян. Знов у Чикаго, допомагав у редагуванні газ. "Праця" в Бразилії, а в Чикаго у вид-ві М. Денисюка. В Прудентополі опрацював шкільні підручники "Буквар" та "Другу читанку" та видав окремою книжкою спогади про Митр. Шептицького "Великий чернець і народолюбець" (1950). Б. написав сотні популярних ст. на українознавчі та рел. теми до різних діяспорних газет і журн. Дружина Б. Леонтія з роду Колодяжин (1912-93) також педагог і україніст, працювала в тих самих школах, що і чоловік.

Д.М.

БОДНАРЧУК Дмитро (Dmytro Bodnarczuk), учитель, військ. діяч; н. 30.9.1931 в с. Чернятин Городенівського пов., Гал. 1944 емігрував з батьками до Баварії, Нім., де після війни навчався в таборній гімназії (Регенсбург). 1949 переселився з батьками до США. Освіту здобув у Нью-Йорському Ун-ті (бакалярат із суспільних наук, 1957), Стейтовому Коледжі Монклер (Montclair State) (мгра педагогіки 1968), та при УВУ (д-рат з історії, 1975). Відбув дворічну військ. службу в Армії США, 1952-53, здобувши рангу сержанта. Учив курс сусп. наук в сер. школі в Гілсдейл (Hillsdale), Н.Дж., а згодом курс з історії України при міськ. коледжі Пассейку (Passaic Community College). Ще в таборі переселенців в Нім. був чл. Пласту та Юнацтва ОУН. У США був активний при парафії св. Петра і Павла в Спрінг Веллі (Spring Valley), Н.Й., а зокрема в укр. ветеранських орг-ціях. 1995-97 служив крайовим командантом Укр.-Амер. Ветеранів. Автор ст. з педагогіки та історії в укр. та англ. пресі; автор праць *Ukrainian American Veterans, 1948-1998* (1998) та *Ethno-national Consciousness of the Ukrainian Immigrants in the United States* (2000). Живе в Альбакерке (Albuquerque) Нью Мексіко.

В.М.

БОЖЕМСЬКИЙ Богдан (Bohdan Bozemsky), маляр і графік, н. 17.7.1923 в Коломиї. Мист. студії розпочав в Мист. Академії у Львові, гол. в М. Осінчука. На еміграції в Нім., звідки переїхав до США 1947. В Нью-Йорку далі вчився графіки в мист. школі Купер-Юньюн (Cooper Union) в Нью-Йорку, закінчив 1951. Мав ряд індивідуальних та групових виставок в амер. ун-тах та галеріях, в також в укр. установах США й Кан.

Малює олією, темпераю красвиди, портрети, побутові сцени, натюрморти, квіти, тварини. Домінує гуцульська, іноді рел. тематика, У графіці виступає дереворит, при чому Б. випробовує кольорову графічну техніку. Твори Б. знаходяться в багатьох галеріях і приватних колекціях у США та за кордоном.

Б.Т.

БОЖИК Володимир (Volodymyr Vozhuk), дириг. хорів та співак-тенор; н. 27.12.1908 в Раві Руській, Гал., п. 9.1.1991 в Лос-Анджелесі, похований на цвинтарі в Сан-Фернандо, Каліф. Муз. освіту здобув у Львів. Консерваторії (диплом вокального фак. 1934, кляса Козловської) та завершив студії 1935 у Львів. Ун-ті. З 1936 виступав солістом та в ансамблях (естрада-радіо-фільм). Соліст-тенор Варшавського Радіо-Квартету (1936-39), мист. керівник Станіславівського Театру (1939-41) та "Укр. Нац. Хору" в Поль. (1941-42). Після війни в Нім. Б. співпрацював як композитор-аранжувальник з театр. ансамблями В. Блавацького, Й. Гірняка та з балет-

ною школою В. Переяславець (Нім.). Тоді ж почав диригувати Капелею Бандуристів ім. Шевченка (разом із мист. керівником - Г. Китастим), із якою емігрував до США (1949). В 1950-их теж провадив хор молоді та оркестру СУМ в Рочестері, а з 1961 керував хором "Кобзар" (Лос-Анджелес) і укр. кат. церк. хором в Голлівуді. Автор обробок укр. вокальної та інструментальної музики.

Записані фоно-диски: "Укр. Нац. Хор" (Берлін 1941), "Капеля Бандуристів ім. Шевченка" (2 альбоми: 1952, 1959). Віртуозний характер інтерпретацій запевнив успіх диригентського стилю Б., зокрема в чужинських колах. Із хором "Кобзар" Б. виступав по радіо, на телебаченні.

Р. Савицький, мол.

БОЙДУНИК Ярослав (Yaroslav Voidunyk), гром., зокрема пласт. діяч; н. 1910 на Україні, п. 6.6.1991 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбурзі. На Україні був чл. УВО, Укр. легіону Р. Сушка, активний у США в ОДВУ. Пластун-сеньйор керівництва, чл.-основник куреня "Червона Калина", гол. Пласт. Крайової Старшини (1967-71), гол. Пласт. Ради. Засновник і довголітний адміністратор пласт. оселі "Вовча Тропа". Відзначений Орденом св. Юрія в золоті. Дружина Дарія з роду Рабій (1914-1996), сусп. діячка, активна в Пласті, в Укр. Золотому Хресті та СФУЖО.

В.М.

"БОЙКІВЩИНА" (Boykyvshchyna), неперіодичне вид., присвячене території, історії і культурі бойків, заініційоване "Комітетом Б." 1968. Видано понад 60 чч., ред. О. Бережницький (1968-69), М. Утриско (1980-88), Квітка Кушнір (1988-). Тепер називається "Літопис Б.". "Комітет Б." скоро переіменувався на т-во "Б.", видає кілька зб. під патронатом НТШ в Америці. Місц. т-ва в Нью-Йорку, Філядельфії, Чикаго, Канаді, Великобританії створили

об'єднання т-в "Б." та почали видавати "Літопис Б.". Гол. т-ва були о. С. Дашо, М. Утриско, Т. Царик. З 1990-их т-во співпрацює з подібними регіональними орг-ціями в Україні та туди перенесено вид. діяльність (центр в Дрогобичі, музей в Самборі, активний осередок в Турці). Відбуваються всесвіт. фестини бойків. Крім згаданих, діяльними у вид. і т-ві "Б." Софія Карпінька, Степан Спринський, Олександр Татомир, Адам Бабич, Володимир Шаран, Микола Турецький, Галина Утриско, А. Антонович, Ярослав Татомир й ін.

В.М.

БОЙКО Ігор (Igor Boyko), син Максима Б., юрист, екологічний діяч; н. 9.11.1951 у Вінніпегу, Кан. 1966 переїхав до США, закінчив сер. школу в Блумінгтоні, Інд., здобув бакалярат в Ун-ті Індіани та диплом правника там же (1975). Також здобув 1989 ступінь мгра біології від Пирдю Ун-ту (Purdue). Викладав в Індіанполісі курси з екологічного права та працював в екологічному департаменті стейтвого уряду. Має право адвокатської практики у Верховному суді Інд. Співзасн. Укр.-Амер. Т-ва в Індіанполісі, його гол. і секр. Автор ст. з екологічних питань України.

В.М.

БОЙКО Максим (Maksym Boyko), бібліотекар-бібліограф, дослідник Волині; н. 22.2.1912 в с. Лопушно Крем'янецького пов. на Волині, п. 6.2.1998 в Блюмінгтоні, Інд., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив студії дипломом інж.-економіста Укр. Вищої Екон. Школи в Мюнхені (1948). В Кан. з 1949, закінчив бібліотекарську школу Оттавського Ун-ту (1961-62) та здобув д-рат з права і суспільних наук в УВУ в Мюнхені (1969). Підстаршина поль. врмії, мобілізований 1939, попав у нім. полон, з якого втік. 1943 в Чехії, потім в Нім., заідки емігрував 1949 до Кан., до США переїхав 1966. У Вінніпегу працював у Консисторії

Укр. Греко-Правос. Церкви Кан. (1949-57); був бібліографом бібліотеки Ун-ту Инд. (1966-82); ініціатор та один з осн. Ін-ту Дослідів Волині у Вінніпегу (1951) та Осередку Бібліографії Волині в Блумінгтоні, Инд. (1967-90). Автор праць та бібліографічних довідників.

Лит.: Біо-бібліографія. М.Бойко: "Роки, карбовані друком" (1949-89), (1990).

Д.М.

БОЙКО Олександр (Alexander Boyko), інж.-хемік, військ. діяч; н. 15.9.1895 в Києві, п. 18.4.1967 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Учасник визвольних змагань, зокрема 1 зимового походу в лавах Запор. Дивізії Армії УНР з рангою сотника. На еміграції в Чех., закінчив УГА дипломом інж.-технолога 1930. Через Нім. прибув до США. Чл.-осн. і діяч Об'єднання бувших Вояків Українців Америки. Нагороджений Воєнним хрестом та хрестом С. Петлюри.

БОЙКО Орест (Orest Boyko), лікар, дослідник-радіолог; н. 10.5.1955 у Вінніпегу, Кан. Бакалярат з хемії здобув 1975, д-рат з хемії 1981, д-р медицини 1982, проф. в Ун-ті Инд. (1983-87). Радіолог-дослідник в Дюк (Duke) Ун-ті Норт Каролайни, проф. радіології в Ун-ті Темпл у Філядельфії, дир. відділу неврорадіології та магнетичного відображення (Neuroradiology and Magnetic Resonance Imaging). Автор понад 80 наук. ст. з магнетології і радіології.

БОЙКО-СМІТ Олена (Olga Boyko-Smith), фармаколог, спортсменка, рекордсмен з мореплавства; н. 24.6.1943 у Львові. 1949 емігрувала з батьками з Нім. до США (Нью-Гейвен, Конн.). 1967 закінчила фармакологічні студії в Ун-ті Конн., з 1983-91 дир. фармацевтичного відділу ун-тської лікарні в Томаганіку, Вірдж. Б.-С. була першою жінкою-українкою, яка 1977-80

разом із чоловіком переплила вітрильником Атлантичний океан і дісталась до Гібральтару. 1994-96 вона вдруге переплила океан від

А з о р с ь к и х островів до Одеси, далі Дніпром до Дніпропетровська, будучи при цьому "послом доброї волі". Б.-С. була виховницею в Пласті, чл. спортивного т-ва "Довбуш" (Нью-Гейвен) і "Чорноморської Січі" в Ньюарку, Н.Дж.

М. С.

БОЙСАК Василь (Basil Boysak), гр.-кат. свящ., історик; н. 4.4.1911 в с. Драгово на Закарпатті, п. 20.8.1997 в Юніонтавні (Uniontown), Пен., і там похований. Закінчив сзуйтську гімназію у Велеграді на Моравії, а теологічну освіту здобув в Оломовці. Висвячений 1935, працював свящ. серед імігрантів в Чех. Доповнював богословські студії в Празькому Ун-ті та історії в УВУ, де захистив д-рат 1945. 1945-50 душпастирював серед імігрантів в брит. зоні Нім.; з 1950 в США служив по різних парафіях закарп. та укр. епархій. Одночасно захистив д-рат із славистики в Монреалі, Кан., 1961. Останньо духовник се. Василіянок в Юніонтавні. Автор праць: "Митр. А. Шептицький як педагог", *The Fate of the Holy Union in Carpatho-Ukraine* (1963), *Ecumenism of Manuel M. Olshansky, Bishop of Mukachevo* (1967).

В.М.

БОЙЦУН Іван (Ivan Bojczun), кооператор, гром. діяч; н. 25.9.1913 в с. Гологори Золочівського пов., Гал., п. 30.11.1979 в Трентоні, Н.Дж. (загинув в автомобільній катастрофі). Закінчив сіль.-госп. школу в Стрию, працював у "Маслосоюзі" в Жидачеві й Бродах. З 1945 в Нім., командант табору ДП в Пфаркірхені, Баварія; з 1949 в США, поселився в

Трентоні; працював будівельним підприсмцем. Активний в гром. і церк. житті. Гол. відділу УККА в Трентоні, кредитівки "Самопоміч", відділу ООЧСУ, діяльний у Пласті та в церк. будівельному комітеті.

В.М.

БОЙЧУК Богдан (Bohdan Boychuk), поет, прозаїк, драматург, перекладач, літературознавець, інж.; н. 11.10.1927 в с. Бортники Бучацького

пов., Гал. Вивезений на роботу до Нім. 1944. Після війни закінчив сер. освіту в таборівій гімназії в Ашафенбургу (Aschaffenburg), Нім.;

ступінь бакалавра з інженерії-електроніки одержав у City College of New York (1957). В США з 1949. Три рр. (1950-53) пробув на лікуванні туберкульозу в санаторії Стон Волд (Stone Wold), де почав писати поезії. Б. видав 9 зб. поезій: "Час болю" (1957), "Земля була спустошена" (1959), "Спомини любови" (1963), "Вірші для Мехіко" (1964), "Мандрівка тіл" (1967), "Подорож з учителем" (1976), "Вірші, вибрані й передостанні" (1983), "Третя осінь" (1991), "Вірші кохання й молитви" (2002). Його поезії вийшли в перекладі Дейвіда Ігнатова та Марка Радмена (*Memories of Love*, 1989) на англ. мову, Яна Леоньчука і Тадея Карабовича на поль., Степана Ткачука на рум. та Аркадія Слуцького на рос. В поезії Б. домінує суб'єктивність та еротика і тематика притаманна екзистенціалізму. Його стиль модерністичний, експериментальний, інтелектуальний. Це саме відносяться і до його п'єс: "Голод" і "Приречені", включені в "Дві драми", 1968; "Регіт", 1972; "Друга смерть Лазаря". В Києві вийшов роман "Дві жінки Альберта" (2002) та мемуари "Спомини в біографії" (2003). Б. переклав на укр. мову з есп. поезії С.Р.Хіменеса, з англ. С. Бекета, Стенлі Кюніца (Kunitz), Д.

Ігнатова, та на англ. мову поезії Б.І. Антонича, І. Драча та Б. Пастернака.

Б. співред. з Б. Рубчаком двотомної антології сучасної укр. поезії на Зах. "Координати" (1969) та ред. антології "Поza традиції" (1993), упорядник "Театр-Студія Йосипа Гірняка й Олімпії Добровольської" (1975), "Зібрані твори Олекси Стефановича" (1975), "Зібрані твори Богдана Кравцева" (3 тт., 1978, 1980, 1994), "Спомини" Й. Гірняка (1982), монографій "Христя Оленська, олії, біжутерія, скульптура" (2002) та "Аркадія Оленська-Петришин, олійні твори, офорти" (2003).

Б. співзасн. *Нью-Йоркської Групи, ред. її річника "Нові Поезії" (1959-71), ред. кийв. літ.-мист. журн. "Світо-Вид" (1990-99), літ. ред. "Сучасности" (1961-73), автор багатьох ст. на літ. та мист. теми. Чл. Спільки Письм. України.

Д.Маркусь

БОЙЧУК Дарія (Daria Boychuk), з дому Скождополь, дружина Осипа Б., гром. і пласт. діячка; н. 4.9.1904 в с. Дрогомирчани Станиславівського пов., Гал., п. 15.5.1980 в Детройті. В Станиславові закінчила учительську семінарію сс. Василіянок, і від 1921 була організаторкою і гол. жін. Пласту аж до його заборони поль. владою 1930. В 1924-36 була активною в Союзі Українок, Укр. Червонім Хресті, "Просвіті" і "Рідній Школі". На еміграції в Нім., де була чл. Гол. Пласт. Ради і Крайової Пласт. Старшини на амер. зону в Мюнхені. З 1952 в Детройті була організаторкою і провідницею пласт. таборів, чл. Крайової Пласт. Ради в США. Діяльна в СУА та СФУЖО, співпрацювала в укр. жін. пресі, редагувала "Вісті зі станиці" (1968-79) станиці Пласту в Детройті. Відзначена орденом св. Юрія в сріблі.

В.Т.

БОЙЧУК Осип (Osyp Boychuk), юрист, видавець, гром. і пласт. діяч; н. 26.7.1907 у Львові, п. 21.8.1981 в Детройті. Закінчив правничий фак.

у Львові, д-рат права здобув в УВУ в Мюнхені 1951. Працював адвокатом у Гал. 1951 переїхав до США і поселився в Детройті, де був активним у різних ділянках гром. життя, зокрема в Пласті. Діяльний у "Рідній Школі", довголітній чл. управи Централі Опікунів Шкіл

Українознавства. Видавець рідношкільних і пласт. бюлетенів та виховних посібників. До Пласту вступив 1921, займав різні пости – секр. Верховної Пласт. Команди у Львові (1925-27), діловод пласт. орг-ції на еміграції в Нім. (1947-51), гол. Гол. Пласт. Старшини (1952-54), гол. Головної Пласт. Ради. Редактор "Молод. Життя" і "Пласт. Шлях", чл. куреня "Лісові Чорти", пластун-сеньйор керівництва, нагороджений Орденом св. Юрія в золоті.

В.М.

БОЛЕСТА Моніка, справжнє ім'я Катерина (Monica Bolesta), монахиня-Служебниця, церк. діячка; н. 26.2.1891 в Гал., п. 13.2.1987 в Ландейлі (Landsdale), Пен. Вступила до згромадження сс. Служебниць 1908. Б. перебувала в манстирях в Україні, Поль., Австр., Бразилії, Кан. й США. Найдовше в Римі, будучи настоятелькою в новіціяті, а також в Академії у Віллі св. Марії в Слоутсбурзі (Sloatsburg), Н.Й. Була вчителькою українознавства та нар. мистецтва.

БОЛЕХІВСЬКИЙ-БОЯН Петро (Peter Bolechivsky-Boyan), гром. діяч, співак-баритон; н. 7.12.1910 в с. Біла, Чортківського пов., Гал., п. 30.3.1995 в Лос-Анджелесі, похований на цвинтарі Форест-Лавн (Forest Lawn). Освіту здобув в Муз. Ін-ті ім. Лисенка в Стрию та Львові, а також на еміграції в Мюнхені (в Ореста Руснака).

На Крем'яниччині керував хором "Прометей" (1942-43), брав участь у загонах "Самооборони", які згодом влилися до УПА. Арештований німцями, пробув 2 рр. в концтаборах Нім. та Австр.; звільнений амер. армією. Після війни в Мюнхені, де виступав у Мюнхенській опері. Чл. ОУН та чл. Ліги Укр. Політв'язнів. 1948 прибув до Кан., де виступав з концертами. 1955 переїхав до Каліф., де працював продавцем нерухомого майна та провадив укр. співацьку школу в Лос-Анджелесі. Мас власні композиції.

В.М.

БОНЬЙОР Давид (David Bonior), амер. політик укр. походження (по матері з роду Гаврилюків); н. 6.6.1945 в Детройті. Студював в Ун-ті Айови і в Чапман Коледжі (Chapman College) в Кол. (мгр 1972). З молодости активний в дем. партії, стейтовий законодавець в Міч. легіслатурі (1972-76). Обраний до конгресу США (1977 і наступні рр.), провідник демократів у Конгресі (від 1977). Підтримував укр. ініціативи в амер. Конгресі: 1990 справу відкриття консульства США в Києві, допомога жертвам Чорнобиля, участь укр. студентів у наук. обміні з Америкою; виступав з протестом проти антиукр. телепередачі CBS "60 minutes". Нагороджений Шевченківською медаллю Свободи, а в Детройті 1996 йому надали звання "Українця Року". 2002 був неуспішним кандидатом на губернатора шт. Міч.

В.М.

БОНЬКОВСЬКА Ірина (Iryna Bonkovska), з роду Матіїв, економіст, гром. діячка; н. 25.1.1898 в Сокалі, Гал., п. 9.3.1957 у Філядельфії. Закінчила гімназію сс. Василіянок у Львові та однорічний курс Торг. Академії там само. Працювала в Земельному Банку; чл. гол. надзірної ради в жін. кооперативах. "Укр. Нар. Мистецтво" і "Труд". Після 2 світ. війни в Нім. працювала в кооперативі "Жін. праця" при Об'єднанні Укр. Жінок Нім. в

Мюнхені. 1949 виїхала до США. У Філядельфії була гол. Надзірної Ради кооперативи "Базар", а також чл. управи кредитної спілки "Самопоміч". Її статті друкувалися в журн. "Нова хата" (Львів) і "Наше життя" (Філядельфія).

Н.П.

БОНЧЕВСЬКИЙ Антін (Antin Bonchewsky), гр.-кат. свящ., сусп. діяч; н. 1871 в м-ку Угнів, Гал., п. 25.1.1903 в м. Ансонія (Ansonia), Конн., похований на цвинтарі свв. Петра і Павла там таки. Після закінчення Академічної Гімназії у Львові вступив на теологічний фак. Львів. Ун-ту. Висвячений 1894, душпастирював у Гал. (1895-97). За порадою кард. С. Сембратовича прибув 1897 до США і включився в організацію рел., гром. і культ. життя імігрантів. Налезав до гуртка свящ.-активістів, т.зв. *Американського Кружка. Працював свящ. в Ансонії, Конн. Брав участь у церк. і нар. з'їздах, заініціював творення для гром. справ Гол. Ради, окремої від *Духовної Ради, орг. "Просвіти". Писав до "Свободи", де надрукував твір "Праця і капітал", що появився окремою книжкою 1899. 1900 Б. обрано гол. Руського (Укр.) Нар. Союзу. Був чл. НТШ у Львові, при якому заснував стипендійний фонд для студентів ун-ту. Перед смертю (на сухоти) виділив фонд в сумі 5 тис. дол. на видання популярно-осв. книжок для імігрантів. З цього фонду після смерті Б. створено видавництво ім. Б. *"Слово".

В.М.

БОНЧКОВСЬКИЙ Володимир (Włodzimierz Baczkowski), польс. публіцист, прихильник українців; н. 26.3.1905, п. 11.8.2000 у Вашингтоні, Д.К. Засн. і ред. тижневика "Biuletyn Polsko-Ukrainski" (Варшава 1932-38), в якому пропагував потребу позитивної політики в укр. справі й ідею укр.-польс. співпраці. Ред. кварталника "Wschod", місячника "Problemy Europy Wschodniej", автор кількох книг із сх.-європ. проблематики.

БОРАЧОК Мар'ян (Marjan Borachok), брат Севирина Б., маляр-самоук; гром. діяч; н. 1.2.1912 в с. Ілавче Теребовельського пов., Гал., п. 7.11.1993 в Боффало. Гром. активний ще в гімназії, зокрема в Пласті, потім оргнізував т-во "Сокіл". 1950 прибув до США і поселився в Боффало. Тут був діяльним в укр. громаді, декорував залі для імпрез, і приватно малював, а навіть виконав мозаїчні образи ("Мати Божа"). Ретроспективну виставку влаштував 1983 в "Мазур Галері", картини красвиди і квіти. Маляр-кольорист зорганізував приватний музей в Боффало, в якому зібрано цінні експонати.

В.М.

БОРАЧОК Северин (Severinus Boraczok), мистець, маляр-постімпресіоніст; н. 22.6.1898 в с. Сороцьке Теребовельського пов., Гал., п. 8.7.1975 в Річмонді (Richmond),

Мейн. Студіював в Академії Мистецтв у Кракові (1921-24), а від 1925 в паризькому відділі Краківської Академії. 1937 переїхав до Мюнхену, а від 1962 проживав у США.

Його картини виставлялися у Львові, Варшаві, Парижі, Женеві, Мюнхені й Нью-Йорку. Чл. Асоціації Незалежних Укр. Мистців у Львові і багвтьох франц., нім. і польс. мист. т-в. Як мистець-маляр користувався різновидною технікою і різними матеріялами. Мав тонке відчуття кольорів і віртуозне компонування картин. Домінували в основному зелені й жовті кольори. Малював пейзажі та композиції з людських фігур в пленері, переважно оліями або гвашами, а також коней в русі. В 1960-их Б. працював деякий час у кольоровому склі, з якого творив мозаїкові композиції. Цією технікою виконав ікони для іконостасу в каплиці укр. дому в Маквілері (Mackwiller), Франц.

Б. Титла

БОРЕЦЬКИЙ Методій (Metodij Boretsky), інж.-будівельник та фахівець з контролю доквілля, гром. діяч; н. 12.3.1927 в с. Страшевичі Самбірського пов., Гал. На еміграції в Австрії з 1944, до США прибув 1949; студіював в Ун-ті Дрексел (Drexel) у Філядельфії (дипломи 1964, 1970, 1974). Працював у федеральній лісовій службі, військ. інженерному корпусі та при амер. флоті. Активний в ряді укр. оргцій: віцепрез. ЗУАДК (1974-80), гол. ТУІА (1982-83) та кількакратний гол. філядельфійського відділу т-ва., чл.-засновник Укр. Осв. Культ. Центру в Філядельфії та чл. його дирекції, діяльний у спортивному т-ві "Тризуб", гол. ред. книжки про "Тризуб", гол. кількох ювілейних комітетів у Філядельфії та автор ст. в пресі. Одержав низку проф. нагород і відзначень.

В.М.

БОРЕЦЬКИЙ Михайло (Michael Boretsky), економіст, держ. урядовець і проф. ун-ту; н. 9.5.1921 в с. Руда Рогатинського пов., Гал., п. 7.9.1996 у Вашингтоні, Д.К. Закінчив сер. освіту у Львові, там само почав під час війни політехн. студії, які продовжував в Ерлангені (Нім.). Як студент займався вид. діяльністю (книжки-довідники, словники, літ. твори). З 1950 в Нью-Йорку, закінчив студії економіки д-ратом 1964 на Колумбійському Ун-ті (дисертація про машинобудування в СРСР). Працював дослідником в Ун-ті Норт Каролайни, а потім понад 20 рр. у федеральному уряді як дослідник світ. економіки для департаменту торгівлі та ін. відомств у справі технології і міжнар. торгівлі. Спеціалізувався у сов. торгівлі та пром-сті, написав понад 20 праць. 1981 вийшов на пенсію з федеральної служби та став проф. економіки і міжнар. бізнесу в Кат. Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. Дчл. УВАН, довголітній її віцепрез., а 1990-92 діючий през. 1970 одержав від уряду США високу нагороду – золоту медалю за заслуги.

В.М.

БОРИСЕНКО Михайло (Mykhailo Borysenko), правос. свящ. і церк. діяч; н. 13.2.1920 в м. Краматорське Донецької обл. Закінчив фабрично-заводське училище. 2 світ. війну перебув у будівельному батальйоні. Після визволення з полону в Нім., 1951-54 перейшов богословський курс в Мюнхені. Висвячений 1955, свящ. в Каліф., 1967-88 настоятель парафії св. Покрови та дир. парафіяльної школи українознавства в Філядельфії. 1988-92 був гол. консисторії УПЦ в США. На пенсії переїхав на Фльор.

В.М.

БОРИСКО Дем'ян (Demian Borysko), гром. діяч, редактор; н. 13.11.1879 в с. Старе Село Чесанівського пов., зах. Гал., п. в травні 1969 в Нью-Йорку. 1904 емігрував до США, працював робітником у пром-сті. З 1915 співпрацював з газ. "Нар. воля" у Скрантоні, згодом став її ред. Писав ст. в ліво-марксистському дусі. 1923 керівництво УРС його усунуло і Б. пристав до рад. табору. З 1924 до кінця життя співпрацював з "Укр. Щоденними Вістями", був діячем Союзу Укр. Робітничих Орг-цій, перейменованого на Лігу Амер. Українців. Писав вірші, нариси, оп. Автор антирел. брошури "Що є в біблії?" (1923).

В.М.

БОРИСЮК Мирослав (Myroslav Borysiuk), педагог, військовик; н. 4.9.1912 в Станиславові, Гал., п. 13.8.1993 в Норт-Порті, Фльор., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Гімназію закінчив в Станиславові, студії клясичних мов у Львів. Ун-ті (мгр 1936), д-рат в Колумбійському Ун-ті (1956), захистивши дисертацію про Плутарха. Викладав в учительському ліцеї в Станиславові та працював в адміністрації освіти (1939-41). 1943 вступив до Дивізії "Галичина", брав участь у бою під Бродами. З 1945 в полоні в Ріміні (Італ.), засн. і дир. таборової гімназії. 1947 переїхав до США, проф. Малої Семінарії і колеґії св. Василія в Стемфорді. Автор ст. в

укр. кат. пресі. Після виходу на пенсію жив на Фльор. Відзначений грамотою Папи "Pro Ecclesia et Pontifice" (1985).

В.М.

БОРКОВСЬКИЙ Роман (Roman Borkowsky), юрист, бібліотекар, гром. діяч; н. 24.1.1915 в с. Глубічок

Вел.Тернопільського пов., п. 6.8.1996 в м. Йонкерс, Н.Й. Чл. ОУН з гімназійних рр. (з 1930), арештований поль. владою 1937-39, брав участь у протинім. підпіллі; з

1945 на еміграції в Мюнхені, студентський діяч. Студії почав на юридичному фак. Львівського Ун-ту, а закінчив в УВУ в Мюнхені (1949). Після приїзду до США вивчав бібліотекарство в Колумбійському Ун-ті (мгр 1959), працював у Нью-Йоркській Публичній Бібліотеці з 1957. Діяльний в укр. сусп.-політ. житті, чл. політ. ради ОУН за кордоном, чл. Закард. Представництва УГВР (з 1970) та його президії, гол. Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України (1964-96), чл. політ. ради УККА, згодом у проводі УАКР. Автор низки публіцистичних ст. в газ. і журн. та розвідки "Амер. демократія -ідеологічні основи амер. політ. системи" (1990).

В.М.

БОРОВЕЦЬ-БУЛЬБА Тарас (Taras Bulba-Borovets), прізвище по-батькові Боровець, Бульба—революційне псевд.; за фахом учитель, політ. і військ. діяч; н. 9.3.1908 в с. Бистричі на Волині, п. 5.5.1981 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. За укр. діяльність арештований поляками в Березі Карпузькій. Під час 1 сов.

окупації Волині Б.-Б. перебував у зв'язку з екзильним урядом УНР у Варшаві, з уповноваження якого організував укр. підпілля. З вибухом сов.-нім. війни очолював військ. поліційні групи на Поліссі, які було названо "Поліською Січчю". Загони Б.-Б. діяли незалежно, гол. проти червоних партизанів, намагаючися одержати легальний статус укр. військ. з'єднання від нім. окупаційних властей, на що німці не годилися. В грудні 1941 "Поліська Січ" прийняла назву "Укр. Повстанська Армія" (УПА) і її командиром став Б.-Б. Вона вела дії проти німців і більш. партизанів. Коли в серпні 1943 загони рев. ОУН С. Бандери, що також прийняли назву УПА, роззброїли відділи Б.-Б. на Волині. Б.-Б. назвав угруповання вояків, що залишилися йому вірними, "Укр. Нац. Революційна Армія" та діяв окремо, вважаючи екзильний уряд УНР своїм політ. зверхником. Викликавши Б.-Б. на переговори, німці арештували його і посадили до табору в Саксенгавзені, звідки звільнився під кін. війни. В Зах. Нім. активізувався у ветеранських орг-ціях та колах УНР, командант Укр. Нац. Гвардії та провідний діяч Спільки Визволення України в екзилі (її гол.), видавець журн. "Меч і воля". Автор спогадів "Армія без держави: слава і трагедія укр. повстанського руху" (1981).

В.Маркусь

БОРОВСЬКИЙ Віктор (Victor Borowsky), син пастора Володимира Б., адвокат, сусп. діяч; н. 5.4.1942 в Нім. 1947 переїхав з батьками до США і оселився в Міч. Закінчив у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті право. Гол. Укр. Градуантів Детройту і Віндзору, перший гол. Укр. Палати Укр.-Амер. Адвокатів. Активний у республіканській партії (неуспішний кандидат до стейтової легіслятури). Переїхав до Атланти, Джорджія, де працює адвокатом.

БОРОВСЬКИЙ Володимир (Voldudmyr Borovsky), протестантський пастор, діяч Укр. Євангельського Об'єднання в США, журналіст; н.

18.1.1907 в Зінькові на Поділлі, п. 25.1.1987 в Атланті, Джорджія, похований на цвинтарі Арлінгтон у Сенді-Спрінгс (Sandy Springs), б. Атланти. Виріс на Рівенщині, був культ.-осв. діячем, одним із орг. Пласту на Волині. 1928 виселений поляками з Волині. Теологічні студії закінчив у протестантській семінарії у В'єнцборку, Поль. Від 1932 пастор і один із засн. Укр. Реформатської Церкви в Україні. Під час 2 світ. в Зах. Нім., а 1947 виїхав до США. Писав ст. на пласт., рел. і гром. теми. Автор книг: "Історія мого виселення", "Найближчі завдання укр. церк.-реформованого руху". У США був заст. гол. і ексекютивним секр. Укр. Євангельського Об'єднання (1955-70), співред. місячника "Сіач", "Євангельського Ранку" та "Бібліотеки укр. Євангелика". Б. – дорадник Амер. Нац. Ради Церков у виданні праці *Religion in Communist Dominated Countries*. Протягом 15 рр. проповідував у м. Атланта.

М.С.

БОРОДІЄВИЧ Роман (Roman Borodievych), композитор і скрипаль; н. 20.8.1919 в Збарожі, Гал. Муз. освіту набув у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові (1-ий скрипаль шкільної оркестри) та в Муз. Консерваторії Відня. В США учився гри на скрипці у Р. Придаткевича, та композиції у Д. Гіванса. Б. працював як інструменталіст-соліст, муз. керівник-дириг., організатор муз. програм у навчальній системі сер. і вищих шкіл США. У творчому доробку Б. сотні інструментальних (фортепіано, скрипка, оркестра), хорових і вокально-сольових творів, які частинно виконувались в діаспорі; більшість його творів неопублікована. Між ними вокальні опуси: "Молитва", лірично-настрійний "Львів", "Львове мій!" та ін. Він дотримується принципів класично-романтичного стилів, хоч його

хроматичні (пів-тонові) ходи, мелодійні урізноманітнення викликають несподівані ефекти і драм. наснаження.

Р.С., мол.

БОРСА Антін (Anthony Borsa), кат. свящ., митрофорний протосрей, н. 20.12.1905 в с. Товстенке Копичинського пов., Гал., п. 12.3.1997 в Абердіні (Aberdeen), Н.Дж., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбурзі, Н.Й. Гімназію закінчив у Чорткові, а богослов. освіту здобув у Станиславові, де був рукоположений 1932. Душпастирював в Гал., а 1936 приїхав до США і був свящ. в парафіях Н.Дак., Конн. та Н.Дж., найдовше в Джерзі Ситі, Рутерфорді та Байонні. Б. був консультатором Філадельфійської Архиепархії та протопресвітером Півн. Н.Дж. Деканату. Служив духовним опікуном "Провидіння". 1980 іменованій папським шабеляном. З нагоди 60-ліття свящ. Б. стейтовий сенат Н.Дж. прийняв 1992 вітальну резолюцію.

В.М.

БОРУХ Іван (Ivan Boruch), дяковчитель, свящ., культ. діяч закарп. походження серед імігрантів в першій пол. 20 ст. Працював дяковчителем в Оліфанті, Пен. та в Пассейку, Н.Дж. Мав конфлікти зі свящ. Пізніше став правос. свящ. РПЦ в Америці. Автор полемічних писань проти них: "Господарка україно-радикальних попов у Союзі" (1901), "Історія американської Русі в живом примірі" (1903). Видав 1907 буквар для дітей імігрантів карпато-руським язичіс. Пізніше опублікував "Наше церковно-нар. діло в Америці" (1950).

В.М.

БОСА Андрея, світ. ім'я Анастасія (Andrea Bosa), монахиня ЧСВВ, мати настоятелька монастиря в Асторії; н. 23.6.1879 в Глинянах, Перемишлянського пов., Гал., п. 25.1.1964 в Асторії, Н.Й. До монастиря вступила 1904, до США прибула 1911. Завдяки їй збудовано новий будинок монастиря в Асторії.

БОСТОН (Boston), м. в шт. Массачусетс, столиця шт., нас. 589 тис. (2000), з них 2340 українців, у Б. та передмістях українців 14.5 тис., почали прибувати до Б. в 1880-их, здебільшого із снітинського та зборівського пов., Гал. Першу гр.-кат. церкву заснували 1906; 1926 парафія стала правос. та існує досі як церква св. Андрія з осідком в міськ. районі Джамайка-Плейн

Укр. Прав. Церква св. Андрія в Бостоні

(Jamaica Plain). Постали перші організації – "Просвіта", вечірня школа, 2 відділи УНС, ОДВУ, СУА, т-во молоді "Буковина". Велику культ. працю виконував хор, що його провадив з 1929 о. С. Желехівський. Укр. громада Б. була активною на політ. полі, виступаючи на захист укр. визвольної справи. 1940 засн. укр. кат. парафію Пресв. Серця, а 1954 з прибуттям нових імігрантів – ще одну парафію св. Юрія, яка зберігала юліянський календар. 1968 обидві кат. парафії об'єдналися в нову – Царя Христа зі старим календарем та збудували нову церкву також в Джамайка Плейн. Парафія має сьогодні понад 400 родин. Бл. Б. знаходиться м. Кембрідж (Cambridge) із відомим Гарвардським Ун-том, при якому діють три катедри українознавства та *Укр. Наук. Ін-т Гарвардського Ун-ту.

В.М.

БОФФАЛО (Buffalo), портове і пром. м. в півн.-зах частині шт. Нью-Йорку над оз. Ірі б. гирла рік Боффало і Наягара, осідок пов. Ірі (Erie), бл. 470 км на півн. зах. від м. Нью-Йорк, нас. м. 293 тис. (2000), з того 1,440 українців, у метрополітальному Б.-Наягара Фолс нас. 1 млн 170 тис., українців бл. 9.2 тис.

Укр. імігранти почали поселюватися в кін. 19 ст. Перші прибули 1882 з Лемківщини та Закарпаття. Вже 1895 були спроби заснувати гр.-кат. парафію та Братство св. Миколая. Згодом парафія перейшла на православ'я і стала рос. На поч. 20 ст. постали два братства-відділи УНС укр. орієнтації. У Б. й околиці діє 5 укр. гр.-кат. церков (2002): Івана Хрестителя (засн. 1902) в дільниці Блек-Рок (Black Rock) та в сх. частині Б. церква св. Миколая (засн. 1917); це найбільша укр. парафія Б., в якій більша пол. була з новоприбулих повосних імігрантів – 1985 понад 1100 осіб, тут 1985 постала цілоденна парафіяльна школа, що її провадять сс. Службениці; найдовше були свящ. М. Вояковський та П. Івахів. У передмістях Б. знаходяться ще парафії в

Церква св. Івана Хрестителя,
Кенмор

Кенморі (Кептоге) Івана Хрестителя (засн. 1909), де найдовше були свящ. Іван Жук та Павло Греськів, з якої свящ. обслуговували парафію Покрова Пресв. Діви Марії (засн. 1920) в Наягара-Фолс (Niagara Falls), в півн. частині Б. З Наягара-Фолс 1981 перенесено церкву до нового будинку в Кенморі. З 1925 діє невелика парафія Св. Духа (засн. 1926) в півд. частині Б. в місцевості Лакавана (Lackawanna), яку після побудови нового храму м. Лакавана переназвано церкву Пречистої Діви Марія Неустанної Помочі та церква св. Василія в Ланкастері (Lancaster), засн. 1913. Українці-правос. мають Троїцьку церкву в сх. Б. в районі Чіктоваги (Cheektowaga), засн. 1950. В Б. існувала в 1930-их окрема укр. правос. громада з церквою Різдва Пресаятої Богородниці, яка 1943 стала карпато-руською правос. церквою св. Марії. Ще були в Б.

діяльними невеликі правос. церкви свв. Кирила і Методія та свв. Володимира і Ольги. Укр. баптисти створили 1939 Укр. Євангельську церкву, що проіснувала до 1973.

Укр. гром. і культ. життя скупчується біля більших церков та гол. в сх. Б. 1914 постала Укр. Амер. Січ на півд. сх. частині Б. В 1930-их існували 3 відділи УНС, по 2 УРС і "Провидіння", СУА (довголітніми гол. були Мирослава Мусійчук, Анна Качур, Ірина Дорошук, Анна Макух, Ярослава Борачок; постав ще один відділ СУА ім. М. Бек 1968), Горожанський Клуб, нар. дім, бібліотека тощо. 1955 створено нар. дім "Дніпро", постали Пласт (засн. 1950, гол. станиці О. Бережницький, Я. Пришляк), СУМ (засн. 1950, гол. З. Саган 1950-55, Анатоль Гайдар 1955-56, І. Чмола 1957-58, Петро Буртик 1961-64, Євген Луковський 1965-67, Б. Мороз 1967-68, Михайло Лисак 1969-71, Іван Дроздовський 1971-72 і 1975-76, Роман Чіп 1977-79, Михайло Михальчук 1979-81), комбатанські орг-ції – Укр. Амер. Ветерани (засн. 1978), станиця Братства Укр. Дивізії "Галичина" (засн. 1953); при Братстві діяв хор "Бурлаки" (засн. 1954) під диригентурою Ю. Лаврівського. Учительське об'єднання,

Народний дім "Дніпро"
Боффало, 1955

що гуртувало учителів амер. та укр. шкіл, кат. і правос., яке налічувало понад 60 чл. 1951 постав клуб "Наша Хата" на чолі з О. Залеським, який у 1950-их був активним. Пожвавилось культ. і гром. життя в Б., коли придбано укр. нар. дім, де більшість орг-цій знайшли доміаку;

нар. дім мав 1967 понад 590 чл. Короткий час була діяльною укр. студентська громада та Т-во ім. Міхновського. В 1950-их постав осередок "Гуцульщина ім. О. Довбуша" з ансамблем, який у 1964 провів тиждень Гуцульщини. Успішно діють щоденна радіопрোগрама, що її провадив З. Саган, пізніше В. Шарван і Патріархальна радіо-програма (провадила І. Лаврівська, тепер О. Бережницька), школа українознавства, кредитівка "Дніпро", яку очолював Н. Процик (1962-74). 1953 Т-во Прихильників УНР розпочало одногодинну радіопередачу ім. С. Петлюри, яка проіснувала 2 рр. В Б. також є відділи ООЧСУ, ОЖ-ОЧСУ та УЛТПА. Всі ці орг-ції співпрацювали у відділі УККА (гол. І. Була 1951-61, М. Лоза 1961-62 і 1965-66, Н. Процик 1962-65, Степан Шепилявий 1966-69, Михайло Сайкевич 1969-71, Роман Конотовський 1971-72, В. Шарван 1972-80, Д. Процик 1980-94, Василь Пристайко 1995-98, Павло Бандрівський 1999-2000, Андрій Дякун 2000-03). В околиці Б. є дві укр. виховні оселі – пластова * "Новий Сокіл" та * "Холодний Яр" СУМ.

Крім згаданих осіб, у Б. жили і працювали в повосенний період такі діячі: композитор В. Безкоровайний, верховний пластун С. Левицький, письмен. О. Варавва (Кобець), поет О. Стефанович, сусп. діячі П. Чуйко і В. Потішко, старшини Армії УНР П. Самутин, В. Дмитріюк і Володимир Герасименко, лікарі М. Грешишин, І. Мосійчук, театр. діячі Ю. і І. Лаврівські, С. і Н. Стецькові, мирянська діячка О. Бережницька і багато ін.

Укр. громада Б. й околиці збрала фонди на культ. і наук. установи в Європі й США, зокрема на фонд катедр українознавства при Гарвардському Ун-ті, на Патріарший фонд, ЕУ в Сарселі та нац. даток на фонд УККА, як також допомогли акцію на користь незалежної України.

Лит.: УККА, відділ в Боффало. Матеріяли до історії поселення українців в м. Боффало й околиці. 1982.

В.Маркусь, О. Бережницька

БОХНЕВИЧ Михайло (Michael Bochnewich), кат. свящ., папський шамбелян (з 1968), н. 23.11.1919 в Йонкерсі, Н. Й., п. 26.6.1980 в Детройті. Малу семінарію закінчив у Стемфорді, Конн., а богословські студії в Папському Ун-ті Пропаганди Віри в Римі (1942), висвячений 1943 в Філядельфії. Працював свящ. в парафіях Пен. і Міч., найдовше в церкві св. Івана Хрестителя в Детройті (1956-80); декан Міч. Деканату, епархіяльний консультант, чл. епархіяльного трибуналу.

БОХНЕВИЧ Тереза (Therese Bochnewich), педагог, монахиня ЧСВВ, настоятелька закритого монастиря сс. Василіянок в США, сестра о. Михайла Б.; н. 17.2.1917 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й., п. 10.6.1996 у Міддлтауні (Middletown), Н.Й., похована в Фокс-Чейсі, Пен. Вступила до ЧСВВ 1936, вчила в парафіяльних школах Вотервліту, Н.Й., Чикаго, Честеру, Нью-Кенсінгтону, Оліфанту, Пен. та в сиротинці у Філядельфії. 1958 заснувала і стала першою ігуменею матір'ю закритого контемплативного монастиря Пресв. Серця Сестер Василіянок в Асторії, Н.Й.

В.М.

"БОЯН" (Boyan), церк. хор в Детройті при церкві св. Івана Хрестителя, засн. 1909, один з найстарших укр. хорів США. Першим дириг. був Григорій Королншин, відомий дириг. Д. *Атаманець і з 1954 К. Цепенда. "Б." виступав на багатьох імпрезах українців Детройту. Назву "Б." мали й ін. хори, серед них церк. хор св. Івана Хрестителя в Ньюарку, Н.Дж., засн. того ж р. (1909), хор при кат. церкві у Балтиморі, Мерил. у 1930их та церк. хор св. Володимира в Чикаго (1915).

БОЯР (псевд.) див. *Гаврило Михайло*

БРАЖНИК Федір (Fedir Brazhnyk), театр. костюмер і декоратор; н. 1888 в с. Медвидина Київ. губернії, п. 7.6.1974 в Нью-Йорку. 1914 прибув до США, працював у ділянці обслуговування театр. груп костюмами, виконував декорації для театр. вистав. Заснував Майстерню-ательє укр. нар. і театр. носі. Його костюми були відомі також в амер. театрах і фільмах.

БРАМА (Brama.com) – укр. вебсайт світової мережі від 1997, який підготували Анна Кріль і Максим Пизюр, син Є. Пизюра, на базі створеної М. Пизюром першої інтернетної програми *Infomeister-Ukrainian*, що існувала 1992-97. Мирослав Смородський, один із співзасновників Б., відійшов від справи в 2003. З Б. співпрацюють організації, ЗМІ та кореспонденти з багатьох країн світу. Б. подає широкі інформації про Україну та українців у світі в укр. та англ. мовах: щоденні новини, укр. культуру, подорожування. Також Б. поміщає поточний календар укр. подій з усього світу і добірку адрес різних укр. установ та орг-цій. На сервері розміщені сторінки мистців, підприємств у діаспорі та в Україні, установ, організацій, газет, журналів, музеїв, бібліотек, наук. установ, церков та ін. 2006 Б. щоденно відкривало 30 тис. осіб. Сайт працює під керівництвом А. Кріль (гол. оперативний керівник, гол. ред., вебмайстер); М. Пизюра (гол. ексекютивний директор, системний програміст).

Д.М.

БРАТКІВ Володимир (Volodymyr Bratkiv), інж., сусп. діяч, меценат; н. 21.11.1941 в Харкові. В 1944 виїхав з батьками з України і в повоєнні роки перебував у Нім. 1948 родина

виїхала до Бразилії, а 1960 прибула до Чикаго. Тут закінчив вищі студії з будівельної інженерії в Ілл. Ін-ті Техн. (ІТ) та став през. фірми REM Builders, Inc. Б. разом з дружиною Раїсою створили Фонд для закупу рідкісних укр. вид. і праць про Україну для бібліотеки Ілл. Ун-ту в Урбані. Раїса Б. очолює Фундацію Укр. Студій при Ілл. Ун-ті в Урбані, яка підтримує річні конференції укр. досліджень.

Д. М.

БРАТСТВО ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ СВЯЩЕНИКІВ, подекуди називано Товариством (Brotherhood of Greek Catholic Priests), короткотривала орг-ція свящ. у США створена з метою довести до співпраці й порозуміння гр.-кат. свящ. з різних епархій у відстоюванні своїх прав перед римо-кат. ієрархією. Постала на з'їзді в Філядельфії 1899 після кількох невдалих спроб. Гол. обрано Т. Обушкевича. Б.Г.-К.С. невдовзі перестало існувати.

БРАТСТВО кол. ВОЯКІВ 1-ої УКР. ДИВІЗІЇ УКР. НАЦ. АРМІЇ (БВУД УНА) (Veterans of the 1st Ukrainian Division of Ukrainian National Army), комбатантська орг-ція в США кол. дивізійників Укр. Нац. Армії; засн. 1952 в Клівленді з метою плекати товариське життя і традиції цієї військ. частини та допомагати своїм

чл. По містах більшого скупчення творилися станиці, яких у перших рр. існування Братства було 11 (Боффало, Гартфорд, Детройт, Клівленд, Лігайтон, Нью-Гейвен, Ньюарк, Нью-Йорк, Рочестер, Чикаго, Філядельфія). В менших осередках діяли уповноважені представники крайової управи. 1965 було 850 чл., а 1997 – бл. 500. З'їзди відбуваються що два роки. Гол. були: О. Городиський, Р. Долинський, І. Скіра, Л. Білик, І. Чмола, В. Заброцький, Б. Лисяк, Р. Дражньовський, Ю. Тис-Крохмалюк, Б.

Артимишин, О. Голинський, Р. Гасцький, Д. Ліщинський, С. Шипайло. Братство має свій прапор, затверджений 1959.

Серед важливих форм діяльності була допомога побратимам по зброї, гол. інвалідам в різних країнах, останнім часом і в Україні. Цією справою опікується з 1959 міжорг. сусп. служба комбатантів, у якій основну роллю виконують чл. Братства. Догляд за могилами кол. вояків, гол. в Європі здійснює братська орг-ція *"Броди-Лев". Чл. Братства виконували орг-порядкові служби на різних всен-нац. маніфестаціях, а деяких самі були орг., влаштовували ювілеї укр. збройних сил, зокрема вшанування бою під Бродами. В 1990-их нав'язано співпрацю з дивізіонниками в Україні (там постало Гал. Братство дивізіонників) та з офіційними чинниками Збройних Сил України, яким БВУД УНА намагається допомагати у різній формі.

Гол. діяльність Братства – видавничі і публіцистична, яку воно здійснює у співпраці з гол. управою крайових братств з осідком у Торонто: видання журн. "Вісті комбатанта", істор. монографій та спогадів про Дивізію, збирання документації та матеріалів про ті самі справи. Завдяки чл. Братства появились деякі публікації чужими мовами. Цим вони намагаються спростувати наклепи та знеславлювання Дивізії різними чинниками.

Серед діячів БВУД УНА, крім голів, були: ген. П. Шандрук, ген. М. Крат, Л. Ортинський, В. Будний, О. Лисяк, Л. Рихтицький, Є. Загачевський, Р. Данилюк, Ю. Ференцевич.

В. Маркусь

БРАТСТВО СВ. АНДРЕЯ ПЕРВОЗВАННОГО – Б.А. в Чикаго (St Andrew's Brotherhood), церк. укр. кат. братство, засн. при парафії св. Володимира і Ольги в грудні 1968 з метою віднови рел. життя тих гр.-католиків, які дотримувалися юліанського календаря та плекали сх. традиції й укр. духовність у церкві. Б.А. твердо стало на позиціях побу-

дови патріархального устрою і помісности УКЦ. До Б.А. належало в різні часи бл. 200 осіб. Гол. діяльністю була видавничі і культ.-осв. Братство видавало щорічні *Церковні Альманахи-Календарі, широко відомі й поза парафією (1970-88), та популярні брошури й літ. твори. В 1970-80-их Б.А. мало власну домівку читальню, бібліотеку і провадило вид-во з друкарнею та книгарнею "Ставропігія". Гол. Б.А. були: А. Гасцький, А. Гарасовський, Степан Мерза, С. Голяш та Л. Костелина. Ін. діячі, зокрема у видавничій діяльності: М. Денисюк, Є. Іванків, Р. Завадович, В. Маркусь та Р. Смик. З ініціативи Б.А. 1976 створено *Союз Укр. Кат. Братств і Сестрицтв в Америці.

В.М.

зувало перші в США читальню, хор, оркестру і драм. гурток, які виступали під час парад у держ. амер. святах, давали власні концерти в Шенандоа та в ін. осередках, зокрема при посвяченні церков. 1892 Б.М. стало чл. "Соєдиненія гр.-кат. русских братств", а 22.2.1894 було одним із 10 братств-засн. Русь. (Укр.) Нар. Союзу (РНС). Б.М. вислало своїх делегатів на конвенції РНС, його члени входили до правління РНС (Йосиф Коваль, Антін Онушак), а 1898 воно було господарем 5-ої конвенції РНС. Від'їзд о. Волянського до Гал. та внутр. міжусобиці в укр. громаді Шенандоа помітно послабило діяльність Б.М. і воно перестало існувати бл. 1899. Натомість постало Братство св. Володимира (98 відділ УНС), до правління якого ввійшли деякі кол. чл. Б.М. (Й. Коваль, Мойсей Демечко, Микола Максимчук та ін.). 1897 в Шенандоа було також Братство св. Архангела Михаїла.

О. Кравченко

Братство св. Миколая, Шенандоа Пен. 1887р.

БРАТСТВО СВ. МИКОЛАЯ (St. Nicholas Brotherhood) в Шенандоа (Shenandoah), Пен., перше укр. допомогове т-во в США. Постало з ініціативи о. І. Волянського з церк. наради, скликаної 18.1.1885 для збирання коштів на будову церкви. Першими чл. були: Юрій Вретяк, Павло Матіяш, Андрій Косар, Стефан Швець, Михайло Кушварва, Семен Коцур, Андрій Бішко, Семен Курила, Олекса Федорчак і Василь Мизик. 1887 Б.М. мало 36 чл. і допомагало їм у випадку хвороби, оплачувало похорон та давало родині померлого посмертну пожертву (500 дол.). Тоді ж братство зоргані-

БРАТСТВО СВ. О. МИКОЛАЯ в Чикаго (St. Nicholas Brotherhood), 106 відділ УНС в Чикаго. Найстарша світська орг-ція в місті, засн. 1906. До відділу належали провідні діячі громади: о. М. Струтинський, В. Сіменович, Р. Смик, С. Янович та ін. Гол. Були: Андрій Іванюк – 35 рр., Василь Любас – 10 рр., Микола Гуль – 6 рр., Микола Подвацятний – 6 рр., С. Самбірський – 3 рр. й ін. В кін. 1908 у Б.М. було 400 чл., у 1950-их – 650, існує до сьогодні з меншим членством. 1934 придбали разом з ін. відділами дім, що став гол. осередком діяльності громади в Чикаго, був місцем тимчасового

притулку повосенних імігрантів. Б.М. співпрацювало з катедральною церквою св. Миколая, Лігою Американців Укр. Походження, УККА та ін. відділами УНС в Чікаго. Допомогало укр. установам у Гал. і на еміграції та склало датки на укр. павільйон Світової Виставки 1933, Карп. Україну і на біженців ДП.

В.М.

БРАТСТВО СВ. КИРИЛА І МЕТОДІЯ (Sts. Cyril and Methodius Brotherhood), церк. братська орг-ція, засн. 1887 в м. Шамокін (Shamokin), Пен., яка разом з 12 ін. братськими орг. 1894 стала співзасн. *Укр. (Руського) Нар. Союзу. Пізніше Б.К.М. прибрало назву Б.св. Андрея. Активне на різних відтинках рел. і культ. життя громади. Разом з ін. місц. братствами і сестрицтвами створило Т-во укр. братств в Шамокіні, що мало разом на поч. 20 ст. понад 150 чл., згодом 1 відділ УНС.

БРАТСТВО УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ (Brotherhood of Ukrainian Sich Riflemen), комбатантсько-гром. орг-ція, яка постала в Нім. 1948, згодом перенесла свій осідок до США, куди переїхала більшість чл. та керівництва Б.У.С.С. Відділи постали в Нью-Йорку, Філядельфії, Чікаго і Клівленді, а також у Кан. (Торонто, Вінніпег і Монтреаль); один відділ постав в Аргентині, а ще один залишився в Нім. У Нью-Йорку управа Б.У.С.С. створила вид-во "Червона Калина" для збереження пам'яті й культу УСС. Братство стояло на заг. гром. понадпартійних позиціях у справах консолідації укр. життя в діаспорі. З вмиранням чл., кол. учасників формації УСС, Братство припинило свою діяльність. Гол. діячі: гол. Гол. ради Н. Гірняк, гол. управи І. Поритко, О. Навроцький, останній о. В. Головінський 1987-90; С. Ріпецький, О. Яворський, І. Витанович, С. Никифоряк, В. Калина, Е. Козак, П. Постолюк, І. Тиктор та ін.

В.М.

БРАТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ (Fraternal organizations), допомогіві, здебільшого прицерк. орг-ції, базовані на взаємодопомозі членів, зокрема вплачування чл. внесків і у випадку потреби (захворіння чи скалічення або й смерти) членам виплачують допомогу. Пізніше ці орг-ції прирівнювалися до асекураційних компаній і втратили свій конфесійний характер. Серед імігрантів вони опікувалися ін. культ. потребами, напр., дбали за шкільництво, вид. освітніх книжок преси, читальні та за політ. справи – виявляли свою реакцію до подій рідного краю в Європі. Першою укр. орг-цією було *Соєдиненіє Гр.-Кат. Русских Братств, засн. 1892 закарп. і гал. емігрантами, певний час найсильніша орг-ція. Пізніше 1894 від неї відірвалися народовці й створили *Руський (Укр.) Нар. Союз, із виразною нац. укр. ідеологією. Опісля виникли дві Б.О., менші членством, здебільшого складені з галичан: 1895 русофільське і консервативне Русское Правос. Общество Взаємодопомощи та 1902 Общество Русских Братств. У противагу "Соєдиненію" 1909 постала ще одна орг-ція закарпатців *Собраніє Гр.-Кат. Церковних Братств, яке було за співпрацю з єп. Ортинським та укр. орг-ціями. 1909 постала також русофільська орг-ція, Русское Нар. Соєдиненіє, яка конкурувала з Обществом і перев. складалася з лемків. 1912 постав Руський Нар. Союз (новий) з газ. "Нар. воля" і укр. радикальною соціалістичною ідеологією. Цю орг-цію пізніше переіменовано *Укр. Робітничий (Братський) Союз. Ще одна незалежна від церкви Б.О. постала 1910, також лівих симпатій, з істор. назвою *"Гайдамаки". 1912 створено ще дві Б.О.: укр. гр.-кат. *"Провидіння" з виразно укр. нац. програмою, та правос., москвофільська – *"Правос. Любов". Якийсь час існувала в Оліфанті, Пен. *"Згода братств" (1914-38), відділи якої згодом влилися в УНС. Тоді й постала *Укр. Нар. Поміч, здебільшого з правос., але укр. нац. орієнтації. Пізніше цю орг-цію

опанувало середовище Визвольного Фронту; перестала існувати 2000.

Таким чином залишилися 3 забезпечені Б.О. укр. орієнтації. Між ними 1950-90 відносини унормувалися, навіть велися переговори про об'єднання.

Крім цих допомогівих Б.О., існують ще суто церк. братства і сестрицтва при правос. і кат. парафіях, які займаються виключно рел. діяльністю. Церк. Б.О. кат. мали свою надбудову *Союз Братств і Сестрицтв в Америці (1976-97) та правос. *Об'єднання Церк. Сестрицтв у США.

В.Маркусь

БРАТУСЬ Яків (James Bratush), гром. діяч, піонер укр. життя в Рочестері; н. 26.8.1893 в с. Конюшки Рогатинського пов., Гал., п. 11.7.1982 в Рочестері. До США прибув 1910, діяльний у відділі УНС "Вільні Козаки" та т-ві Укр. Нар. Дім (кількакратний гол. 1934-40), брав участь в культ.-осв. праці укр. громади Рочестера (аматорський гурток) та в Дем. Партії США (чл. повітового комітету партії). Співзасн. і діяч орг-ції "Оборона України". Автор праці *Ukrainian Community in Rochester* (1973) та ст. у пресі.

В.М.

БРИНЬ Микола (Nicholas Bryn), дякон, дириг., автодидакт; н. 16.12.1914 в Києві, п. 6.3.1991 в Міннеаполісі. Не закінчив навчання в Київ. консерваторії, доповнював студіями теорії музики, композиції та гри на скрипці (у проф. Бертє). Закінчив техн. студії і працював у ділянці телеграфу (1930-34). В армії працював дириг. і скрипалем. Теологічні знання засвоював з дитинства, знання з рел. музики одержав від П. Гончарова. Влітку 1944 в Криниці (Лемківщина); 1944-49 перебував у Нім. З 1949 в США, працював дяком-дир. в м. Трой, Н.Й., Детройт, Чікаго, та від 1952 при парафії св. Юрія Переможця в Міннеаполісі продовжував дяконську працю. Паралельно зі церк. хорами керував гром.; розвинув до майже проф. рівня хор "Дніпро" (Сент-Пол-Міннеаполіс,

з 1958). Г. Китастий називав Б. "майстром хорових мініатюр", зокрема творів М. Леонтовича. Підвищений до сану протодіякона.

Р.С., мол.

БРИНЬ Оксана (Oksana Bryn), співачка-сопрано, муз. педагог; н. 9.3.1924 в Харкові. Муз. освіту здобула в Харківській консерваторії (1940-43), і ще приватно студіювала у Д. Березенця у Львові, пізніше доповнила в муз. коледжі в Міннеаполісі. Через Львів і Нім. приїхала до США, 1954 поселилася в Міннеаполісі. Вчителька співу в

Центрі Мек-Фейль (McFail) Сценічних Мистецтв при Міннесотському Ун-ті. Співала як солістка з хорами та симфонічною оркестрою, в операх Пуччіні

"Богема" (партія Мімі) і "Сестра Анджеліка", Бізе "Кармен" (партія Мікаелн), Верді "Трубадур" (партія Леонори) та в опері Ромберга "Студент принц". 1963-64 здійснила велике турне по США й Кан., виступала в Карнегі Голл в Нью-Йорку. Популяризувала укр. музику серед американців, працювала консультантом в театрі Гутрі (Guthrie) та в дитячому театрі; також виступала у ролі Одарки в "Запорожці за Дунаєм" на укр. сцені Вінніпегу, Кан. Виконувала твори Лисенка, Степового, Данькевича та Белліні, Верді, Пуччіні, Дворжака, Чайковського та ін. Співзасн. хору "Дніпро" в Міннеаполісі, з 1972 провадить пед. діяльність. Чл. ряду амер. і укр. орг-цій, співред. журн. "Вісті" ("Муз. вісті"). Укр. пісні Б. награно на грамплатівці "Волюшки".

В.М.

БРИТТАН Адріян (Adrian Brittan), дириг. і скрипаль; н. 19.10.1948 в Міттенвальді, Нім. Муз. освіту здобув у Мангаттанській Муз. Школі м. Нью-Йорку, де спеціалізувався в

диригентурі та грі на скрипці (ступінь мгра музики, 1974). Лавреат конкурсу Мангаттанської Муз. Школи (нагорода Пабла Касальса, 1973). У ранньому періоді кар'єри диригував хором ім. митр. Шептицького та хором "Думка" (оба в Нью-Йорку), і виступав як

скрипаль-соліст. В його репертуарі були А. Берг, Моцарт, Равель, Лисенко, Гайворонський, Косенко, Грудин, Скорик; Б. був першим виконавцем в Америці Сонати для скрипки і чембало М. Березовського (віднайденої в Парижі музикознавцем В. Витвицьким у 1970-их). У пізніших рр. Б. був активний як оперний та оркестровий дир.; працював в оперному ансамблі Ун-ту Нотр Дем (Notre Dame) (1976-83) де був проф. муз. відділу, та в Чикагській Опері (з 1984). Керував престижною симф. оркестрою Піттсбургу під час Фестивалю Амглера (1972), а також оркестрою Ун-ту Нотр Дем, виконуючи музику Бетговена, Брамса, Дворжака, Ліста, Вагнера, Сібеліюса, Мусоргського, Чайковського та сучасних амер. композиторів. Диригував Нью-Йоркською прем'єрою "Прикарп. симфонії" С. Людкевича, а з поч. 1990-их виступав у Львові як оперовий та оркестровий дириг.; з 1997 керував Молодіжною Симфонічною Оркестрою Нью-Джерзі (New Jersey Youth Symphony), із якою записав музику (композитор Карл Дейвіс) до німого кінофільму "Flesh and the Devil" із Гретою Гарбо в гол. ролі. Б. гастролював як оркестровий дириг. у Харкові (1995-96) та в Кореї (2001).

Р. Саавицький, мол.

БРИТТАН Джой (Joy Brittan), ін. імена: Козодій, Потіха, співачка і танцюристка укр. роду, телезірка; н. 1937 в Пайн Фоллс (Pine Falls), Манітоба, Кан., а виростала у Вінніпегу. Під час студій в Муз. Консер-

ваторії Торонто здобула срібну медаль за прекрасне виконання пісень. Проф. кар'єру почала в радіо і телевізії Торонто (щотижнева програма "Джуліст"). Створивши власну муз. групу Б. виступала 1970 у Ляс Вегас (Las Vegas) та Рено (Reno), Невада, у відомих готелях; на пасажирському кораблі "Sky Princess" спі-

вала по Карайбському морі та в портах Півд. Америки. 1988 брала участь у концертах Тисячоліття християнства серед укр. діаспори.

У репертуарі Б. - укр. та амер. пісні розвагового жанру. Крім гол. міст Півн. Америки Б. об'їхала деякі країни Азії (Далекий Сх.). 1992 концертувала в Києві; її виступ передавала укр. телевізія. Посадник Ляс Вегас Рон Пюріс надав їй грамоту амбасадора доброї волі. Перший диск записів Б. вийшов у фірмі Las Vegas Recordings тиражем понад 5000, а другий з черги диск п.з. "Укр. потіха" передавала 1987 радіовисильня "Голосу Америки"; голос Б. теж відомий на кан. мережі СіБіСі (CBC).

Р. С., мол.

БРИЦЬКИЙ Микола (Mykola Brytsky (Nicholas Britsky)), мистець-

маляр і скульптор, педагог; н. 11.12.1913 в с. В е л д і ж Долииського пов., Гал., п.7.6.2005 у м-ку Савой (Savoy), Ілл., похований на цвинтарі Мавнт-Говп (Mount Hope) в Урбана, Ілл. Прибув 1922 з родиною до США, та поселився в Нью-Йорку. 1938 здобув диплом з мистецтва в Сйлському Ун-ті (Yale) та стипендію на студійну подорож до Європи. 1947-48 студіював в Академії Кренбрук (Cranbrook Academy

of Art, Bloomfield Hills, Міч.), а 1949-50 в Сиракузькому Ун-ті (Syracuse University) в шт. Н.Й. Здобув 5 стипендій, зокрема двічі стипендію Фулбрайта – 1956 до Італ., а 1965 до Португалії. 1945-78 проф. мистецтва в Ілл. Ун-ті в Урбані. Від 1951 Б. здобув ряд відзначень і нагород на виставках в Ун-ті Ог., Ілл. Стейт-овому Музеї в Спрінгфілді, Музею в Евансвілі (Evansville), Інд., Спрінгфілдському Музеї Мистецтва в Юта (Utah) та ін. Б. мав ряд індивідуальних виставок в музеях, ун-тах та галеріях і брав участь у спільних виставках. Твори Б. знаходяться в таких фірмах, як Белл Телефон і Форд Мотор Компанія, а також у церквах, шпиталях та ін. Також розмальовував церкви, виконав статую Rising Christ у церкві св. Патрика в Урбані, Ілл. Праці Б. є в численних приватних, музейних та інституційних колекціях. Стиль Б. можна окреслити як стилізований, модернізований, але не абстрактний; часто в нього проявляється символічний характер з філософ. мотивами, а в багатьох творах помітні елементи укр. нар. мистецтва.

Д. Маркус

БРІДЖПОРТ (Bridgeport), м. в шт. Коннектикат, розташоване над Атлантийським океаном 45 км на півд. зах. від Гартфорду. Нас. 139 тис. (2000), українців 400, котрі прибули до Б. на поч. 20 ст. з Гал. і Закарпаття та після 2 світ. війни зі Зах. Європи; працювали в індустрії. До громади в Б. належала також мала громада в Савтпорті (Southport). 1920 засн. першу гр.-кат. церкву Св. Трійці, яка 1929 перейшла на православ'я в юрисдикції УПЦ в США. Окремо греко-католики з Закарпаття створили свою церкву св. Івана Хрестителя, за яку йшла боротьба, коли свящ. О. Черняк перейшов на православ'я та зробив її центром своєї дієцезії під зверхністю Константинопольського Патріярха (див. *Американська Карпато-Руська Православна Греко-Католицька Церква). Згодом судово він її втра-

тив і вона стала гр.-кат. церквою закарпатців віз. обряду. Ново-прибулі після 2 світ. війни гр.-католики 1950 створили нову парафію Покрови Богоматері й 1970 закупили тепершню церк. будівлю. Тут найдовше був свящ. о. крилошанин Ярослав Шуст (1950-86). Існує ще одна правос. церква Св. Трійці в юрисдикції Київ. Патріярхату. Таким чином, імігранти укр. походження в Б. мають 5 церков і перебувають у 5 різних юрисдикціях. 1910 постало перше світське т-во "Гайдамаки". У 1930-их у Б. діяли 2 відділи УНС й 1 УБС та хор ім. Кошиця, тепер відділи УККА, СУА, братських союзів та ряд орг-цій: Пласт, Патріярхальне т-во, школа українознавства та Укр.-Амер. Клуб в Савтпорті (Southport) і самодіяльні гуртки. В Б. діє Бріджпортський Ун-т, який надав 1998 мін. закорд. справ Україні Геннадію Удовенкові ступінь д-ра "гоноріс кавза".

Лім.: The Ukrainian Orthodox Church of St. Mary's Protection (1956);

Укр. кат. церква Покрова Пресвятої Богородиці 1950-2000 (2000).

В. Маркус

БРІДЖПОРТ (Bridgeport), півн. зах. передмістя Філядельфії, нас. 4,400 (2000), в тому бл. 100 українців; в 1930-их було бл. 80 родин. Прибули на поч. 20 ст. гол. зі Скататського пов., Гал. Працювали в текстильних та залізообробних фабриках. Перша орг-ція – Братство св. Михаїла, відділ УНС (засн. 1914), який об'єднався 1933 з ін. братством свв. Петра і Павла. Гр.-кат. парафію Петра і Павла засн. 1924, нову церкву збудовано 1936 та шкільний будинок 1963. Спочатку обслуговували церкву в Б. свящ. з Філядельфії і Кемдена (Camden), Н.Дж. Найдовше був свящ. в Б. Василь Шеремета (1942-72). З 1946 існує власний цвинтар.

"БРОДИ-ЛЕВ" (Brody-Lev Brotherhood for the Preservation of War Graves and Memorials), братство охорони військ. могил, т-во кол.

вояків, гол. учасників Дивізії "Галичина", метою якого є допомагати інвалідам та вдовам полеглих укр. вояків і впорядкування могил померлих в Україні, Зах. Європі та Америці. Засн. 1952 в

Нью-Йорку, де досі знаходиться осідок т-ва. Гол. Б.-Л. були: Р. Долинський (1952-53), Є. Шипайло (1953-54), П. Шуган (1954-

57), Володимир Яворський (1957-58), Лев Стеткевич (1959-60), Б. Левицький (1960-61), О. Стеткевич (1961-64), Р. Дразньовський (1965-71), Кирило Григорович (1974-78, 1983-97), Б. Семенюк (1979). Б.-Л. співпрацює з ін. комбатантськими орг-ціями, зокрема з Об'єднанням кол. Вояків Українців у Великобританії. Кошти для ведення своєї діяльності Б.-Л. збирає від укр. громадянства в Півн. Америці й Зах. Європі під час Зелених Свят та Різдвяної коляди. Упорядковано могили в Австр. на місці останніх боїв Дивізії проти сов. військ (Гнас, Фельдбах, Травтсмандорф, Санта-Стефан, Бад Глайхенберг), в Італ. (Ріміні, Червія, Лоретто, Монте Кассіно), в Нім., Поль., Слов. та останнім часом на Україні. Зокрема 1997 побудовано на меморіальному кладовищі полеглих під Бродами, Гал. пам'ятник-каплицю в Ляцькому-Червоному на Золочівщині. 1994 здійснено перепоховання полеглих дивізійників на бродівських полях в с. Княже, також на Золочівщині; цей захід проведено спільно з гал. На збереження могил і пам'ятників виплачено 60 тис. дол., а на допомогу 6.5 тис. дол. у 1991-94

В.Маркус

БРОНКС (Bronx), міський р-н Нью-Йорку на сх. і півн. від Мангаттану та Іст Рівер (East River), нас. 1,325 млн. (2000), з них 2,315 українців; в час заснування гр.-кат. парафії Пресв. Покрови 1943 - бл. 200 родин; парафію обслуговують оо. Василіяни. До того часу греко-като-

лики належали до парафії св. Юра на Мангаттані. Повоснні імігранти поселилися в більшій кількості в Б., але скоро переїхали до ін. дільниць та осередків. В 1950-их діяли 2 відділи УНС, 1 відділ СУА; в 1990-их в парафії 50 родин, існують прицерк. орг-ції.

В.М.

БРУКЛИН (Brooklyn), м. пов. Кінгс, найбільш заселений із 5 міськ. р-нів м. Нью-Йорк, на сх. від Іст Рівер (East River), нас. 2,465 тис. (2000), 37.7 тис. українців. Українці в різний час тут поселювалися з кін. 19 ст. і на поч. 20 ст., бл. 1-2 тис. Першою постанала в півн. Б. гр.-кат. парафія Сошествія Св. Духа 1912, як дочерна св. Юра в Нью-Йорку, з

св. Духа 1913

церкву якої придбано 1936, з бл. 50 родинами в 1930-их. Найдовше були в парафії Св. Духа свящ.: Антоній Лотович (1925-38), М. Вояковський (1949-57), Клементій Прийма (1964-79), Богдан Карась (з 1991). При обох парафіях існують прицерк. орг-ції, ведеться активне культ. життя. Також існують 4 відділи УНС, від 1930 діють відділи СУА, ОДВУ, самодіяльні гуртки, клуби молоді. В 1930-их існував Укр. Центр. Комітет та нар. дім, 1950-60-их школа українознавства. Замітним було існування в Б. оперового ансамблю під керівництвом Л. Рейнарівича. Українці Б. беруть участь у діяльності гром. і культ. орг-цій Нью-Йорку.

Лит.: 75-річний ювілей Укр. Кат. Церкви св. Духа (1913-88). 1988.

В.Трембіцький.

БУДНИЙ Всеволод Богдан (Vsevolod Bohdan Budnyi), псевд. Б. Ольгин, дириг. і муз. теоретик, поет; н. 1.1.1920 в Тернополі, Гал., п. 15.4.1986 в м. Лівінгстоні (Livingston), Н.Дж. 1930-39 вивчав скрипку і муз. теорію в Тернополі (у філіялі Вишого Муз. Ін-ту ім. М. Лисенка) та в Централі Муз. Ін-ту у Львові. Був у Дивізії "Галичина", учасник бою під Бродами, потім в полоні в Ріміні (Італ.), співред. газ. "Життя в таборі". Працював дириг. в Англ. та США; з 1960 керував мішаним хором "Трембіта" в Ньюарку, Н.Дж., виступаючи на укр. імпрезах, а також на телебаченні. Особливістю його праці як теоретика була педантичність та проникливість. Для студентів Укр. Муз. Ін-ту Америки виготовив підручник теорії музики укр. мовою з англ. термінологією. Залишив для дітей укр. посібник для вивчення інтервалів. Брав участь в ідентифікації та аналізі укр. нар. мелодій у складних партитурах амер. композиторів К. Шіндлера, І. Букетова та Квінсі Портера. Автор зб. "Ріміні, 1945-47" (1979). Працював теж журналістом, у його віршах звучав патріотичний романтизм.

Р.С., мол.

"БУДУЧНІСТЬ" (Ukrainian Future Credit Union), кредитна спілка у Воррені (Warren), Міч. Засн. 1961 під патронатом Українського Допомогового Комітету, з осідком на зах. Детройту і бюрою у сх. частині міста, в Гемтремку, куди 1967 до власного будинку перенесено гол. бюро. 1979 відкрито філію у Воррені, й туди перенесено гол. бюро, яке з 1980 приміщувалося в Укр. Культ. Осередку. 1988-89 збудовано власний будинок на вул. Расн. Четверте приміщення відкрито 2005 у передмісті Вест Блумфілд. "Б" - учасник мережі

"спільних філій" (shared branching) шт. Мічиген. У 2005 членство дійшло до 5.7 тис. осіб, а активи - 78.3 млн. дол. "Б." приймає ошадності членів, видає позички і пропонує ін. послуги своїм членам. Кредитна спілка зі своїх заробітків надає фінансову допомогу різним культ., церк. і гром. установам. На відміну від більшості українських кредитних спілок у США, "Б." зареєстрована на шт. основі й регулюється шт. законодавством. Дирекцію "Б." очолювали: М. Дужий, Іван Вашук, Андрій Кульчицький, П. Рогатинський, Галина Харевич, Ю. Тарнавський, Андрій Дужий. Виконавчими директорами буди І. Вашук, М. Дужий, Євген Репета й Андрій Якимович. "Б." належить до Мічиганської Ліги Кредитових Спілок та до Централі Укр. Кооператив Америки.

В.М.

БУЗЬКО (псевд.) див. Чупка Юліян

БУК Андрій (Andrii Buk), інж.-технік, кооператор, сусп. діяч; н. 10.10.1909 в м-ку Медика Перемиського пов., Гал., п. 3.3.2003 в Гантері, Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемтонбургу, Н.Й. Закінчив Вищу Молочарську Школу у Варшаві. Перед 2 світ. війною був керівником Маслосоюзу в Перемишлі. За ним. окупації був гол. волости в Поповичах. На еміграції жив з 1944. Після війни в таборі у Міттенвальді, Нім., а з 1949 в США в Пассаїку, Н.Дж. Б. заснував відділ т-ва "Самопоміч" в Джерзі-Ситі. Працював креслярем в інженерській фірмі в Джерзі Ситі. Організував збірки на потреби патріархального центру в Римі. Діяльний в укр. кооп. русі, засн. кредитівок у сх. штатах; активний у Республіканській Партії США, постійно інформував амер. урядові кола про укр. справи. З 1973 жив у Гантері, Н.Й., далі активний у місцевих орг-ціях. Автор ст. на екон. теми в укр. пресі та про історію укр. іміграції, зокрема в "Свободі".

М.С.

БУЛА Ілля (Ilija Bula), гром. діяч, піонер гром. життя в Боффало; н. 27.10.1892 в с. Краснопуца Березанського пов., Гал., п. в жовтні 1970 в Боффало. З 1909 на праці в Нім., з 1913 в США. Найдовше перебував в Боффало, був гол. т-ва "Січ" і гол. Амер.-Укр. Клубу в Боффало та гол. відділу УККА 1951-61; багато допомагав у влаштуванні новоприбулих післявоєнних імігрантів.

БУЛАВИЦЬКИЙ Олександр (Oleksa Bulavytsky), маляр-реаліст; н. 8.10.1916 в Умані Київ. губ., п. 28.7.2001 в

Міннеаполісі. Студіював живопис в Одеській Художній Школі, Київ. Художньому Ін-ті та Ленінградській Академії Мистецтв.

Працював як декоратор і макетувальник театру і кіно. В час 2 світ. війни в сов. армії, полонений німцями, втік з полону. 1944 на Слов., 1945-50 в Нім. Чл. Укр. Спільноти Образотворчих Мистців. З 1950 в США, приїзд спозорував Грановський-Неприцький. Викладав в Minnetonka Center of Arts and Education. Виставлявся в Мюнхені, Бергесгадені, Регенсбургу, Ротенбургу та в інтернац. виставці ДП в Парижі й Амстердамі. Останнім часом в Київ. Музеї Укр. Мистецтва (1992) та Музеї історії м. Києва (1994). В США брав участь у спільних виставках мистців Мінн. та індивідуально в укр. галеріях у Вінніпегу, Торонто, Філадельфії, Детройті, Чікаго і Нью-Йорку.

Його картини - це пейзажі, морські краєвиди, натюрморти, портрети та серія картин про укр. імігрантів в Кан. Його стиль хитається між реалізмом та імпресіонізмом, виконані переважно в олії, але також вживав акварель, темперу і туш.

Б. Титла

БУЛАТ Іван (John Bulat), філіятелист, експерт укр. поштових марок; н.

15.2.1921 в с. Хотинці Яворівського пов., Гал., п. 18.6.1999 в Йонкерсі, Н.Й. З 1940 чл. підпільної ОУН, в рядах УПА. Залишив Україну 1947, в США з 1950-их. Чл. "Ukraine Philatelisten Verband" та "Bund der Philatelistischen Prüfer". Автор праці *Illustrated Postage Stamp History of Western Ukrainian Republic, 1918-19* (1973) та ст. в пресі на філіятелистичні теми. Брав участь у різних виставках, чл. Укр. Філіятелистів і Нумізматиків у США.

В.Т.

БУЛАТ Тамара (Tamara Bulat), заміжна Чапленко, музиколог, педагог; н. 3.2.1933 в м. Запоріжжі, п. 25.8.2004 в Джерсі Ситі. Закінчила Львів. Муз. Училище 1951 та Київ. Держ. Консерваторію 1956. В Ін-ті Мистецтвознавства, Фолклору та Етнографії АН УРСР захистила кандидатську (1963) та д-рську дисертації (1981), там же працювала наук. співроб. Викладала історію укр. музики в Київ. Ін-ті Культури та в Держ. Консерваторії ім. Чайковського. Автор 8 монографій, серед них "Героїко-патріотична тема в творчості М. Лисенка" (1965), "М. Рильський і музика" (1969), "Яків Степовий" (1981), монографію фотоальбом *The World of Mykola Lysenko* (при співпраці сина, Т. Філенка, 2002). З 1992 в США, жила в Н.Дж., дчл. НТШ і УВАН, 1993 обрана ген. секр. УВАН, чл. Спільноти Композиторів України.

Р.С., мол.

БУЛЬБА Лідія (Lydia Bulba), з роду Сось, педагог, піаністка; н. 4.12.1921 в Чорткові, Гал. Закінчила Муз. Ін-т ім. Лисенка у Львові 1944. На еміграції в Австр. та з 1949 в США в Філадельфії. Викладала в школі українознавства та провадила дитячим хором; піаністка хорів "Думка" в Австр. та "Кобзаря" й "Театру в п'ятницю" в Філадельфії. Акомпаньторка вокалістів-солістів, як напр. П. Мацюк та ін.

БУМБАР Пилип (Philip Bumbar), кат. свящ. і церк. діяч; н. 9.6.1942 в Боффало, Н.Й. Освіту здобув в Стемфорді і Кат. Ун-ті Америки,

висвячений 1968. Був свящ. в Сиракузах, Джонсон-Ситі (Johnson City), Елмайра-Гайтс (Elmira Heights), і від 1984 в парафії св. Йосафата в Рочестері, всі в Н.Й. Став архипресвітером 1984.

БУРА Іван (John Bura), кат. єп-помічник; н. 12.6.1944 в м. Веґелебен (Wegeleben), Нім. Навчався в колегії

св. Василія в Стемфорді, Конн. та студіював теологію в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні (бакаляр 1970). Висвячений 1971, душпастирствовав у

кількох парафіях Пен. За його душпастирства в Шенандоа (Shenandoah) побудовано теперішню, третю з черги церкву св. Михаїла (1983); протопресвітер Шенандоанського деканату. Викладав у семінарії в Стемфорді (1972-75). З 1987 ректор Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні. 1991 піднесений до гідності папського шамбеляна. Духовний опікун Спільноти Укр. Кат. "Провидіння". З 1997 настоятель церкви Св. Духа в Честер (Chester), Пен. 2005 призначений єп-помічником Філадельфійської Архиспархії.

В.М

БУРАЧИНСЬКА Лідія (Lydia Burachynska), заміжня Рудик, інж., етнограф, журналіст, гром. діячка;

н. 28.12.1902 в с. Гринева Косівського пов., Гал., п. 9.1.1999 в Філадельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Закінчила Вищу Екон. Школу в Празі (1929), де

здобула диплом інж.-економіста. Ред. журн. "Нова Хата" (1932-39). Під час 2 світ. війни працювала в УЦК у Кракові. Від 1944 на емі-

грації в Австр., з 1949 в США. Тут редагувала журн. "Наше Життя", була гол. СУА (1971-74) і СФУЖО (1977-82). Б. була співзасн. Укр. Музею в Нью-Йорку. Автор "Укр. жіноцтво Детройту" (1956), "У 75-ліття укр. жін. руху" (1959), "У поклоні Л. Українці" (1977), монографії про Олену Залізняка (1987), "Укр. нар. одяг" (1992), і ст. у зб. "Буковина: минуле і сучасне" (1956), ст. про визначних укр. жінок. Б. співроб. ЕУ, почесна гол. СУА і СФУЖО, дчл. НТШ.

М.С.

БУРАЧИНСЬКИЙ Богдан (Bohdan Burachinsky), інж.-хімік, гром. діяч; н. 31.7.1923 в с. Шешори Косівського пов., Гал., п. 5.2.2008 у Флоргам-Парк (Florham Park), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Після закінчення

Станіславівської Гімназії, студіював фармацію в УТГІ в Мюнхені (мгр 1949), того ж р. емігрував до США і далші студії провів у Чикаго на Уи-ті Нортвестерн (Northwestern) і ДеПол (DePaul), де здобув диплом мгра з хемії (1958), а 1963 д-рат з органічної хемії. Працював у лябораторіях Inmont Co. в Н. Дж., з 1964 очолив Дослідний Центр Графіки. 1980 United Technologies Corp. закупив Inmont і став її ст. віце-през. технології, також завідуючий відділами патентів та охорони доквілля. Йому підлягало 950 працівників з річним бюджетом 25 млн. дол. Б. автор фахових ст. та доповідей, серед ін. в енциклопедіях: *Kirk-Othmer Encyclopedia of Chemical Technology* і *McGraw-Hill Encyclopedia of Science and Technology* з ділянки друкарських фарб, графіки і полімерів. Б. відзначений золотою медалею "Піонера Технології". Б. також автор трьох патентів. Активний у допомозі Україні. після 1989; співзасн. Координаційного Комітету Допомоги Україні, його гол. (1991-94), співпрацював з

Нар. Рухом України, дипломатичними місіями, їм допомагав, чл. ради дирекції Фундації США-України. Відзначений урядом України "Грамотою зв заслуги".

В.М

БУРАЧИНСЬКИЙ Ераст (Erast Burachynsky), лікар, гром. діяч; н. 20.3.1920 в Чернівцях, з 1925 у Львові, де закінчив гімназію, мед. студії у Львові (1938-44). Навчався також у Муз. Ін-ті ім. Лисенка. Вступив добровольцем до Дивізії "Галичина", попав у рад. полон під Бродами, де перебув до 1949. Звільнений з німцями, переїхав до ДП твбору в Діллінгені, Зах. Нім. 1950 емігрував з ріднею до Австрал., де працював лікарем. Активний у Пласті в Аделаїді, гол. Крайової Пласт. Старшини. 1958 переїхав до США, працював у Мейвуді (Maywood) б. Чикаго. Гол. пласт. станиці, двічі очолював відділ УЛТПА та 1965-66 гол. академічного т-ва "Обнова" в Чикаго. Автор популярних ст. на мед. теми.

В.М.

БУРБЕЛО Оксана (Oksana Burbelo), заміжна Соломон, оперна і концертна співачка (сопрано); н. 28.12.1913 в Сокалі, Гал., п. 20.2.2001 у Палм Гарбор (Palm Harbor), Флор. Абсольвентка Вишого муз. ін-ту ім. Лисенка у Львові (1934) в клясі Марії Сокол (Рудницької), як теж Держ. Муз. Консерваторії у Варшаві, де шляхом нагороди (1937) на стипендійному конкурсі продовжувала високі муз. студії. Остаточо перейшла до Берлінської Консерваторії (Hochschule für Musik, 1940) для дальшого вдосконалення. Виступала ще у Варшаві, де теж записала в'язанку укр. нар. пісень на платівках фірми "Сирена". В її репертуарі були оперні арії укр. композиторів першої пол. 20-го ст. Через несприятливі воєнні умовни була змушена перервати успішну кар'єру. Після війни жила в Італ. до 1980, переселилася на Флор.

С.М. і Р.С., мол.

БУРДЯК Онуфрій (Onufrij Burdjak),

кат. свящ.-Василіянин, церк. діяч; н. 17.1.1871 в Літині Дрогобицького пов., Гал., п. 22.2.1959 в Бінгемтоні (Binghamton), Н.Й. 1890 вступив до новіціату оо. Василіян в Добромилі, а 1896 рукоположений на свящ. Закінчив філософ. і богослов. студії у Лаврові й Кристинополі (1901). Був свящ. у Жовкві, потім там же Василіянським ігуменом. Також займав пост ігумена в Дрогобичі (1915-18) та Лаврові (1920-29). Працював пізніше як ігумен у монастирях Закарпаття – Малому Березному та Мукачеві. 1939-49 провів в Югославії як духовний провідник сс. Василіянок і Службениць. Від 1950 у США, в монастирях в Глен-Кові (Glen Cove) і Бінгемтоні.

В.М.

БУРІЙ Хризанта (Chrysantha Bury), сестра-монахиня ЧСВВ, учителька й осв. діячка; н. 1920, п. 16.7.2002 в матірному домі в Фокс-Чейсі (Fox Chase), Пен. Вступила до монастиря 1936, працювала учителькою в Гемтремку (Hamtramck), Міч, в Пітсбургу, в Авбурні (Auburn), Н.Й., Оліфанті (Olyphant), Пен., і Сиракузах (Syracuse), Н.Й. Була провінційною консульторкою у геи. проводі сестер ЧСВВ в Римі (1977-83) та адміністратором кат. шкільництва в США. Одночасно була помічницею патріярха Й. Сліпого. Після повернення до США - чл. ради директорів Менор Коледжу, архівіст і вчителька вгл. мови для новоприбулих свящ. з України.

В.М.

БУРЛАКИ, БУРЛАЦЬКА ВАТАГА (Burlaky) складається із 16 куреня пласт. сеньйорів та 1 куреня стар. пластунів. Б.В. заснували в лютому 1946 в баварських Альпах чл. колишнього гал. молодіжного братства "Передові". Свій провід, свого "Ватажка", Б. вибирають щорічно на "Вел. Раді". Понад 50 рр. В.Б. видає бюлетень зв'язку "Комета". Щорічно Б. влаштовують мандрівні та лещетарські таборн для пласт. юнацтва. Щоб забезпечити тривалість Ватаги, Б. допо-

могли молодим пластунам в Україні створити активну "Карп. Полонину". У 2000 нараховує бл. 100 чл., що проживають у трьох "полонинах": Амер. (США), Кан. та Карп. "Полонини", поділені на "колиби" (напр. Нью-Йорк., Філядельфія, Львів, Стрий, і т.д.). Багато чл. Б.В. досягнули високих становищ у сусп. і проф. житті. Обрано 3 чл. В.Б. академіками НАНУ, а 2 академіками Укр. Академії Інженерних Наук. Гол. ред. 3-5 тт. англ.мовної ЕУ був бурлака Данило Струк. 1998 УВАН обрала своїм през. чл. Б.В. О. Біланюка.

р.м.

БУРЛЮК Давид (David Burluk), визначний маляр-модерніст; н. 22.7.1882 в с. Рябушки Лебединського пов., Харківської губ., п. 15.1.1967 в Савт-Гемптон (South Hampton), Н.Й. Малярства вчився в Мюнхені 1903-04, в Парижі 1904-05. В 1911-13 був студентом в Ін-ті Малярства, Скульптури й Архітектури в Санкт-Петербургу. Малярську кар'єру почав 1907 в Києві виставкою разом із маляркою авангардного напрямку Олександром Григоревич-Естер. Коли ця малярка відкрила свою школу в Києві, Б. став у ній частим доповідачем на теми модерного мистецтва (1916-18).

До виїзду за кордон України, Б. також брав участь у численних виставках модерного напрямку в Україні, Рос. і Нім. Після революції Б. виїхав з родиною на Далекий Сх. і поселився у Владивостоку. В 1920 переїхав до Японії, де перебував 2 рр. 1922 одержав візу до США і поселився б. Нью-Йорку. Малював в жанрах кубізму та футуризму. Найкращі його красивні мальовані під впливом франц. імпресіоніста П. Сезана. Разом зі скульптором О. Архипенком "Б" творить першу групу укр. кубістів і відважно робить перелом у наставленні до мистецтва, відкриваючи дорогу новим напрямкам.

Б. Титла

БУРЛЮК Микита (Nicetas Burluk),

син Давида Б., маляр-аквареліст; н. 1915 в Уфі (Башкарія, Рос.). Переїхав з батьками через Японію до США, служив в амер. армії під час 2 світ. війни. Навчався в Нью Орлінсі, Луїзіяна, Нью-Йоркському Ун-ті, в Янгстауні, Ог. і Колумбійському Ун-ті (мгр мистецтва). Виставлявся на Лонг Айленді (Long Island) та в багатьох галеріях у США. Акварелі Б. нагадують ван Гога з багатьма короткими мазками. Переважають красиви з Лонг-Айленду, одна з краших речей "Озеро".

БУРТИК Іван (John Burtyk), інспектор охорони здоров'я, гром. діяч; н. 13.12.1924 в с. Ляцьке Шляхетське Товмаського пов., Гал. Закінчив сер. школу в Фрайман Мюнхені (1947), студіював в УВУ в Мюнхені (мгр 1950) і Ратгерському Ун-ті. В США з 1950, гол. Т-ва Алюмінів і Приятелів УВУ 1955-73), співзасн. і гол. Фондації УВУ (1973-77), гол. Управи Об'єднання Вояків 2-ої Дивізії УНА (з 1996), гол. Ради Оборони і Допомоги Українцям при УККА (з 1997), гол. Координаційної Ради УККА шт. Н.Дж. Відвідував кілька разів українців у Казахстані; його заходами збудовано пам'ятник жертвам ком. злочину в Кінгірі й укр. гр.-кат. церкву в Павлодарі. Автор: "Тернистий шлях Другої Дивізії УНА" (1994) і "Чому серце плаче, красться на двоє" (1997).

В.М.

БУРЯКІВЕЦЬ Юрій (Yurii Buriakivets), письмен.; н. 26.3.1922 в Чорнобилі на Поліссі Київ. обл., п. 6.1.1996 в Нью-Йорку. Здобув сер. освіту в Києві 1941, був матросом у торг. флоті. В час війни вивезений до Нім., де працював сіль.-госп. робітником. Після війни 1945 почав студії в УВУ в Мюнхені та активізувався в літ. житті, жив у Авгсбурзі. Його вірші та поеми друкувалися в укр. пресі в Нім. З 1949 у США, 1960 закінчив студії в Пен. Ун-ті у Філядельфії дипломом мгра з гуманітарних наук. Друком вийшли його зб.: "Слово про Україну" (1946), "До вершин духа" (1948), "Зірниця" (1950),

"Виноградник" (1955), "Нездолані" (епопея в двох томах, 1963, 1991), "Серця палкого тепло" (1967), "Рідного краю галузка" (1985), "Співучі дощечки" (1987). Б. автор романів: "Пашпорт на Україну" (1970), "Право на велику дорогу" (1972), "Рум'яний Влес" (1984), "Ластів'їною трасою" (1989).

М. С.

БУСОВСЬКА Доротея Анна (Ann Dorothy Busowsky), монахиня ЧСВВ, церк. і осв. діячка; н. 17.8.1938 в Пітсбургу. Закінчила ун-т Вілліанова (Villanova) Пен., бакалярат з педагогіки 1970 та мгр історії 1974. Працювала дир. Академії св. Василія (1975-85) в Фокс-Чейсі (Fox Chase), Пен., та в керівництві провінції ЧСВВ – споч. як заст. провінціальної настоятельки (1985-90) та як її наступниця (1995-2005). В час її керування Василіянським осередком 1999 збудовано Свято-Троїцьку каплицю та центр Василіянської духовости в Дженкінтауні (Jenkintown), Пен.

БУТОВИЧ Микола (Mykola Butovych), маляр і графік; н. 1.12.1895 в с. Петрівка Полтавської губ., п. 21.12.1961 в Гекенсек (Hacksensack), Н.Дж. Навчався у полтавському кадетському корпусі (1906-13). В час війни служив у Рос., а опісля в Армії УНР.

1920 опинився в таборі воєнопонених в Поль., звідки втік до Праги і там 2 рр. студіював в Академії Мистецтва, тоді продовжував студії в Берліні та Ляйпцігу, де 1926 одержав диплом випускника Академії. Також доповнював свої мист. студії в Парижі. Працював у Берліні, Празі, Парижі, на Закарпатті та в час 2 світ. війни у Львові, де викладав графіку в Мист.-Пром. Школі. Після війни жив в переселеному таборі в Зальцбургу (Австр.), звідки 1947 переїхав до США і поселився в Ріджфілд

Парку (Ridgefield Park) 6. Нью-Йорку. Ознайомлений з різними мист. напрямками 20 ст., як експрессионізм, кубізм, фовізм, сюрреалізм, футуризм, конструктивізм, абстрактне мистецтво та ін. Б. експериментував, але в основному старався виробити свій власний стиль. Його інспірувала укр. тематика нар. побуту, фолкльору, мітології, демонології, нар. приповідок, танців, колядок, казок, дум, а також з іст. коз. часів, що він передавав у своїх картинах, дереворитах, книжковій графіці, ескізах. Б. брав участь у спільних та мав індивідуальні виставки у Львові, Лос-Анджелесі (виставка книжкових оформлень 1933), Римі (виставка графіки 1938), Парижі (Salon d'Automne), Брюсселі (1946), та в ін. м. США. У спадку Б. ілюстрації книжок "Слово о Полку Ігоревім", М. Гоголя ("Вій"), І. Котляревського ("Енеїда"), та ін. Автор невиданої "Історії Укр. Книжкового Мистецтва" (1930) та шаржів "Епіграми Бутумбаса" виданої посмертно в Києві (1995).

Лит.: Федорук О. Епіграми М. Бутовича. Київ, 1995.

Д. Маркус

БУТОВСЬКИЙ Семен (Semen Butovsky), режисер і актор-співак; н. 1880 на Полтавщині, п. 12.4.1967 в Філядельфії. Почав працю в театрі М. Садовського (тенорові партії в операх М. Лисенка, Стеценка, Гулака-Артемівського), згодом працював як режисер в Одеській Опері (1929-31), пізніше в Дніпропетровській Опері (1931-41). Продовжував працю на еміграції в Зальцбургу (Австр.), згодом у США. Був дириг. хорів у Філядельфії.

БУТРИНСЬКИЙ Маріян (Marian Butrynsky), кат. свящ., церк. і гром. діяч; н. 27.8.1927 в Залізцях Нових Тернопільського пов., Гал., п. 20.7.1992 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Юнаком служив в Укр. Дивізії "Галичина". Матуру склав у таборі полонених в Ріміні, Італ. Студії теології розпо-

чав у семінарії в Гіршфельді, Нім., продовжував у Кулемборзі, Голл., і закінчив у Кат. Ун-ті в Монреалі, Кан. Висвячений 1953. В Кан. душпастирював у м. Тіммінс (Timmins),

Велланд (Welland), Наягара-Фаллс (Niagara Falls), був гол. священничого сенату Торонто-ської Епархії. 1970 переїхав до Чикаго, до парафії св. Володимира і Ольги, де від 1976 був паро-

хом. За його душпастирювання збудовано собор св. Володимира і Ольги, приходство, Укр. Культ. Осередок та придбано ін. будівлі. Добрий проповідник та організатор, активний на заг.-гром. полі. Невтомний пропагатор ідеї укр. кат. патріярхату. Б. був ред. двотижневика "Церк. Вісник", щорічника "Церк. Календар-Альманах", керівник щотижневої радіо-програми "Недільні дзвони". В 1975 Патріярх Йосиф Сліпий найменував його крилошанином, а з 1976 митрофорним протоієреєм.

В.М.

БУЦИК Джонні (John Bucyk), кан. і амер. гокейст укр. походження; н. 1935 в Едмонтоні (Кан.). Почав кар'єру в Нац.

Гокейській Лізі в клубах Edmonton Flyers, Detroit Red Wings, найдовше (21 рр.) в Boston Bruins. В цьому клубі зійшовся з Віктором Стасюком і Бронком Хорватом (т.зв. Uke-line "Юкі-лайн") і вони грали в нападі 5 рр. Б. мав серед них прізвисько "Вождя". В сезоні 1957-58 кожен чл. цієї трійки закинув понад 20 шайб. 1961 партнерами Б. стали ін. гравці, 1966 обрано Б. капітаном команди. З новими

партнерами Б. набрав 52 очки в Нац. Гокейській Лізі, що було рекордом. 1970 і 1971 Бостон виграв Stanley Cup. 1971 чл. Асоціації Гокейних Журналістів нагородили Б. кубком Lady Bing Memorial Trophy, 1977 Б. отримав Lester Patrick Trophy за великий внесок в гокейний розвиток у США. 1978 востаннє грав проти Детройту і там завершилася ціла епоха Б. Він перейшов на пенсію. 1981 Б. вибраний чл. Палати Гокейної Слави (Hockey Hall of Fame) в Торонто. У 1999 Boston Bruins заснували нагороду John Bucyk Award, якою щорічно відзначається член команди, що виявив найбільшу благодійність й активну гром. позицію.

В.М.

БЮКНЕР (Buckner), с. в півд. частині штату Ілліной, пов. Франклин, нас. 480 (2000) 10 осіб українців, вугільна пром-ть. На поч. 20 ст. власники шахт (Buckner mines) шукали робітників і їх вербували з шахт у Пен. і Ог. Серед прибулих до Б. 1900-13 було понад 150 осіб з Рос. Імперії, у більшості укр. і білоруси, кількадесят поляків та понад 100 осіб з Гал. (55 з с. Миськова Короснянського пов.). У пов. Франклин "руських" (Russians) могло бути в 1920-их 1-1.5 тис. осіб (жили ще в шахтарському м-чку Цайглер [Zeigler], 10 км на півд. зах. від Б., де 1928 постав відділ УНС і того ж р. там народився М. *Голоняк). В Б. імігранти збудували 1910 правос. Церкву св. Богородиці (St. Mary's) на т.зв. "Russian Hill", а біля неї рос. школу, яка діяла 1919-30. Церква ще була чинною в 1970-их. Ще існувала поль. римо-кат. парафія та школа. Американізація цієї слов. колонії почалася в 1930-их, а зі занепадом вугільної пром-сти нащадки укр. й ін. слов. нас. виїхали до ін. міст і регіонів та асимілювалися.

В.М.

"БЮЛЕТЕНЬ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ АМЕРИКИ" (Bulletin of Ukrainian Engineers' Society of America),

появлявся спочатку як кварталник машинним друком, згодом офсетним способом з вересня 1969 в Нью-Йорку. Є. Івашків, заст. гол. ТУІА, заініціював "Б.Т.У.І.А." та був його ред. через 3 рр. Пізніше ред. були Іван Мокривський, Олександр Леськів, І. Хамуляк, Орест Глют, Роман Гавриляк та ін. В останні рр. бюлетень друкувався нормальним друком, появлявся в міру потреб. "Б.Т.У.І.А." широко інформує чл. про рішення і пляни гол. управи т-ва та постанови Конференції укр. центр. акад. т-в. Поміщував дописи про діяльність і працю відділів т-ва, інформував читачів про діяльність чл. В бюлетені було введено "Нотатник любителя мови", в якому А. Вовк старався заохотити чл. до покращання мови, зокрема техн. термінології. Журн. інформував чл. про вид. техн. літератури в Україні, також друковано погляди т-ва щодо гром. справ. Завдяки бюлетеневі, ТУІА набуло розголосу, що перетворило його в активну і престижну установу в США.

Є. І.

БЮРО СПЕЦІАЛЬНОГО СЛІДСТВА (Office of Special Investigation - OSI), засн. при кримінальному відділі мін-ва юстиції США у вересні 1979. Завдання Б.С.С. - вишукувати і слідити за особами, пов'язаними з нацистською акцією винищення жидів під час 2 світ. війни, які легально або через фальшиві інформації імігрували до США. Діяльність Б.С.С. була спрямована в першу чергу супроти осіб з балтійських країн та українців, які прибули до США після війни на підставі законодавства відносно переселенчих осіб (Displaced Persons Act) 1948. Коротко після заснування Б.С.С., в січні 1980, гол. урядовці Валтер Рокієр

(Walter Rockier) та Алан Раян мол. (Alan Ryan, Jr.) поїхали до Москви домовитися про співпрацю з гол. прокурором ген. Руденком. Цю зустріч описує Раян у книжці *Quiet Neighbors* (Тихі сусіди, 1984). Осіб, які на підставі документів, зібраних Б.С.С., вважалися коляборантами, суд. шляхом старалися позбавити амер. громадянства і депортувати зі США, мовляв вони подали про себе неправдиві інформації. Найбільш відома справа у відношенні до українців був процес І. *Демянюка; ін. кілька осіб депортовано.

Д.М.

В

В.П. (псевд.) див. *Одарченко Петро*

ВАВРИК Михайло (Mukhajiło Wawryk), гр.-кат. свящ.-василіянин, історик Церкви.; н. 16.12.1908 в с. Ласківці Тернопільського пов., Гал., п. 1.3.1984 в Говторні (Nawthorne), Н.Й., похований на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Відбув новіціят у Крехівському монастирі оо. Василіян, навчався у Папському Орієнтальному Ін-ті (1934-37) та Папському Ін-ті Христ. Археології (1937-39) у Римі. Був заст. ректора Колегії св. Йосафата (1938-48), керівником укр. програми Ватиканського радіо (1939-42), капеляном інтернованих дивізійників після 2 світ. війни. Викладав богослов'я і працював як місіонер у Півн. Америці (1948-60). Перебував у Римі як духовник Колегії св. Йосафата і гол. консультор Василіянського чину (1963-76). Автор книжок: "По василіянських монастирях" (1958), "Нарис розвитку і стану Василіянського чину XVII-XX ст." (1979). Був ред. "Записок ЧСВВ" (1966-78). 1979 оселився у монастирі св. Йосафата в Глен Кові, Н.Й., та сповняв обов'язки душпастиря у Гантері, Н.Й. Д.чл. НТШ в іст.-філософ. секції.

I.C.

ВАГНЕР Анастасія (Anastasia Wagner), з роду Шустакевич, жін. діячка; н. 11.11.1899 в с. Угневі пов. Рава-Руська, Гал., п. 10.3.1996 у Флемінгтоні (Flemington), Н.Дж. До США виїхала з батьками 1914. Активна в жін. орг-ціях, гол.

СУА (1935-39). За її головства праця відділів СУА стала більш централізованою, створено перші округи (перший окружний з'їзд у Детройті 1938).

ВАГНЕР Марсель (Marcel Wagner), по матері Шевчинський, адвокат, гром. діяч; н. 2.6.1904 в с. Дорогів Станіславського пов., Гал., п. 27.11.1973 в Джерзі Ситі, Н.Дж. В. прибув до США у дворічному віці, батько в Америці змінив прізвище з Шевчинський на Вагнер. В. закінчив правничі студії у Фордгамському (Fordham) Ун-ті (1927). Працював суддею в Ньюарку, податковим комісаром пов. Гадсон (Hudson). Перший законодавець укр. походження в шт. Н.Дж. (1941-43). Заступник гол. комісії реорганізації УККА (1940), перший правний дорадник УККА та ЗУАДК, довголітній дир. Укр. Нар. Дому в Джерзі-Ситі. За його заходами 1955 вперше в США міська рада та уряд шт. проголосили 22 січня "Днем Незалежності України" та вивісили синьо-жовтий прапор на ратуші м. Джерзі-Ситі.

I.C.

ВАЙДА Микола (Mikola Vajda), журналіст, осв. і гром. діяч; н. 1910 в с. Велика Копаня на Закарпатті, п. 11.8.1979 у Філядельфії. До 1938 учительовав у Берегові, де був дир. нар. школи і ред. журн. "Карп. Молодь". Старшина Карп. Січі. Емігрував до США, працював лінотипістом у вид-ві й дописував до щоденника "Америка". Був гол. відділу Карп. Союзу у Філядельфії, намагався знайти співпрацю з представниками давньої закарп. еміграції у США.

ВАЙЛДВУД (Wildwood), м. над Атлантичним океаном в найбільш півд. пов. Кейп-Мей

(Cape May) шт. Нью Джерзі, 110 км. на півд. від Філядельфії. У В. із прилягаючими передмістями Норт-Вайлдвуд (North Wildwood) та Вайлдвуд Крест (Wildwood Crest) нас. 14,615 (2000), в тому бл. 220 українців. В пов. нас. 102,326, українців 880. В. відпочинкове м., яке притягає людей на вихідні. Кін. 1960-их поч. 1970-их туди почали приїжджати на відпочинок українці з Філядельфії, шт. Н.Дж., Нью-Йорку, деякі купували там літні хати. Я. Бернадін був власником двох мотелів – "Крим" і "Тамара" (1978-96), а його дружина Стефанія провадила галерію мист. картин. Гром. життя в літньому сезоні зосереджувалося при церкві, яку винаймали від євангеліків для недільних гр.-кат. богослужень. Свящ. приїздили з Мільвіль (Millville) та Філядельфії. Третій тиждень серпня був неофіційним "Укр. тижнем" у В., коли особливо молоді туди з'їжджались. З проголошенням самостійності України ці святкування співпадали зі святкуванням незалежності.

Д.М.

ВАЙОМІНГ (Wyoming) шт., який межує із 6 шт.: на півн. з Монтаною, на сх. зі Савт Дакотою та Небр., на півд. з Кол. та Юта, на зах. з Айдаго. Гол. індустрія В. це копальні та сіль. госп., особливо тваринництво. В шт. розташований парк Єловстон (Yellowstone), знаний за свої гейзери. Нас. 553 тис. (2000), в тому 580 українців, порозкиданих майже по цілому шт., найбільше в повітах Каспер (Casper), Джексон (Jackson), Ларамі (Laramie), Натрона (Natrona) й Тетон (Teton). Українці почали прибувати на поч. 20 ст. з ін. шт., в пошуку землі для фермерства та праці в копальнях. Вуглекопальна компанія "Кеммерер" побудувала для шахтаря 2 оселі недалеко

м. Кеммерер (Kemmerer) під назвою Сублет (Sublet), де в пол. 1930-их жило 20 укр. родин, які походили зі Закарпаття, Гал. й Наддніпрянщини. Поблизу в м. Фронтір (Frontier) було 26 родин. Відділ УНС засн. 1914 із 18 чл., 1949 було 9 чл.

Д.М.

ВАКСМАН Зельман (Selman Waksman), мікробіолог, осв. діяч; н. 22.7.1888 у с. Прилука на Вінничині, п. 16.8.1973 в м. Гаяніс (Hyannis), Масс. Закінчив Одеську Гімназію (1910) і того р. переїхав до родини у США. Студії агрономії у Ратгерському Ун-ті закінчив ступенем мгра (1916), ступінь д-ра з біохемії (1918) у Каліф. Ун-ті (один із перших у світі д-ратів з мікробіології). Проф. біології (1925-58) та дир. Ін-ту Мікробіології (1949-58) у Ратгерському Ун-ті. За відкриття стрептоміцину, першого антибіотика, ефективного у лікуванні туберкульозу, В. одержав Нобелівську премію (1952). Автор багатьох ст. і книжок, серед них *Principles of Soil Microbiology* (1927) вважають одною з найбільш вичерпних і авторитетних праць у цій ділянці, та автобіографії *My Life with the Microbes* (1954). В. підкреслював, що він "син укр. землі", виступав в обороні України в час голодомору та 2 світ. війни, а також допомагав імігрантам з України.

І.С.

ВАКУЛОВСЬКИЙ Віктор (Wiktor Wakulowskyj), інж.-агроном, гром. діяч; н. 6.10.1895 в с. Вел. Загорівка на Чернігівщині, п. 26.11.1974 у Філядельфії; сотник Армії УНР (1917-20), учасник Зимового походу, лицар Залізного Хреста. Закінчив 1927 УГА в Подєбрадах (Чехо-Слов.). Активний діяч сіль.-госп. й екон. відродження Гал. Інж.-агроном Окружного Союзу Кооператив у Рогатині (1928-36), дир. повітового союзу кооператив Холмщини (1939-41). Після 2 світ. війни виїхав до Півд. Америки (1948). З 1958 у Філядельфії, гол. президії ТУІА. Автор ст. а "Сіль. господарі" (Львів), "Америці"

(Філядельфія) та "Батьківщині" (Торонто).

І.С.

ВАЛІЙСЬКИЙ Аркадій (Arkadii Valiiskyj), ген.-хорунжий Армії УНР; н. 8.2.1894 на Чернігівщині, п. 16.9.1976 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія у Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Чугуївську Військ. Школу (1915) і Вищу Військ. Школу у Варшаві (1933). Під час 1 світ. війни мобілізований до рос. армії. З 1918 в армії УНР: командант штабу в Житомирі, командант сотні Кам'янецької Юнацької Школи. Інтернований у Поль. Придлений до поль. війська як контрактний старшина (1928). Начальник штабу військ. мін. УНР в екзилі (1936-39), потрапив до нім. полону, згодом начальник штабу Укр. Нац. Армії (1945). Від 1950 на еміграції в Нью-Йорку. Був активним чл. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки. Лицар ордена С. Петлюри.

І.С.

ВАН-НУЙС КАТ. ЕПАРХІЯ **ВІЗАНТ. ОБРЯДУ** див. *Візантійські Католицькі Епархії*

ВАНЧИЦЬКИЙ Євген Маркіян (Yevhen M. Vanchytskyj), псевд. Gene Taras, актор; н. 1947 у Регенсбургу, Баварія, п. 10.9.1986 у Маямі-Біч, Флор. З 1949 поселився у Філядельфії. Вивчав журналістику в Темпл Ун-ті, закінчив міськ. коледж Лос-Анджелесу і школу драми в Ін-ті Страсберга. З 1977 працював у місцевому театрі. Грав у фільмах "Honky-Tonk Freeway" та "Falcon & Snowman" (реж. Джан Шлезінджер). Виступав у телевізійній серії "Miami Vice".

ВАРАВВА Олекса (Oleksa Varavva), псевд. Кобець, письмен. і журналіст; н. 28.3.1893 у Каневі на Черкащині, п. 5.9.1967 в Боффало, похований там на цвинтарі св. Матвія. Після закінчення Канівської Школи працював писарем, служив у рос. армії, біля Жидачева потрапив в австр. полон. З 1917 на кооп. курсах у Кисві. Редагував журн. "Громада"

(1918-19), "Нова громада" (1922-27). Видрукував зб. поезій "Ряст", "Під небом чужим" (1919), роман "Записки полоненого" (1931). Писав вірші для дітей, кіносценарії. Під час нім. окупації залишився в Харкові, працював у газ. "Нова Україна" (1941-44). Перебував у таборі у Шляйсгаймі біля Мюнхену. Емігрував до США 1950. Заснував власну школу українознавства у Боффало, працював виховником у СУМі. Остання праця зб. "Сонце сходить" (1961). Чл. спілки укр. письмен. "Слово". Автор популярної пісні "Від синього Дону до синих Карпат", музику до якої написав М. Гайворонський.

І.С.

ВАРВАРІВ Василь (Wasył Warwariv), правос. свящ., військ., церк. та гром. діяч; н. 22.1.1886 в Житомирі, п. 9.10.1960 у Вашингтоні, Д.К. Закінчив гімназію і Вищу Комерційну Школу в Тифлісі (Грузія). Воквав на фронтах 1 світ. війни (1914-17). У ранзі штабс-капітана 1917 вступив до укр. армії, досягнув чину полковника. Працював при Військ. мін-ві УНР (1920). Інтернований у Ченстохові, Поль. 1922 закінчив Крем'янецьку Духовну Семінарію й був висвячений. Розвинув широку місіонерську діяльність на Волині (1922-39). Був настоятелем Собору в Рівному (1941-44), свящ. в укр. таборах в Ульмі та Штутгарті, Нім. (1944-49). Переїхав до Вашингтону 1949, заснував там першу церкву УПЦ св. Апостола Андрія Первозванного.

І.С.

ВАРВАРІВ Вікторія (Victoria Warwariv), заміжня Маркович, мисткиня; н. 21.6.1954 у Нью-Йорку. Студіювала в Мерімаунт (Marymount) Коледжі, Вірдж., в Амер. Ун-ті у Вашингтоні, Нац. Академії у Парижі. Захистила д-

рат з мистецтва в Сорбонні (1984). Працює як графік, скульптор, мозаїст. Малює на склі та на шовку. Одержала золоту медалью на виставці Міжнар. Асоціації Красного Мистецтва в Парижі (1975) за скульптуру "Селянка". Починаючи з першої індивідуальної виставки 1979 в Женеві (Швайцарія), В. брала участь у понад 30 виставках у США, Кан. та Європі. Чл. багатьох проф. орг-цій.

ВАРВАРІВ Константин (Constantine Warwariv), юрист-політолог, амер. дипломат, укр. гром. і церк. діяч; н. 4.11.1924 в с. Покровське Ковельського пов., Волинь, п. 6.4.1982 в м. Сілвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил. Закінчив юридичні студії Гайдельберзького Ун-ту, Нім. (1949) Активний в укр. студентському русі (ЦЕСУС). Емігрував до США, продовжував студії в Колумбійському Ун-ті, одержав диплом мгра політ. наук (1952). У 1976-77 студіював також на фак. права і сусп. наук в УВУ, де 1977 захистив д-рську дисертацію "Америка і укр. нац. проблема, 1917-1920". У 1952-54 – наук. працівник Наук. Ін-ту для досліджень СРСР при Колумбійському Ун-ті. Працював у Конгресовій Бібліотеці у відділі міжнар. орг-цій (1956-60), з 1971 – у Держ. департаменті США як дир. у справах ЮНЕСКО, згодом дир. відділу плянування транспорту й комунікації. Був радником амер. посольства в Парижі й одночас заст. постійного представника США при ЮНЕСКО (1974-78). Брав участь у багатьох міжнар. конференціях. Спроба КГБ завербувати його до шпигунської праці під час дипломатичної місії у Грузії 1978 закінчилася гострим протестом амер. уряду. Паралельно з проф. діяльністю брав активну участь в укр. наук. і гром. житті (УВАН і УАПЦ), був гол.

Об'єднання Українців у Вашингтоні. Одержав дві високі нагороди від Держ. департаменту 1971 і 1978. Був співред., разом з Т. Гунчаком, книжки "Україна, 1917-1921"; автор багатьох ст. в амер. та укр. журн.

М. Семчишин

ВАРГОЛ Андрій (Andy Warhol), справжнє прізвище Варгола, ініціатор і гол. промотор мист. напряму поп-арту, фільмовий продуцент; н. 6.8.1928 у Пітсбургу, Пен., п. 22.2.1987 в Нью-Йорку; батьки емігрували зі с. Миків на Пряшівщині (Слов.). Диплом ілюстратора одержав 1949 в Ін-ті Технологій Карнегі (тепер Carnegie-Mellon University), опісля переїхав до Нью-Йорку. Працював оформлювачем реклам. При кінці 1950-их почав займатися малярством. Першу індивідуальну виставку мав 1962. Композиції "Зелені пляшки", "Coca-Cola" і "Сто суп Кемпбела" (1962) принесли В. успіх. Розвивав техніку шовкографії, що переводить картину у безконечну серію відбитків, тобто знецінює оригінал. Гол. елемент мист. логіки В.: мистецтво 20 ст. – це серійне виробництво. Поряд з "речизмом" В. увиразнив новітню іконографію у своїх портретах поп-зірок: Мерилін Монро, Елвіса Преслі, Елізабет Тейлор, Джона Кеннеді, Джона Леннона, Ф. Кафки, А. Айнштайна. Його фільми "The Chelsea Girls" (1966), "Blue Movie" (1967), "Lonesome Cowboys" (1969), "Trash" (1970) мали гучний розголос. Видавав мист. місячник "Interview" (1969-87). Автор книжок: *The Philosophy of Andy Warhol: From A to B and Back Again* (1975); *America* (1985). У Пітсбургу 1994 відкрито Музей В. (Andy Warhol Museum) – найбільший музей одного мистця у США. У м. Меджлабірці на Пряшівщині 1991 створено музей ім. родини Варголів.

І.Старовойт

ВАРЗАЛІЙ Стефан (Stefan Varzaly), правос. свящ., рел. і сусп. діяч; н. 6.10.1890 в с. Фулянка на Пряшівщині, п. 3.6.1957 в Ронкіні (Ronkin), Пен. Закінчив богословську освіту в гр.-кат. семінарії в Пряшеві й там 1915 висвячений. 1920 емігрував до США, де служив свящ., ред. "Амер. Русского Вѣстника" (1930-37) і "Вѣстника". Активіст переходу на православ'я. Діяч Комітету Оборони Восточного Обряду в Пітсбургському Екзархаті. В. співзасн. Амер. Карпато-Руської Правос. Гр.-Кат. Церкви, пізніше вітки "Нар. Церкви" в Московській Юрисдикції і згодом у РПЦ в Півн. Америці, т.зв. Митрополії. В 1930-их виступав у літературі, зокрема автор п'єси "Сельська свадьба". Русофільський діяч.

р.м.

ВАРЛАМОВ В. (псевд.) див. *Міякодський Володимир*

ВАСИЛЕВА Олена (Olena Vasyleva), з роду Кловацька, письм., бібліограф; н. 20.5.1899 у м. Срібне на Полтавщині, п. 18.3.1981 у Нью-Йорку. Вчилася на Вищих жін. курсах у Петербурзі та в Ін-ті чужих мов у Харкові, де згодом була викладачем романських мов. Перекладала В. Гюго, Е. Золю. Під час 2 світ. війни емігрувала до Нім. Викладала франц. мову в УТГІ в Мюнхені (1947-49). З 1950 жила в Нью-Йорку. Писала оп., новелі й повісті, друкуючи їх в емігрантській періодиці. Автор книжок: "Море житейське" (1962); "Коли орбіти схрещуються" (1967). Уклала "Укр. наук. бібліографію пореволюційної доби" (1958).

І.С.

ВАСИЛЕНКО П. (псевд.) див. *Одарченко Петро*

ВАСИЛЕНКО Ростислав (Rostyslav [Ross] Wasylenko), актор, режисер, пед.; н. 27.6.1920 в Києві. На еміграції в Нім. (1943-49), Австрал. (1949-57), Кан. з 1957, а від 1997 в США. Навчався в Держ. Драм. Студії Театру Франка в Києві (1936-41), Пед. Ін-ті (Teacher's College) в

Оттаві, Кан., одержав в Оттавському Ун-ті ступінь бакалавра (1965) та мгра (1968). Продовжував студії в Квінському (Queen's) Ун-ті в Кінгстоні, Онтаріо. Виступав в театрах у Кисві, Полтаві, в театрі Блавацького у Львові, Театрі Малих Форм (Австрал.), театрі Укр. Нац. Об'єднання (Торонто) та з індивідуальним художнім читанням в Нім., Австрал., США, Кан. та Україні. В Кан. учителював у сер. школі. Автор зб. поезій "Порвані струни" (1947), біографії "Життя в гримі і без" (Київ, 1999) та ст. в пресі. Відзначений През. України званням "Заслужений діяч мистецтв України" (2003).

Д.М.

ВАСИЛИК Василь (Vasyl Vasylyk), гр.-кат. свящ., церк. діяч; н. 6.10.1898 у с. Вербовець Терехівлянського пов., Гал., п. 26.2.1967 в Енсворті (Ensworth), Пен. Студіював теологію у Львові та Інсбруку, де захистив д-рат з богослов'я (1925). Висвячений 1922. Був проф. Богословської Семінарії у Львові (1926-28), віце-ректором семінарії у Станіславові (1928-39). Іменованний крилошанином 1937; 2 світ. війну перебув у Римі. До США переїхав 1947. До смерті був духовником сс. Василіянок у Фокс-Чейсі, Пен.

ВАСИЛИШИН Богдан (Bohdan Vasylyshyn), син Івана В., маляр-імпресіоніст; н. 1922 в с. Кунисівці, Городенківського пов., Гал., п. 24.2.1983 в Нью-Йорку. Вчився в Образотворчому Ін-ті у Львові та в гал. мистців, зокрема в М. Мороза та Е. Козака. Емігрував під кін. війни до Нім., жив у таборі ДП у Берхтесгадені (Berchtesgaden), з 1963 – у США. Малював красвиди, критика назвала його "майстром води", брав участь у збірних та індивідуальних виставках у Нью-Йорку (Літ.-Мист. Клуб) та поза ним. Був секр. Об'єднання Мистців Українців Америки. Цікаві картини "Ріка в горах", "Озеро", "Джерело", "На скелях".

В.М.

ВАСИЛИШИН Іван (Ivan Wasylyshyn), учитель, осв. і гром. діяч; н. 27.10.1897 в Гал., п. 26.7.1968 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив учительську семінарію. У міжвоєнний час був дир. школи в Городенці, інспектором нар. шкіл. Після 2 світ. війни емігрував до США, де став дир. школи українознавства в Нью-Йорку. Був заст. гол. управи Об'єднання Українців Америки "Самопоміч", чл. дирекції кредитної каси та редколегії журн. "Наш світ".

ВАСИЛИШИН-ГАРМАШ Роман (Roman Vasylyshyn-Harmash), мистець-гравер; н. 1926 в Чорткові, Гал. Студії розпочав на еміграції у політехніці в Мюнхені, а закінчив 1958 в Темпл (Temple) Ун-ті у Філядельфії, де студіював графіку, малярство, скульптуру. Творчість В.-Г. багатогранна. Йому властиве багатство тематики і граверської техніки (кольорові гравюри на різних матеріалах, дереворізи, деревогравюри, мідерити, цинкорити, форти). Мав виставки в Парижі, Нью-Йорку, Філядельфії, Чикаго, Бостоні та в Кан. Найвідоміші його гравюри: "Дерево", "Осінь", "Фйорд" та ін.

М.С

ВАСИЛІВ М. (псевд.) див. *Корнилів Микола*

ВАСИЛІЙ, СПИСКОП див. *Родзянко Василій (Володимир)*

ВАСИЛІЯ СВ. АКАДЕМІЯ (St. Basil's Academy), сер. дівоча школа-інтернат, ведена сс. Василіянками в Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен. Засн. 1931 при матірньому домі сс. Василіянок. Академія одержала акредитацію від Кат. Ун-ту у Вашингтоні, а 1939 – від шт. Пен. 1934 мала перших випускників. 1940 збудовано новий будинок та

придбано бібліотеку – 10 тис. тт. Тут здобували сер. освіту новички сс. Василіянок та майбутні учительки укр. цілоденних шкіл. К-сть студенток 1941 досягнула 60. До кін. 1945 В.А. закінчило 74 дівчат. Першою дир. була М. Должицька (до 1950), а після неї – Е. Прокопик (1950-56), Боніфатія Масляк (1956-57), Ангела Стур (1957-61), Дарія Рошко (1961-70), Теодозія Луків (1970-75), Доротея Буковська (1975-85), Джоен Сослер (Joann Sosler) 1985-86 і від 1986 Карла Гернандес (Carla Hernandez). Згодом пед. персонал та керівництво складалося з кол. учениць В.А. Спочатку учнями були тільки українки, з

Академія св. Василія

1948 приймають усіх кваліфікованих дівчат. Найвищу к-сть студенток (400) Академія мала 1976, а 1978 одержала акредитацію від Т-ва Коледжів і Шкіл Сер. Штатів (Middle States Association of Colleges and High Schools). Серед педагогів були активними напоч., крім сс. Василіянок, світські особи: Є. Піддубчишин та М. Клячко, а зі священників – о. В. Федаш. З В.А. розвинулася і нижча Колегія св. Василія (див. Менор Коледж). В 1935 було 10 студенток і 6 учителів; 1997 – 325 студенток і 40 учителів; 2002 – 380 студенток.

В. Маркусь

Учителі Академії св. Василія, 1950-ті роки

ВАСИЛІЯ СВ. МАЛА СЕМІНАРІЯ, укр. кат. середня школа (Ukrainian Catholic High School), при духовній семінарії у Стемфорді (Stamford), Конн. Єп. К. Богачевський 1933 закупив велику палату з 33 кімнатами для приміщення школи. Відкриття відбулося 4.9.1933. На відкритті, крім засновника, були єп. Василь Лади́ка з Кан. і єп. В. Такач із Пітсбургського Екзархату. Першим ректором Малої Семінарії став о. П. Процько, який до того був ректором семінарії у Філядельфії. Школа мала також студентів, які жили в місті. Семінарію акредитували Кат. Ун-т у Вашингтоні та шкільна влада Пен. Вчителями були: Михайло Нагірний – уродженець США, Андрій Микитяк – імігрант після 1 світ. війни, А. Рудницький – композитор, оо. В. Андрушків та О. Ананевич, деякі американці. Після о. Процька ректорами були: голляндець редемпторист Яків деБур (DeBoer), оо. П. Івахів, П. Скрінковський, М. Бабак, Л. Моско (Мощар). Семінарію 1938 переіменовано на Семінарію-Гайскул ім. св. Василія Великого (St. Basil Prep School). З огляду на малу к-сть студентів і великі кошти утримання школи, єп. В. Лостен 1990 закрав Семінарію.

Група Градуантів Колегії

В. Ленцик

ВАСИЛІЯ СВ. КОЛЕГІЯ в Стемфорді, Конн. (St. Basil College in Stamford). Єп. К. Богачевський, маючи вже сер. школу, вирішив заснувати ще й колегію, що затвердила консисторія у Філядельфії 18.10.1938. У березні 1939 легіслатура шт. Конн. уповажнила Укр. Кат. Семінарію відкрити колегію і надавати академічний ступінь її випускникам. Наука розпочалася у вересні 1939 із 17 студентами. Це була перша такого типу вища школа для підготовки майбутніх свящ., яких потребувала УКЦ у США. Першим деканом був о. Едвард Смит, а між проф. були:

М. Чубатий, Михайло Нагірний, Ярослав Іванчук, о. О. Ананевич і А. Рудницький. Згодом В.К., поширила свою програму і на додаток до підготовчих теологічних предметів почала приймати студентів некандидатів на свящ. Колегія одержала акредитацію від асамблеї шт., як повна вища колегія, визнана відділом освіти шт. Конн. та акредитацію від Кат. Ун-ту у Вашингтоні. К-сть студентів та учителів (духовних і світських) поступово збільшувалася. Між духовними слід згадати Е. Манастирського, С. Хрепту, довголітнього ректора П. Скрінковського, Петра Федорчука і Л. Гузара. Світськими проф. були: М. Борисюк, Йосиф Дашкевич, В. Луців, В. Ленцик та І. Задорожний. Ректором став Л. Моско, тоді П. Скрінковський, а потім Едвард Янг. В 1942 збудовано гуртожиток, а 1964 новий будинок семінарії.

З огляду на малу к-сть студентів, Колегія втратила акредитацію 1991, яку відновлено 1995 та 2000. У 1990-их єп. В. Лостен створив "залізний фонд" стипендій, що дозволило від 1995 спроваджувати студентів-кандидатів на свящ. з України. Від тоді к-сть студентів постійно збільшується, 1998-99 їх уже було 80, учительського складу – 23 особи. В 2001 було 20 студентів. До адміністрації входять: ректор Е. Янг, віце-ректор І. Кашак, два префекти, духовник П. Скрінковський, декан Колегії Едвард Бордо, бібліотечні референти І. Терлецький та Л. Волинець. Окремим дорадником-сповідником був В. Фіголь.

З 2001 ректором став о. І. Сквіллер. Студенти Колегії видають двомовний бюлетень "Поклик-Call". Серед випусників колегії єп. Я. Габро, В. Паска, гол. УГКЦ кардинал Л. Гузар.

В. Ленцик

ВАСИЛІЯ СВ. СИРОТИНЕЦЬ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ див. *Сиротинці*

ВАСИЛІЯ СВ. СИРОТИНЕЦЬ У ЧЕСАПК СИТІ див. *Сиротинці*

ВАСИЛІЯНИ (Basilians), скорочено ЧСВВ, монаший орден - чин у сх. кат. Церкві. Заснував св. Василій Великий у 4 ст. На укр. і білор. землях василіянські монастирі, які прийняли Берестейську Унію, спочатку були самостійними та єпархіяльними, за митр. Рутського і св. Йосафата Кунцевича перейшли консолідацію і централізацію. Вони діяли успішно перев. у галузях проповідництва (т.зв. місії), освіти (уніятські школи), видавничо-наук. Ці ділянки й надалі були важливими в діяльності ЧСВВ, і в діаспорі також, куди з України В. подалися разом із першою еміграцією.

Найперше В. виїхали до Кан., згодом до Бразилії й Аргентини, де закладали підвалини рел. життя серед зах.-укр. емігрантів. Першим В., що приїхав до США, був закарпатець Кирило Гулович, який наприкін. 19 ст. провадив місійну працю серед емігрантів у Пен. Потім через Кан. приїхав о. Іван Дамаскин Поливка, але скоро повернувся в Україну. З першим єп. українцем, теж В., С. Ортинським, 1907 приїхав ін. В., свящ. Володимир Стех (1863-1945), який служив у багатьох парафіях у Пен., Н.Й. і Н.Дж. А о. Е. Теодорович 1927 повертався з Кан. до Гал., і на

Новіціят Василян у Давсон Пен. 1948

прохання єп. К. Богачевського залишився для церк. праці в США. Він редагував єпархіяльний часопис *"Кат. провід" (1927-32). У 1930-их з Гал. прибули ще 4 свящ.-В., серед них і о. А. Сенишин, якого 1942 Апостольська Столиця призначила єп.-помічником. Єп. Богачевський 1934 передав В. велику парафію св. Миколая в Чикаго, що налічувала 1300 родин. Згодом на території Чикаго В. заснували ще 3 парафії. Коли 1961 було створено Укр. Кат. Єпархію св. Миколая в Чикаго, В. звільнили церкву св. Миколая й одержали ін., також велику парафію Непорочного Зачаття в Детройті. Незабаром тут постала ще одна Василіянська парафія св. Йосафата в м. Воррен (Warren), Міч. В. 1941 перейняли найбільшу укр. кат. парафію у США, а саме св. Юра в Нью-Йорку, що налічувала 2500 родин. Згодом В. створили у своєму віданні церкви св. Покрови в Бронксі (Bronx), Чесного Хреста в Асторії (Astoria) та св. Володимира в Гемпстеді (Hempstead), св. Родини у Вест Айсліпі (West Islip) та Івана Хрестителя в Бінгемптоні (Binghampton), всі в шт. Н.Й.

Заходами о. М. Маркова 1944 В. одержали гарну посілість у Глен-Кові (Glen Cove), Н.Й. і там засн. монастир св. Йосафата, куди згодом (1958) перенесли новіціят (підготовчу школу для новиків ЧСВВ). У 1960-70-их у Глен Кові в новіціяті навчалися також кандидати з Бразилії. Перший новіціят В. діяв у м. Давсон (Dawson), Пен., (1946-51). У міжвоєнний період, кандидати до ЧСВВ в Америці проходили новіціят у Кан.

Після 2 світ. війни багато свящ. і монахів В. прибуло до США зі Зах. Європи та України. До 1948 В. у США і Кан. творили спільну провінцію (організаційну структуру). Тоді ж Сх. Конгрегація в Римі дозволила заснувати самостійну провінцію для вже доволі великої к-сти В. у США (свящ. і братів було 42), і її названо провінцією Успення

Пречистої Діви Марії. М. Когут став тимчасовим настоятелем з правами протоігумена. Восени 1958 відбулася перша провінційальна капітула (збори представників монастирів) і тоді протоігуменом вибрали М. Маркова (1948-51). І.

Студенти-Василіяни у Гемтремк, Міч. 2004

Лотоцький закінчив термін протоігумена (1951-53), який згодом став другим єп. Єпархії св. Миколая (1981-93). Гол. настоятелями В. у США були: М. Когут (1953-57, 1970-76), С. Голик (1957-64), П. Пашак (1976-82), Ю. Катрій (1982-88), Б. Панчук (1988-92) і Х. Войтина (1992-2002), Макрикій Попадюк (з 2002).

Отці Василіяни 2007

У 1990-их діяли такі Василіянські осередки, деякі зі статусом монастирів: св. Юра в Нью-Йорку, св. Йосафата в Глен-Кові, Воздвиження Чесного Хреста в Лонг-Айленд-Ситі (Long Island City), Непорочного Зачаття в Детройті-Гемтремку, св. Йосафата у Воррені, Різдва Христового в Чикаго-Пейлос-Парк. Після 2 світ. війни В. працювали у 15 ін. осередках і парафіях у США, згодом залишили їх. У 1950-70-их були спроби створити Василіянські осередки в закарп. гр.-кат. Церкві у США (Юніонтаун, Пен., і Бредфорд, Ог.), але вони не втрималися. Єдиним чинним Василіянським монастирем у закарп. митрополії є Маріяповчанський (Mariapoc) у м. Матаван (Matawan), Н.Дж., який заснували угорськомовні В. Цей мана-

стир не входить до укр. провінції у США, а безпосередньо підпорядкований римській курії ЧСВВ.

В Україні В. працювали у трьох напрямках: місії, школи, вид-во. Так само вони працювали і в діаспорі, зокрема у США. У США В. завідують кільканадцятьма парафіями, ведуть шкільництво, займаються проповідництвом та видавничою діяльністю, проводять у багатьох парафіях т.зв. місійні науки, організують реколекції для священників, монахів, молоді та церк. орг-ції. Серед відомих місіонерів-проповідників були: оо. М. Марків, М. Горішний, С. Сабол, М. Дирда, В. Гавліч, А. Пекар, Сергій Фединак.

У тих містах, де В. були відповідальними за парафії, вони заснували цілоденні школи. Для школи св. Миколая в Чикаго в 1950-их збудовано під проводом о. В. Гавліча новий модерний будинок; при парафії Різдва Богородиці створено школу. В. переїхали з Чикаго до

Детройту, де провадили початкову школу та 1959 створили середню. У Нью-Йорку при парафії св. Юра цілоденна школа існувала з 1941, яку розбудували В. після війни. Ігумен О. Засійбіда збудував для неї новий модерний будинок.

У 1960-их школа мала понад 1000 дітей. У Нью-Йорку 1946 В. відкрили сер. школу, т.зв. Академію св. Юра. У м. Нерровсбург (Narrowsburg), Н.Й. парафія св. Юра придбала оселю з озером, де влітку відпочивають громадяни з Н.-Й., спочатку тут відбувалися літні табори молоді.

В. активні в галузі преси, провадять рел. радіопрोगрами, видають книжки, журнали. У 1950-60-их амер. провінція ЧСВВ періодично (щомісяця) видавала рел. книжечки "Слово доброго пастиря" та щорічно "Календар Доброго Пастиря". Серед укр. В. науковців та письменників у США стали відомими: М. Ваврик, М. Войнар, Ю. Катрій, І. Лотоцький, А. Пекар, С. Сабол, М. Соловій та ін.

оо. А. Пекар, Х. Войтина

ВАСИЛІЯНКИ, Сестри Чину св. Василя Вел. (Sisters of St. Basil the Great), жін. монаший чин, який засн. у 4 ст. св. Макрина, сестра св. Василя Вел. В Кисві монастир св. Ірини (1037) був василіянського уставу. Після татар. лихоліття у 16 ст. знов почали відроджуватися жін. монастирі, перший у Словіті, а 1621 в Яворові, Гал. Саме з того монастиря, на прохання єп. С. Ортинського зайнятися укр. сиротами в Америці, прибули до Філядельфії в листопаді 1911 чотири монахині: О. Лянгевич, Пафнутія

Тимочко, Евфимія Макрина Гарда. Того відкрили сиротинець у Філядельфії, а 1912 - другий в Чесапек Ситі (Chesapeake City), Мерил. У сиротинцях В. також навчали дітей релігії, мови та ін. предметів.

Єп. Ортинський заложив друкарню, книгарню, ризницю та килимарню і передав це під опіку В., заробіток з яких мав іти на вдержання сиротинців. Після смерті єп. Ортинського, Ватикан назначив окремого адміністратора для гал. (П. Понятишина) та закарп. (Г. Мартяка) парафій, що назавжди поділило гр.-кат., а тим самим і укр. громаду. На заклик о. Мартяка до закарп. парафії св. Духа в Клівленді, 1920 переїхала з Філядельфії Мати Макрина (Мельничук) з двома сс. - Євфимією та Макриною Марі. Це дало почин 1921 другій провінції чину В. у США.

З назначенням єп. К. Богачевського, почала розвиватися сітка цілоденних укр. кат. парафіяльних шкіл (див. Шкільництво). Перша школа постала у Філядельфії 1925. Коли Матірний Дім Пресв. Серця Христового у Філядельфії 1926 перенесено до Фокс-Чейсу (Fox Chase), там 1931 засн. сер. школу, Академію св. *Василія, а 1947 вищу дворічну школу *Менор Коледж (Manor College). Гол. для обслуговування шкіл постали нові станиці В. Філядельфійської провінції: Клівленд (св. Петра і

Павла, 1920), Чікаго (св. Миколая, 1925), Асторія (монастир, 1927), Гемтремк (Hamtramck), Міч. (Непорочного Зачаття, 1928), Пітсбургу (св. Івана Хрестителя, 1930), Вотервліт (Watervliet), Н.Й (св. Миколая, 1933), Нью-Йорк (св. Юра, 1934), Нью-Кенсігтон (New Kensington), Пен. (св. Володимира, 1935), Джерзі-Ситі (Jersey City), Н. Дж. (св. Петра і Павла, 1979), Вашингтон, Д.К. (Матері Божої Неустаючої Помочі, 1937), Авбурн (Auburn), Н.Й. (св. Петра і Павла, 1938), Ньюарк (Newark), Н.Дж. (св.

Сестри Василянки у Провінції Юніонтавн, 1936.

Івана Хрестителя, 1939), Сиракуз (Syracuse), Н.Й. (св. Івана Хрестителя, 1940), Централія (Centralia), Пен. (Успення Божої Матері, 1940), Честер (Chester), Пен. (св. Духа, 1943), Бервик (Berwick), Пен. (св. Кирила і Методія, 1945), Монт Кармел (Mount Carmel), Пен. (св. Петра і Павла, 1947), Філядельфія (сиротинець і монастир св. Василя, 1948), Олифант (Olyphant), Пен. (св. Кирила і Методія, 1948), Нортгемптон (Northampton), Пен. (св. Івана Хрестителя, 1948), та місійні станиці в Балтиморі (1937), Брукліні (1938), Йонкерсі (1943) і Бронксі (1943), які були закриті

1952. В Йонкерсі відновлено 1955 та знов закрито 1975. З кін. 1980-их багато парафіяльних шкіл, так укр. як і амер., почали закриватися, гол. через кошти. В. 2005 мали нагляд над 5-ма школами (Гемтремк, Парма, Чікаго, Нью-Йорк та Філядельфія). В Чесапек сиротинець, в якому виховувався єп. Й. Шмондюк, закрито, але залишився монастир. Сиротинець у Філядельфії закрито 1988. Крім навчання в школах, В. занималися катехизацією та сусп. опікою. 1958 засн. клявзурний монастир в Асторії, пізніше перенесено до Мідлтауну (Middletown), Н.Й.

Настоятельками провінції Пресв. Серця Христового були: О. Лянгевич (1911-16), М. Мельничук (1916-20), Евеліна Кузьмак (1920-21), Метрадора Чмелик (1921-24), Й. Теодорович (1924-49), Євзебія Білас (1949-51), Яремія Роман (1951-54), Євфрозина Гевечка (1954-65), Марія Кармеля Паздрій (1965-70), Богданна Подній (1970-75), Т. Луків (1975-85), Міріям Кляра Коваль (1985-95), Д. А. Бусовська (від 1995).

Філядельфійська Провінція Пресв. Серця Христового, яку 1911 заснували 4 сс., 1937 нараховувала 97 сс. та 9 новичок. К-сть збільшувалася у повоєнний період, до 148 сс. та 8 новичок у 1966. При кін. 1970-их к-сть почала зменшуватися; 2002 було 67 сс. Крім Філядельфійської Архиепархії, В. працюють в укр. кат. єпархіях Чікаго, Парми та Стемфорду.

Провінція В. Матері Божої Неустанної Помочі, зв'язана зі закарп. віткою гр. кат. Церкви у США, засн. 1921 у Клівленді, 1923 перенеслася до Елмгурст (Elmhurst), Пен., звідти

Сестри Василянки у Провінції Фокс-Чейс, 1980

1927 до Факторівил (Factoryville), Пен., а з 1934 Матірний Дім знаходиться в Юніонтавн (Uniontown), Пен. Споч. В. займалися сиротин-

Василіанки провінції Юніонтавн у поході

цями, але з часом їх праця поширилася на шкільництво: школа св. Марії у Вількс Беррі (Wilkes Barre), Пен. (1925), св. Марії у Трентоні (Trenton), Н.Дж. (1927), св. Івана Хрестителя в Гейзелтоні (Hazelton), Пен. (1932) та ін. Академію св. Макрини, сер. цілоденну школу для дівчат, засн. 1938. Того ж року В. почали при парафіях програму літнього рел. навчання дітей в т.зв. Вакаційних Школах, а рік пізніше почали літній табір для дітей. При Матірному Домі знаходиться Дім св. Василя, що служить як притулок для старших віком жінок. Манастирські станиці Провінції 2004 знаходилися в шт.: Ог. (Клівленд, Лорейн, Парма та Янгставн), Пен. (Гейзелтон, Пітсбург – 2 станиці, Юніонтавн та Вількс Беррі), Арізона (Фенікс), Фльор. (Сент Пітерсбург), Н.Дж. (Трентон), Каліф. (Ван Нуйс). Найвища к-сть чл. Чину закарп. провінції було в 1960-их 145 с., 2002 лише 89. В. служать у Пітсбургській Візантійській Архиепархії, та в епархіях Парми, Пассаїку та Ван Нуйс.

Римський декрет 1951 об'єднав всі провінції сс. В. с.х.-слов. обряду під наглядом Архимандрині та її консультанток з осідком в Римі. Це дало привід до ближчої співпраці двох амер. провінцій. З провінції Серця Христового архимандринями були С. Білас (1951-54), З. Безушко (1954-63), Е. Прокопик (1971-83), Д. Стасюк (1989-2001). З Провінції Неустаючої Помочі Божої Матері: К. Федіш (1963-71), Х. Малковська

(1983-1989), Альфонса Данилович (2001-2007). В. активно піддержували Патріярхальний Рух УГКЦ.

Лит.: Golden Jubilee of Mother Marina and the Silver Jubilee of the Sisters of St. Basil the Great, Uniontown 1946.

с. Ольга, ред.: *Vessels of Election 379-1979, History of Basilian Sisters*, Філядельфія, 1979.

Д. Маркусь

ВАСИЛЬКЕВИЧ Зенон (Zenon Wasykewych), менеджер, гром. діяч; н. 20.4.1925 у с. Суха Воля Любачівського пов., Гал. До США емігрував 1949. Закінчив Ун-т Вейн Стейт (Wayne State) у Детройті. Чл. ексекютиви УАКР у США та гол. відділу в Детройті. Гол. парафіяльної ради церкви Непорочного Зачаття. Співзасн. і довголітній гол. дирекції дому для старших "Укр. село". Один з діячів укр.-амер. програми вишколу бізнесових менеджерів при ун-ті Вейн Стейт, де з 1990 стажуються менеджери з України.

ВАСИЛЬКІВСЬКА-ОСГУД Євгенія – Женья (Zhenia Vasylykivsky-Osgood), за чоловіком Осгуд, поетеса, перекладач і аналітик-політолог; н. 6.1.1929 в Ковелі на Волині в родині мистця Івана В. і педагога Анастазії, які виїхали з УРСР на зах. Волинь під Поль. В емігрувала до Австр., потім до Нім, де закінчила нім. сер. школу в Лінц (Linz). 1951 прибула до США і вивчала романські мови і літературу, здобула мігра з франц. літератури в Колумбійському Ун-ті. Була чл.-співзасновник укр. літ. *Нью-Йоркської Групи. 1959 вийшла її зб. поезій "Короткі віддалі", публікувала переклади з нім. і португальської мов в журн. "Нові поезії". 1967 вийшов переклад В. "Антигона" Жана Ануйя (Jean Anouilh). Викладала рос. і еспанську мови в Стейтовому Ун-ті Нью-Йорку, в Ун-ті Мериленд.

Також вивчала в Ун-ті Джордж Вашингтона і здобула ступінь мігра в стратегічних дослідженнях (1984). Автор ст. в журн. про сов. стратегію в атомовій добі (1986) та евро-рекаті (1983).

В.М.

ВАСИЛЬОВСЬКА Анна (Anna Wasyłowsky), з роду Волошин, дружина Пилипа В., працівниця

сусп. опіки, гром. діячка; н. 12.4.1910 в Чікаго, п. 3.4.2004 в Манстер (Munster), Інд., похована на цвинтарі св. Миколая в Чікаго. Студі-

ювала бізнес у Метрополітальному Коледжі в Чікаго, де жила до 1969, згодом переїхала до м. Манстер, Інд. Увесь час була активною в укр. гром., церк., зокрема жін. орг-ціях. Належала до оргкомітету укр. павільйону на Світ. Виставці в Чікаго (1933-34). У 1940-50-их вела укр. радіопрограму "Мальовнича Україна" (Colorful Ukraine). Була гол. кількох відділів СУА, активна в рел. орг-ціях парафії св. Миколая, в УНС, гол. радна УНС (1950-54), та в укр. відділі Республіканської Партії США. Багато сприяла у влаштуванні повосенної хвилі емігрантів. Часто виступала з доповідями про укр. культуру, організувала етнографічні виставки в амер. середовищі. Відзначена з-поміж сотні амер. жінок як гром. активістка за працю в укр. громаді (1993).

В.М.

ВАСИЛЬОВСЬКИЙ Пилип (Pylup Wasyłowskyi), сусп. діяч; н. 26.11.1899 в с. Павлокома Березівського пов., Гал., п. 29.5.1989 у Манстері (Munster), Інд., похований на цвинтарі св. Миколая в Чікаго. Прибув до США 1913, тут закінчив сер. школу та укр. самоосвітні курси. Був активним в орг-ції "Січ", в потім в ОДВУ. Від Республіканської Партії кандидував на алдермана м. Чікаго за посадику республі-

канця Томсона. Після 2 світ. війни активний у допомозі новопривбулим, разом з дружиною Анною допомагав багатьом переселенцям знайти працю та поселитися в Чикаго. Активний в УНС; В. – кол. гол. найбільшого відділу УНС у США, Братства св. Стефана (2200 чл.).

С.К.

ВАСІЛАКІ Симон (правд. прізви.) див. *Вожаківський Симон*

ВАСІЛАКІ Тамара (правд. прізви.) див. *Вожаківська Тамара*

ВАСІЛАКІ Юрій (правд. прізви.) див. *Вожаківський Юрій*

ВАСІЧКО Володимира Віра (Volodymyra Vira Vasichko), мистець-маляр; н. 12.10.1929 в с. Береска, пов. Лісько, Поль. Закінчила Кошалінську Гімназію (Поль.) 1954. Переїхавши до США 1959, з відзнакою 1965 закінчила студії малярства в New Jersey Center of Visual Arts. Далі вчилася у відомих амер. малярів: Генрі Гассера, Джона Грабача, Поліни Лоренц. Малює олією, вуглем, аквареллю. Першу індивідуальну виставку мала 1972 в галерії Об'єднання Мистців Українців Америки в Нью-Йорку, відтоді здобула понад 20 відзнак на амер. та міжнар. конкурсах. Була гол. мист. комісії шт. Нью Джерзі (1982-84).

І.С.

ВАССІЯН Юліян (Yulijan Vassyian), публіцист, націоналістичний ідеолог і діяч; н. 12.1.1894 в с. Колоденце Жовківського пов., Гал., п. 3.10.1954 в Чикаго. Закінчив Львів. Академічну Гімназію (1913) і розпочав студії філософії у Львів. Ун-ті. Під час війни був поручником УСС, згодом у рядах УГА, брав участь у визвольних змаганнях у Гал. і на Великій Україні. Після

поль. табору полонених (1922), студіював в Укр. Тасмному Ун-ті у Львові. Був чл. УВО; 1924 переїхав до Праги, де був гол. Укр. Нац. Молоді (1926-28), співпрацював з журн. "Нац. Думка" і "Розбудова Нації". Закінчив філософ. студії доктором у Карловому Ун-ті (1930). Був учасником I Конгресу Укр. Націоналістів, чл. Проводу Укр. Націоналістів. Як ідеологічний референт працював до самої смерті. Редагував "Укр. Голос" у Перемишлі (1930-32), був арештований поляками 1932-35 та 1939. Перебував у Генерал-Губернаторстві (1939-41); 1941-44 – в'язень нім. концтаборів; 1945-50 – у таборах ДП у Нім. (вчителював у гімназіях в Авсбургу та Ділінгені). У США з 1950, на постійно осів у Чикаго. Тут був чл. ред. колегії "Самостійної України", гол. Крайової Екзекутиви ОУН (полк. А. Мельника) на США. Його публіцистичні ст. мали вплив на ідеологію і програму ОУН:

"До гол. засад укр. націоналізму" ("Розбудова нації", 1928), "Ідеологічні основи укр. націоналізму" (там само, 1928), та "Воююча Україна", "Світогляд" ("Самостійна Україна" 1951, 1954) й ін. Посмертно були опубліковані недруковані ст. у книжці "Одиниця і суспільство" (1957) та передруковані ст. із "Самостійної України" п.з. "Сусп.-філос. нариси" (1958).

Ідеологічні й сусп.-політ. погляди В. ґрунтувалися на ідеалістичній філософії, рел.-етичних вартостях та на доктрині нації як основи сусп. розвитку й "духового кореня" індивідуального життя.

Літ.: Лапичак Т. Д-р Юліян Вассіян. "Самостійна Україна", ч.10, 1954; Антонович М. Історіософія Ю. Вассіяна. "Розбудова держави", ч.1, 1954.

В. Маркусь

ВАСЬКІВ Володимир (Volodymyr Vaskiv), співак-бандурист, пісняр, письменник, журналіст, маляр, графік; н. 25.12.1930 в м. Шепетівка на Волині. Під час війни емігрував до Нім., згодом до США, м. Юніон (Union), Н.Дж. Освіту здобув у Нім. (гімназія в Ашаффенбургу) та в Ньюарку (Newark), Н.Дж. Автор численних пісень, деякі з них є на платівках. Малював олією, але головне його захоплення – інтарсія – техніка укладати картини зі шматочків дерева різних форм та кольорів. Особливим досягненням В. є його переспів "Слова о полку Ігоревім" з власними ілюстраціями (видало Об'єднання 2 Дивізії УНА в Кліфтоні, Н.Дж., 1988). До тексту "Слова" В. додав буя ще іст. коментарі, тлумачення, які почерпнув як з іст. першоджерел, так і з особистих зустрічей з укр. науковцями (серед них В. Хвойка, П. Пасєк, М. Гудзій та ін.). Вид. закінчується "Родоводом руських князів", які згадані у "Слові". В кінці 1990-их закінчив повість "Повстанець Шугай", присвячену боротьбі УПА з моск. військами.

Р. Савицький, мол.

ВАТЕРВЛІТ (Watervliet), м. в шт. Нью-Йорку, розташоване на зах. березі р. Гадсон напроти м. Трой (Трой) на сх. березі, 11 км. на півн. від Албані (Albany) (234 від Нью-Йорку), нас. 10,207 в тому бл. 300 українців; 1936 було бл. 250 укр. родин. В. знаний із фабрики "Watervliet Arsenal", засн. 1813, яка по сьогодні (2004) виробляє зброю. Українці почали прибувати 1886, перев. з повітів Сянік та Горлиці, працювали в сталеварнях, при залізниці, у фабриках та ін. підприємствах. 1895 засн. Братство св. Миколая, як відділ УНС (відділ переіменований 1929 на Т-во ім. Б. Хмельницького), яке стало основою парафії св. Миколая. Перша церква, збудована 1897, приміщувалась у м. Трой до 1908, коли збудовано нову церкву у В. При церкві сс. Василіянки провадили школу. Під патронатом РПЦ 1901 засн. Братство св. Василія і того ж р. почато будову церкви. Укр.-Амер.

Горожанський Клуб існує з 1929, відділ УККА з 1951, відділ СУА з 1967.

Д. Маркусь

ВАТРАЛЬ Богдан (Bohdan Watral), фін. та гром. діяч; н. 9.4.1954 в Брадфордї, Англ., живе в м. Парк-Рідж (Park Ridge), Ілл. Від 1980 виконавчий дир. Укр.-Амер. Фед. Кред. Спілки "Самопоміч" у Чикаго, консультант у Раді Кред. Спілок шт. Ілл., чл. Укр. Світ. Кооп. Ради, чл. управи Гол. Ради ЦУКА і кол. чл. гол. ради Нац. Асоц. Кред. Спілок України; чл. комітету міст-побратимів Чикаго-Київ; чл. дискусійного круглого столу в етн. справах адміністрацій през. США Буша і Клінтона. В. активний у кооп. русі у США і на міжнародному рівні. Нагороджений відзначенням Герба Вегнера кооп. рухом США, відзнакою "За заслуги" 3 ступеня і грамотою від през. України та през. США Клінтона, губернаторів шт. Ілл. і посадики Чикаго Р. Дейлі.

І.Г.

ВАХНЯНИН-КУРИЛЕНКО Леся (Lesia Vakhniianyn-Kurylenko), піяністка; н. 1922 в Перемишлі, Гал. Наачалася у Вищому Муз. Ін-ті ім. М. Лисенка в Перемишлі, Вищій Муз. Школі в Берліні та школі "Моцартеум" у Зальцбургу. З 1952 – викладач і піяністка-компаньйот у Нью-Йорку в Укр. Муз. Ін-ті, якого була співзасн. Згодом працювала вчителькою музики у власній студії у Лос-Анджелесі, Каліф., та акомпаньйот хору "Кобзар" під кер. В. Божика.

ВАШІНГТОН (Washington), шт. над Тихим Океаном, на півн. межі з кан. провінцією Брит. Колумбія, на сх. зі шт. Айдаго (Idaho), на півд. зі Орегон; столиця Олімпія (Olympia). Нас. 5 млн. 894 тис. (2000),

українців 30,000. На підставі річних звітів Імміграційного Бюро, в 1900 до В. прибуло 18 укр. імігрантів; до 1930 разом всіх прибулих українців 573, які поселилися гол. в Такома (Tacoma) та *Сієтл (Seattle). В переписі нас. США 1980 позначено 7,885 українців, в 1990 було 10,814, в 2000 збільшилося до 30,000. Цей раптовий приріст складається гол. з нових імігрантів з України, серед яких більшість належать до євангельських церков, перев. П'ятидесятників. Українці поселялися в містах та околицях Сієтл, Такома, Спокейн (Spokane), Ванкувер (Vancouver), Кенневік (Kennewick) та Річленд (Richland). У пов. В., 11,510 українців живе в Кінг (King), 3,800 в Сногоміш (Snohomish), 3,830 в Кларк (Clark), 2,560 в Пірс (Pierce), 2,450 в Спокейн (Spokane), 1,285 у Ватком (Whatcom), понад 500 у пов. Грент (Grant), Бентон (Benton) та Кісар (Kitsar) і понад 100 в пов. Люїс (Lewis), Валя-Валя (Walla Walla), Вітман (Whitman), Ковліц (Cowlitz), Даглас (Douglas), Франклін (Franklin), Айленд Кавнті (Island County) та Скергіт (Skagit).

Організоване гром. життя концентрується в м. Сієтл та околицях. У 1958 там засн. місійну станицю УГКЦ. Там також існує станиця УПЦ. В 1990 з'явилося багато укр. євангельських церков, аматорські гуртки, радіопроеграма, Укр.-Амер. Клуб, Укр. Жін. Гурток та суботня школа українознавства. Міч. кредитна спілка "Самопоміч" відкрила там свою філію, а також існує відділ УНС. При Вашингтонському Ун-ті засн. комітет для уфундування укр. студій. В ун-тах В. працювали укр. науковці І. Решетар, О. Пріцак, Є. Лемцьо та ін. В ін. місцевостях, крім євангельських парафій, укр. імігранти "Четвертої хвилі" створили окремі або спільні з росіянами т-ва, напр. у Ванкувері Т-во Слов'янських Імігрантів. Місто Кент є посестриним містом Херсона в Україні.

Д.Маркусь

ВАШІНГТОН, Д.К. (Washington, D.C.), столиця США розташована на просторі 260 кв. км. в гирлі ріки

Потомак, між шт.: на півн. Мерил. та на півд. Вірдж. Нас. м. 572 тис. (2000); нас. м. та приляглих околиць 7 млн. 608 тис., в тому 27,550 українців, з яких 1,250 живе в самому місті. В. побудовано спеціально як столицю США за плянами франц. інж. та учасника амер. революції П'єра Шарля Ль'Анфанта (Pierre Charles L'Enfant) і туди з Філядельфії 1800 перенесено фед. уряд. Зайняття нас. В. гол. у федеральному уряді та ін. установах, пов'язаних з урядом та в туристичному секторі. В. є осідком 8 ун-тів, Бібліотеки Конгресу США та багатьох музеїв, між ними комплекс державних музеїв Смітсоніян Ін-ту та Нац. Галерея Мистецтва.

1922 - група жінок протестує перед Білим Домом у Вашингтоні

Ранні укр. імігранти-заробітчани, без освіти та знання англ. мови, очевидно не поселювалися у В. Але як столичне м. країни, В. відіграв важливу роль в діяльності укр. громади, що віддзеркалювало її специфічні внутрішні проблеми. Конвенція УНС 1908 у Філядельфії вислала делегацію до папського нунція Демедіо Фальканію у В. у справі рівного трактування сп. С. Ортинського з ін. кат. сп. 1910 представники Укр. Комітету мали зустріч з през. Тафтом у справі визнання українців (русинів – Ruthenians) як окрему національність. З вибухом 1 світ. війни та надіями на незалежність України, контакти з В. посилилися. За старанням Укр. Нар. Комітету, щоб здобути прихильників укр. справи в амер. Конгресі, зорганізовано Укр Інформаційне Бюро. Його очолив конгресмен Джеймс Геміль з Н.Дж., який допомагав у справі

проголошення през. Вільсоном "Укр. дня" у квітні 1917 та в 1919 брав участь у мировій конференції в Парижі. У В. 1919-23 працювала, шукаючи допомоги амер. уряду для визвольних змагань України, Укр. Дипломатична Місія та пресо-ве бюро "Приятелі України". З такою ж ціллю прибув і Митр. А. Шептицький у 1921.

У 1920-их почалося стале поселення укр. у В. Першими прибули Григорій та Катерина Шльопак. Ще декілька осіб прибули в 1930-их. Під час 2 світ. війни поселилося бл. 60 осіб, які працювали у фед. уряді, або служили в армії. Євген Скоцко 1939 зорганізував "Амер.-Укр. Т-во В., Д.К.", яке служило як інформаційне бюро у В., а 1940 тут відбувся перший Конгрес Українців Америки, який дав початок УККА.

Єп. К. Богачевський 1941 рішив відкрити укр. кат. семінарію у В. і 1943 купив землю в сусідстві до Амер. Кат. Ун-ту на будову семінарії, що давало змогу питомцям користати з навчання у тому ж унті. Ці питомці були між першими організованими укр. у В. Розвиток світського гром. життя також пов'язаний з церквами. В 1949 постали дві парафії – кат. Пресв. Родини та правос. св. Андрія Первозваного (опісля церкву збудували у Сілвер-Спрінг в 1988). В околиці В. закарп. русини-українці засн. 1956 кат. парафію св. Григорія (St. Gregory Byzantine Rite Catholic Church) в Белтсвілі (Beltsville), Мерил. та Богоявленську (Epiphany of Our Lord Byzantine Rite Church) в Аннадейлі (Annapdale), Вірдж. Правос. закарпатці з 1957 мають парафію Святого Воскресення (Orthodox Greek-Catholic Church of the Holy Resurrection). При церквах зав'язалися хори, сестрицтва, школи та ін. церк орг-ції. В 1979 Т-во св. Софії купило дім у В. (проданий 2001), в якому приміщувалися Філія УКУ та новозасн. парафія Пресв. Трійці, яка в 1995 перейшла до новозбудованої церкви в Сілвер-Спрінг.

Українці, які переселилися до В. з ін. шт., в більшості працювали в установах фед. уряду. Вони почали

створювати нецерк. гром. орг-ції. 1950 засн. Об'єднання Українців Метрополітальної Округи В., при якому 1963 орг. школу україно знавства. Також постали відділи братських орг-цій.: УНС (1951), УБС (1955), "Провидіння" (1956) та Укр. Нар. Поміч (1965) та відділи ін. красвих орг-цій.: Об'єднання кол. Вояків Українців Америки

През. США Двайт Д. Айзенгавер біля пам'ятника Шевченкові, 1964;

(1949), УВАН (1956), осередок НТШ та Укр. Муз. Ін-т (1957), УЛТПА та Пласт (1960), УККА, ООЧСУ, та СУА (1963), Укр. Патріархальне Т-во (1966), ТУІА (1967), Асоціація Українців Америки (1968), Ліга Укр. Кат. Молоді (1974), Т-во св. Софії (1975), Карп. Союз (1976), Укр. Вашингтонська Федеральна Кред. Спілька (1982).

Серед орг-цій, які є тільки місцевими, передусім надзвичайно активне згромадження професіо-

налістів відоме як *Вашінгтонська Група (The Washington Group – TWG – засн. 1984), Укр. Інформаційне Бюро (1977), Фундація Україна-США (засн. 1991).

З визначних подій у В. була участь хору Кошиця та ансамблю Авраменка у 1932 на святкуванні 200-ліття з дня народження Дж. Вашингтона, що було першою масовою маніфестацією українців у В.; відкриття пам'ятника Т. Шевченкові 1964, яке стало приводом до найчисленнішого за всі часи з'їзду українців у США; демонстрації у 50 річницю голодомору в Україні 1983 та перед совєтською амбасадомою 1988 за рел. свободу в Україні; маніфестації за визнання незалежної України амер. урядом 1991 та ін., які притягали багато людей з-поза В. Проголошення незалежності України та відкриття посольства у В. 1992 внесли новий аспект гром. діяльності, тобто зустрічі з представниками укр. уряду, включно з през. України і різними делегаціями та допомога їм у спілкуванні з амер. урядовими чинниками.

Дві амер. установи, в яких укр. присутність помітна - це радіо і телевізійна програма "Голос Америки" та Бібліотека Конгресу. Єдиними досі представниками укр. походження в амер. Конгресі були Д. Боніор (David Bonior) та закарпатець Й. Гайдош (Joseph Gaydos). На високих урядових позиціях у В. працювали П. Добрянська (Paula Dobriansky), донька довголітнього голови УККА Лева Д., заст. держ.-секретаря в глобальних справах; Йосиф Харик, заст. секр. Повітряних Сил; Ю. Кістяковський, гол. дорадник През. Айзенгавера в справах науки та технології; Б. Футей, фед. суддя.

Дарія Маркусь

ВАШІНГТОНСЬКА ГРУПА (The Washington Group – TWG), засн. як Асоціація Укр.-Амер. Професіоналістів 1984 у столиці США з метою розвивати контакти між укр. професіоналістами, допомагати в їх проф. розвитку, служити як форум для екон. та політ.

дискусій, сприяти розвитку укр. культури та плекати товариське життя. В.Г. від 1986 проводить Конференції Провідництва (Leadership Conference), влаштовує зустрічі та виступи видатних укр. діячів з діаспори та з України, а також провідних амер. політ. діячів (З. Бжезінські, С. Талбот, Джін Кілпатрік, Дж. Матлюк, П. Добрянська, послы України у США О. Білорус, Ю. Щербак, А. Бутейко, К. Грищенко та послы США в Україні Р. Попадюк, Вільям Міллер, Стівен Пфайфер, Карлос Пасквал та ін.). Спонує від 1996 стажування студентів при укр. посольстві у Вашингтоні. При В.Г. постала 1994 Культ. Фондація (гол. Ляриса Лалічак Корні), яка влаштовує у Вашингтоні мист. виступи, як концерт Одеської Симфонічної Оркестри, концерти О. Кровицької, В. Винницького, групи "Ярв", театру ім. Леся Курбаса зі Львова, виступ переможців конкурсу ім. Горовіца та ін. В.Г. видає з 1987 обіжник "TWG News". Членство В.Г. зросло від 54 чл.-засновників до приб. 400 у 2004. Більшість чл. з-поза В. Маючи осідок в столиці США, В.Г. відіграв важливу політ. ролу в укр. житті. Першою гол. В.Г. була Н. Слюзар (1984-86), опісля Д. Стець (1986-88), Я. Бігун (1988-90), Л. Чопівська Бенсон (1990-93), Микола Бабяк (1993-95), Ю. Масюк (1995-98), О. Дейчаківський (1998-2000), І. Котлярчук (2000-2004).

І. Старовойт, Д. Маркусь

ВЕЛИЧКІВСЬКИЙ Микола (Mykola Velychkyvsky), педагог, економіст-агроном, сусп. і політ. діяч; н. 1.2.1882 в Житомирі, п. 17.7.1976 в Ірвінгтоні (Irvington), Н.Дж. Закінчив екон. студії в Київ. Комерційному Ін-ті (1914).

Проф. Сіль-Госп. Ін-ту в Кам'янці-Подільському, у Луганському Кооп. Ін-ті та Житомирському Ін-ті

Техн. Наук. Був 1934-37 проф. вищих навчальних закладів у Воронежі й Новочеркаську (Рос.), 1941-43 проф. Вишого Політехн. Ін-ту і дир. Наук. Ін-ту Економіки, Статистики і Географії АН у Києві. У Києві за нім. окупації був обраний гол. УНРади. 1945-50 був проф. Укр. Екон. Високої Школи в Мюнхені, д.чл. УВАН і НТШ. Автор 120 ст. у журн. і газ. З них важливіші: "Сіль. госп-во України і колоніальна політика Рос." (1959), "Наші втрати в лісівництві" (1959). Був політ. діячем, від 1941 співпрацював з ОУН А. Мельника. Заснував наук.-популярний журн. "Укр. Господарник" (1954).

М.С.

ВЕЛИЧКО Микола (Mykola Velychko), викладач сер. шкіл, пед. і гром. діяч; н. 3.6.1895, п. 15.9.1955 в Ньюарку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Належав до УСС, брав участь у бою на Маківці, пізніше в рос. полоні. Гімназію закінчив у Києві 1918, служив в Армії УНР. Студював історію. Працював педагогом в гімназії "Рідної школи" в Золочеві, був її дир. (1935-39), пізніше працював у відділі нар. освіти, потім 1941-44 – в торг. школі та в учительській семінарії. На еміграції з 1944, у Нім., референт шкільництва в таборі ДП у Регенсбургу та дир. гімназії (1945-49). До США емігрував 1949.

В.М.

ВЕЛЬНИЧУК Олександр (Olexander Velynychuk), адвокат, гром. і культ. діяч, маляр-аматор; н. 15.3.1895 в с. Шипіт Ізворський на буковинській Гуцульщині, п. 12.11.1959 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в гімназії у Вижниці, під час 1 світ. війни був в австр. армії на рос. фронті, з 1918 – в УГА. Після війни закінчив право в Чернівцях у Ун-ті, був чл. Комітету Укр. Студентства Буковини (1921), працював адвокатом у Вижниці, був діяльним в укр. культ. житті; гол. Укр. Нар. Дому ім. Федьковича до 1940. Переїхав до Нім., жив у Мюнхені, працював в УВУ та Богословсько-Пед. Академії

УАПЦ. На Буковині співпрацював в укр. пресі, писав вірші. До США емігрував 1949, поселився в Нью-Йорку. Займався малярством як аматор. Його картини виставляли в Літ.-Мист. Клубі, більшість його праць зберігається в УВАН та в Укр. Музеї у Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж.

В.М.

ВЕНГЛІОВСЬКИЙ Богдан (Bohdan Venglovsky [Wenglowsky]), юрист, гром. діяч; н. 13.4.1941 в Снятині, Гал., п. 6.12.2000 в Рочестері. Дитиною з батьками потрапив на еміграцію до Нім., а 1949 – до США, поселився в Маямі, Флор. Правничі студії закінчив (д-р) 1967 в Ун-ті ім. Джорджа Вашингтона у Ваш., Д.К. Служив в амер. летунстві в ранзі капітана та як військ. суддя. Працював адвокатом у Рочестері, брав активну участь в укр. церк. і кооп. житті. Був гол. ради директорів і през. кредитівки "Самопоміч" у Рочестері (1978-84), англмовним ред. журн. "Кооп. думка" (1972-78), співзасн. Т-ва Укр. Амер. Підприємців і Професіоналістів.

В.М.

ВЕНКЕ Отто (Otto Wenke), інж. електроніки, юрист; н. 20.8.1911 в с. Жадова Сторожинецького пов., на Буковині, п. 21.3.1988 в м. Юніон (Union), Н.Дж. Студіював право в Чернівцях та інженерію в Нью-Йорку. Гром. діяльним ще на Буковині; 1935 був секр. Укр. Допомогового Комітету для Бессарабії. Після 2 світ. війни – у Нім. і США. Активний у студентському т-ві "Чорноморе" та в Центр. Об'єднанні Буковинців Українців у США.

ВЕРБИЦЬКИЙ Леонід (Leonid Verbytsky), композитор, піаніст і педагог; н. 1930 на Харківщині. Семирічним його прийняли до початкової і сер. муз. школи ім. М. Лисенка в Києві, де він навчався до початку 2 світ. війни. Після війни вивчав хорове диригування в Київ. Муз. Училищі (кляса композитора Романа Верещагн), з 1949 – студію-

вав у Київ. Консерваторії (кляса Б. Лятошинського). У творчому доробку: музика до вистави "Варшавська мелодія" (поставив Київ. Академічний Драматичний Театр ім. Л. Українки), інструментальна музика до розважальної радіопередачі "Від суботи до суботи", музика до мультфільмів, солоспіву, разом – понад 400 творів різних жанрів. Між ними такі популярні в Україні пісні, як "Чари чорних віч", "Жоржини", "Лелеки" та ін. До США прибув 1979 і жив у Нью-Йорку, де 1982 відкрив муз. студію для дітей і дорослих (кляси фортепіану, солоспіву, композиції та муз. теорії) і дав авторський вечір на форумі Укр. Літ. Мист. Клубу (Нью-Йорк 1983). Касета його муз. творів п.з. "Слід на землі" у виконанні співачки-актриси Евеліни Белюць містить тексти Т. Грицяя, А. Юриняка та ін.

P.C., мол.

ВЕРБЯНИЙ Іван (Ivan Verbianyi), наук., гром. і військ. діяч; н. 12.10.1896 у Львові, п. 5.10.1964 в Ірвінгтоні (Irvington), Н.Дж.; навчався в Академічній Гімназії у Львові та гімназії Укр. Пед. Т-ва в Рогатині. Добровольцем пішов до УСС, в ранзі хорунжого УГА, потрапив у більш. полон, був вивезений до Чувашії. Повернувся в Україну, учителював у Києві та Кам'янці-Подільському, нелегально дістався до Рогатина. Закінчив вищі студії з біології у Відні (1924). Був учителем "Рідної школи" в Рогатині (1925-44). Активний у Пласті, переклав з англ. пласт. підручник Бейдена Павела. З 1945 у таборі в Байройті (Нім.), викладав у гімназії, у співавторстві з В. Левом уклав англ.-укр. словник, виданий 1948 коштом кооперативи "Пласт". До США приїхав 1949. З 1955 працював у гол. канцелярії УНС. На еміграції став д.чл. НТШ, очолив новостворену при ньому у 1960-их комісію енциклопедій, що спростовувала перекручення інформації про Україну в престижних довідкових вид.

I.C.

ВЕРВІР Меланна (Melanne Verveer), з роду Стариншак, політ. і гром. діячка; н. 1944 в Шамокіні

(Shamokin), Пен.; внучка укр. піонерів, що емігрували з Гал. у 1890-их. Навчалася в – укр. Академії св. Марії (St. Mary's Villa Academy) у Словтсбургу

(Sloatsburg), Н.Й. Вивчала чужі мови в славістичному відділі Школи Мов у Джорджтаунському (Georgetown) Ун-ті (1962-66), спеціалізуючись у рос. мові. Ступінь мгра захистила там само 1969. Брала участь у передвиборчій президентській кампанії (1972) сенатора Дж. МекГоверна (George McGovern). Працювала у Common Cause (1975-79), 1980 стала дир. кооп. розвитку Нац. Кооп. Банку Споживачів. Була координатором цивільного права й міськ. політики для Кат. Конференції США (1982), 1984-88 – виконавчим дир. персоналу конгресменки М. Кантур; 1988-93 – віцепрез. орг-ції "Люди за амер. шлях" (People for the American Way). В. була активною у президентській кампанії Б. Клінтона (1991-93); 1993-97 – заст. гол., 1997-2001 – гол. бюра дружини през. Гіларі Клінтон у Білому Домі, а також радник През. Відіграла важливу роль у створенні орг-ції "Живі голоси дем. ініціатив" (Vital Voices Democracy Initiative), яку очолює від 2001. Відзначена нагородою добротинності сс. Василянок у Фокс-Чейсі, Пен. (1998)

I.C.

ВЕРГУН Василь (Verhun Vasy), псевд. Модрич, педагог, журналіст, гром. діяч; н. 7.4.1909 в с. Потік Рогатинського пов., Гал., п. 25.12.1981 на Лонг-Айленді (Long Island), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студював слов. філологію і журналістику у Львові, працював у кооп.-банковій системі, викладав у торг. технікумі. Буа одним із орг. союзу

укр. поступової молоді ім. М. Драгоманова "Каменярі" в Тернополі та на Брідщині, дописував до журн. "Каменярі" та ін. вид. Укр. Соціал-Радикальної Партії. У воєнні роки студював у Пед. Ін-ті у Львові (1940 рр.) і працював в УДК (1941-44). На еміграції з 1944, після війни перебував у нім. таборі у Фільсбургу,

потім був учителем і дир. гімназії в Ляндсгуті. До США приїхав 1950 і поселився в Трентоні, Н.Дж., де працював учителем у школі українознавства. 1955 став

співред., а з 1971 – ред. "Нар. волі". В 1973 здобув д-рат в УВУ, де став викладачем літератури і журналістики. Дописував також до "Свободи", "Укр. нар. слова" та ін. газ. Написав кілька наук. і наук.-популярних праць, розвідок, есеїв тощо.

O. K.

ВЕРГУН Роман (Roman Verhun), інж. лісництва, гром. діяч; н. 31.1.1911 в с. Березів Нижній Коломийського пов., Гал., п. 6.4.1989 в Рочестері. Закінчив вищі торг. курси у лісовому відділі Львів. Політехніки. Був надлісничим у Грабові, Долинський пов., Гал. На еміграції у Нім., працював у ЦПУЕ, ЗУАДК. З 1950 у США, активний у Пласті, був гол. Гуцульського Т-ва ім. Олекси Довбуша в Боффало та відділу Патріярхального Т-ва в Рочестері.

ВЕРЕС Роман (Roman Weres), юрист, бібліотекар, музейний діяч; н. 27.10.1902 в с. Парнічі Надвірнянського пов., Гал., п. 11.1.1980 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студії права й економіки на Львів. Ун-ті (1926-30). Працював адвокатським практикантом, відкрив канцелярію в м. Отинія Товмацького пов. Був учителем у с. Волосів (1939-41), 1941-43 працював при Відділі сусп. опіки Укр. Допомогового Комітету.

З 1944 на еміграції у Нім., де працював в укр. гімназії в Ной-Маркті (Neumarkt). Закінчив студії права доктором в УВУ (1947). У США із 1949, 1956 закінчив бібліотекарство в Зах. Міч. (Western Michigan) Ун-ті, згодом працював у різних бібліотеках Чикаго. Був обраний през. Укр. Нац. Музею (1964), був ним до кін. життя. Довголітній гол. Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки і засновник Бібліографічного Довідкового Центру при Укр. Нац. Музеї. Крім низки ст. в укр. пресі, залишив кілька бібліографічних праць, здебільшого англ. мовою: "Укр. діаспора за роки 1973-74-75", *Ukraine – Selected References in the English Language, Index of the Ukrainian Essays in Collections published outside Iron Curtain 1951-1973, Directory of Ukrainian Publishing Houses, Periodicals, Bookstores, Libraries and Library Collections in Diaspora.*

М. Семчишин

ВЕРЕТЕНЧЕНКО Олекса (Oleksa Veretenchenko), псевд. Розмай, поет; н. 25.10.1918 в с. Білий Колодязь Вовчанського пов. на Харківщині, п. 15.3.1993 в Детройті. Сер. школу та Пед. Ін-т закінчив у Харкові. Працював ред. на Харківському обл. радіо. Один з перших 1942 надрукував вірші про голод 1932-33 у слобожанському журн. "Нова хата". За нім. окупації переїхав до Львова, де працював в "Укр. вид-ві". На еміграції – у Нім. (1944-49), із 1949 у США. Видав зб. віршів "Перший грім" (1941), "Чорне гніздо" (1943), "Дим вічності" (1951), "Заморські вина" (1974) і лірико-епічну поему з часів козаччини "Чорна долина" (1953). Автор численних літ. брошур, перекладу Байронової поеми "Мазепа" укр. мовою (1959). Чл.-засн. спілки укр. письм. "Слово".

М.С.

ВЕРЕШ Василь (Wasył Weresh), підприємець, журналіст, громад. діяч; н. 7.7.1916 в с. Дротинці (колись Сірма) на Закарпатті, п. 15.5.1993 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й., похований на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Брав участь у боях за Карп. Україну (1939), був поранений. Під час 2 світ. війни опинився в Нім., де здобув д-рат з екон. наук в Укр. Високій Екон. Школі. До США емігрував 1950. У Нью-Йорку був власником бюро посилок і бюро продажу нерухомості. Видавець і ред. тижневика "Карп. зоря" й англомовного довідника *Guide to Ukrainian-American Institutions, Professionals and Business* (1955), згодом відкрив мист. галерію у будинку "Самопоміч". Чл. Союзу Укр. Журналістів Америки, довголітній гол. Братства Карп. Січовиків у діаспорі (1986-93), співзасн. Карп. Дослідного Центру ім. Ю. Ревая, чл. дирекції Укр. Ін-ту Америки. Велику частину своєї приватної мист. колекції передав єпархіяльному музеєві УКЦ у Стемфорді.

І.С.

ВЕРМОНТ (Vermont) півн.-сх. штат, який межує на півн. з кан. провінцією Квебек, та штатами: на сх. з Н.Гемп., на півд. з Масс., на зах. з Н.Й. Столиця Монпельє (Montpelier), нас. 609 тис. (2000), в тому бл. 1700 українців поселених в різних місцевостях, найбільше у Бурлінгтоні (Burlington). З початку 20 ст. мала група закарпатців поселилася в м. Проктор (Proctor), де працювали при видобуванні мармуру. Серед них була група баптистів-фундаменталістів, які видавали 1921-53 бюлетень "Пророческое світло". Від 1990-их у В. проходили вимінні програми з різними групами спеціалістів з України. В тому провідним було м. Рандолф (Randolph), яке є побратимом м. Миргород. В м. Вест Бурк (West

Burke) знаходиться монастир та місійний центр Пресв. Богородиці (Mary Theotokos Center) який підлягає Стемфордській Єпархії.

Д.М.

ВЕРНАДСЬКИЙ Юрій (George Vernadsky), син засновника АН України Володимира В., історик; н. 20.8.1887 в Петербургу, п. 12.6.1973 в Нью-Гейвені, де й похований. Сер. освіту здобув у П'ятій Клясичній Гімназії у Москві; студіював у Фрайбурзькому Ун-ті (Нім.) 1906, в Моск. Ун-ті (1906-1910) у Д. Петрашевського, В. Ключевського, А. Савіна, А. Кізеветтера (т.зв. Моск. іст. школа); здобути ступінь мгра готувався в Петербурзькому Ун-ті (1912-17), гол. у проф. С. Платонова, М. Ростовцева, І. Грєве, Н. Карєєва (Петербурзька Іст. Школа); ступінь мгра здобув 1917; був приват-доц. 1914-17 Петербурзького Ун-ту; проф. рос. історії Пермського Ун-ту (1917-18); проф. нововідкритого Таврійського Ун-ту в Симферополі. Належав до рос. конституційно-дем. партії, очолював відділ преси в уряді П. Врангеля (1918-20), 1920 евакуювався з врангелівськими військ. частинами до Константинополя; 1921 перебував в Афинах, а з березня 1922 по 1927 був проф. історії рос. права на рос. юридичному фак. у Празі, де зблизився і співпрацював з Н. Кондаковим. Разом з Н. Трубецьким, П. Савицьким, Н. Алексєєвим та ін. був засновником євразійського руху. Влітку 1927, за рекомендацією М. Ростовцева, працював у Єйльському Ун-ті наук. співроб. з ділянки рос. історії (1927-46), а відтак проф. рос. історії (1946-56).

Був знавцем усіх періодів історії Рос., України та євразійського степу, але спеціалізувався передусім на середньовічній історії цих країн і народів; історію України залучав у широкі рамки рос. істо-

ристорії Рос., України та євразійського степу, але спеціалізувався передусім на середньовічній історії цих країн і народів; історію України залучав у широкі рамки рос. істо-

рії, але на прохання УНС написав і видав у Сільському Ун-ті 1941 працю *Bohdan, Hetman of Ukraine* та розбудував колекцію українознавчих матеріалів бібліотеки цього Ун-ту. Найповніша бібліографія праць В. міститься в його посмертно виданій праці: *Russian Historiography: A History*, ред. С. Пушкар'єв (1978). Найбільшим досягненням В. є п'ятитомова (у 6 кн.) історія Рос.: *History of Russia: 1. Ancient Russia* (1943), *2. Kievan Russia* (1948), *3. The Mongols and Russia* (1953), *4. Russia at the Dawn of the Modern Age* (1959), *5. The Tsardom of Moscow* (1967) у 2 частинах. Чимало праць з ранньої історії України опублікував у різних журн. і зб.; велика к-сть його праць появилася в перекладах різними зах. мовами. Чл. Амер. Академії Середньовіччя, АН і Мистецтв шт. Конн. та багатьох амер. і закорд. наук т-тв. Почесний д-рат із Колумбійського Ун-ту. Частина архіву В. зберігається в архіві Бахметєва у бібліотечі Колумбійського Ун-ту в Нью-Йорку, а ін. частина — у відділі рукописів й архівів бібліотеки Сільського Ун-ту в Нью-Гейвені (Manuscripts and Archives, Yale University Library, New Haven). Амер. Рада Наук. Т-в (American Council of Learned Societies) відзначила його 1968 як одного з 10 найвидатніших амер. науковців. Амер. Асоціація Сприяння Слов. Студіям (American Association for the Advancement of Slavic Studies) обрала В. почесним гол.

Лит.: Ferguson Alan D. and Alfred Levin, ed. *Essays in Russian History: A Collection Dedicated to George Vernadsky*. 1964;

Пушкар'єв С. Г. В. Вернадский. "Новый журнал" (Н.Й., кн. 113, 1973);
Вернадский Г. Из воспоминаний; Крым, Константинополь; "Новый журнал" (кн. 100, 1970; кн. 105, 1971; кн. 108, 1972).

О. Данко

ВЕРНИВОЛЯ (псевд.) див. *Мицьо Андрій*

ВЕРТЕЛЕЦЬКИЙ Володимир (Wladimir Verteletsy {Wertelecki}), генетист, лікар, проф.; н. 28.7.1936 на Волині в м. Рівне. З 1942 в Нім., з 1950 в Аргентині, де закінчив сер. освіту 1954 та мед. школу при ун-ті в Буенос-Айрєсі (1955-61). Резидентуру в педіатричному відділі вилбув 1963-65 в Сейнт-Люїс (Saint Louis), Міз., опісля працював як дослідник в ділянці генетики в Мед. школі Гарвардського Ун-ту. Тим же почав академічну кар'єру, яку продовжував на Ун-ті Савт Каролайні (South Carolina) в Чарлстоні (Charleston), а від 1974 на Ун-ті Савт Алябама (South Alabama) в Мобайл (Mobile), де очолив відділ мед. генетики. В. автор або спів-автор бл. 20 книжок та понад 200 проф. ст., чл. багатьох проф. орг-цій, спізасн. 1999 Укр. Альянсу зі запобігання вродженим вадам розвитку (Ukrainian Alliance for the Prevention of Birth Defects), яке є партнером Фонду March of Dimes. Завдяки гранту USAID та ін. орг-цій відкрито дослідні центри в Луцьку та Рівному, як також інформаційні пункти в Херсоні, Хмельницькому, та в Криму.

Д.Маркусь

ВЕРХІВСЬКИЙ-ВАРАКУТА Олександр (Alexander Verkhivsky-Varakuta), рев. діяч, політ. емігрант перед 1 світ. війною; н. бл. 1891 в с. Аврамівка Кременчуцького пов. на Полтавщині, п. у 1950-их у Клівленді. Вчився в духовній семінарії у Полтаві, там познайомився з О. Петлюрою, брав участь у рев. русі, зокрема в агітаційній праці серед рос. солдатів. Був засланий на Сибір (1912), втік до Швейцарії, де належав до укр. громади. Видав рос. мовою кілька памфлетів та зб. поезій. Повернувся до СРСР, противник сов. режиму. 1944 емігрував до Нім., згодом до США. У таборах ДП опублікував "Чому ми не хочемо повертатися на батьківщину?". Редагував "Вільне слово демократа", спочатку в Мюнхені, потім у Клівленді.

ВЕРХНЯК Володимир (Volodymyr Verkhniak {Werchniak}), інж.-механік; н. 27.4.1924 в с. Межигір'я Бучацького пов., Гал. При кін. 2 світ. війни опинився в Нім., де закінчив УТГІ (1950). Тоді емігрував до США. Захистив диплом мгра в Нью-Йоркському Ун-ті (1965). Кораблебудівник (1959-63), дослідник у Корабельній Наук. Лябораторії в Нью-Йорку (1963-70). З 1970 працював у Центрі Досліджень та Розвитку Корабельної Справи (Naval Ship Research & Development Center) у Вашингтоні. Автор кількох ґрунтовних досліджень з механіки зламів. Чл. ТУІА та ін. проф. орг-цій.

І.С.

"ВЕРХОВИНА" (Verkhovyna, Mountain View Resort), відпочинкова і культ.-розвагова оселя в м-ку *Глен Спей (Glen Spey), Н.Й., Укр. Робітничий Союз (згодом УБС) 1954 придбав від амер. промисловця Сінгера, щоб влаштувати літній відпочинковий та культ. осередок для своїх чл. та взагалі укр. громади. Оселю-садибу на висоті понад 600 м над рівнем моря в горах Кетскіл (Catskill Mountains) зі старим іст. будинком згодом відновлено та розбудовано на 160 вкрову посілість, де є невелике озеро, басейн, зала для концертів і зборів, житлові будинки, спорт. майдани, танц. павільйон, парк тощо. У гол. будинку, крім адміністрації, є залі засідань, їдальня, кухня, готельні кімнати. УБС відступив ґрунт оселі для побудови гр.-кат. і правос. храмів, які служать також постійним укр. мешканцям Глен Спєю. Адміністрація "В." була в руках УБС, а її довголітніми управителями були Р. Ричок та Я. Гавур. На "В." відбувалися різні з'їзди, зокрема комбатантські, розважальні

В.М. Головний будинок, кол. "Ardmore Mansion".

й культ. зустрічі, відзначення ювілеїв, гром. і приватних, спорт. та мист. заходи, дитячі табори. Традиційними стали річні курси танців Р. Прийми-Богачевської, спорт. школа "Чорноморської Січі" та багатолюдний річний Фестиваль Молоді, який розпочався 1976. Понад 20 рр. на території "В." жив письм. В. Барка ("на вежі"). В кін. 1990-их правління УБС вирішило продати оселю. Щоб зберегти її в укр. руках та щоб нею могла користуватися укр. гром., виникла ініціатива зорганізувати корпорацію, яка відкупила б посілість і даліше провадила її для потреб укр. громади. Ініціаторами цього заходу були С. Ворох та Євген Татарин. Вони створили Укр.-Амер. Культ. Фондацію, яка 2001 стала власником і адміністратором "В." Керівним тілом корпорації є рада директорів, яку очолює Стефан Копчак, през. корпорації – Іван Назаркевич. Після однорічної перерви 2002 на "В" вже відбувалися всі традиційні заходи. Відбудова й оновлення будинків "В." триває.

Лит.: Ричок Р. Оселя Укр. Робітничого Союзу в Глен Спей. Ювілейна книга УРСоюзу 1910-1960. Скрантон, 1960.

В.Маркусь

"ВЕРХОВИНА" (орган літератури)
див. *Кухар Роман*

"ВЕРХОВИНКИ" (Verkhovynky), жін. пласт. сеньйорський курінь (28-ий), заснували 1950 в Нью-Йорку стар. пластунки, які прибули з Європи. Коли чл.-засновниці вступили до пласт. сеньйорату, 1970 організовано стар.-пласт. курінь "В." (26-ий). Патроном куреня "В." обрано М. Лисенка (чл. плекали укр. пісню). Курінь займався культ.-виховною роботою серед юнацтва, а також популяризацією патріотичної діяльності дисидентів в Україні: разом з куренем "Перші стежі" опубліковано платну заяву в "New York Times" на захист укр. правозахисників. Чл. "В." є, м. ін., правоза-

хисниця Н. Світлична. Діяльними чл. є Ніна Самокіш (довголітня курінна), Олександра Юзенів, Оксана Кузишин та ін. Чл. 26 (2000). "В." видають свій неперіодичний бюлетень "З верха на верх" (досі 43 чч.).

В.М.

*Члени пластового куреня
"Верховинки" 1953*

"ВЕРХОВИНЦІ" (Verkhovyntsi), танц. ансамбль, засн. 1951 у Нью-Йорку О. Гензою, плекав традиційні елементи нар.-календарної і родинно-побутової обрядовості. Розвинувся у співпраці з осередком СУМА ім. Т. Чупринки. Постійний склад налічував 50 танцюристів. "В." виступали у Кан. і США, на відкритті пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні (1964), на Світ. виставці 1964-65 в Нью-Йорку та в Центрі ім. Лінкольна (Lincoln Center). При ансамблі діяла школа танцю "Молоді Верховинці", яку провадила Дарія Генза. "В." мали свою оркестру. Ансамбль припинив існування зі смертю керівника 1983.

І.С.

ВЕРХОВСЬКИЙ Гліб (Hlib Werkhowsky), свящ., іконописець; н. 23.10.1888 в Санкт-Петербургу, п.11.4.1935 в Чикаго. На еміграції перейшов на кат. віру і був висвячений на гр.-кат. свящ. Служив у парафії св. Михаїла у Вунсакет (Woonsocket), Р.Айл. (1925-29) та в Чикаго. Розмалював церкву св. Миколая в Чикаго.

"ВЕСЕЛИЙ ЛЬВІВ" (Veselyi Lviv), театр малих форм, засн. у Львові 1942 З. Тарнавським. В окупаційних умовах довкола театру згуртувалася група музикантів і письм., які забезпечували його оригінальним репертуаром. До постійного складу

входили актори: Ю. та І. Лаврівські, Стефа Тарасевич, Ярема Стадник, Ніна й Анатоль Муратови, балетна трупа, жін. квіртет і оркестра. "В.Л." доповнений акторами Оперного Театру, емігрував 1944 до Нім., де дав сотні концертів у роб. і переселенчяких таборах. З ініціативи О. Лисяка "В.Л." 1956 відновив свою активність у США з осідком у Філадельфії, виступом на "Союзівці", дир. і режисер В. Шашаровський. Тексти для "В.Л." писав Е. Козак. Кілька рр. "В.Л." гастролював в укр. громадах США і Кан. з розважальними та сатиричними програмами на теми емігрантського життя. Припинив свою активність в кінці 1960-их.

І. Старовойт

"ВЕСЕЛІ ЧАСИ" (Veseli Chasy "Good Times"), вокально-інструментальний квінтет музикантів, засн. 1974 в Чикаго, спочатку під кер. Джона (Івана) Стецева. "В.Ч." дебютували 1976 на оселі "Союзівка". Елегантні костюми квінтету, світлові спецефекти та різноманітний репертуар нав'язував до сценічного стилю кан. ансамблю "Рушничок" 1960-их. До успіху спричинились і менеджер Богдан Лавро та Вейн Годзіцькнй (який підготував систему освітлення і керував нею). Інструменти ансамблю: саксофон, флейта, басова гітара, трубка, тромбон, бубни. Два неукраїнські чл. ансамблю виконували укр. музику з таким самим переконанням, як їхні колеги. "В.Ч." особливо популярні в околиці Чикаго, однак ансамбль також відомий в осередках сх. узбережжя США. Платівка ансамблю п.з. "Часи" (1976) показала його муз. уподобання – "м'який рок", стиль якого прийнятний для усіх поколінь, проте молодь особливо швидко ототожнюється з назвою та звуком "В.Ч.". Платівка 1977 (вип. ч.2); випуск 3 – компакт-диск "Веселі Часи 3" (1993) містить музику, що була в амер. фільмі "My Life" (1993), в якому "В.Ч." виступали в частині укр. весілля.

Р. Савицький, мол.

"ВЕСЕЛКА" (The Rainbow), ілюстрований щомісячний журн. для дітей; виходив у Джерзі-Ситі, Н.Дж. в 1954-94. Почав виходити як додаток до органу УНС газ. "Свобода"; з 1957 як окреме ілюстроване вид. "Свободи" – УНС, засн. на базі власних передплатників (їх к-сть постійно зменшувалась: 6 тис у 1954; 1 тис. у 1984). Журн. редагувала колегія у складі: В. Барагура, Богдан Гошовський і Р. Завадович; згодом – тільки В. Барагура і Р. Завадович; останній гол. ред. – Л. Дмитришин-Часто (з 1993). З "В." співпрацювала більшість укр. діяпорних письмен., які писали чи пишуть для дітей, серед них (крім названих) – Діма, Ірина Наріжна, К. Перелісна, В. Переяславець, М. Погідний-Угорчак, Л. Полтава, І. Савицька, Леся Храплива, Г. Черінь, Галина Чорнобицька, Дмитро Чуб; мист. дорадником був П. Холодний, муз. – О. Залеський та Роман Лаврович. "В." мала загальноукр. характер і багато спричинилася до виховання укр. дітей у нац. дусі. Журн. друкував поезію (малі віршовані форми, що легко запам'ятовувались і розвивали знання рідної мови), прозу (короткі оп.), дитячу драму, невеликі муз. твори і пісні з нотами, загадки, приказки, дитячі малюнки, літ. спроби читачів, листування тощо.

Лит.: Барагура В. "Веселка" в школі. "Свобода", ч. 175-177, 1963; Гурин І. Срібний ювілей "Веселки". Альманах УНС на 1978. В. Трошинський

ВЕСЕЛОВСЬКИЙ Лев (Lev Veselovsky), правос. свящ.-митрофорний протопресвітер, церк. і гром. діяч; н. 8.10.1890 в с. Чесники Рогатинського пов., Гал., п. 10.1.1968 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Приїхав до США 1913, учасник Першого Укр. Союму в Америці, чл. його виконавчого комітету. Приєднався до укр. правос. руху, висвячений 1919, секр. укр. правос. деканату в Трентоні, працював свящ. у шт. Пен., Н.Дж. Конн., Ог. та Н.Дак. З 1935 був настоятелем катедри св. Володимира в Нью-Йорку, з 1953 – заст. гол. консисторії УПЦ в США. Діяльний у справі переселення повосенних емігрантів з Європи.

В.М.

ВЕСТ ВІРДЖІНІЯ (West Virginia), один із менших шт. (площа 62,760 кв. км), знаний як "гористий", межує на півд. сх. зі шт. Вірдж., на півн. сх. з Мерил., на півн. з Пен. та Ог., на зах. з Кентакі. Нас. 1,809 тис. (2000), в тому 1,800 українців, а також 700 карп. русинів та 4,500 росіян, які майже всі нащадки закарпатців, які називали себе русинами, а в англ. мові подали себе як "Russians". Більшість українців живе в т.зв. "Півн. виступі" (Northern Panhandle), який врізується між шт. Пен. та Ог., в пов. Огайо (Ohio), Генкок (Hancock) та Маршал (Marshall), гол. в м. Вілінг (Wheeling) та Вейртон (Weirton). Українці почали прибувати в пол. 1890-их. Працювали у вугільних копальнях та при виробництві заліза. Відділ УНС засн. у Вілінг 1911, що дало початок гр.-кат. парафії Богородиці Неустанної Помочі; церква збудована 1913. При церкві постала вечірня школа. В 1930-их у м. Вілінг існувало 3 мол. орг-ції, клуб ОДВУ, ансамбль танцюристів та хор. У присілку Тамс (Tams) 1915

засн. відділ УНС. Закарп. кат. церкви існують у Вейртон (св. Марії) та Моргантаун (св. Марія). Місійну станицю св. Миколая в м. Кларксбург (Clarksburg) закрито 1997. Дві парафії Правос. Церкви Америки, яких чл. також укр. етн. походження, знаходяться у Вейртон (св. Миколая, засн. 1919) та у Мавндсвіль (Moundsville; св. Петра і Павла, засн. 1917). Укр. громада складається з другого, третього і дальших поколінь, роджених в Америці. Гром. життя відбувається на лоні парафій, які зберігають сх. обряд і традиції.

Д.Маркусь

ВЕСТ-АЙСЛИП (West Islip), м. в шт. Нью-Йорк, 60 км. на сх. від м. Нью-Йорк, на півд. побережжі острова Лонг Айленд (Long Island), на зах. прилягає до м. Бабилон (Babylon). Нас. 29,000 (2000), в тому 200 українців. Українці почали там поселюватися з початком 20 ст. Працювали як огорожники, деякі мали власні ферми та малі підприємства. З укр. поселенців найбільш знаний винахідник В.*Джус, який в 1932 засн. тут фабрику виробництва спеціальних прикріплюючих шрубок для джетових літаків ("Dzus Fasteners Co. Inc.", переіменовану в 2001 на "DFCI Solutions Inc."). Тут знаходилося 1948-55 перше приміщення Укр. Ін-ту Америки, який він засн. та уфундував. У В.А. є три укр. церкви: укр. правос. церква св. Петра і Павла засн. 1924, укр. кат. церква Пресв. Родни з 1946, яку провадять оо. Василіяни, та лютеранська церква св. Хреста (Holy Cross Lutheran Church Family Ukrainian Church).

Д.М.

ВETERАНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ (Veterans' organizations), об'єднання кол. військ. різних збройних сил чи формацій, які плекають товариські зв'язки, зберігають свої бойові традиції та проводять допомогові акції. До укр. ветеранів у США належать вояки, які служили в амер. збройних силах і ті, які брали

участь у боротьбі за визволення України. Саме ці останні почали творити В.о. після I світ. війни (Січ, Стрілецька Громада). На відміну від Кан., де виникла потужна орг-ція (Укр. Січові Громади), в США створилися радше пврамлітарні орг-ції. В них гуртувалися молодь і старші, а навіть жінки, в січових сотнях. Ці орг-ції 1920-30-их набрали політ. характеру (гетьманські Січі), мали свої однострої і військ. номенклатуру (отамани, сотні, полки).

Після 2 світ. війни постало багато В.о., головнo тих, які об'єднували вояків з України: *Братство Укр. Січових Стрільців, *Братство кол. вояків I Укр. Дивізії УНА, Братство охорони Воснних Могил *Бродилев, *Братство кол. вояків УПА Америки і Кан., *Т-во кол. вояків УПА, *Об'єднання бувших Вояків Українців Америки (ОбВУА), до якого належали комбатанти укр. визвольних змагань – Армії УНР, УГА, Карп. Січі, *Легіон ім. С. Петлюри, *Укр. Вільне Козацтво та ін. Членство в цих орг-ціях обмежувалося до специфічних подій і тим самим було приречене на вимирання.

У США українці служили в амер. збройних силах вже в гром. війні (1961-65, ген. І. *Турчин) та еспано-амер. війні на Філіпінах (1899-1902; Максим Федонцяк, Федько Кочан, Денис Лобовський та ін.), а за підсумками С. Шумейка, серед амер. військовиків у I світ. війні було понад 30,000 українців, цифра досі не перевірена.

На початку 20 ст. почали творитися амер. В.о. (1899 Ветерани Чужоземних Восн – Veterans of Foreign Wars; 1919 Амер. Періон – American Legion, згодом 1935 Кат. Воснні Ветерани – Catholic War Veterans). До цих орг-цій належали поодинокі ветерани укр. походження, а також почали творити станиці (posts), які об'єднували ветеранів укр. походження (напр., станиця #401 при парафії св. Юра в Нью-Йорку засн. 1946 була частиною Кат. Воснних Ветеранів). Інколи станці були

названі ім. поляглих вояків українців (станція #9420 Ветеранів Чужоземних Восн в Чикаго ім. Косовиця та Іванкова). Творилися також осередки укр. ветеранів неприналежних до амер. орг-цій (станція #1 у Філядельфії 1920).

Велика к-сть українців служили в амер. збройних силах у 2 світ. війні. Багато з них були активні в Укр.-Амер. Лізі Молоді Півн. Америки і саме під час конвенції цієї орг-ції 1947 виринула думка створити т-во *Укр. Амер. Ветеранів (Українian American Veterans); засн. 1948. Ця орг-ція діє до сьогодні й об'єднує всіх ветеранів амер. збройних сил.

У пол. 1990-их постала найновіша В.о. *Укр.-Амер. Військ. Орг-ція (Українian American Military Association), асоційована з Укр. Амер. Ветеранами, яка поставила собі за мету сприяти співпраці амер. ветеранів зі збройними силами України. З її рвмені відбулось кілька навчальних поїздок амерквців в Україну.

Згідно зі статистикою амер. перепису населення 2000, в США було понад 90 тис. ветеранів укр. походження, з яких бл. 26 тис. воєнні інваліди. Крім того, 3 тис., в той час служили в амер. війську та 15 тис. були в резерві. Найбільше ветеранів живуть в околицях: Нью-Йорк – Нью Джерзі (13.6 тис.), Філядельфія (6 тис.), Чикаго (3.6 тис.), Лос-Анджелес (3.5 тис.), Пітсбург (3.3 тис.), Детройт (3.2 тис.), Бвлтимор (2.8 тис.), та Клівленд (2.5 тис.).

Д. і В. Маркусі

ВЕТУХІВ Михайло (Mukhajlo Vetukhiv), син проф. Харківського Ун-ту, етнографа Олексі В., відомий генетик, гром. і наук. діяч; н. 25.7.1902 у Харкові, п. 11.6.1959 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Харківську гімназію, учився в Харківському Ун-ті на фак. біології та в Сіль-Госп. Ін-ті, де захистив кандидатську дисертацію (1926). З 1926 працював доц. Харківського Сіль-Госп. Ін-ту, з 1928 – проф. Полтавського Сіль-

Госп. Ін-ту. Публікував праці, присвячені генетиці та філос. проблемам біології. Був змушений виїхати до Москви (1934), де очолив відділ ветеринарної генетики Всесоюзного Ін-ту Експериментальної Ветеринарії. Під час 2 світ. війни повернувся в Україну, був гол. Харківської обласної управи (1942), співпрацював з укр. націоналістичним підпіллям, був заарештований Гестапо і вивезений на Зах. Працював у Віденському Ун-ті (1944-45), у представництві УЦК, був чл. поновленого уряду УНР в екзилі. Після війни став заст. гол. ЦПУЕ(Н).

Співзасн. і діяч УНДС, чл. УНРади, викладач укр. високих шкіл. У США з 1949, один із засн. УВАН у США, її перший през. (1950-59), та гол. ред. "Анналів УВАН у

США". Працював у Колумбійському Ун-ті дослідником популяційної генетики в зоологічному відділі (1951-59). Автор низки наук. праць: "Методи поліпшення тварин на основі генетичних методів" (1928), "Популяція курей на Укрвіні" (1930), "Повышение устойчивости крупного рогатого скота к туберкулезу" (1941), *Viability of Hybrids between Local Populations of Drosophila Pseudoobscura* (1953), наук.-популярних ст. і виступів на гром. теми. Праці В. належать до класичних джерел з генетики еволюційного процесу. Один з орг. Союзу Укр. Націонал-Демократів (СУНДу) та чл. ген. асамблеї Ін-ту Вивчення СРСР у Мюнхені (1954-59). Архів В. (15 тис. одиниць) зберігається в Колумбійському Ун-ті.

І. Старовойт

ВЕЧЕР Яким (псевдо Яремкевича) див. *Яремкевич Юрій*

ВЕЧІРНЯ ТРИБУНА див. *Українська Вечірня Трибуна*

ВИГІННИЙ Петро (Petro Wyhin-puj), кооператор, гром. діяч; н. 3.5.1916 в с. Майдан Синявський Ярославського пов., Гал. Торг. освіту розпочав у Вищій Торг. Школі у Львові, продовжував на еміграції в Нім. в Укр. Високій Екон. Школі в Мюнхені (д-рат 1949). У США від 1950, спершу в Філадельфії, з 1952 в Чикаго, де працював публічним книговодом-контролером. Активний у кооперативі *"Самодопомога" в Чикаго, її гол. 1962-90, гол. регіонального об'єднання "Ярославщина і Засяння" (від 1965), співред. і автор ст. в зб. "Ярославщина і Засяння" (1986).

М. С.

ВИДАВНИЦТВА – ДРУКАРНІ (Publishing – Printing-houses). Діяльність укр. вид-в у США виводить свої поч. від вид. першого друкованого слова укр. мовою в цій країні, тобто з випуском першого укр. часопису "Америка", що його започаткував о. І. Волянський в м. Шенандоа, Пен., 15.8.1886. Він спровадив зі Львова з Д. НТШ черенки до першої укр. Д. у США. 1896 вже як Д. "Сосдиненія Русских Гр.-Кат. Братств" була перенесена до Нью-Йорку і так проіснувала до кін. І світ. війни. Перша укр. книжка з'явилася однак не у В. того двотижневика, який появлявся до 1890, і не газ. "Руске слово", що виходила під ред. К. Андруховича 1891, але у В. двотижневика "Свобода". Це було 1896 в Джерзі-Сіті, коли названий часопис був вже власністю Руського Нвр. Союзу. Того р. появились у тому В. 2 книжки – "Образки з Америки: оповідання Бузька" (Ю. Чупки) і "Розмова русина з поляком". Цими книжками вид-во "Свобода" започаткувало серію популярних книжечок, які появлялись спочатку під ред. Н. Дмитрова, тодішнього ред. того двотижневика, опісля С. Макара й І. Ардана – пізніших його ред. Під їхньою редакцією В. видало біля 30 книжок. Тематично ті вид. поміщували оп., подорожні

спомини з життя укр. імігрантів на поселеннях, посібники англ. мови, пояснення до амер. законів та повчальні довідкові поради для практичного вжитку укр. робітника-поселенця.

На поч. 20 ст. Н. Дмитрів, С. Макар та І. Ардан заснували перше самостійне В. "Слово", ім. А. Бончевського, який залишив був окремий фонд для заснування такого видавничого т-ва. Це вид-во, що згодом змінило свою назву на "Просвіта", до 1906 видало 28 книжок різної тематики; від оп. з робітничого життя і перекладів з англ. мови про заробітну платню, проблеми асекурації та робітничих страйків – до рел. оп. і нарисів з історії України. В той час згадане В. при двотижневикі "Свобода" почало завмирати, видавши лише 2 книжки (одна з них – "Страшна помста" М. Гоголя в перекладі укр. мовою), і зовсім перестало займатись видаванням окремих книжок. Зате 1904 Руська книгарня в м. Скрентоні, Пен. почала видава-

Друкарня видавництва "Америка", 1937р.

ти короткі оп., театр. п'єси і навіть більшого формату рел. книги. До 1914 це В. випустило 12 книжок.

1912 постали 2 В. книжок рел. характеру: "Руська кат. видавнича спілка" в Нью-Бритені, Конн., та вид-во "Союз", органу Укр. пресвітерянської місії в Америці в Нью-Йорку, яке видало також зб. церк. пісень. Від 1886 до 1910 існувало в США бл. 20 т-в, об'єднань і видавничих спілок, які видавали періодичні вид. (більшість з них

їхні офіційні), деякі з них також окремі книжки і брошури. В Нью-Йорку ще існували такі Д.: В. Пуйди, Т-ва "Гайдамаки", Т-ва "Просвіта", Андрія Петрова, базару "Сурма", Укр. Нар. Комітету, Якова Кулиничя, ОДВУ. Найбільшою була Д. "Свободи", яка друкувала газ. і книжки. Серед Д., крім названих, також слід відзначити: Сосдиненіс Греко-Католических Русских Братств, Общество Русских Братств, Русько-Укр. Христ. Громада в Америці (баптисти), Руська Нар. Самопоміч, Руська Колегія.

З поч. 2 декади 20 ст. стались серед укр. громади у США події, які зумовили не тільки зміну у сусп. житті громади, але й замітно вплинули на її культ. розвиток і на вид. справу. Це розкол Руського Нар. Союзу, з чого постало 3 нові братські орг-ції, які почали видавати окремі часописи, річні альманахи та ін. вид. Були це Руський Нар. Союз (новий) (опісля УРС), що постав 1910; Союз Українців-Католиків "Провидіння", зорганізований 1912 та Укр. Нар. Поміч, що почала свою окрему діяльність 1913. Крім тих крайових орг-цій, що були одночасно довготривалими В., творились у тому часі окремі видавничі групи, які передусім видавали часописи та ін. періодики, в яких поширювали свої сусп.-політ. чи й ідеологічні погляди. Ці групи, або т-ва поставали часто під впливом подій в Європі, зокрема на укр. землях. До цієї групи треба зачислити понад 30 т-в, видавничих одиниць, та політ. партій, які видавали свої періодичні офіційні, брошури та реклямні листівки; декотрі з них займались також виданням літ. творів авторів з України. Серед них були: Січова Орг-ція Америки, Федерація Українців Америки, Укр. книгарня "Сурма", В. Союзу Укр. Жінок, Укр. Соціалістично-Робітничя Партія, Укр. Федерація Ком. Партії Америки, опозиція Федерації Ком. Партії й ін.

У Філадельфії найстарішою

була Д. Сирітського Дому сс. Василянок, засн. 1913. В 1920-30-их постала у Філядельфії Д. "Дніпро" УАПЦ. Д. УРС (1910), яка в Скрантоні від 1913 видає "Нар. Волю"; в Оліфанті, Пен., 1908-38 Д. братньої орг-ції – газ. "Згода"; у Пітсбургу – Д. Укр. Нар. Помочі видавала "Нар. Слово", в Чікаго Д., яка видавала журн. "Оса" (1920), згодом Д. тижневика "Україна", та Д. Орг-ції Укр. Гетьманців Державників, видавала свій журн. "Січ".

Нова хвиля емігрантів з України після I світ. війни, зокрема її інтелігенція – кол. вояки укр. армій та працівники адмін. і культ. інституцій урядів України у свою чергу доповнили існуючі вже співзвучні їм орг-ції і створили низку нових т-в, і з ними цілу мережу В. Від поч. 1920-их до кін. 1930-их начислювано бл. 60 укр. т-в і груп, що крім існуючих 4 крайових братських орг-цій (союзів), які видавали не тільки періодичні офіціози, але також окремі вид. рел., культ. і в тому літ., політ., довідкового, і навіть розважально-гумористичного характеру. В цьому міжвоєнному періоді деякі орг-ції, зокрема вид-во "Свобода" та Ліга Укр. Кат. Молоді, почали видавати журн. англ. мовою; ці вид. були присвячені передусім укр. молоді, родженій у США.

До речі, в цьому часі було бл. 7 орг-цій та видавничих одиниць в Америці які, крім україномовних, видавали також англійськомовні періодичні вид. та книжки. Серед згаданих 60 орг-цій такі відзначились найбільш сталою видавничою діяльністю: УПЦ у США (часом називана УАПЦ в Америці), Укр.-Амер. Гр.-Кат. Церква, Укр. Нар. Церква сх. обряду, "Оборона України", "Чорноморська Січ", ОДВУ, СУА, Орг-ція Оборони Лемківщини, Укр. Робітнича Громада, Ліга Укр. Молоді Півн. Америки, Об'єднані Гетьманські Організації тощо.

Під час 2 світ. війни досить багато існуючих у міжвоєнному періоді організованих одиниць припинили свою діяльність. Зате після війни, точніше при кін. 1940-их і на поч. 1950-их, з напливом нової хвилі в більшості політ. укр. іміграції до Америки, видавнича діяльність укр. громади значно поживалася. Перенесення з Європи і створення нових наук., сусп.-політ., проф. і мол., включно із студентськими, орг-цій зумовило швидкий і буй-

Періодика друкована у США 1936р.

ний ріст друкованого слова, і з тим також постання і ріст нових В. До речі, цей період т. зв. "третьої хвилі" укр. іміграції до США, від ранніх 1950-их до пізніх 1980-их, можна вважати вершком розвитку в укр. В. у США у 20 ст. Напр., з рел. В. продовжували працю УПЦ у США з її Богословським Ін-том, УКЦ в Америці, зокрема її В. "Америка", та Укр. Євангельсько-Баптистська Церква в Америці. В. літ. публікацій: В. "Свобода", В. "Київ", В. "Слово", В. Тищенко-Білоуса, В. "Книгоспілка" й В. Нью-Йоркської Групи. В. Укр. Іст. Т-ва, УККА, "Червона Калина" і "Булава" спеціалізувались у виданнях на іст. темі, зокрема з історії козаччини та новітньої історії України. В. Шкільної Ради при УККА та "Школа і Життя" видавали шкільні підручники, хрестоматії й ін. вид. для потреб українознавчих шкіл. Вид. для дітей займались

В. ОПДЛ, "Веселка" і "Золоті Ключі". Вид. різних жанрів видавали В.: "Пролог", "Говерля", В. ООЧСУ, "Наша Батьківщина", В. ДОБРУС, "Ключі", "Прометей" і Укр. Публіцистично-Наук. Ін-т займались здебільша вид. з публіцистично-політ. тематики. Передруки творів Шестидесятників "Самвидаву" найбільше видавали В. "Смолоскип" і "Пролог". Біо-бібліографічні вид. появлялись здебільше у В. Волинського Бібліографічного Центру, Укр. Бібліографічно-Довідкового Центру та Укр. Бібліотекарського Т-ва Америки.

В царині гуманістичних наук видають наук.-дослідні праці В. НТШ в Америці, зокрема регіональні зб. (понад 30), та УВАН. Вони та В. Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, УНС і УККА видали ряд наук. та енциклопедично-довідкових вид. англ. мовою.

Багато В. були власністю окремих осіб, які вклали не тільки власні фонди в їхню розбудову, але й весь свій життєвий труд. Серед них - В. Ю. Тищенко, А. Білоуса, М. Денисюка, та М. Коця. Б. Винар провадить В. "Libraries Unlimited" та "Ukrainian Academic Press", де видає ряд досліджень англ. мовою.

Протягом десятиліть названого періоду подавляюча більшість В., видавши замітну кількість вид., чи перевидавши повні твори окремих укр. клясиків і вчених (напр. твори Шевченка, Лесі Українки, М. Грушевського, М. Хвильового), припинила свою видавничу діяльність. Ін. завмерли зі смертю своїх власників, ще ін. з проголошенням самостійності укр. держави перенесли свою видавничу діяльність в Україну, бо багато авторів з діаспори почали шукати В. для своїх творів саме в Україні. Таким чином з початком 1990-их видавнича діяльність існуючих організацій значно знизилась.

Лит.: Бачинський Ю. Видавництва популярних книжечок. "Укр. імміграція Сполучених

Штатах Америки". 2 вид., Київ, ЕУД, 1994;

Бережницький О. Книжковий вид. і календарі "Свободи" й УНС. "Альманах УНС на рік 1977". Джерзі-Ситі, Нью-Йорк, 1977;

Романенчук Б. Бібліографія вид. укр. еміграційної літератури 1945-1970. Філадельфія, 1974;

Чи ж Я. Ювілей укр. преси і книжки в Америці. "Календар УРС на р. 1937". Скрантон, 1936;

Чи ж Я. Пів століття укр. преси в Америці. "Календар УРС на р. 1939". Скрантон, 1938;

Weges R. *Directory of Ukrainian Publishing Houses, Periodicals, Bookstores, Libraries, and Library Collections of Ukrainica in Diaspora. Chicago, 1976.*

Д. Штогрин, І. Горчинська

ВИДАВНИЦТВО М. ДЕНИСЮКА див. *Денисюк, Микола*

ВИДИБІДА-РУДЕНКО Палладій, світське ім'я Петро (Palladii (Petro) Vydybida-Rudenko), архієп. УАПЦ в екзилі, гром. і церк. діяч; н. 1891 у Вінниці, п. 1.9.1971 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Рудлаві (Roodlaw). Закінчив Подільську духовну семінарію і фізико-мат. фак. Київ. Ун-ту. Працював у кооперації, був активним чл. Т-ва Укр. Поступовців (ТУП), 1917-18 – чл. Центр. Ради, заст. мін. фінансів УНР. Висвятившись, був парохом на Волині, чл. Духовної Консисторії Правос. Церкви в Поль. (1934-39), управитель емеритської каси правос. духовенства. 1935 постригся в ченці. 1941 хіротонізований на архієп. Краківського і Лемківського, згодом – Львів. 1944 емігрував до Нім., з 1951 – у США. Очолював УПЦ в екзилі.

І.С.

ВИЖНИЦЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Vyzhnytsky (Wyznyskyj)), мист.-маляр, н. 2.4.1927 в с. Вороняки Золочівського пов., Гал., п. 24.4.2001 в Гантері, Н.Й., похований на цвинтарі св. Івана Хрестителя там же. В Нім. з 1944. Гімназію закінчив у таборі на Фраймані (Мюнхен). До

США прибув 1949. Мист. освіту здобув в Нац. Академії Творчості (National Academy of Design, 1954). Активний у Пласті (в курені Орден Хрестоносців) та Об'єднанні Українців Мистців Америки. Брав участь у щорічних виставках Об'єднання, від 1964 влаштував індивідуальні виставки. Творчість В. підкреслює колір і пейзаж. Малював також натюрморти, квіти і портрети. 1979 поселився в Гантері, Н.Й., де відкрив власну галерею. Поїздки до Непалу, Бурми, а 1994 в Україну доповнили його збірку кольоритними і бравурними пейзажами.

Б.Т.

ВИЗВОЛЬНИЙ ФРОНТ див. *Український Визвольний Фронт*

ВИНАР Богдан (Bohdan Wynar), син педагога Івана В., економіст, бібліограф, видавець; н. 7.9.1926 у Львові. 1944 виїхав з родиною на Захід. Закінчив Мюнхенський Ун-т, захистив д-рат на УВУ (1950). З 1950 у США в Клівленді, в 1955 у Денвері, Кол. Доповнив студії в

Ун-ті Денверу, здобув диплом мгра бібліотекарства (1958). Викладав, був кер. відділу (1966-67) і деканом (1967-69) бібліотекарського фак. в коледжі Дженізіо (Geneseo)

Нью-Йоркського Ун-ту. З 1969 очолює "Libraries Unlimited" – провідне вид-во бібліотечних посібників та матеріалів. Дир. "Ukrainian Academic Press". В. автор ряду монографій: "Екон. колоніалізм в Україні" (1958); "Укр. промисловість: студія сов. колоніалізму" (1964); "Матеріали до історії екон. дослідів на еміграції 1919-64" (1965); "Розвиток екон. думки у Київ. Русі" (1974); а також багатьох ст., в т. ч. енциклопедичних. В. уклав та зредагував низку вартісних бібліографічних показників, зокрема *Ukraine: A Bibliographic Guide to*

English-Language Publications (1990) та *Independent Ukraine, a Bibliographic Guide. 1989-99* (2000), ст. "В. Тнмошенко і УВАН" в *Наук.* 36. т.4 (1989). Нагороджений відзнакою Амер. бібл. т-ва Ізидори Гілберт-Мадж. Д.чл. УВАН та НТШ.

І.С.

ВИНАР Іван (Iwan Wynar), педагог і гром. діяч; н. 20.7.1891 в с. Хоросно Старе Львів. пов., Гал., п. 8.5.1969 в Клівленді. Закінчив 1910 Академічну гімназію у Львові. Студіював класичну філологію й археологію у Львові й у Відні. В I світ. війні як старшина австр. армії брав участь у боях на рос. фронті; 1916 попав у рос. полон, звідки втік до Києва і на поч. 1918 був у курені Січових Стрільців, згодом УГА, перейшов поль. полон, а після працював педагогом в гімназії "Рідної Школи" ім. Кокорудзів, займаючись також гром. працею. Під советами 1939 гімназія стала десятирічкою а В. залишився завведом. 1941 В. працював на пості шкільного референта Укр. Допомогового Комітету, згодом УЦК. З 1944 на еміграції в Чехії і Нім. Вчив латину в таборних гімназіях в Карльсфельді та Берхтесгадені. 1951 переселився до США (Клівленд і Денвер).

І.Г.

ВИНАР Любомир (Lubomyr Wynar), син Івана В., історик, наук. діяч, ред.; н. 2.1.1932 у Львові. 1944 виїхав

з батьками на Зах. Сер. освіту здобув в укр. гімназії у Берхтесгадені, Нім., студіював сусп. науки в Мюнхенському Ун-ті, історію й літературу в УВУ, бібліотечні

науки та архіварство в амер. ун-тах. Здобув д-рат а УВУ з історії (дисертація: "Укр.-молдавські відносини в 2 пол. 16 ст.", 1957). В. був проф. у Кол. й Денверському ун-тах, в Кентському Ун-ті засн.

Наук. Центр Етн. Дослідів (1971) і був його дир. до 1995. У Бовлінг Грін (Bowling Green) Ун-ті засн. Бібліографічний Дослідний Центр. 1980 засн. міжнар. журн. "Ethnic Forum" і довгі рр. його редагував. В. активний в організуванні укр. наук. життя, засновник журн. "Укр. історик" і його ред. Він засновник Укр. Іст. Т-ва, орг. численних наук. конференцій у США, Кан. Європі, а від 1991 в Україні. Гол. Наук. Ради СКУ, почесний академік Ун-ту Острозька Академія, гол. Іст. Секції УВАН у США і гол. Міжнар. Т-ва ім. М. Грушевського. Нагороджений СКУ медалею кн. Володимира Вел. Наук. рада НТШ признала йому "Диплом лавреата медалі М. Грушевського". Бібліографія В. начисляє прибіл. 1300 одиниць, в тому 60 книжкових вид., монографічних досліджень, вид. джерельних матеріалів, ст., рецензій та енциклопедичних гасл. Найважливіші з його монографій: "Князь Д. Вишневецький" (1964), "Андрій Войнаровський" (1962), "Проблема зв'язків гетьмана Б. Хмельницького з Англією" (1960). Окремі праці про Івана Підкову, Е. Ляссоту, Северина Наливайка, Б. Хмельницького, І. Мазепу, М. Кривоноса та ін. діячів коз. доби, які появилися в наук. вид. укр. і англ. мовами. Він видатний дослідник життя і творчості М. Грушевського, Олександра Оглобина та ін. істориків. Д.чл. НТШ і УВАН, почесний д-р Чернівецького Ун-ту.

Лит.: "На службі Клію", зб. наук. праць на пошану Л.Р. Винара з нагоди 50-ліття наук. діяльності. Київ, 2000;

Кошик Н., Кутель Л., упорядники. "Л. Винар. Біобібліографічний пошаччик (1950-97)". Львів, 1998.

р.м.

ВИННИК Іван (Ivan Wynnyk), книговод, гром. і кооп. діяч; н. 28.6.1915 в с. Жизномир Бучацького пов., Гал., п. 16.4.1999 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Духа в Гемтонбургу. Вчився заочно й працював гол. книговодом в пов. Союзі Кооператив Бучача;

матуральний іспит склав у Перемишлі (1944), вчився заочно в УТГІ. Працював у кооперації в Томашеві на Холмщині. Активний в ОУН С. Бандери. Виїхав 1944 на еміграцію до Нім., займав пост фін. референта ЦПУЕ у франц. зоні та працював в УННРА та ІРО. Після переїзду до США 1950, працював (1957-90) книговодом у First National City Bank в Нью-Йорку. Активний в укр. гром. житті, гол. ООЧСУ (1965-71), чл. управ. УККА, СКВУ, Укр. Нар. Дому (якийсь час був його управителем), та багатьох ін.

І.Г.

ВИННИК Теодор (Theodor Wynnyk), кат. свящ., чернець-францисканець; н. 1920 в Сентрал (Central), Пен., п. 10.9.1987 у Данавілі (Danaville), Пен., похований в монастирі Сайбертсвілі (Sybertsville), Пен. Навчався у школі св. Василія Великого у Філядельфії, згодом у Колегії св. Василія у Стемфорді. Під час 2 світ. війни служив у морській флотії США. 1947 вступив до чину оо. Францисканців схід.-візант. обряду. 1951 зложив обіти, 1953 прийняв свячення. Був протоігуменом монастиря у Сайбертсвілі та ігуменом в Нью-Канаані (New Canaan), Конн. 1975-86 добровільно провадив місіонерську діяльність в Аргентині, зокрема серед укр. поселенців провінції Формоза і Чако. Після повернення до США іменований духовником Духовної Семінарії у Вашингтоні, Д.К.

І.С.

ВИННИЦЬКА Ірина (псевдо) див. *Пеленська Ірина*

ВИННИЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Vynnytskyi), математик., гром. діяч, мец.; н. 15.3.1907 в с. Лужок Долішній Дрогобицького пов., Гал., п. 10.5.2001 у Філядельфії. Закінчив Дрогобицьку гімназію, вищі студії розпочав на математично-природничому фак. Львів. Ун-ту, закінчив Віленський Ун-т у Литві зі ступенем мгра. У 1930-их учитель гімназії у Вільні. 1944 виїхав з родиною до Австр., де заснував малу друкарню і видавав

популярні дитячі книжечки. 1949 переїхав до Австрал., 1955 – до США. Доповнив студії у Пен. Ун-ті. Очолював Філядельфійський відділ ТУІА (1963-64), згодом став гол. його стипендійної комісії. 1990 В. став фундатором видання "Ізборник Святослава" англ. мовою, склавши 25 тис. дол.

І.С.

ВИННИЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Vynnytsky), піяніст, учитель; н. 8.2.1955 у Львові. Муз. студії почав у Львові під керівництвом Лідії Голембо (диплом 1973); закінчив Московську Консерваторію ім. Чайковського в класі Е. В. Малініна (аспірантура там само, 1983). Лавреат міжнар. конкурсу Маргарити Лонг-Жак Тібо (Париж, 1983). Перед приїздом до США 1991 викладав у Київ. консерваторії. Як піяніст-соліст та камераліст виступав в Україні та в ін. кол. рад. республіках. З 1991 концертував у США в таких м. як Чикаго, Бостон, Філядельфія, Вашингтон, Нью-Йорк та ін. У США виконував м. ін. рідкісні твори Федора Якименка. Як соліст виступав з різними симфонічними оркестрами, як і теж по радіо. В. часто виступав акомпаньйотом. 1994 одержав нагороду визначного мистця (Distinguished Artists Award) у Нью-Йорку.

Р.С., мол.

ВИННИЦЬКИЙ Зенон (Zenon Wynnytsky), лікар-інтерніст, гром. зокрема студентський діяч; н. 22.3.1922 в Нагуєвичах Дрогобицького пов., Гал., п. 17.9.1974 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Петра і Павла в Пармі, Ог. Сер. освіту закінчив у Львові й почав там таки мед. студії. 1941 Гестапо арештувало В. за участь в ОУН, перебував у концтаборі в Авшвіц. Після 2 світ. війни продовжував студії в Ерлянгені, Нім. Активний у студентському житті, один з організаторів Ліги Укр. Політ. В'язнів, Центр. Еміграційного Союзу Укр. Студентів, чл. управи об'єднаного ЦЕСУС. Після приїзду до США (1950)

зорганізував 1964 крайовий з'їзд студентів, на якому засновано Союз Укр. Студентів Америки (СУСТА). Чл. управи УЛТПА, гол. відділу ООЧСУ в Клівленді, видавав місячник "Клівлендські вісті".

І.Г.

ВИННИЧЕНКО-МОЗГОВА Євгенія (Yevheniia Vynnychenko-Mozhova), оперна і концертна співачка -

драм. сопрано; н. 1908 в Києві, п. 11.1.1988 в Денвері, Кол. Емігрувала в юнацькому віці до Югославії. Студіювала в Београдській Консерваторії. Часто виступала в Београдській опері та по радіо цього міста. Гастролувала в Австр., Нім., Франц., Бельгії, Голл., Швеції, як теж і в Зах. Україні (Львів 1942). З 1950 в США, де здобула першу нагороду на вокальному конкурсі (Нью-Йорк, 1951). Виступала в оперних театрах Чикаго і Денверу, в радіо і телебаченні США, м. ін. в "Голосі Америки" і "Вільній Європі". Гол. оперні партії включали "Весілля Фігара" Моцарта, "Севільський цирюльник" Россіні, "Вертер" Массіне, "Паяци" Леонкавалло, "Сільська честь" Маскані, "Аїда" Верді, "Тоска" та "Богема" Пуччіні, як теж партії в декількох сербських нац. операх. Рівно ж в її репертуарі були партії Одарки ("Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського), Галі ("Майська ніч" М. Лисенка). З укр. музики співала романси різних композиторів та обробки нар. пісень. Записала у фірмі "Арка" (Нью-Йорк) дві укр. пісні із Л. Рейнарівичем, згодом на довгограйній платівці наспівала ряд пісень укр. композиторів.

Лит.: Ольгович, Т. Амбасадорка, що говорить піснею. "Екран", (Чикаго), ч.9-10, 1963.

Р. Савицький, мол.

ВИППАНІ (Whippany), м. в пов. Морріс (Morris), шт. Нью Джерзі, 5 км на півд. від Парсіппані (Parsippany), де знаходиться централія УНС та 5 км на півн. від Гановер (Hanover), 24 км на зах. від Ньюарку (Newark), нас. 8,300 (2000), в тому 220 українців. В. є центром гром. життя українців пов. Морріс, в якому живе бл. 5,200 українців. До В. українці почали прибувати з 1908, працювали у фабриці паперу. 1936 було 60 родин. Відділ "Провидіння" постав 1915, УНС 1927, а також Горожанський Клуб. Укр. гр.-кат церкву св. Івана Хрестителя збудовано 1922. Укр. населення почало збільшуватися в 1980-90-их з виїздом молодих родин із традиційних центрів міського поселення (Ньюарк, Пассаїк, Елізабет і т.п.) до т.зв. субурбії. З ними прийшли мол. організації СУМ та Пласт, школа українознавства, у 1995 відділ кредитівки "Самопоміч". Культурний Осередок завершено 2006.

Д.М.

ВИСЛОЦЬКИЙ Дмитро (Dmytri Vyslocky), псевд. Ваньо Гунянка, журналіст, письм., гром. лемк. діяч в Америці й Європі; н. 4.11.1888 с. Лабова Ново-Санчського пов., Зах. Гал., п. 27.12.1968 у Львові. 1910 закінчив гімназію в Новому Санчі, потім студіював право у Львові та там видавав соціалістичну газ. "Лемко" (1912-13). В час 1 світ. війни арештований у Талергофі, Австр. Амністований, брав участь у творенні т.зв. Лемк. Республіки в Флоринці (1918), згодом Карп.-Русської Нар. Ради в Пряшеві, де домагався приднання півн. Лемківщини до Чехо-Слов. Співпрацював з русофільськими часописами в Пряшеві, прихильник правос. руху серед лемків. 1922 емігрував до Кан., згодом (1927) до США, де почав видавати двотижневик "Лемко" та "Карп.-русскіє календари Вани Гуненки" (1930-38). 1931 на з'їзді лемк. орг-цій обраний секр. Лемко-Союзу та ред. газ. "Лемко" в Клівленді й Нью-Йорку (1931-39). В. писав свої праці скаліченою, сильно зрусифікованою лемк. говіркою. Заступав позицію

окремності лемків як народу, політ. пропагував советофільські погляди і рос. православ'я. 1946 повернувся до УРСР і поселився в Ужгороді, згодом у Львові, співпрацюючи з рад. пресою. Автор шкільного підручника "Карп.-русскій букварь" (1931), "Правда о Россіи" (1930), "Наша книжка" (1945) та ін., оп. і п'єси з життя лемків і багато ст. в газ.

Б. Горбаль

ВИСЛОЦЬКИЙ Ігор (Ihor Wyslotsky) інж.-механік, винахідник, гром. діяч, меценат; н. 22.12.1930 в м. Кральовані (Kralovani), Чехо-Слов. Після 2 світ. війни опинився на еміграції в Аргентині, де закінчив Ін-т Летунської Інженерії в Буенос Айресі (1955). Переїхавши до США 1959, закінчив Високу Школу Інженерії в Ньюарку. Мав 30 патентів з електроніки, полімерії і хемії. Власник фірми "Редекс" в Києві. Співзасновник Амер.-Укр. Екон. Ради (1991). З 1994 чл. укр. комітету при Центрі Стратегічних Міжнар. Досліджень (Center of Strategic and International Studies) у Вашингтоні. Співорганізатор і один з фундаторів укр. студій при Ілл. Ун-ті в Чикаго, чл. гром. комітету Гарвардських студій та през. Києво-Могилянського Академічного Т-ва. 1993 заініціював *Амер.-Укр. Форум. 1977 В. нагороджений урядовою відзнакою Ізраїля за конверсійні розробки в ділянці харчевих технологій, віце-през. Амер.-Ізраїльської Торг. Палати.

І.С.

ВИСЛОЦЬКИЙ Теодор (Teodor Vyslotskyi), гром. діяч; н. 15.5.1892 в с. Лелюхів Ново-Санчського пов., зах. Гал., п. 28.1.1976 в Ірвінгтоні, Н.Дж. Сер. освіту здобув у Новому Санчі. 1909 приїхав до Америки, працював у друкарні свого дядька, міняв місце проживання (Пассейк, Чикаго, різні м. Пен.) де працював у сталеварні. В Пассейку включився в організоване укр. життя. Був діячем УРС, Укр. Спорт. Т-ва, т-ва "Гайдамаки". Врешті напостійно замешкав у Ірвінгтоні, де мав одну з найбільших і наймодерніших дру-

карень, рівночасно активізуючись в укр. орг-ціях. Був гол. радним УРС, основоположник і чл. управи Орг-ції Оборони Лемківщини.

І.Г.

ВИСОЧАНСЬКИЙ Франко (Franko Wysochansky {Wysoczansky}), псевд. Wyso, мистець-самоук; н.

22.4.1915 в м. Монессен (Moenessen), Пен., п. 14.9.1994 у м. Блейклі (Blakely), Пен.; походив з родини укр. піонерів, батько загинув у копальні. Під час 2 світ. війни служив у морській піхоті США. Після військ. служби працював графіком і скульптором. Його унікальний стиль, уживаючи різні середники, зосереджувався на побутових сюжетах з життя шахтарів. У своїх картинах він переходить поза межі реалізму і віддзеркалює внутрішню глибину шахтарів: їхню дружбу, відвагу і мужність у життєвих випробуваннях. У тих картинах відображена історія шахтарів-імігрантів. У кін. 1970-их В. провів серію особистих виставок у великих мист. центрах США (Нью-Йорк, Філядельфія, Детройт, Норфолк, Скрантон), що привернули увагу критиків. 1976 В. зробив виставку своїх картин і різьб в Ін-ті Балча в Філядельфії. Скульптура В. зі зображенням шахтаря, розп'ятого на кайлі, здобула кілька амер. мист. нагород. 2007 відкрито пам'ятник-скульптуру шахтаря проєкту В. у Оліфанті (Olyphant), Пен.

Д. Маркусь

ВИТАНОВИЧ Ілля (Iliya Vytanovych), історик, економіст, педагог, гром. діяч; н. 9.8.1899 в м-ку Бурштин Рогатинського пов., Гал., п. 30.12.1973 в Берклі-Гайтс (Berkeley Heights) Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту розпочав у Рогатині, а в час війни 1918-20 був старшиною в УГА і Армії УНР.

1921 закінчив Академічну Гімназію у Львові, а в 1927 Львів. Ун-т. Д-рат із сусп.-екон. наук здобув 1929, після того вчителював у сер. школах Гал. 1937-40 В. став дир. Кооп. Ліцею у Львові. Він засн. комісії економіки, статистики та соціології при НТШ, співроб. Ін-ту Сусп.-Екон. Історії при Львів. Ун-ті. На еміграції 1940-41 в Кракові, а з 1944 в Нім., де в Мюнхені викладав в УВУ, УТГІ

та Укр. Високій Екон. Школі. Від 1949 в США, в Чикаго, а після виходу на емеритуру в Берклі Гайтс, Н.Дж. Д.чл. НТШ (від 1933) та УВАН, співроб. ЕУ; автор низки праць і досліджень з екон. історії та соціології, зокрема: "Монографія робітничої родини" (поль. мовою, 1926), "Торг. і воєнні шляхи через карп. провали в середньовіччі", "Історія і сучасний стан зах.-укр. села" (1935), "Історія нар. госп-ва" (1947), "Історія укр. кооп. руху" (1964). Він також автор багатьох ст. з іст. укр. екон. думки 19 і 20 ст., напр.: про першого укр. статистика-економіста в Гал. Володимира Навроцького (1934), О. Русова у взаєминах Гал. з Наддніпрянщиною (1937), М. Туган-Барановського, К. Паньківського та ін. 1959 появилася заходами осередку НТШ в Чикаго монографія "Сусп.-екон. тенденції в держ. будівництві І. Мазепи", а Укр. Іст. Т-во випустило його розвідку "Аграрна політика укр. урядів, 1917-20 рр.". В. один із найвидатніших представників соціологічної школи в укр. екон. науці. Його ст. друковано в багатьох періодичних вид. та газ. В доріжку В. бл. 300 позицій, які вквзують на широкий профіль наук. зацікавлень автора.

Лит.: Винар, Б. Пам'яті проф. І. Витановича. "Укр. Історик", ч.45-46, 1975.

В. Маркусь

ВИТВИЦЬКА-ДІНГАРТ Марія (Maria Wytwusky-Dinhart), внучка Степана В., през. УНР в екзилі; клінічний проф., мед. діячка; н. 8.1.1949 в Авгсбургу (Нім.). Після закінчення сер. школи сс. Василянко у Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен., студіювала в Нью-Йоркському Коледжі та Колумбійському Ун-ті (мгр фізіології та фіз. виховання, 1974). Мед. студії провела у Гарвардському і закінчила 1982 в Нью-Йоркському Ун-ті в Сіракуз. Спеціалізувалася в хірургії в Мед. Центрі в Спрінгфілді (Springfield), Масс., потім одержала призначення проф. клінічної медицини в Гарвардській Мед. Школі й проф. внутрішньої медицини у Кембріджській лікарні. Була зв'язковою Амер. коледжу лікарів швидкої допомоги для допомоги лікарням в Україні в комп'ютерній техніці й фак. літ.

В.М.

ВИТВИЦЬКИЙ Богдан (Bohdan Wytvutsky {Vitvitsky}), син Василя В., правник, фед. прокурор, гром. діяч; н. 9.11.1947 в м. Кавфбойерн (Kaufbeuern), Нім. У США з 1949, навчався у Вейнському Стейтовому Ун-ті (Wayne State) в Детройті, де захистив ступінь бакалавра (1969). Ступінь мгра (1973), д-ра філософії (1979) і д-ра прав (1985) одержав у Колумбійському Ун-ті. Очоловав Комітет захисту рад. політ'язнів (1973-74). Викладав у Колумбійському Ун-ті (1974), Ньюйоркському Ін-ті Технологій (1975) і Гейстінгс Центрі (Hastings Center, 1977). З 1982 працює адвокатом. Гол. Асоціації Укр.-Амер. Професіоналістів і Підприємців (1982-86) в шт Н.Й. і Н.Дж., співзасн. і заст. голови осв. фундації Асоціації. Обирався до керівних органів УНС. Автор книжки *The Other Holocaust: Many Circles of Hell* (1980) і ст. в "Сучасності". Співпрацював в *Encyclopedia of Ukraine*. З 1992 федеральний прокурор Н.Дж. Нагороджений кількома урядовими відзнаками США.

І.С.

ВИТВИЦЬКИЙ Василь (Wasył Wytwysky), музикознавець, композитор і муз. педагог; н. 16.10.1905 в Коломиї, п. 31.12.1999 в Самміт (Summit), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студював музикологію у З. Яхимецького та Ю. Райса на

Краківському Ун-ті (д-рат 1932) та теоретичні предмети в Краківській Консерваторії у М. Пйотровського. 1933-37 був дир. Муз. Ін-ту ім. М. Лисенка в Перемишлі. 1937-39 працював для Укр. Видавничого Ін-ту у Львові, 1939-44 викладав у Львів. Консерваторії. 1939-41 наук. співроб. Ін-ту Фолкльору АН України. 1934-39 був чл. управи, згодом гол. Спілки Укр. Проф. Музик. і чл. редколегії його органу "Укр. музика". 1938 під ред. В. у Львові появилася "Диригентський поради́к" (спів-автори М. Колесса, З. Лисько). Після 1939 проявлявся в муз. радіомовленню (Львів, згодом у Детройті, 1970-ті). Диригував мішаними хорами у Краківі й Перемишлі. 1944 на еміграції в Нім., з 1949 – у США (Детройт, Глен-Спей, Н.Й., Самміт, Н.Дж.). Доповнив освіту ступенем мгра у Мічигенському Ун-ті в Анн-Арбор (1960). 1960-71 працював бібліотекарем у міськ. бібліотеці Детройту. В. муз. ред. ЕУ та її англ. перерібки. Д.чл. НТШ і УВАН, і чл. учительського збору Укр. Муз. Ін-ту в Детройті.

Між працями: перші монографії життя і творчості М. Гайворонського (1954) і М. Березовського (1974), перші дослідження "Взаємини М. Лисенка з І. Франком" (1942), "М. Лисенко в амер. музикознавчій літературі" (1962) і розвідки про укр. впливи на Шопена (1934, 1949), Ліста (1959), Стравінського (1971), Прокоф'єва (1973), Бартока (1981). Численні ст. появились в періодичній пресі в Україні, Нім.,

США й Кан.; вибрані автором, вони вийшли у зб. п.з "За океаном" (1996). Автор зб. "Музикознавчі праці та публіцистика" (2003).

Муз. твори В.: Диптих ("Пісня і танець") для струнної оркестри; два струнні квартети; фортепіянове тріо; молодіжна сюїта для скрипки, віолончелі й фортепіяна; для фортепіяна в 4 руки: Сонатіна, 2 вип. укр. нар. пісень; музика до дитячих п'єс Н. Забіли і Н. Бурик; маршові пісні на сл. Г. Чупринки, І. Багряного та ін.; хорові обробки укр. нар. пісень.

Лит.: Лагодинська-Залеська, Г. В. Витвицький. "Овид", ч.7 (105), 1959;

Витвицький, В. Музичними шляхами (спогади). Вид-во "Сучасність", 1989.

І. Старовойт, Р. Савицький, мол.

ВИТВИЦЬКИЙ Степан (Stepan Vytvytsky (Vitvitsky)), правник, політ. і гром. діяч; н. 13.3.1884 в с. Угорники Товмацького пов., Гал., п. 19.10.1965 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. На поч. 20 ст. студював право у Львові. і Віденському Ун-тах, де здобув д-рат (1910). Гол. Академічної громади у Львові та студ. т-ва "Січ" у Відні. 1915-18 чл. редколегії

"Діла", 1918 – ред. тижневика "Свобода" у Львові. Чл. Укр. Нац.-Дем. партії і політ. комітету, що готував незалежність ЗУНР. Секр. УНР-ади. Як делегат Трудового Конгресу у Києві брав участь у проголошенні соборности УНР та ЗУНР. З лютого 1919 номінований секр. мін-ва зовн. справ УНР, репрезентував Зах. Україну на мирних переговорах з альянтами. У листопаді 1919 очолив дипломатичну місію УНР до Варшави, яку залишив на знак протесту проти Варшавської Угоди (1920). В.

був мін. закорд. справ уряду ЗУНР в екзилі у Відні, 1921-23 керував делегацією ЗУНР на мирній конференції в Парижі та у справі реституційних заходів у Лондоні. 1924-39 вернувся до Гал. і став правником у Дрогобичі, належав до проводу УНДО, яке репрезентував у поль. сеймі (1935-39). Після 2 світ. війни став співзасн. УНР-ади. 1945-49 в Авсгбургу, Нім., чл. президії УНР-ади, керівник закорд. справ виконного органу. 1951 як уповноважений представник екзильного уряду виїхав до США. 1954-65 був през. УНР в екзилі.

І. Старовойт

ВИШГОРОДСЬКА Зоя (псевд.) див. *Воронин Олександр*

ВИШНЕВЕЦЬКА Роксана (псевд.) див. *Лятуринська Оксана*

ВИШНЕВЕЦЬКИЙ Йоаким (Yoachim Vyshnevesky), полк., комбатантський діяч; н. 1911 в Гал., п. 14.7.1987 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Був проф. старшиною в поль. армії (сотник) та в укр. дивізії. Чл.-засн. Об'єднання бунших Вояків Українців Америки, довголітній чл. управи, гол. і почесний гол. Об'єднання, діяч вид-ва "Червоної Калини".

ВИШНЕВСЬКИЙ В'ячеслав (Viacheslav Vyshnevsky), гром. і правос. церк. діяч; н. 14.12.1928 у м-ку Орля Більського пов., Підляшшя. Співред. церк. журн. "Благовісник" в Парижі. Студював у Духовній Семінарії у Варшаві, в політехніці у Штутгарті, Нім. та в Академії Мистецтв у Парижі, чл. управи ЦЕСУС (1952-54). Емігрував в 1960-их з Парижу до США. Уповноважений Гол. Пласт. Старшини на Францію і Туніс (1959-65), активний в Гол. Пласт. Булаві й Старшині в США, був гол. Пласт. Фундації в Нью-Йорку (1968-76). Належав до редколегії *Thousand Years of Christianity in Ukraine* (1992) і "Мартирології укр. церков" (1987). Гол. Прихильників Музею-

Пам'ятника в Савт-Бавнд-Бруку, гол. парафіяльної ради катедри св. Володимира в Нью-Йорку (1996-97). Відзначений Орденом "Вічного Вогию" в золоті.

І.Г.

ВИШНІВСЬКИЙ Олександр (Oleksander Vyshnivskyi) військ. діяч, ген.-пор. Армії УНР; н. 12.8.1890 у с. Заливна Олександрівського пов.

на Катеринославщині, п. 12.10.1975 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Був офіцером рос. армії у I світ. війні,

1917 вступив до Армії УНР, де 1918 став командиром 1 полку Синьої дивізії. Очоловав 3 кінний полк 3 Залізної стрілецької дивізії у Зимовому поході. Відзначився і був тяжко поранений у боях під Вапняркою в липні 1919. У міжвоєнний час жив у Поль., після 2 світ. війни емігрував до США. Лицар ордена Залізного Хреста. Написав спомини "Трагедія 3-ої дивізії Армії УНР" (1963) та "Повстанський рух і отаманія" (1973). Архів В. зберігається у військ.-істор. музеї УВАН у Вінніпегу, Кан.

І.С.

ВИШНІВСЬКИЙ Сергій (Serhij Vyshnivskyi), псевд. Борис Білобережський, гром. діяч, журналіст; н. 25.9.1898 в с. Білобережжя-Варковичі Дубенського пов. на Волині, п. 18.6.1952 в Рочестері. Працював у Ревізійному Союзі Укр. Кооператив в Луцьку, кандидував до поль. сейму від УНДО. Ред. часописів "Укр. Громада" та "Вол. Неділя". Політ'язень Берези Картузкої. З 1951 у США. Належав до Союзу Укр. Журналістів. Автор численних ст. у періодиці та документальній праці "Волинь у боротьбі за волю України" (1952).

ВИГО В. (псевд.) див. *Гришко Василь*

"ВІДНОВА" (Renewal), сусп.-політ. та культ. журн. книжкового формату, виходив щопіврічно 1984-87, спершу в Мюнхені, згодом (ч. 6-7) у Філядельфії. Засновники: Я. Пеленський (гол. ред.), Я. Білінський, Богдан Осадчук, Петро Потічний. Політично безпартійний, друкував ст. укр. і неукр. авторів консервативних, ліберальних та соціал-дем. поглядів. До ред. колегії входили провідні сх.-європ. діячі та інтелектуали: Владімір Буковський, Єжи Гедройц, Михайло Демкович-Добрянський, Мілован Джілас, Владімір Максимов, Владзімєж Одоєвський, І. Решетар та ін. Відстоював незалежність України, був відверто антиком., антифашистським, критичним до будь-якого інтегрального націоналізму і расизму. За формою тематичний, присвячував окремі числа питанням укр. політики, зокрема рад., укр.-рос. та укр.-поль. (2 чч.) взаєминам, Чорнобильській трагедії та жін. рухові в Україні. Вийшло 8 чч.

Я. Пеленський

ВИЗАНТІЙСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЕПАРХІЯ В ПАРМІ див. *Византійські Католицькі Епархії*

ВИЗАНТІЙСЬКІ КАТОЛИЦЬКІ ЕПАРХІЇ (Byzantine Catholic Eparchies), епархії Закарп. Гр.-Кат. Церкви в США, що постали в 2 пол. 20 ст. з їх виокремленням з Пітсбургської Архиепархії (митрополії), у складі якої вони далі перебувають. Оскільки територія закарп. Гр.-Кат. Церкви в США доволі велика й УКЦ в США (Філядельфійська Митрополія) зазнала поділу на 4 епархії, то закарп. греко-католиків також поділено на кілька епархій. Ними є:

В.К.Е. у Ван Нуйс (Van Nuys), Каліф., засн. 1981 для закарп. кат. парафій віз. обряду в зах. шт. США, а саме (у дужках к-сть парафій - 2001: Аляска (1), Аріз. (3), Вашингтон (3), Каліф. (6), Кол. (2), Невада (2), Нью Мексико (1), Орегон (1); у 2 ін. шт.

існували т.зв. місії, але їх закрито. Всі ці парафії постали після 1956. В епархії діє 19 парафій, 18 свящ. та 5 ієромонахів, 3 сестри-монашки і 4 диякони. Зареєстровано понад 3 тис. вірних закарп. українців-русинів, в 1 парафії є італо-греки. Літургійна мова скрізь англ., введено григоріянський календар, серед свящ. і вірних є також люди ін. етн. походження. Єп. Т. Долинай (1982-91), Ю. Кузьма (1991-2000), В. Шкурла (з 2001). Осідок епархії у м. Ван Нуйс (катедра Пресвятої Діви Марії), згодом у Феніксі (Phoenix), Аріз. — катедра св. Стефана. Офіційна публікація "Eparchial Newsletter".

В.К.Е. у Пармі (Parma), Ог.; засн. 1969 для закарп. руських (Ruthenian) парафій, в одній є хорватські гр.-католики, у шт. Сер. Заходу (Mid-West). Усіх парафій 37 і 1 місія, поділених за шт.: Ілл. (1), Інд. (4), Міз. (2), Мінн. (1), Міч. (7), Ог. (23); 6 закарп. парафій півн. сх. Ог. належать до Пітсбургської Архиепархії. Ці парафії творять 3 деканати. Діють 2 парафіяльні початкові школи, 1979 почав виходити офіційний епархіяльний часопис "Horizons". Епархіяльних свящ. 37, ієромонахів 2, сестер-монашок 14, дияконів 5. Вірних 12,5 тис. (2000). Повсюдно впроваджено англ. літургійну мову та григоріянський календар. Єп. епархії П.: Е. Мігалик (1969-84), А. Патакій (1984-95), В. Шотт (Basil Shott) (1996-2001). Катедра св. Івана Хрестителя в Пармі відновлена 1982-85. Відпустове місце — Чудотворної Марії-Повчанської ікони в Буртон (Burton), Ог.

В.К.Е. у Пассаїку (Passaic), Н.Дж.; засн. 1963 для католиків візант.-руського обряду із Закарпаття на території сх. шт. США від Нової Англії до Фльориди, а також у сх. пов. Пен. До епархії Пассаїку належать 90 парафій і 7 місій (2000) у шт.: Вірдж. (2), Джорджія (1), Коин. (5), Мерил. (2), Масс. (1), Н.Дж. (23), Н.Й. (13), Норт Каролайна (1), Пен. (39), Фльор. (10). Діють 82 епархіяльні свящ. та 10 ієромонахів, 18 сестер-

монахинь, і парафіяльна початкова школа. Виходить єпархіяльний двотижневик "The Eastern Catholic Life". Манастир ЧСВВ у Матавані (Matawan), Н.Дж. нав'язує до традиції угор. греко-католиків. У м-ку Канаденсіс (Canadensis), Пен. є відпустове місце св. Миколая – Carpathian Village. Єпархія Пассаїк поділена на 6 сінкельств і 6 деканатів. Єп. були: С. Коціско (1963-68), М. Дудик (1968-95), А. Патакій (з 1995). Зареєстровано 24.5 тис. вірних. Англ. мова літургійна, календар григоріянський від поч., ще рідко деякі свящ. правлять церк.-слов. мовою.

Решта закарп. парафій візант. обряду належать до Пітсбургської Архиепархії, з якою ін. В.К.Е. творять спільну *Пітсбургську Митрополію.

В. Маркусь

ВІЗАНТІЙСЬКО-РУСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В АМЕРИЦІ (Byzantine-Ruthenian Greek Catholic Church), самоврядна (sui iuris) церква русинів-українців вихідців із Закарпаття та їхніх нащадків у США, що виникла з Пітсбургського Екзархату (1924) і пізніше створених трьох єпархій (див. *Візантійські Католицькі Єпархії та *Пітсбургська Митрополія).

ВІЗАНТІЙСЬКОГО ОБРЯДУ ПІТСБУРГСЬКА ДІСЦЕЗІЯ див. *Пітсбургська Митрополія*

ВІЗЕРКАНІЮК Володимир (Voldymyr Vizerkaniuk), фармацевт; н. 16.3.1905 в Коломиї, Гал., п.17.6.1988 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі, Пен. Закінчив Познанський Ун-т (Поль.) дипломом мгра фармації (1931). Завідував аптекою с. Тартаків, Сокальського пов., згодом заснував власну, з 1940 став асистентом катедри неорганічної хемії у Львів. Мед. Ін-ті. Продовжив студії у Відні. До США емігрував 1950. Працював у великій фармацевтичній лабораторії (1950-75). Брав участь у розроблені таких

ліків, як "Contac" і "Duatrol". На пенсії опрацював і запатентував нову технологію покриття мед. препаратів (coating).

І.С.

ВІЗІР Віталій (Vitalii Vizir), інж.-електронік; н. 8.1.1931 у с. Савадівка Черкаської обл. 1944 разом з родиною емігрував на Захід. Вчився в укр. гімназії в Шляйсгайм (Schleissheim), Нім. Випускник Лювенського Ун-ту, Бельгія (1958), ступінь мгра здобув в Ун-ті Санта Круз, Каліф. (1972). Був гол. Нац. Союзу Укр. Студентів у Лювені (1956-57). У США з 1968. Працював керівником лабораторії та технічного відділу фірми "Hewlett-Packard" у Пальо-Альто. Зробив значний інтелектуальний внесок у розробку технології силіконових волокон (NBS Silicon Device Processing). Чл. багатьох проф. орг-цій, секр. відділу УАКР в Сан-Франсиско, гол. правос. громади та ін.

І.С.

"ВІКНО В АМЕРИКУ" (Window on America), щотижневий тележурн., який від січня 1993 з Вашингтону на всю Україну транслює радіостанція "Голос Америки" і телемережа "Worldnet". Програма розповідає про досвід амер. демократії. Телевізійна аудиторія має мільйони глядачів, у центрі уваги питання політики та амер.-укр. відносин, а також картини амер. життя, від складних соц. питань (бездомність, злочинність) до вільності природи. "В.в.А." висвітлює амер. спорт, сіль. госп-во, торгівлю, медицину, освіту, культуру, життя амер. українців. Програмою керівник П. Фединський. Ін. працівники: Ю. Сасвич, С.Новицький, Ю. Кравців. Програму фінансує Конгрес США. Відекопії зберігаються в Укр. Музеї-Архіви в Клівленді.

В.М

ВІКТЮК Юрій (Yurij Viktiuk), мистець-маляр; н. 28.8.1944 у Львові. Мист. освіту здобув у проф. училищі ім. І. Труша та Львів. Ін-

ті Прикладного й Декоративного Мистецтва (1974). Малює олійними фарбами, аквареллю і тушшю. Належить до Львів. Школи, під впливом якої поєднує глибинне знання укр. нар. орнаментики з модерними техніками Заходу. Автор ілюстрацій до книжок "Укр. нар. пісні" (1983) та циклу "Сім струн" Лесі Українки (1971). Роботи В. є у багатьох музеях України, у Третяковській Галерії (Рос.), у приватних колекціях Кан. і США. Чл. Спільки Мистців України. З 1991 живе у США.

І.С.

ВІКУЛ Оксана (Oksana Vikul), заміжня Воронин, танцюристка і балетмайстер; н. 21.7.1921 в Кам'янці-Подільському, п. 21.9.2001 у м. Сільвер Спрінг (Silver Spring), Мерил., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила балетну школу Є. Нікольської і А. Дема Довгопільського, студію образотворчого мистецтва та відділ історії мистецтв й етнографії УВУ в Празі. Переїхавши до Нім., танцювала у студії "Аполон" Василя Заварихіна (1948-50). З 1950 – у Нью-Йорку. Мала власні хореографічні твори: "Солоха", "Невдале побачення", "Лісова пісня", "Обрядові укр. дохрист. танці" ("Свято княгині Ольги"). З 1970-их займалася прикладним мистецтвом.

І.С.

ВІЛЛІАМСТАВН (Williamstown), м. на півд. шт. Нью Джерзі пов. Глостер (Gloucester), 63 км на півд. від Трентону (Trenton), 33 км на півд. сх. від Філядельфії. Нас. 116,800 (2000), в тому 30 українців; в околиці м. (Mongoe Township) українців 240; в 1930-их – 40 родин. Українці почали поселятися у В. й околиці з 1910-их, перев. з Гал. Працювали на фермах та в пром-сті. Гр.-кат. парафію св. Петра і Павла засн. 1916, дерев'яну церкву збудовано 1920. Парафія має свій цвинтар. Існували прицерк. орг-ції, а 1923 створено при церкві братський відділ УНС. Згодом

Церква св. Петра і Павла у
Вілліамстаун, Н.Дж., 1920

постали відділи "Провидіння" та Укр. Нар. Помочі. Після 2 світ. війни поселилася невелика група новоприбулих з Європи. В 1963-83 існував відділ ООЧСУ. Нову гр.-кат. церкву збудовано 1970. Свящ. доїжджали з Мільвіль (Millville) або Філядельфії. У В. 1986 постав гром. комітет для ведення супр. праці й репрезентації. Укр. домівку створено при церкві 1989.

В.М.

ВІЛЛІМАНТІК (Willimantic), м. в центральній-сх. частині шт. Коннектикат у пов. Віндгем (Windham), 40 км на сх. від Гартфорду, де зливаються ріки Вілімантік та Натчауг (Natchaug). Водну енергію вже у 18 ст. використовували для млинів і тартаків. В. також знане з виробництва ниток. Нас. 15,823 (2000), в тому 160 українців. В пов. Віндгем бл. 900 українців. Із 1,200 росіян (Russian) в пов., велика частина – це етнічні українці. У В. вийнято першою церквою на базі гал. імігрантів постанала 1916 рос. правос. церква св. Трійці, яку зорганізував рос. свящ. Константин Букетоф. Після 1 світ. війни, почався рух створення укр. правос. церкви в Америці. Свящ. Петро Турянський, який служив в рос. правос. церкві св. Трійці, 1932 відійшов і засн. укр. правос. парафію св. Петра і Павла,

яка існувала до пол. 1970-их. Укр. кат. парафію св. Покрови засн. гол. нові імігранти у 1950. Того ж р. при церкві засн. братство св. Володимира та відділ "Провидіння", який 1970 мав 200 чл. До відділу УНС 1954 належало 60 чл.

Д.М.

ВІЛЛІС Джефрі (Jeffrey Wills), проф. клясичних мов, американець; н. 1958 у Вашингтоні, Д.К. У Гарвардському Ун-ті здобув бакалярат з клясичних студій (1980) та д-рат в ділянці клясичної філології (1988); ступінь мгра в Оксфордському Ун-ті в Англії (1982). Надзвичайний проф. Ун-ту Віскансин у Медісон, Віск. Віце-ректор та проф. Укр. Богословської Академії у Львові, проф. клясики і координатор літніх курсів англ. мови. Проводить Релігійну Інформаційну Службу в Україні, засн. Укр. Кат. Освітньої Фундації в США (1997) і її през. В. автор *Repetition in Latin Poetry: Figures of Allusion* (1996), *Catholics of Harvard* (1993), та багатьох ст. З 1995 перебуває в Україні.

І.Г.

ВІЛЬГУСЬКИЙ Петро (Peter J. Wilhousky), карпато-руського роду (Ольховський), освіт. діяч, дириг. і аранжувальник; н. 6.7.1902 в Пассейку (Passaic), Н.Дж., п. 4.1.1978 у Вестпорті (Westport), Конн. З віку 9 рр. був солістом у катедральному хорі хлопчиків у Нью-Йорку. Здобув ступінь бакалавра в Ін-

ті Муз. Мистецтв ім. Демроша (Damrosch Institute of Musical Arts, тепер це Juilliard School of Music) 1923. Працював учителем музики в сер. школі у Брукліні (1923-40). За-

снував Зведений Шкільний Хор Нью-Йорку (All City High School Chorus of New York) з 1500 учнів, був незмінним керівником цього хору (1936-66). У 1940-их був гол. муз. відділу міськ. ради шкільництва в Нью-Йорку. В. викладав хорове диригування в Муз. Школі ім. Джуліянда в Нью-Йорку, давав майстер-кляси в ун-тах сх. узбережжя, диригував на престижних амер. фестивалях хорового співу, деякий час був асистентом дириг. А. Тосканіні. Нагороджений почесним д-ратом у Нью-Йоркському Муз. Коледжі, медаллю Генделя, а також відзнакою Амер. Асоціації Хорових Дириг. (1975). Автор тексту (1936) популярної у США різдвяної пісні "Carol of The Bells" (адаптованої укр. щедрівки "Щедрик" в обробці М. Леонтовича). В. теж автор англ. переробки хорового твору П. Ніщинського "та сива зозуля" ("Cossack Call").

Лит.: Автобіографічні листи до Р. Савицького, мол. (1970-ті рр.).

І.Старовойт, Р. Савицький, мол.

ВІЛЬКС-БЕРРІ (Wilkes-Barre), м. в півн.-сх. Пенсильванії, пов. Люзерн (Luzerne) на р. Саскеганна (Susquehanna), 140 км на півн. сх. від Гаррісбургу (Harrisburg), 157 км на півн. зах. від Філядельфії. Нас 43 тис. (2000), в тому 550 українців у самому м. і прибіл. стільки ж в передмістях Вількс-Беррі Тавншип (Wilkes-Barre Township), Гановер (Hanover), Плейнс (Plains), Кінгстон (Kingston), Едвардсвіль (Edwardsville), Своєрсвіль (Swoyersville) та ін. В 1936 у В.-Б. було бл. 700 укр. родин. До пол. 20 ст. гол. індустрією була вугільна пром-сть, опісля текстильна і тютюнна та виробництво електронних приладів. Українці почали прибувати у 1880-их із Закарпаття та Лемківщини, 1900-14 зі сх. Гал. (пов. Калуш, Радехів, Бережани, Жовква, Тернопіль). Першу гр.-кат. парафію св. Марії засн. 1887 о. І. Волянський. Під впливом о. О. Тота 1892 багато родин перейшло на рос. православ'я та засн. парафію св. Воскресіння, де він був парохом до своєї смерті 1909. Це був осідок

його діяльності щодо переходу укр. імігрантів на рос. православ'я. Імігранти з Гал. в 1909 засн. парафію св. Петра і Павла, 1925 школу, а 1939 при церкві збудовано шкільний будинок. У В.-Б. та передмістях 2004 було 4 закарп. церкви: св. Марії в Кінгстон, св. Михаїла в Пітстон (Pittston), св. Миколая в Свосервіль та св. Марії у В.-Б., 3 укр. кат.: св. Володимира в Едвардсвіль, св. Петра і Павла в Плимуті (Plymouth) та св. Петра і Павла у В.-Б. і 2 рос. правос., належні до Правос. Церкви Америки, які постали на базі етн. українців: катедро св. Воскресіння засн. 1892 та Пресв. Тройці 1967.

Церква св. Петра і Павла, Вількс-Беррі, 1910

Першою орг-цією було гр.-кат. т-во св. Петра і Павла засн. 1889, яке 1892 перейшло на рос. православ'я. Згодом створилося "Общество взаимопомощи" (Russian Orthodox Catholic Mutual Aid Society) засн. 1895. Відділ УНС засн. 1905. У 1930-их у В.-Б. було 4 відділи УНС і 4 "Провидіння" та УБС. Крім прицерк. т-в, у 1920-их засн. т-во "Оборона України" (1924), Укр. Гром. Клуб півн. В.-Б. (The Ukrainian Citizen's Club) (1926), Укр. Нац. Ліга пов. Люзерн (1929), а також 1920 кооператива (Ukrainian Cooperative Association of Luzerne County). 1931 засн. Укр. Просв. Т-во (Ukrainian Literary Association), в 1936 Клуб Укр. Матерів, Укр. Кат. Т-во, Клуб Укр. Молоді, Укр. Школа Нар. і

Балетних Танців, 1937 Т-во Укр. Танцюристів, 1940 Укр. Нац. Рада. Після війни постало т-во Молодь УНС (1947), Ансамбль Укр. Танцю (1947), Ліга Укр. Кат. Молоді Півн. Америки (1949), Ліга Укр. Католиків та Т-во Укр. Культури. Проте довоєнна активність громади, коли проходили різні віча та демонстрації, не відновилися. Видатні гром. діячі у В.-Б.: Г. Герман, В. Крайківський, В. Корещький, Василь Сенюк, Юлія Коник-Ташук, Анна Лавна, Петро Лавний, Стелля Іванів, Марія Лукач-Болоська, Й. Кравченко.

*Див. також Люцернський повіт
Й. Кравченко, Д.Маркусь*

ВІЛЬМІНГТОН (Wilmington) м. на півн. шт. Делявер в пов. Нью Кесл (New Castle County), порт на р. Делявер, 40 км на півд. зах. від Філядельфії, відоме з хем. індустрії. Нас. м. 72,550 (2000), в тому 140 українців; у пов. українців 4,200, а серед 4,900 росіян також велика к-сть етн. українців, гол. тих, які перейшли поч. 20 ст. до РПЦ. До В. українці почали прибувати при кінці 1890-их, працювали на фабриках, млинах та при виробництві заліза і сталі. Один із імігрантів, Семен Федорика, віддав свою стайню, яку перебудували 1903 на каплицю св. Михаїла, а 1905 її заінкорпорували як Гр.-Кат. Руську Церкву св. Михаїла. Церкву збудовано на ін. місці 1909 і зразу парафія

Церква св. Миколая, Вільмінгтон, Дел.

поділилася на Народну Незалежну Церкву, яка зберегла назву св. Михаїла та гр.-кат. громаду, яка знайшла приміщення в каплиці св. Василія у римо-кат. церкві св. Марії. В той час у В. було бл. 150

родин. Церква св. Михаїла збанкрутувала 1911 і її відкупив сп. Ортинський для парафії св. Василія. При парафії постав відділ УНС 1909, який 1918 купив власний будинок, де було місце для школи та гром. імпрез. Театр. гурток, оркестру і т-во "Січ" засн. 1910, церк. хор 1912, школу 1914. Постали відділи "Провидіння", УРС (тепер УБС) та Укр. Нар. Помочі. Коли 1923 парафіяни збудували нову церкву, знову було розбиття. Частина парафіян зорганізувала рос. правос. церкву св. Михаїла. Це була причина переіменування гр.-кат. церкви на св. Миколая. В часі суд. процесу, кому належить власність церкви св. Миколая, церк. раді чи філядельфії епархії, церква була закрита 1928-32 до вироку, який затвердив власність дісцезії. Тоді частина парафіян відійшла і створила укр. правос. церкву св. Петра і Павла. Нову церкву св. Миколая збудовано 1969. При парафії св. Петра і Павла 1933 збудовано Укр. Нар. Дім, церкву 1938. Парафія гостила 1959 Надзвичайний Собор, на якому УАПЦ об'єдналася з УПЦ в США. Нову церкву збудовано 1968.

З приїздом повоєнної іміграції у 1950-их постали нові орг-ції. Школу українознавства зорганізувала Ольга Гарванко, засн. спорт. т-во "Беркут" (1951), відділ УККА (1952), Пласт (1955), СУА (1958), жін. хор при СУА (1961), відділ ООЧСУ (1965), відновлено діяльність Ліги Укр. Кат. Молоді. При Ун-ті Делявер, на якому викладали укр. професори Я. Білінський, С. Трофименко та ін., засн. Укр. Студентський Клуб. Мером передмістя Елсмер (Elsmere) був українець, Джон Яремчук.

Д. Маркусь

"ВІЛЬНА УКРАЇНА" (Vilna Ukraina – Free Ukraine), "журн. укр. визвольної думки", спочатку кварталник, згодом піврічник, виходив 1954-72, видавала Укр. Вільна Громада в Америці, органом якої була "В.У.". Спочатку журн. виходив у Детройті, згодом у Нью-Йорку (з 1961); редагувала колегія,

фактично ред. був В. *Лисий до 1967. Вийшло 67 чч. книжкового формату). Журн. заступав соціалістичні погляди, авторами були укр. соціалісти з різних укр. земель, зокрема гал. соц.-радикали і соц.-демократи. Серед авторів: В. Голубничий, В. Діберт, Спиридон Довгаль, О. Животко, Я. Зозуля, М. Кучер, Іван Лучишин, Л. Марголіна, Б. Мартос, С. Ріпецький, Мирослав Стиранка, Богдан і Павло Феденки, В. Чапленко та ін. "В.У." містила матеріали з політики, економіки, демографії, освіти і культури УРСР, критично оцінювала діяльність ОУН (Бандери).

р.м.

ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО див. *Українське Вільне Козацтво*

"ВІЛЬНІ КОЗАКИ" (Free Cossacks), 316 відділ УНС в Рочестері, засн. 1909, спочатку називався Братство св. Юрія (до 1914), в якому переважали вихідці з Рогатинщини, Гал. Чл. "В.К." були молоді імігранти, активні патріоти, які надавали тон сусп. життю в Рочестері. "В.К." – прогресивна орг-ція, що стояла на позиціях укр. радикально-соціалістичної партії в Гал., але виразно боролася зі советофільською течією. Її духовними провідниками були М. Січинський і М. Цеглинський. При т-ві постала 1911 читальня "Просвіта" і бібліотека та хори й аматорські гуртки, оркестра. 1914 остаточно прийнято назву "В.К." Чл. було понад 400 в 1930-их, пізніше дійшло до 640. Залиша-

ючися в системі УНС, 1914 "В.К." стали світським т-вом, 1936 побудували Укр. Нар. Дім, який також став чл. УНС і домівкою багатьох укр. орг-цій Рочестеру. Відносини "В.К." з централею УНС незавжди були коректними, позичку на будову дому радше дав УРС. Серед діячів Я. Братусь, В. Гуряньський і Микола Магомет. 1915 відмічено "свято прапора", а 1970 видано пропам'ятну ювілейну книгу "Вільні Козаки". Діячі "В.К." були активними в політ. середовищі "Оборони України".

В.М.

ВІНС Георгій (Georgii Vins), баптистський пастор, рел. діяч, в'язень сумління; н. 4.8.1928 у Києві, п. 15.1.1998 в Елькгарті (Elkhart), Інд. Ставши секр. Всесоюзної Ради Євангельських Християн-Баптистів ("ініціативників"), був заарештований під час демонстрації протесту в Москві й ув'язнений (1966-69). Повернувся до Кисва, провадив підпільну місійну діяльність (1970-74), а 1975 його знову засудили і заслання відбув у Якутії. У квітні 1979 В. звільнили, завдяки особливій урядовій угоді між СРСР та США. Одержав політ. притулок у США. Тут В. заснував та очолив Міжнар. Євангельське Представництво Християн-Баптистів, видавав "Prisoner's Bulletin: Voice of the Persecuted Church in the Soviet Union". Співпрацював із *Всеукр. Євангельсько-Баптистським Братством.

І.С.

ВІНТОНІВ Михайло (Michael Vintoniv), інж.-агроном, дириг. хорів, філятеліст; н. 20.11.1906 в Станиславові, Гал., п. у травні 1976 у м. Джамайка-Плейн (Jamaica Plain), Масс. Закінчив 1940 агрономію в Загребському Ун-ті, Хорватія. Вивчав також музику, диригував хорами в Станиславові та в Загребі. Працював агрономом, був керівником дослідної станції в Хорватії. З кін. 1950-их у США, жив і працював у Бостоні, активний у різних укр. орг-ціях, дириг. церк. хору. Колекціонував укр. філятелію, дописував до газ.

ВІНТОНЯК Іван (Ivan Vintoniak) інж.-лісівник, військ. і гром. діяч; н. 27.11.1899 в Косові, Гал., п. 8.8.1974 у Гантері, Н.Й. Підхорунжий Бригади УСС. З групою ген. Антона Кравса інтернований в Юзефові, пізніше у Ліберці (Чех.). Студіював у Політехніці в Празі, де захистив диплом інж.-лісівника (1925). Повернувся в Україну, працював у мірництві. Емігрував 1944, заснував 1945 у Нім. перше Укр. Т-во Лісівників, яке очолював до 1950 і був ред. його "Вісника". Переїхав до США, працював міськ. пляновиком у Нью-Йорку (1970-74), належав до ТУА.

І.С.

"ВІРА" (Faith), кварталник Об'єднання Укр. Правос. Сестрицтв у США, засн. 1974 у Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж. Виходить укр. мовою з англ. вкладкою. Гол. ред. – Г. Петреико, пізніше Н. Світлична і Тамара Скрипка (з 2001). Спіароб.: В. Шпаківська-Драч, В. Кузьмич, Г. Степаненко, В. Юрченко, Галина Худий, Раїса Зелінська. "В." охоплює події місц. гром.-церк. життя, вміщує також твори красивого письменства, спомини, ст. на теми історії й культури України. Журн. має 32 с., частково ілюстрований. Наклад 900 прим., до кін. 2002 вийшло 108 чч.

І.С.

ВІРДЖІНІЯ (Virginia), сх.-атлантичний шт., межує на сх. з Атлантичним Океаном, на півн. з

Вільні Козаки, 316 відділ УНС у Рочестері, Н.Й., 1915

Мерил. і Вашингтоном, Д.К., на зах. з Вест Вірдж. і Кентакі, на півд. з Теннесі та Норт Кароліною. В. – один з 13 оригінальних шт. США. Столиця Річмонд (Richmond). В економіці переважають сіль. госп-во, пром-сть, видобуток вугілля і транспорт. Площа 105 710 кв. км, нас. 7 млн 79 тис. (2000), 77% европ. походження, 19% афро-американці, решта – півд. амер. походження та орієнтали. Українців 15 тис., найбільше в пов. Ферфакс (Fairfax), Вірджинія Біч (Virginia Beach), Арлінгтон (Arlington), Принц Вілліам (Prince William), Генріко (Henrico), Ловдовн (Loudoun), Честерфілд (Chesterfield). Українці почали поселятися ще з кін. 19 ст., працювали у копальнях. У 1890-их створилася невелика фермерська колонія, гол. з рел. переслідуваних штундистів з Київщини. У 1910-их існувала мала громада укр. фермерів (бл. 50 родин) у пов. Сассекс (Sussex) б. м-ка Сіль (Yale). У 1900-их припинилася еміграція штундистів до В., коли вони почали емігрувати з України до Н.Дак. З Пен. прибували й зах.-укр. емігранти на працю в пром-сті та у копальнях. У Менассас (Manassas) 1926 закарпатці заснували гр.-кат. парафію Благовіщення, яка 1966 перейшла до Філядельфійської юрисдикції; мала бл. 90 парафіян. У Річмонді тоді ж створено парафію Івана Хрестителя, у якій було 65 чл. Обидві церкви обслуговують здебільшого священики з Вашингтону. У м. Шарлотсвіль (Charlottesville) діє укр. правос. місія св. Миколая, в юрисдикції УПЦ у США. У м-ку Вірджинія Біч (Virginia Beach) 1996 постала Tidewater Ukrainian Cultural Association (Укр. Культ. Т-во над затокою), яке провадить мінімальну культ. і товариську діяльність на сх. побережжі В.

На півн. і зах. В. розташований шт. Вест Вірджинія (West Virginia), де також поселилися індивідуально та в невеликих громадах українці. Тут вони 1913 в м. Вілінг (Wheeling) на кордоні зі шт. Ог. створили гр.-кат. церкву Богородиці Неустанної

Помочі, яка мала 150 парафіян (1985) та перебуває в юрисдикції єпархії св. Йосафата в Пармі, Ог. У середині 20 ст. тут існували відділи УНС та ін. орг-ції. На кордоні з Пен. постали гр.-кат. парафії закарпатців в юрисдикції Пітсбургської Архиепархії у м. Моргентавн (Morgentown) – церква св. Покрови та в м. Вертон (Veirton) – Пресвятої Марії.

В.М.

ВІРЛЯНА (псевд.) див. *Тарновська Марія*

ВІРНИЙ Микола (псевдо) див. *Француженко Микола*

ВІСКОНСИН (Wisconsin), шт. на Сер. Заході США, розташований між шт. Ілл. (на півд.), Мінн. (на півн.) та р. Міссісіпі (шт. Айова, на зах.) і оз. Мічіген (на сх.). Площа 140.67 тис. кв. км, або 54.3 тис. кв. миль; нас. 5.4 млн. (2000), в тому 8 тис. українців. Столиця – Медісон (Madison). В. – сіль.-госп. та пром. шт., славиться інтенсивним тваринництвом та сирно-молочною пром-стю. Основне нас. – емігранти з Нім. та скандинавських країн, а також поляки, італійці та ін. Українці почали селитися у В. у 1880-их; разом з поляками прибула група поліщуків та оселилася в місцевості Люблін. Поодинокі фермери заснували свої госп-ства (ферми) по цілому шт. В переписі 2000 українці були у кожному пов. Найбільше скупчення у пов. Мільвокі (Milwaukee) 1,950, за ним пов. Дейн (Dane) 930, Вокеша (Waukesha) 556, Кеноша (Kenosha) 320, Браун (Brown) 260, Расін (Racine) 225, Маратон (Marathon) 205, Валворт (Walworth) 186, Овтагомі (Outagamie) 175 та по 100-140 у пов. Рок (Rock), Совк (Sauk), Ля Крос (La Crosse), Марінет (Marinette), Ваупака (Waupaca), Чіппева (Chippewa), Кларк (Clark), Барон (Baron). В ін. – менше 100. Із міст найбільше укр. скупчення у *Мільвокі. Крім цього, вже перед І світ. війною поселилися українці зі схід. шт. Америки в м-ках Торп

(Thorp) і Вест Алліс (West Allis); здебільшого вирощували збіжжя і сіль.-госп. продукти.

Після 2 світ. війни нові емігранти селилися гол. в Мільвокі, але багато українців з Чикаго закуплювали ферми в різних частинах шт., не конче для госп-ва, а для літнього відпочинку; багато поселилося в околиці туристичного м-ка *Вісконсин-Деллс (Wisconsin Dells), а згодом в Пелл-Лейк (Pell Lake), де постала в 1970-их мала організована громада. Українці ще збудували або набули літні хати в місцевостях Лейк-Делаван (Lake Delavan), Лейк-Комо (Lake Como) та в околиці Плимут (Plymouth, оселя "Карпати", бл. 20 укр. власників літніх хат). СУМ розбудував свою оселю недалеко м. *Барабу (Baraboo), а Пласт відбував літні табори споч. в місц. Лінден-Стейшен (Linden Station) б. Моустона (Mauston); там, на оселі "Великий луг", 1960 сталася трагедія – в р. Вісконсин втопилося шість пластунів-юнаків; згодом пласт. табори відбувалися в рр. 1967-87 у Вестфілді (Westfield, оселя "Беркут").

В. Маркусь

ВІСКОНСИН-ДЕЛЛС (Wisconsin Dells), м. в пов. Колумбія (Columbia) і Совк (Sauk) в півд. центр. шт. Вісконсин, 72 км на півн. зах. від Мадісон (Madison). Нас. 2,500 (2000) в тому ч. в самому м. В.-Д. 10 українців, в околицях бл. 250. Положене над р. Вісконсин недалеко мальовничих круч, м. стало туристичним центром. Від 1959 у В.-Д. українці почали закуповувати мотелі. Між першими підприємцями були Іван Драгомерецький, Петро Гуцал, Микола Петраш, Михайло Сарабан. Недалеко від В.-Д. мол. орг-ції з Чикаго Пласт у Вестфілді (Westfield) і СУМ в Барабу (Baraboo) закупили оселі для літніх таборів і це притягало літніми місяцями багато укр. відвідувачів, а також в околиці почали будувати або купувати літні будинки. Підприємці із В.-Д., як Дмитро Гайдук та ін., були меценатами, гол. на розбудову оселі

СУМ. У В.-Д. 1978 було 20 мотелів, яких власники були українці, а їхня вартість досягала 18 млн. дол. Більшість з них відкриті тільки в час літнього сезону. З найбільших мотелів в укр. власності були Мейфловєр (Mayflower), Флямінго (Flamingo), Делвю (Dellview), який пізніше став люксовим резортом Вільдернес (Wilderness), в якому мали вклад і українці. У власності українців у 2004 залишилося 4 мотелі. З видатних підприємців: Микола Петраш, Іван Лушак, родини Кузиків та Запхляків. З орг-цій існував відділ СУА (1978-88) та коротко в 1970-их Т-во Укр. Підприємств.

Д. Маркусь

"ВІСНИК" (The Herald), сусп.-політ. місячний журн., орган ООЧСУ в США, засн. 1946 і досі (2005) виходить у Нью-Йорку; спочатку виходив циклостилем, а з 1947 – друком, обсягом до 30 с. Друкує політ., ідеологічні ст., інформацію з укр. життя, зокрема про діяльність орг-цій визвольного руху, критику підсов. відносин, полеміку, іст. огляди, ст. про літературу й мистецтво. Спрямування "В." націоналістичне, програмово журн. заступає позиції ЗЧ ОУН. Гол. ред.: Є. Ляхович, І. Білинський, І. Вовчук, С. Галамай, М. Чирівський, В. Давиденко. Тривалий час "В." подавав лиш "ред. колегію". Серед авторів були також непартійні. Наклад у різний час не однаковий, у середньому 2000 прим.

В.М.

"ВІСНИК ОДВУ" (Visnyk ODVU), журн. Орг-ції Держ. Відродження України, засн. 1932, виходив у Нью-Йорку за ред. Є. Скоцка як місячник, з червня 1934 як тижнева газ. зі зміненою назвою **"Націоналіст"**, з 1939 – **"Україна"** (ред. В. Душник), 1940 – двомисячник, 1941-44 знову місячник за ред. В. Різника. Напряма – політ.-партійний, вид. стало речником ОУН А. Мельника, 1948 "В." відновив публікацію у Чикаго як **"Самостійна Україна"**

"ВІСТІ" (Herald) журн. муз. і мист. життя; засн. 1962 за ред. Олександри Костюк як бюлетень укр. хору "Дніпро" у Міннеаполіс. Виходив як шокквартильний. Перші 5 чч. появилися циклостилем. З 1963 – повновартісний всеукр. журн., уміщував музикознавчі ст., біографічні нариси про видатних укр. композиторів і виконавців, ноти, розвідки про джерела проф. музики та хорового співу, іст. календар і дискографію. До "В." дописували: В. Витвицький, М. Бринь, О. Залеський, З. Лисько (співред.), С.Максим'юк, Б. Мисько й ін. Обсяг журн. 20-28 с., ілюстрації – чорно-білі. "В." припинила існування 1972, останні числа появилися як "Музичні вісті" у видві М. Коця. Вийшло 39 чч. журн.

І.С.

"ВІСТІ УЗО" (Visti UZO), неперіодичне вид. *Укр. Злучених Орг-цій м. Клівленду, ред. перших 16 чч. С. Кікта (1978-90), дальші чч. виходили нерегулярно або взагалі не появилися. Щойно 1997 відновлено "В.УЗО" як двомісячну газ., ред. Петро Твардовський. Інформація про укр. життя в орг-ціях К. та шт. Ог.

ВІСТІ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ (Visti Ukrainkykh Inzheneriv), проф. журн., видавало ТУІА; почав виходити в Нью-Йорку в березні 1950 циклостилем, місячник, обсяг – 8 с.; у 1950 вийшло 10 чч. Згодом "В.У.І." виходив регулярним друком як двомісячник, потім – кварталник. Тематика журн. присвячена техніці, економіці й техн. дослідженням сучасної України. Звернено увагу на укр. техн. термінологію, чим займався зокрема А. Вовк. У 1960-их до вид. журн. приступило Укр. Техн. Т-во Кан. (УТТК), яке зобов'язалось видавати окремі числа в Кан. або оформляти матеріали до спільного вид. Виходило одне число УТТК прибл. раз на два роки. Так було до 1976, коли "В.У.І." став органом тільки ТУІА. У журн., на додаток до проф. ст., друкували органі-

заційні інформації ТУІА, звіти і новини з життя відділів. Згодом ці функції було передано новому вид. "Бюлетень Товариства", який шокквартильно виходить досі. Першим ред. бюлетеня був Є. Івашків. У "В.У.І." регулярно друкується хроніка з життя і праці інж. Америки, рецензії на укр. та амер. техн. публікації, а також некрологи про відомих діячів укр. техн. світу та чл. ТУІА. У 1950-98 гол. ред. були: Р. Волчук, згодом редколегія – З. Туркало, К. Туркало, С. Процюк, О. Мороз, Ю. Гончаренко, Богдан Геруляк.

Ю. Гончаренко

"ВІСТНИК" (Vistnik), періодична публікація закарп. правос. фракції, яка згодом відокремилася від Карпато-Руської Гр-Кат. Правос. Церкви у США (Константинопільська Патріархія) і приєдналася 1946 до Моск. Патріархату. Ініціатором цього рел. руху і ред. газ. був свящ. С. Варзалий. "В." виходив 1936-55 в МекКіс-Рокс (McKees Rocks), Пен. Згодом фракція припинила існування, газ. також.

ВІТАЛІЙ, АРХІЄПІСКОП див. Максименко Віталій (Василь)

ВІТКОВИЦЬКИЙ Ігор (Ihor Vitkovytsky), інж.-фізик; н. 4.7.1932 у Львові, 1944 емігрував з батьками

на Зах. До США прибув 1949. Здобув ступінь бакалавра з фізики в Рочестерському Ун-ті (1955) та ступінь мгра в Мерил. Ун-ті (1963). З 1955 – у Вашингтоні, Д.К. Працював

1955-88 в дослідних лабораторіях морської флотії США (US Naval Research Laboratory). Займався тут радіологією (1957-64), далі спеціалізувався у дослідженнях плазми (з 1979), зокрема енергії

термоядерної синтези. У 1970-их був у наук. поїздках у СРСР, в Україні також. Став чл. дорадчого комітету департаменту оборони США (1976). Від 1988 працював у Logicon RDA. В. належить патент на застосування довгої дуги електричного розряду та (разом з Р.Д. Фордом) термоядерного розмикача. Автор численних ст. у проф. журн. Чл. Амер. Фіз. Т-ва (American Physical Society) і ТУІА, очолював Вашингтонський відділ. Д.чл. УВАН.

І.С.

ВІТКОВСЬКИЙ Антін (Antin Vitkovsky), лікар-стоматолог, гром. мирянський діяч; н. 17.2.1917 в с. Завадівка Підгасцького пов., Гал., п. 11.2.1978 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобув в укр. гімназіях Станиславова і Львова (1938). Був засланий на Сибір за приналежність до ОУН (1939), а опісля у лавах Червоної Армії. Полонений на фронті; перекладач у нім. армії. Повернувся до Львова, студіював медицину, яку закінчив на еміграції в Мюнхені на стоматологічному фак. (1948). Від 1950 – у США, де ще раз закінчив дентистичні студії у Нортвестерн Ун-ті в Чикаго, 1956 відкрив приватну практику. Активний в УЛТПА, де був довголітнім секр., 1964 був співорг. Комітету Оборони Мови і Традицій УКЦ у Чикаго, активний у мирянському русі за патріархат. Автор ст. на актуальні церк. теми.

П.П.

ВІХАР Степан (Stephen Wichar), педагог, гром. діяч; н. 5.10.1916 у Гемтремку, Міч. п. 13.5.2005 у Детройті, похований на нац. цвинтарі у Форт Кастер б. м-ка Бетл Крік (Battle Creek), Міч. Студіював рос. мову і геополітику в Ун-ті Айови (Iowa) (1942-43), педагогіку – у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті (бакаляр 1952, mgr 1954). Викладач проф.-техн. дисциплін у Міськ. Коледжі Вейнського пов. (Wayne County Community College), Вейнському Стейтовому Ун-ті, публічних школах Де-

тройту (також гол. управи відділу публічних шкіл). Довголітній през. ради дир. "Укр. села" у Воррені, Міч., чл. гол. ради, віце-през. УБС,

віце-през. орг-ції "Американці за людські права в Україні", командир Укр.-Амер. Ветеранів у Міч. Автор ст. в укр. і амер. пресі.

В.Д.

ВІХОРЕК Михайло (Michael Wichorek), учитель, гром. діяч; н. 1912 в Детройті, п. 28.11.1993 там же. Студіював

у Вейнському Стейтовому Ун-ті (Wayne State), де 1939 був співзасн. Укр. Студентського Клубу (Ukrainian Club of Wayne State University) та 1939-46 був його гол. З пер-

ших 16 чл. дійшов до 150, як Клуб Укр. Ун-тських Абсолювентів (Ukrainian Graduates of Detroit and Windsor). Клуб провадив жваву діяльність при ун-ті та в громаді. В. 12 рр. був ред. журн. "The Graduate", який видавав Клуб, а також активним у Лізі Укр. Молоді Півн. Америки, співпрацював з вид. "The Trend" і "The Trendette". Згодом був орг. укр. фестивалів на Hart Plaza, секр. координаційної ради УККА в Детройті. Автор, разом з дружиною Мартою, довідника *Ukrainians in Detroit* (1955). Посмертно Клуб Укр. Абсолювентів створив стипендійний фонд ім. В.

В.М.

ВЛАСЕНКО-БОЙЦУН Анна (Anna Vlasenko Wojcun), з роду Власенко, філолог, журналіст, літературознавець, освіт. діячка; н. 15.2.1917 у с. Пониковиця Бродів-

ського пов., Гал., п. 12.3.1997 у Маямі Біч (Miami Beach), Флор. Вивчала славистику у Львів. Ун-ті

(1936-41), ступінь мгла з порівняльного літературознавства здобула у Сиракузькому Ун-ті (1963), д-рат захистила у Мюнхені в УВУ (1965). Виїхала 1944

до Братислави, була у таборі у Пфаркірхен (Pfarkirchen), Нім. (1945-49). З 1950 у США. Викладала в Ун-ті св. Марії (University of Mary) в Бісмарку (Bismarck), Н.Дак. (1965-71) та УКУ в Римі (1972-86), гостьовий проф. у Сіднейському і Мельбурнському Ун-тах, Австрал. (1979-81). Авторка наук. праць: "Укр. назви у США" (1977), "Назвознавчі праці" (1984), книжки репортажів "Панорама України" (1984), багатьох ст. Працювала співред. газ. "Америка" (1974-78). Командантка пласт. таборів у Нім. (1945-49) та у США (1950-61).

І. Старовойт

ВЛОХ Михайло (Vlokh Mykhailo), учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. 15.9.1896 у Винниках, б. Львова, Гал., п. у 15.9.1977 в Чикаго. Гімназію закінчив у Львові, студіював право в Укр. Тасмному Ун-ті. Під час 1 світ. війни був в австр. армії на рос. фронті та в Україні, 1919 служив старшиною зв'язку в УГА. Був активним у різних орг-ціях у Винниках, арештований поляками. Після 2 світ. війни був на еміграції у Швейцарії, Швеції, Венесуелі. У США – з 1950-их Видавець і ред., автор багатьох ст. в іст. мемуарному зб. "Винники, Звенигород, Унів" (1970). Меценат ЕУ.

В.М.

ВОВК Анатоль (Anatole Wowk), хемік, словникар; н. 11.3.1921 у Ростові-на-Дону, Рос., п. 9.11.1992 в Едісоні (Edison), Н.Дж. Закінчив

Львів. Політехн. Ін-т (1939-44). З 1944 на еміграції в Нім., з 1946 – у США. Працював дослідником у галузі синтетичних барвників та органічно-металічних сполук. В. має 9 винахідницьких патентів у США. Крім публікацій у проф. журн. "Analytical Chemistry", уклав і видрукував

"Вибірковий англ.-укр. словник з природознавства, техніки і сучасного побуту" (1982, 1990), "Англ.-укр. словник назв кольорів і кольорознавства" (1986) та "Англ.-укр. словник вибраної лексики" (1998). Був співзасн. (1965) Укр. Термінологічного Центру Америки та його гол. (1978-92). З 1979 – ред. рубрики "Мова про мову" у газ. "Свобода".

I.C.

"ВОВКУЛАКИ" ("Vovkulaky"), 31-ий курінь Уладу Старших Пластунів і Уладу Пластових Сеньйорів, заснований 1957 у Грефтоні, Кан., затверджений 1962 Крайовими Пластовими Старшинами Кан. й США. "В." діють у різних країнах, де мають свої "кодла". Активні у виховній роботі в новацтві та юнацтві, провадять таборами "Золотв Булава" (в Кан.) та мндрівними таборами, працюють у пласт. станицях Львова, Торонто, Боффало, Монреалю, Чікаго, Вінніпегу, у Нім. та Поль.

"ВОВЧА ТРОПА" ("Vovcha Tropa" – Wolf's Path), пластова оселя в Іст Четгамі (East Chatham), Н.Й., придбана 1953 заходами пласт. станиці й гуртка Пласт-прияту в Нью-Йорку. Орест Ключас, який очолював комісію купівлі площі, став першим гол. управи оселі. Після нього гол. були: Володимир Сушків, Я. Бойдуник, Андрій Ластовецький, Олег Мачай, Богдан Копистянський, Соня Слободян, Юрій Гук. Оселя

займає 142 гектарів поля і лісу. На ній є будинок родини Саєр з 1865 та ін. будівлі, 1969 збудовано каплицю. Там також знаходяться бараки, кухня, та два плавальні басейни. На "В.Т." відбуваються пласт. вишкільні й виховні табори, Свята Весни тощо. "В.Т." була місцем Ювілейних Міжкрайових Пластових Зустрічей (1962, 1972, 1982, 1992). Це найбільша пласт. посілість у США, 1968 її відвідав Патріярх Йосиф Сліпий. Історична вона й тим, що влітку 1990 тут відбувся урочистий акт передачі пласт. ідеї та традицій пластунові сеньйорові Олесеві Криському, гол. Крайової Пласт. Старшини в Україні.

I. Горчинська

ВОВЧАК Стефанія (Stephanía Vovchak {Wochok}), з роду Дем'яник, бухгалтер, нотар, гром. діячка; н. 6.5.1917 у Філядельфії. 1935-41 навчалася у Темпльському (Temple) Ун-ті, спеціалізуючись в поч. освіті, 1967 доповнила студії за фахом нотаря. Працювала у міськ. управі Філядельфії (1943-49), 1951-86 в укр. кат. об'єднанні "Провидіння", спочатку як фін. референтка, а з 1954 – гол. скарбником. Автор книжки *History of Providence Association of Ukrainian Catholics in America 1912-72*. Дописувала до "Америки" та укр. кат.

преси, співавтор зб. *Invisible Philadelphia* (1995). Делегат-засновник УККА у Вашингтоні (1940). Чл.-засн. 52 відділу СУА (1937), почесна чл. СУА (1996), активістка ЗУАДК. 1984 Папа Іван Павло II відзначив її золотою медаллю "Pro Ecclesia et Pontifice". Працює в адміністрації Менор Коледжу і в корпорації будинків для старших осіб "Вознесіння".

I.C.

ВОВЧИНЕЦЬКИЙ О. (псевд.) див. *Новицький Осип*

ВОВЧУК Іван (Ivan Vovchuk {Wowtschuk}), інж.-агроном, журналіст, гром.-політ. діяч; н. 15.7.1900 у Харкові, п. 14.5.1979 у Пітсбургу, похований на укр. цвинтарі св. Тройці. Закінчив агрономію в Харківському Ін-ті Нар. Госп-ва (1926), працював дослідником у Харківському Ін-ті Селекції, 1944 був обраний заст. голови УГВР. На еміграції був активним в ОУН С. Бандери, чл. проводу ЗУ ОУН. През. ЦПУЕ(Н) (1949-50), У США з 1950. Гол. ред. газети "Національна Трибуна" (1950-52). Довголітній гол. політ. ради УККА. 1953 діяч та гол. ООЧСУ, видавав "Вісник ООЧСУ". Від 1959 ред. "Укр. Нар. Слова" в Пітсбургу. Автор численних ст. на політ. теми.

I.C.

ВОСВІДКА Ігор (Ihor Voievidka), лікар-гінеколог, син Ярослава В.; н. 1.3.1940 в Кракові. До США емігрував з батьками 1949. Студії почав у м. Гелена, шт. Монтана, продовжував у Кат. Ун-ті у Вашингтоні, Д.К. Медицину вивчав у Віденському Ун-ті, диплом нострифікував у США. Клінічний проф. при Ун-ті в Рено (Reno), Невада. Гол. УЛТПА (2001-2003), автор ст. в амер. мед. журн.

ВОЄВИДКА Ярослав (Yaroslav Voievodka), лікар-гінеколог, гром. діяч; н. 26.10.1909 в Чернівцях на Буковині, п. 21.1.1981 в Рено (Reno), Невада, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Навчався в Коломийській і Станиславівській гімназіях. Мед. студії закінчив у Краківському Ун-ті (1933). Працював лікарем у Кракові, згодом (1941) був доц. і дир. клініки Львів. Мед. Ін-ту. Автор наук. праць і численних ст. у "Лік. Віснику". На еміграції в Нім., активний в Укр. Червоному Хресті-Укр. Мед.-Харитативній Службі. Дир. поліклініки в Мюнхені. У Нью-Йорку з 1949, нострифікував диплом і відкрив приватну практику. Постійно активний у лік. і гром. житті, один із засновників та гол. УЛТПА (1955-59), ред. "Лік. Вісника", орг. наук. з'їздів лікарів, опікун студентів і спортовців.

І.Г.

ВОЄВОДА Дмитро (Dmytro Voievoda), дириг., церк. діяч, проповідник; н. 20.2.1928 на Запоріжжі; 1947 прийняв хрещення в баптистській церкві у Львові. Диригував баптистським церк. хором у Львові (1952-94). Написав понад 60 молитовних пісень, серед яких відома композиція "Мій Бог живий". Видав у Кисві два рел. співаники "Саангельська пісня" та "Улюблена пісня". До США переїхав 1994, поселився у Філядельфії.

ВОЖАКІВСЬКА Тамара (Tamara Vozhakivska {Woshakivsky}), справжнє прізвище Василякі, донька Симои В., балерина; н. 1943 в Україні. Разом з батьками в Нім. з 1944, а 1950 емігрувала до США. З 1952 навчалася в Академії Балету в Ньюарку, виступала у складі Гарден-Стейт Балету (Garden

State Ballet), 1961-65 продовжила студії у Балетній Школі Джуліярд (Julliard School of Ballet), з успіхом виступала у Лінкольн Центрі. З дипломом бакалавра мистецтв (1965) стала солісткою Ансамблю Модерного Балету Хозе Лімона (Jose Limone), з яким гастролювала на багатьох сценах США.

І.С.

ВОЖАКІВСЬКИЙ Симон (Symon Vozhakivskyi {Woshakiwsky}), справжнє прізвище Василякі, педагог, муз. дириг., гром. діяч; н. 10.5.1911 у Єлисаветграді, п. 5.6.1984 у Ньюарку, Н.Дж., похований в укр. мавзолей-пантеоні у Вашингтоні, Д.К.; з родини репресованих. Закінчив Кіровоградський Пед. Ін-т (1934) за спеціальністю фізик-математик, доповнив вищу освіту в Одеській Консерваторії (1936). Працював у школах, з 1938 – диригував хорами, 1941 став чл. ОУН, зорганізував підпілля на Кіровоградщині і повстанський загін, включений згодом в УПА-Південь. Належав до Гол. Ради ОУН. З 1944 в Нім., у США з 1950. Гол. СУМ у Нім. в бриг. зоні (1949), у США (1952-53). Автор зб.: "Пісні та романси" на слова укр. поетів (1988) та "Літургічні співи" (1988), що вийшли посмертно в серії вид. УАПЦ до Тисячоліття Хрещення України-Руси. Діяч СУМ та ООЧСУ.

р.м.

ВОЖАКІВСЬКИЙ Юрій (Yurii Vozhakivskyi {Woshakiwsky}), справжнє прізвище Василякі, син Симона В., віоліст-соліст та ансамбліст, педагог; н. 1946 у м. Гайденав, Нім. З батьками переїхав до США 1950. Навчався у В. Цісика в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку; згодом студював у класі Івана Галаміяна, Волтера Тремплера та ін. у Муз. Школі ім. Джуліярда (Juilliard) в Нью-Йорку, яку закінчив 1970. Ще студентом одержував найвищі відзнаки на конкурсах амер. Муз. Виховної Асоціації шт. Н.Дж. Концертував з численними оркестрами та камерними ансамблями, 1970-73 виступав

у струнному квартеті Білого Дому у Вашингтоні. Гастролював по США, Іспанії та ін. країнах. Звукозаписи для різних фірм, виступи на радіо та по телебаченні, має різні нагороди.

Р.С., мол.

"ВОЗНЕСІННЯ" (Ascension Manor), неприбуткова корпорація, яка є власністю й адміністрована Укр. Кат. Архиепархією у Філядельфії. Засновником 1965 був митр. А. Сенишин, до корпорації входить ще 7 свящ. Складається з 2 будинків (240 квартир), які призначені для сеньйорів-пенсіонерів. Мешканці мають потрібну обслугову: безпеку, мед. опіку, соц. забезпечення, розваги тощо. Гол. "В" були митр.: А. Сенишин, Й. Шмондюк, М. Любачівський, С. Сулик і С. Сорока. У раді директорія є виборні свящ. і світські громадяни. В раді були: С. Вовчак, М. Ганусей, М. Дольницький, Мирон Карбівник, І. Тритяк, Михайло Смайлі, Я. Яримович, Анна Карбівник, І. Шуст.

І.Г.

Будинок корпорації "Вознесіння"
Укр. Кат. Епархії, Філядельфія

ВОЗНЯК Володимир (Volodymyr Wozniak), укр. кат. свящ., митрат; н. 5.5.1912 в с. Красна Калуського пов., Гал., п. 19.12.1995 у Мільвокі (Milwaukee), Віск. 1939 закінчив Богословську семінарію в Станиславові й прийняв свячення. Емігрував до Австр. 1944, 1945 – до Нім. (табір ДП у Людвігсгафені). У США з 1948, зорганізував дві парафії: Вашингтон, Д.К., і Мільвокі, Віск. Був парохом у Гемтремку, Детройті, Клівленді, Шенандоа, Омага та в Чікаго, 1970-90 обслуговував

дві церкви: св. Йосафата в Манстері (Munster) та св. Михаїла в Мішавака (Mishawaka), Інд. В. був номінований митрофорним архипротопресвітером (1992).

В.М.

ВОЙНАР Мелетій, у мирі Михайло (Meletius Wojnar), кат. свящ. ЧСВВ, богослов-каноніст; н. 15.10.1911 у с. Босько Сяноцького пов., Гал., п. 22.7.1988 у Глен Кові (Glen Cove), Н.Й., похований на цвинтарі св. Духа у Гемптонбургу, Н.Й. Вступив до ЧСВВ 1929, новіціят відбудував у Крехові, Гал., схиму прийняв 1935 у Добромилі. Богослов'я закінчив 1939 у Лаврові. Був відряджений на студії канонічного права до Грегоріанського Ун-ту в Римі, закінчив їх д-ратом (1947). Під час 2 світ. війни був перекладачем на сх. фронті для

італ. армії. Викладав у Василіанській семінарії у Глен-Кові (1947-53) був віце-ректором Укр. Папської Семінарії св. Йосафата в Римі (1953-54), а 1955 перебрав

катедру сх. канонічного права в Кат. Ун-ті у Вашингтоні, де викладав до 1974. Чл. ради підготовки Другого Вселенського Ватиканського Собору. Автор численних ст. у наук. журн.: "Записки ЧСВВ", "Богословіє", "Укр. історик", "The Jurist" й ін. Монографії "De Capitulis Basilianorum" (1954), "Василіяни в укр. народі" (1955), "De Protoarchimandrita Basilianorum (1617-1804)". Д. чл. НТШ (з 1966) та УВАН.

І. Старовойт.

ВОЙНИЧ Етель Ліліян (Ethel Lillian Boole Voynich), з роду Буль, англ. письм. і композиторка; перекладачка першої англомовної книжки поезій Шевченка; н. 11.5.1864 у м. Корк (Cork), Ірландія, п. 28.7.1960 в Нью-Йорку. Закінчила Берлінську Консерваторію. Під впливом рос. революціонера-емігранта Сергія Степняка-Кравчин-

ського вивчила рос. і укр. мови. Жила в Росії (1887-89), 1892 вийшла заміж за поль. революціонера (згодом відомого бібліофіла і букініста) Вільфріда Міхала Войничча і переїхала з ним до США (1920). Авторка кількох романів, найвідоміший –

The Gadfly (1897, укр. переклад "Овід" 1979) – про визвольну боротьбу Італії. Переклади поезій Шевченка *Six Lyrics from the Ruthenian of Taras Shevchenko* вийшли в Лондоні 1911 у престижному вид-ві "Elkin Mathews" у серії "Vigo cabinet series" (N.86), з великою ст. В. про життя Шевченка. Переклади В. багато разів передруковували в пресі.

Лит.: Тарнавська, М. Перші два англомовні вид. про Шевченка та їхні автори – Войнич і Расторгуєв. "Сучасність", ч.1, 1987.

М.Т.

ВОЙНОВСЬКА Оксана (Oksana Voynovska), донька Петра В., дружина Ю. Базилевського, балерина; н. у червні 1938 в Сереті, Буковина. У США з 1968, учениця В. Переяславець, закінчила Школу Амер. Балету. Працювала в Нью-Йоркській Міській. Балетній Компанії, у Н.Дж. Ліричній Опері, у Філядельфійській Ліричній Опері та у Радіо-Ситі Мюзік Голл у Нью-Йорку.

ВОЙНОВСЬКИЙ Петро (Petro Voynovsky), інж.-електротехнік, полк., провідний чл. ОУН; н. 8.9.1913 в с. Станівці Долишні Серетського пов. на Буковині, п. 8.4.1996 у Кергонксоні (Kerhonkson), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив техн. реальну гімназію у Чернівцях, матуру склав у Ботошанах, Рум. (1931). Заочно навчався у Берлінській Політехніці (1931-36). Вступив до ОУН 1932, 1934 був покликаний до рум. війська, закінчив вишкіл у

Військ. Академії у Брашові. Проводив зв'язковий пункт ОУН у Чернівцях (1938-39). Був провідником ОУН А. Мельника на Буковину і Басарабію (1940-44), 1941 вів Буковинський кур-

р'я до Києва. З 1943 у військ. референтурі ОУН Зах. України, 1944 був заарештований гестапо, ув'язнений у концтаборі Брац, Пруссія.

Після війни перебував у таборах ДП: Ляндек, Інсбрук, Берхтесгаден. З 1948 у США, у Ньюарку. Працював за спеціальністю на електривні. Вийшовши на пенсію 1975, власноручно вибудував у Кергонксоні, Н.Й., церкву-пам'ятник на пошану загиблим воякам. Чл. Об'єднання кол. Вояків Українців Америки та Укр. Вільного Козацтва.

І.С.

ВОЙТИНА Христофор, у мирі Василь (Khrystofor Vojtyna), свящ. ЧСВВ; н. 1.3.1930 в с. Ішків Підгасцького пов., Гал. Разом з родиною 1944 був вивезений на примусову працю до Нім. Закінчив гімназію в таборі у Вестфалії, Нім. У США з 1951, відбудував новіціят у Мандері (Mundare), Кан. Схиму прийняв 1958, а священство – 1961 у Стемфордї. Богослов'я студював у Понтифікальному Ун-ті св. Павла в Оттаві (1958-62). Був адміністратором школи св. Юра в Нью-Йорку (1963-78), парохом в Асторії, Н.Й. (1978-88) і Воррені, Міч. (1988-92). Протоігумен амер. провінції оо. Василіян (1992-97).

І.С.

ВОЙТОВИЧ Мирон (Myron Wojtowycz), лікар-радіолог, науковець і меценат; н. 29.9.1952 в Нью-Йорку. Студював фізику в Ун-ті Нортвестерн в Еванстон, Ілл. (1970-74) і в Чикаго закінчив 1978 мед. студії у Медичному Коледжі Раш (Rush Medical College). Спеціалізувався в діагностичній радіології (1978-82) у Віск. Ун-ті в

Медисон (Madison), а 1982-83 доповнив свою спеціалізацію в Зах. Нім. Працював доц. радіології в Ун-ті Юта (Utah), 1983-87, а від 1988 – надзвич. проф. радіології у Віск. Ун-ті у Медисоні. Чл. кількох мед. проф. т-в, УЛТПА, учасник наук. конференцій, серед них СФУЛТ у Києві (1990). Автор понад 20 наук. праць з радіології укр., англ. і нім. мовами. Меценат на укр. наук. цілі (25 тис. дол. на Укр. Наук. Ін-т у Гарварді).

П.П.

ВОЙТОВИЧ Олена (Olena Wojtowycz), з роду Вітик, дружина Стефана В., малярка-графік, портретистка й ілюстраторка книжок для дітей; н. 8.5.1921 в с. Михайлівці Рудківського пов., Гал. Вчилася в Перемиській Гімназії. Студіювала в Берлінській Академії Мистецтв (1940-42). Як чл. ОУН була арештована гестапо, в'язень концтабору Равенсбрюк (Ravensbruck), найбільшого жін. концтабору в Нім., б. Берліну. Закінчила мист. студії у Мюнхені, 1946 вийшла її перша книжечка-альбом "Равенсбрюк", з відповідними ілюстраціями роботи авторки (2 доп. вид. 1955). У США з 1949, споч. в Нью-Йорку, з 1950 – у Плейно (Plano), Ілл. Майстер акриліку, відома її вироби з глини, цементу, піску.

І.Г.

ВОЙТОВИЧ Стефан (Stefan Wojtowycz), лікар і меценат; н. 8.І.1919 в с. Трійниці Перемиського пов., Гал., п. 2.10.1992 у Плейно (Plano), Ілл. Закінчив Перемиську Гімназію (1938), був активним чл. спорт. т-ва "Сянова чайка", 1941 вступив до укр. легіону "Ролянд", відбув з ним рейд на Сх. Україну, а після його розв'язання служив ад'ютантом Р. Шухевича. Мед. студії розпочав у Відні 1942, а закінчив 1949 у Мюнхені. До США емігрував 1949, 1952 нострифікував диплом у Чикаго. Практикував 1953-83 у шт. Ілл. при шпиталі Сендвіч Комюніті (Sandwich Community), потім працював міськ. лікарем. Був гол. мед. т-ва пов. Кендалл, Ілл. (1960-

62). Чл.-засновник, з 1975 чл. гол. управи УЛТПА, був одним із перших фундаторів катедри українознавства в Гарвардському Ун-ті, жертводавцем на ЗУАДК.

І.С.

ВОЙЦЕСЕС Америко (Americo "Rico" Woyciesjes), боксер, науковець; н. 5.8.1915, п. 26.5.1997 в Сіракузах, Н.Й. Як студент Сіракузького Ун-ту (University of Syracuse), В. тричі був чемпіоном ун-ту з боксу (1939-41), був вибраний представляти США на Олімпійських іграх у Токіо, які через війну не відбулися. Служив в амер. морських силах, одержав бойову нагороду "Медаль честі" (Navy-Marine Corps Medal of Honor). Ступінь мігра здобув у мікрології. Його наук. дослідження спричинилися до виробу антибіотика (gentamicin), який можна вживати альтернативно до пеніциліни. Записаний до Спорт. Залі Слави у Сіракузах (2003).

Д.М.

ВОЛИНЕЦЬ Любов (Lubov Wolynetz), з роду Абрам'юк, дружина Юрія В.; н. 26.11.1938 в Делятині,

Гвл. До Нім. переїхала 1944, з Регенсбургу до США 1949. Закінчила Гантер (Hunter) Коледж ступенем бакалавра (1961) і Колумбійський Ун-т ступенем мігра бібліотекарства (1963). Працювала в Нью-Йоркській публічній міськ. бібліотеці (1961-69), вчителькою українознавства в Академії св. Юра і в суботній школі. Проф. укр. мови і літератури та амер. культури в укр. кат. семінарії у Стенфорді, Конн., бібліотекар і куратор, та завідувача освітньої програми Укр. Музею і Бібліотеки в Стенфорді. В. одержала Папську відзнаку "Pro

Eclesia et Pontifice" (1994); чл. Пласту, нагороджена Вічним Вогнем у сріблі. Виступав час-до-часу в телепрограмі Марти Стюарт. Чл. Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки, чл. управи СУА (заст. гол., культ.-осв. референтка, музейна референтка), автор ст. на етн. теми, про укр. жін. рух. Куратор багатьох виставок в Укр. Музеї у Нью-Йорку.

І. Горчинська

ВОЛИНЕЦЬ Юрій (George Wolynetz) адвокат, гром. діяч; н. 17.11.1922 у Брукліні, Н.Й., п. 5.6.1987 у Голліс-Гіллс (Hollis Hills), Н.Й., похований на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Правничі студії закінчив на Сент Джонс (St. John's) Ун-ті в Нью-Йорку. Провадив адвокатську практику спільно з І. Флисом та В. Стеком, згодом – самостійно. Красивий командир Укр. Америк. Ветеранів (1959-60). Активний в Об'єднаному Комітеті Укр.-Амер. Орг-ції м. Нью-Йорку, полагодив багато правничих справ укр. громади. Чл. комітету Тисячоліття Хрещення України-Руси.

І.С.

ВОЛИНСЬКИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ЦЕНТР (Volyn Bibliographic Center), засн. 1966 в Блумінгтоні (Bloomington), Інд. Збирав, опрацьовував і видавав монографії про Волинь. Припинив діяльність 1990. Засновником і автором багатьох ст. на бібліографічні, екон. й іст. теми, пов'язані з Волинню, був М. *Бойко. Співпрацював із В.Б.Ц. Степан Радіон з Австрал. Ін. співроб. були Х. Довгалюк, М. Данилюк. Праці (офсетом) появлялися щорічно, іноді два і три випуски на рік невеликим накладом (50-100 прим.) До 1990 було 33 випуски (29 бібліографій, 2 назви палеографії, решта – історія та фолкльор).

І.Г.

"ВОЛИНЬ" – земляцтво у США (Volyn), засноване 1951, щоб гуртувати волиняків, збирати й публікувати матеріали про В. Управа т-ва в Нью-Йорку, гол. Б.

Дзівак, діють філії у Боффало та Клівленді. Земляцтво видало 2 ч. журн. "Волинь" та 1 ч. "Літопис Волині" (останнє спільно з Ін-том Дослідів В. у Кан.).

ВОЛКЕР Анастасія (Anastasia Volker), з роду Олеськів, гром. діячка; н. 11.11.1908 в Ляховичах, Стрийського пов., п. 23.12.1997 в Норт-Порті (North Port), Флор. Діаčka СУА. Прибула до США 1920. Проживала в Чикаго до 1922, потім у Ваєргавзер (Weyerhauser), Віск., до 1937, в Міннеаполісі до 1940, та в Детройті від 1940. Студіювала в ун-ті Нортвестерн (Northwestern) в Еванстоні (Evanston), Ілл. Відзначалася у сусп.-гром. та осв. праці. Була заст. гол. головної управ. СУА та гол. окружної управ. (1962-65). З її ініціативи було зорганізовано англomовні відділи СУА та впроваджено англomовні сторінки в журн. "Наше Життя". Проводила семінари, мист. виставки, особливо писанок, мала зв'язок з молоддю, організувала їхні з'їзди, була ініціатором і гол. комітету побудови "Укр. села" у Воррені. Відзначена "Нагородою сумлінності" Крайовою Жін. Радою в США.

І.Г.

ВОЛКОВ Віталій (Vitalii Volkov), письмен.; н. 5.7.1900 на Волині, п. 18.12.1973 у Філядельфії. Гімназію закінчив у Дубні. Студіював в Ун-ті св. Володимира в Києві, згодом у Варшавському Ун-ті. Закінчив дворічні курси книговодства і працював у Рівному за фахом. До США прибув 1949. Жив у Філядельфії, працював робітником, згодом службовцем у банку. Починав писати рос. і польс. мовами, згодом перейшов на укр. мову. Окремими книжками вийшли: "Загадковий перстень" (зб. оповідань, 1951); "Довбуш" (іст. роман, 1963); "Перекусничок"

(оп., ст. фейлетони, естрада, 1970); "Тасмниця космосу" (роман, 1973).

М.Т.

ВОЛОВИНА Олег (Oleh Wolowyna), соціолог-демограф; н. 4.7.1939 у Львові. З 1943 на еміграції у таборах ДП в Австр. (1945-47), згодом в Аргентині (1947-71). У США з 1971. Освіту здобув в Ун-ті у Буенос-Айресі (1971), диплом мгра соціології в Ун-ті Фльориди (1974), д-рат в Ун-ті Брауна (Brown, 1979), стипендіят Фундації Форда (1977-79). З

1984 дослідник-демограф у Центрі Політики Розвитку при Research Triangle Institute, у Норт Каролайні. Спеціаліст у ділянці демографічних процесів країн, що розвиваються. З 1997 провадить власну фірму "Informed Decisions, Inc." послуг демографічної інформації та розроблення інформаційних систем. Працює також над дослідженнями демографії укр. діаспори. В Аргентині був референтом новацтва Пласту (1960-64), чл. Центр. Ради Аргентини (1966-67) та гол. Союзу Укр. Студентів (1968-69). Ред. зб. *Ethnicity and National Identity: Demographic and Socio-Economic Characteristics of Ukrainian Americans* (1987), автор *A Statistical Profile of Ukrainians in the USA, 1980* (1985) та численних ст. у проф. періодиці. Д.чл. НТШ.

І. Старовойт.

ВОЛОВОДЮК Володимир (Volodymyr Wolowodiuk), інж.-машинобудівник, гром. діяч; н. 28.10.1929 у с. Івачів Долішній Тернопільського пов., Гал. Емігрував до Відня 1944, 1946-47 був у таборі переселенців у Зальцбургу. У США з 1947. Закінчив Ньюаркський Коледж (1953) і Нью-Йоркський Ун-т, де захистив диплом мгра інженерії (1960). Віце-президент (1985-95) інж. підприємства "Фостер" (Foster Wheeler Development Corporation),

автор та співавтор 20 винахідницьких патентів. Активний у Пласті, співзасн. першої у США пласт. станиці в Ньюарку (1948), нагороджений орденом Вічного Вогню в золоті. Чл. ТУІА, ради дир. Фонду Допомоги Дітям Чорнобиля (1995-97). Очолював Фонд Допомоги Школам України (1991-95), з 1995 гол. Координаційного Комітету Допомоги Україні. За багатолітню благодійницьку діяльність през. України нагородив В. "Орденом за заслуги" III ступеня (1999).

І.С.

ВОЛОДИМИР, Архiepіскоп див. *Малець Володимир*

ВОЛОДИМИР Р. (псевд.) див. *Кухар Роман*

ВОЛОДИМИРА І ОЛЬГИ СВ. СОБОР і укр. кат. парафія в Чикаго (Sts. Volodymyr & Olha Ukrainian Catholic Church in Chicago), засн. з ініціативи мирян, які піддержували Комітет Оборони Обряду, Традицій і Мови в УКЦ, що постав у наслідок календарної боротьби в катедрі св. Миколая між прихильниками григоріанського та юліанського календарів в УКЦ. Заснував парафію Патріарх Й. Сліпий 28.7.1968 у погодженні з еп. УКЦ з нагоди архиерейських відвідин Чикаго. Від початку вплив у розвитку парафії був ключовим у розвитку парафії. Від 1968 до 1973 парафія приміщувалася

Собор св. Володимира і Ольги, у Чикаго, Ілл.

правос. катедрі св. кн. Володимира, 1973 перейшла до власної церкви, збудованої у візант. стилі за проєктом архітекта Я. Корсунського. Внутрішнє розмалювання храму виконав Іван Дикий; велика мозаїка

"Хрещення Руси-України", за проєктом С. Гординського і виконали Б. Макаренко та Ярослав Баранський. Парафія також збудувала нове приходство та 1988 великий рел.-культ. осередок (див. *Укр. Культ. Осередок в Чикаго) як пам'ятник 1000-ліття Хрещення України. Парафіяльне майно доходило до 8 млн дол. (2002); зареєстрованих родин 1300.

При парафії існують 4 братства та сестрицтво, з яким пов'язана "Крамничка сумління", що займалася допомогою дисидентам та їхнім родинам, а тепер допомагає інвалідам та кол. в'язням сов. режиму. Парафія має хори – мішаний "Прометей" та чол. "Ірмос" (який перестав існувати 1990), "Кринос" та "Благовість"; книгарню та вид-во "Ставропігія" (закрито 1994); 1971-80 діяла Театральна Студія Молоді, яка об'єднувала понад 70 молодих ентузіастів театр. мистецтва; від 1978 існує балетна школа і танц. ансамбль "Громолиця"; дитячий садок "Дзвіночок", а також філія Укр. Кат. Ун-ту з духовною семінарією. Від 1971 парафія провадить тижневу одногодинну радіопередачу "Недільні дзвони", з 1968 видає двотижневик "Церковний вісник" та річник "Церк. календар-альманах" (до 1985). 1982 видала зб. "Собор душ" про перше десятиріччя своєї діяльності. Активність парафії була звернена гол. на плекання та збереження укр. обряду та активну підтримку ідей помісности і патріярхату УКЦ. Парохами були: П. Джулинський (1968-78), М. Бутринський (1978-1992), І. Кротець (1992-). Парафіяльну раду очолювали: О. Фаріон, Ю. Городиловський, В. Маркус, А. Гасцький, Е. Басюк, Олег Караван, Юрій Кузич. Члени парафії розпоршені по цілому метрополітальному Чикаго, тому вона знана як Собор св. Володимира і Ольги. Наділив її цим статусом Патріярх Йосиф.

В. Маркус

ВОЛОДИМИРА СВ. КН. УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КАТЕДРА в Нью-Йорку (St. Volodymyr Ukrainian Orthodox

Собор св. Володимира, Чикаго

Cathedral in New York) засн. 1926 в Нью-Йорку під опікою архієп. Іоанна Теодоровича. Першим настоятелем став о. М. Копачук. Наступними парохами були: о. Іванишин (1927-35), Л. Весоловський (до 1968), І. Данилевич (до 1975), В. Базилевський (до 1996), з 1997 – Роман Тарнавський, 2003 – Іван Лищик. Першим гол. катедральної парафії був М. Самборський. Ново-прибрану будівлю катедрі на 82 вул. на Мангаттані 1960 було посвячено та ітронізовано владику архієп. Метислава (Скрипника), наступниками якого стали архієп. Марко (Гундяк, 1971-85) та архієп. Антоній (Щерба, 1985-). У катедрі 1950 відбувся перший Надзвич. Собор УАПЦ. При катедрі існували суботня та недільна школи (1926-85), братство, сестрицтво, хор, що його довголітнім дир. був В. Завітневич. У 1930-их – театр. гурток "Промінь". На час заснування катедрі налічувалося 38 чл., 1958 – 900 чл., 1988 – 180 чл. До катедрі належать каплиці: св. Петра і Павла в Кергонксоні, Н.Й. і каплиця св. Володимира в Нью-Брайсвіку, Н.Дж.

І.С.

ВОЛОДИМИРА СВ. КН. УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ КАТЕДРАЛЬНИЙ СОБОР в Чикаго (St. Volodymyr Ukrainian Orthodox Cathedral in Chicago) Зав'язком парафії була Укр. Нар. Церква, організована групою гр.-католиків через конфлікт з парохом церкви св. Миколая, які 1916 заснували парафію під покровом св. Тройці на вул. Ірі в Чикаго. Парафія 1946 набула від нім. лютеранської громади церкву з будинками і городом, змінила назву на св. кн. Володимира. Першим настоятелем був о. протоієрей О. Мицик (1946-51). Його заходами обновлено церкву внутрішньо і зовнішньо. 1949 було засновано недільну школу для дітей, а з 1950 українознавчу школу, спершу з 8-, а пізніше з 10-літнім навчанням. Після нього настоятелем був о. протопресвітер Ф. Білецький (1951-85), завдяки якому громада вірних з гр.-кат. парафії св. Володимира і Ольги п'ять років користувалась приміщенням В.С.К.У.П.К.С. аж до часу побудови власного храму. Після нього настоятелями були С. Женчук і Панкратій Дубас. При парафії існує хор "Боян", сестрицтво св. кн. Ольги і братство св. Володимира, з 1950 тижнева радіо-програма. Настоятелями собору були: архієп. Іоан (Теодорович), єп. Олександр (Новицький), митр. Метислав (Скрипник), митр. Константин (Баган), та від 1997 архієп. Всеволод (Коломийців-Майданський).

М. С.

ВОЛОДИМИРА СВ. ПРАВОСЛАВНА МИТРОПОЛИЧА КАТЕДРА у Філадельфії (St. Vladimir Ukrainian Orthodox Cathedral in Philadelphia), засн. 1925 під назвою св. Первозваного Апостола Андрія. Назву змінено 1927 на св. Володимира, 1928 стала катедральним осідком митр. І. Теодоровича, 1930 парафія придбала власне приміщення на вул. Джерментави та Беркс, де також приміщувалися друкарня "Дніпро" і Духовна Семінарія; 1966 катедрі було перенесено на Норт 5-ту вул. Першим настоя-

телем був о. Іван Лямпарт. При парафії існує хор ім. О. Кошиця, Сестрицтво Пречистої Богородиці, стар. і мол. відділ Укр. Правос. Ліги, відділи рел. освіти та біблійного навчання. Парафія начислювала 310 чл. (2001).

Д.М.

Митрополіча Катедрa св. Володимира, Філядельфія

ВОЛОДИМИРА С В. **УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КАТЕДРА** в Клівленді/Пармі (St. Volodymyr Ukrainian Orthodox Cathedral – Cleveland-Parma). Парафія засн. 1924 із 40 чл., 1997 – 900 чл. Церкву збудовано 1933, а новий храм на передмісті Парма збудовано 1967. Триярусний іконостас у бароковому стилі, за мистецьким проєктом С. Макаренка та Н. Сомко, виконав різьбар Д. Когутич. Для відзначення тисячоліття Хрещення України, над входом до катедрі вставлено монументальну мозаїку Хрещення Руси-України. Перед храмом 1993 споруджено пам'ятник жертвам голодомору. Парафія стала катедральним храмом 1997, предстоятель митр. Константин (Баган). При парафії існують Сестрицтво кн. Ольги, Сестрицтво св. Анни, Братство св. Володимира, стар. і мол. відділи Укр. Правос. Ліги, клуб сеньйорів, Школа Українознавства ім. Т. Шевченка, Школа Нар. Танців, Школа Бандури ім. Г. Китастого та ін. Настоятелями були: Г.

Хомицький (1924-30), Михайло Запаринюк (1932-39), П. Білон (1939-45), Дмитро Лешишин (1944-50), Антон Берик (1950-56), С. Галик-Голутяк (1956-60), С. Ганкевич (1960-87), І. Наконечний (1987-).

Д.М.

ВОЛОК Фред (Fred Wolock), осв. і гром. діяч; н. 8.3.1926 у Вітінсвіллі (Whitinsville), Масс. Служив при морській флотії США (1944-46), студював у Голі Кросс (Holy Cross) Коледжі, Масс., закінчив Кат. Ун-т Америки (1949, мгр. математики), захистив д-рат з математичної статистики у Політехн. Ін-ті Вірджинії (1964). Викладав у Бостонському Коледжі (1964-65). З 1965 – проф. Ун-ту Савтістерн Масс. (Southeastern Massachussets), дорадник комісії у US Public Health Service з питань занечиснення повітря. Співатор щорічника *Annals of Mathematical Statistics*.

ВОЛОСЕНКО Павло (Pavlo Volosenko), інж., гром. діяч і журналіст; н. 1876 у с. Тисмениця Товмацького пов., Гал., п. 27.4.1958 у м. Флашінг (Flushing), Н.Й. Навчався на механічному відділі Львів. Політехніки, доповнив студії у Відні та Цюріху. Був діяльним чл. Укр. Радикальної Партії, очолював її пресовий орган "Гром-голос". 1909-19 мешкав у Харкові, де заснував власне санітарне підприємство, присєднався до "Основи" й "Просвіти", активно розбудовував укр. гром. орг-ції на Слобожанщині. Під час I світ. війни був депортований рос. владою до Казані, 1918 обійняв відповідальну посаду в мін-ві шляхів УНР. З 1922 очолив Укр. Т-во Інж. у Львові, викладав у Таємному Ун-ті. Після 2 світ. війни емігрував до США, де написав низку мемуарів.

І.С.

"ВОЛОСОЖАР – ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ПОПУЛЯРНИЙ АЛЬМАНАХ" (Volosozhar), видавцем і ред. був І. Манило. Кн. I появилася 1957, мала 88 с. Місце

вид. – Нью-Йорк-Філядельфія. На титульній с. подано: "Об'єднання укр. письм. 'Волосожар'" і зазначено, що альманах редагувала колегія. Вип. 2-14 (1958-70) мали від 4 до 16 с. кожний, часом з ілюстраціями. Адреса ред. спочатку була у Філядельфії, потім у Вайнленді (Vineland), Н.Дж., а вкінці у Мілвілі (Millville), Н.Дж. Останнє число альманаху вийшло 1972. "В" друкував передусім вірші, байки, епіграми та ст. самого І. Манила, рецензії, зокрема й негативні, на його твори, уривки з приватних листів і кололітературну полеміку. Крім І. Манила (також псевд. І. Дніпряк), у "В" друкувалися М. Щербак, Ф. Мелешко, Василь Онуфрієнко, Ю. Буряківець, М. Ситник, В. Русальський, О. Рань, Н. Щербина, П. Карпенко-Криниця, В. Ворскло, Л. Пилипенко, Михайло Лавреико та ін. "В" час до часу передруковував з інших вид. уривки з літ. творів.

М.Т.

ВОЛОШИН Богдан (Bohdan Voloshyn), кат. свящ.-крилошанин; н. 19.5.1914 в с. Грушка Товмацького пов., Гал., п. 14.11.1985 у Стемфорді, Конн. Закінчив гімназію в Хусті на Закарпатті, теологічні студії (1933-38) – у Римі, захистив д-рат з богослов'я (1940), 1939 був висвячений; повернувшись до Хуста, очолив там парафію. Редагував підпільний націоналістичний часопис "Іскра", 1941 був ув'язнений у угор. концтаборі, а 1942 засуджений за приналежність до ОУН, 1944 потрапив до більш. в'язниці, з якої втік до Італ. Здобув д-рат з бібліотекарства у Ватиканській книгозбірні (1946). Того ж року прибув до США. Був парохом церкви св. Миколая у Вотервліті (Watervliet), Н.Й. (1949-79) і церкви св. Трійці у Кергонксоні (Kerhonkson), Н.Й. (1979-85).

І.С.

ВОЛОШИН Євген (Eugene Woloshyn), інж.-металюрг; н. 1.4.1917 в м-ку Арнольд (Arnold), Пен. Закінчив Коледж Тіля (Thiel College) в Грінвіллі (Greenville),

Пен. Активний в укр. орг-ціях. 1949-50 – гол. Ліги Укр. Молоді Півн. Америки та гол. Т-ва Укр. Професіоналістів (1951-52), гол. Фондації Укр. Спадщини Півн. Америки (1987-99), през. Укр. Асоціації Сеньйорів при УНС (1985-96). Займав відповідальні посади в амер. металургійних фірмах, автор праць у проф. журн.

ВОЛОШИН Юрій (George Woloshyn), адвокат, фінансист, гром. діяч; н. 15.10.1943 в с. Купновичі пов. Рудки. Гал. До США прибув після 2 світ. війни. Студіював книговодство в Ун-ті Джорджа Вашингтона, ступінь мгра (MBA) здобув 1972 у Varuch Graduate School of Business, правничі студії закінчив у Фордгамському (Fordham) Ун-ті (1974). Служив при амер. війську (1969-71), опісля у військ. резерві як капітан 3 рангу морського війська (Lieutenant Commander of U.S. Navy). В адміністрації през. Регана В. очолював Директорат Нац. Готовості (National Preparedness Directorate), дир. Бюро Управління Персоналу США (U.S. Office of Personnel Management), през. компанії BDX. Засн. і гол. Укр. Клубу Фордгамського Ун-ту (1963-65), чл. ООЧСУ, з 1988 – лицар військ. Ордену Господнього Храму Єрусалима (Military Order of the Temple of Jerusalem) засн. 1118.

Д.М.

"ВОЛОШКИ" ("Voloshky" – Cornflowers), танц. ансамбль, засн. 1972 і школа танцю у Філядельфії, засновник Зоя Гравур-Корсун, понад 30 танцюристів і 70 учнів у початкових, сер. і завансованих класах, член Філядельфійського Твнц. Союзу та Укр. Осв.-Культ. Центру. Успішні виступи перед укр. та іншонац. публікою в різних м. і шт. Америки й Кан. та в престижних залах, напр. Центри Лінкольна і Кеннеді та в ун-тах. Мист. керівник Андрій Пап. Ансамбль влаштовує літні курси в Лігайтоні (Leighton), Пен., запрошує відомих солістів-танцюристів з України.

ВОЛОЩАК Гейл (Gayle E. Woloschak), молекулярний біолог-дослідник, гром. діячка; н. 4.6.1955 в Шароні (Sharon), Пен. Здобула бакалярат з біології 1976 у Стейтовому Ун-ті Йонгстовну (Youngstown State), д-рат з мікробіології у Мед. Коледжі Ог. (Medical College of Ohio) в Толедо (1980). Працювала дослідником у Клініці Майа (Mayo) (1976-87), з 1987 – у Нац. Лябораторії Аргон, з 2002 – проф. Мед. Школи у відділі радіології в Ун-ті Нортвестерн (Northwestern) у Чикаго, де займалася дослідженнями в ділянці генетики. Автор понад сотні ст. у наук. журн., перев. з імунології, доповідала на міжнар. конференціях. В. активна в парафії св. Петра і Павла УПЦ в Пейлос Парку (Palos Park), Ілл., та правос. орг-ціях. Очолювала нац. управу Ліги Правос. Українців, чл. Митр. Ради УПЦ США, автор книжок *Challenge Questions on Orthodoxy for Students* (1994), *Beauty and Unity in Creation* (1996), ст. на рел. теми.

Д.М.

ВОЛЧУК Роман (Roman Wolchuk), інж.-будівельник, гром. діяч; н. 22.2.1922 у м. Ланьцут (Łańcut), Поль. Студіював у Львові, Відні, закінчив Політехніку в Граці, Австр., дипломом інж. (1946). У США з 1949. З 1959 працював будівничим дорадником у Нью-Йорку, де заснував власну компанію "Wolchuk & Maubaurl" (1963-82). За його проєктами споруджено залізничний міст на р. Арканзас, Оклагома, перший у світі міст з ортотропної сталі Шемплейн (Champlain) у Монтреалі, перебудовано міст Б. Франкліна у Філядельфії та міст Тріборо (Triborough) у Нью-Йорку, міст Голден Гейт (Golden Gate) в Сан-Франсиско та ін. В. має міжнар. авторитет у ділянці сталевих мостів з ортотропними поверхнями. Автор підручника *Design Manual for Orthotropic Steel Plate Desk Bridges* (1963) та праці *Proposed Design Specifications for Steel Box Girder Bridges* (1980), виконаної на замовлення Фед. адміністрації

шляхів США. Гол. ТУІА (1955-56), ред. "Вістей Укр. Інженерів" (1950-60), відповідальний за сталевобетонуву конструкцію будинку УНС у Нью-Джерзі. Іноземний чл. Спільн. Цивільних Инж. України та Академії Будівництва України (1996), багатьох проф. орг-цій. Првцює над розвитком клітинчастих алюмінієвих мостових плит, співвласник патенту в цій ділянці, лавреат кількох золотих медалей за найкращий інженерний проєкт. Д.чл. НТШ (1988). Автор книжок "Спомини з передвоєнного Львова та воєнного Відня" (2002) і "Спомини з повосної Австр. і Нім." (2004).

І. Старовойт

ВОЛЯНИК Степан (Stephan Volianyk [Wolanyk]), адвокат, бібліотекар, гром. діяч; н. 8.1.1908 в с. Конюшків Брідського пов., Гал. Гімназію закінчив у Станиславові,

ступінь мгра права одержав в Ягайлонському Ун-ті в Кракові (1933), ступінь мгра бібліотечних наук у Кейс Вестерн Резерв Ун-ті (Case Western Reserve) у

Клівленді (1959), д-р філософії в УВУ в Мюнхені (1978). На еміграції з 1933 в Нім., 1959-77 викладав рос. мову в Коледжі Балдвін-Валлес (Baldwin-Walace) у м. Берія, Ог. 1960-88 учитель та 2 рр. дир. Рідної Школи в Клівленді, засн. і 1961-63 гол. Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки, 1966-69 гол. Укр. Злучених Орг-цій Клівленду, гол. Клубу Сеньйорів при Катедрі св. Йосафата в Пармі, Ог., інспектор шкіл Шкільної Ради УККА, очолював місцевий комітет Фонду Катедри Українознавства Гарвардського Ун-ту. Автор книжки "Берестейський договір 1918" (1989), багатьох ст. в укр. пресі та журн. Відзначений як "Українець Року" (1969 та 1988).

Д.М.

ВОЛЯНСЬКА Богданна (Bohdanna Volianska {Donna Wolansky}), дочка Олега й Людмили В., дириг. хорів; н. 6.1.1948 в м. Райне (Rheine), Нім. Муз. освіту здобула в Ун-ті Гофстри (Hofstra) в Гільстеді (Hillstead), Н.Й. (бакаляр, 1971) та в Гантер (Hunter) Коледжі при Міськ. Ун-ті в Нью-Йорку (mgr, 1976). У США з 1950. Викладач і дириг. хору в Академії св. Юра (Нью-Йорк). Засн. (1972) і постійний дириг. вокального ансамблю "Промінь" (Нью-Йорк), для якого підготувала низку обробок. Із цим камерним хором записала обробки М. Леонтовича та Є. Козака (1984), в яких винятково проникла в сутність акапельного стилю цих композиторів. Працюючи комп'ютерним аналітиком, здобула ще ступінь мгра торговельної адміністрації (МВА) у Нью-Йоркському Ун-ті. Хормайстер постановки опери "Ярослав Мудрий" І. Соневицького (1988). Живе б. Нью-Йорку, працює в проводі Укр. Муз. Ін-ту Америки. Автор творів для бандури, гітари, обробок укр. нар. пісень для хору, ст. на муз. теми.

Р.С., мол.

ВОЛЯНСЬКА Галина (Halyna Volianska {Wolansky}), з роду Витвицька, співачка-драм. сопрано, гром. діячка; н. 7.2.1894 у с. Гаврилівка Надвірнянського пов., Гал., п. 19.12.1963 у м. Тілс (Thiels), Н.Й. Закінчила учительську семінарію в Коломиї. Була солісткою хору "Боян" у Перемишлі (1916-39), співала під батутю Богдана Вахнянина, Станіслава Людкевича. Відвідувала лекції у Муз. Ін-ті в Перемишлі (1923-26), де стала чл.-засн. осередку Союзу Українок, 1930-39 працювала в читальні "Просвіти". На поч. 2 світ. війни виїхала до Познаня, Поль., виступала в театрі Михайла Гавриленка, зорганізувала хор, вчила в укр. школі. Виїхала до Нім. 1944, до 1950 перебувала у таборі Райне (Rheine) у Вестфалії, була гол. Об'єднання Укр. Жінок, співала в хорі та виконувала провідні партії у театрі "Ренесанс" (Катерина,

Наталка Полтавка). У США з 1950, мешкала в шт. Н.Й., переїхала до Монтреалю, Кан., де належала до хору "Україна" і вела драм. гурток.

І.С.

ВОЛЯНСЬКА Людмила (Ludmyla Volianska {Wolansky}), з роду Шара, дружина Олега В., письм., журналістка, гром. діячка, співачка; н. 6.5.1922 в с. Вереміївка на Полтавщині, п. 22.6.2001 в Кергонсоні (Kerhonkson), Н.Й., похована на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу. Під час війни студіювала в Київ. Політехніці, співу вчилася в Київ. (1940-42) та Берлінській консерваторіях (1942-44), після війни — на відділі журналістики в УТГІ в Мюнхені, математики — у Стейтовому Ун-ті Нью-Йорку (1970-73). На еміграції з 1942 а Нім., з 1950 — у США.

У таборі ДП у Нім. була чл. театру "Ренесанс" під керівництвом Григорія Манька-Ярошевича. Працювала в ред. журн. "Дозвілля" (Нім., 1942-44), "Укр. Доброволець" та "За Україну" (Берлін, 1944-45). З 1973 чл. ред. "Свобода". Автор багатьох ст. та есеїв, активна в СУА.

Д.М.

ВОЛЯНСЬКА Марія Мирослава (Maria Myroslava Volianska), з роду Мандзій, оперна і концертна співачка (лірично-кольоратурне сопрано); н. 30.12.1957 в Нью-Йорку. Бакалярат із Коледжу Гантер (Hunter) (Н.Й., кляса Рассела Оберліна), де здобула нагороду "Ладо Вокал", продовжувала студії у Парижі в Ecole Normale de Musique та в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку, (диплом 1990). Виступала в операх у театрах Н.Й. та Н.Дж. (1987-93); в її репертуарі твори Пирселла, Брамса, Вольфа, Фауре, Турне, а теж романси М. Лисенка, С. Людкевича, Л. Дичка. В. — чл.

Хорового Т-ва "Гармоніюм" у пов. Морріс (Morris), Н.Дж. та укр. камерного хору "Промінь" (Нью-Йорк). В. — вчителька франц. та еспанської мов у New Providence High School (Н.Дж.), здобула ступінь мгра з еспанської мови (педагогіка) в Ратгерс (Rutgers) Ун-ті (Н.Дж.).

Р. С., мол.

ВОЛЯНСЬКИЙ Іван (Ivan Voliansky {Wolansky}), перший укр. гр.-кат. свящ. у США, н. 2.7.1857 в с. Яблунів Гусятинського пов., Гал., п. 1.8.1926 в с. Дичків Тернопільського пов. Закінчив Тернопільську Гімназію 1875, де був чл. тасмного т-ва "Громада".

Навчався у Відні в Духовній Семінарії та рівночасно у Віденському Ун-ті брав курси математики, сврейської, халдейської та арабських мов. Окрім слов.

мов, греки та латини, В. володів нім., фран. англ. та португальською мовами. Теологічні студії закінчив у Львові 1880 і того ж р. був висвячений. Працював на парафіях у Городку, Крилосі, Настасові, Луці та Яблоневі. На прохання укр. імігрантів в Америці, митр. С. Сембратович з-посеред небагатьох охочих вибрав В. на місійну працю до США, куди В. з дружиною Павліною приїхав у грудні 1884.

З перших днів свого прибуття В. мав конфлікти з римо-кат. ієрархією, гол. заради свого подружнього стану. Незважаючи на те, В. з ентузіазмом і з візією почав організувати укр. громади імігрантів. Перша з них на амер. континенті постала в Шенандоа, де 22.12.1884 В. відправив першу гр.-кат. Службу Божу. У січні 1885 там також постала парафія св.Михайла, церк. братство св. Мнколая, яке відіграло світську ролу допомогового т-ва, перша гр.-кат. церква, яка збереглася досі (2005),

збудована 1886, а також перший цвинтар, на який привозили ховати людей і з ін., часто віддалених місцевостей. В. відвідував різні осередки, не тільки в с.а., а й у сер. штатах, де були укр. імігранти. Під його впливом постали парафії та братства в Кінгстоні, Вількс-Беррі, Олифанті, Фріленді, Мейфілді, Гейзельтоні, Шамокіні, Джерзі-Ситі. Остання яку він заснував – церква св. Марії в Міннеаполісі (1889), була першою, що під пастирюванням О. Тота перейшла до РПЦ. В. 1886 почав видавати газету *”Америка”.

В. побачив, що для праці серед численних укр. імігрантів у США потрібно більше свящ. та світських культ. діячів. На його прохання 1887 прибули свящ. Зенон Ляхович, який помер того ж р., студент В. Сіменович, 1888 – свящ. К. Андрухович та дяк Степан Гапій, 1889 – лікар Петро Ясінський. Почалася сусп.-культ. праця. В. багато допомагала дружина. Поставали хори, оркестри, театральні гуртки, читальні, школи. У Шеяноа 1887 В. засн. спілку ”Нар. торгівля”, на зразок львівської, з філіялами крамничі в Олифанті, Плимуті та в Гейзельтоні, прибуток з яких ішов на церковні та культ. гром. цілі. Після від’їзду В. 1889 вони занепали.

Відношення В. до амер. довкілля було позитивним, по мимо церк. конфлікту. Знаючи англ. мову, В. міг спілкуватися з американцями, а також читав пресу, був добре ознайомлений з поточними подіями у США. Він правдоподібно був першим амер. кат. свящ., який відкрито став на боці робітничих спілок, підтримував робітничі домагання та страйки, щоб поліпшити умови праці, підвишити платню. В. говорив про це в церкві й писав на сторінках ”Америки”. Репортажі про В. у місцевій амер. пресі представляють його як людину ”в чужому краї, без будь-якої підтримки від ін., тільки своєю незламною волею, інтелігенцією і рішучістю...домагає своїм вірним славити Бога згідно зі своїми традиціями та обрядом... о. Волянський, як праців-

ник, немає собі рівних” (Shenandoah Herald, 30.5.1887). Своєю місією він вважав допомогти імігрантам інтегруватися в амер. суспільство і рівночасно зберегти свідомість свого походження, свою мову та віру.

Під тиском римо-кат. ієрархії, яка була проти присутності жонатих кат. свящ., 1889 В. відкликали до Гал. Того року до США приїхав перший закарп. свящ. О. Дзюбай; два роки пізніше вже було 16 гр-кат. свящ. з Угор. і 3 з Гал. Закарп. свящ. відрізнялися від В. під оглядом нац. свідомости та відданости. Без харизматичного, енергійного провідника, почини В. занепадали. Митр. Сембратович 1890 вислав В. до США полагодити справи, гол. з К. Андруховичем, на якого вірні скаржилися стосовно фін. негараздів, та з яким В. не міг дійти до злагоди і за кілька місяців виїхав назад до Гал.

Коли почалася укр. еміграція до Бразилії, туди 1896 вислали В., щоб вивчити умови праці імігрантів. З огляду на складні обставини, В. не радив туди емігрувати; це вплинуло на збільшення еміграції до Кан. та США. Того ж року там померла з тропічної гарячки його дружина, і В. повернувся до Гал. Був парохом в Острівці б. Теревовлі, проводив місійну працю на Холмщині, був інтернований поляками в Модліні, з 1919 працював парохом у Дичкові, де і помер.

В. був унікальною і ключовою особою в історії розвитку укр. громади в США. Те, що він був свідомим українцем, який спілкувався з І. Франком, Н. Кобринською, М. Драгомановим, поділяв їхні погляди, був харизматичним і добрим орг., сприяло започаткуванню процесу нац. усвідомлення серед укр. імігрантів. Він заклав основи гром. і церк. орг-цій, які в основному залишилися до сьогодні.

Й. Кравченко, Д. Маркусь

ВОЛЯНСЬКИЙ Ігор П. ((Ihor) Paul Wolansky), викладач, сценарист, фільмар-оператор, режисер, монтажник, ; н. 20.12.1955 в м. Огденсбург (Ogdensburg), Н.Й.

Бакаляр (1977) та mgr кіномистецтва (1983) у Школі Мистецтв Колумбійського Ун-ту (Нью-Йорк). З 1979 набував досвіду в кіно-та відеопродукції у всіх її фазах. Одночасно працював інструктором (згодом викладачем) кінематографії, відео, консультантом студентів цих дисциплін (Школа Фільму Колумбійського Ун-ту). З 1980 – творець бл. 30 відео-проектів, як сценарист, режисер, монтажник (Колумбійський Ун-т, згодом Голлівуд). Співрежисер повнометражних кольорових ігрових (т.зв. ”художніх”) фільмів: ”Just Married” (”Щойно побрались”, 1986), ”Deadly Obsession”; співсценарист фільму ”Смертельна одержимість”, 1988; співсценарист, співрежисер, співмонтажист фільму ”The Monkey’s Paw” (”Мавпяча лапа”, 1982). Фільми ”Щойно побрались” і ”Мавпяча лапа” брали участь у кінофестивалях США та Італії, а ”Лапа” вийшла на телеекрани Півн. та Півд. Америки, Англії та Голл. В. – секр.-архівіст *Голлівудської групи ”Тризуб”. З 1990-их працює викладачем кінематографії в Ун-ті Півд. Каліф. (Southern California).

Р. Савицький, мол.

ВОЛЯНСЬКИЙ Олег (Oleh Voliansky {Wolansky}), лікар-психіатр, дириг. хорів, гром. діяч; н. 15.4.1914 в Коломиї, п. 9.3.2004 в Кергонксоні

(Kerhonkson), Н.Й., похований на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу. Гімназію закінчив 1931 в Перемишлі, медицину – у Познанському Ун-ті (1939), а 1943 у Берлін-

ському Ун-ті нострифікував лік. диплом. Після 2 світ. війни працював лікарем міжнар. орг-ції ІРО у таборах ДП брит. зони в Нім. До США емігрував з родиною 1950, працював у психіатричних лікарнях шт. Н.Й. Був дир. психіатричної лікарні у Мелвілл (Melville), Н.Й.

(1968-70), кер. центру розвитку у Лечворті (Letchworth), Н.Й. (1970-80). Належить до багатьох амер. проф. орг-цій, гол. УЛТПА (1971-73), референт зовн. зв'язків СФУЛТ (1978-90), автор ст. на психіатричні та гром. теми. Любитель музики, у Берліні зорганізував укр. студентський ансамбль "Ревелерси" з програмою легкої музики, у США – церк. хор у м. Спрінг-Веллі (Spring Valley), Н.Й., у Кергонксої з 1980 диригував хором "Золотий Гомін". Автор курінної пісні (слова і муз.) пласт. куреня "Дубова кора", та декількох пісень, які присвячені Перемишлю. Д.чл. НТШ і УВАН.

І. Старовойт, Р. Савицький, мол.

ВОЛЯНСЬКИЙ Яків (Yakiv Voliansky {Jacob Wolansky}), підпоручник УПА, гром. діяч; н. 15.3.1896 в с. Білич Старосамбірського пов., Гал., п. 18.8.1995 у Тусоні (Tucson), Аріз. Був покликаний до австр. армії 1915. Потрапив у рос. полон, 1918 повернувся в Україну, служив у 1 курені старосамбірської групи УГА, 1919 інтернований у Чехо-Слов. З паспортом ЗУНР 1920 виїхав з Праги до Клівленду, США. Став гол. парафіяльної ради св. Володимира 1924, 1928 – керівником школи при ній. Заснував гурток ветеранів УГА, ініціатор і перший гол. Укр. Злучених Орг-цій Клівленду (1928-32). 1972 виїхав до м. Тусон.

І.С.

ВОЛЯНЮК Юліян (Julian Volianiuk), графік, різьбар; н. 16.4.1912 в Делятині Надвірнянського пов., Гал., п. 12.12.1975 в Лорейн (Lorain), Ог. Гімназію закінчив у Станиславові, мист. студії в Познані, Поль. а опісля продовжував у Мист.-Пром. Школі у Львові в М. Бутовича. Влітку 1943 вступив до Дивізії "Галичина". У повоєнній Нім. відкрив власну мист. студію в м. Розей в Баварії. Вперше брав участь у виставці в Мюнхені 1947. До США емігрував 1952, поселився в Лорейні. Займався графікою, прокстував недержавні

поштові марки, обгортки книжок, обкладинки грамофонних платівок, а також іконографією, різьбленням іконостасів та тетраподів. Під керівництвом С. Гординського розмалював внутрішнє оздоблення катедри св. Володимира і Ольги у Вінніпегу, Кан.

Б.Т.

ВОРОБЕЛЬ Роза (Rose Worobel), інж.-аеродинаміст; н. 10.7.1920 у Гартфорді, Конн. Закінчила Коледж Бейтса (Bates) дипломом бакалавра (1942) та Rensselaer Polytechnic Institute Graduate Center дипломом мгра (1959). Працювала в ділянці заг. авіації. Має кілька визначних розробок, опублікованих у NASA Report, зокрема: "Computer Program User's Manual for Advanced General Aviation Propeller Study" (1972); "Q-Fan™ for General Aviation", (1973). Активна у проф. жін. орг-ціях. З 1970 очолює Т-во жінок-інж. (Society of Women Engineers), відділ у Конн. Належала до управи World Affairs Council (1965-70) і стейтрової Ради телевізії і радіо (1980-83). Чл. СУА.

І.С.

ВОРОБЕЦЬ Тома (Toma Worobec), лікар-практик, науковець у галузі туберкульозу і гігієни, гром. та червонохресний діяч; н. 1.7.1899 в м-ку Перемишляни, Гал., п.

16.2.1986 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобув у Перемишлі, а матуру склав 1921 у Відні. Брав участь у визвольних змаганнях у лавах УГА (1918-21). Мед. студії розпочав в Укр. Тасмному Ун-ті у Львові, закінчив у Карловому Ун-ті в Празі 1928. Нострифікував лік. диплом у Поль., відкрив приватну практику в Теревовлі, Гал., де був співзасн. і гол. Укр. Гігієнічного Т-

ва. Працював наук. співроб. львів. філії Укр. Туберкульозного Ін-ту в Києві (1940-41) та керівником протитуберкульозної клініки і лектором Мед. Ін-ту у Львові. Від 1941 очолював Укр. Червоний Хрест у Львові, а 1945-48 був гол. Укр. Червоного Хреста (згодом Укр. Санітарно-Харитативної Служби) у Мюнхені. Переселився до США 1949, працював лікарем у санаторії індіанського резервації у Сноуні (Snownee), Оклахома, а в 1954-77 завідував відділом легеневих хворіб при ветеранській лікарні в Давней (Downey), Ілл. Д.чл. НТШ і почесний чл. УЛТПА; написав понад 20 наук. праць з галузі туберкульозу і легеневих недуг, опублікованих здебільшого в "Лік. Віснику" та амер. проф. журналах.

П. Пундій

ВОРОНИН Олександр (Alexander Voronin {Varavva}), син письм. О. Варавви, ред., богослов, видавець, гром. діяч; н. 27.12.1926 в Харкові. Виїхав з України 1944, в Нім. 1945-50. У США з 1950. Сер. освіту закінчив у повоснній Нім., вступив до Богословської Академії УАПЦ у Мюнхені, де здобув ступінь мгра (1954). Працював у радіостанції "Голосу Америки" на посаді старшого ред. (1971-89). Провадив щотижневу передачу "З літопису Укр. Правос. Церкви" на радіо "Свобода" (1989-92). Був гол. ред. та автором щотижневої радіопрограми "Голос УАПЦ", яку спонсорувала УПЦ США (1989-90). Засн. 1989 вид-во правос. рел. літературн "Воскресіння". Гол. ред. "Благовісника відродження Укр. Автокефальної Правос. Церкви" (1991-92). Автор книжки "Автокефалія Укр. Правос. Церкви" (1990), "Іст. Шлях УАПЦ" (1992), співавтор т. І "Мартирології Укр. Правос. Церкви" та численних ст. на рел. та церк.-іст. теми. Також писав під псевдонімом Зоя Вишгородська для дітей казки ("Квітка на камені", "Ведмедикове свято" та ін.), п'єсу "Пригоди Різдвяної зірки".

Д.М.

ВОРОНКА Зірка (Zirka Voronka), з роду Качмар, дружина Романа В., педагог, гром. діячка; н. 1.9.1940 в Кракові. У Ратгерському Ун-ті здобула ступінь бакалавра (1962) та мгра (1964). Спеціаліст навчання англ. як чужоземної мови, викладав в Повіт. Коледжі Пассаїку (Passaic County Community College). В Австр. 1943-48, у США з 1948, 1994-95 – в Україні. З 1992 веде курси англ. мови та курси методики викладання англ. мови для викладачів вищих навчальних закладів України, семінари та конференції під спонсорством УНС, Мін-ва. Освіти і Науки в Україні, Інформаційного Агентства США (USIA). Зорганізувала укр. філію міжнар. асоціації вчителів англ. мови (TESOL). Співавтор 12 підручників "Let's Start!" до прискореного навчання англ. мови для перших 3 рр. у початкових школах, яке видало Мін-во Освіти і Науки. Одержала 1991 звання почесного д-ра Київ. Політехн. Ун-ту, де 1990-93 провадила курси англ. мови, та почесну грамоту Мін-ва Освіти і Науки України 1996.

Д.М.

ВОРОНКА Роман (Roman Voronka), математик, гром. діяч; н. 12.1.1940 в м. Бучачі, Гал. У Нім. з 1944, у США з 1952, 1991-92 жив та викладав в Україні. В Инж. Коледжі Нью-арку (Newark College of Engineering) здобув з електричної інженерії ступінь бакалавра (1962) та мгра (1964), а в Нью-Йоркському Ун-ті з математики ступінь мгрв (1967) і д-рат (1974). З 1962 викладав у Нью-Джерзькому Ін-ті Технології, з 1977 – звич. проф., відзначений 1987 як викладач (VanHouten Excellence in Teaching Award). Активний у Пласті, гол. Т-ва Укр. Мови у США

(1985-95), заст. гол. Фонду Допомоги Дітям Чорнобиля (1990-94), Фонду Руху (1990-92), Координаційного Комітету Допомоги Україні ККДУ - (1992-2001), гол. Т-ва Самопоміч у Ньюарку (1995-2001), гол. стипендійної комісії НТШ-Америци (2000-01). Допоміг ввезти 260 комп'ютерних систем для сер. шкіл України. З рамени ККДУ займався вид. понад 2.5 млн підручників для шкіл України. Серед нагород В. – почесний д-рат Київ. Політехн. Ун-ту (1991), звання Заслуженого Діяча Науки і Техніки України (надав през. Л. Кравчук), лауреат премії "Дружба" (1995), за заслуги перед єврейською громадою прийнятий як чл. Львів. Т-ва Шолом Алейхема (1990). Автор проф. ст., "Англо-укр. математичного словника" із 10 000 термінів (1993).

Д. Маркусь

ВОРОНЯК Олександр (Alexander Woroniak), економіст- фінансист, освіт. діяч; н. 27.2.1918 у Львові, п. 21.2.1995 у Вашингтоні, Д.К. Закінчив право в Ун-ті Яна Казимира у Львові (1939), до 1942 працював регіональним дир. ІРО та УНРРА в Баварії, Нім. У США з 1950. Захистив диплом мгра (1953) і закінчив д-рську програму з економіки (1955-58) у Колумбійському Ун-ті. Викладав у Кат. Ун-ті Америки (1958-95), з 1971 – на посаді проф., 1974-88 очолював відділ економіки й бізнесу. В. спеціалізувався у порівняльній аналізі екон. систем СРСР та Сх. Європи. Досліджував ефективність пересаджування технологій. Працював дорадником амер. уряду і приватних орг-цій. Був чл. багатьох проф. орг-цій. Д.чл. УВАН (з 1988). За видатні заслуги у розвитку Кат. Ун-ту Америки нагороджений медаллю Бенераменті (Veneramentí medal).

І.С.

ВОРОХ Степан (Stepan Woroch), дентист, гром. діяч; н. 6.1.1921 в с. Кривеньке, пов. Копичинці, Гал., п. 2.1.2002 в Мейплвуді (Maplewood),

Н.Дж. Сер. школу закінчив у Чорткові 1942. Мед студії розпочав у Львові. В. з 1937 чл. ОУН, був ув'язнений поляками 1939, опісля німцями. Студії закінчив д-ратом в Ун-ті Людвіга-Максиміліяна в Мюнхені 1949. Того ж року емігрував до США, де 1956 нострифікував свій диплом у Дентистичному Коледжі Нью-Йоркського Ун-ту. Служив у ранзі капітана в Дентистичному Корпусі Першої Амер. Армії 1957-60. Гол. відділу УЛТПА Метрополії Нью-Йорку (1966-68) та був представником т-ва в УККА 1966, у СКВУ 1967, а від

1977 також і СФУЛТу, гол. Конференції Центр. Укр. Академічних Проф. Т-в, гол. т-ва "Церква в Потребі" (1969-75). Активно підтримував та організовував фонди на різні укр. цілі: акцію

за Патріярхат УГКЦ, УКУ, ЕУ, НТШ Америки, відзначення Тисячоліття Хрещення України-Руси, Катедру Українознавства Гарвардського Ун-ту, Ін-т ім. В. Липинського, Укр. Музей в Нью-Йорку та ін. З проголошенням незалежності України, В., як чл. УНРади, а відтак уряду Держ. Центру УНР в екзилі для особливих доручень, провадив розмови і планування з М. Хоменком, секр. президента Л. Кравчука, про передання регалій і повновастей Держ. Центру УНР президентові України, яке відбулося в Києві 24-25.8.1992. У США В. очолив Фундацію Підтримки Дипломатичних Предствництва України та організував фонди на придбання примішень для дипломатичних установ України у Вашингтоні та Нью-Йорку.

Д. Маркусь

ВОРРЕН (Warren), м-ко в шт. Мічіген, нова частина з 1957 вел. Детройту на півн. сх. бл. оз. Сейнт

Клер (St. Clair). Нас. 138 тис. (2000), в т. ч. 2400 українців. Укр. кат. парафію св. Йосафата, яку створено 1961 (з 1958 була лише місійна станиця), провадять з 1964 оо. Василіяни (парохи С. Барнич, Н. Феціца, Константин Височанський, М. Стельмах), теперішню церкву збудовано 1966. У парафії було спочатку 200 родин, тепер (2003) – бл. 720 родин. Діють різні прицерк. орг-ції. До В. перенесено з Гемтремку в 1984 початкову укр. школу, в 1993 середню. Створено і збудовано ряд нових гром. будинків: Укр. Культ. Центр (1978), кредитні спілки "Самопоміч" (1978) і "Будучність" (1989), комплекс будинків для старших т. зв. "Укр. село" (1984), будинок СУА (1987), художню галерію "ЕКО" (1974), домівку Пласту (1973). У святкові дні на кожному другому будинку мвійорить укр. прапор. З 2002 діє почесне консульство України (Б. Федорак). Низка гром. і культ. орг-цій. Див. також *Детройт.

В.М.

ВОРРЕН Патриція (правдиве прізвище) див. *Килина Патриція* ~(*псевд.*)

ВОСКОБІЙНИК Михайло (Mykhailo Voskobiiuk), брат Олексія В., гром. діяч, історик, публіцист; н. 21.11.1918 у Миргороді на Полтавщині; п. 15.9.2001 в м. Корал-Спрінгс (Coral Springs), Фльор., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив іст. фак. Харківського Ун-ту 1941. Редагував протибольшевицькі газ. "Відродження" та "Миргородські вісті" (1942-43), 1947-48 студіював політ. науки в Гайдельберзькому Ун-ті, Нім. Був гол. ред. "Укр. вістей" у Новому Ульмі (1945-52). З 1957 у США. Студіював додатково

у Сіракузькому та Пенсильванському ун-тах, де 1972 здобув д-рат з історії. Викладав історію Сх. Європи у Центр. Стейтовому Ун-ті Коннектикату в Нью Брітені (1972-87). Брав активну участь в політ. житті укр. еміграції: чл. президії УНРади (1951-53), гол. її президії (1982-92), заст. ген. секретаря УРДП (1950-56), гол. УРДП (змінено назву УДРП в 1990) (1975-1995), потім її почесний гол. (1995-2000). Співзасн. об'єднання нерос. народів "Паризький блок". Д.чл. УВАН. Автор численних ст. на політ. теми.

І.С.

ВОСКОБІЙНИК Олексій (Alex {Woskob} Voskobiiuk), інж.-будівельник, гром. діяч, меценат, брат Михайла В., н. 13.3.1922 в м. Миргород Полтавської обл. Студіював у Харківському Електротехн. Технікумі та в УТП. З 1944 у Слов., з 1945 в Нім., з 1949 в Кан. (Торонто), з 1956 у США. Співвласник (з дружиною Галиною) будівельної і житлово-експлуатаційної компанії, телевізійної станції WTIE-TV у Стейт Коледжі (State College), Пен. Родина В. – меценати освітньо-наук. проєктів, найістотніші з яких здійснено в Пенсильванському Ун-ті (засн. катедри укр. студій, укр.-амер. катедри родини Воскобійників у Коледжі Сіль.-Госп. Наук та обмінної програми викладачів коледжу і Нац. Аграрного Ун-ту України); також пожертви на фонд Катедри Українознавства в Гарвардському Ун-ті, на розвиток укр. книгодання і преси в Кан., США й Україні, іменна фундація в УВАН. Засновники заводу елітного насіння кукурудзи "Маїс" у Черкасах. Автобіографічна книжка "Повість моїх літ" (1998). Чл. УРДП.

Орден "За заслуги" III ступеня. Почесний д-р Нац. Аграрного Ун-ту України.

В. Дудко

"ВОСКРЕСІННЯ" (Resurrection Press) вид-во духовно-рел. літератури, засноване О. Воронином та Любою Левицькою 1990 у Кенсінгтоні (Kensington), Мерил., щоб задовільнити потребу популярних катехитичних вид. для дітей і дорослих та досліджень історії укр. правос. церкви. Серед важливих вид. "В.": "Автокефалія Укр. Правос. Церкви" (1990); "Ідемо до першої сповіди і св. Причастя" (1991); Воронин О. "Іст. шлях УАПЦ" (1991); митр. Михайл "Поширений катехизис Правос. Церкви Христової" (1992); Крачківський М. "Священна історія Нового Заповіту" (1993); "Христос на землі" (1994); а також серія рел.-просвітницьких листків "Світло для світу". "В" розповсюджувало свої багатотисячні наклади коштом засн. і приватних жертводавців по всій Україні через Всеукр. Правос. Братство та індивідуальне листування.

І.С.

"ВОСТОК" (The East), тижневий орган закарп. допомогового братського т-ва *"Свобода" (1919-50), виходив у Перт-Амбою (Perth Amboy), Н.Дж. Ред. були Василь Іжак (1919-21), Іван Петах (1922-35) і Стефан Баницький. Виходив мішаною говіркою і лат. абеткою, ст. пророс. та проправос. орієнтації. Редакція "В." також видавала річний альманах-календар "Свободи" (1924-40).

ВОЯКОВСЬКИЙ Микола (Mykola Voiakovsky) гр.-кат. свящ, церк. діяч; н. 12.6.1899 в с. Богданівка Скалатського пов., Гал., п. 12.5.1972 у Брукліні (Brooklyn), Н.Й. Закінчив Тернопільську гімназію. З 1917 був у лавах УСС, матуру склав у Станіславові (1918). Старшина легіону УСС та УГА, нагороджений хрестом С. Петлюри. Закінчив

духовну семінарію у Львові (1920-24), висвячений 1925, був парохом у Скалаті, Оліссві, Страдчому, духовником таборів "Орлів". Митр. А. Шептицький 1939 вислав його до Відня, 1945 В. став наступником апостольського візита-тора для українців у Звх. Нім. о. П. Вергуна і виконував його обов'язки до 1949. Зорганізував духовну семінарію в Гіршбергу, Баварія, заснував рел. пресу, видав 14 пастирських послань. До США прибув 1949, де став парохом у Брукліні, пізніше у Боффало та Коговзі (Cohoes), Н.Й. Чл. управи Нью-Йоркського відділу Об'єднання бувших Вояків Українців Америки. Автор книжок: "Поклін Марії" (1960), "Шляхами наших прочан" (1965) і "Проповідей" (у 3 тт.).

I.S.

ВСЕВОЛОД, Архієпископ див. *Коломийців-Майданський Всеволод*

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ЄВАНГЕЛЬСЬКО-БАПТИСТСЬКЕ БРАТСТВО (All-Ukrainian Evangelical Baptist Fellowship), засн. 1949 в Торонто, Кан. Об'єднує баптистські церкви та їхні крайові об'єднання у США, Кан., Зах. Європі, Австралії, Півд. Америці (Аргентині, Бразилії і Парагваї), укр. місійно-біблійні т-ва США й Кан., місійні станиції в обох Америках; має щоденну радіо програму "Голос Євангелії в Україні" (1966-93), вид-во "Дорога Правди", Укр. Біблійну Оселю в Петерборо, Онтаріо, Кан., та видає місійний журн. "Післанець Правди" (ред. В. Домашовець). Серед відомих діячів В.Є.Б.Б.: пастори Л. Жабко-Потапович, Семен Нишик, З. Речун-Панько, Г. Домашовець, О. Гарбузюк. Гол. Б-тва були Петро Кіндрат (з Вінніпегу, Кан.)

та від 1972-90 – О. Гарбузюк, а тепер І. Ковальчук. Осідок Б-тва в передмісті Чикаго – Бервин, Ілл.

Д. М.

ВУД Наталі (Наташа), ур. Захаренко, за ін. джерелами Городенко, згодом змінене на Гурдін (Gurdin, Natalie Wood), ф і л ь м о в а актриса; н. 20.7.1938 у Сан-Франсиско, Каліф., п. 29.11.1981 у Каліф. Кар'єру почала в Голлівуді, виступила в понад 45 фільмах. Іменована тричі на нагороду Оскара у фільмах "Бунтівник без мети" ("Rebel without a Cause"-1955), "Розкіш на поляні" ("Splendor in the Grass"-1961), "Любов із правильним незнайомим" ("Love with the Proper Stranger"-1963). Виступала у "West Side Story" (1961), що отримав Оскара за фільм року. Одружена (з 1957) із актором Робертом Вагнером. Життя і ролі В. стали сюжетом документальних фільмів (1985-1996) та біографій. В. була щедрим жертводавцем на катедру Божої Матері РПЦ (Зарубіжної), яку 1960 збудував у Сан-Франсиско архієп. І. Максимович.

Р. С., мол.

ВУНСАКЕТ (Woonsocket), м. в пов. Провіденс (Providence) на півн. шт. Ровд Айленд, нас. 43,000 (2000), українців 260. В. знаний центр текстильної індустрії, і в тих фабриках знаходили працю українці, які почали сюди прибувати в кін. 19 ст. з пов. Скалат і Гусятин, Гал. Громада почала створюватися як парафія 1903, але із придбанням власного приміщення 1907, під впливом свящ. РПЦ Якова Грігорієва та уродженця Волині Олександра Готовицького, поділилася на рос. правос., яка 1908 збудувала окремо церкву Успення в сусідньому м. Камберланд (Cumberland) та гр.-

кат., яка затримала первісний будинок, а 1923 побудувала церкву св. Михаїла у В. Новий поділ парафії настав 1926, коли більша частина парафіян присєдналася до УПЦ, задержуючи собі церкву св. Михаїла. Після довгих правувань, суд 1938 повернув церкву гр.-кат. громаді. Правос. парафія св. Михаїла збудувала свою церкву. При церквах засн. школи рел. та українознавства. В пол. 1930-их у В. було б. 400 укр. родин та бл. 25 гром. орг-цій: 2 відділи УНС (перший постав 1910), відділи УРС та "Провидіння", хори, оркестра, танц. гурток, мол. т-ва ("Дочки Америк. України", Клуб Укр.-Амер. Дівчат, Клуб Укр.-Амер. Хлопців), спорт. т-ва, Горожанський Клуб. Церкви у В. служать також українцям з Провіденс. Гром. життя проходило на парафіяльній базі. Орг-ції повосенних імігрантів постали в Бостоні й там ангажувалися активні одиниці з Р.Айл.

Д. Маркусь

ВУСАТИЙ Степан (псевд.) див. *Женецький Степан*

ВУСИК Амброзій (Ambrosius Wussek), адвокат, гром. діяч; н. 17.8.1895 в с. Багна на Буковині, п. 28.5.1988 в Лос-Анджелесі. Закінчив Віденський Ун-т 1918, здобув ступінь мгра права на Чернівецькому Ун-ті (1930), ступінь д-ра (1936). Служив в австр. (1915-18) та УГА (1918-20) арміях. В Чернівцях провадив адвокатську канцелярію, активний в правос. церк. орг-ціях на Буковині та в Австр. З 1941 в Австр., з 1952 в США. Гол. Союзу Укр. Воєнних Інвалідів в Австр. (1947-52) та в Детройті (1952-54), гол. Укр. Культ. Осередку в Лос-Анджелес (1958-59). Автор кн. "Укр. Автокефальна Правос. Церква і правне положення українців в Ген. Губернаторстві, 1939-44", "Начерк історії укр. еміграції в Австр. 1945-52", співавтор "Ювілейного альманаху Федерації Америк. Українців в Детройті" (1954), "Ювілейної Книги УКО м. Лос-

Анджелес" (1969), ред. тижневика "Вільний Світ" та "Нашого Слова", автор численних ст. в укр. газ. Писав під псевд. А. Підгірський, О.П., А. Бук.

Д. Маркусь

В'ЮН Галина (Halyna Viun), з роду Гришко, гром. і харитативна діячка; н. 25.10.1912 у м. Дубно на Волині, п. 28.12.1972 в Чикаго. Працювала на будові Харківського тракторного заводу, заочно здобула вищу екон. освіту у Харківському Ун-ті. З 1938 працювала бухгалтером у Полтаві, 1941 очолила Т-во Укр. Червоного Хреста Полтавщини, розгорнувши велику нац.-патріотичну і допомогову активність.

Вийхала до Львова 1943, працювала в УЦК, далі – у Нім. як "остарбайтер", 1945-49 знову працювала для Укр. Червоного Хреста в Мюнхені. З 1949 у США, оселилася в Чикаго. Активна в гром. орг-ціях: гол. Дем. Об'єднання бувших Репресованих Українців з-під Совєтів, заснувала і гол. 77 відділу СУА ім. Алли Горської та ін. Її спогади "Під знаком Червоного Хреста в Полтаві 1941-42 рр." вийшли окремою книжкою у вид-ві "Нові дні" (1973).

І.С.

Г

ГАВАЇ (Hawaii), острівний шт. США, що приєднався 1959 як 50-ий з черги шт. Складається з архіпелагу Гавайських Островів (раніше Сандвічеві Острови), разом 8 більших остр. і навколишніх менших острівців та коралевих атолів (бл. 125) у півн. частині Тихого Океану, на віддалі 3,860 км від континентальних США. Площа – 16,635 кв. км, нас. – 1211 тис. (2000), українців 1270. Столиця м. Гонолулу (Honolulu) – 371 тис. нас., українців 390. Переважають полінезійці та вихідці з Азії (62%), серед них найбільше японців, третина – білі европ. походження. Госп-во Г. довго базувалося на плантаційному виробництві цукру та фруктів, зокрема тропічних, та риболовстві. Згодом розвинулася легка індустрія, кораблебудівництво та літакобудування. Важливу роль відіграє туризм.

Европейці першими відкрили Г. 1778 (англієць Джеймс Кук). 1805 побував на Г. капітан рос. корабля "Нева" українець Юрій *Лисянський, він же автор опису цієї першої рос. навколосвітньої подорожі, що був згодом виданий в англ. перекладі автора як "A Voyage Around the World, 1803-1806" (1814). Іменем Лисянського названо один із острівців архіпелагу (Lysiasky Island), що є пташиним заповідником. В експедиції Лисянського був також маляр Луїс Хорес (Louis Choris, 1795-1828), німець з України, який виконав малюнки гавайських красвидів, що були видані в

Парижі 1826. Хорес також намалював портрети Гавайського короля Камегамега.

У 19 ст. Г. були монархією, згодом республікою. 1898 приєднані до США як територія. 1959 надано статус шт., столиця і найбільше м. – Гонолулу. В кінці 19 – поч. 20 ст. на Г. перебував політ. втікач з України, лікар М. *Рассель-Судзіловський, що приїхав до США і на Г. 1887. Тут практикував медицину та мав плантацію кави; скоро зактивізувався в політиці. Був обраний членом сенату території Г., 1901 став його през. Рассель-Судзіловський опікувався першими укр. емігрантами на Г., намагаючися покращити їх долю.

1897 на Г. прибули 34 укр. емігранти з Борщівського пов. та Чортківщини, Гал., законтрактовані в Бремені нім. агентом на плантації цукрової тростини. Вони спочатку вибиралися до Кан., але піддалися намовам і підписали контракти, змісту яких не розуміли. 4 місяці пливли на вітрильному кораблі до Гонолулу, а звідти на плантації в Папайконі на Вел. Острові. Тут мали, згідно контракту, відпрацювати 3 рр. серед важких умов. Найбільше поселення укр. плантаційних робітників, бл. 35-40 родин, постало в Гленвуді на Вел. Острові.

Після цієї першої групи прийшли інші, які працювали на островах Оагу, Мауї і Гаваї (Вел. Острів). Ю. Бачинський називав цифру мало не 350 укр. емігрантів. Між першою хвилею укр. імігрантів відомі такі прізвища: Вербицький, Головатий, Гомбський, Зембик, Коваль, Лизак, Маркевич, Петрів, Пухальський, Пшик, Чорній, Штиник, Якимшин, та ін. Привезено також ін. сх.-европ. емігрантів, а пізніше (1909) кількасот із Манджурії, серед яких були й українці. Перша група гал. емігрантів після однорічної важкої праці в місцевості Ойпагу на о. Оагу застрайкували. Їхня справа набула розголосу в цілій Америці. Газ. "Свобода", а зокрема свящ. І. Ардан, Н. Дмитрів та А. Гончаренко, порушили цю справу публічно. Відгукнулася на захист гавайських робітників і амер. преса ("The Examiner" в Сан-Франсиско). У висліді амер. Конгрес прийняв постанову про уневажнення контрактів гавайських плантаторів. Емігрантів-робітників відпустили; дехто переїхав на континент, інші – до Кан., а більшість лишилася на фермах в околиці Мавнтен В'ю на Вел. Острові, де створили власні ферми (бл. 20 родин). У 1910 проти нелюдських умов праці й побуту також страйкували імігранти з Рос.

та Манджурії. Врешті й ця група імігрантів зазнала долю гал. плантаційних робітників; більшість виїхала на континент.

З-поміж перших гал. поселенців, 2 хлопчики вчилися в рел. школах. Гасій став протестантським пастором,

У Гаваї около 1922 р. - похорон в українській громаді

а о. Венцеслав-Дем'ян Гоцуляк (1892-) римо-кат. свящ., працював у Гонолулу. На Г. коротко перебував правос. свящ. Іван Дорош (1916-17), який служив серед правос. імігрантів з Манджурії. Окремі українці жили на Г. і після 1 та 2 світ. воєн. У відомому нападі японських бомбардувальників на амер. флоту в Перл Гарборі у грудні 1941 загинули і моряки укр. походження; у списку загиблих є кільканадцять укр.-слов. прізвищ, напр.: Зварун, Кошиць, Коник, Руський, Савин та ін.

У другій пол. 20 ст. на Г. жили і працювали поодинокі українці з континенту. З 1975 укр. кат. свящ. нім. походження о. Юліан Ріотт (Jules Riotte, 1901-2000) очолював кат. місію візант. обряду св. Софії в Гонолулу, котра перебуває в юрисдикції єпархії св. Миколая в Чикаго. Опісля правили о. Пилип Гармон і Томас Мерик. 2005 збудовано нову церкву св. Трійці в Гонолулу і призначено настоятелем о. Галберта Вейднера.

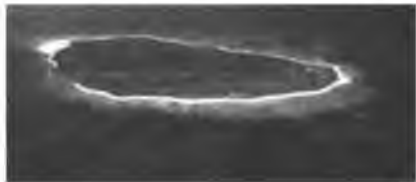
В 1995-2000 на Г. в м. Віндвард (Windward) на острові Оагу педагог і дириг. Христина Бемко-Кріль керувала муз. школою п.н. "Kalina School of Music", де було понад 300 учнів.

Лит.: Рудницький Я. Дещо про "укр. присутність" на Гавах. "Свобода", 22.12.1987;

Еванчук М. *Hawaiian Ordeal, Ukrainian Contract Workers 1897-1910*. Вінніпег 1986;

Бачинський Ю. "Укр. імміграція в Сполучених Штатах Америки". 2 вид., Київ 1994.

В. Маркусь

Гавайський острів ім. Лисянського,

ГАВАНСЬКИЙ Роман (Roman Havansky), лікар, учасник визвольних змагань; н. 17.11.1893 в с. Олеша

Товмацького пов., Гал., п. 3.2.1980 в Чикаго. Закінчив Станиславівську Гімназію і почав мед. студії у Відні. 1914 зголосився до УСС, де служив як санітарний хорунжий, був у лавах УГА. 1920 дістався до Праги, де закінчив медицину. 1923 повернувся до Гал. і практикував у Городенці до 1944, коли емігрував до Нім. Був таборним лікарем в Амбергу. 1950 приїхав до США, працював у стейтовій лікарні в Чикаго. 1951 був співзасн. Укр. Лік. Т-ва в Чикаго та став його гол. Автор спогадів "Пам'ятного 1919 р." в календарі "Червоної Калини" (1929).

В.М.

ГАВРИЛЕНКО Михайло (Mykhailo Havrylenko), інж.-агроном із пром. та мед. рослин, учасник визвольних змагань; н. 8.11.1894 в с. Браганці, на Полтавщині, п. 22.10.1960 в Нью-Йорку. Студіював в УГА в Подєбрадах, Чех., де 1928 здобув диплом інж. Учився та працював як дослідник в ін. спеціалізованих вищих школах у Празі, Пльзні та Братиславі. З 1929 працював агрономом у Поль. і Гал., зокрема в "Сіль. господарі" у Львові, співпрацював у його журн. "Сіль. господар". Під час війни на Слов., опісля в Нім. Викладач УТГІ в Регенсбургу. З 1950 у США, брав участь у відновленні діяльності УТГІ в Нью-Йорку. Фахові ст. укр., поль. і чесь. мовами.

В.М.

ГАВРИЛІВ-БОЯР Михайло (Mykhailo Havryliv-Boyar), інж.-лісівник, учасник визвольних змагань, гетьманський діяч; н. 15.6.1897 в с. Солодківці на Поділлі, п. 8.10.1977 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Кам'янець-Подільській Гімназії та техн. училищі. Служив у рос., а потім в укр. армії. З Армією УНР відступив до Кам'янця, де служив у 3 Залізній Дивізії та був гол. кам'янецької "Просвіти"; перейшов до Поль., де був інтеріований. Тут включився до гетьманського руху. 1924 переїхав до Чехослов., студіював на аграрно-лісовому фак. УГА в Подєбрадах, де одержав

диплом інж. (1928). Працював у дирекції держ. лісів у Слов. і коротко 1938-39 на Закарпатті. Під час війни Г.-Б. знов працював в Братиславі, а з 1945 переїхав до Баварії. 1951 емігрував до США, де працював в Укр. Гетьманській Орг-ції в Америці (УГОА) в Детройті, як гол. секр., опісля обраний гол. УГОА, а 1977 став почесним гол. орг-ції.

В.М.

ГАВРИЛЮК Орест (Orest Hawryluk), військ. лікар-полк., гром., зокрема пласт. діяч; н. 18.7.1931 в с. Винятинці Заліщицького пов., Гал. Прибув до

США 1948, закінчив сер. школу в Сейнт Чарлс (St. Charles), Міз. Студіював у Сейнт Луїсі (St. Louis), де здобув ступінь д-ра медицини в Ун-ті Міз. (1961), а також мгра гром.

здоров'я в Ун-ті Колумбія (Columbia), Міз. (1965). Працював у багатьох військ. шпиталях США, а також у В'єтнамі та в Нім., зокрема в ділянці запобіжної медицини. Активний у Пласті та церк. орг-ціях. 1988-94 гол. Головної Пласт. Булави, гол. Головної Пласт. Ради (1996-2004), заст. гол. Об'єднання Українців Вашингтону, гол. рел. корпорації Св. Трійці також у Вашингтоні (1978-80). У Пласті особливо займався підготовкою новацьких виховників. Нагороджений Орденом св. Юрія в золоті. Активний в УЛТПА, гол. відділу в Мериленді (1984-86). Автор фахових ст., гол. в журн. "Military Medicine".

В.М.

ГАВРИЛЯК Володимир (Volodymyr Havryliak [Walter Hawrylak]), кооператор і гром. діяч; н. 22.1.1913 в с. Данильче Рогатинського пов., Гвл., п. 24.7.1987 в Рочестері. Учився в Рогатинській Гімназії, брав активну участь у культ. і гром.

житті, "Просвіті", кооперації і молодіжній орг-ції "Каменярі". Був активістом радикальної партії. 1939 емігрував до США і поселився в Рочестері, де працював поштовим урядником.

Під час війни в амер. армії на європ. фронті, поранений 1944 в Італ. Після війни у Рочестері діяч т-ва "Оборона України", секр. виконавчого комітету її централі, чл.-фундатор і секр. Укр. Нар. Дому (1956-69), співорганізатор кредитної спілки в Рочестері, її довголітній управитель (1953-87). Також активний у братських союзах: учасник конвенції УНС (1982-87 його гол. радний), 1959 обраний гол. Рочестерської Округи відділів УНС, делегат конвенцій УБС. Упорядкував і видав ювілейну книгу т-ва "Вільні козаки" (1970).

В.М.

ГАВРИЛЯК Роман (Roman Havrylak), інж.-механік, спортовець, гром. діяч; н. 2.1.1919 в Надвірній, Гал.

Студіював у Львівській Політехніці (1937-39, 1942-43) та в Мюнхені (1946-47). Служив у ранзі хорунжого в Дивізії "Галичина" (1943-45). 1952 приїхав до США, спеці-

ялізувався у проєктуванні прискорювачів атомних частин, був гол. інж. циклотронних проєктів у Рочестерському та Колумбійському Ун-тах в Нью-Йорку і в держ. лабораторії Брукгейвену. Гол. Карп. Лещетарського Клубу в Нью-Йорку (1972-75), чл. управи і гол. ТУІА (1989-91), активний в управі Укр. Музею в Нью-Йорку. Брав участь в орг-ції укр. спорт.

заходів у Львові та у США в легкій атлетиці та лещетарстві. Автор фахових ст. з ділянки ультразвукового вакууму та патентування.

В.М.

ГАВРИШ Степан (Stefan Hawrysz), гром. діяч; н. 16.2.1920 в с. Медвежа Дрогобицького пов., Гал., п. 4.5.2008 у Філядельфії. Після закінчення сер. освіти працював у т-ві "Сіль. господар". Активний як чл. ОУН, арештований больш. владою 1940 і суджений на 10 рр. тюрми. У Дрогобицькій тюрмі уник розстрілів на поч. нім.-сов. війни. Працював під час нім. окупації адміністраційним урядником, учасник Дивізії "Галичина". З 1944 на еміграції в Нім., з 1952 в США, у Філядельфії. Діяч УНС, гол. радний і контролер. Довголітній гол. Філядельфійської округи УНС. Працівник ЗУАДК і 1988 став ексекутивним дир. установи.

В.М.

ГАГАРИН Григорій (Hryhorij Naharun), науковець-селекціонер; н. 12.9.1902 в м. Гродно, Білорусь, п. 28.2.1993 в Джерзі Сіті, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Уманському Сіль.-Госп. Технікумі та одержав диплом 1936 Московської Сіль.-Госп. Академії. 1926-40 працював селекціонером у Білій Церкві та під час війни в Києві. На еміграції в Нім., а потім у США. Проф. УТГІ в Нью-Йорку. Д.чл. УВАН. Праці укр., рос., англ. та франц. мовами, зокрема в "Записках УТГІ" з галузі методики та техніки селекції зернобобових культур.

В.М.

ГАГЕН (фон) Марк (Mark von Hagen), амер. історик, славіст; н. 21.7.1954 в Сінсінаті (Cincinnati) Ог. Здобув бакалярат в Ун-ті Джорджтаун (1976), ступінь мгра зі слов. мов і літ. – в Ун-ті Індіяни (1978) та з історії у Стенфордському (Stanford) Ун-ті (1980), там же д-рат (1985). З 1985 проф. історії у Колумбійському Ун-ті, 1989-92 заст. дир. Ін-ту Гаррімана

(Harriman), 1995-2002 його дир., 2002-05 – през. Міжнар. Асоціації Українців. Автор *Soldiers in the Proletarian Dictatorship: The Red Army and the Soviet Socialist State* (1990), співред. *After Empire: Multiethnic Societies and Nation-Building: The Soviet Union and the Russian, Ottoman and Habsburg Empires* (1997), *Culture, Nation, and Identity: The Ukrainian-Russian Encounter (1600-1945)* (2003) та ін. Автор численних ст. на теми історіографії, цивільно-військ. відносин, нац. політики та історії меншин і культур, які часто заторкують укр. питання. Д.чл. НТШ.

Д.М.

ГАДЗЕВИЧ Рома (Roma Hadzevych) з дому Сохан, дочка Володимира С., журналістка, ред., гром. діячка; н. 11.11.1955 в Джерзі Сіті, Н.Дж. Здобула бакалярат з журналістики і психології в Нью-Йоркському Ун-ті, а згодом ступінь мгра з журналістики там само. Працює в "Ukrainian Weekly" з 1977, гол. ред. (з 1980). Діячка УНС: гол. радник (1990-98) та чл.

різних комісій УНС, ред. бюлетеню "The UNA in Focus", чл. керівництва Укр. Нац. Фундації, активна в батьківському комітеті школи українознав-

ства в Ньюарку. Співред. *The Great Famine in Ukraine: The Unknown Holocaust* (1983). Чл. Спілки Укр. Журналістів Америки, нагороджена за свої журналістичні досягнення суа, Фондом Дітей Чорнобиля та грамотою за зміцнення зв'язків між США і Україною.

В.М.

ГАДЗІНСЬКА Олена (Olena Hadzinsky), з дому Кузьмів, дружина Миколи Г., викладачка, гром. діячка; н. 1901 в Харкові, п. 28.3.1986 в Рочестері. Закінчила фак. мови і літератури Хвківського ІНО і викладала в харківських сер.

школах. 1943 виїхала на Захід, перебувала разом з чоловіком в Зах. Нім., з 1950 у США. Викладала нім. мову в Сіракузькому Ун-ті та в Рочестерському Технологічному Ін-ті. Активна в жін. та церк. орг-ціях. Меценат (разом з чоловіком) у багатьох гром. та освітніх справах.

ГАДЗІНСЬКИЙ Микола (Mykola Hadzinsky), проф.-ядерний фізик, сусп. діяч, меценат; н. 1901 в Кам'янці-Подільському, п. 4.8.1984 в Рочестері, де й похований. Студював фізику й математику в ун-тах у Кам'янці-Подільському, Києві й Харкові. 1932-41 проф. фізики Харківського Зооветеринарного Ін-ту. 1943 подався нв Зах., перебував в Зах. Нім., працював у системі ЦПУЕ та активізувався в гетьманському русі. У США з 1950 на пед. роботі, 1955-71 проф. ядерної фізики в Технологічному Ін-ті в Рочестері. З його відходом на пенсію департамент фізики перейменовано на електронічну лабораторію Білер-Гадзінського. Очолював провід гетьманського руху в США (Гетьманську Раду – 1958-84). Разом з дружиною Оленою Г. меценат Фонду Гарвардських Катедр Українознавства, Укр. Музею в Нью-Йорку та ін.

В.М.

ГАСВСЬКА Софія (Sophia Haievska), одружена з Левком Безручком, педагог, співачка, меценат; н. 1.10.1895 в Брацлаві Подільської губ., п. 19.11.1993 в Денвері, Кол. Закінчила Київ. Пед. Ін-т (1914), в Україні працювала педагогом. 1919-21 чл. Укр. Республіканської Капели О. Кошиця, потім виступала в "Руському Театрі" в Ужгороді. Переїхала до США в 1930-их. В 1950-их працювала в укр. секції "Голосу Америки", згодом викладала рос. мову в Ун-ті Денвера, і в школі Берліца. 1981 видала книжку спогадів *Treasures of the Centuries* (1981). Меценат на різні укр. наук. і гром. цілі.

ГАСВСЬКИЙ Валентин (Valentyn Haievsky), син режисера і театр. педагога в Києві Григорія Г. (1872-

1933); псевд. Василь Галайда, Глушко, В. Горенко, Тагоренко, режисер, історик театру і педагог; н. 29.7.1902 в Києві. Закінчив іст. фак. Київ. Ун-ту (1935) та Київ. Театр. Ін-т і викладав там само, захистив кандидатську працю про Шолом-Алейхема і театр (1940). Працював в Театр. Держ. Музеї (1937-41). З 1943 в Нім., доц. історії театру в УВУ в Мюнхені, чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени. 1950 переїхав до США, жив у Лос-Анджелесі, активний в укр. громаді, 1953-54 гол. укр. централі. Д.чл. НТШ і УВАН. Праці: "Шевченко і М. Щепкін" (1939), "П. Саксаганський, режисер" (1939), "Г. Юрв" (1940), "Очерки історії нового укр. театру" (1941). Автор ст. в ЕУ та в багатьох журн.

В.М.

ГАСЦЬКА Ольга (Olha Hajetskyj), з дому Селезінка, дружина Романа Г., мед. лаборантка, дитяча письмен., сусп. діячка; н. 20.8.1924 в Стрию, Гал. Вчилася в укр. гімназії в Перемишлі, 1945-49 студіювала фармацію в Граці (Австр.) та мед. технологію в Філядельфії, де також була гром. активною в "Молодій Просвіті" та самодіяльних гуртках, зокрема інсценізувала казки для лялькового театру. З 1964 в Нью-Йорку, активна у СУА та в хорі "Думка". Як письмен. Г. співпрацює з ред. журн. "Наше життя", редагуючи в ньому дитячу сторінку. Свої ст., оп. містила також в укр. гром. пресі. У вид-ві "Веселка" появилася зб. її оповідань "Допоможіть ангеликові" (Київ, 1996), за яку Г. одержала премію ім. Олени Пчілки. Авторка ще однієї зб. "Квітучий міст" (Львів, 1998).

В.М.

ГАСЦЬКИЙ Андрій (Andriy Haietsky (Gajetsky)), адвокат, гром. і церк. діяч; н. 22.8.1905 в м-ку Озеряни Боршівського пов., Гал., п. 25.1.1993 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобув у Тернопільській Гімназії (1920), студіював право у Львові (ступінь мгра 1931) та Інсбруку, Австр. (д-р права, 1949). Провадив адвокатську канцелярію в Коломиї

в 1935-44. Під час студій активний в Укр. Студентській Громаді та адміністрації Академічного Дому у Львові, чл. УВО і ОУН. На еміграції з 1944 у Слов., а 1945-49 – в Інсбруку (Австр.). Співзасн. і чл. управи

Братства св. Андрея, Комісії Допомоги Укр. Студентству (КоДУС), культ.-осв. референт Об'єднання Українців у Тиролі й Форальбергу та

Осередку Українців Інсбруку, чл. президії Укр. Центр. Допомогового Об'єднання в Австр. (1949). З 1950 в США, поселився в Чикаго. Чл. управ Т-ва "Самопоміч", Видавничої Спільки і гол. Об'єднання Укр.-Амер. Орг-цій Ілл. Активний у церк. житті, гол. Братства св. Андрея (1968-78), довголітній чл. президії парафіяльної ради собору св. Володимира і Ольги, пізніше її гол., дир. вид-ва і книгарні "Ставропігія" (з 1978-90).

В.М.

ГАСЦЬКИЙ Роман (Roman Haietskyj), хемік-бактеріолог, військовик, гром. діяч; н. 7.11.1919 в Липиці Горішній Рогатинського пов., Гал., п. 13.11.1993 в Нью-Йорку,

похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназійну матуру склав у Перемишлі, почав студіювати хемію у Львові. Політехн. Ін-ті,

через війну перервав студії; закінчив у Бруклінському Політехн. Ін-ті. Під час 2 світ. війни був під нім. окупацією. Працював перекладачем в нім. армії, з якою дійшов до Сталінграду. 1943 вступив до Дивізії "Галичина", відбув старшинський вишкіл і в ранзі хорунжого брав участь у її боях. З 1945 в англ. поло-ні в Ріміні (Італія), після звільнення

працівник ЗУАДК у Мюнхені, Трієсті (Італ.) та в Берліні. З 1955 в Нью-Йорку, працював у харчовій пром-сті, активний в комбатантських орг-ціях та в середовищі УГВР-ОУН: гол. управ. Крайового Братства Дивізійників, гол. станиці в Нью-Йорку та в управі братства "Броди-Лев", а також чл. гол. управи Братства Дивізійників. Чл. Політ. Ради ОУН, чл. президії Середовища УГВР. Чл. Спільки Офіцерів України.

В.М.

ГАСЦЬКИЙ Теодозій (Teodozii Haietsky (Gajecky)), брат Андрія Г., адвокат, педагог, гром. діяч; н. 16.5.1910 в м-ку Озеряни Борщівського пов., Гал., п. 10.3.1982 в Вайнона (Winona), Мін., похований на цвинтарі св. Миколая в Чикаго. Закінчив право в Львів. Ун-ті в 1935 зі ступнем мгра. В ун-ті в Інсбруку (Австр.) 1950 одержав ступінь д-ра прав. У США з 1951, активний у Чикаго в "Провідінні" та гол. академічної "Обнови". Викладав нім., франц. і рос. мови у шт. Мінн. в коледжах Сент Мері (St. Mary's) і Сент Тереса (St. Theresa) у м. Вайнона. Чл. амер. і укр. проф. орг-цій, автор ст. в газ. "Америка", "Шлях", "Укр. життя" і "Нова зоря".

Д.М.

ГАСЦЬКИЙ Юрій (George Haietsky (Gajecky)), син Теодозія і племінник Андрія Г., історик, педагог; н. 23.4.1941 у Львові. Емігрував з батьками 1944 до Австр., і 1950 – до США, поселився в Чикаго, де закінчив сер. школу, студіював історію в Ун-тах Де Поль (De Paul), Рузвельта (Roosevelt) і Чикагському (на д-рській програмі), спеціалізуючись в історії України. Працював стар. наук. співроб. в Укр. Наук. Ін-ті Гарвардського Ун-ту (1981-92), викладав у Нац. Ун-ті Києво-Могилянська Академія в Києві та на літніх курсах УКУ в Римі, дир. і викладач шкіл українознавства в Чикаго (1979-81) і Нью-Йорку. Автор праць *Cossack Administration of the Hetmanate* (2 тт., 1979), *Cossacks in the Thirty*

Years War, 1618-48 у співавторстві з О. Бараном (2 тт., 1969, 1983), підручника з новітньої історії України (1945-2001), ред. зб. "Івано-Франківськ" (2002). Оpubлікував ряд ст. англ. й укр. мовами в "Harvard Ukrainian Studies", "Наук. Записках УВАН", "Укр. Історіку", "Києво-Могилянській Академії в іменах. XVII-XVIII ст." та ін. Діяч Шкільної Ради УККА.

В.М.

ГАЙВАС Ярослав (Yaroslav Hayvas), ред., сусп. діяч, керівний діяч ОУН, організаційний псевд. Андрух Бистрий, Камінь; н. 8.1.1912 в с. Соколівка Золочівського пов., Гал., п. 15.6.2004 в Гантері, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Академічну Гімназію у Львові, студіював на торг.-банківських курсах Поль. Екон. Школи там само. Працював у різних відділах Промбанку в Гал. Належав до юнацтва та до ОУН в 1930-их. 1937-39 був чл. крайової ексекютиви ОУН в Зах. Україні. Після розколу в ОУН залишився при ОУН А. Мельника. Під час нім. окупації став чл. проводу ОУН в Райхскомісаріяті України, з 1945 в Нім. Під час ув'язнення А. Мельника виконував обов'язки гол. Проводу укр. націоналістів (до 1946), згодом його чл. 1972 розійшовся з новим проводом ОУН та став незалежним журналістом і діячем, потім почав співпрацювати з пресою та орг-ціями ЗЧ ОУН. В США з 1950, 1979 керував інформаційно-пресовим сектором держ. центру УНР в екзилі, з 1980 чл. редакції щоденника "Свобода" та її коментатор. Потім дописував до газ. "Шлях перемоги" та "Нац. Трибуна". Автор книжок "Коли кінчається епоха" (1964) та "Воля ціни не має" (1971).

М. Прокоп

ГАЙВОРОНСЬКИЙ Василь див. *Гайдарівський Василь*

ГАЙВОРОНСЬКИЙ Михайло (Mykhailo Haivoronsky), визначний композитор, дириг., організатор

укр. муз. життя в США; н. 15.9.1892 в Заліщиках, Гал., п. 11.9.1949 у Форест-Гіллс (Forest Hills), Н.Й., похований на цвинтарі св. Івана в Мідл-Віледж (Middle Village), Н. Дж. Закінчив учительську семінарію в Заліщиках і Вищий Муз. Ін-т ім. М. Лисенка у Львові; після еміграції до США 1923 студіював на муз. відділі Колумбійського Ун-ту.

Почав писати музику в 12 літ; перша пісня "Ой вилетів орел" на слова М. Шашкевича з'явилася 1911. Організатор

військ. оркестр і хорів в УСС, гол. капельмайстер армії УНР (1914-19). Після закінчення визвольних змагань проживав у Львові, викладав музику в семінарії і гімназії сс. Василянок, диригував кількома хорами, зокрема Успенської Церкви і "Бояном"; з 1921 був інспектором муз. освіти у львівських школах. Через Прагу 1923 дістався до США і поселився спочатку в м. Вунсакет (Woonsocket), Р.Айл. Невдовзі переїхав до Нью-Йорку, де став співзасн. Укр. Муз. Консерваторії (1924), виступив ініціатором створення "Укр. Муз. Накладні" (1927), організував і диригував "З'єднанням Укр. Хорів", до якого входило 50 укр. хорів з різних шт. Америки (з 1930).

Муз. спадщина Г. надзвичайно велика і різноманітна: твори для симфонічної та струнної оркестри; бл. 20 творів для маршуючої, духової оркестри; численні твори для скрипки та струнних ансамблів; бл. 40 композицій для хору (м.і. "Гаї шумлять" П. Тичини, "Калина" Л. Українки) та обробки нар. пісень; 17 виданих зб. хорової музики; бл. 40 солоспівів (більшість опублікована), як "Іди собі дівчино" (Б. Лепкого), "Синя чічка" (В. Бобинського), "Скорбна мати" (Піста, П. Тичини), "Ой впад стрілець", "Ой, казала мати"; бл. 40 стрілецьких пісень, як "Ой, у лузі

червона калина", "Іхав стрілець на війноньку", "Слава, слава, отамане", "Хлопці, алярм", "Нема в світі кращих хлопців", "За рідний край" та ін.; марші ("За Україну", "Похоронний марш" та ін.); дві Літургії та ін. рел. твори; рапсодії ("Довбуш"); муз. комедії ("Залізна острога"); сценічна музика до 5 драм. творів (напр. до п'єси Дмитра Николишина "Синя квітка"); твори для дітей і молоді тощо.

Лит.: Витвицький В. Михайло Гайворонський – життя і творчість. Нью-Йорк, 1954;

Монографія перевидана у Львові (2001) за ред. Ю. Ясіновського та із усучасненою бібліографією та дискографією, Р. Савицького мол. та С. Максимюка;

Терен-Юськів Т. Михайло Гайворонський – композитор і громадянин. "Наше Життя" (Нью-Йорк), ч. 9, 1986;

Придаткевич Р. Михайло О. Гайворонський. "Вісті", ч.8, вересень 1969;

Михальчишин Я. З музикою крізь життя. Львів, 1992;

Колесса К. Листування М. Гайворонського і Філарета Колесси. "Записки НТШ" т. 232,;

Праці Музикознавчої комісії. Львів, 1996.

В. Трошинський

ГАЙДА Ігор (Igor Hayda), харчовий хемік, гром. діяч; н. 28.3.1929. Учився в Тернопільській Гімназії, матуру склав у Берхтесгадені, Нім. Закінчив студії в Лювені (Бельгія) ступенем мгра (1952) та здобув диплом мгра з менеджменту в Ун-ті Вестерн Мічиген (1968). Працював дослідником у ряді харчових підприємств у різних шт. США. Активний у студентських орг-ціях, Пласті та в кат. мирянському русі, чл. крайової управи Укр. Патріархального Т-ва. Проживав в Істон (Easton), Кон.

ГАЙДА Любомір (Lubomir Hayda), історик, н. 17.5.1944 в м. Сянок на Лемківщині. Студював у Бостонському Коледжі (бакалярат 1966) і Гарвардському Ун-ті, де

здобув д-рат з історії (1984). Викладав в ун-тах Амгерст і Гарвард у Массачусетс. З 1992 – заст. дир. Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, 1998-2000 – гол. ред. "Harvard Ukrainian Studies". Монографія "Ukraine in the World" (1990), спіавред. *The Nationalities Factor in Soviet Politics and Society* (1990), *The Soviet Multinational State* (1990), *Cultures and Nations of Central and Eastern Europe* (2000). 1991-92 през. славістичної асоціації Нової Англії. Дчл. НТШ.

В.Д.

ГАЙДА Пилип (Pylip Hayda), педгог, учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. 24.9.1892 в с. Пронятин Тернопільського пов., Гал., п. 30.8.1989 в Детройті, там і похований. 1905-12 вчився в Тернопільській Клясичній Гімназії, студював у Львів. та після війни в Грацькому (Австр.) ун-тах, де вивчав германістику та славістику. Під час 1 світ. війни – старшина австр. армії, 1915 попав у рос. полон, який провів у Ташкенті (Сер. Азія). 1917 приїхав до Києва, зголосився до УСС. 1918 в укр. мін-ві освіти, а потім повернувся до Гал. і вступив до УГА, учасник її походів, включно з "чотирикутником смерті". 1921-22 в поль. полоні, 1926-33 викладав нім. мову в Укр. Тернопільській Гімназії, згодом працював в поль. гімназіях, а 1941-44 знову в укр. гімназії. 1944 виїхав на еміграцію до Нім., вчитель укр. гімназій в Карлсфельді й Берхтесгадені. З 1949 в Детройті, вчителював у школах українознавства, співпрацював в осв. та ветеранських орг-ціях.

В.М.

ГАЙДА Рома (Roma Hayda), з роду Княгиницька, дружина Ігоря Г., графік, церк.-гром. діячка; н. 8.12.1937 в Підгайцях, Гал. Студювала мистецтво у Вашингтонському Ун-ті в Сент Луїсі (бакалавр 1976). На еміграції з 1944: Слов., Угор., Австр., 1945-51 Нім., з 1951 у США. 1988-97 графік у фірмі "Пепперідж Фарм" ("Pepperidge Farm") у Норвоку

(Norwalk), Кон., де займалася оформленням упакування та рекламних матеріалів. З 1998 власник фірми "RHDesign - Graphic Communication". З 1976 чл. крайової управи Укр. Патріархального Т-ва, з 1991 гол. Ради Мирян. У 1970-80-их брала участь у русі на підтримку правозахисного руху в СРСР. У 1990-их відновила у Львові студентське і академічне т-ва "Обнова". Брошура "Укр. Кат. Церква Покрови Пресвятої Богородиці [в Бриджпорті, Кон.], 1950-2000" (2000).

В.Д.

ГАЙДАК Микола (Nicholas Haydak), біолог-ентомолог, гром. діяч; н. 12.5.1898 в с. Малий Янісоль на Київщині, п. 12.8.1971 в Сент-Пол (Saint Paul), Мін. Закінчив гімназію в Черкасах і вступив до

Київ. Ун-ту. Служив старшиною в Армії УНР, 1920 інтернаціональний в Поль., 1922 виїхав до Чех., 1927 закінчив агрономічний фак. Празької Політехніки як інж.-агро-

ном, працював у чехо-слов. Ін-ті Бджільництва. У США з 1930, захистив д-рську дисертацію у Вісконсинському Ун-ті (1933). 1933-66 проф. в Міннесотському Ун-ті. Його спеціальністю була біологія та фізіологія бджіл. Винайшов штучний пилок для годування бджіл. Причинився до плекання бджільництва в шт. Мінн. Автор багатьох ст. у фахових журн. з бджільництва, зокрема праці "Apiculture in Minnesota". Брав участь у багатьох міжнар. наук. конференціях. Дописував до амер. преси про Україну, написав брошуру "Ukraine through the Ages". Активний в укр. житті Міннеаполісу-Сент-Пол, гол. управи укр. правос. церкви св. Михаїла.

В.М.

ГАЙДАМАКА Леонід (Leonid Haidamaka), інж.-технік, бандурист, організатор муз. життя; н. 27.4.1898 в Харкові, п. 25.6.1991 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив реальну школу в Харкові та Харківську консерваторію, де вивчав віолончелю і контрабас. Познайомився з майстром муз. інструментів Семеном Снігуровим та з Гнатом Хоткевичем, які заохотили до вивчення кобзарського мистецтва. Вступив до Харківського Муз. Ін-ту, де був студентом Хоткевича. Створив (1924) і був дир. оркестри нар. інструментів при клубі "Металіст", яка виконувала не лише нар. пісні, але й класичну музику. Дослідник історії бандури-кобзи, автор ст. на цю тему. На еміграції у США був співзасн. ТУІА.

В.М.

"ГАЙДАМАКИ" (Haidamaky), гром. і спорт. орг-ція в США соціалістичного напрямку, засн. 1907 з осідком в Нью-Йорку і відділами в ін. містах укр. поселення; 1910 орг-ція "Г." стала також допомогою для своїх чл. Гол. був Іван Бородайкевич, а пресовим органом з 1908 – місячник "Гайдамаки". Мала бл. 3 тис. чл.; орг-ція проіснувала в Нью-Йорку до 1918, а рештки її в Трентоні, Н.Дж., до 1925. Видавала щорічні "Календарі". Більшість відділів "Г." включилися до УРС, а частина увійшла до проком. орг-цій. Серед діячів – М. Хандога, Андрій Петрів, Степан Гладкий, який був співзасн. "Г." і після 1920 повернувся до УРСР, де був ліквідований.

М.С.

Логотип журналу "Гайдамаки"

"ГАЙДАМАКИ" (Haidamaky), місячник, двотижневик, під кінець – тижневик, почав виходити в Нью-Йорку 1908 на зразок гал. тижневика "Г." (1902-07), офіціоз однойменної орг-ції "Г." (див.). Ред. М. Хандога, Андрій Петрів, Яків Корнат і Д. Якимів. Ідеологія – соціалістична в нац. дусі. Вид. утрималося до 1918 в Трентоні,

ГАЙДАР Ю. (псевд.) див. *Лаврінченко Юрій*

ГАЙДАРИВСЬКИЙ Василь (Vasyl Haidarivsky), справжнє прізвище – Гайворонський, письм.; н.1.12.1908 у Костянтинівці на Донеччині, п. самогубною смертю 13.11.1972 у

Філадельфії. Закінчив 1917 заводську школу, потім вчився в гуртку самоосвіти, згодом на літ. відділі Вищого Мист.-Техн. Ін-ту в Москві. Відбув сов. в'язницю, поне-

віряння на випадкових роботах у різних місцях СРСР і скитання в Нім. Почав писати оп. 1925, друкував у газ. Донбасу "Мол. шахтар", "Кочегарка", згодом – у літ. журн. "Забой" (Літ. Донбас), "Гарт". Був активним чл. літ. об'єднання "Забой" і заст. ред. журн. "Забой". На еміграції відновив літ. діяльність, друкувався в газ. "Краківські вісті", "Львівські вісті", а з 1949 у США в газ. "Свобода", "Америка", в Кан. – в журн. "Нові Дні" та зб. "Слово". Прізвище змінив у Нім., щоб сховатися від сов. репатріаційної комісії. У США працював робітником, а літ. творчество займався на дозвіллі. Окремими книжками вийшли: "Пугачівська рудня" (1933; наклад зразу сконфіскований); пов. "Ще одно кохання" (1949); "Заячий пастух" (1962); оп. "А світ такий гарний..." (1962); посмертно з'явилися "Циркачка" (1986) і "Спокута" (1991). Літ. талант Г. високо оцінила критика, зокрема його пов. "Заячий пастух".

Літ.: Сварог В. Творчі шукання В. Гайдарівського. "Нові Дні", січень 1967.

М. Тарнавська

ГАЙДУКЕВИЧ Богдан (Bohdan Haidukevych), хемік-дослідник, н. 22.7.1934 в Горвачанах (Hrvачany) у Боснії, син галичан що поселилися в Югославії наприкінці 1920-их. Після 2 світ. війни перебував серед втікачів у Зах. Нім., а потім в США. Здобув сер. освіту та відбув військ. службу. Студіював в Детройті та в Мічиганському Ун-ті (бакалярат з хемії 1960), а диплом мгра одержав в Детройтському Ун-ті. Працював хеміком-дослідником в різних фірмах та дорадником пожежної служби і судовим експертом. 1970 захистив д-рську дисертацію в Детройтському Ун-ті. З 1972 був дир. лабораторії клінічної біохемії. Винайшов антиепілептичні ліки. Ст. та виступи на міжнар. і амер. конференціях з цієї ділянки. Чл. ТУІА.

В.М.

ГАЙСЬКИЙ О. (псевдо) див. *Новицький Осип*

ГАК Анатоль (Hak Anatol), справжнє прізвище Іван Антипенко; ін. літ. псевд. Антоша Ко, Оса, Мартин Задека, письм. і журналіст; н. 20.6.1893 на хуторі Запарчів б. м. Гуляй-Поле на Запоріжжі, п. 4.12.1980 у Філадельфії, похований

на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в сер. хліборобській школі у Кам'яні, 1919-22 в Київ. ІНО. Працював в журналістом в газ. "Громада", "Вісті", "Селянська правда", "Укр. вісті" (Ной Ульм, Нім.), згодом у США – робітником. Дебютував віршем у газ. "Рада" (1909). 1913 ув'язнений на 19 місяців за підпільну діяльність. Під час I світ. війни був у роє. армії. За сов. часів став

активним чл. Спілки Письм. "Плуг". Працював у різних жанрах: п'єси, повісті, опов., гуморески, фейлетони, нариси, спогади. Його комедії і драми "Студенти", "Людина в окулярах", "Спадкосміці місіс Філіпсон" ішли на сценах укр. театрів в Києві, Одесі, в Гал., згодом у Філядельфії. Під час 2 світ. війни співпрацював з харківською газ. "Нова Україна". Потім – втеча на Захід, перебування в таборах ДП в Нім. До США прибув 1949 і жив у Філядельфії. Окремими вид. вийшло 17 його творів в Харкові (фейлетони "Куркуль", 1924; п'єса "Студенти", 1925; віршовані фейлетони "Веселі рядки", 1925 та ін.). Після війни вийшли "Міжпланетні люди" (фейлетони, 1947); "На двох трибунах" (фейлетони, 1966); "Від Гуляй-Поля до Нью-Йорку" (спогади, 1973).
Літ.: О. Тарнавський. А. Гак. зб. 12 "Слово" (1990).

М. Тарнавська

ГАЛАБУРДА Ольга (Olga Halaburda), телевізійний та радіо-журналіст, телепродюсер укр. навчальних дитячих відео; н. 19.8.1969 в Гайленд Парк (Highland Park), Міч. Сер. освіту закінчила в Сер. Школі Непорочного Зачаття в Детройті (1987), здобула ступінь бакалавра з журналістики у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті (1990). Працювала як заст. ред. в "Detroit Monthly Magazine" (1990-91), телевізійний журналіст у Мейсон Ситі (Mason City), Айова (1992), потім в Тайлер (Tyler), Текс. (1992-94). Від 1994 тележурналіст на "WFRV-TV CBS" в Грін Бей (Green Bay), Віск., а також гол. журналіст "Radio Morning WGEE-AM" (2000-01) там само. Співпродюсер CBS тележурналу новин "48 Hours" (2004-05) Отримала нагороду Edward R. Murrow (2005). Г. заснувала компанію "Ukrainian Power Videos, Inc." (2000), таорить і видає укр. навчальні дитячі відео. Видано 4 відео/DVD: "Ukrainian Power т. 1 "Вітасмо в Садочок Азбуки" і т. 2 "Пригоди в Садочку Азбуки" (2000), т. 3 "Пригоди з Календарем" і т. 4 "День Народження Бумчика"

(2002), 2 складанки для дітей та компютерні гри для дітей на інтернеті. Г. здобула кілька нагород з журналістики.

Н. Заяць

Оля Галабурда і ляльки Міля і Бумчик

ГАЛАЙДА Василь (псевдо) див. *Гавський Валентин*

ГАЛАКТИОН Чіпка (псевд.) див. *Купчинський Роман*

ГАЛАМАЙ Степан (Stepan Halamay), юрист, бібліотекар, гром. діяч; н. 13.11.1913 в с. Івачів Зборівського пов., Гал., п. 7.4.2004 у Львові, похований в с. Плугів Золочівського р-ну на Львівщині. Вчився в укр. гімназії в Золочеві й

Тернополі, склав матуру в поль. гімназії 1931, студіював право у Львів. Ун-ті; як студент став чл. ОУН, провідником Львів. окружної ексекутиви ОУН. Дописував до укр. преси, автор брошур "Причини нашої програної" (1935), "Підземні й наземні багатства України" (1936). Працював у "Рідній школі" у Львові. Активний в ОУН, арештований поляками в Золочеві й Бялистоці. 1939-41 в окупованій німцями Поль. і Чех., закінчив право в УВУ в Празі д-ратом (1941). На еміграції працював у ЦПУЕ(Н) та у проводі ЗЧ ОУН, 1948 чл. УНРади. З 1950 в США, здобув ступінь мгра з бібліотекарства та працював у бібліотеці Ун-ту Сетон

Гол (Seton Hall) в Оранж (Orange), Н.Дж. Брав активну участь в орг-ціях Визвольного Фронту – ООЧСУ та АДУК, ред. місячника "Вісник ООЧСУ", журн. "Визвольний Шлях" у Лондоні та газ. "Шлях перемоги" в Мюнхені (1977-79). Автор дослідження історії ОУН "Боротьба за визволення України, 1929-89" (1991, 2 вид. 2003), та спогадів "У боротьбі за Українську державу" (2003).

В. Маркусь

ГАЛАН-КАЛИНОВСЬКИЙ Анатоль, справжнє прізвище К. (Anatol Galan-Kalynovsky), ін. літ. псевд.: Іван Евентуальний, Андрій Чечко; інж., письм., журналіст, гром. діяч; н. 22.8.1901 в с. Гамаліївка на Чернігівщині, п. 3.10.1987 в Рочестері, де і похований. Навчався в Пед. Ін-ті ім. Гоголя в Ніжині

(закінчив 1929), працював у різних ред. здебільше коректором і літ. ред. в Харкові, Австр. і Нім. (з 1946), Аргентині (з 1949) та США. В 1930-их на посаді учителя в Сер. Азії. З ранньої молодості писав у різних жанрах: вірші, гуморески, оп., пов., сатири, драми, пародії. Автор понад 20 книг, серед ін. "Байки і сатири" (1947), "А що чувати" (1947), "Пахоші" (1950), "Невигадане" (1967), зб. поезій "Про радість і біль" (1970), драми "Володар страх" (1956) та спогадів – "Будні сов. журналіста" (1956) і "Записки слідчого" (1964). Співпрацював у ред. гумористичного журн. "Мітла", літ. журн. "Пороги" в Буенос Айресі й газ. "Прометей" в Нью-Йорку (1959-61). Чл. Літ. Об'єднання "Слово". Був прихильником УРДП.

В. Маркусь

ГАЛЕНДА Дмитро (Dmytro Halenda), євангельський пастор; н. 1878 в с. Вислок Горішний Сяницького пов., Гал., п. 6.10.1967

в Пітсбургу. Вчився в дяко-вчительській школі в Перемишлі, 1898 приїхав до США. Тут став пресвітеріянцем, кінчив семінарію (1909) і став співзасн. Укр. Євангельського Реформованого Руху в Півн. Америці. 1914 став пастором Першої Укр. Пресвітеріянської Церкви, яка мала укр. дитячу школу і церк. хор. Г. написав популярну брошуру "Що нам робити, щоб спастися?" (1951). Брат Г. Теодор (1881-1969) був також пресвітеріянським пастором в одній з церков у Пітсбургу та Гартфорд, Кон.

В.М.

ГАЛЕТА Микола (Mykola Haleta), правос. свящ., митрофорний протосрей, церк. діяч; н. 5.9.1919 в с. Галиця Борзнянського пов., Чернігівської губ., п. 10.5.1991 в Ярдвілі (Yardville), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Перебував у Нім., Австрал. (до 1951), Кан. (до 1961), потім у США. Висвячений на свящ. 1971, чл. ради Митрополії УПЦ в США, секр. консисторії УПЦ. Настоятель парафії св. Юрія Переможця в Ярдвілі, Н.Дж.

ГАЛЕЦЬКИЙ Оскар (Oskar Halecki), визначний поль. історик і дипломат; н. 26.5.1891 у Відні, п. 17.9.1973 у Вайт Плейнс (White Plains), Н.Й. Проф. Варшавського Ун-ту (1919-39), брав участь як експерт історії Поль. на Міровій Конференції в Парижі (1919). Опрацював заїт на конференцію "Les Relations entre la Pologne et les terres lithuaniennes et ruthenes avant les partages" (1919), яка підтримувала поль. територіальні прагнення. 1940 переїхав до США і викладав з 1944 поль. і сх.-європ. історію в Ун-ті Фордгама (Fordham) і в Колумбійському Ун-ті. В праці *From Florence to Brest 1439-1596* (1958) Г. підкреслює цивілізаційну роль Поль. на сх. Європи і в Україні. Значення для історії України має праця "Przylaczenie Podlasia, Wołunia i Kiyowszczyzny do Korony w roku 1569" (1952). В новіших працях схильний до ревізійністських поглядів на історію України. Д.чл.

НТШ і брав участь в діяльності УВАН, почесний през. Поль. Наук. Ін-ту Америки.

В. Ленцик

ГАЛИК-ГОЛУТЯК Степан (Stephen Hallick-Holutiak), правос. свящ.-протосрей; н. 31.8.1919 в Гінклі (Hinckley), Н.Й., п. 22.6.2000 в Лос-Анджелес, Каліф., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. З 1939 вчився в укр. правос. семінарії в Філядельфії, 1945 висвячений на свящ. Служив у багатьох парафіях шт. Ог., Па., Р.Айл., та Каліф., найдовше в парафії св. Андрія в Лос-Анджелесі. Розбудовував церк. життя, зокрема сприяв церк. хорам. Упорядник та видавець зб. нар. пісень та церк. музики.

ГАЛИК-ГОЛУТЯК Степан, мол. (Stephen Hallick, Jr.), син о. Степана Г.-Г., військ., мовознавець-ономаст; викладач і перекладач, гром. і церк. діяч; н. 3.5.1945 в Нью-Йорку. Освіту здобув у Стейтовому Ун-ті Пенсильванії (Penn State), Ун-ті Манітоби в Кан. (мгр славістики, 1969), Мерсера (Mercer) Ун-ті в Атланті, Джорджія (мгра бізнесової адміністрації) та військ. освіту в коледжі ген. штабу амер. армії. Активно служив в армії 1970-71 та в 1985-95 (лейтенант-полк.) Викладав в Ун-ті Клемзон (Clemson) в Савт Каролаїні (1990-92) та ін. коледжах, іструктор англ. мови в Україні (1996-99). Праці: "Сх.-слов. прізвища в Зах. Па. і Ог." (1969), "Slavic Toponymic Atlas of the U.S." (1982), "Dictionary of Ukrainian Surnames in the U.S." (1994) й ін. ст. в журн. Консультант менеджменту в різних бізнесах, власник і дир. компанії "Tato's Choice" в Дулут (Duluth), Джорджія. Активний в житті правос. церкваи.

В.М.

ГАЛИЧ Василь (Wasył Halich), історик, педагог; н. 6.4.1896 в с. Стрільбичі Старо-Самбірського пов., Гал., п. 3.4.1994 в Супіріор (Superior), Віск. До США приїхав у 1912. Спершу працював у сталеварнях Пітсбургу, а 1915 вступив до

сер. школи, яку закінчив 1920. В 1924 здобув ступінь бакалавра в Ун-ті Дубюк (Dubuque) в Айова, а в Ун-ті Айови – ступінь мгра (1929) та д-ра іст. наук (1934). Спочатку

вчив історію, рівночасно був футбольним тренером у сер. школі. 1946-66 викладав сх.-європ. історію у Вісконсинському Ун-ті в Супіріор. Г. автор першої наук.

праці про укр. іміграцію до США англ. мовою: *Ukrainians in the United States* (1937) та ст. "Ukrainians in Western Pennsylvania" (1935), "Ukrainian Farmers in the United States" (1936), "Розміщення українців у Півн. Америці" в Пропамятній Книзі УНС (1936). Переклав англ. *History of Ukraine* М. Грушевського, видану Єйльським Ун-том (1941). Д.чл. НТШ.

Д.М.

ГАЛИЧИН Дмитро (Dmytro Halychyn), провідний гром. діяч в Америці; н. 30.10.1895 в с. Дички

Рогатинського пов., Гал., п. 26.3.1961 в Нью-Йорку, похований там само на цвинтарі Кальварії. Студіював закорд. торгівлю у Відні, 1923 емігрував до США. Брав активну

участь у житті гром. і братських орг-цій; був чл. управи Об'єднання Амер.-Укр. Орг-цій, співзасн. УККА (з 1952 – заст. гол., а з 1956 – гол.). Активний у Пан-Амер. Укр. Конференції, Об'єднанні кол. Вояків Українців Америки, перший гол. та екзекутивний дир. комітету побудови пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні. У крайовому комітеті Амер. Республіканської Партії довгий час в етн. секції заступав укр. групу. Найбільші заслуги Г. в

розбудові братської орг-ції УНС; з 1933 був його гол. секр., а з 1950 його гол. предсідником. За час його керівної праці, к-сть чл. УНС зросла у 1933-61 з 20 тис. до 79 тис. За його головування придбано велику оселю "Союзівка" в Кергонксоні, Н.Й. УВУ надав Г. д-рат "гоноріс кавза".

В.М.

ГАЛИЧИН Іван (Ivan Halychyn), гром. діяч, брат Дмитра Г.; н. 1892 в с. Дички Рогатинського пов., Гал., п. 18.2.1979 в Нью-Йорку. Приїхав до США 1912, від початку був активним в УНС, спочатку у відділі "Козаки м. Львова", а потім у найбільшому відділі УНС "Дністер", до якого Г. приєднав понад 800 чл. Обіймав у ньому різні посади, а 1955-58 був гол., 1959 став його почесним чл. Був також активним в Укр.-Амер. Дем. Клубі, Лізі Амер. Громадян, УЦК в Нью-Йорку, Нар. Домі та ін.

ГАЛИЧИН Стефанія (Stephanie Halychyn), з роду Перестюк, дружина Дмитра Г., гром. діячка; н. 22.2.1913 в с. Г н и л ь ч е Підгаєцького пов., Гал., п. 22.8.1994 в Сан Хуан (San Juan), Пуерто Ріко, де і похована. Закінчила гімназію сс. Василянок у Львові, прибула до США 1937. Активна в жін. орг-ціях та УНС. Співзасн. Укр. Золотого Хреста, гол. центр. управи (1938-40), потім створила самостійний Золотий Хрест і його очолювала. З 1979 до самої смерти жила в Пуерто Ріко.

ГАЛІБЕЙ Михайло (Mykhailo Halibey), підприємець, гром., екон. і політ. діяч; н. 22.8.1885 в с. Єзупіль Станіславівського пов., Гал., п. 27.6.1964 в Овкленді (Oakland), Каліф., похований в Мавнт Плезант (Mount Pleasant), Н.Й. Почав свою підприємницьку кар'єру як

ремісник і кафлярський майстер у Львові. Доповнив заг. і фахову освіту на вечірніх курсах, від молодих рр. брав активну участь у гром. справах. Був співзасн. Львів. Укр. Міщанського Братства, ремісничого т-ва "Зоря". У 1900-их став чл. Укр. Нац.-Дем. Партії (чл. її

Нар. Комітету) та був у провіді ряду екон. орг-цій: "Нар. торгівля", "Нар. гостиниця", кооператива "Труд", "Сіль. господар". Під час визвольних змагань був чл. Укр. Нац. Ради ЗУНР, делегатом Трудового Конгресу в Києві, діячем Трудової Партії, згодом УНДО (чл. Центр. Комітету), діяльний у "Просвіті", "Рідній Школі", видавничій спілці "Діло", чл. надзірних рад банку "Дністер" та гіпотечного банку. Друкував ст. про укр. міщанський рух, меценат багатьох культ. заходів, пропагатор творення укр. сер. класи. На еміграції в Нім., з 1949 в США – в Чикаго, Детройті та Сан-Франциско.

В.М.

ГАЛІБЕЙ Роман (Roman Halibey), син Михайла Г., інж.-електрик, гром. діяч; н. 7.9.1919 в с. Побереже Станіславівського пов., Гал., п. 19.2.2008 у Денвіл (Danville), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія у Савт-Бавнд-Бруку. 1938 закінчив гімназію в Станіславові, студіював у політехніках в Данцігу, Львові та Мюнхені (диплом 1948).

Чл. ОУН, учасник спеціальних військ. і техн. вишкочів, провідник студентського сектору ОУН у Львові, чл. підготовчої комісії Великого Збору УГВР (1943-44). Від 1945 в Австр., згодом у Мюнхені,

чл. теренового проводу ЗЧ ОУН на Нім. 1949 емігрував до США, працював за фахом у кількох інженерних фірмах, найдовше в "Карлсон і Светт" (Carlson & Sweatt), згодом у "Карлсон і Светт-Моненко" (Carlson & Sweatt-Monenco), в якій був віце-през.-співвласник та відповідальний за електричний відділ. Активний в ТУІА, його гол. 1955-56. Чл. президії середовища УГВР з 1994.

В.М.

ГАЛІБЕЙ Тарас (Taras Halibey), син Михайла Г.; архітект і спеціаліст міськ. плянування, проф.; н. 30.1.1930 у Львові. Гімназію закінчив в таборі ДП в Нім., до США приїхав 1949, служив в амер. армії в Кореї (1953-54). Вчився в мист. школі Купер Юніон (Cooper Union) в Нью-Йорку (1950-52) та закінчив Іллінойський Ін-т Технології в Чикаго (1962). Був дир. міськ. плянування в Норвок (Norwalk), Кон. та в пов. Медисон, Н.Й. З 1974 проф. Іллінойського Ін-ту Технології на кафедрі архітектури і плянування. 1993-94 викладач в Ун-ті Львів. Політехніки, чл. ТУІА.

В.М.

ГАЛІВ Микола (Mykola Haliv), журналіст, гром. діяч; н. 29.6.1924 в с. Літиня Дрогобицького пов., Гал.

Студіював в УТГІ в Регенсбургу, здобув диплом інж.-лісівника. З юнацьких рр. активний в ОУН, на еміграції у студентських та гром. орг-ціях. Гол. Укр. Студентської Громади в Регенсбургу-Ной Ульмі, згодом Союзу Укр. Студентів Нім. Діяч ОУНз у Мюнхені та у США, куди приїхав 1956. Працював будівельним креслярем, а з 1983-2000 дир. канцелярії НТШ у Нью-Йорку. Дописував до різних газ. і журн., 1977-2001 ред. місячника "Патріярхат", активний діяч патрі-

ярхального руку, середовища УГВР та ін. т-во. Автор кількох брошур, зокрема "Асоціація Українців в Америці" (1969).

В.М.

ГАЛІЙ Микола (Mykola Halii), учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. 1892 в с. Боків Підгаєцького пов., Гал., п. 2.10.1971 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студював і здобув д-рат філософії УВУ в Празі. Брав участь у визвольних змаганнях, сотник УГА та Армії УНР. 1918-19 комендант м. Підгайці. На еміграції в Чехії, Нім. та в США. Автор монографії про М. Грушевського та ст. з новітньої історії України в "Ukrainian Quarterly". Активний у комбатантських орг-ціях, нагороджений хрестом УГА.

В.М.

ГАЛУН БЛОК Марія (Marie Halun Bloch), з роду Галун, економіст, амер.-укр. письм. перев. дитячої літератури; н. 1.12.1910 в м. Комарно, Гал., п. 7.2.1998 в Кембріджі (Cambridge), Масс., похована в Еванстоні (Evanston), Ілл. Перед 1 світ. війною з батьками переїхала до США. Була патріоткою України, яку вона кілька разів відвідувала. Здобула д-рат з економії в Чикагському Ун-ті (1935), і кін. 1930-их працювала в департаменті праці у Вашингтоні, Д.К. Після війни жила в Денвері, Кол. Б. є автором понад 20 книг, здебільшого для дітей: *Danny Duffer* (1946), *Herbert the Electrical Mouse* (1953), та кілька з укр. тематикою: *Mary of Clark Avenue* (1957), *Aunt America* (1963), *The Two Worlds of Damyan* (1966), переклала *Ukrainian Folk Tales* (1961, ілюстрована І. Гніздовським), *Ivanko and the Dragon* (1969, ілюстрована Я. Сурмач-Мілс), *Bern, Son of Mikula* (1972) та ін. Вона

переклала з укр. *Displaced Person* (1978) та спогади укр. імігранта в Н.Дак. *The Pilgrims of the Prairie* (1978, видано Укр. Культ. Ін-том Н. Дак.). Була чл. кількох літ. орг-цій і одержала за свої праці нагороди. Б. активна чл. укр. правос. громад в Денвері й Бостоні.

р.м.

ГАЛЬЧУК Вас. (псевд) див. *Полтава Леонід*

ГАМТРАМК (Hamtramck), сх. частина м. *Детройт над оз. Сент Клер і р. Детройт; окрема адміністративна одиниця міста, оточена великим Д., нас. 23 тис. (2000), в тому 740 українців. Г. типово емігрантське м. з перев. поль. населенням. Українці почали поселятися на поч. 20 ст., спочатку в зах. частині Детройту. В більшості це були галичани з Тербовельського та Сокальського пов. Першою укр. орг-цією було Т-во ім. М. Січинського (засн. 1910), яке збудувало свою домівку на вул. Грейлінг, але 1917 його відкупила проком. орг-ція. 1928 цей дім перекупив Укр. Горожанський Клуб, що згодом став Укр. Дем. Клубом. За о. Євгена Бартоша 1912 засн. укр. гр.-кат. парафію *Непорочного Зачаття Діви Марії, а нову церкву збудовано 1942. 1916 при парафії збудовано Укр. Хату для всіх прицерк. і споріднених орг-цій, де провадилася осв. і гром. праця у протывагу до соціалістичних орг-цій. Серед них активним був Укр. Робітничий Дім, який приміщено в новому будинку в 1930-их на вул. Карпентер для багатогранної діяльності українців Г. і півн. Детройту. 1942 прийнято

Церква Непорочного Зачаття, Гамтрамк

назву Укр.-Амер. Центр (Ukrainian-American Center). Центр проіснував до 1987, коли його продано і створено Укр.-Амер. Фундацію для підтримки культ. і осв. заходів укр. громади. У 1920-30-их постали братські орг-ції (найбільше т-во УНС ім. М. Шашкевича, засн. 1916, і т-во "Згода", засн. 1918), відділи УРС, "Провидіння", Укр. Нар. Помочі, прогетьманські "Січі" та відділ ОДВУ. Зі збільшенням та диференціацією різних орг-цій, гол. завдяки новоприбулій повосній еміграції, постали 2 відділи УККА, при чому один (на півн.-сх. Мічіган) мав свій осередок в Г. Цей поділ, як і конкуренція між ними, зберігся досі. В Г. якийсь час був центр укр. життя великого Детройту, тут знаходилися дві цілоденні укр. школи, домівки СУМ, Пласту та ін. В 1970-их Г. почав підупадати екон. і соціально, українці діставали краще оплачувані праці й почали купувати власні будинки в ін. ділянках. Відбувся рух нас. з Г. спочатку на зах. до *Дірборну, а потім на півн. – до м. *Воррен. Скоро тут постав новий осередок укр. життя. Укр. Музей-архів залишився в Г., к-сть укр. мешканців значно зменшилася (з 4-5 тис. до 1 тис.).

В. Маркусь

ГАН О. (псевдо) див. *Петренко Павло*

ГАНАС Орест (Orest Hanas), син свящ. Романа Г., інж.-електронік, гром. діяч; н. 13.11.1931 у Львові. В Зах. Нім. з 1944, 1949 прибув до США, 1951-55 служив в амер. повітряних силах. Студював інженерію в Мерилендському Ун-ті та в Ун-ті Дрексела (Drexel) в Філядельфії (диплом 1964). Працював у кількох фірмах у ділянці комунікаційних систем через сателіти. 1970 був учасником дослідної експедиції до Арктики, де випробовував комунікаційну систему на мікрохвилях. З 1978 працював у компанії "ОАК Communication Co. CATV" в Крістал Лейку (Crystal Lake), Ілл., як віцепрез. інженерного відділу. 2000 заснував добродійне т-во "Кобзар", яке

висилас компютерну техніку на Україну. Г. автор кількох фахових ст. та низки патентів. Живе в Лігایتоні (Leighton), Пен. Чл. ТУІА.

В.М.

ГАНАС Роман (Roman Hapas), гр.-кат. свящ.-радник митрополичого ординаріату у Львові, учасник визвольних змагань, старшина УГА, церк. і гром. діяч; н. 3.12.1900 в с. Сороки Львів. пов., Гал., п. 6.12.1981 в Балтиморі, де і похований. Учився у Львів. Академічній Гімназії, опісля – в духовній семінарії. Рукоположений 1925. Був парохом у Глинянах Зборівського пов. та в Зборові, з 1944 в Слов. і Нім. та з 1949 в США, сотруди́ник у багатьох парафіях Пен. та Мерил.

ГАНИЦЬКИЙ Олександр (Oleksander Hanyuski), кооператор, учасник визвольних змагань; н. 24.7.1889 в с. Оргиничі Самбірського пов., Гал., п. 18.7.1979 в Боффало. Закінчив гімназію у Львові. Брав участь у I світ. війні як поручник кавалерії австр. армії. З 1918 в лавах УГА, організатор кавалерійських частин, брав участь у поході на Київ 1919. 1920 повернувся з Наддніпрянщини до Гал., став дир. магазину Центросоюзу, з 1944 в Нім., а 1950 прибув до США і поселився в Боффало. Написав джерельну працю про кінноту УГА, яка була надрукована в 1 т. "Укр. Гал. Армія" (1958).

В.М.

ГАНКЕВИЧ Лев (Lev Hankewycz), адвокат, журналіст, аизначний гром. і політ. діяч; н. 1.6.1881 в с. Староміщина Скалатського пов., Гал., п. 14.12.1962 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Баавд-Бруку. Студіював право у Львові, а після сецесії укр. студентів – у Празі. Закінчив студії 1904, повернувся до Гал. і став адвокатом у Городку. Ще замолоду брав активну участь в укр. політ. діяльності – чл. "Молодої України" та укр. соціал-дем. орг-ції, співпрацював з наддніпрянськими емігрантами у Львові (Рев. Укр.

Партія та Укр. Соціал-Дем. Робітнич. Партія), під час I світ. війни у Відні – з Союзом Визволення України; зв дорученням останнього був представником у Болгарії. Активний в Укр. Соц.-Дем. Партії Гал. 1918-19 – заст. гол. Укр. Нац. Ради ЗУНР та її речник в окупованому Львові, брав участь у створені Укр. Горожанського Комітету. Заснував щоденник "Вперед" та був його ред. (1918-22). Гол. діяльність Г.

була адвокатська, став відомий як захисник українців у політ. процесах, м.ін. захищав у Сяноку чл. Руської Ради Лемківщини, що проголосила т.зв. Лемківську Республіку (1918-19) та чл. УВО і ОУН. Був гол. Союзу Укр. Адвокатів у Львові (1923-24), заст. гол. Адвокатської Палати у Львові та діячем багатьох культ. й екон. установ. Далі активний у Соц.-Дем. Партії, але в її антиком. крилі, гол. проводу партії (1919-22 і 1930-34). Під час сов. окупації Зах. України Г. жив підпільно, а під нім. окупацією неактивний. 1944 подався на Зах., до 1949 жив у Мюнхені, був правним дорадником Укр. Допомогового Комітету. Потім у Нью-Йорку, співзасн. і перший гол. Укр. Правничого Т-ва, його почесний чл. Г. був автором багатьох ст. на політ., гром. та юридичні теми і спогадів, серед них: "Десятиліття Союзу Укр. Адвокатів" (1934), "Адвокатура, професія, суспільна роль і етика" (ст. у "Правничому віснику", кн. 2, 1963). Д.чл. НТШ.

Я. Падох

ГАНКЕВИЧ Степан (Stephen Hankewych (Hankavich)), правос. свящ.-протопресвітер, осв. і гром. діяч; н. 17.9.1922 в Янгставні (Youngstown), Ог., п. 20.6.1997 в Пармі, похований на правос. цвинтарі св. Петра і Павла в Янгставні. Під час 2 світ. війни служив в

амер. армії. Учився в духовній семінарії св. Андрія у Вінніпегу. 1950 висвячений на свящ., 1950-60 – настоятель церкви Успення Пресв. Богородиці в Нортгемптоні (Northhampton), Пен., опісля в парафії св. Володимира в Пармі, Ог., був також деканом на Пен. і Ог. Дир. школи українознавства св. Володимира в Пармі.

ГАНКІС (Hunkies), принизлива назва, надана укр. імігрантам кін. 19 і поч. 20 ст. ін. нац. групами в США, а перев. шахтарям в Пен. Це насамперед стосувалося закарп. імігрантів, а з ними за асоціацією і гал. Назва походить від угорців (Hungarians), бо вони здебільшого походили з Угор. Так прозивали і тих укр. шахтарів, які з Пен. переїхали до Міз. і півд. Ілл. Це було однозначне з нижчим соц. та культ. становищем цих імігрантів, незнанням англ. мови та їх клявовою поведінкою. У висліді ці імігранти (Г.) зазнавали дискримінації та остракізму. До Г. ставилися з презирством гол. ірландські імігранти та їх звинувачували в штрайкбрехерстві. У м. Флет Рівер (Flat River) та Делож (Desloge), Міз., проти українців у липні 1917 учинено погром, після якого їх вигнано з осель давнішими імігрантами-неслов'янами. Подібним призорливим словом було "боганк" (bohunk), яке походило з сполучення "Bohemian" та "Hungarian".

В.М.

ГАНОВСЬКИЙ Євген (Evhen Hapowsky), банковий урядовець, гром. діяч; н. 5.4.1927 в с. Уляшківці Чортківського пов., Гал. Гімназію закінчив у таборі ДП, вищі студії в УВУ в Мюнхені і Ун-ті в Лювені, Бельгія. Отримав ліценціят 1955 з політ. і екон. наук. Гол. Нац. Союзу Укр. Студентів 1953-55 і ЦЕСУС у 1960-их. З 1956 у США. Працював в імпортно-експортному відділі банку "Irvington Trust" у Нью-Йорку. Довгі рр. очолював СУМ в Америці і з 1978 заг. світ. централю СУМ. Гол. ООЧСУ і дирекції фундації "Воля" і ред. тижневика "Нац. трибуна".

Гол. президії Світ. Конференції Державницьких Орг-цій і гол. територіального проводу ОУН у США.

В.М.

ГАНТЕР (Hunter), м-ко в Кетскільських горах (Catskill Mountains) в шт. Нью-Йорку, розташоване 70 км на півд. зах. від Албані (Albany) та 150 км на півн. від Нью-Йорку. Нас. 470 (2000), з чого українців 13, в пов. Грін (Green) – 300 українців. У цій туристичній околиці з 1960-их почали поселюватися українці, зокрема пенсіонери, а також тут проводять вакації влітку та зимою (лижний спорт) укр. туристи. До т.зв. "укр. Г." належать ще укр. мешкавці місцевостей Віндгем (Windham), Лексінгтон (Lexington), Джуветт (Jewett), Теннерсвіль (Tannersville), Пратсвіль (Pratsville) і Кайро (Cairo) на території пов. Грін (Green), разом бл. 250-300 осіб. В літньому сезоні з відпочиваючими доходило в деяких рр. до 400 осіб. Українці в Г. й околиці є власниками понад 200 житлових будинків. Природа Г. і Кетскільських гір нагадує Карпати. Мабуть першим укр. поселенцем в Г. після 2 світ. війни був І. Кобзар, який на початку 1960-их збудував мотель "Ксеня", що став на довгі рр. осередком укр. організованого життя в Г. З ініціативи І. Макаревича, 1962 в Г. збудовано дерев'яну церкву (див. *Івана Хрестителя церква) і це причинилося до розвитку гром. життя.

Громадський осередок "Гражда", Гантер, Н.Й.

Тут перебували і творили такі укр. мистці, як М. Мороз, Е. Козак, його сини Юрій і Ярмо, Л. Морозова, М. Бутович, Я. Вижицький, Б. Доманик, Мирон Левицький, Г. Новаківська М. Черешньовський, П. Холодний,

мол., Б. і Галина Титли, Я. Геруляк, Наталка Погребінська, Б. Певний, М. Гарасовська-Дачишин, М. Білинський, Є. Блакитний, Софія Лада, Д. Горнятевич, Л. Кузьма та ін. В Г. теж перебували численні письменники, поети, журналісти, критики, гром. діячі, напр., Є. Маланюк, Б. Нижанківський, Олег Зуєвський, М. Островерха, Ю. Дивнич, І. Керницький, У. Старосольська, М. Понеділок, М. і О. Тарнавські, Зоя Когут, Марія Голод, І. Кедрин-Рудницький, В. Качмар.

З 1973 в пансіоні Климентини Шевчук "Карпатія" відбувалися влітку популярні семінари УВАН, на яких виступали фахівці з різних галузей українознавства, в тому із України. В Г. та околиці відбувалися пласт. вишкільні табори: в 1960-их вишколи юнацьких виховниць, організовані куренем "Перші Стежі" на посілості Максима Кураса, згодом "Школи Булавник", ведені куренем "Ті, що греблі рвуть" на садибі Куликів та "Лісові Школи" куреня "Лісові Чорти" на пласт. площі в Лексінгтоні.

У пол. 1980-их у Г. став активним Центр Укр. Культури в т.зв. "Гражді" під керівництвом І. Соневицького. До діяльності центру належать літ.-мист. вечори, майстерні різних галузей нар. мистецтва, літ. читання та фестиваль камерної музики з участю визначних виконавців, напр., І. Слободяника, О.Криси, П. Плішки, Т. Гринькова, А. Добрянського, В. Винницького, О. Кровицької, М. Стеф'юк, Н. Хоми, М. Скорока, Ю. Осінчук, Ю. Мазуркевича, О. Цибрівської та ін. В "Гражді" відбуваються щорічні мист. виставки.

Н. Соневицька

ГАНУЛЯ Йосиф (Joseph Hanulya), гр.-кат. свящ., закарп. церк. і культ. діяч народницького напрямку; н. 10.8.1873 в с. Нижні Ріпаші Списького комітату на Пряшівщині, п. 8.10.1962 в Клівленді, де і похований. Сер. освіту здобув у Левочі в Слов., а духовну – в Пряшеві та в Егері, Угор. 1897 висвячений на свящ., 1904 приїхав до США, де обслуговував гал. і закарп. україн-

ців в Алегейні (Allegheny) та з 1914 в Клівленді в церкві Св. Духа. Виявив зацікавлення культ. працею та осв. потребами імігрантів, гол. закарп. У боротьбі за юрисдикцію висловився за підтримку до сп. С. Ортинського, у якого був чл. кон-

систорії. Так само підтримав заснування братської орг-ції "Собрання Греко-Кат. Церк. Братств". Редагував 1910-16 його орган "Русин – The Ruthenian", написав "Грама-

тику для американських русинів" (1918) та "Читанку для амер. руської молодіж" (1919, 2 вид. 1935). Автор єдиної англ. мовою *Rusin Literature* (1941). В Клівленді був співзасн. "Rusin Elite Society" (1927) і т-ва "Rusin Cultural Garden", в якому споруджено пам'ятник О. Духновичеві (1939). В рел. боротьбі і полеміці, яка точилася в колах Гр.-Кат. Церкви в США, Г. був прихильником сх. традицій та практик у Кат. Церкві, включно з одруженим священством, підтримував 1920-30-их Комітет Оборони Восточного Обряду і був його гол. На цю тему написав працю "Чия правда, католиків чи некатоликів?" (1922) та *The Eastern Rituals* (2 тт., 1954). Зберігав зв'язки зі старим красм, підтримав придбання "Руського Дому" в Пряшеві та спорудження пам'ятника О. Духновичеві.

Р.П. Магочий

ГАНУСЕЙ Марія (Mary Hanusey), з роду Сурма, муз. виконавець і популяризатор, власник крамниці нар. виробів та подарунків, організатор радіопроектів; н. 18.2.1912 в Ньюарку (Newark), Н.Дж., п. 30.11.1989 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Вивчала спів і фортепіано у приватних школах. Концертувала з 1930-их, довголітній керівник (1939-89) радіопроектів "Укр. голос" у Філядельфії. Також активна в церк. і гром. орг-ціях та хорах.

ГАНУСЕЙ Річард Дмитро (Richard D. Hanusey), педагог, адміністратор, сусп. діяч; н. 10.8.1920 в Філядельфії, п. 26.9.2003 в Овшен Гейт (Ocean Gate), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Вищі студії закінчив в Ун-ті Темпл (Temple) у Філядельфії (ступені бакалавра, мгра і д-ра з педагогіки, історії та осв. адміністрації, 1946-73). 1978 в тому самому ун-ті одержав д-рат "honoris causa". Працював на стейтових посадах у ділянці опіки над здоров'ям та в шкільній адміністрації: завідувач шкільної округи у Філядельфії, гол. стейтрової комісії спадщини в Пен., яка сприяє культ. плюралізму, дир. сер. техн. школи, гол. ради тростників Менор Коледжу сс. Василіянок. Чл. проводу й діяч багатьох укр. орг-цій. Автор праці *The Name of the Game is Power* (у співаторстві). Одержав низку нагород і відзначень за проф. і гром. працю. З 1993 жив в Овшен Гейт, Н.Дж.

В.М.

ГАНУШЕВСЬКИЙ Степан (Stepan Hanushevsky), бандурист, муз. діяч; н. 5.5.1917 в с. Дора Надвірнянського пов., Гал., п. 30.9.1996 в Рочестері, Н.Й. Закінчив гімназію у Станиславові, студіював лісову інженерію у Львові й також брав лекції в консерваторії. Учився гри на бандурі у бандуристів Костя Місевича, Юрія Сингалевича та М. Теліги. Створив невеликий ансамбль бандуристів та з ним виступав 1944 перед бійцями УПА в Карпатах. На еміграції з 1945 в Нім., виступав як соліст в Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка, був секр. капелі. З 1949 у США, тут 1950 засн. та очолював Ансамбль Бандуристів в Америці з осідком у Філядельфії. З ансамблем давав концерти у США і Кан.

Ансамбль награв платівку пісень УПА у вид-ві М. Сурмача. З 1956 жив у Рочестері.

В.М.

ГАНУШЕВСЬКИЙ Тарас (Taras Hanushevskyi), лікар, гром. діяч; н. 13.6.1919 в с. Дора Надвірнянського пов., Гал., п. 7.12.1998 у Вунсокеті (Woonsocket), Р.Айл., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Вчився в гімназії у Станиславові, мед. студії провів у Львові й Ерлянгені, Нім. (1950). Під час 2 світ. війни чл. похідних груп на Сх. Україну, гол. студентського хору "Бандурист" у Львові. Коли прибув до США, співзасн. та гол. відділу УЛТПА Нової Англії, гол. Центр. Комітету Станиславівщини. Практикував медицину в Р.Айл.

ГАНЧИН Михайло (Michael Hanchin), підприємець і ред., діяч закарп. еміграції у США; н. в 1890-их в с. Станча Землинського комітату на Пряшівщині, п. 28.10.1952 в м. Александрія (Alexandria), Вірдж. Закінчив Ужгородську Учительську Семінарію і 1910 як дяковчитель емігрував до США. Працював у ред. "Амер. Русского Вѣстника" в Пітсбургу, 1914-20 його ред., як також укладач його календарів. 1920 переїхав до Нью-Йорку, де відкрив Сер.-Європ. Емігрантський Дім та подорожнє агентство. 1921 заснував вид. компанію "Orient", що видавала закарп. щоденник "День", якого Г. був видавцем і ред. Зберігав контакт зі старим краєм та був одним із заст. гол. Підкарп. Банку в Ужгороді; закликав емігрантів у США інвестувати гроші в закарп. економіку, але без великих успіхів. Також займався підприємницькою діяльністю на Фльор. та в Клівленді.

р.м.

ГАРАБАЧ Ярема (Yarema Harabatch), скульптор; н. 1949 в Мюнхені. Здобув мист. освіту в Мюнхені та в Мист. Ін-ті в Рнмі. 1977 перебував у Того (Зах. Африка), і там створив скульптуру св. Карла Лванга, патрона кат. сиротинця в Лама

Кара. В м-ку Маквіллер, Франц., виконав статую Пресв. Богородиці, що приміщена в Укр. Культ. Центрі. 1979 прибув до США і поселився в Клівленді. Тут виконав барельєф Патріярха Йосифа Сліпого для катедри св. Йосафата. Заснував галерію та мист. агентство "Fine Arts Consolidated", яке провело кілька мандрівних виставок з нагоди Тисячоліття Християнства в Україні. Працює в Голосі Америки ведучим муз. програми та "веб-майстер" укр. програми.

В.М.

ГАРАС Анна (Anna Haras), з роду Кедюлич, сусп. і гром. діячка, зокрема в УНС; н. 2.4.1920 в Пере-

чині на Закарпатті, п. 31.3.2003 у Бетлегем (Bethlehem), Пен., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила 1939 Торг. Академію в Мукачеві-

Сваляві у Братіславі. Залишилася на еміграції у Відні, в 1945 переїхала до Мюнхену. 1949 емігрувала до США. Тут увійшла до орг-цій: 47 відділ УНС (секр), окружний відділ УНС в Лігай Веллі (Lehigh Valley) (гол. з 1970), довголітня гол. радна УНС (1970-86), почесний чл. і гол. 91 відділу СУА, 20 відділу ОЖ-ОЧСУ (від 1967), чл. гол. управи, гол. відділу УККА у Лігай Веллі (1991-2003).

В.М.

ГАРАСЕВИЧ Марія (Maria Harasevych), з роду Білоус, педагог, літературознавець, журналіст, літ. критик; н. 14.10.1918 в м. Знамянка на Єлизаветградщині, п. 27.12.2004 в Стерлінг Гайтс (Sterling Heights), Міч. 1941 закінчила філол. фак. Київ. Держ. Ун-ту. Працювала в шкільництві України, з 1944 – в Нім., 1949 переїхала до США й оселилася в Детройті. Вчила у школах українознавства та

займалася літ. творчістю і журналістикою. Чл. журі літ. конкурсів ім. І. Франка, засновниця і гол. Комітету Спряння Укр. Дем. Преси в Україні з 1993. Авторка ст. у пресі на літ. і гром. теми. Писала також оп., вірші, репортажі. Чл. Об'єднання Укр. Письменників "Слово", чл. Спілки Письменників України (з 1995). Зібрані праці Г. появились в зб. "Ми не розлучались з тобою, Україно" (1998). Г. – лавреат Фонду ім. Т. Шевченка в Каневі (2003).

В.М.

ГАРАСИМ Еміль (Emil Harasym), лікар, гром. діяч; н. 25.8.1910 в Дрогобичі, Гал., п. 24.12.1972 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Приїхав дитиною до США, вищі студії закінчив 1936 в Мед. Коледжі Гейнемана (Hahnemann) у Філядельфії. Практикував заг. медицину та хірургію в дільниці Джермантаун (Germantown), чл. багатьох проф. орг-цій; співзасн. і перший гол. Укр. Лік. Т-ва в Філядельфії, 1950 обраний заст. гол. УЛТПА, діяч Укр. Амер. Горожанського Клубу та низки ін. кат. орг-цій. Мед. опікун сиротинця сс. Василіянок та укр. шкіл. Був чл. правління жін. коледжу сс. Василіянок в Фокс-Чейсі. Під час 2 світ. війни служив в амер. армії в Європі, де допомагав укр. втікачам.

В.М.

ГАРАСИМЕНКО Володимир (Volodymyr Harasymenko), учасник визвольних змагань, військ.; н. 1892 в Україні, п. 24.4.1975 в Боффало, похований на цвинтарі св. Матвія. Командир 6 кінного полку VI стрілецької дивізії Армії УНР, останньо в ранзі ген.-хорунжого. Брав участь у 1 зимовому поході, був полонений в Каліші. На еміграції в Поль., під час 2 світ. війни присєднався до протиполь. підпілля Укр. Легіону Самооборони на Волині і Холмщині. Після 2 світ. війни в таборах ДП в Нім., потім переїхав до США і поселився в Боффало. Був гол. Т-ва Прихильників УНР

(1965-68). Нагороджений золотим хрестом, хрестом С. Петлюри та воєнним хрестом.

В.М.

ГАРАСИМОВИЧ Роксоляна, одружена Огородник (Roksoliana Harasymovych), піяністка і дириг.; н. 1934 в Гал. Муз. студії в Укр. Муз. Ін-ті у Філядельфії (з 1952, кляса фортепіяна Р. Савицького). Працювала як вчителька фортепіяно і теоретичних предметів у відділах УМІ у Вільмінгтоні, Честері та Філядельфії. В 1954 одержала стипендію у Філядельфійській консерваторії (кляса фортепіяна Е. Штоєрмана), яку скінчила ступенем бакалавра музики та учительським дипломом (1957). З 1960-их акомпаньатор хору "Кобзар" у Філядельфії, з 1975 дириг. цього хору.

ГАРАСИМЧУК Орест (Orest Harasymchuk), піяніст, композитор, муз. педагог; н. 28.9.1966 в Нью-Йорку. Після закінчення сер. школи для мист. виконавців, Г. закінчив 1989 консерваторію Мейсон Гросс (Mason Gross) при Ратгерському Ун-ті, де вчився композиції (у Charles Wuorinen, одного з найвизначніших творців т.зв. "атональної" музики). Також вчився в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку. Працював як піяніст у 3 балетних школах у Джерзі Ситі. Брав участь у постановках Студії Мист. Слова Л. Крушельницької. 1993 виступив на 4 муз. фестивалі в Києві. Серед композицій Г. "Епізоди" (1988), "Різдво" (1993) для хору, фортепіяна і дзвонів. Компонус амер. "spirituals", клясичну, атональну муз., популярні та укр. нар. пісні (вплив Володимира Івасюка). Живе в Н.Дж.

В.М.

ГАРАСОВСЬКА Ярина (Орися) (Yarupa Harasovska), з дому Павловська, дочка Ольги П., дружина Андрія Г., мед. технолог, гром. і церк. діячка; н. 24.10.1924 в м-ку Балигороді Сянницького пов., Гал. Закінчила Академічну Гімназію у Львові (1942), студювала на агроном. фак. Львів. Політехніки, закінчила мед.-технічну школу

в Шумперку, Чех. В Нім. з 1945. Активна в Пласті як краса командантка новацтва (1956-59), відзначена пласт. Орденом св. Юрія в сріблї. З 1959 у США, в Чикаго. Ініціаторка і перша гол. (1968-70) та довголітня заст. гол. *Сестрицтва Покрова Пресв. Богородиці, заст. гол. Союзу Укр. Кат. Братств і Сестрицтв Америки (з 1976), довголітній чл. президії Парафіяльної Ради собору св. Володимира і Ольги, ініціатор *Театральної Студії Молоді в ікаго, гол. *Об'єднання Укр. Жін. Орг-цій м. Чикаго й околиць (з 1989), діячка в Т-ві Спряння РУХові та організатор допомоги дітям укр. руху спротиву (засновниця "Крамнички сумління").

В.М.

ГАРАСОВСЬКА-ДАЧИШИН Марія (Maria Harasowska-Daczyszyn), з роду Гарасовська, дружина Юрія Д., сестра Андрія Г., мистець-маляр; н. 6.4.1911 в м. Старий Самбір Самбірського пов., Гал., п. 23.10.2000 в Чикаго, похована на цвинтарі св. Миколая. З відзначенням закінчила Краківську Академію Мистецтв (1938), там же

співзасн. студентського мист. гуртка "Зарево" (1932), учителька малярства в ДП таборі в Ашаффенбургу (Aschaffenburg), Нім. (1947-49). 1949 переїхала до Чикаго, де займалася малярством: графіка, іконопис, святочні карткви, сценічні декорації, портрети, а понад все краєвиди, квіти і натюрморти. Мала 25 індивідуальних виставок в Чикаго та ін. містах США й Кан. Малювала в різних шт. США (зокрема в Кол.) та в Італ., Югославії. Сотні картин у приватних колекціях, а найбільше в Музеї УКУ в Римі, Кракові й

Львові. Чл. Об'єднання Мистців Українців Америки та Укр. Золотого Хреста в Чикаго.

В.М.

ГАРАСОВСЬКИЙ Андрій (Andrii Harasovsky), одружений з Яриною Г., інж.-агроном, друкар, військ., гром. і церк. діяч; н. 25.10.1909 в с. Макунів пов. Матіська, Гал., п. 6.10.1998 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Навчався в гімназії в Ярославі. Закінчив агрономічні студії в Рільницькій Академії у Дублянах. Арештований і ув'язнений поляками в Корці. 1943 вступив до дивізії "Галичина", де служив у ранзі поручника на фронтах у Слов. та в сх. Нім. Попав до амер. полону, згодом у таборах ДП. Жив у Регенсбургу та Мюнхені, працював у друкарні "Логос". 1959 переїхав до США і поселився в Чикаго. Став співвласником друкарні "Гар-Тур", був гол. Патріархального Т-ва в Чикаго (1979-85) та Братства св. Андрея (1979-82).

В.М.

ГАРАЩЕНКО Іван (Ivan Harashchenko), правос. мирянський діяч, згодом свящ.; н. 5.5.1881 в Красному Куті Катеринославської губ., п. 20.3.1952 в Нью-Йорку. До революції займався торг. діяльністю. Брав участь у відродженні укр. церк. автокефалії, зокрема на Слобожанщині. 1921 обраний заст. гол. Всеукр. Правос. Церк. Ради в Києві. Фінансував рел. вид. УАПЦ, для чого продав усе своє майно. 10 рр. провів у сов. концтаборах за рел. діяльність. Активний у відновленні УАПЦ під час 2 світ. війни. Емігрував до Нім., згодом до США. 1950 став свящ., чл. Великої і Малої рад УАПЦ (Соборноправної).

В.М.

ГАРБУЗЮК Олекса (Olexa Harbuziuk), баптистський пастор, проповідник, журналіст; н. 29.3.1920 в с. Береги, пов. Дубно на Волині, п. 4.10.1997 в м. Елмгурст (Elmhurst), Ілл. На еміграції від

1944. В м. Гамбург, Нім., закінчив теологічну семінарію 1946 та журналістику 1949. До США емігрував 1949 і поселився в Чикаго. Пастор першої укр. баптистської церкви в Чикаго (1950-55, 1982-90). Гол. *Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков у США (1968-72), гол. *Всеукраїнського Євангельсько-Баптистського Братства (1972-90), чл. президії секретаріату СКВУ (1978-83), чл. Екзекутивного Комітету Амер. Ради Христ. Церков (1977-88), чл.

п р е з и д і ї
Інтернац. Ради
Христ. Церков
(від 1988).
Відзначений
грамотами
заслуги від
Амер. Ради
Христ. Церков
та Всеукр.
Євангельсько-
Баптистсько-
го Братства.

Дир. радіопрограми "Голос Євангелії в Україну" (від 1966), ред. журн. "Дорога Правди" (Нім., 1948-49), гол. ред. журналу "Післанець Правди" (1975-81), автор ст. на рел. і церк. теми в укр. і англ. пресі.

Д.М.

ГАРВАРДСЬКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
див. *Український Науковий Інститут Гарвардського Університету*

ГАРДИЙ Петро (Peter Hardy), лемк. гром. діяч; н. 7.7.1897 в с. Юрівці Сяницького пов., Гал., п. 24.4.1989 у Ферфілді (Fairfield), Кон. До США прибув в молодому віці й тут здобув сер. і вищу освіту. Г. фундував перевидання книжок про Карпатський регіон і його нас., а фонди з цих вид. дарував на "Карпаторусское литературное общество" (Carpatho-Russian Literary Association). Був одним зі засновників "Лемковского Релифного Комітета в США" (Lemko Relief Committee), який засн. 1946 в Нью-Йорку представниками Лемко-Союза та Общества Русских

Братств, з метою орг-ції і надання допомоги лемкам у Поль., Україні та в таборах біженців у Нім. 1946 Г. став гол. першої управи цього комітету і як такий 1957 відвідав Поль., Рос. й Україну, щоб познайомитися з життям і долею лемків, а тоді у США знайти шлях для допомоги їм. Вірив у добру волю рад. влади, критично ставився до українців, зокрема ОУН і УПА в Україні, особливо на Лемківщині. Г. написав брошуру: "Коротка история Лемковского Релифного Комитета в США: Моя подорож на Лемковщину" (1958).

О. Данко

ГАРМАШ Міра (Mira Harmash), псевд. М. Дорошенко-Василишин (за чоловіком), дочка В. Дорошенка, біохемік, поетеса, журналістка; н. в 1920-их у Львові. Вчилася в Академічній Гімназії, емігрувала наприкінці 2 світ. війни до Нім., студіювала медицину в Мюнхені; 1949 переїхала до США й оселилася в Філадельфії. Працювала в біохемічній лабораторії морської флотії в Ін-ті Гаймана. Писала поезії з ранніх рр., розвинула літ. діяльність у 1960-их, дописуючи до журн. "Київ", "Крилаті", "Наше життя", "Веселка" та до газ. Перша зб. поезій "Віднайдені роки" вийшла 1968, нагороджена премією Літ. Конкурсу ім. І.Франка в Чикаго. Ін. зб.: "Райдуга в п'ятмі" (1972), "Срібна свиріль" (1978). 1973 видала поему "Марія Люїза", а ще раніше книжечку для дітей "Журавлі" (1966). Також писала сатири під псевд. Івга Жак. Мист. оформлення книжок виконав її чоловік Р. Васишин.

В.М.

ГАРТФОРД (Hartford), м. в Коннектикат, столиця шт., розташоване в його центрі 60 км. від Лонг Айлендської затоки над р. Коннектикат. Нас. 121 тис. (2000), у м. 220 українців, в передмістях 500, в пов. Г. 6,420 українців. Перші укр. поселенці прибували до Г. в 1900-их, після 2 світ. війни прибула більшість. З 1906 були спроби

Церква св. Михаїла, Гартфорд

заснувати укр. гр.-кат. церкву, проти чого виступали поль. римо-католики, бо частина українців вже належала до їх парафії. Остаточно створено парафію св. Михаїла 1910 і придбано церкву. Тоді також постав відділ УНС – Братство св. Івана Хрестителя. Нову церкву збудовано 1956. Важливу роль у творенні укр. рел. життя відіграв діяч-піонер зі Зборівщини Антін Локоть. Довголітніми і діяльними свящ. були: Р. Залігач, О. Пристай, С. Баландюк, С. Чомко. При церкві діяла суботня школа катехизації. Дочерною є церква Івана Хрестителя в сусідньому м-ку Глестонбурі (Glastonbury). Діє також укр. правос. церква св. Володимира (з 1956), настоятелі – оо. Ф. Коваленко, Д. Мамчур. 1950 засн. укр. баптистську конгрегацію, її попередницею була укр. пресвітеріанська громада, визначним діячем якої був пастор Теодор Галенда. Після 2 світ. війни посилювалося укр. культ. і гром. життя: 1950 постави "Рідна школа", хор "Діброва", 1965 збудовано школу українознавства та Нар. Дім (його попередник Укр. Гром. Клуб). У Г. діють відділи УККА, Пласту (засн. 1950), СУМ (засн. 1952), ООЧСУ та ОЖ-ОЧСУ, 2 відділи СУА, УНС, по одному "Провидіння" й УБС, Братство кол. Дивізійників, кредитна спілка "Самопоміч", Укр. Патріархальне Т-во, хор "Свшан", танц. ансамбль "Золотий гомін", спорт. т-во

"Скала", Комітет Допомоги Дітям Чорнобиля, Комітет Допомоги Україні, Комітет Об'єднаних Оргцій, Комітет Четвертої Хвилі "Краяни", Т-во Сеньйорів та ін. Відомі діячі Г.: Михайло Похмурський, Григорій Янішевський, М. Мельник, Іван Селеман, Ярослав Гук, В. Гафткович, Роман Скождополь, Р. Романишин, Михайло і О. Кузьма, Іван Чернига, О. Пришляк, О. Теслюк, Петро Пришляк, Я. Лучкань, Софія Радьо, Т. Мельник, Петро Шагай, Мирон Колінський, Андрій Бойко й ін.

В. Маркусь

ГАСЮК Богдан (Bohdan Hasiuk), металургіст, сусп. діяч; н. 15.5.1937 в с. Устя Зелене Бучацький пов., Гал. З батьками на еміграції з 1944. Після 2 світ. війни в переселеному таборі в Міттенвальді. До США емігрував 1949, поселився у Філядельфії. Вищу освіту (ступінь бакалавра 1961 та мгра 1969) одержав на Ун-ті Дрекселя (Drexel) в ділянці металургії. Працював в амер. фірмах та амер. уряді, у 1980-их викладав металургію в Ун-ті Темпл (Temple). Гол. Укр. Студентської Громади у Філядельфії (1959-61); гол. красового (1963) та світового (1978-83) проводу "Зарево", гол. Шкільної Ради Нашої Укр. Рідної Школи (1995-98).

Д.М.

ГАФТКОВИЧ Володимир (Wolodymyr Haftkowycz), кооператор, гром. і осв. діяч; н. 6.2.1897 в с. Устечко Заліщицького пов., Гал., п. 20.10.1961 в Гартфорді, Конн. Гімназію закінчив у Тернополі, а філософію студіював в Укр. Таємному Ун-ті у Львові, закінчив торг. курси там само. Служив в австр. армії та в УГА. 1920 інтернований у поль. полоні в Тухолі на Помор'ю. Працював у багатьох т-вах Гал. та Ген.-Губернаторства. Організатор крайового т-ва "Сокіл" у Львові, крайовий інспектор "Просвіти", чл. УВО та ОУН. Під час 2 світ. війни дир. Союзу Укр. Кооператив у Томашеві Люблинському на Холмщині та організатор Укр. Осв. Т-ва в райо-

ні Тарногород-Чесанів. 1945 поселився в Нім. – в таборах ДП у Карлсфельді та Міттенвальді. Гол. станиці Санітарно-Харитативної Служби (СХС) в Міттенвальді та чл. крайової ради СХС. З 1950 в Гартфорді, активний у багатьох орг-ціях: УНС, ООЧСУ, Пласт-Прият, кооператива СУМ, гол. відділу УККА (1952). Залишив недруковані спогади про спроби відновлення "Просвіти" під нім. окупацією.

В.М.

ГАЮК Семен (Semen Hayuk), правос. свящ.-протопресвітер, автор рел. літератури, церк. діяч; н. 27.4.1909 в Луцьку на Волині, п. 4.4.1997 в Боффо, Н.Й., похований

на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Навчався в гімназії в Бересті на Поліссі, потім в духовній семінарії в Крем'янци. 1937 закінчив богословський

фак. Варшавського Ун-ту, здобувши ступінь мгра теології. 1933 прийняв священичий стан, душпастирював у різних парафіях на Волині, найдовше в Заславі, де був настоятелем собору та пов. деканом. 1944 подався на еміграцію до Зах. Нім., був настоятелем правос. парафії в таборі ДП в Ашафенбургу. Викладав релігію та історію в таборівій гімназії. 1950 переїхав до США, зорганізував парафію УПЦ св. Луки у Ворнерсі (Warners), Н.Й., б. Сиракюзу, служив у Ютиці, потім у Нью-Йорку та в Юніондейлі (Uniondale), Н.Й. Одночасно був активним як журналіст та автор. Співпрацював з радіопрограмою "Голос Америки", дописував до газ. Викладав історію Церкви та гомілетуку в духовній семінарії св. Софії. 1968 захистив в УВУ д-рську дисертацію з історії церкви на тему "Записки митр. Й. Сімашка як джерело його біографії та історії унії". Редагував "Укр. Правос.

Слово" та правос. календарі. Автор праць: "Унійна діяльність М. Смотрицького", "Святитель Феодосій Углицький – Архiep. Чернігівський", зб. проповідей "На Божій ниві" та ін. Дчл. УВАН.

В.М.

ГВОЗДА Іван (Iwan Hvozda), проф.-політолог, гром. діяч; н. 20.2.1927 в с. Височани Сянiцького пов., Гал. Навчався в сер. торг. школі в Сяноці, згодом в укр. гімназії в Нім. та в УВУ в Мюнхені. 1950 переїхав до США, служив в амер. летунстві. З 1954 студіював політ. науки та історію в Сиракузському Ун-ті (бакалавр і ліценціят), здобув д-рат права в УВУ (1968). Викладав у кількох стейтових коледжах, найдовше в міському коледжі в Авбурн (Auburn), Н.Й. (з 1964), де зорганізував зі студентами "моделі ООН". Активний у регіональних лемк. орг-ціях, гол. Орг-ції Оборони Лемківщини (1969-75) та Світ. Федерації Лемків (1973-97) і ред. журн. "Анналів Світ. Федерації Лемків" (з 1974). Ст. в газ. "Нац. трибуна" і "ІШлях перемоги" з політ. проблематики.

В.М.

ГВОЗДЕЦЬКИЙ Василь (Vasyl Hvozdesky {Gvozdesky}), учений-грунтознавець і геолог, проф.; н. 13.1.1902 в с. Хрещатик на Сумщині, п. 1988 в Солт-Лейк-Ситі (Salt Lake City), Юта. Навчався в гімназії та учительському технікумі в Ромнах і закінчив Київ. ІНО (1927). Викладав ґрунтознавство, геологію та фіз. географію в кількох вищих школах Кисва та 1933-41 співпрацював у Всесоюзному Наук.-Дослід. Ін-ті цукрового буряка, очолював кілька наук. експедицій до різних місцевостей СРСР. 1950 прибув до США з Нім. і оселився в Солт-Лейк-Ситі, де працював у ділянках

ґрунтознавства, геології та гідрології. Викладав в Ун-ті шт. Юта. Написав основний підручник "Географія ґрунтів та основи ґрунтознавства" (1939-41), праці про заліснення лісо-степової зони в Сх. Європі та про ґрунти виноградників у Криму. В США вивчав підводні ґрунти озера Бонневіль (Bonneville Lake) та у співавторстві опублікував праці на цю тему. В Ун-ті шт. Юта ім. Г названо лабораторію екологічних та палеоекологічних дослідів. Був дчл. УВАН.

Л. Дражевська

ГВОЗДИК Євген (Yevhen Hvozdyk), учитель, журналіст, гром. діяч; н. в Бібречському пов., Гал., п. 27.10.1917 в Філядельфії. Вчив у нар. школах ще в Гал. До США прибув 1907 і працював на різних роботах, зокрема на посаді дяковчителя. Кореспондент "Свободи" та організатор шкільництва, ред. журн. УРС "Шершень" (1910-11) у Скрантоні. 1911 обраний гол. УРС. 1911-12 був співред. "Нар. волі", а також зредагував перший календар УБС (на 1912). Згодом почав видавати місячник "Слово", диригував хором та 1916 переїхав до Філядельфії.

ГЕВКО Іван (John Hewko), адвокат, гром. діяч; н. 1957 в Детройті, закінчив сер. школу Непорочного Зачаття. Студіював у Коледжі Гамільтону (Hamilton), Н.Й., згодом здобував диплом мґра політ. наук в Оксфордському Ун-ті в Англії, захистивши магістерську тезу про укр.-жидівські відносини в період УЦР. Закінчив cum laude право 1985 в Гарвардському Ун-ті. Під час студій подорожував по Африці й Півд. Америці та працював журналістом. Згодом працював в амер. юридичній фірмі в Аргентині та Бразилії, а в 1990-их в Рос., Україні та в Чех. 1991-92 служив секр. міжнар. консультативної ради Верховної Ради. Як партнер адвокатської фірми "Baker & McKenzie", заснував бюро в Україні (1992-96). Г. також викладає право в Джорджтаунському Ун-ті. Науковий співроб. проєкту "Демократія верховенство права" при Фундації

Карнегі (2001-2002). Автор ст. на правничі теми.

В.М.

ГЕВРИК Олекса (Olexa Hewryk), фільмовий продюсер та режисер в ділянці анімації фільмів; н. 1.6.1972 у Філядельфії. Ступінь бакалавра образотворчого мистецтва (BFA) одержав 1994 в Школі Рисунок Ровд Айленду (Rhode Island School of Design). 1995-96 одержав нагороду Фулбрайта для студій в Краківській Академії Мистецтв. 2004 Г. здобув престижну телевізійну нагороду Еммі (Daytime Emmy Award for Nickelodeon) за анімаційний дитячий телевізійний серіал "Little Bill" (Малий Бил). Серед ін. фільмів, над якими він працював: "Reminiscence" (1994), "The Well" (1995), дитячий телевізійний серіал "Blue's Clues".

Д.М.

ГЕВРИК Тит (Titus Hewryk), архітектор-урбаніст, мистецтвознавець; н. 13.7.1936 в Дрогобичі, Гал., 1944 з батьками залишив Україну. Був школярем у таборах ДП в Берхтесгадені, Нім. З 1951 в США. Здобув ступінь мґра архітектури в Ін-ті Пратта в Брукліні, Н.Й. Працював у військ. архітектурно-інженерній фірмі в шт. Текс., згодом у Нью-Йорку та в Філядельфії. Гол. архітектор ун-тського кампусу Пен. Ун-ту, де мав позицію спів-заст. през. Гол. Укр. Музею в Нью-Йорку (1990-94). Відвідував кілька разів Україну в 1960-70-их, де зібрав цінні матеріали про архітектуру України. Праці: "Втрачені архітектурні пам'ятники Кисва" (1982 і наступні вид. в Україні та англ. мовою *The Lost Architecture of Kiev*), "Дерев'яні храми України – шедеври архітектури" (1987). Ст. на архітектурні теми. З 2002 живе в Гантері, Н.Й.

р.м.

ГЕЙЗЛТОН (Hazleton), м. в шт. Пенсильванії, пов. Люзерн (Luzerne), бл. 128 км. на півн.-зах. від Філядельфії. Найвище розташоване м. в Пен. (574 м. над рівнем моря). Засн. 1780, центр кам'яного вугілля, тепер текстильної пром-сти й

Церква св. Михаїла, Гейзлтон

виробництва заліза, сталі й електричних приладів. Нас. 23,265 (2000), з яких 360 українців. У Гейзл-Товншип (Hazle Township) живе 170 українців, 90 у Вест-Гейзлтон (West Hazleton). Крім українців, перепис 2000 подає у Г., Гейзл Товншип і Вест-Гейзлтон певну к-сть австрійців, угорців, поляків, росіян, словаків, серед яких багато українців.

Перші укр. імігранти прибули у 1880-их зі Закарпаття, Лемківщини і сх. Гал., працювали у вугільних копальнях і на текстильних фабриках. Перша парафія засн. 1887 о. І. Волянським, друга постала 1892 у Вест-Гейзлтон. В грудні 1890 Г. відбувся з'їзд гр.-кат. святих у справі статусу Гр.-Кат. Церкви у США. Відкриття о. І. Волянського (1889) привело до упадку заснованих там орг-цій і установ. Помітне гром. життя укр. імігрантів там ніколи не розвинулося. В наслідок непорозумінь із закарпатцями, гал. імігранти заснували 1910 церкву св. Михаїла. В 1930-их 50 родин були чл. гр.-кат. парафії, а всіх укр. в Г. й околиці бл. 160 родин. В Г. існує також закарп. гр.-кат. парафія св. Івана Хрестителя (засн. 1894).

Першими орг-ціями були Братство св. Володимира (1887), читальня, хор, оркестра і драмгурток (1888). В січні 1889 постала філія торг. спілки "Cooperative General Store". У 2004 при церкві св. Михаїла є 4 орг-ції. Свої відділи мав у Г. УБС (2), УНС (2) і

"Провидіння" (1). Діти навчалися у суботній школі. Визначні діячі: Андрій Пелехач, Іван Шараварко, Марія Мігалко, Софія Музичак, Йосиф Устиновський, Джеймс Устиновський, Гаріет Панько. Парафіянином церкви св. Михаїла є відомий фільмовий і телевізійний актор В. Палагнюк (Jack Palance).

Лит.: Krawcheniuk, J. Ukrainians in Luzerne County. Wilkes-Barre, King's College, 1982; Fiftieth Anniversary of St. Michael's Ukrainian Catholic Church, 1910-1960. Hazelton, 1960.

О. Кравченко

ГЕЙМУР Олена (Olena (Elena) Heimur), оперова співачка, педагог; н. 3.4.1958 у Стетен-Айленд (Staten Island), Н.Й. Закінчила Мангатенську Вищу Муз. Школу (Manhattan School of Music) зі ступенем бакалавра (1980). Училася у класах Л. Албанезе, В. Гікса, Ф. Корсара. Вокальну освіту набула в школі Джульєрда (Juilliard) в Нью-Йорку (1983), удосконалювалась у М. Бирджіна (Нью-Йорк 1985). Кольоратурне сопрано з ліричним репертуаром: Віолетта у "Травіаті" Дж. Верді, Паміна у "Чарівній флейті" В.-А. Моцарта, Мімі у "Богемі" Дж. Пуччіні, Мікаела в "Кармен" Ж. Бізе та Маргарита у "Фавсті" Ч. Гуно. Виступас на престижних сценах США, Італ., України, Рос., Японії. 1989 відзначена першою нагородою у конкурсі Амер. Оперних Авдіцій (American Opera Auditions). Дипломантка міжнар. конкурсу ім. П. Чайковського (1990), переможець міжнар. вокального конкурсу Фундації Пуччіні – Ліції Албанезе (1995). Г. солювала у запису компакт-диска М. Скорика. В її укр. репертуарі – М. Лисенко, С. Людкевич, А. Кос-Анатольський, А. Рудницький, нар. пісні. Вибрана "Міс Союзівка-1983".

І. Старовойт

ГЕМІЛЬ Джеймс (James Hammil), амер. конгресмен від шт. Н.Дж.; н. 30.3.1877 в Джерзі-Ситі, Н.Дж., п. 15.12.1941 там само. Обраний до

палати репрезентантів 1907, служив до 1921. В січні 1917 вніс резолюцію в справі "Укр. дня".

Репрезентував українців у США в Мирній Конференції у Парижі (1919). Співпрацював з укр. орг-ціями та окремими діячами в організації "Укр. дня" 21.4.1917 та візити митр.

А. Шептицького у Вашингтоні 1921-22. В його конгресовому бюрі у Вашингтоні діяло Укр. Інформаційне Бюро.

ГЕММОНД (Hammond), м. в півн.-зах. частині шт. Індіана бл. кордону зі шт. Ілл., 25 км на сх. від Чікаго; нас. 83 тис. (2000), в тому понад 300 українців; в сусідньому м. Манстер (Munster) 160; в пов. Лейк (Lake) 1250 українців. Почали прибувати сюди на поч. 20 ст. лемки та закарпатці з Пен. Працювали на фабриці залізничних вагонів. Першу спільну гр.-кат церкву св. Миколая збудували закарпатці в Манстері (Munster). Діє з 1937 укр. правос. церква св. Михаїла в Г., в якій найдовше парохом був о. Павло Дармоць. 1957 збудовано церк. залю св. Михаїла, а 1975 перебудували церкву. Укр. католики збудували власну церкву св. Йосафата 1958, яку перенесено в 1968 до Манстера. Першою орг-цією було Братство св. Івана Хрестителя

Українська Православна прокатодр св. Михаїла, Геммонд

– відділ УНС (засн. 1909); 1916 засн. 101 відділ УНС ім. Івана Франка та ще один відділ 1939. Існує відділ "Провидіння". Повоєнна еміграція заснувала відділи УККА, СУА, ООЧСУ, філію Каси "Самопоміч".

В.М.

ГЕМПСТЕД (Hempstead), пром. м. в пов. Нассав (Nassau) на Лонг Айленді шт. Н.Й., 45 км на сх. від м. Нью-Йорк. Адміністративно до Г. належить ряд ін. міст і сіл Лонг Айленду, нас. самого Г. – 56,540 (2000), в тому 154 українці; в пов. Нассав – 7,460. Українці поселилися з Нью-Йорку вже на поч. 1920-их, 1925 створили т-во "Запорізька Січ" – відділ УНС. Укр. Кат. Парафія св. Володимира засн. 1945, церкву збудували 1954, було 650 парафіян (1985). Спочатку церкву обслуговували оо. Василіяни. При церкві збудований культ. центр (1972). Діють відділи УККА, СУА (засн. 1969), "Провидіння" й ін.

В.М.

ГЕМПТОНБУРГ (Hamptonburgh), місцевість у пов. Орандж (Orange), Н.Й., рошташована 50 км на півн. зах. від Нью-Йорку, українців 50, у пов. 2,4 тис. (2000). 1970 закуплено полість для цвинтаря Св. Духа, на якому поховано багато відомих укр. церк. і світських діячів. Цвинтар Св. Духа є в юрисдикції Стемфордської Епархії. 1983 засновано гр.-кат. парафію са. Андрея, 1999 розпочали будувати б. цвинтаря церкву. На цвинтарі поховані митр.

Гемптонбург, цвинтар св. Духа: пам'ятник борцям ОУН-УПА-УГВР

Й. Шмондюк, мін. Ю. Ревай, проф. Р. Смаль-Стоцький, о. Н. Вояковський, проф. М. Чубатий та ін. 1989 на цвинтарі поставлено пам'ятник борцям ОУН-УПА-УГВР.

В.М.

ГЕМТРЕМК, див. *Гамтрамк*

ГЕНАДІЙ, архисп. див. *Шиприкович Генадій (архисп.)*.

ГЕНЕРАЛЬНІ КОНСУЛЬСТВА УКРАЇНИ, консульські установи Укр. Держави у США для обслуговування громадян і негромадян України, що їдуть в Україну або мають якісь легальні справи з урядовими укр. властями. Г.К.У. захищають передусім інтереси громадян України перед місцевими амер. властями. Ці справи полагоджували до 1991 панівні держави на укр. землях через власні консульські установи в Америці. В 1919-20 існували мінімальні зв'язки з Україною і вони проходили через поль. або рос. посольства. Тільки неофіційно дещо можна було полагодити через невизнані представництва УНР чи ЗУНР у Вашингтоні та Нью-Йорку. З 1933 це виключно виконували для українців-громадян СРСР сов. дипломатичні та консульські установи. Представництво УРСР при ООН після 1945 в Нью-Йорку мало консульських повноважень.

З 1992, коли США визнали Україну як незалежну державу, ситуація змінилася. В посольстві України у Вашингтоні відкрито консульський відділ. Такий відділ діяв тимчасово і в місії України при ООН в Нью-Йорку. Окреме консульство зі статусом ген. консульства (Г.К.) відкрито в кінці 1992 для сер.-зах. шт. Америки в м. Чикаго. Його започатковано з ініціативи місцевої укр. громади, яка зобов'язалася фін. утримувати консульську установу на 2 рр. Споч. Г.К. знаходилося в гром. будинку Укр. Культ. Осередку, а з 1994 в окремому приміщенні, арендованому урядом України, а згодом купленому. Чикагському Г.К.У. сприяли укр. **"Клуб 500",

пізніше Т-во Приятелів Консульства України. Персонал Г.К. склався з 5 до 10 осіб, виключно громадян України. Ген. Консулами були: Анатоль Олійник (1992-95), Віктор Кирик (1995-98), виконуюча обов'язки ген. консула Людмила Протасова (1998-99), Борис Базилевський (1999-2005), Василь Корзаченко (2006--). Консульський Округ Чикагського Г.К. України включає шт: Айова, Віск., Ілл., Инд., Канзас, Місс., Міч., Небр., Норт і Савт Дакоти.

Генеральне Консульство України у США в Чикаго, Ілл.

У Нью-Йорку створено в січні 1993 окреме від постійного представництва при ООН Г.К.У., для якого придбано також з допомогою укр. громади в США (Фундація підтримки дипломатичних представництва України) окремий будинок. Його відкрив 5.3.1993 през. України Леонід Кравчук. До Нью-Йоркського консульського округу належать шт.: Вермонт, Конн., Мейн, Масс., Н.Гемп., Н.Дж., Н.Й., Пен. і Р.Айл. Ген. консулами в Нью-Йорку були: Віктор Крижанівський (1993-98), Юрій Богасєвський (1998-99), Сергій Почоряців (1999), Олександр Погорельцев (1999-2006) та Микола Кириченко (2006--).

У Сан-Франсиско офіційно відкрито установу ген. консульства в січні 2004. До консульської округи Сан-Франсиско належать шт.: Айдаго, Аріз., Ваш., Вайомінг, Гаваї, Каліф., Кол., Монтана, Нью Мексико, Орегон і Юта. Ген. консул в Сан-Франсиско: Валерій Гребенюк (2003-2005) та Микола Тоцицький (2005--).

У Вашингтоні ген. консулами, завідуючими консульським відділом були: Георгій Ільченко (1992-97), Валерій Гребенюк (1998-2001), Валентин Наливайченко (2001-03) та В'ячеслав Лужин (2006). Сюди належать усі ін. штати (крім тих, що належать до Нью-Йорку, Чікаго та Сан-Франсиско), Ваш., Д.К., та заморські території США.

2002 відкрито перше укр. почесне консульство у США в Детройті; почесним консулом став укр. гром. діяч Б. Федорак. 2003 відкрито почесне консульство в Клівленді-Пармі; почесним консулом став А. Футей. В Гюстоні, Текс., відкрито почесне консульство в 2003; почесним консулом став Григорій Бучай.

В. Маркусь

ГЕНТОШ Михайло (Michael Hentosh), залізнодорожний працівник, гром., діяч зокрема УНС; н. 1891 в с. Коростенко Добромільського пов., Гал., п. 25.12.1977 в Магану Ситі (Mahanoу City), Пен. Прибув до США 1911 і скоро включився в гром. і церк. життя. Був 40 рр. секр. 305 відділу УНС "Запорозька Січ" та гол. округи УНС в регіоні антрацитного вугілля (1950-75), делегат багатьох конвенцій УНС.

ГЕРАСИМЕНКО Борис (Borys Herasymenko), інж., учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. на Катеринославщині, п. 4.3.1966 в Лос-Анджелесі. Після закінчення сер. школи 1917 зголосився до Гордієнківського кінного полку і 3 рр. воював у лавах Армії УНР. На еміграції у Поль., на Волині працював у різних гром. орг-ціях, в час нім. окупації у визвольному підпіллі. На еміграції в Австр., спочатку в Зальцбургу, де очолював Укр. Комітет, а 1948 у Венесуелі.

На поч. 1960-их переїхав до США і поселився в Каліф. Активний у комбатантському житті та у правос. парафії, гол. управи церкви св. Андрія Первозванного (1964-67).

В.М.

ГЕРАСИМЕНКО-ВОЛКОВИНСЬКИЙ Полікарп (Policarp Herasymenko), інж.-металюрг, учений фізик-хімік; н. 23.7.1900 в Одесі, п. 6.4.1958 в Нью-Йорку. Почав вищі студії 1919 на природничому відділі в Кам'янець-Подільському Ун-ті, а закінчив на еміграції в Карловому Ун-ті в Празі. 1928-30 працював дослідником у ділянці фіз. хемії в Кінгс Коледжі Лондонського Ун-ту. 1930 став проф. природознавства УВУ в Празі й одночасно був доц. Укр. Високого Пед. Ін-ту там само, гол. Студентського Допомогового Комітету. Працював на заводах "Шкода". Після 2 світ. війни на еміграції в Нім. та з 1948 в Шеффілді (Sheffield), Англ. В Мюнхені очолював Т-во Укр. Політ. В'язнів, бо під час війни був арештований Гестапо. Так само співпрацював з ОУН А. Мельника, але згодом дезактивізувався. 1951 переїхав до США і працював як дослідник і викладач в Нью-Йоркському Ун-ті. Автор багатьох праць укр., чесь. та англ. мовами, зокрема про редукцію уранія меркурійними електродами. Д.чл. НТШ.

В. Маркусь

ГЕРАСИМЕНКО-ОЛІЙНИК Оля (Ola Herasymenko-Oliynuk), дружина укр.-амер. піаніста і композитора Юрія О., концертна бандуристка, співачка-альт і педагог; н. 10.6.1958 у Львові. Гру на бандури розпочала в 14 рр. у свого батька, проф. Львів. Консерваторії та майстра бандур – Василя Г. Від 1973 Г.-О. концертувала у складі Львів. тріо бандуристок. З концертами була за кордоном – в Поль., Нім., Іспанії, Філіппінах, Японії, В'єтнамі; тоді ж часто виступала по радіо і на телебаченні. До 1989 викладала бандуру у консерваторіях Львова та Києва. 1989 приїхала до США (Сакраменто), тут подружжя О.

почало спільну серію викладів-концертів про історію, музику і культуру України в музеях і вищих школах. В її репертуарі композитори Зах. (укладені на бандуру), України, також 4 концерти для бандури із симфонічною оркестрою (велика інструментальна форма, розвинена Ю. Олійником), виконані вперше 1992 у Львові та в Каліф., за участю амер. оркестр. З 2000 Г.-О. гол. ред. журн. "Бандура" (США). Указом през. України Л. Кучми, Г.-О. присвоєно звання заслуженої артистки України (1999). Записала 2 компакт-диски "Ukrainian Bandura in Concert" і "Три концерти для бандури Ю. Олійника". Г.-О. активна в гром. житті Сакраменто, діяч Т-ва Збереження Укр. Спащини. Її звукозаписи популяризують бандуру серед амер. муз. кіл.

Р. Савицький, мол.

ГЕРЕЦЬ Михайло (Michael Heretz), інж.-будівельник, гром. і церк. діяч; н. 4.12.1925 в Луб'язі Любешівського пов. на Волині. Гімназію закінчив 1949 в таборі ДП в Байройті, Нім., опісля прибув до США. Студював у Міському Коледжі в Нью-Йорку, де 1962 здобув диплом мгра цивільного інж. Працював у стейтовому відомстві заг. служб Н.Й. та в департаменті транспорту. З 1964 відкрив власну інженерну консультацію в Албані (Albany), Н.Й. Активний у Пласті, гол. станиці в Албані (1967-92), нагороджений орденом Вічного Вогню в сріблі. Г. активний у багатьох орг-ціях. Чл. ради Координаційного Комітету Допомоги Україні. Активний у житті УПЦ в США, чл. Ради Митрополії УПЦ в США (в 1995). 1991 засновник і гол. Т-ва св. Андрія, яке допомагає правос. Церкві в Україні. 1989-92 був чл. виконавчого органу уряду УНР в екзилі та проводу ОУН А. Мельника. Київ. Патріарх Філарет нагородив Г. орденом кн. Володимира 2 ступеня (1998). Живе в Ратерфорді (Rutherford), Н.Дж.

В.М.

ГЕРІТЕДЖ ІНСТИТУТ ПАСЕЙКУ див. *Спадщини Музей і Бібліотека (в Пассейку)*

ГЕРКІМЕР (Herkimer), м-ко в півн.-центр. частині шт. Нью-Йорку, 105 км на півн. зах. від Албані (Albany), нас. 7.5 тис. (2000), українців 180; в пов. Геркімер українців понад 1 тис. Почали прибувати 1900, гол. з Гал. Заснували 1910 т-во "Запорізька Січ" - відділ УНС, ще постав відділ УРС. 1911 збудували гр.-кат. церкву Покрови Пресв. Богородиці, яка в 1930-их стала укр. правос. 1930 засн. в Г. укр. правос. цвинтар. Закарп. імігранти засн. церкву св. Петра і Павла 1916. 1934 відкрито нар. дім, діяв Горожанський Клуб та аматорські гуртки. В 1940-50-их прибуло бл. 100 повоснних імігрантів з Європи. Існувала школа українознавства, гуртки молоді, хор. Українці Г. гром.-культ. діяльність провадять спільно з громадами в м. Ютика (Utica), Ром (Rome) та Литл Фолс (Little Falls).

В.М.

ГЕРМАН Анна (Anne Herman) з роду Юрчак, дружина Григорія Г., діячка УНС; н. 1906 в Нью-Йорку, п. 8.3.1997 в Клівленді, похована на цвинтарі Кальварії в Асторії, Н.Й. 25 рр. жила і працювала разом з чоловіком у Вілкс-Беррі (Wilkes Barre), Пен. Активна в УНС, 1958-66 була його віцепрез.

ГЕРМАН Григорій (Gregory Herman); учитель сер. шкіл, гром. діяч; н. 15.8.1896 в с. Мости Великі Жовківського пов., Гал., п. 5.5.1957 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Кальварії в Асторії, Н.Й. Здобув сер. освіту у Вілкс-Беррі (Wilkes Barre), студював у Коледжі Ляфаста (Lafayette) в Істоні (Easton), Пен., та в Колумбійському Ун-ті (економіка). Під час 1 світ. війни

служив в амер. армії перекладачем нім. мови в Берліні. 1921-23 належав до правління Т-ва Укр. Молоді, а 1926-49 став учителем нім. мови в сер. школах Вілкс-Беррі та ін. чужих мов при орг-ції ІМКА (YMCA). Крім проф. праці, активний в ОДВУ, його гол. (1931-36), був тісно пов'язаний з діяльністю УНС. У травні 1937 очолював його 19 конвенцію у Вашингтоні. Тоді саме Г. обрали заст. гол. УНС (1937-50), а 1950-57 гол. секр. Г. доклав значний зусиль для заохочення укр. молоді вступати в члени УНС, заснувавши 1938 т-во "Молодь УНС" (Youth of the U.N.A.) і при ньому численні дружини бейсболу, баскетболу і гри в кулі. Чл. цих дружин також вели культ. і гром. працю.

О. Кравченко

ГЕРМАН, митрополит див. *Свайко Герман (митр.)*

ГЕРМАНА СВ. МОНАСТІР (St. Herman Monastery), правос. монастир, в юрисдикції УПЦ у США, засн. 1977 ігуменом Григорієм Рейнолдс (Reynolds) і матір'ю Марією Блоссом (Blossom) в зах. частині Клівленду в передмісті Лейквуд (Lakewood). При монастирі є церква (собор) св. Миколая. Ігумен (2004, о. Іван Генрі) відкрив гостинний дім для бездомних, де вони можуть дістати їжу та прийняти купіль.

ГЕРРІСБУРГ (Harrisburg), м.-столиця Пенсильванії, розташоване 155 км на зах. від Філадельфії над р. Сасквеганія (Susquehanna); нас. 49 тис. (2000), з чого українців 140, в пов. Давфін (Dauphin) 250 тис., українців 1480. Пром. і адміністративний центр. Укр. організованого життя тут не існує, але в Г. відбувся 1903 з'їзд гр.-кат. свящ., а 1917 і 1941 конвенції УНС. Існує закарп. гр.-кат. парафія св. Анни.

ГЕТЬМАНСЬКИЙ РУХ див. *Українська Гетьманська Організація (УГО)*

ГИК Степан (Stepan Huk), лікар, правник, доц. кримінального права УВУ та надзвич. проф. УТГІ; н. 25.12.1912 в Добромилі Жовківського пов., Гал., загинув в автомобільній катастрофі 4.2.1981 в Грігсвіллі (Grigsville), Ілл. Гімназію закінчив у Перемишлі (1931), а правничі студії - у Львів. Ун-ті (1935). 1942 дир. укр. торг. школи в Перемишлі. У 1947 здобув ступінь д-ра права в УВУ, де став викладачем, а згодом доц. кримінального права. В 1947-50 викладав право як надзвич. проф. УТГІ в Регенсбургу, Нім. Мед. студії почав у Львів. Мед. Ін-ті (1942), які закінчив в Ерлянгені (1949). У США від 1950. Провадив лік. практику в Джолісті (Joliet), Ілл., а 1957 перенісся до Грігсвілл, Ілл. Г. автор кількох праць з права і медицини. Меценат фундації УВУ.

П. Пундій

ГИЛСАЙД (Hillside), м. в Нью Джерзі б. Ньюарку, нас. 22 тис. (2000), українців 140. Поселення збільшилося коштом зменшення в Ньюарку. Укр. кат. парафію Непорочного Зачаття засн. 1957, а 1968 збудовано церкву, до якої належать з Г. та околиці понад 70 родин. Обслуговують оо. Редемптористи з Ірвінгтону. Крім церк., ін. орг-цій немає, належать до таких у сусідніх м.

ГИНЯНСЬКИЙ Іван (John Hynansky), підприємець, меценат; н. 18.11.1942 у Гослері (Gosler), Нім. До США прибув 1949 з батьками, які поселилися у Вільмінгтоні (Wilmington), Дел. Студював в Ун-ті Вілянови (Villanova) 1961-63, брав курси в Деляверському Ун-ті та ін. Від молодих літ працював на автових підприємствах, з часом стаючи співвласником та власником низки підприємств продажу авт., які 1984 об'єдналися під назвою "Winner Group". Г. був один із перших закорд. підприємців в Україні, 1992 його фірма єдина мала уповноваження імпортувати та продавати автомобілі Форда, до якої з часом долучилася фірма "Volvo". Г. жертводавець на різні

укр. цілі, серед них Укр. Культ.-Осв. Центр у Філядельфії, УСЦАК, Укр. Музей в Нью-Йорку, будинок укр. консульства в Нью-Йорку та ін., в Україні на сиротинці, дитячі шпиталі тощо.

Д.М.

ГІКАВИЙ Михайло (Mychajlo Nikawuj), гром. діяч; н. 16.11.1894 в м. Лятичів на Поділлі, п. 11.5.1992 в Аннандейл (Annandale), Вірдж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив учительську семінарію, кооп. курс при Вищій Торг. Школі "Просвіти" у Львові (1929-30). 1917-20 брав активну участь у визвольних змаганнях та перейшов з Армією УНР до Поль. 1932-39 адміністратор "Вісника" (ред. Д. Донцов) у Львові. В 1939 в концтаборі "Берега Картузька". В 1940 дир. пов. Союзу Укр. Кооператив у Крніці. Арештований німцями 1942 за активну підтримку УПА. На еміграції з 1943 в Братиславі, Слов., з 1944 в Мюнхені, та з 1950 в Чикаго. Активний в організаціях АБН, ООЧСУ та в Укр. Нар. Помочи, популяризатор укр. книжки і преси. Автор численних дописів до укр. преси ("Вісник", "Овид" "Визвольний Шлях", "Шлях Перемоги", "Гомін України" та ін.). Активний у правос. парафії Св. Софії, де видавав 1963-69 "Голос Правос. Братства" УАПЦ в Чикаго.

Д.М.

ГІРКА Богдан (Bohdan Hirka), гром. діяч; н. 14.5.1911 в с. Доброводи, за ін. джерелом в Черняхівці Збарзького пов., Гал., п. 22.4.1978 в Гюстоні (Houston), Текс. Навчався в гімназії у Золочеві. З молодих рр. чл. ОУН, старшина Укр. Легіону під командою сотника Р. Шухевича в 1941-42, з 1945 в Нім., в таборах ДП в Травнштайн і Діллінгені (гол. табору). У США з 1950 в

Боффало – гол. Нар. Дому (1953). З 1950-их в Лос-Анджелесі: гол. Укр. Культ. Осередку (1965-66), гол. відділу ООЧСУ, організатор маніфестацій. 1970 переїхав до Гюстону, де також був активним у сусп. та церк. житті: гол. місц. відділу Укр. Патріархального Т-ва. Співатор "Українці в Тексасі" (1976).

В.М.

"ГІРНИК" (Miner), тижневик у Скрентоні, Пен, виходив 1913-14 у вид-ві "Polyglot Publishing Co." під ред. Нестора Юркевича в бізнесових цілях. Характер інформаційний, неполіт. і рел. неутральний; появлявся укр. мовою.

ГІРНЯК Володимир (Volodymyr Hirniak), наймолодший брат Юстина, Юліяна, Никифора та Йосипа Г., службовець-книговод, учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. 1897 в Струсові Теревельського пов., Гал., п. 26.6.1964 в Порт Джервіс (Port Jervis), Н.Й., похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. Навчався в гімназіях Коломиї та Рогатина. Юнаком аступив до УСС, потім був в УГА хорунжим. У Львів. Ун-ті студював хемію і біологію, працював на фабриці брата Юліяна "Здоров'я" у Львові, а згодом – у вид-ві І. Тиктора. 1944 емігрував до Австрії, а 1949 – до США. З 1959 працював у канцелярії централі УККА в Нью-Йорку. Чл. багатьох гром. і комбатантських орг-цій.

В.М.

ГІРНЯК Іван (Iwan Hirniak), гром. і підпільний діяч; н. 24.4.1911 в с. Бишки Бережанського пов., Гал., п. 13.12.1988 в Нью-Йорку. Активний чл. місцевих культ. і гром. орг-цій в селі та повіті, з 1930 чл. ОУН, організатор молоді. 1933 арештований поляками, провів 4 рр. в тюрмі, за більшовиків у підпіллі. Під час нім. окупації чл. обласного проводу ОУН С. Бандери, був ув'язнений німцями в тюрмах Львова й Кракова. З 1944 у Нім. і з 1949 в США. Активний в орг-ціях Визвольного Фронту та

в комітеті "Бережанської землі", у зб. якого (1970) помістив дві свої праці.

В.М.

ГІРНЯК Йосип (Yosyp [Joseph] Hirniak), брат Юстина, Юліяна, Никифора та Володимира Г., видатний актор, режисер і публіцист; н. 14.4.1895 в Струсові Теревельського пов., Гал., п. 17.1.1989 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Перші театр. кроки ставив на сцені аматорського театру УСС (1914). Справжню театр. школу пройшов у театрі "Укр. Бесіди" у Львові (1916-18) з такими славними акторами, як Катерина Рубчакова та Михайло Юрчак. Новим у цьому театрі було те, що крім побутових п'єс, там ставили й европ. класику. Після того грає у Новому Львівському Театрі (1919-20), в Театрі ім. І. Франка (1920-21) та в Театрі-студії ім. І. Франка (1921-22). У побутовому Театрі ім. І. Франка Г. набув новий курбасівський вимір, який внесли актори з Молодого Театру. У 1922-1933 грав у театрі "Березіль" Леся Курбаса в Харкові. Тут Г. дістав найглибшу й найрадикальнішу

театр. науку. Курбас "ламав" актора, "вивертав" його, тобто переключав на ін. театр. мову, де поряд зі словомрівноправне місце посідали жест і акробатика. Внедовзі Г. опинився між найкращими акторами "Березоля", поруч із А. Бучмою, М. Крушельницьким та Н. Ужвієм. У "Березолі" Г. зіграв 37 ролей, з яких найвідоміші: Джіммі в п'єсі "Джіммі Гігінс", Микола II в "Напередодні", Кум у "Нар. Малахії", Мина Мазайло в однойменній п'єсі, Чирва Козир у "Диктатурі" і Зброжек у "Маклені Грассі". 1933 Г. як найвірнішого приятеля і найзавзятішого послідовника Курбаса арештували й заслали до Чібу, на Арктиці, де він пробув як арештант,

як найвірнішого приятеля і найзавзятішого послідовника Курбаса арештували й заслали до Чібу, на Арктиці, де він пробув як арештант,

а згодом як вільнонайманий до 1940. Там Г. працював у таборовому театрі Косолапкіна разом із акторами-зеками з різних республік. Повернувшись в Україну, був актором і режисером Черкаського Колгоспного Пересувного Театру (1940-41), після того був призначений мист. керівником Театру Юного Глядача в Кисві (1941-42).

1942 дістався до Львова, працював у Львів. Оперному Театрі (1942-44), де зіграв 10 ролей і режисерував першу на укр. сцені постановку Шекспірового "Гамлета". вїхав 1944 на Захід і опинився після війни в австр. м-ку Ляндек, де з дружиною О. *Добровольською заснував Театр-Студію Й. Гірянки й О. Добровольської, згодом перенісся до Міттенвальду в Баварії. З Театром-Студією Г. поставив 5 нових п'єс: чотири ревії І. *Чолгана (І. Алексевича), драму "Мати і я", базовану на новелях Хвильового, та 6 п'єс з укр. та европ. класики. З цим репертуаром виступав у таборах ДП в Австр. і Баварії, де жили укр. переселенці (1946-49). 1949 переїхав до Нью-Йорку і тут продовжував діяльність Театру-Студії (1949-54), гастролюючи по Америці й Кан. 1954-60 був мист. керівником Укр. Театру в Америці. Г. актор комедійно-характерного амплу з нахилом до гіперболізації. У своїй акторській та режисерській діяльності синтезував Курбасову систему "перетвореного жесту", здобутки модерного театру (включно з традиціями комедії дель арте). Як публіцист друкував численні ст. у пресі, видав працю "Народження і смерть модерного укр. театру в Рад. Союзі 1917-41" та книжку "Спомини" (1982).

Лит.: Хмурий Василь. "Йосип Гіряк", етюд. 1931;

Хмурий В., Дивнич Ю., Блакитний Ю. В масках епохи. 1948;

Бойчук Б. (упорядник) Театр-Студія Й. Гірянки й О. Добровольської. 1975;

Ревуцький Валеріян Нескорені березильці. 1985.

Б. Бойчук

ГІРНЯК Никифор (Nykyfor Hirniak), брат Юстина, Юліяна, Йосипа та Володимира Г., педагог,

військ., учасник визвольних змагань і гром. діяч; н. 23.7.1885 в с. Струсів Теробовельського пов., Гал., п. 4.3.1962 у Кліфтоні (Clifton), Н.Дж., похований на укр. цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Вчився в гімназії в Коломиї (закінчив 1905), ун-тські студії у Львові та Відні (клясичні мови і славістика) закінчив д-ратом. Вчив у гімназіях в Рогатині й Тернополі. Чл. Бойової управи УСС у Відні, 1915-18 командант Коша УСС в ранзі сотника (кошовий отаман), командант Тернопільської Військ. Округи, згодом працював у військ. секретаріаті ЗУНР. 1920 попав з частиною УГА до большевиків, уклав у Вінниці угоду про співпрацю і створення Червоної УГА. З 1921 на еміграції в Празі, закінчив курси підвищення учительської кваліфікації. 1923 повернувся до Гал., управитель Укр. Тернопільської Гімназії, 1925 звільнений з директорства поль. владою. Активний у різних гром. і культ. орг-ціях Тернополя та чл. гол. управи "Рідної школи", гол. філії Учительської Громади. З 1939 на Лемківщині, інспектор укр. шкільництва, 1941-44 знову викладач Тернопільської Гімназії. На еміграції в Інсбруку, Австр., та в Нім., з 1949 у США. Пласт. діяч і гол. Братства УСС. Автор праці "Останній акт трагедії УГА" (1956) та "Червона Укр. Гал. Армія". Дчл. НТШ і УВАН.

В. Маркусь

ГІРНЯК Юліян (Yulian Hirniak), брат Юстина, Никифора, Йосипа і Володимира Г., педагог – фізик і математик; н. 8.9.1881 в Струсові Теробовельського пов., Гал., п. 5.6.1970 в Пассаїку (Passaic), Н.Дж. Закінчив Тернопільську Гімназію,

студіював фізику і математику в ун-тах Львова, Праги, Відня і Ляйпцігу, д-рат здобув у Львові. Викладав у філії Укр. Академічної Гімназії, а також у Станиславові, а поч. 1920-их – в Укр. Тасмному Ун-ті у Львові. Автор підручників та розвідок з теоретичної хемії у вид. НТШ, дчл. НТШ. На еміграції проживав з 1950 в США.

В.М.

ГІРНЯК Юстин (Justyn Hirniak), найстарший брат Юліяна, Никифора, Йосипа та Володимира Г., гр.-кат. свящ.- протопресвітер, н. 2.2.1877 в Бучачі, Гал., п. 16.7.1958 в Детройті, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Закінчив богослов'я в Станиславові, де був висвячений 1899. Душпастирював у с. Ямниця та був станиславівським деканом й капеляном в гімназії. 1945-46 свящ. в Інсбруку, Австр. та в Рочдейлі, Англ. З 1951 в США, душпастир у Нью-Гейвені та Філадельфії. В Україні був катехитом шкіл, автор шкільних підручників з релігії та наук. популярних праць. Звич. чл. Богословського Наук. Т-ва.

В.М.

ГІРНЯК-ВОЄВІДКА Марта (Martha Hirniak Voyevodka), з роду Гіряк, мистель-маляр; н. 10.2.1940 в Станиславові, Гал. 1949 емігрувала до США, жила в Нью-Гейвені, Конн., Клівленді, Чикаго та з 1978 в Ріно (Reno), Невада. Студіювала в Кліалендському Мист. Ін-ті, Стейтовому Ун-ті Кента (Kent State) (1964 бакаляр, 1968 mgr), вчилася також у Віденській Академії Прикладного Мистецтва (1967-68). Виставки, колективні та індивідуальні, в Клівленді, Стейтовому Ун-ті Кента, Відні та в Укр. Ін-ті Америки в Нью-Йорку і в Музеї Ріно. Працює в жанрах рисунку, акварелі, енкавстики та олії, більшість картин абстрактні, але має також красвиди, квіти, портрети. Активна також у Пласті та жін. т-вах.

В.М.

ГЛАДИК Віктор (Victor Gladic), лемк. гром. діяч, журналіст, москвофіл; н. 1873 в с. Кунькова Горлицького пов., Зах. Гал., п. 21.4.1947 в Нью-Йорку. Навчався в гімназії в Яслі. 1893 прибув до США, працював у шахтах Пен. З 1902 в Нью-Йорку, редагував "Правду", (1902-05) і "Поступ" орган Общества Русских Братств (1905-13). Переїхав до Канади, де редагував газ. "Русский голос" (Едмонтон, 1913), "Русский народ" (Вінніпег, 1914), "Канадийская Православная Русь" (Вінніпег, 1914) і знов у Нью-Йорку – ред. "Лемковщини" (з 1922-23). З рамені русофільських орг-цій перебував у Парижі під час Мирної Конференції (1919) та на Лемківщині, де був співорганізатором т.зв. Лемк. Республіки у Флоринці (1920). Знова переїхав до США, де заснував Карп.-Русский Нац. Комитет та був ред. "Карпато-Русского Слова" (1935-38). Співпрацював з рос. білим рухом, але під час 2 світ. війни заснував просов. Лемк. Релифний Комітет і схвалював приєднання зах.-укр. земель до СРСР. Завзято поборював укр. нац. рух та Гр.-Кат. Церкву. Автор памфлету "Прикарп. Русь або Гал., Буковина и Угорская Русь" (1917), брошури "The Brutal Polish Persecution in Lemkovskaya Russia" (1919) та праці "Первомученик за православие на Лемковской Руси – О. М. Сендоревич" (1942).

Б. Горбаль

ГЛАДИЧ Володимир (Wolodymyr Hladych), гром. і військ. діяч; н. 19.4.1918 в с. Мізунь Старий Долинського пов., Гал., п. 4.9.1992 в м. Перт Амбої (Perth Amboy), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Навчався в Муз. Консерваторії у Львові. Змолоду активний у націоналістичному русі. Був чл. Дружини Укр. Навціоналістів Р. Шухевича, під час війни арештований угорцями. 1944 вступив до протипанцерної бригади "Вільна Україна", яка приєдналася до 2 Дивізії під командуванням ген. Шандрука, в ранзі майора, згодом став керівником її штабу.

Брав участь у боях зі сов. військами під Бавценом (Bautzen). Після війни активний в ЗЧ ОУН. 1949 переїхав до США, діяльний в орг-ціях Визвольного Фронту, чл. гол. управи ООЧСУ, засновник і гол. Об'єднання Вояків 2 Дивізії Укр. Нац. Армії (1971-89).

І. Буртик

ГЛАДИШОВСЬКИЙ Олександр (Alexander Gladyshevsky), землевласник, інж.-агроном, гром. діяч, працівник в уряді УНР (1918-21); н. 26.3.1888 в Тернополі, п. 23.11.1966 в

Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназію закінчив у Львові 1912 і тоді ж вступив до Львів. Політехніки. Від молодих

рр. був чл. Укр. Нац.-Дем. Партії, а від 1925 – УНДО. Під час 1 світ. війни на рос. фронті, попав у полон, 1917 дістався до Києва, де став працювати в мін-ві торгівлі й промислу УНР та одночасно пройшов консульський вшкіл. Призначений першим секр. укр. посольства у Швайц. За рік, у жовтні 1919, перенесений на ту саму посаду до посольства УНР в Копенгагені. Повернувшись до Гал. осінню 1921, Г. завідував своїм маєтком в с. Купчинці на Тернопільщині. 1927-28 був дир. канцелярії УНДО у Львові, а 1928-44 господарював у своєму маєтку в с. Тискова Ліського пов. Був гол. Львів. пов. орг-ції УНДО, з 1935 чл. ЦК УНДО, 1939-44 гол. Укр. Допомогового Комітету в Балигороді і Ліську. 1944 подався на еміграцію до Австр., 1944-45 гол. УЦК на Стирцію в Граці, 1946-49 гол. укр. табору ДП в Берхтесгадені (Баварія). 1949 емігрував до США. Секр. т-ва "Самопоміч", активний в ТУІА та у ветеранських орг-ціях.

В. Маркусъ

ГЛАДКА Ірина (Irene Hladky), сусп. діячка в жін. і кат. русі; н. 30.1.1911 в Гал., п. 4.11.2000 в Ньюарку. В 1930-их гол. кооп. секції Союзу Українок у Львові, провадила кооп. пропаганду серед жіноцтва. На еміграції в Нім. і США.

ГЛАДКИЙ Орест (Orest Hladky), архітект і маляр; н. 1905 в Букарешті, п. 14.4.1990 в Нью-Йорку. В Гал. студіював медицину, а потім архітектуру, яка стала його професією. Працював у кооперативі інженерських робіт у Львові. В Нім. був викладачем архітектури у ун-ті УНРРА в Мюнхені, а в США (з 1951) став гол. архітектором в міськ. управі Нью-Йорку. Вільний час присвятив малюванню аквареллю красвидів, зокрема морських. Активний у гром. справах, зокрема у мист. комісії побудови пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні та будови укр. кат. церкви св. Юра в Нью-Йорку. Посмертна виставка його праць відбулася в Нью-Йорку в червні 1994.

В.М.

ГЛАДКИЙ Степан (Stepan Hladkyj), імігрант-піонер, один з перших укр. політ. діячів в США; н. в Гал. в 1880-их Провідний діяч "Гайдамаків"; чл.-засновник та чл. проводу Укр. Федерації Соціалістичної Партії в США. Після 1920 виїхав до УРСР, де за кілька рр. був ліквідований.

ГЛАДКИЙ Ярослав (Jaroslav Hladkyj), інж.-будівельник, гром., зокрема провідний пласт. діяч; н.

16.5.1908 в Рогатині, Гал., п. 22.4.1996 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював інженерію у

Львові. З юнацьких рр. активний у Пласті, чл.-засновник куреня "Чорноморці", організатор водного

пластування, чл. пласт. проводу в Гал. з 1928, 1930-39 гол. пласт. центру (нелегальний пласт. провід), ред. журн. "Вогні" (Львів). Брав активну участь у відновленні пласт. руху на еміграції після 1945, гол. комендант пластунів (1945-54), гол. Головної Пласт. Булави (1954-58, 1962-66), гол. Головної Пласт. Ради (1973-82). З 1949 у США в Філадельфії і Гаррісбургу, Пен. Працював інж. з будівництва шляхів і мостів. Ст. на виховні теми, нагороджений найвищими пласт. відзначеннями – Хрестом Заслуги та Орденом св. Юрія в золоті.

В.М.

ГЛАДУН Анна (Anna Hladun), з роду Покладок, гром. діячка, зокрема в жін. русі; н. 1908. Співзасновниця і перша гол. Укр. Золотого Хреста (1931-36, 1950-54), потім почесний чл.

ГЛИНСЬКИЙ Остап (Ostap Hlynsky), гром. діяч; н. 4.3.1897 в м-ку Болехів Долинського пов., Гал., п. 8.7.1986 в Сан-Франсиско, Каліф. Вивезений 1915 до Рос., 1917 втік через Китай до США, 1923 поселився в Каліф. Активний у т-ві "Просвіта" в Сан-Франсиско, після війни входив до управи відділу УККА, заснував і очолив відділ УНС, а також брав участь у житті укр. кат. парафії Непорочного Зачаття.

ГЛУШКО (псевдо) див. *Гаєвський Валентин*

ГЛУШКО Степан (Stepan Hlushko), педагог, учасник визвольних змагань; н. 1893 в с. Джурів Снятинського пов., Гал., п. 18.9.1970 в Денвері, Кол. Закінчив ун-тської студії в Чернівцях. 1914 вступив до УСС, перейшов з легіоном усі його бої, 1916 поранений. 1918 чл. комісаріату УСС на Поділлі, в УГА поручник, згодом підполк. Брав участь в експедиції УГА на Закарпаття в січні 1919, зокрема в бою під Сиготом. Після визвольних змагань на пед. праці в Гал., учитель гімназії в Снятині, дир.

гімназії "Рідна школа" в Станиславові. На еміграції після 2 світ. війни в Нім., інспектор укр. шкіл, згодом в США.

В.М.

ГЛЯНКО Катерина (зам. Попів) див. *Перелісна Катерина*

ГЛЯНЬКО Федір (Fedir Hlianko), робітник, піонер робітничого руху в Харкові; н. 15.9.1879 на Слобожанщині, п. 21.4.1955 в США. До революції організатор і діяч Укр. Робітничої Громади в Харкові, керованої Гнатом Хоткевичем, співзасновник Укр. Робітничого Театру. Чл. УЦР й учасник Трудового Конгресу. Діяч УАПЦ, в'язень сов. тюрем.

ГНАТЕЙКО Мирон (Myron Hnateuko), інж.-фінансист, гром. діяч; н. 21.1.1929 у Львові. Сер. освіту здобув в Нім., до США прибув 1947. Бакалярат здобув в Каліфорнійському Ун-ті (1955), а ступінь мгра – в Ферлей Дікінсон (Fairleigh Dickinson) Ун-ті в Н.Дж. (1962). Працював контролером у Вестерн Дікінсон Дивіжен (Western Dickinson Division). Активний в укр. гром. орг-ціях Нью-Йорку: чл. управи ТУІА, дирекції Укр. Ін-ту Америки, чл. Академії Інженерних Наук України.

В.М.

ГНАТЕЙКО Ольга (Olha Hnateuko), з роду Петришин, одружена з Мироном Г., гром. діяч; н. 23.10.1936

в с. Ляшки Муровані Львівського пов., Гал. Студіювала порівняльну літературу в Ферлей Дікінсон (Fairleigh Dickinson) Ун-ті (бакалавр 1965),

працювала в публічній бібліотеці в Патерсоні (Paterson), Н.Дж. З 1976 чл. управи, з 1988 гол. Укр. Музею в Нью-Йорку. 1976-78 гол. окружної

управи СУА в Н.Дж., 1985-88 гол. 86 відділу СУА, 1987-93 – заст. гол. СУА. Почесна чл. Союзу Українок України. За її голівства збудовано новий будинок Укр. Музею (2004).

В. Дудко

ГНАТЕНКО-ГУЛИК Стефанія (Stefania Hnatenko-Hulyk), з роду Гулик, мистецтвознавець, журналіст, гром. діячка; н. 29.1.1946 в м-ку Будзанів Тербовельського р-ну на Тернопільщині. Студії розпочала у Львові. Ун-ті та закінчила в Київ. Художньому Ін-ті (1973). Учасник правозахисного руху. До США емігрувала 1988, закінчила Нью-Йоркський Ін-т Технології Бизнесу (1995). Працювала в музеях, архівах і бібліотеках Львова та в Укр. Музею в Нью-Йорку. Співроб. радіо "Свобода" (1991-94). Ст. з історії мистецтва та каталоги виставок про сучасних мистців. Чл.-кор. УВАН.

В.М.

ГНАТИШАК Микола (Nicholas Hnatyshak), історик, нумізмат, літературознавець; н. 21.8.1903 в с. Сурухів Ярославського пов., Гал., п. 23.1.1973 в Рочестері, Н.Й. Закінчив гімназію в Перемишлі 1924, студіював іст. науки у Львові в Укр. Тасмному Ун-ті та в держ. ун-ті, недовго вчителював у гімназії та працював як дослідник, ред. та автор наук.-популярних ст. у "Літописі Червоної Калини", журн. "Дзвони", "Життя і знання" та ін. Гол. предметом дослідження Г. були гроші й монети в Україні. З цієї ділянки написав низку праць: "Паперові грошові знаки на укр. землях", "Держ. гроші України 1917-20 рр." (1973) та ін. На еміграції в Нім., а з 1950 у США. Тісно співпрацював з Укр. Іст. Т-вом та з Укр. Музеєм-Архівом у Клівленді.

В.М.

ГНАТКІВСЬКА Дарія, за чоловіком Лебедь див. *Лебедь Дарія*

ГНАТКІВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Hnatkowsky), інж.-конструктор аерокосмічної техніки, гром. діяч, н. 8.9.1923 в с.

Васильківці Копиченського пов., Гал. Студював у Львів. Політехніці (1942-43), Ун-ті Людвіга Максиміліана у Мюнхені (1946-47), Політехнічному Ін-ті Ренселера (Rensselaer) у Трой (Троу), Н.Й. (бакалавр 1955). З 1940 в юнацтві ОУН. 1943-45 працював на фабриці в Нім., з 1945 чл. укр. студентської громади в Мюнхені, Пласту (курнів "Бурлаки"). З 1947 у США, 1955-58 в корпорації "Goodyear" в Акроні, Ог., з 1958 в аерокосмічній корпорації "Grumman" у Нью-Йорку, де належав до групи розробників капсули "ЛЕМ" (Lunar Exploration Module), в якій амер. астронавти висадилися на Місяці. Чл. управи, 1969-73 гол. ТУІА, чл. управи, 1975-78, 1983-88 гол. Карп. Лешетарського Клубу, згодом почесний чл. КЛК, чл. управи Укр. Ін-ту Америки, крайовий булавний Укр. Пласт. Сеньйорату. Відзначений пласт. Орденом св. Юрія в золоті.

В.Д.

ГНАТКІВСЬКИЙ Симеон (Simon Hnatiwsky), учитель, гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 2.8.1895 в Дрогобичі, Гал., п. 19.10.1979 в Амстердамі (Amsterdam), Н.Й. Закінчив учительську семінарію в Самборі. Під час I світ. війни в австр. армії, поранений на італ. фронті. 1918 вступив до УГА, де брав участь у закарп. компанії, командант гарнізону у Волівці. З 17 бригадою УГА переїхав на Наддніпрянщину та в ранзі поручника повернувся до Гал. Перебував у поль. полоні в Тухолі на Помор'ю. Після звільнення працював як учитель та в сіль.-госп. кооперації на Стрийщині, 1939-41 обл. агроном на Тернопільщині. Під час нім. окупації працював в укр. поліції. На еміграції в Нім., командант табору ДП в Розенгаймі. 1947 переїхав до

США і поселився в Амстердамі, де став провідним гром. діячем: гол. УККА (з 1951), ЗУАДК, Об'єднання кол. Вояків Українців Америки й ін. орг-цій. Сприяв поселенню в Амстердамі бл. 200 повосенних імігрантів, гол. дивізійників.

В.М.

ГНАТЮК Богдан (Bohdan Hnatiuk), інж.-аеронавт, проф. ун-ту, гром. діяч; н. 25.7.1915 в Заліщиках, Гал., п. 28.11.1998 в Меріон Парку (Merion Park), Пен. б. Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі. Закінчив учительську семінарію та склав гімназину матуру. Закінчив д-ратом 1945 політехніку в Данцігу, Нім., працював у Відні в ділянці швидкохідної аеродинаміки та після війни у франц. зоні Нім. як дир. механічної школи. 1949 емігрував до США. Викладав в ун-тах Нотр Дам (Notre Dame) в Савт Бенді (South Bend), Инд., проф. Ун-ту Вест Вірджинії та 1960-80 в Ун-ті Дрекслея (Drexel) в Філядельфії. Одночасно був консультантом у фірмах, зокрема дорадником з досліджень космосу в Нац. Астронавтичному Управлінні (NASA). Громадсько активний від студентських часів: гол. укр. студентського т-ва в Данцігу, діяч ОУН А. Мельника, чл. її проводу, довголітній гол. (з 1968), згодом почесний гол. ОДВУ, Фондації Ольжича (гол. до 1998), заст. гол. і скарбник ЗУАДК, заст. гол. УАКР, гол. радний УНС (1970-74), співзасн. СКВУ та чл. ряду ін. орг-цій. Дчл. НТШ, за проф. і гром. працю відзначений грамотами і медалями. Праці в ділянці аеродинаміки, термодинаміки та гідромеханіки. Висліди його праць частково допомогли у розв'язуванні ракетобудівних проблем.

В.М.

ГНАТЮК Мирослав (Myroslav Hnatiuk), брат Богдана, лікар-психіатр, музейний діяч, колекціонер; н. 19.2.1917 в Заліщиках, Гал., п. 31.7.2001 в Лівонії (Livonia), Міч., похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. Гімназію закінчив у Коломиї, мед. студії розпочав у Львові, а закінчив 1947 в Інсбруку, Австр. Працював у лікарнях та шефом дитячої санаторії в Нім. 1949 емігрував до США, де додатково спеціалізувався в хірургії в Пен. Ун-ті в Філядельфії та у Вільмінгтоні, Дел., і в психіатрії в Ратгерському Ун-ті, Н.Дж. Працював хірургом і психіатром, а 1961 відкрив приватну практику в Сенекавилі (Senecaville), Ог. Тут проводив плідну мед. діяльність: очолював одну з найбільших психіатричних лікарень в шт. Ог., обирався гол. лік. палати в окрузі, активний у багатьох проф. т-вах та УЛТПА. Опублікував кілька наук.-практичних ст. Гром. активний ще в Україні; діяч ОУН А. Мельника, співав у різних хорах, також як соліст. В США в хорі "Кобзар" у Філядельфії, "Ватра" в Детройті та в оперному хорі в Торонто й ін. 1989 очолив Укр. Капелю Бандуристів ім. Т. Шевченка, з якою здійснив 1991 турне по Україні. 1984 вийшов на пенсію. Як своєсвідомий гоббі Г. займався колекціонуванням виробів нар. мистецтва та художніх картин. Його будинок у Лівонії, Міч., – це малий етнографічний музей і галерея.

В.М.

ГНІЗДОВСЬКИЙ Яків (Jacques Hnizdovsky), графік, маляр; н. 27.1.1915 в с. Пилипче Борщівського пов., Гал., п. 8.11.1985 в Нью-Йорку, його прах покладено в усипальні спископальної катедри св. Івана в Нью-Йорку. Сер. освіти закінчив в Чорткові, Гал. Мист. студії почав у Львові, з 1938 продовжував в Академії Мистецтв у Варшаві та закінчив в Академії Мистецтв у Звгребі, Хорватія (1939-45), де додатково вивчав скульптуру у видатного скульптора Івана Местровича. Після війни переїхав до Мюнхену, де включився в мист.

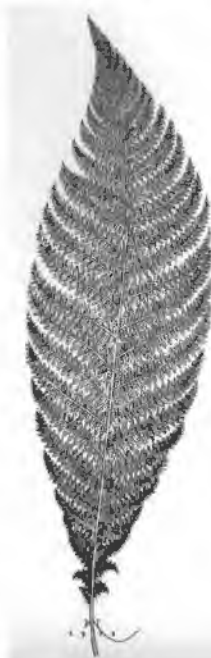
життя еміграції. Був співред. літ.-мист. журн. "Арка", якого обкладинки проєктував та в якому містив ст. на мист. теми, як також ілюстрував багато ін. вид. 1949 імігрував до США, коротко перебуваючи в Міннеаполісі, 1950 переїхав до Нью-Йорку, де 1954 влаштував свою першу індивідуальну виставку олійних картин, керміки та малої скульптури. 2 рр. (1956-58) перебував у Парижі, де мав три виставки своїх творів. Там же одружився зі Стефанією, сестрою композитора Мар'яна Кузана. З часом Г. концентрується гол. на деревориті й у цій ділянці здобув визнання як один з найкращих графіків США.

Одержавши на виставці "Boston Printmakers" першу нагороду (1962), Г. був чотири рази запрошений Інформаційною Агенцією США (United States Information Agency) до участі в збірній амер. мандрівній виставці графіки, яка експонувалася в країнах Європи, Азії, Півд. Америки та Африки, в тому і в Совєтському Союзі (1963). Крім участі у збірних виставках, Г. мав понад 40 індивідуальних в різних країнах (у США, Кан., Австрал., Франц., Англ., та помертньо в Україні), деякі з них в укр. установах (Кан.-Укр. Мист. Фундація в Торонто, Укр. Ін-т Модерного Мистецтва в Чикаго, Укр. Музей в Нью-Йорку та ін.), але в більшості це були в не-укр. галеріях та інституціях. Його твори знаходяться в Нац. Музею Амер. Мистецтв у Вашингтоні, Бібліотеці Конгресу, Публічній Бібліотеці Нью-Йорку, Бостонському Музею Мистецтва та ін. музеях, установах та ун-тах США, Кан. та України, а також у багатьох приватних колекціях. Г. одержав десятки нагород (Associated American Artists 11 нагород між

1959 і 1983, Boston Museum of Fine Arts 1961, International Graphic Arts Society 1964, 1969, 1970, Tiffany Foundation Fellowship 1961 та ін.).

Талант Г. гол. проявився в картинах, графіці та деревориті. Його олійні картини визначалися графічною чіткістю ліній. Тематично вони зосереджувалися на сучасному доквіллі (мешканці в таборі переселенців, люди в метро і т.п.), домінував сірий кольор, підкреслюючи самотність товпи. Рел. теми з глибокою вдумливістю передані в картинах "Розп'яття", "Тайна Вечеря", та в іконостасі церкви Св. Тройці в Кергонксоні, Н.Й. В графіці тематично домінувала рослинна і тваринна природа, яку Г. передавав з відчутною ніжністю і навіть з гумором. Його дереворити відзначалися високою технічною вмільстю та детальним опрацюванням. Крім мист. оформлення обкладинок, Г. також ілюстру-

Я. Гніздовський:
Папороть

вав книжки, першою з них хорватський передклад "Сестрички Меласі" М. Вовчка (1942), а також вид. "Слово о Полку Ігореві" в редакції С. Гординського (1950) та англ. переклад укр. нар. казок (1964). У більшості це були амер. вид., серед них зб. поетів Джон Кітс, Роберт Сілверберг, Самуел Колрідж, Томас Гарді, Алексіс Ранніт, Вільям

Вміт, Роберт Фрост, а також книжки про флору і фауну. Ін. ділянкою його графіки були екс-лібриси. Свій стиль Г. окреслював як "спрощений реалізм". У стилізація образу він схоплював сутність предмету.

Г. був автором багатьох есеїв на мист. теми. Найбільше відоме це: "Пробуджена царівна", "Спляча царівна", "Полігамія сучасного мистецтва".

Лит.: Гніздовський Я. Малюнки, графіка, керміка, статті. 1967; Tahir Abe, Jr. Jacques Hnidovskiy: Woodcuts and Etchings. 1987.

Б. Титла, Д. Маркусь

"ГОВЕРЛЯ" (Hoverla), вид-во і книгарня в Нью-Йорку, створена 1951 М. Сидором-Чарторийським, він же її власник. "Г." проіснувала до 1980. Вид-во випустило десятки публікацій, зокрема офсетною технікою, здебільшого передруки вид., які вже стали рідкістю в діаспорі. Це були, назагал, популярні брошури українознавчого та публіцистичного змісту. Керівник вид-ва редагував і видавав неперіодичні бюлетені "Біблос" (37 чч.).

В.М.

ГОДЯК Іван (John Hodiak), актор; н. 16.4.1914 в Пітсбургу, Пен., п. 19.10.1955 у Голлівуді, Каліф.,

похований на цвинтарі Кальварії в Лос-Анджелесі. Виростав у Детройті, де був активний у МУН. Там його перші виступи в укр. аматорських

драм. гуртках. Свою кар'єру розпочав у Чикаго у радіодрамах, створюючи персонаж Ліль Абнера (Li'l Abner). Від ранніх 1940-их кар'єра Г. зв'язана з Голлівудом, де виступав у різних за жанрами фільмах (разом 34), від пригодницького "Lifeboat" (1944) та воєнного "A Bell for Adano" (1945) до мюзикла "The Harvey Girls" (1946). Останній фільм Г. (1956) п.з. "On the Threshold of Space". Його пам'ятний виступ на Нью-Йоркському Бродвею у драмі "The Caine Mutiny Court Martial" (1953)

дуже прихильно відзначив "New York Times". Також виступав на амер. телевізії. Г. був одружений із актрисою Анною Бакстер (Anne Baxter); їхня дочка Катріна Г. – успішна естрадна співачка та фільмова акторка.

Як популярна постать Голлівуду, Г. втримував зв'язки з укр. громадами Лос-Анджелесу, Чикаго та Нью-Йорку і пробував зацікавити амер. продюсерів укр. тематикою. У своїх виступах у засобах масових інформації, у пресі Г. часто відмічав власні укр. корені (див. напр. журн. "Screenland" за липень 1944 та ін. вид.). На збереженому іст. звукозаписі (Чикаго 1948) Г. вирізняється особливо доброю укр. вимовою (радіопрोगрама-бенефіс для укр. сиріт).

Лит.: Новак М.П. На сторожі України. Лос-Анджелес, 1979.; Leliw T. John Hodiak 1914-1955. "Forum", No.59, 1984.

Р. Савицький, мол.

ГОЙДИШ Володимир (Volodymyr {Walter Hodysh}), син Романа і Євстахії Г., інж.-дослідник у галузі аеродинаміки та екології, консультант; н. 28.5.1940 в Люблині, Поль. Студіював в Ін-ті Пратта в Брукліні, Н.Й., в Бруклінському Політехн. Ін-ті та в Нью-Йоркському Ун-ті (д-рат 1967). Працював у цьому самому ун-ті дослідником і викладачем аеронавтики та астронавтики (1969-70). Також мав власну консультативну фірму. Активний у проф. орг-ціях, в управі Укр. Ін-ту Америки; автор ст. і доповідей в галузі екології та аеродинаміки.

В.М.

ГОЙДИШ Євстахія (Ewstachia Hodysh), з роду Лотиш, дружина Романа Г., учителька, гром. діячка, зокрема пласт.; н. 10.9.1914 в м-ку Яричів Новий Львівського пов., Гал. Закінчила учительську семінарію у Львові, вчителювала в початкових школах на Львівщині. З юнацьких рр. чл. Пласту, якому присвятила всю свою гром.

діяльність як виховниця і провідниця. Чл. куреня "Ті, що греблі рвуть", їх курінна. Була активною у пласт. проводі в Нью-Йорку, гол. булавна новачок, гол. Крайової Пласт. Старшини в США (1978-85), гол. Крайової Пласт. Ради і чл. Гол. Пласт. Булави. Очолювала ювілейну зустріч Пласту 1982. 25 рр. вчила у школі українознавства в Нью-Йорку, гол. Комітету Року Укр. Дитини 1979. Автор казок та інсценізацій для дітей. Двічі нагороджена пласт. Орденем св. Юрія в золоті (1969, 1986).

В.М.

ГОЙДИШ Роман (Roman Hodysh), інж.-економіст, торговельник, викладач, менеджер, чоловік Євстахії Г.; н. 29.7.1897 в м. Белз Сокальського пов., Гал., п. 27.12.1972 Нью-Йорку. Закінчив гімназію в Перемишлі та Вищу Торг. Школу у Відні (1925). Служив в Армії УНР хорунжим. Доповнив студії у Парижі, де працював книговодом у франц. установах. 1943-44 викладав організацію підприємств у Вищій Торг. Школі у Львові, потім на еміграції в УВУ та Укр. Високій Екон. Школі в Мюнхені, був керівником бюро ЗУАДК в Штутгарті, Нім., і в 1950-их надзвич. проф. в УТГІ в Нью-Йорку після приїзду до США (1950). Тут ще доповнив студії з бізнесової адміністрації в Нью-Йоркському Ун-ті. Був активним у ветеранських орг-ціях, нагороджений Хрестом С. Петлюри. Чл. ТУІА.

В.М.

ГОКЕЙ див. *Спорт*

ГОКО (псевд.) див. *Кравців Микола Гордій*

ГОЛИК Сотер (Soter Holyk), кат. свящ.-василіянин, церк. діяч і педагог; н. 21.3.1909 в Жовкві, Гал., п. 12.4.1989 в Бронксі, Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Вчився в гімназії в Золочеві, 1925 вступив до новіціату оо. Василіян в Крехові, богословські студії провів

у Лаврові, Кристинополі та в Григоріянському Ун-ті в Римі. Прийняв свячення 1935, викладав богослов'є у Василіянській Семінарії у Лаврові, Гал., а потім в Оломовці (Olomouc), Чех. Одночасно студіював у Карловому Ун-ті та в УВУ в Празі. 1945 переїхав до Нім., а 1946 – до Кан. Був учителем у Василіянській Школі в Грімсбі (Grimsby), Онтаріо (1946-47), потім переїхав до Бразилії. Тут викладав у семінарії та був секр. Василіянської Провінції. З 1950 у США – душпастир в Лонг-Айленд-Ситі (Long Island City), Н.Й., та в Чикаго. Протоігумен оо. Василіян в Америці (1958-64) та провінційний консультор (1964-71), згодом до кінця життя у парох у Бронксі.

В.М.

ГОЛИНСЬКИЙ Володимир (Volodymyr {Walter Holynsky}), амер. вояк-підстаршина (капрал), учасник корейської війни; н. 7.7.1929 в с. Вишнівчик Підгасцького пов., Гал., згинув у бою в Кореї 2.9.1952. Прибувши до США в жовтні 1949, скінчив сер. школу в Детройті; 1951 вступив до Армії США, призначений до Кореї. Коли сусідній бункер був ошкоджений ворожим знярядом, Г. подав поміч двом поранилим воякам, врятувавши їх життя, але сам був убитий ворожим вогнем. Посмертно нагороджений медалею "Бронзової зірки" з пристроєм "V" за хоробрість, медалею "Пурпурове серце" та ін. відзнаками заслуги. 23 відділ (станцію) Укр.-Амер. Ветеранів у Боффало, Н.Й., названо ім. Капрала Володимира Голинського. Один із організаторів СУМА в Детройті.

В. Маркус, С. Олійник

ГОЛИНСЬКИЙ Осип (Osyp Holynskyj), підприємець, військ., гром. діяч; н. 16.9.1923 в с. Підгайчики, пов. Рудки, Гал. Студіював на аграрному фак. Львів. Ін-ту (1943-44), вступив до Дивізії "Галичина", хорунжий, брав участь у боях 1945, пізніше в англ. полоні в Риміні, Італ.

Недовго перебував в Англії (1948), згодом в Аргентині (1948-55), тоді переїхав до США. В Н.Дж. відкрив електр. підприємство. Активний у комбатантських орг-ціях. Гол. крайової управи Братства Дивізійників. Нагороджений Залізним Хрестом 2 ступеня.

В.М.

ГОЛІЙОК (Holyoke), м. в шт. Массачусетс, розташоване 125 км на зах. від Бостону над р. Коннектикат, нас. 40 тис. (2000), українців – 40, паперова і хем. пром-сть, машинобудування. Людей укр. походження в 1930-их бл. 100-150. Українці почали поселюватися з кін. 19 ст., перев. з Закарпаття та зах. Гал. Закарпатці мають свою гр.-кат. церкву св. Михаїла, українці з Гал. належать до церкви св. Петра і Павла в сусідньому Лудлові (Ludlow). В Г. існує відділ УНС – т-во ім. Франка (засн. 1905), до якого увійшло 1935 ще т-во ім. Шевченка.

В.М.

ГОЛІНАТИЙ Лев (Lew Holinaty), правник, гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 10.3.1897 в с. Надорожна Товмацького пов., Гал., п. 4.12.1984 в Мавнтклері (Mountclaire), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту здобув 1915 у філії Укр. Академічної Гімназії у Львові, а право студіював у Кракові та закінчив у Львові. Працював публічним нотарем. Служив в УГА, сотник Корпусу Січ. Стрільців Є. Коновальця. Перехворів на тиф у "Чотирикутнику смерті". Між війнами сусп. і спорт. діяч, переслідуваний в час поль. пацифікації в Гал. На еміграції у Відні, 1952 прибув до США і поселився в Ньюарку, Н.Дж., працював терапевтом в амер. лікарні. Активний у гром. орг-ціях, довголітній гол. відділу Об'єднання бувших Вояків Українців Америки в Ньюарку.

В.М.

ГОЛІЦИНСЬКА Олена, за чоловіком Брилинська (Helen Holizynska), театр. артистка; н.

29.11.1899 в Ізюмі Харківської губ., п. 25.3.1978 в Ірвінгтоні, Н.Дж., похована в Істоні (Easton), Н.Дж. Закінчила Муз. і Драм. Школу ім. Лисенка в Києві, працювала 1918-20 в "Молодому Театрі" в Києві Л. Курбаса та в 1920-41 в театрі "Укр. Бесіда" у Львові й Львів. Театрі Опері і Балету (1940-44) а також у кількох ін. зах.-укр. театрах. Виступала в драмах і комедіях (В. Винниченка, Г. Ібсена, Ж.-Б. Мольєра) та в оперетах. З 1950 у США.

В.М.

ГОЛІЯТ Роман (Roman Holiat), помічник інж., журналіст, гром. діяч; н. 4.8.1921 в Старому Місті Підгаєцького пов., Гал., п. 22.12.1998 в Нью-Йорку. Закінчив гімназію в Бережанах 1942, з 1944 перебував у Нім. Студіював право в УВУ в Мюнхені, яке закінчив дратом 1949, коли переїхав до США. В Нью-Йорку працював як інж.-кресляр, дописував до укр. преси та був активним у різних орг-ціях: довголітній чл. управи Спільки Укр. Журналістів Америки, чл. Укр. Ін-ту Америки, кореспондент газ. "Свобода", автор ст. і рецензій у багатьох укр. газ. і журн. Багато писав на тему укр.-поль. відносин, чл.-кор. НТШ.

В.М.

ГОЛЛІВУД (Hollywood), міськ. район в півн. зах. частині Лос-Анджелес, Каліф., відомий як центр амер. кіномистецтва та кіноіндустрії. Нас. 30 тис. мешканців (2000), 470 українців. Почали поселятися в 1900-их рр., спочатку як робітники і дрібні підприємці, багато українців прибувало в міжвоєнному періоді з Кан. та ін. шт. США. Перед 2 світ. війною в Г. і метрополітальному Лос-Анджелесі жило бл. 150 укр. родин. Г. став першим центром укр. організованого життя в Лос-Анджелес. 1924 постав укр. нар. дім, перетворений 1926 на "Просвіту". Певний час існував укр.-рос. гром. центр (Ukrainian-Russian Civic Center) з добрим хором, але скоро припинив своє існування.

Замість нього діяв 1930-43 укр.-амер. клуб (гол. Тетяна та Іван Орлики, Михайло Байсарович). 1943 в Г. постало нове укр. т-во "Укр. хата" заходами Г. Скегара та Р. Гонсета. Деяка частина українців перебувала під впливом амер. комуністів та їх криптоорг-цій.

Деякі українці в Г., зокрема молодшого віку, почали цікавитися кіномистецтвом, й мали намір випродувати фільми з укр. тематикою (М. Новак); інші, зокрема актори М. Мазуркевич (Mike Mazurki), А. Стень, І. Годяк, Дж. Пеленс (Палагнюк), виступали в ряді Голлівудських фільмів. В 1960-70 рр., у зв'язку з прибуттям нової повосної еміграції зі Зах. Європи, центр укр. життя переноситься до *Лос-Анджелесу.

1999 засн. *Голлівудську групу "Тризуб", що об'єднає тих, хто зайнятий або зацікавлений кіномистецтвом, щоб просувати укр. проблеми і тематику в кіно та ін. медіях. У цій групі є активні А. Семотюк, Дж. і Джоун Пеленс (Палагнюки), Люба Кескі (Keske), Петро Борисов, І.П. Волянський, Роман Микитин, Нестор Балабан та ін.

Лит.: Hollywood Ukrainians. "Forum", No.35, 1977;

Берест Б. Українці в Голлівуді. "Історія укр. кіна". Нью-Йорк, 1962;

Новак М.П. "На сторожі України". Лос-Анджелес, 1979;

Sawysky R. "Ukrainian Film Guide". Cranford: "The Keys", 1980.

В.М.

ГОЛЛІВУДСЬКА ГРУПА "ТРИЗУБ" (Hollywood Trident Group), засн. 1999, об'єднує чл. зайнятих кіномистецтвом та спорідненими ділянками, щоб поширювати укр. тематику в кіно та телевізії, сприяти фільмарям, акторам, продюсерам тощо, у їхніх кар'єрах та допомогти у розвитку цієї індустрії в Україні. Серед засновників були: Нестор Балабан (із керівництва Warner Bros. Studios), Петро Борисов (през., Entertainment Finance Management), І.П.

Волянський (проф. кінематографії в Ун-ті Півд. Каліф.), Євгенія Даллас (авторка), Тома Денієлс (продюсер), Люба Кескі (Keske, Senior Vice-Pres., MGM-United Artists Studios), Валлі Кескі (през. цеху майстрів сценографії), Михайло Когут (заст. през. Sony Pictures), Джим Макічук (продюсер, режисер), Роман Микитин (фільмар), Реня Микитин (заст. през. відділу права, Disney Studios), *Дж. Пеленс-Палагнюк (актор) та його брат Джан Паланс (продюсер і режисер), *А. Семотюк (адвокат) та ін. З часом до групи приєднались особи з Кан. та України.

З ініціативи групи зорганізовано Фундацію "Тризуб" (Hollywood Trident Foundation) у травні 2002, яка має заохочувати фільмарів студіювати і представляти вклад українців у модерну цивілізацію, в тому й історію всесвітнього кіно. Головою Фундації обрано актора Дж. Пеленса-Палагнюка.

Р. Савицький, мол.

ГОЛОВАТИЙ Михайло (Michael Holowatyj), фармацевт, гром. діяч; н. 18.11.1908 в с. Братишів, Товмацького пов., Гал., п. 19.7.1988 в Чикаго. Сер. освіту здобув у Товмачі, а фармацевтичні студії закінчив у Познанському Ун-ті (1939). Диплом д-ра фармації одержав в УТГП в Мюнхені (1969). Працював аптекарем у Станиславові. На еміграції в Югославії (1945-55). Опісля працював у Франц. у хем. лябораторії, де винайшов кращу форму плястики в порошок, за що був відзначений. З 1958 в Чикаго, де був дир. лябораторії інтервенозних розчинів у пов. лікарні (Cook County Hospital). Ініціатор і довголітній гол. Секції Укр. Фармацевтів при УЛТПА та чл. управи УЛТПА і СФУЛТ. Г. був референтом супс. опіки при відділі УККА в Чикаго і соборі св. Володимира і Ольги; з 1963 організатор і гол. Укр. Христ. Руху в Чикаго. Автор кількох ст. з фармакології в "Лік. Віснику".

П. Пундій

ГОЛОВАТИЙ Михайло (Michael Holowatyj), інж.-металюрг, винахідник, проф.; н. 21.11.1922 в

Станиславові, Гал., п. 1.5.2003 в Норт-Порті (North Port), Фльор. Закінчив мат.-природничий ліцей у Познані (1940), та студіював у Політехніці в Бреславі, Нім., (1944 дипломи інж. і д-ра хемії). Наук. співроб. хем.-фізіологічного Ін-ту Гайдельбергського Ун-ту. У США з 1949. Працівник і дир. дослідного відділу сталеварної компанії "Inland Steel Company" в Іст Чикаго (East Chicago), Інд. (1951-82), проф. екології Ун-ту Індіяни в Геррі (Gary) (1982-90). 1958 Г. був чл. амер. делегації сталеварників до СРСР. Має понад 30 зареєстрованих патентів, низку ст. у фахових журн.: процеси видобування й перероблення первинних металів, зокрема важливих для розвитку вугільної технології, карбонізації вугілля, видобутку залізної руди, сталеварення, машиноавтоматичних сталей, екологічного і мінерального перетворення. Г. одержав ряд нагород і відзначень від Амер. Інженерного Ін-ту Гірників, Металюргів і Нафтовиків. Брав участь в укр. гром. житті: гол. Укр. Студентського Т-ва в Бреславі (1941-43), гол. ТУІА в Чикаго (1958-60).

В.М.

ГОЛОВЕЦЬКИЙ Діонізій (Dionisij Holoveckyj), кат. свящ.-василіанин, проф. канонічного права, церк. діяч; н. 3.11.1885 у Старому Самборі, Гал., п. 4.2.1961 в Глен-Кові (Glen Cove), Н.Й. 1909 вступив до ЧСВВ, 1912-15 студіював канонічне право у Римі. Висвячений 1915, вчив у схолатикаті в Крехові. 1925-34 ректор Колегії св. Йосафата в Римі, ген. протоконсультор (1931-44) і ген. вікарій ЧСВВ (1944-46). Чл. кодифікаційної комісії сх. права й консультор Конгрегації для Сх. Церков. З 1946 в Глен-Кові та у Вашингтоні, 1946-53 викладав церк. право в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні. Уклав зб. укр. сх. права "Jus particulare Ruthenorum. Fontes XI" (1933).

В.М.

ГОЛОВІНСЬКА (Кузьмович) Марія див. *Кузьмович-Головінська Марія*

ГОЛОВІНСЬКИЙ Андрій (Andriy Holovinskyi), син о. Василя Г., біолог, проф. гром. діяч; н. 25.10.1936 в с. Зарваниця Підгаєцького пов., Гал. На еміграції з 1944 в Австр., у США з 1949. Студіював у ЛяСаль Коледжі (La Salle), здобув д-рат ботаніки в Пенсильванському Ун-ті (1961), і дальші студії в Гарвардському Ун-ті (1961-63). Проф. Ун-тів Брандайса (Brandeis) у Валтгем (Waltham), Масс., Гарвард й Брауна (Brown) в Провіденс, Р.Айл. Праці з питань впливу світла на розвиток хлоропластів. Чл. Нью-Йоркської Академії Наук. Активний у Пласті в Філядельфії і Бостоні.

В.М.

ГОЛОВІНСЬКИЙ Василь (Vasyl {Basil Holowinsky}), гр.-кат. свящ., церк. діяч, учасник визвольних змагань; н. 6.6.1894 в м. Підгайці, Гал., п. 5.1.1990 в м-ку Віллов Гров (Willow Grove), Пен., похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Після закінчення гімназії студіював теологію у Львів. семінарії, висвячений 1927. Служив парохом у відпустовому місті Зарваниця (1927-44)) та з 1940 був там деканом; крилошанин Львів. архієпархії. 1915-20 служив в УСС та в УГА в ранзі хорунжого, 1918 чл. військ. команди Підгаєць. З 1944 в Австр., парох у таборі ДП у м. Ляндек (Landek), 1949 переїхав до США. Заснував парафію і збудував у Філядельфії церкву Царя Христа, де був парохом до 1973. Митрополичий радник та економ Філядельфійської архієпархії (1952-66), 1976 підвищений до сану митрофорного протоєрея.

В.М.

ГОЛОВІНСЬКИЙ Іван (Ivan Holowinsky), син Василя Г., педагог, психолог, гром. діяч; н. 25.4.1927 в Зарваниці Підгаєцького пов., Гал. З 1945 в Австр., закінчив укр. гімназію в Зальцбургу 1946. Студіював в ун-тах Зальцбургу та Інсбруку, а в США після 1949 – в Темпл (Temple) Ун-ті в Філядельфії (д-рат з психології 1961). Працював клінічним психологом, а з 1966 доцентом, згодом проф. в Ун-ті

Ратгерса у Нью-Брансвіку (New Brunswick), Н.Дж., там само дир. відділу освітньої психології, з 1990 заст. декана пед. фак., чл. Америк. Академії шкільної психології. Автор *Mental Deficiency* (1970), *Psychology of Exceptional Children and Adolescents* (1983), ред. *Mental Deficiency: Identification and Assessment* (1970), ред.-гість "Soviet Education" (ч.5, 1971-72), співред. зб. ст. *Ethnicity, Race and Nationality in Education* (2001), розділи в книжках та ст. в журн. "Journal of Special Education", "School Psychology International" та ін. Також популярні ст. з пед. психології та на гром. теми в укр. пресі. 2003 появилася в Києві праця Г. "Педагогічна психологія". Активний у Пласті в Н.Дж., де був станичний. Нагороджений пласт. Орденом св. Юрія в сріблі. Д.чл. НТШ в Америці та чл. управн. Одержав стипендії Фульбрайта (Fulbright) та викладав у Пед. Ун-ті ім. Драгоманова і Києво-Могилянській Академії (1995).

В.М.

ГОЛОВНИЙ КОМІТЕТ ПІДГАСЧАН див. Підгасчан Комітет у США

ГОЛОВЧАК Михайло (Mukhalyo Holowchak), брат Юліана Г. і батько Христини Г.-Дебаррі; військ., гром. і комбатантський діяч; н. 1920 в Гал., п. 26.2.1966 в Філядельфії. З молодости брав участь у націоналістичному підпіллі, 1939 в рядах Карп. Січі, учасник боїв з мадярами, 1941 вояк Укр. Легіону, підстаршина Дивізії "Галичина", брав участь у бою під Бродами. Перебував у полоні в Риміні (Італ.) та в Нім. До США прибув у 1950-их. Включився в комбатантське життя, заст. гол. Головної Управи Братства кол. Дивізійників, кількакратний гол. станиці Братства Дивізій-

ників у Трентоні, Н.Дж. Активний у СУМ та ООЧСУ, діяльний чл. ЗЧ ОУН.

В.М.

ГОЛОВЧАК Юліан (Julian Holowchak), інж-механік, гром. і мирянський діяч; н. 30.11.1931 в с. Лужок Горішний, пов. Турка, Гал., п. 23.4.2003 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Після 2 світ. війни прибув до США з Нім., студіював інженерію в Пенсильванському Стейтовому Ун-ті та в Техн. Ін-ті Дрекселя в Філядельфії (1960). 1953-55 служив в амер. армії, у тому рік в Кореї. З 1966 працював у Морсько-Повітряному Центрі (Defense Industrial Supply Center) до 1997. Активний в укр. кат. мирянському русі, провідний чл. у т-вах "Бойківщина", "Рідна Школа", керівник радіопрограм "Голос мирян" (1971-92) і "Голос укр. діаспори" (1984-92), фін. референт Т-ва "Свята Софія".

В.М.

ГОЛОВЧАК-ДЕБАРРІ Христина (Christina Holowchak-Debarry), донька Михайла Г., за чоловіком Дебаррі, малярка-пастеліст, графік; н. 29.6.1943 у Львові. Дитиною

прибула до США (1950). Після сер. школи в Джерзі Ситі, Н.Дж., вивчала малярство в Мист. Школі в Ньюарку та в Нью-Йоркському Ун-ті (бакалавр з мистецтва 1967). Удосконалила мист. навчання у Вудстоку (Woodstock), Н.Й. 1981 виставляла свої праці в галерії Об'єднання Мистців Українців Америки в Нью-Йорку та в різних галеріях шт. Н.Дж., і Філядельфії. Брала участь у збірних та індивідуальних виставках у США, Кан., Італ, Рос., Франц. та Китаю. Малює назагал технікою пастелі та спеціалізується в графіці технікою дереворитів і ліноритів. Належить до амер. Т-ва

пастелі (Pastel Society of America), його гол. (1998-2001), та до престижного Салмагунді Клубу. Серед виставленої графіки - укр. тематика. Окремі праці Г.-Д., зокрема пастелі, здобули ряд премій.

В.М.

ГОЛОД Роман (Roman Holod), правник, інж., гром. діяч, меценат; н. 31.1.1914 в Стрию, Гал., п. 26.5.1986 в Кембріджі (Cambridge), Масс., похований на цвинтарі св. Миколая в Чикаго. Гімназію закінчив у Стрию, а 1938 правничі студії у Львові. Вивчав романські мови та був активним у "Рідній школі". 1944-49 жив в Італ., потім переїхав до Аргентини. Тут завершив інженерні студії та був активним у гром. житті. Гол. централі "Просвіта" в Буенос-Айресі (1952-56). Переїхав до США і працював техніком-інж. в Чикаго. В бібліотеці Гарвардського Ун-ту створено книжковий фонд ім. Г. для придбання україніки.

В.М.

ГОЛОД-ТРЕТЯК Рената (Renata Holod-Tretiak), з роду Голод, мистецтвознавець, архітектор, проф.; н. 6.9.1942 в Рогатині, Гал. З 1948 в Кан., ступінь бакалавра в ділянці ісламських студій на Торонтонському Ун-ті (1964), mgr. мистецтвознавства на Мічиганському Ун-ті (1965) та 1972 д-рат в Гарвардському Ун-ті. З 1980 проф. ісламської архітектури та урбаністики в Пенсильванському Ун-ті в Філядельфії. Відбула ряд наук. поїздок до ісламських країн, зокрема до Туреччини, Сирії, Ірану, Пакистану, Марокко, Єгипту та ін. Дорадник та пляновик Фундації Ага Хана, яка присуджує архітектурні нагороди за найкращі будівельні проекти ісламської архітектури. Серед праць – *Architecture and Community: Building in the Islamic World* (1983), ред. *A Study of Isfahan* (1974). Співред. журн. "Recenzija" при Укр. Наук. Ін-ті Гарвардського Ун-ту та співорганізатор літніх семінарів УВАН. Д.чл. УВАН і НТШ.

В.М.

ГОЛОДИК Микола (Mykola Holodyk), маляр-іконописець, скульптор, співак, н. в Сх. Україні. Працював як сценічний декоратор і актор-співак у Київ. Театрі ім. Шевченка. З 1944 в Зальцбургу, Австр., де закінчив муз. школу. 1949 емігрував до Аргентини, де працював в укр. театрі та писав ікони. Розмалював укр. кат. катедру Св. Покрови у неовізант. стилі та кілька ін. церков в Аргентині й Бразилії. З 1958 соліст оперних театрів у Ла Плата та Буенос-Айресі, пізніше режисер Лірико-синтетичного театру в Буенос-Айресі. 1969 переїхав до США, співпрацював з Я. Гординським. Розмалював, між ін., правос. церкви св. Михаїла в Балтиморі, Мерил., св. Андрія в Бостоні, св. Юрія в Ярдвіль, Н.Дж., та кат. церкву св. Миколая в Пасейку, Н.Дж. Г. мав велику виставку в Нью-Йорку в Рокефеллер Плаза, 1988 відкрив власне ательє в Нью-Йорку. 1996 створив скульптуру-пам'ятник амер. морякам на цвинтарі міжнар. школи моряків у Мерил. Малює в стилі "бойчукізму". Чл. Мальтійського Міжнар. Ордену.

В.М.

ГОЛОНЯК Микола (Nick Holonyak, Jr.), інж.-електрик, винахідник, проф.; н. 3.11.1928 в сім'ї закарп. емігрантів в м. Ц а й г л е р (Zeigler), Ілл. Студіював в Іллінойському Ун-ті (д-рат 1954 з електричної інженерії). 1957-63 працював дослідником у фірмі "General Electric" в галузі електропровідників (semiconductors). З 1963 Г. проф. електроніки Ілл. Ун-ту в Урбані. Співроб. нобелівського лауреата Джона Бардіна. Зробив ряд винаходів, серед ін. діодний випромінювач світла (light emitting diode-LED) і механізм для регулювання яскравості світла (dimmer light switch). Брав участь у кількох

поїздках до СРСР і в Україну. Одержав в 1967 нагороду Ради Ін-ту Електричної та Електротехн. Інженерії, двічі був відзначений президентською медаллю в галузі науки (1990) і з технології (2003). Г. автор багатьох наук. праць; співавтор книжки *Semiconductor Controlled Rectifiers* (1965, перекладеної на рос. і польс. мови), ред. серії *Solid-State Physical Electronics*, власник ряду патентів у галузі електроенергії. Чл. Нац. Академії Наук США та багатьох амер. і міжнар. орг-цій, з 1982 чл. Комітету Укр. Наук.-Дослідної Програми в Ілл. Ун-ті. Зарубіжний чл. редколегії "Укр. фіз. журн." в Києві.

Д. Штогрин

"ГОЛОС" (Voice), церк. бюлетень укр. правос. церкви св. Катерини в Арден Гілле (Arden Hills), Мінн., появляється що два місяці укр. мовою і в перекладі на англ., на 30-32 с. Ред. Мая Григорет. Перше ч. появилася в грудні 1989. До 2004 вийшло 83 чч. Ст. рел. змісту, про церк. життя, духовні поучання, вірші й оголошення, ілюстрований. Тираж 150 прим.

"ГОЛОС АМЕРИКИ" (Voice of America), амер. радіопрограма для закорд. слухачів, що віддзеркалює погляди уряду США на різні внутр. і зовн. проблеми та сучасні події. Початок холодної війни заактуалізував справу амер. радіопередач за залізну заслону. Засн. 1953 під теперішньою назвою Інформаційною Агенцією США (US Information Agency), реорганізованою 1978 в Бюро Освітніх та Культ. Програм Держдепартаменту (State Department). З 1978 програмою керує незалежне міжнар. комунікаційне агентство, фінансоване конгресом США. Ідея створення "Г.А." виникла на підставі досвіду амер. радіопередач під час війни, призначених для слухачів у Нім. та окупованих нею державах та у країнах Півд. Америки. Після війни США старалися дійти до підсов. слухача і відкрили 1947 програми рос. мовою, а згодом й ін. мовами народів СРСР та ком.

країн Азії. З листопада 1949 "Г.А." почав передавати радіопрограми укр. мовою (півгодини на день), а також ін. мовами нерос. народів. З грудня 1954 укр. радіомовлення "Г.А." збільшено до 1 год. на день, спрямовано на територію УРСР і також до українців в Азії, з 1967 – до 2 год., а з 1972 – 4 год. щодня. Головне бюро укр. секції "Г.А." знаходилося в Нью-Йорку, а з 1956 у Вашингтоні. Його гол. були Н. Григоріїв (1949-53), Євгенія Залевська (1953-55), В. Кедровський (1955-63), М. Терпак (1964-76), О. Драган-Кравців (1976-88), М. Французенко (1988-90), В. Біляїв (1990-98), Ліда Руденс. На початку укр. відділ "Г.А." був під наглядом рос. відділу, але 1953 став незалежним. З 1993 "Г.А." передає в Україну тижневу одногодинну програму телебачення "Вікно в Америку". Серед працівників укр. "Г.А.": Д. Корбутяк, Іван Колос, Віктор Кулій, В. Остапенко, Р. Ференцевич, Б. Денисенко, Є. Приходько, П. Одарченко, Ада Кулик, О. Воронин, А. Дидик-Петренко, Адріян Карамзин, С. Максимюк та ін. Штат укр. відділу мав у 1980-90-их 25-30 осіб. Бюро "Г.А." діє також у Києві. "Г.А." передає свої програми англ. мовою та 46 ін. мовами. Під час існування СРСР укр. радіопередачі "Г.А." глушили потужними заглушувачами. 2004 час пересилання в Україну "Г.А." зменшено до однієї години.

Лит.: Терпак М. Спогадн. Фейрфекс, 1996.

В.М.

"ГОЛОС ГОРИ СВ. МАКРИНИ" (The Voice of Mount St. Macrina), місячник, пізніше квартальне вид. закарп. вітки сс. Василіянок, поялялось "руською" і англ. мовами, прикінці тільки англ. Почав появлятися 1948, припинився в 1970-их рр.

"ГОЛОС ЛЕМКІВЩИНИ" (Voice of Lemko Land), укр.-мовний місячник-газ., засн. 1963 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. 1963 під редакцією С. Женецького. Інформус про

ситуацію в сьгоднішній Лемківщині та про лемків у світі; останнім часом присвячує багато місця заг.-укр. справам. Спрямування антиполь., антисов. та антирусинське.

ГОЛУБ Олексій (Alex Holub), естрадний і кабаре́тний співак, н. 1949 в м. Рівне на Волині, п. 9.3.1993 в Нью-Йорку, прах перевезено до Рівного. Здобув муз. освіту в рідному місті, співав у Тернопільській Філармонії та в ансамблях "Збруч" і "Ватра". 1975 емігрував до Поль., де співав з симфонічною оркестрою варшавського радіо і телевізії. Згодом переїхав до Парижу, де співав у кабаре "Chez Raspoutine" і "Cheherazade". З 1981 в США, виступав в амер. нічних клубках та перед укр. публікою, зокрема на фестивалях в "Garden Arts Center", Н.Дж. та на "Союзівці". В репертуарі Г. сучасні естрадні пісні різними мовами, зокрема В. Івасюка.

В.М.

ГОЛУБЕНКО Петро (Petro Holubenko), справжнє прізвище Шатун, поет, літературознавець, публіцист, гром. діяч; н. 12.1.1907 в с. Деркачі Харківської губ., п. 6.10.1987 в м-ку Галфпорт (Gulfport), Флор., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив 1928 Харківський Пед. Технікум ім. Г. Сковороди, згодом літ. фак. Харківського Ун-ту (1936), захистив там кандидатську дисертацію "Літ.-естетичні погляди Шевченка" (1941). Працював учителем у школах Слобожанщини та в Умані. Почав писати поезію в 1920-их рр., автор повісти "Голуба далечинь", яка появилася у скороченому вигляді в журн. "Молодняк" (1927). Під час нім. окупації працівник районного відділу освіти. З рад. армії потрапив у нім. полон і став політ. емігрантом. Брав участь у літ. і політ. житті укр. еміграції в Нім. Активний в ОУН А. Мельника. Автор ряду наук. і популярних ст. про літ. і культ.

процеси в Рад. Україні, зокрема про М. Хвильового і ВАПЛІТЕ (Вільну Академію Пролетарської Літератури). Деякі опублікував у книжці "Вісті з України" (1947). Частий автор у журн. "Нові дні", "Розбудова держави", "Самостійна Україна", "Сучасність". Гол. праця – історично-культурологічна студія "Україна і Росія у світлі культ. взаємин" (1987). Д.чл. УВАН, чл. літ. об'єднання "Слово". 1986-87 був гол. Всеукр. Нац. Ради в екзилі, чл. центр. управи ОДВУ. Відомий також під літ. та публіцистичними псевд.: П. Ромен, П. Ром., Дм. Кармазин.

В.М.

ГОЛУБЕЦЬ Зенон (Zenon Holubec), мистець-маляр і скульптор; н. 4.2.1927 у Львові, п. 10.1.2006 у Глен-Спей (Glen Sprey), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Син мистецтвознавця Миколи Голубця (1892-1942). Студіював

мистецтво й архітектуру в Інсбруцькому Ун-ті (Австр.) та архітектуру інтер'єрів у Ін-ті Мистецтва Чикаго, куди приїхав 1949. Викладав рисунок в Інтернац. Мист. Академії в Чикаго. З 1970-их жив у Глен-Спей, Н.Й., де відкрив власну галерію. Як маляр Г. імпресіоніст-кольорист, що малює акриліком. Основна творчість мистця – скульптурна: плоскорізьби в дереві, металі, термопластиці, бетоні. Теми і композиції творів Г. схоплюють різні сюжети – від рел. та мітологічних до іст. і побутових та абстрактних, квіти, натюрморти. Переважають ліричний жанр та символіка ("Чорнобильська мадонна", "Львів'янка", "Княжна", "Три тополі", "Роксоляна", "Вавилонська вежа", "Дівчина з птахом", "Думка"). Виставлявся в Нью-Йорку, Чикаго, Торонто, Філадельфії, Гантері, на

"Союзівці" та в багатьох ін. містах США і Кан., загалом понад 20 індивідуальних виставок.

В.М.

ГОЛУБЕЦЬ Зенон (Zenon Holubec), хемік-дослідник, інж., гром. діяч; н. 21.11.1937 в с. Любінь Малий пов. Городка Ягайлонського, Гал. До США прибув підлітком, поселився в Клівленді. Освіту здобув у Пармі, Ог., та в ун-тах Кейс Вестерн (Case Western), Джон Керрол (John Carroll) (мгр. 1964) й Іллінойському в Урбані (д-рат з хемії 1965). Працював з 1960 аналітиком і дослідником та гол. відділу "Lubrizol Corp." в галузі любрикації тракторів та залізничних дизельних локомотив. Чл. амер. проф. орг-цій. В студентські часи заст. гол. Союзу Укр. Студентських Т-в Америки (1961-62), гол. хору "Дніпро" (1969-72), активний в укр. кат. парафії Св. Покрови в Пармі (довголітній гол. парафіяльної ради). Активний у Пласті, зокрема був гол. Крайової Пласт. Ради (1999) та станичний в Клівленді.

В.М.

ГОЛУБНИЧИЙ Всеволод (Vsevolod Holubnychy), економіст, педагог, політолог, журналіст і

гром. діяч; н. 5.6.1928 в Богодухові Харківської обл., п. 10.4.1977 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1943 виїхав з України, перебував у Регенсбургу, Нім., 1951 емігрував до США. Студіював економіку в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку (здобув ступінь мгра 1954 і д-ра 1977). Викладав там само (1954-56) та 1957 в Коледжі Мідлбурі (Middlebury) і 1962-77 в Гантері Коледжі (Hunter). Співпрацював з Амер. Ін-том вивчення СРСР в Мюнхені (1954-59) та з Ін-том азійських студій в Гамбургу, Нім.

(1963-65), з 1966 чл. ред. колегії ЕУ (економіка). Г. належав до керівних діячів лівого крила УРДП, т. зв. групи "Вперед", співред. її одноіменного органу в 1940-50-их та журн. "Юнацька боротьба" (1947-48). Останній гол. дискусійного "Клубу круглого стола" в Нью-Йорку. Автор праць з регіональної економіки СРСР, ком. ідеології та історії СРСР, УРСР і КНРС. Найвагоміші: "Україна в Об'єднаних Націях" (1953), "Три лекції про економіку України" (1969). Зб. праць опубліковано посмертно п.з. *Soviet Regional Economics* (ред. І. Коропецький, 1994), там само бібліографія Г., укладена О. Данком. Д.чл. НТШ та УВАН в Нью-Йорку, а також чл. управи УВАН.

Лит.: Коропецький І. В. Голубничий (1928-77). "Сучасність", ч. 7-8, 1977.

В.М.

ГОЛУБОВСЬКА Ірина (Irene Holubovska-Govden), за чоловіком Говден, хореограф і солістка-балерина, педагог балету, н. 1917 в Кракові, Поль., п. 25.12.1989 в м. Кінгстон (Онтаріо, Кан.), похована в Філядельфії на цвинтарі в Фокс-Чейсі, Пен. Скінчила танц. школу у Варшаві (1936) та завершила студії в академії у Відні. Плекала стилізовані характерні танці. Вела власні школи ритмо-пластики в Кракові й Відні та з 1952 у Філядельфії, Нью-Йорку, Чікаго та Ньюарку.

"ГОМІН СТЕПІВ" (Echo of the Steppes), ансамбль бандуристів, засн. в січні 1982 в Нью-Йорку при *Школі Кобзарського Мистецтва з кращих учнів та інструкторів цієї школи. Нараховував понад 20 співаків і бандуристів (чоловіків і жінок). Серед чл. деякі співали в Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка. Метою засновників ансамблю було популяризувати кобзарське мистецтво серед молоді, а також модернізувати його. Ансамбль сполучав традиційні укр. твори із сучасними інструмен-

тальними композиціями. Мист. керівники – Ю. Китастий, М. Дейчаківський, Тарас Павловський. "Г.С." виступав з концертами в Нью-Йорку, Боффало, Рочестері, в Гарвардському Ун-ті, на "Союзівці", в Кан. та ін. містах. 1987 здійснив поїздку до Аргентини і Бразилії і там дав кілька концертів. 1984 "Г.С." випустив власну платівку. Ансамбль припинив діяльність в середніх 1990-их рр.

В.М.

"ГОМІН УКРАЇНИ" (Echo of Ukraine), укр. радіопрोगрама в Детройті, спочатку одна год. на тиждень, згодом – 3. Провадив *К. Цепенда з березня 1973; переважала муз. програма, але також надавалися новини, інтерв'ю, згадки про іст. події, політ. коментарі тощо. У радіопрограмах виступала молодь. Всього передано в етер понад 1 тис. програм.

"ГОМІН УКРАЇНИ" (Echoes of Ukraine), танц. ансамбль, засн. в Детройті 1948 хореографом Іванню Драгінда-Кульчицькою. "Г.У." нараховував понад 100 чл. Об'їхав різні міста США і Кан з мист. виступами. Виступав з ін. групами, особливо з Укр. Капелею Бандуристів ім. Шевченка. В репертуарі нар. танці України різних регіонів та оригінальні твори хореографа. В 1980-их перестав існувати.

ГОМОТЮК Євстахій (Ewstachij Homotiuk), кооператор, гром. діяч; н. 4.1.1897 в м-ку Гусятин Копичинецького пов., Гал., п. 7.2.1973 в Гартфорді, Конн. Вступив до УСС і гімназійну матуру склав у Відні. 1915 потрапив у рос. полон, 1917 в Києві в рядах корпусу Січ. Стрільців та в Залізній Дивізії Армії УНР. Після війни працював в укр. кооперації, дир. Союзу Укр. Кооператив у Чорткові, а також в культ.-осв. діянці. На еміграції в Австр., а з 1948 в США, в Гартфорді. Активний в УНС, УККА та ООЧСУ.

ГОМОТЮК-ЗЄЛИК Ірина (Iryna Homotiuk-Zielyk), по чоловікові Зєлик, донька Євстахія Г., малярка; н. 8.10.1929 в м. Гусятин Копиченського пов., Гал. З 1944 в Австр., гімназію закінчила в Зальцбургу. 1949 переїхала до США. Закінчила Менор Коледж у Філядельфії та мист. лябораторію Ун-ту Коннектикат, стажувалася у мистця М. Мороза. Малює олією в імпресіоністичному жанрі краєвиди, натюрморти, античну архітектуру. Брала участь у збірних виставках укр. мистців. Ряд індивідуальних виставок (перша 1975) в Нью-Йорку, Філядельфії, Нью Гейвені, Чікаго та в ун-тських галеріях шт. Конн. Чл. Об'єднання Мистців Українців Америки та Амер. Асоціації Мистців. Кілька рр. працювала літом в УКУ в Римі при впорядкуванні музейних експонатів та картинної галерії. Живе в Кергонксоні, Н.Й.

В.М., Б.Т.

ГОМСТЕД (Homestead), підміськ. місцевість на півд.-сх. частині Пітсбургу. Нас. 3570 (2000), в тому 20, що подали укр. походження. Важливий осередок закарп. імігрантів, які в переписі подаються як словаки, слов'яни, росіяни, карп. русини і т.п. Тут є з 1905 осідок Гр.-Кат. Соєдинення Братств (Greek Catholic Union) і центр зорганізованого життя закарп. українців-русинів. 1897 під проводом о. Іринія Матячко збудовано церкву св. Івана Хрестителя (опісля парафію перенесено до новозбудованої церкви в Мунгал (Munhall), яка 1924 стала катедрою Пітсбургської Епархії). в Г. виходив "Амер. Русській Ввстник", "Greek Catholic Union Messenger", "Амер. Русській Сокол", "Свѣт дѣтей", та "The Eastern Observer". В Г. разом з м-чком Мунгал та парафіями вздовж р. Мононгеля (Monongahela) було гол. скупчення закарп. імігрантів і тут відбувалися важливі події: засн. 23.7.1918 Амер. Нар. Рада Угро-русинів вирішила про присєднання Закарпаття до Чехо-Слов.;

в 1920-30-их тут відбувалися багатолюдні культ. "Руські Дні". Популярно ці місцевості носять назву "Руська долина".

В.М.

ГОНЧАРЕНКО Аверкій (Awerkij Honczarenko), військ., кооператор, учасник визвольних змагань; н. 22.10.1890 в с. Дошенки Лохвицького пов. на Полтавщині, п. 12.5.1980 в Гарден Ситі (Garden City), Н.Й., похований на цвинтарі св. Петра і Павла в Парма, Ог. Закінчив Чугуєвську Військ. Школу та служив у рос. армії під час 1 світ. війни, сотник. Українізував школу прапорщиків у Києві, полк. Армії УНР 1917-20. В січні 1918 командир укр. частин на антибольшевицькому фронті на відтинку Бахмач-Крути. 29.1.1918 частина Г. затримала сов. наступ під Крутами, а потім відступила до Києва. Далі служив у ново-сформованому Слобідському Коші (1918), пов. командант Поділля (1919), начальник канцелярії об'єднаного штабу Гол. Отамана під час наступу на Київ у серпні 1919. На еміграції в Поль., працював в укр. кооперації у Львові та в провінції. Під час 2 світ. війни вступив до Дивізії "Галичина", брав участь у бою під Бродами. На еміграції в Нім., у США з 1952. Діяч комбатантських орг-цій. Нагороджений Хрестом С. Петлюри. Підвищено до ранги полк. екзильним урядом УНР.

Ю. Гончаренко

ГОНЧАРЕНКО Агапій (Aghapius Honcharenko), свящ., сусп. діяч, перший укр. емігрант у США, що признавався таким. Н. 31.8.1832 в с. Кривин Радомиського пов. Київ. губ., п. 5.6.1916 в Гейворді (Hayward), пов. Аламеди (Alameda), Каліф., і там похований. Рішучий противник царського режиму, активний опозиціонер і правос. свящ. утопіст. З коз. роду, справжнє прізвище Андрій Гумницький. Г. вчився у Київ. духовній семінарії і провів деякий час у Печерському Манастирі. З 1857 працюва

діякомом в рос. посольстві в Атенах, Греція. За зв'язки з рос. революціонерами в екзилі (А. Герцен, Н. Огарів) Г. арештували 1860, але він утік в Константинополі під час перевезення на заслання в Рос. Він мандрував по Малій Азії й далі співпрацював з "Колоколом" Герцена в Лондоні та повернувся до Греції, де на Атонський Горі висвячений. 1865 емігрував до США, де працював для Амер. Біблійного Т-ва на Сх. Побережжі, а потім оселився в Сан-Франциско. 1862-72 при допомозі федерального

уряду США видавав газ. рос. і англ. мовами "The Alaska Herald" і "Свобода". У вид. рос. мовою принагідно містила матеріяли і укр. моваю. Висловлював гострі анти-рос. погляди та критикував амер. компанії в Алясці. Він також уклав *English Phrase Book* (1868) і *The Alaska Primer*. Тому, що Г. сперечався з ін. емігрантами з Рос., він втратив підтримку уряду у виданні газ., продав її і друкарню, придбав землю в Гейварді, куди перенісся. Там засн. хутір, який назвав "Україною", де жив із дружиною Альбіною Четті (Albina Cetti) до самої смерті. В ранніх 1900-их група укр. емігрантів приєдналась до Г. і засн. "комуну" Укр. Братство. Г. далі жив за принципами А. Толстого, як хлібороб і свящ., який служив у печерській каплиці, був відомий як дивак, гуманіст і утопіст.

Його погляди були вільнодумними: атакував рос. церкву за її консерватизм і реакційність, ідеалізував коз. "вольницю" і популяризував твори Шевченка. Укр. гал. діяч М. Павлик переписувався з Г. та 1894 опублікував у Коломні "Мої спомини" Г. Один з кораблів США (Liberty Ship) названо 1944 в його пошану Honcharenko.

Лит.: Світ І. Отець Агапій Гончаренко. Календар УПЦ на 1963;

Luciw W. and Th. Aghapius Honcharenko, "Alaska Man". Торонто, 1963;

Luciw Th. *Father Agapius Honcharenko: First Ukrainian Priest in the United States*. Нью-Йорк, 1970.

В.М.

ГОНЧАРЕНКО Іван (Ivan Honcharenko), брат Аверкія Г., учитель, гром. і церк. діяч; н. 1888 в с. Лашенки на Полтавщині, п. 29.9.1979 в Ірвінгтоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Прилуцьку учительську семінарію. 1917 вступив до Армії УНР, учасник бою під Крутами, 1919 вчився в Кам'янець-Подільському Ун-ті. На еміграції в Поль. і Чехо-Слов., учителював на Закарпатті та був діяльним в молочарських кооперативах. Згодом в Нім. та США. Вчив у школі українознавства в Кліфтоні, Н.Дж., та був інспектором укр. правос. шкіл. Спілпрацював з ОДУМ, чл. виховної ради. Автор праці "Основи укр. нац. виховання" (1959) та ряду ін. книжок і брошур з виховної проблематики.

В.М.

ГОНЧАРЕНКО Петро (Petro Honcharenko), учитель, бандурист і кобзарський діяч; н. 11.12.1910 в с.

Вільшанка Київ. губ., п. 19.9.2000 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Білоцерківський Учительський Технікум, учи-

телював на Київщині, 1932 переїхав на Донбас, вчився в Артемівському Учительському Ін-ті. З молодю почав грати на бандурі та виробляти бандури. 1943 подався на Зах.; в Інгольштадті, Нім. присєднався до Капелі Бандуристів ім. Т. Шевчен-

ка, як співак, бандурист та виробник бандур. 1947-48 організатор й учасник Капелі ім. М. Леонтовича в Гослярі (Goslar), у брит. зоні Нім. 1949 прибув до США і тут знов увійшов до відновленої Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка. Гол. її управи та адміністратор (1950-89), з 1985 – почесний гол. Організував концертне турне капелі в США і поза ними, 1991 в Україні. Мас патенти на прилад перестороги для водіїв авт та на модулятор для бандур. Отримав звання "Заслужений артист України" 1992.

В.М.

ГОНЧАРЕНКО Юрій (Yurii Honcharenko), інж.-агроном, учасник визвольних змагань; н. 4.1.1894 в с. Петриківка на Харківщині, п. 6.8.1980 в Сан Дієго, Каліф., похований у Міннеаполісі. Під час I світ. війни був фронтовим старшиною в рос. армії, 1917 приєднався до Армії УНР в ранзі сотника Звпор. Дивізії. Був інтернований у Поль., переїхав до Чехо-Слов. Студіювала в УГА в Подєбрадах, де 1930 здобув диплом інж.-агронома. Працював у молочарській кооперації на Закарпатті. Після 1939 в Слов., а з 1945 в Нім. В Регенсбургу брав участь в орг-ції УТПГ, секр. високих курсів гром. економіки, доц. ботаніки. 1949 переїхав до США, працював у галузі рослинознавства в Ун-ті Мінесоти.

В.М.

ГОНЧАРЕНКО Юрій (Yurii Honcharenko), син Аверкія Г., інж. менеджменту, спеціаліст з аеродинаміки та конструювання літаків; нар. 14.3.1931 в с. Бортник Томашівського пов., Гал., п. 29.10.2006 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейс, Пен. Закінчив інженерні студії ступенем бакалавра з аеронавтики в Ін-ті Технологій Індіяни, мас ступінь мгра з Ун-ту Сінсіннаті (Cincinnati), Ор. Чл. Нью-Йоркської Академії Наук, та Інженерної Академії України. Працює в індустрії, чл. багатьох орг-цій: ТУІА, Амер.

Ін-ту Аеронавтики і Астронавтики, Амер. Гелікоптерної Асоціації та ін. Гол. Нью-Йоркського відділу ТУІА, три рази гол. ТУІА (1976-87), чл. управи Т-ва. Гол. ред. "Вістей Укр. Інженерів". Активний в громадах Нью-Йорку та Філядельфії.

В.М.

ГОНЧАРІВ Анатолій (Anatol Honchariv), інж.-лісовик, гром. діяч; н. 5.3.1900 в Україні, п. 11.8.1980 Нью Брансвіку (New Brunswick), Н.Дж. Під сов. владою політв'язень, в Нім. з 1944. Активний у гром. житті в таборі ДП у Мюнхені-Фраймані (1946-49), симпатик, згодом чл. ЗЧ ОУН. З 1949 в Нью-Йорку й околиці. Чл. гол. управ Союзу Укр. Політ. В'язнів, ООЧСУ, політ. ради УККА та ін.

ГОНЧАРІВ Із'яслав, у мирі Іван, (Iziaslav Honchariv), брат Анатолія Г., архієп. УАПЦ (Соборноправної), н. 9.7.1906 в Україні, п. 22.3.1992 в Станіславі (Stanislaus), Каліф., похований на сербському цвинтарі в Сан-Франсиско. Закінчив Богословську Академію в Мюнхені, 1950 аисвячений, свящ.-місіонер в зах. шт. США, хіротонізований 1981 на єп. УАПЦ (Соборноправної), з 1988 архієп. і її предстоятель. Активний учасник канонізаційного собору УАПЦ митрополитів Василя Липківського і Миколая Борецького та об'єднавчого собору двох частин УАПЦ (Соборноправної).

В.М.

ГОРАК Степан (Stepan Horak), історик, педагог, гром. діяч, публіцист; н. 23.10.1920 в м. Городок, Гал., п. 20.12.1986 в Чарлстоні (Charleston), Ілл. Гімназію закінчив у Львові, 1949 здобув ступінь д-ра історії в Ерлянгенському Ун-ті, Нім. Далі студіював в ун-ті в Бонні (1952) та в Тюбінгені (1953-56). Переселившись до США 1957, здобув ступінь мгра бібліотекарства в Мічигенському Ун-ті (1957-60). Спочатку працював бібліотекарем, від 1965 – проф. рос. і сх.-європ. історії в Істерн Ілліной Ун-ті

(Eastern Illinois) в Чарлстоні. Автор книжок "Іст. шлях Росії до большевизму" (1958), "Ukraine in der

internationalen Politik 1917-1953" (1958), "Poland and Her National Minorities, 1919-1939 (1961), Poland's International Affairs, 1919-1960 (1964), "Совєтська

історіографія і нова національно-стева політика" (1976), *Eastern European National Minorities, 1919-1980* (1985), ред. "Nationalities Papers" в 1972-84. Співроб. "Укр. Історика", д.чл. НТШ, заст. гол. НТШ Америки, чл. Укр. Іст. Т-ва, заст. гол. Укр.-Амер. Асоціації Університетських Проф., гол. Асоціації для вивчення національностей СРСР і Сх. Європи (1973-84) та ін. укр. і амер. наук. орг-цій; ст. і рецензії в укр., англ., нім. і поль. журн. і газ.

Д.М.

ГОРБАНЬ Петро див. *Карпенко-Криниця Петро*

ГОРДИНСЬКА Мирослава (Myroslava Gordynska), дочка свящ. Л. Чапельського, дружина Святослава Г., мистецтвознавець і мистець ляльок в середньовічних та укр. нар. костюмах; н. 24.11.1911 в Яворові, Гал., п. 6.8.1994 в м. Ньютон (Newton), Масс. 1920-26 перебувала в Філядельфії, повернулася до Європи, 1935 студіювала в Луврській Школі Мистецтв (Ecole du Louvre) в Парижі, активна в Асоціації Укр. Незалежних Мистців, 1941-43, чл. кураторії Музею Нар. Мистецтва у Львові. На еміграції в Нім. та з 1946 у США, замешкала в м. Елізабет (Elizabeth), Н.Дж. Підготувляла виставки укр. нар. мистецтва та виставки іст. костюмів ляльок (найбільша в Нью-Йорку 1954). Працювала в укр. музеях в Стемфордї та в Римі. Також перекладала англ. та франц.

праці чоловіка Святослава. Ст. з мистецтвознавства в укр. та англ. журн.

В.М.

ГОРДИНСЬКА-КАРАНОВИЧ

Дарія (Daria Hordynska-Karapowycz), концертна піаністка, педагог і критик; н. 18.10.1908 в Коломиї, Гал., п. 9.12.1999 в Ньюарку, Н.Дж., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. В молодому віці стала визначною ученицею В. Барвінського у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові, з осені 1929 продовжувала муз. студії у Відні; закінчила Муз. Академію (кляса Едварда Штоєрмана, П. Вайнгартена та Е. фон Зауєра). Між її нагородами та відзначеннями – почесний диплом фіналістки у 2 міжнар. конкурсі вокалу і фортепіана у Відні (1933). Як піаністка виступала у Львові, Варшаві, Зальцбургу, Берліні, Празі та ін. центрах. Завдяки її грі у Варшаві у 1930-их, Вищий Муз. Ін-т ім. Лисенка у Львові одержав право прилюдности. Її концерти звучали у головних містах Австр., теж по радіо Відня, Зальцбургу, Лінцу.

1952 переїхала до США, де дебютувала успішно в Нью-Йорку (зала Тавн Голд). Щоб звернути увагу на творчу спадщину свого вчителя В. Барвінського, дала серію концертів виключно із його музикою у гол. м. США й Кан. (1963-64). Її репертуар включав основних композиторів Зах., проте зосереджувався на укр. композиторах 20 віку, яких вона пропагувала у своїй міжнар. кар'єрі. Із цих її виконань Укр. Муз. Ін-т Америки видав компакт-диск в 2002. 1983-99 Г.-К. – през. Укр. Муз. Ін-ту, де теж проявлялась як муз. редактор вид. фортепіанових творів Н. Нижанківського, авторка ст. та рецензій на муз. теми і спогадів про Відень, В. Барвінського, Р. Савицького, Т. Микишу.

Лит.: Савицький Р. Піаністці Дарії Каранович – 80. "Наше життя", ч.10 і 11, 1988;

Кашкадамова Н. Концертний шлях довжиною у 70 років. "Музика" (Київ), ч.3, 1998;

"90-ліття Проф. Дарії Гординської-Каранович" (пропам'ятне вид. Укр. Муз. Ін-ту в Нью Джерзі, на день 18.10.1998).

Р. Савицький, мол.

ГОРДИНСЬКИЙ Адам (Adam Hordynskyj), юрист, гром. діяч; н. 5.9.1910 в с. Гординя Шляхотська Самбірського пов., Гал., п. 11.9.1981 в Ірвінгтоні (Irvington), Н.Дж. Під час 2 світ. війни був заст. посадника Самбора. На еміграції в Нім., а потім у США. Активний в гетьманському русі, "Провидінні" та ін.: гол. відділу Укр. Гетьманської Орг-ції в Ньюарку та чл. президії гетьманського руху в США, чл. дирекції шадничої кооперативи "Тризуб", гол. радний Союзу Українців Католиків "Провидіння", чл. ради УККА, чл. дирекції Сх.-Европ. Дослідного Ін-ту ім. Липинського та меценат його видань.

В.М.

ГОРДИНСЬКИЙ Богдан (Bohdan Hordynsky), брат Святослава й Володимира Г., лікар-дерматолог та спеціаліст з внутр. хворіб, н. 19.2.1911 в Коломиї, Гал., п. 20.4.1995 в м. Мінот (Maypot), Н.Дж., похований на міському цвинтарі в м. Дрейк (Drake), Н.Дж. 1929 закінчив

Академічну гімназію у Львові, студіював медицину у Львов. Ун-ті (д-рська дисертація з дерматології), спеціалізувався у внутр. хворобах в Берліні та Відні. Перед 2 світ. війною повернувся до Львова, асистент проф. М. Панчишина, заступав його як мед. опікун митр. А. Шептицького. Викладав гігієну в Богословській Академії. 1944 переїхав до Відня, працював у клініці проф. Еппінгера. 1947 емігрував до США.

Поселився в Ньюарку, 1949 переїхав до Н.Дж. Провадив успішну лік. практику в м. Дрейк та став гол. лікарем лікарні св. Алоїзія в м. Гарві (Harvey). Був чл. багатьох амер. проф. т-в, а також УЛТПА. Д-чл. НТШ. Автор праць про грибові хвороби, лікування діабету, жовчевих каменів та ін. укр., поль., нім. та англ. мовами.

В.М.

ГОРДИНСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Hordynsky), молодший брат Святослава і Богдана Г., клінічний біохемік, проф., гром. діяч і любитель мистецтва; н. 18.3.1915 в с. Підбереж Долинянського пов., Гал., п. 1.10.1994 в м. Лівінгстон (Livingston),

Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1934 закінчив гімназію у Львові та вступив на хем. фак. Львів. Ун-ту. Продовжував студії у Відні, Фрайбургу та Мюнхені. 1955 захистив дисертацію з біохемії в УВУ, 1961 завершив подокторські студії в Ун-ті Ратгерса, Н.Дж., та став викладати в різних мед. школах, найдовше в Ун-ті Ферлей Дікінсона (Fairleigh Dickinson) в Ратерфорді (Rutherford), Н.Дж. Керівник лабораторії лікарні са. Марії в Оранж (Orange), Н.Дж. 1977 обраний през. Амер. Асоціації Клінічних Хеміків та д-чл. Амер. Академії Клінічної Хемії, д-чл. НТШ. 1981 відзначений як "клінічний хемік року". Праці укр., англ. та нім. мовами. В 1990-их як заст. гол. Додаткового Фонду Дітям Чорнобіля, організував допомогу, зокрема сучасне багатопрофільне обладнання для Львів. Обласної Лікарні для дослідів і лікування чорнобильських захворювань. Імени Г. названо цю лабораторію, а після його смерті у США створено меморіальний фонд для допомоги лабораторії. Зібрав цінну колекцію укр. та іноземних картин.

В.М.

ГОРДИНСЬКИЙ Святослав (Sviatoslav Hordynsky), старший брат Богдана і Володимира Г., мистець-маляр, мистецтвознавець, гром. діяч; н. 30.12.1906 в Коломиї на Гуцульщині, п. 8.5.1993 у Вероні (Verona), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював у Мист. Студії Олексі Новаківського у Львові (1928-30), пізніше в Академії Мистецтва в Берліні та модерній Академії Мистецтв Жуліян (Julien) та Академії Модерного Мистецтва (Academie de L'Art Moderne) в Парижі у Фернанда Леже (Fernand Lejeu). 1931 вернувся до Львова, спізасновник Асоціації Незалежних Мистців у Львові та співорганізатор виставок Асоціації, ред. журн. "Мистецтво". 1944 подався на еміграцію і перебував до 1947 в таборах ДП в Нім. Тут включився у видавничу та мист. працю. Писав на мист.

теми та брав участь у виставках в Мюнхені та Регенсбургу. 1947 переїхав до США і поселився у Вероні, Н.Дж., б. Нью-Йорку. Був спізасновником Об'єднання Мистців Українців Америки, а згодом його гол. (1956-63). Визначався досконалим знавцем мистецтва. Автор багатьох монографій про мистців та ст. на мист. теми. Також співорб. укр. та амер. енциклопедій. Оформив графічно багато укр. вид. та ред. мист. довідок як "Нарбут", "Тарас Шевченко як маляр", "Іван Ковжун", "Григорій Крук", "Антін Павлось", "Богдан Мухин", "Укр. церкви в Польщі" та ін. 1973 вийшла його монографія "Укр. Ікона 12-18 сторіч".

Вже після приїзду до США заклад студію візант. мистецтва і розмалював велику кількість укр. церков у США, Кан., Італ. й Нім. Його стиль малювання базується на візант. естетиці, характерне у його іконописанні с

поєднання візантизму з ренесансовим стилем. Ікони Г. сповнені рівновагою і гармонією. В 1960-их Г. запроєктував мозаїки для катедрального Собору св. Софії в Римі. Тут Г. висловився піднесено-урочистою мовою монументаліста і виконав проєкти подібні у композиційних вузлах до композицій Київської Софії. На увагу звелює також Собор Покрови Пресв. Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного у Мюнхені. Тут помітна тенденція візант. традицій та сильне ствердження укр. духовности. Його творча мова безпосередня, прямолінійна, сповнена духовим багатством і монументальним висловом.

Г. також славився як поет і перекладач з багатьох мов. Його власні поезії появилися окремими зб. "Барви і лінії" (1933), "Буруни" (1936), "Слова на каменях" (1937), "Вітер над полями" (1938), "Легенди гір" (1939) й ін. Серед перекладів важливі "Слово о полку Ігореві" (1939), "Поети Заходу" (1961), "Франсуа Війон: Життя і твори" (1971). Д.чл. НТШ і УВАН, ред. і автор низки ст. в ЕУ і АЕУ.

Лит.: Чм у х О. С. Гординський – мистець і мистецтвознавець (Порядком додатку до Словника художників України). "Сучасність"; Костюк Г. Багатогранність і невгамованість. "Сучасність", 1976; Бойко Ю. Із сім'ї великих. "Свобода", 5.6.7.1984.

Б. Титла

ГОРДИНСЬКИЙ Ярослав (Yaroslav (Jerry) Hordynsky), син Богдана Г., лікар-астронавт; н. 3.8.1942 в м. Калуш, Гал., п. 20.10.2000 в Оклагома Ситі (Oklahoma City), Оклагома. З батьками прибув до США 1947. Студіював в Ун-ті Міннесоти, а медицину в Ун-ті Нортвестерн (Northwestern) в Еванстоні, Ілл., 1967 одержав диплом д-ра. Спеціалізувався з астронавтики і космічної медицини. 1972-81 працював лікарем при Нац. Астронавтичному Управлінні

(NASA) в Гюстоні, Текс., лікар астронавтів пілотів "Skylab II" і "Skylab IV". Був керівником аеромедичних досліджень при Цивільному Аеромедичному Ін-ті в Оклагома Ситі. Викладав в Ун-ті Оклагоми тв був консультантом в різних установах та компаніях. Г. був спізасновником орг-ції Приятелів України в Оклагомі, яка активно сприяла екон. і наук. зв'язкам України і США. Автор наук. праць у мед. періодиках, зокрема і в "Лік. віснику".

В.М.

ГОРДІЄНКО Гаврило (Havrylo (Gabriel Hordienko)), інж.-агроном, педагог, журналіст; н. 6.4.1902 в м. Олександрія (тепер Запоріжжя) Катеринославської губ., п. 29.8.1982 в Філадельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1920 закінчив учительську семінарію в Олександрії, 1918-20 брав участь у визвольних змаганнях в Армії УНР, потім на еміграції в Рум., з 1922 в Чехослов.; 1923-28 студіював агрономію в УГА в Подєбрадах (Чех.), з 1931 перебував на Закарпатті як учитель нар. шкіл у Волівському окрузі, 1938-39 організатор "Карп. Січі" на Верховині. З 1939 в Нім., 1941-44 в Ген. Губернаторстві учитель фахових шкіл на Перемищині, 1945 знов у Нім., в таборі ДП в Байройті (во. гол. табору). З 1946 доц. ботаніки в УТГІ в Регенсбургу. З березня 1949 у Філадельфії. У США працював науково в УТГІ, УВАН та Ін-ті Дослідів Волині; д.чл. УВАН у Нью-Йорку. Друковані праці: "Конюшина" (1929), "Соє" (1930), "Верховинські сінокоси" (1934), "Ботаніка: фізіологія рослин" (1946), "Аграрна реформа на Волині в XVI стол." (1962), "Історія культ. рослин" (1970), "Червона калина" (1973), "Хліб наш насущний" (1979) та 3 тт. спогадів "Під щитом Марса" (1976, 1977, 1982).

В.М.

ГОРЕНКО В. (псевдо) див. Гасвський Валентин

"ГОРИЗОНТИ" (Horizons) академічний журн. СУСТА. Перше ч. вийшло укр. мовою, всі наступні англ. Ініціатор і перший гол. ред. В. Стойко (1. 1956, 2-3.1956-57, 4-5.1958-59), пізніше – Юрій Мадик (6-7.1960-61, 8.1962), О. Гікава-Сацюк (9.1965, 10.1966, 11.1967, 12.1968). Зміст журн. складала ст. з історії, політології, економії, літературознавства, мистецтва, студентського життя, а також хроніка подій, рецензії та ін. Журнал багатий на переклади з укр. літератури. Замітна участь в журн. Нью-Йоркської Гурпи, зокрема літ. творчість її чл. Крім авторів-студентів, з-поміж яких чимало неукраїнців, у журн. також друкувалися науковці ін. нац.

В. Стойко

"HORIZONS of the Eparchy of Parma" (Горизонти – епархії Парми), газ. англ. мовою, офіційно закарп. гр.-кат. епархії в Парма, Ог. Виходить двічі в місяць. Почав виходити 1979, містить рел. матеріали, новини церк. життя парафій та всієї Кат. Церкви.

ГОРЛЕНКО Ніна (Nina Horlenko), акторка укр. театрів в Україні і діаспорі; н. 1.3.1895 в Білопільці Холмської губ., п. 4.5.1964 в Філадельфії. Студіювала на іст.-філол. фак. Київ. Ун-ту та в Драм.-Муз. Школі ім. Лисенка. Почала виступати в Театрі М. Садовського в побутових ролях, згодом у 1920-их у Червоноармійському Укр. Драм. Театрі та в 1930-их у Театрі ім. Шевченка (кол. "Березиль") м. Харкова, під час 2 світ. війни в Станіславові та в Ансамблі Укр. Акторів В. Блавацького в Нім. У цьому ж театрі продовжувала виступати з 1949 в Філадельфії. Її найкращі ролі: Туди у "Вогнях Свято-Іванської ночі" Г. Зудермана та Равтенделяйн в "Затопленому дзвоні" Г. Гавптмана. В укр. постановках – Бояриня в однойменній п'єсі та Долорес в "Камінному господарі" Л. Українки, в п'єсах В. Винниченка, Агапія в "Нар. Малахії" М. Куліша та роля матері в інсценізації "Землі" В. Стефа-

ника. Остання роля Домахи в однойменній п'єсі Л. Коваленко. Г. належала до кращих акторок укр. сцени діаспори.

В.М.

ГОРЛИЦЯ Ляда (псевдо) див. *Костюк Олександра*

ГОРНИЦЬКИЙ Любомир (Liubomyr Hornytsky), піаніст, педагог; н. 4.8.1927 в Бсху, Поль., п. 19.1.1970 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився у гімназії в Дрогобичі, Гал., закінчив у Лінці, Австр. (1945). Закінчив Мюнхенську Муз. Академію (1950) доповнив

у студії у Франц. та Еспанії (проф. Т. Андраде де Сільва). В 1950-их концертував як піаніст-соліст у Лондоні, Мюнхені, Парижі, а також в Африці. Найбільше виступав у Еспанії (Барселона, Мадрид) напр. як соліст із Симфонічною оркестрою Мадриду. Нагорода на Симпозіумі сучасної музики в Мадриді (1957) за виконання твору чеха К. Славіцького; турне по Еспанії (1958). В репертуарі: Бах, Гендель, Моцарт, Бетговен, Шопен, Шуман, Брамс, Ліст, Прокоф'єв, В. Барвінський, В. Косенко, Л. Ревуцький. З 1950-их навчав гри на фортепіані у власних студіях у Нім., згодом у Мадриді (1954-1964); з 1965 працював педагогом у США, викладав на Ун-ті Лонг-Айленду. Віце-през. Укр. Муз. Ін-ту Америки (УМІ), в працю якого включився 1966. В УМІ учив у Нью-Йорку та Ньюарку, вживаючи свою власну, т.зв. "психосемантичну" методу.

Лит.: Д ля б о г а, М. Любомир Горницький, піаніст- педагог. "Вісті", вересень 1969; Каранович, Д. Л. Горницький (Пам'яті колеги-мистця). "Вісті", березень 1970.

Р. Савицький, мол.

ГОРНЯК Любомир (псевдо) див. *Кознарський Мирослав*

ГОРНЯК Микола (Mykola Horniak {Nicholas Hornyak}), учитель, закарп. діяч русофільського напрямку в США, письмен.; н. 1914 в с. Габури на Пряшівщині. В 1930-их учителював у с. Телєпівці й Ладомірова. Співпрацював з рос.-мовною пресою на Закарпатті під псевд. Коля Лаборчанин та брав участь у античехослов. акціях. 1936 переїхав до Югославії, ред. газ. "Русская заря". 1937 емігрував до США, діяч Карпаторусского Союзу в Америці та однодумець *О. Геровського і Степана Фенцика на Закарпатті.

ГОРНЯТКЕВИЧ Дам'ян (Damian Horniatkevych), мистецтвознавець, маляр, педагог; н. 13.11.1892 в м-ку

Лісько, Гал., п. 3.3.1980 в Кергонксоні, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював у Кракові (1917-23) та спеціалізувався в портреті й

пейзажі в Дрездені та Мюнхені (1923-25). Повернувся до Гал., писав ікони. Розмалював поліхромії в церквах в Настасові, Угневі, Вороблячині й Немирові на Тернопільщині. На еміграції з 1944 в Нім., співзасн. УВАН, її дчл., 1951-70 віце-през. УВАН у Нью-Йорку, куди приїхав 1949. Керівник мист. секції УВАН, дчл. НТШ, чл. Об'єднання Мистців Українців Америки. Виставки в Нью-Йорку (1964, 1966 і 1981 посмертно), Едмонтоні (1983), у Львові (1992). Вивчав історію укр. мистецтва; в Кракові під час студій вивчав стінопис каплиці Чесного Хреста в замку на Вавелі, виконаний укр. мистцями в 16 ст. Оpubлікував праці "Слідами нашої культури на землях Польщі" ("Поступ", 1922-24), "Україніца в архівах м. Кракова" (1943), ст. про Шевченка-маляра, про сучасних

укр. мистців та про укр. писанкарство. Читав лекції з укр. культури в гімназії в Діллінгені, Нім. та в Ньюарку і Нью-Йорку.

Лит.: Кейван І. Дам'ян Горняткевич. Лемківський Календар, 1967; Дам'ян Горняткевич (1892-1980). "Нотатки з Мистецтва", ч. 21, 1981. Б. Титла, В. Маркус

ГОРОВИЦ Володимир (Vladimir Horowitz), піаніст, єврейського походження; н. 1.10.1904 в Києві, п. 5.11.1989 в Нью-Йорку. Учень Ф. Блюменфельда й укр. піаніста-педагога В. Пухальського (Київ. Консерваторія). Виступати почав у Харкові (1922), Києві, Москві, Ленінграді (23 речиталі, 1924-25) та в Берліні. Дебютував сенсаційно в Нью-Йорку (1928), оженився з Вандою Тосканіні (1933), дочкою славетного дириг., з яким часто виступав. У його репертуарі були твори на укр. теми пера Мусоргського, П. Чайковського, С. Рахманінова.

З 1995 у Києві проходить щорічний Міжнар. Конкурс Молодих Піаністів ім. Г. 100-річчя народження Г. відзначено концертом у Києві. опері.

Лит.: Again, Horowitz. "Time", 2.12.1974.

Савицька І. Віднайдений "українець". Альманах УНС на р. 1996, Джерзі-Сіті.

Р. Савицький, мол.

"ГОРОДЕНЩИНА" (Horodenshchyna), регіональне об'єднання в діаспорі вихідців з Городенського пов. Гал., створене для плекання товариських зв'язків, пізнання рідної околиці та останнім часом для допомоги установам і землякам в Україні. Засн. 1960, осідок "Г." спочатку в Торонто, з 1985 в Нью-Йорку. Гол. Петро Михайлович (1960-85), з 1985 Василь Никифорук (в Нью-Йорку). Чл. бл. 300, 2 відділи. Земляцтво "Г." відбуває неперіодичні з'їзди (1960, 1978, 1980, 1985, 1993 в діаспорі та 1995 в Городенці). Видає красназвачі зб. "Городенщина" (1978, друге вид. 1996) і неперіодичний

інформативний обіжник під тією самою назвою. Ред. В. Никифорук від 1985; появилася 30 чч. Тираж 125-200 прим. Гол. діячі "Г.": сп. Михайл Кучм'як, Михайло Марунчак, Василь Гуцуляк, Денис Гевко, Іван Головацький, Михайло Бачинський, І. Романюк, Степан Семенюк, Михайло Кіндрачук, Зеня Бундзяк.

В.М.

ГОРОДЕЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Horodeckyj), агроном, проф.; н. 1885 на Поділлі, п. 9.4.1956 в Нью-Йорку. 1921-41 проф. сіль-госп. ін-тів у Кам'янці-Подільському, Києві та Житомирі, співроб. Агрономічного Ін-ту Білор. АН, де здобув д-рат, чл. наук.-дослідної катедри ботаніки при УВАН у Києві. З 1944 на еміграції, з 1946 проф. агрономії УТГІ в Регенсбургу (заг. хліборбство), дчл. НТШ. Понад 60 наук. і наук.-популярних праць. Найважливіші – "Культура цукрових буряків на Україні" (1925) та "Сіль. госп-во Поділля перед світ. війною" (1929). З Нім. Г. емігрував до США.

В.М.

ГОРОДЕЦЬКИЙ Степан (Stefan Horodeckyj), кат. свящ., гром. діяч; н. 1.7.1894 в м-ку Болшівці Рогатинського пов., Гал., п. 24.10.1974 в Рочестері, Н.Й. Брав участь в УСС та УГА. Студіював теологію в Львів. семінарії, висвячений 1926, душпастирював у Львів. Архиепархії, з 1944 на еміграції в Слов. і потім в таборі ДП в Ерлянгені, Нім. 1949 переїхав до США, засновник і парох церкви св. Володимира (1950-53) в м. Флінт, Міч., згодом у Рочестері. Тут створив старокалендарну парафію Благовіщення, збудував церкву тв був парохом (1958-71).

В.М.

ГОРОДИЛОВСЬКИЙ Юрій (Yuriy Horodylowsky), лікар-інтерніст, гром. і мирянський діяч; н. 3.1.1922 у Львові, п. 18.3.1982 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобув у Золочеві та Дрогобичі (1944), мед. студії почав у Львові, а ступінь д-ра

медицини здобув в Ерлянгені, Нім. (1949). 1950 емігрував до США, спочатку до Нью-Йорку, а від 1954 праселився в Чикаго, де мав лік. практику. Як студент Г. був активним у спорті (відбиванка),

брав участь у змаганнях Сокола-Батька, потім міжстудентських клубів у Києві. В Чикаго був чл. спорт. т-ва "Леви". Г. довголітній чл. у п р а в и УЛТПА та

співорганізатор 2 наук. з'їзду УЛПТА в Чикаго 1958. Діяльний в Комітеті Оборони Традицій Укр. Кат. Церкви в Чикаго в 1964-68, гол. Комітету гром. дії за Патріярхат УКЦ, гол. парафіяльної ради собору св. Володимира і Ольги в Чикаго. Одружений з Орісею Бурко (довголітньою гол. Сестрицтва Покрова Пресв. Богородиці). Обос меценати на церк. та культ. цілі.

П.П.

ГОРОДИСЬКИЙ (де БРАТКО) Зенон (Zenon Horodyskyi), гром.-політ. діяч, історик; н. 26.4.1915 в

Семиківцях Станиславського пов. Гал., п. 13.7.2002 в Трентоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Академічну гімназію у

Львові (1935), потім студіював право, здобув ступінь д-ра права і політ. наук в УВУ в Празі (1943). Чл. похідних груп ОУН А. Мельника на Полтавщині, довгі рр. чл. Проводу Укр. Націоналістів (ПУН). В Нім. перебував у таборах ДП, а 1949 переїхав до США. В Америці отримав звання д-ра історії в Ратгерському Ун-ті (1982), захистивши дисертацію "Відносини між

Візантію і Руссю під час династії Комнені". Працював у бібліотеці Ратгерського Ун-ту. Г. активно діяв для консолідації укр. партій і був засновником КУППО (Координація Укр. Політ. Партій і Орг-цій), що уможливило 10 сесію УНРади. Він присяжний чл. ОУН А. Мельника. В 1993 уповноважений ПУН на США. Г. автор праці "Укр. Нац. Рада" (1994).

Н. Пазуняк

ГОРОДИСЬКИЙ (КОРЧАК-ГОРОДИСЬКИЙ) Орест (Orest Horodysky), гром. діяч, журналіст; н. 15.7.1918 в Станіславові, Гал. Ступінь мгр права здобув в УВУ в Мюнхені (1950). 1939-41 перебував на Лемківщині та в Ярославі; 1941-43 пере-

кладач при нім. армії в Україні; старшина в укр. Дивізії "Галичина"; 1945-46 гол. ред. (останньо щоденника) "Життя в таборі" в таборі полонених Белярія-Ріміні, Італ., згодом в Нім. Від 1950 в Чикаго. Співзасновник Братства кол. вояків Дивізії "Галичина" в США і його гол. (1950-51). Автор монографії "Генерал Іван Васильович Турчин – особистий приятель през. А. Лінкольна" (1971), праці "Замість вигадок" (1994), "Спогади з життя. Молоді роки" (частина 1, 2000), "Східний Фронт 1941-43 рр." (частина 2, 2003). Писав багато ст., спогадів, рецензій, оглядів україніки в чужих вид., в газ. "Свобода", "Америка", "Новий Шлях", "Укр. Життя". Влаштував виставки укр. військ. відзнак в Чикаго, Філадельфії, Торонто. Активний у Пласті (провідний чл. куреня "Лісові Чорти"). Нагороджений пласт. Орденом св. Юрія в сріблі. Спеціаліст укр. військ. відзнак, колекціонер. Дчл НТШ.

Д.М.

ГОРОЖАНСЬКІ КЛЮБИ (різні) див. *Українсько-Американські Горожанські Клуби*

ГОРОХОВСЬКИЙ Анатолій (Anatoliy Horokhovskiy (Gorokhovskiy)), журналіст, н. 5.5.1921 в м-ку Браїлів Жмеринського р-ну Вінницької обл. Учасник 2 світ. війни. Після закінчення 1946 фак. журналістики Харківського Ун-ту працював у Львові: відповідальний секр. районної газ. "Селянська правда", ред. газ. "За техн. прогрес" (завод автотранспорту), 1958-65 гол. ред. гром.-політ. передач обл. телебачення, 1966-86 ред. газ. "Львів. залізничник", 1987-91 викладач фак. журналістики Львів. Ун-ту, чл. Спілки журналістів України. З 1991 в Чикаго, засновник і гол. ред. 1996-2003 газ. "Час і події". Автор книжок "Львовская железная дорога" (1991), "Віч-на-віч в Америці" (2003), ст. в укр. пресі. 1978 отримав звання заслуженого працівника культури України.

В. Дудко

ГОРОШКО Михайло (Michael Horoshko), кат. свящ.; н. 3.5.1912 в м. Городок, Гал., п. 31.5.2002 в Маганой Ситі (Mahanoey City), Пен., похований на цвинтарі св. Миколая в Раян-Тавншипі (Ryan Township), Пен. Закінчив Богословську Академію у Львові (1937), після чого висвятився та був висланий до Кан. Працював свящ. в Саскачевані, а 1944-46 був військ. капеляном кан. збройних сил в Європі. В тому часі був у контакті з укр. політ. емігрантами в Зах. Європі. Знов священодійствував у Кан. в Сх. Епархії до 1961, коли перенісся до США. Служив у м. Фенікс (Phoenix), Аріз., Кергонксоні (Kerhonkson), Н.Й., та Маганой Ситі, Пен. Організатор укр. кат. молоді та активний у патріархальному русі.

В.М.

ГОТРА-ДОРОШЕНКО Іриней, у мирі Іван (Irynei Ivan Gotra-Doroshenko), кат. свящ.-василіянин, кобзар-бандурист, в'язень рос. і сов. тюрем і концтаборів; н. 31.8.1890 в

с. Руда Рогатинського пов., Гал., п. 24.12.1973 в Нью-Йорку. Вчився в Бережанській гімназії, вступив до ЧСВВ в Бучачі, під час 1 світ. війни

арештований рос. армією, 1917 став секр. звільненого з рос. неволі митр. А. Шептицького і його супроводив по Європі та повернувся до Гал. Викладав в місійному

Ін-ті Василян у Бучачі (1920-30, 1934-39), 1948 арештований більшовиками і засуджений на 10 рр. концтаборів у Казахстані; працював у копальнях та каменоломі. В таборах не припинив священослужіння. 1955 звільнений, 1960 переїхав з України до Поль. і поселився у Василянському монастирі у Варшаві. 1964 заходами родини виїхав до США і замешкав у монастирі ЧСВВ у Глен-Кові, Н.Й. З молодих рр. любив бандуру, грав на ній та вчив ін.

В.М.

ГОФМАН Роальд (Roald Hoffmann), по батькові Сафран, спеціаліст в галузі органічної та квантової хемії, нобелівський лавреат; н. 18.7.1937 в Золочеві, Гал., в жид. сім'ї. Під час нім. окупації хлопця з матір'ю переховував укр. учитель, після війни виїхав до Поль., а 1949 до США. Студіював медицину в Колумбійському Ун-ті (1958), здобув д-рат з хемії в Гарвардському Ун-ті (1962), а в Упсалі (Uppsala), Швеції, квантову хемію. 1981 Г. разом з японцем Фукуї Кенеті нагороджено Нобелівську премію "за розробку теорії перебігу хем. реакцій", створену ними незалежно один від одного. З 1965 Г. працює в Ун-ті Корнелль (Cornell) в Н.Й.

В.М.

ГОЦА Клявдія Марія (Claudia Maria Nosa), піяністка; н. 1950 в Інсбруку (Австр.), опісля жила в Боффало, згодом в Кенморі, Н.Й. 1962 здобула повну стипендію на студії в Муз.

Ін-ті в Чатауква (Chatauqua), Н.Й., продовжувала навчання в Муз. Ін-ті Куртіса у Філядельфії (кляса Е. Соколова) а завершила муз. освіту стипендією Фулбрайта у Відні (кляса Бруна Зайдльгофера, 1972). З 11 р. життя виступала солісткою симфонічних концертів (Філармонійна Оркестра Боффало, 1962). Згодом грала з Оркестрою "Бостон Папс" під кер. Артура Фідлера; у січні 1963 представила Концерт А-дур В.А. Моцарта із Симфонічною Оркестрою Нью-Йоркської Філармонії під кер. Леонарда Бернстайна на його телепрограмі "Молоді таланти". У віці 14 р. виграла змагання Філядельфійської Симфонічної Оркестри виконанням Концерту ч.5 Бетговена. 1966 здобула першу премію на конкурсі молодих піаністів ім. Шопена в Коледжі Вілла Марія в м. Кенмор, Н.Й., згодом виграла другу премію на Міжнар. Бахівському Фестивалі-конкурсі (Вашінгтон, 1968). Від 11 р. життя відзначаювана схвальними голосами амер. критиків. У її репертуарі твори Й.С. Баха, В.А. Моцарта, Ф. Шуберта, 24 Прелюдії Шопена, "Дитячий кутик" Дебюссі, А. Берга, Л. Ревуцького.

Лит.: "Clavier" (USA), January 1967.
Р. Савицький, мол.

ГОЦА Мирослав (Myroslav Hosa), батько піаністки Клявдії Марії Г., публіцист, проф. соціології; н. 1914 в Белзі, Гал., п. 20.6.1969 в Боффало. Студії закінчив в Інсбурцькому Ун-ті (Австр.). Як автор був активним ще в 1930-их рр., дописував до "Вістника" Д. Донцова, ст. на теми укр. суспільства і укр. інтелігенції. Після переїзду до США викладав у Ніягарському Ун-ті та був співроб. укр. газ. і журн., в тому й "Гомін України".

ГОШ Іван (Iwan Hosh), оперний співак-тенор; н. 7.7.1915 в Катеринославі, закінчив муз. технікум в Дніпропетровську, працював у місц. опері з 1937. 1943-44 у Львів. Опері,

удосконалював муз. студії у Відні, потім в Нім. – співак в Оперному Ансамблі Б. Пюрка. З 1950 у США. Виступав у Карнегі Голл в Нью-Йорку (Левко в "Майській ночі" М. Лисенка) та в Філядельфійській Муз. Академії (Андрій у "Мазепі" П. Чайковського). Брав участь у поль. оперній компанії у США. 1961 приєднався до Оперного Ансамблю Л. Рейнарвича в Нью-Йорку. Тут виступав у ролях Андрія ("Запорожець за Дунаєм"), Петра ("Наталка Полтавка") та в операх "Відьма" П. Печеніги-Углицького, "Чорноморці" М. Лисенка й ін. Займався концертною діяльністю в Австр. та США.

Н. Пазуяк

ГОШ Клавдія див. *Кемпе-Гош Клавдія*

ГОШОВСЬКИЙ Юліян (Yulian Hoshovsky), інж.-електронік, гром., зокрема пласт., діяч; н. 2.1.1908 в с. Фалиш Стрийського пов., Гал., п. 31.7.1981 в Кергонксоні, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназію закінчив у Стрию, де був співзасн. куреня стар. пластунів "Червона Калина" (пласт. псевд. "Мак"). За участь у націоналістичному підпіллі арештований поль. владою. Закінчив політехніку в Берліні. Від 1939 в Ген. губернії, під час війни в Гал. Зорганізував техніку і керував радіостанцією УПА "Афродита" в Карпатах 1943-44. З 1945 в Долішній Австр., звідки переїхав до Аргентини. Організатор і виховник Пласту в Буенос-Айресі. В 1960-их переїхав до США, активний у Пласті в Ньюарку.

В.М.

ГРАБАРЧУК Євген (Evhen Hrabarchuk), сімейний лікар, гром. діяч, меценат; н. 29.8.1920 в Тернополі, Гал., п. 11.1.2008 у Сідар-Гров (Cedar Grove), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія у Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту здобув 1938 в Крем'янецькому ліцеї на Волині, а мед. студії закінчив у Мюнхені, написав дисертацію про ісіхія.

Був учасником до 1944 збройного підпілля УПА на Волині. З Нім. емігрував до США. Вів практику з неврології і психіатрії та був викладачем у мед. і дентистичних школах шт. Н.Дж. Був гол. метрополітального відділу УЛТПА в Нью-Йорку та чл. кількох амер. проф. т-в. Автор ст. на мед. теми. Меценат на укр. церк. і культ. цілі, зокрема на церкву св. Володимира в Глен-Спей, Н.Й., Укр. Наук. Ін-т Гарвардського Ун-ту, Укр. Музей в Нью-Йорку та на різні цілі в Україні.

В.М.

ГРАБЕНКО (псевдо) див. *Ніновський Василь*

ГРАБЕЦЬ Володимир (Volodymyr Hrabec), кат. свящ.-крилошанин; н. 13.7.1906 в с. Вороблик Королівський Коросненського пов., Зах. Гал., п. 15.10.1992 в м. Парма, Ог. Закінчив гімназію в Перемишлі й правничі студії у Львові (1931). Пізніше вступив до Богословської Академії у Львові й доповнив теологічну освіту в Римі в Ун-ті Пропаганда Фіде. 1939 висвячений на свящ.; здобув ступінь мгра в Орієнтальному Ін-ті. 1942-43 служив в італ. армії на сх. фронті як перекладач. Після повернення до Риму ще одержав ліценціат з канонічного права. 1946 емігрував до США, служив у різних парафіях Ог., Пен., Н.Дак. і Н.Дж. 1982 наділений почесним крилошанством.

В.М.

ГРАБОВА Олександра (Oleksandra Hrabova), співачка (кольоратурне сопрано); н. 12.5.1968 у с. Перев'ятичі, Сокальського р-ну, Гал. 1994 закінчила Вищий Держ. Муз. Ін-т ім. М. Лисенка у Львові, виступала солісткою Львів. Оперного Театру. Згодом співала у Поль., Угор., Австр., Нім., Швейцарії та в Кан. У США з 1996. Виступала в театрі "Дікапо" (Нью-Йорк, 1999), окремі виступи перед амер. Конгресом (Вашінгтон), та в ООН. Лавреатка міжнар. конкурсів. В репертуарі твори Лисенка, Гулака-

Артемовського, Стеценка, Барвінського, Кос-Анатольського, Людкевича, Лятошинського.

Р. Савицький, мол.

ГРАБОВЕНСЬКА Осипа (Josepha Hrabovenska), з роду Білинська, сестра Ігната Б., учителька, гром. діячка в жін. русі; н. 25.1.1914 в Філядельфії, п. 26.10.1973 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Початкову й сер. освіту здобула в Гал., куди повернулася з родиною до Самбора, а тут 1935 закінчила учительську семінарію. В Самборі, а згодом у Станиславові була активною в гром. праці, зокрема в харитативній ділянці. Арештована Гестапом, згодом звільнена після втручання Укр. Допомогового Комітету, 1944 емігрувала до Нім. Жила і працювала в таборі ДП в Розенгаймі, Баварія, до 1949, звідки виїхала до США, працювала поза своїм фахом, включно із веденням власного ресторану. Активна в СУА: співзасновник і гол. 43 відділу СУА, пресова референтка і секр. гол. управи СУА, заст. гол. СУА (1971-73), гол. і чл. управи окружної ради СУА в Філядельфії, референт молоді СФУЖО, чл. президії політ. ради УККА, гол. контрольної комісії т-ва "Бойківщина" та ін.

Н. Пазуняк

ГРАБОВИЧ Григорій (Hryhorii Hrabovych (George G. Grabowicz)), літературознавець, літ. критик, проф. Гарвардського Ун-ту, ред.; н. 12.10.1943 в Кракові, Поль. З 1952 у США. Ступінь бакалавра з англ. літ. одержав на Сйльському Ун-ті (Yale) 1965, ступінь мгра (1975) та д-ра (1975) з порівняльної літератури в Гарвардському Ун-ті. На тому ж ун-ті з 1975 доцент, з 1983 проф. і гол. катедри укр. літератури ім. Д. Чижевського (відділ славістики), 1983-88 гол. від-

ділу славістики, 1988-93 гол. Амер. Комітету Славістів. 1989-96 дир. Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, організатор і один із засновників Амер. Асоціація Україністів (1989), співред. (1976-88) та з 1988 ред. "Harvard Ukrainian Studies" та гол. ред. "Harvard Series in Ukrainian Studies", 1990-93 през. Міжнар. Асоціації Україністів (МАУ), засновник і гол. ред. часопису і вид-ва "Критика" в Києві (1997-). Основні наук. праці: *Towards a History of Ukrainian Literature* (1981), *The Poet as Mythmaker* (1982); в перекладі на укр., Київ, 1991 та поширене вид. 1998), "В пошуках великої літератури" (1993), "До історії укр. літератури" (1997, поширене вид. 2003), "Шевченко, якого не знаємо" (2000), "Тексти і маски" (2005). Г. автор багатьох ст. на літ. теми в амер., укр. та іншомовних журн. Його дослідження стосуються передусім історії укр. літератури, літ. критики й культурології, шевченкознавства, теорії літератури, укр.-поль. і укр.-рос. зв'язків.

Д.М.

ГРАБОВСЬКИЙ Леонід (Leonid Hrabovsky), композитор, педагог; н. 28.1.1935 в Києві. Студіював на екон. фак. Київ. Ун-ту (1956) і в Київ. Консерваторії з класичної композиції (1954-59) у Б. Лятошинського та Лева Ревуцького; закінчив аспірантуру (1962).

Викладав теоретичні дисципліни в Київ. Консерваторії (1961-63, 66-68). Лавреат Всесоюзного Огляду Творчості Мол. Композиторів (1962). На поч. 1980-их перебував у Москві. Від 1990 живе в Нью-Йорку. Був чл. Спілки Композиторів України, від 1981 – чл. Спілки Композиторів Москви. Г. враховують до важливих авангардистів-шестидесятників пост-сталінської доби.

Автор опер-буфф "Пропозиція"

(1963) і "Ведмідь" (1964) за творами А. Чехова; для симфонічної оркестри та хору: "Чотири укр. пісні" (1959); для читця, хору, органу й оркестри: "Море" на тексти Сен-Жон Перса; для симфонічної оркестри: "Симфонічні фрески" (1961), "Вечір на Івана Купала" за М. Гоголем (1976), "Ворзель" – симфонічна елегія для 3 оркестрових груп пам'яті Б. Лятошинському (1992); камерні ансамблі: Тріо для фортепіано, скрипки і контрабаса (1964-75), "Константи" для 4 фортепіан, 6 груп ударних та скрипки (1964-75), "Візерунки" для гобоя, альту та арфи (1969-81) та ін. Для фортепіано: "Чотири інвенції" (1962), "П'ять характерних п'єс" (1962), "На незабудь Елізі" (1988); для голосу і камерного ансамблю: "Пастелі" на слова П. Тичини (1964-75), "Із японських хокку" на слова середньовічних японських поетів (1964-75), "Епітафія пам'яті Р.-М. Рільке" (1965-75), "Передвістя світла" на слова В. Барки (1992), та ін.; для голосу з фортепіано: "П'ять віршів В. Маяковського" (1962); хори, зокрема хорова кантата "Temperere mortem" на слова Г. Сковороди (1991) та ін. Автор ст. і рецензій на муз. теми.

Р. Савицький, мол.

ГРАНИЧКА Лука (псевдо) див. *Луців Лука*

ГРАНОВСЬКИЙ-НЕПРИЦЬКИЙ Олександр (Alexander Granovsky), приbrane прізвище О.

Неприцького, учений-зоолог і ентимолог, проф., гром. діяч і поет; н. 4.11.1887 в с. Бережці Вол. губ., п. 4.11.1976 в Сент-Полі (Saint Paul), Мінн. 1905 закінчив сер-

лісничу школу в Білокриниці та студіював у Київ. Торг. Ін-ті (1909-10). 1913 залишив нелегально Рос. Імперію та емігрував до США. Під час I світ. війни воював як

"doughboy" добровольцем в амер. армії (American Expeditionary Forces) на європ. фронті. 1919 здобув бакалярат в Колорадському Сіль.-госп. Коледжі, а мгра (1923) та д-рат (1925) в Ун-ті Вісконсин. Викладав біологію в сер. школах, потім ентомологію в ун-ті. 1930-56 проф. Міннесотського Ун-ту. Заснував і очолював 1935-40 біологічну станцію ун-ту над озером Ітаска (Itasca) та 1941-56 був дир. Міннесотської Дослідної Сіль.-госп. Станції. З 1920-их активний в укр. гром. житті. Співзасновник. і гол. (1935-64) ОДВУ, згодом його почесний гол., чл. політ. ради УККА, гол. Міннесотського відділу, учасник укр. гром. делегацій на конференції ООН в Сан-Франсиско 1945 та на Міровій Конференції в Парижі 1946. Активний у ряді ін. представницьких орг-цій (ЗУАДК, ПАУК) та місцевих у Міннеаполіс-Сент-Пол. Чл. багатьох амер. і міжнар. проф. орг-цій, д.чл. НТШ та УВАН. Завдяки Г.-Н. до Міннеаполісу прибуло кількадесят українців з таборів ДП в Європі у 1940-их Г.-Н належав до ОУН Є. Коновальця і А. Мельника, чл. сенату ОУН, а в амер. політ. житті був республіканцем. Причинився до заснування Архіву Укр. Еміграції при Іміграційному Історично-Дослідному Центрі Міннесотського Ун-ту.

Г.-Н. автор понад 100 наук. ст. і доповідей, був також авторитетом в біології та таксономії афідидів, два види яких названі його іменем: *Calaphis Granovskyj*, *Drephanaphis Granovskyj*. Г.-Н. вивчав перенесення рослинних недуг комахами, а також експериментував із вживанням DDT для контролю комах на картоплі. Г.-Н. опублікував публіцистичні праці англ. та укр. мовами: *Ukraine's Case for Independence* (1940), "Вільна Україна потрібна для постійного миру" (1945) і "На шляху до державности" (1965). Г.-Н. був також відомим як поет з ранньої молодости, друкуючи свої поезії ще в Україні у журн. "Укр. хата" і "Рідний край" та в окремих зб.: "Пелюстки надій" (1910) та "Намистечко сліз" (1911). На еміграції опубліковані зб. "Іскри віри"

(1953), "Осінні узори" (1957), "Гимни серцю" (1958) та ін. В Україні 1992 вийшла зб. вибраних поезій та студія про поета Г.-Н. пера Г. Чернихівського "Золоті ворота". В Бережцях на Кременеччині відкрито літ.-меморіальний музей Г.-Н. та на рідній хаті вмуровано пропам'ятну таблицю.

Лит.: Гернихівський Г. О. Неприцький-Гриновський. Життя і творчість. Тернопіль, 1996.

V.M.

ГРЕБІНЕЦЬКА Марія (Mariia Hrebinietska), оперна та концертна співачка (сопрано); н. 1883 в Києві, п. 1971 в Нью-Йорку. Вчилася в Муз.-Драм. Школі М. Лисенка в Києві (1905-07, кляса О. Мишуги), та в Італ. 1911-23 солістка театрів Одеси, Києва та Львова. 1923 емігрувала до США, де співала в Нью-Йорку (1923-28) та як солістка "Укр. тріо" у США (1931-34). В концертах популяризувала солоспіви Лисенка, Степового, Стеценка, Гуно, укр. нар. пісні. Записала в амер. фірмі Victor дві укр. пісні (Нью-Йорк, 1930).

Р. Савицький, мол.

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА див. *Українська Католицька Церква у США*

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИЙ РУСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ (Greek Catholic Ruthenian Association), назва Руського Нар. Союзу прийнята 10 конвенцією у вересні 1910, на якій клерикальні гр.-кат. кола і єп. С. Ортинський здобули перевагу і перевели постанову про зміну назви і виключення негреко-католиків з орг-ції. Впливову ролю на цій конвенції виконав речник єпископа о. М. Балог, що його далі обрано духовним опікуном. Гол. став Д. Капітула. П. Понятишин обраний керівником вид-ва "Свобода". Зміну назви не переведено в суді шт. Н.Дж., бо попередню назву далі вживали прихильники старого Союзу, що були 1910 в меншості. Г.-К.Р.Н.С. проіснував як окрема орг-ція до 1912, а тоді прихильники С.

Ортинського створили нову братську орг-цію *"Провидіння".

V.M.

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКЕ СОЄДИНЕНІЄ див. *Соєдиненіє Греко-Католицьких Руських Братств*

ГРЕЩИШИН Мирослав (Myrosław Hreshchyshyn), лікар-гінеколог, проф. гінекології й акушерства; н. 30.8.1927 в Ковелі на Волині, п. 24.5.1999 у Львові, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемтонбургу, Н.Й. 1951 здобув д-рат з медицини у Франкфуртському Ун-ті, Нім. Того ж року прибув до США. Працював ін-терном у лікарнях у Йонкерсі та Брукліні, Н.Й., там же дослідник гінекологічного пістряка. 1957 переїхав до Боффало, де став співроб. Ракового Ін-ту Росвел Парку (Roswell Park Cancer Institute) та з 1970 почав викладати на мед. фак. Ун-ту Боффало, був 1982-96 гол. департаменту гінекології й акушерства. Також співпрацював у кількох лікарнях та у пов. мед. центрі. 1977-78 очолював Гінекологічне та Акушерське Т-во в м. Боффало. Був активним у програмі співпраці між лікарнею Міллярда Фільмора в Боффало та двома львів. лікарнями. Перебуваючи у Львові та працюючи над підручником з гінекології, що мав бути виданим в Україні, несподівано помер. Г. - автор понад 100 праць укр. і англ. мовами, чл. багатьох проф. орг-цій та активний в укр. гром. і культ. житті, меценат укр. установ.

V.M.

ГРИВАС (псевдо) див. *Гришко Василь*

ГРИГОРЕНКО Василь (Vasyl Hryhorenko {V. Gregor}), військ., сусп. діяч; н. 1906 в Сх. Україні, п. 16.12.1979 в Савт-Бавнд-Бруку. Служив у Червоній Армії в ранзі майора. Активний у рев.-дем. русі на еміграції в Нім. і США. Чл. ЦК і секретаріату УРДП (1949-55 та 1967-70). Співзасн. і гол. Легіону ім. С. Петлюри (1952-57). 1957 з Нім. прибув до США, активний у

крайовій орг-ції УРДП у США – її гол. (1964-66, 1969-71). 1966-75 гол. Т-ва ОДУМівських Приятелів.

ГРИГОРЕНКО Ілля (Ілія Hryhorenko), інж.-агроном, викладач ветеринарних шкіл; н. 1890 на Київщині, п. 13.7.1965 в м. Ютика (Utica), Н.Й. 1923 закінчив агроном. фак. Київ. Політехн. Ін-ту, працював викладачем і дослідником Ветеринарно-Зоотехн. Ін-ту. В 1930-их ув'язнений сов. владою, потім працював у Наук.-Досліднім Ін-ті Рибного Госп-ва. З 1943 в Нім. Після війни брав участь в орг-ції укр. наук. життя, проф. УТГІ в Мюнхені та співроб. УВАН. Після приїзду до США співпрацював з УВАН та Об'єднанням Укр. Ветеринарних Лікарів (його почесний чл.).

В.М.

ГРИГОРЕНКО Петро (Petro Grigorenko), ген.-майор сов. армії, відомий дисидент та правозахисник в СРСР та на Зах.; н. 16.10.1907 у с. Борисівка Таврійської губ., п. 21.2.1987 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку.

На могилі пам'ятник роботи відомого скульптора Ернеста Неізвестного. Навчався в Харківському Політехн. Ін-ті (1929-31), у Московській Військ.-Техн. Академії (1931-34) та в Академії Ген. Штабу (1937-39). Служив у Червоній Армії на Далекому Сх., а 1942-45 як командир дивізії на протинім. фронті. 1945-61 викладав у Військ. Академії ім. Фрунзе в Москві, де був гол. фак. військ. кібернетики. 1956 підвищений до ранги ген.-майора. 1961 на партійній конференції домагався демократизації в КПРС і суспільстві та критикував скорумповану бюрократію. Знятий з викладацької праці та позбавлений військ. чинів. 1963 з одностороннім заснував

Лігу Боротьби за Відродження Ленінізму та виступив на захист кримських татар, депортованих Сталіном. У лютому 1964 арештований та ізольований у психіатричній лікарні (1964-65 та 1969-74). Відкрито засудив сов. військ. втручання в Чехослов. 1968. Його виступи, заяви і протести були опубліковані в США як *The Grigorenko Papers* (1976). Був співзасн. Гельсинської Групи в Москві, а потім ініціатором Укр. Гельсинської Групи, її представником та зв'язковим зі зах. пресою у Москві. Активно виступав на захист людських і нац. прав України та укр. політ. в'язнів. 1977 сов. власті дозволили Г. виїхати на лікування до США. У березні 1978 був позбавлений рад. громадянства і права на повернення на батьківщину. В США став 1977 гол. Закорд. Представництва Укр. Гельсинської Групи, відбув ряд поїздок по США та Кан. й країнах Зах. Європи з доповідями. Провів прес-конференції на захист укр. політв'язнів і відстоював право України на держ. незалежність. Написав спогади "В підпіллі можна зустріти тільки щурів", які вийшли франц. (1980), рос. (1981), англ. (1983) і укр. (1984) мовами. У Симферополі, столиці Автономної Республіки Крим, 1999 відкрито пам'ятник Г. з ініціативи Меджлісу кримсько-татар. народу.

О. Зінкевич

ГРИГОРЕНКО Юрій (Yuriy Hryhorenko), актор, режисер; н. 1898 на Полтавщині, п. 15.2.1963 в Філядельфії. Виступав на сцені з 1918 в Києві в театрі ім. Заньковецької, згодом в Чернігівському та Харківському театрах в укр. класичному репертуарі. 1926 став режисером театру в Ромнах, який об'їздив міста і села Слобожанщини та Полтавщини. Пізніше переїхав з театром на Донбас. 1932 відряджений з групою акторів на Далекий Сх. з метою українізації місцевого укр. населення. Після 1934 керував працею Київ. Театру ім. Саксаганського, а 1940 був мист. керівником театру в Кам'янці-

Подільському. Під час війни знов у Києві на посаді керівника муз.-драм. театру. На еміграції в Нім. та з 1949 Аргентині. Заснував 1951 Студію Театр. Мистецтва ім. Л. Курбаса в Буенос-Айресі, з якою поставив авангардні "Лісову пісню" та "Не плач, Рахиле". 1955 переїхав до США. Активний в Легіоні С. Петлюри.

В.М.

ГРИГОРІЙВ Мирослав (Myroslav Hryhorijiv), син Никифора Г., графік і журналіст; н. 1911 на Київщині, п. 7.6.2000 в Сілвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил. Підлітком емігрував до Чех. Вчився в Укр. Студії Пластичного Мистецтва в Празі. Пласт. діяч в Союзі Укр. Пластунів Емігрантів. З 1948 у Вашингтоні, Д.К. Займався книжковою графікою та ілюстрацією листівок, виданих у Празі 1933 і 1935. Автор праці "Німці і Україна" (1940) під псевд. Кам'янецький та альбому "Слідами Григора Орлика" (1966).

ГРИГОРІЙВ Никифор (Nykyfor Hryhorijiv), гром. і політ. діяч, публіцист, педагог; н. 25.2.1883 в с.

Бурти Київської губ., п. 5.8.1953 в Нью-Йорку. Належав з молодих рр. до Т-ва Укр. Поступовців, допнсував до газ. "Рада", "Рідний край" і журн. "Маяк" під псевд. Г. Наш. З 1917

діяч Укр. Партії Соціалістів-Революціонерів (УПСР), чл. УЦР. Як гол. Ради Військ. Депутатів Київ. Військ. Округи намагався українізувати армію. 1918 в уряді В. Голубовича був мін. освіти, а за гетьманату присєднався до Укр. Нац. Союзу. В січні 1919 був заст. гол. Трудового Конгресу та за Директорії керівником пресової служби Армії УНР. Як чл. ЦК УПСР очолював у ній центристську фракцію і поборював боротьбистів.

1921 емігрував до Праги, де відіграв ключеву роль у гром. і культ. житті еміграції. Очолив Укр. Гром. Комітет Чехо-Слов. й адміністрував значні фонди, що їх чехо-слов. уряд призначив на діяльність політ. емігрантів, був також заст. гол. Чесько-Укр. Комітету, що допомагав укр. студентам. Г. — засновник і гол. Укр. Соціологічного Ін-ту в Празі. 1938 емігрував до США, де співпрацював у тижневнику "Нар. воля". 1949 став керівником укр. відділу "Голосу Америки". Автор низки праць, між ними "Державознавство" (1936), "Весна укр. революції" (1938), "Основи націознання" (1940), "Укр. нац. вдача" (1941), "Спогади руйнника" (1937), *The War and Democracy* (1945) й ін.

В.М.

ГРИГОРІЙ Юрій (псевдо) див. *Линчевський Юрій*

ГРИГОРІЙ, Митрополит див. *Огітчук Григорій (митр.)*

ГРИГОРЧУК Данило (Daniel Hryhorchuk), син Дмитра Г., лікар-токсиколог, дослідник і проф.; н. 15.11.1950 в м. Шампейн (Champaign), Ілл. Студіював в Ун-ті Нортвестерн в Еванстоні, Ілл., та в Іллінойському Ун-ті (д-р медицини 1976), спеціалізувався у внутр. медицині й патології. Проф. науки епідеміології і біостатистики і дир. «Великі Озера» (Great Lakes) Центрів для Професійної та Екологічної Безпеки і Здоров'я при Школі Публічного Здоров'я Ілл. Ун-ту в Чикаго. Дир. відділу дитячої токсикології у пов. лікарні Кук (Cook) Іллінойського Ун-ту. Очолював ряд дослідних наук в ділянці впливу екології на здоров'я в Україні, між ними на рак щитовидної залози. Г. також займався дослідженням і подоланням т.зв. чернівецької дитячої недуги. Працював у місії Світ. Банку з метою аналізу проблем економіки та охорони здоров'я в Україні. Консультант державних і оздоровельних орг. у США й Україні у ділянках токсикології

і запобіганню отрутам. Автор бл. 50 наук. ст. і доповідей, співавтор книжок. Чл. УЛТПА та ін. проф. мед. т-в. З 2003 чл. дирекції Києво-Могилянської Фундації у США, .

В.М.

ГРИГОРЧУК Дмитро (Dmytro Hryhorchuk), інж., кооп. та гром. діяч; н. 5.11.1921 в с. Баня Березів Коломийського пов., Гал. Закінчив

гімназію в Коломиї. Почав студії лісової інженерії у Львові й закінчив в Ун-ті Людвіга-Максиміліяна в Мюнхені. Під час студій в Мюнхені був гол. Укр.

Студентської Громади та співзасн. укр. студентського гуртожитку в Фюріхшуле. До США прибув 1950. Працював в електронній компанії; згодом став співвласником і през. електрокомпаній Electrone і Orbit в Чикаго. Власник двох патентів з електро-механіки. Активний в укр. гром. житті: гол. батьківського комітету катедральної школи св. Миколая, гол. чикагського відділу ТУІА, заст. гол. каси "Самопоміч" та ін. Від 1978 през. Централі Укр. Кооператив Америки, 1991 іменованій дорадником амер. кооперативної надбудови CUNA (Credit Union National Association) у справах допомоги кооп. рухові на Україні. 1993-98 гол. Укр. Світ. Кооп. Ради та чл. президії Світ. Конгресу Українців.

В.М.

ГРИНЕВЕЦЬКА Наталія (Nataliia Hrynevetska {Natalija Hrynewesky}), з дому Підляшеська, дружина Степана Г., співачка і дириг., гром. і осв. діячка, піонерка укр. жін. руху в Америці; н. в Гал., п. в 1920-их в Чикаго. Вчилася співу у Відні, де співала в опері. 1907 прибула до США, зорганізувала і диригувала мішаним церк. хором "Бандурист" в Чикаго (1912-20); хор виступав і перед

неукр. публікою. Збірка в США 1917 під назвою "Укр. День" дала поштовх до зорганізування укр. жін. віче в Чикаго, у висліді якого створився в Чикаго Союз Укр. Жінок, який існував 1918-20. Г.

була співорганізатором із Е. Струтинською відділу Союзу при церкві св. Миколая та зорганізувала відділ при укр. правос. церкві св. Трійці. Після розв'язання Союзу, відділ при церкві св. Трійці переорганізувався в Запомогове Т-во Укр. Жінок, в якому Г. була активна. Також займалася осв. працею в укр. вечірній школі в Чикаго.

В.М.

ГРИНЕВЕЦЬКИЙ Степан (Stepan Hrynevetsky {Hrynewesky}), лікар, сусп. і політ. діяч, меценат; н. 6.10.1877 в Буську Тернопільського пов., Гал., п.

6.11.1942 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Гімназію і мед. студії закінчив у Відні, де опісля працював практикантом, а потім

асистентом і доц. в заг. шпиталі (понад 8 рр.). У Відні одружився з відомою там співачкою Віденської Опери Наталією Підляшеською (днв. Гриневецька Н.). Перед приїздом до Америки працював рік корабельним лікарем, відвідуючи різні порти Середземного Моря. До США приїхав 1907 і поселився в Чикаго, де провадив успішну лік. практику і став багатим, маючи вже в 1908 власне авто, а потім і моторовий човен, який міг вмістити 50 осіб. Працював у шпиталях св. Марії та в Біллінгс, а деякий час був лектором у Мед. Коледжі Раш

(Rush Medical College). Любитель мистецтва і співу, Г. разом з дружиною зорганізував 1912 мішаний хор, який проіснував до 1920 і дав ряд концертів перед амер. публікою.

1918-20 Г. був співред. з о. М. Струтинським тижневика *"Україна", 1920 був першим ред. газ. *"Січ". Під впливом О. Назарука Г. став прихильником гетьманського руху і його першим гол. отаманом у США. 1925 покинув гетьманські ряди та орг-цію "Січ". В 1930-их зорганізував при Ілл. Нац. Гвардії окрему укр. сотню, що під командою амер. капітана Райса (Rice) з 132 піхотного полку, гуртувала й вишколювала до 1940 укр. вояків. Під час війни, коли амер. уряд підозрював укр. провідників у колаборації з німцями, за ним стежили, піддавши суспільному остракізму. Помер у духовому і фін. занепаді, бо всі гроші віддав на укр. справи, не діждавшись реабілітації, яка прийшла пізніше для укр. діячів.

Лит.: Лапичак Т. Д-р Степан Гриневецький. "Лік. Альманах", Чикаго, 1958.

В.М.

ГРИНЕВИЧ Тома Доротея (Thomas Dorothea Hrynewich), кат. черниця-Службниця, педагог і адміністратор; н. в 1920-их в Амбриджі (Ambridge), Пен. 1942 вступила до згромадження сс. Службниць в Мондері (Mundare), Кан., 1951 прийняла кінцеві чернечі обіти. Студіювала в Детройтському Ун-ті, згодом славістику в Оттаві, Кан., теологію в Римі в Ун-ті Regina Mundi (ступінь мгра здобула 1968), а також канонічне право в Кат. Ун-ті Америки. Працювала в різних початкових школах учителькою і дир., а 1951-60 дир. в дівочих академіях (сер. школах) в Слоутсбургу (Sloatsburg), Н.Й. і Анкастері, Кан. 1964-70 була гол. радною та економом в Ген. управлінні сс. Службниць та настоятелькою Службниць в Колегії св. Йосафата в Римі. 1970-75 – протоігуменя провінції Службниць у США. З 1981 працювала в канцелярії

Філядельфійської Митрополії, 1987 призначена канцлером митрополії.

В.М.

ГРИНЕВИЧ Ярослав (Yaroslav Hrynevych), адвокат, військ., учасник визвольних змагань, гром. діяч; н. 31.3.1898 у Львові, п. 24.3.1978 в Нью-Йорку. Після закінчення Академічної Гімназії вступив до Легіону УСС (1916), де брав участь у різних культ. заходах. Перебував з УСС на Сх. Україні, 1918 повернувся до Львова, був учасником листопадових подій, 1919 служив у Самбірській Бригаді УГА хорунжим, а потім у Залізній Дивізії Дійової Армії УНР. Ранений 1920 під Бучачем і демобілізований. Закінчив правничі студії в Кракові, працював в адвокатській канцелярії С. Федака у Львові, а з 1935 мав власну практику у Надвірній, Гал. Активний у "Просвіті" і "Лузі". Під час нім. окупації на Холмщині, гол. УДК в Грубешові, 1943-44 в Болехові, Гал. З 1944 на еміграції в Нім., діяч у таборах ДП в Карлсфельді й Берхтсгадені. 1949 переїхав до США: гол. Військ.-Іст. Ін-ту, чл. управи Літ.-Мист. Клубу, заст. гол. відділу УККА в Нью-Йорку тощо. Автор п'єси з історії УПА "Наступ на Бірчу" (1966) та брошури про трагедію УГА "В ім'я правди" (1978), ст. в "Свободі".

В.М.

ГРИНЕВИЧ ГУВЕР Галина (Halyna Hrynevych Hoover), з роду Вусик, гром. діячка, піонерка укр. життя в Сан-Франсиско, меценатка; н. 22.12.1891 в с. Грибовій Рудні на Чернігівщині, п. в 1990-их у Сакраменто, Каліф. Дівчиною переїхала з батьками до Сибіру на хліборобське поселення, потім виїхала до Владивостоку, закінчила курси книговедення і в Омську працювала за фахом. Одружилася з Олесем Гриневичем, полоненим українцем з Гал. Емігрувала перед більшовиками до Манджурії, де брала участь у житті укр. громади в Харбіні. 1938 попала до Гонг-Конгу, а 1949 до США. Поселилася

в Сан-Франсиско, 1961 одружилася удруге з В. Гувером. Була активною в житті укр. громади, перев. церк. Жертвувала на укр. цілі, як УВАН і НТШ та особливо щедро допомогла зі своїх скромних заробітків Винниченківській Комісії з метою збереження спадщини письм. і політика. Дожила самотньою до віку понад сто рр.

В.М.

ГРИНИШИН Дональд (Donald W. Hrynyshyn), син о. Павла Г., військ., ген.-майор (brigadier general); н. 4.8.1946 у Вільмінгтоні (Wilmington), Дел. Вищу освіту здобув в Ун-ті Деляверу (1968) де проходив військ. вишкіл при резервному корпусі офіцерського вишколу (Reserve Officer Training Crops). З 1969 служив в Півд. Корей, з 1971 в Нац. Гвардії Деляверу (Delaware Army National Guard). Того ж р. був підвищений до ранги майора, 1993 став полковником, а 1999, коли відходив на емеритурі, дістав рангу ген.-майора. Г. нагороджено медалею за заслуги (Meritorious Service Medal), медалею подяки сухопутних військ (Army Commendation Medal) та ін.

Д.М.

ГРИНИШИН Павло (Paul Hrynyshyn), правос. свящ., військ.; н. 21.1.1920 у Вільмінгтоні (Wilmington), Дел., п. 5.10.2004 там само, похований на цвинтарі поляглих ветеранів (Veteran's Memorial Cemetery) в Мідлтавні (Middletown), Дел. З мол. літ активний у правос. парафії св. Петра і Павла, де провадив хором та дякував. З 1942 служив в амер. війську, був ранений в бою (Battle of the Bulge), нагороджений медалями "Пурпурове серце" (Purple Heart), "Бронзова зірка" (Bronze star) та ін. Чл. амер. ветеранських орг-цій, він був також вписаний в Орг-цію Воєнних Героїв Деляверу (Delaware War Heroes Organization). Після війни, до 1974 працював у Дженерал Моторс (General Motors). Також продовжував теологічне навчання в Семінарії св. Софії.

Єп. Константин висвятив його на диякона 1972, а 1976 архієп. Марко на свящ. та назначив настоятелем церкви св. Петра і Павла у Вільмінгтоні, де він служив до 2001. Г. був чл. Метрополітальної Ради в Савт-Бавнд-Бруку, гол. Консисторії (1982-32), та духовним опікуном Укр. Правос. Ліги Молоді (1976-84). 1988 піднесений до сану митрофорного протоєрея.

Д.М.

ГРИНЬКІВ Тома (Thomas Hrynkiw), піаніст і педагог; н. 4.8.1941 у Вількс-Баррі (Wilkes-Barre), Пен. Муз. освіту завершив 1967 ступенем мгра в Мангеттенській Муз. Школі (Нью-Йорк), де студіював як стипендіят, здобувши нагороду Гарольда Бавера. У віці 19 р. виступив із Концертом ч.1 П. Чайковського (з дириг. Леопольдом Стоковським), згодом відзначився на численних конкурсах та здобув золоту медалю в Женеві (1967) і нагороду Нац. Асоціації Вчителів Музики. Виступав із численними класичними камерними ансамблями Америки, напр., на щорічному Муз. Фестивалю в Ньюпорт (Newport), Конн. Як соліст Г. постійно включав укр. твори у свої виступи; в його репертуарі масштабні фортепіянові опуси Л. Ревуцького, С. Людкевича, Н. Нижанківського. Його концерти звучали у Лондоні, Відні, Амстердамі, Берліні, та по містах півн. та півд. Америки, а радіовиступи звучали в етері по Америці та в Мексико. Як акомпаньатор Г. співпрацював зі співаками А. Добрянським, Е. Іванком, та особливо з П. Плішкою. Його численні записи появились у фірмах "Lirichord", "Laurel-Proton", і "Musical Heritage Society". Понад 30 рр. Г. вчив гру на фортепіяні та солоспів; концертує по світі, викладав по ун-тах, працював муз. консультантом для Муз. Фестива-

лю в Ньюпорт і був керівником Укр. Муз. Ін-ту, відділ в Нью-Йорку. Живе у ГанOVER Тавншип (Hannover Township), Пен.

Р. Савицький, мол.

ГРИНЬКО Віктор (псевдо) див. *Гришко Василь*

ГРИНЬОХ Стефан (Stephen Hryniukh (Hrynuck)), кат. свящ.-митрат, осв. і церк. діяч; н. 27.12.1911 в Філядельфії.

Дитиною повернувся 1916 з батьками до Гал., де закінчив сер. освіту. 1938 як громадянин США приїхав до Філядельфії і почав студіювати медицину, але змінив свої проф. пляни і поїхав до Риму вивчати теологію. Навчався в Колегії св. Йосафата, здобув ступені бакалавра (1936) і мгра (1938) з філософії і теології в Ун-ті Пропаганди Фіде. Висвячений 1938, душпастирював у Міннеаполісі та в Нью-Йорку. Викладав у Коледжі св. Йосафата в Стемфорді й рівночасно працював над д-ратом, який захистив 1948 в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні. 1945-46 був ректором Малої Семінарії в Стемфорді, а потім (1948-51) ректором Великої Семінарії у Вашингтоні. З 1951 незмінний настоятель парафії св. Кирила і Методія в Оліфанті (Olyphant), Пен., де розбудував церк., цілоденну школу і культ. життя цієї великої укр. громади. У тисячоліття Хрещення України збудовано пам'ятник-святиню. Декан Скрентонської Округи, консультор і чл. матримоніального трибуналу та чл. шкільної ради митрополії. Меценат на рел. і культ. цілі. 1968 іменований папським шамбеляном з титулом монсен'юра. Патріярх Й. Сліпий підвищив Г. до ступеня митрофорного протоєрея (1982).

О. Кравченко

ГРИЦАЙ Лев (Lev Hrycaj), маляр; н. 1910 на гал. Поділлі, п. 27.8.1978 в м. Сент-Пітерсбург (St. Petersburg), Фльор. Сер. освіту розпочав у Збаражі, Гал., а закінчив у Львові. Мист. студії завершив у Варшавській Академії Мистецтв. На еміграції після 2 світ. війни перебував у Австр., а потім з 1949 в Аргентині. Жив і працював в м. Кордоба, де мав можливість займатися малюванням. Викладав малярство в сер. школі. Там влаштував 1951 свою першу індивідуальну виставку. Малював красвиди, натюр-морти та портрети. За жанром і стилем Г. реаліст-кольорист. Виконував також іст. портрети й ікони. Розписав кілька церков, також ілюстрував книжковий вид. Переселився до Буенос-Айресу, де брав активну участь у житті укр. творчої інтелігенції. 1962 переїхав до Чикаго, згодом на Фльориду. У США мав кілька виставок.

В.М.

ГРИЦАЙ Тарас (Taras Hrycaj), інж.-агроном, культ. і гром. діяч; н. 19.4.1919 в с. Дністрик Половецький, пов. Турки, Гал., п. 11.12.1987 в Джерзі Ситі, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Академічну Гімназію у Львові та інженерські студії у Львів. Ун-ті. На еміграції перебував у Нім., а потім у США. Працював у різних компаніях, останньо в управлінню пристаней Нью-Йорку (Port Authority). Активний у багатьох укр. гром., культ. та спорт. орг-ціях: гол. відділу ТУІА у Нью-Йорку і чл. управи крайового т-ва, гол. Літ.-Мист. Клубу протягом 10 рр. та чл. управи УСЦАК. Допишував принагідно до укр. преси. В юності складав вірші.

В.М.

ГРИЦАК Павло (Pavlo Hrytsak {Hrytsak}), історик, бібліотекар, син гал. філолога і педагога Євгена Грицака, брат Петра Г.; н. 1925 в Перемишлі, Гал., п. 2.4.1958 в Нью-Йорку. Закінчив гімназію в Ярославі 1943 і вступив до Дивізії "Галичина", брав участь у бою з

Червоною Армією під Бродами і там попав у сов. полон. Вирвався з полону та опинився в Нім., з 1945 в Мюнхені, студював історію в УВУ та в нім. ун-ті Людвіга-Максиміліяна. Здобув д-рат УВУ (1950) та переїхав до США. Закінчив бібліотекарські студії та працював у слов. відділі Нью-Йоркської Публічної Бібліотеки. Студював історію в Фордгамському (Fordham) Ун-ті та готувався до захисту дисертації з історії України у проф. Оскара Галецького. Автор праць, гол. з княжих часів, поміщених в укр. журн. Особливою книгою вийшла "Історія Гал.-Вол. Державн" (1958), а також спогади з сов. полону "Вежі й кулемети" (1958).

В.М.

ГРИЦАК Петро (Petro Hrytsak {Peter Hrysvk}), син гал. філолога і педагога Євгена Грицака, брат Павла Г., інж.-механік, педагог, гром. діяч; н. 8.7.1923 в Перемишлі, Гал., де закінчив гімназію. Студював у Відні, Тюбінгенському Ун-ті (Tübingen), Нім., та у США в Міннесотському Ун-ті (д-р інженерії 1960). Працював в амер. корпораціях та викладачем у Нью-аркському Інженерному Коледжі, Н.Дж., де був проф. механічної інженерії. Активний в укр. житті у Відні, гол. студентської громади в Тюбінгені та укр. студентського т-ва в Міннеаполісі. Згодом гол. ТУІА в Н.Дж. та гол. крайового ТУІА (1996-97). 1993-97 очолював земляцьке т-во "Перемищина" (1993-97). Автор низки ст. з механічної інженерії в амер. проф. журн., доповідей на різних конгресах та ст. на гром. теми в укр. газ. Г. працював над проєктом Телстарту та ін. Дчл. НТШ та УВАН, Укр. Академії Інженерних Наук.

В.М.

ГРИЦЕЙ Теодор (Theodore Hrytsei {Hrycej}), гром. діяч; н. 1878 в Гал., п. 1944 в Філядelfії. На поч. 1900-их прибув до США і поселився в Філядelfії. 1909 співзасн. Т-ва Укр.-Амер. Громадян, в управі якого був (сприяв зміні назви з

Русько-Амер. Т-ва Горожан), активний в УНС, 1920 обраний заст. гол. УНС,

а потім став гол. (1925-29). 1925 гол. Укр. Центр. Комітету в Філядelfії та був обраний на з'їзді в Філядelfії заст. гол. Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці. 1926 гол. Комітету Оборони Прав Гр.-Кат. Церкви в Америці, що діяв проти єп. К. Богачевського та Риму.

В.М.

ГРИЦЕЛЯК Марія (Maria Hrycelak), донька Пантелеймона Г., сестра Юрія Г., лікар-педіятр, лік. діяч; н. 18.6.1954 в Чикаго. Здобула освіту в Іллінойському Ун-ті в Чикаго, а мед.

студії у мед. школі Стріч (Stritch School of Medicine) при Ун-ті Л о й о л а (Loyola) в Чикаго (1980). Спеціалізація (1980-83) з д и т я ч и х хророб у Лютеранському Шпиталі (Lutheran General Hospital) у Парк Рідж (Park Ridge), Ілл. З 1983 провадить приватну лік. практику з педіатрії в Парк-Рідж, також викладає в мед. установах, була дир. Ambulatory Pediatrics в Дитячому Шпиталі Лютеран Джеренвал 1999-2002. Чл. амер. лік. т-в і фондаций та УЛТПА, гол. Ілл. відділу (1988-90), гол. управи (1997-99); гол. Фундації УЛТПА (2005-).

р.м.

ГРИЦЕЛЯК Пантелеймон (Pantelejmon Hrytseliak {Hrycelak}), лікар, гром. діяч; н. 25.4.1910 в с. Барич Перемиського пов., Гал., п. 30.5.1994 в Чикаго. Закінчив 1930 гімназію в Перемишлі, а медицину в Кракові (1939). Працював у Перемишлі в

лікарні, а після 2 світ. війни перебував в Австр., де був лікарем в таборі ДП в Зальцбургу. 1949 емігрував до США. Працював у лікарнях в Кентакі та Ог., а в 1960-78 у ветеранській лікарні в м. Гайнс (Hines) б. Чикаго. 1962-63 очолював відділ УЛТПА в Ілл. Дописував до преси на мед. і гром. теми.

В.М.

ГРИЦЕЛЯК Юрій (Yurii Hrytseliak {George Hrycelak}), син Пантелеймона Г., брат Марії Г., лікар-

хірург, гром. діяч; н. 2.3.1948 в Зальцбургу, Австр. З 1949 у США, від 1952 в Чикаго. За к і н ч и в Іллінойський Ун-т і Мед. Школу при цьому ун-ті, 1973 одержав диплом д-ра

медицини. Після практики з хірургії в лікарні пов. Кук (Cook), Г. прийнято до Ілл. Масонського Шпиталю, де оперував і викладав як клінічний доц. Іллінойського Ун-ту, а також провадив приватну лік. практику. Г. належить до кількох амер. лік. т-в та УЛТПА, де був гол. Ілл. відділу (1981-83) і гол. управи УЛТПА (1985-87). З 2001 ексекутивний дир. УЛТПА. Частий учасник мед. з'їздів, автор кількох наук. праць на хірургічні теми. Член управи Укр. Нац. Музею в Чикаго, активний у НТШ.

Д.М.

ГРИЦИК Теодор (Theodore Hrytsyk {Hrycyk}), гром. діяч-піонер укр. життя в Зах. Пен.; н. 1896 в с. Михновець Турківського пов., Гал., п. 28.4.1997 в м. Амбрідж (Ambridge), Пен. До США прибув 1913, не закінчивши початкової освіти. Працею і самоосвітою з укр. історії та літературн став одним із провідних гром. і осв. діячів укр. громади. Працював на вугільних шахтах, у сталеварні тощо. Від поч. активний у читальні, аматорському гуртку та в братських орг-ціях

УРС та Укр. Нар. Помочі. Вчив дітей грамоти, брав участь у житті укр. правос. громади та був щедрим на укр. цілі. Передплачував і збирав укр. пресу та книжки, а дружина Сва Г. (1905-92) - виробни мистецтва. В їхньому домі - колекція нар. мистецтва, бібліотека рідкісних книжок і журн. та малий музей.

С. Тим'ук

ГРИЦИН Володимир (Volodymyr Hrytsyn {Hrycsyn}), адвокат, спортсвець і фотограф, гром. діяч; н. 18.1.1908 в с. Рогізно Жидачівського пов., Гал. Закінчив правничі студії в Львів. Ун-ті. Активний у "Сокіл-Батько" та "Просвіті" в м-ку Бібрка. З 1940 чл. ОУН, гол. делегатури УДК в Бібрці. На еміграції з 1944 в Нім., в таборі ДП в Регенсбургу. 1949 переїхав до США, фотографував укр. життя в Нью-Йорку й околиці. Допомігав в ілюструванні різних укр. видавничих проєктів, зокрема зб. "Регенсбург - ст., спогади, документи" (1985). Співзасновник укр. рибальсько-мисливського т-ва "Тур" в Нью-Йорку.

В.М.

ГРИЦІВ Роман (Roman Hrytsiv {Hryciw}), будівельний інж., проф., гром. діяч, зокрема пласт.; н. 23.9.1958 в Філядельфії. Студіював в Ун-ті Дрекселя (Drexel) і Нортвестерн в Еванстоні (Evanston), Ілл., де здобув ступень мгра (1984) і д-ра (1986). Викладав з 1986 в Мічигенському Ун-ті в Анн-Арборі. Активний в "Рідній Школі" в Детройті (дир. з 1998) і Пласті: в Крайовій Пласт. Старшині (крайовий комендант юнацтва і референт вишколу з 1995), Гол. Пласт. Булаві (гол. діловоду пласт. конгресу), в станицях, таборах, чл. куреня "Ордену Хрестоносців". Чл. НТШ і ТУІА. Праці про фундаменти будівель, будову тунелів та з інже-

нерної геології. 1993 викладав в Київ. Инж.-будівельному Ун-ті.

В.М.

ГРИЦКОВ'ЯН Микола (Mykola Hrytskovian {Hrycskovian}), військ., чл. і учасник боротьби УПА в Україні, гром. діяч в діаспорі; н. 17.12.1922 в с. Березка Лиського пов., Гал., п. 9.10.1996 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Дух в Гемптонбургу, Н.Й. Юнаком приєднався до підпільної ОУН, а 1944 вступив до УПА; 1944 воював у курені командира Рена на Закерзонні, де був ранений. 1947 перейшов під час рейду з частинами УПА на Захід, перебував у таборі ДП в Міттенвальді, а 1949 емігрував до США. У Нью-Йорку активізувався в орг-ціях Визвольного Фронту: співорганізатор Т-ва воєнків УПА та чл. його гол. управи, СУМ і ООЧСУ. Г. був твкож гол. Орг-ції Оборони Лемківщини, чл. крайової ради УККА.

В.М.

ГРИШКО Василь (Vasyl Hryshko), піонер, підприсмець-власник книгарні, ред., гром. діяч; н. 6.1.1877 в с. Шавник Сяницького пов., Гал., п. 26.10.1952 в Аллентавні (Allentown), Пен. Учився тільки у початковій школі. 1899 переїхав до США, жив спочатку в Шенандоа (Shenandoah), Пен., згодом в Олифанті (Olyphant) й Скрантоні (Scranton). Працював складачем у друкарні "Свободи". Відкрив там само першу укр. книгарню і вид-во в США "Руська книгарня", яке видало кільканадцять популярних книжечок для імігрантів і проіснувало до 1923. Тоді переїхав до Аллентавну, де відкрив крамницю з мішаними товарами. Від поч. Г. брав активну участь у діяльності УНС, обирався чи не на всіх конвенціях гол. радним або контролером; 1929-33 заст. гол. УНС. 1910 відійшов від УНС та був співзасн. УРС (тепер УБС), став ред. його першого пресового органу "Шершень". 1911 Г. повернувся до УНС. 1931 став діяльним у новоствореному ОДВУ.

О. Кравченко

ГРИШКО Василь (Vasyl Hryshko), сусп.-політ. діяч, публіцист, літературознавець; н. 15.1.1914 в м. Дубно

Волин. губ. Закінчив фабрично-заводську школу, а згодом студіював філологію в Харківському та Київ. ун-тах; у США (з 1949) закінчив бібліотекознавство

та славистичні студії в Стейтвовому Ун-ті Вашингтона (Washington State) в Сієтл (д-рат 1972). Працював на різних працях - від фіз. в концтаборі на Колімі при видобуванні золота (1937-39) до вчительської, журналістичної та викладацької. Під час нім. окупації був ред.-диктором укр. радіопередач, співпрацював у пресі та активізувався політично, співпрацюючи з ОУН С. Бандери. Продовжував співпрацю із ЗЧ ОУН в еміграції у Мюнхені, зокрема як ред. журн. АБН "Набат", дописував до газ "Укр. трибуна". Згодом зблизився з УРДП, де відіграв важливу роль та став її провідником. 1948 обраний керівником ідеологічного відділу ЦК УРДП та співпрацював в "Укр. вістях". У США був співзасновник Дем. Об'єднання Репресованих Українців Сов. Режимом, заст. його гол., а потім гол. (1952-54), гол. ред. "Укр. Прометей" в Детройті (1954-55). 1967-73 працював на Радіо "Свобода", споч. в Нью-Йорку, згодом у Мюнхені. Рівночасно займав чільні посади в УРДП та в публіцистиці визначав ідейно-політ. лінію партії; ген. секр. ЦК УРДП, її гол. (1967-75), опісля почесний гол. (1975-2000). Праці з політ. публіцистики та спогади: "Дві укр. акції - одна укр. відсіч" (1951), "Анти-СРСР" (1952), "Україна сьогодні і ми" (1954), "Досвід з Росією" (1954), *Experience with Russia* (1956), "Москва сльозам не вірить" (1963), "Карби часу" (1999) та ін. Зредагував і написав вступну ст. до спогадів Данила Шумука "Пережите й передумане" (1983). Частину д-рської дисертації опублікував в "Annals of UVAN"

(том XII, 1972) п.з. "Nikolai Gogol na Mykola Hohol". Писав під псевд. Віктор Гринько, В. Віго, Гривас, В. Г. та ін. Д.чл. УВАН і письменницької орг-ції "Слово" та міжнар. Пен-Клубу. Живе на Флориді.

В.М.

ГРИЩЕНКА ОЛЕКСИ ФУНДАЦІЯ (Alexis Gritchenko Foundation), засн. 1963 в шт. Н.Й. Завданням Фондації є збереження мист. творів та архіву видатного укр. мистця Олексі Грищенко, запізнати з ними ширшу публіку та передати їх до музеїв незалежної України, коли там буде вільно розвиватися укр. культ. і мист. творчість. Колекція 72 творів та архіву Г. зберігається в Укр. Ін-ті Америки в Нью-Йорку. Після прощальних виставок в Нью-Йорку та ін. більших м. Америки, ціла збірка буде передана до нац. музеїв в Києві та Львові. Крім самого мистця, засновниками й опікунами Фондації були С. Гординський, Я. Падох (правний дорадник), В. Баранецький і В. Гординський. Згодом кооптовано ще Авустина Сумика, І. Чолгана і М. Кузьмовича. Фондацію очолювали С. Гординський (1963-93) і В. Баранецький (від 1994). Фондація влаштувала виставки картин зі збірки в УІА в 1963, 1966 і 1987 рр. та в ін. установах і м. США. З нагоди двох виставок видано каталоги.

В. Баранецький

ГРИЩИШИН Богдан (Bohdan "Bo" Gryshchyshyn), інж.-механік, гром. і церк. діяч; н. 1929 в Філядельфії. 1961 здобув бакалярат в Ун-ті Дрекселя (Drexel) в Філядельфії. Від молодих рр. активний в УПЦ, гол. церк. хору ім. Кошиця, діяч Укр. Правос. Ліги, її гол. 1957-59 та гол. ради провідників Правос. Молоді Сх. Америки (1960). Працював у фірмі General Refractories у Філядельфії, а від 1972 в Пітсбургу. Г. активний в Укр. Правос. Лізі в парафії св. Петра і Павла в Карнегі (Carnegie), Пен., та гол. Ліги на Зах. Пен. (1973-78), 22 рр. адміністратор оселі Всіх Святих в Емлентоні (Emmerton), діяч кредитної спілки

та Укр. Технологічного Т-ва. 2002 відзначений як "українець року".

В.М.

"ГРОМАДСЬКИЙ ГОЛОС" (Voice of the Commonwealth), орган демократичної думки укр. імміграції у США, советофільське періодичне вид., 1941-45 тижневик, двотижневик, згодом місячник. Виходив у Нью-Йорку, Припинив появу 1968. Ред. В. Левицький. "Г.Г." адресований тим українцям, що прихильно ставилися до СРСР, але не були формально в просов. орг-ції, Лізі Америк. Українців.

ГРОМИК Іван (Ivan Hromyk), генетик-селекціонер; н. 30.11.1900 в с. Рашкове Хотинського пов., п. 18.12.1988 в Аврора (Aurora), Кол. Навчався в агрономічному фак. Кам'янець-Подільського Держ. Ун-ту, спеціалізувався в УРСР і на еміграції, куди виїхав 1944. Працював як дослідник в місцевості Аврора, Кол. Праці укр.-рос. і англ. мовами. Г. чл. Америк. Т-ва Генетиків, д.чл. НТШ і УВАН.

ГРОМНИЦЬКИЙ Микола (Mykola Hromnytsky), інж.-архітект і підприсмець, меценат; н. 5.12.1906 в Переяславі на Полтавщині, п. 28.3.1985 в Сан-Франсиско, де і похований. 1931 закінчив архітектурний фак. Київ. Будівельного Ін-ту і працював у фірмі "Промбудпроскт", а під час нім. окупації в архітектурному управлінні Києва. Перед сов. наступом виїхав на Зах. і перебував у таборі ДП в Ной-Ульмі, Нім. 1949 переїхав до США і поселився в Сан-Франсиско, де був провідним чл. УРДП. Заснував власне підприємство купівлі і продажу нерухомостей. Був активним у місцевій укр. правос. громаді та в укр. орг-ціях, на які щедро жертвував, зокрема на побудову пам'ятників Шевченкові у Вашингтоні, Д.К., та митр. В. Липківському в Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж., Укр. Наук. Ін-т Гарвардського Ун-ту, на Укр. Бібліотеку С. Петлюри в Парижі, Фондацію ім. І. Багряного та ін.

В.М.

"ГРОМОВИЦЯ" (Hromovytsia), танц. ансамбль при парафії св. Володимира і Ольги в Чикаго, засн. 1978 з танцювальних груп та кол. чл. Театральної Студії при тій самій парафії. Танцюристів 30-40 у віці до 35 рр. життя. Мист. керівник і хореограф Р. *Дика-Пилипчак. "Г." спеціалізується в укр. нар. і характерних танцях з різних регіонів, стилізованих хореографом, а також у модерних танцях. Щороку "Г." дає кілька виступів у Чикаго та в турне по різних містах США і Кан. для укр. і неукр. публіки. З "Г." співпрацює й іноді разом виступає Укр. Школа Балету і Нар. Танцю при парафії св. Володимира і Ольги. 2003 ансамбль провів турне на Україні. "Г." одержав за свої виступи різні призначення і відзначення.

В.М.

ГРУДИН Володимир (Volodymyr Hrudyn [Vladimir Groudine]), композитор, піяніст, педагог; н. 1893 в Києві, п. 14.11.1980 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Київ. (фортепіано в Тарновського, композицію в Глісра), а потім Одеську Консерваторію. Диригував у Київ. й Одеському Оперних Театрах. Викладав теоретичні предмети і фортепіано в

Одеській, Київ., Празькій і Паризькій консерваторіях; викладач Вищого Муз. Ін-ту ім. Лисенка у Львові. Концертував у місяця свого перебування, виконуючи на фортепіано переважно власні твори. На початку 1950-их емігрував до США (Нью-Йорк), де компонував і вів пед.-виховну працю в Укр. Муз. Ін-ті (з 1952, кляси фортепіано, композиції та теоретичних предметів).

Основні твори: Балет "Алла в дзеркалі", оркестрові: Симфонія ч.1,

три Сюїти, симфонічна поема "Сон" з баритоновим сольо на основі однойменної поеми Т. Шевченка, два Фортепіянові концерти, оп. 13 і 38; камерні: Струнний квартет, Фортепіянові тріо оп. 18 і 56; для скрипки і фортепіяна: Сонати оп. 66 та оп. 83, "Танок-каприз" та ін.; для віолончелі з фортепіяном: Соната; для фортепіянового сольо: Соната, Етюди, 12 Прелюдій, Сюїта для дітей та ін.; для голосу з фортепіяно: Вальс і бл. 20 сольоспівів; обробки укр. нар. пісень. Деякі фортепіянові твори вийшли друком ще в УРСР та у фірмі Paragon (Н.Й., 1962). З 1939 виходили платівки з музикою Г., чимало записано з концертного виконання. Г. шукав нових форм вислову, вживав тональну й атональну системи в міру їх потреби, шанував мелодичну лінію, як основу творчої думки.

Лит.: Недзведський, М. Композитор В.В. Грудин і його творчість. "Вісті", ч.2,3,4,1968.

Р. Савицький, мол.

ГРУШЕЦЬКА Галина (Halyna Hrushetsky), з роду Бойко, дружина Дмитра Г., гром.-культ. і церк. діячка; н. 10.4.1942 в с. Артелярщина Зінківського р-ну на Полтавщині. З батьками жила після війни у Франц., 1956 емігрувала до США, де закінчила бібліотекарські студії і працювала за фахом. Вчила у школі українознавства та працювала виховником в ОДУМ у Чикаго. Співзасновник і опікун дитячого хору "Молода Думка" в Чикаго, гол. вид-ва творів Р. Завадовича (1975-85), диктор радіопрोगами "Голос УАПЦ" (1988-90). Ініціатор, організатор і режисер літ. відзначень дитячих писем. Засн. і гол. земляцького т-ва "Полтавщина" (1991), співзасновник Т-ва св. Андрія в США, гол. Фонду ім. митр. В. Липківського, чл.-засновник Т-ва Укр. Мови відділу в Чикаго. В пол. 1990-их жила у Каліф., де помагала в "Укр. Хаті" в Сан Дієго. Тепер живе в Чикаго.

В.М.

ГРУШЕЦЬКИЙ Дмитро (Dmytro Hrushetsky), інж., гром. і політ. діяч, журналіст; н. 27.4.1916 в с. Нараївка Подільської губ. З 1928 в Чех., де закінчив укр. гімназію і високу техн. школу. Якийсь час перебував на Закарпатті (1930-ті). 1939-45 у Слов., 1945-49 у Нім. З 1949 у США. Працював проєктувальником шляхів у Чикаго. Вчив у школах українознавства при правос. катедрі св. кн. Володимира та "Рідній Школі" в Чикаго, дописував до "Укр. вістей", диктор програми "Голос УАПЦ" (1988-90). Чл.-засновник Укр. Правос. Т-ва св. Андрія в США. Активний діяч УРДП. В пол. 1990-их жив у Каліф., допомагав в "Укр. Хаті" в Сан Дієго, тепер живе в Чикаго.

В.Дудко

ГРУШКА Григорій (Hryhorii Hrushka), гр.-кат. свящ., провідний гром. і культ. діяч в США, ред.; н. 10.9.1859 в с. Зарубинці Збарзького пов., Гал., п. 16.4.1913 в с. Пеняки Брідського пов., Гал. Здобув духовну освіту у Львові та Римі (в грецькій колегії), 1884 висвячений. 1889 прибув до США, душпастирював у Шенандоа (Shenandoah), Пен., та в Джерзі Ситі (1889-96);

тут збудував церкву св. Петра і Павла. Заснував газ. "Свобода" та був її першим ред. Г. один із співорганізаторів Руського (*УНС). В Джерзі Ситі також заснував першу укр. кооп. крамницю. 1896 перейшов на православ'я і служив у парафії в м. Олд Фордж (Old Forge), Пен., де видавав газ. "Світ" (1897-1900). 1901 виїхав на Волинь і там був правос. свящ. 1906 знов повернувся до Гр.-Кат. Церкви, відбув "покуту" у Василіянському Манастирі й пізніше був парохом у Пеняках, де і помер. Г. вважають одним із піонерів укр. організованого життя у США. На оселі УНС в Кергонксоні, Н.Й., відкрито 1970 погруддя

Г. роботи М. Черешньовського. Деякі матеріяли Г., зокрема з періоду 1883-1901, зберігаються в рукописному відділі Конгресової Бібліотеки у Вашингтоні, Д.К.

В.М.

ГРУШКЕВИЧ Андрій (Andrii Hrushkevych {Andrew Hruszkewycz}), син Миколи Г., лікар-патолог, дослідник і педагог; н. 23.2.1948 у Бамбергу, Нім. До США приїхав 1949, сер. освіту здобув у Клівленді, вищі студії в Ун-ті Джона Кероля (John Carroll) і Стейтовому Ун-ті Клівленду (Cleveland State). Ступінь мгра біохемії і ембріології отримав у Стейтовому Ун-ті Огайо (Ohio State) в Колумбусі. В Ун-ті Кейс Вестерн Резерв (Case Western Reserve) здобув д-рати з фізіології (1978) та медицини (1981). Спеціалізувався в патології у різних ун-тах, був стар. наук. працівником в Ін-ті Здоров'я в Бетесді (Bethesda), Мерил. Викладав у кількох ун-тах у Філадельфії і Вашингтоні. Виступав на лік. конгресах, автор понад 30 наук. публікацій з фізіології і патології.

В.М.

ГРУШКЕВИЧ Микола (Mykola Hrushkevych {Nicholas Hruszkewycz}), син Ярослава Г., лікар-інтерніст, гром. діяч; н. 14.9.1912 в Станиславові, Гал., п. 27.12.2002 у Клівленді, похований на цвинтарі св. Петра і Павла у Пармі, Ог. Навчався в Станиславівській гімназії, а медицину закінчив у Львові. Спеціалізувався з 1939 в Берліні та Дрездені. 1945-49 був лікарем в лікарні в таборі ДП в Бамбергу, Нім. 1949 переселився до США. Оселився в Пармі, Ог. З молодих літ був активний в студентському житті, Пласті та т-ві "Обнова". На еміграції курінний куреня А. Войнаровського та чл. булави пласт. сеньйорату. Керівник Пласт. музею в Клівленді. Нагороджений пласт. Орденом св. Юрія в золоті. Співред. альманаху "Укр. молодь Христові. 1933-88" (1991). 1965-67 був гол. відділу УЛТПА в Ог., згодом почесний чл. Автор зб. віршів "На гром. перелазі" (1990).

В.М.

ГРУШКЕВИЧ Ярослав (Yaroslav Hrushkevych {Hruszkewycz}), лікар-офтальмолог; н. 26.9.1873 в Дрогобичі, Гал., п. 23.7.1964 в Клівленді. Навчався в гімназіях у Кракові та Львові, природничі й мед. студії закінчив у Львові. Був гол. академічного т-ва "Ватра". Спеціалізувався в ун-тах Берліна, Відня і Праги. Повернувшись до Львова, практикував на очному відділі заг. лікарні. 1903 відкрив приватну практику, з 1909 в Станіславові. Написав популярну розвідку "Про трахому" (1911). Під час 1 світ. війни був військ. лікарем в аавстр. армії, 1918-19 в укр. військ. шпиталі в Станіславові. У міжвоєнному періоді очолював місцеву філію Укр. Гігієнічного Т-ва, гол. спорт. т-ва "Сокіл". Брав участь у підготовці Укр. Заг. Енциклопедії. Під час 2 світ. війни продовжував працювати за спеціальністю. 1949 переїхав з Нім. до США.

В.М.

ГУБА Ігор, світське ім'я Іван (Ihor Huba), архисп. УАПЦ, учасник визвольних змагань, церк. діяч; н. 21.6.1885 в с. Бандирівка на Херсонщині; п. 24.11.1966 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1908 закінчив сер. техн.-будівельну школу і працював у земстві будівельником. Згодом 1919 поступив на богословські курси Кам'янець-Подільського Ун-ту. Брав участь у військ. діяч як полк. Армії УНР, відступив з укр. армією до Поль., 1921 прийняв священство і душпастирював для вояків УНР в таборах інтернованих. Згодом був свящ. на Волині. З 1932 належав до комісії перекладу Св. Письма на укр. мову при Укр. Наук. Ін-ті у Варшаві. Українізував правос. Свято-Благовіщенську Парафію в Ковелі, яка стала центром укр. життя міста й повіту. 1942 Собор Єпископів обрав Г. кандидатом на

архисрея УАПЦ, хіротонію проведено в лютому того самого року в Пінську. Став сп. Полтавським і Уманським. З наближенням сов. армії, Г. переїхав до Варшави, а потім до Нім. Брав участь 1946 в Соборі Єпископів УАПЦ в Еслінгені (Esslingen), де затверджено архисп. сан Г. і він керував життям Еслінгенської Епархії з осідком в Авгсбургу. 1951 емігрував до США і очолив парафію Пресв. Трійці УАПЦ в Нью-Йорку. Через непорозуміння серед укр. правос. ієрархії у США, архисп. Г. створив 1954 з архисп. Паладієм Видибідою-Руденком *Укр. Автокефальну Правос. Церкву в Екзилі. Г. видав в Україні підручник для навчання Св. Письма та переклав богослужбові чини на укр. мову, в тому Акафіст до Матері Божої.

В.М.

ГУБАРЖЕВСЬКИЙ Ігор (Ihor Hubarzhewsky), правос. свящ.-протопресвітер, мовознавець, педагог, ред., церк. діяч; н. 30.5.1905 в с. Дерешева на Поділлі, п. 5.11.1970 у Брукліні, Н.Й., похований на цвинтарі "Розгілл" (Rosehill) в м-ку Лінден (Linden), Н.Й. Навчався в Тульчинській Сер. Школі, опісля в Ін-ті Археології на відділі етнології в Києві. 1930 закінчив іст.-філол. відділ Київ. ІНО. Був співроб. Наук.-Дослідного Ін-ту Мовознавства АН України та викладав укр. мову в різних школах, включно в Київ. Пед. Ін-ті ім. Горького (рос. мову). 1939 захистив кандидатську дисертацію "Шевченко і сучасна укр. літ. мова". 1941 висвячений на свящ. УАПЦ, 1944 переїхав до Нім., настоятель правос. парафії в м. Гайденау (Heidenau). 1948 прибув до Англ., адміністратор УАПЦ. Згодом присєднався до УАПЦ (соборноправної), один з ідеологів соборноправства. До США імігру-

вав 1961 і був свящ. у церкві в Брукліні. Заст. Малої і Великої рад УАПЦ (Соборноправної), ред. її вид. Також викладав укр. мову в Нью-Йоркських ун-тах, співпрацював з укр. відділом радіо "Свобода". Автор ст. на мовознавчі теми ще в Україні та співавтор укр.-рос. словника.

В.М.

ГУБИЦЬКИЙ Тарас (Taras Hubyckyj), композитор, скрипаль, віоліст, дириг. і вчитель; н. 17.4.1908 в Дрогобичі, Гал., п. 19.8.1974 в Детройті. Дитиною з батьками приїхав до Кан. Вчився гри на скрипці у Вінніпегу та муз. освіту здобув у Королівській Муз. Академії в Лондоні. 1923 влаштував власний концерт у Вінніпегу, а згодом ряд концертів у Зах. Кан. Став солістом і концертмайстром Хорової та Оркестрової Асоціації (Choral and Orchestral Association). 1926 отримав диплом проф. музики. Крім муз. кар'єри в кан. житті, диригував укр. оркестрами і хорами. Був муз. керівником кількох укр. опер у Вінніпегу. Одержав різні муз. нагороди і почесні. 1937 переїхав до США і поселився в Детройті, де став чл. Детройтської Симфонічної Оркестри, першим скрипалем струнного квартету. Жертвенно допомагав журн. "Укр. музика", якого видавав у 1937-39 Союз Укр. Проф. Музик у Львові. Працював дириг. Детройтської Оркестри Скрипалів (Detroit Fiddlers Band); також викладав у місц. консерваторії та провадив власну муз. школу. Довгий час був кер. муз. відділу однієї з радіостанцій Детройту, дописував на муз. теми до укр. преси. Брав активну участь у великих укр. концертах як скрипаль-соліст, дириг. хору т-ва "Просвіта", та симфонічної оркестри. Великим досягненням Г. – створення Детройтської Струнної Оркестри, яка ствля важливою частиною муз. культури міста. Приготований укр. гром. комітетом симфонічний концерт (жовтень 1960) став одним із помітних його успіхів; ціла програма складалася з творів укр.

композиторів, або з музики на укр. теми – у виконанні Детройтської Симфонічної Оркестри. Г. зібрав велику колекцію з укр. муз. життя, яку передав до Осередку Укр. Культури й Освіти у Вінніпегу.

Я. Купчинський

ГУБЧАК Михайло (Mykhailo Hubchak), педагог-клясик, учасник визвольних змагань; н. 2.12.1880 в с. Смолянка Тернопільського пов., Гал., п. 15.7.1977 в Чикаго. Закінчив клясичну філологію у Львів. Ун-ті (1908). Вчителював в гімназіях Коломиї та Тернополя. 1917 змобілізований до австр. армії, служив в УГА в ранзі сотника, учасник "Чотирикутника смерті". 1921-21 управитель Тернопільської Гімназії "Рідна школа", а також викладач грецької, лат. та укр. мов у держ. гімназії, де 1925-30 був дир. Був гол. т-в "Бесіда" та "Захоронка ім. кн. Острозького". Згодом переведений на пед. працю до Поль. Під час 2 світ. війни знов у Тернополі, а з 1944 на еміграції в Мюнхені, де вчив на гімназійних курсах. 1949 переїхав до Чикаго.

В.М.

ГУБЧАК Осип (Osyр Hubchak), син Михайла Г., правник, журналіст, педагог; н.19.7.1912 в с. Медин Збаразького пов., Гал. 1930 закінчив Тернопільську Держ. Гімназію, студіював право у Львові. Працював в редакції "Укр. вістей". На еміграції в Нім., а з 1949 в Чикаго. Довголітній дир. Школи Українознавства.

ГУГЛЕВИЧ Роман (Roman Huhlevych), адвокат, гром. діяч; н. 28.11.1907 у с. Хмелиська Скалатського пов., Гал., п. 26.12.1993 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Са. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Гімназію закінчив у Бережанах (1927), а право у Львів. Ун-ті (1931). Працював адвокатом в Україні й Австр. (1945-49). В США працював податковим контролером в м. Нью-Йорку (1963-77). В Гал. активний у "Просвіті", а в Австр. був адвокатом – репрезентантом укр. біженців перед амер. владою.

У США був гол. Комітету Об'єднаних Укр.-Амер. Орг-цій (1956-59 і 1966-76), гол. комітету будови церкви св. Юра в Нью-Йорку (1969-78), през. федеральної кредитівки "Самопоміч" у Нью-Йорку (1978-89), гол. метрополітального комітету

Нью-Йорку для відзначення Тисячоліття Християнства в Україні (1987-92), активний в Об'єднанні Українців Америки "Самопоміч", УККА, НТШ, Укр. Музеї в Нью-Йорку. Г. став почесним гол. Комітету Об'єднаних Укр. Амер. Орг-цій (1976), був відзначений грамотою і золотою медаллю Укр. Кат. Ветеранів (1969), грамотою волі УККА (1972) і відзнакою Централі Укр. Кооператив Америки (1989); одержав почесну грамоту від мера Нью-Йорку (1987), почесну грамоту і золоту медалю від Папи Івана Павла II (1987).

Є. Івашків

ГУГЕЛЬ Любомир (Lubomyr Hugel), службовець в держ. департаменті США, філателіст; н. 16.10.1932 в с. Янів Тербовлянського пов., Гал., п. 28.6.1998 в Манассес (Manassas), Вірдж. Після 2 світ. війни приїхав до США, спочатку в Істоні (Easton), Пен., працював у Вашингтоні, Д.К., та в Україні і Білорусі. Став чл. Союзу Укр. Філателістів 1952, був його секр. (1959-64) та організатором. Збирав і досліджував укр. філателію і нумізматику і її описав, напр. *Album of Postage Stamps in Ukraine* (1993). Відкрив т.зв. віденський наклад марок УНР. Ст. з ділянки філателії в "Укр. філателіст", "Вісті укр. філателістів" в Австр., та в газ. "Свобода" й "Америка".

В.М.

ГУДСОН (Hudson), м. в шт. Нью-Йорк, розташоване в 55 км на півд. від Албані (Albany); нас. 3.4 тис.

(2000), українців 65, в пов. Колумбія 63 тис., українців 810, в основному нащадки перших поселенців поч. 20 ст.; у пов. Колумбія жило в 1930-их бл. 2 тис. Працювали робітниками в цементній та залізній індустрії. В околиці є кілька укр. фермерів. Гр.-кат. парафія св. Миколая засн. 1917, теперішню церкву збудовано 1943. Укр. правос. церква св. Михаїла постанала 1925. Деякий час діяв відділ УККА, 3 відділи братських союзів, недільні школи при церквах. Сьогодні активні тільки церкви та прицерк. орг-ції.

В.М.

ГУДЬ Оксана (Oksana Baltarowich-Hud), дочка М. та Р. Балтаровичів, лікар, викладач; н. 21.2.1951 в Трентоні, Н.Дж. Закінчила біологію і медицину (1976) в Ун-ті Вейн Стейт (Wayne State) у Детройті. Спеціалізувалася в діагностичній радіології у шпиталі Массачусетс (Massachusetts General Hospital) Гарвардського Ун-ту та ультразвукової діагностики і комп'ютерної томографії при шпиталі Томаса Джеферсона (Thomas Jefferson Hospital) у Філядельфії. Наук. співроб. Ун-ту ім. Т. Джеферсона в Філядельфії. Очолювала відділ УЛТПА там і співдир. програми навчання ультразвукової діагностики лікарів з України. Автор понад 50 наук. праць в укр. і англ. журн.

В.М.

ГУЗАР Ілля (Iliа Huzar (Elias Huzar)), проф.-економіст, гром. діяч; н. 1915, п. 1950 в США. Викладав у Корнельському Ун-ті в Ітака (Ithaca), Н.Й. Був дорадником у справі фед. бюджету у Вашингтоні. Активний в УНС, 1933-41 гол. радний. Автор праці "The Burse and the Sword: Control of the Army by Congress, 1933-1950" (1950). Діяч ОДВУ.

ГУЗАР Ярослав (Jaroslav Huzar), батько патріарха Любомира Г., банковий урядовець, гром. діяч; н. 26.11.1897 в Станиславові, Гал., п. 2.12.1963 в Детройті. Гімназію закінчив у Станиславові, а матуру

склав у Відні. 1915 вступив до УСС, а потім служив в УГА четарем 3 гарматного полку. Брав участь у чортківській операції та в Чотирикутнику Смерти. На фронті був активним в вмоторських гуртках. 1920 виїхав до Відня, де розпочав торг. студії, які закінчив дипломом інж.-фінансиста. 1925 вернувся до Гал., працював у кооперації в м. Галич, а потім в Укр. Земельному Банку у Львові. Чл. управ багатьох гром. орг-цій. На еміграції організатор концертів в Австр., з 1949 в Нью-Йорку, адміністратор нар. дому, чл. засн. хору "Думка" та Союзу Укр. Хорів Америки. Згодом переїхав до Детройту.

В.М.

ГУК Богдан (Bohdan Huk), лікар-психіатр, учасник підпілля УПА-ОУН, псевд. Скала, гром. діяч; н. 1922 в с. Ісканя Перемиського пов., Гал., п. 12.7.1981 на Фльор., похований на укр. цвинтарі в Йонкерсі, Н.Й. Гімназію закінчив у Перемишлі, а мед. студії розпочав у Відні, продовжував у Львові та закінчив в Ерлянгенському Ун-ті, Нім. 1944 перейшов у підпілля та працював в Укр. Червоному Хресті на Перемищині. Організував підпільні лікарні для вояків УПА.

Сам її старшина, 1947 призначений курінним лікарем в курені Бурлаки, з яким 1947 перейшов рейдом на Захід. У жовтні 1947 дістався до Нім., закінчив мед. студії та 1952 емігрував до США. Брав участь у студентському житті в Нім., 1950-51 гол. ЦЕСУС. У США працював лікарем в шт. Н.Й., Аріз. та Фльор. Був активним в Т-ві кол. Вояків УПА ім. Т. Чупринки, чл. гол. управи т-ва та референт філателістики.

В.М.

ГУК Володимир (Volodymyr Huk), лікар, гром. діяч; н. 21.4.1920 в м-ку Отинія Товмацького пов., Гал., п.

23.6.1975 в Савт Оранджі (South Orange), Н.Дж. Студював медицину в Познані, Поль., у Львові (1939-44), а диплом д-ра здобув у Відні (1946). В 1950-их прибув до США, працював у лікарнях Н.Дж. та вів приватну практику. Активний в Т-ві Укр. Лікарів та гром. орг-цій: гол. відділу УККА в Ірвінгтоні та гол. Чорноморської Січі (1952-75).

ГУК Михайло (Michael Huk), лікар-анестезіолог, гром. діяч; н. 3.4.1920 у Новій Скваряві пов. Жовква, Гал., п. 2.10.1999 в Кембріджі (Cambridge), Масс., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Малу семінарію в Жовкві та мед. студії в Гайдельбергу, Нім. Він співпрацював в установах УНРРА. З 1950-их в США, працював в амер. лікарнях, спеціалізувався в іглотерапії. Активний в УЛТПА, заст. гол. та гол. відділу в Н.Дж. Чл. дирекції Укр. Ін-ту Америки. Колекціонував малярські твори та сам малював.

ГУЛЯК-КУЛЬЧИЦЬКА Дарія (Daria Huliak-Kulchytska (Hulak-Kulchytsky)), дружина Ю. Кульчицького, іконописець, мистець; н. 13.12.1939 в Бучачі, Гал. З батьками виїхала до Нім., перебувала в таборах ДП, а в 1949 переїхала до Кан. Студювала біологію в Детройтському Ун-ті (мгр, 1966), а потім

Ікона "Різдво"
Дарії Гулак-Кульчицької

вивчала іконопис і мистецтво в різних школах та в монастирі оо. Студитів у Вудстоку (Woodstock), Кан. у мистця, о. Ювеналія Мокрицького та в УВУ. Намалювала окремі ікони та іконостаси в церквах Кан. та Клівленду. Виставки у Пармі (Parma), Ог., в посольстві України в Вашингтоні, Д.К., в Торонто, та в Чикаго (Укр. Нац. Музей). Активна в Пласті та учителька в "Рідній школі" в Клівленді. В 1980-90-их у вид-ві "Хвилі Дністра" видала низку карток. В січні 2005 в Івано-Франківському Музеї в Україні відбулася виставка різдвяних карток Г.-К.

В.М.

ГУМЕННА Докія (Dokija Humenna), письм.; н. 19.3.1904 у м-ку Жашкові, на Уманщині, п. 4.4.1996 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студювала у Києві в ІНО. Після того жила 5 р. у Харкові, тоді знову у Києві до 1942, потім під час війни короткий час у Львові, в Австр. і Нім. 1950 виїхала до Нью-Йорку в США. Почала друкувати свої нариси й оп. 1924 нарисом "В степу" (у "Сіль-госп. пролетарі", ч. 3), тоді появились серія подорожних репортажів "Листи з степової України" (1928-29), і "Ех, Кубань, ти Кубань хлібородная" (1930, 1931), зб. нарисів "Стрілка коливається" (1930). Її оп. та репортажі не були до вподоби рад. владі й тому Г. не могла більше друкуватися до 1939, коли появилася її оп. "Вірус". Пізніші зб. на Заході: "Куркульська вілія" (1946), "Багато неба" (1954), "Жадоба" (1959), "Вічні вогні Альберти" (1959) і "Серед хмаросягів" (1962), "Прогулянка алейми століть" (1987). Г. автор пов. "Де недавно ведмеді ходили" (1930), "Кампанія" (1931), "Діти Чумацького Шляху" (4 тт., 1947-51 про долю укр. родин в УРСР 1920-30-их), "Мана" (1952), "Хрещатий Яр" (1956, про нім. окупацію Кисва).

Із появою пов. "Епізод із Життя Європи Критської" (1944, відзначено на конкурсі Укр. Вид. Краків-Львів) проявився новий стиль Г. і новий стиль в укр. літературі. У її пов. і

розповідях з антропологічними та археологічними фактами були опісані світ грецьких міфів, трипільців, скитів, їхньої фіз. і сусп. культури, етимології, матріярхату й мистецтва в цих спільнотах. Першим відкриттям світу трипільців була повість "Велике Цабе" (1952), яка не тільки визначила новий археологічно-пригодинний жанр Г., але з численними археологічними ілюстраціями майже на всіх сторінках зуміла захопити широку читацьку публіку цією добою, і так надхнути поширення трипільських узорів і зацікавлення матріярхатом. Її дальша "археологічна белетристика" це "Благослови, Мати!" (1966), "Чотири сонця" (1969), "Минуле пливе в прийдешнє" (1978, про трипільську культуру і вплив на нащадків), "Небесний змії" (1982, фантастична повість та тлі IV ст. на Причорноморщині).

Лит.: Онишкевич Л. Розмова із Д. Гуменнюк. "Сучасність", 11, 1984;

Onyshkevych L. Ad Memoriam D. Humenna. "Ukrainian Quarterly", LII, 2-3, sum-fall 1996.

Л. Онишкевич

ГУМЕНЮК Леонід (Leonid Humeniuk), лікар-заг. практики, бджоляр і гром. діяч; н. 21.8.1894 в Староконстантинові Вол. губ., п. 8.8.1968 в Міннеаполісі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Після закінчення гімназії і військ. школи в Чугусві служив у рос. армії. У ранзі штабс-капітана зголосився 1917 до Армії УНР, згодом був в УГА й попав у поль. полон. Звідси достався до Рівного на Волині, де займався пасічництвом. Виїхав на мед. студії до Праги, які закінчив 1931 і виїхав на Закарпаття. Тут заснував власну пасіку та пасічничу школу в м.

Свалява, у якій виховав низку місцевих пасічників. Також вів лік. практику в Мукачеві, 1938 став дир. лікарні у Севлюші та лікарем Карп. Січі. З 1939 в Нім. – лікар укр. робітників та гол. Укр. Нац. Об'єднання в м. Ватенштадт (Wattenstadt) і дир. туберкульозного шпиталю у Сілезії. 1949 емігрував до США і поселився в Міннеаполісі, працював у лікарні. Разом з дружиною Антоніною з дому Кришпинович, яка провадила церк. правос. хори, активний у рел. житті правос. громади. Заснував студентський фонд і був його меценатом при колегії св. Андрія у Вінніпегу, Кан., для якої подарував багату бібліотеку.

В.М.

ГУМЕНЮК Павло (Pawlo Humeniuk), скрипаль нар. музики; н. 1884 в Підволочиськах, пов. Скалат, Гал., п. 24.1.1965 в Нью-Йорку. Скрипкою зацікавився, коли мав 6 літ. На 18-му р. життя (1902) приїхав до США і брав приватні лекції у проф. Махновецького (абсолювента Петроградської Консерваторії). Згодом Г. створив свою оркестру і почав грати на весіллях, балах, виставах. За посередництвом М. Сурмача (книгарня "Сурма" Нью-Йорк) Г. записав 2 платівки коломийок та козачків для фірми "Окег" (1925), які мали успіх. Тоді ін., конкурентна компанія "Колумбія" закоонтрактувала Г. записувати для неї в укр., поль. та лемкокарп. серіях платівок. 1932-36 Г. записував твори у фірмі "Віктор". Зроблено понад 300 записів, які дуже добре розпродувались.

Виконання Г. характеризувала технічна довершеність та ентузіязм. Один із перших проєктів Г. для "Колумбія" був запис п.з. "Укр. весілля", яке наслідували в ін. етн. громадах. Записи Г. численних етнографічних звичаїв України,

іноді за участю гумориста-співака Євгена Жуковського та співачки Рози Красновської, стали такі популярні, що впродовж одного року розійшлося понад 150,000 його весільних платівок. Разом із тиражами росла і репутація скрипаля, як знавця стилю сіль. музикування, до якого горнулися емігранти тих часів. Г. сам склав був чимало коломийок, козачків та ін. танців за автентичними нар. зразками. На запрошення М. Сурмача Г. опрацював обряди укр. весілля для сцени, текст якого опублікований у "Ювілейному Календарі книгарні 'Сурма' на 1945 рік", а музика теж перейшла оформлення під кер. Г. Деякі платівки Г. перевидала Бібліотека Конгресу (1976, з нагоди 200-ліття США) п.з. "Folk Music in America" із відповідними поясненнями, для шкіл Америки. 1993 вийшов компакт-диск фірми "Arhoolie", США, з іст. записами Г. (продюценти: Д. Спатсвуд та С. Максимюк).

Лит.: Сурмач М. Історія моєї "Сурми"; спогади книгаря. Нью-Йорк, 1982; Spottswood D. Pawlo Humeniuk. "Musical Traditions", No.10, Spring 1992.

С. Максимюк, Р. Савицький, мол.

ГУМЕЦЬКА Ася Олександра (Assya Humetsky {Humesky}), з роду Кардиналовська, проф.-славист, гром. діячка; н. 23.5.1925 в Харкові. Вийшла на еміграцію 1943, перебувала в Нім., Італ. та Англ., з 1948 в США. Вчилася в Радкліф-Гарварді (Radcliffe) (д-р славистики 1955). Проф. Мічиганського Ун-ту (1953-98), чл. управ НТШ й УВАН, Амер. Асоціації Українців, її гол. (1995-97), гол. Слов'янської Секції Мічиганської АН. Активна в укр. громаді Анн-Арбору, Міч.; дир. школи українознавства та гол. відділу СУА. Брала участь у багатьох наук. конференціях. Автор праць *Majakovsky and His Neologisms* (1964), *Modern Russian* (1964, 1965), *Modern Ukrainian* (1980 і кілька вид.), *Ukrainian Individualized Instruction* (серія 12 підручників). Ст. з укр та рос. і мовознавства укр., рос. і англ. мовами. Виконала ряд перекладів англ. мовою з творів Г. Сковороди, А. Ахматової, Й. Бродського, М. Кардиналовської та ін.

В.М.

ГУМЕЦЬКИЙ Євген (Yevhen Humetsky {Eugene Humesky}), чоловік Асі Г., техн.-кресляр, спеціаліст мист. боєвого мистецтва (martial arts); н. 5.12.1921 в Старому Самборі, Гал. Під час 2 світ. війни вояк Дивізії "Галичина", перебував у таборі полонених у Ріміні, Італ., та в Англ. 1949 прибув до США, закінчив курси креслярства та мех. інженерії. Працював помічником інж. в міській управі в Анн-Арборі, Міч. Виступав у багатьох посидинках боєвого мистецтва, зокрема в стилі Те-Квай-До. Здобув кілька найвищих нагород, почесних грамот і видав 2 підручників. Брав участь як суддя різних змагань та виступав з доповідями на спеціальні теми цього спорту.

В.М.

ГУМНИЦЬКИЙ Андрій (автонім) див. *Гончаренко Аганій*

ГУНГЕРІЄНС (згирдлива назва) див. *Гонкіс*

ГУНДЯК Марко, в мирі Іван (Mark Ivan Hundiak), правос. архиеп., церк. і гром. діяч; н. 7.7.1895 в с. Плуґів Золочівського пов., Гал., п. 5.8.1984 в м. Картерет (Carteret), Н.Дж., похований на цвинтарі у Вудбріджі (Woodbridge), Н.Дж. Після звикнення гімназії в Золочеві й Рогатині 1913 емігрував до США. Закінчив теологічні студії в римокат. семінаріях в Чикаго і Балтиморі, був висвячений 1919 на гр.-кат. свящ. у Вінніпегу. Душпастирював у шт. Пен., Н. Й. та Міз. 1927 перейшов до УПЦ Америки в юрисдикції Вселенського Патріярха та був довголітнім свящ. у церкві св. Димитрія в Картереті з

1932 і секр. УПЦ в Америці, де розвинув жваве парафіяльне життя. Брав також участь у гром. житті м. і шт. та укр. гром. оргціях. 1947-48 був співред. газ. "Нар. воля". Виступав за поєднання укр. правос. юрисдикцій в Америці. Собор Єпископів УПЦ в США обрав Г. сп. цієї Церкви і він був 1970 хіротонізований як Єп. Марко, 1973 став архиеп. і вікарієм митр. УПЦ в США Мстислава Скрипника.

В.М.

ГУНЕНКО Олександр (Alexander Hupenko), скульптор, педагог; н. 5.3.1937 в Романівці на Полтавщині. До США прибув 1950 з Австр. Закінчив 1961 коледж Мистецтв і Дизайну в Міннеаполісі, а диплом мгра здобув 1963 в школі мистецтв й архітектури Сільського Ун-ту. 1966-68 вчився в амер. академії в Римі. Викладав у кількох амер. вузах. Ранні масивні скульптури виконані в абстрактних безформ-

Скульптура "Гадунка"
Олександра Гуненка

них виглядах з різного матеріалу, найчастіше металю. У висліді вони набувають динаміки геометричних форм. Виставлені в природі надають гуманного змісту міським безплідним краєвидам. Інтригуючими є також самі назви його творів – "Гадунка", "Богунга", "Алема", "Поліксана" та ін. Його скульптури знаходяться при університетах, у парках та у приватних колекціях. Г. брав участь у багатьох групових та індивідуальних виставках, зокрема і в Укр. Ін-ті Модерного Мистецтва в Чикаго.

Лит.: О. Гуненко: вчора й сьогодні. Альманах УНС на 2000. Н.Дж., 1999.

В.М

ГУНЧАК Тарас (Taras Hunczak), історик, ред., гром. діяч; н. 13.3.1932 в с. Старе Місто Підгаєцького пов., Гал. Гімназію закінчив у таборі ДП в Нім. 1949 прибув до США, студіював у Фордгемському (Fordham) Ун-ті, а д-рську дисертацію захистив у Віденському Ун-ті (1960). Опісля викладав сх-

европ. історію в Ун-ті Ратгерс (Rutgers), Н.Дж., гол. департаменту історії та дир. дипломної програми. Отримав ряд грантів та відряджень, зокрема в 1990-их в Україну, де викладав у Київ. Ун-ті та органі-

зував навчальні курси й семінари, зокрема для Збройних Сил України. Зредагував праці *Russian Imperialism from Ivan the Great to the Revolution* (1974) та *The Ukraine, 1917-1922: A Study in Revolution* (1977), зб. документів головно з історії України 20 ст. Серед них: "Симон Петлюра; статті, листи, документи" (2 тт., 1979), "Укр. політ. думка в 20 ст.: документи і матеріали" (3 тт., 1984), "Україна і Польща в документах, 1918-1922" (2 тт., 1984), *The Ukrainian Revolution: Documents, 1919-1921* (1984) та 2 тт. нім. документів про УПА у зб. "Літопис УПА" (1983). Автор багатьох ст. і рецензій на істор. теми, зокрема про жид.-укр. взаємини та визвольну боротьбу часів I і 2 світ. воєн. З 1980-их очолює *Укр. Дослідний і Документаційний Центр в Нью-Йорку. 1984-96 був ред. журн. "Сучасність". Активний у Координаційному Комітеті Допомоги Україні. Дчл. УВАН та НТШ, з 2000 дир. його Іст.-Філософ. Секції; д-р гоноріс кавза Київ. Політехніки (1998). Заініціював вид. серії багатотомної історії укр. політ. думки, і сам зредагував та у співред. (Р. Солочаник) тт. 6,7,8 (*Ukrainian Social and Political Thought of the 20th Century*).

В.М.

ГУНЯНКА Ваньо (псевдо) див. *Вислоцький Дмитро*

ГУПАЛІВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Hupalivsky), бухгалтер, кооп. та гром. діяч; н. 25.5.1923 в м. Золочів, Гал., п. 20.2.2000 в Детройті. Закінчив Ун-т Вейн-Стейт (Wayne State) і отримав диплом бухгалтера. Довголітній гол. парафіяльної ради укр. кат. церкви св. Івана Хрестителя, кол. чл. і гол. дирекції кредитної спілки "Самопоміч" в Детройті, від 1981 її скарбник, гол. (1982-92) Ради Централі Укр. Кооператив Америки, заст. гол. Укр. Світ. Кооп. Ради і чл. міжнар. комітету відродження кредитівок в Україні.

В.М.

ГУРА Юрій (Jurij Hura), маляр і скульптор; н. 1930 у Львові, гімназію закінчив у Поль., студіював у Краківській Академії Мистецтв – мгр. мистецтв (1956). Доповнював мист. студії в Україні і Рос., виставлявся в Поль. та за кордоном – в Норвегії, Чехо-Слов., Франц. і США. 1968 переїхав до США і поселився в Філядельфії. Працює в галузі комерційної графіки, виставляючи свої картини та скульптури перев. в укр. осередках США і Кан. Також викладав у мист. студії П. Мегіка в Філядельфії. Г. – мистець-експресіоніст, його твори "насичені емоційністю, динамічністю та сміливою стилізацією" (Іван Кейван). В них багато символіки, а деякі межують з абстрактністю. Серед картин цікаві "Марія", "Кобзар", "Сугестії", "Сосяшники"; серед скульптур: "Помста", "Слава", "Бандурист", "Кайдани".

В.М.

ГУРИН Ігор (Ihor Huryn), інж., філолог; н. 16.5.1921 в м. Зіньків Полтавської обл., п. 26.2.2007 у Тенафлай (Tenaflay), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Харківському Хем.-Техн. Ін-ті. На еміграції в Австр., студіював в ун-ті в Граці. Закінчив студії в Нью-Йоркському Ун-ті, захистивши д-рську дисертацію з порівняльної лінгвістики. У США працював у консультативно-інженерних фірмах та на гром. засадах у школах українознавства в Н.Дж. Чл. Шкільної ради УККА. Досліджував генезу слов'ян. Дчл. УВАН.

В.М.

ГУРКО Богдан (Bohdan Hurko), інж.-термодинамік, винахідник; н. 21.3.1916 в с. Краковець Яворівського пов., Гал. Студіював у політехніках Варшави, Грацу (Австр.) та Люївіль (Louisville), Кентакі, де здобув диплом мгра мех. інженерії. У США з 1949. Працював у компанії "General Electric", а також викладав у Політехніці у Люївілі (1957-72).

Автор понад 60 патентів, серед них самоочищувальної печі, яка тепер

широко застосовується у США та світі. За цей винахід Г. нагороджено 1977 премією Штейнмеца (Steinmetz Award). Брав участь 1976-83 у влаштуванні

Днів Укр. Спадщини (Ukrainian Heritage Weekend) в Люївіль.

В.М.

ГУРКО Іван (Ivan Hurko), військ., юрист, дир.-продюсер радіо-програм, гром. діяч; н. 8.3.1896 в с. Красне пов. Турка, Гал., п. 25.2.1986 в Пармі, Ог., похований на цвинтарі св. Покроаи. Вчився в гімназії у Старому Самборі. У I світ. війні брав участь у рядах австр. армії в ранзі чотового на італ. фронті, потім вступив до УСС (1914-16) та УГА (1918-20) в ранзі підпоручника. Інтернований в Чех., закінчив юридичні студії в Празі та Кракові, здобув ступень д-ра прав. 1932-39 працював адвокатом на Закарпатті та в Гал. (Заліщики). 1941-44 служив суддею в Дрогобичі та Чорткові (Гал.), в Дуклі (Лемківщина) і в Лежайську (Поль.). 1944 емігрував до Нім., жив у таборі ДП в Регенсбургу. 1949 переселився до Клівеленду, де підчас 1952-69 провадив укр. тижневу радіогодину. Чл. укр. комбатантських та ін. гром. орг-цій.

С. Олійник

ГУРКО Микола (псевдо) див. *Палій Микола*

ГУРСЬКИЙ Петро (Petro Hursky), брат Якова Г., інж.-будівельник, гром. діяч і педагог; н. 22.10.1925 в с. Жолдаки на Чернігівщині. Сер. освіту закінчив 1946 в таборі ДП в Травштайні, Баварія. Студіював в УВУ (відділ в Авсбургу), Нім., та в кат. ун-ті в Лювені, Бельгія. Завершив студії дипломом інж. і 1952 прибув до Філядельфії.

Активний в ОДУМ: гол. філії та референт юнацтва, zorganizував та диригував Ансамблем Бандуристів ім. В. Симоненка 1965 та організував літні табори молоді для навчання гри на бандурі. Був ініціатором школи українознавства при правос. парафії св. Покрови, дириг. церк. хору.

В.М.

ГУРСЬКИЙ Яків (Jacob Hursky), проф.-славист, гром. діяч; н. 4.11.1923 в с. Жолдаки на Чернігівщині, п. 28.2.1995 в м. Сіракуз (Syracuse), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив пед. училище в Україні, на еміграції з 1944 в Нім. Студіював славистику в

УВУ в Мюнхені (мгр., 1949). З 1949 в США, 1957 захистив д-рську дисертацію про укр. антропомімі у Пенсильванському Ун-ті в Філядельфії, де з 1956 викладав слов. культуру і мови в Сіракузькому Ун-ті, зокрема укр., рос., болгарську і македонську. 1976-89 був гол. славистичної катедри. 1974-87 проф. УВУ в Мюнхені, де викладав під час літніх семестрів. Випустив кільканадцять мгрів і д-рів. Зредагував наук. зб. УВАН та зб. на пошану Ю. Шевельова (1971), написав ряд ст. і рецензій різними мовами, зокрема з історії укр. мови. Уклав македонсько-укр. словник. Дчл. НТШ і УВАН (в останній був віце-през.). Був ред. і автором мовознавчих ст. в АЕУ 2. Співпрацював в освітній ділянці з ОДУМ та зі школами українознавства.

В.М.

ГУРТКИ ПЛЕКАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ див. *Українська Світова Спілка Професійних Учителів*

ГУЦАЛ Катря (Katerina Hucal), з дому Бучковська, псевд. Ярина Зоряна, бухгалтер, журналістка і письмен., гром. діячка; н. 12.7.1922 в с. Бібрка, пов. Лісько, Гал. На еміграції з 1944 в Авгсбургу, Нім. Тут закінчила трирічний Ін-т Живих Мов, а з 1949 у Міннеаполісі, де студіювала в коледжі бізнесу (1950-52). Була активною в місцевих укр. орг-ціях та в школі українознавства. Допиє до емігрантської преси вірші, оп., спогади, репортажі з імпрез. В Україні вийшли її зб. "На сторожі душі" (1996) та зб. для дітей "Сонечко, всімніся" (1997).

В.М.

ГУЦАЛЮК Любослав (Liuboslav Hutsaliuk), мистець, маляр; н. 2.4.1923 у Львові, п. 16.12.2003 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку.

Підчас 2 світ. війни був добровольцем дивізії "Галичина". Після війни в таборі в Берхтесгадені, Нім. До США прибув 1949, поселився в Нью-Йорку, там 1954 закінчив мист. студії в Купер Юніон Скул оф Арт. Продовжував студії в Академії Кампанела в Римі. Свою першу виставку влаштував у Парижі 1956. Опісля влаштував особисті виставки наперемін у Парижі й Нью-Йорку, а також виставляв в Італ., Кан., і Японії. Крім особистих, брав участь у збірних виставках амер. мист. клубів, у Франц. Salon de L'Ecole De Paris, Salon d'Automne, Salon des Independants, а також у збірних виставках Об'єднання Мистців Українців Америки (ОМУА), якого був чл.

Картини пост-кубістичного стилю, які Г. виставляв на своїх перших виставках, були позитивно оцінені франц. і амер. критиками, але він постійно шукав особистої експресивної мови, відмінності

сюжету та власного стилю. Після рр. інтензивної праці, Г. знайшов ту відмінність. Вона позначена модною манерою мазка малярського ножа (шпахлі), вертикальних ліній і ніжних кольорових зіставлень, подібних до пост-імпресіоністичної "паризької школи". В ранньому періоді домінували світло-сірі кольори старого срібла, а пізніше золотисті.

Малював олією і акварелями; в його творчості домінували урбаністичні сюжети, включно з укр. з яких відзначається картина "св. Юр у Львові".

Крім малярської активності, проявив себе як графік, зокрема його екслібриси відзначаються оригінальністю думки та стилевого рисунку. Успішно пробував карикатуру і друкувався в журн. гумору "Лис Микита".

Б. Титла

"ГУЦУЛІЯ" (Hutsuliia), ілюстр. журн.-квартальник, орган Конференції Гуцульських Т-в Америки і Кан., засн. 1967 Миколою Домашевським, Іваном Докторуком і В. Стефураком. Ред.: І. Докторук (1967-69), М. Домашевський (від 1969). Журн. видається в Чикаго, Ілл., тиражем у 1000 прим.; до кінця 1990 появилася 97 чч., друкує матеріали етнографічного, іст., та геогр. змісту, мемуари, новини з Гуцульщини та життя гуцульських т-в у діаспорі, фолклорні та літ. твори. У вид-ві "Г." появилася 3 тт. "Історії Гуцульщини" (1975, 1985, 1988).

О. Р.

ГУЦУЛЬСЬКА ЦЕРКВА СВ. ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ В ГАНТЕРІ див. *Івана Хрестителі св. Церква в Гантері*

ГУЦУЛЬСЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ в Чикаго (Hutsul Research Institute of Chicago), установа для вивчення Гуцульщини, створена 1975 кр-янами в Чикаго при т-ві "Чорногора". Гол. Микола Домашевський, чл. 17. Г.Д.І., видав 3 тт. "Історії Гуцульщини" (1975,

1985, 1988), яка має довідниковий характер: географія, історія, етнографія, сусп. життя. Цінним є огляд місцевостей усіх 3 частин Гуцульщини – гал., буковинської та закарп.

ГУЦУЛЬСЬКІ ТОВАРИСТВА (Hutsul societies) в діяспорі, гол. у США, після 2 світ. війни виникли регіональні т-ва, які гуртують вихідців із Гуцульщини і плекають товариське співжиття та регіональну культуру своєї малої батьківщини. Уже серед імігрантів міжвоєнного періоду були уродженці Гуцульщини. 1927 постав у Детройті Березівський Допомоговий Комітет з імігрантів, що походять з гуцульських сіл Березових, 1961 комітет відновив свою діяльність як Березівське Односельчанське Допомогове Т-во (діячі Василь Негрич, Павло Перцевич, Петро Ільницький); т-во в певний час мало свій будинок. У 1970-их існувало в Детройті Г.т. "Верховина". В ін. м. Г.т. насамперед культ. і товариського спрямування, постали після 2 світ. війни. 1952 в Філадельфії постало т-во "Черемош". В 1960-их зорганізували свої т-ва гуцули Нью-Йорку та Бофало, 1965 засновано т-ва "Чорногора" в Чикаго, "Трембіта" в Клівленді (1968), в Рочестері та ін., включно з Кан. і Англ. Велику активність проявило Чикагське т-во (діячі В. Стефурак, Іван Докторук, Микола Домашевський), розпочавши вид. кварталника *"Гуцулія" та організуючи щорічні Веселі Гуцульські Вечори (1966-79). Цей осередок в Чикаго спричинився до створення *Гуцульського Дослідного Ін-ту в США. Чл. Г.т. плекали гуцульську ношу, нар. мистецтво, а в кількох осередках заснували танц. ансамблі та гурти трійстих музик. Поодинокі місцеві Г.т. вели свою працю самостійно; між їх керівниками виникли з часом непорозуміння. Були спроби об'єднання і створення надбудови. Спочатку діяла Гуцульська Рада, як об'єднання фіз. осіб (засн. 1965, гол. Р. Вергун). Потім постали два

центри – Конференція Гуцульських Т-в Америки і Кан. (засн. 1971 на з'їзді в Клівленді, гол. І. Гаврилук, Михайло Борук) та Укр. Світове Об'єднання Гуцулів з осідком в Торонто (засн. 1984 в Торонто, гол. Іван Андрусяк). Об'єднання видало кілька чч. журн. "Гуцульщина" (ред. Мирослав Небелюк). Були спроби провести спільні з'їзди, але до остаточного порозуміння між Г.т. не дійшло. В 1990-их більшість Г.т. припинила діяльність з огляду на вік основних діячів. Деякі активісти мали вплив на орг-цію регіональних т-в і заходів в Україні.

В.М.

ГУЦЬКО Майкел (Michael Hucko), псевд. "Peanuts", музикант клярнестист і саксофоніст, віртуоз джазової музики, дириг. укр. роду; н. 7.4.1918 в м. Сіракуз, Н.Й., п. 19.6.2003 у Форт-Ворт (Fort Worth), Текс. Одружений з джазовою співачкою Люїс Тобін. Під час 2 світ. війни грав в Оркестрі Армії Повітряних Сил Глен Миллера (Glenn Miller Army-Air Force Orchestra). Після війни

грав з оркестрою Бенні Гудмана (Benny Goodman), а пізніше з різними джазовими "Big Band" оркестрами з легендарними дириг. як: Джек Тігарден (Jack Teagarden), Рей МакКінлей (Ray McKinley), Люї Армстронг (Louis Armstrong) та ін. Був дириг. своєї джазової оркестри. На поч. 1970-их виступав на телепрограмі "The Lawrence Welk Show". 1974 дириг. "Глен Миллер Оркестри", яку повернув до муз. коріння в джазі. З цією оркестрою їздив в турне по різних м. США та ін. країнах. Також виступав із власним квінтетом "Пайд Пайпер" (Pied Piper). В 1990-их переїхав до Дентон (Denton), Текс., де вчив в Ун-ті Норт Тексас (North Texas). Він знаний спеціально з його передання пісні "Stealin' Apples". Записав ряд платівок зі своєю та ін. оркестрами. В історії амер. джазової музики, Г. ставлять поряд Б. Гудмана та Піт Фавтена (Pete Fountain).

Н. Заяць

ГЮСТОН (Houston), найбільше м. Тексасу, в півд.-сх. частині шт., 90 км від Мексиканської затоки, великий річковий порт з доступом морських кораблів; визначний комерційний та транспортний центр, там також Центр Міжпланетних Полетів ім. Линдона Джонсона (Johnson Space Center). Нас. у метрополітальному Г. 4,180 тис. (2000), в тому часі українців 4,040. Українці почали

Шевченківське свято в Гюстоні, 1961 року

поселятися в Г. в 1910-их рр., в 1930-их було всього понад 30 родин. Організована укр. громада постала з прибуттям нових емігрантів після 1949, тоді створено Укр.-Амер. Культ. Клуб. 1957 засн. укр. кат. парафію св. Папи Пія X, збудовано церкву (тепер Покрова Пресв. Богородиці) за душпастирювання о. Дмитра Блажейовського (1959-73); ін. свящ. Володимир Вербицький, Августин Породько, Річард Кіровак і Андрій Двуліт. Парафія належить до єпархії св. Миколая в Чикаго. Закарп. греко-католики мають у Г. церкву св. Івана Хрестителя з місією в Сан Антоніо, яка належить до Пітсбургської Архиепархії. При укр. кат. парафії діяли в 1960-70-их прицерк. орг-ції (Т-во св. Ольги та Братство св. Володимира). 1975 засн. монастир Чотирьох Євангелістів, який належить до УАПЦ Київського Патріархату. В 1990 були активними в Г. 118 відділ СУА (засн. 1971), 28 відділ УНС (засн. 1953), Марійська Дружина (засн. 1982), Т-во за Патріархат УКЦ, школа українознавства, танц. ансамбль "Веселка" і "Журавлі", та Укр.-Амер. Культ. Клуб. Укр. громада в Г. відома тим, що тут відбуваються від 1963 щорічні Кирило-Методіївські Святкування, з участю українців, поляків, чехів, хорватів і словінців, заініційовані о. Д. Блажейовським, у яких брали участь укр. єпископи Я. Габро, І. Борецький, М. Любачівський, І. Лотоцький та Р. Москаль. Провідними діячами укр. громади в Г. були Михайло і Віктор Балабани, Михайло і Оксана Данилики, Василь Корій (Коривчак), Оля Головка, Богдан Гірка, Євген Кухта, Патрисія Волинська. Астронавт Гайді Стефанишин-Пайпер працює при "Johnson Space Center". 2000 призначено Григорія Бухая почесним консулом України в Г. Тут жив і помер чл. Директорії УНР А. Макаренко.

Лит.: Овечко І., ред. Українці в Тексасі. 1976.

В. Жила

Г

ГАБОДА Яків (James Gaboda), педагог, мистець-експресіоніст; н. 7.2.1918 в Бентлівіл (Bentleyville), Пен., в родині батьків-емігрантів зі Закарпаття, п. 3.4.2000 в Суссекс (Sussex), Н.Дж. Студіював мови та мистецтво в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку (д-рат з педагогіки 1957). Викладав в коледжах і ун-тах Н.Дж. і Н.Й. та в Ун-ті Бріджпорту, Конн. Чл. керівництва Амер. Мист. Т-ва (American Fine Arts Society). Брав участь у групових та індивідуальних виставках.

ГАБРО Ярослав (Jaroslav Gabro), укр. кат. список; н. 31.7.1919 в Чикаго, п. 28.3.1980 там само, похований на цвинтарі св. Миколая.

Закінчив Сер. Школу Лейн Техн. (Lane Technical High School) в Чикаго і вступив до Колегії св. Прокопія в м. Лайл (Lisle), Ілл., а звідти перейшов до Колегії св. Василія в Стенфорд, Конн. Пізніше студіював в Укр. Семінарії св. Йосафата і Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні. Висвячений 1945, душпастирював у шт. Пен., Міз., Міч., Н.Й. і Н.Дж. Папа Пій XII іменував його шамбеляном 1958. Після утворення Епархії св. Миколая в сер. і зах. шт. 1961, став її першим еп. з осідком у Чикаго. Сприяв розвитку кат. орг-цій та преси (тижневик "Нова Зоря") і підтримував ідею укр. кат. патріархату, брав участь у синоді УКЦ. Після введення в епархії 1964 "нового" григоріанського календаря, мав труднощі в Чикаго, де 1968 постала "старокалендарна" парафія св. Володимира і Ольги.

Д.М.

ГВДЯК Ігор (Ihor Gawdiak), вналітик і дослідник політ. і військ. питань СРСР та Сх. Європи при

Конгресовій Бібліотеці у Вашингтоні, сусп. діяч; н. 10.2.1935 в Дрогобичі, Гал., 1944 з батьками виїхав з України, після війни в Нім. 1949 емігрував до США. Ступінь бакалара (1962) та мгра (1964) з міжнар. відносин одержав в Ун-ті Кларка (Clark University) у Ворчестер (Worcester), Масс., та продовжував студії рос. історії в Ун-ті Мериленду. Викладав на Ун-ті Мериленду та в Морській Академії США в Аннаполіс, від 1974 працював аналітиком в Конгресовій Бібліотеці. Гол. УАКР (від 1998), заст. през. СКУ (1998-), гол. "Україна 2000" (1991-95), гол. Об'єднання Українців у Вашингтоні (Ukrainian Association of Washington, D.C.), чл. управ. ін. т-в. Автор *NASA Historical Data Book, Vol. IV: NASA Resources 1969-1978* (1994), *Nationalities and Religions: Soviet Union, A Country Study* (1991), ред. *Czechoslovakia, A Country Study* (1989), упорядник хронології *Astronautics and Aeronautics, 1986-1990* (1997), *Astronautics and Aeronautics, 1991-1995* (2000) та ін. Відзначений През. України орденом третього ступеня за заслуги у сприянні добрих відносин між Україною та США.

Д.М.

ГАВЛІЧ Володимир (Volodymyr Gavlich), кат. свящ.-василіянин, церк. діяч; н. 29.10.1913 в с. Смиківці Тернопільського пов., Гал., п. 7.6.1981 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу,

Н.Й. Вчився в Тернопільській гімназії, звідки 1930 вступив до ЧСВВ. Матуру склав екстерном у Львів. Академічній гімназії. Богословську освіту здобув у Вселиянських монастирях та інституціях (в Добромилі, Кристинополі та Лаврові), а закінчив у м. Оломовець, Моравія. Висвячений 1940. Доповнював вищі студії під час війни, здобув д-рат з історії 1944 у Віденському Ун-ті. Був сотрудником у парафії св. Варвари (1944-46),

а потім переїхав до США. Викладав у школах у Василіянів в Глен-Кові (Glen Cove), Н.Й., був парохом в Гемстеді (Hempstead), Н.Й., Чикаго, знов у Відні (1957-60), Глен Кові, Детройті (1962-70) та в Нью-Йорку (1970-81). Скрізь був активним як свящ.-будівничий, місіонер та педагог. Вчив у школах релігію, провадив кат. радіопроекти, зокрема в Чикаго, Детройті й Нью-Йорку, виголошував проповіді-місії. В Чикаго керував будівництвом цілоденної школи св. Миколая, за його настоятельства в Детройті гарно розвинулася укр. кат. сер. школа, а в Нью-Йорку збудовано величавий храм св. Юра. Був парохом і одночасно ігуменом монастирів у Чикаго, Детройті та Нью-Йорку. Назагал Г. був дуже популярним церк. керівником і проповідником.

В.М.

ГАВУР Ярослав (Jaroslav Gawur), гром. діяч; н. 16.2.1924 в с. Млинівці Зборівського пов., Гал. На еміграції з 1944, перебував в таборі ДП в Міттенвальді (Нім.), від 1949 в США. Довголітній управитель

оселі УБС "Верховина" в Глен-Спей (Glen Sprey), Н.Й. 2002 обраний гол. УБС.

ГАЗУК (Gazook) (псевдо) *див. Гузеляк Михайло*

ГАЙДОШ Йосиф (Joseph Gaydos), амер. політик, конгресмен; н. 3.7.1926 в Бреддок (Braddock), Пен., батьки емігранти з Пряшівщини. Студював у Дюкейн (Duquesne) Ун-ті й закінчив право в Нотр Дейм (Notre Dame) Ун-ті (1951). Обраний до сенату шт. Пен. (1967-68) та до конгресу США від дем. партії (1968-93). Правний радник амер. проф. спілок (United Mine Workers). Виступав у конгресі разом з ін. на захист укр. справи. Живе в МекКіспорті (McKeesport), Пен.

ГАЛАН Володимир (Volodymyr {Walter Gallan}), юрист, банкір, гром. діяч; н. 3.4.1893 в м-ку Гливяни Пере-

мишлянського пов., Гал., п. 5.7.1978 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі, Пен. Закінчив гімназію в Золочеві, а право студіював у Львові, Відні й Празі (д-рат 1922); також студіював міжнар. торгівлю, здобув диплом консульської служби (1923). Під час 1 світ. війни був старшиною в австр. армії, 1916 попав до рос. полону, 1918-20 в УГА (сотник), командир артилерійської "Батерії смерти", потім студентом та комбатантським діячем в Чехії. До США емігрував 1923, поселився в Філядельфії, де протягом 55 рр. був активним гром. діячем. Здобув амер. високу екон. освіту в Пенсильванському Ун-ті, заснував і був гол. Злучених Укр.-Амер. Орг-цій у Філядельфії (1929-40); співзасновник і діяч УККА, виконавчий дир. з 1947, згодом гол. ЗУАДК, активний у Стрілецькій Громаді, 1953 обраний гол. Об'єднання бувших Вояків

Українців Америки, през. Укр. Щадниці в Філядельфії, гол. контрольного комітету УНС і чл. багатьох ін. орг-цій. З рамена УККА та ЗУАДК їздив на міжнар. з'їзди та відвідував укр. громади в різних країнах (Італ., Нім., Півд. Америка). Автор мемуарів "Батерія смерти" (1968), співавтор книжки "Укр. Гал. Армія", т. 1 (1958) і праці про Злучені Укр.-Амер. Організації м. Філядельфії в зб. "60 літ організаційного життя українців у Філядельфії" (1944). Брав участь у підготовці 1 Світ. Конгресу Українців у Нью-Йорку.

І. Скальчук

ГАЛАЦ Атаназія (Athanasia Galats), черниця-василіянка, педагог; н. 1918 в Честері (Chester), Пен., п. 1.6.1982 в Філядельфії. Склала монаші обіти 1943. Студії закінчила в Сейнт Джон (Saint John) Ун-ті в Клівленді та Кат. Ун-ті у Вашингтоні (мгр. клясичних мов), доповнювала освіту в ін. амер. ун-тах. Учителювала в укр. цілоденних школах в Нью Кенсінгтоні (New Kensington), Пен., Чикаго, Вотервліті (Watervliet), Н.Й., Гемтремку (Hamtramck), Міч., та в Клівленді. Від 1956 вчила в Академії сс. Василіянок у Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен., та опікувалася студентськими орг-ціями і їх діяльністю.

В.М.

ГАЛЯРНИК Ігор (Ihor Galarnyk), лікар сімейної медицини, меценат; н. 6.6.1926 в с. Пасічна Станіславівського пов., Гал. Закінчив укр. гімназію в Станіславові 1944, в Нім. (Діллінген, Мюнхен) студіював медицину і закінчив її в Манітобському Ун-ті (1955), Кан. Став чл.-засновником (charter member) Ради Сімейної Медицини і делегатом Амер. Мед. Асоціації до стейотового Уряду Плянування Охорони Здоров'я. Переїхав до США, поселився в Плейн (Plain), Віск., де був керівний лікар в лікарнях Рідсбург (Reedsburg) та в Савк Прері Меморіал (Sauk Prairie Memorial). Чл. фак. Сімейної

Медицини і Мед. Колегії у Віск. Чл. УЛТПА, визначний меценат з дружиною Генєю Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту і активний у мед. допомозі Україні.

В.М.

ГАМБАЛЬ Марія (Marie Gambal), донька о. М. і Е. Струтинських, журналістка, гром. діячка; н. 1896 в Гал., п. в США. З батьками приїхала до США, де одержала повну освіту, а укр. від батьків. В 1933 "Нар. Воля" почала випускати англомовну сторінку "Our American Page", яку вона редагувала до 1938. В 1940-50-их була постійним співроб. "Ukrainian Weekly". Її ст. появилися окремо в *A Story of Ukraine*, а 1937 УБС видав її популярну *Russ-Ukraine and Muscovy-Russia*. Її ст. про Шевченка, Марка Вовчка, В. Стороженка, В. Стефаніка, Коцюбинського, Тичини вперше знайомили англомовного читача з цими укр. письм. В 1950-их припинила свою укр. діяльність.

В.М.

ГАМОВ Джордж (George Gamow), амер. фізик, по матері з укр. роду Лебединців; н. 4.3.1904 в Одесі, п. 19.8.1968 в Болдері (Boulder), Кол. Студіював в Одесі та Ленінграді, був запрошеним дослідником до Геттінгену, Нім., до Копенгагену (Данія), Кембріджу (Англ.). З 1934 в США був проф. теоретичної фізики ун-тів Джорджа Вашингтона у Вашингтоні, Д.К., та в Колорадському (1956-68). Збагатив квантову теорію, вияснивши альфа-розпад, розвинув космологічну теорію "первісного вибуху", запропонував пояснення генетичного коду дезоксирибонуклеїнової кислоти. Разом з Едвардом Теллером вніс свій вклад у ядерну фізику, зокрема, в теорію розкладу бета. Спільно з Ральфом Альфером (R. Alpher) опублікував *The Origins of Chemical Elements* (1948), у якій запропонував пояснення розподілу хем. елементів у всесвіті та висунув погляд на первісний вибух. Автор популярних праць *One, Two, Three...Infinity* (1947), *The Creation of the Universe* (1952,

поповлене вид. 1961), *A Planet Called Earth* (1963), *A Star Called the Sun* (1964).

О. Біланюк

ГАМОТА Юрій (Yurii [George Gamota]), учений-фізик, держ. діяч; н. 6.5.1939 у Львові. Сер. і вищу освіту здобув у США, куди прибув з батьками 1949 і поселився в Міннеаполісі. Закінчив Міннесотський Ун-т бакаляратом, згодом мгрським ступенем (1963).

Д-рат з фізики здобув у Мічиганському Ун-ті (1966). Тут Г. викладав та працював співкерівником відділу дослідів. Працював у лабораторії Компанії "Bell Telephone" в Муррері Гил (Murrery Hill), Н.Дж. 1967-75. Згодом очолював дорадчу комісію конгресмена Матью Ренальдо (Matthew Renaldo) у справах науки. Г. призначений 1979 дир. наук.-дослідного бюро заст. секр. оборони у Вашингтоні, що відповідає за впровадження високоточних технологій; він включив більше амер. ун-тів до цієї програми. Як науковець Г. працював у ділянках фізики твердого тіла, квантових рідин, солітонних хвильових явищ у рідкому гелію. Його праці друкували у фахових журн. Г. виступав на багатьох міжнар. і наук. амер. конференціях, був активним у Пласті та ТУІА. Автор, серед ін. праць, 5 тт. звіту "Science, Technology and Conversion in Ukraine", ініціатор програми "Навчання на віддалі" (Distance Learning) в якій бере участь 10 міст України. Дчл. УВАН, й іноземний чл. НАН України (2000).

В.М.

ГАРБЕР Віталій (Vitalij Garber), фізик, амер. держ. діяч укр. роду; н. 11.9.1937 у Фрунзе, Киргизія. З батьками прибув через Нім. до США. Студіював у Міннесотському Ун-ті, де здобув ступінь мгра

(1962), та д-рат з фізики в Ун-ті Алябама (Alabama) (1966). Наук.-дослідницьке навчання продовжував у Гарвардському Ун-ті (1967). На підставі ліцейського курсу для резервових офіцерів, одержав рангу мол. лейтенанта в армії США. 1960-62 відбув службу в сухопутних військах і закінчив офіцерські курси для піхотинців і танкістів. Продовжував військ. службу в резервових частинах армії США (1962-73), де досягнув рангу майора. Працював в наук.-дослідному ін-ті та у військ. ракетних лабораторіях в Гантсвіл (Huntsville), Алябама. З 1973 стажував як наук. радник при департаменті армії США в Пентагоні, брав участь у керівництві багатьох дослідних проєктів збройних сил США. 1975 призначений на пост в.о. адміністратора управління енергетичних дослідів і розвитку (цю функцію перейняв від ін. українця, М. *Яримовича). 1976 призначений заст. підсекр. оборони США для міжнар. програм і технології, зокрема з питань збройної допомоги. 1980-83 був одним із заст. гол. секр. НАТО в Бельгії. Після повернення до США, займав посаду дир. з питань сумісності (НАТО-США) при департаменті оборони США.

В.М., С.О.

ГАРБОВСЬКИЙ Богдан (Bohdan Garbovsky), лікар-інтерніст, гром. діяч; н. 18.3.1907 в с. Свидник пов. Турка, Гал., п. 18.8.1992 в м. Ютика (Utica), Н.Й. Гімназію закінчив у Перемишлі 1926, а медицину у Львів. Ун-ті 1932. Працював лікарем в Турці на Бойківщині, де був одночасно дир. міської лікарні до 1944. На еміграції в Австр., дир. мед. центру в таборі ДП в Зальцбургу. До США емігрував 1949, відкрив лікарську практику в Ютиці. Був чл. різних проф. оргцій та гол. відділу УЛТПА в сер. частині шт. Н.Й. Також гол. відділу

УККА в Ютиці (1953-58), меценат на гром. і церк. цілі.

В.М.

ГАРДЕЦЬКА Кекилія (Cecilia Gardetska), з роду Волянська, письмен., журналістка, вчителька, гром. діячка; н. 25.5.1898 в с. Криворівня Косівського пов., Гал., п. 29.11.1961 в Філадельфії. Сер. і високу освіту здобула в Перемишлі й у Львові. Була управителькою кооперативи "Гуцульське мистецтво" в Косові. Співпрацювала з дитячим журн. "Дзвіночок" та газ. "Вперед" у Львові, а на еміграції з журн. "Наше життя" (чл. ред. колегії), видатна діячка Об'єднання Укр. Жінок в Нім. Від 1949 в США. Чл. управи СУА та СФУЖО в Філадельфії, при якій очолювала секцію журналісток.

Н. Пазуняк

ГЕВЕЧКА Сва-Свфросинія (Eva-Euphrisyne Gewetchka), монахиня-василіянка, н. 1910 в Симпсоні (Simpson), Пен., п. 30.12.1990 в Філадельфії, похована на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен. Чернечі обіти склала 1934 як с. Євфросинія. Працювала в сиротинці св. Василія та в друкарні. Мати Є. була протоігуменею сс. Василіянок провінції Пресв. Серця в США 1953-65.

ГЕЛЕТА Ярослав (Jaroslaw Geleta), ветеринарний лікар, гром. діяч; н. 17.12.1918 в с. Іспас Коломийського

пов., Гал., п. 15.12.2005 у С н л в е р - Спринг (Silver Spring), Мер., похований на цвинтарі Сідар Гилл (Cedar Hill). Після закінчення гімназії в Коло-

мій, фахову освіту у Львів. Ветеринарному Ін-ті (1939-44) і фак. ветеринарної медицини в Ляйпцігу (Нім., 1945) 1946 продовжував навчання у Високій Ветеринарній Школі в Ганновері, де одержав ступінь д-ра. До США прибув 1950.

вперше в Філядельфії, повернувся до Нім., де нострифікував д-рат в Ун-ті Мюнхену (1951), потім переїхав знова до США і поселився в шт. Дел. Працював у відділі свійських тварин і птиць при сіль.-госп. експериментальній станції Ун-ту Делявер. Одночасно продовжував студії і здобув диплом мгра природничих наук (1956). 1961 перейшов на працю в Адміністрації Харчів і Ліків при Мін-ві Здоров'я у Вашингтоні, Д.К. Автор монографій і 30 наук. праць, брав активну участь в укр. наук. житті, зокрема у зв'язках ветеринарів діячів з Львівською Академією Ветеринарної Медицини ім. С. Гжицького. Довголітній чл. редколегії "Інформативного Листка Об'єднання Укр. Ветеринарних Лікарів" й ред. "Альманаху" Об'єднання.

В.М.

ГЕЛЕЦІНСЬКИЙ Маркил (Markyl Gelecinskyj), інж.-архітектор, гром. діяч; н. 20.8.1895 в м. Лежайськ Ланцутського пов., зах. Гал., п. 12.12.1962 в Міннеаполісі. Брав участь у I світ. війні. Закінчив студії архітектурн в Політехніці в Данцігу (1928), працював викладачем в поль. сер. проф. школах. Був повіт. кер. відділу пром-сти і будівництва в Крем'янці на Волині 1941-43, 1943 арештований німцями за допомогу укр. підпіллю, перебував у Рівненській тюрмі. На еміграції в таборі ДП в Міттенвальді, Нім., з 1950 в США, гром. і церк. діяч в Міннеаполісі.

В.М.

ГЕНГАЛО Оксана (Oksana Gengalo), з роду Голубіка, гром. діячка, викладач мов, знавець нар. мистецтва й етнографії; н. 4.10.1907 в Кракові, п. 26.2.1978 у Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Дженкінтавні, Пен. Вчилася в нім. гімназії в Опаві на Моравії, а вищі студії кінчала 1937 в Карловому Ун-ті в Празі ступенем мгра з германістики. Викладала в сер. школах на Закарпатті й кін. 1930-их в Держ. Торг. Академії в Мукачеві та Сваляві, згодом у Брні

в торг. школі. Активна в команді Пласту в Празі та в управі Академічної Громади. З молодих рр. належала до ОУН, де працювала в культ. референтурі. Одружилася з Петром Генгалом 1945. Жила в Мюнхені, потім у Берхтесгадені, де

займалася сусп. опікою та виховною й осв. працею в укр. гімназії. Емігрувала 1950 до США, поселилася в Філядельфії, де була активною в гром. житті. Г. гол. відділу Укр. Золотого Хреста у Філядельфії, який зорганізувала, чл. гол. управи Укр. Золотого Хреста. Співзасновник світлички для дітей в Філядельфії (1952), заснувала табори молоді на Оселі ім. Ольжича в Лігайтоні (Lehighton), Пен. (1958). Довголітній чл. управи СФУЖО, референт нар. мистецтва (1963-78), чл. ред. колегії "Українка в світі". Була довголітнім секр. ЗУАДК та чл. управи відділу УККА в Філядельфії. Активна в Пласті, СУА. Діяльна в СКВУ в Світ. Координаційній Виховно-Осв. Раді та у Світ. Раді Дошкілля.

Н. Пазуняк

ГЕНЕРАЛЬНІ КОНСУЛЬСТВА УКРАЇНИ див. *Генеральні Консульства України (Чикаго, Нью-Йорк, Детройт, Сан-Франциско)*

ГЕНЗА Олег (Oleh Genza), інж.-кресляр, балетмайстер і сумівський діяч; н. 27.11.1931 в с. Середнє Підгасцького пов., Гал., п. 25.12.1983 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Закінчив укр. гімназію в Авсбургі, Нім. До США переїхав 1949, студіював у Нью-Йорку креслярство. Активний у СУМ, чл. управи осередку в Нью-Йорку, засновник та мист. керівник (понад 30 рр.) популярного танцювального ансамблю "Верховинці", який виступав на різних укр. і неукр.

зустрічах та концертах, а також на телебаченні.

В.М.

ГЕРДАН-ЗАКЛИНСЬКА Олена (Olena Gerdan-Zaklynska), хореограф-балерина, учителька танців; н. 1916 на Гуцульщині. Вчилася мист. танцю у Львові та Відні. На еміграції в Австр., вела власну балетну школу, а з 1948 в Торонто, опісля в США. Створила низку власних танців, вплітаючи до них укр. нар. мотиви і форми: "Дорога" (муз. З. Лиська), "Слава України", "Плач Ярославни", "Коліскова" та ін. Авторка зб. поезій "Ритми полонин". Пізніша доля невідома.

ГЕРЕГА Олександр (Alexander Geregа), революційне псевд. Беркут, учасник підпільної боротьви; н. 10.5.1922 в м-ку Краковець Яворівського пов., Гал., п. 25.2.2002 в Сан Дієго (San Diego), Каліф, похований на дільниці УПА цвинтаря св. Андрія в Савт Бавнд Бруку. Скінчив учительську семінарію, був чл. ОУН, потім вступив до УПА. З рейдуючими частинами попав на зах., 1950 поселився в США. В Клівленді активний у гром. житті, а потім в Сан Дієго, гол. Об'єднання кол. вояків УПА.

В.М.

ГЕРІ (Gary), м. в шт. Індіана, розташоване на півд. березі оз. Мічіген 35 км на півд.-сх. від Чикаго, засн. корпорацією "United States Steel Corporation". При першому федеральному переписі нас. 1910 в Гері було 16,800 осіб; в 2000 нас. зросло до 102.5 тис., більшість нас. афро-американці; укр. походження – бл. 50 осіб. До 1970-их в місті були найбільші у світі сталеварні, а також залізнична і цементова пром-сть, українців з Закарпаття та Гал. було понад 2 тис., що працювали в тій пром-сті.

Українці почали прибувати до Гері від 1908, зокрема закарпатці з Чикаго і Пен., працювали у сталеварнях і на залізниці. 1909 купили землю під церкву св. Михаїла на 13-ій вул. і Медісон

Авеню (збудована 1911), до якої ходили й українці-галичани (довголітні парахи Олександр Пап, Іван Ладожинський, а також свящ. лікар Франк Корба), яку опісля перенесено до сусідньої місцевості Меррілвіл (Merrillville). Діє правос. парафія Покрова Пресв. Богородиці, засн. на базі закарпатців в 1911, 1998 перенесено також до Меррілвіл. У 1912 створено відділ УНС (ч. 100 ім. Т. Шевченка), який спричинився до заснування Укр.-Амер. Горожанського Клубу, Укр. бібліотека приміщувалася в Інтернац. Ін-ті. До 2 світ. війни існувало також т-во "Січ", відділ УРС та гурток танцюристів; серед закарпатців діяла в 1940-их в Г. Правос. Карпато-Руська Єдність (Orthodox Carpatho-Russian Unity), її очолював о. І. Ладожинський. Діяв відділ УККА 1951-55 (гол. Іван Лаврівський, 28 чл.), 1958 засн. Т-во Укр. Дому, яке купило землю під будинок на 51-ій вул. і Массачусетс Авеню, але будинку не збудовано і т-во 1983 розв'язано. В 1957-60 діяла також суботня школа українознавства. Серед видатних укр. діячів в Гері – М. Головатий.

В. Бровар

ГЕРОВСЬКИЙ Олексій (Aleksiej Gerovsky), юрист, журналіст, суп. діяч русофільської і правос. орієнтації; н. 6.10.1883 у Львові, внук закарп. діяча Адольфа Добрянського, п. 17.4.1972 в Нью-Йорку. Вчився в гімназії в Інсбруку (Австр.), закінчив правничий фак. Чернівецького Ун-ту. Тут видавав газ. "Русская правда" (1910-13). Був пов'язаним зі закарп. правос. рухом ще до 1 світ. війни (Мараморощ-Сигітський Процес). Під час війни був у Рос., працював мін-ва закорд. справ у Петрограді (1915-18), недовго виконував спеціальні завдання при рос. військ. губернаторові в Чернівцях та в штабі ген. А. Брусілова, в армії А. Денікіна видавав газ. "Единая Русь" (1918). На еміграції жив у чехо-слов. у маєтку свого діда А. Добрянського в с. Чертіжне на Пряшівщині. Активний у правос. і москвофільському рухах

на Закарпатті, орг. і гол. правос. громад, підтримував ідею сербської юрисдикції над закарп. православними. Критикував чеську політику супроти правос. та щодо ненадання автономії Закарпаттю. Переїхав до Югославії 1927, де співпрацював з білою рос. еміграцією, з 1930 у США, де продовжував свою попередню діяльність. Ген. секр. і промотор акцій Карпаторусского Союзу в Пітсбургу, заснував 1936 інформаційну агенцію КАРУС. З рамени цього Союзу їздив до Женеві та ін. европ. столиць, ведучи античехо-слов. дії на користь "карпаторусскої" автономії та запросив до США закарп. русофільського діяча С. Фенцика. Був платним агентом угор. і поль. урядів, сприяв їхній ревізійній політиці. Приїхав на чолі закарп. амер. делегації до Європи у справі переговорів про автономію Закарпаття у 1938. Знову відіграв подвійну роль, співпрацюючи з силами, які працювали на розбиття республіки. В грудні 1938 через Югославію повернувся до США і далі пробував впливати на закарп. справи в Європі, м.ін., вимагаючи прямого приєднання Закарпаття до СРСР, а не до УРСР. Автор праць: "Как управляли мадьяры в Карпатской Руси" (1945), "Иза и Сиготский процесс" (1961).

В.М.

ГЕРУЛЯК Ярослава (Jaroslava Gerulak), мистець-кераміст і малярка; н. 5.5.1933 в м-ку Стопніца б. Кельця (Kielce), півд. сх. Поль. На еміграції в Нім. в таборі в Міттенвальді, з 1950 в США в Чикаго, 1959-62 в Парижі, а з 1962 в Нью-Йорку. Ступінь бакалавра одержала 1954 в Коледжі Сієна Гайтс (Siena Heights) в шт. Міч., мгра 1959 в Нортвестерн Ун-ті в Чикаго, далші студії в Ін-ті Мист. Чикаго. Викладала в Менгеттенському Коледжі в Пирчейс (Purchase), Н.Й. (1955-57). Як чл. Об'єднання Мистців Українців Америки часто брала участь у його багатьох виставках, а також у збірних виставках у Парижі, Торонто,

Філядельфії, Чикаго та ін. м. Мала також індивідуальні виставки. Працює в різних жанрах та з різними матеріалами: рисунки, килими, театр. маски. Особливим її жанром є мист. кераміка, у якій Г. зображує мітичних, іст. та фолкльорних георів в архаїчних та модерних формах: "Молодий Нептун на рибі", "Князь Ігор", "Атена і Зевс" (теракота), "Ярило", "Русалка", "Вертеп" та ін.

Б.Т., В.М.

ГЕРУС Микола (Mykola Gerus), журналіст, актор; н. 1923 на Київщині. До США прибув 1949. Закінчив фак. журналістики в Нью-Йоркському Ун-ті. Виступав у Театрі-Студії Гірняка-Добровольської. Від 1955 працював в укр. відділі Радіо Свобода в Нью-Йорку, який очолював 1962-83. Його наставлення викоринити "націоналістичну" лінію в укр. редакції довело до кризової стадії та остаточно до зміни керівництва укр. відділу на користь укр. справи.

ГЕРУС Ярослав (Jaroslav Gerus), письм., журналіст; н. 28.2.1910 в Станиславові, Гал., п. 25.7.1968 в Лівінгстоні (Livingstown), Н.Дж. Студіював у високій торг. школі в Познані, Поль. Викладав у торг. школі в Станиславові, 1945 емігрував до Австр., 1952 переселився до США і замешкав в Юніоні, Н.Дж. Автор недрукованої монографії про м. Делятин в Гал., дописував до різних газ. і журн. в Гал. і діаспорі, автор повісті з гуцульського життя "Папороть" та низки оп. серед них "Ольга". Більшість творів Г. залишилися в рукописах.

ГЕЧА Дам'ян (Damian Gecha), інж.-лісівник та гідралік; н. 1.2.1919 в с. Торчиновичі Самбірського пов., Гал., п. 24.5.2006 у Нью Брансвіку (New Brunswick) Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія у Савт-Бавнд-Бруку. Студіював лісництво в Львів. Політехн. Ін-ті, закінчив 1947 в Нім., 1968-69 продовжував студії гідрології в Ун-ті Ратгерс

(Rutgers) в Нью Брансвіку (New Brunswick), Н.Дж. Працював за фахом в консультативній інж. фірмі "Kupper" (1950-83), а 1975 створив власну землемірну фірму в Норт Плейнфілді (North Plainfield), Н.Дж. Активний у проф. та гром. орг-ціях, зокрема в ТУІА, його секр., гол. відділу в Н.Дж., гол. відділу УККА в Нью Брансвік-Бавнд Бруку, з 1996 – гол. Комітету Допомоги Україні Центр. Н.Дж., дяк-дириг. в укр. кат. церкві в Нью Брансвіку.

V.M.

ГЗИМС (псевдо) див. *Керницький Іван*

ГІЗА Василія, ур. Анна (Basil Geeza), черниця-василіянка, учителька; н. 1910 в м. Пеквіль (Peckville), Пен., п. 20.7.1964, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс Чейсі (Fox Chase), Пен. Вступила 1926 до ЧСВВ, 1934 склала чернечі обіти. Навчала в дитячому сиротинці в Філядельфії та в різних укр. кат. початкових школах США. Була ігуменею монастиря в Фокс Чейсі (1952-56) та протоігуменею провінції Пресвятого Серця, маючи звання "матері" (1956-60).

ГІЛІЦІНСЬКИЙ Володимир (Wolodymyr Gilicinsky), правник, гром. діяч; н. 26.6.1887 в Ярославі, Гал., п. 30.3.1963 в Ньюарку, Н.Дж. Закінчив гімназію в Ярославі, право у Львові та Кракові. Під час війни працював у військ. судівництві австро-угор. армії, 1918-20 брав участь у визвольних змаганнях. 1922 відкрив адвокатську канцелярію в Ярославі та був активним в укр. гром. і культ. житті міста й околиці: "Просвіта", "Рідна Школа", "Сіль. Господар", т-во укр. міщан "Родина" та ін. Був в'язнем поль., нім. та сов. режимів. До США прибув 1957, поселився в Ньюарку. Був активним у хорі "Трембіта", працював у т-ві "Самопоміч" та у ветеранських орг-ціях.

V.M.

ГІЛЬ Василь (William Gill), працівник у вид-ві, гром. діяч-

піонер; н. 13.1.1891 в с. Новосілки Рава-Руського пов., Гал., п. 17.2.1963 в Джерзі Сіті, Н.Дж. Прибув до США в юнацькому віці, активний в різних гром. справах ще перед I світ. війною. Брав участь у розбудові та житті укр. нар. дому, довголітній гол. 157 відділу "Провидіння", працював у вид-ві "Свобода", дяк та дириг. хору при парафії св. Петра і Павла в Джерзі Сіті.

ГІЛЬ Євген (Eugene Gill), син Марка Г., ветеринар; н. 15.2.1920 в с. Яргорів Бучацького пов., Гал. Студіював ветеринарію у Львові, закінчив навчання у Ляйпцігу і Мюнхені, доповнив студії в Ун-ті Делявар у США, де здобув диплом мгра (1951). Працював дослідником в амер. мін-ві сільського господарства у Вашингтоні, гол. у ділянці годівлі свійських тварин, був відповідальним за якісне виробництво біологічних препаратів. Останньо заст. гол. адміністратора для тваринництва, зокрема здоров'я тварин. Чл. кількох амер. проф. орг-цій та активний в Об'єднанні Укр. Ветеринарних Лікарів. Друкував ст. у фахових журн.

V.M.

ГІЛЬ Зиновій (Zynovij Gill), син Марка Г., лікар-психіатр, гром. діяч; н. 14.8.1918 у Львові, п. 9.3.2007 в Боффало, похований на цвинтарі Mt. Carmel у Чіктовага (Cheektowaga), Н.Й. Закінчив гімназію у Станиславові. Арештований більшовиками 1940, перебував у різних місцях ув'язнення, 1941 втік із тюрми. Студіював медицину у Львові, 1950 закінчив навчання д-ратом в Інсбруку, Австр. Після прибуття до США в 1950-их провадив практику в шт. Н.Дж. та спеціалізацію в психіатричній лікарні у Трентоні. Мав також приватну практику. Був чл. управн Філядельфійського відділу УЛТПА. Активний в укр. кат. патріархальному русі, гол. Крайового Т-ва за Патріархальний Устрій, співроб. журн. "Патріархат". Автор ст. і доповідей на церк.-мирянські теми.

V.M.

ГІЛЬ Марко (Marko Gil), кат. свящ., сусп. діяч; н. 8.5.1891 в с. Новосілки Рава-Руського пов., Гал., п. 1.10.1965 в м. Грейт Медовс (Great Meadows), Н.Дж. Студіював у Львові. Духовній Семінарії, а також в Клагенфурті (Австр.). Висвячений 1916 і душпастирював найдовше в с. Яргорів і Вичілки Бучацького пов. (1932-44). Тут побудував дві церкви та дома, активний у гром. і культ. праці. З 1945 на еміграції в Австр., декан укр. католиків в окрузі Зальцбургу. До США приїхав 1949, був свящ. а м. Грейт Медовс.

ГІНА Василь (Wasył Gina), фінансист, гром. діяч; н. 7.7.1920 в Нью Гейвені (New Haven), Конн. Закінчив торг. коледж. Під час 2 світ. війни на Далекому Сх. в амер. армії, намагався організувати укр.-амер. вояків в Індії. Активний у Лізі Укр. Молоді Півн. Америки та в місцевому УНС. Працював у щадничо-позичковій касі та в регіональному бюро ЗУАДК в Австр. Започаткував святкування Дня Незалежності України на організаційному рівні в Кони. Зорганізував фолкльорний ансамбль "Веселка" в Нью Гейвені й околиці та бібліотеку-архів при укр. кат. церкві св. Михаїла.

V.M.

Манастир св. Йосафата, Глен Ков

ГЛЕН КОВ (Glen Cove), м. на Лонг Айленді (Long Island) в шт. Нью Йорк над Лонг Айлендською Протокою, розташоване 65 км на півн. сх. від Нью-Йорку, нас. 27 тис. (2000), з чого українців понад 50. Г.К. відомий як оселя багатих нью-йоркських міщан та центр культ. установ. Садибу та вілли Джеймса Альфреда (James E. Alfred), збудовані 1916, закупили укр. оо. Василіяни 1944 і тут зробили свій рел.

осередок – монастир св. Йосафата. Він став осідком Василіянської Свято-Успенської Провінції та відпустовим місцем. У 1950-их садиба правила влітку за місце відпочинку для українців Нью-Йорку, 1958 в монастирі засновано новіціят, в якому здебільшого перебувають кандидати до ЧСВВ з Бразилії. 1995 в монастирі жило 16 ісромонахів-братів і новиків. Див. також *Василіяни. Недалеко Василіянського осередку є літня резиденція дипломатів кол. СРСР, а тепер Рос. Федерації.

В.М.

ГЛЕН-ЛАСН (Glen Lyon), м-ко в сх.-центр. частині Пенсильванії, пов. Люцерн (Luzerne), бл. 15 км. на півд. зах. від Вілк-Беррі (Wilkes-Barre) та 30 км. від Скрантону, центр вугільної і текстильної пром-сти. Г.Л. має бл. 2 тис. нас. (2000), з них 15 українців. Перші укр. імігранти прибули сюди наприкін. 1880-их із Закарпаття і Лемківщини (пов. Новий Санч, Горлиці, Ясло, Кросно, Сянік) і працювали на шахтах кам'яного вугілля. Гр.-кат. церква св. Миколая постала 1894, 1936 вона згоріла і на її місці збудовано нову (1937). При церкві була школа. Церква св. Миколая була 54 рр. місійною і її обслуговували свящ. з Алден Стейшену (Alden Station) і Нантиковку (Nanticoke). Від 1948-1998 її парохом був о. Б. Олесь. Діють прицерк. орг-ції. Був також відділ Ліги Укр. Кат. Молоді. Парох церкви св. Миколая обслуговує також церкву св. Володимира в Алден Стейшені (засн. 1892). В парафії в Алдені наступив розкол 1916, і меншість парафіян засн. Рос. Правос. Церкву Воскресіння Господнього. Церква св. Володимира згоріла 1922 і після відбудови вона перетворилася на місійну станицю парафії св. Миколая в Глен Ласні. Закарп. імігранти мають церкву св. Михайла.

Лит.: Krawczepniuk, J. *Ukrainians in Luzerne County*. Wilkes-Barre, 1982.

О. Кравченко

ГЛЕН СПЕЙ (Glen Spey), оселя, т. зв. Укр. Село, частина м. Лямберленд (Lumberland) в пов. Салливан (Sullivan) шт. Нью Йорк, 55 км на півн. зах. від Нью-Йорку бл. кордону шт. Пен. та р. Делявар (Delaware River); нас. 1500 (2000) та кількасот відпочивальників, які перебувають тут тільки влітку, в тч. українців 575 осіб (1972), к-сть яких зменшилася в 2000 до 196. Українці, гол. пенсіонери, почали поселятися в 1950-60-их після

Церква св. Володимира, Глен Спей

того, як УРС придбав тут літню відпочинкову оселю **"Верховина", 1961 тут було створено укр. кат. парафію св. Володимира, дерев'яну церкву в карп. стилі збудовано 1967 (проект архітекта А. Ос будівничий Юрій Костів), а муровану укр. правос. церкву св. Петра і Павла збудовано 1968. Існують орг-ції: Об'єднання Українців в Г.С., відділи УККА, УАКРади, СУА, ООЧСУ та хор. Гром. і культ. життя зосереджене довкола церков та оселі "Верховина". Місцеві українці беруть участь у муніципальному житті – до міськ. ради обраний українець Петро Мельник; в 1960-70-их діяла місцева укр. радіограма. Кілька вулиць названо укр. іменами. В Г.С. жив письмен. В. Барка та с мист. студія З. Голубця.

В.М.

ГЛОВА Іван (Ivan Glova), працівник амер. пошти, сусп. діяч-піонер. В Шамокін (Shamokin), Пен., де 1886

зорганізовано парафію, Г. був відповідальний за збирання фондів на будову церкви Преображення,

яку збудували 1888. Працював поштарем у сусідньому м-ку Ексцельзіор (Excelsior). Співзасновник Руського Нар. Союзу (УНС), перший його с к а р б н и к

(1894-95), гол. предсідник (1896-98), обирався до гол. уряду, організатором УНС, провадив культ. життя в Шамокіні, брав участь 1909 в осв. з'їзді в Філядельфії, де був обраний заст. гол. новоствореного т-ва "Просвіти".

В.М.

ГО-ГО (псевдо) див. Слупчинський Орест

ГОГОША Орест (Orest Gogosha), інж.-електрик, полк. амер. повітряних сил; и. 15.2.1944 в с. Підгірці пов. Бібрка, Гал. З батьками прибув 1951 до США і оселився в Коговсі (Cohoes), Н.Й. Закінчив сер. школу при Ля Саль (La Salle) Ін-ті в м. Трой (Трой), Н.Й., а відтак одержав ступінь бакалавра інженерії в Ренселар Політех. Ін-ті (Rensselaer) в Трой. 1965 в Техн. Ін-ті Повітряних Сил, в Райт-Петерсоні (Wright-Patterson), Ог., mgr (1967). Студіював в Ун-ті Нью Мексико (mgr. бізнесу 1977) та в коледжі Повітряної Команди і Штабу (Air адци, Command and Staff College) (1979). Працював у дослідженні ракетної зброї, 1986 одержав рангу полк. (colonel), а 1991 перейшов на пенсію. Відзначений різними медалями.

В.М.

ГОЙ Петро (Petro Goy), бібліотекар і бібліограф, історик-педагог, гром. діяч; н. 12.7.1925 в с. Михайлівці Підгасцького пов., Гал., п. 16.8.2001 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. 1943 закінчив учительську семінарію в Бучачі, а потім пере-

бував на еміграції в Нім. Закінчив 1946 укр. гімназію в Карльсфельді, згодом студіював в УВУ в Мюнхені. Після переїзду 1949 до США закінчив бібліотекарські студії в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку. Від 1962 працював у бібліотеці Нью-Йоркського Міського Ун-ту, маючи звання проф., частково викладав курс про слов. дія спорну культуру в Америці. 1979 захистив в УВУ докторську дисертацію з історії України "Дипломатичні стосунки Б. Хмельницького з Росією 1648-51". Г. був також автором "Бібліографічного довідника слов. бібліотекарів Америки і Кан." та співавтором еспансько-амер. і амер.-еспанського словника бібліотечних термінів (1958). Проф. УВУ в Мюнхені, його проректор та 1992-93 ректор. В США очолював від 1975 *Фундацію УВУ, яка допомагає УВУ в Мюнхені. Понад 10 рр. щороку влаштовував навчальні подорожі укр. студентів з Америки в Європу, т.зв. "стежками батьків по Європі". Активний у багатьох укр. орг-ціях, разом з дружиною Лесею меценат, зокрема на цілі УВУ. Відзначений пласт. Орденом св. Юрія в золоті (1994), нагороджений почесною грамотою СУМ (1999).

В.М.

ГОЛЕМБІЙОВСЬКИЙ Григор (Gregory Golembiovsky), педагог і гром. діяч; н. 5.12.1915 на Бережанщині, Гал., п. 11.3.1981 у Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Пармі, Ог. Сер. освіту здобув у гімназіях у Бережанах, Львові й Перемишлі, студіював славистику у Львівському Ун-ті. Завершив славістичні студії в Ун-ті Кейс Вестерн Резерв (Case Western Reserve) в Клівленді, отримавши диплом мгра з укр. літератури (1967). На еміграції в Нім. з 1944, навчав у таборних укр. школах у Пфаркірхені й Берхтесгадені. З 1950 в США, активний в орг-ціях

Визвольного Фронту та Рідній Школі в Клівленді. Вчив укр. мову і літературу в школі українознавства. Чл. управи та гол. відділу ООЧСУ й активний в спорт. клубі "Львів".

В.М.

ГОЛЕМБІЙОВСЬКИЙ Іван (Ivan Golembiovsky), педагог, гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 4.6.1894 в Жидачеві, Гал., п. 14.10.1978 в Нью Гейвені (New Haven), Конн., похований на цвинтарі св. Бернарда. Після закінчення Станіславівської гімназії служив в австр. армії, воював на кількох фронтах I світ. війни, ранений. 1918-19 брав участь в перебранні укр. влади в Жидачеві та як поручник УГА ділив її долю до 1920. Після відступу з України перебував у Відні, де студіював класичні мови в ун-ті. Навчання закінчив 1922 і повернувся до Гал. До 1939 був викладачем Станіславівської укр. гімназії та дир. учнівської "Селянської бурси", під більшовиками працював у відділі нар. освіти. 1941-44 був посадником Станіслава. На еміграції в Нім., працював у системі укр. таборної освіти в Авгсбургу, Регенсбургу й Новому Ульмі. У США з 1950 продовжував ту саму працю, перебував в Нью Гейвені, Конн., де був гол. "Рідної школи", шкільним інспектором та гол. комісії матуральних іспитів.

В.М.

ГОЛЯШ Степан (Stefan Golash), інж.-агроном, сотник УПА, псевд. "Мар", сусп. і церк діяч; н. 26.12.1919

в с. Бишки Бережанського пов., Гал., п. 28.5.2003 в Палатайн (Palatine), Ілл., похований на площі УПА на цвинтарі св. Андрія в Блумінгдейлі (Bloomington), Ілл. Студіював у Кремянецькім Пед. Ін-ті (1940), у Сіль-Госп. Академії в Дублянах б. Львова (1942-44) та в УТГІ в

Регенсбургу, Нім. (1948-50), де здобув диплом інж. Студіював бактеріологію на Ун-ті Лойоли (Loyola) в Чікаго (1957-59). Провідний чл. ОУН з 1940; очолював Юнацтво ОУН на Львівщині; з 1944 в УПА, організатор підстаршинської школи, командир сотні "Сурма", провідник надрайону ОУН на Лемківщині (1945-47). 1948 пробився рейдом відділу УПА до Нім., жив у Мюнхені, Регенсбургу та Ельвангені. З 1951 в Чікаго, з 1963 працював мікробіологом в службі охорони здоров'я шт Ілл. Активний в орг-ціях Визвольного Фронту, заст. гол. головної управи Т-ва бувших Вояків УПА (1965-90), співред. "Літопису УПА" та "Співаника УПА", видавець серій філателістичних марок "Підпільна пошта України". Учителював у школі українознавства (1960-71), чл. управ осередку СУМ, відділу УККА та відділу ООЧСУ в Чікаго (1952-90). Церк. діяч при парафії св. Володимира і Ольги, гол. Братства св. Андрея, чл. комітету оборони обряду, традицій і мови в УКЦ (1966-69), брав участь від нього в делегації до Ватикану 1969. Автор спогадів у книзі "В рядах УПА" (1957) та в укр. пресі.

Д.М.

ГОНАС Джон (John Gonas), юрист, суддя, амер. політ діяч; н. 14.5.1907 в Кросфорк (Crossfork), Пен., п. у

березні 1994 в Балдвін (Baldwin), Алябама. Батьки-лемки працювали на вугільних шахтах, де замолоду також працював Г. Сер. освіту здобув в Оліфанті (Olyphant), Пен., а вищі студії в коледжах й ун-тах Пен. й Інд. Правничі студії скінчив 1932 в Нотр Дейм (Notre Dame) Ун-ті в Савт Бенді (South Bend), Інд., де і поселився. Прокурор, суддя в суді малолітніх (1949-58) та в апеляційному стейтовому суді (1960-72), в якому був гол. 1963-72. Спеціалізувався в злочинності

малолітніх, брав участь у кількох міжнар. конференціях на цю тему в Брюсселі й Женеві. Автор праці *Delinquency: There is an Answer* (1967), у якій пропонує альтернативну політику до ув'язнення, а саме виховні й запобіжні заходи. Обирався до стейтових представницьких органів Інд.: палати репрезентантів (1936-38) і сенату (1940-48). Був чл. Укр. Проф. Т-ва та УНС.

В.М.

ГОНСЕТ Роман (Roman Gonsett, дійсне прізвище Гонський, винахідник, гром. діяч, меценат; н.

1891 в с. Зелена Бучацького пов., Гал., п. 25.6.1951 в Півн. Голівуді (North Hollywood), Каліф., де і похований. Підлітком емігрував до Кан. 1907, цікавився електрикою,

механікою і фізикою, працював з електричним приладдям в Едмонтоні; 1916 переїхав до Чикаго, згодом поселився в Лос Анджелесі. Тут далі займався техн. справами. Разом з сином Фавстом Г. здійснив кілька винаходів, зокрема таємних приладів для літаків у галузі оборони. Під час 2 світ. війни створив власну компанію "Gonsett Company" для виробництва своїх винаходів, був відзначений мін-вом оборони США. Серед перших винаходів – апарат для безперервного показу фільмів. Згодом, разом із сином винайшов бездротний телефон, з можливістю двосторонньо розмовляти (walkie-talkie). Запатентував бл. 100 різних винаходів. В Лос Анджелесі брав участь в укр. культ. житті. Там разом з дружиною Іриною, з роду Стефаніна, співорганізатор *Укр. Культ. Центру і його меценат. Свою бібліотеку заповів Альбертському Ун-тові в Едмонтоні, а збірка його винаходів знаходиться в провінційному музеї Альберти.

В.М.

ГОРЗО Валентин (Valentine Gorzo), гр.-кат. свящ., ред., літератор, гром. і церк. діяч; н. 16.3.1869 в с. Хмільник на Закарпатті, п. 1943 в МекКіспорті (McKeesport), Пен. Почав студіювати медицину в Будапешті, але після двох рр. перейшов на студії теології в Ужгородській Семінарії. Висвячений 1887, вчив релігію в гімназії в Мукачеві. Прибув до США 1904, спершу був парохом церкви Івана Хрестителя в Бріджпорті (Bridgeport), Конн., а від 1908 св. Миколая в МекКіспорті. Підтримав групу, яка відійшла від "Сосиненія" й створила "Собраніє гр.-кат. церк. братств". Редагував його часопис "Просвіта" (1917-32) в МекКіспорті, де був парохом і деканом, а 1916-18 адміністратором закарп. парафій та духовним опікуном "Собранія". Належав до закарп. священиків, які співпрацювали з Сп. С. Ортинським. Згодом був впливовим в оточенні закарп. екзарха, Єп. В. Такача. Автор оп. "Федоришинові" (1925). Належав до амер. республіканської партії.

В.М.

ГОРЧИНСЬКА Іванна (Iwanna Gorchynsky), з роду Ференцевич, дружина Анастасія Г., гром. і пласт. діячка; н. 12.2.1924 у Львові. Студіювала у Львів. Ун-ті та в Ерлангені (Erlangen), Нім.

До США приїхала 1950, оселилась у Чикаго 1951. Активна в Пласті: співзасновник стар. пласт. куреня "Лісові Мавки", станична в Чикаго (1979-83 і 1987-89) та в різних постах у станиці, також у Крайовій Пласт. Старшині в США. З 1965 працювала в ред. "Нової Зорі" в Чикаго, редактором (1983-98). Працювала з 1977 в катедральній радіопрограмі св. Миколая, з 1984 була 3 рр. ведучою програмою. Г. чл. управи Укр. Нац. Музею, УККА, гол. Т-ва Руху Допомоги України (2003-). Відзначена пласт.

Орденем св. Юрія в золоті (1992).

В.М.

ГОРЧИНСЬКИЙ Анастасій (Anastasi Gorchynsky), лікар, сусп. діяч; н. 14.5.1914 в с. Болотня Перемишлянського пов., Гал., п. 1.4.2001 в Чикаго. Гімназію закінчив у Рогатині, а мед. студії розпочав у Львові, продовжив у Гісені (Gissen), Нім., і закінчив 1945 в Інсбруку, Австр. Працював лікарем в таборі ДП у Васрні б. Мюнхену. 1949 емігрував до США і поселився в Чикаго. Відбув спеціалізацію з фізичальної медицини і реабілітації та працював у ветеранській лікарні. Одночасно був проф. Чикагської Мед. Школи. Був довголітнім секр. УЛТПА в Чикаго. Меценат на гром. і церк. цілі.

В.М.

ГОШЕН (Goshen), м. в шт. Індіани, 190 км на півн. від Індіанаполіс, нас. 29 тис. (2000), з них 50 укр., зокрема поселенців після 2 світ. війни зі Сх. України. Заснували укр. правос. церкву Св. Тройці (соборноправну), згодом в юрисдикції УПЦ в США. В Г. діяв гурток ОДУМ. На цвинтарі Оакрідж (Oakridge) в Г. відкрито 1997 пам'ятник жертвам укр. голодомору 1932-33 рр.

ГРАБОВИЧ Григорій див. *Грабович Григорій*

ГРАБОВСЬКИЙ Мирон (Myron Grabowsky), кат. свящ., н. 15.9.1941 у Феніксвіль (Phoenixville), Пен. В Колегії св. Василя в Стемфорді здобув ступінь бакалавра, а теологічні студії здобув в Кат. Ун-ті у Вашингтоні. Висвячений 1967, був сотрудником у Перт-Амбой (Perth Amboy), Н.Дж., Оліфанті (Olyphant), Пен., та адміністрував парафії в Нантіковк (Nanticoke), Пен., і Філядельфії. Г був парохом в Плимут (Plymouth), Пен., і з 1984 – в Честері (Chester), Пен. Г. консультор і декан Філядельфійської Архиепархії та чл. адміністративної ради Пенсильванської Кат. Конференції. 1991 одержав від Папи титул монсенйора.

В.М.

ГРАНАТ Александер (Alexander Granat), актор, танцюрист, декоратор; н. 14.12.1911 в с. Лазарівка Буцацького пов., Гал., п. 1983 в Лігайтоні (Leighton), Пен. 1942-44 грав у постійному театрі в Перемишлі. На еміграції в ансамблі Львів. Акторів В. Блавацького і пізніше в "Театрі у П'ятницю" оформляв сцени: "Наталка Полтавка", "Невольник", "Листопад 1918", "Багряні рожі" й "Ой, Морозе, Морозенку...". Брав участь у гром. житті Лігайтону.

ГРАНОВ Ізидор (Isadore Granoff), скрипаль, муз. педагог; н. 1901 в Україні, п. 11.11.2000 у Філядельфії. Емігрував до США дитиною, ще як підліток почав давати лекції гри на скрипці, остаточно розбудував відому Granoff School of Music у Філядельфії. Керував цією школою від 1916 до 1970; за цей час із неї вийшли пізніші зірки джазу, такі як Dizzy Gillespie, John Coltraine та ін. Г. приймав на науку як аматорів, так професіоналів, і чимало його абсолювентів виступали на амер. телевізії у її ранньому періоді 1940 та 1950-их. Свою школу Г. передав в ін. руки 1970, присвятивши їй 54 рр. життя.

Р.С., мол.

ГРАТОВИЧ Євген (Eugene Grato-vich), скрипаль і муз. педагог; н. 26.9.1941 в м. Алчевське, Луганська обл. 1950 емігрував до США з батьками і поселився в шт. Масс. Здобувши стипендію симфонічної оркестри м. Спрінгфілд, студіював у скрипку з Б. Урбаном і Р. Бронстіном в Нью-Йорку. Здобув першу премію на музичнім конкурсі м. Вурстер. Г. грав зі симфонічною оркестрою Філядельфії (1957). Студії на скрипці продовжував у Бостонському Ун-ті, де одержав диплом д-ра муз. мистецтва (1968). 1964 Г. був концерт-

майстром симфонічної оркестри Ун-ту шт. Ілл., де брав участь у концертній турі до 8 країн Півд. Америки. Виступав як соліст із симфонічною оркестрою м. Сейнт Люїс, з оркестрою "Золотого Узбережжя" в Чикаго і Джорджтавнською Оркестрою у Вашингтоні, Д.К. Одержавши стипендію Фулбрайта, Г. студіював в Європі з відомим скрипалем-педагогом Максом Росталем (від 1974). Також студіював з Яшою Гайфецом. 1976 дебютував у Карнегі Гол у Нью-Йорку. 1976 Г. став гол. струнного департаменту в Ун-ті ДеПол (DePaul) в Чикаго, опісля проф. скрипки в Ун-ті шт. Тексас. Його співпраця з укр. диригентом-піаністом В. Балесом завершилася концертом укр. сучасних композиторів в березні 2002 в Карнегі Гол. 1979 записав на грамофонічній платівці 16 сучасних етюдів для скрипки. Г. одружений з відомою піаністкою Силвією Голмон.

Я. Купчинський

ГРЕЙТ МЕДОВС (Great Meadows), м-ко в пов. Воррен (Warren), Н.Дж., 38 км на півн.-сх. від Істон (Easton), 75 км на півн.-зах. від Нью-Йорку. Нас. 1320 (2000), в тому 45 українців, у пов. Воррен 1,585 українців. Кілька укр. родин з Радехова, Гал., поселилися 1906 на цілині, викорчували незаселену долину і почали займатися городництвом. До них прислалися ін. В 1920-30-их їх було бл. 80 родин. Більшість і досі господарює на фермах. 1923 побудували укр. кат. церкву св. Миколая, діяв відділ УНС, Укр. дем. клуб. Останнім часом парафію обслуговує свящ. з Вест Істону (West Easton), Пен.

В.М.

ГРЕНДЖА-ДОНСЬКА Зірка Алісія – Данилюк (Zirka Alice Grendzha Donska Danyluk), дочка закарп. письменника Василя Гренджі-Донського, дружина М. Данилюка, ред. і письмен.; н. 7.1.1921 в Будапешті (мати угорка), аюросла і виховувалася в Ужгороді, вчилася в гімназії в Ужгороді й Хусті. Під час війни перебувала в Будапешті,

де закінчила торг. школу. З 1945 в Мюнхені, студіювала в Ун-ті УНРРА і працювала в європ. представництві ЗУАДК. 1949 переїхала до США і поселилася в Мінеаполісі, де працювала службовцем фірми General Mills. Була активна в гром. орг-ціях, школі українознавства та хорі "Дніпро" (його секр.). Підтримувала контакт з батьком В. Гренджою-Донським в Слов. Після його смерті (1974), Г.-Д. почала опрацьовувати літ. спадщину батька та присвятила цьому кільканадцять рр. Упорядкувала і видала 12 тт. його "Творів" (1981-92). Ця величезна і скрупульозно виконана праця охоплює майже повністю всю творчість найбільшого закарп. поета і письмен. Г.-Д. також написала книжку про батька-поета "Ми є лишень короткі епізоди", видану в Ужгороді 1993.

В.М.

ГРЕСЬКО Дмитро (Dmytro Gresko), кат. свящ., церк. діяч; н. 21.6.1907 в с. Миловання Товмацького пов., Гал., п. 12.9.1986 в Сент-Пітерсбургу (St. Petersburg), Фльор., похований на укр. цвинтарі св. Петра і Павла в Пармі, Ог. Закінчив Станіславівську духовну семінарію.

1933 висвячений на свящ., завідував парафією в Долині. 1936 прибув до США і душпастирював у катедральному соборі в Філядельфії, 1938-40 був парохом в Амбріджі (Ambridge), Пен., та деканом Пітсбургської Округи. 1940-76 парох церкви св. Петра і Павла в Клівленді та декан Клівлендської Округи. Відновив церкву, побудував школу та монастир і створив по 2 світ. війні нові парафії в околиці Клівленду, зокрема церкву св. Андрія, де також завідував парафією (1965-72). Під час війни утримував зв'язок зі сотнями вояків-українців в амер. армії. Був консультором Філядельфійського Екзархату, пізніше архієпархії, чл.

1. Етнографія: вітання зі хлібом і сіллю, Воррен, Міч., 1986

2. Етнографія: фестиваль у Нью-Йорку, 2002

3. Етнографія: продаж українських "сувенірів" на Фестивалі Молоді, оселя "Верховина", Н.Й.

4. Етнографія: Стилізована українська кераміка

5. Етнографія: Різьба мистця Михайла Корсуна

6. Етнографія: Писанки Софії Зелік

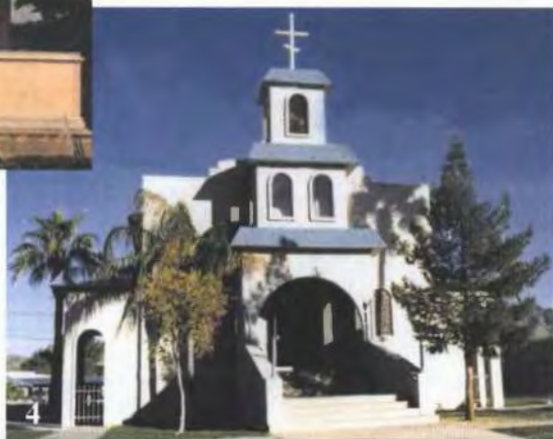
7. Етнографія: Діти декламують на Шевченківському святі в Рідній Школі, Баффало, Н.Й., 1997

8. Етнографія: Показ моди, стилізована вишивка, Чікаго 1974

9. Кулітарія: передвеликодня продаж пасок і печива, Арден Гіллс, Мінн., 2006

10. Етнографія і Кулінарія: Весільний коровай

11. Кулінарія: Великодній стіл з бабкою і "вишитим" тортом

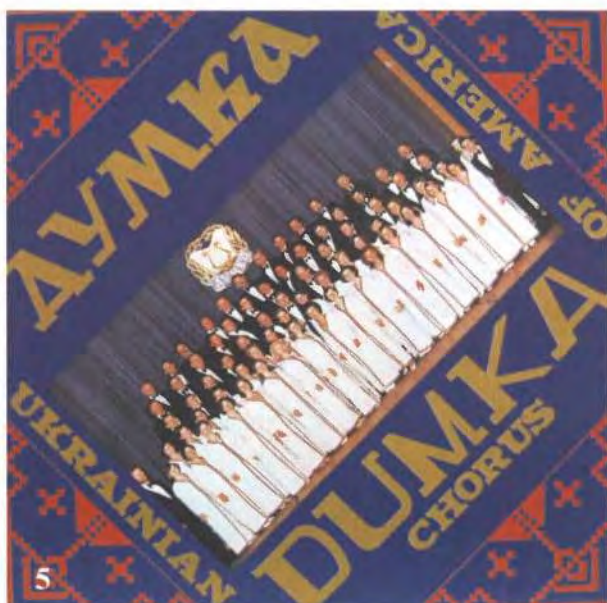
1. Укр. правос. церква-пам'ятник св. Андрія, Савт-Бавнд-Брук, Н.Дж.
2. Укр. правос. церква св. Петра і Павла, Глен Спей, Н.Й.
3. Укр. правос. церква св. Володимира, Лос-Анджелес, Калиф.

4. Візант. про-катедра св. Стефана, Фенікс, Аріз.
5. Укр. кат. церква св. Михайла, Балтимор, Мерил.
6. Укр. кат. церква св. Миколая, Боффало, Н.Й.
7. Укр. правос. катедра св. Володимира, Парма, Ог.

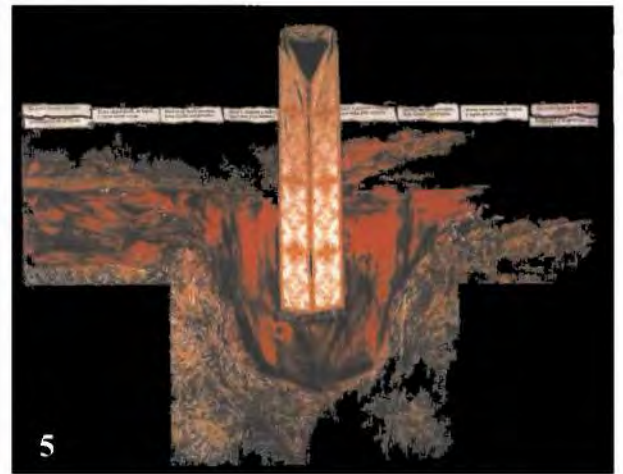
1. Укр. кат. церква св. Івана Хрестителя, Гантер, Н.Й.
2. Укр. кат. церква Успіння пресв. Богородиці,
Колчестер, Конн.
3. Укр. кат. собор св. Володимира і Ольги,
Чікаго, Ілл., мозаїка "Хрещення Руси-України".

4. Укр. кат. церква св. Константина,
Міннеаполіс, Мінн.
5. Укр. кат. церква св. Йосифа, Чікаго, Ілл.
6. Укр. кат. катедра св. Йосафата, Парма, Ог.

1. Танцювальний ансамбль "Гроловиця", Чікаго
 2. Ансамбль бандуристів "Гомін Степів", Нью Йорк
 3. Танцювальний ансамбль "Каштан", Клівленд
 4. "Вітаємо" на оселі "Верховина" виконують члени вишкільного табору танців 2002

5. Хор "Думка", Нью-Йорк, обкладинка альбому 1970-их років
 6. Ансамбль "Волошки", Філядельфія
 7. Перша футбольна дружина "Крилаті" 1981-84, Йонкерс, Н.Й.

1. Петро Андрусів. Зустріч Гетьмана Мазепи з Костем Гордієнком.

2. Рем Багавтдиш. Весілля (рельєф).

3. Олександр Архипенко. Жінки сидять (скульптура).

4. Северин Борачок. Коник.

5. Лідія Боднар-Балагутрак. Те, що закриває і відкриває (мішана техніка).

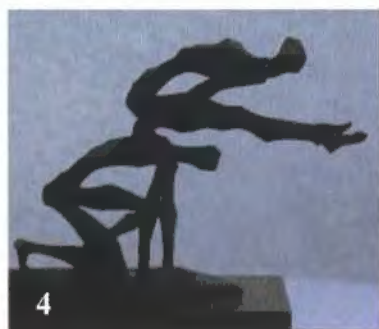
6. Володимир Баяс. Сон.

7. Микола Бервінчак. Вуглекопи.

1. Богдан Божемський. Пелікан.
2. Микола Брицький. "Воскресний Христос" у римо-кат. церкві св. Патрика, Урбана, Ілл.
3. Франко Височанський. Шахтарі.
4. Микола Бутович. Чугайстер.

5. Давид Бурлюк. Ілюстрація.
6. Ярослава Геруляк. Двійнята.
7. Олекса Булавицький. Україна.
8. Михайло Дмитренко. Мелодія.

1. Святослав Гординський. Гуцільські музики.
 2. Зенон Голубець. Марія й Ісус (різьба).
 3. Джек Делано. Залізнична станція Юнйон
 (Union Station, фотографія) Чикаго, 1943
 4. Міртала Бентов. Жабки (скульптура).
 5. Михайло Дзиндра. Скульптура в саду.

6. Яків Гніздовський. Кошик яєць.
 7. Христина Дохват. Мозаїка Діви Марії Оранти
 у візант.-рутенські каплиці в Базилиці нац.
 каплиці Непорочного Зачаття, Вашингтон, Д.К.
 8. Любослав Гуцалюк. Вулиця.

1. Катерина Кричевська-Росандич. Андріївський Узвіз.
 2. Петро Капшученко. пам'ятник
 Митр.Липківському, Савт Бавнд Брук, Н.Дж.
 3. Христина Зелінська. Краєвид.
 4. Ярослава Кучма. Кольори (тканина).

5. Анатолій Коломиєць. Два голуби.
 6. Олександра Дяченко Кочман. Три Грації
 (кам'яна маса)
 7. Едвард Козак. Танок.
 8. Андрій Коваленко. На весіллі.

шкільної ради та церк. трибуналу. Відзначений крилошанством, згодом іменований папським шамбеляном (1953) і мітрамом (1974).

В.М.

ГРИНВАЛЬДТ Борис (Borys Grinwaldt), учасник визвольних змагань, старшина Армії УНР, актор і режисер, поет; н. 20.6.1895, походив по батькові зі шведських залишенців в Україні після Полтавської битви, п. у квітні 1972 в Лос Анджелес. Студіював медицину в Київ. Ун-ті, під час війни вступив до кавалерійської школи, був на фронті. З 1917 в укр. армії, 1918 закінчив Муз.-Драм. Ін-т ім. Лисенка і виступав у театрі. Згодом знов був на фронті в Армії УНР, 1920 інтернований у Польщі, в таборі Каліш-Щипюрно. Тут займався осв. працею та працював як режисер у театрі "Запорозжі", з яким об'їздив Холмщину, Волинь та Полісся; репертуар складався з укр. і перекладених п'єс. З 1945 працював у таборх ДП в театрі ім. Котляревського в Ашафенбургу, Нім., та в Т-ві Укр. Сцени в Інгольштадті. З 1950 у США, спочатку в Філадельфії, згодом у Міннеаполісі. Скрізь режисерував п'єси в орг-ціях молоді та в аматорських гуртках. Під час 2 світ. війни видав у Варшаві поему "Другові", а в 1964 в Канаді зб. "Поезії". Дружина Г. Мілена (1906-73) також акторка.

В.М.

ГРОД Іван (Ivan Grod), маляр-самоук, реаліст; н. 1945 в с. Блюнденц (Blundenz) б. Інсбруку, Австр. Переїхав дитиною до США і поселився в Чикаго. Після військ. служби працював у комерційній мист. фірмі Sherlow Associates. Крім того, займався малярством. Г. створив олійні картини: красвиди, квіти, кольоритні типи і тварини. Виставляв у Чикаго та по ін. м. США.

ГУДЗОВСЬКИЙ Анатолій (Anatolij Gudzovskij), інж.-лісовик, журналіст, гром. діяч; н. 22.1.1900 на Поділлі, п. 7.5.1984 в Нью-Йорку.

Вчився в духовному училищі та духовній семінарії в Кам'янці-Подільському, 1926 закінчив лісо-техн. ін-т в Києві. Працював за фахом у Києві. На еміграції з 1943, спочатку в Нім., а з 1949 у США. В Нью-Йорку брав активну участь в орг-ціях, що підтримували УНРаду – УРДП, Дем. Об'єднання бувших Репресованих Українців Совстами, Т-во прихильників УНРади. 1967 обраний до ЦК УРДП, і був його чл. до 1979, потім чл. партійного суду. Був також гол. красвої управи УРДП в США. Обирався гол. ДОБРУС (1960-84). Співзасновник вид-ва "Прометей", дописував на гром. теми до укр. преси.

В.М.

ГУДЗЯК Борис (Borys Gudziak), кат. свящ., історик Церкви, церк. і осв. діяч; н. 24.11.1960 в Сіракузах (Syracuse), Н.Й. Сер. освіту здобув в Академії Христ. Братів, бакалярат з філософії та біології в Сіракузькому Ун-ті (1980). Того самого року вступив до Колегії св. Софії в Римі й навчався в Папському Урбанському Ун-ті, де 1983

здобув бакалярат з богослов'я. В Колегії св. Софії перебував під впливом і спеціальною опікою Патріярха Йосифа Сліпого. 1983-92 був д-рантом гуманітарного фак. Гарвардського Ун-ту в США, де захистив д-рську дисертацію про генезу Берестейської Унії. 1988 стажувався в Києві, 1989 працював у архівах Польщі. 1990 був співгол. орг. комітету з'їзду "Укр. молодь Христові". 1992 переїхав до Львова та включився в орг-цію церк. життя й освіти відновленої Гр.-Кат. Церкви. Став дир. Ін-ту історії Церкви та гол. комісії відновлення Львів. Богословської Академії. 1994-95 проходив ліценціятські студії в Папському Орієнтальному Ін-ті в Римі, у якому досліджував

життя підпільної Укр. Гр.-Кат. Церкви у світлі пасхального Таїнства. З вересня 1995 віцекантор Львів. Богословської Академії, з вересня 2000 її ректор. В Ін-ті Історії Церкви розробив програму усної історії підпільної Церкви, ред. збірників ін-ту та співред. журналу "Ковчег". Висвячений 1998 у Львові. Автор праці *Crisis and Reform. The Kyivan Metropolitanate, the Patriarchate of Constantinople, and the Genesis of the Union of Brest* (вид. Гарвардського Ін-ту, 1998). Ця праця з'явилася 2000 у Львові укр. мовою. З нагоди відвідин Папою Іваном Павлом II Львова Г. відіграв важливу роль, одержав благословення Папи для УКУ. Д-р "honoris causa" Львів. Держ. Муз. Академії (2003). Нагороджений през. В. Ющенком орденом "За заслуги третього ступеня" і пласт. орденом Вічного Вогню в золоті (2005). Д.чл. НТШ.

В.М.

ГУДЗЯК Олександр (Alexander Gudziak), батько Бориса Г., лікар-дентист, гром. діяч, меценат; н. 19.1.1926 в м-ку Поморяни Зборівського пов., Гал., п. 22.4.2006. 1944 закінчив укр. гімназію в Бережанах, а 1950 – стоматологічні студії в Мюнхені. Емігрував до США, де 1954 нострифікував диплом. 1955-57 служив в амер. армії дентистом в ранзі капітана. 1957 розпочав дентистичну практику в Сіракузах (Syracuse), Н.Й. Активний в УЛТПА в Сіракузах, кількаразовий гол. його відділу, гол. відділу УККА та Т-ва Допомоги Україні. Разом з дружиною Ярославою, з дому Шипуль, – меценати Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, Укр. Музею в Нью-Йорку та Львівської Богословської Академії.

В.М.

ГУЗЕЛЯК Михайло (Mykhailo Guzeliak [Michael Gazella]), інж.-хемік, біржовий працівник, спортсвець-чемпіон бейсболу, псевд. "Газук" (Gazook); н. 13.10.1895 в Оліфанті (Olyphant), Пен., в родині емігрантів з Вислоку Вел.

Сянницького пов., Гал., п. 11.9.1978 в м. Одесса (Odessa), Текс. (загинув в автомобільній катастрофі). Уже в сер. школі в Оліфанті займався спортом (баскетбол, бейсбол і амер. футбол), вибором спортову стипендію. Під час 1 світ. війни служив у Франції. Закінчив коледж в Істоні (Easton), Пен., грав у футбольній дружині коледжу та здобув кілька загально-амер. відзначень. Нагороджений званням слави Атлетичного Палацу від коледжу Лафаетт (Lafayette). З 1923 грав бейсбол у Нью-Йоркському клубі "Янкіс" (Yankees), а також в тому самому клубі в сезонах 1926, 1927 і 1928. З 1927 в Інтернац. Лізі в Ньюарку, Н.Дж., а з 1930 в Тихоокеанській Лізі в Лос Анджелес. Під час 2 світ. війни працював в авіобудівельній компанії Локгід (Lockheed Aircraft). Після професійної гри став тренером дитячої ліги (Little League). З 1971 жив у Тексасі.

р.м.

ГУЛОВИЧ Степан (Stephen Gulovich), гр.-кат. свящ. із Закарпаття, історик Церкви, церк. діяч; н. 1910 на Пряшівщині, п. 1957 в Гомстеді (Homestead), Пен. Студіював у Римі (д-р теології). Служив у різних закарп. парафіях та в управлінні Пітсбургського Екзархату, канцлер єпископа і ген. вікарій в Мунгал (Munhall), Пен. Автор ст. англ. мовою про католиків сх. обряду в США та ставлення до них амер. римо-кат. духовенства, про руський (Rusin) екзархат в США та книжку *Windows Westward: Rome – Russia – Reunion* (1947).

В.М.

ГУРАЛЬ Василь (Vasyl Gural), концертний гітарист; н. 1921 в Україні, п. 30.4.1976 в Люївілл (Louisville), Кентакі. Учень видатного еспанського майстра класичної гітари А. Сеговії. Около 1950 переїхав до США, де почав концертувати в м. Люївілл, та став гол. орг-ції гітаристів. Заходами скрипаля Р. Придаткевича, студентська муз. орг-ція Фай-Му-Альфа Стейтвого Ун-ту в Морей, Кентакі, представила Г. в окремому концерті. Два рр. після приїзду до Кентакі, Г. оснував власну муз. школу, а його учні, заснували Гуралеве Т-во Приятелів Гри на Гітарі, яке запрошувало на виступи міжнар. артистів й ансамблі. Викладав гру на гітарі на муз. фак. Ун-тів у Синсиннаті (Cincinnati), Ог. та Люївілл.

Р.С., мол.

ГУРЯНСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Guriansky), гром. діяч-піонер; н. 30.7.1897 в с. Липиця Долішня Рогатинського пов., Гал., п. 9.2.1974 в Рочестері. До США прибув 1914, на заробітковій праці, скоро включився в укр. гром. життя як чл. управи т-ва "Вільні козаки" в Рочестері, був делегатом кількох з'їздів УНС. Був також діяльним в УРС, зокрема у відділі ім. Драгоманова. Від 1923 чл. "Оборони України", в якій виступав проти советофільських тенденцій. Дописував до "Свободи" і "Нар. Волі". Допомігав різним акціям в рідному краї, заснував допоміговий "Комітет с. Липиці Долішньої".

В.М.

Д

Д'АВІНЬЙОН Таня (Tanya D'Avignon), з роду Михайлишин, фото-журналіст; н. 2.4.1942 у Львові. Після війни перебувала в Зах. Нім., а від 1949 в Балтиморі, Мерил., з 1969 в Бостоні, Масс. Сер. освіту здобула в США, вищі студії – в Ін-ті Мистецтв у Мерилендському Ун-ті (1964). Займається мист. фотографією. Багато знімок Д'А. надруковано в різних вид. США й України. 1986 відбула поїздку по Україні з групою редакторів і фотографів для журн. "National Geographic". Вислідом її поїздок по Україні є тисячі мист. фотографій. В Україні, Польщі та США відбулися кілька фотовиставок її знімок на тему "Ми українці", "Калейдоскоп України" й ін. 1998 в Кисві вийшов фотоальбом Д'А. "Просто Україна". 2002-03 одержала стипендію Фулбрайта з фото-журналістики для виконання знімок "Україна в часі перемін".

В.М.

ДАВИДЕНКО Алла див. *Коссовська-Давиденко Алла*

ДАВИДЕНКО Вячеслав (Viacheslav Davydenko), інж.-агроном, журналіст, педагог, гром. діяч; н. 27.7.1905 в м-ку Мерефа на Харківщині, п. 27.4.1978 в Нью-Йорку. Закінчив 1926 лісовий фак. Сіль.-Госп. Ін-ту в Ново-Александрівці (Харківщина) та ІНО (літ. фак.) в Харкові (1927). В рр. українізації культ. діяч, мовний ред. журн. "Література і мистецтво" та УРЕ, газ. "Вісті" в Кисві, перекладач вибраних творів з рос. на укр. для вид-ва "Книгоспілка". За ним. окупації України дир. сіль.-госп. школи в Сахнівщині Харківської обл. На еміграції в Нім. (1946-49), ред. вид-ва "Заграда" в Гайденаві, а в США працював у редакції "Свободи" (1953-72), газ. "Нац. трибуна",

журн. "Визвольний шлях", Вісник ООЧСУ, ред. сумівського журн. "Крила". Вчителював е школі СУМА в Нью-Йорку, був чл. управи ООЧСУ і АДУК. Переклав сучасною літ. мовою "Історію Русів" (1957). Посмертно появились книжка його ст. "На різні теми" (1985).

М.С.

ДАЙМОНД Вік (псевд.) див. *Леткович Віктор*

ДАНЕЙКО Кен (Ken Daneuko), гокеїст укр. походження; н. 17.4.1964 у Віндзорі, Онтаріо (Кан.). Розпочав спорт. кар'єру в кан. та амер. клубах (Yorktown Terriers, Great Falls Americans, Spokane Flyers, and Seattle Breakers), згодом в "New Jersey Devils" і "Maine Mariners" в Амер. Гокейній Лізі. Цілу проф. кар'єру (1983-2003) грав з "New Jersey Devils" в Нац. Гокейній Лізі (National Hockey League). Д. в Нью Джерзі виграв Stanley Cup 3 рази (1996, 2000 і 2003). З 2003 перейшов на пенсію.

ДАНИЛЕВИЧ Роман (Roman Danylevych), журналіст, гром. і мирянський діяч; н. 15.9.1903 в с. Печення Перемишлянського пов., Гал., п. 24.3.1985 забитий (разом з родиною) в Торонто, де і похований. Здобув богословську освіту у Львові, працював у кат. орг-ціях та пресі. Співорганізатор свята "Укр. Молодь Христові" (1933), орг-ції молоді "Орли", співред. журн. "Молоді робітники", "Укр. юнацтво", "Лицарство Пресв. Богородиці". Під час 2 світ. війни, як зв'язковий УЦК опікувався укр. полоненими. Після війни – в Мюнхені, ред. газ. "Христ. Голос" (1949-54) та "Поступ" у Вінніпегу, Кан. (1959-60). З 1951 гол. академічної "Обнови", брав

участь у різних міжнар. кат. з'їздах. 1954 переїхав до США, жив у Клівленді, а також якийсь час працював бібліотекарем в Ун-ті Індіяни в Блумінгтоні. Активний у мирянському русі за патріархат УКЦ, гол. ради мирян Укр. Патріархального Т-ва та керівний чл. Союзу Укр. Кат. Братств і Сестрицтв Америки.

В.М.

ДАНИЛЕНКО Наталія (Natalia Danulenko), з роду Москалів, хемік, гром. діячка, меценат; н. 1.6.1925 в с. Бостинь на Поліссі. Студювала в Ун-ті Ерланген (Erlangen), Нім. і в Темпл Ун-ті в Філадельфії. Споч. емігрувала до Кан. 1950, з 1952 у США. Працювала в галузі фармацевтичної хемії в компаніях "Robbins" і "American Home". Активна в жін. орг-ціях: гол. відділу СУА в Філадельфії, заст. гол. СУА, 1972-92 чл. управи СФУЖО, від 1992 заст. гол. Її заходами та чоловіка Івана Д. вийшли в Україні праці "Холмщина і Підляшшя" (1997), "Укр. жін. рух і процеси державотворення" (2000) та ін. 1997 спонзорувала конкурс на портрет Гальшки Гулевичівної, засновниці Кисво-Могилянської Академії та довела до відкриття Інформаційного Центру Жін. Орг-ції України та Діаспори в тій же Академії (1999).

В.М.

ДАНИЛЕНКО-ДАНИЛЕВСЬКИЙ Костянтин (Constantine Danulenko), агроном, правос. свящ.-митрофорний протоєрей, гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 1890 на Слобожанщині, п. 29.4.1967 в Аллентавні (Allentown), Пен., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Агроном. Ін-т у Харкові, репресований в УРСР у зв'язку зі

справою СВУ, 1930 висланий на Соловки. На еміграції в Нім. з 1944 в Ашафенбургу, діяч Союзу Земель Соборної України – Селянської Партії, з 1950 у США. Рукоположений на свящ. в 1950-их Довголітній парох Церкви св. Миколая в Аллентавні.

В.М.

ДАНИЛИШИН Василь (Vasyl Danylyshyn), педагог, гром. діяч; н. 1891 в Гал., п. 11.11.1960 в Чикаго. Організатор й інспектор укр. шкіл у Нім. та США, діяч Учительської Громади, дир. найбільшої у США школи українознавства (до 1000 учнів) в Чикаго.

ДАНИЛОВИЧ Мирон (Myron Danylovych), гр.-кат. свящ., сусп. діяч; н. 10.5.1878 в Гал., п. 21.6.1952 в Маямі (Miami), Фльор. Закінчив семінарію у Львові, висвячений 1903, прибув до США 1907. Душпастирював у багатьох парафіях Пен., найдовше в Мінеаполісі, Янгставні (Youngstown), Ог., в Ньюарку, Н.Дж. та в Маямі. Активний в Об'єднанні Укр. Католиків "Провидіння" (гол. контрольної комісії).

ДАНИЛЬЧЕНКО Микола (Nicholas Danylchenko), агроном, підприємець, меценат; н. 1886 на Полтавщині, п. 1957 в Покіпсі (Poughkeepsie), Н.Й. Студіював агрономію і фінанси. Перед революцією 1917 працював на проєктах наводнення у Туркестані, за УНР – у мін-ві фінансів. 1924 емігрував до Кан., згодом до США. Тут провадив кілька малих підприємств (плекання квітів, тропічних птахів), брав участь в укр. житті; був касиром Об'єднання Укр. Орг-цій Америки. Автор ст. "Орг-ція наших госп. сил в Америці" ("Пропамятна книга УНС", 1936). В 1950-их закупив велику посілість-ліс в Елленвілі, Н.Й. б. оселі "Союзівка", яку дружина Наталія Д. (+1967) з волі чоловіка записала в дар НТШ в Америці. На кошти цього фонду виходили різні вид. НТШ.

В.М.

ДАНИЛЬЧУК Ярослав (Yaroslav {Russell Danylchuk}), кат. свящ., церк. діяч; н. 9.12.1922 у Вілкес-Баррі (Wilkes-Barre), Пен., п. 2.6.1984 в Карнегі (Carnegie), Пен. Студіював у Колегії св. Василя в Стемфорді та в Кат. Ун-ті у Вашингтоні, висвячений 1947. Душпастирював е Джерзі Ситі, в катедрі у Філадельфії та в церкві. Св. Трійці в Карнегі (1951-84). Був деканом Пітсбургського деканату, архієпархіяльним духовником Т-ва Св. Імени та Укр. Кат. Ліги Молоді, консультором та ген. вікарієм Епархії св. Йосафата в Пармі.

В.М.

ДАНИЛЮК Аполінарій (Apolinarii Danyliuk {Apolinaryj Danyluk}), агроном, працівник амер. дипломатичної служби; н. 16.8.1922 в Нью-Йорку, п. 10.1.1976 в Гаятсвіль (Hyattsville), Мерил., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіти здобув у Тернополі. Після того, як Гал. зайняли совсти 1939, переїхав 1940 до США, закінчив географію в Сиракюзькому Ун-ті (1952) і мгр агрономії в Орегонському Ун-ті (1954). Працював у департаменті сіль. госп-ва у Вашингтоні, а згодом у посольствах США, як аташе у справах сіль.-госп-ва в Римі (1967-71) та Москві (1971-74).

В.М.

ДАНИЛЮК Михайло (Mykhailo {Michael Danyliuk}), лікар-хірург, журналіст, гром. діяч; н. 1.10.1919 в Крем'янці на Волині, п. 2.3.1981 в Мінеаполісі, де і похований. Сер. освіти здобув в укр. гімназії ім. Л. Українки в Крем'янці. 1940-41 служив у сов. армії в ранзі лейтенанта. Під час нім.-сов. війни брав участь у підпільному русі (ОУН А. Мельника); організував повстанські загони на Крем'яничині (псевд. – Отаман Блакитний). З наближенням Червоної Армії подався на Зах. В Мюнхені студіював медицину, яку закінчив 1950, й емігрував до США. Активний у студентському житті в Мюнхені; заст. гол. ЦЕСУС та діяч "Зарева". В Мінеаполісі

закінчив спеціалізацію з хірургії, служив лікарем в амер. мед. корпусі ракетних сил. З 1971 працював також викладачем на мед. фак. Мінесотського Ун-ту. Активний у різних гром. орг-ціях: в УНС (гол. радний 1970-74 і гол. контролер), гол. відділу УККА в Мінеаполісі, чл. Ради Митрополії УПЦ в США. Дописував на мед. теми до "Свободи" та був мед.-наук. коментатором "Голосу Америки". Автор "Повстанського записника" (1968), "Лікарського довідника" (1970) та "Короткого англо-укр. мед. словника" (1970). Чл.-кор. УВАН.

В.М.

ДАНИЛЮК Роман (Roman Danyliuk {Danyluk}), фінансист, гром. діяч; н. 6.7.1925 в с. Увин Радехівського пов., Гал., п. 26.9.1993 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназію закінчив 1943 у Сокалі та зголосився до Дивізії "Галичина"; був у таборі полонених у Ріміні, Італ., переїхав до Нім., де студіював в Укр. Високій Екон. Школі в Мюнхені. 1949 емігрував до США, закінчив торг.-фін. відділ Нью-Йоркського Ун-ту (1961). Працював у "Mutual Insurance Co." та фін. менеджерем у Дослідному Ін-ті Америки. Гром. активний у Братстві Вояків Укр. Дивізії – скарбник гол. управи, заст. гол. (1979-93), гол. ювілейного комітету 50-ліття Дивізії, заст. гол. братства "Броди-Лев"; діяч в УБС та УАКР (скарбник), гол. ради директорів Укр. Нар. Дому в Нью-Йорку. В 1990-их брав участь у різних допомогівих акціях в Україні, куди часто виїздив. Зокрема організував допомогу Спілці Письменників України та Об'єднанню Українців Москви. Відзначений "Золотим хрестом за особливі заслуги" Братства кол. Вояків Укр. Дивізії.

Є. Івашків

ДАНИЩУК Григорій (Gregory Danys), дентист, гром. діяч, меценат; н. 28.9.1878 в с. Сопів Коломийського пов., Гал., п. 17.2.1932 в Сан Франсиско. Після навчання в гімназії служив в австр.

армії в ранзі надпоручника. 1903 емігрував до США, поселився в Каліф., закінчив стоматологічні студії 1916. Один з перших гром. діячів в цій частині Америки. Дружина Текля, з роду Куць, (1887-1987) була знайомою А. *Гончаренка, опікувалась ним. Д. був довголітнім гол. т-ва "Просвіта" в Сан Франсиско і за його посередництвом місц. амер. преса містила матеріали про Україну. В пам'ять Д. його дружина Текля записала третину свого спадку на фонд ЕУ (5,500 дол.).

В.М.

ДАНКІВСЬКИЙ Іван (Ivan Dankivsky), комбатантський, союзний та гром. діяч; н. 2.1.1900 в с. Биків Самбірського пов., Гал., п. 29.1.1987 у Філядельфії. Вчився в сер. школі в Самборі, юнаком зголосився до УСС, потім до УГА, попав у сов. полон. 1926 повернувся до рідного села, активний у гром. орг-ціях, в УВО, ОУН, за що зазнав переслідування в Березі Картузькій. Працював в молочарській кооперації. 1944 виїхав на еміграцію до Австр. і Нім. 1948 прибув до США, активний в УНС, комбатантських і спорт. орг-ціях, УККА і УАКР, керівник сусп. опіки Об'єднання бувших Вояків Українців Америки.

В.М.

ДАНКО Йосип (Joseph Danko), бібліограф, правник, наук. і культ. гром. діяч; н. 12.8.1922 в с. Тростник на Закарпатті. Сер. освіту здобував у гімназіях Берегова і Хусту, а закінчив 1945 в честь гімназії в Празі. 1942 засуджений угор. воєнним трибуналом за участь в укр. націоналістичній орг-ції. Як угор. вояк 1944 був на протисов. фронті в Трансильванії; 1945 закінчив офіцерську школу в Попрадї (Слов.) в чехо-слов. армії. 1945-46 студіював у Карловому Ун-ті в Празі й там арештований за підпільну діяльність в ОУН. Здобув ступінь д-ра права в УВУ в Мюнхені (1950) і працював адміністратором в ІРО. До США емігрував 1954 і в Нью-Йорку здобув

ступінь мгра бібліотекознавства в Колумбійському Ун-ті (1957), де і працював до 1962. Тоді перейшов до Сїльського Ун-ту в Нью Гейвені, Конн., де став гол. славістичного відділу, а згодом також заст. гол. каталогового відділу тієї бібліотеки. Вийшов на пенсію 1989. Д. є чл.-кор. УВАН, а з 1980 – заст. гол., дчл. НТШ, в 1993-95 був гол. управи Укр. Музею в Нью-Йорку. Ст. на культ. і гром. теми друкував у журн. "Сучасність" (Нью-Йорк), "Пам'ятки України" (Київ) та в газ. "Свобода", "Укр. Вісті", "Нар. Воля" та ін. Д. співзасновник і заст. гол. Комісії Зв'язку й Інформації закарп. українців у діаспорі (КоЗІ). Опрацював і надрукував англ. мовою зб. документів про плебісцит закарпатців 1919 у США про прилучення Закарпаття до Чехослов. (1968), та низку бібліографічних праць, зокрема разом з М. Лабунькою "Річник укр. бібліографії 1957" (Нью-Йорк: УВАН, 1960), з Іваном Лисяком-Рудницьким розділ "Ukrainica" в зб. *Russia and the Soviet Union: A Bibliographical Guide* (1965); опублікував ряд ст.-досліджень на теми Закарпаття, зокрема історії закарп. правос. руху в 20 ст.

В. Ленцик

ДАНОВИЧ Альфонса (Alphonsa Danovich), монахиня-василіянка; н. 24.10.1932 в Джонставні (Johnstown), Пен. Рік після закінчення сер. освіти в Академії св. Макрини в Юніонтанні (Uniontown), Пен., вступила до монастиря св. Марії візант. обряду в Джонставн. Бакалярат з педагогіки одержала в Ун-ті Дукейн (Duquesne) і після того учителювала 17 літ у парафіяльних школах. З 1971 працювала в Генеральному Домі в Римі, а також у Ватикані. За ту працю була відзначена медалею "Pro Ecclesia et Pontifice" Папою Іваном Павлом ІІ. В 2001 обрана на 6-річний термін гол. настоятелькою ЧСВВ.

Д.М.

ДАНСЬКИЙ О. (псевд.) див. *Чайковський Данило*

ДАНУСЯР Теодор (Theodore Danusiar), гр.-кат. свящ., церк. діяч; н. 28.6.1929 в Коговзі (Cohoes), Н.Й., п. 12.8.1995 в Нантікковк (Naticoke), Пен., похований у Коговзі. Закінчив Колегію св. Василя в Стемфорді, а богословські студії в Кат. Ун-ті у Вашингтоні (ліценціят 1954), мгр музики (1969). Висвячений 1954, душпастирював у багатьох парафіях, найдовше в Катедрі Непорочного Зачаття в Філядельфії, в Мідлепорті (Middleport), Шенандоа (Shenandoah), Аллентавні (Allentown), Пен., Джерзі Ситі. Викладав музику в Кат. Ун-ті Америки (1965-66), в сер. школі кардинала Бреннена (1967-69), вів власну школу муз. (1970-74), диригував оркестрами та хорами. Був заст. декана Вашингтону та особистим капеляном през. США Дж. Ф. Кеннеді. Д. був настоятелем дружин вівтарних хлопців та дир. священничих покликань Філядельфійської Архiepархії.

О. Кравченко

ДАРАГАН Андрій (Andrij Darahan), скульптор-монументаліст; н. 1.10.1902 в м-ку Валки на Харківщині, п. 24.5.1987 в Нью-Йорку. Сер. освіту здобув у Пед. Технікумі ім. Г. Сковороди, а вищу – у Харківському Художньому Ін-ті на фак. скульптури (1926-32). Виконав разом з Костем Бульдїном та Яковом Ражбою барельєфи і фризи в Робітничому Клубі в Луганському та в оперному театрі Дніпропетровська, а також різьби на всесоюзній сіль.-госп. виставці в Москві (1939) та низку бюстів. На еміграції жив у Нім. та США. Д. автор пам'ятника Т. Шевченкові у Вінніпегу (1961) та дереворізьб у церкві-пам'ятнику в Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж. Чл. Об'єднання Мистців Українців в Америці.

В.М.

"ДАРКА І СЛАВКО" (Darka [Konopada-Halatyn] і Slavko [Jerry Halatyn]), вокально-інструментальний ансамбль, який виробив своєрідний новаторський стиль укр. муз. естради Півн. Америки. Почали виступати 1986 у США.

Перші компакт-диски вибраних виконань (1987, 1989) стали популярними. Ансамбль виступав на першому муз. фестивалю "Червона рута" в Чернівцях, де виграв звання "найкращої міжнар. оркестри", а також на другому фестивалі "Червоної рuti", як теж на Великодніх святкуваннях (1994). В перших рр. діяльності "Д. і С." використовували музику композиторів Коса-Анатольського, Веселовського, Івасюка, Шамо, Луценка, Кузишина. Побіч них Д. і С. творили оригінальні композиції, у співпраці з кан. автором текстів Романом Британом (із радіо Едмонтон) та із авторами з України. В середніх 1990-их ансамбль складався з 14 музикантів та хору. Ансамбль передає різні муз. стилі й смаки (джаз, рок, "поп", "блюз", нар., чи амер. "кантрі"). Вийшов третій диск п.з. "Believe". Славко також видав окремий особистий диск із джазової музики "The Weight of Words".

Р. Саавицький, мол.

ДАРМОПРАЙ Михайло (Michael Darmopray), публічний нотар, підприємець, гром. і комбатантський діяч; н. 1896 в м-ку Грималів Скалатського пов., Гал., п. 5.9.1976 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. 12-літнім юнаком приїхав до США, вступив добровольцем до амер. збройних сил. Випускник військ. академії в шт. Джорджя, брав участь у 1 світ. війні, дослужившись ранги майора в резерві. Власник і керівник бюро нерухомості. Організатор кількох ветеранських орг-цій, зокрема Укр.-Амер. Ветеранської Орг-ції (1948), якої став почесним гол. Був засновником та доволітнім гол. Укр. Горожанського Клубу в Філядельфії. 1938 Д. очолив Укр. Політ. Орг-цію

стейту Пен., яку визнала амер. республіканська партія, згодом Т-во Укр.-Амер. Горожан у Філядельфії, яке цілком підтримувало амер. зусилля у 2 світ. війні (1941). Д. сприяв влаштуванню новопрібулих імігрантів у 1940-их.

В.М.

ДАРМОХВАЛ Володимир (Włodzimierz Darmochwał), підприємець, кооператор, гром. і пласт. діяч; н. 23.7.1903 в м. Болехів Долиського пов., Гал., п. 16.1.1974 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. З гімназії у Стрию вступив 15-річним юнаком до УГА, чл. пласт. сотні, згодом УВО а Стрию, засновник і отаман старшо-пластунського куреня "Червона Калина", активний у кооп. русі Стрийщини. 1939-44 гром. і кооп. діяч на Підляшші, з 1944 в Дивізії "Галичина". На еміграції в Байройті, Нім., заст. гол. укр. табору ДП, згодом в Нью-Йорку. Тут увійшов до складу Гол. Пласт. Ради та очолив Гол. Пласт. Булаву, був також дир. Пласт. фундації та кер. кооперативи "Молоде Життя". Провадив популярне власне підприємство-кафе в укр. дільниці Нью-Йорку "Веселка". Пластун-сеньйор керівництва, відзначений пласт. Орденом св. Юрія в золоті.

В.М.

ДАХНІВСЬКА Франка (Franka Dakhniwska {Frances Dachniwska}), з роду Татарська, дружина Дмитра Д., учителька, харитативний діяч, меценатка; н. 12.11.1899 в Дрогобичі, Гал., п. 22.12.2000 в Чикаго, похована на цвинтарі св. Миколая. Закінчила учительську семінарію у Львові в 1920. Учителювала в Дрогобичі 1920-24, студіювала в Укр. Тасмному Ун-ті, а згодом в Держ. Ун-ті Яна Казимира у

Львові на відділі гуманістики. Позбавлена учительської праці поль. владою, працювала бібліотекаркою "Просвіти", в 1939-44 вчителькою в Самборі. 1944 емігрувала до Нім., вчителювала в таборі переселенців у Васрні б. Мюнхену. З приїздом до Чикаго 1950 Д. займалася пед. діяльністю в школах українознавства, в 1970-76 дир. цих шкіл на півдні Чикаго. Працювала понад 30 рр. в сусп. опіці міської управи Чикаго. Жертвувала на укр. цілі: на Укр. Наук. Ін-т Гарвардського Ун-ту (55 тис. дол.), на ЕУ, Фундацію УВУ тощо.

Д.М.

ДАХНІВСЬКИЙ Дмитро (Dmytro Dakhniwsky {Dachniwsky}), педагог, військ. і гром. діяч; н. 18.10.1894 а с. Торки Перемиського пов., Гал., п. 28.8.1960 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Брав участь у визвольних змаганнях як четар УГА. Студіював в Укр. Тасмному Ун-ті, пізніше Львів. Держ. Ун-ті (слов. філологію). Учителював укр. гімназії в Дрогобичі з 1931, згодом в сер. школі в Самборі, де був дир. 1939-41; 1941-44 шкільний інспектор Дрогобицького пов. З 1944 на еміграції в Нім., педагог в таборі ДП у Васрні. 1949 прибув до США, 1950 до Чикаго. Продовжував пед. діяльність у школах українознавства. Активний у ветеранських та спорт. орг-ціях.

В.М.

ДАХНІВСЬКИЙ Ярополк (Yaropolk Dakhniwsky {Yaro Dachniwsky}), внук Дмитра і Франки Д., футболіст, гандболіст; н. 15.1.1963 в Чикаго. Після закінчення Lane Technical High School вчився в Ун-ті Ілліной у Чикаго. Грав змалку в укр. футбольних дружинах "Леви" і "Крила". Приняли Д. до команди проф. клубу "Sting" в Чикаго. 1984 підписав контракт з проф. клубом "Storm" в Мемфис (Memphis), Теннессі, де грав воротарем у Проф. Лізі Копаного М'яча (під дахом), потім граа з "Magic" в Атланті. Грав у 1984 в Торонто на "Вільній Олімпіаді", як також

репрезентував укр. діаспору в змаганнях в Україні (1990). 1995 переключився на гендбол, і з клубом "Storm" брав участь в амер. репрезентації за чемпіонат світу 1995. До олімпійської команди гендболу увійшов Д. 1996, де разом з Риком Олексиком представляв Америку в Атланті. Працював в адміністрації клубу копаного м'яча "Chicago Fire".

В.М.

ДАЦКО Роман (Roman Datsko), бібліотекар, архівар, музейник; н. 3.12.1909 в Гал., п. 25.4.1998 в Детройті. Сер.

освіту здобув в Академічній Гімназії у Львові, вивчав архіварство і музейництво в "Ossolineum" у Львові. На еміграції від 1944, переїхав до США. Закінчив мист. школу у Вашингтоні, Д.К. Д. замешкав у Детройті, працював у фірмі "Крайслер" (Chrysler) та провадив мист. студію в Детройті. Заснував укр. бібліотеку і музей (*Укр. Амер. Архів, Музей і Бібліотека в Детройті), якого був гол. і куратором. Після смерті дружини Іванни заснував фундацію її імені для допомоги укр. музейникам. Активний у т-ві "Рідна школа", кредитівці "Самопоміч" та ін. гром. орг-ціях.

В.М.

ДАЦЬКО Кирило (Kyrylo Datsko), фізик, гром.-політ. діяч; н. 7.6.1905 у с. Кирилівка на Київщині, п. 30.12.1963 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1935 закінчив фіз.-мат. фак. Київ. Пед. Ін-ту, пізніше пройшов аспірантуру, викладав фізику у вищих школах Києва; 1940 дістав звання проф. Під час війни в червоній армії у званні майора потрапив у нім. полон. По 2 світ. війні перебував у Зах. Нім., був комендантом табору ДП

у Новому Ульмі, брав активну участь у гром.-політ. житті укр. еміграції, діяч УРДП, чл. її ЦК (1947-49); співзасн. газ. "Укр. вісті" (1945), згодом газ. "Укр. Прометей" в США. В 1949 переїхав до США, оселився в Нью Маркеті (New Market), Н.Дж., працював на заводі Геррис Стіл (Harris Steel). Нав'язав зв'язки з кол. вояками Армії УНР. У 1956 став організатором і гол. Укр. Військ.-Істор. Ін-ту в США. Пізніше матеріяли Ін-ту передав до архіву УВАН у США.

Л. Дражевська

ДАЧИШИН Євген (Yevhen Dachyshyn {Eugene Daczyszyn}), юрист, журналіст, дякон, брат Юрія та Івана Д.; н. 13.1.1910 в м. Мостиська на Львівщині, п. 10.11.1984 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Студіював право у Львів. Ун-ті (мгр права) та закінчив Львів. Богословську Академію; на еміграції з 1944 в Нім., з 1949 в США. Жив і працював у Чикаго у ред. "Нової Зорі". Автор багатьох редакційних ст. та коментарів (псевд. Мред) та адміністратор газ. Активний у спорт. т-ві "Леви".

ДАЧИШИН Іван (Ivan Dachyshyn {Daczyszyn}), лікар, гром. діяч, молодший брат Юрія і Євгена Д.; н. 5.7.1916 в м. Мостиська на Львівщині, п. 26.10.1991 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Випусник Академічної Гімназії у Львові. Закінчив мед. студії у Відні (1935-39) та у Львові (1941). Працював у львів. лікарнях та був окружним лікарем в Бібрці, Гал.; з 1944 у Відні, згодом у Зах. Нім.; дир. таборової лікарні для укр. ДП в Ашафенбургу. 1948 емігрував до США, поселився в Чикаго, де працював у різних лікарнях та вів приватну практику (1956-84). 1961-62 гол. УЛТПА в шт. Ілл.

В.М.

ДАЧИШИН Юрій (Yurii Dachyshyn {Jurij Daczyszyn}), чоловік М. Гарасовської-Дачишин, старший брат Євгена та Івана Д., інж.-хемік, діяч націоналістичного руху в Гал.

та в еміграції (ОУН А. Мельника); н. 18.9.1905 в м. Мостиська, Гал., п. 6.1.1994 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Замолоду вступив до УВО, згодом до ОУН. Брав участь в антиполь. експропріаційних акціях, зокрема 1930 в нападі на поштову повозку б. м. Бібрка. Був засуджений на кару смерті, замінену президентом Польщі на досмертне ув'язнення; сидів до 1939 у в'язниці у м. Вронкі б. Познаня. Під час війни працював в УЦК в Кракові та Укр. Допомогоому Комітеті у Львові (фін. референт). На еміграції в Нім., гол. табору ДП в Ашафенбургу. До США прибув 1949, був надалі активним у гром. житті.

В.М.

ДВОЯК Степан (Stepan Dvojak), підприсмець, меценат; н. 25.3.1928 в Товмачі, Гал. В 1944-49 у Нім.,

звідки прибув до США і поселився в м. Меріям (Merriam), Інд., де був власником підприємств "Superior Chemical Supply" та "Dvojak Realty" (в обидвох понад сотня працівників). 1991 передав обидва підприємства дітям, переїхав до Веніс (Venice), Фльор., почав співпрацювати з вищими школами в Україні, надаючи їм допомогу. Подарував комп'ютерну систему Київ. Держ. Ун-тові та нав'язав плідну співпрацю з Нац. Аграрним Ун-том в Києві. З власних та зібраних ним коштів спонсорує стажування студентів та викладачів з Києва в амер. ун-тах в Ляфает (Lafayette), Інд., в Айові та в Луїзіяні. Так само відкрив підприємство в Києві для виробу м'ясних та хлібних продуктів, що працює в Голосієві й надає допомогу в харч. студентам Аграрного Ун-ту. През. України Л. Кучма 1998 нагородив Д. та дружину Катерину орденом "За заслуги".

В.М.

ДЕВДЮК Тарас (Taras Devdiuk), поет, заробітчанин; н. 26.7.1969 в с. Тауйськ Магаданської області, Рос. Виріс на Гуцульщині; закінчив Львів. Нац. Ун-т. 1998 приїхав до Чикаго. Видав зб. поезій "Бенкет на голівці цвяха" (1993) та "Ти, три хвилини тому" (Київ, 2000), що здобула премію на літ. конкурсі "Смолоскипу". Чл. Спілки Укр. Письм.

ДЕЙТОНА БІЧ (Daytona Beach), в півн. сх. частині Фльориди на Атлантійському узбережжі, нас. 64 тис. (2000), з чого українців 225 у Д.Б. й околиці. Поселялися тут від 1970-их перев. літні люди і пенсіонери. 1979 створено Укр.-Амер. Т-во (клуб) Д.Б. й околиці. 1995 збудували свій культ. центр, а з 1997 також правляться гр.-кат. богослуження; обслуговує свящ. з сусідньої *Апопки (Арорка). Гол. укр. громади-клубу були: Михайло Гаврилюк, Н. Лис, Володимир Коваль.

ДЕЙЧАКІВСЬКИЙ Микола, мол. (Mykola Deichakivsky {Nick Deychakivsky, Jr.}), син Микола Д., муз. діяч (бандурист), адміністратор неприбуткових підприємств; н. 23.1.1959 в Клівленді. Студіював у Кейс Вестерн Резерв (Case Western Reserve) Ун-ті (бакалавр з хемії, 1979), mgr. ділової адміністрації в Колумбійському Ун-ті (1983), згодом у муз. школах: бакалавр у Балдвін Валлес коледжі (Baldwin Wallace) і mgr хорової диригентури в Кент Стейт (Kent State) Ун-ті (1990). Чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка (1975-91) та інструктор ін. капелі – "Гомін Степів" та на кобзарських таборах. З 1990 працівник міжнар. орг-ції в Україні: інструктор і дир. програми Міжнар. Ін-ту Менеджменту, виконавчий секр. консультативно-дорадчої ради при Верховній Раді України і заст. дир. Фонду Відродження, дир. укр. представництва Фондації Евразія в Києві, згодом переїхав на працю у Фондації Мот (Mott Foundation) до Праги, Чех., опісля у США.

В.М.

ДЕЙЧАКІВСЬКИЙ Микола (Mykola Deichakivsky {Nicholas Deychakivsky}), лікар, спортсмен, гром. діяч; н. 9.12.1921 в с. Ямниці Стаииславівського пов., Гал., п. 11.7.2002 в Пармі (Parma), Ог., похований на цвинтарі св. Петра і Павла. Сер. освіту здобув у Станиславові, а ун-тські студії (укр. філологію) почав у Львові, 1942 перейшов на медицину. З юнацьких літ був чл. ОУН, після 1944 працював зв'язковим УГВР-УПА, 1945 арештований Гестапо. Після війни жив у Відні, де продовжував мед. студії, а з 1947 переїхав до Мюнхену, де закінчив медицину (1949). Активний у Укр. Студентському Спортовому Клубі (футбольна секція). До США прибув 1950, поселився в Клівленді, де відкрив лік. практику. Активний у різних гром. і культ. орг-ціях, зокрема в УЛТПА (двічі був гол. відділу в Огайо), організатор його з'їздів та допомогівих акцій Україні. Спогади про свою працю в підпіллі надрукував у "Сучасності" (псевд. Микола Кузик). Автор споминів "На визвольних стежках Європи" (Київ, 1997).

В.М.

ДЕЙЧАКІВСЬКИЙ Орест (Orest Deichakivsky {Deychakivsky}), син Миколи Д., держ. службовець, журналіст і гром. діяч; н. 6.2.1956 у Клівленді. Студіював політ. науки в Ун-ті Нотр Дам (Notre Dame) в Савт Бенді (South Bend), Инд. (бакалавр, 1978) та в Джорджтаунському Ун-ті у Вашингтоні (mgr, 1981). З 1981 працював у Конгресовій Комісії Орг-ції Безпеки і Співробітництва в Європі у Вашингтоні як консультант. Від її імені брав участь у кільканадцятьох міжнар. конференціях у справах прав людини та нац. меншостей. Співроб. і автор публікації "CSCE Digest" у Вашингтоні. Автор ст. в амер. пресі, в "Ukrainian Weekly", "Свободі", "Смолоскипі"

та ін. Співзасновник і активний чл. Вашингтонської Групи Укр. Професіоналістів (The Washington Group), 1998-2000 її гол., чл. дирекції орг-ції "Ukraine 2000". Брав участь у різних міжнар. конференціях та як спостерігач виборів в Україні, Рос., Болгарії, Боснії та Слов. Ст. в пресі та різні репорти.

В.М.

ДЕКАНАТ (Deanery), адміністративний підрозділ Епархії в УГКЦ і УПЦ. в 2005 існували такі Д. в обидвох церквах на території США. Укр. кат. Д.: в Філадельфії архисп. Філадельфія, Рідінг, Скрентон, Шамокін, Н.Дж. і Н.Й. (6 Д.); в Стемфорській епархії – Албані, Бостон, Бруклін, Боффало, Гартфорд, Н.Й. і Н.Дж. (7 Д.); в епархії св. Миколая – Детройт, Чикаго, Мінеаполіс, Півд.-зах. США (4 Д. і 4 віцедеканати); в епархії св. Йосафата в Пармі – зах., центр., сх. і півд. (4 Д. і 1 віцедеканат). Д. мають приділену к-сть парафій і в межах своїх компетенцій ладнають свої справи під юрисдикцією сп. або архисп. В Пітсбургській архиепархії є 7 Д. (Клертон, Пен., Пітсбург, Джонстаун, Мон Веллі, півн.-центр., Трай-стейт і Янгстаун); в епархії Пассаїк Д. завершуються синкларатами (с.) над якими є протосинклер – ген. вікарій. Є такі с. Долина Саскегани (Д. півн. Пен., півн. Н.Й., Вайомінг Долина), с. Центр Пен. (Д. центр. Пен., Півд. Пен.), с. Н.Дж. (Д. півн. Н.Дж., центр. Н.Дж.), с. Н.Й. і Нью Інгленд (Д. Н.Й. – Нью Інгленд), с. сер. шт. (Д. в Аннандейл, Балтимор), с. в півд. шт. (Д. в Маямі, Сент Пітерсбург). В цій епархії є 6 синклярів, їм підпорядковані 8 деканів): епархія поділена на 3 Д.: Ог., сер.-зах., Вел. озера; епархія Ван Нуйс не поділена на Д.

УПЦ також поділена на Д.: Сх. епархія має 3 Д.: Нова Англія, метрополітальний Н.Й. Н.Й./Н.Дж., Сер.-Атлантичний; в Центр. епархії 4 Д. – Пітсбургський, Півн. Н.Й., Пен.-Ог., Фльор.; в Зах. епархії 3 Д. – Чикаго, Мінеаполіс і Зах. Побережжя.

В.М.

ДЕЛЯВЕР (Delaware), найменший і один із основних шт. США, розташований між Деляверською Затокою і Атлантийським Океаном на сх., Мерил. на зах. і півд. та шт. Пен. на півн.; площа 5.3 тис. кв. км, нас. 785 тис. (2000), в тому українців понад 5 тис., з яких понад 430 живе в пов. Кент (Kent), 450 в пов. Сассекс (Sussex), а в пов. Нью Кестл (New Castle) понад 4,200. Столиця – Довер (Dover), а найбільше м. і укр. осередок *Вільмінгтон (Wilmington). До шт. Д. українці почали прибувати в кін. 19 ст.

ДЕЛАНО Яків (Jack Delano), дійсне прізвище Овчарів, мистець-фотограф, графік і композитор; н. 1914 в с. Ворошилівка б. Кисва, п. 12.8.1997 в Сан Хуані (San Juan), Пуерто Ріко. Емігрував 1923 з батьками до США. Вищу освіту здобув у Пенсильванській Академії Мистецтв у Філядельфії.

Звернув на себе увагу фотографіями з антрацитного регіону Пен. в 1930-их. 1946 поселився в Пуерто Ріко. Пізніші фотографії зображують її розвиток у пром. й урбаністичну країну. Колекцію своїх фотографій виставляв у Вашингтоні та за кордоном. Автор фотоальбомів та засновник і керівник студії документальних фільмів про Пуерто Ріко.

В.М.

ДЕМ'ЯН Филип (Philip Demian), гром. діяч, активний в УГКЦ та гетьманському русі; н. 1888 в Гал., п. 25.8.1968 в Детройті, прибув до США 1911. Брав участь у гр.-кат. церк. орг-ціях та в гетьманському русі. 1929-35 був окружним отаманом гетьманських Січей (10 сотень у Детройті й околиці, а після відновлення Укр. Гетьманської Орг-ції Америки став її гол (1948-50).

В.М.

ДЕМБІЦЬКИЙ Степан (Stephen Dembicky), учитель, асекураційний урядовець, гром. діяч; н. 1891 в с. Мартинів Рогатинського пов., Гал., п. 1973 в Джерзі Ситі, Н.Дж. Закінчивши навчання, 1913 прибув до США, включився в осв. і гром. працю, активний у школах українознавства, аматорських гуртках та в УНС: гол. Ліги Укр.-Амер. Горожан (1922-28), з 1956 – інструктор союзних секр. та організаторів.

ДЕМИДЕНКО Ілля (Ilya Demidenko), інж.-економіст, педагог, гром. діяч; н. 2.8.1903 в с. Сторожеве на Полтавщині, п. 26.2.1991 в Рочестері. Був студентом Полтавського Сіль.-Госп. Ін-ту, Київ. Кооп. Ін-ту та Хеміко-Техн. Ін-ту в Харкові. 1938 арештований сов. владою. 1943 подався з Полтави на еміграцію, 1945-50 жив у таборі ДП в Регенсбургу, Нім., де викладав у гімназії. 1950 переїхав до США, поселився в Рочестері. Тут працював у Рідній Школі, брав участь у правозахисному русі в обороні укр. дисидентів у СРСР. Написав багато публіцистичних ст. та репортажів до укр. преси та був меценатом, зокрема УВАН.

В.М.

ДЕМИДЕНКО Людмила (Ludmyla Demidenko), дочка Світозара Драгоманова, дружина Іллі Д., архітект, етнограф, осв. діячка; н. 1915 в Києві, п. 5.6.1986 в Рочестері. Вчилася в 1 укр. гімназії в Кисві, закінчила архітектурний фак. Київ. Інженерно-Будівельного Ін-ту, працювала архітектором. Увесь час цікавилася укр. нар. мистецтвом та етнографією, в чому уважала своїм учителем В. Кричевського. Зокрема займалася вишивкою, одягом та писанкарством. Збрала та упорядкувала доволі велику колекцію зразків нар. мистецтва, з якою виїхала на еміграцію 1943. З 1945 перебувала в таборі ДП в Регенсбургу, Нім., 1950 емігрувала до США і поселилася в Рочестері, де працювала архітектором. Одночасно вчила укр. культуру в школі українознавства та далі займалася нар. мистецтвом, влаштувала

виставки, проводила курси писанкарства. Упорядкувала до друку 6 альбомів нар. мистецтва. Співпрацювала у цій справі зі СФУЖО.

В.М.

ДЕМИДЧУК Семен (Simon Demychuk), правник, журн., гром. діяч в Україні та США; н. 22.4.1884 в м.

Буськ Камінка-Струмівського пов., Гал., п. 20.9.1965 в Брукліні, Н.Й., похований на цвинтарі св. Чарлза на Лонг Айленді (Long Island). Закінчив Ака-

демичну гімназію у Львові, д-рат з права здобув у Львові. Змолоду співпрацював з газ. "Діло" та був секр. крайового Шкільного Союзу. 1912-13 делегований "Рідною школою" до США для зібрання коштів на укр. приватне шкільництво. 1914 вдруге поїхав до Америки з місією від Заг. Укр. Ради організувати підтримку укр. визвольним змаганням; тоді ж став до праці в редакції "Свободи", співробітничав з ін. укр. газетами. Зайніціював скликання I Укр. Союму в Америці, який відбувся 1915, та був активним у справах сприяння укр. визволенню під час I світ. війни. За підозрою в пронім. і проавстр. діяльності, Д. був інтернований 1917-19 амер. владою в Оглторпі (Oglethorpe), Джорджя. Співпрацював з Укр. Нар. Комітетом, в Нью-Йорку заснував антиком. Лігу Горожан та Ветеранів, а 1922 був співорганізатором, згодом дир. бюра Об'єднання Укр. Орг-цій в Америці. 1920-39 Д. став співроб. в ред. "Америци", поділяючи її прав. та прокат. погляди. Написав ряд полемічних антиправос. брошур. Також містив полемічні ст. в часописі "Канчук" (4 чч., 1931). Редагував кілька випусків календарів та альманахів "Провидіння" і пізніше УНС, а разом з Л. Цегельським – газ. "Укр. Вісник" в Нью-Йорку (1927-28). Написав зб. оп. і нарисів "Перші образки з Америки" та

працю "Україніка в Америці" (в "Ювілейній книзі" УНС, 1945, також появилася серіяльно англ. мовою в "Ukrainian Weekly"). Займався культ.-мист. виступами укр. ансамблів у 1930-их рр., а після війни допомогою новоприбулим імігрантам. 1939 був викладачем укр. мови для амер. старшин в Колумбійському Ун-ті. Відновив співпрацю зі "Свободою" 1943 та був її співред. до 1954. Д.чл. НТШ та чл.-кор. УВАН, де був секр. комісії дослідження укр. еміграції. Д. відзначився як один із найактивніших укр. діячів в Америці.

Лит.: Півсторіччя гром. праці д-р С. Демидчука, 1905-1955. Вид-во "Карп. Зоря", Н.Й., 1956.

В.М.

ДЕМІДЧУК-ЧУЧМАН Марія (Mary Demydchuk-Chuchman), з роду Гінка, дружина Семена Д., а з 1972 одружена з Маріяном Чучманом в Торонто; учителька, гром. діячка, ред. в США і Канаді; н. 20.1.1901 в Чортківському пов., Гал., п. 14.9.1992 в Торонто, Кан. 1923 приїхала до США після здобуття пед. освіти у Львові. Працювала в школах українознавства в Нью-Йорку і Брукліні, в редакції "Свободи", була ред. жін. сторінки в газ. "Націоналіст" (1936), обиралася до управ. СУА, його відділів та СФУЖО. Гол. радна УНС (1972-84), 1948 стала гол. Укр. Переселенчого Осередку в Нью-Йорку.

В.М.

ДЕМОКРАТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ РЕПРЕСОВАНИХ УКРАЇНЦІВ З-ПІД СОВСТІВ (ДОБРУС), орг-ція вихідців з Рад. України, що були різними методами репресовані рад. урядом, заініційована партією УРДП і прихильниками. Засн. 22.1.1950 на з'їзді в Нью-Йорку. Першим гол. ДОБРУС обрано М. Степаненка. Завданням ДОБРУС було розкривати ком. методи репресій та дискримінацію українців й ін. народів у СРСР, збирати про це документи та поширювати їх у США та ін. зах. країнах, в цілому, сприяти

визволенню України з-під комунізму. Орг-цію поширено і на ін. країни. Крайові орг-ції постали в Кан., Австрал., Аргентині, Бельгії, Венесуелі, Нім. У Кан. створено згодом окрему орг-цію – Союз Укр. Жертв Рос.-Ком. Терору, яка співпрацювала з ДОБРУС. Видано багато праць укр. й англ. мовами про геноцид в Україні, зокрема "Білу книгу про чорні діла Кремля" в двох тт., організовано антиком. демонстрації, чл. брали участь у слуханнях про більш. політику нищення українства, зокрема про голодомор 1932-33. Крім крайових орг-цій, існували ще місцеві філії у багатьох містах США. У наступних рр. гол. були: Іван Ялович, Кость Фуркаловський, В. Гришко (1952), І. Дубинець (1952-53), Микола Чуласвський (1953-54), Петро Павлович (1954-60), А. Гудзовський (1960-84). Після цього ДОБРУС перестав існувати.

В.М.

ДЕМУС Володимира (Volodymyra Demus), з роду Когут, дружина Пилипа Д.; поетеса, гром. діячка; н. 1.12.1922 в с. Цеперів Кам'янка Струмилівського пов., Гал., п. 24.2.2008 в Чикаго, похована на цвинтарі св. Миколая. Гімназію закінчила 1942 у Львові. В 1944 виїхала до Нім., а 1950 – до Чикаго. Випускниця Пед. Курсів ім. П. Могилы в Чикаго. Активна в СУА, "Золотому Хресті" і Т-ві Укр. Мови. Авторка зб. поезій: "На людських озерах" (1977), "Вічне тепер" (1984), "Альбом" (2002).

ДЕМУС Филип (Philip Demus), лікар, меценат, гром. діяч; н. 27.12.1916 в с. Мужилівці Яворівського пов., п. Гал., 18.11.2002 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Студіював медицину в Нім. в ун-тах в Єні (1940-43) та Ерлангені (1943-47). До

США приїхав 1950; 1953 нострифі-

кував д-рський диплом, провадив власну практику в Мокена (Mokena), Ілл. Чл. гол. управи УЛТПА, управи оселі "Самодопомога", осередку НТШ в Чикаго, в управі Т-ва РУХ у Чикаго та чл. управи Укр. Нац. Музею в Чикаго. Автор ст. на мед., сусп. та рел. теми. Меценат багатьох наук. та рел. установ.

Д.М.

ДЕМУСЬ Анатоль (Anatol Demus'), псевд. Панько Незабудько, поет і письмен.-сатирик; н. 30.6.1919 в с.

Павловичі, Грубешівського пов. на Холмщині, п. 17.2.2001 в Спокейн (Spokane), Ваш. Навчався в Сокальській Гімназії. На еміграції жив

у брїт. зоні Нім., де в таборі ДП працював культ.-осв. референтом та ред., а 1950 виїхав до Аргентини, де почав журналістичну кар'єру в журн. "Мітла", газ. "Наш клич" та "Укр. слово". З 1956 жиє у США, в шт. Ваш. Видав кілька книжок гумористичних та сатиричних творів. Гуморески Д. порушують побутові аспекти життя емігрантів, високу "політику", міжнар. справи, зокрема сов. дійсність, та вади її помилки укр. історії. Свої праці видав окремими зб. у вид-ві Ю. Середяка в Буенос Айресі: "У кривому дзеркалі" (1987), "Холмські усмішки" (1974), "Еміграційні родзинки" (1978), "Перо під ребро" (1981), "Сатирикон" (1987), "Скоморох" (1990), "Життя в квіратурах" (1998). Співпрацював у журн. "Всесміх" (Торонто). Чл. ред. колегії та автор ст. у двох регіональних зб. "Нвдбужанщина" (1978, 1989).

В.М.

ДЕМЧУК Богдан (Bohdan Demchuk), економіст, менеджер, сусп. діяч і меценат; н. 1927 в Гал., п. 15.5.1991 в Києві, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемтонбургу, Н.Й. Юнаком служив у Діаізії "Галичина", перебував у полоні в

Ріміні, Італ., де закінчив гімназію. Невдовго жив в Англії, а 1950 прибув до США, студіював екон. науки і менеджмент в Нью-Йоркському та Колумбійському ун-тах. Входить до правління компанії (віцепрез.) "Pepsi Cola". Організував допомогу у вивченні англ. мови в Україні масовим придбанням підручників. Під час однієї благої поїздки в Україну помер у Києві. При Київ. Політехн. Ун-ті створено стипендійний фонд ім. Д., метою якого є продовжувати поширення менеджерських знань серед молоді України. Фондом керує син Д., Любомир Д.

В.М.

ДЕМ'ЯНОВИЧ Міріам Тереза (Miriam Teresa Demjanovich), кат. монахиня, "слуга Божа", кандидатка беатифікації в Кат. Церкві; н. 26.3.1901 в м. Байон (Bayonne), Н.Дж. в родині гр.-кат. свящ. Олександра Д. з Пряшівщини, п. 8.5.1927 в Елізабеті (Elizabeth), Н.Дж. Закінчила коледж св. Єлизавети та 1925 вступила до римо-кат. Чину Сестер Милосердя (Charity Congregation). Написала духовні есеї *Greater Perfection*, видані по смертю 1928 і перекладені згодом різними мовами. 1945 почався беатифікаційний процес Д., 1948 засновано Лігу Молитов за справу її канонізації.

В.М.

ДЕМ'ЯНЮК Іван (John Demjanjuk), емігрант з України, суджений в Ізраїлі й США, двічі позбавлений амер. громадянства, його процес з приводу воєнних злочинів у нім. концтаборах та неправдивої інформації про себе амер. іміграційним чинником став *casus celebre* в ізраїльському та амер. правосудді; н. 3.4.1920 в Дубовій Махаровці Запорізької обл. Служив у Червоній Армії і в 1942 попав в нім. полон. (За звинуваченням, 1942-43 він служив у нім. концтаборах, відомий під іменем "Іван Лютий") Потім жив у таборах ДП і 1952 імігрував до США. Працював в амтобільній пром-сті у м. Клівленд. Уряд Спе-

ціального Дослідження (Office of Special Investigation – OSI) при мін-ві юстиції розпочав 1977 звинувачення проти Д. Від того часу триває судовий процес проти нього, спочатку в США, потім в Ізраїлі і знову в США. Справу проти Д. ініціював відомий центр Візенталя, 1977, буцімто Д. заправляв газовими камерами в поль. м. Треблінка. Його амер. громадянство було судом відкликано 1981 і він був видалений до Ізраїля, де був суджений і 1988 отримав вирок смерті - повішення. 1993 вековний суд Ізраїля відмінив кару смерті і закриття справи з причини фальшивих інформацій: Д. не був у Треблінці. У вересні він повернувся до США і 1998 йому громадянство США повернуто. Але позовна сторона цим не була заспокоєна. OSI знову звинуватив Д. в тому самому, зате у скосні злочинів не в Треблінці, але в Сабіборі, Майданку і Фльосенбургу, про що він не зізнався іміграційним властям. На тій підставі амер. мін-во юстиції 1999 вдруге відібрало від Д. право громадянства, і йому загрожує видалення з країни на Україну або до іншої країни, яка заінтересована його судимістю. Це може бути Поль., і тому жид. орг-ції намагаються віддалити Д. до Поль. і розпочати процес у Варшаві. До кін. 2003 Д. не був видалений. Справа залишається в амер. правосудді і процес триває.

В.М.

ДЕНВЕР (Denver), м. у шт. *Колорадо, його столиця, розташоване на р. Платт (Platte) б. підніжжя Скелістих Гір (Rocky Mountains), торг., пром., транспортний і туристичний центр. Нас. в самому м. Д. 550

Пам'ятник жертвам
Бабиного Яру в Денвері

тис. (2000), в тому 1,570 українців. В околиці Д., що включає м. Болдер (Boulder) і Грілі (Greeley) – 6,300 українців. 1898 постала перша парафія укр. гр.-католиків, яка 1903 перейшла на рос. православ'я. До кінця 2 світ. війни тут жили лиш поодинокі українці, серед них власник готелю в 1870-их І. Макогон. Лише наприкін. 1940 і поч. 1950-их тут поселилися емігранти з таборів ДП в Європі та створили невелику, але інтелектуально і сусп. активну громаду. 1951 тут постала гр.-кат. Свято-Преображенська Парафія, де довгі роки були парохами о. Д. Блажейовський, і о. Василь Смаль (1958-83), та майже одночасно правос. Свято-Покровська парафія (свящ. Володимир Ситниченко). З 1974 існує візант. церква св. Покрови (закарпатці). Зорганізовано відділи УККА, СУА, УНС та ін. братських орг-цій. Діяли групи Пласту, СУМ, комбатантів та наук. т-в – НТШ й УВАН, школа українознавства. За ініціативою І. Стебельського та Ю. Мошинського здвигнено 1983 разом з жид. групою парк-пам'ятник жертвам Бабиного Яру. В околиці Д., в Литлтоні (Littleton), Б. Винар відкрив *Укр. Акад. Вид-во, що спеціалізується в наук. українознавчій літературі. У Д. жила і працювала укр. англмовна письмен. М. *Блок (Marie Halun Bloch).

Лит.: Стебельський І. Парк пам'ятник Бабиного Яру в Денвері. Детройт, 1983.

Л. Колтунюк, В. Маркус

ДЕНИСЕНКО Григорій (Hryhorii Denysenko), інж.-економіст, проф., журналіст, гром.-політ. діяч; н. 23.1.1893 в м. Сміла Полтавської губ., п. 5.8.1964 у Вашингтоні, Д.К., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавид-Бруку. Брав участь у визвольних змаганнях 1917-21, пов. комісар УЦР 1917 в Рівному, був депутатом Укр. Установчих Зборів від Вол. губ., за гетьманського уряду інтернований на Підляшші. За Директорії був пов. комісарем у Старо-Константинові, під час Зимового походу організував красу раду Брацлавщини. Після

відступу Армії УНР перебував у Львові, тут організував комітет допомоги наддніпрянським утікачам, 1922 переїхав до Чехо-Слов. Студював екон. наук в УГА (інж. 1927), залишився викладачем, згодом працював на заочному відділі УТГІ, друкував ст. у журн. "Укр. Економіст" та "Укр. інженер". З 1945 знову на еміграції – в Нім., діяч Укр. Соціалістичної Партії (гол. об'єднаних соціалістів) та УНРади (чл. президії). Мав звання доц., викладав статистику в УТГІ в Регенсбургу та працював у вид-вах "Укр. Мистецтво" й "Укр. слово". До США переїхав 1951, проф. Укр. Техн. Ін-ту в Нью-Йорку, співроб. "Голосу Америки" у Вашингтоні, чл.-кор. УВАН.

В.М.

ДЕНИСЕНКО Іван (Ivan Denysenko), маляр-монументаліст, іконописець, портретист; н. 23.9.1910 в с. Барвінкове Харківської губ.; батько Іван теж маляр. Сер. освіту здобув в Ізюмі, а малярство вивчав у проф. Харківської Мист. Школі, згодом у Харківському Художньому Ін-ті (1929-34, вчителем був І. Падалка). Перейшов до Київ. Академії Мистецтв (у Ф. Кричевського). У творах Д. відчувається вплив школи М. Бойчука. На еміграції в 1940-их доповнив малярську освіту в Парижі в Академії "Ля Гранд Шомієр" (la Grande Chaumière), де набув нахил до імпресіонізму. На еміграції в Австр. та з 1950 в Аргентині, де розмалював римо-кат. катедру в Ля Ріоха (La Rioja). До Півн. Америки переїхав 1961, мешкав у Лос Анджелесі, Денвері (Кол.), Детройті та в ін. м., де працював іконописцем. У США і Кан. розмалював 13 укр. правос. та гр.-кат. церков, а для деяких виконав і різьбу іконостасів. З 1974 живе в Кергонксоні, Н.Й. З його портретів відомі митр. А. Шептиць-

кого, патріарха Й. Сліпого, Симона Петлюри, Е. Козака, Хуана та Еви Перонів й багато ін. Деякі свої картини підписував Denys.

В.М.

ДЕНИСЕНКО Тамара (Tamara Denysenko), адміністратор кредитових спілок, кооп. діячка; н. 5.8.1945 в Бременгафен (Bremenhaven), Нім. Дитиною була у ДП таборах, 1956 переїхала до США. Студювала в Стейтсовому Ун-ті Н.Й. в Боффало і Брокпорті (Brockport) – бакалярят з бизнесової адміністрації 1979. Стала працювати в Рочестерській українській кредитівці (Ukrainian Federal Credit Union), з 1987 її през., 1997-2001 през. Централі Укр. Кооператив Америки. Від 2001 чл. ради дир. Фондації США-Україна, у проводі Укр. Світ. Кооперативної Ради; співгол. комісії міст-побратимів Ірондікойт (Irondequoit)-Полтава. Заангажована в сприянні кредитової кооперації в Україні.

В.М.

ДЕНИСЮК Микола (Mykola Denysiuk), видавець і ред., гром. та церк. діяч; н. 23.12.1913 в с. Гвіздець Коломийського пов., Гал., п. 27.7.1976 в Чикаго, похований у Торонто, Кан. На еміграції в Інсбруку, Австр. (1944-48), в Аргентині (1948-56), Чикаго (від 1956). Студював право в Інсбруцькому Ун-ті (1948) та бібліотечну технологію (library technology) в Коледжі Райта (Wright) в Чикаго (1973-74). Керівник торг. відділу Укр. Вид-ва в Кракові (1939-41) та співвласник книжкової гуртівні "Овид" у Львові (1941-44); власник укр. книгарні "Роксоляна" в Інсбруку (1945-48), де 1946 заснував "Вид-во М. Денисюка". Книгарню і вид-во (1948-56) з тією самою назвою вів і в Буенос-Айресі, 1949 почав видавати ілюстрований місячник *"Овид" (від 1957 в Чикаго). Видав 22 книжки,

зокрема 20 укр. авторів, дві в перекладі укр. мовою і 16 укр. платівок рел. музики, нар. пісень, колядок та музики до танців. У Чикаго продовжував вид-во ще 20 рр. Серед книжкових вид. були 6 тт. праць Б. Лепкого (трилогія "Мазепа"), 14 т. повного вид. творів Т. Шевченка, а також праці Н. Королевої, В. Кубійовича, Є. Онацького, С. Парфанович, У. Самчука, Ю. Тиса та ін. Д. був діяльний у багатьох гром. та церк. орг-ціях (гол. Укр. Книжкового Центру, 1974-76; чл. парафіяльної ради св. Володимира і Ольги, діяч управи орг-ції за патріархальний устрій УКЦ і т. п.). Нагороджений грамотою почесного членства Союзу Укр. Науковців, Літераторів і Мистців в Аргентині (1956) та грамотою визнання кан. відділу УВАН (1960). Чл. Спілки Укр. Журналістів Америки. Активний в Укр. Літ. Фонді ім. Франка, в мирянському русі УКЦ та у видавничих справах Братства св. Андрея в Чикаго.

Д.М.

ДЕНІКІН Антон (Anton Denikin), рос. військ. і політ. діяч, ген.-лейтенант, емігрант у Нім., Франц. і США; н. 16.12.1872 у Варшаві, п. 8.7.1947 в Анн Арборі (Ann Arbor), Міч. Закінчив піхотне училище 1892 в Києві та академію ген.-штабу 1899. В 1 світі. війні командував військ. зах., та півд.-зах. фронтів. 1917 разом з Л. Корніловим і М. Алексєєвим організував т.зв. білий рух, добровольчу армію, яку Д. очолив після смерті Л. Корнілова 1918. До цієї армії мобілізовано багато росіян і зрусифікованих українців та прихильників пророс. орг-цій (Об'єднаний Центр, Київ. Нац. Центр, Общество "Русь"). Коли Директорія перебрала владу від гетьмана, ці елементи подалися на сх. Донщину і Кубань до Добровольчої Армії. Д. у травні 1919 розпочав наступ з Півн. Кавказу і в червні захопив Донбас і Харків. На окупованих землях відроджувалася "единая й неделимая Россія", переслідувалися укр. школи і велися масові репресії українців. 31.8.1919 частини Добровольчої Армії увійшли до Кисва, який був

зайнятий Армією УНР і УГА. Хоч укр. армії відступили з Кисва, було проголошено війну з білими росіянами. Бої між укр. військами і армією Д. тривали протягом вересня-жовтня. Частина УГА потрапила у надзвичайно склвдні умови (епідемія тифу, брак набоїв), і була змушена заключити перемир'я в Зятківці б. Умані 6.11.1919, що його не затрвердив уряд ЗУНР. Під тиском Червоної Армії Добровольча Армія відступила з України в Крим. Д. передав гол. командування ген. Вранглю. Відтиснений з Криму, Д. подався 1920 на еміграцію до Франц.; з 1945 в США, де написав 5 тт. "Очерки русской смуть" (Берлін 1925-27) і *The White Army* (Лондон 1930).

р.м.

"ДЕНЬ" (The Day), щоденна газ. закарп. русинів у США, появлявся 1922-26 у Нью-Йорку як приватне підприємство Михайла Ганчина, ред. і видавця (для цього заснував фірму "Orient Publishing Company"); згодом "Д." став органом Карпато-Руської Культ. Ліги (1923) у Гейзлтоні (Hazleton), Пен. У вид-ві вийшло кількв альманахів "Д." Мова "Д." закарп.-словаць. суржик лат. абеткою. Зміст – інформація про життя закарп. еміграції та про рідний край.

В.М.

ДЕРЕШ Микола (Mykola Deresh), гр.-кат. свящ.; н. 12.12.1893 в с. Добряни Стрийського пов., Гал., п. 13.12.1970 в Лудлові (Ludlow), Масс. Висвячений 1921, душпастирював в с. Молоденьче в Гал. На еміграції з 1944 у Відні, Австр., та в Регенсбургу і Новому Ульмі, Нім. До США прибув 1951. Душпастирював в Ансонії, Амстердамі, Броделбіні (Broadalhin), Н.Й., а 1957-70 в Лудлові, Масс., де під його проводом збудовано 1959 нову церкву св. Петра і Павла, а 1960 приходство.

Д.М.

ДЕРЕШ Олекса (Oleksa Deresh), адвокат, сусп. діяч; н. 23.3.1892 в с. Добряни Стрийського пов., Гал., п. 10.9.1958 в США. Гімназію

закінчив у Стрию, а правничі студії у Львові. Під час I світ. війни був австр. старшиною, а потім в УГА. 1924 відкрив адвокатську канцелярію в м. Долина, Гал., та був активним в кооперації, "Сіль. Господарі", "Рідні Школи" і УНДО. Був гол. "Просвіти", чл. міської ради, "Сокола" і Укр. Бесіди. За більшовиків арештований. 1944 виїхав до Нім., а потім до США.

В.М.

ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР УНР в екзилі див. *Уряд Української Народної Республіки (УНР) в екзилі*

ДЕРЖИРУКА Володимир (Volodymyr Derzhyruka), гр.-кат. свящ., журнвіліст і письм.; н. 6.12.1882 в с. Ігровиця Тернопільського пов., п. 27.9.1932 в Майнерсвілі (Minersville), Пен.

Гімназійну освіту здобув у Тернополі та Львові, а духовну семінарію закінчив у Львові, студіював також у Римі, висвячений 1909. Під час студій був один із ред. "Укр. слова". До США прибув 1910, був парохом у кількох парафіях, найдовше у Вільмінгтоні (Wilmington), Дел., та в Майнерсвілі (1922-32). Працював секретарем сп. С. Ортинського, з ним їздив до Риму (1913-14). Писати почав ще у Гал., автор популярних оп. "Під шум млинських коліс", "Розбишаки в паломничій одежі", драм. картин "У тінях Різдвяної ночі", "На тихі води, на ясні зорі" та комедій "Цариніні черевички", "Червона свитка", композитор рел. пісень. Редагував тижневик "Закопанська Русь" 1910, співпрацював із газ. "Америка" та komponував музику до різних віршів.

В.М.

ДЕРІЙ Еміль (Emil Derii), правник, підприсмець, гром. діяч; н. 15.4.1911 в с. Долина Чортківського пов., Гал., п. 11.9.1987 в Балтиморі. Сер.

освіту здобув у гімназіях Чорткова і Тернополя, а вищу – на правничому фак. Віленського Ун-ту (1936); 1944 здобув д-рат в УВУ у Празі. Перед війною працював адвокатом у Чорткові, а під час війни суддею цивільних справ. До США прибув на поч. 1950-их рр., поселився в Балтиморі, де був спільником і управителем, а згодом власником станції для миття автомобілів. Активний у житті місцевої укр. громади: один із засн. та довголітній гол. (з 1960) кредитівки "Самопоміч"; чл. контрольної комісії управи УБС (1982, 1986-87), гол. відділу УАКР в Балтиморі. Входив до ювілейного комітету відзначення тисячоліття Хрещення Руси-України в Балтиморі.

В.Т.

ДЕРКАЧ Іван (John Derkacz), інж., підприсмець, гром. та церк. діяч, меценат; н. 7.8.1925 на Полтавщині. До США прибув 1949. Закінчив 1957 Технолог. Ін-т (Allied Institute of Technology) в Чикаго, працював у фірмі "Alpha Products", що виробляє металеві частини до радіоголосників. Згодом став її през. (1957-68) та гол. власником, розбудував та поширив продукцію фірми. Активний в ОДУМ, сприяв кобзарському рухові, меценат журн. "Бандура" та програми укр. студій при Ілл. ун-ті. Був гол. Т-ва Укр. Промисловців, Купців і Професіоналістів у Чикаго. З 1990-их очолював рух у США на підтримку УПЦ Київ. Патріархату.

В.М.

ДЕРКАЧ Михайло (Mychajlo Derkach), учасник визвольних змагань 1917-20, гром. і ветеранський та церк. діяч; н. 26.8.1882 в Лубнях на Полтавщині, п. 5.9.1963 в Лос Анджелесі, похований в Голлівуді, Каліф. 1917 приєднався до українізованих формацій Армії УНР, брав участь у війні з червоними і білими рос. арміями, найдовше в 3 Стрілецькій Дивізії ген. О. Удовиченка, здобувши рангу полк. Інтернований в таборі в Каліші, Поль., де був культ.-осв. референтом. Переїхав до Чехослов.

а після 2 світ. війни через Нім. до США. Поселився в Лос Анджелесі. Активний в Об'єднанні колишніх Вояків Українців в Америці (почесний гол. відділу), Укр. Культ. Осередку та музею. Зокрема діяльний у творенні та розбудові Укр. Правос. Парафії св. Андрія в Лос Анджелесі.

В.М.

ДЕРРІ (Derry), м-ко в шт. Пенсильванія, 60 км на сх. під Пітсбургу; нас. 3 тис. (2000), в тому 72 українці, в пов. Міфлін (Mifflin) українців 118. Почали поселюватися з початком 20 ст. Працювали на залізниці та в копальнях. Братський 113 відділ УНС засн. 1903, сестрицький 303 засн. 1924. У 1930-их укр. громада на числювала понад 350 осіб, був нар. дім і школа. В Д. існує укр. клуб (Derry Ukrainian Society).

ДЕСЯК Ісаак (Isaak Desiak), інж.-електрик, учасник визвольних змагань; н. 14.2.1896 в с. Тарасівка на Поділлі, п. 6.11.1985 в Стетен-Айленді (Staten Island), Н.Й. Був вояком Армії УНР, потрапив у табір інтернованих у Поль., а потім до Чехії. У Празі в Карловому Ун-ті здобув інженерну освіту. В 1920-их повернувся до УРСР і працював за фахом на Донбасі, де електрифікував вугільні шахти. Арештований і засланий на Сибір. З України емігрував 1944, перебував у таборі ДП в Ашафенбургу, викладав на техн. курсах. До США приїхав 1952, працював в інженерних фірмах Нью-Йорку, а на пенсії переселився до м. Глен Спей (Glen Spey), Н.Й.

В.М.

ДЕТРОЙТ (Detroit), м. а півд.-сх. частині шт. Мічиген, пром. осередок на сер. зах. США; нас. 951,270 тис. (2000), метрополітального Д. – 4,455 тис., українців 1,350 у самому м. Д., в метрополітальному – 35,395. Д. розташований на кордоні з Кан. над оз. Сент Клер (Saint Claire) та Ері (Erie), портове м., центр автомобільної індустрії (фабрики Форда, Олдсмобілі, Крайслера), хем. пром. сти, машинобудівництва тощо.

Церк. життя. Українці почали поселюватися в Д. з кін. 19 ст. Першими укр. сім'ями були Стефанські, Кміцівські, Пушили і Яші з Лемківщини. З 1905 є відомості про 8 укр. родин у Д., що 1907 в Д. збудували дерев'яну гр. кат. церкву (св. Івана Хрестителя) на вул. Сікот у зах. частині міста, яка згоріла. Теперішню церкву споруджено

Церква св. Івана Хрестителя, Детройт

1918. Того самого р. збудовано нар. дім. При парафії св. Івана Хрестителя 1951 засн. цілоденну школу (проіснувала до кін. 1980-их). Відомими свящ. були Мирон Стернюк, Л. Сембратович, Стефан Побудцький, М. Бохневич та Й. Шарий. У 1950-60-их з цієї парафії утворено 2 ін. гр.-кат. парафії: в Дірборні (Dearborn) – св. Михаїла, та в Дірборн Гайтс (Dearborn Heights) – Матері Божої Неустанної Помочі. В громаді *Гемтремку (Hamtramck), яка територіально належить до Д., діє укр. кат. парафія (з 1912) з новою великою церквою *Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії (збудована 1942). У новому міську районі Д. *Воррен (Warren) засн. 1958 укр. гр. кат. місію парафії Непорочного Зачаття, якв стала окремою парафією св. Йосафата в 1961. У Д. існують 2 укр. правос. церкви – катедральний храм св. *Покрови та Св. Трійці в Дірборні (засн. 1939, теперішній церк. будинок з 1954), яка належала від початку до Константинопольського

патріярхату, та церква св. Апостола Андрія Первозваного (УАПЦ – Соборноправна) з 1951; в останній настоятелем був від поч. свящ., пізніше еп. О. Биковець; парафія з 1994 входить до складу УПЦ Київ. Патріярхату. Крім цих, у великому Д. діють 2 закарп. гр. кат. церкви, 2 рос. правос. з вірними українцями, 1 баптистський молитовний дім.

Сусп. життя. Церкви і парафії довгий час були гол. осередками укр. сусп. життя. Від поч. 20 ст. укр. громада в Д. помітно збільшувалась. Сюди укр. поселенців притягали широкі можливості працевлаштування. В міжвоєнний період к-сть українців доходила до 25-30 тис. Поставали нові відділи братських союзів; 1934 було 5 відділів УНС (заходами УНС побудовано нар. дім при вул. Мартина), 4 – УРС, 3 – Укр. Нар. Помочі, 1 відділ "Провидіння", 2 – закарп. "Сосдиненія". Засн. також ряд ін. орг-цій, зокрема політ. характеру: гетьманські "Січі" (1923 існувало 5 сотень "Січі", окружні отамани Михайло Майорчук і Василь Коваль, Тома Кошіль, П. Дем'ян, Михайло Чемний, П. Запорожець), які згодом прийняли назву Укр. Гетьманська Орг-ція Америки; націоналістична ОДВУ (в 1930-их існували 2 відділи з такими діячами, як Онуфрій Курочка, Теодор Петрик, Микола Семенен, Василь Кушнік та ін.). У Д. жив пізніший гол. проводу ОУН Д. Квітковський.

Під час 1 світ. війни зак-твізувалися укр. соціалісти проком. орієнтації, які 1911 видавали газ. "Пролетар", а згодом – "Робітннк" (з 1914); між двома війнами укр. прогресисти мали свій Робітничий Дім. В Д. діяли у різний час такі соціалістичні провідники, як: Т. Починок, Є. Крук, М. Січинський та по 2 світ. війни теоретик-неомарксист Р. Роздольський.

З політ. груп після 2 світ. війни зокрема були активними: Укр. Визвольний Фронт з їх гол. орг-цією – ООЧСУ (діячі – З. Тарнавський, Антін Кобилянський, М. Дужий, М. Климишин, Б.

Федорак, В. Тустанівський, Б. Крук), ОЖ ОЧСУ тощо. ОДВУ і Укр. Золотий Хрест продовжували свою діяльність. Середовище, яке підтримувало УНР-аду, було репрезентоване в Д. групою УРДП (діячі М. Смик, П. Маляр, Ф. Дем'яненко) та вид-вом "Прометей". У Д. жив соціалістичний діяч В. *Лисий. Також певний час була активною в УНР-аді амер.-укр. діячка М. *Бек. Середовище УГВР заступали в Д. І. Янчишин та Л. Татух. Із політ. діячів між війнами в Україні до Д. прибули О. Марітчак, В. Несторович.

1984, піднесення прапора на Свято Незалежності України; зліва - М. Бек

Довший час велися спроби організувати заг.-укр. репрезентацію в Д.: 1932 засновано "Клуб всіх українців-горожан", з якого розвинулася в 1932 *Укр. Мічиганська Ліга з власним будинком. Ліга стала базою нетриаолої діяльності *Федерації Америк. Українців шт. Мічиган. До деякого поживлення праці, але і до поглиблення гром. конфлікту, призвело існування двох відділів УККА, т.зв. Метрополітального в зах. Д., і півд.-сх. Міч. з осідком у Гемтремку. Метрополітальний відділ згодом перетворився на відділ УАКР. Паралельна дія двох гром. централей в Д. триває; впливи їх поділені в громаді майже нарівно. Відділ УАКР довший час очолював З. Василькевич, а відділ УККА – Б. Федорак і Б. Крук. У важливих політ. і гром. справах обидві централі співпрацювали, напр., у від-

значенні 50 ліття голодомору в Україні, ювілею Тисячоліття Хрещення України-Руси.

Першими гром. орг-ціями в Д. були відділи УНС, Братства св. Миколая (засн. 1907), Братства св. Івана Хрестителя в зах. Д. (засн. 1910); до 1920 постали ще 3 відділи УНС, а в міжвоєнному і повоєнному періоді – 4. У 1930-их заходом відділів УНС побудовано Укр. Нар. Дім. 1961 створено Окружний Комітет УНС, який об'єднав 20 відділів Д. та ін. осередків Міч. й півд. Онтаріо в Кан.; гол. 1989-95 був О. Серафін.

УБС (до 1978 – УРС) почав діяти в Д. з 1918 (2 відділи), а після 2 світ. війни постали ще 2. Окружна рада УБС (на шт. Міч.) з осідком у Д. об'єднувала 13 відділів, гол. з 1980 их О. Карпенко. Перший відділ Укр. Нар. Помочі в Д. постав у 1926; всіх відділів було 6 до 1990 их рр.; окружна рада створена 1960, останній гол. – А. Кобилянський. Т во Укр. Католиків "Провидіння" заснувало перший відділ у Д. 1916 (Братство св. Йосафата), а 1924 – відділ у Гемтремку. Після 2 світ. війни постало ще 8 відділів; окружну раду "Провидіння" очолював Богдан Кудрик.

Видатну роль в організованому житті укр. громади відіграли жін. орг-ції. Першою жін. орг-цією в Д. було Т во "Просвіта" (засн. 1921). Створено прицерк. сестрицтва, засновано ряд відділів СУА: 1929 постала Жін. Громада як перший

відділ СУА в Д.; 1935 ще кілька відділів і центр. комітет СУА, перетворений 1939 на окружну раду. Під час війни з ініціативи СУА у Д. діяв укр. відділ Америк. Червоного Хреста. В Д. були діяльними 20 відділів СУА; 1998 залишилось 16. Видатними діячками були Анна Стецько, Ірина Козаченко, М. Ясінська, А. Волкер, О. Лончина, Л. Колодчин. СУА придбав власний будинок та започаткував акцію будівництва оселі для літніх людей *"Укр. Село".

З прибуттям з Європи повоєнної еміграції, першим з-поміж проф. т в постав відділ ТУІА (1950), к-сть його чл. у 1980 их доходило до ста випускників европ. і амер. ун тів та ін тів. Гол. були: Р. Крохмалюк, М. Кунинський, Богдан Андрушків, О. Серафін, Любомир Гевко. У Д. постав 1951 відділ УЛТПА з 20-25 чл. Провідний діяч Т ва П. Джуль перебрав 1967 ред. журн. "Лік. вісник", а згодом став гол. СФУЛТ. Ін. діячі: А. Кобзей, О. Городиський, В. Прокопович, А. Блюй.

Хоча ветеранів укр. армій в Д. було не мало, організувалися окремо тільки кол. вояки УПА (Об'єднання кол. Вояків УПА та Т во кол. Вояків УПА ім. Т. Чупринки) та кол. Вояки 1 ої Укр. Дивізії Укр. Нац. Армії (станція в Д., засн. 1952). Ветерани амер. армії мають 2 орг-ції: Кат. Воєнні Ветерани (станція ім. В. Мельника, засн. 1946) та Укр. Америк. Ветерани (Ukrainian American Veterans, станція ч. 101, засн. 1984).

Орг-ції молоді почали творитися в 1930-их рр., серед них Ліга Укр. Молоді Півн. Америки (один з організаторів І. Іванчук недовго видавав в Д. журн. "Trend"), військ.-спортові "Січі", студентські клуби, а 1939 – Т во Укр. Градуантів Детройту і Віндзору, яке тривалий час неперіодично видавало журн. "Ukrainian Graduate" (з 1940). Після війни виникли нові орг-ції молоді: Пласт (засн. 1949), 1951 придбано будинок, а з 1954 щорічні табори на літній оселі *"Діброва". Назагал, чл. пласт. станиці було від 250-400 осіб. Засновником пласт. групи

в Д. був Є. Гут Кульчицький, а довголітніми гол. станиці: М. Бажанський, Любомир Гевко, В. Колодчин, І. Король, Євген Михайлович, С. Король, Всеволод Гнатчук. Осередок СУМ ім. Пилипа Орлика також зорганізовано 1949. У 1956 придбано будинок СУМ "Орлик" в Гемтремку. Другий осередок "Київ" постав у зах. Д., третій ім. В. Симоненка – в м. Воррен. Сумівські осередки провадили театр, гуртки, оркестру, танц. ансамблі, спорт. дружини (напр. футбольна дружина молоді "Пантера"). В 1950-60-их при СУМ існувала *Капеля Бандуристок, осередок "Київ" видавав річний зб. "Сумівець" (6 чч.). Активними діячами СУМ у Д. були: Іван Терлецький, Є. Репета, Л. Футала, Анна Легета, М. Федорів й ін.

У Д. 1953 був зорганізована філія ОДУМ, яка займалася різними формами самодіяльності (спів, гра на бандурі, спорт). Зорганізовано студентські клуби при ун-тах (перший такий клуб постав 1928 як Укр. Студ. Клуб ім. Шевченка), а в 1950-их постало і було активним Т во Укр. Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського. Спортивною діяльністю займалися мол. відділи УНС, зокрема Клуб ім. І. Мазепи (засн. 1935) і Т во "Крути" та "UCadets" (укр. кадети); вони мали дружини бейсболу та гри в "круглі". Після 2 світ. війни плекали спорт й ін. мол. орг-ції; 1949 створено окреме Укр. Спортивне Т во *"Черник" з футбольною, тенісовою і хокейною дружинами. До розвитку спорту та відпочинково-розвагової програми українців у Д. спричинилися обидві оселі "Діброва" й "Київ".

Культ. життя. В освітній і культ. ділянках слід згадати діяльність Культ.-Гром. Клубу (засн. 1972, гол. Е. Козак), який видає місячник *"Детройтські новини". Муз. вихованням займається від 1954 детройтський відділ Укр. Муз. Ін-ту (УМІ), дир. В. Витвицький, Б. Сарамга, Б. Лончина. Через УМІ перейшло понад 400 учнів, а сам УМІ спонсорував понад 50 концертів. Особливе значення для муз. життя українців в Америці

4-ий відділ ОДВУ в Детройті

й діаспорі має *Укр. Капеля Бандуристів ім Т. Шевченка, яка 1949 переїхала до Д. з Європи. В 1920-60 існував хор *"Думка" (дириг. І. Атаманець), який виступав з симфонічною оркестрою м. Детройт. Пісенну культуру плекає й хор *"Трембіта" (дир. К. Цепенда, Ярослав Филипів, Богдан Кушнір, Андрій Стасів). Театр. мистецтвом займалася К. Бранка-Кривуцька, а плеканням укр. танцю В. Авраменко та І. фон Драгінда-Кульчицька (вона зорганізувала 1948 ансамбль "Гомін України").

Українці Д. активно ширили добре ім'я України та підтримували укр. науку: в Д. постав Комітет Фонду Катедри Українознавства при Гарвардському Ун-ті (гол. Я. і О. Дужі), а М. Бажанський подарував Укр. Ін-тові в Гарварді свою бібліотеку понад 20 тис. тт. При місцевому Вейнському Стейтовому Ун-ті (Wayne State) українці Д. заснували 1976 укр. кімнату, яку оздобили мистці Е., Ю. і Я. Козаки. Укр. громада сприяла фін. веденню курсів укр. мови у Вейнському Стейтовому Ун-ті, українознавчі курси проходили також у Мічигенському Ун-ті в Анн Арборі.

Укр. науковців Д. згуртовує з 1951 осередок НТШ (гол. П. Біланюк, Б. Лончина, А. Шутка, М. Климишин, Богдан Гайдукевич,

М. Юзич, Б. Крук). З 1968 в Д. діє АДУК; від 1962 попередником АДУК був Ін-т Укр. Культури (засновник З. Тарнавський). АДУК в Д. очолювали Ю. Тис-Крохмалюк, Я. Тарнавський, М. Ласовська-Крук. У Д. 1958 засн. *Укр. Амер. Архів-Музей і Бібліотеку, з філією в м. Воррен (1978); довголітній засновник, гол. і куратор Р. Дацко. З ін. орг-цій в Д. належить згадати мирянське Т во Укр. Католиків за Патріархат УКЦ; його діячі очолювали тривалий час крайову централю та Укр. Патріархальне Світ. Об'єднання (Б. Лончина і В. Колодчин).

У Д. діють також місц. групи регіональних т-в, деякі тут мають свої крайові осередки чи рег. групи. Поодинокі існували ще в міжвоєнний період; 1945 засновано Березівське Односельчанське Допомогове Т во, яке головно допомагало односельчанам у таборах ДП в Зах. Європі; від 1978 діє місцевий відділ Об'єднання Надбужанців, у 1960-их у Д. постав Окружний Комітет Дрогобиччини. У Д. мав свій осідок (з 1969) Гол. комітет Підгаєчан (гол. В. Колодчин), від 1963 діє Комітет Станиславівців. Ці т-ва і комітети проводили товариську і допомогуву діяльність та сприяли виданню регіональних зб.

Освіта. Від початку при укр. церквах і парафіях творилися також

укр. школи, звичайно вечірні (в Гемтремку в будинку "Укр. хата"). У 1930-их укр. кат. парафія св. Івана Хрестителя і Богородиці Неустанної Помочі заснували цілоденні школи. При церкві в Гемтремку 1957 створено укр. сер. школу, яку вели спочатку сс. Василіянки, а з 1962 - о. Василіяни. Крім цих цілоденних шкіл, де викладали укр. мову як окремий предмет, повсюдні емігранти заснували на поч. 1950 их школи українознавства, якими опікувалося Т во "Рідна Школа" (гол. Д. Березовський, Б. Лончина, Марія Лісовська). Тоді ж було створено школу українознавства в зах. Д. (1952). Школа проіснувала до 1978. У 1930 их існувала мала вечірня школа в передмісті Д. Дірборні. При укр. правос. церкві св. Покрови в Савтфільді 1955 створено школу українознавства ім. Л. Українки, к-сть учнів якої сягала 130. Довголітнім дир. був М. Смик.

У 1955 викладачами укр. мови і літератури на Вейнському Стейтовому Ун-ті (Wayne State) були В. Рудий, Михайло Цап, Л. Приходько, В. Андрушків. Для організації фін. засобів створено 1955 Укр. Амер. Культ. Фондацію. При цьому ун-ті в 1990-их успішно діє програма студентського обміну і стажування студентів з України (з Львів. Ін-том Менеджменту).

Преса. Хоч бібліографія періодичних видань і преси в Д. доволі велика, проте більшість газ. і журн. існували недовго. Найважливіші: *"Укр. Газета" (1934-39), "Жіночий світ" (1935-38, ред. М. Бек), "Укр.

зоря" (1937-38, вийшло 50 чч.), "Укр. новини" (1938-40). Після 2 світ. війни довше виходив: *"Укр. Прометей" (1950-58). Відомий мистець-карикурист і письм.-гуморист Е. Козак 1951 видав перше ч. місячника *"Лис Микита", який виходив до 1992. *"Наш контакт" – орган кредитної спілки "Самопоміч" виходив з 1954 до його об'єднання з нью-йоркським *"Новим світом". Нова еміграція 1958-63 вдруге видавала газ. "Укр. газета" (ред. В. Нестороанч). Укр. Культ.-Гром. Клуб видає з 1967 місячник *"Детройтські новини" (ред. Б. Лончина, В. Боднар). Неперіодично появлявся журн. "Сняття" (ред. М. Бажанський, 1968-76) та з 1970 – "Слово підгаєччан" (ред. В. Колодчин). У 1962-90 виходив неперіодично літ.-мист. журн.-зб. *"Терем" (10 вип.). Чимало бюлетенів орг-цій та парафій видавалися в Д. ще з міжвоєнних часів. З 1979 перенісся до Д. тижневик *"Укр. Вісті", який з 1945 виходив у Нім.

Укр. радіопередачі в Д. розпочалося 1935 під назвою "Укр. радіо-година", яку провадили Микола і Ю. Шустакевичі до 1955. З. Тарнавський провадив укр. радіопрограму двічі на тиждень 1952-62, згодом цю програму перебрав оо. Василіяни. В 1970-80-их орг-ції Укр. Визвольного Фронту також мали передачу "Укр. година". К. Цепенда 1973 започаткував програму "Гомін України", присвячену здебільшого муз. культурі. З 1982 подібну радіопрограму "Пісня України", але з наголосом на сусп. і політ. проблематиці, ведуть В. і Роман Колодчини.

У 1990-их новоприбулі емігранти ведуть радіопрограму "Слово".

У Д. після 2 світ. війни жили і працювали відомі укр. літ. і мист. діячі, серед них Е. Козак, М. Дмитренко, поети Б. Нижанківський і о. С. Сабол (Зореслав), письм. С. Парфанович і Ю. Тис-Крохмалюк, солістка Х. Липецька, дир. і композитори Г. Китасти, К. Цепенда та ін. З 1978 культ. життя великого Д. концентрується в модерному *Укр. Культ. Центрі у Воррені, також діє галерея ЕКО.

З екон. погляду, доля українців Д. подібна до ін. імігрантських груп; здебільшого вони працювали на фабриках та ін. малих підприємствах. В 1930-их було бл. 100 укр. підприємств, але лише з десятком професіоналів. Стан змінився після 2 світ. війни: діти давніх емігрантів почали здобувати сер. і вищу освіту, багато новоприбулих вже мали професії, швидко аивчали мову та здобували добре оплачувані посади. Рядові емігранти купували власні хати в традиційних укр. дільницях Д., а професіонали купували кращі будинки і в кращих дільницях міста. Детройтська громада жертвує поважні суми на укр. гром. і культ. цілі (Гарвардський проєкт, допомога Україні, патріархальний фонд УКЦ, УКУ тощо).

Після 2 світ. війни створено власні фін. установи: кредитівки "Самопоміч" (засн. 1952), та *"Будучність" (1961). Деякі українці у своїй праці й кар'єрі вийшли поза межі укр. громади і включилися в заг. амер. сусп. життя: адвокат і фінансист І. Панчук був кандидатом від дем. партії до конгресу; А Кібзей кандидував на радного міста Д.; М. Бек була обрана першою жінкою до міськ. ради Д., 1952 була її гол., а 1958-62 мером міста. І. Корній був відомим фінансистом і банкіром. У Д. народилися і провели юні роки кіноактори І. Годяк і М. Адамчук (Nick Adams).

Серед важливих подій, відзначених українцями Д., були: виставка укр. образотворчого мистецтва (1960), річні етн. фестивалі (від 1971), приїзди 1968 і 1973 до Д. Патрі-

Злучений хор на святкування Тисячоліття Хрещення України, 1988

ярха Й. Сліпого, день укр. жінки-політв'язня 1975, 50-ліття голодомору в Україні (1983), відвідини Укр. Культ. Центру през. США Рональда Рейгена (1984) та Джорджа Буша (1989), Тисячоліття Хрещення Руси-України (1988). 2002 відкрито в Д. почесне консульство України і консулом призначено Б. Федорака.

Лит.: Wichorek M. & U. Ukrainians in Detroit. Detroit, 1968; Stefaniuk U., Dohrs F. Ukrainians of Detroit. Detroit, 1979;

Дж у л ь П. (ред.) Українці в Детройті і в Мічігені. Детройт, 1988.

В. Баран, П. Джуль,
В. Колодчин, В. Маркус

"ДЕТРОЙТСЬКІ НОВИНИ" (Detroit News), місячник укр. громади великого Детройту. Виходив з 1967 як орган *Культ.-Гром. Клубу. Першим ред. "Д.Н." був Є. Кульчицький, а згодом – Б. Лончина (1968-85), опісля В. Баран, останнім часом – редколегія. Активним співроб. в перших рр. був І. Боднарук. В 1970-90-их "Д.Н." передруковували багато цікавих матеріалів з преси в Україні, гол. з культ. життя. Подавали огляди гром.-культ. життя й календар подій та імпрез в Детройті. Друк циклостилем, згодом ксероксовою технікою на 8-16 с. у 400 прим., виходив десять разів на рік. Попередниками "Д.Н." були "Бюлетені" (з 1952) та "Детройтські Вісті" (з 1954), видавані Лит.-Мист. Клубом в Детройті.

В. Баран

ДЕЦИК Віктор (Victor Detsyk), науковець-фізик, н. 1948 в м. Ельванген (Elwangen), Нім. Д-рат з фізики плазми в Каліфорнійському Ун-ті. Проф. фізики в тому ж ун-ті в Лос Анджелесі. Праці про закріплення, нагрівання і діягностики плазми та про хвилі Лангмюра і Бернштайна у плазмі. Д. зробив вагомий внесок у комп'ютерне і суперкомп'ютерне моделювання і симуляцію різних режимів.

ДЕЦИК Володимир (Volodymyr Detsyk), гром. діяч; н. 1918 в с. Устеріки Косівського пов., п.

19.5.1993 в Сан-Ситі (Sun City) б. Феніксу, Аріз. Навчався в Пром.-Мист. школі у Львові. Під час 2 світ. війни був у похідних групах ОУН на сх. землях України. Після війни на еміграції в Нім., згодом у США. Активний як організатор СУМ в Чікаго, з 1983 – в Аріз., де заснував Укр.-Амер. Товариський Клуб, що став осередком сусп. життя укр. пенсіонерів, був його гол.

ДЕЦИК Степан (Stefan Detsyk {Desyk}), робітник, гром. діяч, меценат; н. 9.9.1889 в с. Береги Самбірського пов., Гал., п. 10.12.1944 в Боффало. Прибув до США 1914, поселився в Боффало. Брав участь у гром. житті; співзасн. т-ва "Січ" й Укр. Нар. Дому в Сх. Боффало та відділу Орг-ції Оборони України, активний в УРС: 1925-29 заст. гол. УРС. Дружина Д. Юлія Попель-Д. пожертвувала в пам'ять чоловіка 10 тис. дол. на розвиток Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту.

ДЖЕНЕТ (Jeannette), м-ко в 35 км на півд. сх. від Пітсбургу, 10.7 тис. (2000) нас., з них 140 українців, до 2 світ. війни було значно більше, повоєнних імігрантів майже немає. Засн. гр.-кат. парафію св. Димитрія та придбано дерев'яну церкву 1910, існували 2 братські відділи (УНС і УБС).

ДЖАНСОН Ярослава (Jaroslawa Johnson), з дому Зелінська, адвокат; н. в Україні. Закінчила бакалярат в Гоучер Коледжі (Goucher) 1965, а правничі студії закінчила 1973 у Вісконському Ун-ті. В 1976-77 ред. Wisconsin Law Review. Партнер адвокатської фірми Chadbourne & Parke в Київ. відділі з 1991. Засновник і гол. Амер.-укр. ради з питань бізнесу, яка організувала першу візиту Л. Кравчука, кол. през. України, до США (1991); 1992 конференцію з питань торгівлі "Україна-США" для амер. компаній; 1994 призначена през. Клінтоном до ради директорів фонду Western NIS Enterprise Fund.

В.М.

ДЖЕНДЖЕРА Йосиф (Joseph Dzhendzhera), кат. свящ., церк. діяч; н. 8.3.1874 в с. Лосяч Борщівського пов., Гал., п. 8.10.1946 в Словтсбургу (Sloatsburg), Н.Й. Богословські студії закінчив у Львів. Ун-ті та Інсбруку, Авст., а висвячений на свящ. 1902. До США прибув 1914, працював як свящ. в понад 20 парафіях різних шт., найдовше в Байонні (Bayonne), Н.Дж., Акроні (Akron), Ог., Сент Джозефі (St. Joseph), Міз., Террівіллі (Terryville), Кон. Ред. англ. частини "Альманаху" Укр. Гр.-Кат. Церкви в США.

ДЖЕНКІНТАВН (Jenkintown), передмістя Філядельфії 15 км на півн. від центру міста. Нас. бл. 4.5 тис. (2000), українців бл. 30, які почали тут поселюватися здебільшого в 1970-их. Створилися заг. укр. установи, гол. рел. Серед них *Менор Коледж, курія сс. Василіанок (див. *Василіанки) та *Укр. Осв.-Культ. Оередок. 1911. в Дж. засн. для цілої Філядельфії укр. кат. цвинтар св. Марії. З 1975 діє в Дж. нова гр.-кат. парафія св. Архистратига Михаїла для вірних, що бажали зберігати юліянський

Церква св. Михаїла, Дженкінтавн

календар та сх. обряд з укр. мовою. 1985 парафія нараховувала 300 осіб з різних частин м., тепер значно більше, бо до парафії влилися імігранти з "четвертої хвилі". Відомим парохом був о. З. Злочівський (1979-93). Дерев'яну церкву св. Михаїла побудовано 1992 в гуц. стилі, з деякими сучасними елементами (архітект М. Німців) на великій площі, відомій як "Михайлівка", де відбуваються різні культ.-розвагові імпрези українців Філядельфії.

М. Борецький (В.М.)

Джерзі Ситі, посвяченні Народного Дому, 1932

ДЖЕРЗІ СИТІ (Jersey City), портове м. в півн.-сх. частині шт. Нью-Джерзі, розташоване на півострові, оточеному зі сх. р. Гадсон та зі зах. Ньюаркською затокою, 5-8 км від Нью-Йорку, з яким сполучене тунелями і мостами. Дж.С. – пром. і транспортний центр: виробництво ліків, мила, електричного приладдя, хм. та харчових продуктів. Нас. 240 тис. (2000), серед них к-сть українців мінялася залежно від того, які укр. поселення належали до Дж.С. Тепер у самому м. живе 680 українців, з яких більшість творить укр. громаду, частина пристала до рос. правос. церкви, а окремо себе сформували закарпатці, особливо як церк. громада. Першим приїхав Павло Філяк із с. Луг Горлицького пов., Зах. Гал. 1887 в Дж.С. було 17 укр. родин, які працювали на цукроварні. 1899 було вже бл. 1 тис. українців. Певний час до утворення укр. громади в Нью-Йорку (наприкін. 19 і на поч. 20 ст.), Дж.С. був центром укр. гром. і сусп. життя в США. Тут виходила укр. газ. "Новий Світ" (1892), з 1903 був осідок УНС, вид-во і ред. "Свободи", діяв укр. нар. дім (засн. 1933), відбувалися різні події і заходи. В Дж.С. постала друга в США укр. гр.-кат. парафія (св. Петра і Павла), заснована І. Волянським 1897. Довголітніми й активними парохами були о. Г. Грушка (він також ред. і видавець "Свободи"), М. Підгоренський, О. Улицький, В. Лотович, А. Борса, Р. Мірчук. Перша дерев'яна церква була замінена 1901 на муровану. Теперішня церква збудована 1962. Вона була матірною церквою усіх пізніших гр.-кат. церков у Н.Дж. й околиці, включно з нью-йоркською церквою св. Юра. При церкві діяла цілоденна основна школа (1950-80). 1907 і 1921 частина

віруючих створила окремі рос. правос. церкви, які 1928 об'єдналися. Закарп. греко-католики мають свою церкву св. Марії. В 1950-60 діяла укр. правос. парафія св. Володимира. Існує також церква протестантів-біблійників. З гром. орг-цій в Н.Дж. 1934 було кільканадцять братських відділів (9 УНС, 3 "Провидіння", 1 УБС), СУА, після війни постав відділ УККА. Імігранти після 2 світ. війни, зокрема закривалися в т-ві "Самопоміч", яке створило кредитну спілку, в Пласті та СУМ. Українці Н.Дж. беруть участь в організованому житті громади в Нью-Йорку.

І. Лучечко

*Церква св. Петра і Паола,
Джерзі Ситі*

ДЖИДЖОРА Василь (Vasyl Dzhydzhora {Dzydzora}), кат. свящ., гром. діяч; н. 30.5.1896 в с. Заставці Підгаєцького пов., Гал., п. 24.5.1987 в Ландсдейлі (Landsdale), Пен., похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Закінчив гімназію в Рогатині та

Бережанах, а богословські студії у Львів. Семінарії, висвячений на свящ. 1929. В молодому віці служив в УГА, повернувся до Гал. з Наддніпрящини 1922. Душпастирював у Львів. Архiepархії, а 1945-49 в таборі ДП у Шляйсгаймі (Schleissheim), Баварія. 1949 приїхав до США і душпастирював у Скрентоні та найдовше в Пітсбургу. Тут у півн. частині міста, в парафії св. Юра (1962-84), збудував 1968 нову за укр. стилем церкву. Брав участь у гром. житті. 1976 Патріарх Сліпий відзначив Д. почесним крилошанством, а 1984 єп. Р. Москаль надав йому звання протосрея. 1982 Укр. Технологічне Т-во в Пітсбургу нагородило його грамотою "Людини року".

В.М.

ДЖОУНС Томас (Thomas Jones), амер. науковець і космонавт укр. походження; н. 22.1.1955 у Балтиморі, дід і баба прибули до США з укр. с. Якуб'яни Старолубовнянського окр., Пряшівщина. 1977 закінчив авіаційну академію в Колорадо-Спрингс, Кол., та працював летуном на стратегічних бомбардувальниках, 1983-88 на дипломних студіях в Арізонському Ун-ті. де 1990 захистив д-рську дисертацію. Дальші досліді в наук. пристосуванні соняшної енергії безпілотних експедицій на Марс провів у Вашингтоні, Д.К.; з 1991 - космонавт, здійснив кілька польотів на ракетах "Ендавмент" (1994) і "Колумбія". Далі працює в NASA (National Aeronautics & Space Administration) у Гюстоні (Houston), Текс., над будованням міжнар. комічної станції.

В.М.

ДЖОНСОН СИТІ (Johnson City), м. в півд.-зах. частині шт. Нью-Йорку, недалеко кордону з Пен., розташоване у 225 км. на півн. захід від м. Нью-Йорк. Дж.С. віддалене на 5-7 км. від Бінггемтону (Binghamton), ранішого поселення українців та організованої громади. Нас. в Дж.С. 15.5 тис., з чого 480 українців, а в Бінггемтоні, – 47 тис. (2000), 790 українців. Українці обидвох м. творять одну громаду. Вони почали селитися перед 1 світ. війною, 1935 жило 150 укр. родин. Першу гр.-кат. церкву Св. Духа в Бінггемтоні збудували закарпатці. Від них відокремилися галичани та 1939 заснували укр. кат. парафію Пресвятого Серця, парафію обслуговували оо. Василяни, з 1975 – епархіяльні свящ. Закарп. правос. також утворили окрему парафію св. Михаїла. Греко-католики побудували 1977 нову дерев'яну церкву в Дж.С. в гуц. стилі (архітект А. Осадца) та перейменували її на Христа Чоловіколюбця. Парафільний цвинтар в Кестл-Крік (Castle Creek), Н.Й., засн. 1946. У міжвоєнному періоді постали 3 братські та 4 осв. орг-ції (1955 – 2 відділи УНС), діяли школа українознавства та Укр. Гром. Дім. Після 2 світ. війни – відділи УККА, СУА, ООЧСУ, гуртки Пласту і СУМ.

В.М.

ДЖОНСТАВН (Johnstown), м. в півд. центр. Пенсильванії, розташоване у 90 км на сх. від Пітсбургу; важливий шахтарський та сталеварний осередок з хем. та легкою пром-стю. Нас. 24 тис. (2000), 350 українців, людей укр. походження (закарпатці, "руські" і т.п.) бл. 2 тис., в 1930-их їх було 1,500. Почали поселюватися кін. 19 ст. переселенці зі Закарпаття та Зах. Гал. (пов. Лісько). Перша дерев'яна гр.-кат. церква св. Миколая засн. 1910, мурована – збудована 1923 (теперішня назва св. Івана Хрестителя); належить до Епархії св. Йосафата в Пармі. Діє також гр.-кат. закарп. парафія св. Марії. Укр. правос. парафія св. Петра і Павла засн. 1929. У 1930-

их у Дж. постала велика закарп. правос. парафія Христа Спасителя, яка увійшла до юрисдикції *Амер. Карпато-Руської Гр.-Кат. Правос. Церкви, під зверхністю Константинополького Патріярха. Ця церква стала згодом (1954) катедральною й осідком епархії. При ній відкрита семінарія. Тут перебуває митр. М. Смішко.

В.М.

ДЖОРДАНВІЛЬ (Jordanville), м-ко в півн. частині шт. Нью-Йорку надалеко Сиракюз (Syracuse), де постав у міжвоєнному періоді рос. правос. монастир Св. Тройці та центр Зарубіжної РПЦ, у якій знайшлася якась частина українців з т.зв. білої політ. та соц.-екон. давньої еміграції. У міжвоєнному періоді тут перебував архимандрит Віталій Максименко з правос. монастиря в Ладомировій на Пряшівщині, пізніше настоятель зарубіжної РПЦ. Після 2 світ. війни з тієї ж Ладомирової прибуло кілька канадцять закарп. монахів і тут продовжували свою діяльність, гол. місіюну й вид. З 1947 видається газ. "Правос. Русь". Один з цих монахів *Лавр Шкурла, в мирі Василь (н. 1929 в Ладомировій) став єп., згодом першоєрахом цієї церкви.

В.М.

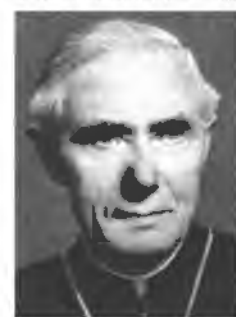
ДЖОРДЖЯ (Georgia), шт. в півд.-сх. частині США, межує на сх. з Атлантийським океаном, на півн. сх. з Савт Каролайною, на півн. з Норт Каролайною і Теннесі, на зах. з Алябамою і на півд. з Фльор. Площа 15,216 кв. миль, нас. 8,155 тис. (2000), з яких 27% афро-американці. Українців 9,2 тис., найбільше в пов.: Фультон (Fulton) – 1620, Гвіннетт (Gwinnett) – 1600, Кобб (Cobb) – 1170, ДеКалб (DeKalb) – 880, Даглес (Douglas) – 260, Форсит (Forsyth) – 250, Палдінг (Paulding) – 205, Черокі (Cherokee) – 205, Нютон (Newton) – 195, Річмонд (Richmond) – 175, Чатгам (Chatham) – 170, Колумбія (Columbia) – 160, Клярк (Clarke) – 145, Барров (Barrow) – 135, Фастт (Fayette) – 135, Камден (Camden) – 120, Лавндс (Lowndes) – 110, Ковета

(Coweta) – 110. Столиця *Атланта (Atlanta), гол. галузі нар. госп-ва – пром-сть, сіль. госп-во, торгівля, послуги, транспорт. З Гал. 1896 прибуло 19 укр. родин, яких ко-рабельна компанія помилково привезла до Дж. замість Кан. Вони поселилися в півн. частині Дж., деякі виїхали до ін. штатів або до Кан. Частина залишилася і вирощувала виноград. Між двома війнами селилися й ін. українці, зайняті гол. в індустрії або в різних службах. Тимчасово діяв відділ УККА, Укр. Олімпійський Комітет. В околиці Атланти є гр.-кат. парафія закарпатців (візант. обряду). В м-ку Конйерс (Conyers) на півд. сх. від Атланти 1998 відкрито укр. кат. парафію і церкву Пресв. Богородиці. На півн. від Атланти в міськ. р-ні Каммінг (Cumming) відкрилася укр. правос. місія, яка 2003 збудувала церкву св. Андрія Первозванного. М. Атенс (Athens) на сх. від А. є м.-повертним Кам'янця Подільського.

В.М.

ДЖУЛА Андрій (Andrew Dzhula {Jula}), гром. діяч, головн. в УНС; н. 1.10.1911 в МекКіс Рокс (McKees Rocks), Пен., п. 22.10.2000 в Амбріджі (Ambridge), Пен. Був кількакратним гол. окружного комітету відділів УНС в Зах. Пен. та вибраний на 10 конвенціях Гол. Радним УНС (1954-94). Активний в укр. гром. орг-ціях м. Амбрідж. Був 46 рр. секр. найбільшого відділу УНС (161).

ДЖУЛИНСЬКИЙ Павло (Pavlo Dzhulynsky), кат. свящ.; н. 22.1.1890 в с. Мельнич Жидачівського пов.,

Гал., п. 2.12.1978 в Чикаго, похований в Торонто, Кан., на цвинтарі Парк Ловн (Park Lawn). Закінчив 1910 Академічну Гімназію у Львові, продовжував студії у Львів. Духовній Семінарії, 1917 його висвятив митр.

А. Шептицький. 1918-19 брав участь у повітовій УНРаді. Інтернований поляками в таборах у Стшелкові та Домб'ю. В Гал. найдовше душпастирював у с. Мечинці; в 1943-44 був парохом у Зборові. Після війни на еміграції був катехитом сер. шкіл в таборі ДП у Регенсбургу, Нім. Від 1949 в Кан., душпастирював у різних осередках Торонтонської Епархії (Віндзор, Велланд, Ватерфорд, Овквіл, Торонто). 1968 Патріярх Й. Сліпий назначив його парохом новоствореної "старокалендарної" парафії св. *Володимира і Ольги в Чикаго. За почином і під його провідом ця парафія почала будувати свій собор. 1973 Патріярх Йосиф іменував його крилошанином.

О.Р.

ДЖУЛЬ Михайло (Mukhajlo Dzhul), псевд. Млаковий, старшина Армії УНР, письм.; н. 13.3.1895 в Гал., п. 8.1.1976 в Стетен-Айленді (Staten Island), Н.Й. Брав участь у визвольних змаганнях, спочатку в УГА, а потім в Армії УНР. Після 1920 залишився на Наддніпрянській Україні. Працював педагогом у Києві, в 1930-их репресований, засуджений на 10 рр. концентраційних таборів, провів 3 рр. на Камчатці в копальнях золота. Звільнений перед поч. 2 світ. війни, жив у Харкові. З 1944 на еміграції в Нім., згодом у США, працював робітником. Автор воєнних спогадів про похід укр. армії на Крим та про старшинську школу УГА. Разом зі своєю дружиною Оленою Звичайною написав велику автобіографічну пов. у 2 тт. "Ворог народу" (1966), за яку автори були відзначені Укр. Літ. Фондом ім. Франка в Чикаго.

В.М.

ДЖУЛЬ Олена (правд. прізви.) див. *Звичайна Олена*

ДЖУЛЬ Павло (Paul Dzhul {Dzul}), лікар-отоляринголог, проф., гром. діяч; н. 14.10.1921 в с. Мильно Зборовського пов., Гал. Гімназію закінчив у Тернополі. Мед. студії почав у Львові, продовжував у

Граці, а закінчив в Інсбруку, Австр., (1948). 1949 емігрував до США та поселився в Детройті. 1951 нострифікував мед. диплом у шт.

Ілл., згодом у Міч. 4 рр. провадив приватну мед. практику в Детройті, а 1957-1960 пройшов спеціалізацію в отоларингології в Ун-ті Вейн Стейт (Wayne State) і став чл. мед. фак. Опісля чл. Америк. Академії Отоларингології та Америк. Колегії Хірургії. 1960 відкрив отоларингологічну клініку, яка згодом стала престижною інституцією. Був през. Отоларингологічного Т-ва Детройту і Мічигану. З 1967 гол. ред. журн. "Лік. вісник", чл. ред. колегії зб. "25-ліття Укр. Лік. Т-ва Півн. Америки (УЛТПА)" (1975), гол. ред. зб. "Матеріяли до історії укр. медицини" т. 2 (1988), і зб. "40-ліття УЛТПА" (1990).

Д. активний у гром. житті Детройту. 1972-73 очолив комітет укр. кімнати у Вейнському Ун-ті, 1988 був гол. Детройтського Метрополітального Комітету Тисячоліття Хрещення України та гол. ред. пропагандної книги "Українці в Детройті і в Мічигані" (1988). Ред. гасел з медицини в англомовній ЕУ (Торонто). Іменовані "Українцем року" (1973); почесний чл. УЛТПА (1985); нагороджений папською грамотою "Pro Ecclesia et Pontifice" (1991); та нагороджений орденом "За заслуги" 3 ступеня през. України (2001). През. СФУЛТ (1992-); організатор її конгресів: Харків (1992), Дніпропетровськ (1994), Одеса (1996), Ужгород (1998); д.чл. НТШ (1990); почесний д-р Одеського Держ. Мед. Ун-ту (1996); почесний д-р Львів. Держ. Мед. Ун-ту (1998); співавтор англо-укр. словника мед. термінів (1996).

р.м.

ДЖУМБА Джері (Jerry Dzhumba {Jumba}), музик, хореограф і закарп. культ. діяч в США; н. 28.6.1951 в

МекКіс-Рокс (McKees Rocks), Пен. Здобув муз. освіту в Ун-ті Дюкейн (Duquesne). Організував та керував мист. ансамблями в Пен., такими, як "Слов'яни" в Пітсбургу (засн. 1969), "Краяни" в Дейтоні (Dayton), Ог. 1976, "Карпати" в Амбріджі (Ambridge), Пен. 1978, "Русини" в МекКіспорт (McKeesport), Пен., 1978 та ін. Підготовляв для них хореографію та муз. репертуар з етнографічних матеріалів карп. регіону. Був 1980-93 дир. програми Культ. Коренів (Cultural Roots Program) при візвнт. кат. епархії в Пармі (Parma), Ог. Спеціально пропагує церк. піснопініє, як воно відоме на Закарпатті. З 1997 провадить культ. радіопрограму для закарп. емігрантів.

р.м. (за П. Марочі)

ДЖУС Володимир (Volodymyr Dzhus {William Dzus}), винахідник, промисловець, видатний меценат

укр. культури; н. 5.1.1895 в с. Чернихівці Збаразького пов., Гал., п. 19.6.1964 в м. Вест-Айсліп (West Islip), Н.Й., де і похований.

В рідному селі закінчив початкову школу та вчився на майстра-столяра, виявляючи природні техн. здібності. 1913 прибув до США, оселився спочатку в Ньюарку, Н.Дж., де збагатив свої техн. знання на вечірніх курсах і працював механіком. У Вест-Айсліпі відкрив власне підприємство з ремонту автомобілів і вже тоді зробив кілька винаходів та їх запатентував. В 1930-их працював на заводі з виробництва літаків і моторів у Фірмінгдейлі (Firmingdale), Н.Й. Тут він винайшов 1932 закріплювач до фюзеляжу літака, який використовують також в ін. скомплікованих машинах, компютерах та мед. приладах. Д. запатентував свій винахід, відомий як "Dzus fastener", та створив корпорацію і фабрику того ж імені у Вест-Айсліпі. Виконуючи замовлення для амер. військ. індустрії, Д. добровісся висо-

ких прибутків. Філії його фабрики постали у Франц., Нім. й Англ. (тут керівником його підприємства був гетьманч Данило Скоропадський). Під час війни Д. збудував ще одну фабрику, закріплювачів у Глендейлі (Glendale), Каліф. Після 2 світ. війни Д. удосконалив свій винахід до ширшого застосування, зокрема в хірургії як закріплювача кісток.

Д. був відомий своєю меценатською діяльністю. Допомогавав матеріально різним установам, зокрема НТШ та УВАН, уфундував в нью-йоркських лікарнях два ліжка для користування укр. пацієнтами. Залишив за собою найбільший пам'ятник укр. культури *Укр. Ін-т Америки в Нью-Йорку, придбавши 1964 заради цього унікальний будинок в іст. центрі Нью-Йорку. Був през. Фондації Ін-ту, що її перебрав згодом син Теодор Д. Він також став през. Dzus Fastener Corporation і був ним до 1988, коли фабрику продали англ. фірмі.

В. Баранецький

ДЖУС Теодор (Theodore Dzhus {Dzus}), син Володимира Дж., підприємець, сусп. діяч; н. 1918 на Лонг-Айленді (Long Island), Н.Й., п. в березні 1998, похований у Вест-Айсліпі (West Islip), Н.Й. Ще за життя батька був у керівництві Укр. Ін-ту Америки, а 1964 став його гол. Здійснював керівництво до 1982, коли зрезигнував з цього посту.

"ДЗВОНИ" (Dzvony – Bells), кварталник "укр. христ. літ. творчості", видаваний філософ-гуманістичним фак. УКУ в Римі, ред. й адміністрація в Римі, Детройті й Чикаго. Гол. ред. Б. Лончина, чл. ред. колегії: Р. Данилевич, В. Лев, М. Овчаренко. Ініціатором "Д." був Патріярх Йосиф Сліпий, який відновив у Римі львів. вид. журн. "Д." з метою згуртувати працівників пера, що працювали в христ. дусі, та дати їм друкований орган для публікування. Появилось в 1978-80 рр. 9 ч., з них 3 подвійні (чч. 104-115). Друкував поезії, прозу, зокрема спогади, портрети діячів культури,

наук. і публіцистичні ст. з рел. тематики, літературознавства, мистецтва та театру, рецензії й переклади. Серед авторів, крім чл. ред. колегії, о. В. Поспішил, В. Маркусь, В. Жила, І. Боднарук. Р. Завадович, С. Чорній, Є. Іванків, М. Палій, М. Кузьмович-Головінська, В. Чечва, Євген Рослицький та ін.

В.М.

ДЗЕРОВИЧ Богдан (Bohdan Dzerowycz), син о. Юліяна Дзеровича, юрист, суддя, гром. діяч; н. 1.9.1897 в Миколасві над Дністром, Гал., п. 16.10.1984 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Право закінчив у Львів. Ун-ті (1922), брав участь в УГА: в обороні Львова, Чортківській офензиві, чотирикутнику смерті; попав у поль. полон. Після звільнення працював адвокатом, пізніше суддею; міськ. суддя в Зборові (1925-29), начальник міськ. суду у Львові (1928-39), юрисконсультант держ. банку у Львові (1939-31). 1941 – призначений чл. Тимчасового Держ. правління у Львові (заст. секр.-юстиції); пізніше належав до Адвокатської Палати у Львові з дорученням організувати укр. судівництво, адвокатуру й нотарят у Гал. У Відні з 1944 працював у гол. квартирі ІРО з 1946. На еміграції у США з 1949, працював гол. статистичного відділу "Catholic Charities" в Нью-Йорку. Співзасн., гол. Укр. Правничого Т-ва, писав полемічні ст. про статус УРСР.

В.М.

ДЗИНДРА Михайло (Mukhaulo Dzyndra), скульптор-модерніст; н. 1921 в с. Дення Жидачівського пов., Гал. Мист. освіту здобув у Львів. Мист.-Пром. Школі, яку закінчив 1943. Виїхав 1943 на Слов., де працював викладачем декоративного мистецтва в Братиславі. В Нім. з 1944, чл. Нім. Спілки Мистців, виставлявся в Бамбергу та Нюрнбергу, Нім. (1945, 1946), а потім у США, на власній садибі в Путнам Веллі (Putnam Valley), Н.Й., та на виставці Об'єднання Укр. Мистців Америки

в Нью-Йорку (1978). Працює в модерному абстрактному стилі, використовуючи дротяну стіку (арматуру) та бетон; деякі скульптури мальовані, інші в натуральному кольорі матеріялу. Більшість скульптурних творів Д. архітектонічно-монументального стилю. Замітні твори: "Молитва" (1955), "Король" (1970), "Пророк", "Породильниця", "Танок", "Молитва" та ін. У творах Д. відчувається вплив О. Архипенка. Ранні твори Д. реалістичні ("Запорожець", "Кобзар", "Апoteоз України"), але й вони відзначаються життєвою експресією і лаконізмом. 1991 Д. повернувся в Україну на постійно. Нац. Музей у Львові видав ілюстрований каталог "М. Дзиндра – Скульптура", що охоплює весь творчий доробок скульптора. 2005 у Брюховичах створено Музей Модерної Скульптури Михайла Дзиндри.

Б. Титла

ДЗІВАК Микола (Mykola Dzivak), інж.-агроном, гром. і церк. діяч; н. 5.7.1916 в Рівному на Волині, п. 29.1.1981 в Брукліні, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив укр. гімназію в Рівному, а пізніше студіював і закінчив агрономію у Львові. Брав участь в організації церк. життя на Волині, з 1944 на еміграції в Нім., потім у США. Організатор т-ва "Волинь" в Нью-Йорку й ініціатор періодичного вид. "Волинь" (його адміністратор), згодом співпрацював з "Літописом Волині", що виходив у Вінніпегу, Кан. Співорг. правос. церкви Св. Трійці в Нью-Йорку, гол. парафіяльної ради та з 1965 гол. Братства св. Володимира. Співзасновник Української Правос. кредитівки в Нью-Йорку.

В.М.

ДЗУНДЗА Юрій (George Dzungza), артист Бродвею, фільму і телевізії; н. 19.7.1945 в Розенгаймі (Rosenheim), Нім., син укр. емігрантів, у таборі ДП. Прибув до США 1949, жив в Амстердамі, Н.Й., та в м. Нью-Йорк. Ходив до укр. школи св. Юра,

був активним у СУМ (виступав зі скечами на "ватрах"), у студентські роки працював кельнером в укр. барах. Вивчав засоби зв'язку (communications) і театрознавство в Ун-ті Сейнт Джонс (St. John's) у Джамаїка (Jamaica), Н.Й. З 1973 почав виступати на проф. сценах у театрах Бродвею, на телебаченні та у фільмах: "That Championship Season" ("Сезон чемпіонату"), "A Streetcar Named Desire" ("Трамвай на ім'я Жадоба"). 1978 Д. переїхав до Каліф. і виступав у голлівудських фільмах. Серед них: "The Deer Hunter" ("Мисливець оленів", 1978) з тематикою В'єтнамської війни та побуту пенсильванських вуглекопів-українців, п'єса "A Prayer for My Daughter" ("Молитва за мою дочку"), телевізійний фільм про втечу Сімаса Кудірки, а також фільм про війну в Афганістані "The Beast" ("Потвора", 1988). Фільм "Мисливець оленів" здобув п'ять нагород Оскара. В 1980 і 1990-их Д. грав у фільмах, м.ін.: "City by the Sea" (2002), "Crimson Tide" (1995), "Basic Instinct" (1992), і "No Mercy" (1986); і в телевізійних серіалах "Law & Order" (1990-91), у програмі "Hack" (2002-03). Д. в 1974-2005 виступав у 59 фільмах, а також часто був гостем або грав постійні ролі в телевізійних програмах.

В.М.

ДЗЬОБА Богдан Роберт (Bohdan Robert Dzioba), лікар-ортопед і мед. діяч; н. 10.8.1941 в Луцьку. Дитиною попав на еміграцію з кінцем війни з батьками до Нім., згодом до Кан., де здобув початкову і сер. освіту. Закінчив мед. фак. в Ун-ті Зах. Онтаріо в Лондоні, спеціалізувався в Торонто з неврологічної, грудинної та ортопедичної хірургії, працював на мед. фак. Торонтоного Ун-ту. З 1981 на мед. фак. Арізонського Ун-ту, США – проф. ортопедії, 1991-92 гол. мед. фак. цього самого

ун-ту. Брав участь доповідями в багатьох амер. і міжнар. наук. конференціях. Його фахові праці опубліковані в чужомовних журн. та в "Лік. Віснику" про запалення синовіальної оболонки, переломи суглобів, спотворення хребта й ін.

В.М.

ДЗЮБАЙ Олександр (Alexander Stefan Dzuba), гр.-кат. свящ., згодом правос. Єп. Стефан, н. 27.2.1857 в с. Кальник на Закарпатті, п. 2.4.1933 в м-ку Геррісон (Garrison), Н.Й. Закінчив теологічні студії в Ужгороді й там висвячений 1881. Прибув до США 1889 як перший гр.-кат. свящ. зі Закарпаття. Був парохом у Вількс-Беррі (Wilkes-Barre), Пен., і не брав активної участі у заходах ін. гр.-кат. священників за самоуправу їх церкви. 1913-16 був ген. вікарієм сп. С. Ортинського, а після його смерті братська орг-ція "Сосдиненіс" запропонувала його на наступника Ортинського. Не одержавши з Риму цієї номінації, зблизився з РПЦ в Америці та був хіротонізований в Нью-Йорку під ім'ям Стефана на її сп. 1916. До нього приєдналося кілька гр.-кат. парафій околиці Пітсбургу; очолив т.зв. карпато-руську правос. віцепархію Пітсбургу. 1918-19 велися заходи, щоб Д. прийняв під свою опіку Укр. Греко-Правос. Церкву в Кан. Він погодився на місійну діяльність кількох своїх свящ.-українців у Кан. У внутр. юрисдикційній боротьбі РПЦ у США після революції оголосив себе її "виконавчим гол.", але не отримав визнання більшості її парафій і свящ. Розчарований церк. політикою, повернувся 1924 до гр.-кат. церкви, помер у римо-кат. монастирі.

В.М.

ДЗЮБЛИК Василь (Vasyl Dziublyk), учасник визвольних змагань, сотник Армії УНР, гром. і церк. діяч; н. 25.12.1893 на Кубані, п. 13.7.1987 у Клівленді. Здобув сер. освіту в Катеринославі, в час визвольних змагань був в укр. старшинській школі в Києві, брав участь у бою під Крутами, потім

вступив до загону запорожців ім. С. Наливайка. Учасник Зимового походу, за що нагороджений "Залізним хрестом" УНР. На еміграції в Поль., вчителював на Волині, а з 1944 в Австр. З 1950 у США, жив у Вільмінгтоні (Wilmington), Дел., пізніше у Клівленді. Активний у комбатантських та церк. орг-ціях.

В.М.

ДЗЯБЕНКО Микола (Mykola Dziabenko), гром. і молодечий діяч, ред.; н. 10.8.1924 в с. Матяшівка Полтавської обл., п. 19.11.1976 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Під час війни працював у міській управі в Полтаві, на еміграції в Нім. з 1944, в США, в Нью-Йорку, з 1950. Активний в УРДП, Об'єднанні Українців Республікансько-Дем. Переконав та в ОДУМ. 1967-70 чл. ЦК УРДП та його секретаріату (керівник канцелярії), співороб. "Укр. Вістей" у Нім. та ред. "Прометей" в Нью-Йорку (1959-61), чл. гол. управи Об'єднання УРДП, заст. гол. (1964-69); гол. головної управи ОДУМ у США (1959-61), співред. "Бюлетеня ОДУМ" (1954-55).

В.М.

ДИБКО-ФИЛИПЧАК Ірина (Iryna Dybko-Fylypchak), одружена вперше Штраменко, в друге з Борисом Ф., поетеса, письм., перекладачка, музикант; н. 30.3.1925 в с. Більшівці Станіславівського пов., Гал. Пед. студії в Станіславові та в УВУ, муз.-вокальні – в Зальцбурзькому Моцартеумі. В США закінчила школу медсестер в Міннеаполісі, учителька в укр. школі в Пассаїку, Н.Дж. (1963-91 і 1995-97). Авторка поетичних зб. і перекладів з англ. мови, зокрема Дж. Орвела "Хутір тварин" (1984), драм. творів "Мати короля Данила" (1982), "Героїні України" (1982), "Легенда про конвалію" (1982), переспіву найдавнішого епосу з сумерійської доби "Гільгамеш" (1984). Чл. управи Міжнар. ПЕН-Клубу в Нью-Йорку. Д. сприяла перевиданню іст. пов. свого тестя Івана Филипчак.

М.С.

ДИВНИЧ Юрій (псевд.) див. *Лавріненко Юрій*

ДИГДАЛО Володимир (Wolodymyr Dyhdalo), інж.-архітект, гром., спорт. і муз. діяч; н. 22.1.1923 в м-ку Судова Вишня Мостицького пов., Гал. Виїхав з України 1943. Навчався в Політехн. Школі в Карлсруге, Нім. і в Мондел Ін-ті (Mondel) в Нью-Йорку. Працював у фабриці Форда. Організатор спорт. клубів – "Дніпро" в Байройті, Нім. і "Черник" в Детройті. Співзасновник хору "Трембіта" і його гол. або заст. гол. Церк. діяч, гол. парафіяльної ради у Воррені, Міч., активний в різних орг-ціях.

В.М.

ДИГДАЛО Романа (Romana Dyhdalo), з дому Коцюмака, дружина Володимира Д., бібліотечарка, суп. діячка; н. 12.11.1929 в с. Верхомля Велика, пов. Старий Санч, Зах. Гал. 1944-49 на еміграції в Австр. і Нім., від 1950 – у США. 1971 здобула диплом мгра бібліотечарства у (Wayne State) Ун-ті Вейн Стейт в Детройті. 20 рр. працювала бібліотечарем і співроб. спеціальної технологічної програми в м. Воррен (Warren), Міч. Підготувала програми навчання українознавства в амер. публічних школах. Чл. редколегії зб. "Українці в Детройті і в Мічигені" (1988). Відзначена за працю гол. управою СУА, активна в Русі Допомоги Україні й у патріархальному фонді шт. Міч. 1999 обрана гол. Крайової Ради УАКР.

М.С.

ДИДИК Созонт Степан (Sozont Dudyk), свящ.-василіянин, церк. діяч; н. 21.12.1872 в с. Дришів Бережанського пов., Гал., п. 19.12.1950 в Глен-Кові (Glen Cove), Н.Й., похований на цвинтарі св. Миколая в Чикаго. 17-річним юнаком вступив до монастиря ЧСВВ в Добромилі, Гал., де склав чернечі обіти, а 1900 був висвячений на ієромонаха. 1902 висланий місіонером до українців Кан., душпастирював в Альберті й Манітобі. 1906-23 настоятель укр. Василіян в Кан., згодом свящ. і місіонер в Едмонтоні (1923-43); дав

поштовх до створення Апостольською Столицею укр. єпископства в Кан., побудував велику церкву св.

Йосафата, 1922 заснував Василіянський Навчальний Центр в Мондері (Mundare), Альберта, заст. протоігумена Василіянської провінції в Кан. 1943 переїхав до США, працював у кількох монастирях, найдовше в Глен-Кові і Давсоні (Dawson), Пен. 1948-50 був гол. дорадником протоігумена амер. провінції ЧСВВ.

В.М.

ДИКА-ПИЛИПЧАК Роксана (Roksana Dyka-Pylurczak {Roxana Dykuj-Pylurczak}), аптекарка, танцюристка, хореограф, театр. діячка; н. 29.5.1958 в Чикаго. Студіювала в Коледжі Фармації в Чикаго і працює аптекарем. З молодих літ вчилася балету і театр. мистецтва в амер. школах Ruth Page Foundation, DuBoulay School of Dance, Rozak Studio і Keith Allison School of Dance. Укр. танців навчалась в Р. Прийми-Богачевської, В. Сулими, В. Переяславець і Т. Кальби. Виступала від 1966 в Театр. Студії Л. і Л. Цепинських. Пізніше, 1978 створила ансамбль "Громолиця", з 1986 її мист. керівник, та була співкерівником Школи Балету і Нар. Танців при парафії св. Володимира і Ольги в Чикаго. "Громолиця" відбуває свої концерти з вишуканою програмою (регіональні укр. танці, хореографічні шедеври власного авторства, стилізований балет, скечі і т.д.) по всій Америці й Кан. 2003 "Громолиця" провела турне по Україні, а 2007 у Зах. Європі.

В.М.

ДИМЦЬКИЙ Михайло (Mykhailo Dumitskyi), хемік-дослідник, педагог; н. 1.10.1920 в Синевідську Вишньому Стрийського пов., Гал., п. 3.2.2005 в Філадельфії. Сер. фахову освіту здобув у Львові (1943).

Студіював у Львів. Політехніці та в Ун-ті Інсбруку, Австр. Д-рат з органічної і мед. хемії здобув 1960 в Ун-ті Темпл у Філадельфії. Понад 30 рр. працював дослідником на різних підприємствах, останньо консультантом фірм мед. і харчового виробництва, викладав в Істерн Ун-ті (Eastern), Пен., та був співроб. амер. хемічних журн. Має низку патентів, серед них винахід нетоксичних речовин для збереження харчів, за що одержав нагороду від амер. уряду. Автор і співавтор багатьох ст. у фахових журн. Активний у гром. житті: гол. Укр. Студентського Об'єднання в Інсбруку (1947-48), в Америці – дчл. НТШ, організатор наук. конференцій, чл. дорадчої ради при Менор Коледжі (Manor College) сс. Василіян у Філадельфії (1976-82). Автор наук.-популярних ст. в укр. пресі.

В.М.

ДИПЛОМАТИЧНА МІСІЯ УКРАЇНИ В США див. *Українська Дипломатична Місія в Америці*

ДИРДА Марко Микола (Marko Dyrda), кат. свящ.-василіянин, місіонер, церк. діяч; н. 12.12.1906 в Станиславові, Гал., п. 4.3.1979 у Вашингтоні, Д.К., похований на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. 1925 вступив до новіціату ЧСВВ у Крехові, після закінчення богословських студій висвячений 1933, був свящ. в гал. парафіях та катехитом в гімназіях у Бучачі та Чорткові. Виїхав з України 1944, з 1946 – в Кан., а з 1954 на душпастирській праці в США, найдовше в Чикаго і Нью-Йорку; останньо духовник у Великій Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні (1974-79). Проповідував багато місій по різних парафіях США і Кан., був духовником т-ва "Обнова" в Чикаго, де також провадив рел. радіо-програму. Останньо душпастир церкви в Гантері, Н.Й. Автор багатьох ст., а також кількох книжок: "Ясна Гора в Гошеві" (1972), "Бог, Церква і молодь" (1974), спогади "На Христовій ниві" (1978).

В.М.

ДИЧКІВНА Євдокія див. *Блавацька Євдокія (Дичківна)*

ДІ Сандра (Sandra Dee), сценічне ім'я Олександрі Жук, амер. кіноакторка з родини закарп. емігрантів, внучка емігрантів-лемків; н. 23.4.1942 в Байоні (Bayonne), Н.Дж., п. 20.2.2005 в Лос Анджелесі. Розпочала кар'єру моделькою 1954. Дебютувала як кіноакторка 1957 і уклала довготривалий контракт з компанією "United-International Pictures" у Голівуді. Здобула широку популярність у ролях романтичних героїнь, які наприкін. 1950-60-их стали для амер. молоді втіленням дівочого ідеалу. З-поміж численних фільмів з її участю найвідоміші "Imitation of Life", "A Summer Place", "Gidget" (1959), "Romanoff and Juliet", "Come September" (1961). З 1972 численні ролі в телесеріалах ("Fantasy Island", "Because I Want a Family" та ін.). Передчасно кінчила кар'єру через зловживання алкоголем і наркотиків. Була одружена з популярним співаком Бобі Дарен (Bobby Darin).

Лит.: Gregorovich, A. Sandra Dee. "Forum", ч.83, 1991.

В. Дудко

ДІБЕРТ Василь (Vasyl Dibert), інж., юрист, гром. діяч; н. 1892 на Поділлі, п.15.12.1981 в Нью Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Брав участь у визвольних змаганнях. У березні 1917 делегат від робітників "Арсеналу" на Всеукр. Нац. Конгресі в Києві, де створено УЦР. На еміграції в Чехо-Слов. Після 2 світ. війни – в Нім., належав до співзасн. УРДП, згодом активний діяч в Укр. Соціалістичній Партії, від якої був чл. УНРАди і її Виконавчого Органу. В США був чл.-прихильником і постійним жертводавцем Винниченківської Комісії УВАН в Нью-Йорку.

В.М.

"ДІБРОВА" (Dibrova, Ukrainian Estate and Association), укр. оселя на правах кооперативного уділового т-ва в м-ку Брайтон (Brighton), Міч., розташована 70 км на півн. зах. від Детройту. Засн. у вересні 1954 з метою надати можливість укр. молоді, гол. пластовій, проводити час влітку, а також створити місце вигідного і культ. цікавого відпочинку. За ініціативою орг-ції Пласт і відділу ТУІА закуплено оселю з озером, левадами і гайками та деякими будинками на бл. 50 га землі. На своїй частині, з назвою ***"Зелений Яр"**, Пласт проводить таборн; тут і збудовано каплицю. Гол. частину використовується для загального літнього відпочинку. Тут знаходяться 26 житлових квартир (котеджів). **"Заозерну"** частину поділено на індивідуальні наділи з літніми або постійними мешканцями. На Діброву влітку з'їжджаються українці, головн. з Детройту й околиці. Тут відбуваються табори молоді, спорт. ігри, пікніки, забави та літні фестивалі, а в неділі й свята - кат. та правос. Богослужби. **"Д."** керує правління вибране зборами кооперативних власників. Гол. були А. Мілянч (1954-58), З. Томків (1959-63), Ярослав Варивода (1964-68), О. Серафін (1969-70), С. Добровольський (1971-72), Дмитро Строїч (1973-74), Петро Филоненко (1975-78), Р. Лазарчук (1979-82), Юрій Ласка (1983-97). Письм. С. Парфанович написала два літ. твори про **"Д."**

Лит.: Зелена Діброва, зб. Детройт (1965);

Шуміла Діброва. Детройт (1985).

Р. Лазарчук

ДІБРОВА Г.О. (псевд.) днв. *Діброва-Лозенко Гнат Олекса*

ДІБРОВА-ЛОЗЕНКО Гнат Олекса (Hnat Oleksa Dibrova-Lozenko), поет; н. 27.1.1906 в с. Андрієво-Зорине на сх. України, п. 1.4.1984 в Ньюарку,

Н.Дж. Здобув вищу пед. освіту в Україні (1936), працював учителем (до 1941). Через Нім. на поч. 1950-их прибув до США й замешкав у Ньюарку. Автор 11 зб. поезій і афоризмів, що вийшли під псевд. Гнат О. Діброва, зокрема: **"Шляхи і думи"** (1946), **"Кладка видінь"** (1953), **"Подорож у світ"** (1955), **"Рух і гармонія"** (1960), **"Містерія землі"** (1968), **"Терни і троянди"** (1973). Писав ст. на літературознавчі теми в пресі.

В.Т.

ДІВНИЧ Ольга (Olha Divnych), з роду Завадська, оперна та концертна співачка (меццо-сопрано), педагог, хормайстер; н. 1895 в с. Микитинці Косівського пов., Гал., п. 3.8.1981 у Філядельфії. Працювала вчителькою у школі ім. М. Шашкевича в Станиславові. Навчалась вокалу (кляса С. Козловської та Р. Прокоповича-Орленка) у Вишому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові. 1921-27 та 1929-30 провідна солістка вистав Укр. Театру **"Просвіти"** в Ужгороді, під режисурою М. Садовського, Я. Барнича, О. Загорова; виступала у Львові та Празі. Серед партій: Наталка і Вакханка (**"Наталка Полтавка"**) і **"Ноктюрн"** Лисенка), Оксана (**"Запорожець за Дунаєм"**), мати (**"Катерина"** Аркаса), Зібель (**"Фавст"** Гуно), Ескмеральда (**"Продана наречена"** Сметани), Лола (**"Сільська честь"** Масканьї); сольоспіви Лисенка, Січинського, О. Нижанківського, Безкоровайного, Ярославенка. 1944 емігрувала до Австр., а згодом до США (Балтимор), де теж виступала.

Р. Савицький, мол.

ДІВОЧА АКАДЕМІЯ "ПОКРОВА БОЖОЇ МАТЕРІ" (Mother of God Academy), в Стемфорді, Конн. Єп. К. Богачевський у жовтні 1944 заснував згромадження Сестер Місіонерок Покрова Божої Матері в Стемфорді та призначив на духовного опікуна єп.-помічника А. Сенишина. 1945 Сестри вирішили заснувати Дівочу Академію, яка почала діяти від вересня 1945. Дівчата гімназійного віку здобу-

вали тут заг. освіту та рел. виховання. Настоятелькою була Андрея Шпікула, а дир. – її сестра Віра Шпікула. До Академії ходили укр., а також ін. дівчат, гол. італ. походження. 1993 к-сть учениць так зменшилася, що Академія перестала діяти і тепер сс. Місіонерки провадять тільки дитячий садок для місц. населення.

В. Ленчик

ДІВОЧА АКАДЕМІЯ СС. ВАСИЛІЯНОК див. *Василія св. Академія*

ДІДИК Володимир (Volodymyr (Walter Didyk)), гром. діяч; н. 28.9.1903 в с. Угрин Чортківського пов., Гал., п. 3.7.1981 в Детройті. У травні 1923, за дорученням УВО перейшов кордон до Чехослов., а восени того самого року переїхав до США, поселився в Детройті. 1927 став чл. УНС, для якого він працював усе життя, 1937 обраний гол. радним, пізніше переобраний на цю посаду на 5 чергових конвенціях. Д. перший гол. Детройтської Округи УНС (1962-65), а пізніше – почесний гол.; співзасновник 183 відділу 1937 в Детройті. Співзасновник і гол. відділу УККА в Детройті (1946-48). Був гол. Укр. Мічиганської Ліги, співзасновник 24 відділу ОДВУ, чл. комітету будови Нар. Дому та ін. орг-цій. Після 2 світ. війни допомагав у переселенні укр. емігрантів з Європи і їх влаштуванні в Америці.

О. Серафін

ДІДУРИК Мирон (Myron Diduryk), військ., майор Армії США; н. 15.7.1938 в с. Мужилів, Підгаєцького пов., Гал., п. 26.4.1970 на полі бою у В'єтнамі, похований на військ. кладовищі у Джорджії. Д. переселився з Нім. до США з батьками в 1950. Вчився в Коледжі св. Петра (St. Peter's College) в Джерзі Сіті, Н.Дж., де також відбував навчання в кадетському корпусі резервних офіцерів (ROTC), одержав рангу мол. лейтенанта в 1960. Служив в Армії США в Європі, 1965 – в ранзі капітана. 1965 відряджений до В'єтнаму, де

відзначився героїчно у кількох боях. В час 2 призначення до В'єтнаму 1970 в ранзі майора, Д. згинув від ворожого снайпера. Його прізвище фігурує на пам'ятнику поляглим у В'єтнамі у Вашингтоні, Д.К., та на пам'ятнику поляглим у В'єтнамі вихідців із шт. Н.Дж. в м. Голмдел (Holmdel). Іменем Д. названо станицю Укр. Амер. Ветеранів (UAV Post 30) у Фрігольді (Freehold), Н.Дж. Геройські подвиги ще капітана Д. у В'єтнамі згадуються у повісті "We were Soldiers Once...and Young" (1992) авторства ген.-лейтенанта Гела Мора (Hal Moore) (у відставці) та воєнного журналіста Джозефа Галовейя (Joseph Galloway). Згадка про Д. дається також у фільмі під подібною назвою. У молоді літа Д. належав до Пласту.

С. Олійник, В. Маркус

ДІДЧЕНКО Дмитро Задунайський (Dmytro Didchenko), майстер-виробник скрипок; н. 14.11.1893 в мастку Столпе на Чернігівщині, п. в серпні 1971 в Нью-Йорку. Вищу освіту здобув у Київ. Комерційному Ін-ті. Змалку цікавився виробництвом струнних інструментів і вивчав це ремесло. Переклав укр. мовою деякі вид. з історії скрипки авторів Аплан Беневіца і Вілібальда фон Ліцендорфа. 1921-40 жив і працював у Поль. (консерваторія, опера, симфонічна оркестра). Нагороджений преміями на міжнар. виставках і конкурсах муз. інструментів у Варшаві (1933), Кракові (1935), Берліні (1938, 1943). З 1943 Д. жив у Нім., а після 2 світ. війни – в Нью-Йорку. Його інструменти здобули признання і високу ціну. Серед учнів і послідовників Д. був видатний майстер-виробник скрипок З. *Петеш.

Р.С., мол.

ДІДЮК Іван (John Didiuk), дентист, сусп. діяч, меценат; н. 6.6.1917 в с. Криволука, Чортківського пов., Гал., п. 19.3.2005 в Бостоні, Масс., похований на цвинтарі св. Йосифа. Дентистичні студії закінчив в Ун-ті Джорджтауну (Georgetown) 1961,

вів приватну практику в Бостоні, де був активний в укр. гром. житті. Д. очолював місц. відділи Укр. Патріярхального Комітету, відділ ФКУ, Укр. Лік. Т-ва Нової Англії, дирекцію Укр. Нар. Дому, відділ НТШ, та чл. управ. ін. т-в. Був меценатом та організував фонди на укр. студії при Гарвардському Ун-ті, побудову храму в Гошеві (Україна) та ін. харитативні укр. цілі.

Д.М.

ДІКІНСОН (Dickinson), м. в Норт Дакота, в долині р. Гарт (Heart River), 153 км на зах. від Бісмарку (Bismarck), засн. при кін. 19 ст., коли там проклали залізничну дорогу (Northwestern Pacific Railroad). М. назване ім. залізничного працівника Велса Д. Нас. в самому м. 15,844 (2000), в тому 350 українців; з околицями – 19,249, українців 424. Українці почали оселятися в околиці Д. споч. 20 ст. Укр. церкви знаходяться в недалекому м. Белфільд (Belfield); в Д. існує Укр. Культ. Ін-т (Ukrainian Cultural Institute), який співпрацює з місцевим ун-том (Dickinson State University) у проведенні українознавчих програм. В Д. щорічно проходить укр. фестиваль.

Д.М.

ДІМА (Dima), літ. псевд. Д. Комілевської, по батькові Діямара Ходимчук, мати Н. Пилипенко-

Комілевська, обоє актори харківського "Березоля", перший чоловік Л. Полтава; поетеса, письмен., драматург; н. 31.10.1925 в м. Ромни Сумської обл.

Початкову і сер. освіту здобула в Харкові та Києві. 1942 вивезена на примусову працю до Нім. З 1945 у Франції, де займалася літ. працею та брала участь в укр. театрі. До США приїхала 1958, поселилася в Нью-Йорку. Видала зб. поезій:

"Волошки" (1947), "Росяні зорі" (1952), "Мить" (1955), "Третій берег" (1963), "Зустріч років" (1973), "Осіннє мереживо" (1984). Авторка кількох п'єс, з яких деякі виставлялися в укр. театрах у Парижі, Нью-Йорку та в Австрал.: "Пересаджені квіти", "Хміль", "Шлях до свого дому", комедія "Ваші знайомі". Д. відома також як письменниця творів для дітей: "М'ячик – скакочок" (1954), "Їжачок" (1958), "Кіт – музика" (1947) та зб. новель "День подорожі" (1958). Деякі вірші Д. були покладені на музику.

В.Т.

ДІРБОРН (Dearborn), м. у шт. Мічіген, передмістя *Детройту, розташоване на півд. зах. від його центру. Центр автомобільної пром-сти, нас 98 тис. (2000), українців бл. 10 тис. Почали тут оселятися після 1 світ. війни з різних шт., а після 2 світ. війни і з Детройту. У 1930-их організували відділ УНС та Укр. Горожанський Клуб, при якому діяла укр. школа. Гр.-кат. парафію св. Михаїла створили 1962 та ще одну – Матері Неустанної Помочі – у сусідньому м-ку Дірборн-Гайтс (Dearborn Heights) 1963. У сусідній місцевості Лівонія (Livonia) існує закарп. гр.-кат. парафія Найсвятішого Серця. Нас. в Лівонії 5.8 тис. (2000), українців 515. Українці цих передмість беруть участь у громад. житті громади великого Детройту. В Д. діяла ред. "Укр. Вістей" з 1978.

В.М.

ДІТЕЛЬ Вукол (Vukol Ditel), військ. і громад. діяч, зокрема в гетьманському русі; н. 17.3.1881 в Україні, п. 21.1.1976 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Брав участь у визвольних змаганнях, командир панцирних авт. Армії УНР в ранзі полк. На еміграції у Брукліні, Н.Й., чл. проводу гетьманського руху. В США з 1950-их гол. вид-ва "Булава" в Нью-Йорку, староста укр. правос. катедральної парафії св. Андрія в м. Джамайка (Jamaica), Н.Й.

ДІТКА Майк-Михайло (Mike Ditka), визанчний спортсмен-футболіст (амер. футбол), працівник телебачення; н. 18.10.1939 в Карнегі (Carnegie), Пен., б. Пітсбургу в мішаній укр.-поль. родині. Вже юнаком в сер. школі в Аліквіппі (Aliquippa) був у футбольній дружині, а як студент Ун-ту в Пітсбургу став зіркою в подаванні м'яча та найкращим стрільцем (All-American). 1961 включений до Чикаго Берс (Chicago Bears), де на протязі 6 рр. був досконалим футболістом в обороні й атаці. Д. причинився до виграші нац. чемпіонату (Super Bowl) в 1963. 1967 перейшов до Філадельфійських Орлів (Eagles), а потім (1971) до Даллас, Текс. (Cowboys). Д. грав 12 сезонів у клубах NFL (National Football League). 1972 залишив активну гру, а в 1982 став тренером футбольних клубів, найважливіших з них Чикаго Берс (Bears) (1982-92), де 1986 клуб виграв чемпіонат футболу (Super Bowl). 1988 його обрано до Палати Славних (Pro Football Hall of Fame) в Кентоні (Canton), Ог. 1992-96 був телевізійним заповідачем, а 1997-99 знов був тренером Нью-Орлінс Сейнтс (Saints).

В.М.

ДІЯСПОРА (Diaspora), термін, що ним визначалась етнічна спільнота поза межами своєї батьківщини, куди її чл. попали чи то коли основна нац. територія одержали суверенітет, а вони залишились меншиною поза межами власної держави в прикордонних з нею регіонах на чужій території, чи то в результаті еміграції - добровільної і примусової, у віддалених від їх іст. батьківщини краях або навіть континентах. Іст. цей термін із грецької мови, що означав дослівно "розсіяння", спершу відносився до жидівських поселень поза Юдеєю і Сарматією, які тривалий час перетворилися у націю в діяспорі. Греки, вірмени, китайці, німці, голландці, італійці, поляки й ін. поза своїми нац. державами, також розкинені по світу, творять Д. У висліді еміграції й колонізації заморських країв чи просторів

віддалених від свого оригінального поселення, цей рух збільшився зокрема в 19-20 ст. Сьогодні цей термін поширився і на українців, які виїхали з України або залишилися етнічною меншістю сусідньої країни. Д. характеризує якийсь зв'язок з батьківщиною (іст. пам'ять, відчуття країни походження) і бажання плекати культ. вартості свого народу. В міру того, як довго хоч і в мінімальній ступені цей зв'язок існує, дана людина чи група творить соціум, що його можна вважати Д.

Д. є феноменом соціо-психологічним і політичним. Політику щодо Д. (меншин/ліншонаціональних) проводить держава-господар, а також держава етнічно споріднена з Д., а найчастіше сама Д. Звідси можуть виринути етнічні конфлікти.

Лит.: Укр. діяспора. Соціологічні та іст. студії. Київ, 2003.

В.М.

ДЛЯБОГА Ігор (Ihor Dlaboha), журналіст, громад. діяч; н. 29.9.1951 в Салфордї (Salford), Англія, в США з 1952. Студії закінчив в Міському Коледжі в Нью-Йорку (1974 бакалавр з політ. наук) та в Новій Школі Соц. Досліджень (New School for Social Research) також в Нью-Йорку (1984 мгр засобів масової інформації). Призначений мером чл. Нью-Йоркської Консультативної Ради в Етн. Справах (1980-86), активний в орг-ціях Визвольного Фронту, гол. СУМ в Асторії (1978-79), чл. Спілки Укр. Журналістів Америки, працівник ред. "Свободи" та "Ukrainian Weekly". Під час студій викладав журналістику в Новій Школі та Ун-ті Гофстри (Hofstra), Н.Й. Пробував розпочати укр. телебачення в Америці.

В.М.

ДЛЯБОГА Михайло (Michael Dlaboha), хоролий дириг. і композитор; н. 11.12.1937 у с. Воля Мигова, Лемківщина (Поль.). Муз. студії розпочав наукою гри на скрипці в Пед. Муз. Школі в Лігніці, Поль. З 1961 Д. у США. Тут закінчив виші муз. студії у Westminster

Choir College (Принстон, Н.Дж.) ступенем бакалавра з вокалу та хорової диригентури (1968). Між його вчителями були: Павло Вепле, Джордж Ліпа (оба викладачі диригентури) та В. Грудин (композиція). Працював дириг. мішаного хору "Трембіта" (Ньюарк, 1966-68), виступав із чоловічим хором "Прометей" (Філядельфія, 1968-1991), включно з двома концертними турне по Європі (1980, 1984) та виступи в Торонто. Рівночасно керував хором "Прометей" Осередку СУМ (на місце дир. В. Кардаша, Торонто, 1985-91), та жін. хором "Діброва". Заснував (1988) та провадив мішаний Укр. Нац. Хор (до 1998) у Філядельфії. Серед помітних імпрез Д., як мист. керівник, слід згадати Шевченківський Концерт (Торонто, 1985), та ряд виступів збірного Нац. Хору у святкуваннях Тисячоліття (1988), у століття УНС (1994), у роковини Т. Шевченка в лютому 1994 з участю відомої Філядельфійської оркестри та хору "Думка" в Карнегі Гол в Нью-Йорку. Критика звертала увагу на особливу, "симфонічну" методу техніки його хорового диригування.

Р. Савицький, мол.

ДМИТРЕНКО Михайло (Mukhajlo Dmytrenko), мистець-маляр; н. 9.11.1908 в Лохвиці на Полтавщині, п. 8.3.1997 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Київ. Художній Ін-т (1930) та працював там доц. до 1939. Під час 2 світ. війни опинився у Львові. Виконав ряд великих композицій для церкви з 12 ст. св. Благовіщення у Городку. 1944 в Нім., після війни в Мюнхені. Співзасновник Укр. Спільноти Образотворчих Мистців (УСОМ), спів-видавець мист. журн. "Укр. Мистецтво", брав участь у

виставках УСОМ. 1951 переїхав до Кан. В Торонто розмальював правос. церкву св. Володимира. Перед виїздом до США 1960, де він поселився в Детройті, виготовив плян роботи церкви св. Колумба в Янгстовні (Youngstown), Ог. Розголос про цю роботу став початком його участі в оформленні укр. й ін. церков в Америці: Непорочного Зачаття в Гемтремку, св. Константина в Міннеаполісі, св. Євгенія в Бедфорді (Bedford), Ог., св. Михаїла в Чикаго, св. Юра в Нью Йорку, Неустаючої Помочі в Лівонії (Livonia), Міч., св. Антонія з Падуа в Савт Бенді (South Bend), Інд. В Люрді зберігаються три його образи, а в Римі – образ княгині Ольги. У станковому малярстві Д. творив композиції нац. характеру, був також портретистом, залишивши ряд портретів відомих особистостей, та графіком. Брав участь у збірних виставках у Києві, Одесі (1934), Львові (1942), Зальцбургу (1944), Мюнхені (1947), Торонто (1954), Детройті (1960). Індивідуальні виставки: Гемтремк, Міч. (1962), Віндзор (1966), Філядельфія (1967), Детройт (1968), Чикаго (1971), Дженкінтаві (1976), Укр.-культ. центр у Воррені (1982) й ін. Чл. редколегії журн. "Нотатки з Мистецтва". З нагоди 80-ліття Д. вийшла монографія з передмовою С. Гординського і вступним словом О. Веретенченка з розділом "Мальовані діалоги", які характеризують його творчість з різних аспектів. Монографія спричинилася до створення мист. фонду ім. М. Дмитренка. Премією ім. М. Д. нагороджують талановитих мистців за найкращий твір року. *Лім.: Веретенченко В., ред. М. Дмитренко. Нью-Йорк, Детройт, Торонто, 1990.*

В. Баран, Б. Титла

ДМИТРИК Едвард (Edward Dmytryk), фільмовий режисер, продюсер, актор укр. походження; н. 4.9.1908 в Гренд Форкс (Grand Forks), Брит. Колумбії, Кан., п. 1.7.1999 в Енсіно (Encino), Каліф. До США переїхав 1923, почав працювати в Голлівуді у фільмовій індустрії, спочатку як ред. сценаріїв, згодом як режисер.

Перший фільм Д. зняв 1935 п.з. "The Hawk". Під час війни випродукував кілька гостро антифашистських фільмів, серед них "Hitler's Children" (1943). Під його

режисурою появилися ще фільми "Murder My Sweet" (1945, з участю актора М. Мазуркі) та "Cornered". Найбільш відомим фільмом Д. є "Crossfire"

(1947). Деякі ін. фільми Д.: "The Sniper" (1952), "The Caine Mutiny" (1954), "The Young Lions" (1958). Д., який короткий час був чл. комуністичної партії, та деякі ін. артисти Голлівуду були в центрі розслідування "антиамер. діяльності" з боку конгресового комітету в 1947 та засуджені на один рік в'язниці, опісля 1948-51 Д. жив в Англії. Тут накрутив фільм "Give Us This Day" (1949). 1951 повернувся до США, де в суді ідентифікував 26 комуністів, що йому в Голлівуді не пробачили і це відбилося на його фільмовій кар'єрі. Він випродукував ще кілька фільмів. Усіх фільмів його авторства та режисури є понад 50. В його фільмах виступали такі славні актори як Гамфрі Богарт, Кларк Гейбл, Спенсер Трейсі, Елізабет Тейлор, Марлон Брендо та ін. Д. теж викладав фільмове мистецтво на Ун-ті Півд. Каліф. (Southern California). Залишив автобіографію п.з. *It's a Hell of a Life But Not a Bad Living*, опубліковану 1978, рецензовану в журн. "Forum" ч. 79, осінь 1989, с. 33.

Лім.: Gregorovich A. Hollywood Ukrainians. "Forum", No.35, spring 1977; Sawycky R. Ukrainian Film Guide. Cranford, 1980.

р.м.

ДМИТРИК Іван (Ivan Dmytryk), учасник УПА, гром. діяч; н. 22.12.1919 в с. Коритники

Перемиського пов., Гал., п. 21.8.1998 в Нью-Йорку. Закінчив нар. школу, брав участь у боротьбі УПА на Засянні; 1947 рейдом перейшов на зах. до Нім., і США з 1950. Чл. Середовища УГВР, скарбник Об'єднання Кол. Вояків УПА. Автор книги спогадів "У лісах Лемківщини" (1976) та зредагував спогади Омеляна Плеченя "Дев'ять років у бункері" (1987).

ДМИТРИК Люба (Liuba {Luba Dmytryk}), фільмовий режисер. На початку кар'єри виступила в епізодичній ролі у фільмі "Heaven's Gate" (1980), згодом Д. стала координатором кількох продукцій і на цьому пості працювала біля ряду відомих фільмів: "Fire Birds", "F/X" (1986), "The Naked Gun" (1988) та ін. Відвідини України (1990) спонукали Д. випродувати одноденний фільм про відродження країни її предків – перший самостійний проєкт Д. "Ukraine: Third Journey to Independence" (Україна: третій шлях до незалежності) (1992).

Р.С., мол.

ДМИТРИШИН Андрій (Andrij Dmytryshyn), радянофільський діяч в США; н. 1.12.1891 в с. Долина Чортківського пов., Гал., п. 17.3.1970 в Нью-Йорку. В 1910-их прибув споч. до Кан., потім до США, присєднався до лівого руху прогресистів. Організатор відділів Укр. Федерації Соціалістичної Партії в Сх. Кан. та в сх. шт. США. 1924 став активістом Союзу Укр. Робітничих Орг-цій, чл. його ЦК, та укр. секції Міжнар. Робітничого Ордену й у Лізі Амер. Українців. Співпрацював з "Укр. щоденними вістями". За проком. діяльність Д. був арештований амер. владою.

В.М.

ДМИТРИШИН Василь (Vasyl {Basil Dmytryshyn}), історик, проф.; н. 14.1.1925 в с. Барвінок Короснянського пов., Зах. Гал. Навчався в гімназії в Перемишлі, а 1943 закінчив учительську семінарію в Криниці. На еміграції в Нім, 1947 приїхав до США. Студював в Ун-ті Аркансав

(Arkansas) в Фаствіль (Fayetteville), а 1955 закінчив студії д-ратом з історії в Каліфорнійському Ун-ті (University of California) в Берклі (Berkeley). Від 1956 викладав історію Рос. та Сх. Європи в стейтовому ун-ті в Портланді (Portland State), Орегон, де з 1984 був також заст. дир. Міжнар. Торг. Ін-ту. Викладав як проф.-гість у кількох амер. і закорд. ун-тах та був дослідником-стипендіатом Фулбрайта в Нім. (1967-68) та в Ін-ті Кеннана у Вашингтоні (1978). Брав участь із доповідями в багатьох наук. конференціях. Автор великої кількості друкваних праць на теми історії Рос., України та Сх. Європи, зокрема опрацював питання рос.-амер. зв'язків, рад. і нім. політики в Україні. Важливіші книжки: *Moscow and the Ukraine, 1918-53* (1956), *USSR, a Concise History* (1965, кілька вид.), *Medieval Russia, a sourcebook, 900-1700* (1967, кілька вид.), *Imperial Russia* (1967), *A History of Russia* (1977) та ін. Д.чл. НТШ та УВАН.

В.М.

ДМИТРИШИН-ЧАСТО Любов (Liubov Dmytryshyn-Chasto), дружина Петра Часта, журналістка, письм.; н. 9.5.1942 в с. Крушельниця Сколівського пов., Гал. Закінчила фак. журналістики Львів. Ун-ту (1969). Працювала в газ. "Закарп. правда" в Ужгороді. Переїхала до США 1990, поселилася в Нью-Йорку. Редагувала журн. "Веселка" (1993-95), працює в газ. "Нац. Трибуна" з 1996. В Україні вийшли її книжки "Літ. осіннє відлуння" (1981), "Родина" (1986), "Ця важка дорога" (1990), а в Нью-Йорку "Українська мати" (1995), "Сповідь" (1996), "Вакації з бабунею" (1997). Чл. Спілки Письм. України з 1990.

В.М.

ДМИТРІВ Григорій (Hryhoriy Dmytriv), лікар, гром. діяч; н. 1896 в с. Черче Рогатинського пов., Гал., п. 8.8.1973 в Рочестері, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Навчався в Рогатинській і Львів. гімназіях. Під час війни перебував у Відні, а також

інтернований в таборі Талергоф. Студював спочатку право, а потім медицину в Празі. Повернувся до Рогатина 1925, нострифікував диплом і вів приватну практику, 1934 закінчив курси рентгенології в Парижі. В Рогатині займався гром. працею, зокрема в "Просвіті", 1939 втік з-під большевиків на Засяння, де був арештований німцями. Після звільнення змушений працювати лікарем поза Гал., м. ін. в Усті над Лабем, Чех. Після війни працював у таборах ДП в Зах. Нім. До США приїхав 1949, поселився в Рочестері, нострифікував диплом і відкрив лік. практику, активний у гром. житті. Співзасновник кредитної спілки, свою велику бібліотеку заповів Укр. Наук. Ін-тові Гарвардського Ун-ту. Автор ст. в "Лік. Віснику", залишив друквані спогади "Проти хвиль" (1964), "В боротьбі за правду" (1970), "Шляхи здоров'я (Основи гігієни)" ("Самоосвіта", ч.85, 1936), "Велика тайна здоров'я" ("Самоосвіта" ч. 89, 1937)

В.М.

ДМИТРІВ Нестор (Nestor Dmytriv), гр.-кат. свящ., гром. діяч, ред.; н. 1863 в с. Утішків Золочівського пов., Гал., п. 27.5.1925 в м. Елізабет (Elizabeth), Н.Дж., похований на цвинтарі Евергрін в Гилсайд (Hillside), Н.Дж. Богословські студії закінчив у Львові. Всвячений 1894. Разом з групою священників з *"Амер. кружка" приїхав 1895 до США і почав служити в Мавнт Кармелі (Mount Carmel), Пен. Пізніше душпастирював у багатьох гр.-кат. парафіях Пен., Н.Й. і Н.Дж. Співзасновник і перший укр. душпастир кількох укр. парафій в Зах. Кан. В 1897 двічі перебував у Кан., служив тут першу укр. літургію для поселенців у місцевості Теребовля і там посвятив "хрест свободи". Це повторював і в ін. фермерських оселях Манітоби, Саскачевану та Альберти. За порадою Осипа Олеськова призначений 1897 кан. урядом перекладачем й урядовцем еміграційної служби, що дало йому змогу подорожувати по Кан. й допомагати укр. імігрантам. Співпрацював з Кирилом

Геником в емігрантських справах. Спричинився до створення перших укр. церков, початкових шкіл, нар. домів та цвинтарів. Заохочував укр. селян імігрувати до Кан., де було багато дешевої землі. Боровся проти поль. і рос. впливів серед укр. імігрантів. Д. був також заангажований в укр. житті в США і повернувся до Америки. Був ген. секр. УНС та співред. газ. "Свобода" (1896-97), де друкував свої цікаві розповіді про кан. подорожі п.з. "Кан. Русь". Це цінне джерело знань про піонерське життя укр. імігрантів. Книжкою вийшли "Подорожні спомини" (1897). Автор нарисів та оп.: "Руська паска і французький ксьондз", "Вийшла заміж за меноніта", "Тимко Гаврилук", "Асиміляція", "Неділя в Оттаві". Д. історія УНС в календарі УНС за 1913 та про початки укр. еміграції до США. Видав перший в Америці "Руський календар на 1896". Був співзасновник та гол. Т-ва руськокат. дяковчителів (1912) у Філядельфії. В м-ку Теревовля, Манітоба, біля першої укр. церкви в Кан. 1977 відслонено бюст Д. роботи Лева Молодожанина. 1985 на могилі Д. в Гилсайді заходами УНС споруджено пам'ятник.

В.М.

ДМИТРІВ Оля (Olia Dmytriv), підприємця роздрібною продажу, муз. активістка, піаністка; н. 29.10.1922 в Джерзі Ситі, Н.Дж., п. 22.12.1989 там само. Освіту здобула у Пратт Ін-ті (Pratt) в Брукліні, Н.Й., (бакалярат 1941), а муз. практику і досвід набула співпрацюючи із композиторами М. Гайворонським, П. Углицьким, дириг. С. Марусевичем та ін. На початку 1940-их студіювала в муз. школі Джульярда (Juilliard) в Нью-Йорку. Працювала у фірмі Macy's у Нью-Йорку (1941-58) у відділі закупу; займала керівні позиції в ділянці моди (продаж, 1972-75, 1980-). Звст. през. у "Sales Promotion, Associated Dry Goods Corp." (1975-77) і керівник комунікації в тій фірмі (1977-80). Уклала першу англ. збірну працю того роду п.з. "Ukrainian Arts" за ред. Анни Міц

(Anne Mitz) (Нью-Йорк: Укр. Ліга Молоді Півн. Америки, 1952). Ст. на муз. теми, напр. про М. Гайворонського (1952), каталог його муз. творів (у співпраці з вдовою Неонілею Гайворонською). Мист. кер. великих, молодіжних імпрез у Нью-Йорку: весняний фестиваль, присвячений Тарасові Шевченкові (6.6.1948), при спонсорстві комітетів Нью-Йоркської округи; теж фестиваль музики й танцю "Гомін України" в Карнегі Голл (29.5.1949); фестиваль пісні й танцю в 60-ліття УНС (там же, 16.5.1954). Виступала по радіо й на сцені як акомпаньйторка співачок М. Лисогір, Люби Ковальської, скрипальки Д. Гресько, хору "Думка" (Нью-Йорк) та ін. Архів Д. зберігається в Укр. Музеї в Нью-Йорку. Р. Савицький, мол.

ДМИТРІЮК Василь (Vasyl Dmytriuk), лікар, гром. і політ. діяч; н. 13.10.1890 в с. Костоплоти на Холмщині, п. 11.11.1973 в Боффало. Закінчив духовне училище та духовну семінарію у Холмі, медицину студіював у Варшаві (1909-14), де належав до укр. студентського гуртка. Під час I світ. війни працював лікарем в рос. армії. 1917 займався українізацією армії

і був делегатом на 2 військ. з'їзд у Києві. 1918 служив у Слобідському Коші С. Петлюри штабним лікарем. Потім перебував у Бересті як уповноважений мін-ва здоров'я УНР на півн.-зах. землях, організував укр. шкільництво, а за поль. влади провадив приватну мед. практику. 1922-28 був обраний послом до поль. сейму від Берестейської округи, опікувався укр. інтернованими вояками, сприяв легалізації "Просвіти", заснував Українбанк, приватну нар. школу, кооперативу тощо. 1930-31 працював у касі хворих у Крем'янці на Волині, а потім повернувся до Берестя, 1938 арештований поляками.

Під час нім. окупації гол. УДК в м. Тераспіль на Холмщині. 1944 перебував у нім. концтаборах у Мавнтгаузені та Кіршлягу. Після війни працював лікарем у таборі ДП у Карлсфельді та в Берхтесгадені. До США виїхав 1950 і поселився в Нью-Йорку, з 1954 – у Боффало. Чл. УЛТПА. Брав активну участь у гром., проф. та церк. житті. Автор брошури "Лікування ран" (1924).

Літ.: Д-р. В. Дмитріук. "Лік. Вісник", січень 1962, липень 1974. В.М.

ДМОХОВСЬКИЙ Леонтій (Leontii Dmochovsky {Leontyn Dmochowski}), лікар-вірусолог, дослідник ракових захворювань; н. 1.7.1909 в Терно-

полі, Гал., п. 26.8.1981 в Гюстоні, Текс. Закінчив мед. фак. Львів. Ун-ту (1933); 1937 одержав диплом д-ра медицини у Варшавському Ун-ті, а 1949 – диплом д-ра філософії в Ун-ті в м. Лідс (Leeds), Англ. Працював над проблемою рака в дослідній лабораторії проф. Гіршфельда у Варшаві (1935-37). З 1938 співроб. Королівського Ін-ту досліджень рака в Лондоні, а від 1946 – завідувач катедри у Мед. Академії в Лідсі. До США переїхав 1954, де спочатку працював у Колюмбійському Ун-ті в Нью-Йорку, а згодом був проф. вірусології Тексаського Ун-ту, в лікарні М.Д. Андерсона та Ракового Ін-ту в Гюстоні (у 1950-70-их). Співзасновник і през. (1980-81) Укр. Академії Мед. Наук. Д.чл. НТШ, УЛТПА, належав також до багатьох амер. і міжнар. фахових асоціацій. Автор і співавтор понад 450 наук. праць, в яких першим довів вірусне походження рака у тварин.

В.Т.

ДМОХОВСЬКИЙ Степан (Stepan Dmochovsky {Dmochowski}), лікар-стоматолог, гром. діяч; н. 1.6.1875 в Яксманічах, б. Перемишля, п.

23.12.1959 в Чикаго. Вищу мед. освіту здобув у Кракові та Берліні. Працював дентистом в австр. армії. З 1906 вів стоматологічну практику в Перемишлі, а з 1929 – у Львові. На еміграції в Нім., у США (від 1950). Проф. працюю поєднував з гром. і журналістською діяльністю. У Перемишлі довголітній гол. спорт. клубу "Сян", співзасновник тижневика "Укр. Голос" (1920), видавець часопису "Сільський Світ" (1923-32); у Львові – співорганізатор та гол. Укр. Фотографічного Т-ва (у 1930-их); в Чикаго з 1950 – активний в УЛТПА та в Укр. Нац. Музеї. Дописував до укр. преси в Гал. і діаспорі; співавтор і видавець poradnika для селян "Рік у садку і в городі" (наклад. 10 тис. прим.).

р.м.

"ДНІПРО" (Dnipro), ілюстр. двотижневик, орган УПЦ в США архиеп. І. Теодоровича, виходив у Чикаго 1922-26, 1927 назву змінено на "Сіяч", після чого журн. виходив як місячник. 1928 редакцію перенесено до Філядельфії, де "Сіяч" появлявся до 1950. Ред. "Д." ("Сіяча") були: М. Хаврюк, о. В. Каськів, о. І. Гундяк.

"ДНІПРО" (Dnipro), спорт. клуб в Балтиморі, засн. 1951, споч. існувала тільки футбольна секція, а з 1976 і гокейна. Степан Курилас був першим гол., а з 1961 Волтер Бойко. "Д." грав у Baltimore Unlimited Soccer League, а 1968 вступив у Maryland Major Soccer League, в яких здобув кілька чемпіонатів (1970-71). 1958-77 діяла мол. дружина (джуньори), яка здобула кілька нагород. Гоккейна дружина "Д." стала в 1977 чемпіоном Baltimore Hockey Association. В 1980-их діяльність "Д." підупала.

"ДНІПРО" (Dnipro), танц. ансамбль, засн. 1958 в Мільвокі (Milwaukee), Віск. Під мист. керівництвом Миколи Праска "Д." брав участь у місцевих концертах і фестивалях, а також в шт. Ілл. В Сент-Пітерсбург (St. Petersburg), Флор., "Д." виступав на Нац. Фольк Фестивалі, що його спозорував

пивоварна фірма Pabst Brewing Co. в Мільвокі. У 1990-их ансамбль вже не був діяльним.

"ДНІПРО" (Dnipro, Ukrainian Chorus), хор у Клівленді, що виступає в мішаному, чол. та жін. складі, а також світський і церк. хор. Засн. 1955, складався на поч. з 60, а згодом з бл. 100 співаків та оркестри. Засновн. і довголітнім дириг. був Є. Садовський (до 1987), згодом диригували Ганна Келлер та Оксана Боднарук. Гол. "Д." були: Роман Трешньовський, П. Гордійчук, З. Голубець, Ю. Оришкевич, Д. Павлишин, Олег Мороз. Спочатку хор виступав як чол., 1962 його доповнено жін. ансамблем, а 1968 – симфонічною оркестрою. Хор дав низку концертів у Клівленді й околиці та у Вашингтоні на посвяченні пам'ятника Шевченкові (1964), на світ. виставці в Монреалі (1967); 1970 поставлено опери "Наталка Полтавка" та Кропивинського "Зальоти Соцького".

Лит.: Десятиліття хору "Дніпро" у Клівленді, "Вісті", ч.1, 1966; Садовський Є.О. Євген Орест Садовський – Життя і творчість. Львів, 1996.

В.М.

Хор "Дніпро", Клівленд 1965 року

"ДНІПРО" (Dnipro Chorus), мішаний хор у Мінеаполісі, засн. 1958 з метою плекання муз. культури серед укр. імігрантів та поширення її у заг. амер. середовищі. Довголітнім дириг. "Д." був М. Бринь, згодом К. Цареградська. Хор має свою управу. Серед довголітніх і дуже активних голів був І. Янович. "Д." виступав на гром. і рел. святах та влаштував

низку концертів, присвячених ювілеям укр. композиторів (К. Стеценка, О. Кошиця, М. Леонтовича, Г. Китастого та ін.). Виступи "Д." відбувалися і поза укр. середовищем та поза Мінеаполісом. Хор виконував укр. класичну, нар. та сучасну музику. 1998 відбувся ювілейний концерт "Д." на користь лікування дітей з України. З ініціативи "Д." виходив муз. квартальник *"Вісті" (1962-71).

В.М.

ДНІПРОВИЙ (псевд.) див. *Мазур Володимир*

ДНІПРЯК (псевд.) див. *Манило Іван*

"ДНІСТЕР" (Dnister), 361 відділ УНС, один з найбільших відділів, чл. якого досягало 200 (в 1930-их рр.). Засн. 1926 зі злуки т-в "Вільні козаки м. Львова", "Вільність в Америці" та відділу 172. Провадив велику діяльність культ.-освітню та товариську, опікувався школою українознавства. Належав до Центр. Комітету Укр. Нац. Т-в м. Нью-Йорку. Його гол. були: І. Гвличин та І. Гузар. Мав уділи в Укр. Нар. Домі в Нью-Йорку.

ДОБЕРЧАК Микола (Mykola Doberczak), інж.-агроном, біохемік, проф.; н. 19.12.1908 на гал. Поділлі, п. 18.2.1983 в Нью-Йорку. Вчився в Тернопільській Гімназії; потім у Львів. Політехніці, яку закінчив 1935. Активний у Пласті та студентському т-ві "Основа". Працював у "Сіль. Господарі" у Львові та викладав на ветеринарному відділі Львів. Політехніки (1940-44). Після

війни переїхав до Поль., де здобув д-рат у Варшавському Ун-ті (1951), потім викладав у Кракові, був дир. відділу Ін-ту Текстильних Виробів, а потім став проф. у Вишій Політехн. Школі в Лодзі. 1961 емігрував до США. Доповнивши проф. освіту, викладав у Стейтовому Ун-ту Вермонту. Брав участь у багатьох наук. конференціях у США і за кордоном, публікував свої праці у фахових журн., гол. з ділянки тваринного волокна. Д.чл. Біологічно-Хем.-Мед. Секції НТШ. Друкувався також у Наук. Записках НТШ та Анналах УВАН. Залишив рукопис "Генетичного словника-довідника".

В.М.

ДОБЖАНСЬКИЙ Теодосій (Theodosius Dobzhansky), відомий науковець-генетик і зоолог, проф.; н. 25.1.1900 в Немирові на сх. Поділлі, п. 18.12.1975 в м. Дейвіс (Davis), Каліф. Закінчив природничий фак. Київ. Ун-ту 1921, викладав генетику в Ленінграді, 1927 переїхав до США, де був асистентом, опісля проф. Каліфорнійського Технологічного Ін-ту в м. Пасадіна (Pasadena), Каліф., згодом проф. Колумбійського Ун-ту (1940-62) та Мед. Ін-ту ім. Рокефеллера в Нью-Йорку. Співпрацював із відомим генетиком Томасом Гант Морганом. У США досліджував теорію генетики, пов'язуючи Дарвінову еволюцію з генетикою Менделя. Його праця *Genetics and the Origin of Species* (1937) аперше астановила еволюційну генетику як самостійну дисципліну. За цю працю Д. нагороджено медалею Даніеля Джіранда Елліота (Амер. Академії Наук). Автор понад 400 наук. публікацій, серед яких: "Опис нового роду *Coccinella* з околиць Києва" (1918), "Лошади Семиречья" (1927), *Studies of the Genetic Structures of Natural Population* (1938-57), *Heredity, Race and Society* (1946-1957), *Evolution, Genetics and Man* (1955), *Mankind Evolving* (1962).

Д. був відзначений почесним д-ратом від ун-тів у Сао Паоло в Бразилії, в Мюнстері (Нім.), в Сидней (Австрал.), в Лувені (Бельгія), в Падуї (Італ.) та в США – Каліфорнійським і Чикагським ун-тами та ін. Був чл. багатьох наук. т-в й академій, зокрема Шведської, Данської, Нац. Італ. Лінчеї та Брит. Королівського Т-ва. В Колумбійському Ун-ті співпрацював з М. Ветуховим. Д.чл. УВАН.

Лім.: Adams M. B. The Evolution of Th. Dobzhansky: Essays on His Life and Thought in Russia and America. 1994.

р.м.

ДОБОШ Михайло (Mykhailo Dobosh), дириг. хорів, гр.-кат. дякон і дяк; н. 11.11.1914 в с. Болехівці, біля Дрогобича, Гал., п. 17.1.2001 в Маямі, Фльор. Муз. освіту здобув у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка (філія в Дрогобичі), опісля у Відні вдосконалював диригентуру у видатного педагога Гругера. Д., обдарований особливим муз. слухом та голосом, включився в культ. життя укр. громади в таборі Ляндек (Австр.). Прибув до США 1949, працював дириг. хорів "Трембіта" в Ньюарку, Н.Дж., та "Прометей" у Філядельфії. 1956-88 керував церк. хором кат. парохії св. Івана Хрестителя в Ньюарку. Тісно співпрацював із композитором А. Гнатишином у Відні, якого рел. та світськ. твори часто виконував, як рівно ж цінував клясичні композиції Бортнянського, Веделя та ін. Висвячений на дякона 1991.

Р.С., мол.

ДОБРОВОЛЬСЬКА Олімпія (Olimpia Dobrovolska-Hirniak), дружина Й. Гірняка, видатна акторка і режисер, театр. педагог; н. 12.8.1895 в Одесі, п. 2.2.1990 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Закінчила Муз.-Дрвм. Школу ім. М. Лисенка в Києві. Кар'єру почала в Молодому Театрі в Києві (1916-19). Потім грала в "Березилі" Л. Курбаса в Харкові, у "Змові Фієско в Генус", "Саві Чалому" й ін. Після арешту Курбаса й Гірняка 1933, Д. ще

працювала в Театрі ім. Шевченка, але 1937 її також арештували і вона попала на заслання в півн. Рос., де її чоловік працював в аматорському театрі режисером. На Україну повернулася 1940. До Львова

переїхала Д. 1942, працювала в оперному театрі. На еміграції в Австр., де з чоловіком створили Театр-Студію, яка перенес-

лася до Нім. У травні 1949 переїхали до Н.Й. і тут Театр-Студія продовжувала своє існування. В сезоні 1949-50 відбулася амер. прем'єра п'єси "Мати і я" (за М. Хвильовим), у цьому сезоні поставили 6 п'єс, м.ін. "Лісову пісню". Неспроможні продовжувати працю Театр-Студії як постійного театру, 1951 його закрили. Натомість зогранізувала Мист. Студію "Слово" і з ним Д. ставила "Мойсея" Франка (1956). Останньою виставою Д. була "Неофіти" Шевченка на відкритті пам'ятника поетові 1964 у Вашингтоні. 1965 студію "Слово" перебрала артистка Л. Крушельницька.

В.М.

ДОБРОТВІР Дмитро (Dmytro Dobrotvir), гр.-кат. свящ.; н. 1870 в Збаражі, Гал., п. 28.11.1943 в Плейнсфілді (Plainsfield), Н.Дж. Висвячений 1895 у Станиславові, прибув до США 1903, душпастирював у м. Сейнт Люїс, Ілл., Йонкерс, Н.Й., Клівленд, Детройт та Мавнт Кармель, Пен. і Бруклін, Н.Й. Допомігав у влаштуванні новоприбулих імігрантів. З цією метою увійшов до управи австр. т-ва Austrian Immigration Home, через яке проходило багато українців з Австр.

ДОБРЯНСЬКА Павля (Paula Dobriansky), дочка Лева Д., спеціалістка міжнар. відносин; н. 14.9.1955 в Александрії (Alexandria), Вірдж. Студіювала в Ун-ті Джорджтавна у Вашингтоні,

закінчила Вищу Школу Закард. Служби (1977) та здобула д-рат з міжнар. відносин у Гарвардському Ун-ті (1980). Спеціалізувалася в рад. військ. проблемах та справах нац. безпеки. През. Буш, стар., призначив її заст. дир. Інформаційного Агентства США 1990-93

та була радником амер. делегації на Жін. Конференції ООН в Найробі (Африка) в 1985. Учасниця делегацій США на кількох міжнар. конференціях, гол. у справах прав людини, дир. в европ. і сов. справах Ради Нац. Безпеки. През. Клінтон 1999 призначив її чл. Дорадчої Комісії США у справах публічної дипломатії, а 2001 през. Буш, мол., – заст. держ. секр. з глобальних питань. Держ. секр. Повелл призначив Д. координатором справ Тибету в Стейт. Департаменті. Автор *The Diplomatic Front of the War on Terrorism* (2001). Д. є чл. багатьох фондаций, доповідала на різних конференціях.

В.М.

ДОБРЯНСЬКИЙ Андрій (Andrij Dobrianskyj), оперний співак, бас-баритон, муз. діяч; н. 2.9.1930 у Львові, де розпочав муз. освіту. Гімназію закінчив

у таборі ДП в Нім., у США з 1949, в Нью-Йорку закінчив класи співу у Г. Дубровського та Дж. Дробнера (приватно). Виступав у різних хорах та оперних групах, зокрема як соліст хору "Думка". 1964 дебютував в укр. опері П. Печеніги-Углицького "Відьма" та виступав у гол. ролях в опері А. Рудницького "Анна Ярославна" (1969, обидві опери поставлено у Карнегі Голл, Нью-Йорк). Соліст Метрополітальної Нац. Оперної

Компанії в Нью-Йорку (пересувна Мет. опера), з якою об'їздив десятки міст США в ролях опер Россіні, Вагнера, Бізе, Мусорського та ін (1965-68). З 1970 – соліст Метрополітен Опері в Нью-Йорку. Партії: Кривоніс ("Богдан Хмельницький" Данькевича), Микита ("Відьма" Углицького), Князь Ярослав ("Анна Ярославна" Рудницького), Скарпія, Бонза ("Тоска", "Чіо-Чіо-Сан" Пуччіні), Філіп ("Дон Карлос" Верді), Фігаро ("Весілля Фігаро" Моцарта) та ін. У репертуарі Д. солоспіви Лисенка, Степового, Стеценка, Л. Ревуцького, М. Вериківського, І. Соневицького, В. Барвінського, укр. нар. пісні. Гол. акомпаньатор Д. – піяніст Роман Стецура. Призначений адміністративним дир. Укр. Ін-ту Америки (1982), згодом дириг. церк. хору св. Юра в Нью-Йорку.

В.М.

ДОБРЯНСЬКИЙ Лев (Lew Dobriansky), інж.-кінематик; н. 16.5.1925 в Кракові, Поль. До США емігрував 1949 з Нім., студював у Ренселер Політехн. Ін-ті (Rensselaer) в Трой, Н.Й. (бакалавр, 1953) та в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку, де здобув д-рат 1964. Працював у галузі прикладної механіки, комп'ютерної аналізи та програмування. Має кілька патентів та друковані фахові ст., виступав на міжнар. конференціях. Гол. ТУІА (1997-2001).

ДОБРЯНСЬКИЙ Лев (Lew Dobriansky), проф.-економіст, визначний амер.-укр. діяч; н. 9.11.1918 в Нью-Йорку, п. 30.1.2008 у Вашингтоні, Д.К. Студії з економіки та філософії закінчив у Нью-Йоркському Ун-ті, де 1950 здобув д-рат, захистивши дисертацію про соціально-філос. вчення Торстена Веблена. Викладав у тому самому ун-ті та, з 1948 – в Джорджтаунському (Georgetown) Ун-ті у Вашингтоні, де був гол. екон. департаменту (1953-54), співроб. Ін-ту Етнічних Студій, з 1970 – дир. Ін-ту Порівняльних Політ. та Екон. Систем. Служив у збройних силах США 1944-45, а потім у резерві, полк.

1957-58 викладав у Нац. Коледжі Оборони (National War College).

З 1949-82 – през. УККА, відповідальний за зовн. діяльність та співред. журн. "Ukrainian Quarterly". Багато праці вклав у спорудження

пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні. Автор багатьох ст. та рецензій наук. та публіцистичного характеру та книжок: *The Free Trade*

Ideal (1954), *Veblenism: A New Critique* (1957), *The Vulnerable Russians* (1967), *The USA and the Soviet Myth* (1971). Виступав з доповідями у США та за кордоном, а також на слуханнях в конгресі США, на радіо і телебаченні. Д. активний у багатьох політ. акціях проти комунізму, віцепрез. Амер. Ради Свободи Світу та чл. екзекутиви Амер. Ради Безпеки, ініціатор та гол. Нац. Комітету Тижня Поневолених Націй, екон. ред. "The Washington Report"; брав участь у різних акціях амер. республіканської партії й ін. консервативних груп. През. Рейган призначив 1980 Д. чл. дорадчої комісії у справах зв'язку політики та безпеки, а 1982 – амбасадор до Співдружності Багамських Островів. Д. одержав ряд відзначень: почесний д-рат УВУ, Шевченківську Медалю Волі, почесну медалю Елліс Айлейд (1986), Truman-Reagan Medal of Freedom (2005) та ін.

В.М.

ДОБЧАНСЬКИЙ Юрій (Yurii Dobchansky [Jurij Dohczansky]), бібліотекар і бібліограф, гром. діяч; н. 1.20.1953 в Нью-Гейвені (New Haven), Конн. Закінчив 1975 студії з порівняльної літератури в Голі Кросс Коледжі (Holy Cross College), у Ворчестер (Worcester), Масс.; ступінь мгра з бібліотекарства здобув у Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні (1981). Працює в Бібліотеці Конгресу від 1975 в редакції бібліографічного щорічника

славістики; з 1983 займається предметним каталогуванням матеріалів зі сусп. наук слов. мовами; опрацював словник-тезаврус для українознавства на підставі предметних рубрик Бібліотеки Конгресу США. З 1997 відповідальний за збірку україніки в тій же бібліотеці. У 1980 видав зб. листів о. Василя Романюка (Патріарха Володимира) *Vasyl Romanyk, A Voice in the Wilderness*. Ст. та бібліографічні нотатки Д. друкувалися в "Journal of Ukrainian Studies", "Nationalities Papers", "Наук.-Техн. Слові", "Віснику Книжкової Палати" та "Ukrainian Economic Review". Від 1983 завідує бібліотекою при Кат. Соборі Пресвятої Родини у Вашингтоні та щороку проводить курс писанкарства; гол. Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки від 1997; чл. Амер. Асоціації Українців та ін. т-в, учитель у Рідній Школі ім. Т. Шевченка у Вашингтоні (1991-98).

Д.М.

ДОВГАЛЮК Харитон (Charyton Dowhaluk), псевд. Вочур Чернець, А. Стебко, ХОД, інж.-комп'ютерник, правос. свящ., письм.; н. 15.10.1918 в с. Криволука Чортківського пов., Гал., п. 26.11.2006 у Рочестері, похований на цвинтарі Ріверсайд (Riverside). Вчився в техн. училищі в Кам'янець-Подільському, під час війни опинився в Нім., до США прибув 1950. Закінчив Рочестерський Технологічний Ун-т (1960). Активний у церк. і громад. житті в Рочестері. 1987 рукоположений на свящ. в УАПЦ (Соборноправній), став саящ. в м. Авбурн (Auburn), Н.Й. Автор кількох автобіографічних пов., які вийшли в Буенос Айресі: "Кладка над потоком" (1969), "Буревій" (1971), "Соколова дочка" (1973) та "Сповідь Андрія Заславського" (1978), "Со Святим Духом" (2003).

В.М.

ДОВГАЛЬ Олександр (Oleksander Dovhal), правос. свящ.-архимандрит і діяч, інж.-будівельник; н. 17.3.1898 в Копайгороді на Поділлі, п. 21.1.1974 в Лос Анджелесі, похований на цвинтарі св. Андрія в

Савт-Бавнд-Бруку. Брав участь у визвольних змаганнях як сотник Армії УНР, жив у Поль. 1944 висвячений, свящ. в таборах ДП, у Венесуелі та в США з 1964, в Лос Анджелесі та в Сан Дієго, Каліф. Активний при розбудові церк. життя парафії св. Андрія в Лос Анджелесі, у комбатантських орг-ціях та орг-ціях молоді (капелан Пласту).

В.М

ДОВГАНЬ Василь (Vasyl Dovhan), підприємець, громад. діяч, філантроп; н. 17.10.1895 в с. Базаринці Збараського пов., Гал., п. 7.12.1969 в Бостоні. З 1913 в США: чл. "Подільської Січі" в Нью-Йорку, засн. і гол. Укр. Вільної Громади в Детройті. Д. активний діяч УРС, 1958-62 заст. гол. 1939 організатор і през. Федерації Українців штату Міч., УККА і ЗУАДК. 1943 організував Комітет Допомоги Жертвам Війни. Брав участь в організуванні Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка в Детройті.

ДОВГАНЬ Василь (Vasyl [William] Dowhan), біохемік, проф. Студював у Принстонському (Princeton) Ун-ті, закінчив біохемію в Каліфорнійському Ун-ті в Берклі (Berkeley) д-ратом, був стипендіат Амер. Т-ва Раку (American Cancer Society), мед. студії закінчив у Гарвардській Мед. Школі. Від 1972 в Ун-ті Тексас в Гюстоні (Houston) викладав і робив дослідження структури і біогенези клітинних мембранів. На це він отримав різні фонди. Результати своїх дослідів він публікував в "Annual Review of Biochemistry", "The Journal of Biological Chemistry" й ін. 1999 Д. іменовано проф. Endowed Distinguished Professorship мед. школи при Текс. Ун-ті в Гюстоні.

В.М.

ДОВГОВИЧ Володимир (Volodymyr Dovhovych), гр.-кат. свящ., громад. діяч, ред.; н. 8.12.1884 в с. Сороки на Львівщині, п. 3.1.1970 в м. Трой (Troy), Н.Й., похований в Бріджпорті (Bridgeport), Конн.

Теологічну освіту здобув у Львів. Ун-ті, висвячений 1907. Прибув до США 1909 та був свящ. у парафіях у Клівленді, Боффало, Філадельфії, Йонкерсі, Н.Й., Бостоні, Стемфорді, Конн., Янгставні (Youngstown), Ог.,

на й до в ш е 1936-59 в Ельмайра Гайтсі (Elmira Heights, Н.Й., в Трой, Н.Й., 1961-70. Був близьким співроб. сп. С. Ортинського: його секр., ред. журн. "Місіонар" у Філадельфії та гол. Об'єднання Укр. Католиків "Провидіння" (1916-18), 1917 співзасновник й гол. УНРади в Америці.

В.М.

ДОКЛЯ Теодор (Teodor Dokla), лемк. діяч, письм. у Поль. й США; н. 11.11.1931 в с. Ясінка Турківського пов., п. 31.2.1982 в м. Йонкерс, Н.Й. Виселений до Поль., співпрацював в Укр. Сусп. Культ. Т-ві у Варшаві, публікував етн. матеріали про Лемківщину в його вид. 1961 емігрував до США, де співпрацював з лемківськими т-вами і вид. 1967 став секр. Лемко-Союзу та намагався неутралізувати проком. позиції цього т-ва і його вид. 1969 за свої антисов. позиції виключений разом із Степаном Кічурую із Лемко-Союзу, почав видавати "Бюлетень Лемковини". Співзасновник Союзу Лемковини, що став якийсь час чл. проукр. Саїтової Федерації Лемків. Крім віршів і прози лемк. говіркою, був автором нарисів про лемк. села "Наша громада; минуле сіл Ясюнка, Крива і Баниця на Лемковині" (1969).

В.М.

ДОЛЖИЦЬКА Марія, ур. Гелена (Mariia Dolzhytska [Marie Dolzyska]), черниця ЧСВВ, педагог, рел. і осв. діячка; н. 28.5.1886 у Львові, п. 2.3.1981 в Нью-Йорку, похована на укр. кат. цвинтарі сестер у Фокс-Чейсі, Пен. Після закінчення

гімназії студіювала клясичну філологію і германістику у Відні й Берліні, а закінчила у Львів. Ун-ті, захистила 1914 д-рську дисертацію; 1914 вступила до ЧСВВ і прийняла ім'я Марії. Викладала в учительській семінарії у Яворові та разом з ігуменею А.

Теодорович працювала в Югославії (була управительською укр. школи й сиротинця в Шіді та Крижевцях), а згодом, з 1929 – у США над розбудовою укр. шкільництва. У Філядельфії (підміська дільниця Фокс-Чейс) засн. 1931 з її ініціативи дівочу сер. школу (Академію св. Василія). Допомогала сп. К. Богачевському та протоігумені Теодорович засновувати укр. кат. школи. Д. була також мгром новіціату Василіянок. 1947 була співзасновницею дівочого Манор Коледжу (*Manor Junior College) в Фокс-Чейсі та була його першим през. (до 1950). Опісля Д. переїхала до закритого монастиря сс. ЧСВВ в Асторії, Н.Й., який вона допомогла збудувати. В ЧСВВ Д. мала титул "матері". Вже в похилому віці відвідувала спільноти укр. кат. монашок у Поль. та Україні в 1960-70-их Після звільнення митр. Й. Сліпого з сов. концтаборів включилася в патріархальний рух та підтримувала його ініціативи в Америці, збирала кошти на УКУ в Римі та на патріарший фонд. УКУ 1980 надало матері Д. звання почесного д-ра філософії.

р.м.

ДОЛИНА Петро (псевд.) див. *Сосновський Тимотей*

ДОЛИНАЙ Тома (Thomas Dolynai {Dolynay}), архисп.-митр., церк. діяч закарп. гр.-кат. Церкви в США; н. 24.7.1923 в Юніонтанні (Uniontown), Пен., п. 13.4.1993 в Пітсбургу, похований на цвинтарі Кальварія на Горі св. Макрини в Юніонтанні. Теологічні студії закінчив у семінарії св. Прокопія в м. Лайл (Lisle), Ілл., і

був висвячений 1948. Душпастирював у різних закарп. парафіях, був вікарієм для угорськомовних вірних, також був активним в рел. пресі: з 1953 ред. тижневика "Просвіта – Enlightenment", 1956 ред.-засновник англомовної газ. "Byzantine Catholic World" в Пітсбургу. 1966 став ред. газ. епархії в Пассаїку "Eastern Catholic Life". Призначений сп.-помічником в Пассаїку, Н.Дж. (1976). 1982 іменованний першим сп. новоствореної епархії візант. обряду у Ван Нуйс (Van Nuys), Каліф.; 1982 став архисп.-коадьютором Пітсбургської Митрополії, а 1991 – наслідником митр. С. Кошіска.

В.М.

ДОЛІБА Микола (Mykola {Nikolai Doliba}), біофізик і біохемік; н. 19.12.1959 в с. Яблунів Коломийського пов., Гал. Навчався у Львів. Ун-ті, а д-рати здобув з біології в НАН України (1986, 1993). Подипломні студії у Львові й Ун-ті Пенсильванії. Дослідну працю проводив від 1994. Праці (здебільшого у співавторстві) з фізіології й біохемії в укр. і амер. біохем. та мед. журн. Співорганізатор фондації "Укр. наука і освіта". Чл.-кор. УВАН у США.

ДОЛОТ Мирон (псевдо) див. *Старів Семен*

ДОЛЬНИЦЬКИЙ Мирон (Myron Dolnytsky), географ, педагог; н. 21.6.1890 в с. Гологори Золочівського пов., Гал., п. 3.8.1968 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Брав участь у I світ. війні та у визвольних змаганнях як поручник УГА. З 1920 перебував у таборі інтернованих в Йозефові, Чех., де займався культ.-осв. працею. 1921 почав студії географії в Карловому Ун-ті в Празі, які закінчив д-ратом

в УВУ. Викладав в укр. гімназії в Ржевніх та Модржанах. Одночасно був доц. Пед. Ін-ту ім. Драгоманова, проф. УВУ в Празі та Мюнхені. На еміграції в Нім. викладав в укр. гімназії в Авсбургу та був дир. гімназії в Міттенвальді. У США поселився в Детройті, де був дир. школи українознавства та інспектором Шкільної Ради УККА. Автор книжки "Популярні нариси географії" та праці "Поділ Сх. Європи" й опису різних місцевостей Закарпаття. Д.чл. НТШ.

В.М.

ДОЛЬНИЦЬКИЙ Мстислав (Mstyslav Dolnytsky {Dolnyucky}), журналіст, сусп. діяч, н. 9.1.1917 в с. Шандровець пов. Турка, Гал., п.

20.12.1987 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі, Пен. Закінчив Академічну гімназію у Львові та студіював журналістику заочно в УТГІ в Подєбрадах, Чех., випускник школи журналістики Мерил. Ун-ту Замолоду дописував до гал. газ. "Новий Час" і "Діло" та був співроб. низки журн. 1939 переїхав до Кракова, співпрацював з "Краківськими вістями", а у Відні був їх ред. Після війни опинився в Авсбургу, Нім., де далі був активним журналістом, зокрема став чл. ред. газ. "Укр. життя", співпрацював з "Часом" та журн. "Пу-Гу". 1948 переїхав до США, дописував до "Свободи" й "Америку". З 1958 постійно працював у ред. "Америку", 1966 став її гол. ред. Був співзасновником і гол. Спілки Укр. Журналістів Америки (1967-71) та співред. журн. "Укр. журналіст". 1971 почав працювати в редакції радіопроеграми "Голос Америки". Після виходу на пенсію до 1986 Д. знов був гол. ред. "Америку" і тижневика "Шлях". Відзначений папською медаллю "Pro Ecclesia et Pontificio" 1985.

р.м.

ДОМАНИК Богдан (Bohdan Domanuk); н. 1914 у Львові, п. 29.4.1986 в Гантері, Н.Й. Мист. освіту здобув в Академії Мистецтв у Варшаві (1934-39). Брав участь у виставках у Львові. На еміграції з 1944 в Нім., де брав участь у виставках т-ва Спілки Образотворчих Мистців. 1951 прибув до США і включився в мист. життя. Як чл. Об'єднання Мистців Українців Америки брав участь у щорічних виставках. Виконував ікони для різних церков у США. 1976 поселився в Гантері. Створив багато імпресіоністичних пейзажів, а також малював буденні предмети, як вазони, квіти, городину.

Б. Титла

ДОМАНИЦЬКИЙ Віктор (Victor Domanysky {Domanysky}), інж.-економіст, педагог, кооп. і гром. діяч; н.

24.1.1893 (за старим календарем) в с. Колонисте Звенигородського пов. на Київщині в священничій сім'ї, п. 24.3.1962 в Міннеаполісі, похований на

цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Першу Олександрівську Гімназію в Кисві (1911) та фіз.-мат. фак. Київ. Ун-ту (1915), вчився також в Олексіївській Військ.-Інженерній Школі в Кисві, а на еміграції – у Вищій Сіль-Госп. Школі в Берліні. Брав участь у держ. будівництві України: працював в Українбанку в Кисві (1918), у кооп. "Централ" (1918-19), згодом його представник у Москві (1919-20) та в Кисві в Сіль-Госп. Наук. Комітеті України та в Цукротресті (1920-21). Рівночасно викладав у Кооп. Ін-ті ім. Тугана-Барановського. 1923 переїхав на Волинь, до Поль., а в 1923 до Нім., 1924 – до Чех. Тут був викладачем і проф. УГА – УТГІ (1938) та УВУ (1940). Був ген. секр. Хліборобської Палати в Хусті, Карп. Україна (1938-39),

потім знов у Чех. 1945 переїхав до Регенсбургу в Зах. Нім., де був співвідновником УТГІ, став першим його ректором (1945-47). Був також проф. аграрної політики та соціології УВУ і Правос. Богословсько-Пед. Академії в Мюнхені. Дчл. НТШ (з 1947) і УВАН. У США з 1949, поселився в Міннеаполісі, де цікавився гром.-наук. справами. Д. автор кількох праць: "Проблеми орг-ції госп-ва в степу" (1927), "Методика сусп. агроном. праці в царині пасічництва" (1940), "Засади укр. урбанізму" (1940) та ст. в журн.

Лит.: Дучимінська О. В. Доманицький. Вінніпег, 1963-64.

р.м.

ДОМАШОВЕЦЬ Володимир (Volodymyr Domashovets), син Григорія Д., баптистський пастор, ред. і письм.; н. 1.3.1926 в с. Забір'я Рава-Руського пов., Гал. Студіював баптистську теологію в Швайц. й Англії (1953-56) та в США. 1977 та 1989 був обраний гол. Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков у США на трирічний термін, з 1975 – ген. секр., а з 1990 – гол. Всеукр. Євангельсько-Баптистського Братства. Ред. журн. "Віра і наука" (з 1952) та "Післанець правди" (з 1975). Автор рел. віршів, проповідей та богословських ст. У 1990-их здійснив низку подорожей в Україну, де зміцнив співпрацю з Об'єднанням Баптистів України.

р.м.

ДОМАШОВЕЦЬ Григорій (Gregory Domashovets), пастор і проповідник Баптистської Церкви, ред., публіцист і рел. діяч; н. 3.8.1895 в с. Забір'я Рава-Руського пов., Гал., п. 4.9.1990 в Юніоні, Н. Дж. Під час визвольних змагань був підстаршиною УГА, залишився на сх. Україні до 1922, потім повернувся до Гал. Замолоду став баптистом і закінчив 1930 Баптистську Семінарію в Лодзі, Поль. Був активним проповідником і пастором на Равщині, а з 1940 – в зах. Лемківщині, секр. і скарбник

Укр. Баптистської Молоді та Укр. Баптистського Об'єднання Гал. З 1944 в Зах. Нім., діяч в таборах ДП серед укр. баптистів. 1950 прибув до США. Співзасновник і гол.

Всеукр. Євангельсько-Баптистського Братства, ред. його видань, зокрема "Післанця правди". Проживав в Ірвінгтоні (Irvington), Н.Дж. Писав

рел. вірші, мемуари та богословські ст. Книжкові праці "У періоді комети Геллея" (1986), "Проблеми людського життя" (1982), "Бог. Всесвіт і людина" та ін.

В.М.

ДОМБРОВСЬКИЙ Олександр (Alexander Dombrowsky), історик, дослідник античної і ранньої

історії України; н. 8.9.1914 у Львові. 1934-38 студіював у Львівському Ун-ті (диплом mgr філософії), в УВУ здобув д-рат з історії (1943); 1937-39

стар. асистент на кафедрі стародавньої історії Львівського Ун-ту, 1940-43 дир. бібліотеки Миського Архіау у Львові. Від 1949 на еміграції у США. Дчл. НТШ (з 1963), УВАН, Укр. Іст. Т-ва, його ген. секр. і чл. редколегії "Укр. історика" (1985). Д. автор бл. 300 друкованих наук. праць, ст., рецензій укр., нім., англ., італ., рос. мовами.

М.С.

ДОМБЧЕВСЬКА Ірена (Irena Dombchevska), з роду Рибчак, дружина адвоката Романа Д., що загинув у сов. в'язниці, визначна жін. та сусп. діячка, кооператор, журналістка; н. 6.2.1886 в Бучачі, Гал., п. 6.8.1964 у Нью-Йорку, похо-

вана на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила ліцей у Львові та включилася у гром. й осв. працю на Львівщині. 1915 стала управительською захисту вояків УСС (у цій лікарні під опікою Д. прожив свої останні дні І. Франко). 1922 Д. переїхала з сім'єю до Миколаєва над Дністром, де була активною в "Просвіті", а 1928 – до Стрия, організаторка кооператив та Союзу Українок (гол. відділу 1933-34). З 1935 знов у Львові, працювала в Сіль. Господарі та в Центросоюзі, за німців – у Хліборобської Палаті. Віддано працювала серед народу, відвідувала сіль. кооперативи та відділи Союзу Українок, влаштовувала різні курси та виставки, дописувала до гал. жін. та кооп. преси. У Нім. з 1944, а у США – з 1949. Жила в Нью-Йорку. Далі співпрацювала з СУА та з Братством УСС; 1954 нагороджена пропам'ятною відзнакою УГА за працю в захисті УСС у Львові. Ст. в гал. пресі та спогади в "Свободі" й "Нвшому житті".

В.М.

ДОМБЧЕВСЬКИЙ Іларіон (Iarion Dombchewsky), лікар, гром. і пласт. діяч; н. 11.8.1899 в с. Яблонів Коломийського пов., Гал., п. 13.1.1987 в Джеймсвілі (Jamesville), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Академічну гімназію у Львові, служив в австр. армії, студював і закінчив медицину в Празі, де також слухав курси в УВУ. Лік. практику відбув у Львові. Працював на Засянні (1939-44), на еміграції в Нім., таборний лікар у Фраймані б. Мюнхену. 1949 переїхав до США. Найдовше працював керівником туберкульозної лікарні в Янгстауні (Youngstown), Ог. (1957-77). Від початку активний у Пласті, чл. І пласт. гуртка, засн.

1911 при Академічній Гімназії, на еміграції гол. пласт. станиці в Фраймані (Freimann), чл. Крайової Пласт. Старшини в США, засновник і курінний (батько) куреня пластунів-сеньйорів ім. А. Войнаровського, відзначений пласт. Орденом св. Юрія в золоті. Також активний в УЛТПА та меценат на різні культ. і наук. цілі.

р.м.

ДОН Юрій (псевд.) див. *Кобаса Іван*

ДОНЦОВА Марія (Maria Dontsova), з роду Бачинська, дружина Дмитра Донцова, гром. діячка, журналістка; н. 1891 в с. Смерже Долішнє Стрийського пов., Гал., п. 30.12.1978 в Нью-Йорку, похована в Австрал. Освіту здобула в Перемиському Ін-ті-ліцеї для дівчат та закінчила торг. курси у Відні. З 1914 була чл. жін. чоти УСС та 1918-20 на дипломатичній службі УНР в Данії і в укр. пресовій службі в Швейцарії та Берліні. У Львові співпрацювала в ред. й адміністрації "Літ.-Наук. Вістника" та "Вісника", а також в Союзі Українок; 1927 чл. гол. управи та його гол., засновниця і гол. Союзу Українок Волині. На еміграції в Нім. в Авгсбургу, співред. журн. "Громадянка". З 1950 у США, активна в жін. орг-ціях.

В.М.

ДОНЧУК Зосим (Zosym Donchuk), письм.; н. 17.4.1903 на Уманщині, п. 15.9.1974 у Філядельфії. Закінчив Уманську Гімназію та військ. училище в Москві (1929). Арештований, мусів міняти професію, працював економістом у сіль.-госп. тресті у Вінниці. Від 1949 у США, жив у Філядельфії, працював робітником. Писав оп., сатиричні повісті та романи. Власним коштом видав 13 своїх

книжок, до свого 70-ліття зб. рецензій, критичних відгуків, віршів і листів від читачів п.з. "Праця і нагорода З. Дончука" (1973). Щодо творів Д. критики висловлювали завваги, але автор мав і своїх прихильників. Найбільший успіх у критики мала сатирична повість "Гнат Кіндратович" (Буенос Айрес, 1957). Д. був одним із засновників Об'єднання Укр. Письменників "Слово". Але, звинувачений Г. Журбою у плагіяті сюжету роману "Перша любов", Д. змушений був вийти з Об'єднання. Був секр. представництва виконного органу УНРади та заст. гол. Укр. Літ.-Мист. Клубу в Філядельфії.

Лит.: Праця і нагорода З. Дончука. Філядельфія, 1973.

М. Тарнавська

ДОПОМОГОВИЙ ФОНД ДІТЯМ ЧОРНОБИЛЯ див. *Фонд Допомоги і Розвитку Дітям Чорнобиля*

ДОРНИЧ Іван (John Dornych), гр.-кат. свящ., сусп. діяч; н. 13.2.1931 на Пряшівщині. Богословські студії кінчив у Пітсбургу, висвячений 1957, працював свящ. у Балтиморі (1975-80), вид. журн. "Ethnic American News" від 1972 в Пітсбургу. В Балтиморі побудував і очолює будинок для літніх людей "Lemko House".

ДОРОЖИНСЬКИЙ Павло (Pavlo Dorozhynsky), сусп. діяч в Україні й діаспорі; н. 1926 в с. Товсте, Заліщики. Після закінчення сер. освіти в таборах ДП, студював історію і право на УВУ в Мюнхені, увесь час активний в студентських орг-ціях та був висуваний як речник ОУН (А. Мельника). Гол. ЦЕСУС у Мюнхені (1954-57), переїхав до США і там був гол. політ. ради УККА (1961-81), дир. школи українознавства в Нью-Йорку (1951-71), гол. Крайової Пласт. Старшини в США (1972-75), обраний чл. Проводу Укр. Націоналістів (1960), гол. ОДВУ (1979-86), заст. гол. ред. "Нового Шляху" в Торонто, 1972-75 гол. студентського т-ва "Зарево",

учасник багатьох конференцій, гол. Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Орг-цій, з 1987 ред. журн. "Самостійна Україна". В 1990-их переїхав на Україну і там вибирався заст. гол. Проводу Укр. Націоналістів. Організував клітини ОУН по всіх обл. України.

V.M.

ДОРОШ Дарія (Daria Dorosh), дизайнер моди, проф.; н. 21.3.1943 в Буську, пов. Кам'янівка-Струмилова, Гал. З батьками виїхала на Зах. в таборах ДП, з 1950 у США. Фахову освіту здобула в Ін-ті Моди (Fashion Institute of Technology) і в Купер Юніон (Cooper Union) (1964-68). Чл.-засновниця A.I.R. Gallery, отримала гранти від National Endowment for the Arts (1986) та ін. Брала участь у багатьох індивідуальних і групових виставках в США та закордоном, м.ін. "Memory and Oblivion" в Амстердамі (1996), в Люнді (Lund), Швеція, та ін. Її праці знаходяться в амер. музеях (у Нью-Йорку в Метрополітальному Музею, в Музею Модерного Мистецтва, у Вашингтоні в Нац. Музею Амер. Мистецтва та ін.), а також в колекціях корпорацій (General Electric, Prudential, Mobil Oil та ін.). Про Д. багато рецензій і ст., в тому і в New York Times (1.3.1984).

V.M.

ДОРОШ Євген (Eugene Dorosh), інж.-лісник, бібліотекар; н. 27.3.1921 в с. Зимна Вода Львівського пов., Гал., п. 20.7.1995 в Гадсон (Hudson), Фльор. Закінчив студії лісництва в Нім. і впродовж 8 рр. працював там інж.-лісником. Мав ступінь лісмайстра. З 1950 в США, закінчив студії бібліотекарства в Колумбійському Ун-ті в Нью-Йорку дипломом мгра. Працював урядовцем в Публічній Бібліотеці Нью-Йорку. 1981 став гол. Об'єднання Укр. Лісників і Деревників (ОБУЛІД).

ДОРОШ Лев (Lev Dorosh), кат. свящ., осв. діяч; н. 9.12.1891 в с. Золотники Підгаєцького пов., Гал., п. 23.11.1982 в Куртис Бей

(Curtis Bay), Мерил. Брав участь у визвольних змаганнях у лавах УГА в поході на Київ у 2 зимовому поході, в "Чотирикутнику смерті" та в таборі полонених у Тухолі, Поль. Висвячений 1920, душпастирював у гал. парафіях, потім у Нім. в таборах ДП (Ашафенбург, Міттенвальд), в Брадфордї (Англія) та з 1959 в США (Сент Пол, Мін.). Був катехитом та співпрацював з Об'єднанням Працівників Літератури для Дітей і Молоді (ОПЛДМ).

V.M.

ДОРОШЕНКО Анатоль (Anatole Doroshenko), інж.-проектант, гром. діяч; н. 6.2.1938 в м. Слов'янське Донецької обл. З 1944 в Нім., а з 1950 – у Бразилії, здобув сер. освіту в Сао-Паоло. Згодом переїхав до США, закінчив Технологічний Ін-т в Чикаго. Був активним у церк. житті правос. громади св. Володимира та в УНС. Працював в електричній корпорації "Дерр" (Doerr Electrical Corp.), де 1970 став гол. інж. 1982 був у дирекції Міжнар. Ін-ту пов. Мільвокі. З 1974 очолював окружний комітет УНС в Мільвокі, Віск., гол. радний УНС (1970-82) і гол. контролер (1982-2000), чл. митрополичої ради УПЦ в США. Живе в Грефтоні (Grafton), Віск.

V.M.

ДОРОШЕНКО Василь (Vasyl Doroshenko), мистець-маляр і графік, гром. діяч; н. 26.11.1925 в с. Ямниця Станіславівського пов., Гал. Керував підпільною друкарнею 1943-45, закінчив поліграфічну школу в Мюнхені. У США з 1955. Навчався в Укр. Мист. Студії, яку закінчив 1960. Викладав у тій же студії графіку, працював ілюстратором і комерційним графіком. Виставляв графіку й олії в Об'єднанні Мистців Українців Америки. Чл. ОМУА.

ДОРОШЕНКО Володимир (Volodymyr Doroshenko), бібліограф, літературознавець, видатний гром.-політ., сусп. і наук. діяч; н. 3.10.1879 в Петербургу, п. 25.8.1963 у Філядельфії, похований на цвинтарі

св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Ріс і виховувався на Полтавщині. Вищу правничу та іст.-філол. освіту здобув у Московському Ун-ті, а філософію – у Львів. Ун-ті (1913). У Львові навчався у М. Грушевського, О. Колесси, К. Студинського, С. Томашівського і С. Рудницького. У Москві належав до Укр. Студентської Громади; чл. Рев. Укр. Партії від її заснування (1900), згодом Укр. Дем. Радикальної Партії (до 1911).

Переслідуваний за політ. діяльність царською міліцією, 1908 емігрував й оселився у Львові, де від 1909 почав працювати в бібліотеці НТШ. З початком I

світ. війни переїхав до Відня, де став співзасновник та чл. президії Союзу Визволення України, а також ред. його вид. (1914-16). У 1916-18 був дир. бібліотеки НТШ у Львові, згодом управителем канцелярії проф. А. Кримського а Києві та співроб. офіціозу ЗУНР щоденника "Республіка" в Станіславові. Від осені 1919 знову у Львові в бібліотеці НТШ; 1937-44 її дир. Чл. Укр. Наук. Т-ва в Києві (з 1913), пізніше чл. укр. наук. ін-тів у Берліні й Варшаві та Укр. Іст.-Філол. Т-ва у Празі; 1924-39 – ред. календаря-альманаха "Дніпро".

З весни 1944 на еміграції в Чех., і Нім.; з 1949 – у США (у Філядельфії), де активно займався наук.-літ. працею і журналістикою, як гол. Бібліологічної комісії НТШ (дчл. з 1925) і Книгознавчої секції УВАН (дчл. УВАН з 1946) у Нью-Йорку та керівник Літ.-Мист. Т-ва у Філядельфії. Мовний ред. і коректор щоденника "Америка" (1952-54).

Д. автор багатьох бібліографічних та літературознавчих праць, розвідок про діяльність укр. установ, визначних науковців, а також спогадів, рецензій і перекладів, зокрема "Василь Стефаник" (1921), "Рев. Укр. Партія" (1921), "Шевченко

і його думи про гром. справи" (1921), "Шевченкова освіта" (1924), "І. Франко" (1924 і 1926), "Показчик творів акад. М. Грушевського" (1929), "Гете в укр. перекладах, переспівах та наслідуваннях" (1932), "Нова література про Куліша" (1938), "Показчик видань Шевченкових творів" (Повного вид. творів Т. Шевченка, у 16 тт. 1939), "Огнище укр. науки" (1951), "Українство в Росії" (1961) та ін. Постійно дописував до періодики в Україні й діаспорі. Д-р гоноріс кавза УВУ. Довголітній гол. Укр. Мист. Клубу в Філядельфії.

Лит.: Микитка С. В. Дорошенко. З нагоди 75-річчя визначного вченого й громадянина. Філядельфія, 1955.

В. Трошинський

ДОРОШЕНКО Михайло (Mikhailo Doroshenko), учасник Визвольної боротьби 1918-21; н. 21.5.1899 на Надніпрянській Україні, п. 15.4.1986 в Бавнд Бруку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія. Брав участь у повстанні в Холодному Ярі, дальші рр. прожив під сов. режимом та нім. окупацією. На еміграції в Нім, до США прибув на поч. 1950-их. Написав кн. спогадів "Стежками Холодоярськими" (1974) та "Укр. трагедія" (1980), видану Ін-том Укр. Мови 1980.

ДОРОШЕНКО-ВАСИЛИШИН (автонім) див. *Гармаш Міра*

ДОРОШЕНКО-САВЧЕНКО Наталя див. *Савченко Наталя (ур. Дорошенко)*

ДОРОЩАК Семен (Semen Doroshchak), лікар, гром. діяч; н.15.2.1916 в с. Вороняки Золочівського пов., Гал., п. 9.12.1997 у Боффало, де і похований. Гімназію закінчив у Золочеві, а медицину у Відні 1944. Був лікарем у таборі ДП у Міттенвальді (Нім.), з 1950 в США. Працював лікарем у Боффало, де також був громадсько активним. Чл. УЛТПА, гол. відділу (1976-78). Меценат на різні харитативні й наук. цілі в Україні і діаспорі.

ДОСЛІДНИЙ І ДОКУМЕНТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ АМЕРИКИ (Research and Documentation Center of the Ukrainian Institute of America), засн. 1987 укр. істориком Т. Гунчаком як підрозділ Укр. Ін-ту Америки, який розпочав збирати джерела та літературу, пов'язану з історією України. Увага зосереджено на темі "Україна й українці у 20 ст.". Екзекутивним дир. центру була призначена Олена Несина (кол. викладач і журналіст в укр. службі "Голосу Америки", відповідальний секр. УВАН).

Д.Д.Ц. став одержувати приватні архіви активних діячів діаспори, встановлювати стосунки з ун-тами, вид-вами, культ. т-вами, зацікавленими укр. тематикою. З 1990 Д.Д.Ц. відкритий для дослідників. В центрі розташовані матеріали про: УАПЦ і УГКЦ, про примусову колективізацію на селі, голод в Україні 1932-33 рр., політ. репресії 1930-их "Єжовщину", архів І дивізії УНА в Риміні, анти-нацистське підпілля та історію дисидентського руху з 1960-их. Окремо визначено проблему укр. еміграції. У центрі збережено документацію створення і діяльності багатьох орг-цій і установ у діаспорі українців Півн. Америки та Європи.

Викторія Курченко

ДОХВАТ Христина (Khrystyna Dokhvat [Christina Dochwat]), маляр-іконописець, дизайнер; н. 22.9.1934 в с. Бурканів Підгасцького пов., Гал. Прибула до США 1947, освіту здобула в Академії св. Василія в Філядельфії і вивчала мистецтво в Рінглінгу (Ringling), Фльор., та в Пенсильванській Мист. Академії в Філядельфії (1952-56). Присвятилася виключно рел. мистецтві, іконографії та внутр. церк. інтер'єру. Виконала розписи церков, окремі ікони та іконостаси в понад 75 укр. кат., правос. та римо-кат. церквах Америки; найзамітніші – мозаїка та іконостас у Соборі Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії в Філядельфії, розпис візант. каплиці в нац. соборі Діви Марії у Вашингтоні, Чудотворної

ікони Вишгородської Богородиці Ніжності в УКУ в Римі та ін.

Б. Титла

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ див. *Шкільництво*

ДРАГОМАНІВ Світозор (Svitozor Drahomaniv), син Михайла Драгоманова, економіст, гром. діяч; н. 9.6.1884 Женеві (Швайц.), п. 4.12.1958 в Рочестері. Студіював економію у Швайц., повернувся в Україну, викладав у Комерційному Ін-ті з 1915, в 1920-их викладав у вищих навчальних закладах УРСР, в 1930-их репресований. 1943 покинув Україну і перебував в Нім., згодом у США. Проф. соц. політики в УТГІ в Регенсбургу і Нью-Йорку. Брав участь у різних міжнар. з'їздах федералістів. Автор праць: "Дрібні землеволодіння на Полтавщині" і "Муніципальні підприємства в Швейцарії"; ст. на екон.-соц. теми.

В.М.

ДРАГОМАНОВА Оксана (Oksana Drahomanova), письмен., небога Михайла Драгоманова; н. 22.12.1894 в

Петербургу, п. 5.4.1961 в Голлівуді, Каліф. У Петербургу закінчила Бестужівські курси юридичний фак. ун-ту; згодом студіювала також у Віденському

Ун-ті й у Сорбоні в Парижі. У 1918 співроб. юридичного відділу мін-ва закорд. справ УНР у Києві; з 1919 у складі укр. дипломатичної місії на мирову конференцію в Парижі та посольств УНР у Відні, Берліні й Софії. З 1928 проживала в Буенос Айресі (Аргентина), а з кін. 1959 – у США. На еміграції в Європі була гол. укр. секції Міжнар. Жін. Ліги Миру й Свободи; в Буенос Айресі – засновниця і гол. першого укр. Жіночого Т-ва в Аргентині (з 1931), чл. правління і гол. Спільки Укр. Науковців, Літераторів і Мистців у Буенос Айресі (у 1950-их). Перші літ. твори з'явилися у віденській

"Воли" (1920-21); до найвідоміших належать – пов. "По той бік світу" (1951), оп. "Запасний фонд" (1951), "Блакитна година", "Ранок у Тігрі" (1957) та ін. Авторка перекладів творів зах.-європ. письм., зокрема Гі де Мопасна, Шарля де Костера, Жюль Верна, А. Кроніна.

В.Т.

ДРАГАН Антін (Anthony Dragan), справжнє прізвище Андрій Луців, журналіст, гром. діяч; н. 28.8.1912 в с. Голешів Жидачівського пов., Гал., п. 2.2.1986 в Джерзі Ситі, похований на цвинтарі Св. Хреста в Норт-Арлінгтоні (North Arlington), Н.Дж.

Вчився в Рогатинській і Львів. гімназіях, записався на юридичний фак. Львів. Ун-ту. З молодих літ чл. ОУН, засуджений поль. судом у Львові. Після звільнення 1937 нелегально переїхав до Нім., співпрацював з Укр. Пресовою Службою, а згодом ред. газ. "Українець" та "Хлібороб" для примусово вивезених на працю в Нім. 1943 перебрався до Іспанії з метою навіязати контакт з альянтами. Інтернований іспанською владою. 1946, звільнений після втручання Міжнар. Червоного Хреста, емігрував до США. Співпрацював у ред. газ. "Свобода", 1955 став її гол. ред. (до 1978). Надав газеті заг.-нац. характер, включивши до її співроб. й авторів найавторитетніших речників укр. організованого життя в діаспорі. Сам був активним у різних орг-ціях, а в "Свободі" сприяв таким заг. укр. акціям, як створення СКВУ, будову пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, заснування Фонду Катедри Українознавства при Гарвардському Ун-ті тощо. Зредагував низку календарів-альманахів УНС, автор книжок "Укр. резистанс" (1948), "УНС в минулому і сучасному" (1964), "Масмо Кардинала" (1966) та праці про Л.

Мишугу, свого попередника на пості гол. ред. "Свободи". Чл. управи НТШ в Америці та адміністративний ред. *Ukraine: a Concise Encyclopedia* (2 тт., 1963, 1971).

В.М.

ДРАГАН Мирослава (Myroslava Dragan), з роду Головки, дружина Антона Д., гром. діячка; н. 30.7.1914 у Львові, п. 30.8.1962 в Джерзі Ситі, Н.Дж. Закінчила учительську семінарію. Арештована 1933 за приналежність до ОУН, засуджена і амnestована 1935, працювала в багатьох укр. орг-ціях, зокрема в Союзі Українок. Перебувала в Нім. з 1943; у таборах ДП працювала в УНРРА та ІРО. 1949 переїхала до США, де з 1946 перебував її чоловік. Була активною в Пласт-прияті, Рідній Школі, заст. гол. надгудсонського окружного комітету УНС.

В.М.

ДРАГАН-КРАВЦІВ Оксана (Oksana Dragan-Krawciw), дочка А. і М. Драганів, журналістка; н. 4.12.1940 в Берліні. 1949 прибула до США з Нім., жила в Джерзі Ситі, Н.Дж. Тут здобула сер. освіту. Студіювала журналістику в коледжі Дугласа (Douglas) Ратгерського Ун-ту в Нью Брансвіку, міжнародні відносини у Віденському Ун-ті (маючи стипендію Фулбрайта). Також студіювала на дипломному відділі Мінесотського Ун-ту та Ун-ту Джонс Гопкінса (Johns Hopkins). Працювала в редакції "Newsweek" та "Ukrainian Weekly", а також при англомовному оформленні *Ukraine: A Concise Encyclopedia*. 1971 перейшла на працю до укр. відділу "Голосу Америки", найменована шефом цього відділу (1976-88), згодом очолила сх. європ. відділ "Голосу Америки".

р.м.

ДРАЖЕВСЬКА Любов (Lubov Drashevskaya), геолог, журналістка, гром. діячка; н. 12.9.1910 в Харкові, п. 29.4.2006 у Нью Йорку. Студіювала геологію в Харківському Ун-ті та 1946-48 у Франкфурті (Нім.). Здобула диплом мгра у Колумбій-

ському Ун-ті в Нью-Йорку (1958). Працювала в "Голосі Америки" (1951-54) перекладачем і ред. Була куратором музею в Патерсоні, Н.

Дж. Авторка ст. та рецензій в "Engineering Geology" та праці *Geology of Paterson, N.J.* (1976). Допоміжна ред. *Ukraine: A Concise Encyclopedia* (1961)

та "Леся Українка: хронологія життя і творчості". Чл. ред. колегії "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts & Sciences". Дчл. УВАН та її правління. Друкувала ст. в різних укр. газ. і журн. Деякі речі з'явилися під псевд. Любов Слобожанка. Почесний чл. СУА.

В.М.

ДРАЖКО (ДРАЖЕВСЬКА) Віра (Vira Drachko), сестра Л. Дражевської, артист-графік і маляр; н. 29.7.1912 в Харкові. Навчалася в Харківському Художньому Ін-ті та Київ. Ін-ті й у Москві 1936-39. Іконописання й ілюстрація книжок. Чл. Berufsverband Bildender Künstler в Мюнхені (1945-51) та з 1951 Об'єднання Мистців Українців Америки. Брала участь у виставках в Україні, Нім. і США, зокрема своїми графічними творами.

ДРАЖНЬОВСЬКИЙ Роман (Roman Drasniowski), географ, проф. ун-ту, сусп. діяч; н. 13.8.1922 в

Чорткові, Гал., п. 8.7.2006 у Мільвокі, Віск., похований на цвинтарі св. Андрія в Блумінгдейл (Bloomington), Ілл. Студіював в Ун-ті в Граці, Австр. (1947-

50), здобув ступінь д-ра філософії 1957. У США з 1950 в Нью-Йорку, з 1978 – в Мільвокі, Віск. Чл. Амер. Геогр. Т-ва (з 1962), Асоціації Спеціальних Бібліотек – відділ географії

та карт, Півн.-Амер. Картографічного Інформаційного Т-ва та ін. Чл.-засновник Братства "Бродилев" та його гол. (1965-74), ред. газети Т-ва "В дні Зелених Свят" (1965-75), гол. Красвої Управи Братства 1 Укр. Дивізії Укр. Нац. Армії в США (1972-73), гол. головної управи Братства (1973-79), гол. Т-ва Укр. Бібліотекарів Америки (1976-80), і Шкільної Ради УККА (1977-83), чл. Президії СКВУ (1977-88), гол. Світ. Координаційної Виховно-Осв. Ради СКВУ (1983-88), ректор УВУ (1993-95).

Автор і впорядник багатьох книжок і ст.: *Index to Maps in Books and Periodicals* (10 тт., 1968), *Cataloging and Filing Rules for Maps and Atlases* (1969), "Україна" (фіз. карта в кольорах, Н.Й., 1972), *Research Catalogue of the American Geographical Society* (1978), зредагував *Map Librarianship: Readings* (1975). Працював консультантом для багатьох фірм та інституцій. Амер. Геогр. Т-во 1978 відзначило Д. медалею Чарльса П. Дали; тоді ж 1978 одержав признание від Асоціації Спец. Бібліотек, в 1982 став почесним чл. Геогр. Т-ва в Парижі. Дчл. НТШ в іст.-філос. секції.

Д.М.

ДРАЙ-ХМАРА АШЕР Оксана див. *Ашер Оксана (Драй-Хмара)*

ДРИГНИЧ (псевд.) див. *Лесич Вадим*

ДРОБОТІЙ Степан (Stepan Drobotij), журналіст; н. 1917 в Нью-Йорку, п. 25.4.1957 там само. Закінчив студії журналістики в Нью-Йоркському Ун-ті і редагував англословний журн. УБС "Our Life" (8.1940 - 7.1942). З 1942 служив в амер. армії під командою ген. МекАртура та брав участь у боях на Тихому Океані. Після війни проживав у Нью-Йорку. Був діячем Укр. Реформованої Церкви.

ДРОГОБИЧНИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ (Central Committee of Drohobych Region), земляцька регіональна орг-ція вихідців з Дрогобицької

землі, які замешкали здебільшого в США. Засн. в Нью-Йорку 9.5.1959 з кол. учнів дрогобицьких сер. шкіл, а пізніше став репрезентативним всіх дрогобичан. Метою орг-ції споч. було товариське співжиття, але скоро учасники з'їздів рішили видати один чи більше томів збірника про Д. Відбулося 14 з'їздів Д.Ц.К., переважно на літніх оселях: Союзівці, Верховині й Ольжича. Довголітнім гол. Д.Ц.К. був Володимир Осередчук, коротко очолювали комітет Юрій Гаврилів, а з 1989 С. Гавриш. Комітет видав три збірники п.з. "Дрогобищина – земля І. Франка" (1973, 1978, 1986), в яких подано історію та культ.-осв. працю Дрогобича й окремих сіл і містечок Дрогобищини та вклад регіону в нац.-визвольну боротьбу. Серед діячів Д.Ц.К.: ред. збірників Л. Луців й Адольф Гладилович, Микола Курчак, Роман Микита, Остап Берегуляк, Василь Федорців й ін. Останнім часом діяльність Д.Ц.К. перенеслася на Україну, звідси тільки організується фін. допомога на Д.Ц.К. і культ. цілі та видавничу діяльність.

В.М.

ДРОГОМИРЕЦЬКИЙ Петро (Peter Drohomirecky), лікар, меценат; н. 25.11.1902 в околиці Плезанат-Гом на фермі в Манітотбі, Кан., п. 28.10.1977 у Фльор., похований у Белв'ю Парку (Bellevue Park), Фльор. Сер. освіту здобув у Тулоні й у Саскатуні, де перебував в Ін-ті П. Могилі. Працював учителем і в 1923 переїхав до США і студював у мед. школі Ун-ту Дубюк (Dubuque), Айова. Під час 2 світ. війни служив військ. лікарем. Після війни відкрив лікарську практику в Дейтона Біч (Daytona Beach), Фльор. Жертвував на Колегію св. Андрія у Вінніпегу та на ін. цілі.

В.М.

ДУБ Маріян (Marian Dub), педагог, гром. діяч; н. 15.2.1910 в с. Ветлин Ярославського пов., Гал., п. 20.7.1980 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Покрови. Закінчив гімназію у Перемишлі та філос. фак. у Кракові. Працював у кооперації, згодом від-

крив власне підприємство, 1939 перейшов на пед. працю, а 1941 – до Торг. Палати у Львові. На еміграції з 1944, після війни в Мюнхені, а потім у США, де організовував укр. шкільництво. В Клівленді заснував т-во "Рідна школа" та став дир. школи українознавства й гол. місцевої Учительської Громади. Пізніше був гол. Об'єднання Укр. Педагогів у США, а також заст. гол. Шкільної Ради УККА.

В.М.

ДУБ Олена (Olena Dub), з роду Бігун, дружина Маріяна Д., педагог, гром. діячка; н. 20.7.1906 в с. Струтин Долинського пов., Гал., п. 30.5.1991 в Клівленді. Закінчила семінарію у Стрию та однорічний пед. курс у Варшаві. Після звільнення поляками з посади учителя працювала в Українбанку в Журавні Жидачівського пов. Перед 2 світ. війною недовго працювала в укр. приватному шкільництві. Перед повною окупацією Гал. більшовиками 1944 Д. емігрувала на Зах. В Мюнхені організувала укр. шкільництво, а в США оселилася в Клівленді. Дуже активна в сусп. та осв. житті укр. громади: дир. школи українознавства, інспектор у Шкільній Раді УККА, засновниця Сестрицтва Покрови Пресв. Богородиці при Покровській Церкві, чл. управи відділу Укр. Золотого Хреста та ін.

В.М.

ДУБАС Анна (Anne Dubas), бухгалтер і фінансист, гром. діячка; н. 1918 в Ньюарку, Н.Дж., п. 26.3.1998 в Ланока Гарборі (Lanoka Harbor), Н.Дж. Закінчила Нью-Йоркський Ун-т та Бізнесову Школу Стерна. Працювала книговодом, була довголітнім дир. шадничої спілки "Тризуб" у Ньюарку. 8 рр. – чл. освітньої Ради (Board of Education) м. Ньюарку та 2 рр. її гол. Активна в УНС (його гол. радна), СУА та в укр. кат. орг-ціях.

ДУБАС Павло (Pavlo Dubas), стоматолог, гром. діяч; н. 10.2.1894 в с. Ражнів Брідського пов., Гал., п. 24.11.1972 в Філядельфії, похований

на цвинтарі в Фокс-Чейсі, Пен. Закінчив гімназію в Бродах 1914, під час 1 світ. війни служив в австр. армії, з 1918 – старшина УГА, недовгий час командант белзької бригади, був ранений під Белзом у лютому 1919, виконував обов'язки команданта етапної станції на Поділлі. 1921 емігрував до США, і поселився в Філядельфії. Вчився на стоматолога в Пенсильванському Ун-ті (1922-26) та відкрив практику в Філядельфії. Активний у громад. житті: співорганізатор Укр. Стрілецької Громади, її секр. Разом з В. Галаном організатор ЗУАДК, заст. гол., згодом гол. Центр. Комітету Злучених Орг-цій м. Філядельфії та ін. Співатор праці "Шістьдесят літ організаційного життя українців у Філядельфії" (1944).

В.М.

ДУБАС Пилип (Philip Dubas), муз. педагог, скрипаль, диригент; н. 27.12.1907 у Бродах, Гал., п. 15.11.1995 в Клівротер (Clearwater), Фльор. До США прибув дитиною. У Філядельфії працював учителем в муз. академії. В 1930-их продовжував муз. студії в Нім. Активний у багатьох укр. орг-ціях, гол. Укр. Професійному Т-ві Філядельфії, виступав як соліст на різних імпрезах, організатор і керівник оркестри "Гетьманська Банда" (1938).

ДУБИНЕЦЬ (ДУБИНА) Іван (Ivan Dubynets-Dubyna), геолог, громад. діяч; н. 30.3.1903 в с. Медвин Канівського пов. на Київщині, п. 30.1.1954 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Богуславській Учителівській Семінарії та пед. училищі. Закінчив геологічні студії в Київ. ІНО. Написав кілька праць про укр. родовища графітів. Під час 2 світ. війни брав участь в укр. громад. і культ. житті: секр. президії

УНРади. Арештований німцями, 1944 опинився в Австр., а 1945 – у Баварії. Активний у таборі ДП в Новому Ульмі. Один з ініціаторів УРДП, близький друг І. Багряного, чл. ЦК УРДП, з 1949 в США. Брав участь у творенні Об'єднання Українців Рев.-Дем. Переконав в США, чл. його провуду, гол. 1953. Співзасновник Дем. Об'єднання Бувших Репресованих Українців з-під Советів і його гол., зібрав основні матеріали до "Білої книги про чорні діла Кремля" (2 тт., 1955), зокрема про голод. Автор спогадів про протисов. боротьбу 1920-их "Горить Медвин".

В.М.

ДУБЛЯНИЦЯ Роман (Roman Dublianytsia {Dublan}), економіст, радіожурналіст; н. 4.3.1923 в Перемишлі, п. 14.4.1988 в Чикаго. Був студентом Вищої Школи Світ. Торгівлі (Hochschule für Welthandel) у Відні (1942-45) та Ун-ту в Тюбінгені, Нім. (1945). На еміграції з 1942 в Австр. та Нім., у США в Чикаго з 1950. Вів тижневу радіопрограму в Чикаго "Спортова година" (1953-88) укр. і англ. мовами; працював репортером на спорт. олімпіадах для Асоцієйтед Прес, Пан-Амер. Іграх та світ. футбольних чемпіонатах. Автор ст. на спорт. теми в укр. і англ. пресі в США. Автор книжки *The Truth About The Lie: Soviet Sports Reality* (1986). Відзначений Олімпійським Комітетом срібною медаллю за репортажі з Олімпіади в Монреалі (1976), а мером Р. Дейлі в Чикаго – за репортажі з Пан-Амер. Ігор (1959).

Д.М.

ДУБНО Орест (Orest Dubno), держ. урядовець, менеджер, амер. громад. діяч; н. в Україні 1938. Прибув до США 1949 і тут здобув сер. та вищу освіту. Закінчив Ун-т Нью Гейвену,

Конн. (1968) та здобув ступінь мгра публічної адміністрації (1975). До переходу на стейтову службу працював у Дженерал Моторс та в 1-му Нац. Банку Нью Гейвену, здобувши посаду асистента віцепрезидента. Від 1977 чл. спеціальної дорадчої фін. комісії шт. Конн. та м. Нью Гейвен. Гол. відомства шт. Конн. фінансування житла. Також став чл. дорадчого комітету місцевого ун-ту, в якому веде курс з екон. адміністрації. З 1979 виконує обов'язки гол. стейтового бюро податків. 1997 обраний гол. ради директорів Допомогового Комітету Дітям Чорнобиля. Активний в укр. кат. парафії св. Михаїла. Ун-т Нью Гейвену нагородив Д. почесним д-ратом права.

В.М.

ДУБНЯК Володимир (псевдо) див. *Ковтонюк Філімон*

ДУБРІВНИЙ Павло (Pavlo Dubrivny), інж.-агроном, публіцист, учасник укр. визвольних змагань в Армії УНР; н. 14.1.1894 у с. Синявка Сосницького пов. на Чернігівщині, п. 7.10.1974 у шт. Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Брав участь у визвольних змаганнях; сотник Армії УНР, учасник Зимового походу. Матуральні іспити склав 1923 при УГА в Подєбрадах, Чех., високі студії закінчив у тій самій УГА 1928. Працював на зах. укр. землях; 1929 був повіт. агрономом Т-ва "Сіль. Господар" у Яворові. 1929-32 був ред. журн. "Сіль. Господар" та вид. цього т-ва у Львові, редагував календарі "Сіль. Господаря" за 1931 і 1932 рр. Зайняв 1932 посаду повіт. агронома філії Т-ва "Сіль. Господаря" в Калуші. Гол. таборової ради в Байроїті, Нім., з 1949 у США. Зредагував працю: "Крайове Госп. Т-во 'Сіль. Господар' у Львові, 1899-1944", яку видала УВАН у США (1970). Був чл. ред.: 3 т. ювілейного вид. УГА-УТГІ та Бюлетеня абсолювентів УГА-УТГІ. Ред і співавтор книжки "Союз Визволення України 1914-18" (1979).

М. Галів

ДУБРОВСЬКИЙ Василь (Vasyl Dubrovsky), історик, тюрколог, громад. і рел. діяч; н. 19.5.1897 в Чернігові, п.

23.4.1966 в Річмонді (Richmond), Вірдж. Вчився в чернігівських духовному училищі та семінарії (1911-15), а згодом на іст. відділі Ніженського

Іст.-Філол. Ін-ту, який закінчив 1919. Аспірантуру провів 1923-25 при наук.-дослідній кафедрі історії укр. культури під керівництвом акад. Д. Багалія. Звхистив дисертацію "Селянські рухи на Україні після 1861". Працював у вищих навчальних закладах України: Чернігівському та Харківському (1925-28) ІНО, при кафедрі історії укр. культури ім. Багалія, в іст. секції Всеукр. АН та над складанням укр.-азербайджанського словника й у різних наук. комітетах, гол. іст. секції Харківського Наук. Т-ва (1925-29). Арештований, ув'язнення відбув у Байкало-Амурському Концтаборі 1934-39. Під час 2 світ. війни жив у Харкові, був гол. "Просвіти". 1943 подався на Захід, спочатку до Львова, потім до Нім. Жив у Штутгарті та Мюнхені, брав участь у житті УАПЦ (Соборноправної), ред. "Бюлетеня Благовісництва УАПЦ" і журн. "Церква і життя", дчл. і діяч УВАН. Разом з В. Доленком й ін. співзасновник та керівний діяч Союзу Земель Соборної України. З 1956 в США, жив у Річмонді, Вірдж., працював у бібліотеці. Іст. праці, крім дисертації, такі: "Перша фабрика на Україні" (1930), "Нарис історії Чернігівської Троїцько-Іллінської друкарні в 1 пол. 19 ст." (1928), "Музеї на Україні" (1929), "Життя й діла Феодосія Углицького-Полоницького" (1930) та ін. У Нім. дописував до тюркського журн. "Dergi". Написав спогади "Другий відділ Бамлагу ГПУ-НКВД" (1965). В Україні перекладав твори тур. класиків, автор пов.

"Данило Апостол" і праці "Народи СРСР".

Літ.: Дубрівний В. 1897-1996. "Укр. Історик", ч. 1-2 (9-10), 1966.

В.М.

ДУДА Анна (Anna Duda), кат. черниця Чину сс. Служebниць, педагог і працівниця кат. харитативних установ; н. 26.2.1917 в Амбріджі (Ambridge), Пен., п. 28.11.1996 в Слоутсбургу (Sloatsburg), Н.Й. Вступила 1942 до новіціату сс. Служebниць у Кан. Вчила в Дівочій Академії св. Марії в Слоутсбургу та в амер. укр. цілоденних школах у Рочестері, Клівленді, Пасаїку і Чикаго. З 1969 протягом 20 рр. Д. працювала в Римі в Кат. Благодійному Інституті Допомоги Близькому Сходові.

ДУДА Галя (Halya Duda Fleischauer), заміжня Флайшер, педагог-адміністратор, громад. діячка; н. 26.6.1944 в Україні, п. 3.5.1997 в Гартфорді, Конн. Студіювала в Стейтовому Ун-ті Нью-Йорку, 1975 здобула д-рат з педагогіки в Гарвардському Ун-ті й 1994 диплом мгра з ділової адміністрації в Гартфордському Ун-ті. Працювала заст. декана і деканом у кат. коледжах та на керівних посадах з питань навчання в різних фірмах. Створила власну фірму "Achievement Technology" в Гартфорді. Вела постійну колонку в "Ukrainian Weekly" в 1960-70-их рр., одна з засновників Клубу "Suzy-Q" (Союзівки), була активною в Фонді Укр. Гарвардських Студій. 1991 провадила в Україні семінари з менеджменту та комунікації для старшин Збройних Сил України. При Фонді Допомоги Дітям Чорнобиля створено фонд ім. Д. Діячка в кат. харизматичному русі.

В.М.

ДУДА Михайло (Mykhailo Duda), інж.-гірник, соліст-тенор, муз. діяч; н. 13.10.1897 в с. Верхня Калущьського пов., Гал., п. 9.9.1962 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Гімназію закінчив у Станиславові,

1915 вступив до УСС, 1919 в УГА в ранзі хорунжого. Рвнений, попав у поль. полон, а потім в Чех. Студіював гірництво в м. Пшібрам (Přibram). З 1929 в Празі, вчився співу у видатних чеськ. педагогів. Виступав у концертах та операх в Чех., Гал. та на Волині, згодом у Берліні й Відні та в ін. зах.-европ. столицях. 1944-48 жив у Відні та виступав у концертах з укр. та европ. репертуаром. Переїхав до Нім., диригував хорами в різних м., виступав як соліст. 1958 емігрував до США, поселився в Філядельфії, провадив студію сольового співу.

В.М.

ДУДИК Михайло (Mykhailo Dudyk {Michael Dudick}), кат. сп. візант. церкви закарпатців у США, церк. діяч; н. 23.2.1916 в м. Сент Клер (Saint Claire), Пен., п. 30.5.2007 у

Шуйкил-Гейвен (Schuykill Haven), Пен., похований на цвинтарі Мавнт Макрінв (Mount Macrina) в Юніонтавні, Пен. Богословські студії закінчив 1945 в Семінарії св. Прокопія (Saint Procorius) в Лайл (Lisle), Ілл., тоді ж був висвячений. Душпастирював у багатьох парафіях в півн.-сх. шт. Візант.-Руської Церкви закарпатців, хіротонізований 1968 на сп. візант. кат. епархії з осідком у Пасаїку (Pasaic), Н.Дж., з 1995 на пенсії. Протягом 27 рр. проводу всебічно розбудував свою епархію. (див. *Візантійські Католицькі Епархії – Пасаїк).

Зокрема створив музей і бібліотеку "Heritage" (Спадщина) з цінними збірками закарп. нар. культури, іконами, мист. творами та рукописами й книгами. Підтримує русинські заходи П.Р. Магочія.

В.М.

ДУДИЧ Володимир (Volodymyr Dudych {Walter Dudycz}), службовець поліції, амер. політик; н. 11.3.1950 в Чикаго. Здобув сер. освіту

1968, служив в амер. армії, зокрема у В'єтнамі. Закінчив поліцейську академію (1972) і 13 рр. працював у міській поліції Чикаго. Засновник і гол. Укр.-Амер. Асоціації Поліцаїв, чл. різних проф. і ветеранських орг-цій. 1984 обраний від республіканської партії до Іллінойського Сенату, де виявив законодавчу ініціативу, гол. як противник високих податків. 1989 визначився в обороні амер. прапора з приводу його знеславлення в Чикагському Мист. Ін-ті. 1990 Д. кандидував до конгресу США з 11 округу (district) проти сильного дем. конкурента і одержав 45% голосів.

В.М.

ДУДКО Федір (Fedir Dudko), письмен., журналіст; н. 7.5.1885 в с. Шабалинів Сосницького пов. Чернігівської губ., п. 1.3.1962 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в гімназії в Новгороді-Сіверському та в Москві, де 1904-06 студіював журналістику, а згодом архітектуру в Київ. Політехн. Ін-ті. Працював під час війни у Союзі Міст, а під час УНР в мін-ві земельних справ. Співпрацював з газ. "Рада" та "Відродження". 1922 опинився у Львові, де працював у бібліотеці НТШ, згодом у ред. "Новий час" та брав активну участь в укр. культ. житті. 1940 жив у Любліні (Поль.) і Кракові та дописував до "Краківських вістей", потім недовго редагував "Наше слово" в Бересті та "Пінську правду" в Пінську. На еміграції в Нім. з 1944, в Еслінгені співпрацював з журн. "Церква й життя", з 1949 у США. Д. більш відомий як плідний письмен., твори якого присвячені укр. історії, зокрема періодові визвольних змагань: "Отаман Крук" (1924, 2 вид. 1941), зб. оп. "Дівчата очайдушних днів"

(1937), цикл повістей "В заграві", "Чарторий", "Квіти і кров", "На згарищах" і "Прірва" (1928-31), зб. оп. "Заметіль" (1948) та іст. роман "Великий гетьман" (1936), що був задуманий як трилогія. Спогади Д. появилися п.з. "Моя молодість" (1965); також виступав під літ. псевд. Олуд і Трифон, Карпенко, Чугайстер.

В.М.

ДУДРА Михайло (Michael Dudra), проф.-економіст, гром. діяч; н. 16.11.1912 Джерзі Ситі, Н.Дж., в родині лемків з с. Лосє Грибівського пов., Зах. Гал., п. 31.10.1982 в Лоретто (Loretto), Пен., похований у Стенфорд-ді, Конн. Дитиною з батьками повернувся на Лемківщину. Гімназію закінчив у Перемишлі, а студії іноземних мов почав у Львові. У Львові був активним у т.зв. Лемк. Комісії при "Просвіті", яка вела нац.-просвітницьку працю серед лемків. Відвідував села з доповідями та популяризував укр. пресу. Двічі арештований поль. поліцією, яка привневолила його як амер. громадянина повернутися 1934 до США. Тут продовжував активну працю в лемк. укр. середовищі в Комітеті Допомоги Лемківщині, а потім в Орг-ції Оборони Лемківщини, що її Д. допоміг заснувати. Став ред. "Лемк. дзвона", причинився до заснування кількох відділів орг-ції. 1938 виїхав до Європи, щоб закінчити студії; студіював економію і право в Берліні та Празі, одержавши д-рати від УВУ (1942) та від Карлового Ун-ту (політ. економія, 1945). Після війни перебував у Нім., викладав в Ун-ті УНРРА та в Укр. Високій Екон. Школі в Мюнхені. 1948 повернувся до США, де викладав екон. дисципліни в Стюбенвільському Коледжі (Steubenville), Ог., а згодом став проф. політ. економії в коледжі св. Франціска (Saint Francis) в Лоретто

та Гаррісбургу (Harrisburg), Пен. Тут створив дипломну програму пром.-роб. взаємин та був її дир. Став провідним спеціалістом з робітничого права та індустріальних відносин. Автор низки праць з цієї тематики, друкованих різними мовами. Д.чл. НТШ та УВАН.

В.М.

ДУДЯК Степан (Stephen Dudiak), лікар-радіолог, меценат; н. 4.9.1925 в с. Савелівка Манастирського пов., Гал., п. 16.1.2004 в Медисоні (Madison), Віск. Мед. студії закінчив у Мюнхенському Ун-ті (1950). Тоді ж емігрував до США. Сотник амер. армії (1954-57), керівник радіологічного відділу в лікарні "Saint Mary's Medical Center" у Медисоні. Проф.-асистент у Вісконсинському Ун-ті в Медисон. Ст. у "Лік. Віснику" на тему маммографії (1967) та ультразвукової діагностики (1978). Спеціаліст радіології і нуклеарної медицини. Жертводавець на укр. наук. цілі. Дир. "лікарні на колесах" в Україні з 1992.

Д.М.

ДУЖАНСЬКИЙ Іван (Ivan Duzhansky (John Duzansky)), підприємець-молочар, гром. і церк. діяч; н. 25.5.1905 а м. Сколе Стрийського пов., Гал., п. 7.5.1963 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. 1920 прибув до США і поселився в Чикаго. Відбув військ. службу в амер. армії. Створив і провдв іа прибуткове підприємство молочних продуктів. Активний в молодіжних, церк. та гром. орг-ціях. 1940 був співорганізатором Ліги Американців Укр. Походження в Чикаго, якої став гол. 1949. Був у керівних органах УККА, останньо гол. його бюджетної комісії та діяч УНС. Співзасновник та гол. Т-ва Укр. Підприємців та

Бізнесменів у Чикаго. За співучастю Д. 1948 створено укр. кат. радіопрोगаму. Очолював ряд гром. і церк. комітетів, зокрема з побудови нової школи св. Миколая. Активний в амер. політ. житті як республіканський діяч, знайомий і приятель през. Д. Айзенгавера та сенатора Еверета Дирксона (Everett Dirkson), які підтримували деякі укр. акції. Д. був меценатом на укр. нац. та рел. цілі.

В.М.

ДУЖИЙ Михайло (Mukhajlo Duzhyj {Duzyj}), брат Ярослава Д., адвокат, гром. діяч; н. 17.8.1907 в Перемишлі, п. 26.1.1973 в Детройті. Вчився в Перемиській Гімназії, а право закінчив у Львів. Ун-ті. Активний у різних орг-ціях Перемишля, згодом у Глинянах Перемишлянського пов., де працював адвокатом. Під час 2 світ. війни був суддею в Грибові на Лемківщині. Після війни – комендант табору ДП у Міттенвальді, Нім. 1949 емігрував до США і жив постійно в Детройті, де був провідним діячем Укр. Визвольного Фронту: гол. місцевого відділу ООЧСУ, кількакратний гол. відділу УККА, співзасновник кредитівки "Будучність" та її дир.-скарбник.

В.М.

ДУЖИЙ Ярослав (Jaroslav Duzhyj {Jaroslaw Duzyj}), підприсмець, гром. діяч і меценат; н. 26.11.1923 в Перемишлі. Гімназію закінчив у Ярославі 1942, змолоду брав участь у націоналістичному підпіллі. Арештований німцями, провів 3 рр. в нім. концтаборах. Після війни в таборах ДП в Карльсфельді та Міттенвальді, 1949 переїхав до Детройту в США. З 1956 співвласник (з С. Феденком) корпорації "Енвотехсистем", яка продукувала високоточні деталі

для ракет та летунських моторів (до 1992). В 1990-их Д. інвестував в амер.-укр. підприємство будови лябараторій для дослідження радіоактивності поблизу атомних станцій та став партнером корпорації "Крокус", яка є власником Городоцького Механічного Заводу в Україні. Активний у багатьох гром. орг-ціях у Детройті та поза ним, головню у Визвольному Фронті. Гол. комітету Гарвардського Проскту в Детройті та меценат на різні укр. вид. Гарвардського Ун-ту. Гол. і чл. дирекції Укр. Культ. Центру в Детройті, діяльний в ООЧСУ та в УККА, в різних гром. і церк. комітетах. Разом з дружиною Ольгою (1926-2004) з дому Ляш – меценат мист., культ., рел. та наук. інституцій і заходів. Бере участь в амер. політ. житті, зокрема в республіканській партії. Д-р гоноріс кавза УВУ (2004).

В.М.

"ДУМКА" (Dumka), мішаний хор, зорганізований в Нью-Йорку 1949 укр. емігрантами (до 1959 виступав у чол. складі). Л. Крушельницький, один із 14 засновників та перший дириг. хору (до 1960). Впродовж десятиліть хор об'їхав укр. осередки США, видавав власний бюлетень та звукозаписи (коротко і довгограйні диски у фірмі "Арка", Нью-Йорк, та цифрові "компакт диски"), виступав на радіо в Нью-Йорку та брав участь у конкурсах амер. хорів. Мішаний склад "Д." переходив 150 чл. (1960). "Д." часто виступала в престижних залах Нью-Йорку: Карнегі Голл, Тавн Голл, Лінкольн Центр, Медісон Сквер Гарден та ін., в сер. та високих школах, клубках. Про виступи Д. схвально писали не тільки укр. газ., але й амер., чеські, рос. та італ. джерела.

"Д." виступала в Мист. Центрі Дж. Ф. Кеннеді у Вашингтоні (1983-84) при співучасті амер. симфонічної оркестри "Фейрфекс". 1985 "Д."

провела турне по Англії, Австр., Нім. та Франц. З нагоди тисячоліття Християнства в Україні "Д." виступала в кращих залах Європи (1988) з рел. репертуаром, який повторено в гол. центрах Нью-Йорку. Щороку "Д." дає концерти колядок і щедрівок у катедрі св. Патрика в Нью-Йорку. 1990 хор виступав у Києві, Каневі, Полтаві та у Львові, відтоді почалися спільні та символічні виступи хору з кїв. "Думкою".

Від початку хор виконував кращі зразки музики Бетговена, Вебера, Вагнера, Верді та ін. майстрів. Під керівництвом І. Задорожного та О. Берника (1960-ті рр.) відбувалися великі виступи із симфонічними амер. оркестрами та представлено епічні твори П. Печеніги-Углицького, Д. Січинського, С. Людкевича, Б. Кудрика. Бібліотека "Д." налічує понад 400 творів, перекладів та інструментальних обробок.

Дириг. "Д." також були: І. Соневицький, Олександр Микитюк, С. Комірний, А. Бриттан; з 1991 муз. керівником та дириг. є Василь Гречинський. Жін. хором провадили Р. Степаняк, І. Жуковський, а жін. вокальним ансамблем – М. Лев. Акомпаньйорами Д. були піяністн Роман та Ірина Степури, Є. Чапельська, Калина Чічка-Андрієнко, Л. Вахнянин-Куриленко, Х. Карпевич, О. Дмитрів, О. Берник, Джон Баскірк, Олександр Омельський, Татяна Поташка та Євгенія Палей. Гол. хору "Д." були: Володимир Богачевський (гол. тимчасової управи до 1950), Л. Крушельницький, В. Богачевський, Богдан Карпевич, Аполінарій Осадца, Анатолій Пашковський, Іван Жуковський, Б. Рак, Едвард Камінський, Юрій Штогрин, Ігор Раковський та Ігор Едліцький.

При хорі довгий час діяв теж дитячий хор "Молода Думка", склад якої доходив до 100 чл., перше як хлоп'ячий хор – 1952-55 з ініціативи Б. Рака, пізніше – вже мішаний – 1959-1979 з ініціативи Богдана Бідяка. Ними керували Р. Степаняк (з 1953), І. Недільський, Яра Кекіш та С. Комірний. Філії "Молодої Д." постали в ін. м. США

(Філядельфія, Чикаго, та ін.).

В 1995 р. "Д." стала лавреатом Держ. Премії ім. М. Лисенка, яку присудило їй Мін-во Культури та Спілка Композиторів України.

Лит.: Неамируща пісня. Ювілейний альманах хору "Думка" в Нью-Йорку, 1949-59. Нью-Йорк, 1960; Ювілейний альманах у 40-річчя хору "Думка" в Нью-Йорку, 1949-89. Клифтон, 1989;

50-ліття хору "Думка" в Нью-Йорку (альманах та програмка ювілейного концерту). Клифтон, 2000.

Р. Савицький, мол., Ю. Штогрин

"ДУМКА" (Ukrainian National Chorus "Dumka" (The Dumka Singers)), мішаний хор в Детройті, постав на гром. основі 1926 з ініціативи І. Атаманця, першого та єдиного дириг. "Д.". Хор діяв незалежно від рел. та політ. установ. Надхненником "Д." в перших рр. праці хору був О. Кошиць, якого Укр. нац. хор мав значний вплив на мист. рівень хорів Америки. Допоміжною в орг-ції та виступах "Д." була дружина дириг. – Надія Атаманець. "Д." складалася з бл. 50 співаків-аматорів; виступала на різних укр. і заг. амер. концертах, по радіо, іноді з Детройтською Симфонічною Оркестрою. Хор давав концерти на різні філантропічні амер. й укр. цілі, і виступав в ін. м., зокрема в Чикаго й Торонто. У репертуарі

– укр. нар. пісні та пісні укр. композиторів. За свою діяльність "Д." зібрала чимало схвальних рецензій амер. й укр. музик, та муз. критиків амер. періодики; хор припинив свою діяльність 1960.

Лит.: Українці в Детройті і в Мічигані; відзначення тисячоліття Хрищення України. Детройт, 1988. В.М.

ДУПЛЯК Микола (Mykola Dupliak), учитель, журналіст; н. 19.2.1936 в с. Рудавка Сяноцького пов., Гал. Закінчив 1960 студії україністики в Учителському Ін-ті в Щеціні (Szczecin), Поль., а 1964 – славістики в Ун-ті в Сіракузах (Syracuse), Н.Й., ступінь мгра здобув 1966 в УВУ. Працював викладачем рос. мови в муніципальному коледжі в Авбурні (Auburn), Н.Й., Академії Пресв. Серця в Сіракуз (1968-70 і 1971-72), сер. школі в Фултоні (Fulton), Н.Й.. Був учителем і дир. укр. школи ім. Лесі Українки в Сіракуз, дир. музею-архіву Лемківщини (з 1969), працює в Рідній школі, Орг-ції Оборони Лемківщини та є чл. укр. і амер. орг-цій. Був активним у Наук.-Дослідному Т-ві Укр. Термінології, ред. окремих творів і співред. "Анналів Лемківщини". 1987-2006 – гол. ред. газети "Нар. Воля" в Скрантоні.

О. Кравченко

ДУРБАК Іван (Ivan Durbak), журналіст і гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 20.1.1903 в Тернополі, Гал., п. 16.6.1994 у Вотервліті (Watervliet), Н.Й. 1922-35 студював у Тасмному Укр. Ун-ті у Львові, 1927-32 у Львів. Ун-ті. В 1932-35 був співроб. ред. тижневика "Нова Зоря" у Львові, 1935-39 – тижневика "Мета", 1939-41 "Краківських Вістей". На еміграції в Нім., Австрал., США. Співпрацював з різними укр. органами ("Вільна Думка", "Гомін України", "Америка", "Укр. Думка", "Новий Шлях"). Співред. регіонального зб. "Теребовельська земля" (1968). Автор книжки "Пам'яті Вождя УГА". Активний гром. і культ. діяч. Належав до пластового куреня "Червона Калина", Т-ва Укр. Письм. і Журналістів, Спілки Укр. Журналістів Америк та ін.

М.С.

ДУРБАК Савин (Sawyn Durbak), кат. свящ., гром. діяч; н. 28.9.1874 в Липиці Горішній Рогатинського пов., Гал., п. 13.6.1964 в м. Ютика (Utica), Н.Й., де похований на цвинтарі св. Миколая. Навчався в гімназії в Самборі, матуру склав у Сяноці, богословські студії закінчив у Львові. Висвячений 1898, душпастирював у кількох гал. парафіях та був катехитом у Тернополі й Теребовлі. Активний у гром. і кооп. орг-ціях, як секр. Укр. Нац. Ради в Теребовлі брав участь у перебранні укр. влади 1918. 1935-44 був радником і референтом митрополичої консисторії у Львові та працював в архіві св. Юра. Займав посаду управителя Т-ва Священиків св. Андрея. 1944 виїхав до Австр., а потім до Нім., душпастирював у таборах ДП, гол. в Регенсбургу. 1949 переїхав до США, заснував парафію св. Володимира в Ютиці і був її парохом до 1951.

В.М.

ДУРБАК Тарас (Taras Durbak), інж.-хемік, гром. діяч, зокрема в Пласті; н. 3.6.1911 у Львові, п. 31.12.1996 в м. Сейнт Пітерсбург (St. Petersburg), Фльор. Закінчив Академічну гімназію у Львові 1928,

Мішаний хор "Думка" Детройт 1926

студіював у Львів. Політехніці. З юнацьких літ активний у Пласті, 1930 референт новачтва, секретар Верховної пласт. команди, брав участь у відновленні Пласту в Нім. після 1945 та в США з 1949: заст. гол. Крайової Пласт. Старшини, гол. таборової комісії, чл. Гол. Пласт. Ради та гол. булавний пластуни, ред. журн. "В дорогу з юнацтвом", 1980-81 – гол. Головної Пласт. Ради, нагороджений Орденом св. Юрія в золоті. Також діяльний в церк. житті в парафії св. Івана Хрестителя в Ньюарку, Н.Дж., зокрема в русі за беатифікацію митр. Шенгтницького. Папа номінував його лицарем св. Григорія.

В.М.

ДУРБАК Тарас (Taras Durbak), кат. свящ., церк. і гром. діяч; н. 6.9.1914 в с. Вербівчик Брідського пов., Гал., п. 28.1.1990 в м. Акрон (Акрон), Ог. Закінчив Академічну Гімназію, а потім студіював теологію у Львів. Богословській Академії. Висвячений 1943, душпастирював в Гал., а потім в таборах ДП в Німеччині (Карльсфельд і Берхтесгаден) та в США з 1949: в Алтуні (Altoona), Пен., та в Акроні (1952-85); тут збудував нову церкву Св. Духа. Піднесений до сану крилошанина (1982) та архіпресвітера (1984).

В.М.

ДУТКО Іван (Ivan Dutko), лікар-стоматолог, гром. діяч; н. 31.5.1920 в с. Журавиця Перемиського пов., Гал., п. 17.8.2007 в Детройті. Гімназію закінчив у Перемишлі, стоматологічні студії почав 1940 у Мюнхені. За приналежність до ОУН арештований німцями, перебував у таборі в Дахав. З 1945 продовжував студії в Ерлангені, Нім., де 1949 одержав диплом д-ра стоматології. 1950 емігрував до США, провів нострифікацію

в Ун-ті Анн Арбору, Міч., та розпочав практику в Детройті. Був гол. Мічиганського Відділу УЛТПА та співорганізатором укр. наук. лік. з'їзду 1962, активний в Лізі Укр. Політв'язнів, меценат.

р.м.

ДУТЧАК Володимир (Volodymyr {Walter Dutchak}), син Миколи Д., гром., спорт. діяч, чл. Виконавчого Комітету УБС (1954-58); н. 1910 у Скрентоні, Пен., п. 15.11.1986 там само. Закінчив студії в Ун-ті Бакнела (Bucknell) в Люїсбургу (Lewisburg), Пен. Під час війни служив у мед. корпусі амер. піхоти в Африці, Італ. й Нім. Визначний гравець і суддя бейсболу, сприяв поширенню спорту між молоддю й очолював Спортову Лігу Молоді УБС у Скрентоні; гол. радний УБС. Д. був знавцем укр. історії і культури, автором ст. для англомовного додатку газ. "Нар. воля" (1950-60-ті). Як перекладач допомагав післявоєнним імігрантам шукати помешкання, працю тощо.

О. Кравченюк

ДУТЧАК Микола (Mykola Dutchak), гром. діяч; н. 23.12.1885 в с. Берлін Брідського пов., Гал., п. 13.3.1941 в Скрентоні, Пен. До США приїхав 1905 і працював шахтарем. Був чл.-засновником УБС (1910) і заст. його касира (1916). Очолував Укр. Нац. Раду в Скрентоні, 206-ий відділ УБС та 8-ий відділ політ. т-ва "Оборона України" (був його співзасн.), співпрацював з Федерацією Українців Америки. Д. був активним чл. Горожанського Клубу та профспілки шахтарів у Скрентоні.

ДУХОВНА РАДА (Sacerdotal Council), керівний орган Т-ва руських церк. громад у США і в Кан., складений із гр.-кат. свящ. гал. і закарп. та мирян й утворений 30.5.1901 на з'їзді 15 церк. громад у Шамокіні (Shamokin), Пен. До Д.Р. увійшло 6 осіб на чолі з І. Констанкевичем. Рада мала лагодити церк. справи (призначення свящ. та полагодження суперечок між парафіями і свящ.), вона

домагалася призначення гр.-кат. сп. для вірних у США. Не всі парафії і свящ. належали до Т-ва, і Д.Р. проіснувала до іменування Сп. С. Ортинського 1907.

В.М.

ДУЦИЛОВИЧ Михайло (Mykhajlo Dutsylovych), підприсмець, кооп. і гром. діяч; н. 25.3.1906 в с. Кальне Стрийського пов., Гал., п. 5.3.1986 в Філядельфії. Був обласним інспектором Ревізійного Союзу Укр. Кооператив, провідний чл. підпільної ОУН, в'язень поль., сов. і нім. концтаборів. З 1945 в Мюнхені, чл. проводу Закорд. Частин ОУН (псевд. Кіндрат), 1949 адміністратор журн. "Лис Микита" в Мюнхені. З 1950 у США, власник крамниці "Оріон" у Філядельфії, меценат на церк. і нар. цілі.

ДУЧАК Петро (Petro Duchak), гром. діяч; н. 5.2.1896 в с. Берлін, Брідський пов., Гал., п. 25.2.1967 в Ланкастері (Lancaster), Н.Й. До США приїхав 1912, працював шахтарем, потім утримував власну крамницю споживчих товарів у м-ку Тейлор (Taylor), Пен. Член УБС, його гол. радний (1922), президент (1927-33 і 1941-46) та касир (1933-41).

ДУШЕНКО Степан (Stephan Dushenko), журналіст, гром. діяч; н. 12.4.1919 в с. Устя Зелене Буцацького пов., Гал., п. 1.4.1995 в автомобільній катастрофі в Кембріджі (Cambridge), Кан., похований на цинтарі св. Матвія в Боффало. Співроб. журн. "Жін. доля" та з її ред. О. Кисілевською організатор книгарень. 1939 виїхав до Берліну, де був діячем Укр. Громади (бібліотекар) та гетьманського руху. Після війни – в таборі ДП Гайденау (Heidenau) у брит. зоні Нім. З 1950 у США, поселився в Боффало, співзасновник відділу Укр. Гетьманської Орг-ції, чл. Сх-Европ. Дослідного Ін-ту ім. В.Липинського. Цікава кореспонденція в Архіві Історії Іміграції в Мінн.

В.М.

ДУШЕНКО Тетяна (Tetiana Dushenko), з роду Княгинецька, дружина Степана Д., малярка, письмен., за освітою юрист; н. 5.2.1916 в Граці, Австр., п. 4.9.1982 в Боффало, похована на цвинтарі св. Матвія. Після 1 світ. війни переїхала з родиною до м-ка Заставна на Буковині. Сер. освіту завершила 1933 в Чернівцях, правничі студії закінчила 1938 в Букарештському Ун-ті. Одночасно навчалась в Мист. Академії в Букарешті. Малювала олією портрети, пейзажі, натюр-морти. Під час війни жила в Берліні, працювала перекладачем. 1943 брала участь у виставці Об'єднання Укр. Мистців у Львові. 1952 з Нім. емігрувала до США, поселилася в Боффало. Належала до Об'єднання Мистців Українців Америки, виставлялася в Нью-Йорку (1955, 1956), у Філядельфії та Боффало. Авторка поезій та оп. в пресі. Ілюструвала новацький журн. "Готуйсь".

В.М.

ДУШНИК Володимир (Volodymyr {Walter Dyshnyck}), журналіст, гром. діяч; н. 24.9.1908 в с. Заставче Підгаєцького пов., Гал., п. 5.9.1985 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Вчився в гімназії в Бережанах, студіював політ. наук в Лювєнському Ун-ті (Бельгія), де 1935 здобув ступінь бакалавра. Тоді ж прибув до США зі спеціальною місією від ОУН, редагував журн. "Націоналіст", "Україна", "Вісник ОДВУ" та місячник "Trident". Рівночасно студіював у Колумбійському Ун-ті (1940 мгр політ. наук), 1965 захистив в УВУ д-рську дисертацію на тему "Центр. Рада і республіканське правительтво". 1942-45 Д. служив в амер. армії на Далекому Сході, 1945 був перекладачем у штабі ген. МакАртура в Японії. Після війни знов заангажований у редакторську і політ. антиком. діяльність в різних укр. амер. уста-

новах та вид. Учасник багатьох міжнар. конгресів, був ред. "The Ukrainian Bulletin" (1948-70), "The Ukrainian Quarterly" (1957-85) та "The Ukrainian Newsletter" (1980-85), видаваних УККА і СКВУ. Автором різних меморіалів та звітів, брошур і книг про політ. ситуацію України, визвольні змагання, про проблеми еміграції та укр. Церкви. Серед них: *Death and Devastation on the Curzon Line* (1949), *Martyrdom in Ukraine, The Ukrainian Catholic Rite Church and Ecumenical Council, 1962-65* (1967), заст. ред. *Encyclopedia Slavonica* (1949) та співроб. *Ukraine: A Concise Encyclopedia* (1963-71). Ст. в укр. і неукр. газ. та журн.

В.М.

ДУШНИК Марія (Mary Dushnyck), з роду Сталень, дружина Володимира Д., гром. діячка; н. 3.9.1911 в Оліфанті (Olyphant), Пен., п. 13.9.2002 в Брукліні, Н.Й., похована на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Студіювала в нью-йоркських вис. школах. Працювала секр. та допомагала в редагуванні різних матеріалів укр. та неукр. установ. Брала активну участь є жін. та гром. орг-ціях, зокрема як учасниця міжнар. зустрічей. Заст. гол. УНС (1966-82), гол. його жіночого комітету, з 1982 поч. чл. Головної Управи УНС. 1978 обрана гол. Братського Конгресу шт. Нью-Йорк (New York Fraternal Congress). Д. була доаполітнім чл. правління СУА, відповідальна за зовн. зв'язки. Брала участь у міжнар. конференції у Відні як делегат від Америк. Жін. Ради 1973; чл. керівних органів ЗУАДК, активна в амер. республіканській партії, заст. гол. і діюча гол. Укр. Нац. Республіканської Федерації (1969-72) та 1988 стала гол. Америк. Республіканських Ділових Жінок (Republican Business Women).

В.М.

"ДУШПАСТИР" (Dushpastyr), кат. місячник, офіційний орган Єп. С. Ортинського. Виходив 1908-14 спочатку в Нью-Йорку (до 1910), потім у Філядельфії та в Нью Бритені (New Britain), Конн., з ілюстрованим додатком для дітей "Зірка" (з 1913). Редагували свящ. П. Понятишин, З. Орун та Роман Залітач (з 1912 в Нью Бритені). Містив проповіді, інформації з церк. життя та деякі коментарі про гром. справи. Попередником "Д." був "Пастырь" (Нью-Йорк), який редагували свящ. Лев Левицький, Й. Чаплинський та Олександр Улицький. Появилось тільки 4 чч.

В.М.

ДЮК Надія (Nadia Diuk), історик і політолог; н. 16.10.1954 в Ковентрі (Coventry), Англія. Отримала ступені: бакалавра 1977 в Ун-ті Сассексу (Sussex), мгра (1979) і д-ра в Оксфордському Ун-ті (1986), захистивши дисертацію "The Evolution of M.P. Drahomanov's Social and Political Thought 1861-95". Від 1987 наук. співпрацівник і адміністратор National Endowment for Democgrasy, відповідальна за Сх.-Європ. і кол. країни СРСР, ред. *Soviet Nationality Survey* (Пролог, 1986-88), ред. видань Т-ва для Центр. Азійських Дослідів (1982-84). Закорд. дослідні відрядження до Мюнхену (1975-76), Варшави (1980-81), Болгарії (1981, 1982). Публікації: *The Hidden Nations: The People Challenge the Soviet Union* (з А. Каратницьким, 1990), *New Nations Rising: The Challenge of Independence and the Fall of the Soviets* (теж з А. Каратницьким, 1993) та ст. в журн. і розділи в книжках.

В.М.

ДЯДИНЮК Ольга (Olha Dydyniuk), дружина маляра Василя Дядинюка, з роду Козакевич, малярка; н. 1903 в Самборі, Гал., п. 17.6.2004 в Джерзі Сіті, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Зі сестрами в 1910-18 була в школі в Люцерні, Швайц., гімназію закінчила 1924 в Самборі. Потім вивчала малярство в мистця О. Новаківського у Львові та в

Ольга Дядинюк: "Шестикрилець"

рисунковій групі відділу архітектури Львів. Політехніки. Спільно з чоловіком Василем Д. мали у Львові мист. студію. Д. зацікавилася іконописанням і створила низку картин для Митр. Шептицького. На еміграції перебувала в переселенчому таборі в Міттенвальді, Нім., а з 1949 – в США. Споч. в Боффало, а від 1952 в Нью-Йорку, де працювала в архітектурній фірмі. Брала участь у збірних виставках Об'єднання Мистців Українців Америки, а також мала індивідуальні виставки. В іконописному стилі виконала ряд іст. картин, найважливіші з них: "Плач Ярославни", "Шестикрилець" та картини на мітологічні й рел. теми. В них Д. спрощує форми й барви та модернізує техніку візант. іконописання. Виставлялася у Львові, Нім., Кан. та в США (Нью Йорк, Гантер).

В.М.

ДЯКІВ Василь (Wasył Diakiw), правос. протосрей, церк. діяч; н. кін. 19 ст. в с. Брониця Дрогобицького пов., Гал., п. 18.12.1955 в Шероні (Sharon), Пен. Служив старшиною в австр. армії, а з 1918 сотником в УГА. Студіював на філософ. фак. Празького Ун-ту. В 1930-их прибув до США і включився до УПЦ у США. Служив у різних парафіях в Пассаїку (Passaic), Н.Дж., МекКіс Рокс (McKees Rocks) і Шерон, Пен. Зорганізував парафію в Сент Луїзі (St. Louis), Міз. Провадив укр. радіопрограму в Мільвокі, Віск. і Янгставні (Youngstown), Ог. Загинув у дорожній катастрофі.

ДЯКІВ Василь (Vasyl {William Diakiw}), син о. Василя Д., правос. свящ. і церк. діяч; н. 24.7.1932 в Чикаго. Студіював в Ун-ті Дюкейна (Duquesne) в Пітсбургу та педагогіку в Стейтовому Ун-ті Янгставна, пізніше теологію в Колегії св. Андрія у Вінніпегу. Висвячений на свящ. 1956, був парохом у церкві св. Івана в Шароні (Sharon), Пен., до 1968. 30 рр. духовним опікуном Укр. Правос. Ліги, очолював її осв. комісію. Придбав

і керував церк. оселею Св. Духа в Емлентоні, Пен. Був парохом церкви св. Петра і Павла в Ліндорі (Lyndora), Пен. 1968-91. 1989-95 Д. обраний гол. консисторії УПЦ у США, а з 1998 – заст. її гол. В 1960-их служив гостем-капельяном у конгресі США. 1988 відзначений митрофорним протосреєм. 1995 брав участь у святкуванні прилучення УПЦ під омофор Константинопольського Патріярха в Істанбулі.

В.М.

ДЯКОВЧИТЕЛІ, ПІВЦЕ-УЧИТЕЛІ див. Шкільництво

ДЯТЕЛОВИЧ Теодозій (Diatełowuch Teodozi), правос. свящ., митрофорний протоісрей УАПЦ; н. 1.11.1896 в с. Демидівка на Полтавщині, п. 9.11.1978 у Денвері, Кол. Вчився в полтавській духовній семінарії, рукоположений 1942. 1917-20 служив в Армії УНР, був поручником 1 Запорізької Дивізії, потім у поль. полоні в Каліші на еміграції, гол. укр. Нац. Об'єднання в Каліші. З 1944 в Авсбургу, Нім., піднесений до чину митрофорного протосрея. З 1950 у США, служив у різних парафіях, найдовше (1956-78) в Денвері, де засн. парафію св. Покрови.

ДЯЧЕНКО Іван (Ivan Diachenko), інж.-економіст, гром. діяч; н. 24.11.1905 в Полтаві, п. 6.8.1965 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку.

Вчився у торг. школі в Полтаві, пізніше – заочно в харківському та моск. фінансово-екон. ін-тах. Батько і два брати загинули на Сибірі. Переслідуваний НКВД як ворожий елемент, щоб уникнути арешту виїхав на Донбас. Повернувся 1938. Під час нім. окупації працював як директор Полтавського Міськторгу. Арештований нацистами, обвинувачений за співпрацю з УПА. 1943 емігрував на зах. до Слов. і Нім. Працював у гром. орг-ціях та осв. установах табору ДП в Авсбургу, а потім у Новому Ульмі, де в 1950-их був гол. місцевого представництва укр. еміграції. Належав до ЦПУЕ, працівник "Укр. вістей", співзасн. УРДП, на початку чл. її ЦК та гол. контрольної комісії. Пізніше відійшов від партії. До США прибув 1956 і поселився в Нью-Йорку.

В.М.

ДЯЧЕНКО Лідія (Lidiia Diachenko), з роду Колтунюк, інж.-агроном, сусп. діячка; н. 24.9.1912 у Львові. Закінчила рільничий відділ Львів. Політехніки 1936. Від 1937 працювала в "Сіль. Господарі" як референт сіль. госп-ва, в 1940-их була в управі Сусп. Опіки в Кракові, згодом у Львові, Рівному і Вінниці. Після війни в Нім., гол. відділу Об'єднання Укр. Жінок в Берхтесгадені. Від 1949 у США у Філядельфії, працювала у Westinghouse Electric Co. Чл. ТУІА, СУА та СФУЖО. Почесна чл. СУА.

ДЯЧЕНКО Петро (Petro Diachenko), військ., учасник визвольних змагань; н. 30.1.1895 в с. Березова Лука на Полтавщині, п. 23.4.1965 в Клементоні (Clementon), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив старшинську школу і був старшиною рос. армії. 1917 вступив до Армії УНР, був командиром Чорних Запорожців (Чорногличників) в ранзі полк., брав участь у 1 і 2 Зимових Походах. Лицар Ордена Золотого Хреста. З 1921 у Поль. контрактний офіцер поль. армії, закінчив Військ. Академію у Варшаві (1934). 1941-49 у Нім.; під час 2 світ. війни, разом

зі сином був орг. та учасником рев. антиокупантського спротиву на Поліссі й Волині. На поч. 1945 zorganizував і командував проти-панцерною бригадою "Вільна Україна". Уславився в боях в Україні, а в 2 світ. війні в боях за Бавцен і Гляц. Ген.-поручник П. Шандрук переназвав її на 1 бригаду 2 дивізії Укр. Нац. Армії, командир 2 дивізії, екзильний уряд УНР підвищив його до ранги ген.-хорунжого. З 1950 у США.

І. Буртик, В. Маркусь

ДЯЧЕНКО КОЧМАН Олександра (Alexandra Diachenko Kochman), донька Івана Д., мистець-кераміст, осв. діячка; н. 31.1.1936 в м. Горлівка на Донбасі. Від 1943 на еміграції в Авсбург, Нім. До США прибула 1951. Закінчила Ін-т Технології Моди в Нью-Йорку (1961), а

дальшу мист. освіту здобула в Нортістерн Іллінойському Ун-ті (ступінь бакалавра 1972) та Іллінойському Ун-ті в Чикаго (ступінь мгра 1978). Від 1983 К. викладає мистецтво в Домінікан Ун-ті (кол. Розарі Коледж) в Рівер-Форест (River Forest), Ілл. Її праці знаходяться в багатьох приватних колекціях та інституціях, зокрема в Ілл. Стейтовому Музеї у Спрінгфілді, Публічному Музеї в Мілвокі, Віск., Корпорації "Бурровс" в Гюстоні, Текс., та ін. Брала участь у понад 50 групових виставках у США та Україні (Львівське Бісналле 1991) та мала 8 індивідуальних виставок. За свої твори здобула ряд нагород та відзначень (нагорода губернатора на Ілл. Стейтовій Проф. Виставці 1989, Illinois Arts Council, 1984, та ін.). Її кераміка "Риза св. Володимира" знаходиться в бюро губернатора шт. Ілліной, а керамічна скульптура св. Володимира і Ольги приміщена

в Укр. Культ. Осередку в Чикаго. Ст. про мист. твори Д.К. друковані в укр. і амер. пресі. Д.К. була дир. і вчила в школі українознавства при укр. правос. соборі св. Володимира, вона також чл. дирекції Укр. Ін-ту Модерного Мистецтва в Чикаго, США та ін. гром. орг-цій.

Д.М.

ДЯЧОК Орест (Orest Diachok), океанограф-дослідник; н. 17.9.1940 в Берліні, Нім. До США прибув 1949. Студіював у Мерилендському Ун-ті, д-рат з фізики та акустики здобув 1970 в Джорджтаунському Ун-ті у Вашингтоні. Працював у Морському Океанографічному Бюрі, досліджував підводні акустичні сигнали та шуми, головню у водах Арктики. Д. став кер. відділу океанічної акустики у Дослідній Лябораторії Амер. Фльоти. Автор праць з геоакустики земної кори, арктичної гідроакустики та мінливості підводних шумів. Чл. управи Вашингтонської Групи (The Washington Group), дчл. УВАН.

О. Біланюк

ДЯЧУК Уляна (Ulana Diachuk), адміністратор, гром. діячка; н. 3.1.1932 в Підгайцях, Бережанського пов., Гал. Гімназію закінчила в Зальцбургу 1949. Студії хімії і

фінансів у Сітон Голл (Seton Hall) Ун-ті, Н.Дж. (1951-56) завершила ступенем бакалавра. На еміграції з 1944 в Австр., з 1949 в США. Працювала в адміністрації

УНС у фін. відділі (1950-70), гол. касир (1970-90), перша жінка вибрана предсідником УНС (1990-2002). Очолювала УАКР (1990-2002), заст. през. СКВУ (1990-93), през. Paulus Nook Community Housing Corporation (1990-2002), гол. Укр. Нар. Фондації УНС (1995-2002), була касирем УККА (1970-80)

та Комітету для відзначення 50-ліття голодомору в Україні (1982-83), гол. фін. комісії Крайового Комітету Тисячоліття Християнства в Україні (1985-) та чл. ексекютивного комітету Вседерж. Братського Конгресу Америки (1984-87). Нагороджена відзнакою Президента України "За Заслуги" III ступеня (1997).

Д.М.

Е-Є

Е. ВАН ПЕДРО САВІДЖ (псевд.) див. *Петрушевич Іван*

ЕВЕНТУАЛЬНИЙ Іван (псевд.) див. *Галан Анатоль*

ЕДВАРДСВІЛ (Edwardsville), м-ко в півн.-сх. частині шт. Пенсильванії, пов. Люцерн (Luzerne), над р. Сасквеганна (Susquehanna), 3 км. на зах. від Вілкс-Беррі. Осередок текстильної, давніше вугільної пром-сти. Нас. 5,000 (2000), зокрема 77 українців та 12 карп. русинів. Між тими, які подали себе як австрійці, угорці, росіяни чи словаки, також є багато укр. походження. До Е. зарахована громада в Лярксвіл (Larksville) з 4,700 нас., в тому 64 українці. В Е. існує рос. правос. церква св. Івана Хрестителя (1910). Укр. імігранти прибули сюди в 1900-14 зі сх. Гал. й Лемківщини. Працювали в копальнях кам'яного вугілля та на текстильних фабриках. Належали до церкви св. Марії в Кінгстоні, 1910 побудували церкву св. Володимира (St. Vladimir's Greek-Catholic Church of Galician Ruthenians), яка була споріднена з парафією св. Петра і Павла у Вілкс-Беррі; в 1930-их бл. 50 родин. Церква значно пошкоджена в наслідок повені 1972, її відбудували того самого р. При церкві ряд орг-цій. Від поч. тут була школа (від 1923 також вечірня школа). При вечірній школі був драм. гурток. В 1930-их постав хор "Боян", а 1926 – Укр. Гром. Клуб. Свої відділи мали тут УНС, УБС, "Провидіння" і т-во "Молодь УНС" та Ліга Укр. Кат. Молоді. Українці Е. належали також до різних орг-цій у Вілкс-Беррі. Уродженцем і кол. парафіянином церкви св. Володимира є Джордж Тома, менеджер спортових стадіонів у Канзас Ситі (Kansas City), Канзас.

О. Кравченко

ЕКЗАРХАТ (Eparchy), церк. структура в рамках сх. Кат. і Правос. Церков поряд з епархіями, що історично пов'язана з Римською і Візант. імперіями. На сході й у правос. Е. і екзархи були церк. одиницями і достойниками, вищими від епархій і сп. У Кат. Церкві для католиків сх. обряду Е. – це нижчий ступінь церк. орг-ції, утворений Папою Римським: на територіях, де ще не створено повноцінних епархій, діють т.зв. Апостольські Екзархати, відомі в УКЦ в діяспорі до часу утворення епархій і митрополій.

У США, перше гр.-кат. єпископство не мало статусу Е. Щойно 1924 поділ греко-католиків на укр. і закарп. територіяльні одиниці започаткував оформлення двох Е. – Філядельфійського (укр.) та Пітсбургського (візант.-руського). Таке означення існувало до перетворення їх на окремі церк. провінції та створення митрополій й епархій. У 1956-58 існував Стенфордський Е. до часу його перетворення на епархію. У закарп. Гр.-Кат. Церкві до переорганізації її на епархії діяв, крім Пітсбургського, ще Е. в Пассаїку (1956-67). Так само в Півд. Америці й Австралії та Зах. Європі постали спочатку Е., які згодом, за винятком Зах. і Сер. Європи (Нім., Франц., Великобрит. і Чех. та Кошиць у Слов.), стали епархіями (дієцезіями). Ієрархами Е. є звич. єпископи, які мають титули не своїх територій, але традиційних епархій Сх., що вже не існують; є ще патріярші (верховно-архиспископські) Е., призначувані на позаепархіяльних територіях патріярхії Верховним Архисп. або Патріярхом, напр. в УГКЦ – Київ.-Вишгородський, Харківсько-Донецький, Одесько-Кримський, поза Україною – Казахстанський.

В.М.

ЕКО (псевд.) див. *Козак Едвард*

"ЕКО", укр. галерія (ЕКО, Ukrainian Gallery), назва від псевд. Е. Козака, який був інспіратором галерії. Мист. галерія та крамниця картин й ін. виробів нар. і прикладного мистецтва у м. Воррен (Warren), Міч., б. Детройту; засн. 1975. Власник і керівник "Е." Л. Колодчин. У галерії відбуваються виставки мистців з діяспори та України. "Е." працює як приватне підприємство в будинку кредитної спілки "Самопоміч".

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ (Economic conditions), суцільність питань, що стосуються екон. статусу укр. діяспори, як професії, працевлаштування, заробітки, інвестиції, життєвий рівень тощо. **Ранні імігранти.**

Заробітки. До Америки укр. імігранти приїжджали гол. задля заробітків, тобто покращати своє матеріальне становище, хоча весь час були випадки імігрантів, які приїжджали, щоб уникнути рел. або пол. переслідування. Спосіб їхнього влаштування в новій країні у великій мірі залежав від рівня їхньої освіти та знання англ. мови. До США вони не прибували з капіталом, який допоміг би у розвитку власних підприємств. Вищого рівня праці, які визначували екон. статус і до яких бар'єром були також пересуди ширшого суспільства (див. *Іміграційне законодавство), не були їм доступні.

Ранні імігранти кін. 19 і поч. 20 ст. були селяни, майже 2/3 неписьменні, часто завербовані на працю до Америки як страйколомів (strike-breakers) у противагу організованому рухові місцевих працівників. Не знаючи мови, вони були приречені на некваліфіковану малоплатну

працю. Знаходили вони роботу найчастіше в копальнях вугілля та ін. сировини, передусім у Пен., а також в ін. шт. (Ог., Вест Вірдж., Ілл., Текс., Вайомінг, Н.Дак.). У шт. Н.Й., Н.Дж. та Нової Англії, де вони найбільше поселялися, працювали в індустрійних закладах: чоловіки у сталеварнях, на скляних гутах, у фабриках паперу, тютюнних виробів, ткацьких і кравецьких майстернях, на залізниці, дехто на фермах; в Чикаго – в різницях худоби, в Детройті – при виробі автомобілів, на Гавайських островах – на плантаціях цукрової тростини. Жінки працювали як прибиральниці у приватних домах або готелях, у ресторанах, у фабриках тютюнних виробів, текстильних і кравецьких робітнях. Діти, незважаючи на закони, які зобов'язували їх відвідувати школу до 14 або 16 року життя, залежно від стейту, часто працювали при тих же роботах, що їхні батьки, за меншу заробітну платню та з коротшими годинами. З розвитком організаційної структури укр. громади, основу якої поклав о. І. Волянський у 1880-их, одиниці, які мали освіту, могли влаштуватися на працю в укр. установах (братські організації, друкарні, школи).

Традиційно хліборобське зайняття не притягало імігрантів з двох причин: 1) земля в півн.-сх. шт., де вони найбільше поселялися, була дорога і 2) вони плянували, заощадивши певну суму грошей на купівлю землі в Україні, якнайскоріше повернутися домів. У копальнях і в індустрії заробітки були кращі, ніж на фермах. Все ж таки, серед імігрантів були і такі, які, склавши невеликий капітал, купували землю і розпочинали госп. Такі поселення були в шт. Пен., Н.Дж., Н.Й. (багато з них на Лонг Айленді), Масс. та ін. шт. Нової Англії, а також з часом у Текс., Міч., і Віск. Найбільше осілих на госп.-вах імігрантів було в *Н.Дак., де землю можна було дістати даром (Homestead Act). Перші з них – це штундисти, що приїхали з-під Києва при кінці 19 стол. Туди переїхало також багато укр.

імігрантів з Канади.

Приватна підприємницька діяльність почалася відносно швидко. Почали винаймати кімнати у своїх помешканнях або хатах робітникам. За цей популярно званий "бордінгський бізнес", що включав чищення, прання постелі, варення їжі, відповідала жінка. Незабаром почали появлятися шинки ("салони"), крамниці харчевих та м'ясних виробів, пекарні, ресторани, готелі, книгарні, друкарні, а також різні послуги: продаж корабельних квитків, банкових трансакцій як пересилка грошей до краю, виміна різних валют, навіть позики і переховування грошей, адвокатсько-нотаріальні справи, похоронні заклади, перепродажа будівельних матеріалів і домів. Інколи самостійно працювали ремісники – шевці, кравці, столярі, голярі, фотографи і т.п. Серед малої групи людей з вищою освітою, яких можна б визначити як професіоналістів, найбільше було свящ., кілька лікарів, а також до них можна зачислити дяко-вчителів.

Інвестиції. Зароблені гроші часто відсиляли або відвозили родині в Україні. У США найчастіше їх інвестували в купівлю хати, часами в закуп ферми або у власні підприємства. Були спроби кооперативних установ, перша з них "Нар. Торгівля" в Шенандоа (Shenandoah), Пен., засн. 1887 під проводом о. Волянського, яка успішно розвивалася і впродовж 2 рр. мала 4 філіяли: крім Шенандоа, крамниці в Оліфанті, Плимуті й Гейзелтоні. Після від'їзду о. Волянського, кооператива занепадала. 1901 о. П. Тимкевич засн. "Руську Народну Спільку в Йонкерсі, Н.Й.", яка закупила триповерховий будинок, де приміщувалася харчева крамниця, а також були мешкання для винайму укр. родинам. До двох років було добудовано й докуплено ще три 3 і 4-поверхові будинки, які були власністю укр. громади. В. Галич згадує 4 кооп. крамниці в 1936 (в Нью Брітен, Кон., Кромптон, Р. Айл., Нью-Йорку і Вількс-Беррі, Пен.). Спроба о. Г. Грушки

збудувати укр. іміграційний дім для притулку новоприбулих не вдалася.

Заснування братських союзів (УНС, "Провидіння", УРС, "Нар. Поміч") було водночас приватною (виплата родині забезпечення на випадок смерті) і гром. інвестицією, наскільки ці орг-ції мали великий вплив на діяльність громади і були власністю своїх чл., тобто вони були частиною гром. майна. До гром. майна входять також церкви, цвинтарі, школи, нар. доми, доми "Горожанських клубів" та ін. орг-цій, які постали за гром. гроші. Подібно влаштувалися і пристосовувалися до амер. довкілля подальші хвилі укр. імігрантів.

Між двома світ. війнами

Якісні зміни громади. І світ. війна та амер. іміграційне законодавство припинили повільно укр. імігрантів. Коли до І світ. війни прибуло, за консервативним обрахунком, щонайменше 350,000 українців, між двома війнами кількість зменшилася до прибл. 9 тис., з яких майже 90% прибули зразу після війни. Серед них були учасники визвольних змагань, політ. і культ. діячі, так зі зах. як і зі сх. земель України, та люди з вищою освітою. Поселялися у великих м., де вже існувала зорганізована укр. громада, в яку вони, більше ніж наступні хвилі імігрантів, влилися, часто знаходячи працю в укр. установах (у братських союзах, видавництвах газ., школах, друкарнях).

Три гол. чинники вплинули на екон. стан українців в Америці у міжвоєнний час: 1) наставлення на стале поселення, 2) велика екон. депресія, та 3) вищий рівень освіти.

Ранні імігранти емігрували тимчасово, тобто їхали на заробітки. Це мало пряме відношення до того, як вони влаштувалися в новій країні. Але, як зауважує Ю. Бачинський, не лише заробітки, але й свобода та рівноправність амер. суспільства, впливали на те, що частина поворотців в Україну знов приїздили до США. Коли

після I світ. війни стало ясно, що сусп.-політ. умовини в Україні не поправлялися, змінилося заг. наставлення щодо поселення в Америці від тимчасового до, якщо не сталого, то довготривалого, а тим самим й екон. закорінення у США. Грошеві заощадження, винахідливість, підприємницький хист допомагали у творенні нових підприємств. У Н.Дак. майно Василя Букового, Филимона Тарнавського та ін. було пов'язане з фермерським зайняттям. П. Стасюк був власником найбільшої торг. фірми м'ясних продуктів у Н.Й. В. Галич подає, що 1936 було принайменше 10 фабрик, яких власники були українці, найбільші та найуспішніші з них належали І. *Скорському та В. *Джусові. В той же час майно братських союзів, укр. (УНС, УРС, "Провидіння", Укр. Нар. Поміч та "Згода" в Оліфанті, разом із 59 тис. чл.) та закарп. (Соєдиненіє, Собраніє Руських Братств, Общество Руских Братств та орг-ція Лемків, разом із 72 тис. чл.) виносило бл. 20 млн. дол.

Екон. крах 1929 вплинув на укр. громаду, як і на все амер. суспільство. Багато людей втратили праці, хати, заощадження в банках, ферми, як також гром. домівки – нар. доми, доми "Горожанських клубів" і т.п., багато підприємств збанкрутували. Позитивним чинником того часу було підвищення осв. рівня громади. Амер. статистика за 1910, час найвищого припливу укр. імігрантів до США, виказує рівень неписьменности місц. білого населення 3%, імігрантів 12.7%. Серед українців неписьменність сягала понад 60%. Багато з них навчилися писати і читати вже дорослими в Америці, завдяки просв. діяльності, яку вели свящ. Рівнож в газ. та через орг-ції велася акція для посилання дітей до школи, а не на заробіткові праці. В той час праця дітей була корисною для підприємств, а закони відносно дитячої праці в основному відносилися до умов праці, а не до заборони працювати з огляду на добро дитини. З індустрічним

розвитком зростала потреба більш кваліфікованих, осв. працівників, і паралельно з тим йшло і законодавство, яке забороняло стале використання дітей в індустрії і яке остаточно було визнане конституційним шойно 1941. Пов'язання освіти і заробітків ясно показані статистично, напр. у 1990-их річний заробіток осіб зі ступенем мгра був понад 62 тис. дол., тих, які не мали сер. освіти – 23 тис. Таке спостереження, що краща освіта пов'язана з кращою заробітковою працею, серед укр. імігрантів була від ранніх часів поселення і це сприяло бажанню посилати дітей до школи. Здібніші, часто завдяки спорт. стипендіям, кінчали вищі студії. Коли Ю. Бачинський начисляє 1905 лише 7 осіб, не вчисляючи свящ. і дяків, які мали вищу освіту, В. Галич 1937 начисляє їх бл. 400, а це понад 50 раз більше.

Робітничі, підприємницькі та професійні організації. Перший досвід укр. імігрантів з робітничими орг-ціями був із амер. робітничими спілками (labor unions), коли ті були в розгарі боротьби з капіталістами за права робітників. І. Волянський, мабуть перший кат. свящ. у США, який став по стороні робітників, спрямовував свої вірних піддержувати зусилля робітничих спілок. Ряд ст. у "Свободі" це засвідчує, напр., статті про збори руських (укр.) робітників у Мавнт Кармель, Пен (1899), "Наші братства в амер. юнії" та заклик організувати місц. автономні руські (укр.) відділи (1900), перше руське (укр.) робітниче віче в Нью-Йорку та про робітничу спілку працівників друкарні "Свобода" (1905) й ін. У той час активна підтримка робітничого руху, який виявлявся гол. в страйках, грозила побиттям та арештом. З утворенням мін-ва праці (1913) та прийняттям закону Клейтона (Clayton Act, 1914), діяльність робітничих спілок була злегалізована у США. Укр. робітники далі були чл. амер. робітничих спілок, але більше цікавилися укр. гром. і політ. орг-ціями.

К-сть малих укр. підприємств,

особливо крамниць, зростала, а в 1920-их почали створюватися т-ва на базі екон. зацікавлень. Союз Укр. Бизнесменів, засн. в Нью-Йорку 1927, перетривав всього два роки, але подібні т-ва в ін. місцевостях перетривали довше. В Чікаго Т-во Укр. Професіоналістів і Бизнесменів, засн. 1929, мало бл. 100 чл. і перетривало до 1970-их. 1933 було засн. Т-во Укр. Професіоналістів, до якого належали випускники вищих шкіл США і Кан. Ці т-ва існували не стільки для підприємницького чи проф. розвитку своїх чл. як для підтримки укр. гром. справ.

Після 2 світ. війни.

Нові імігранти. Нові імігранти з переселенчих таборів у Нім. та Австр., т. зв. "дипісти", серед яких осв. рівень був вищий від попередніх імігрантських хвиль, проходили подібний процес матеріального устаткування, як і їх попередники, споч. працюючи нефаховими робітниками на фабриках та ін. підприємствах. Незнання мови першкочало у здобутті більш престижних заробіткових праць. Ті, які з часом поборолі цей бар'єр, одержували кращі праці, ін. нострифікували свої дипломи як лікарі, дентисти, інж., або продовжували чи докінчували студії. Як і серед попередніх імігрантів, меткі одиниці пробували провадити власні підприємства: крамниці, ресторани, пекарні, перукарні, готелі, друкарні, пересилкові бюро, асекураційні агенства, подорожні агенції, бензинові станції, агенції продажу авт, перепродажу посілостей і т.п. Дуже часто їхніми клієнтами були українці. Дехто йшов у фабричне виробництво. Серед знаних промисловців і підприємців цієї хвилі імігрантів: Лепкалюк, родина Чопівських, родина Воскобійників, Ганусяк, І. Вислоцький, С. Двоаяк, брати Василів, Я. Дужий, Феденко, Шкляр та ін.

Екон. відносини повоевної іміграції найбільш відзеркалені у створенні численних проф. орг-цій (лікарів, ветринарів, лісників, інж., проф., адвокатів, бібліотекарів, учителів, музикантів, театр. діячів, і т.д.) та

в кооп. русі. Феномен кооп. руху в Гал., який там почався ще в 1870-их після звільнення з панщини, гол. проявлявся в торг. та кредитних спілках, був спрямований не лише на покращання екон.-соціального статусу одиниць, але також відігравав ролі в нац.-визвольних змаганнях. В тому дусі він був перенесений і на амер. континент о. Волянським у 1880-их, але ці ранні спроби не були такими вдалимими як у 1950-их. Між імігрантами третьої хвилі було багато кооперативних активістів з Гал. і в ділянці кредитних спілок (перша з них засн. в Нью-Йорку, друга в Чикаго) успіхи були далекосяжні. Автономні кредитні спілки, популярно звані "кредитівки" або "каси", найчастіше з назвою "Самопоміч", створили 1957 Тов. Укр. Кооператив – ТУК (назву змінено 1973 на Централю Укр. Кооператив Америки – ЦУКА), яке 2006 начисляло 17 чл.-кредитівок у США, багато з них з мережою філій. Традиційно ці кредитні спілки піддержували діяльність укр. орг-цій та установ. Коли Україна стала незалежною, вони допомагали відновити кооп. рух в Україні.

Четверта хвиля імігрантів. Після 40 рр. відсутності нових імігрантів, з упадком Сов. Союзу, укр. громада у США поповнилася, починаючи з 1989-90, напливом нових імігрантів, які за одне десятиріччя більше ніж двічі перевершили к-сть повосенних імігрантів. Як і попередні хвилі, приїздили вони назгал без капіталу і без знання англ. мови, так що в початкових стадіях освіта не відігравала засадничої ролі в їхній заробітковій праці, зате час їхнього прибуття збігався з добрим екон. станом в Америці. Найчастіше працювали при будівництві, чищенні будинків й опікою над старшими і дітьми. З часом самі створювали будівничі ланки та закладали власні підприємства (крамниці, пересилкові агенства, ресторани і т.п.), а також стали видавцями газет, радієвих та теле-програм скерованих на укр. аудиторію. Частинно зароблені гроші відсиляли до родини в

Україні. У США найчастіше їх інвестували в придбання власної хати.

Ця хвиля імігрантів мала ще й іншу від попередніх хвиль проблему. Багато з них залишалися нелегально, тобто без права працювати у США, і це обмежувало їхні можливості зайняття, а також права захисту. Хоча шодесятирічний перепис населення США не включає т.зв. нелегалів, він всетаки точніше ніж інші дані висвітлює екон. стан українців в Америці на початку 21 ст.

Д.Маркусь

ЕКОНОМІЯ (Есопому)
Порівняльна аналіза економічних та соціальних характеристик українців у США на підставі перепису населення 2000.

На підставі урядового перепису, 2000р. було 892,922 українців у США, що становило 0.3% всього населення. Їх посередній вік 40.2 був дещо вищий заг. амер. 35.3. Хоча українці знаходяться в кожному шт. США, майже пол. живе лише у 4 шт.: Н.Й., Пен., Каліф., і Н.Дж. Третина українців живе у 3 метрополітальних округах: Нью Йорк, Філядельфія та Чикаго, і тільки 10% живуть поза метрополітальними округами. Серед українців 28% імігранти, з яких 61% належать до т.зв. "четвертої хвилі" (прибули між 1990 і 2000).

Соціо-екон. статус у США найчастіше визначається а) освітою, б) працею та заняттям, в) заробітками та г) майном, гол. власністю дому.

Освіта. В екон. житті, де технологія відіграє провідну ролі, що дає підставу такому терміну як "економіка знань" (knowledge based есопому), освіта відіграє ключову ролі. Середня (median) заробітна платня людей (пол. людей заробляли менше, пол. більше) зі сер. освітою становила (1997) 19,861 дол., з дипломом бакалавра 59,048 дол., а з проф. дипломом 92,228 дол. У порівнянні зі заг. нас., осв. досягнення українців на підставі перепису є вищі пересічних. [Таб. 2]

Серед осіб віком від 25 вгору, 1.3% у порівнянні з 2.2% загального нас. закінчили меше ніж 5 рр. початкової школи, і така пропорція продовжувалася до рівня високошкільних дипломів, коли українці з дипломами бакалавра, магістра, проф. та д-ра значно перевищили всеамерик. рівень, незалежно від того, чи це були імігранти чи роджені в Америці. Це вказує, що українці були наставлені на здобування освіти, що у свою чергу давало їм змогу підвищити свій соціо-екон. статус.

Праця та зайнятість. Статистика стосується осіб від 16 року життя, які zatrudнені в цивільному або військ. секторах. У цивільному секторі не тільки відсоток працюючих, але і відсоток безробітних є

Таблиця 1

Розподіл українців* і загального населення США за віком і статтю*				
За віком	Загал населення за віком		Відсоток жінок/100 чоловіків	
	Україні	Загал США	Україні	Загал США
00 - 04	4.8%	6.8%	88.9	95.5
05 - 17	14.8%	18.9%	99.8	94.9
18-24	7.9%	9.6%	98.9	95.6
25 - 44	28.9%	30.2%	100.3	99.8
45 - 64	26.3%	22.0%	103.6	105.5
65 і старші	17.3%	12.4%	132.0	142.8
Разом	100.0%	100.0%		
Загал населення	897.309	281.421.906	105.3	103.8
Середній вік	40.2	35.3		

* Особи першого або другого покоління українського походження

Джерела: перепис 2000р. опубліковані підрахунки і 5% пробні статистики публічного використання (Public Use Microdata Sample Tape)

Таблиця 2			
Відсотковий розподіл українців* за навчальним рівнем (загалом і роджених у США) та загалу населення США, осіб віком 25 і вище, 2000р.			
Закінчений рівень навчання	Загал США	Українці	
		Загал	Роджені у США
Ниже 5-ої кл.	2.2%	1.3%	0.3%
5 – 8 кл.	5.3%	3.5%	2.2%
9 – 12 кл (без диплому)	12.1%	7.6%	6.7%
Градунт середньої школи	28.6%	23.2%	24.6%
Коледж, не закінчено	21.1%	18.2%	20.1%
Ступінь бакаляра	21.8%	29.6%	29.6%
Ступінь магістра	5.9%	10.6%	10.7%
Професійний ступінь	2.0%	4.0%	4.0%
Ступінь докторату	1.0%	1.9%	1.7%
Разом	100.0%	100.0%	100.0%
Особі віком 25 і старші	1,822,116	650,527	453,480

* Особи першого або другого покоління українського походження
Джерела: перепис 2000р. опубліковані підрахунки і 5% пробні статистики публічного використання (Public Use Microdata Sample Tape)

важливим показником. Серед українців 63.4% zatrudнених, у порівнянні з 63.9% заг. амер. населення. Тільки 0.4% були у військ. секторі, у порівнянні з 0.5% амер. нас. Безробітних серед українців 4.5% (3.8% українців роджених у США; 7.9% серед імгрантів "четвертої хвили"), а серед заг. нас. 5.8%.

Робітників можна визначити за категоріями заробіткової праці: а) у приватному секторі, б) на державних посадах та в) у власних підприємствах. Серед українців менший відсоток робітників були на заробіткових працях у приватних підприємствах (74.4%) ніж заг. амер. (78.5%), прибіл. однаково на урядових посадах (14.8% українців

до 14.5% заг. амер.) з тією різницею, що українців відсотково було більше на федеральному рівні ніж стейтовому або місцевому, та багато вищий відсоток українців (10.4% до амер. 6.6%) знаходився у власних підприємствах.

Добрим показником соціо-екон. статусу є види зайняття, які можна загально розподілити на сім ділянок: 1) управління в підприємствах та фін. інституціях, 2) проф. праця, 3) обслуговування, 4) продаж та бюроа праця, 5) хліборобство, рибальство, лісництво, 6) будівництво, копальняні праці, утримання (maintenlance), та 7) виробництво, транспортация і перевіз товару. [Таб. 3]

Таблиця 3				
Відсотковий розподіл головних категорій зайнятости за статю, українців та заг. населення США за статю, 2000р. (затруднене цивільне населення віком 16 і вище)				
Категорії зайнятости	Чоловіки		Жінки	
	Українці	Загал США	Українці	Загал США
Менеджмент, підприємництво, бізнес, фінансові заняття	16.0%	13.5%	12.8%	14.7%
Професійні й асоціовані	25.7%	20.2%	29.7%	16.8%
Сервісні заняття	10.4%	14.9%	16.2%	12.1%
Продажа і канцелярйні заняття	17.4%	26.7%	35.1%	17.9%
Фермерство, риболовство, лісництво	0.3%	0.7%	0.2%	1.1%
Будівництво, гірництво й утримання	13.7%	9.4%	0.6%	17.1%
Виробництво, транспорт матеріялів	16.5%	14.6%	5.4%	20.5%
Разом	100.0%	100.0%	100.0%	100.2%
Разом заняті	290,846	69,091,443	267,210	60,630,069

* Особи першого або другого покоління українського походження. Джерела: перепис 2000р. опубліковані підрахунки і 5% пробні публ. статистики (Public Use Microdata Sample Tape)

Хоча відсоток зайнятих в аграрному секторі був низький як для українців, так і американців, українців все таки було менше (0.3% до заг. амер. 0.7%), а серед жінок ще менше (0.2% до заг. амер. 1.1%). Зайняття українців-чоловіків у порівнянні з чоловіками амер. нас. значно різнилося в перших двох категоріях, управління та професійного зайняття, де вони займали багато вищий відсоток ніж заг. нас., а також у двох останніх категоріях, будівництва та продукції, де знову ж їх було більше; в середніх категоріях їх було менше. Жінок-українок було багато менше на фізичних роботах (0.6% при будівництві та 5.4% у фабриках та транспортация) у порівнянні з американками (17.1% та 20.5%). Їх було значно більше в обслуговуванні та торгівлі (35.1% українко до 17.9% американок) та у проф. секторі (українок 29.8%, американок 16.9%)

Індивідуальні та родинні прибутки. Статистичні дані за 1999 про осіб від 16р. життя укр. походження та заг. амер. нас. представлені в табл. 4 включають прибутки з різних джерел: заробітні платні, пенсії, проценти тощо. Існує різниця між прибутками чоловіків та жінок, і тому дані подаються окремо, відповідно зі статтю. [Таб. 4]

У порівнянні з чоловіками заг. нас., менший відсоток українців припадав на категорії, яких заробітки були нижче 5,000 дол. річно (1.3% відсоток українців у порівнянні з 9.5% чоловіків заг. амер. нас.) і це продовжується до прибутків у сумі 35,000 дол., коли відсоток українців починає перевищувати заг. американців до тієї міри, що в найвищій заробіткової категорії (100,000 дол. або більше) відсоток українців удвічі більший від заг. амер. (11.3% до 5.7%). У підсумку, пол. укр. чоловіків мала річний прибуток 45,000 дол. або більше, коли медіяна амер. чоловіків заг. амер. нас. виносила 37,050 дол.

Подібна ситуація відноситься і до жінок. Тільки 2.8% українок

Таблиця 4				
Особистий заробітний прибуток повночасної праці українців* і загально населення США, за статю, 1999р.				
Особистий прибуток	Сума особистих заробітків за проночасну працю			
	Чоловіки		Жінки	
	Українці	Разом США	Українці	разом США
Менше 5.000	1.3%	9.5%	2.8%	15.6%
\$5.000-\$14.999	6.9%	15.8%	14.5%	25.2%
\$15.000-\$24.999	11.2%	17.0%	21.9%	22.0%
\$25.000-\$34.000	15.3%	16.3%	21.3%	16.0%
\$35.000-\$49.999	21.7%	17.1%	19.7%	12.0%
\$50.000-\$64.999	16.0%	10.2%	9.9%	5.0%
\$65.000-\$99.999	16.3%	8.5%	7.1%	3.0%
\$100.000 або більше	11.3%	5.7%	2.9%	1.3%
Разом	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Разом осіб	176.303	80.182.741	132.508	70.624.652
Середній заробіток	\$45.000	\$37.050	\$29.400	\$27.200

* Особи першого або другого покоління українського походження

Джерела: перепис 2000р. опубліковані підрахунки і 5% пробні статистики публічного використання (Public Use Microdata Sample Tape)

заробляли 5,000 дол. або менше, порівняльно з 15.6% серед заг. амер. нас., але в категорії 50,000 дол., відсоток українок був двічі більший заг. амер. Медіана прибутків українок становила 29,400 дол. у порівнянні зі заг. амер. 27,200 дол.

Особисті прибутки не вповні представляють екон. стан родини, хоча пов'язання особистих прибутків та родинного стану є наглядне, як на це вказує табл. 5. [Таб. 5]

У випадку сімейних прибутків, як і особистих, відсоток українців у низькоприбуткових категоріях був менший ніж заг. амер., напр. тільки 3.5% українців були в категорії прибутків нижче 10,000 дол., у порівнянні зі заг. амер. 5.8%. Зате в найвищій категорії прибутків (понад 200,000 дол.) відношення змінилося. Відсотково тут українців знаходилося 5.4%, до заг. амер. 2.9%. Медіана родинних прибутків для українців була 54,760 дол., заг. коли для американців була 50,050 дол.

Домовласність. Побіч освіти та зайняття і заробітків, власність домашнього житла становить важливий екон. показник. Серед українців, кількість домовласників дещо перевищує

заг. амер. (67.5% до 66.2%). Також у середньому ціна їхніх хат була вища ніж заг. амер. (131,350 дол. до 119,600), за винятком Нью Йорку, Філадельфії та Чикаго, де з переселенням молодших проф. людей у передмістя або в ін. шт. залишилося багато старших осіб неспроможних на дорожчі хати. На нових для українців поселеннях, напр. у Лос Анджелесі, Каліф., вартість хат українців перевищувала на 13.4%

Таблиця 5		
Родинний заробіток українців та загально населення США, 1999р.		
Заробіток родини	Українці	Загал США
Менше \$10.000	3.5%	5.8%
\$10.000-\$19.999	8.4%	9.3%
\$20.000-\$29.999	9.0%	11.6%
\$30.000-\$39.999	10.1%	12.0%
\$40.000-\$49.999	10.1%	11.2%
\$50.000-\$59.999	9.2%	10.1%
\$60.000-\$74.999	12.7%	12.2%
\$75.000-\$99.999	14.6%	12.5%
\$100.000-\$199.999	17.1%	12.3%
\$200.000 або більше	5.4%	2.9%
Разом	100.0%	100.0%
Разом родин	252.859	72.261.780
Середній заробіток	\$54.760	\$50.050

* Особи першого і другого покоління укр. походження

Джерела: перепис 2000р. і 5% пробні статистики публ. вжитку (Public Use Microdata Sample Tape)

вартість хат заг. американців (230,500 дол. до 203,300 дол.). Коли у 2000 серед амер. нас. приватні житла пересічно були побудовані 1971, хати українців були старші, побудовані 1967.

Убогість. Помимо добрих осягів працюючих, відсоток українців, які в 2000 були на рівні вбогости був вищий заг. амер. (14.3% до 12.4%). Офіційно вбогість сім'ї, яка складалася з двох дорослих, визначувалася річним прибутком нижче 11,165 дол. Сума ця зростала з додатком дітей молодших 18 років. Убогість у США, серед інших показників, часто пов'язана з людьми понад 65 років (українців у цій категорії було набагато більше ніж заг. серед американців, 17.3% до 12.4%) та імігрантами, які в більшості попадали тимчасово в цю категорію на поч. свого перебування, коли були труднощі пристосуватися до нових обставин та знайти добре платну працю. Т.зв. "четверта хвиля" емігрантів з України, які прибули до США між 1990 та 2000, становила 17.3% всіх українців у США та понад 60% усіх тих, які роджені поза Америкою. Коли виключити з цього обчислення найновішу хвилю імігрантів, тоді відсоток тих, які в категорії бідних, спадає до 5.7%. Іншими словами, на стан убогости серед українців до певної міри впливає вищий ніж заг. амер. відсоток старших віком людей, але головню він пов'язаний із великою к-стю недавно прибулих імігрантів.

Підсумки. На підставі перепису 2000 можна ствердити, що амер. українці, в порівнянні зі заг. амер. населення, мали вищі ніж пересічні осяги в соц.-екон. ділянках, на що вказують їх досягнення в освіті, праці, зайнятості, прибутках, та домовласності. З очевидних причин велика кількість нових імігрантів, які почали прибувати з України з початком 1990-их, знизила ці показники, але на підставі досвіду попередніх імігрантських хвиль можна запевнити, що це явище перехідне.

Олег Воловина

"ЕКРАН" (Ekran) – ілюстрований журн. для молоді й старших. Популярне неперіодичне вид. вел. формату, що виходило укр. мовою у

Чікаго 1961-91. Видавець і ред. А. *Антонович. Матеріали з укр. тематики: історія, культура, події в укр. громадах різних місцевостей і країн, церк.-рел. справи, біографічні нариси, передруки промов, анотації книг, якісні й рідкісні світлини тощо. Е. надавав інформаційну підтримку конкурсам *Укр. Літ. Фонду ім. І. Франка. Останній 150 випуск (пропам'ятне ч.) надруковано 1997, присвячено ред. Антоновичеві. 1996 "Індекс Екрану 1961-90", укладений Стефанією Жмуркевич.

I.C.

ЕЛИЇВ Зенон (Zenon Elyjiv), технолог і дослідник в ділянці кольорової поліграфії; н. 14.11.1919 в м-ку Копичинці, Гал. Студював у Нім. фотографічне мистецтво, графіку і книгодрукування в Ляйпцігу і Берліну 1942-44 та на Політехніці в Мюнхені, 1946-48. До Кан. емігрував 1948 і 1961 до США. В Іллінойському Ін-ті Технології склав іспит в галузі кольорової фотографії, потім почав викладати в Рочестерському Політехн. Ін-ті. Винайшов приладдя кольорового друку. Автор

ст. в McGraw Hill Encyclopedia of Science та ін. Суддя на міжнар. конкурсах якості кольорового газетного паперу. Е. 1981 відзначений Emery Voigt премією. Також відомий як писанкар і дослідник писанкарства. Праця "Двадцять кіп писанок" (1994). Власник великої колекції писанок.

В.М.

ЕЛІ Олекса (Alex Ely), футболіст і тренер; н. 9.2.1938 в Сао-Павло (Sao Paulo), Бразилія, за походженням українець по матері. З 1956 у США, почав футбольну кар'єру в укр. клубі "Тризуб" (Ukrainian Nationals), грав також у проф. лізі Сх. Кан., в амер. олімпійській дружині (1959), у змаганнях проти Мексико та проти Нім. й Англ. Після закінчення студій в Ун-ті Мерил. і Ун-ті Темпл (мгр 1965), тимчасово повернувся до Бразилії, але потім поселився знов у Пен. Був тренером і гравцем в "Тризубі" і "Philadelphia Spartans" і тренером в різних ун-тах. 1997 уведений до Красвої Футвольної Палати Слави.

В.М.

ЕЛИЗАБЕТ (Elizabeth), м. в шт. Нью Джерзі, в пов. Юніон (Union), розташоване над Ньюаркською Затокою, 15 км на півд. зах. від Нью Йорку; пром. і транспортний центр, нас. 120.5 тис. (2000), з яких 607 українців, які з 1895 почали приїздити до Е. з пов. Сянік, Лісько, Горлиці в Гал. та Закарпаття. Працювали на нафтопереробних фабриках, у заводах залізних виробів, на залізниці та в порті. Першою укр. орг-цією було Братство св. Володимира (засн. 1902). В 1930-их усіх відділів УНС – 5, 3 – УРС та 2 – Провидіння, 3 орг-ції молоді. 1926 створено Нар. Дім, існує укр. парк. Гр.-кат. церкву св. Володимира засн. 1903, коли віруючі відокремилися від парафії в Джерзі Ситі. Теперішню церкву збудовано 1905. Відомими парохами були: М. Підгорецький, П. Понятишин, Н. Дмитрів, Максим Кінаш, Й. Чаплинький, Л. Чапельський, В. Паска, Роман Боднар і найдовше Й. Федорик. Єп. В. Паска є уродженцем Е. При церкві існують різні т-ва, цілоденна школа (засн. 1959), хор "Боян". Закарпатці й частина лемків створили окрему парафію св. Петра і Павла. Еміграція після 2 світ. війни поживавила гром. і культ. життя; постали відділи УККА, США, ООЧСУ, Пласту, СУМу та ін.

О. Труш

Братство св. Володимира в Елізабет, Н.Дж. 1917

ЕЛЛЕНВІЛЬ (Ellenville), м-ко в півд. частині шт. Нью Йорку, на віддалі 105 км. на півн. зах. від Нью Йорку, в пов. Улестер (Ulster). Нас. 8,300 (2000), в тому 62 українців постійних мешканців у самому Е., 134 в Е. та поблизу. Відоме з того, що в Е. відкрито в червні 1955 сумівську оселю. Крім *Оселі СУМА, 11 км. на півн. сх. від Е. в селі Кергонксон (Kerhonkson) розташована оселя УНС *"Союзівка", 16 км від Е. в тому ж напрямку в с. Аккорд (Accord) знаходиться оселя ОДУМ "Київ", а 7 км на півд. від Е. в селищі Спрінг Глен (Spring Glen) оселя "Оріяна", яка належить РУНВірі.

В.М.

ЕЛЛИС-АЙЛЕНД (Ellis Island), острів, властиво два острови, сполучені мостом, в Затоці Горішнього Нью Йорку, 1,6 км на півд. зах. від Менгеттену (центр Нью Йорку) та 400 м на сх. від узбережжя шт. Н.Дж.; 11 га площі. Від 1805 як федеральна власність Е.А. використовувався для оборонних цілей. 1892-1954 центр прийому нових імігрантів; тепер нац. пам'ятник-музей (з 1990). Знаходиться в територіальних водах Н.Дж., але під юрисдикцією м. Нью Йорк.

На острові знаходиться приймальний центр та ряд інших будівель: лікарня, почекальні, їдальні, спальні та кімнати ув'язнення небажаних і нелегальних імігрантів.

Молода русинка на Елліс-Айленді

Через приймальний центр на Е.А. переходили імігранти з різних корабельних ліній, серед них і українці. 1905 до портів США прибуло зареєстрованих 14,800 українців (95% через Е.А.), з яких не допущено до США 215, а 115 залишено в лікарні. За всю історію Е.А. через центр перейшло бл. 17 млн імігрантів. Після I світ. війни к-сть імігрантів зменшилася, а повоснна іміграція з пол. 1950-их

проходила через іміграційний уряд в Нью Йорку. Будинки залишилися пустими і занедбані. В 1980-их будинки відновлено й відкрито в них Музей Іміграції, в якому знаходяться предмети новопривбулих (одяг, клунки, записки, пам'ятні речі побутового і мист. характеру, фотографії) та "стіна пошани" з понад пів млн. імен привбулих осіб до США за увесь час іміграції. Включення імен відбувається на замовлення нащадків і після перевірення їх тотожності.

Недалеко Іміграційного Музею, на півд. від Е.А., знаходиться відома Статуя Свободи, побіля якої припливали до пристані кораблі з імігрантами. Тепер адміністративно й фінансово Нац. Музей Статуї Свободи та Музей Іміграції Е.А. перебувають у віданні спільної Фундації Статуї Свободи та Е.А.

Літ.: Бачинський Ю. Укр. іміграція в Сполучених Штатах Америки. 2 вид. Київ, 1995.

В.М.

ЕЛМГУРСТ (Elmhurst), м-ко в Пенсильванії, розташоване 10 км на сх. від Скрентону. Тут 1922 засн. сиротинець св. Миколая для дітей-сиріт закарп. гр.-кат. екзархату. На закупленій великій ділянці побудовано будинок та допоміжні госп. забудови для дітей батьків, що входять до парафій закарп. екзархату, а особливо братської орг-ції "Сосдиненія". Дир. сиротинця були свящ., призначені церк. владою, а виховною частиною займалися сс. Василіянки. Тоді Василіянки перенесли свій осідок з Клівленду до Е., настоятелькою була Мати Макрина, а Е. став осідком до 1927

закарп. вітки сс. ЧСВВ. У середньому в сиротинці щороку було понад 100 дітей і підлітків. У сиротинці – спорт. зала, робітні, школа та каплиця і городництво. Дир. найдовше були свящ.: Константин Рошкович, Володимир Капишинський, Георгій Бонхонський та ін.

В.М.

ЕЛЬКО Микола (Nicholas Elko), гр.-кат. закарп. архисп., церк. діяч; н. 14.12.1909 в м. Донора (Donora), Пен., п. 18.5.1991 в Синсиннаті (Cincinnati), Ог. Закінчив сер. освіту в м. Донора та Ун-т Дюкейн (Duquesne)

в Пітсбургу. Богословські студії скінчив в Ужгороді та в Лювені (Бельгія), висвячений 1934, душпастирював у закарп. парафіях пітсбургського екзархату, іменований

гол. "духовним управителем" Сосдиненія, ректор духовної семінарії в Мунгалі (Munhall), Пен. Був з 1953 ген. вікарієм екзархату, 1955 хіротонізований на сп.-апостольського адміністратора. 1958 заснував жін. спільноту сс. Христа-Учителя. 1963 призначений правлячим сп. Пітсбургської Епархії. Проводив латинізаторську та американізаційну лінію в адміністрації та обряді епархії (1959 запровадив англ. мову до літургії, що викликало протест серед свящ. і мирян). Апостольська Столиця 1967 зняла Е. з поста правлячого сп. і перевела до Риму, з підвищенням до архиспископського

Сестри ЧСВВ в Елмгурсті, 1926

сану. 1971 Рим призначив Е. архи-сп.-помічником римо-кат. архиспархії в Синсиннаті, де він виконував обов'язки сп.-помічника в м. Дейтон (Dayton).

В.М.

ЕЛЬКО Михайло (Michael Elko), суд. працівник, гром. діяч, підприсмечь; н. 27.10.1916 в Філядельфії, п. 19.10.1989 в Порт Річмонді (Port Richmond), Пен. Студював мови в Аліянсі та Муніципальному Коледжі в Філядельфії. Працював перекладачем в суді та в податковому уряді, а після виходу на пенсію – ген. контрактором переробки будинків. Служив в амер. армії під час 2 світ. війни, організатор і діяч у Філядельфії Укр.-Амер. Ветеранів, Прогресивного Укр. Клубу, Укр. Кат. Ліги Молоді, УБС та "Провидіння", дир. його канцелярії (1949-53); активний в ін. орг-ціях. Ст. в пресі та в зб. "Ukrainians in Pennsylvania" (1976).

В.М.

ЕЛМАЙРА (Elmira), м. в півд. зах. частині шт. Нью Йорк, 250 км на півд. зах. від Албані та дещо більше на півн. зах. від Нью Йорку. Нас. 31 тис. (2000), бл. 500 українців. Перші поселенці почали прибувати з Гал. з кін. 1880-их, працювали на фабриках залізних виробів та на залізничній дорозі. Гр.-кат. церкву св. Миколая заснували 1895, теперішня церква збудована 1958. Першим свящ. був о. Н. Дмитрів, найдовше душпастирювали Володимир Стець, В. Обушкевич, В. Довгович, М. Мишишин, С. Чомко, І. Пеленський,

Пам'ятник Шевченкові в Елмайра, Н.Й.

Йосиф Мартинюк. До рос. правос. церкви належить кількадесят укр. родин. Першою укр. орг-цією було Т-во ім. І. Франка (271 відділ УНС), засн. 1926, діяли відділи УБС і "Провидіння", нар. дім і молодіжний клуб. Діяв відділ УККА та в місті відкрито 1981 укр. парк з пам'ятником Т. Шевченкові (проект А. Павлося і М. Черешньовського), 1988 відкрито пам'ятник св. Володимирові, хрестителеві України. Церква св. Миколая знаходиться в приміській дільниці Елмайра Гайтс (Elmira Heights). Існує споріднена церква Христа Царя в м. Бет (Beth), де в 1930-их жило бл. 100 українців, зайнятих у сіль. госп-ві.

В.М.

ЕМИГРАЦІЙНІ ДОМИ (Emigration Homes), філіантропічні установи гром.-приватного характеру, що опікувалися новоприбулими імігрантами у містах їхнього прибуття до США. Тому що 95 % емігрантів з Європи прибували до Нью-Йорку, такі дома поставали здебільшого там і творилися на базі рел. або нац. ознак новоприбулих; цим займалися Церкви або гром. нац. орг-ції, часто за допомогою урядів країн, звідки прибували імігранти. Такі Е.Д. мали в Нью-Йорку німці (кат. і протестантський), італійці, шведи, жиди, австро-угор. спільний та австро-угор.-слов. і рос.-правос. (Русское Правос. Христианское Общество, засн. 1909). Українці пробували заснувати власний дім, але до цього не дійшло, гол. з фін. причин. З ініціативою укр. Е.Д. виступив уже 1894 ред. "Свободи" о. Г. Грушка з тим, щоб, крім Нью-Йорку, такий дім створити в Гамбургу, Нім. За 3 рр. не зібрано потрібної суми для купівлі будинку, хоча до ініціативи прислалися братська орг-ція "Соєдиненіє" та особисто підприсмечь І. Жінчак-Шмідт. 1900 гол. підготовчого комітету став о. М. Підгорецький; 1901 постало т-во "Руський Нар. Еміграційний Дім". Через недугу Підгорецького і його відхід від комітету, справа знову відтяглася. Зібрані гроші передано на заснування укр. бурси в Йонкерсі, Н.Й.

Ще пробував відновити справу укр. Е.Д. о. І. Ардан, а Підгорецький, повернувшись до Нью-Йорку, створив *Укр. Еміграційне Т-во св. Рафаїла, що виконувало деякі функції Е.Д. і стало філією австр. Т-ва св. Рафаїла для опіки над імігрантами і приміщувало укр. імігрантів в австр. слов. домі.

Е.Д. поставали з філіантропічними намірами опікуватися новоприбулими в порті та в перших днях перебування в Нью-Йорку, включно з пошуком праці, й подаванням легальної та побутової поради. Імігранти могли в цих домах перебути якийсь час, харчуватися, знайти контакт з рідними чи односельчанами та працю. Але ця допомога не була безкоштовною. Адміністратори Е.Д. накладали різні оплати на імігрантів за послуги, включно з тим, що збирали оплати на рел. цілі. Так зокрема робив, як згадує Ю. Бачинський, поль. Е.Д. "Dom sw. Juzefa", спонсорований м.ін. і австр. урядом, куди попадало багато українців. Його провадили поль. монахині Феліціанки. За різні надужиття в цих домах, амер. влада відбирала їм право мати своїх агентів на Елліс Айленді або їх і закривала. Поль. дім, який використовував українців з Гал., мав свого покровителя в особі римо-кат. архиєп. Нью-Йорку.

Лит.: Бачинський Ю. "Укр. імміграція в Сполучених Штатах Америки", 2 вид. Київ 1994.

В.М.

ЕМЛЕНТОН (Emlenton), м-ко в півн.-зах. частині Пенсильванії, 70 км від кордону шт. Огайо бл. автошляху ч. І-80. ВЕ. знаходиться укр. правос. оселя Всіх Святих (Ukrainian Orthodox All Saints Camp), придбана 1978 з метою провадження дитячих і мол. зустрічей, таборів та вишкочів. Оселя, розташована в гірській околиці над р. Аллегейні (Allegheny), складається з культ. центру ім. Тисячоліття Християнства з каплицею та житловими і культ. будівлями, спортовими майданчиками, басейном і бараками для таборників. Тут

Кобзарська Січ на оселі УПЦ Всіх Святих, Емлентон Пен.

відбуваються влітку відпочинкові та вишкільні табори, а також курси для бандуристів (Кобзарська Січ); курси гри на бандурі спонсорує Укр. Капеля Бандуристів ім. Шевченка в Детройті. Управитель оселі (2005) є Степан Шпонтак.

В.М.

ЕМІГРАЦІЯ, Іміграція, Міграція, див. *Іміграція, Еміграція, Міграція*

ЕНГЛЕРТ Климентій Кирило (Clement Cyril Englert), амер. кат. свящ.-редемпторист, служив в УКЦ, н. 8.2.1910 в Рочестері, Н.Й., п. 2.7.1987 в Саратога Спрінгс (Saratoga Springs), Н.Й. Висвячений 1936 в Римі, де відбув подипломні студії в Папському Сх. Ін-ті (патристика, грецька мова). Одночасно зблизився з УКЦ та став особистим представником митр. А. Шептицького в Римі. Продовжував свою співпрацю з УКЦ в США; був духовником і викладачем в Колегії св. Василія в Стемфорді, перекладав богослужбові тексти з грец. на англ. мову. Колегія св. Василія надала йому 1961 почесний д-рат, а 1980 Сп. В. Лостен підніс Е. до сану архимандрита.

ЕНКО (мист. псевд.) див. *Капшученко Петро (Петро)*

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ – ЕУД (Encyclopedia of Ukrainian Diaspora), проєкт довідника у 7 тт. під егідою НТШ в Америці та НАН України. Ініціатори та спонсори ЕУД – НТШ в Америці та Фундація Приятелів Енциклопедії

України (також з осідком у США) запланували вбудувати в серію енциклопедичних видань – ЕУ та її англомовної версії – також спеціалізовану енциклопедію укр. поселень та діаспорних спільнот поза територією сучасної України. Гол. редактором став В. Маркус. На поч. ЕУД мала охоплювати такі томи і спільноти в країнах чи континентах: 1 – США, 2 – Канада, 3 – Півд. і Сер. Америка, 4 – Австралія, Азія (поза межами кол. СРСР), Африка, 5 – Зах. Європа, 6 – Центр.-Сх. Європа (країни кол. соціалістичного блоку). В 1993 проєкт ЕУД розширено 7 т. на т.зв. сх. діаспору (країни кол. СРСР, крім України). Тоді ж до реалізації ЕУД приступила НАН України. Для цього створено Київ. Бюро, яке очолив Володимир Євтух. Гол. редакційне бюро з бібліотекою залишається в Чикаго. До гол. редакційної ради всіх томів входять 23 особи, серед яких є ряд академіків, сусп. діячів, урядових посадових осіб та знавців діаспори (співголови В. Маркус та Петро Толочко).

1995 гол. редакція в Чикаго та редакційна колегія в Австралії закінчила редакцію IV-го тому (Австралія, Азія, Африка), який того самого року появився в Києві в 10 тис. прим. Над 4-им т. працювала редакційна колегія з 20 осіб, відповідальних за окремі українознавчі галузі та регіони Австралії й Азії. Колегію очолював В. Маркус, а його заступниками були Марко Павлишин та Володимир Трощинський. Адміністративними та фін. справами "австралійського" тому

займався видавничий комітет, очолений Юрієм Семковим. Презентацію цього тому проведено в грудні 1995 та в 1996 в Києві, Нью-Йорку, Чикаго, Мельборні й Сіднеї.

4 т. ЕУД великого енциклопедичного формату на 250 сторінках містить бл. 700 гасел, багато ілюстрацій (чорно-білих та кольорових) і понад 10 карт і шкіців. Над матеріялами 4 т. ЕУД працювали бл. 25 авторів. 4 т. як і наступні, друковані за правописом Г. Голоскевича (Харків, 1929).

Редакція ЕУД при НТШ у США, разом з відділом етно-соціальних і політ. студій Ін-ту Соціології НАН України почала видавати в Києві 1993 піврічний журнал "Укр. Діаспора" (до кін. 1997 вийшло 10 випусків) та "Бібліотеку укр. діаспори" (до 1998) вийшло 4 монографії і зб.

В.М.

ЕПАРХІЇ (Eparchies, Dioceses), церк.-адміністративна одиниця в укр. правос. і кат. церквах, що їх очолює правлячий або сп.-ординарій. Назва перейнята від візант.-римської держави. Тоді ці одиниці покривалися територіяльно (від імператора Константина). Кілька Е. однієї країни творять митрополію, очолену митр. Звичайно в УГКЦ попередньою стадією Е. є *екзархати, також очолені сп., але з нижчим статусом.

Укр. кат. Е. у США є 3 (+ архи-єп.): *Стемфордська, св. *Миколая в Чикаго, св. *Йосафата в Пармі, Ог. Вони разом з філадельфійською ариєп. становлять *Філадельфійську Митрополію, яка завершує структуру УКЦ в США. Закарп. русини мають також завершену структуру *Візант. кат. епархій в *Пітсбургській Митрополії. УПЦ в США довгий час була самоурядною (автокефальною) і управлялася центрально, як одна Е. з митрополитом і кількома єп., хоч вони не мали адміністративної власті. Кін. 1990-их США поділено на три Е.: Центр., Сх. і Зах. Е. Центр. має 34 парафії в 3 деканатах. За шт. вони складають: Пен. – 16 парафій, Н.Й.

(9), Ог. (5), Фльор. (3), і Джорджя (1). Очолоює її митр. К. Баган з осідком в Пітсбургу. Сх. Е. з осідком в Савт Бавнд Бруку очолоює архисп. А. Шерба. Вона ділиться на 4 деканати і має 40 парафій: шт. Н.Дж. (11), Н.Й. (10), Пен. (9), Кон. (5), Мерил. (2), по 1 в шт. Масс., Дел., і Р.Айл. Зах. Е. з осідком в Чікаго має 3 деканати і 26 парафій, за шт.: 3 парафії в Каліф., по 3 парафії в шт. Ілл., Міч, Мінн., Віск. й Інд., та по 1 парафії в шт. Аріз., Небр., Н.Дак., Оклагома, Орегон і Ваш. і 1 парафія в Сх. Кан. Існували ще 1950-90-их малі групи правос. парафіян в окремих юрисдикціях; УПЦ в Америці (Константинопольського Патріярхату), УАПЦ (Соборноправна), УАПЦ в екзилі та УПЦ Київ. Патріярхату. Перші три перестали існувати.

р.м.

ЕРЛЬ Гобарт (Hobart Earle), амер. дириг.; н. 1960 в Каракас, Венесуела. Закінчив Принстонський Ун-т (1983), а згодом студював у Відні в Муз. Академії, а також у Фердинанда Лятнера (Зальцбург) та в Л. Бернштайна й С. Ожавн (Тенглвуд, США). Диригував кількома европ. оркестрами та керував Амер. Муз. Ансамблем, засн. 1987 у Нью-Йорку та Відні, диригував восьми прем'єрами симфонічної музики та низкою ін. концертів. Його співпраця з Одеською Філармонією почалася 1991, коли Е. став першим амер. громадянином призначеним на посаду гол. дир-гостя симфонічної оркестри кол. СРСР, 1992 призначений муз. керівником цієї оркестри, яка під його проводом виступала на 4 континентах. 1994 Е. став першим чужинцем, який отримав почесне

звання "Заслужений Артист України". Його оркестра дебютувала в Карнегі Голл (Нью-Йорк, 1993) і з 1995 розпочала видавати компакт-диски з маловідомими на Зах. творами М. Скорика, Є. Станковича, Р. Глієра (балет "Тарас Бульба"). Симфонія ч.1 М. Колесси була першою укр. симфонією, що появилася на міжнар. компакт-диску під керівництвом амер. дириг. (запис 1995 в Англії), а диск із записом 5-ої симфонії Чайковського (2002) нагороджений як найкращий альбом класичної музики (Best Classical Album).

Lim.: Reel, James. Conductor Hobart Earle: An American in and for Ukraine. "Fanfare" (USA) March-April 1996.

Р. Савицький, мол.

ETHNIC FORUM ("Етнічний ФОРУМ"), журн. етн. студій та етн. бібліографії. Появлявся двічі на рік 1980-96. Видавав Кентський Ун-т у м. Кент (Kent), Ог., засновник і гол. ред. Л. Винар. Містив ст. з історії етн. груп, гол. в США та про різні аспекти нац. груп, їх культуру і сусп. життя; бібліографія та рецензії етн. досліджень. Частими авторами в Е.Ф. з українців були Всеволод Ісаїв, Ігор Стебельський, О. Воловина, В. Жила та ін. Появилось 31 ч.

ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ. Національність, етнічність, громадянство, расові меншини, ці поняття часто пересікаються, що ускладнює точне термінологічне визначення. Коли національність та громадянство пов'язані з концепцією державности, расовість відноситься до біологічної спадковости, а етнічність прийнято пов'язувати в першу чергу з культурними чинниками. Меншини в ширшому суспільстві, які себе визначають етн., могли такими стати добровільно або насильно, шляхом виїзду або виселення зі своїх земель, окупації території ін. народом, зміною політ. кордонів. У випадку українців у США, незважаючи на обставини, які привели

до їх виселення, поселення в Америці було добровільне.

Етнічність, за широко прийнятою теорією антрополога Фредеріка Барта (Frederik Barth), визначається 1) біологічною тяглістю, 2) спільним комунікаційним простором, 3) спільними культ. вартостями та 4) самовизначенням і визначенням іншими приналежності до даної етн. групи.

1) Успадкування етн. приналежності, подібно як приналежність до родини-роду-народу, в першу чергу визначається біологічним процесом, тобто успадкуванням від батьків. Різне етн. походження батьків послаблює етн. визначення. Статистика на підставі перепису населення США 2000 вказує, що на бл. 900 тис., які визначили своє укр. походження, 665 тис. подали тільки одне етн. коріння, а 228 тис. вказали більше ніж одне, тобто в родині були мішані подружжя. Можна з певністю припустити, що у США людей з укр. етн. пов'язанням є більше ніж 900 тис. Мішані подружжя, які з кожною в Америці родженою генерацією збільшуються, є серед найбільш впливових чинників послаблення, а то й затрати етнічної ідентичности, побіч таких чинників як генераційне віддалення від своїх імігрантських коренів, вплив асиміляційних процесів ширшого суспільства та відокремлення від гром. життя ети. спільноти.

2) Етн. визначення, за малими винятками (напр. цигани) має відношення до території своїх предків як первісного джерела своєї Е.і., також потребує органічного пов'язання з громадою, яка організаційно створює сітку спілкування для своїх чл. Нац. самовизначення ранніх укр. імігрантів в Америці було проблематичне. Називаючи себе "русинами", в амер. реєстрі їх записували як "Russian". В документах могли бути записаними як австрійці, угорці, поляки, словаки. Інколи вони визначували себе як греко-католики (Greek Catholics), що при-

зводило до заресстрування навіть як "греки" (Greek). Слово "українці" в заміну давній іст. назві "русини", що в той час входило у вжиток гол. як політ. засіб для підкреслення своєї окремішності від росіян, для багатьох імігрантів було новим, а то й незрозумілим. На амер. континенті тільки з розгорненням гром. орг-цій (парафії, братства, аматорські гуртки і т.п., та при помочі преси) почав проходити і процес нац. усвідомлення, що, у свою чергу, дав підложжя на створення та збереження укр. етн. громади.

3) Люди об'єднувалися в громади на ґрунті спільних культ. вартостей, які нав'язували до країни походження своїх предків. Це була мова, релігія, звичаї, фольклор, та історична свідомість. Коли для імігрантів укр. мова була природньою для спілкування, для їхніх дітей і дальших поколінь її практично витісняла англ. мова. Мовна практика до певної міри була бар'єром у відношенні між різними хвилями імігрантів, не тільки з погляду відсутності знання одної чи другої мови, але також і тому, що мову уважали за барометр нац. свідомості. Релігія, помимо того, що церкви були різних конфесій — кат., правос., протестантські, так довго як в них зберігалися укр. традиції, відігравали важливу роль у збереженні Е.і. (диви Етнографія). Церк. обрядовість, звичаї, фольклор, які символізували укр. коріння, до певної міри компенсували затрату мови.

Важливу роль в етнічності українців в Америці відіграла іст. та нац.-політ. свідомість, часто набута вже в Америці у випадку ранніх імігрантів, яка зводилася до місіянстичного почуття морального обов'язку допомогти Україні відзискати свою незалежність і свободу. Політ. ситуація України мобілізувала амер. українців до активності, а тим самим і до задержання своєї Е.і.

4) Коли йдеться про відношення ширшого амер. суспільства до етн. груп, воно було різне та змінливе.

Український аматорський драматичний гурток у Нью Йорку, 1903 року

Після проголошення незалежності, США стали перед складним завданням створити нову амер. націю на базі імігрантського розмаїття, не затрачуючи при тому демократичної бази суспільства. Наставлення до етн. груп під тим оглядом проходило різні фази, від асиміляції, через "перетоплюючий котел" до визнання плюралістичної природи амер. суспільства, що з погляду офіційного держ. наставлення зводилося до толерантності і байдужності. Саме ця байдужість до Е.і., на відміну від расових випадків, яка не накидала ані не змушувала особу ідентифікувати свою етн. приналежність, зробила самовизначення гол. чинником Е.і., особливо для дальших після-іміграційних поколінь (також диви *Американізація, Асиміляція, Мовна практика, Етнографія*).

Д. Маркус

ЕТНОГРАФІЯ (Ethnography) в дослівному перекладі народознавство, це наука про культуру народу. Для українців нар. культура, в основиному зв'язана зі сіль.-госп. побутом, відігравала важливу роль у визначенні та збереженні нац. ідентичності. Навіть у міськ. обставинах, коли переставала

бути функційною, вона символічно зберігалася при особливих нагодах. Тим більше таку роль відігравали елементи нар. культури серед українців поза укр. материком.

Нар. культура включає матеріальні й духові компоненти. До матеріальних належить господарство, будівництво, влаштування житлових приміщень, звання, засоби транспорту, одяг; до духових — звичаї і традиції зв'язані з родинними святами, святами календарного циклу, музика й танці, нар. мистецтво, усна література та мова, яка не тільки служить для спілкування, але є ключем до нар. світогляду чи світосприймання, часто виявленого в казках, прислів'ях і приказках. Регіональні відмінності та характеристики нар. культури серед імігрантів в Америці відносилися гол. до зах. регіонів України. Зі сх. і центральних регіонів було дуже мало переселенців.

Кожна іміграційна хвиля складала для себе питома розуміння потреби збереження нар. культури.

1) Ранні імігранти кінця 19 поч. 20 ст. були вихідці зі сіл. Для них нар. культура був інтегральною частиною життя. Для них культ.

відмінність амер. середовища була більш різкою ніж для пізніших імігрантів. До Америки приїжджали вони в народному одязі, з досвідом щоденного сіль.-госп. життя. Тут попадали в індустріальне середовище, в якому їхня традиційна матеріальна культура мала дуже обмежене практичне пристосовування. Те, що збереглося, пройшло через фільтер амер. оточення та достосування до нових життєвих обставин.

З одиого боку, не маючи реальних можливостей влитися в домінуючі амер. сусп. верстви (бар'єр мови, освіти, сусп. статусу), з другого, намірення заробити гроші й повернутися домів, природньо наставляло імігрантів тяжіти до своїх громад, які створювалися на основі церк. парафій та культ. спільности. Церква, яка дала перших провідників-організаторів укр. громад у США, відіграла велику ролю в збереженні духової культури в тому сенсі, що не лише питомим для українців східнім обрядом відрізнялася від інших амер. церков, а також і тим, що з церквою пов'язані різні традиції, звичаї, ритуали, яких коріння сягають до перед-християнської доби, і які визначалися так у гром. як і в особистому житті людей. Що більше, свята відзначали, відмінно від загально прийнятих в Америці

календарних дат, за юліянським (старим) календарем (у Пен. укр. Різдво, яке святкували в січні, американці називали "малим Різдвом" – Little Christmas). Це підсилювало видимість етнічної приналежности та впливало на збереження укр. традицій також і серед молодшого покоління. Традиції довше зберігалися серед дітей ніж мова.

2) Велика частина міжвоєнних та повоєнних імігрантів вже на батьківщині жила в міськ. оточенні, де нар. культуру плекали найчастіше сценічно (нар. одяг в театрах, на святкових виступах, нац. парадах). Такий процес проходив і в Америці. Нар. мистецтво, особливо вишивки та писанки, стали поруч нар. одягу, пісень та танців, символами укр. ідентичности. Вже в 1920-их почали влаштовувати виставки укр. нар. мистецтва для амер. публики, як засіб пропагування укр. справи серед ширшого амер. суспільства, кульмінаційною точкою чого став укр. павільйон на Світовій Виставці в Чикаго 1933, один із найпопулярніших там, де поруч праць авангардного скульптора світової слави О. Архіпенка була виставка укр. нар. мистецтва. Укр. пісню перед ширшою публікою пропагував хор О. Кошиця, укр. танці ансамбль В. Авраменка.

3) Хвиля імігрантів після 2 світ. війни, поруч з політ.-пропа-

гандивними цілями та як засіб збереження етнічної ідентичности, також свідомо плекала автентичність укр. нар. традицій, з огляду на загрозу знищення укр. ідентичности в сов. Україні. Гол. збірками новостворених укр. музеїв (*Укр. Музей в Нью-Йорку, *Укр. Нац. Музей в Чикаго, *Укр. Музей в Стемфорді та ін.) були колекції нар. мистецтва. В музиці проходило відродження гри на бандурі. В церк. секторі виник рух збереження укр. традицій.

4) Четверта хвиля імігрантів, яка почала прибувати в 1990-их, виростала в обставинах, де укр. ідентичність культури найбільше пробивалася в нар. мистецтві, здебільшого в здеформованому вигляді, як один із елементів у "перетоплюючій котлі", який мав витворити сов. людину. Зведення укр. культури до рівня сіль. побуту, коли навіть і в тому вигляді піддержувати укр. культуру було політ. небезпечно, не сприяло плеканню укр. традицій і вони поволі почали зникати. Також після проголошення незалежности, коли Україна появилася на мапах світу, вияв укр. нар. культури став менше пріоритетним політ., а більше розваговим.

Матеріальний аспект нар. культури, виплеканий на ґрунті сіль. господарства, не був практичний в урбаністичному та індустріальному оточенні. Ранні імігранти незадовго позбувалися свого традиційного одягу в щоденному житті. Нар. одяг з'являвся в театр. виступах, демонстраціях, святкових урочистостях. Користувалися місцевою транспортациєю. Житлові приміщення також змінилися. За винятком поселень на цілинних землях у Норт Дакоті, де спочатку будували свої хати на зразок хат в Україні, імігранти винаймали мешкання, а з часом купували типові амер. хати. Хатні речі, які попривозили зі собою, не були достатніми відтворювати типове влаштування укр. хати. У щоденному побуті ще найбільше збереглася *кулінарія.

Пластунки святкують Івана Купала

Вийнятком у будівництві були церкви, які імігранти хотіли бачити традиційними, включно з внутрішнім влаштуванням, церк. розписом та іконостасом. Що більше, гром. провідники та преса не приділяли уваги перешепленню матеріальної культури на нові поселення.

Духовна культура б'ється з життєвим циклом людини і природи, пов'язана з родиною, громадою і ширшим суспільством, серед якого людина проживає, творячи ланцюг пам'яті минулого, яке, у свою чергу, дає підґрунтя ідептичності даної особи. Людина родиться, одружується, вмирає. З кожною подією зв'язані традиції і ритуали зароджені в прадавніх часах, які влилися і в церковну обрядовість, що сприяло збереженню їх у великій мірі й серед міськ. населення.

1) Головні родинні свята: народження і хрещення, вінчання і весілля, похоронні обряди. В Америці зберігся звичай кумівства, хрещення дітей у церкві, крижмо (біле полотно) від хресної матері та хресна гостина.

Весільні звичаї збереглися у спрощеному вигляді. Інколи перед весіллям справляють дівич-вечір, який в Україні символізував прощання дівчини з безжурним вільним життям, але звичайно цей ритуал замінено амер. т.зв. шавером (bridal shower), яке має своє коріння в даруванні дівчині, якої батьки не апробували вибору молодого й відмовилися дати їй придане, потрібних на господарстві речей. Під час шлюбу, руки молодих обв'язують вишитим рушником, на головах (у православних над головами тримають) корони-віночки, часто плетені з барвінку або з мірти. У весільному почоті дружки і дружби, на весіллі старос-

та, якого перев'язують вишитим рушником. Молодих при вході на весільну гостину традиційно вітають батьки короваєм. При кінці гостини молодій скидають вельон, подібно до обрізання коси, і зав'язують голову хусткою.

Обрядовість похорону включає в

Український кіоск на етнічному фестивалі в Каліфорнії, 1961 року

першу чергу церковні похоронні відправи – панахиду, часто й парастас, відправу в церкві, як також тризну (прийняття для учасників похоронних відправ) після похорону. Від початку парафіяльні громади будували не лише церкви, але також купували й землю для цвинтарів. В Шенандоа, де була збудована перша укр. церква, на цвинтарі до сьогодні гроби з ранніх часів поселення нехрещених дітей

Українські строї, 1920 роки

та самогубців знаходяться за плотом цвитаря, так як їх зазвичай ховали в Україні.

2) Церк. свята календарного циклу, в які вплетено багато нар. звичаїв – це Різдво, Новий Рік (св. Василя), Йордан (Водохрещення), "квітна" неділя, Великдень, Зелені Свята (шестість св. Духа), св. Івана, Богородиць, св. Андрея. Культ св. Миколая, хоча здавна поширений в Україні, в нар. культурі не мав пов'язання з виставами та дарунками для дітей. Цей звичай, так як і ялинка на Різдво, іноворічні балі та ін., був міським витвором.

Із різдвяних звичаїв українці в Америці зберегли традицію Свят-Вечора, із традиційними 12 стравами та колядуванням, звичайно на добродійні цілі або укр. орг-ції, На Новий Рік хлопчата часто йдуть посівати до знайомих та родичів. Свячення води на Йордан продовжувалося і в Америці, хоча звичай влаштувати вечерю, т.зв. "голодну кутю" вже рідше практикували. Роздача свяченої лози в квітну неділю, якою "б'ють", приказуючи "Лоза б'є, не я б'ю, за тиждень Великдень", свячення пасок, писанки, а інколи й виведення гагілок та звичай онови убрання на Великдень, як і "обливаний понеділок", та відвідування могил на Провідну Неділю – ці звичаї збереглися в укр. амер. громаді. День св. Івана пов'язаний з поганськими обрядами Купала, часто відтворюють на літніх таборах для молоді (кидання вінків на воду, перескакування через ватру і т.п.). Також не зник звичай свячення овочів та квітів на свята Богородиць, хоча свята пов'язані з працею (напр. обжинки) не знайшли відповідного ґрунту в Америці. Інколи орг-ції мол. вкладають у свої програми Андріївські Вечори зі звичаями ворожіння.

3) Нар. усна творчість виявлялася не лише в піснях, але й у казках, приказках, прислів'ях, що віддзеркалювали т.зв. нар. мудрість та впливали на формування світогляду. В цій ділянці дуже мало збереглося, особливо серед молодшого чи в Америці родженого

покоління. В родині укр. казки могли переповідати дітям, а також в укр. дитячих садках. Деякі укр. казки появилися також у перекладах на англ. мову, так що їх зміст міг передаватися дітям. Приказки і прислів'я, які виникли в сіль.-госп.-му оточенні, інколи вживали імігранти, якщо вони влучно відповідали ситуації. Найдовше збереглися пісні, де музика допомагала запам'ятовувати слова.

4) Розважальний аспект музики й танців, де потреба знання укр. мови була мінімальна, робив їх особливо популярними серед молоді. Через всю історію укр. поселення в Америці хори, оркестри, танц. гуртки, яких репертуар базувався головню на укр. нар. мотивах, відігравали важливу роль в збереженні етнічної ідентичности, як також служили візитівкою перед не-укр. публікою.

5) Нар. мистецтво оригінально було пов'язане з повір'ями та магiчними силами відображеними різними символами. В модерних часах воно стало ужитковим або прикладним, з огляду на свою естетичну вартість. З різних видів нар. мистецтва, в діаспорі найчастіше зберігали вишивки і писанки, також кераміку і дереворізьбу. Виставки виробів нар. мистецтва були

популярними так серед українців, як і для американців. У щоденному вжитку, нар. мистецтво служило для прикрашування убрання та помешкань (вишивані обрусси, подушки, фіранки, а також суконки, сорочки, керамічні вази і тарілки, різьблені дерев'яні коробки і т.п.). Різні орг-ції, особливо жіночі, проводили курси нар. мистецтва та влаштовували т.зв. "вишивані вечорниці" для дорослих або "вишивані забави" для дітей.

Збереження елементів нар. культури в Америці обґрунтовувалось гол. тим, що це був зручний і ефективний спосіб нац. ідентифікації, як також у великій мірі їхнім пов'язанням з церк.-рел. обрядами.

Д. Маркус

ЄВАНГЕЛИКИ (Evangelical Christians), вірні протестанських конфесій, які виникли в Англії й Америці в часі пізньої реформації. Вони відрізняються від традиційних протестанських церков й оформилися в окремі рел. групи. 19 і 20 ст. є періодом зростання і поширення Є. по всіх континентах. Найбільш відомими між ними є: Є.-баптисти і Є.-п'ятидесятники. Єдиним джерелом віри Є. вважають Св. Письмо, вони також виступають проти надмірної

обрядовости Кат. і Правос. Церков. Для одних важливою є доктрина про "хрищення дорослих водою" (баптисти), для інших – поширення Слова Божого різними мовами – дар П'ятидесятниці, Зшестя св. Духа (п'ятидесятники). Ці рухи поширилися, включно з пресвітерянством, в Україні, зокрема серед німців і в укр. діаспорі в 19 і 20 ст. під зовн. впливами, вислідом місійної діяльності.

1922 постало Укр. Євангельське Об'єднання в Півн. Америці, а по 2 світ. війні невеликі баптистські громади організувалися в Нім. Їх очолював Комітет Укр. Євангельської Церкви. Ідеологічно Є. стоять на засаді автономії своїх громад (конгрегацій), обмежуються мінімальною централізацією. Вони співпрацюють між собою. Баптистські громади у США мали донедавна 2 орг-ції *Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков і *Зах. Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков. Між баптистами і п'ятидесятниками (Ukrainian Evangelical Assemblies of God) немає спільної орг-ції. Центральні п'ятидесятників є Укр. Євангельська Церква Божих Громад в Юніоні (Union), Н.Дж., яка постала спочатку в Ньюарку, завдяки пасторам Фред Смольчук й Андрій Давидюк. Дім

Члени Української Євангельсько-Реформистської Церкви в Ньюарку - 1923

молитви збудовано 1973 в Юніоні. 1999 громада начисляла 150 чл., пастором 2004 був Павло Ходневич, в Нью-Йорку є невелика громада укр. п'ятидесятників. Більшість громад перейшла на англ. мову або були закриті. Існують ще т.зв. слов. церкви, до яких належать, разом з українцями, поляки, росіяни та ін. слов'яни. На зах. шт. США п'ятидесятники доволі чисельні серед новоприбулих імігрантів з України.

В.М.

"СВАНГЕЛЬСЬКИЙ ПАЛОМНИК" (Pilgrim Evangel), журн. п'ятидесятників-свангеликів у Нью-Йорку, появлявся 1941-79. Ред. були Вартоломей Гуцалюк, Фред Смолочук і Йосиф Маталіна.

"СВШАН" (Yevshan Dance Ensemble), танц. ансамбль в Рочестері, постав 1985, складається з 60 хлопців і дівчат; керівник Славко Вірло, муз. дир. – Яра Кекіш, інструктор Оксана Кравс. Виступас в Рочестері, на Союзівці, та в ін. містах, також з ін. ансамблями та співочими гуртами.

Хор "Свшан-зілля", Ньюарк, Н.Дж.

"СВШАН-ЗІЛЛЯ" ("Yevshan-Zillia"), дівочий камерний хор, засн. 1979 під кер. К. Цареградської з осідком в Міннеаполісі. Склад бл. 20 осіб, акомпаньатор Петро Цареградський. У репертуарі

композитори України, діаспори, обробки К. Цареградської, укр. нар. пісні: іст., побутові, жартівливі, ліричні, а також колядки, шедрівки. Ансамбль дивував слухачів сильним і енергійним виконанням молодих хористок; вийшла платівка. Назва ансамблю походить із поезії М. Вороного і хор бажає, щоб укр. пісня стала тим "Є.З." для розпоршених українців, яким потрібно зміцнити любов до рідної культури.

Р.С., мол.

"СВШАН-ЗІЛЛЯ" ("Yevshan-Zillia"), дівочий хор в Ньюарку, Н.Дж. (заснований 1970) під кер. Бориса Садовського, який вже 1971 відбув у складі 70 хористок турне (Ньюарк, Філядельфія, Клівленд, Детройт, Пітсбург, Монреаль). У програмі укр. пісні та виступ танцювального ансамблю "Веселка" з Нью-Гейвену під кер. Р. Строцького. Хор діяльний на протязі 1990-их, а його координатором працювала Оксана Ференц.

СЙЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Yale University) в Нью Гейвені (New Haven), Конн., приватний ун-т, засн. в місц. Бранфорд і зареєстрований колоніальною легіслатурою Конн. 1701, як "колегіяльна школа" для

виховання протестантських свящ. та вищих службовців; з 1716 в Нью Гейвені, 1718 перейменований на "Сйльський Коледж" на честь брїт. філантропа й мецената Сйля (Elihu Yale). З 1847 ун-т запровадив, крім 4-річного коледжу, магістерське навчання. 1887 Ген. асамблея шт. схвалила сьгоднішню назву ун-ту. 1892 до магістратури вперше прийняли жінок. Хоч к-стю студентів Є.У. відносно невеликий (бл. 10 тис. студентів і аспірантів), він є одним із трьох найстарших і найпрестижніших у країні.

Від 1925 внаслідок праці М. І. Ростовцева та Г. Вернадського, бібліотека поповнилася вартісними українознавчими матеріалами. З п'яти українознавчих д-рських дисертацій написаних у США перед 1945, дві були в Сйлі, а саме: Самуїл Кеніг – "Культура та інституції українців Сх. Галичини" (1935) та С. Мамчур – "Націоналізм, релігія і проблема асиміляції українців у США" (1942). 1941 видво Є.У. видало англ. переклад М. Грушевського *A History of Ukraine* (ред. O.J.Frederiksen), фінансований УНС.

Хоча в 1960-их Є.У. та Київ. Держ. Ун-т стали ун-тами-побратимами у програмі наук. обміну, сйльські славісти не були захоплені таким вибором і тому до кінця 1980-их Є.У. відвідали з доповідями лише 3 науковці з України. З другої пол. 1960-их спорадично велися курси укр. мови та відбулося кілька конференцій; курси мови в різний час провадили М. Знаєнко, Ольга Делла Кава, М. Найдан, Галина Гринь з Кан.; випускник 1994 Є.У. Ю. Чопівський призначив 1 млн. дол. з Фонду родини Чопівських на підтримку українознавства, з чого покриваються кошти доповідей і конференцій з участю науковців з України та ін. країн і розбудовується колекція бібліотеки. Разом з УНІГУ, НТШ, УВАН та Ін-том Гаррімана при Колюмбійському Ун-ті створено консорцієм українознавчих програм.

О. Данко

ЄМЕЦЬ Василь (Vasyl Yemets), бандурист-віртуоз і педагог; н. 2.8.1890 в с. Шарівка, Богодухівського пов. Харківської губ., п. 6.1.1982 в Лос-Анджелесі, похований у Вінніпегу, Кан., у мавзолею б. крипти славного дириг. Олександра Кошиця. Навчився грати на бандурі від сліпих кобзарів та почав виступати, коли вступив у Харківський Ун-т, згодом також у Москві (1911-12). Зорганізував і провадив першу Капелю Бандуристів в Україні (Київ, 1918) та після еміграції 1920 в Празі. Викладав бандурне мистецтво студентам у Подебрадах. Як бандурист-соліст Є. об'їздив більшість країн Зах. Європи та півн. Америку, остаточно замешкав в Голлівуді, Лос Анджелес (1937), де в 1950-их збудував новий, збільшений тип бандури для виконання

клясичних муз. творів, зокрема "Місячної сонати" Бетговена та ін. Автор книжки "Кобза і кобзарі" (1923), праці "До мартирології кобзарства" у Календарі "Свободи" за 1957 та ін. ст. на такі теми укр., чеською та франц. мовами. Антологія спогадів, фотографій, відгуків преси про Є. вийшла 1961 п.з. "В. Ємець: У золоте 50-річчя на службі Україні" (Голлівуд); активний діяч укр. гетьманського руху.

Лит.: Горлиця, Лада. В. Ємець – кобзар, віртуоз, композитор. "Вісті", ч.3, 1970; Савицький, Роман, мол. В. Ємець у звукозаписах. "Бандура", ч.73-74, 2000.

Р. Савицький, мол.

ЄМЕЦЬ Яків (Yakiv Yemets), псевд. Ю. Терн, педагог; ред., видавець, н. 23.10.1918 в с. Безсали Лохвицького пов. Полтавської губ., п. 5.11.2007 у Мерсед (Merced), Каліф. Студію-

вав у Лохвицькому Пед. Технікумі (1934-37) і Лубенському Вчительському Ін-ті (1937-41). 1940-41, там же учитель 1941-43 та ред. газ. "Вісті Лохвиччини" і літ. додатку до неї. З 1944 у Нім., з 1945 в таборі ДП ім. М. Лисенка в Ганновері. 1950 емігрував до США. З 1954 власник вид-ва "Батурич" і книгарні у Клівленді. У 1960-их переїхав до Лос Анжелесу. 1950-71 вчив у "Рідній школі", чл. ради митрополії УАПЦ. Брошура "Тасмниці Кремля та ДПУ" (1942), ст. в укр. пресі.

В. Дудко

ЄНСЕН (псевд.) див. *Полтава Леонід*

ЄРМОЛЕНКО Сергій (Serhii Yermolenko), інж., ред., гром. діяч, н. 10.4.1905 в с. Колядівка в Україні, п. 31.10.1979 в Міннеаполісі. 1920-21 у рос. добровольчій армії, на еміграції в Атенах, згодом в Австр. і Чехо-Слов. Студіював інженерію в Гірничій Академії у Пшібраті (Příbram, зак. 1933) і право у Карловому Ун-ті в Празі (1935-37) та УВУ (д-р 1943). 1931-36 інж. на вугільних шахтах і залізорудних родовищах, 1936-39 конструктор засобів шахтного транспортування. 1939-40 геолог-маркшайдер на будівництві автостради Бреслав-Відень. З 1941 викладач УВУ у Празі, з 1945 у Мюнхені. 1945-50 у таборі ДП в Берхтесгадені, Нім. З 1950 у Міннеаполісі. 1956-70 конструктор у корпорації "Сперрі Ренд". Ред. вид. "Rohony Elektrické" (1936), "Doprava Hornická" (1937), "Мапи та адміністративний довідник" (1941), "Госп-во України" (1942), "Укр. вільне козацтво" (1947). Співзасновник т-ва "Просвіта" в Атенах (1922-24), активіст укр. орг-цій в Чехо-Слов., 1945-68 діяч Укр. вільного козацтва, 1952-70 гол., чл. управи відділу УККА, 1956-62 гол. Літ.-Наук.-Мист. Клубу в Міннеаполісі.

В. Дудко

ЄРОНИМ (псевд.) див. *Лятуричська Оксана*

ЄФИМЕНКО Олег (Oleg D. Yefimenko {Jefimenko}), фізик, педагог, н. 1922 в Харкові. 1946-49 студіював у Геттінгенському (Göttingen) Ун-ті, Нім., 1952 здобув диплом бакалавра в Люїс і Кларка (Lewis and Clarke College), в Орегонському Ун-ті ступінь мігра (1954) та д-рат з теоретичної фізики (1956). Проф. Ун-ту Вест Вірджинії у Моргантавні (Morgantown). Праці з електромагнітної теорії, електродинаміки космічного простору, атомної фізики. Автор широко вживаного підручника з електродинаміки, ін. книжок та монографій, статей у проф. журн.

В. Дудко

ЄФРЕМОВ Микола (Mykola Yefremov), геолог, мінералог, н. 7.5.1904 в с. Мишковське в Україні, п. 13.9.1962 в Нью-Йорку. 1929 закінчив Донський Політехн. Ін-т у Новочеркаську. З 1938 кандидат наук (Ленінградський Гірничий Ін-т), 1942 – д-р наук. 1930-33 під час заслання до Сибіру геологорозвідник, 1935-38, 1941-43 проф. Ростовського Ун-ту, 1938-39 дослідник в Ін-ті Геології АН СРСР у Москві, 1943-45 мінералог у Львів. Природничому Музеї. На еміграції в Нім.: проф. Ун-ту УНРРА в Мюнхені (1945-48), УТГІ (1945-51). У США учасник дослідницьких програм з вивчення СРСР, 1958-62 в Ін-ті Рад. Студій Коледжу Мідлбурі (Middlebury), Вермонт. Дослідник геології Півн. Кавказу і Маріюпольщини, поклавів залізних руд на Таманському і Керченському півостровах. Є. Відкрив 12 нових мінералів, 1 з яких, єфремовіт, названо на його честь. Наук. праці з екон. геології, геохімії, кристалохемії, мінералогії, технології переробки мінеральної сировини, агрохімії, м.ін.: "Entwicklung der chemischen Elemente", "An Innovation in the Understanding of Mendeleev's Periodical Law" (постання в *Анналах УВАН*, т. 11, 1952). Д.чл. УВАН і НТШ з 1949.

В. Дудко

ЄФРЕМОВ Сергій (Serhiy Yefremov), військ. діяч, н. 1893, п. 18.12.1966 в Асторії, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Під час 1 світ. війни офіцер рос. армії. З 1917 гол. Укр. Військ. Ради Катеринославщини, делегат 1 та 2 Всеукр. Військ. З'їздів. 1918 командир гайдамацького полку в боях з Червоною Армією б. Катеринослава. 1918-20 у ранзі підполк. в штабі Армії УНР. Емігрувавши 1921 з України, служив у чехословац. армії. 1939 у ранзі полк., командир Нац. Оборони Збройних Сил Карп. України, згодом у словац. армії. Після 2 світ. війни в таборі ДП у Ляндеку, Австр. У США в Міннеаполісі й Нью-Йорку. Співзасн. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, гол. відділу Карп. Союзу в Нью-Йорку.

В. Дудко

Ж

ЖАБКО-ПОТАПОВИЧ Лев (Lev Zhabko-Potapovych), баптистський пастор, педагог, письмен., рел. і громад. діяч; н. 18.7.1890 в Чигирині на Київщині, п. 8.11.1975 у Вільмінгтоні (Wilmington), Дел. Закінчив Київ. Пед. Ін-т (1913), інспектор шкіл Проскурового р-ну (1913-14). В армії УНР був полк., ад'ютантом ген. О. Пилькевича в Кам'янці-Подільському (1920). На еміграції в Поль. Прихильник і організатор баптистського руху з виразним укр. забарвленням і співзасновник Всеукр. Євангельсько-Баптистського Братства (1949). У міжвоєнний період гімназійний учитель, баптистський діяч на Поліссі, Волині та Гал., гол. Укр. Біблійно-Місійного Т-ва, пастор у Львові. Студював у Баптистській Теологічній Семінарії в Гамбургу. Згодом коротко пастор у Бельгії, з 1947 у США (Честер, Пен.). З 1973 чл. секретаріату СКВУ; 1947-75 гол. ред. журн. "Післанець правди", автор праці "Христове слово в Україні. Історія укр. євангельсько-баптистського руху" (1952), євангельського співака "Відродження" (1954), перекладу Св. Письма та ін. Ж.-П. почесний чл. Бритійського Біблійного Т-ва, та нагороджений орденом Хреста С. Петлюри.

В. Дудко

ЖАБОТИНСЬКИЙ Володимир (Vladimir {Jabotinsky} Zhabotynsky), жид. письмен., журналіст, сіоністський діяч, н. 18.10.1880 в Одесі, п. 4.8.1940 б. Гантеру, Н.Й. Кореспон-

дент газ. "Одесский листок" і "Одесские новости" у Берні й Римі, згодом журналіст в Одесі, де став активним сіоністом. З 1903 у Петербургу, де пропагував сіоністські погляди в журн. "Еврейская жизнь" і "Рассвет", серед жид. журналістів і політиків, обстоював ідею масової еміграції жидів до Палестини. На початку I світ. війни на пропозицію Ж. у складі брит. армії постав Жид. Легіон, який вплинув на творення жид. держави у Палестині.

Ж. прихильно ставився до боротьби укр. народу за нац. визволення, розглядаючи його у зв'язку з жид. нац. рухом; підтримував дружні стосунки з укр. діячами. 1921 досяг угоди з представником Уряду УНР в екзилі М. Славинським про створення жид. жандармерії з метою запобігти можливим жид. погромам в Україні, в наслідок чого був змушений розірвати стосунки з сіоністськими провідниками і вийти з керівництва Всесвіт. Сіоністської Орг-ції. Значна частина ст. (зокрема, вміщених у журн. "Укр. жизнь") присвячена проблемам укр. нац. руху. Зб. праць в укр. перекладі "Вибрані ст. з нац. проблематики" (1983).

Лім.: Shechtman J. The Life and Times of Vladimir Jabotinsky. 2 vols (Silver Spring, 1986);

Kleiner I. From Nationalism to Universalism: Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky and the Ukrainian Question. Edmonton, 2000.

р.м.

"ЖАЙВОРОНКИ" (Zhaivoronky), жін. хор, засн. в листопаді 1968 в Нью-Йорку. Чл. хору були дівчата перев. з осередку СУМА ім. ген. Т. Чупринки. При заснуванні було їх понад 55 осіб. Першим дириг. був Роман Степаняк, потім І. Соневицький і Лев Стругацький, акомпаніаторами хору Тарас Левицький, Хризанта Зубрицька-Янг, Соня Шерег і Марійка Гаврилук, солістками Марійка Кінь, Бригіта Заяць, Галина Лев і Оля Гірняк. Хор "Ж." виступав у більших містах США й Кан., брав участь у програмах свят й академій метрополітального Нью-Йорку і на оселі СУМ в Елленвіль. "Ж." перестали існувати навесні 1984.

Є. Івашків

ЖАК Євгенія (псевд.) див. *Гармаш Міра*

ЖАК І. (псевд.) див. *Гармаш Міра*

ЖАРСЬКИЙ Едвард (Edward {Zarsky} Zharskyi), іхтіолог, географ, педагог, осв. і спорт. діяч, н.

21.10.1906 в Жовкві, Гал., п. 4.4.2003 в Маямі Біч (Miami Beach), Флор., похований на кат. цвинтарі Гейт оф Гевен (Gate of Heaven) у Гавтори (Hawthorn), Н.Й.

Студював у Львові. Ун-ті (мгр природничих наук, 1938) та в УВУ (д-рат 1947). До 1944 жив і працював у Львові: наук. працівник Природничого Музею, дир. гімназії, викладач сіль.-госп. фак. Львів. Політехніки, дир. дослідних рибогосподарств. З 1945 у Нім., з

1949 у США. Проф. зоології, ентомології та іхтіології (1956-62 дир.) Укр. Техн. Ін-ту в Нью-Йорку. Автор книжок: "Histologiczna budowa skory ryb" (1928), "Золото з глини" (1937), "Рибні річки України" (1948), "Атлас риб" (1948). 1953 обраний першим гол. Шкільної Ради УККА (і 1961-77). Автор підручників: "Заг. дидактика", "Географія України", "Заг. педагогія", "Історія основ", "Виховна психологія", "Географія – Природа України", "Руханка і гри і забави". Співорганізатор і гол. укр. студентського спорт. клубу у Львові, спорт. референт ЦЕСУС у Празі, чл. управи і гол. суддівської колегії Укр. Спорт. Союзу. Співзасновник і 1955-57 гол. ради УСЦАК. Співред. журналів "Змаг", "Спортові вісті", ред. вид. "Принципи тренування", "Бокс", "Історія фіз. культури України" та ін. Численні ст. на спорт. теми у масовій і спеціальній періодиці. Співроб. ЕУ; д.чл. НТШ у природознавчій секції (з 1960).

В. Дудко

ЖАРСЬКИЙ Мирослав (Myroslaw {Zarsky} Zharsky), брат Едвард Ж., сусп. діяч; н. 1908 в Белзі Сокальського пов., Гал., п. 4.7.1982 в Сан-Франсиско, Каліф. Чл. ОУН, старшина Дружини Укр. Націоналістів (курнів "Нахтігаль"), учасник похідних груп на Україні. На еміграції з 1944 в Нім., з 1950 в США. Гол. відділу УККА, засновник і керівник "Рідної Школи" в Сан-Франсиско, гол. ООЧСУ.

ЖАТКОВИЧ Григорій (Gregory {Zatkovich} Zhatkovych), син Павла Ж., адвокат, політ. діяч, н. 2.12.1886 в с. Голубине Березького комітату на Закарпатті, п. 26.3.1967 в Пітсбургу, Пен., де і похований. 1891 з батьками емігрував до США. Студіював у Коледжі св. Вінцентія (Saint Vincent) у Нью-Йорку, Коледжі Св. Духа в Пітсбургу, на юридичному фак. Пенсильванського Ун-ту (закінчив 1910). Був юрисконсультантом у компанії

Дженерал Моторс (General Motors). 1918 як представник Амер. Руської Нар. Ради підготував доповідну записку про закарп. проблематику для през. США В. Вільсона. На зборах представників Сер.-Європ. Дем. Унії у Філадельфії (1918)

п і д п и с а в
деклярацію
про спільні
цілі незалеж-
них сер.-європ.
народів. За
ініціативою
Ж. з'їзд *Амер.
Руської Нар.
Ради ухвалив
р і ш е н н я
(з г о д о м

підтримане більшістю закарп. оргцій у США під час плебісциту) про приєднання Закарпаття до Чехослов. на умовах повної нац. автономії, що вплинуло на рішення Мирової Конференції у Сан-Жерменській Угоді. 1919-20 Ж. – през. Директорії Підкарп. Русі й першого автономного уряду Закарпаття, 1920-21 його губернатор. Зрікся губернаторства на знак протесту проти відмови чехословаць. урядом в автономії краю. З цього приводу Ж. опублікував "Открытие – експозе бывшего губернатора Подкарп. Руси о Подкарп. Руси" (1921) та *The Rusin Question in a Nutshell* (1923). Під час 2 світ. війни як гол. Амер. Карпаторуської Центр. Конференції і ред. газети "The Carpathian" (1941-43) знову обстоював ідею перебування Закарпаття в складі Чехо-слов. У міжвоєнний час і після 1945 працював юристом, правний дордник "Соєдиненія".

В. Дудко

ЖАТКОВИЧ Павло (Paul {Zatkovich} Zhatkovych), журналіст, діяч закарп. еміграції у США, батько Григорія Ж.; н. 1852 в Ужгороді; п. 8.10.1916 в Брукліні, Н.Й., похований у Потсвіллі (Pottsville), Пен. Працював на Закарпатті сіль. писарем. 1891 емігрував до США, де після створення 1892 допомогово-

асекраційного т-ва закарпатців "Сосдиненіє Греко-Католичеських Руских Братств" увійшов до його керівництва й почав редагувати його тижневик "Американській Русській Вѣстник" (до 1914). Сам писав більшість ст. і дописів до газ., відстоюючи виразно проугор. клерикально-консервативні погляди.

В. Трошинський

ЖДАН Михайло (Mykhailo Zhdan), історик, педагог; н. 13.7.1906 в с. Коровиця Голодівська

Любачівського пов., Гал., п. 25.7.1975 в Клівленді. Закінчив гімназію в Перемишлі, студіював у Львові. Ун-ті (мгр 1931). 1933-44 викладач гімназій в

Любачеві й Львові. З 1944 у Нім., дир. таборових гімназій в Траунштайні (Traunstein) і Ділінгені (Dillingen), викладач англ. мови у Лявфі (Lauf) і Ульмі. З 1950 у Клівленді. Дир., інспектор курсів українознавства, чл. осередку НТШ, діяч Укр. Іст. Т-ва. Монографія "Stosunki litewsko-tatarskie za czasow Witolda, w. ks. Litwy" (1931), численні ст. з історії укр. середньовіччя, Золотої Орди (зокрема в ЕУ). Дчл. НТШ і УВАН.

В. Дудко

ЖЕЛЕХІВСЬКИЙ Богдан (Bohdan {Zelechivsky} Zhelekhivsky), правос. свящ., протопресвітер; н. 7.7.1912 в м. Самбір, Гал., п. 18.6.2003 в Трентоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював у Львові. Ун-ті богословські науки і право (мгр 1939). Після 2 світ. війни в Нім., з 1948 у США. Висвячений 1948. Парох у парафіях св. Петра і Павла у Манвілі (Manville), Н.Дж. (1948-51), св. Юрія у Майнерсвілі (Minersville), Пен. (1951-54), св. Петра і Павла

у Вілмінгтоні (Wilmington), Дел. (1954-60), Св. Трійці у Трентоні, Н.Дж. (1968-2001), секр. консисторії УПЦ у США (1960-87) і застн. гол.-декан Нью-Джерського деканату.

В. Дудко

ЖЕЛЕХІВСЬКИЙ Йосиф (Joseph {Zelechivsky} Zhelekhivsky), правос. свящ.-митрофорний протоієрей, гром. і культ. діяч; н. 6.1.1890 в с. Бориня Турківського пов., Гал., п. 13.11.1980 у Провіденс (Providence), Р.Айл.. Студіював на теологічних курсах у Чикаго. Висвячений 1919. Співзасновник УПЦ у США. Парох у парафіях св. Марії в Канзас-Ситі (1921-24), св. Петра і Павла в м-ку Україна і Св. Трійці у Вілістоні (Williston), (обидві в Н.Дак., 1924-27), Св. Трійці у Трентоні, Н.Дж. (1927-29), св. Андрія у Бостоні (1929-36), св. Володимира у Пітсбургу (1936-41), св. Івана Хрестителя у Джонсон Ситі (Johnson City), Н.Й. (1941-44), св. Івана Хрестителя у Провіденсі (1944-59) і св. Первомученика Стефана у Манвілі (Manville), Р.Айл. (1944-1977). Організатор будівництва церков у Канзас-Ситі, Пітсбургу і Провіденсі, виставок нар. мистецтва і нац. свят, просктант іконостасу церкви св. Івана Хрестителя у Джонсон-Ситі, композитор (церк. хори). Автор ст. в пресі, ред. вид. *Memorial Book of Ukrainians in US Armed Forces During World War II* (1945).

Лит.: 50th Anniversary of the Holy Priesthood of Very Rev. Joseph Zelechivsky. Manville, 1969.

В. Дудко

ЖЕНЕЦЬКИЙ Степан (Stepan Zhepecky), журналіст, письмен., гром. діяч; н. 28.12.1913 в Мостах Великих Жовківського пов., Гал. Допишував до газет і журн. Перед 2 світ. війною постійно працював у львів. газ. "Нове село". Мобілізований до поль. армії, брав участь у нім.-поль. війні, опинився в полоні в Нім. Працював в укр. газ. в Берліні "Вісник" і "Голос", дописував до празького журн "Пробосм". По

війні в редакції "Христ. голосу" в Мюнхені. З 1952 у США, дописував до ряду газет у Півн. Америці й

Європі. Був співзасновником Орг-ції Оборони Лемківщини і став ред. її органу "Лемк. вісті". 1972-97 видавав і редагував "Голос Лемківщини" в м. Йонкерс,

Н.Й. Активний чл. Спільки Укр. Журналістів Америки і чл. її управи. 1964 на конкурсі СУЖА одержав першу нагороду за ст. на актуальні політ. теми. Автор зб. гуморесок "Еміграція в поході" (1958, під псевд. Степан Вусатий) та зб. оп. "Гори мстяться" (1961), перевиданих 1999 в Україні. Прийнятий до Нац. Спільки Письменників України (2002).

В.М.

ЖЕНЧУХ Стефан (Stefan {Zepcuch} Zhenchukh), правос. свящ., протоієрей; н. 27.6.1949 в м. Пльзень, Чех. Вчився в гімназії ім. Т. Шевченка в Пряшеві, Слов., студіював богословські науки у Пряшеві, та Вітон Коледжі (Wheaton), Ілл. З 1979 у США. Настоятель Катедрального Собору св. Володимира у Чикаго і декан Чикагської Округи УПЦ в США (1984-1993), настоятель собору св. Апостола Андрія у Силвер-Спрінг, Мерил. (1997-99), з 2001 – св. Петра і Павла в Ліндорі (Lyndora), Пен., і проф. духовної семінарії у Савт-Бавнд-Бруку. Монографія "The Ethnic Orthodox Congregation and the Parish Council" (1996), ст. в укр. рел. виданнях.

В. Дудко

ЖЕРУХА Степан ({Stephen Zerucha} Zherukha), учитель мов, адміністратор шкільництва; н. 27.9.1929 в Клівленді. Навчався в Коледжі св. Василія в Стемфорді

(1948-50) та в Джон Керол (John Carroll) Ун-ті (мгр, 1956) і Ун-ті Кейс Вестерн Різерв (Case Western Reserve) в Клівленді. Працював заст. і дир. сер. амер. шкіл, в проводі учительської спілки та Амер. Федерації Учителів, ред. місячника "Critique" (1957-61). Активний у парафії Діви Марії та хорі "Дніпро".

ЖИВОТКО Олександра (Alexandra {Zywotko} Zhyvotko), з роду Чернових, письмен., журналістка; н. 22.11.1894 в с. Жуківці Кременецького пов. на Волині, п. 5.7.1973 в Нью-Йорку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. З 1924 на еміграції у Празі, де здобула пед. освіту в Карловому Ун-ті (1929), брала активну участь в укр. літ.-культ. житті 1920-40-их. Після 2 світ. війни в таборі ДП в Ашафенбургу, Нім., згодом у США. Співзасновник Літ.-Мист. Клубу в Нью-Йорку. Зб. "Думи мої" (1971, студія про Марка Вовчка, оп., нариси, спогади), брошура про Лесю Українку, численні ст. в укр. періодиці Чех., Поль., США, Кан., Аргентині. Архів зберігається в УВАН.

В. Дудко

ЖИДИК Петро (Petro Zhydyk {Zeedick}), лікар, закарп. гром. діяч, н. 14.11.1891 в Клейсвілі (Claysville), Пен., п. 14.8.1971 у Вексфордлі (Wexford), Пен. Вчився в гімназії в Пряшеві й Левочі (1903-10), Пенсильванському Стейтовому Коледжі (Pennsylvania State), на мед. фак. Пітсбургського Ун-ту (1916), де згодом викладав. Гол. лікар лікарень Милосердя і св. Діоана у Пітсбургу, сиротинця ім. св. Павла у Крафтоні (Craifton), Пен., та ін. З 1920 гол. лікар, один із керівників Гр.-Кат. Сосдиненія в США і, зокрема, чл.-засновник Комітету Оборони Восточного Обряду, співавтор брошури "Наше становище относительно актуальных вопросов Амер. Гр.-Кат. Русской церкви восточного обряда" (1934). Організатор Руських Днів у США

(1921, 1926), закарп. етнографічної кімнати (Russian Nationality Room) в Пітсбургському Ун-ті, з рос. політ. спрямуванням (довголітній гол. комітету), популяризатор творчості закарп. письм.

В. Дудко

ЖИЛА Володимир (Volodymyr {Zyla} Zhyła), літературознавець, гром. діяч, педагог; н. 25.6.1919 в м. Збараж, Гал., п. 16.11.2004 в Лаббок (Lubbock), Текс., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студював у Львівському Ун-ті, Манітобському Ун-ті, Кан. (бакалавр хемії і фізики 1959, mgr. славістики 1962), УВУ (д-р славістики 1967). Ред. журн. "Україна" (1943-45) і "Вояцька слава" (1944-45). З 1945 в Австр. Керівник I укр. переселеного табору Пікольо у Філляху, гол. обл. укр. таборової ради в Каринтії. З 1948 у Бразилії, гол. Укр. Т-ва в Сао-Павльо, співзасновник т-ва "Соборність", співред. часопису "Наша думка" (1948). З 1952 у Кан., викладав у сер. школах. З 1963 у США, 1963-86 викладав рос., нім. мови і порівняльну літературу в Тексаському Техн. Ун-ті в Лаббок (Lubbock), з 1973 проф. 1987 проф. УВУ. Монографії "З історії українознавства й славістики в Кан.: відділ слов'янознавства Манітобського Ун-ту, 1949-1959" (1961), "Полум'яне слово" (1969, у співавторстві), "През. Микола А. Лівіцький і наша сучасність" (1988), "Johann Wolfgang von Goethe in der ukrainischen Literatur" (1989), англ. переклад праці І. Зілинського *A Phonetic Description of the Ukrainian Language* (1979, у співавторстві), численні ст. з укр. літ., ономастики, порівняльного літературознавства в укр., амер., канад. і нім. вид. Ред. зб.

"Творчість Яра Славутича" (1979), співред. вид. "Збаражчина. Зб. споминів, ст. і матеріялів" (2 тт., 1980, 1985). Д.чл. НТШ і УВАН. 1986-92 керівник ресорту культури й науки мін. закорд. справ в уряді УНР в екзилі. Відзначений Папою Іваном Павлом II званням "Лицар Ордена Григорія Вел." (1993), орденом "За заслуги" 3 ступеня (2000) През. України.

Літ.: Сорока П. Володимир Жила. Життя і творчість. Тернопіль, 1999.

В. Дудко

"ЖИТТЯ І ШКОЛА" ("Zhyttia i shkola"), методично-дидактичний і виховний журн. 1954-65 виходив у Торонто (спершу п. з. "Учительське слово" як орган Об'єднання Укр. Педагогів Кан., 1958-59 "Рідна школа"), 1965-92 у Стейт-Коледжі (State College), Пен., спочатку місячник, потім двомісячник. Журн. друкував літ. твори, матеріяли з укр. мови, історії, етнографії України, методичні розробки для вчителів шкіл українознавства, передруки. Ініціатор та гол. ред. – Василь Пуців. Наклад у різні періоди – 500-1000 прим, появилася 245 чч. В 1960-их мав додатки – "Учительське слово" і "Рідна школа".

В. Дудко

ЖІНОЦТВО, ЖІНОЧИЙ РУХ (Women, Feminine movement). Жінки (Ж.) не були між імігрантами-піонерами. Як правило, перші імігранти заробітчани були чоловіки; навіть якщо вони були одруженими, самі вибиралися за океан, залишаючи Ж. і родину вдома. Це змінилося, коли імігранти плянували залишитися на довшу мету; вони стягували Ж. і дітей. Так само парубки, побувши кілька рр. самітніми, їхали додому, одружува-

лися і приїжджали знову. Рідко закладали родину в рідному краю, перед іміграцією. Ж. приїжджали згодом, це були одружені Ж., що приїжджали зі своїми дітьми до чоловіків, або дівчата, які задумали тут одружитися. Але в основному між імігрантами був брак Ж. В 1905 їх було ледви 25% поміж усіх укр. імігрантів. Ж. або дівчата імігрували в околиці, де жили імігранти-чоловіки. Там таки знаходили працю в легкій пром-сті або як продавщиці в крамницях чи в домашній прислужі в заможних родинах. Ті дівчата, що приїздили окремо до великих міст, знаходили працю в ресторанах чи як прибиральниці. Для одружених Ж. займалися "квартируванням" (boarding) ін. імігрантів або згодом провадженням гуртожитків (готелів) або харчевих крамниць. Це була важка праця Ж., що приносила додатковий прибуток.

Перші подружжя в США молодих імігрантів відбувалися між парами з одного села або взагалі з найближчих околиць; як правило, не були мішаними. Щойно пізніше, коли Ж. стали більше мобільними і здобули якусь освіту та звич. в більших містах, почалися мішані шлюби, але назагал з імігрантами сусідніх народів. У побуті повільним темпом набували амер. "спосіб життя" (одяг, харчування, умеблювання) і в цьому період вели Ж.

Організоване життя Ж. проходило спочатку при церкві та в

Протест жінок - членів "Січі", 1920

братських орг-цій. При церквах поставали сестрицтва – орг-ції Ж. для допомоги в церкві та для спільних церк. зайнять. З них виникли перші орг-ції вже кін. 19 – поч. 20 ст. Такими були сестринські т-ва Джерзі-Ситі (1897) та ін. містах. Також у Нью-Йорку – завдяки О. Погорецькому в тому ж році постали 2 відділи Т-ва св. Ольги. Братські допомогіві орг-ції приймали у свої ряди Ж. і дітей, але вони були заступлені в гол. управі щойно 1912, коли обрано на пост заст. гол. УНС Марію Черемшак. З того часу почали вибирати на цей пост постійно Ж. Також у проводах ін. гром. орг-цій були Ж. Освіта, шкільництво, збирання фондів на допомогу рідному краєві стали тепер гол. завданням Ж.

У зв'язку з посиленими завданнями, що падали на Ж., а також під впливом Ж.Р. на укр. землях та амер. феміністичного руху, виникла ініціатива жін. віч серед укр. Ж. Перше віче було скликане в червні 1905 в Нью-Йорку Є. Струтинською, Анною Курило, Богданною Стеткевич і Марією Констанкевич. Після цього відбулися жін. віча 1910, 1912, 1915, 1917, 1925, 1931, 1932 (жін. конгрес), на яких представлювано широку

гаму питань не лише жін. руху, але і заг. укр. Між тим виникли орг-ції Ж. місц. і заг. амер. типу: жін. т-во "Розвій" в Нью-Йорку (1916), "Об'єднання Укр. Ж." в Чикаго, Детройті й Клівленді (1918), "Самодопомога Укр. Ж." в Скрантоні, *"Укр. Жін. Громада" в Нью-Йорку (1921) з ініціативи М. Скуби (перша гол.) та "Жін. Секція Укр. Дем. Клубу" теж в Нью-Йорку, "Січова орг-ція Ж." в Ньюарку" (1924) й ін.

На той час припадає заснування *Союзу Українок Америки (СУА, 1925), який поступово об'єднав укр. жін. орг-ції у США і став централею, провадячи видатну організаційну та осв. діяльність: виставка нар. мистецтва в Нью-Йорку (1926), допомога в часі повені в Гал. (1927), пацифікація, голодомор в Україні (1933), Світ. Виставка Прогресу в Чикаго (1933), спорудження пам'ятника Лесі Українці в Клівленді, допомога Карп. Україні тощо. 1932 існували вже 42 відділи СУА.

Паралельно виникли жін. політ. орг-ції: *Укр. Золотий Хрест (1931) та *Орг-ція Жінок Оборони Чотирьох Свобід України (ОЖ-ОЧСУ, 1967) й *"Об'єднання Укр. Правос. Сестрицтв у США" (1974, які провадили значну заг.-політ., осв., культ, мист. та харитативну діяльність. Поважну харитативну

допомогу дало амер.-укр. Ж. "перемішеним особам" в таборах ДП. Зах. Європи (1945-50). В той час укр. Ж.Р. поширився на різні країни поселення. 1948 відбувся в Філадельфії світ. з'їзд укр. Ж., вислідом якого постало перше укр. світ. масштабу

об'єднання – Світ. Федерація Укр. Жін. Орг-цій (СФУЖО).

Укр. Ж. "третьої (повоєнної) хвилі" еміграції відрізнялося тим, що між ними було більше освічених осіб та вони заступлені в різних професіях. Вони прибули з великим досвідом гром. праці з України і таборів ДП; Ж. влилися в існуючі організаційні рамки або творили ще ін. Новою в укр. Ж.Р. є діяльність репрезентативна на зовн. відтинку. Вже 1925, у рік. заснування СУА, представництво укр. жін. орг-цій брало участь у Конгресі Міжнар. Ради Жінок у Вашингтоні, в складі Ганни Чикаленко-Келлер від Укр. Жін. Ради та 2 делегаток з США – Юлії Яреми та О. Лотоцької. Від того часу, Укр. Ж. заступлені в Міжнар. Раді Жінок і Світ. Русі Матері. Видатною ініціативою СУА і жін. орг-цій було створення Укр. Музею в Нью-Йорку і спорудження модерного будинку для нього (2005).

На окрему згадку заслуговують укр. жін. рел. спільноти-згромадження черниць – *Василіянки і *Служебниці, які зокрема працюють на полі шкільництва (дитячі садки і складна система початкових, сер. і вищих шкіл). Властиво, вони поклали основи під укр. церк. шкільництво у США.

Жіноча Громада, Нью-Йорк, 1922

Жіноча Громада, Нью-Йорк, 1926

Лит.: Ювілейний Альманах Укр. Жін. Громади в Нью-Йорку 1921-31. Нью-Йорк, 1931;

К н и ш І. На світганку укр. жін. руху в США. "Свобода", 18-30.9.1965;

R a k D. *Ukrainian Women's Movement in the United States. The Ukrainian Heritage in America.* New York, 1991; XXV Конвенція СУА, 28-31.5.1999. Чикаго, 1999.

Н. Пазуняк

ЖІНОЧА ГРОМАДА (Women's Association – Hromada), укр. жін. т-во в Нью-Йорку з харитативною і культ. метою діяльності, засн. в кін. 1921. Проіснувало до 1930-их, чл. між 30-50 осіб. Ж.Г. провадила допомогову акцію укр. інвалідам, сиротам, опікувалася "Рідною Школою", політ. в'язнями в Поль. і Чехослов. та провадила широку культ. діяльність: вистави, виставки, вечірки, віча. Першою гол. була Марія Скубова, а відтак довголітньою гол. С. Абрагамовська (1923-31). Ж.Г. видала 1941 "Ювілейний Альманах Укр. Жін. Громади в Нью-Йорку" (1931). Після заснування СУА членство Ж.Г. зменшилося і вона влилася до нової орг-ції.

В.М.

"ЖІНОЧИЙ СВІТ" (Women's World), журнал для жінок; виходив щомісяця у Пітсбургу з травня 1933 до березня 1934. В 1938 "Ж.С." виходив як місячник додаток до "Укр. зорі" в Детройті. Видавець і ред. – М. Бек. Крім відомостей про діяльність гол. управи СУА та її відділів на місцях, подавались ст. про тодішні події в Україні, зокрема про голод 1932-33, вміщувались короткі біографії визначних жінок, лік. поради, поезія і проза; деякі ст. були ілюстровані. У кожному числі було кілька стор. англ. мовою під заголовком "Section by Young Ukrainians". Кін. 1938 "Ж.С." припинив існування через фін. труднощі (мав під кін. всього 180 передплатників).

В.Т.

ЖІНЧАК-СМІТ Іван (John Zhinchak-Smith), банкір, бизнесмен, гром. діяч; н. 1864 на Закарпатті, п. 16.1.1942 у США, куди прибув кін. 19 ст. Був підприємцем у Маганой Ситі (Mahanoy City), Пен. Співорганізатор і 1 гол. Гр.-Кат. Сосдинення (1892-99). 1900 заснував ін. братсько-допомогову орг-цію - Общество Русских Братств москвофільського спрямування і був його довголітнім гол. (1901-14).

ЖОВНІР Василь (Vasyl {Zovnir} Zhovnir), гром. і політ. діяч, філателіст; н. 7.5.1904 в с. Журавна Жидачівського пов., Гал., п. 17.10.1974 у Нью-Йорку. Адвокат, активіст УНДО у Львові. Після 2 світ. війни гол. Союзу Українців Бельгії, гол. УНДО у США, чл. секретаріату Конгресу Вільної Політ. Думки в Америці, заст. гол. Союзу Укр. Філателістів.

ЖОРЯНИК А. (псевд.) див. *Косач Юрій*

ЖУК Василь (Vasyl {William Zuk} Zhuk), архітект, педагог; н. 6.7.1924 в Нью-Йорку. Студіював в Ун-ті Джонс Гопкінс (Johns Hopkins) (мгр 1947), а також Корнельському Ун-ті (д-рат зі структурної інженерії 1955). 1948-52 викладач, доц. Денверського Ун-ту, з 1955 в Ун-ті Вірджинії: надзвич. проф., проф. цивільної інженерії, проф. архітектури, декан коледжу архітектури. Книжки *Concepts of Structures* (1963), *Kinetic Architecture* (1970, у співавторстві), численні ст. у фахових журн. 1965 1-а нагорода на міжнар. архітектурному конкурсі в Сан-Себастьяні, Еспанія.

В. Дудко

ЖУК Йосиф (Yosyf Zhuk), гр.-кат. свящ., згодом правос. сп., церк. діяч; н. 24.12.1872 в с. Підкамінь Рогатинського пов., Гал., п. 23.2.1934 в Сент-Пітерсбургу (Saint Petersburg), Фльор., похований на цвинтарі "Clover Leaf Memorial Park" в Картереті (Carteret), Н.Дж. Студіював у Львів. гр.-кат. семінарії, д-рат з теології здобув в Інсбруку, Австр. Висвячений 1899 у Станіславові. З 1902 – префект, 1907-08 ректор гр.-кат. семінарії, 1908-14 ген. вікарій у Боснії, 1914-20 парох церкви св. Варвари у Відні. З 1921 гр.-кат. свящ. у Кан. (Торонто, Монреаль), з 1923 у США (Філадельфія). 1927 очолив групу з 26 свящ., які порушили питання про усунення сп. К. Богачевського з огляду на неприйняття його

політики латинізації. Організатор УПЦ Америки, яку визнав константинопольський патріарх, з 1931 її І-ий сп., хіротонізований сирійськими єпископами.

В. Дудко

ЖУК Олександра (правд. прізви.) див. *Діи Сандра*

ЖУКІВІ (псевд.) див. *Коровицький Іван*

ЖУКОВСЬКИЙ Антін (Antin Zhukovsky), лікар, гром. діяч; н. 27.9.1904 в м. Поморяни Зборівського пов., Гал., п. 8.1.1984 в Детройті. Здобув мед. освіту у Краківському Ун-ті (1934). Гол. укр. студентської громади Кракова, 1929-30 гол. студентської корпорації "Сян". За активну гром. діяльність поль. влада двічі арештувала Ж., ув'язнювала в Березі Картузькій. 1936-1941 лікар у Золочівському і Радеківському пов., 1941-44 у Бродах. З 1944 в Нім., полковий лікар І Дивізії УНА. 1945-47 в Авгсбургу, організатор лікарні та осередку Укр. Сусп.-Харитативної Служби. 1947-49 дир. лікарні ДП в Ділінгені (Dilligen). З 1949 у США, лікар у м. Стіл (Steele), Н.Дак., з 1975 у Воррені, Міч. 1952-75 гол. філії УККА у Н.Дак. Автор численних заяв і листів у пресі про укр. проблеми у СРСР.

В. Дудко

ЖУКОВСЬКИЙ Іван (Zhukovsky Ivan), архітект, гром. і культ. діяч; н. 4.3.1901 в Кіцмані, Буковина, п. 4.12.1980 в Нью-Йорку. Гімназію закінчив у Чернівцях (1919), а вищу освіту – в честь. політехніці в Празі, де отримав диплом інж.-архітекта (1926); вчився музики в празькій консерваторії. Був секр. Укр.

Академічної Громади і чл.-засновником Чесько-Укр. Комітету в Празі, гол. Т-ва Інж. і Техніків-Українців у Рум. (1931-41) і ген. секр. Укр. Нац. Партії Рум. Ж. був дир. хору "Читальні" в м. Кіцмань, гол. хору "Думка" в Нью-Йорку, гол. ТУІА (1958-59), гол. Укр. Літ.-Мист. Клубу в Нью-Йорку та гол.

Ц е н т р . Об'єднання Буковинців Українців у США і чл. Об'єднання Укр. Мистців Америки. Проф. працю почав у Празі, де був архітектором міськ. будівельного уряду, працював у Парижі, повернувся на Буковину в 1930-их. У Чернівцях відкрив архітектурне бюро і займався реставрацією багатьох церков і монастирів. На еміграції був гол. інж. амер. військ. інженерного бюро у Вюрцбургу. Нім. Прибувши до США, відкрив власне бюро. Рівночасно викладав в Укр. Техн. Ін-ті, якого був проф. і деканом. В Н.Й. він проєктував житлові будинки, залю правос. церкви в Гемпстеді (Hempstead), Н.Й., школу і залю правос. церкви в Савт-Бавнд-Бруку, Н.Дж., шпиталь Сейнт Джеймс в Ньюарку, Н.Дж., та школу римо-кат. церкви в Ліндені (Linden), Н.Дж. Проєктував правос. церкву св. Петра і Павла в Глен-Спей (Glen Spey), Н.Й., кат. церкву св. Івана Хрестителя в Гантері, Н.Й., пам'ятник в честь поляглих за волю України в Глен-Спей, правос. церкву св. Юрія Переможця в Трентоні, Н.Дж., правос. церкву св. Покрови в Рочестері, Н.Й. і в м. Ром (Rome), Н.Й. Ж. уклав три нім.-укр. словники та був автором ряду ст. на фахові теми.

Є. Івашків

ЖУПІНАС Дмитро (Dmytro Zhurinas), військ. діяч литовського походження; н. 24.5.1892 в м. Сміла Київської губ., п. 16.8.1968 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив агрономічну школу і юнкерське кавалерійське училище. Учасник 1 світ. війни. Підполк. Армії УНР. Командир 1-го Одеського, 24-го Запорізького ім. Гетьмана Сагайдачного піхотних полків, збірного Запорізького Кавалерійського Полку в 1 Зимовому Поході, 2 полку Окремої Кавалерійської Дивізії. Після перебування у поль. таборах для інтерновани, жив на Волині. Під час 2 світ. війни в нім. концтаборі. З 1952 у Детройті, чл. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки. В екзилі ген.-хорунжий Армії УНР.

В. Дудко

ЖУРБА Галина (Halyna Zhurba), літ. псевд., з роду Домбровська, дружина письмен. Антона Нивинського; письмен.; н. 29.12.1888 в Теплику на Поділлі, п. 9.4.1979 у Філадельфії, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Походила з

боку батька зі шляхетського поль. роду Домбровських, з боку матері – зі споляченого укр. роду Копистенських. Виростала в поль. середовищі, замолоду писала вірші поль. мовою. Під впливом укр. оточення і рев. подій почала писати оп. укр. мовою. 1912-20 в Києві співпрацювала з журн. "Укр. хата", "Музагет", працювала в ред. газ. "Нова рада", дитячого журн. "Волошки". Після 1920 жила на Волині, у Львові, Варшаві, згодом у Нім., а від 1950 – у США. З важливіших творів Ж., що появилися окремими книжками: "З життя" (оп., 1909), "Похід життя" (1919),

"Зорі світ заповідають" (пов., 1933), "Революція іде" (пов. в 2 тт., 1937-38), "Доктор Качіоні" (роман, 1943), "Далекий світ" (автобіографічна розповідь, 1955, 2 вид. 1978), "Тодір Сокір" (роман, т.1 запланованої трилогії, 1967). За пов. "Зорі світ заповідають" Ж. здобула літ. нагороду Т-ва Укр. Письм. і Журналістів у Львові й за "Далекий світ" – нагороду Укр. Літ. Фонду ім. І. Франка в Чикаго (1956). Крім книжок, залишила цікаві мемуари "Від Укр. Хати до Музагету" (Люди і події), надруковані в "Слові", зб. 1 (1962), "Безкомпромісовий" (спогад про М. Зерова) в книзі "Безсмертні" (1963). Літ. талант Ж. здобув хвалу критиків. Чл.-основник "Слова" Об'єднання Укр. Письм. і чл. 1 ред. колегії літ. зб. "Слово".

Лит.: Маланюк Є. Ще про жіночу мужність. "Укр. Літ. Газета", травень 1956;

Шерех Ю. З критичного щоденника: світ дальший, ніж здається. "Нові дні", 6, 1956;

Тарнавський О. Письменниця далекого світу. До 85-річчя Г. Журби. "Нові дні", 1, 1974;

Коровицький І. Таємна сила буття: Г. Журба. "Сучасність", 9, 1979.

М. Тарнавська

З

"ЗА СИНІМ ОКЕАНОМ" (Za Synim Okeanom; Beyond the Blue Ocean), літ.-художній та громад.-політ. журн. совєтофільського напрямку, виходив у Нью-Йорку щоквартально 1959-61 і щомісячно 1962-63 під редакцією Ю. Косача і ред. колегії у вид-ві "За синім океаном". Адміністратори – А. Цівчинська та Є. Федорук. "З.С.О." видавався за сов. гроші. Видавці намагалися впливати на політ. думку укр. емігранції; журн. гостро критикував укр. політ. та громад. орг-ції як, начебто, пережитки минулого і протиставляв їм сумнівний розквіт укр. культури в УРСР, замовчуючи факти репресій і народобивства. Заходи редакції здобути прихильників серед емігранції, зокрема серед її діячів культури не вдавалися, а інколи приводили до публічних конфліктів і взаємних обвинувачень. Такі невдачі, недостача фондів і передусім важка недуга Ю. Косача, довели до припинення появи журн. наприкін. 1963.

М. Прокоп

ЗАБИТКО Ірена (Irene Zabytko), письмен., журналістка, н. 19.10.1954 в Чикаго. Студіювала у Вермонтському Коледжі Ун-ту Норвіч (Norwich) у Монпельє (Montpellier) (бакалавр 1983, mgr. 1991). Працювала журналістом (1988 ред. журн. "Vermont Woman"), викладач літератури, англ. мови в коледжах у Вермонті й на Фльор., (1992 і 1993 також викладала англ. мову в Київ. Нац. Ун-ті ім. Т. Шевченка і Дрогобицькому Пед. Ін-ті),

видавець. Писала рецензії книжок для газ. "Orlando Sentinel" (з 1989), автор текстів для вид. серії "Wildlife Card Series" вид-ва "MegaBooks" (з 1998), численних оп., роман *The Sky Unwashed* (2000) з життя в зоні після трагедії на Чорнобильській Атомній Електростанції, здобув прихильні відгуки амер. і укр. літ. критики, включно до "New York Times" (7.5.2000), відзначений як кращий літ. дебют нагородами книгарської асоціації Нової Англ., творчого центру Алдена Дов (Dow) Ун-ту в Нортвуді (Northwood), Міч. та ін. 2003 появилася зб. оп. З. *When Luba Leaves Home* про життя молоді студентки в українській околиці Чикаго.

В. Дудко

ЗАБІЯКА Валентин (Valentine Zabijaka), статистик, економіст, філателіст; н. 23.2.1933 в с. Перво-маріївка в Україні. Студіював в Ун-ті Джорджа Вашингтона (бакалавр 1960, mgr 1969). 1960-66 статистик у держ. бюро перепису населення, 1966-73 економіст у держ. департаменті сіль. госп-ва, 1970-73 також викладач Коммюніті Коледжу Півн. Вірдж. в Аннандейл (Annandale), з 1973 в держ. департаменті торгівлі. Співатор монографії "Agriculture in United States and the Soviet Union" (1973), ред. зб. "World Agricultural Studies" (1971), ст. у фахових журн. Активний діяч укр. громади у Вашингтоні, Д.К., Гол. парафіяльної ради Укр. Правос. Церкви св. Андрія (2004), чл. управи Укр. Філателістичного та Нумізматичного Т-ва.

В. Дудко

ЗАБОРСЬКИЙ Микола (Mykola Zaborsky), інж.-конструктор, громад. діяч; н. 30.3.1904 в Полтаві, п. 8.10.1967 в Нью-Йорку. 1922-26

навчався на будівельному відділі Полтавського Залізнодорожного Ін-ту. 1926 виїхав до Юзівки (тепер – Донецьк). 1928-42 асистент, згодом доцент катедри опору матеріалів Донецького Індустріального Ін-ту. 1942-44 жив і працював у Львові. З 1944 в таборах ДП (Штраасгоф, ГанOVER). 1946-49 З. був гол. таборової ради в таборі ім. М. Лисенка в ГанOVERі. З 1949 у США. Активний у ТУІА в Філядельфії: 1953-60 заст. гол. і чл. контр. комісії, 1962-67 гол. товариського суду. На еміграції працював у ділянці сталевих споруд для компанії "Linc-Belt" в Колмарі, Пен.

І.С.

ЗАБРОДСЬКИЙ Андрій (Andrii Zabrodsky) інж., громад. діяч; н. 20.7.1926 в м-ку Народичі на Житомирщині, п. 3.12.1997 в Делавер (Delaware), Пен. Служив при франц. війську (1945-46) та амер. армії (1950-52). З 1949 у США. Ветеран корейської війни. Ступінь бакалавра здобув 1966 у Вайднер (Weidner) Коледжі в Честері (Chester), Пен. З 1960 працював для компанії "Westinghouse", з 1975 на посаді ст. інж. газових турбін. Активний в укр. громаді Пен. і співорганізатор осередку СУМ, чл. гол. управи ООЧСУ. 1968-75 провадив у Філядельфії щотижневу радіо програму "Укр. година".

І.С.

ЗАБРОЦЬКИЙ Василь (Vasyl Zabrockyj), інж.-агроном, військ., комбатантський діяч; н. 1919 в Гал., п. 26.6.1977 в Філядельфії. Служив у Дивізії "Галичина" як старшина; в таборі ДП в Регенсбургу, студент УТГІ, здобув диплом інж. 1946. В США з 1950-их, активний у Братстві Дивізіонників, гол. крайової управи та чл. керівних органів.

ЗАВАДОВИЧ Роман (Roman Zavadovych), літ. псевд. Роляник, Михайло Маморський, М.М., Володимир Переяславський; педагог-україніст, журналіст, письменник, особливо в галузі дитячої літератури; н. 18.12.1903 в с. Славна Зборівського пов., Гал., п. 31.5.1985 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Гімназію закінчив у Тернополі 1923; студіював спочатку в Тайному Укр. Ун-ті, а від 1925 на фак. слов. філології Львів. Ун-ту (укр. мову й літературу), які закінчив дипломом мгра. В 1939-41 викладав мову й літературу в сер. школі в Золочеві, а 1942-43 на осв. курсах в с. Ремезівці на Золочівщині. На еміграції в Нім. від 1944, де викладав в гімназіях таборів ДП, спочатку в Мюндельгаймі (Mündelheim), а згодом у Бад-Верісгофені. В 1949 переїхав до США і поселився в Чикаго. Тут в 1950-их учив у школі українознавства, в 1970-их – викладав укр. мову на Педагогічних Курсах ім. П. Могили, згодом у Філії УКУ

Почав друкуватися 17-літнім юнаком у дитячому журн. "Світ Дитини". Згодом його вірші появлялися в різних львів. журн.: "Дажбог", "Вісник", "Дзвони", зокрема в дитячих "Світ литини" і "Малі друзі". З 1937 присвячує себе повністю дитячій літературі. Цю працю продовжував З. і на еміграції в Нім., співпрацюючи з Богданом Гошовським при видаванні дит. журн. "Малі друзі". Після переїзду до США З. друкувався в таких періодичних вид.: "Мій приятель", "Євшан-зілля", "Наше життя", "Молоде життя", "Готуйсь", "Вільне слово", "Укр. життя", "Овид", "Церк. вісник", "Мирянин" та ін. Був співзасновником і довголітнім гол. Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді, згодом почесний гол., співред. і довголітнім співроб. дитячого журн. "Веселка"

(1956-85). Найважливіші книжкові вид. З.: "Хлопці Зеленого Бору" (1948, 1973), "Перемога" (1951), "Сойка-Штукарка" (1953), "Богута Багатир" (1956), "Пригоди гнома Ромтомтомика" (1964, 1979), "Марушка-Чепурушка і Лесь-Побігдєсь" (1969), "Чародійні музики" (1970), "Гоца Драла" (1977), "Карп. Чарівник" (1982) та окрема зб. рел.-патріотичної поезії "З буднів у свято" (1978). Крім того, поміщував сотні коротких казок, оп., віршів у журн., дитячих антологіях і читанках. Високоякісне мист. оформлення, в поєднанні з глибокими виховними мотивами, ставить дитячі твори З. на рівні клясиків дитячої літератури. Недитяча творчість З. охоплює ст., доповіді, рецензії з літературознавства, а також ст. на теми культ. та церк.-гром. життя. Почесний гол. земляцького об'єднання "Тернопільщина".

Лит.: Передмова В. Маркуся до зб. "З буднів у свято" (Чикаго, 1978).

О. Роздольська

ЗАВАЛИКУТ Іван (Ivan Zavykyut), адвокат, гром. і політ. діяч, н. 10.9.1884 в с. Чорнокінці Малі Гусятинського пов., Гал., п. 21.3.1975 в м. Сіракуз, Н.Й. Здобув юридичну освіту у Львів. Ун-ті (1907-12). 1912-14 адвокат у Гусятині. Під час 1 світ. війни в австр. армії, 1914-18 у рос. полоні. 1918 помічник пов. комісара в Золотоноші Полтавської губ., викладач учительських курсів, урядовець УНР у Черкасах, 1919 старшина УГА, учасник здобуття Кисва. 1920-30 адвокат і активіст УНДО в Копиченцях, 1930-39 у Коломиї. 1927-30, 1935-38 депутат поль. сейму. Кілька разів арештований поль. владою. 1939-41 адвокат у Замості, Поль., 1941-43 у Станиславові. 1943-44 у Слов. й Австр., 1944-50 у Нім. (Берлін, Байройт, Ельваген). З 1950 у Брукліні, згодом у Сіракуз. Активний в УККА і ветеранських орг-ціях.

В. Дудко

ЗАВАЛЬНЯК Михайло (Mykhailo Zavalniak), лікар, гром. діяч, н. 12.3.1902 в Миколаєві, Гал., п. 10.10.1963 в Балтиморі. Вояк УГА. З початку 1920-их в Чехослов. 1931-45 після закінчення мед. фак. Карлового Ун-ту у Празі лікар-фізіотерапевт у Чехослов. (з 1936 дир. лікарні у Янові б. Плезня). 1940-45 гол. Спілки Укр. Лікарів у Чехослов. 1945-49 дир. лікарні для ДП у Регенсбургу, Нім. З 1949 у США, де працював у туберкульозних лікарнях у Мерил. Співзасновник відділу УЛТПА в Мерил.

ЗАВІТНЕВИЧ Василь (Vasyl Zavitnevich), педагог, музиколог, діяч УПЦ у США; н. 12.4.1899 в с.

Замість Чернігівської губ., п. 25.3.1983 в Нью-Йорку. Здобув у Кисві освіту юриста (Ін-т Нар. Госп-ва, 1925) і педагога (ІНО, 1929). Кандидат філол. наук 1941. 1926-43 на ви-

кладацькій і наук. роботі в Кисві (держ. курси українізації, Наук.-досл. Ін-ти Економіки і Споживчої Кооперації, Ін-т Червоної Професури, Пед. Ін-т та ін.). 1943-48 у Нім. (заст. хормайстра Городовенка, гол. правописної комісії), з 1948 у США. Гол. секр. консисторії, дир. Наук.-Богословського Ін-ту УПЦ в США. Дириг. хору катедри св. Володимира у Нью-Йорку, опрацював богослужбні співи. Упорядник вид. "Службник" (1963), "Постова тріодь" (1973), "36. літургійних співів", "Співи Великодня", "Панахида і похорон", "Різдвяний зб." (всі 1976). Автор підручників з укр. мови і літератури.

В. Дудко

ЗАГАЙКЕВИЧ Богдан (Bohdan Zahaikevych), осв. і гром. діяч; н. 5.2.1887 в Тернополі, Гал., п. 20.8.1967 в Ірвінгтоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-

Бавнд-Бруку. Закінчив філологію Львів. Ун-ту (1912), викладав у Перемиській Укр. Чоловічій Гімназії (1912-14, 1922-39). Сотник УСС і УГА (1914-21). Засновник і дир. музею "Стравигор" і керівник т-ва "Боян" при Перемиському Муз. Ін-ті. Д.чл. НТШ. 1944 емігрував до Австр., 1944-50 був гол. таборової ради у Берхтесгадені, Нім. Переїхав до США (1950). Вчив у школах українознавства в Елизабеті та Ірвінгтоні, Н.Дж. Гол. Ради регіональних комітетів НТШ. Ред. регіонального збірника "Перемишль – зах. bastion України" (1961) та автор популярних іст. розвідок і ст. у пресі. Д.чл. УВАН.

І.С.

ЗАГАЛЬНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ КОМІТЕТ (Zahalnyi Ukrainskyi Komitet), орган політ. представництва амер. українців, створений на Першому Укр. Соїмі в Нью-Йорку 30-31.10.1915, участь в якому взяли делегати від понад 400 укр. орг-цій і т-в. До складу З.У.К. увійшло 22 гром. діячі. Політ. програма З.У.К. націлена на укр. державність, першим ступенем було домагання автономії для українців в Австро-Угор. і Рос. Згодом З.У.К. прийняв назву *Укр. Федерації в Злучених Державах, яка проіснувала до 1918. Гол. Укр. Федерації став В. Сіменович, обраний 1 Укр. Соїмом (1915-17), К. Білик (1917-19) а видатними діячами були М. Січинський та М. Цеглинський. Зі З.У.К. не співпрацювали клерикальні кола Гр.-Кат. Церкви та крайні ліві елементи.

І.С.

ЗАГАЧЕВСЬКИЙ Евстахій (Evstakhii Zahachevskiy) (Ewstachij Zahaczewskiy) письмен., маляр; н. 28.4.1919 у Львові, п. 17.9.1998 в Рочестері, Н.Й. Закінчив укр. школу ім. Б.Грінченка у Львові, навчався у поль. техн. школі. 1939 змобілізований до поль. війська, 1940-44 сержант у нім. армії, 1944-45 – старшина 1 дивізії Укр. Нац. Армії. В полоні в Ріміні, Італ. З 1950 у США; працював оформлювачем сцени в укр. аматорських

театрах. Зорганізував у Рочестері іст.-мист. архів. Автор книг: "Спогади фронтовика" (1952), "Львівська братія" (1961), "Белярія-Ріміні-Англія" (1968), "Ї регіт не лякав" (1975).

Дописував до укр. еміграційної преси. Чл. управи Братства Кол. Вояків 1 Дивізії Укр. Нац. Армії (станція Рочестер).

І.С.

ЗАГОРОДНИЙ Юрій (Yurii Zahorodny), полк. Армії УНР, гром. діяч, н. 3.4.1893 в Гайсинському пов. Подільської губ., п. 26.1.1966 у Клівленді. Закінчив гімназію і військове училище в Петербургу, учасник 1 світ. війни у складі рос. армії (штабс-капітан). З 1918 в Армії УНР, старшина окремого кінного полку Залізної дивізії ген. О. Удовиченка, учасник 1 Зимового Походу; відзначений Хрестом С. Петлюри і Залізним Хрестом. Після поразки визвольних змагань перебував у таборі інтернованих у Поль. Закінчив правничо-екоп. фак. Познанського Ун-ту і до 1945 працював у Поль., 1945-49 у Нім.: комендант табору ДП в Авгсбургу (Haunstetten), заст. гол. таборової ради в Ділінгені. З 1949 в Бетлегемі, Пен., з 1951 у Клівленді. Співорганізатор і 1 гол. Відділу Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, гол. церк. ради церкви Св. Тройці у Клівленді, гол. комітету сприяння УНРади.

В. Дудко

ЗАГРОДСЬКИЙ Олександр (Oleksander Zahrodskiy), військ. і гром. діяч, ген.-полк. армії УНР; н. 10.4.1889 у с. Зеленків Уманського пов. на Київщині, п. 4.8.1968 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Служив у рос. армії, 1917 перейшов на бік УНР. Командував 1 піхотним полком ім. Дорошенка, у листопаді-грудні 1918 – Запорозькою дивізією, згодом – 2 Волинською.

Учасник Зимового Походу 1920, заст. головнокомандувача армії УНР. Важко поранений, інтернований в Каліші, Поль., де став організатором культ.-осв. програми для укр. вояків. З 1949 у США. Провідний чл. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, чл. військ. мін-ва уряду УНР в екзилі. Гол. Т-ва Укр. Інвалідів. Нагороджений орденом Залізного Хреста та С. Петлюри.

І.С.

ЗАДЕКА Мартин (псевд.) див. Гак Анатоль

ЗАДЕРІЙ Андрій (Andrew Zaderej), інж.-електрик, винахідник; н. 1.7.1921 в Ямполі на Поділлі. Під час 2 світ. війни закінчив Київ. Політехн. Ін-т, 1941-43 працював радіотехніком у Козятині, 1944 мобілізований на фронт, дійшов до Берліну й залишився

працювати в амер. секторі Нім. 1945-47 відзначився в амер. військ. відділі зв'язку (US Army Signal Depot). 1949 переїхав з родиною до США. Доповнив студії в Ін-ті Технології Індіяни та в Пурдю (Purdue) Ун-ті, працював в галузі електричних та електронних технологій, біоелектроніки та мед. техніки. З. винахідник першого тривимірного векторного електрокардіоскопа, електрогенної машини для пророщування зерна, широко

вживаної у світі. Численні техн. удосконалення З. включають патенти на електромобіль, лампу високого внутр. тиску, записувач звуку, однофазові індуктори і теплотупливий вимикач. Чл. Нью-Йоркської Академії Наук (1980), належить до багатьох проф. орг-цій. Ім'я З. внесено до Почесного Списку през. Рейгена, до "Historical Preservations of America, Inc." та до книги світ. життєписів "Hall of Fame".

І.С.

ЗАДОРЕЦЬКИЙ Петро (Peter Zadoretzky), радіоінж., журналіст; н. 4.3.1884 у с. Стриличі Нові, пов. Бібрка, Гал., п. 9.5.1967 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Сент Джон в Маспеті (Maspet), Н.Й. З 1908 у США. 1910 закінчив радіотехн. школу (Sperry Gyroscope) в Нью-Йорку. З 1912 працював на фабриці "Grano & Fried Eisman", проєктуючи лампові радіоприймачі. 1913 став гол. "Сокола", 1915 – кошовим "Січі", 1916 – розпорядником Укр. Нар. Дому в Нью-Йорку. Чл.-засновник 204 відділу УНС. 1928 був співзасновником ОДВУ. 1920-40-их провадив першу укр. трансатлантийську радіопрограму "Наш базар" в Нью-Йорку, що порятувала та об'єднала сотні родин ДП по 2 світ. війні.

I.C.

ЗАДОРОЖНА Капітоліна (Kapitolina Zadorozhna), концертво-камерна та оперна співачка-сопрано; н. 1905 в Харкові. Вокальну освіту здобула в Харківській консерваторії. В 1930-их була солісткою Полтавської, Сумської та Кримської філармоній. Емігрувала до Нім., де була солісткою Укр. Оперного Ансамблю Б. Пюрка. 1949 переїхала до США, де займалася концертвою діяльністю. Жила в Нью-Йорку. Виконувала гол. ролі в "Наталці Полтавці", "Запорожець за Дунаєм" й ін.

ЗАДОРОЖНИЙ Іван (Ivan Zadorozhnyi), дириг. і музикознавець; н. 10.3.1916 в м-ку Городенка, б. Коломиї, Гал., п. 11.2.1972 в Стемфорді, Конн., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку, де з ініціативи хору "Думка" і Капелі Бандуристів споруджено мист. пам'ятник на його могилі. 1934-39 студіював і закінчив Богословську Академію у Львові, співвав у хорі Академії та

крилосі собору св. Юра, де досконало опанував церк. спів. Студіював у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові (кляса вокалу, диригентури та композиції – Б. Кудрика). В час сов. окупації студіював у Держ. Консерваторії і співав у радіо. Студії завершив у Відні (з 1942, теорія, спів) та в Мюнхені (з 1946, диригентура). З 1949 у США, деякий час брав лекції гри на фортепіано у Р. Савицького (Філядельфія). Працював дириг. чол. хору "Сурма" (Чикаго) та катедрального хору (Філядельфія); виступав як співак-баритон (опера "Галька" Монюшка в постановці "Lyric Opera Co.") у Філядельфії, 1954. З 1959 посилив діяльність у США як дириг. хорів "Думка" (Нью-Йорк), "Прометей" (Філядельфія, з 1963), та Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка (Детройт), чимало гастролював з тими ансамблями, отримуючи хвальні рецензії укр. та амер. критиків.

В 1959-64 у залі "Карнегі Голл" в Нью-Йорку спопуляризував епічні муз. твори П. Печеніги-Углицького для хору та симфонічної оркестри та його ж оперу "Відьма" (лібретто С. Чарнецького, за повістю Є. Гребінки), світ. прем'єра якої відбулась 22.2.1964. Муз. кер. та дириг. програми "Укр. дня" на світ. виставці в Нью-Йорку (19.7.1964). Від 1963 проф. співу, хорового мист. та церк. музики в духовній семінарії в Стемфорді; приготував вид. церк. наспівів під укр. слова та плянував серію платівок із шедеврами укр. музики. (проскт нездійснено через хворобу). Як дириг. відзначався виразним відчуттям стилів, а репертуар зосереджував на добі романтизму. Деякі його виконання утривалено в звукозаписах.

В. Ленчик, Р. Савицький. мол.

ЗАДОЯННИЙ Василь (Vasyl Zadoyannii), полк. Армії УНР, гром. діяч; н. 22.3.1896 в с. Зрайки на Київщині, п. 20.9.1991 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Олександрівську Держ. Гімназію в Ялті (1913), студіював у Гірничому Ін-ті в Катеринославі. 1915 вступив

до рос. армії, відзначився на фронті, проголошення УНР зустрів у ранзі штабс-капітана. Делегат 2 Всеукр. Військ. З'їзду в Києві (1917), став начальником служби зв'язку штабу армії УНР, командував 1 Поліським Гайдамацьким Куренем. Брав участь у Зимовому поході в складі 4 Київ. Дивізії. 1923-39 на еміграції в Польщі, гол. укр. комітету в Хшанові. З 1944 в Австр. У таборі ДП в Зальцбургу був гол. Союзу Укр. Ветеранів. З 1949 у США. Активно друкувався в пресі: "Пороги", "Дзвін", "Укр. комбатант", "За державність", "Тризуб". Велика праця в 5 т. "Нація в боротьбі та її герої" залишилися в рукописі. З. нагороджений орденами Залізного Хреста С.Петлюри і Восним Хрестом. Архів З. зберігається в УВАН та Укр. Восню-Істор. Ін-ті в Торонто. В екзилі підвищений у ранзі до ген.-хорунжого.

I.C.

ЗАЗИК (псевд.) див. *Лепкий Лев*

"ЗАЗУЛЯ" ("Zazulia"), літ.-наук. двотижневик; перше ч. з'явився в липні 1908 в Нью-Йорку. Виходив на 32 сторінках журн. формату. Ред. Петро Сайферт. Проіснував менше року, не зумівши знайти передплатників.

ЗАЗУЛЯК Михайло (Mykhailo Zazuliak), концертвий співак (баритон); н. 1887 у Львові, п. 20.8.1936 в Бронксі, Н.Й. Освіту здобув у Львові, вокал студіював приватно у Варшаві. 1913 приїхав з родиною до Нью-Йорку, де вчився вокалу. Непересічний голос З. запевнив успішну кар'єру на оперних та концертних сценах. Деякий час співав у хорі Метрополітальної Опери в Нью-Йорку, брав участь у багатьох укр. концертах, виступав також перед ін. етнічними групами США. В репертуарі – відомі солоспіви М. Лисенка-Шевченка, зокрема "Гетьмани", "Ой, Дніпре", "Мені однаково", а також В. Матюка "Цвітка дрібная" та ін. На початку 1920-их З. став чл. театр. групи "Укр. Бесіда" в Нью-Йорку, в репертуарі якої були "Запорожець

за Дунаєм", "Катерина", оперети і мелодрами, які виставлялись теж в Ньюарку, Філадельфії та в ін. м. США. Найбільшим досягненням З. була його звукозаписна діяльність, яка протягом 14 рр. набула небувалих розмірів; він єдиний зі співаків, що мав контракти із 5-ма звукозаписними компаніями – "Columbia", "Victor", "Okeh", "Edison" та франц. "Pate". Від 1915-29 З. зробив 98 записів на платівках, з того 67 укр., 29 польс. і 2 литовські. З. відомий як автор двох церк. композицій: "Вірую" і "Отче наш", виданих у США.

Лит.: За зуляк М. Ілюстрований календар снітського дому на р. звич. 1923." Філадельфія.

Р. Савицький, мол.
(за С. Максимюком та І. Лисенком)

ЗАЙНІНГЕР Карло (Karlo [Karl] Zaininger), інж., нім.-амер. винахідник, приятель українців; н. 3.8.1929 у с. Бадендорф (Badendorf), Баварія. З 1952 у США, в амер. армії в Кореї. Випускник Принстонського Ун-ту (ступінь мгра – 1962, д-ра з інженерної фізики – 1964). Спеціалізувався в галузі електроніки та соняшної енергії. Очолював відділ мікроелектроніки в Департаменті Оборони США (1978-80). 1980-91 працював для корпорації "Siemens Co. Research". Ред. проф. журналу "IEEE Transactions on Electron Devices". Заініціював виміну програму студентів між Київ. Політехнікою та Принстонським Ун-том (1991). Входить до Ради Директорів Укр. Музею в Нью-Йорку. З. має 5 запатентованих винаходів. Д.чл. Нац. Інженерної Академії США та НТШ. Д-р гоноріс кавза Київ. Політехн. Ун-ту.

І.С.

ЗАЙФЕРТ Ігор (Ihor Zayfert) оперний та концертний співак, тенор; н. 7.12.1909 в с. Наталівка на Харківщині, п. 3.10.1972 в Детройті. Закінчив Харківську Держ. Консерваторію (1936-41), був солістом Харківської Філармонії (1938-41), Харківської та Полтавської опер (1941-44). З 1944 на еміграції в Нім.,

де виступав в Укр. Оперному Ансамблі під керівництвом Б. Пюрка (1946-48), з 1949 – у США. У репертуарі З. партії Андрія ("Запорожець за Дунаєм" Гулака-Арте-

мовського), Петра ("Наталка Полтавка" Лисенка), Ленського ("Евгеній Онєгін" Чайковського), Пінкертонна ("Мадам Батерфлай" Пуччіні), Хозе ("Кармен" Бізе). У концер-

товому репертуарі твори Лисенка, Січинського, Леонтовича, Гайворонського, численні укр. та італ. нар. пісні. В укр. та канадських фірмах записав у раних 1950-их платівки арій з опер "Ріголетто" Верді, та "Паяци" Леонкавалло, а також укр. пісні в обробках М. Лисенка і Д. Січинського. Був довголітнім солістом Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка у Детройті.

Лит.: Гарасевич, М. Ігор Зайферт. "Овнд" (Чикаго), ч.2, 1973.

І.С.

ЗАЙЦЕВ Микола (Mykola Zajcew), інж.-хемік, проф. органічної хемії; н. 5.11.1894 у Писках Харківської губ., п. 30.5.1978 в Ньюарку, Н.Дж., похований на

цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Після закінчення Першої Реальної Школи в Харкові вступив до Харківського Технологічно-

го Ін-ту, де студіював 1912-16. Як старшина З. брав участь в укр. визвольних змаганнях Армії УНР 1917-20. Продовжував студії 1922-24 на хемічному відділі Празької Політехніки, здобувши диплом інж. Прилучився до пед. персоналу УГА в Подєбрадах. Тут само при кафедрі хем. технології захистив 1933 габілітаційну працю

"До питання хем.-аналітичної контролю гіркнення товців, а зокрема коров'ячого масла", одержавши звання доцента. По закінченні навчання в УГА працював за фахом у чесь. хем. індустрії виробів олії, маргарини і мила на фабриці "Космос", де був гол. хеміком, згодом техн. дир.

По закінченні 2 світ. війни знову включився в пед. працю УТГІ в Регенсбургу, Нім., де був проф. хем. факультету, проректор (1948-51) аж до виїзду до США 1951. Тут керував дослідницькою лабораторією і був дорадником фірми "Engelhard Industries" в Ньюарку, Н.Дж. З. має 35 наук. праць, публікованих укр., чесь., нім. й англ. мовами. Має 11 патентів, зареєстрований у Чех., Нім., Франц, Італ., Кан. і США. За пед. і наук.-дослідницьку працю отримав звання почесного д-ра (гоноріс кавза) УТГІ. Був д.чл. НТШ й УВАН та ін. наук. т-в, почений чл. ТУІА.

М. Галів

ЗАЙЧУК Рісс (Russ Zajtchuk), ген.-майор мед. служби, д-р медицини, д-р філософії, проф. серцево-судинної хірургії, віце-през. з нових технологій (телемедицина) та міжнар. охорони здоров'я Служби Інформаційного Сервісу Раш Ун-ту (Rush) в Чикаго; н. 1940 в Зах. Україні. З 1944 у Нім., до США прибув 1950. Студіював у Іллинойському Ун-ті (бакалярат 1960) і в Чикагському Ун-ті одержав д-рат медицини 1963. Працював проф. у відділі хірургії в цьому ун-ті до 1970, коли вступив до амер. армії. До 1998 займав там низку важливих академічних, адміністративних і дослідних постів. На поч. 1990-их дораджував у справах медичної співпраці між амер. урядом і Україною в катастрофічних випадках. Співпрацює з Нац. Академією Наук США і відділом біології Каліфорнійського Ун-ту. Автор наук. ст. і книг, м.ін., *Anesthesia and Perioperative Care of the Combat Casualty* (1995), співавтор *Medical Applications of Virtual Reality* (1997) та ін.

М.Р.

ЗАКАРПАТСЬКА ІМІГРАЦІЯ (ЕМІГРАЦІЯ) у США, вихідці зі Закарпаття, тобто зі закарп. комітетів іст. Угорщини, заслених русинами-українцями, із Чехо-слов. у міжвоєнні рр. 20 ст., зі Слов., Угор., України і півд. слов. країн – після 2 світ. війни. Емігранти, що приїздили з цих держав називалися русинами, а пізніше угор.-русинами, карп. русинами, карпато-росами і карп. українцями; політ. і культ. визначалися як про-угор., про-словаць., про-чесь., про-рос., про-русинської чи про-укр. орієнтації; також віз.-кат. чи правос. конфесії. Завжди були або вважалися якоюсь етн. чи рел. суб-групою більшої групи, до якої зараховувалися. В заг. це була спільнота, іноді ефемерного існування, в процесі етн. і рел.-політ. формування; вона набула нової не цілком виразної етн. totoжності в амер. суспільстві (напр., слов'янської "Slavish"). Асимілювалась у заг. амер. суспільство й водночас зберегла якусь свою ідентичність.

Це сталося у зв'язку з незавершеним націотворчим процесом на їхній батьківщині в 19-20 ст. і під різними зовн. впливами, які той процес супроводжали в Америці. Для З.І. цей процес етн.-рел. самовизначення почався в США і тут набув поширення і розгалуження, якого не встиг досягнути на Закарпатті. Принайменше так воно було до кін. 1 світ. війни, тільки згодом впливи старо-крайові зросли. Цьому сприяли різні чинники, які діяли в різній мірі в країні поселення і в середовищі на рідних землях. Відрізняємо чотири різні періоди в історії З.І.:

1. До кін. 1 світ. війни – стабілізація еміграційного руху й організація З.І. як окремої спільноти чи спільнот; 2. Зменшення іміграційного руху й інтенсифікація сусп. життя етн. групи при дальшому роздрібненню (до кін. 2 світ. війни), боротьба концепцій; 3. Посилена інтеграція в амер. суспільство і шукання нових форм самовияву; 4.

Стабілізація в етн.-рел. самоідентифікації в кількох групах з відривом від процесів на рідних землях, посилена американізація.

Практично, ми не можемо говорити про єдину З.І. Вона поділена на кілька груп, або її частини приєтали до більших спільнот, в яких вони виявляють свою амер. лояльність. У висліді майже 130-річного складного процесу взаємодіяв і боротьби (внутрішніх конфліктів й інтеграційних процесів) масмо на поч. 21 ст. такі прояви етн.-рел. ідентифікації З.І.:

а) Віз.-сх. кат. версія замєриканізованого суспільства консервативної настанови з підкресленням церк.-обрядовості і малих залишків етн. культури (родинно-клянова спорідненість, деякі етн. звичаї, страви). Цю ідентичність уособнює гр.-кат. церква віз. обряду, з новим поколінням неполіт. духовенства з беззастережною лояльністю Римові. Це чисельно найбільша і динамічна та безнац. церква.

Американсько Русинський Національний Конгрес 1919 року

б) Правос. перебіжчики з гр.-кат. від 1890-их, які сьогодні творять ядро Правос. Церкви Америки (автокефальної), в якій ще виявляються сильні пророс. впливи. Ця частина З.І. найбільш зрусифікована в минулому, і сьогодні не прихильна до українства.

в) Правос. дисиденти, які в 1930-их оформилися в карпато-руську правос. церкву під проводом екуменічного патріарха в Константинополі, в якій етн. характер ще якоюсь мірою проявляється зі зникненням політ. цілей.

г) До цієї групи (рос. білих емігрантів, що створили в Америці РПЦ зарубіжну) враховують ті нечисленні елементи з З.І., які стали на про-рос. платформу, зокрема з правос. духовництва й інтелігенції; закарп. регіоналізм цієї групи неіснуючий.

г) Нечисленні групи протестантів і сектантів – нац. невизначені й неутральні, засимільовані в заг. амер. "котлі перетоплення" (melting pot).

д) Існує ще одна група закарп. емігрантів третьої і четвертої хвилі, т.зв. закарп. політ. еміграція, яка влилася у заг. укр. спільноту і прийняла вже в рідному краю її нац. ідентифікацію. Її чисельність невелика, назагал це інтелігентська еміграція, яка з малими винятками в закарп. регіональному житті участі не бере, проте помітна в заг. укр. спільноті.

е) Останнім часом невелика група з інтелектуального прошарку, нащадки першої і другої хвиль емігрантів, намагається відновити "карпато-русинську" (Carpatho-Rusyn) ідентичність, але без великого успіху (2000 перепис нас. в США подає 10 тис. "карпато-русинів"). Ця група складена з інтелігентів заангажованих у творенні "карпато-русинського руху" в заг. масштабі й у США, виступає заодно проти русофільської та укр. ідентичності закарпатців. Під прикриттям популярного культ. плюралізму та закидаючи укр. стороні націоналізм, "русинам" не вдалося зорганізувати масового руху серед З.І., за винятком кіль-

кох т-в та публікацій англ. мовою. Ініціатором й ідеологом цього руху став у 2 пол. 20 ст. П.Р. Магочій.

Чисельність З.І. у США важко встановити, бо до "карп.-русинської" національності подалося подивугідно мале число. Ін. збагатили сусідні народи, або взагалі не признавалися до якогось слов.

Народний ансамбль "Слав'яни" у Мк Кіз Ракс, (McKees Rocks) Пенн.

походження (в тому голосилися до угорців, словаків або американців). В 1980-их Магочій подає підвищене ч. біля 600 тис. З.І. у всіх юрисдикціях (в т.ч. кільнадцять тис. хорватів і мадярів). За 1989 (кат. оцінка) 275 тис. лише кат. віз. обряду, а 2000 всього 100 тис., до цього слід додати закарпатців не більше 150 тис. в ін. юрисдикціях. Таким чином не буде більше як чверть млн. осіб закарп. походження в США. Справа з їх нац. свідомістю представляється ще гірше.

Розміщення З.І. Перші поселенці приїздили до Пен., до вугільних копалень. Пізніше поселилися в шт. Н.Й., Н.Дж. та Нової Англії, працюючи на різних фабричних роботах та послугах. Мало хто попав на ферми, але були такі, що там і залишилися. Відбувалася і внутр. міграція до різних шт: Міз., Ілл., Вест Вірджнія. Були такі, що приїхали прямо до віддалених шт. Сер. Заходу (Ог., Міч., Мінн., Кол.). Другі й треті покоління були більше мобільними та знайшлися в Джорджі, Фльор., Люїзіяні, Каліф., а по 2 світ. війні – в Алясці й на Гаваях. Все таки гол. центрами зали-

шилися пром. осередки в зах. Пен., а особливо околиця Пітсбургу та Ог., при одночасному поширенні до Нью-Йорку й Н.Дж. Демографічна й культ. карта З.І. менш-більш відповідає заг. укр. еміграції з тим, що не поселялись вони в Дакотах та монополізували собі зах. Пен. (Пітсбургщина).

Історія поселення З.І. проходила ті самі фази, що вся укр. еміграція за винятком того, що в її складі появилися лише одиниці з того, що прийнято називати другою, третьою і четвертою

хвилею в історії укр. еміграції. Це назагал емігранти першої "хвилі" з кол. Угорщини та їхні нащадки четвертого і п'ятого покоління. Це позначилося на її сусп. організованості й активності. З.І. була винятково активною до і після I світ. війни. Тоді існували і діяли надзвичайно активні братські орг-ції різних орієнтацій, появлялася преса різних відтінків, точилася полеміка і було намагання впливати на долю рідного краю (губернатор Підкарп. Русн – закарпатець зі США Г. Жаткович). Ці зв'язки і вплив помітно зменшилися з кін. 2 світ. війни. Якоюсь мірою на церк. полі вони зросли в 1990-их, але теперішній статус Закарпаття розвивається незалежно від З.І.

Історія як і розвиток сусп. церк. життя З.І. віддзеркалено в ЕУД порівняно з еміграцією з ін. земель України доволі широко, як і перший період (до світ. війни) представляє її історик укр. еміграції Ю. Бачинський. Огляд сусп., культ. і рел. життя також представлені в цьому творі. Персоналії і так само видання – преса і журн. адекватно заступлені.

Лит.: Бачинський Ю. Укр. імміграція в Сполучених Штатах Америки. Львів, 1914, 2 вид. Київ, 1994.

Bonkalo A., Rutének A. Budapest, 1940. 2 edition, The Rusyns. New York, 1998.

Magocsi R.P. Our People: Carpatho-Rusyns and Their Descendants in North America. Toronto, 1984.

Stercho P. The Sub-Carpathian Ukrainians in America: A Century of Immigration and Development. The Ukrainian Heritage in America. New York, 1991.

Peкар A.B. The History of the Church in Carpathian Rus'. New York, 1992.

Поп И. Энциклопедия Подкарп. Руси. Ужгород, 2001.

В.М.

ЗАКЛИНСЬКА Володимира (псевд.) див. *Гердан-Заклинська Олена*

"ЗАКОРДОННА ГАЗЕТА" ("Zakordonna Gazette"), інформаційно-рекламне двотижневий вид., виходить з 1996 в Норт-Арлінгтоні (North Arlington), Н.Дж. Ст. про укр. життя у США, переважно передруки з газ. України. Засновник, видавець і гол. ред. Петро Рибчук. 1996 наклад 2000 прим.; в 2000 – 8000. Поширюється безкоштовно.

ЗАКОРДОННЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ ГРУПИ (External Representation of the Ukrainian Helsinki Group), зовн. представництво Київ. Гельсінської Групи, засн. в грудні 1979 з осідком в Нью-Йорку. Завданням З.П.У.Г.Г. було збирати й оприлюднювати матеріали про політ. репресії в Україні та участі в конференціях і слуханнях з питань прав людини і їх порушення. Засн. були П. Григоренко (гол. до 1987), Микола Руденко (гол. до 1992), Н. Світлична (гол. 1992) і Леонід Плющ. Ін. діячі: Н. Строката, Раїса Мороз, Микола Мовчан, Айше Сейтмуратова, Н. Самокіш, М. Смородський, Зенон Онуфрик і Роман Фуделя.

Речники З.П.У.Г.Г. брали участь у міжнар. слуханнях про порушення людських прав у Мадриді, Лондоні, Парижі, Вашингтоні, Оттаві, повідомляли про це в амер. і міжнар. пресі. Група видавала укр. і англ. мовами "Вісник репресій в Україні" 1980-84. Після відродження незалежності України, пріоритет в праці змінився на збереження документації й опрацювання правозахисних матеріалів в Музеї Шістдесятництва в Києві.

Н. Світлична

ЗАКОРДОННЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ (Zakordonne Predstavnytstvo Ukrainkoï Holovnoï Vyzvolnoï Rady), (ЗП УГВР) – політ. орган, який 1945 створили в зах. Нім. чл.-засновники УГВР, вислані на Захід після створення УГВР в липні 1944 для інформування зовн. чинників про організовану визвольну боротьбу укр. народу проти нім. і більш. окупантів та для здобуття для неї моральної і політ. допомоги, зокрема з боку укр. діаспори. Не зважаючи на серйозні труднощі, ЗП УГВР і Ген. Секретаріят Закард. Справ УГВР, який очолював М. Лебедь, нав'язали контакти з урядовими і гром. колами дем. країн. Ще під час війни вони інформували про ведену в Україні визвольну боротьбу проти нім. окупантів. Вояки УПА допомогли полоненим в Україні, гол. старшинам, визволитися з нім. табору і дістатися на батьківщину, де вони стали живими свідками підпільної і повстанської боротьби укр. народу. У вересні 1946, в результаті заходів ЗП УГВР і екзильного уряду УНР, внесено спільний меморіал УНР і УГВР на Міровій Конференції в Парижі з протестом проти виступів на ній Дмитра Мануїльського як офіційного представника УРСР. У другій половині 1940-их і на поч. 1950-их організоване укр. визвольне підпілля в Україні одержувало, завдяки заходам ЗП УГВР, моральну, політ. і матеріальну допомогу від окремих кіл демократичних країн.

1951 ЗП УГВР зорганізувало вид. "Сучасна Україна" і там видавало однойменний двотижневик, від 1957 також місячник "Укр. літ. газета", а від 1961 журн. "Сучасність" (пізніше також вид-во). 1953 ЗП УГВР ініціювало створення Дослідно-вид. Об'єднання "Пролог" в Нью-Йорку. Впродовж наступних чотирьох десятиліть "Пролог" і "Сучасність" випустили у світ понад сто книжок з ділянки літератури, науки, мистецтва і суспільно-політ. тематики. Їх авторами були діячі укр. культури різних переконань і напрямків, а від 1960-их також автори самвидаву з України, напр., недопущені до друку поезії і щоденник Василя Симоненка, "Інтернаціоналізм чи русифікація" Івана Дзюби, "Хроніка опору" Валентина Мороза, невідомого автора памфлету "З приводу процесу над Погружальським" та ін. Про поневолення укр. народу та його опору укр. громадськість інформували в 1950-80-их окремі випуски Пресової Служби ЗП УГВР, а чужинецьку – місячник "Digest of the Soviet Ukrainian Press".

ЗП УГВР працювало в Європі, США, Кан. та Австрал. У 1960-их ЗП УГВР дало почин для створення з кіл його прихильників Середовища ЗП УГВР, а від 1987 – Середовища УГВР для ведення політ. та гром. діяльності на принципах п'ятформ УГВР. Їх діячі вивчали кожночасне становище в Україні і її пропагували потребу зберігати духовне поєднання діаспори з батьківщиною. Це викликало критику деяких діаспорних груп, а то й звинувачування у радянофільстві. З 1950-их чл.-засновники ЗП УГВР доповнювали свій склад насамперед через кооптацію, а від 1970-их – за принципом виборів на періодичних конференціях делегатів від осередків середовища в діаспорі. Керівними органами ЗП УГВР була Президія і Рада. Гол. ЗП УГВР були: о. Іван Гриньох (1945-83), М. Прокоп (1983-87, коли постало Середовище УГВР). Голови Середовища УГВР: М. Прокоп (1987-95), Є. Стахів (від

1995), гол. Ради – А. Камінський. Ін. члени керівних органів Середовища, кооптовані або вибрані в 1950-90-их рр.: Г. Бакуменко, М. Болюх, Р. Борковський, Степан Василько, Р. Гасцький, М. Галів, Антін Івахнюк, Р. Ільницький, В. Калинович, Ірена Козак, Богдан Кордюк, Роман Купчинський, А. Ластовецький, М. Лебедь, М. Лопатинський, Мирослав Малецький, В. Маркусь, Михайло Марунчак, Ліда Марцюк, П. Миколенко-Байда, Л. Ортинський, Роман Павлишин, С. Процик, М. Ріпецький, Дарія Ребет, Лев Ребет, Н. Самокіш, М. Скорупська, П. Содоль, Володимир Стахів, Л. Татух, Володимир Томків, О. Труш, П. Турула, П. Л. Хом'як, Б. Чайківський, Євген Штендера.

М. Прокоп

ЗАЛЕВСЬКА Євгенія (Yevheniya Zalevska), з роду Кирилюків, дружина Болеслава З., журналістка, письмен., гром. діячка; н. 26.12.1898 у м. Рівному, п. 16.11.1984 у Вашингтоні, Д.К. У 1920-их в таборі інтернованих у Каліші, Поль., до якого потрапила разом з братом Данилом, вояком армії УНР. У Подєбрадах, Чехослов. здобула еком. освіту в УГА. На Закарпатті вчителька у школі для сиріт. На початку 1930-их переїхала до Нью-Йорку, де працювала спершу на кондитерській фабриці, а згодом в "Americanization Council" (орґ-ція, що знайомила імігрантів з життям і законами США). Викладала у школі українознавства, брала участь в Жіночій Громаді, дописувала до газ. "Нар. воля". 1949-68 а укр. відділі радіостанції "Голос Америки" (1953-56 керівник). Зб. поезій "Моя пісня" (1943).

В. Дудко

ЗАЛЕВСЬКИЙ Болеслав (Boleslav Zalevsky), журналіст, військ., гром. діяч; н. 20.9.1897 в м. Бар Подільської губ., п. 26.9.1937 у Нью-Йорку. Комендант Мазепинського Полку Запорізького Корпусу Армії УНР. У 1920-их у Чехослов. 1928 здобув фах інж.-агронома в УГА і переїхав до США, де жив у Вілк-

Беррі, Пен. (учителював, недовго належав до редакції газ. "Нар. Воля"), Детройті, Нью-Йорку (гол. гром. комітету укр. поступових т-в). Був чл. партії соціалістів-революціонерів.

ЗАЛЕСЬКИЙ Осип (Osyp Zalesky), музикознавець, педагог, дириг. і композитор; н. 16.4.1892 в с. Тростянець Малий Золочівського пов., Гал., п. 13.3.1984 в Боффало. Муз. освіту здобув у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові, а студії музикознавства закінчив у Львів. консерваторії (кляса А. Хибінського, 1911-14) та в муз. школі

Кайзера у Відні (1916). Служив в австр. війську, був четарем Гірської Бригади УГА (1916-20). Учитель гімназії в Чорткові (1920-21) та у Станіславові (1921-39).

Як засновник, керував і навчав у станіславівській філії Вищого Муз. Ін-ту ім. Лисенка (1921-32). Дириг. хорів у Львові, Станіславові, Ярославі та Відні. Власник (1913-30) муз. в-ва "Ліра" (Львів – Станіславів). У Нім. (1944-50) вчителював у таборах ДП у Шляйсгаймі та Мюнхені. З 1950 у Боффало (США), гол. укр. клубу "Наша хата" (1951-61). З 1955 викладав муз. теорію в Укр. Муз. Ін-ті (відділ Боффало), того самого р. одружився із Г. Лагодинською, авторкою ст. на муз. теми.

Муз. творчість: хорові та сольові композиції, дуети, тріо, інструментальна музика для фортепіано, скрипки, віолончеля; частина творів опублікована у 1920-их, решта – у власному вид-ві "Ukrainian Music Publishing" з 1951 у Боффало. Автор книжки "Погляд на історію укр. музики" (1916), який випередив першу основну "Історію укр. музики" М. Грінченка (1922), та "Короткого нарису історії укр. музики" (1951), автор

укр. розділу в нім. довіднику Й. Мозера "Die Tonsprachen des Abendlandes" (Берлін, 1960) та теоретичне вид. "Загальні основи муз. знання" (1958). Уклав ранній "Муз. словник" (1925) і "Малу укр. муз. енциклопедію" (1971). Муз. співроб. укр. та нім. періодичних вид. в Україні та в діаспорі. Дчл. НТШ.

Лит.: Костюк О., О. Залеський, музиколог, композитор, педагог. "Вісті", ч.3-4, вересень-грудень 1967.

В. Дудко, Р. Савицький, мол.

ЗАЛІПСЬКИЙ Ярослав (Jerome Jaroslaw Zalipsky), хемік; н. 19.3.1925 в Золочеві, Гал. Студіював у Коледжі св. Йосифа (бакалавр 1958, мгр. хемії 1962) і у Пенсильванському Ун-ті (д-р з фіз.-аналітичної хемії 1970).

Працював у фармацевтичних компаніях "National Drug Co." у Філадельфії (1958-70, дослідник, провідний дослідник) та "Rorel Central

Research Co." у Форт Вашингтоні (Fort Washington), Пен. (1970-90, менеджер, гол. відділу фізичної хемії); 13 патентів (частина у співавторстві) на виробництво ліків. 1968 розробив прилад "Evacuable KBr Die", який застосовується в інфрачервоній спектроскопії. Ст. у фахових журн. Дчл. НТШ, з 1992 – гол. осередку НТШ у Філадельфії, чл. ТУІА.

В. Дудко

ЗАЛІСКО Андрій (Andrij Zalisko), військ., гром. діяч; н. 4.12.1900 в Любачеві, Гал., п. 5.11.1984 в Нью-Йорку. Гімназію закінчив у Перемишлі, брав участь у визвольних змаганнях, сотник Армії УНР. Учасник двох походів на Київ (1919, 1920). Чл. УВО, ув'язнений поль. владою; жив на Волині, де був осв. діячем. На еміграції в Нім. з 1944, в Регенсбургу працював

у таборній управі. З 1950-их у США, жив у Нью-Йорку, належав до комбатантських орг-цій.

ЗАЛІТАЧ Роман (Roman Zalizach), гр.-кат. свящ., ред., видавець; н. 17.3.1869 в с. Честині Жовківського пов., Гал., п. 7.3.1922 в Бостоні. Висвячений 1895. 1898 сотруди́к парафії в Угневі Рава-Руського пов., 1906 парох в Грозьовій Добромільського пов. 1907-21 парох в Нью Британі (New Britain) і Гартфорд, Конн., 1921-22 – в Бостоні. Ред. засн. 1908 місячника "Душпастир" та гол. створеної ним в Нью Британі (1912) "Русько-кат. вид. спілки". Був ред. першого укр. часопису в США для дітей "Зірка" (1913).

ЗАЛУЦЬКИЙ Роман (Roman Zalutsky), брат Теодора З., юрист, гром. діяч; н. 28.10.1912 в с. Белелуя Снятинського пов., Гал., п. 5.8.1995 в Чикаго. Студіював у Львівському і Віденському ун-тах (д-р права 1944). 1944-45 гол. Студеїської Академічної Січі у Відні. 1945-50 в Мюнхені, викладач права в Ун-ті УНРРА і УВУ, голова ЦЕСУС (1947-49), працівник візитатури УКЦ. З 1950 у Чикаго, до виходу на емеритурі 1981 бухгалтер в "International Harvester Co." У 1970-их заст. гол. Укр. Публіцистичного Наук. Ін-ту в Чикаго. Чл. управи Сх.-Європ. Дослідного Ін-ту ім. В. Липинського, співред. вид. листів В. Липинського (т. 1), діяч Укр. Нац. Музею, гол. осередку НТШ в Чикаго, співпрацівник ЕУД.

В. Дудко

ЗАЛУЦЬКИЙ Теодор (Teodor Zalutsky), брат Романа З., фармацевт, педагог, гром. діяч; н. 11.10.1919 в с. Белелуя Снятинського пов., Гал., п. 30.7.1996 у Вашингтоні, Д.К. Студіював у Львівському і

Віденському ун-тах (д-рат з фармацевтичної хемії 1945). З 1945 в Мюнхені. 1945-47 викладач в Ун-ті УНРРА, фармацевт в Укр. санітарно-харитативній службі. 1947-49 викладач УТГІ. З 1949 в Чикаго, 1952-55 у фармацевтичних компаніях "Pharmascal Corp." і "Shell". 1955-66 в Ун-ті Говарда (Howard) у Вашингтоні: доц. фармацевтичної хемії і фармації, з 1963 надзвич. проф., з 1972 проф., а з 1976 завідувач катедри фармації, 1976-78, 82 декан у студентських справах. Ст. у фахових амер. і укр. журн. 1994-96 чл. гол. управи Світ. Федерації Укр. Фармацевтичних Т-в. Дчл. НТШ, гол. осередку НТШ (1985-88), відділу "Провидіння" у Вашингтоні.

В. Дудко

ЗАМША Іван (Iwan Zamsha), вчений-економіст, кооператор, гром. діяч; н. 8.10.1895 в с. Розкішна Київської губ., п. 15.11.1978 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1912-16 на заробітках у Манджурії. 1916-17 у рос. армії, після революції 1917 учасник українізації військ. частин у Ростові-на-Дону і м. Горі (на Кавказі), де був гол. укр. громади, чл. Закавказької Крайової Укр. Ради. 1918-22 працівник видавничого відділу, бухгалтер-інструктор Дніпросоюзу, 1922-23 заст. гол., гол. Все-укр. Спілки Споживчої Кооперації (Вукоопспілка). 1923 закінчив Київ. Кооп. Технікум, де 1923-26 в и к л а д а в .

1926-30 в Ін-ті Дослідження Кооп. Руху в Києві. 1930-31 двічі арештований. 1932-41 викладав у вищих навчальних закладах Києва (1934-38 завідувач пляново-екон. катедри Ін-ту Підготовки Екон. і Инж.-Техн. Кадрів Нар. Комісаріяту Важкої Пром-сти). 1941-43 чл. правління, гол. фін. відділу Вукоопспілки. 1945 співзасновник Вищої

Екон. Школи в Мюнхені, де викладав до 1951. 1945-49 заст. гол., гол. фін. відділу ЦПУЕ(Н). Прибувши 1950 до Нью-Йорку, відразу включився в роботу УВАН, де був дчл. і до самої смерті працював секр. управи, фін. і видавничим референтом, організатором наук. конференцій. Ст. з проблематики укр. кооперації в наук. і масовій пресі.

Лит.: Drashevsk a L. I. Zamsha. "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S." vol. XIV, No. 37-38, 1978.

В. Дудко

"ЗАОКЕАНСЬКА РУСЬ" ("Zaokeanska Rus"), тижневик у Філядельфії, виходив з 20.4 до 21.9.1911, ред. о. В. Держирука, Теодор Попель, Іван Остап. Часопис постав з ініціативи й заходами сп. С. Ортинського в наслідок його невдалої спроби перетворити УНС на клерикальну орг-цію і відходу з поста її гол. "З.Р." гостро полемізувала з УНС і його органом "Свободою" стосовно шляхів розвитку укр. організованого життя у США. Видання мало стати органом нового допомогово-асекраційного т-ва "Христ. любов", яке збирався створити С. Ортинський як альтернативу УНС. Оскільки цей плян не вдалося реалізувати, "З.Р." припинила існування.

В. Дудко

ЗАПИСКИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА (Zapysky NTSh), неперіодичне вид. наук. праць з різних галузей гуманітарних та природничих наук, які почали виходити у Львові з 1892. У 1895 ред. З. став Михайло Грушевський, який перетворив це вид. на кварталник, а згодом – на двомісячник, у якому висвітлювались різні ділянки українознавства. У 1891 видано 1 т., від 1897 до 1913 вийшло 120 тт., у 1915-39 – 34 тт. Заг. число З. виданих протягом 1891-1939 становить 155 тт. Большевицька окупація західноукр. земель припинила діяльність НТШ.

НТШ відновило свою працю у Зах. Нім., тоді відновився вихід З.НТШ, у Мюнхені було опубліковано 4 тт. У США від 1953 до 2001 опубліковано 58 тт. З.НТШ Філол., Іст.-Філософ. та Хем.-біологічно-мед. секцій – від 160 до 218 тт.

У Філологічній секції виходили такі вид.: Ковалів П.К. "Основні формування укр. мови в порівнянні з ін. слов. мовами" (1958); "Михайло Драй-Хмара" (1979); "Літ.-Наук. Вістник: покажчик змісту т. 1-109 (1898-1932)". Уклав Б. Ясінський (2000); "Світи Тараса Шевченка" т. 1 (1991), т. 2 (2001), ред. Л. Онишкевич та ін.

В Іст.-Філософ. секції побачили світ: Пастернак Ярослав. "Ранні слов'яни в історії, археології та лінгвістичних дослідженнях" (1975); "М. Грушевський у 110 роковини народження 1876-1976" (ред. М. Стахів і М. Чировський, 1978); Трухан, Мирослав "Українці в Польщі після 2-ої світ. війни 1944-1984" (з ред. В. Маркусь, 1990); Падох, Я. "Суди й судовий процес старої України" (1990); "Володимир Старосольський 1878-1942" (ред. У. Старосольська, 1991); Шерегій Юрій "Нарис історії укр. театрів Закарп. України до 1945 р." (ред. В. Маркусь і В. Ревуцький, 1993).

У серії Хем.-біологічно-мед. секції видано: "Праці наукової конференції" (1978). Від 1990 більшість З.НТШ видаються у Львові від 221 ч., хоча окремі тт. й надалі готуються і видаються у США.

Василь Махно

ЗАПЛАТИНСЬКИЙ Андрій (Andrew Zaplatynsky), скрипаль; н. 9.3.1946 в Бамбергу, Нім. З 1950 у Філядельфії, США, де почав науку гри на скрипці у Давида Арбіна, згодом довгий час працював із Едгардом Ортенбергом у Муз. школі "Settlement Music School" (1954-64). З п'ятирічного віку брав лекції у скрипаля Петра Пруса (Філядельфія), грав в оркестрі хору "Кобзар". Формальний дебют З. відбувся у серії дитячих концертів із Філядельфійською Оркестрою (1958-59). Далі вчився в Ун-ті Індіяни (кляса Дж. Гінголда,

1964-66), а також Муз. Школі Джульярда (кляса І. Галаміяна, 1966-67). Переїхавши до Вашингтону, Д.К., став чл. оркестри Морської Піхоти (US Marine Band), яка виступала в Білому Домі. Ступінь бакалавра музики здобув у Католицькому Ун-ті (1970). Чл.

Роттердамської Філармонії (Голл.), оркестри Мінесоти (1970-73); асистент концерт-майстра Детройтської

Оркестри (1973-74), і в тій самій ролі чл. оркестри Синсиннаті (1974-81), із якою виступав як соліст. З 1981 концертмайстер оркестри Сіракуз. З 1960-их концертує разом із дружиною Марією – піяністкою. У репертуарі музика Бетговена, Брамса, Дебюссі, Крайслера та ін.

В. Дудко, Р. Савицький, мол.

ЗАПЛІТНИЙ Антін (Antin Zaplitnyi), правник і гром. діяч; н. 14.6.1890 у с. Глібів Скалатського пов., Гал., п. 1.7.1968 в Детройті. Закінчив Тернопільську Гімназію (1905) та Віденський Ун-т (1913). Службовець уряду ЗУНР (1919). Провадив приватну адвокататуру в Тереховлі. З 1926 очолював місцеву "Просвіту", "Рідну школу" та УНДО. З 1944 на еміграції в Нім., з 1950 – у США. Дчл. НТШ з 1963. Гол. т-ва "Рідна Школа" в Детройті (1955-62).

ЗАПОРІЗЬКИЙ (псевд.) див. *Сеник Олекса*

ЗАПОРОЖЕЦЬ Емілія (Emilia {Emily} Zaporozhets), з роду Прийма, дружина Петра З., гром. діячка; н. 11.7.1914 в Чикаго, п. 29.9.1994 в Детройті. 1936 оселилася з родиною в Детройті, де розвинула широку харитативну та культ.-освіт. діяльність у ЗУАДК, УККА, Амер. Червоному Хресті та Інтернац. Ін-ті для допомоги ДП та новоприбулим. По 2 світ. війні спровадила до

США Капелю Бандуристів ім. Т. Шевченка. "Українка року" 1961 в Детройті та Віндзорі, нагороджена відзнакою "Золоте серце" від амер. допомогових орг-цій. 1987 з ініціативи дружини губернатора найменована заслуженою гром. діячкою шт. Міч.

І.С.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Олексій (Oleksij {Zaporozetz} Zaporozhets), біолог, педагог, ред., меценат Фонду Катедри Українознавства; н. 16.3.1915 в Луцьку на Волині, п. 28.4.1995 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Після закінчення сер. школи 1932 в м. Златополі працював службовцем в цукровому комбінаті і вчився заочно в Черкаському Пед. Ін-ті. Закінчив студії біології в Ростовському Ун-ті (1937). Працював викладачем біології в сер. школі на станції

Защита в Зах.-Сибірському Краю (1937-39), був ув'язнений у новосибірській тюрмі (1938-39). Після звільнення повернувся на Київщину, де знову працював у сер.

школі. 1941 був покликаний до військ. служби в Червоній Армії і попав у нім. полон, був звільнений 1943. Мовний ред. журн. "Україна" (1943-44) в Берліні. Як службовець УНРРА і відтак ІРО працював в адміністрації таборів ДП в місцевостях: Герсфельд, Корнберг, Нойульм, Авгсбург та Мюнхен. Співробітничав у газ. "Укр. Самостійник" (1953-54) і "Шлях Перемоги" (1954-55) та працював в бюрі ЗУАДК в Мюнхені (1956). В Нім. активний в УНДС (1946-48), СУМ (1948-55) і Спілці Визволення України (1952-56). Упорядник частини "Словника чужомовних слів" і його видавцем у 1954. До США прибув 1957 і до відходу на пенсію працював в реальностеаих підприємствах Нью-Йорку. Пожер-

твував увесь доробок життя (бл. 200,000 дол.) на укр. студії при Гаврадському Ун-ті в пам'ять своїх батьків.

р.м.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Петро (Petro Zaporozhetz), чоловік Емілії З., інж.-лісівник, старшина УГА, гром. діяч; н. 26.8.1895 у с. Ладжин Подільської губ., п. 31.10.1963 в Детройті. Після поразки визвольних змагань емігрував до Чехослов. 1929 закінчив УГА в Подєбрадах. З 1930 у США. 1937-38 отаман 4 округи Союзу Гетьманців-Державників, чл. ТУІА, довголітній заст. гол. Укр.-Амер. Політ. Клубу в Детройті. Гол. контр. комісії Т-ва Гетм. П. Скоропадського. Гол. Укр. Гетьманської Орг-ції Америки (1948-50, 1959-63).

"ЗАРЕВО" ("Zarevo"), об'єднання укр. студентських т-в. Створено 1949 на конгресі укр. націоналістичної молоді в Мюнхені. "З.", ідеологічно пов'язане з ОУН Мельника, обстоювало концепцію "нац. солідаризму", зосереджувалося на вивченні соціально-політ. процесів, руху опору в Україні й інформуванні громадськості країн, в яких діяли осередки орг-ції. Осередок у США засн. 1951. Гол. П. Стерчо (1951-57), Володимир Бакум (1957-63), Богдан Гасюк (1963), М. Герець (1963-65), Богдан Римаренко (1965-72), Остап Квітковський (1972-78), Мирослав Кий (1978-83). З половини 1950-их "З." діяло переважно у США, з осідком і центр. проводом, який очолювали П. Дорожинський (сер. 1950-их-1978), Б. Гасюк (1978-83). Осередки у Нью-Йорку, Філядельфії, Клівленді, Честері, Пен, Детройті, Міннеаполіс-Сент Полі та ін. "З." влаштовувало академічні вечори, студійні дні, семінари, одноденні виставки малярських творів підпільних мистців з України (Філядельфія, 1979) тощо. Діяло у співпраці з іншими укр. орг-ціями, зокрема студентськими (СУСТА). Видавало бюлетені "Зарево", "Листок

дружби", журнали "Розбудова держави" (1949-57 у Клівленді, Денвері, Кол.), "Смолоскип", "Укр. історик" (чч. 1-3, 1964, монографії з гуманітарної тематики. Серед діячів: О. Зінкевич, В. Процик, Л. Винар, М. Балтарович, М. Попович, В. Бакум, А. Кіпа. 1983 припинило діяльність. У 1990-их відновлено в Україні.

В. Дудко

ЗАРИЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Zarytsky), військ.-полк. Армії УНР, гром. діяч; н. 21.11.1896 в Святошині Подільському Подільської губ., п. 11.2.1982 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1915 закінчив вищу артилерійську школу рос. армії. Учасник визвольних змагань (1918-20), контрактний старшина поль. армії (1924-39). По 2 світ. війні на еміграції в Нім. (1946-50), перебував на добровольчій службі амер. армії в Нім. Від 1950 в Чикаго, активний в укр. комбатантських орг-ціях. При його співпраці вийшли пропам'ятні зб. "Корпус Січові Стрільці" (1969), "Крутянська подія" (1972), ст. на військ. теми.

В.М.

ЗАРИЦЬКИЙ Мирон Людомир (Myron Liudomyr Zarytsky), лікар, гром. діяч, н. 27.7.1901 в с. Устя Жидачівського пов., п. 2.2.1989 в Брукліні, Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Був учасником визвольних змагань у рядах УГА. Студіював у Граці, Австр. 1928-33 лікар у Познані, Поль., 1933-39 у Луцьку, 1939-45 у Засянні, 1945-49 в Зальцбургу, Австр., з 1949 у Брукліні, США. Гол. УЛТПА (1963-65), чл. дирекції Укр. Ін-ту Америки. Ст. в "Лік. віснику".

ЗАРІЧНИЙ Василь (Vasyl {Basilius} Zaricznij), лікар-хірург і проф. ортопедії, сусп. діяч; н. 31.8.1924 в с. Шпиколоси Золочівського пов., Гал., п. 28.8.2007 у Тексасі. Сер. освіту здобув в укр. гімназії в Стрию (1943), мед. студії

почав у Львові, а закінчив 1951 в Ун-ті Фрідріха-Вільгельма в Бонні, Нім. 1951 переселився до США, де відбув ортопедичну спеціалізацію в чикагських лікарнях. 1957-58 З. проф. ортопедичної хірургії в Ун-ті Оклагома. Відкрив приватну практику в Спрингфілді (Springfield), Ілл., і тут викладав ортопедичну хірургію (1973-85) у Мед. Школі Півд. Іллінойського (Southern Illinois) Ун-ту. Під час студій З. гол. Союзу Укр. Студентських Орг-цій в Нім. (1949-50); гол. Укр. Академічного і Проф. Т-ва (1986-90). Чл. кількох амер. лік. т-в та УЛТПА, чл. ред. колегії "Лік. вісника". З. автор понад 50 наук. праць з ділянки ортопедичної хірургії, які друкувалися в "Лік. віснику", а також в амер. і європ. журн. і підручниках. Виголосив низку фахових доповідей на лік. з'їздах та конгресах (останній – СФУЛТ у Києві, Львові, Харкові, Одесі, Ужгороді). Меценат укр. наук. цілей.

П.П.

ЗАХАРІВ О. (псевд.) див. *Скоп Олександр*

ЗАХАРІЙ Ігор (Ihor Zakhariy), лікар-офтальмолог, гром. діяч, н. 15.11.1941 в м. Старий Самбір, Гал. Приїхав до США разом з батьками після 2 світ. війни. 1963-67 студіював у мед. школі Єйльського Ун-ту. 1968-70 в Нац. Ін-ті Алергії та Інфекційних Хворіб у Панамі. 1970-74 спеціалізувався в офтальмології при ун-тських лікарнях у Клівленді й Маямі. 1974-76 доцент офтальмології Ун-ту Півд. Фльориди, з 1976 Ун-ту Кейс Вестерн Резерв (Case Western Reserve) у Клівленді. Здійснив кілька поїздок до України з метою обстеження і лікування дітей, які потерпіли внаслідок Чорнобильської аварії, ініціатор й організатор передачі в Україну значної кількості ліків і мед. обладнання. Ст. в амер. та іспанських мед. виданнях. Чл. управи, гол. відділу УЛТПА в Ог. Чл. управи "Рідної Школи"

в Клівленді, гол. адміністратор пласт. оселі "Писаний Камінь". 1996 іменованій папським лицарем ордена св. Григорія Вел.

В. Дудко

ЗАХАРКІВ Остап (Ostap Zakharkiv), інж.-агроном, меценат; н. 10.10.1915 в с. Вишнівчик Перемишлянського пов., Гал., п. 15.3.1999 у Воррені, Міч. Гімназійну освіту розпочав у Львові, а закінчив в Рогатині (1936). 1939-41 учителював у рідному селі, заочно закінчив Крем'янецький Пед. Ін-т. 1942-44 був дир. школи у с. Богатківці. З 1944 в Нім., закінчив УТГІ в Регенсбургу (1947) з дипломом інж. З 1948 у США, працював для компанії "Крайслер" (1949-76). З. розбудував Укр.-Амер. Архів-Музей у Воррені. Разом з дружиною Іриною (з роду Стельмах) створив три особисті фундації: при УВУ, УКУ (Італ.) та Крехівському Василянському Новіціяті в Україні зі загальною сумою понад 200 тис. дол.

І.С.

ЗАХАРЧУК Борис (Borys Zakharchuk {Zacharczuk}), інж.-електронік, гром. діяч; н. 25.1.1934 у Кракові, Поль. 1944 виїхав до Нім., був у таборах ДП в Байройті та Новім Ульмі. З 1950 – у США. Закінчив Ун-т Дрекселя зі ступенем мгра (1961), там же працював асистентом на фак. електронної інженерії до 1991. Власник фірми "Wynemore Associates". През. і фундатор Укр. Освітньо-Культ. Центру у Філядельфії (1989-97). Гол. місцевого відділу ТУІА (1970-73, 1998-2000) та през. кредитної спілки "Самопоміч". Засновник теле- і радіопрограми при Укр. Центрі в Філядельфії, дир. радіопрограми. Співавтор комп'ютерної системи "Computer Voice Response Systems", запатентованої електронічною фірмою "UNIVAC".

І.С.

ЗАХІДНЕ УКРАЇНСЬКЕ ЄВАНГЕЛЬСЬКО-БАПТИСТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ (Western Ukrainian Evangelical Baptist Convention), рел.

орг-ція, координує діяльність укр. баптистських церков на Зах. США, засн. 1962. З поч. і довголітній гол. – Віталій Рожок, потім Володимир Вільчиця. Об'єднання видає журнал "Вісник Правди", якого ред. був В. Рожок, потім В. Чосенко і В. Вільчиця. Об'єднання провадить місійну й гуманітарну працю при місії "Доброго Самарянина". Відбуваються з'їзди в ін. місцевостях Зах. США, ювілейний 40 з'їзд (2002) відбувся в м. Сакраменто, Каліф. З.У.Є.-Б.О. співпрацює з *Об'єднанням Укр. Євангельсько-Баптистських Церков у США.

р.м.

ЗАЦУХНИЙ Микола (Mykola Zatsukhny), політ. в'язень поль. і нім. таборів праці, гром. діяч; н. 4.9.1915 в с. Заставче Підгасцького пов., Гал., п. 2.10.1992 в США. Вчився в Бережанській Гімназії. 1933 засуджений поль урядом на 9 рр. тюрми за приналежність до ОУН, які провів в тюрмах Бережан, Дрогобича і Таркова. Звільнений у вересні 1939, повернувся до Гал., і перебував у підпіллі. Під час нім. окупації активний у політ. гром. праці, організатор міськ. управи в Підгайцях (заст. гол.). Арештований німцями 1942, перебував у таборах Майданек, Біркенав (Birkenau), Авфшвіц, Мавтгавзен. Звільнений у травні 1945, З дістався до табору ДП в Регенсбургу, де допомагав ін. втікачам та воякам УПА. Виїхав до США, де був активним у гром.

В.М.

ЗАЯРСЬКИЙ П. (псевд.) див. *Одарченко Петро*

ЗАЯЦЬ Галина (Halyna {Zajac} Zaiats), з роду Гарасовська, дружина Романа З., сестра Андрія Г. та Марії Г.-Дачишин, гром., зокрема пласт. та церк. діячка, секр. редакції ЕУД 1989-2001; н. 20.11.1926 в с. Себечів, Сокальського пов., Гал., п. 5.2.2001 в Чикаго, похована на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобула в торг. школі у Львові. 1946 опинилась в таборі ДП в Ашафенбургу, а

1947 емігрувала до Вінніпегу, Кан. 1957 переїхала до Чикаго. Увесь час активна в Пласті, зокрема співзасн. куреня "Перелетні птиці" та чл.

пласт. старшини в Чикаго, управи Сестрицтва Покрови Богородиці, співред. "Церк. Вісника" при св. Володимира і Ольги, секр. місцевого відділу УККА, та ін. Від поч.

працювала секр., бібліотекарем і дослідником ЕУД. Нагороджена пласт. Ордемом св. Юрія в золоті. В Себечеві на Україні відбудовано коштом родини З. заг.-осв. школу, яка отримала назву ім. Г.Заяць.

В.М.

ЗАЯЦЬ Іван (Ivan Zaiats), педагог, нумізмат; н. 29.8.1887 в с. Годині Мостиського пов., Гал., п. 8.12.1968 в м. Тілс (Tills), Н.Й. Учителював у гімназіях Яворова, Тернополя і Перемишля. Учасник визвольних змагань. Був куратором нумізматичного відділу Львів. Держ. Іст. Музею і чл. НТШ у Львові. Фундатор ЕУ.

ЗАЯЦЬ Іван Богдан (Ivan Bohdan {Zayac} Zaiats), архітект, гром. діяч; н. 6.10.1910 у Львові, п. 3.6.1999 в Нью-Йорку. Закінчив Львів. Ун-т ім. Яна-Казимира, здобувши ступінь мгра прав (1932) і мгра дипломатії (1934). Асистент на кафедрі міжнар. права Львів. Ун-ту (1935-44). З 1944 на еміграції у Слов., Франц., Австр. Доповнив студії у школі архітектури Нац. Академії Мистецтв у Парижі (1948-49). З 1950 у США, працював у різних архітектурних фірмах. Автор проєкту укр. культ. осередку та музею мистецтв у Хантері (Hunter), Н.Й., та співавтор мист. центру Гарден-Стейт в Голмделі (Holmdel), Н.Дж. Почесний гол. ТУІА (1985-), гол. Укр. Нац. Асамблеї (1977-80). Чл. Нью-Йоркської Академії Наук.

І.С.

ЗАЯЦЬ Роман (Roman [Zajac] Zaiats), чоловік Галини З., інж.-будівельник, гром. діяч; н. 17.1.1929 в м-ку Сколе Стрийського пов., Гал. Гімназію закінчив 1949 у Байройті (Bayreuth), Нім., і виїхав до США. Споч. в шт. Кон., згодом у Чикаго; здобув ступінь інж.-будівельника в Іллінойському Ін-ті Технологій (1968). Активний у Пласті, чл. пласт. старшини, гол. дитячого хору "Молода Думка", управитель оселі "Самодопомога" в Равнд Лейк (Round Lake), скарбник і чл. управ багатьох орг-цій і комітетів у Чикаго. Очолював Бюро Сусп. Опіки при св. Володимира і Ольги та місцевого УККА. Відзначений пласт. орденом Вічного Вогню в золоті (2006).

В.М.

ЗБОРІВСЬКИЙ ДОПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ У НЬЮ-ЙОРКУ (Zboriv Relief Committee New York) засн. 1923 кол. мешканцями Зборова, гол. імігрантами в США. У 1920-30-их за кошти З.Д.К. придбано і частково відремонтовано будинок для "Рідної школи" (відкрита 1933), відновлено церкву Преображення Господнього у Зборові й закуплено для неї новий дзвін. Після 2 світ. війни комітет матеріально підтримував зборівців у таборах ДП в Австр. і Нім. та в таборах військовополонених у Ріміні, Італ. У 1960-их допомагав церквам, старшим і хворим особам на Зборівщині. Остання велика акція – підготовка зб. "Зборівщина. Над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи" (1985) і збирання коштів на його видання (спільно зі Зборівським Комітетом у Торонто). Після появи зб. орг-ція припинила існування. Гол. комітету Микола Хом'як, І. Заяць, Теодор Хом'як, Олекса Саїтлик, Семен Івашків, Максим Паньків. У 1920-30-их діяв також Зборівський комітет у Бостоні.

В. Дудко

ЗВАРИЧ Роман (Roman Zvarych), політ. діяч, нар. депутат Верховної Ради України, політолог; н. 20.11.1953 в Нью-Йорку. Студіювала

у Колумбійському Ун-ті, потім викладав в Нью-Йоркському Ун-ті (1983-91). Рівночасно активний в укр. гром.-політ. житті, чл. ОУН С. Бандери, приватний секр. Я. Стецька (1979-85) в Мюнхені. Брав участь у конференціях АБН. З 1991 в Україні (м. Київ), працював у прес-центрі "Вибори-94", 1995 прийняв громадянство України. Спів-організатор Конгресу Укр. Націоналістів, його заст. гол.,

з 1995 чл. проводу Нар. Руку України (НРУ), чл. його президії (1997-98). З 1999 чл. правління Партії "Реформи і Порядок". 1998 став нар. депутатом України від НРУ, а 2002 чл. фракції "Наша Україна". З лютого 2005 міністр юстиції. Автор праць "Або-або" (1991), "Воля до справедливості" (1993), "Азбука демократії" (1995) й ін.

В.М.

ЗВАРУН Іван (Ivan Zvarun), адвокат, учасник УСС і УГА, гром. діяч; н. 18.1.1898 в Новому Селі, Збараського пов., Гал., п. 15.4.1993 в Клівленді. 1918 вступив до Студентського Куреня УСС, закінчив військ. вишкіл. Як старшина УГА брав участь у анзвольних змаганнях та перейшов "Чотирокутник смерті". Студіював право у Львові (мгр 1927), працював адвокатом і суддею в Підволочиських і Сяноку, Гал. На еміграції гол. табірив ДП в брит. зоні Нім. З 1950 у США, жив і працював у Кентоні (Canton), Ог. Чл. Укр. Гетьманської Орг-ції, Об'єднанні бувших Вояків Українців Америки, та в управі Братства УСС-ів у Клівленді.

В.М.

ЗВИЧАЙНА Олена (Olena Zvyshaina), літ. псевд. Олени Джуль, з роду Дельгівських, письм.; н. 24.4.1902 в Проскуріві, п. 8.1.1985 в Стетен Айленді (Staten Island), Н.Й. Закінчила гімназію в Харкові,

студіювала у Київ. ІНО. З 1942 на еміграції в Нім., згодом у США. Прозові твори З. про життя в Україні 1930-40-их: пов. "Золотий потічок" (1947), "Селянська санаторія" (1952), "Страх" (1957-58, 2 тт.), "Ворог народу" (1966, 2 тт., у співавторстві з чоловіком М.

Джулем, літ. псевд. Михайло Млаковий), "Ти" (1982), нарис "Миргородський ярмарок" (1953), зб. оп. "Оглянувшись назад" (1954) та ін.

В. Дудко

ЗВУКОЗАПИСИ (Sound Recordings), запис і відтворення звуку можна окреслити як зберігання його в постійній формі механічним, електричним та зоровим способом, або комбінацією всіх для того, щоб пізніше оригінальний запис можна було відтворити. Найбільш поширені форми звукозапису є на платівках, магнітних стрічках, компактних дисках, звукозаписи на фільмових та відео стрічках.

Короткограйний період.

У США перших 5 укр. пісень записав у фірмі Колумбія (Columbia) співак А. Александров у Нью-Йорку 1903. В наступному р. на валок Едісона (Edison) співак А. Галанін наспівав одну укр. пісню. Фірми Колумбія і Віктор (Victor) 1906-08 почали випускати на амер. ринок платівки-копії европ. записів, на яких укр. репертуар виконували відомі тоді співаки, такі як Р. Любинецький, І. Григорович, М. Швець, І. Рубчак, М. Михайлова, Ф. Лопатинська, Є. Зарницька, К. Рубчакова та ін., як також відомі хори України. В каталогах і на етикетках укр. репертуар називався тоді "рашен", а в крашому випадку "рутенія".

Переписуванням укр. репертуару з Європи займалася також фірма Одеон (Odeon), на платівках якої були копії з матриць нім. фірми Бека-Гранд (Becka-Grand).

Найцікавіші і найцінніші – це копії репертуару київ. хору "Просвіта". Найбільше укр. звукозаписів від 1903 до 1952 випустила на півн.-амер. ринку фірма Колумбія; крім США, ті платівки також розповсюджувалися в Кан. Деякі з них продавала поль. Колумбія.

Першу свою серію фірма відбила літерою E (етнік), в якій були записи різних національностей, між ними 123 укр. платівки. Підрахувавши всі платівки в різних серіях, включно з т.зв. "лемкорашен" та "карпато-рашен" в рос. серії, то всі укр. записи цієї фірми становлять бл. 600 платівок.

Другою по кількості випродукованих укр. платівок на увесь півн.-амер. ринку була компанія Віктор, яка на поч. 20 ст. почала дуплікувати європ. матриці фірми Грамофон. З вибухом I світ. війни в 1914 Віктор і всі ін. звукозаписні фірми у США почали використовувати мист. сили, які, приїхавши до Америки, все активніше включалися в культ. життя укр. спільноти. На підставі фірмових каталогів і зібраних платівок, їх є приблизно триста розміром 10 і 12 дюймів. Відзначаються вони тим, що на них записано досить багато рел., обрядових, звичаєвих і традиційних пісень різними церк. хорами і малими театр. групами. На поч. 1950-их фірма Віктор припинила печатати укр. платівки зі своїми етикетками, проте робила приватні записи з такими виконавцями як сопрано Стефанія Королишин-Цимбаліст, тенор І. Зайферт, та два перші альбоми Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка.

В 1919 на амер. ринку появилися платівки під маркою Одеон/Окег (Odeon/Okeh). Спочатку це були копії європ. записів, зроблені перед I світ. війною нім. фірмою Бека Гранд в Україні. Починаючи 1921 і на тих платівках були вже записи, виконані місцевими укр. мистцями, такими як бас Г. Шандровський, Укр. Нац. Квартет та хор під кер. М. Гайворонського. 1930 фірма перестала випускати етн. платівки. Кількість всіх укр. платівок, випродукованих цією

фірмою, можна нарахувати до 120.

На поч. 1920-их амер. фірма Брансвік (Brunswick) почала робити етн. записи. 1922-24 вона записала репертуар Укр. Нац. Хору, наступника славної Республіканської Капелі під диригентурою О. Кошиця. Крім того, укр. записи в більшості знаходяться в укр.-рос. серії. До 1930, коли компанія Брансвік перестала цікавитися більшістю етн. записів, вона випустила на ринку 48 укр. платівок.

Звукозапис Квартету "Розвага" у 1950-тих, фірма АРКА

Найменше – тільки по декілька платівок і валків – випустили фірми Едісон (Edison) та Емерсон (Emerson). Мала нью-йоркська фірма Аш (Asch) записала на трьох платівках 1940 вісім укр. пісень оперної співачки М. Сокіл (обробка А. Рудницького) (перший випуск-альбом мист. обробок укр. нар. пісень в діаспорі). Ін. мала приватна нью-йоркська фірма Сонарт (Sonart) записала 27 пісень у виконанні хору під диригентурою О. Кошиця в червні 1943. Альбом з десяти платівок називався "Near Ukraine Sing".

Список укр.-амер. та ін. виконавців, які записувалися на платівки з укр. репертуаром всіх досі названих фірм разом 123. У списку відомі солісти: С. Крушельницька, М. Гребінецька, М. Машір, М. Карлаш, І. Стешенко, М. Зазуляк, кантор М. Каневський, Д. Медовий, Є. Жуковський та багато ін. Там також багато церк. і світських хорів, такі як хор "Сурма", хор ім. Лисенка, хор дяковчителів, хор

під кер. М. Гайворонського, багато вокальних тріо і квартетів, відомі тоді нар. скрипалі П. Гуменюк та Й. Пізьо, театр. групи, сільські та ін. оркестри, бандурист В. Ємець.

Здобутки в звукозаписній діяльності укр. спільноти попередніх рр. культурно не задовольняли емігрантів, що прибули до США після 2 світ. війни. Тому що по війні амер. звукозаписні фірми перестали цікавитися етн. записами, на самому поч. 1950-их ініціативу в цій справі перебравли малі комерційні укр. крамниці, перев. книгарні. Ініціаторами в цьому були Мирон Сурмач, власник від 1927 книгарні "Сурма" в Нью-Йорку; Я. Пастушенко й Роман Поритко, власники крамниці "Арка", також в Нью-Йорку; та Василь Ільчишин, власник крамниці "Хвилі Дністра" в Клівленді.

Книгарня "Сурма" вживала три різні назви на етикетках своїх платівок. Найбільше їх випущено під назвою Сурма (Surma). Перші випуски були копіями сов. укр. записів передвоєнного і безпосередньо повоеєнного періодів. Пізніше вийшли вже записи багатьох укр.-амер. виконавців, перев. з найновішої еміграції. В обох серіях було випущено біля 100 платівок. Під назвою Боян (Boyan) виготовлено десь 15 платівок. Третя етикетка мала назву Фортуна (Fortuna), тих платівок випущено дуже мало.

Платівки випущені нью-йоркською крамницею "Арка" відзначалися тим, що на них були муз. твори у виконанні виключно укр. солістів і хорів, які перебували тоді в зах. світі, крім кількох платівок, на яких були скопійовані записи львівського хору "Сурма". Там можна знайти записи таких солістів: сопрано Є. Мозгова, Н. Андрусів, тенори М. Скала-Старицький, О. Руснак, В. Тисяк, баритон М. Мінський, нью-йоркський хор "Думка", ансамблі бандуристів Левицького і Юркевича, платівки з таец. і легкою музикою. Кількість випущених платівок "Арка" – понад 100.

На звукозаписному ринку можна було знайти також платівки, на

етикетках яких були ще такі назви: Укр. Радіопередача В. Шаравана, Trident Records, BVP Records, Ukrainian Art Records, Ліра (Lyra), Стінсон (Stinson) і Арджі (Argee). Останні дві фірми спеціалізувалися в копіях сов. укр., рос. та ін. платівок. Укр. копій Стінсон зробив дуже багато. Деякі укр. хори і солісти випускали платівки на етикетках з такими назвами як Укр. Хор Трембіта, Укр. Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка, Хор Церкви св. Володимира в Нью-Йорку та ін.

Післявоєнний технічний прогрес

Кінець 1940-их приніс революцію в звукозаписній індустрії: зникли короткограйні платівки, введено довгограйні диски (до 25 хвилин звучання на одній стороні) фірмою Колумбія (1948) та, врешті, пристосування магнітної стрічки зі значно чистішим звуком та необмеженими можливостями монтажу. Магнетна техніка мала корисний вплив на радіомовлення, кіно та відео-продукцію. Все таки укр. виробництво коротко-грайних дисків тривало далі, аж до повного поширення довгограйного екіпажу в колах діячів.

До поч. 1960-их вийшло вже чимало довгограйних моно-платівок, та декілька стерео-дисків; подібно розвивалась продукція в Рад. Союзі, випуски якого доходили до піви. Америки. Перші довгограйні диски укр. виконавця належали визначній піаністці Л. Колессі, яка записала твори Шумана та Брамса для Нью-Йоркської фірми Concert Hall (2 диски, 1951). Ранні, довгограйні платівки укр. клясичної музики, які розійшлися у США, записано в Україні (опера "Богдан Хмельницький" Данькевича, 1953) або в зах. Європі (укр. репертуар Є. Зарицької, 1956 та хор А. Гнатишина з участю І. Маланюк, 1957).

Починаючи з кін. 1950-их ширилась вокальна музика у вик. хорів "Думка" (Нью-Йорк), "Кобзар" (Філядельфія), "Трембіта" (Детройт), "Сурма" (Чикаго), "Дніпро" (Міннеаполіс). "Візантійський

хор" (Утрехт) теж тиражувався в Америці. Відомі того часу солісти: О. Руснак, М. Скала-Старицький, І. Мацюк, М. Мінський та ін. Між акомпаньйторами тих рр. вирізнялись Є. Чапельська, І. Соневицький та ін. Проте, клясичні, інструментальні записи (фортепіано, скрипка) не мали такого попиту, як вокальні випуски, і їх тиражі не переходили 1500 прим., тоді, коли естрадно-нар. квартет "Рушничок" розійшовся на 4 дисках в сумарній кількості бл. 100,000. Високі кошти запису опери чи симфонічної оркестри утруднювали записи тих жанрів.

Звукозапис Української Капелі Бандуристів 1950-тих, фірма RCA

Все таки, до кращих випусків 1960-их належала дитяча опера "Пан Коцький" М. Лисенка (перший запис, Ансамбль Укр. Муз. Ін-ту під кер. Ю. Оранського у Філядельфії) та два монографічні видання (моно-звук) М. Лисенка та М. Фоменка. Вибрана камерна музика Лисенка вперше з участю видатних, не-укр. виконавців – піаністки К. Заурер-Смит і скрипаля Фр. Д'Альбер вийшла під фірмою Ікар (Чикаго) заходом спонсора Ольги Калимон у ювілейному, лисенківському 1962р. Деякі твори на цій платівці тиражувались вперше. Авторський диск Фоменка записано в США, але тиражовано в Торонто заходами комітету під кер. Оксани Соколик фірмою RCA Victor. Її виконавці з обох країн – вибрані композитором.

Довгограйний формат дисків (30

см) сприяв докладним, виразним нотаткам у двох мовах, що важче здійснити при малих касетах чи компакт-дисках. Постійно діяльна з 1950 у всіх видах запису була Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка з осідком в Детройті. Паралельно з ранніми моно-випусками розвинулась продукція стерео-дисків; перший із укр. нар. піснями наспівала в Нью-Йорку Є. Зарицька з камерною оркестрою Жака Беляско (Уранія, 1959). Ця платівка з англ. поясненнями про Україну, її пісні, як і попередня Зарицької з Парижу, мала міжнар. успіх. З 1950-их відомі були теж видання А. Андреадіс, Є. Мозгової, О. Павлової, І. Орловської-Фоменко, Л. та І. Мацюків, Г. Шерей, А. Добрянського, В. Боднара, В. Мельничшина, Г. Шандровського, та бандуристів З. Штокалка, Р. Левицького. Від 1970-их – записували І. Мигаль, Х. Липецька, К. Цісик, Ед Іванко, С. Шкафаровський, П. Плішка, та ін. Жваву діяльність проявляли дириг. В. Божик, Г. Китастий, С. Комірний, Є. Садовський, В. Колесник та ін.

З 1950-их популярними були теж довгограйні перевипуски або й нові диски танц. музики та естрадного жанру (диви "Музичне життя") оркестри "Амор" Б. Гірняка з участю І. Раковського та репертуаром танг І. Весоловського. На ранній стереоплатівці (УТА, 1962) зафіксовано джазові оформлення традиційних укр. мелодій амер. композитора Рей Керролл. Численні пізніші записи дали розвагові квартети "Каравана", "Калина", та естрадні ансамблі "Червоні маки" (Філядельфія; кер. А. Лисенко), "Намісто" (Вашінгтон; П. Круль), "Євшан зійля" (Міннеаполіс; К. Цареградська), "Фіялки" (Детройт; П. Китастий), "Нічна мелодія" (Рочестер), "Іскра" (Нью-Йорк; О. Кузишин), та ін.

Крім головної Капелі Бандуристів ім. Шевченка, в записі виступала Капеля Бандуристок СУМА (Детройт; П. Потапенко) як теж менш відомі групи, як Ансамбль Бандури С. Ганушевського при спілпраці Р.

Левицького (маршеві, повстанські пісні) та "Гомін степів". Мішаний, камерний хор "Промінь" під кер. Б. Волянської записав стереодиск обробок М. Леонтовича та Є. Козака; ансамбль діяльний в околицях Нью-Йорку. У довгограйному періоді першим піаністом з укр. репертуаром був Євген Маслюк (бл. 1958), за ним виступила М. Шлемкевич-Савицька, згодом Т. Богданська (RCA, 1983) – перша піаністка діаспори з укр. музикою на стереодиску. З поважним укр. дорібок згодом виступали Д. Каранович та Ю. Осінчук, а музику Заходу репрезентували Р. Рудницький і Т. Гриньків. Між визначними скрипалями: В. Цісик, Є. Гратович, О. Крися, А.І. Лисий, Ю. Мазуркевич.

Видатні нар. музиканти чи гумористи минулого, як П. Гуменюк та Е. Жуковський звучали знов у новішому, довгограйному форматі, який теж сприяв мистецтву слова і літ. жанрові, напр. записи Й. Гірняка (Стефаник, Вишня), І. Лаврівської (казки) та М. Понеділка (гумор). В ділянці літ. клясики помітний вклад дали актори укр. театру (Філядельфія) у мист. читанні Шевченкіяни: фрагменти "Гайдамаків", "Неофітів", із участю Б. Паздрія, В. Левицької та ін. виконавців кол. ансамблю В. Блавацького; режисерував Б. Паздрій, вступні тексти подав Б. Кравців.

Із дуже численних фірм платівок вирізнялись: Арка і Сурма (Нью-Йорк); Апон (Лонг Айленд Сіті, Н.Й.) тиражував гол. популярні записи з України; Хвилі Дністра (Клівленд). Відомі амер. фірми як Монітор (Monitor, Нью-Йорк), спеціалізувалися у фолкльорі різних країн, а Сонарт (Sonart) перевидав довгограйні платівки свої ранні диски з Хором О. Кошиця (Нью-Йорк, 1943).

Цифрові записи

З поч. 1980-их при записі платівок та аудіокасет застосовувано вже компютерну, т.зв. цифрову (digital) техніку, яка ще більш поширила динамічну скалю та чистоту звуку, майже виелімінувала шуми в сигналі. Такою технікою піаністка Л.

Артимів випустила ряд визначних платівок із музикою Зах. у фірмі Чандос (Chandos), Англ. Ранні цифрові випуски укр. музики здійснила Укр. Капеля Бандуристів ім. Шевченка (1987) концертом колядок та ін. репертуаром.

У міжнар. індустрії компакт-диск діє з 1983 лазерною технікою (програвач без штифту-голки), яка не стирає, не зуживає самих дисків. Звук "компактів" – найчистіший із усіх досі тиражованих форм запису найкраще надається до відтворення старих записів, і збереження таких та сучасних виконань.

Перші виконавці укр. музики на цифрових касетах і компакт-дисках – скрипаль Є. Гратович з піаністкою С. Голмон та студіо-співачка К. Цісик; її ж творчий ансамбль дав перший компакт-диск укр. пісень у мист. камерній обробці; фортепіяновий супровід – Марія Цісик. В останньому десятилітті на компакт-дисках появилось мистецтво піаністів В. Балея (теж записував як дириг.), Л. Артимів, В. Винницького, Р. Рудницького, М. Сука, Ю. Осінчук, скрипаля О. Крися при супроводі Т. Чекіної, бандуристів Андрія та окремо Юліяна Китастих, співака Я. Гнатюка та ін. Кількадесят нових амер. переробок "Щедрика" М. Леонтовича продовжують радувати всі покоління у клясичному та популярному плані різних аранжувальників, ансамблів, солістів та інструментів, як акустичних так і електронних.

Чимало відновлених іст. записів С. Крушельницької, Л. Колесси, П. Гуменюка та Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка розходяться на компакт-дисках англ., канад. та укр. продукції. Технічний формат аудіокасети, що виник понад 30 рр. тому, зберіг популярність теж як варіант довгограйних платівок, або як випуск паралельно з компакт-дисками.

Вже довший час найбільша укр. фірма продукції та продажу аудіо та відео випусків – це "Євшан" (Квебек, Кан.) із представництвом у шт. Н.Й.

Колектор-дискограф С. Максимюк

склав каталог фірм довгограйних платівок, які видавали укр. матеріал; між компаніями – численні з-поза укр. кіл. Він теж зложив "Бібліографію укр. звукозаписів" (Вашінгтон, 1995) – перша спроба систематизувати друкований матеріал, досі розкинений у багатьох джерелах амер. та европ. континентів, як також обширний список виконавців, які записувалися на платівки чи диски в Америці.

Лит.: Гайворонський М. Грамофон на наших услугах в Америці. "Календар УНС на 1933р.";

Сурмач М. Грамофон в Америці і серед українців. "Календар Провидіння на звичайний рік 1947" (Філядельфія);

Максимюк С. Сумна справа запису останніх грамофонних платівок О. Кошиця. "Вісті" (Міннеаполіс), вересень, грудень 1966, березень 1967;

Максимюк С. Дискографія Шевченкіяни. "Сучасність" (Мюнхен) березень 1990;

Савицький Р. Recorded Music, Quo Vadis? "The Ukrainian Weekly", June 17, 1984;

Spottswood Richard. *Ethnic Music on Records – a Discography of Commercial Ethnic Recordings Produced in the United States 1893-1942*. Urbana, Ill.: University of Urbana Press, 1990 (vol. II і III).

С. Максимюк, Р. Савицький, мол.

"ЗГОДА БРАТСТВ" (Concord of Olyphant Societies), братсько-допомогова орг-ція, створена 1913 в Оліфанті, Пен. Друкований орган тижневик (згодом двотижневик) газ. "Нове життя". "З.Б." споч. належала до "Федерації Українців" у США, 1916 вийшла з неї. 1934 орг-ція мала бл. 2000 чл. 1938 (500 чл. у 29 відділах) влилася до УНС. Останній гол. Ю. Хияк.

"ЗЕЛЕНИЙ ЯР" ("Zelenyi Yar" – Green Valley), пласт. оселя на "Діброві" в м. Брайтон (Brighton), Міч., засн. 1959. Гром. комітет, власник новопрдбанної оселі "Діброва" (гол. А. Мілянчик)

подарував Пластові в Детройті частину великої осілости для таборування. Від того часу щороку там відбуваються табори новацтва і юнацтва (окремо дівочі й хлоп'ячі), якими займаються таборіві комісії. Гол. комісії: Степан Щуровський, В. Колодчин, Любомир Гевко, Роман Татарський, Євген Турянський, М. Бажанський та ін. На таборі збудовано каплицю, кухню, їдальню, курені, проведено каналізацію. Раніше таборувало понад 300 молоді, тепер менше.

В.М. ЗЕЛИНСЬКИЙ Борис (Bogys Zelynsky), кооператор, гром. і осв. діяч; н. 23.6.1908 в Крем'янці на Волині, п. 9.5.1994 в Балтиморі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Інспектор шкіл в Україні й на еміграції в Нім. Співзасновник кредитової спілки "Самопоміч" в Балтиморі й чл. її управи, заст. гол. відділу УККА та активний в школі українознавства.

ЗЕЛИНСЬКА Христина (Christine Zelinsky), графік, дизайнер, педагог; н. 16.9.1940 у м. Рудно Львівського пов. Під час 2 світ. війни перебувала у Чехослов., Австр., з 1945 – у Берхтесгадені, Нім. З 1949 живе у США. Студювала в Укр. Мист. Студії (1953-58), Коледжі Мистецтв Мура (Moore College of Art) та Пенсильванському Ун-ті (1958-60) у Філядельфії, у Школі Мистецтв і Ремесел у Базелі, Швейцарія (1961-67). 1967-69 дизайн-керівник в Ситі-Гол, викладач Ін-ту Мистецтв у Канзас Ситі (Kansas City), Міз. 1969-77 дизайнер, викладач експериментальної мист. школи "F+F" у Цюріху, Швайц., з 1977 надзвич. проф. Ун-ту Мистецтв у Філядельфії. Індивідуальні виставки в Укр. Мист. Студії у Філядельфії, Літ.-Мист. Клубі в

Нью-Йорку, групові – в Ун-ті Мистецтв у Філядельфії, музеях Пітсбургу й Алентавну, Укр. Ін-ті Модерного Мистецтва в Чікаго, Нац. Музеї у Львові та ін.

В. Дудко

ЗЕРКАЛЬ Сава (Sava Zerkal), агроном, педагог, видавець; н. 18.4.1896 в с. Хмелів Роменського пов. Полтавської губ., п. 17.10.1980 у Брукліні, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1915-17 служив у рос. армії, потім в Армії УНР. З 1920 в Чехослов., де 1923-28 здобув фах інж.-агронома в УГА. 1928-1945 у Братиславі, агроном у Мін-ві хліборобства, 1929-45 секр. Т-ва Укр. Інженерів у Слов. 1945-49 у Нім., викладач і секр. УТГІ. З 1949 у США. 1949-51 секр. представництва УТГІ у Нью-Йорку, у 1950-51 викладач Укр. Техн. Ін-ту. Ред.-вид. Журн. "Укр. гром. слово" (1953-58). Книжки "Нац. і рел. відносини на Закарпатті" (1956), "Руїна коз.-селянської України в 1648-1764-1802 р." (1968), "Укр. земля і нарід за Карпатами" (1974), "За яку Україну?" (1974), численні публіцистичні й іст. ст. в укр. пресі.

В. Дудко

З'ЄДНАНІ ДЕРЖАВИ АМЕРИКИ див. *Сполучені Штати Америки*

ЗЄЛИК Ігор (Ihor Zielyk), соціолог, педагог; н. 14.3.1933 в м. Надвірна,

Гал. 1944-45 у Чехослов., 1945-51 у Нім., з 1951 в США. Студював в УВУ, Ун-ті Сітон Гол (Seton Hall) (бакалавр 1955), Ун-ті Норт Каролайн і Колумбійському Ун-ті (ступені мгра, д-ра 1963). Проф. соціології в Ун-ті Сітон Гол в Савт Орендж (South Orange), Н.Дж. Співзасновник, чл. Наук. Ради Укр. Соціологічного Ін-ту в Нью-Йорку. Наук. ст. укр. і англ. мовами з проблематики етнічних груп з особливою увагою на становище українців у США. Автор *Two Types of Ethnic Communities* (1975), *The Study of Ethnicity in American Sociology* (1986), *Ethnicity and Irredentia in Diaspora: Profile of an Ukrainian-American Community* (1997) й ін. Д.чл. НТШ.

В. Дудко
ЗЄЛИК Ірина див. *Гомотюк-Зелик Ірина*

ЗЄЛИК Марта (Marta Zielyk), дочка Ігора З., журналіст, дипломатичний перекладач, н. 13.8.1956 в Нью-Йорку. Студювала політ. науки в Коледжі Бернарда (бакалавр 1978) і міжнар. відносини в Колумбійському Ун-ті (мгр 1981). Журналіст і коментатор в укр. редакціях радіо "Голос Америки" (1982-84) і "Вільна Європа", "Свобода" (1984-95). З 1989 (з 1995 в штатний) єдиний в Держдепартаменті США стар. дипломатичний перекладач з укр. і англ. Працювала під час візитів през. Л. Кучми до США (1994), през. Б. Клінтона в Україну (1995, 2000) та на ін. амер.-укр. зустрічах вищого рівня. М.ін. ст. "Bridging Two Worlds: An Interpreter's Perspective" ("Наше життя", листопад 1996).

В. Дудко
ЗЄЛИК Софія (Sofia Zielyk), дочка Ігора З., сестра Марти З., укр. писанкарка і керамістка; н. 24.4.1961 в Нью-Йорку. Студювала в Ун-ті Нью-Йорку (бакалавр з історії мистецтва, 1983). Від своєї матері навчалася писанкарства з 6 р. життя. З того часу З. показує укр. мистецтво писанок і кераміки у США, напр. у Метролітальному Мист. Музею, Амер. Музею Приро-

дної Історії, в катедрі св. Івана, в Укр. Музею в Нью-Йорку, а далі у Вашингтоні, Д.К., – в амер. сенаті, посольстві України, часто виступає на телепрограмах. Чл. Спільноти Майстрів Народного Мистецтва України з 1995, виставки по об'єктах України. Колекції писанок З. знаходяться в Музеї ім. Т. Шевченка в Каневі та в Музеї Писанок в Коломиї. 1993 в Україні появилася двомовна праця "Пише писанки бабуня, пише Мама, пишу я" (*The Art of the Pysanka*) з репродукцією понад 100 кольорових писанок. Активна в Студії Мист. Слова, Пласті, вчителька школи українознавства.

В.М.

ЗИБЛІКЕВИЧ Євген (Evhen Zyblykevych), журналіст, студент права, гром. діяч; н. 20.11.1895 в Старім Самборі, Гал., п. 16.9.1987 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марія в Фокс-Чейсі, Пен. Учасник визвольних змагань 1918-20, старшина УСС і сотник УГА, аопісля командант УВО на Перемищині. За свою участь в підпільній боротьбі арештований поль. владою і кілька рр. провів у тюрмі. Ред. і видавав газ. "Укр. голос" (1926-29), "Бескид" (1930-33) і спорт. газ. "Змаг" (1933-39). Спочатку чл.-основник – ОУН, потім перейшов до гетьманців, діяч гетьманського руху в Гал. і на еміграції в Нім. й США. У США з 1950-их, у Філядельфії став ред. "Америки" (1953-62), діяч спорт. т-ва "Тризуб" (гол.). Засновник і перший през. *Сх.-Європ. Дослідного Ін-ту ім. В. Липинського (1964-87).

В.М.

ЗИЗ (псевд.) див. *Лепкий Лев*

ЗИНОВІЯ, ігуменя див. *Безушко Зиновія*

ЗІНКЕВИЧ Осип (Osyр Zinkevych), хемік, ред., видавець і гром. діяч; н. 4.1.1925 у с. Микулинці Снятинського пов., Гал. Під час 2 світ. війни чл. підпілля ОУН.

Емігрувавши на Зах., 1956 закінчив Паризький Ін-т Індустріальної Хемії (Ecole superieure de chimie). Заст. гол. і ген. секр. ЦЕСУС (1950-56), чл.

управління "Зарева" (1954-64), засновник укр. студентського архіву. З 1957 у США. Засновник і гол. ред. вид-ва *Смолоскип" (1968-). Упорядник і видавець книг про укр. правозахисний рух, кат. і правос. церкву, студентський рух і самвидав, серії художніх та документальних видань. Автор книг "З генерації новаторів" (1967), *Ukrainian Olympic Champions* (1968, 3 вид.) 1991 переніс свою видавничу і гром. діяльність до Києва, створивши 1993 Міжнар. Благодійний Фонд "Смолоскип", що проводить щорічний літ. конкурс і семінари майбутніх провідників, та Стипендійний Фонд Укр. Студентства, який підтримує кілька тисяч кращих студентів у всіх обл. України. Вид-во "Смолоскип" видало твори В. Чорновола, Ю. Бадзя, М. Хвильового, І. Багряного, про Л. Курбаса й ін. Гол. ред. зб. "Тисячоліття християнства в Україні. Уроцистості 1988р." (1992), "Мартирології укр. церков" в 4 т., "Укр. Гельсінська Група, 1978-1982. Документи і матеріали" (1983), "Україна. Путівник" (1993) та ін. Чл. Спільноти Письменників України (1994). През. України 1997 нагородив З. орденом "За заслуги".

І.С.

ЗЛОЧОВСЬКИЙ Зенон (Zenon Zlochovsky), гр.-кат. свящ., крилошанин з 1965, митрофорний протоієрей з 1975, композитор; н. 12.4.1916 в с. Кам'янка Нова Рава-Руського пов., Гал., п. 16.12.1993 у Філядельфії, похований на цвинтарі св.

Марії в Фокс-Чейсі. 1935-39 студіював у Перемиській Семінарії. Висвячений 1940. З 1941 – у парафіях Тарнави Нижньої і Тарнави Верхньої (Турківський

пов.), Тісної (Ліськівський пов.), Команчі й Явірника на сх. Лемківщині, 1949-53 капелян сс. Самаритянок у Фішорі б. Варшави, 1953-58 свящ. у Познані, в укр. парафіях в

Команчі (з 1958) і Вроцлава (з 1977). 1977 переїхав до Кан. і того ж року до США, де перебував на місійній праці. З 1979 парох церкви св. Архистратига Михаїла у Дженкінтавні, Пен. З 1960 композитор: 88 літургій зі сталими і змінними піснями для чол., мішаними і жін. хорів, світські твори (хори, сольоспіву), також твори лат. сакральної музики.

Літ.: Отець Митрат З. Злочовський, композитор укр. священної музики. – Вінніпег, 1991.

В. Дудко

ЗЛУЧЕНИЙ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ, ЗУАДК (United Ukrainian American Relief Committee), харитативна орг-ція, засн. 20.6.1944 як Укр. Допомоговий Комітет на базі створеної в січні 1944 2 Конгресом УККА відповідної підготовчої комісії. Після об'єднання 7.11.1944 з Укр. Воєнною Допомогою в Детройті діє як ЗУАДК. Орг-ція була створена з метою надання матеріальної допомоги українцям як на батьківщині, так і розпорошеним в наслідок 2 світ. війни по різних країнах. 1945 ЗУАДК оформлено в амер. урядових установах (Президентська Воєнно-Допомогова Контрольна Рада), став чл. Амер. Ради Добровільних Допомогових Орг-цій. ЗУАДК співпрацює з міжнар. допомоговими і переселенчими

Члени ЗУАДК вітають нових імігрантів, 1949 р.

установами (спершу з УНРРА, ІРО, згодом з Міжнар. Комітетом Европ. Еміграції, Верховним Комісарем у справах біженців та ін.). Оскільки уряд СРСР заборонив безпосередню допомогу окремим установам і особам в Україні, орг-ція зосереджувалася майже виключно на політ. еміграції в Зах. Європі. ЗУАДК, як і його партнер Фонд Допомоги Українців Кан., діяв через створене 1945 Укр. Центр. Допомогове Бюро в Лондоні. 1947 постали Европ. представництва ЗУАДК в Мюнхені та відділи у Зальцбургу, Парижі, Брюсселі, Відні (недовго діяли відділи в Трієсті й Берліні) і місц. станиці в місцях більшого скупчення українців у Нім. 1947-57 орг-ція займалася перев. переселенням укр. емігрантів до заоканських країн; її заходами виїхало до США бл. 60,000 осіб. Також було вжито низку заходів для правної оборони укр. ДП (проти примусової репатріації, за визнання нац. статусу укр. емігрантів, за визнання прав емігрантів кол. воююч. Дивізії "Галичина", УПА тощо). У 1950-их ЗУАДК опікувався емігрантами, що залишилися в Європі (допомога у проф. влаштуванні, субсидії для наук. устан. мист. ансамблів, утримання дитячих садків). 1969-71 надавав допомогу українцям – жертвам землетрусу в Югославії і втікачам з Поль., згодом укр.

політв'язням та їхнім родинам в СРСР, малоземельним укр. поселенцям у Бразилії (Земельний Фонд ЗУАДК). З 1993 діють представництва ЗУАДК в Києві й Львові, які здійснюють програми допомоги сиротинцям та інтернатам (ліки, окуляри, обладнання для виробничих майстерень, одяг, взуття), друкарням і бібліотекам, жертвам повені в Закарп. обл. (1998) та ін. Бюджет формується на основі внесків устан., т-в й індивідуальних чл. ЗУАДК. Керівним органом ЗУАДК є рада директорів, що обирається заг. зборами. През.: В. Галан (1944-47, 1955-78), І. Панчук (1947-53), Л. Мишуга (1953-55), М. Стахів (1955), О. Білик (1979-1996), Л. Кий (з 1996). Виконавчі дир.: В. Галан (1947-55), В. Мудрий (1955-64), О. Тарнавський (1964-78), І. Скальчук (1982-1992), С. Гавриш (з 1992). Гол. канцелярія ЗУАДК знаходиться у Філядельфії. Неперіодично виходять "Вісті ЗУАДК".

Лит.: Тарнавський О. Брат – братові: Книга про ЗУАДК. Філядельфія, 1971.

І. Скальчук, В. Дудко

ЗЛУЧЕНІ СТЕЙТИ АМЕРИКИ днів. Сполучені Штати Америки

ЗМІЙ Володимир (Volodymyr Zmii), актор, театр. діяч; н. 30.11.1922 в с. Бродки Львів. пов., Гал. Сер. школу

закінчив 1941 і почав працювати у Львів. Театрі. 1942 вступив до Театр. Школи при відділі УЦК (керівники Й. Гірняк та О. Добровольська). 1944 подався на зах., перебував з Театром-Студією Й. Гірняка в Австр., а з 1947 в Міттенвальді, Нім. 1949 переїхав до Нью-Йорку. Брав участь у ревіях І. Алексевича, в "Мати і я" М. Хвильового, "Оргії" Л. Українки, "Тартюфі" Мольєра, "Мині Мазайлі" М. Куліша й ін. Був також літописцем Театру-Студії, залишивши не видані ще спогади про театр.

В.М.

ЗНАЄНКО Мирослава (Myroslava Znaencko), з роду Томоруг, славіст, літературознавець, культуролог; н. 15.6.1933 в м. Стрий, Гал. До 1945 жила в Чехо-Слов., по 2 світ. війні у США. Ступінь бакалавра здобула 1954 в Каліфорнійському Ун-ті Берклі, мгра – 1956 в Єйльському Ун-ті та мгра бібліотекарства в Колумбійському (1959), д-рат зі слов'янознавства – в Колумбійському (1973). Активна в укр. студентському русі в США. Працювала в бібліотеках Конгресу та Колумбійського Ун-ту (1959-68). З 1969 – проф. слов. мов та літератур Ратгерського Ун-ту в Ньюарку, з 1980 – дир. Центру Слов. і Сх.-Европ. Студій. З 1990 також викладач укр. дисциплін у Колумбійському Ун-ті та Ін-ті Гаррімана. Гість-проф. Ун-ту Гоккайдо, Японія, 1992-93. Гол. Амер. Асоціації Укр. Студій (2002-) чл. славістичних амер. т-в, Чехо-Слов. Т-ва Мистецтва і Науки. Автор монографій "The Gods of Ancient Slavs: Tatischev and the Beginnings of Slavic Mythology" (1980), "Ukrainica at Hokkaido University" (1995, у співавторстві), та численних ст. з ділянки слов. мітології, чеськ. та укр. літератур, доповідей на нац. та міжнар. наук. конференціях. Д.чл. НТШ і УВАН, чл. їхніх управ.

В.М.

ЗОЗУЛЯ Олександр (Olexander Zozulia), журналіст, письм.-сатирик; н. 1907 в Києві. 1929 закінчив

Харківський Ін-т Журналістики, працював у Воронежі інспектором відділу нац. меншостей. Автор зб. гуморесок "Великий знак запитання" (1932), за що опинився на засланні в Караганді. 1934 повернувся до Кисва, співпрацював у пресі. Видав другу зб. "Рябі штани" (1943). По війні в Нім., належав до першої ред. "Укр. вістей". В 1950-их переїхав до США, замешкав у Детройті. Чл. Об'єднання Укр. Письм. "Слово", знов співпрацював з "Укр. вістями", Укр. Літ.-мист. Клубом. Автор фейлетонів, гуморесок і спогадів.

В.М.

ЗОЗУЛЯ Яків (Jakiv Zozulia), воєнний фельдшер, правник, проф. УТПІ, гром. і церк. діяч; н. 31.3.1893 в Лебедині Харківської губ., п. 6.2.1984 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. З молодих рр. активний діяч партії соц.-революціонерів і від неї став чл. УЦР та входив до уряду УНР. На еміграції 1928 в Празі закінчив правничий фак. Карлового Ун-ту. Працював помічником-адвокатом в Хусті, Закарпатті, був правним дорадником уряду Карп. України 1938-39. Намагався українізувати Правос. Церкву Закарпаття, заснував Синодальну Комісію Правос. Церкви на з'їзді в Тячеві. З. був допоміжний в іменуванні архисп. Саватія адміністратором УПЦ. 1939-45 в Празі, проф. УТПІ, потім в Регензбургу, Нім. Емігрував до США в 1950-их, був дчл. УВАН та заст. гол. Укр. Правничого Т-ва (1955-62). Автор хроніки подій укр. визвольних змагань (1967), а також праці "Гроші укр. держави" у співавторстві з Б. Мартосом (1972).

В.М.

"ЗОЛОТА ОСІНЬ" ("Zolota Osin" – Golden Autumn), укр. оселя б. "Союзівки" в Кергонксоні, Н.Й., збудована 1974. Складається із 26 домів. Засновник Роман Чучкевич, а при будівництві, крім конкратної фірми, багато допоміг Володимир Берізка. Мешканці здебільшого

є парафіянами гр.-кат. церкви Св. Трійці та беруть участь у гром.-культ. житті "Союзівки". Існує хор "Золотий гомін" (засн. 1979), диригенти В. Бакрум, В. Тритяк та О. Волянський. "З.О." має свою самоуправу.

ЗОЛОТИЙ ХРЕСТ див. *Український Золотий Хрест*

ЗОРЕСЛАВ (псевд.) див. *Сабол Степан Севастіян*

ЗОРИЙ Степан (Stepan Zoriy), журналіст; н. 15.6.1925 в Ходачків Великий Тернопільського пов., Гал., п. 2.5.2000 у Клівленді. Здобув освіту в Тернопільській Гімназії і Малій Семінарії у Львові. 1944-48 старшина УПА. 1948-56 в Австр., де студіював у Віденському Ун-ті. З 1956 у США, працював у кредитовій спілці "Самопоміч" у Пармі, Ог. Довголітний керівник укр. радіопроеграми у Клівленді (1956-96).

"ЗОРЯ" ("The Star", Ukrainian Dancers of Dallas), танц. ансамбль укр. козаків і "ковбоїв" (cowboys), засн. 1976 в Даллас, Текс. Засновником і мист. керівниками були Олекса і Вал Безний; до ансамблю належали 35 різного віку танцюристів (від 4 до 44 р.) складений на половину з неукраїнцями. В репертуарі укр. нар. танці й модернізованні з тексаським

кольоритом. "З." виступала на різних фестивалях: Dallas International Bazaar, Fort Worth Oktoberfest, Texas Folklife Festival та ін.

ЗОРЯНА Ірина (псевд.) див. *Гуцал Катря*

ЗОФІЙОВСЬКА Любов (Liubov Zofiiovska), з роду Данилів, ботаник-цитолог; н. 25.6.1901 у м. Кельце, Поль., п. 20.4.1969 в Нью-Йорку. 1930 закінчила Київ. Ун-т, де 1937 захистила кандидатську дисертацію. 1930-33 – дослідник в Ін-ті Ботаніки Всеукр. АН, 1933-42 – доц. Київ., 1942-45 – Познанського Ун-тів. 1945-48 викладала в УВУ. Автор ряду наук. публікацій з ембріології рослин. Переїхавши до США (1951), працювала в галузі цитології у Філядельфійському Ун-ті (1954-55), а також в Ун-тах Чікаго (1958-59) і Фордгама (1961-69). Чл. Асоціації Укр. Науковців на Еміграції. Дчл. НТШ з 1950 і УВАН.

І.С.

ЗУБАЛЬ Джон Т. (John T. Zubal), книгар, антиквар; н. 1939 в Пармі, Ог., внук укр. імігрантів з Лемківщини та Гал. Ступінь мгра в ділянці сх.-европ. історії одержав в Ун-ті Джона Каррола (John Carroll) в Клівленді. Викладав історію в Куягога Міськ. Коледжі (Cuyahoga Community College). Книгарню "Zubal's Books" (Книжки Зубалю)

Танцювальний ансамбль "Зоря", Даллас, Текс.

засн. 1963, спеціалізуючись у старих вид., гол. в ділянках біографії, історії, філософії, археології, белетристики, і т.п., а також перевидав кілька старих рідкісних книжок, між ними в 1984 книжку Евальда Амменде (Ewald Ammende) *Human Life in Russia* (Людське життя в Росії, 1936), одну із перших про голодомор в Україні. З. переключився 1995 на розпродаж книжок через Інтернет. На товарному складі в нього бл. 5 міль. книжок, що робить його підприємство одне з найбільших книгарень світу.

Д.М.

*Марко Зубар: портрет
Марії Лалевич*

ЗУБАР Марко (Marco Zubar), скульптор, кервміст, маляр, виконавець церк. інтер'єрів; н. 31.3.1925 в Дніпропетровську, п. 28.11.1990 в Філядельфії. Навчався в Мист. Академії в Дюссельдорфі (Dusseldorf), Нім., та студював архітектуру в Принстонському Ун-ті. Працював дизайнером церк. внутрішнього обладнання. Проектував вітражі в жін. коледжі Рандольфа Макона (Randolph Mason Women's College) в м. Линчбург (Lynchburg), Вірдж., укр. кат. церкви в Рочестері, каплиці "Boys Town" в Небр., та масивні скульптури і кераміку. Малював модерністичні портрети. Виставки в Філядельфії.

В.М.

ЗУБЕНКО Артем (Artem Zubenko), журналіст, гром. діяч; н. 2.11.1890 в с. Малі Будища Гадяцького пов. Полтавської губ., п. 26.8.1963 в Нью-Йорку. Вояк Запорізького Корпусу Армії УНР, інтернований у Вадовіце, Поль. Згодом здобув вищу інженерну освіту в Празі (1928). Працював у Чехослов. до 1945, коли переїхав до США. Редагував Бюлетень УНДС (1952-60) і його орган, журн. "Тризуб" (1961-63).

I-ї-Й

ІВАНА СВ. ХРЕСТИТЕЛЯ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА в Пітсбургу (St. John the Baptist Church in Pittsburgh), яка знаходиться в півд. частині м., перша в Пітсбургу укр. церква, засн. 1891 групою 25 родин та бл. 100 самітніх мужчин з Гал. і Закарпаття, до яких із Шенандоа приїздив відправляти Богослуження в поль. костелі о. Т. Обушкевич. Першим парохом коротко був о. Гавриїл Вислоцький, опісля о. Амброзій Полянський (до 1895), тоді о. М. Стефанович (1895-1911), нац. свідомий, чл. т.зв. "Амер. Кружка", який збудував муровану церкву та церковну залю, закупив землю під цвинтар, зорганізував співацькі та драматичні гуртки і вечірню школу. В час коли він був парохом почалися спроби РПЦ прислати до себе українців і в результаті закарпатці відлучилися від парафії. Серед пізніших парохів найдовше служив о. Михайло Кіндей (1931-55). 1933-82 при церкві існувала цілоденна парафіяльна школа. Церкву визначено 1974 як іст. пам'ятку Пітсбургу.

Д.М.

ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА в Гантері (St. John the Baptist Church in Hunter), збудована на зразок традиційної нар. дерев'яної архітектури зах. України. І.Х.Ц. побудована в трикамерній формі в 1960-61 з кедрових брусів і дошок привезених із Канади. Мистець-різьбар Ярослав Паладій виконав модель церкви, а архітект І. Жуковський нарисував плани. Церкву збудував майстер Ю. Костів. Гол. пропагатором та душею будови гантерської церкви був І. Макаревич, який подарував землю під забудівлю

в кетскільських (Catskill) горах у Гантері (Hunter), Н.Й. Інтер'єр церкви створений двома відомими мистцями діаспори: іконописцем П. Холодним, мол., та скульптуром-різьбарем М. Черешньовським. Парафія І.Х. засн. 1962, парафіяни (250 у 1980-их, опісля набагато менше) з Гантеру й околиці. З нагоди відвідин церкви (1968) патріархом Йосифом Сліпим біля церкви посаджено меморіяльного дуба. Поміж свящ., які служили в гантерській церкві, були: Богдан Осідач, М. Дирда, М. Ваврик, Євген Гарабач, М. Харина, В. Фіголь та ін. У комплексі І.Х.Ц. знаходиться теж дзвіниця, гражда, де відбуваються гром. та мист. імпрези та "хижа" – резиденція свящ. Усі споруди в гуцульському стилі.

Н. Соневицька

ІВАНЕЙКО (псевд.) див. *Шлемкевич Микола*

ІВАНИЦЬКИЙ Іван (Iwan Iwanitzkyj), актор, режисер; н. 8.9.1911 в с. Демиче б. Заболотова Снятинського пов., п. 24.2.1999 в Палмдейлі (Palmdale), Каліф. 1930 вступив до Театру ім. Тобілевича в Гал., потім навчався в Держ. Театр. Ін-ті у Варшаві, закінчив студії в Кракові д-ратом. Під час 2 світ. війни опинився в Нім., де працював в нім. театрі кінорежисером. Одночасно відновив контакт з В. Блавацьким і ставив з його оперним театром у Львові драму Макса Гальбе "Ріка" (1943). І. також режисерував драму угор. драматурга Яноша Бокая "Дружина" та "Любов на здоровий розум" (Гайнца Кубіє). Переклад цих вистав зробив сам І. Залишив ще кілька перекладів сучасних европ. драм. На еміграції – в Австр., Франц., Нім. й Аргентині. Пробивав щастя у фільмовому мистецтві

(власник Укр. Фільмової Орг-ції в Буенос Айресі), але без успіху і 1963 переїхав до США. Тут вже не займався ні театром, ні фільмом.

В. Ревуцький

ІВАНИЦЬКИЙ Роман (Roman Ivanuskyj), кресляр, підприємець, меценат; н. 19.9.1915 у Войнилові Калуського пов., Гал., п. 8.4.2004 у Ворм-Мінерал-Спрінгс (Warm Mineral Springs), Фльор. Сер. освіту здобув у Дрогобичі. Політ. в'язень поль. (Береза Картузька) і сов. в'язниць; 1941 вижив більш. вимордування в'язнів у Самборі. 1943 вступив до Дивізії "Галичина", поранений у бою під Бродами. Перебував у таборі полонених у Ріміні, Італ. Емігрував до США, в Нью-Йорку відкрив крамницю "Дельта Імпорт". Власними коштами допомагав студентам-богословам у Бразилії. Щедрий меценат на церк., культ. і осв. цілі. Цікавиться нар. мистецтвом, колекціонер.

В.М.

ІВАНІВ Андрій (Andrii Ivaniv), гром. діяч; н. 15.3.1921 в с. Красна Зборівського пов., Гал., п. 29.6.1993 в Чікаго. З 1937 діяч ОУН А. Мельника, 1944 емігрував до Нім., 1949 – до США, студіював дентинстику. Жив і працював у Чікаго, діяч ОДВУ: співзасн. журн. "Самостійна Україна", гол. Укр. Видавничої Спільки, а з 1975 – вид-ва "Укр. життя".

ІВАНІВ Наталія (Natalia Ivaniv), з роду Вовк, дружина Андрія І., гром. діячка; н. 26.3.1924 у Львові. Закінчила гімназію в 1942, опісля вступила на мед. фак. у Львові. Після війни студіювала на стоматологічному фак. в Мюнхені. В Чікаго здобула в Іллінойському Ун-ті ступінь бакалавра з мед.

технології 1956, а ступінь мгра – 1967. Працювала в лікарняних лябораторіях. Протягом 27 рр. завідувала дослідною лябораторією стоматологічного коледжу при Іллінойському Ун-ті в Чикаго. Чл. Укр. Золотога Хреста на різних посадах, з 1982 гол. Також гол. Комісії Сусп. Служби СФУЖО (на США), заст. гол. СФУЖО і заст. гол. Світ. Ради Сусп. Служби СКВУ. Активна в різних акціях допомоги (Півд. Америка та ін.), зокрема дітям України, Нагороджена грамотою Верховної Ради України (2003) та 2006 Світ. Радою Сусп. Служби СКУ.

Н. Пазуняк

ІВАНІВСЬКА Тетяна (Tetiana Ivanivska), архівіст-музейник; н. 18.6.1900 в Москві, п. 5.7.1988 в Нью-Йорку. Закінчила Харківський Ун-т та працювала в музеях і наук. закладах в Харкові. На еміграції з 1944, споч. в Нім., згодом у США. Співроб. в музеї-архіві УВАН, засн. В. Міяковським. Чл.-кор. УВАН.

ІВАНКІВ Євген (Ewgen Iwankiw), псевд. Євген Крименко, журн. поет, церк. діяч; н. 4.12.1921 в Стрию, Гал. В 1942-44 студіював у Богословській Академії у Львові, а 1946-49 – на теологічному фак. в Зальцбургу, Австр. За працю "Вічний Великдень" (1977) одержав від УКУ в Римі ліцензіат богословія. К. гол. Укр. Студентської Громади в Зальцбургу (1946-49). По приїзді до США перебував спершу в Бінгемптоні, Н.Й., а з 1951 в Чикаго. Багато дописував до церк. і гром. преси ("Церк. Вісник", "Патріярхат", "Саобода", "Нар. Воля" та ін.) на обрядові та церк.-політ. теми; публіцист-полемік, захисник сх. традицій УКЦ. Під псевд. Є. Крименко друкує поезії з рел., патріотичною і особисто-ліричною тематикою, перекладає твори амер.

англ., нім. і поль. поетів. Автор: зб. поезій "Крізь призму вічності" (1988), "Містерія життя" (1991), "Назустріч соняшним вікам" (1995) виданих в Чикаго, а зб. вибраних ст. з "Церк. Вісника" п.з. "Укр. Християнський Схід" (1992) вид. в Україні.

Д.М.

ІВАНОВИЧ Володимир (Volodymyr Ivanovych), лікар-психіатр, меценат; н. 14.3.1905 в Чернівцях, п. 28.8.1984 у Клівленді. Сер. освіту здобув у Чернівцях, медицину закінчив у Варшаві. Працював лікарем у Відні, а після 2 світ. війни у таборах ДП в Австр. 1945-53 дир. лікарні для втікачів у м. Зальцбург, надавав мед. допомогу бійцям УПА. 1943 емігрував до США і поселився в Дірборн (Dearborn), Міч., де працював психіатром, а потім у Пармі, Ог., – лікарем для амер. ветеранів. Подружжя В. та Євгенія І. – меценати укр. культ. і церк. установ, гол. створили сто тисяч дол. фонд Катедри Українознавства при Гарвардському Ун-ті.

В.М.

ІВАНОВЧИК Василь (Vasyl Ivanovchuk), юрист, гром. діяч; н. 17.2.1912 б. Пітсбургу, Пен., п. 8.2.1995 в м. Парма, Ог. З батьками, які прибули до США зі Закарпаття 1900, повернувся 1924 до родинного м-ка Вел. Березний. Вчився в Торг. Академії в Мукачеві, а потім студіював право в Братиславі, Слов., здобув ступінь д-ра 1938. Невдовго працював окружним суддею у Вел. Березному. В жовтні 1938 призначений гол. Укр. Нац. Самооборони "Карп. Січ". Після окупації Закарпаття угорцями переїхав до Чех. 1940 арештований Гестапо, запропорений в табір Авшвіц (Освенцім). Після 2 світ. війни в таборі ДП в Ашафенбургу (гол. таборової управи). 1955 переїхав до США, працював у міській управі м. Клівленд.

В.М.

ІВАНЦІВ Василь (Vasyl Ivantsiv), гром. діяч; н. 13.1.1903 в с. Путятинці Рогатинського пов.,

Гал., п. 20.4.1995 в Рочестері. До США прибув 1928 і поселився в Рочестері, де був діяльним в різних гром. орг-ціях, зокрема в УРС, його гол. радний, керівник бібліотеки в Укр. Нар. Домі, співзасновник укр. кредитової спілки. Написав працю про рідне село – "Село Путятинці" (1966).

ІВАНЦІВ Євген (Eugene Iwanciw), політ. і гром. діяч; н. 16.5.1952 в Елізабет, Н.Дж., п. 25.2.2006 в Арлінгтон, Вірдж., похований на цвинтарі Gate of Heaven в Іст Гановер, Н.Дж. Студіював в Ун-ті Джорджтаун у Вашингтоні, Д.К. (бакалавр з історії, 1954). Активний в укр. студентських орг-ціях, гол. Союзу Укр. Студентських Т-в Америки (1973-75), в УНС – гол. радний (1974-88), у Вашингтонській Групі та ін. 1988-95 керівник бюро УНС та УКРади у Вашингтоні, 1996-2000 дир. Укр. Нар. Фундації УНС-у. І. був активним в Амер. Республіканській Партії, належав до сенатського персоналу кількох амер. законодавців, сенаторів Шміта (Schmitt) та Баклей (Buckley) як помічник у справах безпеки і розвідки.

В.М.

ІВАНЦІВ Іван (Ivan Iwanciw), лікар, меценат; н. 23.8.1920 в с. Ляцьке Велике Золочівського пов., Гал., п. 23.9.1982 в Чикаго. Закінчив гімназію у Львові, почав мед. студії в Празі та закінчив в Ерлянгені, Нім. (1945-47). В 1949 виїхав до США, 1955-57

перебував у Франці як військ. лікар в амер. армії в ранзі капітана. Працював лікарем-анестезіологом в Чикаго. Одружений з лікарем-дентистом Мирославою Мисько, яка закінчила студії дентистики в Ерлянгені. Подружжя – відомі меценати на культ. і рел. цілі. В 1981 створили семінарійний фонд при Епархії св. Миколая в Чикаго в сумі

100,000 дол., а в 1989—стипендійний фонд ім. І. і М. Іванцевих при Кан. Ін-ті Укр. Студій в Ун-ті Альберти з початковим капіталом 58,000 дол. для плекання наук. зв'язків з Україною. У 1992 Мирослава І. пожертвувала 10,000 дол. на Ун-т "Кісво-Могилянська Академія".

Д.М.

ІВАНЧО Данило (Daniel Ivancho), гр.-кат. закарп. єп.; н. 30.3.1908 в с. Ясіня на Закарпатті, п. 2.8.1972 в Сент-Пітерсбургу (St. Petersburg), Фльор. Закінчив теологічні студії в Ужгороді, висвячений 1934, опісля емігрував до США. Був свящ. у Клівленді та працював в управлінні Пітсбургського екзархату. 1946 — титулярний єп. Европасу (Eugoras) та єп.-помічник й адміністратор, 1948 — екзарх Пітсбургу. За його єпископства почалася американізація закарпатців. 1954 залишив єпископство і відійшов на пенсію.

ІВАНЧУК Іван (John Evanchuk), підприємець, гром. діяч; н. 7.8.1905 в м-ку Гімлі (Gimli), Манітоба, Кан., п. 29.5.1981 в Чикаго. Сер. освіти здобув в Кан. Студіював у Детройтському Технологічному Ін-ті. Тут брав активну участь у гром. житті: організатор укр. студентства, спорт. діяльності та танц. груп. Чл. ініціативної групи відновлення діяльності УККА 1943-44, гол. Т-ва Укр. Градуантів у Детройті та активний у Лізі Укр. Молоді Півн. Америки, заст. гол. Т-ва Укр. Професіоналістів та Підприємців у Чикаго (1975), ред. журн. "The Ukrainian Trend" в 1940-их Активний в УНС, 1954-70 — гол. контрольний, з 1970 — почесний гол. радний, чл. дирекції ЗУАДК, гол. його відділу.

В.М.

ІВАНЧУК Ольга (правд. прізви.) див. *Лепкова-Ястремська Ольга*

ІВАСЮТИН Володимир (Volodymyr Ivasiutyn), мистець-вітражист; н. 1927 на Коломиїщині, Гал., п. 21.12.1985 в Мамаронек (Mamaronesk), Н.Й. Молодого І. німці вивезли на примусову

працю, після війни залишився в таборах ДП. Опанував у нім. майстернях техніку вітражистки. 1951 емігрував до США, де в Чикаго працював у цій ділянці. Згодом переїхав до Пен. та до Нью-Йорку, не кидаючи вибраного мистецтва. Працював з мистцем Я. Баранським, а потім переїхав до м. Йонкерс. Виконував гол. замовлення для церков, але також твори прикладного мистецтва для оздоблення квартир. Гол. його праці — вітражі для собору св. Юра в Нью-Йорку за проєктом П. Холодного мол., для церкви св. Володимира в Ютиці (Utica), Н.Й., для Баптистської Церкви св. Івана в Трентоні, Н.Дж. й ін. Активний в укр. гром. орг-ціях Йонкерсу, гол. СУМ в Йонкерсі.

В.М.

ІВАХІВ Павло (Paul Iwachiw), гр.-кат. свящ., рел. і гром. діяч; н. 12.11.1909 в с. Сухоріччя на Львівщині, п. 2.11.1992 в Елмгурсті (Elmhurst), Пен., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Закінчив Академічну гімназію у Львові (1930) і в о ч а в теологічні студії у Львів. Богословській Академії, висвячений 1936, продовжував у Римі в Папському Ун-ті "Урбаніяна", де 1937 здобув д-рат з богослов'я. Був свящ. у Гал., а 1939-41 викладав догматику в студентській семінарії "Студіон" у Львові. З 1944 на еміграції в Нім. та знов у Римі, де працював в Укр. Допомоговому Комітеті. 1946 переїхав до США. Був парохом та ректором Колегії св. Василія в Стемфорді, Коговзі (Cohoes), Н.Й. і в церкві св. Миколая в Боффало (1963-85). Останні рр. прожив у сс. Службениць у Словтсбургу (Sloatsburg), Н.Й., де був капеляном і деканом гр.-кат. парафій півн. Н.Й. І. добрий проповідник, видав

окремою книжкою свої "Марійські науки" (1977). Митрофорний протоєрей з 1978.

В.М.

ІВАШКІВ Євген (Eugene Ivashkiv), інж.-хемік, дослідник, гром. діяч; н. 21.3.1923 в Бишках Бережанського

пов., Гал. Сер. освіти здобув у Бережанах. З 1945 на еміграції в Новому Ульмі, Баварія. Вчився в УТГІ в Регенсбургу, де отримав звання інж.-лісівника (1950). У США

перекваліфікувався в Колумбійському Ун-ті (бакалавр індустріальної хемії) і в Нью-Йоркському Ун-ті (бакалавр хем. інженерії, 1959), а мігра хем. інженерії здобув в Ньюаркському Інж. Коледжі (1963). Працював за фахом в Ін-ті Сквіб (Squibb) для Мед. Дослідів. 1989-92 працював стар. наук. дослідним керівником у Фармацевтичному Дослідному Ін-ті фірми "Bristol-Myers Squibb". Друкувався в амер. проф. журн., автор та співавтор 50 наук. праць і власник патенту. Дчл. НТШ, чл. ТУІА (секр., заст. гол., ред. бюлетеню і гол. Гол. Управи 1972-74), чл. Нью Йоркської Академії Наук, Амер. Ін-ту Хем. Інж. У США включився в працю СУМ (секр. 1951-54), був чл. гол. управи ООЧСУ. Був активним в УККА, де був секр. Політ. Ради (1971-73), заст. през. УККА (1977-80), секр. (1980-84), ексекутивним заст. през. (1992-96 і 1996-2000), чл. президії секретаріату СКВУ, а тепер СКУ (з 1992). Був гол. Об'єднаних Укр.-Амер. Організацій у Нью-Йорку (1976-80), секр. комітету будови церкви св. Юра, чл. крайового і заст. гол. метрополітального комітетів для відзначення Тисячоліття Хрещення України, заст. і виконавчим гол. Комітету Бережанської Землі й чл. управи кредитівки "Самопоміч". Працював у комітеті відкриття Ген. Консульства в Нью-Йорку. Нагороджений

грамотою Об'єднаного Комітету і отримав нагороди Видатних Американців і Спеціальне Відзначення Ветеранів Війни (1978).

В.М.

ІВАШКІВ Левко (Lionel Ivashkiv), син Євгена І., лікар-дослідник, проф.; н. 27.12.1958 в Нью-Йорку. Студював в Колумбійському Ун-ті (бакалярат 1980), Гарвардському Ун-ті (д-р мед. наук 1984). Дослідник і проф. мед. коледжу Ун-ту Корнель (Cornell) в Нью-Йорку, гол. мед. досліджень там же, чл. дир. Пресвітеріанського шпиталю, одержав понад 10 різних нагород за дослідну працю, автор або спів-автор понад 40 наук. ст., гол. в ділянці досліджень генетики та ревматології.

ІВАЩУК Паїсій, а мирі Василь (Paisij {Vasyli} Ivashchuk), сп. УПЦ в США, педагог і бібліотекар за фахом, гром. і церк. діяч; н. 16.2.1913 в с. Дубень на Волині, п. 3.2.1998 у Міннеаполісі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив 1935 учительську семінарію в Крем'янці та вчив в початкових школах на Волині. Дир. укр. гімназії ім. С. Петлюри. За німців викладав на курсах т-ва "Просвіта", 1943 вивезений німцями на примусову працю до Австр. 1945-49 вчився в УВУ і водночас на курсах в Укр. Правос. Богословській Академії в Мюнхені та був активним в студентських орг-ціях. 1949 емігрував до США, жив і працював у Чикаго. Співзасновник і дир. Школи Українознавства при Катедрі св. Володимира, співпрацював з правос. радіопрограмою, провадив власну радіопрограму. 1953-57 закінчив зі ступенем мгра бібліотекарську школу, працював бібліотекарем у школі медсестер. Активний у касі "Самопоміч". 1977 рукоположений

на свящ. УПЦ, працював бібліотекарем і викладачем у правос. семінарії св. Софії в Савт-Бавнд-Бруку та був настоятелем парафії св. Софії в м. Байон (Bayonne), Н. Дж. 1989 хіротонізований в сп. як Архимандрит Паїсій і повірений адміністрацією парафій УАПЦ в Півд. Америці з осідком в Куритибі (Бразилія). Перебував там недовго і кілька разів відвідував парафії своєї єпархії, але на постійно не залишився через слабе здоров'я. Дав основи до заснування семінарії в Куритибі, яку відкрив його наступник єп. Єремія Ференс. І. повернувся до США і був настоятелем парафії св. Михаїла в Міннеаполісі.

В.М.

ІВЧЕНКО-КОВАЛЕНКО Людмила див. Коваленко Людмила

ІГОР, архиєпископ див. Губа Ігор (Іван) - архиєпископ

ІЗ. Ол. (псевд.) див. Ізарський Олекса

ІЗАРСЬКИЙ Олекса (Oleksa Izarskij), літ. псевд. Олексія Мальченка від назви р. Ізар (Isar) у Баварії, Нім., ін. псевд. Ол. Із., О.Погар, письм., літературознавець, перекладач; н. 30.8.1919 в Полтаві, п. 28.3.2007 у Клівленді. Сер. освіту здобув у Полтаві, доповнив вивченням нім. і франц. мов та літератур. Поглибив освіту в Київ. Ун-ті (1937-41). Ще замолоду написав роман "Мій дід", а 1942-43 – пов. "Ранок", вид. 1963. 1943 виїхав на Захід, поселився в Мюнхені, звідки емігрував 1949 до США. Замешкав у Клівленді й присвятився літ. творчості. 1952 появилася наук. праця І. "Рільке на Україні", разом з деякими перекладами. Пов. "Ранок" започаткувала серію автобіогра-

фічної епопеї автора, героєм якої є Віктор Лисенко. Наступні романи серії – "Київ" (1971) про навчання в ун-ті, "Полтава" (1977) віддає ситуацію окупованої німцями України. Їх продовженням є повісті "Чудо в Мисловицях" (1967) про втечу з України та перші поневірення в Нім., а згодом "Саксонська зима" (1972), "Літо над озером" (1981), "Столиця над Ізаром" (ін. назва – "Мюнхен", закінчена 1986, повністю не опублікована). Автор щоденників, рецензій, спогадів про літ. зустрічі та цікавої кореспонденції. Критика уважає прозу і стиль І. "орнаментальними". Із цього погляду, він є новатором й експерименталістом.

В.М.

ІЗДЕБСЬКИЙ Володимир (Vladimir Izdebsky), скульптор і маляр; н. в травні 1881 в Одесі, п. 1965 в Нью-Йорку. Навчався в Одеському Мист. Училищі, емігрував 1902 до Нім. Займався скульптурою і був у Мюнхені співзасновником "Нового Об'єднання Мистців", 1908-09 об'їздив кілька європ. країн, улаштував міжнар. виставку картин, скульптур, гравюр і графіки (Одеса, Київ, Санкт-Петербург, 1909-10), на якій представлено бл. 900 творів – від передвижників до фовістів і кубістів. І. викладав сучасне зах. мистецтво, 1911 організував подібний салон в Одесі й Миколаєві. Після цього знову переїхав за кордон, з 1930 поселився в Нью-Йорку. В США не здобув визнання.

р.м.

ІЗЯСЛАВ, єпископ див. Гончарів Іван (єпископ Ізяслав)

ІКЕР (псевд.) див. Керницький Іван

ІЛЛІНОЙ (Illinois), шт. від 1818, розташований у сер.-зах. центр. частині США (Midwest), займає 57,871 кв. миль (149,885 кв. км.), нас. 12,420,000 мешканців (2000), з яких понад 80% живе в м., українців бл. 48 тис. Найбільше українців є в

пов. Кук (Cook) – 29,630; ДюПейдж (DuPage) – 5,250; Лейк (Lake) – 4,025; Вилл (Will) – 1,780; МкГенрі (McHenry) – 1,370; Кейн (Kane) – 1,270; а Виннебейго (Winnebago) та Шампейн (Champaign) – понад 400. Столиця шт. – Спрингфілд (Springfield). Кордон шт. на півн. штат Вискансин, на сх. Мічіганське Оз. і штат Індіана, на зах. і півд. – ріки Міссісіпі, Огайо та Вобаш. Індустрія базована на виробництві електронних та електричних приладів, металевих та хем. продуктів; далі складається з друкарських та видавничих підприємств, харчевих продуктів та сіль.-госп. машин, торгівлі, фін. інституцій, установ обслуговування. Першими європейцями в Ілл. були торговці футром, відразу після них, в 1673, прибули місіонери Джоліет та Маркет, а в 1680 – ЛяСаль, який збудував фортецю біля м. Пеорія. Першими білими поселенцями були французи. 1769 Ілл. перейшов під брит. владу.

Перші укр. поселенці в Ілл. почали прибувати вкінці 1880-их зі зах. регіонів України. Найбільше оселялися в *Чікаго або чікагських передмістях, б. різниць, сталеварень та залізниць. Ще сьогодні в цих місцевостях є найбільші скупчення українців. Малі громади існували або ще існують в м. Іст Сейнт-Люїс (East St. Louis), Джоліет (Joliet), Пеорія (Peoria), Вест-Гарві (West Harvey), Цайглер (Ziegler). Важливим ун-тським центром Ілл. є *Іллінойський Ун-т в Урбані (Urbana) з його бібліотекою і наук.-дослідною програмою. Згідно статистичних даних В. Сіменовича, в Чікаго та околиці в 1930 жило 26.2 тис. українців. За даними Бюро Перепису Населення США (U.S. Bureau of the Census: Washington, DC, 1983) в Ілл. жило 41 тис., зокрема 37,500 в Чікаго, що становить 5.6% нас. укр. походження у США. Найновіший перепис із 2000, подає українців 47,620, не рахуючи тих, що подали рос., слов. чи карп.-руську національність. В 1892 Чікаго відвідував о. О. Товт, який зорганізував у рамках РПЦ першу парафію, до якої належали вихідці

Частина учасників Українознавчої Конференції при Іллінойському Університеті, 1984

з України (від 1903 до сьогодні приміщується в іст.-пам'ятковій церкві, збудованій знаним архітектором Люїсом Г. Сулліваном). До зорганізування укр. громади багато причинився В. *Сіменович, який переселився до Чікаго з Пен. в 1893. В 19 ст. в Ілл. жив і помер ген. І. *Турчин. У законодавчих палатах Ілл. служили: дем. стейтський репрезентант М. Куляс, республіканські сен. Б. Антонович і В. Дудич.

В.М.

ІЛЛІНОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (University of Illinois) в Урбана-Шампейн (Urbana-Champaign). Засн. 1867 ун-т з найбільшим складом студентів в Ілл. (понад 38 тис.). В ньому вчиться поважна к-сть укр. студентів, перев. з м. Чікаго (віддаленого 200 км.) та викладають проф. укр.-походження. Від 1950-их існує Укр. Студентська Громада, пересічна к-сть чл. 40-50 осіб, вийшло понад 300 випусників. Шість осіб оборонили д-рські дисертації на укр. теми. Громада проводила широку культ.-осв. та товариську діяльність. З укр. проф. там працювало бл. 10 осіб, серед них найбільш відомі мистець М. Брицький, фізик М. Голоняк, фізіолог В. Радзимовська, фізик Є. Радзимовський, театрознавець Р. Тимчишин, математик П. Сарапука, журналіст Дж. Губак, фізик О. Гайдай, літературознавець Д. Штогрин та ін.

Останній заініціював та очолює у славістичному департаменті окремі укр. курси (мова, література, культура), які також викладав Володимир Чумаченко. 1982 Штогрин заснував Укр. Дослідну

Програму при І.У., яка під його керівництвом проводить академічну і дослідну працю. Найважливішим досягненням Укр. Дослідної Програми є щорічні Українознавчі Конференції (з 1982, 2006 відбулась 25-та), в яких беруть участь від 50-150 спеціалістів укр. дисциплін зі США, Кан., Зах. і Сх. Європи, Азії й Австрал., України. 1985 постала в Чікаго Фундація Укр. Студій в І.У., гол. якої був Павло Надзікевич, опісля Раїса Братків. Гол. спонзором укр. студій і дослідів є Фундація "Спадщина" (гол. Ю. Куляс).

В І.У. знаходиться великий книжковий і журн. архів українки, який розбудував підчас своєї доаголітньої праці Д. Штогрин (1960-2002) в ун-тській бібліотеці. Основною частиною тої ж книгозбірні була приватна колекція вибраної українки І. Чайковського, здебільша вид. з 19 і трьох декад 20 ст. (понад 7,000 тт.), видана по обох боках Збруча. Ця укр. книгозбірня зростає і її майбутній розвиток забезпечений "вічним фондом", що його заснували Е. і Д. Штогрини. Крім студентів, матеріалами українки користуються зокрема наук. співроб. унікальної інституції – Літньої Дослідної Лябораторії Рос. та Сх. Європи. Від 1965 існує чікагський кампус І.У., в якому такою була укр. навчальна програма (див. *Чікаго).

Д. Штогрин, В. Маркусь

ІЛЬНИЦЬКИЙ Роман (Roman Ilnytskyj), журналіст, історик, бібліотекар, гром. і політ. діяч; н. 18.6.1915 в с. Кривче Борщівського пов., Гал., п. 2.2.2000 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія у

Савт-Бавнд-Бруку. Навчався в гімназіях у Львові, Тернополі та Чорткові, закінчив Академію Закорд. Торгівлі у Львові (мгр, 1938). Вчив у сер. торг. школах у Гал. 1939-41 на еміграції в Ген. Губернії, госп. референт УЦК на Холмщині та Поліссі. У липні 1941 чл. тимчасового правління у Львові (заст. мін. госп. справ). Арештований німцями ув'язнений у Берліні, згодом в концтаборі в Саксенгавзені (до вересня 1944). Після 1945 співпрацював із ЗП УГВР. Співорганізатор та ген. секр. ЦПУЕ (1945-47) у Франкфурті та Авсбургу. Ред. і видавець тижневика "Час" у Фюрті (Fuerth), Нім. Гол. Об'єднання Вільної Преси Центр. і Сх. Європи, організатор і ген. секр. Міжнар. Комітету ДП і політ. втікачів у Нім. 1953-57 наук. співроб. Сх.-Європ. Ін-ту (Ost-Europa Institut) в Мюнхені, гол. ред. газ. "Укр. самостійник" (1955-56), діяч ОУНз: гол. її політ. ради (1957-74). 1957 переїхав до США, де студював бібліотекарство (1961 мгр), працював у слов. відділі Нью-Йоркської Публічної Бібліотеки. Ред. місячника "Наш світ" (1958-66), діяч Середовища УГВР (з 1982 заст. гол.) і Укр. Дем. Руху в США, його гол. (1976-82). Автор книжки "Deutschland und die Ukraine, 1934-1945" (2 тт., 1955, 1958), публіцистичних праць "ОУН в Україні, ОУНз і ЗЧ ОУН" (1962), "Призначення українців в Америці" (1962), *The Free Press of the Suppressed Nations* (1950) та ін. Діяльний в УККА, чл. кор. НТШ і УВАН.

V.M.

ІМІГРАЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО США. Перші закони регулюючі іміграцією та натуралізацією були введені ще до часів американської революції. Закон 1740 забороняв католикам подавати заяви на громадянство,

а в 1774 іміграція до колоній була вповні заборонена. В 19 ст. законодавство було в першу чергу скероване на заборону ввезення невольників, а також проти в'їзду китайців та інших орієнталів на територію США. Ці закони шойно у 20 ст. почали стосуватися до ранніх укр. імігрантів. 1917 прийнято закон, який ставив вимогу письменности. Беручи під увагу високий відсоток неграмотних серед укр. імігрантів до того часу, можна припускати, що це могло відноситися до якоїсь частини охочих імігрувати. 1921 вперше визначено національні квоти на базі 3% імігрантів у США в 1910, що обмежило загальну щорічну кількість імігрантів до 350,000. Зміни до цього закону внесені 1924 (Immigration Act) були ясно скеровані проти імігрантів із південних та східних країн Європи. Квоти національностей обчислювали відсотково, по 2% к-сти імігрантів даної національності у США в 1890. Тому що укр. імігранти, як й імігранти з ін. півд. та сх. країн Європи, почали масово прибувати шойно після 1890, це обмежило на наступних три роки загальну щорічну к-сть до 165,000. (Обмеження передбачено до 1927, але протягнулося до 1929). Від 1929 до 1952, коли статистична база була створена на підставі перепису 1920, визначено к-сть 150,000 імігрантів річно. Національні квоти були оприділені на базі відношення даної національної групи в США у 1920 пропорційно до загальної к-сти населення країни в тому ж році (у 1920 населення США становило понад 103 мільйони) і цей відсоток у відношенні до 150,000 визначував квоту імігрантів даної країни. Закон був продуманий на користь імігрантів з країн Піан. та Зах. Європи. На Нім., Британію, Ірландію та скандинавські країни припадало прибл. 130,000; на Поль., Чехослов. і Рос., в яких квоту в той час могли б уходити укр. імігранти, прибл. 11,000. Під квоту не підпадали імігранти з ін. країн амер. континенту, жінки і діти імігрантів, які проживали у США

та ін., що остаточно збільшувало суму інігрантів понад визначену 165 чи 150 тисяч річно. У переписі населення 1920 не було рубрики "Україна, українці" коли йшлося про національне або етнічне походження, хоча при питанні про рідну мову понад 55 тис. подало українську. Та це не давало підстави для визначення квоти укр. імігрантів. На підставі обрахунків Ю. Бачинського та В. Галича, українців тоді було прибл. 400,000 або 0.4% заг. населення. То ж якщо б на бланках цenzусу була рубрика етнічного визначення "Україна-українці" й усї етнічні українці в США так себе визначили, це дало б після 1929 річну квоту імігрантів бл. 600 осіб річно.

Офіційна статистика США виказує, що в рр 1921-30 до Америки прибуло понад 4 мільйони імігрантів, у рр. 1931-1940 прибл. пів мільйона. На зменшення іміграції до США вплинуло не тільки законодавство, але й політичні зміни в Європі, а в 1930 их економічна депресія. По 2 світ. війні іміграція почала зростати, і в економічно сприятливих рр. 1991-2000 первищила 9 мільйонів, більше ніж за будь-яке десятиліття в історії Америки.

Після 2 світ. війни важливе для українців було іміграційне законодавство 1948 (The Displaced Persons Act), яке дозволило переселення понад 200,000 втікачів, які в наслідок війни опинилися в зах. Європі, головно в переселенчих таборах в Нім. та Австр. Завдяки цьому закону до США прибуло бл. 85,000 українців.

Важливим в амер. законодавстві в цій ділянці є закон про іміграцію та громадянство з 1952 (Immigration and Nationality Act), який відкинув заборону (закон з 1917) іміграції з більшості країн Азії. У 1965 внесено поправку до іміграційного законодавства, яка уневажила національні квоти, а залишила тільки визначення, скільки імігрантів річно можна допустити до США: в 1965 визначено 170,000 зі сх. півкулі, в 1968 визначено 120,000 зі зах. півкулі. Ці квоти було знесено

в 1977, визначаючи тільки загальну кількість 290,000 імігрантів, незалежно звідкіля, але не більше 20,000 з однієї країни.

Іміграційні закони від 1960 их до проголошення самостійності України мало відносилися до українців, включаючи закони, які забороняли в'їзд людям комуністичних переконань (Internal Security Act, 1950 і McCarran Walter Act, 1952), з простої причини, що виємігрувати українцям зі Советського Союзу було на грані нелегального. Була мала міграція з інших країн західного світу. Щойно в 1990 их почалася масова іміграція з України. На цю хвилю імігрантів мав вплив закон з 1990 (Immigration Act), який збільшив квоту до 700,000 (опісля зменшено до 675,000; не більше 20 000 з однієї країни) та з 1996 (Illegal Immigration Reform and Immigration Responsibility Act), який улегшив депортування нелегальних імігрантів, як також закон, що вийшов того ж р., який позбавив нелегальних імігрантів доступу до федеральної та стейтрової допомоги, за винятком наглої мед. допомоги, імунізації та допомоги у випадку нещастя. До Іміграційного Закону 1990 Конгрес вніс додаток про лотерійний виграш права на стале поселення та працю в США, т.зв. "зелену картку" (Diversity Immigrant Visa Lottery), в заг. к-сті понад 50 тис. віз. З 1994 Україна була включена до держав, які могли брати участь у цій лотерії, 1995 вона була третьою європейською державою (після Польщі та Росії) за кількістю подань на лотерею. Між 1998-2002, 15 тис. українців імігрувало до США на підставі виграшу "зеленої картки", в 2005 – 5,265, а на 2007 – 7,205, найбільша кількість з усіх європейських країн.

Д.М.

ІМІГРАЦІЙНИЙ ІСТОРИЧНО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР МІННЕСОТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (Immigration History Research Center, College of Liberal Arts, University of Minnesota). Засн. 1956 в Міннеаполісі. І.І.Д.Ц. є одиницею

Міннесотського Ун-ту, створений для дослідження історії амер. іміграції. І.І.Д.Ц. має нац. та интернац. визнання завдяки своїм архівним і бібліотечним джерелам про етнічну спадщину. І.І.Д.Ц. знаходить, зберігає і робить доступною для широкого загалу записи 24 етн. груп, які походять зі сх., центр. і півд. Європи та Близького Сх. Це ті "нові імігранти", що прибули до Америки під час Вел. Міграції, яка набула сили у 1880-их і завершилась у першому десятилітті 20 ст.

Колекції І.І.Д.Ц. складаються зі друкованих, рукописних та звукозорових матеріалів. Друкована частина колекції начислює понад 25,000 книг та брошур, понад 3000 назв періодики та понад 900 назв газет. Більшість видань є продукти етн. преси в США та Кан. від кін. 19 ст. до тепер, а також є багато академічних і популярних творів від ун-тських та комерційних видавництв. Рукописна частина складається із понад 900 колекцій. Типові колекції включають рукописи гром. провідників, свящ., і журналістів, а також записи братських орг-цій, службових агенцій і видавничих підприємств. І.І.Д.Ц. також виконує проекти мікрофільмування етн. газет.

Із 25 етн. груп Укр-Амер. Колекції при І.І.Д.Ц. є найбільша. Більшість колекції відноситься до періоду укр. іміграції до США від кінця 1 світ. війни до тепер. Її 1965 заснував О. *Грановський. Його бібліотека та архів була основою Укр-Амер. Колекції.

Укр. книжкова колекція нараховує понад 4500 томів, включаючи автобіографії, церк., організаційні та гром. історії, укр. історію, літературу, релігію, мистецтво, фолкльор, укр.-канад. історію і політ. діяльність. Пресова частина українці нараховує понад 700 назв періодики та понад 100 назв газ. У колекції рукописів знаходяться записи та папери різних укр.-амер. орг-цій та установ як: ЗУАДК, УККА-Міннесотський Відділ, УНС, УБС, Провидіння, СУА, О. Грановський, В. Галич, В.

Клодницький, М. Січинський, А. Штефан, Я. Чиж, Г. Лужницький, М. Сурмач, О. Тарнавський, С. Куропась, Г. Черінь, Г. Блох, О. Костюк та ін. Збір укр. колекції проходив під наглядом куратора центру Г. Миронюк.

Довголітнім гол. центру (з 1967) був Рудольф Веколі. І.І.Д.Ц. публікує "Spectrum", "IHRC News" та Річний Звіт.

Г. Миронюк

ІМІГРАЦІЯ, ЕМІГРАЦІЯ, МІГРАЦІЯ (Immigration, Emigration, Migration) Імігранти з території теперішньої України прибували до США чотирма хвилями: екон. іміграція 1970-14; політ.-екон. І. 1923-39; політ. І. 1949-54; екон. І. 1991-2008 (див. *Четверта Хвиля*).

Перша хвиля імігрантів прибула до США після гром. війни, під час 2 ої індустріальної революції в Америці, коли амер. економіка переорієнтовувалася з сіль. госп. на індустрію, що викликало потребу на новій робочій силі. Агенти корабельних компаній і представники амер. корпорацій, у пошуках нової робочої сили, звернули увагу на Цент. та Сх. Європу і стали вербувати чехів, словаків, словінців, хорватів, поляків та українців. На поч. 1870 пройшла перша масова І. до США з 3 регіонів Зах. України: Закарп. України (Підкарп. Руси), Буковини й Гал., які перебували у складі Австро-Угор. Тільки невелика частка укр. імігрантів того часу прибула зі Сх. України яка перебувала під рос. пануванням. Серед перших укр. імігрантів, що ступили на амер. континент, були лемки, які дізналися про США під поляків, котрі почали приїздити до Америки значно раніше. Перші карп.-українці прибули до США в 1870 их.

Найважливішою причиною, що штовхала їх на І. до Америки, була відсутність екон. можливостей на рідній землі, зростання нас. і щорах менші частки успадкованої землі; високі податки й проценти на кредитах та щораз більші борги. Зменшувалася кількість орної землі, а відповідно знижувався

прибуток нас. 1891 сер. платня селянина за день становила від 12 центів в Гал. до 15 центів на Буковині.

Проблема у визначенні кількості укр. імігрантів зв'язана з етнічним самовизначенням. На переломі 19-20 ст. з політ. мотивів, щоб чіткіше підкреслити свою окремішність від Рос., історичну назву "Русь", "русини" замінено широко прийнятою з коз. часах назвою "Україна" та самовизначенням "українці". Ці заміни в той час ще не просякли серед сіль. нас. Гал. й Буковини. Ідентифікуючи своє етнічне походження, укр. імігранти зазвичай називали себе "русинами" або "руснаками", що спочатку передавалось англ. як "Russian". Це тільки внесло плутанину в етно-нац. ідентичність й пізніше вплинуло на історію укр. громади в Америці. Після 1900, тобто 20 рр. після першої іміграції, з'явився більш коректний англ. переклад для русинів – "Ruthenian". На цьому проблема ранньої етн. едентифікації не вичерпується. Згодом вона ускладнюється тим, що перші емігранти зі Закарп. України, тоді у складі Угор. Королівства, прийняли назву "угро-русини" (угор. русини). І нарешті, етнічну ідентичність утруднювало ще й те, що багато імігрантів з України ідентифікували себе як греко-католики. Деякі американці, а особливо іміграційні агенти, сприймали це як "люди грецького походження".

Типовий русин-імігрант, що прибув до США перед 1900, був чол. статі й, за стандартами індустріального суспільства, був бідним, неписьменним та некваліфікованим. Що більше, незважаючи на зусилля гал. інтелігенції, навіть 1914 він зоставався настільки заклопотаний власним виживанням, що не надто переймався своєю сьгоднішньою й майбутньою етно-нац. ідентичністю. За австрійським переписом 1890, гол. заняттям 77% гал. нас. було сіль. госп. чи лісництво. 1890 в Гал. 65% чол. і 72% жінок після 6-річного віку не вмiли ні

читати, ні писати. У США 49% імігрантів-русинів на період 1900 були неписьменні. В 1910 число неписьменних на Гал. різко знизилось, хоча не проходило воно однакого по цілій території. У деяких регіонах карп. Гал., неписьменні становили 61%; рівень неписьменности в Закарп. Україні залишався відносно високим (93%);

службовці поль. чи ін. походження, зацікавлені у викривленні офіційної статистики на користь власної нації, довільно записували українців членами своїх етн. груп. За офіційними даними, за період 1899-1914 до США прибуло 254,376 імігрантів-русинів. З них 202,211 (тобто 87%) осіло у штатах Пенн., Н.Й. і Н.Дж.

ПОЗІРІ! Хто хоче їхати до

**КАНАДИ,
АМЕРИКИ**

і т. д. дешево добре та без пересідання, скорими поштовими пароходами на **Гамбург, Бремен, Антверпен та Роттердам** та хто хоче без клопотів щасливо заїхати на місце най замовляє шифкарти лиш у **одинокій**

РУСЬКІЙ АГЕНЦІЇ
В БЮРО ПОДОРОЖИ „СВІТ“

Сірецький і Спілка, Чернівці, ул. Кохачовського ч. 1.

Вам не докуче їхати до Червоць за шифкартою. Если кому не по дорозі, най пішле лише нам завдаток в сумі К. 20— від особи, а ми сейчас пішлемо кождому шифкарту до дому та подамо точне пояснене до подорожи, аби кождий щасливо заїхав на місце.

На надане посиланне **вони** **неосени** **охотно** та дарем.
До Канади **посиланно** **правильними** „Смиларськими“ **шифкарти.**

РУСИНИ! Най жадез з Вас не їде ані до Канади ані до Америки не жадавши поясненъ від нашої **руської** агенції, та не купивши у нас шифкарти.

Купуйте лише у своїх людей!

Держіть ся клява „СВІТ до СВОГО“!

рівень неписьменних імігрантів 1910-14 знизився до 41%.

Завжди було важко визначити точну кількість русинів, які прибули до США в цей період. До 1899 імігрантів реєстрували за назвою тієї країни, що видала паспорт, а тому русинів часто записували як австрійців чи росіян. 1899 амер. іміграційна влада і Бюро Перепису Нас. США офіційно прийняли визначення "рутенець" ("Ruthenian"), однак навіть після того часто агенти корабельних компаній в Європі й іміграційна влада США записували русинів як австрійців, росіян, поляків, угорців, словаків чи хорватів. Тих, що не мали етно-нац. самоусвідомлення і ясно не визнавали себе рутенцями, не подавали за справжнім етн. походженням. Навіть визнання себе рутенцем не гарантувало особі правильного запису її етно-нац. належності. Амер. іміграційні

Спробу визначити припл. кількість імігрантів-вихідців із України, які мешкали в США за станом на 1909, здійснив Ю. Бачинський. Використовуючи велику кількість офіційних джерел, зокрема даних США за 1899 про іміграцію з Угорщини і Росії, як і огляди в укр.-амер. газ. "Свобода", Ю. Бачинський визначив, що за 1877-87 рр. до Америки прибуло 33,890 русинів-українців, а впродовж 1888-98 ще 74,380. З огляду на те, що 1905 половина записаних поль. імігрантів, дві треті угор. і слов. та три чверті рос. були українцями, Ю. Бачинський підсумував, що офіційна кількість укр. імігрантів за цей час тільки частинно, припл. 4/7, репрезентувала справжню кількість укр. імігрантів. Зваживши, що такі ж пропорції існували в інших рр., Ю. Бачинський підрахував, що 284,400 українців емігрувало до США впродовж 1899-

1909. Опираючись на статистичні дані Руського Нар. Союзу (укр.-амер. т во взаємодопомоги, засн. 1894) про смертність за період 1908, Бачинський оцінює, що за 1877-1909 померло не більше як 25,480 українців. Він також обчислив, що 3 із 7 українців у той час були роджені в Америці, як також чисельне відношення жінок до чоловіків, пропорції імігрантів, відняв від цього кількість тих, що, ймовірно, повернулися назад чи були пораховані двічі, тобто які імігрували двічі, й одержав загальну суму 468,930, або прибл. 470 тис. першого і другого покоління укр. американців, що проживали у США за станом на 1909. Якщо ми приймемо підрахунки о. І. Ардана, що "навіть за найбільш консервативними підрахунками, кількість українців у США не була нижча за 350 тис." і що в наступні рр. найбільшого припливу імігрантів до Америки прибули тисячі нових укр. імігрантів, то з високим ступенем ймовірності можна сказати, що на 1914 першого і другого покоління українців у США було принайменше 500 тис. осіб. Ін. джерело, а саме Енциклопедія України, т. 1, подає, що впродовж 1870-1914 до США емігрувало 350 тис. українців.

Щодо точності статистики можуть бути різні погляди, але не стосовно низького рівня освіти та рівня робочих кваліфікацій першої хвилі укр. іміграції у США. З 14,470 імігрантів-рутенців, за даними Іміграційного Бюро США за 1905, 7 мало високу освіту (4 священики, 1 правник, 1 музикант, 1 вчитель), 209 були кваліфікованими робітниками (ковалі, лікарі, столярі тощо), а 12,854 були некваліфікованими робітниками (здебільшого сіль.-госп. робітники і прислуга). Решта — це діти до 14 рр. та особи, які не подали ніякої професії. Більшість укр.-чоловіків, які емігрували до США в кінці 1870 — поч. 1880, працювали в антрацитових копальнях півн.-сх. Пенн. Вони були переконані, що за якийсь час, заробивши грошей для купівлі

землі, повернуться на Україну. 1910 середня денна платня робітника вугільної копальні коливалася від 2 до 5 дол. за 9-10 годин праці. Визиск власників копалень був радше не винятком, а правилом. До приїзду українців, регіон був знаний із масових кривавих страйків, зокрема в копальнях Гомстеда й Латтимера; страйкарі вимагали гідної платні за свою роботу й покращання умов праці. Більшість перших страйків зазнала поразки. Часто українців використовували як страйколомів, за що їх часто побивали страйкарі.

Житлові умовини були не кращі за умови праці. Робітники жили в занедбаних приміщеннях із кухнями в пивницях, спали в темних і переповнених спальнях, без питної води й санітарних вигод. Коли в копальнях були 2 зміни, часто двоє робітників чергувались і ліжком. Окрім того, робітники, навіть якщо мали найменшу можливість поїхати до міста, були змушені купувати у крамницях, які належали власникові копальні, що було для нього додатковим джерелом прибутків. Ціни на товари в цих крамницях зазвичай були значно вищі за ціни в місті.

До 1914 імігранти з України знаходили собі роботу в копальнях Зах. Вірджинії, де незабаром навколо м. Вілінг (Wheeling)

утворилася укр. громада; такі самі громади виникли у півд.-сх. частині Ог., в Ілл. довкола м. Ціглер (Ziegler), у Текс. довкола м. Бремонд (Bremond), так само як у штатах Вайомінг і Н.Дак., де все ще була вільна земля для землеробства. 1914 українці працювали на різних копальнях Кол. (станом 1905, понад 500 укр. родин мешкало в Денвері), в копальнях цинку і свинцю у штаті Міз., поблизу м. Деслодж (Desloge) і Сент-Франсуа (St. Francois), при видобутку заліза й міді в Мінн. і в півн. Міч.

При кінці 1890 іх і поч. 1900 іх рр. багато українців залишило копальні й рушило до таких індустріальних центрів, як Бостон, Гартфорд, Нью-Йорк, Джерсі, Рочестер, Ньюарк, Філядельфія, Янгстаун (Youngstown), Гері (Gary), Чикаго, Детройт, Мілвокі, Сент-Люїс (St. Louis), Мінеаполіс, Омага, де треба було робочої сили для виробництва скла, гуми, сталі, заліза, паровозів, у текстильній, автомобільній та меблевій пром. сті, на цукрових заводах і в млинах. Платня була не набагато вища ніж у копальнях, у середньому вона становила від 1 дол. за 9 годинний робочий день для некваліфікованого робітника до 5 дол. за 10 годинний робочий день кваліфікованого сталевара.

У цей ранній період серед укр.

Група імігрантів на Елліс Айленд, червень 1911 року

емігрантів були й жінки. Офіційна іміграційна статистика США за 1910-15 свідчить, що впродовж 5 рр. до Америки з України прибуло 16,750 жінок, віком від 14 до 29 рр. Життя жінок було особливо важким. У гірничих регіонах одружена жінка, в час коли її чоловік працював у копальні, приготувляла харчі для робітників. У містах жінка зазвичай працювала покоївкою чи нянею, де платня коливалася від 3 до 5 дол. за місяць у слов. родинях, плюс проживання й харчування, і 10-25 дол. місячно плюс проживання і харчування в американців. Жінки знаходили собі роботу офіціанток, прачок, часто працювали на фабриках, які виробляли мило, цигари, взуття, папір; платня там коливалася від 50 центів до 1.25 за 10 годинний робочий день.

Гром. життя почало розвиватися щойно з приїздом гр.-кат. священників. Укр. імігранти гуртовалися в церк. громади, перші з яких постали в м.ках Шенандоа (Shenandoah), Шамокін (Shamokin) й Оліфант (Olyphant) в гірничих районах сх. Пенн. Церква стала осередком сусп.-культ. життя, при церквах організувалися хори, муз. оркестри, читальні, школи українознавства для молоді, друкувалися україномовні газети.

Друга хвиля. Відразу ж після 1 світ. війни Україна, незалежна й соборна на короткий час 1918-21, за післявоєнними договорами була поділена між 4 новоутвореними державами: Поль. захопила сх. Гал., Рум. одержала Буковину, Чехослов. – Підкарп. Русь (Зах.-карп. Україну), Соа. Рос. – сх. Україну. Після розгрому нац. сил було проголошено УРСР, яку згодом силою введено в Союз Рад. Соц. Республік. Більшість українців могли вільно емігрувати з Поль., Рум. й Чехослов., за винятком СРСР, з якого виїзд після 1924 був заборонений.

Нове іміграційне законодавство США різко обмежило потік емігрантів зі Сх. і Півд. Європи, запроваджуючи квоти відносно різних етнічних та расових груп

(див. Іміграційне законодавство, Американізація). Українці, яких навіть не визнано за національність в переписах населення 1890 чи 1910, не мали визначеної квоти. Емігрантів, що прибули з України в цей період, записували у квоту ін. нації або ставили поза квотами, якщо вони володіли особливо потрібними вміннями. На відміну від перших емігрантів, багато післявоєнних емігрантів було свідками або ж творцями незалежної України, а тому вони мали значно вищий рівень етно-

Пітсбургу, Міннеаполісі. Не всі вони, звичайно ж, були комбатантами. Деякі були добрими фахівцями, яким не вдалося знайти працю на окупованих теренах України. Інші – прості селяни чи кваліфіковані робітники, які вірили, що у США їм житиметься краще. Ще інші покидали рідну землю через антиукр. настрої. Упередження стосовно українців на окупованих територіях України почалося повільно і досягло свого вершка в 1930 их, особливо в Поль. і Рум.

Шахтарі у Пенсильванії

нац. свідомості ніж їхні попередники, а також між ними був вищий процент людей з освітою. За даними дослідника іміграції В. Галича ("Українці у США", 1937), близько 8,210 українців емігрувало до США між 1921-30 рр., і 590 прибуло впродовж 1931-36 рр. Більшість осіла у штатах Міч., Ілл, Пенн., Н.Й., Мінн. (за порядком розміщення). ЕУ подає, що загальне число українців, які емігрували до США з Рум., Чехослов. й Поль. між 1919 і 1935, становило 11 тис. осіб.

Другу хвилю часто називають "військовою", чи то "стрілецькою" іміграцією, і хоч число цих імігрантів було низьке, їхня національна свідомість була висока. Багато нових імігрантів служило в укр. війську й після війни потрапило до Центр. Європи. Імігранти "другої хвилі" здебільшого осіли в Детройті, Чикаго, Філядельфії,

Після 1 світ. війни деякі імігранти 1 ої хвилі покинули гірничі райони Пенн. й перебралися до більших м., де заробітні платні були більші. Їхні діти, в пошуках кращого життя, розбрелися по Америці. Від 1921 копальні перестали бути основним джерелом праці для укр. імігрантів.

Третя хвиля. Після закін. 2 світ. війни близько 2-3 млн українців опинилося в Зах. Європі, головню в Нім. та Австр., у таборах для переміщених осіб, знаних як табори "ДіПі" (DP – Displaced Persons). Деяких забрали до Нім. на примусові роботи; інші були біженцями, які мали досвід життя під совєтською окупацією й тому втікали з України разом з німцями. Ще інші пережили нацистські концентраційні табори, були воєнними в'язнями, членами нім. військових формувань чи політ. біженцями 1920 рр.

Більшість тих, хто опинився на примусових роботах, повернулися на Україну, добровільно чи з примусу. За деяким винятком, усі вони відсиділи у рад. таборач праці. Інші не хотіли повертатися через жорстокість сов. системи. Це сов. влада сприймала як велике пониження і зразу проголосила, що ті, які відмовляються повернутися додому – це нацистські коляборанти. Британці й американці, спочатку повіривши цим звинуваченням, почали примусову репатріацію, так звану "Операцію Кілгол" (Operation Keelhaul). До листопада 1945 зах. командування репатріювало до Сов. Союзу 2,037,000 людей. 11.2.1945 США, Великобританія, Франц. й СРСР підписали Ялтинську репатріаційну угоду, яка на взаємній основі гарантувала повернення всіх переміщених осіб, які належали до держав, що входили до Альянсу. Тут треба підкреслити, що згідно з цією угодою всі біженці, які до 1939 жили на території тодішньої СРСР, уважалися рад. підданими. Угода не поширювалася на укр. біженців, які мешкали в Гал. й на Волині, тобто на території довоєнної Поль., так само як і на Буковині чи Закарпатті. Совети, однак, вважали всіх українців, що мали статус переміщених осіб, своїми громадянами, а тому вимагали їхнього негайного повернення, і якщо потрібно, то навіть силою. Для амер. воєнків примусова репатріація була брудною справою. Біженці, яких тягнули до вантажівок чи вагонів, часто копалися, пручалися, кричали. Інші, воліючи вмерти, аніж бути репатрійованими, вішалися, витягували голови через вікна й різали собі шиї, перекушували яремні вени. Наляканий такими випадками, ген. Двайт Д. Айзенгавер, верховний командуючий шойно окупованих територій, 4.9.1945 заборонив насильство.

Примусова репатріація стала основною справою укр.-амер. громади, яка під керівництвом ЗУАДК почала агітацію проти

цієї несправедливості. Амер. комуністи та деякі жидівські групи піддержували совєтські звинувачення, мовляв, всі українці в переселенчих таборах були "нацисти" і повинні повернутися до Сов. Союзу на суд. Звернення ЗУАДК та ін. укр. орг. цій, що засуджували примусову репатріацію, були скеровані до Білого Дому, у Конгрес США та Воєнний Департамент. 1946 Воєнний Департамент офіційно повідомив ЗУАДК, що "переміщені особи-українці не будуть репатрійовані до країни їхнього походження без їх згоди". Єдиним винятком, як зазначав Воєнний Департамент, будуть "ті українці, які підлягають репатріації за Амер.-Сов. Ялтинською угодою, тобто які були громадянами СРСР станом на 1.9.1939"; ті, яких "схоплено в нім. уніформі"; ті, що були членами рад. військ.

Родина виписана ЗУАДК-ом у 1950 р. Нью-Йорку

формувань на час чи перед 22.6.1941 і яких не було звільнено; ті, яких на підставі обгрутованих свідчень звинувачено в коляборації з ворогом і які добровільно надавали ворогові свою допомогу". Незважаючи на ці запевнення, ЗУАДК був налаштований скептично. Було зрозуміло, що єдиною розв'язкою стане стале поселення в США. Іміграційні перепони трохи ослабли, коли у грудні 1945 през. Гаррі Труман видав розпорядження в рамках встановлених квот надавати перевагу біженцям, які мають ручителя, що готовий підписати свідчення, яке зобов'язує надавати допомогу новоприбулим імігрантові.

Близько 42 тис. переміщених осіб прибуло до США, у тому числі й невелика група українців. Це розпорядження, що розширювало критерії статусу переміщеної особи поза встановлені до того норми, було надзвичайно важливим. Чи не вперше поняття "переміщена особа" охоплювало не тільки жертв нацистського поневолення (примусові робітники, в'язні концтаборів), але й комуністичного поневолення.

Амер. громадськість не сприйняла ці розпорядження Трумана прихильно. До Білого Дому почали надходити листи у пропорції 7 проти 1 за дозволом прибуття. Управи "Амер. Легіону" й "Ветеранів Іноземних Воєн" публічно заявили проти замешкання у США "переміщених осіб", боячись що "переміщені особи" відберуть праці від ветеранів, які повертаються домів. Однак през. Труман не здавався. 1947 у своєму Зверненні до Конгресу "Про стан Сполучених Штатів" він зумів переконати Конгрес "звернути свою увагу на вирішення світ. проблем і взяти відповідальність за тисячі бездомних і страждальних біженців усіх віровизнань". Обидві палати Конгресу винесли на обговорення закони щодо цієї проблеми, і після бурхливих дебатів було знайдене компромісне рішення: у червні до през. надіслано закон, який дозволяв прийняти у США 205 тис. біженців упродовж 2 рр. 25.6.1948 през. підписав Акт про переміщені особи. Прибл. 80 тис. українців прибули до США за період 1946-57 рр. У цей час кожен кандидат на статус біженця, згідно Акту про переміщені особи, мав знайти ручителя у США. Аби уникнути напливу військових злочинців; усіх кандидатів перевіряло Федеральне Бюро Розслідування (FBI), а також корпус контррозвідки армії США, Центральне Розвідувальне Управління (CIA), ген.-командуючий (Provost-Marshall General) армією США в Нім., центр відбитків пальців у Гайдельбергу, Нім., Служба іміграції й натуралізації Департаменту Правосуддя,

спеціально вишколені працівники-радники; переміщена особа, країна якої була захоплена комуністами, проходила ще одне, остаточне розслідування.

Переселення переміщених осіб було надзвичайно складним процесом, у який активно включилися представники першої і другої хвилі іммігрантів. ЗУАДК, створивши організаційну мережу, на 30.6.1952 допоміг переселитися 33 тис. українців. Увесь процес охоплював 5 важливих етапів: 1) знаходження кваліфікованого укр. ручителя, що мешкав в Америці; 2) поширення організаційної мережі ЗУАДК в Європі для передачі ручительських документів, приготування майбутніх іммігрантів до життя у США і т.п.; 3) створення організаційної мережі в США, яка б скеровувала переміщених осіб з порту до родини ручителя; 4) організація тимчасових житлових осередків, де б нові іммігранти могли одержати кімнату й харчі, поки цього не зроблять їхні ручителі. У процес переселення активно включилася й укр. кат. церква. 1946 було створено Укр. Кат. Комітет для біженців, на чолі з єп. Амброзієм Сенишиним. За дорученням єп. Сенишина, 6 рр. перебував в Європі о. Джон Сток, тісно співпрацюючи з Нац. Кат. Допомоговою Радою (National Catholic Welfare Council). 1952 єп. Сенишин повідомив, що приблизно 175 священників, 300 сиріт і 45 тис. ін. осіб було переселено завдяки діяльності комітету.

М. Куропась

ІНДІЯНА (Indiana), шт. на сер. заході США (Midwest), на півн. межі з Мічіганським оз. і шт. Міч., на сх. – зі шт. Ог., на півд. з Кентакі, на зах. – з Ілл. Площа 35,870 кв. миль. В 2000 нас. 6,080 тис. осіб, з них 8,118 українців. Найбільше українців живуть у півн.-зах. пов. Лейк (Lake) – 1,250; Сент-Джозеф (St. Joseph) – 880; Портер (Porter) – 480; Елькхарт (Elkhart) – 430; Ля-Порт (La Porte) – 315; у сх. І. – Аллен (Allen) – 540; в центр. і півд. Маріон (Marion)

– 1000; Тіппікану (Tippecanoe) – 390; Гамільтон (Hamilton) – 385; Монро (Monroe) – 310; Делявер (Delaware) – 275; й ін. Столиця – Індіанаполіс (Indianapolis). Інд. хліборобсько-пром. шт., зокрема його півн.-зах. частина (металургія, машинобудування, електричні та електронічні вироби). У пром. районах Інд. поселялися з кін. 19 ст. сх.-європ. емігранти, серед них і українці з Гал. та Закарпаття. Знаходили працю в сталеварнях, на залізницях, в дрібній про-сті. Найбільші скупчення українців у м. *Гері (Gary), Іст-Чікаго (East Chicago), Вайтінг (Whiting), *Геммонд (Hammond), *Манстер (Munster), де створено гр.-кат. і правос. громади. Осередки в околиці річки Калюмет (Calumet) співпрацювали між собою, мали місцеві орг-ції, клуби, читальні. Заг. укр. орг-цій у масштабі шт. Інд. не творили. Українці живуть також у місц. *Мішавака (Mishawaka), Елкхарт (Elkhart), Мічіген-Сіті (Michigan City), *Форт-Вейн (Fort Wayne), *Гошен (Goshen), *Нокс (Knox) та ін. У Форт-Вейні є дві укр. церк. громади (кат. і правос.), так само існує правос. осередок у м. Гошен (бл. 30 родин), а в Нокс у 1970-80-их діяв рел. укр.-кат. осередок (Музей Апостольства ім. Митр. А. Шептицького). В Інд. діють такі укр. парафії: 2 укр. правос., 4 укр. кат. і 5 кат. візант. обряду (закарпатці). Певна ч. українців була в рос. правос. церквах. В Інд. живе декілька укр. фермерів. В Ун-ті Нотр Дам (Notre Dame) в м. Савт Бенд (South Bend) викладало кілька українців у 1950-60-их, перебували також укр. студенти. У Стейтовому Ун-ті Індіани в м. Блумінгтон (Bloomington) у бібліотеці зібрана поважна колекція україністики; тут працювали в 1960-80-их декілька укр. бібліотекарів. У цьому ун-ті з 1996 діяла програма парламентарного розвитку для депутатів і працівників Верх. Ради України, а в ін. Ун-ті – Пердю (Purdue) в м. Лафаст (Lafayette) відбули стажування 1992 на взаємній основі студенти Київ. Сіль.-Госп.

Академії. Українці брали участь у політ. житті шт., напр.: Іван Сомас (John Somas) обраний 1936 до легіслатури Інд.; Олександр Лисогір з Портленду (Portland) також був обраний стейтовим законодавцем в 1950-их; а юрист І. Гонас із Савт-Бенду (South Bend) служив стейтовим законодавцем в асамблеї та в сенаті і був суддею у верховнім суді шт.

Мирослав Лібер

ІНСТИТУТ ЕПАРХІАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ В ПАССЕЙКУ
див. *Спадщини Музей і Бібліотека (в Пассейку)*

ІНСТИТУТ ІМ. МИТР. АНДРЕЯ
див. *Преображенський Монастир*

"ІНФОРМАТИВНИЙ ЛИСТОК"
(Journal of the American-Ukrainian Veterinary Medical Association), ілюстрований журн. Об'єднання Укр. Ветеринарних Лікарів (ОУВЛ). Почав виходити неперіодично 1946 у Мюнхені, Нім., квартално від квітня 1950 до 1969, і знов неперіодично до 1986. Журн. редагували 1950-63 та 1967-86 в Чікаго, а 1964-67 – у Саскатуні, Кан. Ст. заг.-проф., популярно-наук., ветеринарні, спогади, діяльність гол. управ. і відділів т-ва, а також поодиноких чл. Ред. були І. Розгін, Володимир Голян, Р. Барановський, Мирослав Небелюк, Петро Остапчук. До 1986 вийшло 136 чч. у 82 випусках, останньо тиражем 250 прим.

Інформативний Листок
ОСВІДАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРИНАРНИХ ЛІКАРІВ

1946-1947

Journal of the Ukrainian Veterinary Medical Association
Chicago

Д.М.

ІОАН, митрополит див. *Теодорович Іоан - митрополит*

ІРВІНГТОН (Irvington), пром. і торг. передмістя на півд. зах. Ньюарку в шт. Нью Джерзі, нас. 61 тис. (2000), українців 120. І. розвинувся у висліді переселення мешканців

Ньюарку до спокійнішого передмістя. З ін. мешканцями переселювалися з 1960-их і українці. З ними до І. перенісся і центр укр. організованого життя. На території І. знаходиться від 1960 укр. правос. парафія св. Тройці, яка збудувала 1965 нову церкву; парохами були оо. А. Селепин та Ю. Шумовський. 1985 сюди перенесено до нового приміщення з Ньюарку кат. церкву св. Івана Хрестителя. Парафією завідують оо. Редемптористи. Також в І. є Укр. Пресвітеріанська Церква; централа Укр. Євангельських Церков Божих Громад (п'ятидесятників) спочатку була в І., опісля перенесено в Юніон.

Літ.: Срібний Альманах Укр. Правос. Парафії св. Тройці в Ірвінгтоні. 1980.

В.М.

ІРИНА (псевд.) див. *Лабунька Марія*

ІРЧЕНКО (псевд.) див. *Ямняк Петро (Павло)*

ІСАЇВ Петро (Petro [Isajiw] Isaiv), історик, педагог, ред., гром. діяч; н. 26.6.1905 в Лісках Коломийського пов., Гал., п. 23.2.1973 у Філядельфії. Вищу іст. і філософ. освіту здобув у Львів. Ун-ті (1931), д-рат з філософії – в УВУ в Мюнхені (1947). Під час студій ред. пласт. місячника "Молоде Життя" (1927-29) та організатор Т-ва Укр. Студентів-Католиків "Обнова" (його перший гол., 1930). У 1930-их вчитель сер. шкіл у Львові й ред. літ.-наук. кат. журн. "Дзвони" (1931-39). З вибухом 2 світ. війни на еміграції: гімназійний вчитель у Ярославі й одночасно шкільний референт місц. Укр. Допомогового Комітету (1939-41), згодом керівник шкільного відділу УЦК і

ред. журн. "Укр. Школа" в Кракові (1942-43). Від 1945 вчителював в укр. таборових гімназіях у Нім. (Авгсбург, Бад-Верігофен), одночасно викладав історію в УВУ в Мюнхені та редагував журн. "Укр. Школа" в Авгсбургу (1947-48). Від 1949 у США, проживав у Філядельфії, працював учителем у школах українознавства, керівником Укр. Пед. Ін-ту в системі Шкільної Ради УККА (1965-66) та ред. тижневика "Шлях" у Філядельфії (1949-63). Перший станичний пласт. станиці у Філядельфії (1949-53), там само гол. головної управи "Обнови"; з 1965 – надзвич. проф. УКУ ім. св. Климентія в Римі; дчл. НТШ. Автор низки праць з історії укр. Церкви та політ. історії України, зокрема: "Берестейська Унія" (1946), "Роля Візантії в упадку укр. державности" (1947), "Фльорентійська Унія" (1956-57), "Історія Перемиського єпископства східного обряду" (1969), "Важливість Берестейської Унії в історії України" (1970), "Причини упадку укр. держави в княжі й козацькі часи" (1975) та ін.; співроб. ЕУ.

В.Т.

"ІСКРА" (Iskra), естрадний ансамбль засн. 1977. Як і оркестра "Луна" (оба ансамблі під проводом композитора О. Кузишина, Н.Дж., Н.Й.) ансамбль орієнтувався на укр. фолкльор, але не зривав із давнішими традиціями. У репертуарі муз. твори В. Івасюка, О. Кузишина, І. Шамо, В. Булоченка, Б. Буєвського та ін. Інструментарій: басова гітара, акустична та електрична гітари, скрипка, клявішні інструменти, сопілка, бубни й вокал у виконанні О. Кузишина, Богдана Кузишина, Ярослава Палилика, Олеся Бундзяка та запрошених музикантів. Ансамбль видав платівки під фірмою "Iskra Records": "Іскра – Мандрівка по Україні" (1983) (з муз. зразками різних областей України, з ретельно дібраними текстами та вданим посднанням вокалу та інструментів) і "Зустріч світанку" із техн. участю студії "Electronova Productions" (Нью-Йорк) Марка

Сидорака. "І." проіснувала до 1986, виступала зокрема на укр. забавах і весіллях у США і Кан.

Р. Савицький, мол.

"THE EASTERN CATHOLIC LIFE" (Східне кат. життя), англ. мовний тижневий часопис гр.-кат. єпархії (візант. обряду) закарпатців у Пассаїку; засн. 1964 о. С. Коцішко, згодом єп. у Пассаїку. Першим ред. був о. Т. Долинай, пізніше єп. у Ван-Нуйс, Каліф., згодом довгі ред. о. монсенйор Роберт Монета. Зміст – рел. ст. та інформація з церк. життя. Видається тільки англ. мовою.

ІСТОН (Easton), м. в шт. Пенсильванія на кордоні з Н.Дж., розташоване 70 км на півн. від Філядельфії, нас. – 28.5 тис. (2000), з чого українців бл. 400 в 1930-их, в 2000 перепис виявив 135 українців. Перші укр. імігранти походили з пов. Старий Самбір, Гал., і почали поселятися в І. на поч. 20 ст. Працювали на фабриках залізних та шовкових виробів. Гр.-Кат. парафію Сошествія св. Духа засновано і збудовано церкву 1922. Найдовше свящ. був Михайло Колтуцький (1932-50). До парафії належала дочерна церква св. Йосафата в Бетлегемі, Пен., яка згодом стала матірною парафією і для І. З укр. орг-ції діяли Т-во ім. Б. Хмельницького (відділ УНС, засн. 1913) та ще по 1 відділі УНС, УБС та "Провидіння" в 1950-их, вечірня школа та клуб.

В.М.

ІТАКА (Ithaca), м. в р-ні Фінгер озер (Finger Lakes) в центр. частині шт. Н.Й., 400 км на півн. зах. від Нью-Йорку, нас. 29,006 (2000), в тч. 175 українців, а в околиці 112. Більші м. бл. І. – це Сиракюз та Бінгемтон. І. знає гол. з Корнелл (Cornell) Ун-ту. В цьому ун-ті діє Укр. Студентський Клуб, який поширює знання про культуру й політику України, організує майстерні писанкарства, лекції на сучасні теми як Чорнобильська катастрофа, виступи на підтримку подій в Україні. През. клубу – Реня Солюк. І. також бере участь

у програмі партнерства з містами України. М.-Побратимом І. с Комсомольськ у Полтавській обл.

М.Р.

ІХТІАРОВ Юрій (Jury Ichtiarow), інж. і гром. діяч; н. 15.4.1924 у Донецьку, п. 1.5.2006 б. Клівленду, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. і вищу освіту здобув у Нім., бакалярат з машинобудівництва 1951 в Боннському Ун-ті. На еміграції з 1944, до США приїхав 1952 і поселився у Філядельфії, з 2003 в Ашбурн (Ashburn), Вірдж. Працював інж. в компанії Link-Belt Co. до 1983. Довголітній діяч ОДУМ, чл. секретаріату УРДП (з 1985), УАКР (з 1982) та уряду УНР в екзилі (1989-92). Нагороджений почесною грамотою від прем'єр-мін. України В. Ющенка.

М.Р.

ІЧНЯНСЬКИЙ Мирослав (псевд.) див. *Кмета-Ічнянський Іван*

ІЩУК Надія (Nadia Ishchuk) з роду Шульгина, одружена з Романом І., педагог-математик, гром. діячка; н. 8.1.1888 в Кисві, п. 9.4.1979 у Філядельфії, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту здобула в Кисві, а вищу – на Бестужевських Курсах у Санкт-Петербургу. Пед. працю почала в Петербургу, згодом переїхала до Кисва та навчала математику в укр. гімназії ім. Шевченка, 1920-23 – в Київ. ІНО. Брала участь в організуванні укр. шкільництва: співорганізаторка Т-ва Укр. Освіти, 1 Укр. Пед. З'їзду, чл. математичної комісії, що опрацьовувала мат. термінологію, автор укр. підручників з математики. 1923 виїхала до Гал., потім до Чех. 1927 викладала в Укр. Пед. Ін-ті ім. Драгоманова в Празі, а 1928-42 – в укр. гімназії та ін. школах в Рівному на Волині. З 1945 на еміграції в Нім., викладач у філії УВУ в Авгсбурзі. З 1949 в США, працювала в жін. орг-ціях, гол. виховної комісії СФУЖО. Автор праць з методики навчання математики, чл.-кор. УВАН.

В.М.

ІЩУК Роман (Roman Ishchuk), педагог, кооператор, гром. діяч; н. 9.6.1881 в с. Сішно Радехівського пов., п. 11.7.1977 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив Академічну гімназію у Львові, студював у Львів. політехніці, закінчив географію і зоологію в Київ. Ун-ті, куди попав як австр. закладник підчас 1 світ. війни. За укр. влади працював у мін-ві господарства УНР. Згодом виїхав з родиною до Гал. і жив з 1927 на Волині. В Рівному працював у кооперації і був дир. філії Промбанку. За сов. влади (1939-41) вчив у сер. школі. 1944 подався на Зах., в Авгсбургу, Нім., викладав у філіях УВУ і УТГІ. З 1949 в Філядельфії, навчав у школі українознавства та був її дир. (1951-53), в и к л а д а в географію в Академії св. Василія в Фокс-Чейсі, Пен.

В.М.

І. ЖАК (псевд.) див. *Гармаш Міра*

ІЖАК Богдан (Bohdan Yizhak), кат. свящ.; н. 18.4.1908 в с. Черники б. Рогатина, Гал., п. 28.12.1988 в Скрантоні, Пен. Студії з богослов'я закінчив у Львові, був висвячений 1932. В Гал. працював у парафіях у Бурштині, Доброполі, Богатківцях, Полоничах та в Болотнім. На еміграції перебував в Австр. (1944-48), до США приїхав 1948. Душпастирював у Колчестері (Colchester), Кон., Філядельфії-Френкфорд, Пен., Брукліні, Н.Й. (1949-52) та в Скрантоні, Пен. (1952-79). Був секр. єпископської канцелярії, від 1952 був деканом Скрантону. Відзначений почесним крилошанством 1982.

О. Кравченко

ЙОАН І., митрополит див. *Максимович Йоан І. (ур. Михайло)* – митрополит

ЙОВ, єпископ див. *Осацький Йов* – єпископ

ЙОВИК Іван (Ivan Yovyk (Jowyk)), чл. ОУН, хорунжий УПА, псевдо "Соколенко"; н. 20.1.1918 в с. Хишевичі Рудківського пов., Гал., п. 26.4.2005 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Навчався в Перемиській гімназії. З 1938 служив у поль. війську, де навчався у військ. старшинській школі. 1939-42 у нім. полоні. З 1942 чл. ОУН, у 1944 вступив до УПА, призначений бунчужним в сотні командира Громенка. З 1947 у Нім., до Нью-Йорку прибув 1948, був вктивний у гром. орг-ціях. У Кисві вийшли його спомини про нац.-визвольну боротьбу УПА "Нескорена Армія" (1995).

М.Р.

ЙОНКЕРС (Yonkers), м. в півд. част. шт. Н.Й., на півн. від самого Нью-Йорку. Нас. 196 тис. (2000), з того українців 1975. Переробна пром-сть, електричне і мед. приладдя, машини, а також металеві й дерев'яні продукти. Українці почали полселюватися при кін. 19 ст., в більшості лемки й закарпатці. Працювали у фабриках килимів, капелюхів та ін. підприємствах. Першу гр.-кат. церкву св. Миколая засн. спільно закарпатці, лемки й галичани (1892), та через непорозуміння галичани відійшли, створили нову парафію і 1899 збудували церкву св. Михаїла (теперішня церква збудована 1981). Перший парох (1898-1905) о. П. Тимкевич заснував Руську Нар. Спілку в Й., яка придбала кілька будинків, в яких містилися укр. крамниці та житлові приміщення для укр.

Церква св. Михаїла, Йонкерс, Н.Й.

Братство св. Йосафата, Рочестер, Н.Й.

імігрантів (1898), а також "Руська Бурса в Й." виховно-осв. аклад, що рік проіснував (1904-05). Серед пізніших свящ. були Д. Добротвір, В. Сполітакевич, М. Кінаш, В. Клос, І. Стах, В. Федаш, П. Федорчук, В. Поспішил. Українці гуртувалися в братських орг-ціях: УНС (перший відділ братства св. Михаїла постав 1895; в 1930-их 3 відділи), "Провидіння", УРС, Укр. Нар. Поміч. З приїздом повосенної іміграції поставили відділи УККА, СУА, ООЧСУ, ОЖ-ОЧСУ, Т-ва кол. Вояків УПА та Орг-ція Оборони Лемківщини. В Й. існували 1955-82 цілоденна укр. школа при парафії св. Михаїла з власним будинком, а також був засн. 1952 школа українознавства (дир. Олександр Кулинич, М. Кіцюк, Оля Рудик, Оксана Кулинич, В. Микула). З 1950 тут активно працює осередок СУМА, який має власний будинок, кредитну спілку СУМА-Йонкерс, спорт. т-во "Крила" і самодіяльні гуртки. Існує осередок Т-ва Укр. Студіюючої Молоді. Й. був з 1930-их осередком лемк. сусп. діяльності; тут були центри лемк. орг-цій різних орієнтацій – русофільських, просов. та укр., появлялися їхні пресові органи. В Й. діяв Карпато-руський Америк. Центр. В 1980-их посадником Й. був українець-адвокат Микола Васічко, нащадок імігрантів з Гал.

Є. Івашків

ЙОСАФАТА СВ. БРАТСТВО (St. Josaphat Brotherhood), прицерк. орг-ція в Рочестері, одночасно 217 відділ УНС, засн. 1908. Це була перша сусп. орг-ція в Рочестері яка дала

поч. організованому життю в м. та була співзасн. церкви св. Йосафата. Свящ. В. Петрівський дав поштовх до заснування Й.Б. Активними гол. були: Іван Швець, Константин Шевчук, М. Руснак, Стефан Приймак. У 1990-их братство мало бл. 320 чл., жертвувало на різні заг.-укр. потреби, як Укр. Музей в Нью-Йорку, Фонд Гарвардського Проєкту, Фонд Укр. Місії та ін. Чл. Й.Б. М. Мурашко в 1930-их був обраний гол. предсідником УНС.

Ірина Руснак

ЙОСАФАТА СВ. МОНАСТІР ОО. ВАСИЛІЯН У ГЛЕН-КОВ див. *Гоен Ков*

ЙОСАФАТА СВ. СЕМІНАРІЯ у Вашингтоні, Д.К. (St. Josaphat's Seminary in Washington, D.C.), гол. заклад підготовки свящ. для УКЦ у США. Засн. 1941 сп. К. Богачевським. До того висилалися кандидати на свящ. до колегії св. Йосафата в Римі або формувалися в римо-кат. семінаріях – сп. Марії у Балтиморі, колегії св. Прокопія в м. Лайл (Lisle), Ілл., та ін. 1941 засновано Й.С.у В. у винаймленому

Семінарія св. Йосафата, Вашингтон, Д.К. Семінаристи 1964 року

приміщенні; 1952 семінаристи увійшли до власного будинку, який почався будувати 1951. Ректорами Семінарії були: оо. Е. Ананевич, Атаназій Симій, Яків де Бир (de Voer), С. Гриньох (1949-52), Р. Лободич (1952-55), В. Макух (1955-79), В. Паска (1979-84), Лев Мошко (1984-87), І. Бура, Давид Клуні (Clooney). Студенти в к-сті 20-30 живуть у будинку семінарії, а богословську освіту одержують в Кат. Ун-ті Америки або в ін. інституціях, напр. у семінарії св. Апостолів в Кромвелі (Cromwell), Кон. В Й.С. у В. вони доповнюють своє знання обряду і літургії. При кін. 20 ст. було мало покликань у США до семінарії; проте митр. С. Сулик і С. Сорока звернули увагу на Україну і кандидати на свящ. звідти приходять вчитися у США.

В.М.

ЙОСАФАТА СВ. УКРАЇНЬСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЕПАРХІЯ в Пармі (Ukrainian Catholic Diocese of St. Josaphat in Parma), черверта за постановням епархія УКЦ у США, створена 1983. Її сп. призначено помічного сп. Філядельфійської

Архиепархії Р. Москаля. Й.У.К.Е. поширюється з півн. на півд. від шт. Ог. до Фльор., включаючи шт. Джорджя (Georgia) і Вест Вірдж. та зах. частину Пен. Свящ. 44, дияконів 8, монахів-братів 10, сестер 10. 2002 було 38 парафій і 2 місії з 14,225 зареєстрованих вірних. Діяли 2 цілоденні школи з 300 учнями. Існують 4 деканати – зах., центр., схід. і півд. За шт. парафії: Ог. (11), Фльор. (5), Пен. (20), Джорджя (1), Вест Вірдж. (1), 2 монастирі й 2 дома для старших.

В.М.

ЙОСАФАТА СВ. УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА в Рочестері (St. Josaphat's Ukrainian Catholic Church in Rochester), парафія засн. 1909 в закупленій церковці. 1914 придбано будівлю, а нову модерну церкву збудовано 1979 за проєктом архітекта Радослава Жука. Вітражі виготовив М. Зубар, а мозаїчні ікони виконав Б. Макаренко. При Й.Ц. існує цілоденна школа (засн. 1945), працює осередок збереження укр. спадщини і культури "Мозаїка" (від 1983) з постійною виставкою нар. мистецтва (гол. І. Руснак), діють церк. хори і т-ва. Між парохами Й.Ц. були оо: Володимир Петриківський, Стефан Ващишин, Миколай Волянський, С. Чомко, М. Бабак, Іван Сківллер, В. Поспішил, П. Бумбар. Й.Ц. придержується нового календаря, активна меншість не погодилась з переходом на новий календар і засн. Богоявлинську Парафію та збудували свою церкву.

Лит. Укр. Кат. Церква св. Йосафата, 75-літній ювілей 1909-84. Рочестер, 1984.

Ірина Руснак

ЙОСИФ, єпископ див. *Жук Йосиф*
- єпископ

ЙОСИФА СВ. УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА в Чікаго (St. Joseph's Ukrainian Catholic Church in Chicago), парафія з величавим храмом збудованим 1977. Архітект З. Мазуркевич, будівельник фірма В. Барткова. Храм в модерному стилі з бетону, скла і сталі висоти 37 м. з 12 вежами і центр. банею має багато символіки і височіє над довкільними будинками в півн.-зах. дільниці Чікаго, недалеко летовища О'Гер (O'Hare). Парафію того ж імени засн. 1956, тимчасове приміщення для церкви збудовано 1958, парохом і будівничим церкви був о. Й. Шарій. Ін. свящ.: В. Білинський, А. Чировський, Михайло Кузьма, Леонід Корчинський, Павло Гаїда. Парафія мала 680 зареєстрованих чл.-родин (1985) в більшості з дру-гої і третьої генерації укр. імігрантів. Про церк. будівлю помістив репортаж та ілюстрацію на обкладинці амер. журн. "Building Design and Construction".

В.М.

К

КАБАЧКІВ Іван (Ivan Kabachkiv), правник, економіст-фінансист, політ. і гром. діяч; н. 6.10.1874 в с. Вереміївка Полтавської губ., п. 2.12.1962 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1893 закінчив Колегію Павла Галагана в

Кисві, студював право в Санкт-Петербургу (закінчив 1898), працював у рос. мін-ві фінансів та в держ. контролі. 1917 переїхав в Україну, чл. УЦР, чл. і гол. Держ. Контролю УНР. 1920 емігрував з урядом УНР до Поль., а 1923 – до Чех. Викладав екон. дисципліни у Вишому Пед. Ін-ті ім. Драгоманова в Празі та 1937-42 в УТГП в Подсбрадах. По 2 світ. війні переїхав до Нім. – проф. УВУ в Мюнхені та УТГП. З відновленням діяльності екзильного уряду УНР, продовжував виконувати функції держ. контролера. 1949 емігрував до США. Діяч Союзу Укр. Нац. Демократів, дчл. УВАН. Автор праць про структуру держ. бюджету на Україні й у Чехо-слов. Республіці (1934), про реконструкцію податкової системи в СРСР (1936) та "Майбутня орг-ція держ. контролю в Україні" (1944), підручників "Політ. економія" (1924) та "Історія екон. і соціальних доктрин" (1943).

В.М.

КАВКА Микола (Mykola Kavka), актор, театр. і гром. діяч; н. 17.4.1914 в Синевідську Вишнім Стрийського пов., Гал., п. 31.12.1997 в Детройті, похований на цвинтарі Вудловн (Woodlawn). З ранніх рр. активний у гром. орг-ціях, зокрема

і в ОУН. Замолоду цікавився театром, виступав у Стрию та ін. містах Гал. й на еміграції. Брав участь у театрах Опанаса Карабіневича, Йосифа Стадника, ім. І. Тобілевича та ін. На еміграції в Нім. чл. Ансамблю Укр. Акторів у Регенсбургу. 1949 прибув до США й організував театр. і культ. життя в Детройті. Довголітній чл. управи Об'єднання Мистців Укр. Сцени, співорганізатор і чл. дирекції Укр. Культ. Центру у Воррені, Міч.

В.М.

КАВКА Соломія (Solomea Kawka) з роду Косачевич, учителька, гром. діячка; н. 17.2.1909 в Рогатні, Гал., п. у березні 1996 в Чикаго. 1934 закінчила вчительську семінарію у Самборі, але не мала можливості вчити під Поль., була активною в осв. і жін. орг-ціях та в Пласті, на пед. праці 1939-44 в м. Турка. На еміграції в Новому Ульмі, Нім., так само активна в шкільництві та гром. праці. З 1950 в Чикаго, працювала в цілоденній школі св. Миколая та в школі українознавства. Аматорка і знавець нар. мистецтва, зокрема одягу. Майстерно декорувала сцени і залі в час гром. і рел. імпрез.

В.М.

КАЗАНІВСЬКИЙ Богдан (Bohdan Kazaniwsky), за фахом бухгалтер і кресляр, підпільний і гром. діяч в Україні й на еміграції; н. 3.2.1916 в с. Нивиці Радехівського пов., Гал. Закінчив торг. курси у Львові, а в США, куди прибув 1950, – техн.-креслярські. Працював бухгалтером у Львові. Належав до ОУН (з 1937) та був активним у підпіллі в Радехівщині. Арештований поляками, совстами і німцями. У червні-липні 1941 в укр. команді м. Львова. У США поселився в Філядельфії, активний у ряді орг-цій: УККА, ООЧСУ,

"Самопоміч", Ліга Укр. Політ. В'язнів, гол. секр. "Провидіння" (1974-82) та ін. Автор спогадів про підпілля "Шляхом легенди" (1975). Тепер живе в Бетезда (Bethesda), Мерил.

В.М.

КАЙЗЕР див. *Merion Gajms*

КАЛАКУКА Теодор (Theodore Kalakuka), підполк. Армії США, військ; н. 11.4.1902 в Джерзі-Сіті (Jersey City), Н. Дж., п.

31.10.1942 у японському таборі полонених у Лузоні на Філіпінах. Його батько Степан імігрував з України до США у 1890-их.

Військ. кар'єру почав у Нац. Гвардії шт. Пен. (1921), звільнився з Нац. Гвардії з рангою капіталі а 1923 вступив до Військ. Академії у Вест-Пойнті (West Point), Н.Й., яку закінчив як перший українець 1927. Служив при кавалерії, 1937 підвищений до ранги капітана і приписаний до інтендантської служби. 1938 призначений начальником торг. руху при інтендантському депо Вашингтону, Д.К. 1940 закінчив Індустріальний Коледж Збройних Сил США, спеціалізуючись у плануванні й поставанні. 1940 призначений як пляновий офіцер при Генерал-Інтендантському Корпусі Сухопутних Сил США на Далекому Сх. (на Філіпінах), де на протязі 18 місяців займався поставанням амер. та філіпінських військ. з'єднань. 1941 підвищений до ранги майора, а два тижні після японського нападу на Перл Гарбор (Pearl Harbor) – підполк. Підчас боїв

на остр. Батаан брав активну участь як стрілець в обороні острова, і за відвагу був нагороджений медаллю "Срібної Зірки". Згодом був відзначений за відвагу ще двома пучками дубових листків, медалями "Бронзова Зірка" та "Пурпурове Серце".

О. Кравченко

КАЛИН-МАГМЕТ Валентина (Valentina Kalyn Mahmet), дружина Степана М., акторка, співачка, декляматорка; н. 1919 в Києві, п. 2.11.1987 у Савт-Орандж (South Orange), Н.Дж., похована в Істоні (Easton), Пен. Походить із театр. родини. Батько Володимир Калин – актор у Л. Курбаса в Києві, бабуся по мамі відома акторка Ганна Борисоглібська. В дитячому віці втратила батьків і переїхала в Тернопіль до діда І. Калина. Тут вчилася в гімназії "Рідної школи" (1932-35) та в філії Укр. Муз. Ін-ту. Виступала у Львівському Укр. Театрі ім. Л. Українки та в Оперному Театрі під керівництвом В. Блавацького, згодом на еміграції в Театрі-Студії Й. Гірняка. Її кращі ролі: Мума Гризетка в "Загубленому скарбі" І. Алексевича, Дарина в "Тартюфі" Мольєра, Ліда в "Тайні доктора Горошка" І. Керницького, Мотря в "Мазепі" Г. Лужницького. Після розв'язання Укр. Театру Америки Й. Гірняка увійшла до Ансамблю Акторів Легкого Жанру Ю. Кононова в Ньюарку, де виступала у вокальному дуеті та з рецитациями.

В.М.

КАЛИНА (псевд. в УПА) див. *Лопатинський Юрій*

КАЛИНА Володимир (Volodymyr Kalyna), педагог – математик і фізик, учасник визвольних змагань, гром. і осв. діяч в Гал. і діаспорі; н. 18.8.1896 в с. Колоколин Рогатинського пов., Гал., п. 5.11.1965 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі "Gate of Heaven" в Йонкерсі, Н.Й. Закінчив гімназію в Станиславові й 1914 зголосився до УСС, де був чотовим, а пізніше в УГА поручником і адьютантом командира "Куреня

смерти". По ліквідації УГА влітку 1920 виїхав до Австр., в Граці студював точні науки, закінчив 1929 д-ратом. Повернувшись до Гал.

працював у друкарській фірмі І. Тиктора у Львові, був ред. дитячої бібліотеки "Ранок". Написав і видав спогади про укр.-поль. війну "Стрілецький Курінь смерти" (1958) та ст. спогади в пресі. На еміграції в Австр. дир. укр. гімназії в Зальцбургу. До США прибув 1948. Д.чл. і чл. управи НТШ в Америці, дир. Військ.-Іст. Ін-ту при НТШ, засновник і перший гол. Шкільної Ради УККА.

В.М.

КАЛИНЕВИЧ Іларіон (Iarion Kalynevych, заамериканізоване ім'я і прізвище Larry Calyn), економіст, учитель, бібліотекар, маляр-аматор, гром. діяч; н. 31.8.1910 в с. Руда Сілецька пов. Кам'янки Струмилі, Гал., п. 10.7.2003 в Сілвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил. Закінчив 1930 учительську семінарію в Сокалі, працював організатором "Просвіти" і вчився у Львівській Богословській Академії. 1940-43 студював у Вищій Школі Світ. Торгівлі у Відні, яку закінчив ступенем д-ра економії. У США з 1949, жив у Клівленді й Вашингтоні. в Ун-ті Кейс Вестерн Резерв (Case Western Reserve) у Клівленді здобув 1960 ступінь мгра з бібліотекарства та працював у мед. бібліотеці, а з 1964 – у федеральному мін-ві сіль. госп-ва, чл. редакції *Bibliography of Agriculture*. Вчив у школі українознавства у Вашингтоні, був гол. Осередку НТШ, згодом почесний гол. Праці "Заснування Гал. Митрополії" (1937), "Der Aussenhandel Brasiliens" (1941), "Die Elbe als Binnenwasserstrasse" (1943), *Ukrainian Museum Library in Cleveland* (1959), "Нарис історії м. Камінка Струмилі" (1986 у зб. "Надбужанщина", т. 1), ст. в пресі

та ін. У США також вивчав мистецтво та малював пейзажі й квіти, брав участь у групових виставках та мав індивідуальні виставки. З дружиною Донною К. став меценатом Укр. Наук.-Дослідного Ін-ту Гарвардського Ун-ту, створивши іменний видавничий фонд.

В.М.

КАЛИНИЧ Любомир (Luboshy Kalynucz), інж.-архітект, гром. діяч; н. 28.4.1925 в Перемишлі, п. 3.2.2005 в Ірвінгтоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназію закінчив 1944 у Ярославі. Вступив до Дивізії "Галичина". По війні поселився в Австр. та студював архітектуру в Граці. З 1950 у США, в м. Міннеаполіс, де 1956 закінчив архітектурні студії і працював за фахом в шт. Н.Дж. 1967 призначений чл. плянувальної комісії м. Ірвінгтон, Н.Дж. Серед ін. проєктів виконав кілька укр. гром. будинків у Н.Й. і Н.Дж., зокрема дім СУМ в Елленвілі та Дім Укр. Культури в Савт-Бавнд-Бруку. Активний у ряді орг-цій: гол. відділу ТУІА в Нью-Йорку (1973-75) й АДУК півн. Н.Дж., заст. гол. регіонального т-ва Ярославщини та Засяння. З 1965 чл. чол. квартету "Каравана".

В.М.

КАЛИНИК Олекса (Oleksa Kalynuk), справжнє прізвище Самійленко, гром. діяч; н. 30.9.1909 в м. Ромни на Полтавщині, п. 18.11.2001 в Лігайтоні (Lehigh), Пен., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив 1927 фабрично-заводське училище в Дніпродзержинську та вчився в пед. ін-ті в Лубнях. Арештований 1932, відбув покарання в таборах Карелії. 1941 після приходу німців призначений посадиником Дніпродзержинська. Співпрацював з похідними групами ОУН С. Бандери та з УАПЦ. 1943 переїхав до Гал., пізніше до Аугзбургу, Нім. Активний у ЗЧ ОУН та СУМ, був її співорганізатором. 1947 обраний заступником гол. ЦК СУМ, а 1949 став виконувати обов'язки гол. Гол. СУМ від 1952 до 1958, коли СУМ

поширено на всю діаспору. Був також заступником гол. ЦПУЕ(Н). В 1950-их був одним із ініціаторів відновлення в діаспорі Спілки Визволення України (СВУ) та був її діячем у США, куди переїхав у 1950-их. Активний від СВУ в УККА, чл. крайової ради й екс-кутиви. К. – автор праці й зб. документів про голод в Україні 1933 "Що несе з собою комунізм?" (1953, англ. мовою *Communism, the Enemy of Mankind*, 1954) на матеріялах архіву Криничанського р-ну Дніпропетровської обл. Був гол. СВУ і видавцем журн. "Місія України".

В.М.

КАЛИНОВИЧ Василь (Wasyl Kalynowusch), справжнє прізвище Щур, педагог-політолог, гром. діяч; н. 21.10.1928 в с. Кінчаки Нові Станиславівського пов., Гал., п. 18.8.2003 в Джерзі Ситі, Н.Дж. Вчився в ремісничій школі в Станіславові. На еміграції в Нім. з 1944, закінчив укр. гімназію 1949 в Берхтесгадені. Студіював в УВУ в Мюнхені та після 1951 в США – в Ун-ті Рузвельта в Чикаго. Захистив д-рську дисертацію в Ун-ті Індіани (1972). Викладав політологію в Ун-ті Норт Дакоти (1965-66), в Детройтському Ун-ті (1967-69) та в Домініканському Коледжі (1969-97) в Оранджбургу (Orangeburg), Н.Й., де 1994 став звич. проф. чл. Юнацтва ОУН С. Бандери, діяч Т-ва Студіюючої Молоді ім. Міхновського та Середовища УГВР, секр. його президії, чл. управа НТШ в Америці (1983-96) та організатор доповідей.

В.М.

КАЛИНОВИЧ Іван (Ivan Kalynowusch), інж.-агроном, учитель, кооп. і гетьманський діяч; н. 27.5.1893 в Кременчуці на Полтавщині, п. 26.4.1973 в Ньюарку, похований в Трентоні, Н.Дж. Під час I світ. війни служив у рос. армії, брав участь в укр. визвольних змаганнях як полк. Армії УНР. На еміграції в Чехослов., закінчив 1927 УГА. Працював в "Сіль. Господарі" в Золочеві, Гал., а потім учителював на Закарпатті. З 1939 знов у Чех.,

а потім в Нім. та з 1950-их у США. Активний у гетьманському русі, представник П. Скоропадського в Установі Довіря в Берліні, чл. Вишого проводу СГД. У США діяч Укр. Вільного Козацтва та чл. багатьох комбатантських орг-цій.

В.М.

КАЛИНОВСЬКИЙ (автонім) див. *Галан Анатоль*

КАЛИНОВСЬКИЙ Павло (Pavlo Kalynovsky), військ., учасник визвольних змагань 1917-20; н. 16.2.1893 в с. Ставишівці на Київщині, п. 4.9.1973 у Балтиморі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. В Армії УНР з 1917, майор, учасник I зимового походу. Жив і працював на Волині. Під час 2 світ. війни співпрацював з ін. укр. старшинами в нім. військ. розвідці, а також з укр. підпіллям. Брав участь у місії УПА до екзильного през. УНР А. Лівичького у Варшаві, сприяв вишколі радистів УПА. На еміграції в Польщі, Нім. та у США. Лицар ордену Залізного Хреста та Хреста С. Петлюри.

В.М.

КАЛІФОРНІЯ (California), шт. на зах. побережжю США, включений 1850 як 31-ий шт., межус на сх. з Невадою і Аріз., на півдні з Мехіко, на півн. з Орегоном, а зі зах. береги К. обмивас Тихий океан. Столиця – Сакраменто. Площа 411.5 тис. кв.

км., нас. 33,873 млн (2000), з них 65% білих і чорних, а решта еспаномовні півд. американці (32%) та орієнтальні (азіяти). Українців 83 тис. К. край найновішої іміграції, зокрема після 2 світ. війни. З екон. погляду К. багатий шт. з корисними копалинами, сіль. госп-вом та інновативною індустрією.

К. відкрили європейці (єспвнці, французи, британці) кін. 16 – поч. 17 ст. Гол. ролю у засвоєнні К. відіграли місії кат. монаших чинів – єзуїтів, францисканців та домініканців. За часів еспанського володіння регіоном до К. прибували поселенці з Мехіко, а з узалежненням цієї еспанської провінції К. попала під мекіканський суверенітет 1822. Зацікавлення в К. виявляла і Рос., насамперед торг. та екон., у висліді чого росіяни заснували 1812 оселю Форт-Росс. Між рос. військ. та торгівцями були й нащадки укр. козаків, засланих в Сибір. Першим відомим українцем в К. був правос. свящ.-революціонер, А. *Гончаренко, який видавав у Сан-Франсиско газ. "Аляска Геральд" (1868-73) для поселенців з Росії в Алясці. Ін. укр. імігрантом в К. була Текля Денис, яка знала Гончаренка та з ним співпрацювала. Від кін. 19 ст. в К. почали індивідуально поселятися ін. українці, деякі з Кан. Одна група пробувала з Гончаренком заснувати укр. "комуни" (громади) в Гейворді

Коляда у Голлівуді, Каліфорнія у 1960-тих роках

(Hayward) б. Сан-Франсиско. Певна к-сть укр. імігрантів прибуло з Китаю. Між двома війнами в К. прибуло небагато українців, від 1938 до кінця 2 світ. війни – понад 70 родин. Першою сусп. орг-цією був Нар. Дім (засн. 1924), згодом змінив назву на Т-во "Просвіта" ім. Шевченка в Лос Анджелесі. 1944 створено Укр. Централю в Лос-Анджелесі замість попередніх орг-цій на чолі з М. *Новаком, яка координувала укр. культ. і гром. життя. З кін. 1940-их до Лос-Анджелесу та ін. міст К. прибували переміщені особи з Європи, серед яких було чимало інтелігенції та творчих сил. Укр. життя поживалося, постали нові орг-ції в різних містах. Центром надалі залишилася громада в *Лос-Анджелесі, але скоро постали нові осередки: *Сан-Франсиско, *Сакраменто, *Сан-Дієго, *Санта-Кляра, Ван-Нуйс та ін.

К-сть українців у К. За останні десятиріччя кількість збільшилася в багато разів. Якщо в міжвоєнному періоді могло бути кількасот родин, то в 1980-90-их нас. збільшилося до 56 тис. (1990) коштом повоевненої іміграції та новоприбулих у 1990-их, а також постійної експансії укр. проф. молодшого покоління зі сх. США і Кан. К. є другим шт. після Н.Й., куди в останні рр. прибувають імігранти з України: в 1994-96 – 5,770 осіб. За амер. переписом нас., у 2000 в К. – 83,125 українців. Із 58 пов. у К. найбільше українців у пов.: Лос-Анджелес 22,545; Сакраменто 13,325; Сан-Дієго 6,345; Оранж (Orange) 6,030; Сан-Франсиско 5,515; Санта-Кляра (Santa Clara) 4,050; Сан-Матео (San Mateo) 2,510; Контра-Коста (Contra Costa) 2,320; та Ріверсайд (Riverside) 2,100.

Лит.: Скегар Г. По Америці. (Вінніпег, 1940); Овечко І., ред. Ювілейна книга УКО. (Лос-Анджелес, 1969); Українці Сан-Франсиської Затоки. Сан-Франсиско, 1998.

р.м.

КАЛМУК Іван (Ivan Kalmuk), гром. діяч у соціалістичному русі в США, н. 1.7.1891 в Гал., п. в серпні 1974 у Квінс (Queens), Н.Й. До Америки прибув 1912. Один з організаторів *"Гайдамаків" та Укр. Федерації Соціалістичної Партії США. В останній виступав проти її советофільської орієнтації. Згодом діяч "Оборони України" та Укр. Вільної Громади в Америці.

КАЛОК Іван (John Kallok), гр.-кат. свящ., церк. й осв. діяч; н. 10.9.1907 в с. Сухе Земплинського комітату на Пряшівщині, п. 13.12.1978 в Міннеаполісі, похований у Крістофері (Christopher), Ілл. Теологічну освіту здобув в Ужгороді й у Колегії св. Прокопія в Лайл (Lisle), Ілл., висвячений 1934. Душпастирював у багатьох парафіях Пен., Мінн., Ілл., Конн. Ред. газ "Просвіта" (1946-51), засновник іст. т-ва Пітсбургської Епархії, епархіяльний радник, гол. музею-бібліотеки "Спадщина" (The Heritage), ред. "Byzantine Catholic World" (1956-65). Мав титул монсенсьора.

В.М.

КАЛЬБА Конрад Касіян (Kas Kalba), підприємець-консультант, спеціаліст у плануванні комунікаційних послуг, комунікаційних сателітів та кабельного телебачення, педагог; н. 13.4.1945 в м. Ванген (Wangen), Нім. В 1950-их емігрував до США. Вчився в Брюсселі та Єйльському (Yale) Ун-ті та 1975 здобув д-рат з ділянки комунікації і зв'язку в Ун-ті Пенсильванії. Провів стажування і працював як дослідник у різних наук. і пром. установах США. 1975 заснував власну консульторську фірму "Kalba International Inc." в Ньютоні (Newton), Масс., викладав як проф-гість у різних вищих школах (5 рр. викладав в Гарвардському Ун-ті), був дорадником в урядових установах. Чл. багатьох амер. і міжнар. проф. орг-цій та автор ст. і монографій.

В.М.

КАЛЬБА Мирослав (Myroslav Kalba), інж.-агроном, гром. діяч; н. 2.1.1916 в с. Мозолівка Підгаєцького пов., Гал. Брав участь у рев. ОУН Бандери, чотовий куреня "Нахтігаль", з яким був 1941-42 на Україні. На еміграції після 1944 в Нім., студіював в УТГІ. 1949 переїхав до США. Жив і працював в Омага (Omaha), Небр., та в Денвері, Кол. Місцевий діяч УККА та орг-цій Визвольного Фронту. З 1980-их у Детройті-Воррені, ред. бюлетеню Укр. Культ. Центру. Упорядник книги та автор спогадів у ній "Нахтігаль – курінь ДУН у світлі фактів і документів" (1984), яка появилася також поль. мовою у Львові п.з. "Nachtigal, Ukrainiński Batalion, 1941" (1995).

В.М.

КАМЕНЕЦЬКИЙ Ігор (Igor Kamenetsky), син історика Юліяна К., проф.-політолог, осв. діяч; н. 2.1.1927 в Рогатині, Гал. На еміграції з 1945 в Австр. (студії в Граці), з 1949 – у США. Здобув ступінь бакалавра у Вільямс Коледжі в Масс. (1952), а захистив д-рат з політології в Іллінойському Ун-ті в Урбані (1957). Проф. в Центр. Мічигенському Ун-ті в Мавнт-Плезант (Mount Pleasant), керівник міждисциплінарної програми про країни, що розвиваються, 1974-78 дир. мюнхенського проєкту сх.-европ. студій (у співпраці з УВУ), одержав кілька наук. стипендій і грантів, зокрема ім. Фулбрайта. Праці про політику тоталітарних держав, зокрема Третього Райху, та про процеси модернізації: *Hitler's Occupation of Ukraine, 1941-1944. A Study in Totalitarian Imperialism* (1957), *Secret Nazi Plans for Eastern Europe. A Study in Lebensraum Policies* (1961). Ред. праць *Nationalism and Human Rights. Process of Modernization in the USSR* (1977), *The Tragedy of Vinnitsia* (1979), автор монографії *Origins of New British Imperialism* (1960). Ст. і рецензії в амер., нім. і укр. журн. та розділи в книжках. Гол. Укр.-Амер. Асоціації Ун-тських Проф. (1980-82). Д.чл. НТШ і УВАН.

В.М.

КАМЕНЕЦЬКИЙ Леонід (Leonid Kamenetsky), син історика Юліана К., лікар-кардіолог і спеціаліст із космічної медицини; н. 7.4.1934 у Львові. Сер. освіту здобув у Чикаго, а високі студії з хемії – в Іллінойському Ун-ті (1957), медицину (1961) в Ун-ті Сент Луїсу (Saint Louis), спеціалізацію закінчив у Стоктоні, Каліф. 1965–67 працював дослідником для Нац. Астронавтичного Управління (NASA) з проблем космічної медицини, 1966–72 у Каліфорнійському Ун-ті в Сан Франсиско та був керівником кардіосудинної лабораторії в Стоктоні. Цікавиться палеонтологією, відкрив сліди динозаврів в Арізоні. Гол. відділу УЛТПА в Сан Франсиско. Друкує праці в амер. фахових журн.

В.М.

КАМЕНЕЦЬКИЙ Юліян (Yulian Kamenetskyi), педагог, гром. діяч; н. 4.12.1892 в Маріямполі б. Станиславова, Гал., п. 11.10.1973 в Сан Франсиско, Каліф. Був учасником визвольних змагань у лавах УГА. Розпочав іст. студії у Львові. Ун-ті, продовжив у Кам'янець-

Подільському Ун-ті, а закінчив у Карловому Ун-ті в Празі (1923). Працював гімназійним вчителем у різних м. Гал., найдовше в Рогатині (1922–41). Активний у гром. праці: під час студій в Кам'янець-Подільському гол. Студентської Громади; в Рогатині організатор і керівник протияркового і протинікотинного т-ва "Відродження", рівночасно співред. місячника "Відродження" (1928–39), автор книжки "На роздоріжжі" (1939). Після закінчення 2 світ. війни на еміграції в Австр., де став одним із організаторів Пласту та його першим красним командантом. 1949 переїхав до США і в Чикаго був обраний першим гол. пласт. станиці; належав також до засновників Укр. Музею в

Чикаго і спричинився до його росту. Останні роки життя провів у Сан Франсиско.

В.Т.

КАМІНСЬКА Ірена (Irena Kaminska), з роду Тимочко, учителька, працівник книгарської справи та підпільна і гром. діячка; н. 8.7.1923 в с. Яксманичі Перемиського пов. Гімназію закінчила в Перемишлі, а сер. пед. школу – в Яворові. Замолоду вклучилася до підпілля ОУН і УПА, псевд. Христя. 1944 відряджена на підпільну првцю на Бірчанщину б. Перемишля, з 1945 надрайоновий провідник жін. сітки Укр. Червоного Хреста, 1947 стала керівником надрайону в Зах. Лемківщині. Після виселенчої акції "Вісла" виконувала спеціальні доручення зв'язкової Закерзонського краю. У листопаді 1947 арештована і засуджена поль. військ. судом на 15 рр. ув'язнення. 1955 амнестована, жила у Поль., де закінчила іст. фак. Ун-ту у Вроцлаві (мгр). Працювала в книгарні імпортованих книжок. Одружилася з Мироном Камінським, підстаршиною УПА та довголітнім в'язнем. 1981 переїхала до США, поселилася в Чикаго, працювала в Т-ві "Самопоміч", гром. активна в церк. та комбатантських орг-ціях. Зредагувала 29 т. "Літопису УПА". Автор спогадів "Моя Одисея" (2005), ст. і репортажі в пресі.

В.М.

КАМІНСЬКИЙ Анатоль (Anatol Kaminsky), проф., юрист-міжнародник, публіцист, політ. діяч; н. 17.5.1925 в с. Кошляки Збаразького пов., Гал. Закінчив гімназію у Львові, право в УВУ в Мюнхені (мгр) та міжнар. відносини в Лондонській Школі

Екон. і Політ. Наук (1959). На еміграції в Австр., Нім., Англії та США. Діяч ЗЧ ОУН і ОУНз, з 1991 гол. політ. ради ОУН, з 1995 гол. ради

Середовища УГВР. 1973–81 заст. гол. дослідницько-вид. об'єднання "Пролог" в Нью-Йорку, співроб. журн. "Укр. Самостійник", "Сучасність", друкувався в пресі в діаспорі та в Україні. 1983–89 керівник укр. служби радіо "Свобода" в Мюнхені. Проф. міжнар. відносин УВУ, гість-викладач у Києві та Львові. Автор кільканадцяти наук. і публіцистичних книжок з укр. визвольної боротьби та совєтознавства і міжнар. відносин: "На новому етапі" (1965), "За сучасну концепцію укр. революції" (1970), "Між двома революціями" (1974), "Край, еміграція і міжнародні закуліси" (1982), "На перехідному етапі" (1990), "Вступ до міжнародних відносин" (підручник, Львів 1993, 1995) та ін. Д.чл. НТШ (з 2000). Часто бував в Україні і впливав на укр. політ. життя.

В.М.

КАМ'ЯНЕЦЬКИЙ (псевд.) див. *Григорій Мирослав*

КАНАВАН Мартин (Martin Canavan), укр. кат. свящ.-мітрат, церк. діяч; н. 2.7.1944 в м-ку Шефт (Shaft) б. Шенандоа (Shenandoah), Пен. Студював у Коледжі св. Василія в Стемфорді та теологію в Кат. Ун-ті Америки у Вашингтоні, Д.К., у Папському Орієнтальному Ін-ті в Римі одержав 1970 ліценціят з канонічного права. Висвячений 1968, душпастирював у багатьох парафіях Пен., Мерил. і Вірдж., найдовше в парафії Царя Христа в Філядельфії (1976–79). Був ред. тижневика "Шлях", дир. укр. організаційного комітету Міжнар. Євхаристійного Конгресу в Філядельфії (1975–76), духовником Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні (1979–81) і Об'єднання Українців Католиків "Провидіння", 1986–90 його гол. Канцлер Філядельфійської Архиспархії (1984–86). 1985 К. надано рангу папського шамбеляна. У 1990–их в Україні. З 2006 парох церкви Успіння Пресв. Владичиці нашої, Богородиці і Приснодіви Марії у Маямі, Фльорг 2007 К. надано гідність мітрата протоієрарха.

В.М.

КАНЗАС (Kansas), шт. у півн. зах. частині США, межує нв півн. з Небр., на сх. – з Міз., на півд. – з Оклагомою, на зах. – з Кол. Площа 219 тис. кв. км, нас. 2,688 тис. (2000), серед них українців 2,580, найбільше в пов. Джонсон (Johnson) – 1,350 і Седжвік (Sedgwick) – 370. К. в основному сіль-госп. шт., в 20 ст. сіль-госп. та пром. Столиця – м. Топіка (Topeka), найбільші м. Вічіта (Wichita) та Канзас Ситі (Kansas City). Українці прибували до К. від поч. 20 ст., після 2 світ. війни, крім робітників, приїжджали окремі професіоналісти. В 1950-их у Канзас Ситі жило 55 укр. родин, а в 1960-их – 180 осіб, в переписі нас. 2000 – 137 осіб.

1912 в Канзас Ситі засн. Братство св. Володимира, відділ УНС, який існує дотепер. 1953-89 діяв відділ УККА, замінений на укр. клуб. Українці беруть участь в етн. фестивалях разом з ін. нац. групами. В Ун-ті Канзас в м. Лоренс (Lawrence) працювало кілька українців, серед них бібліотекарем М. *Палій, який причинився до розбудови українки в ун-тській бібліотеці (бл. 15 тис. назв) та до заснування українознавчих студій. Сам викладав укр. літературу та історію, а також запрошено викладачів з України, зокрема з Львів. Ун-ту. Тут він створив меморіальний фонд ім. Марії Паліїв, котрий оплачує гостинні доповіді з укр. проблематики. Ін. укр. викладачі в К. були Р. Кухар в ун-ті у м. Гейз (Hays), Юрій Мельникович в мед. школі в Канзас Ситі, А. Бриттан у Стейтовому Ун-ті в Мангеттені (Manhattan).

М. Палій

КАНЮКА Олександр (Olexander Kaniuka), маляр, графік, промисловий кресляр; н. 12.11.1910 в с. Гужівка на Чернігівщині, п. 26.2.2000 в Міннеаполісі. Вчився в Київ. Художньо-Пром. Училищі та в Мист. Академії в Мюнхені. Провів 3 рр. в сов. концтаборах, служив у Червоній Армії та був у нім. полоні. Виставлявся в Нім. та в США з 1951, доповнював мист. освіту в Ун-ті Міннесоти. Брав участь у збірних

та індивідуальних виставках. Малював квіти, краєвиди, сцени з таборового життя, голодомору, рел. сюжети; замітні його картини в укр. стилі петриківських квітів; також творив мозаїки і кервміку. Автор спогадів "Від Гужівки до Біломорканалу" (1988).

В.М.

КАПЕЛИН БУРМА (псевд.) див. *Мамчур Степан*

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ див. *Українська Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка*

Капеля Бандуристок СУМ, Детройт

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТОК СУМ в Детройті (Ukrainian Girls' Bandura Chorus), жін. ансамбль бандуристів при осередку СУМ ім. П. Орлика в Детройті. Засн. 1956 дириг. та керівником П. Потапенком при співучасті Ананія Никончука та Євгена Репети. Потапенко, провідний учасник та співак і дириг. Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка, навчив дівчат із СУМ грати на бандурі й виступати з оригінальним репертуаром: нар. і класичний, колядки, повстанські та жартівливі пісні. Виступали також солістки Валентина Биковець, Галина Кравченко, Людмила Савченко. К.Б. виступала в Детройті та по ін. осередках США й Кан. Також виступала з чол. капелею бандуристів ім. Шевченка. Записано кілька платівок капелі.

В.М.

КАПІТАН Дмитро (Dmytro Kapitan), лікар-психіатр та заг. практики, учасник визвольних змагань 1918-20; н. 28.10.1900 в с. Дібринів Рогатинського пов., Гал., п. 20.7.1978 в Рочестері. Розпочав сер. освіту в Рогатинській Гімназії, а закінчив 1922 в Бережанах. Був в УГА і брав участь в обороні Львова та на сх. Україні. Студіював медицину у Львові, Відні та Кракові (1933). Працював у лікарні у Львові та відкрив практику в м. Калуш. За сов. та нім. влади завідував районним відділом здоров'я в Перегінську та був повітовим

лікарем в Калуші. На емірації з 1944 в Австр. та Нім., уязнений німцями. 1949 переїхав до США, після нострифікації працював на штатній посаді в психіатричному центрі в Рочестері, Н.Й. Активний у гром. і комбатантських орг-ціях.

В.М.

КАПІТУЛА Дмитро (Kapitula Dmytro), гром. діяч, піонер; н. 14.10.1873 в с. Святкова Велика, пов. Ясло на Лемківщині, п. 25.12.1953 в МекАду (McAdoo), Пен. До США прибув 1888 і поселився в МекАду. К. був чл. спеціальної поліції (1897), міськ. касиром (1904-05), предсідником міськ. ради (1915-16) та командантом поліції (1920-30). Активний в укр. громаді, К. був кількакратно делегатом на конвенціях УНС, обраний радним 1896, предсідником (1908-17) та чл. контрольної комісії (1933-35). Був одним зі засн. УККА. К. працював

спочатку в шахті, був ранений. Власник готелю (1901-26), бюро забезпечення від вогню (від 1926), працював публічним нотарем. Чл. делегації до Апостольського Візитатора Фальконі у Вашингтоні в справі надання Єп. С. Ортинському повних прав єпископських. Чл. делегації 1917 до Вашингтону в справі "Укр. дня". К. видав відозву до чл. УНС, щоб виразно зазначували свою укр. етнічність у переписі.

О. Кравченко

КАПЛИСТИЙ Макар (Makar Kaplystyj), інж.-агроном, педвгог, кооп. працівник, гром. діяч; н. 18.1.1896 в с. Майорське на Херсонщині, п. 5.11.1979 в Філадельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Брав участь у визвольних змаганнях у рядах армії УНР (майор), зокрема в 1 зимовому поході, опісля в таборі інтернованих в Каліші, Поль. 1922 переїхав до Чех., студіював в УГА в Подєбрадах (закінчив 1929), переїхав на працю до "Сіль. господаря" в Жовкві, Гал. Заснував молочно-сіль.-госп. курси. З 1933 пов. агроном в Дрогобичі. 1939 переїхав до Сянока, 1940 обраний чл. дирекції централі "Сіль. господаря" у Ярославі. 1944 емігрував до Нім., жив і працював в околиці Мюнхену в делегатурі УТГІ та як інспектор укр. фахового шкільництва у системі ЦПУЕ. Доц., згодом проф. УТГІ. 1949 виїхав до США. Активний у ТУІА у Філадельфії, його гол., також заснував і очолював стипендійний фонд у цьому т-ві для допомоги студентам техн. дисциплін.

1970 вийшла праця К. "Крайове. госп. т-во 'Сіль. господар'". Належав до багатьох гром. і комбатаїських орг-цій. Відзначений Залізним хрестом та Хрестом С. Петлюри.

В.М.

КАПП Павло (Michael Paul Carr), медик-радіолог, проф. і лік. діяч; н. 1.7.1930 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й., батьки – укр. лемки, що прибули на заробітки. Студіював ядерну фізику в Ун-ті Дюк (Duke) в Дургамі (Durham), Норт Каролайна, та медицину в Ун-ті Норт Каролайни (д-рат 1958). Працював в педіатрії та діагностичній радіології при Ун-ті Дюк, проф. і гол. департаменту радіології в Ун-ті Арізони (1970-93), з 1993 проф.-емерит та ексекутивний дир. Амер. Ради Радіологів, автор понад 200 наук. праць і патентів у галузях радіології, ядерної медицини та нуклеарної фізики. Чл. ряду амер. та міжнар. наук. т-в, зокрема брит. Королівського Ін-ту Медицини. Учасник багатьох конференцій. З 1993 співзасновник і гол. Т-ва Приятелів Радіології в Україні (Society of Friends of Radiology in Ukraine). В 2001 одержав золоту медаль Т-ва Радіологів Америки. Дчл. УВАН.

В.М.

КАПТУР Марсі (Marcy Kaptur), амер. політик поль.-укр. походження, чл. Конгресу США від Дем. Партії, з 1982 представляє в Конгресі 9-ий округ півн. Ог.; н. 17.6.1946 в Толідо (Toledo), Ог. Студіювала в Ун-ті Віскансін в Медісоні (Madison), бакалярат з історії 1968, згодом вивчала містобудівництво в Ун-ті Мічігену в Анн Арборі (мгр 1974). Працювала урбаністичним дорадником в адміністрації през. Джиммі Картера. Співгол. конгресової групи для укр. справ, часто відвідує Україну й приймає укр. делегації в амер. Конгресі. У 1997 створила

фонд "Анастазія" для підтримки м.ін. збіднілих українців. Автор книжки *Women of Congress: A Twentieth Century Odyssey* (1996).

М.Р.

КАПУСТА Альвін (Alvin Kapusta), амер. дипломат та спеціаліст із нац. питань СРСР; н. 13.1.1930 в м. Макс (Max), Н.Дак., п. 25.1.1987 у Вашингтоні, Д.К. Батьки – укр. баптисти з Київщини, які виїхали з кол. Рос. Імперії через рел. переслідування. Закінчив 1951 пед. коледж в Майноті, а 1956 здобув ступінь мгра в Каліфорнійському Ун-ті. 1952-53 служив в армії США, брав участь у Корейській війні. Пізніше працював у мін-ві оборони, а потім у держ. департаменті. Вивчив деякі азійські мови, був на дипломатичній службі в Люксембургу, Бурмі, Афганістані (перший секр. політ. секції). У Вашингтоні працював у бюро сх.-европ. та сов. справ держ. департаменту, відповідальний за вивчення справ національностей. 1982 зорганізував спеціальну секцію національностей СРСР, від імені якої видавав щоквартальник "Survey".

В.М.

КАПШУЧЕНКО Петро (Pedro або Peter Kapshuchenko, мист. псевд. P. Enko), артист-скульптор; н. 27.9.1915 в Катеринославі, п. 17.11.2006 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Баунд-Бруку. Закінчив 1939 Дніпропетровське Художнє Училище. Під час 2 світ. війни на примусових працях у Нім., 1945-49 в таборі ДП в Регенсбургу, потім емігрував до Аргентини. Жив і творив у Буенос-Айресі, з 1963 – у Філадельфії. Різьбить мініатюрні та монументальні твори з бронзи, дерева, кераміки, терра-котта. Твори К. глибоко експресивні, віддають стан людської душі. Крім заг. сюжетів, зокрема з аргентинського життя, К. створив

скульптури з укр. тематикою, гол. з часів голодомору ("Незабуті роки", "Гнани", "Про що тирса шелестіла"), з іст. сюжетами ("Кармелюк"). Дві його монументальні статуї стоять в Укр. Правос. Осередку в Савт-Бавнд-Бруку ("Св. Ольга" та "Митр. Василь Липківський"). Виставлявся в Нім., Аргентині та США: в Ньюман Галерії в Філядельфії (1966), в Філядельфійському Музею Мистецтва Сивік Центру (1972), в Музею Мистецтв у Спрінгфілді, Масс. (1973), в Менор Коледжі сс. Василіянок та ін., всього понад 30 виставок. У 1990-их К. як мистець відомий в Україні, виставлявся в Києві й Дніпропетровську. Його твори знаходяться в приватних і публічних колекціях, зокрема в Києві – в Музею Гетьманства, Держ. Музею ім. Шевченка, Нац. Художньому Музею та в Дніпропетровських Художньому та Іст. Музеях. През. України В. Ющенко нагородив К. орденем "За заслуги III ступеня" (2006).

Б. Титла

КАРАБІНЕВИЧ Аполінарія (Arolinaria Karabinevych), з роду Лопухович, театр. псевд. Люся Барвінок, акторка і режисер багатьох театрів в Україні та за кордоном; н. 17.8.1896 в Чернігові, п. 22.8.1971 в Рочестері, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. З молодих років виступала в театрах Олекси Суходольського та в Держ. Театрі УНР Миколи Садовського в Києві, в театрі "Просвіти" в Ужгороді, в мандрівному Муз.-Драм. Театрі ім. Садовського в Станіславові (1924-39) та в Тернопільському Обл. Театрі під проводом свого чоловіка Опанаса Карабіневича. Виступала в іст. драмах та побутових п'єсах. Гол. ролі: Килина в "Хмарі" Суходольського, Ганна в драмі "Гетьман Полуботок" Осипа Барвінського,

Хивря в "Сорочинському ярмарку" Михайла Старицького. На еміграції в Нім. з 1944, з 1949 у США.

В.М.

КАРАВАН Олег (Oleh Karawan), інж., гром. діяч; н. 19.11.1936 у Львові. До США прибув з родиною у 1949р. В Чикаго закінчив сер. освіту, одержав ступінь бакаляра в будівельній інженерії в Іллінойському Ун-ті. На ун-ті чл. футбольної команди, одержав нагороду "All American". Чл. укр. футбольних команд "Леви" і "Крила" в Чикаго. Працював 35 рр. у фірмі W.E.O'Neil Construction Co., де останніх 20 рр. був виконавчим віце-през. (executive vice president). Активний в укр. гром. орг-ціях зокрема в Кредитній Спілці "Самопоміч" (від 1983, віце-през. із 1999) та парафіяльній раді собору св. Володимира і Ольги (8 рр. як гол. радний).

р.м.

"КАРАВАНА" (Caravan), вокальний чол. квартет, засн. 1961 в шт. Н. Дж.; його чл. – Б. Бемко (мист. керівник), Роман Канюка, М. Ддябога і Л. Калинич. Склад "К." змінювався, Михайло Шкварко став мист. керівником 1975. В репертуарі пісні легкого жанру, здебільшого аранжовані самими чл. "К.", хоч ансамбль користав теж із обробок І. Коваля, В. Гентиша та видатного композитора М. Фоменка. "К." виступала з концертами в сх. шт. США та в Кан. Ансамбль співав зі супроводом фортепіану, у вик. Марійки Гечі, Гені Вольц, Марії Кривокульської та Анети Коваль, і записав три платівки "Каравана співає" ч.1, 2, 3. "К." припинила виступи 1980.

В.М.

Квартет "Каравана"

КАРАВАНСЬКИЙ Святослав (Sviatoslav Karavansky), поет, ред., мовознавець, учасник визвольного

руху часів 2 світ. війни, укр. дисидент в СРСР; н. 24.12.1920 в Одесі. Навчався в Одеському Індустріальному Ін-ті. У 2 світ. війні в рядах Червоної

Армії, попав у нім. полон, повернувся до Одеси. Співпрацював із підпіллям ОУН, відступив з рум. армією, а потім повернувся в Україну. Арештований і засуджений на 25 рр. Покарання відбув на Печорі, в Магадані, на Колімі та в Мордовії. Після полегшення умов у таборах в час відлиги працював літературно і науково, писав поезії, перекладав із чужих мов та уклав словник укр. рим. Після 16 рр. К. звільняють, він повернувся до Одеси. Працював ред., вільним журналістом, перекладачем. Брав участь в обороні укр. мови і культури. 1961 закінчив заочний відділ філол. фак. Одеського Ун-ту. Писав листи і протести проти русифікації (позов на мін. Даденкова). 1965 арештований удруге і засланий до таборів суворого режиму, сидів також у Владімірській в'язниці. 1970 засуджений удруге на 8 рр. Разом провів у рад. в'язницях і таборах понад 30 рр. На клопотання Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту звільнений і видворений з СРСР разом із дружиною Н. *Строкатою. Поселився бл. Вашингтону, Д.К., де далі займався правозахисною і літ. діяльністю. Ще в Україні став чл. Укр. Гельсинської Групи. Відомий з його звернення до Гол. Ради Національностей СРСР, яке було поширене у Самвидаві. Автор кількох зб. поезії, зокрема "Сутичка з тайфуном" (1980), "Мос ремесло" (1981), гуморесок, ст. на мовознавчі теми, "Практичний словник синонімів укр. мови" (1993) тощо.

О. Зінкевич

КАРАПІНКА Ілля (Ілія Karapinka), інж.-кооператор, гром. діяч; н. 29.7.1895 в с. Галичанів Городоцького пов., Гал., п. 20.2.1978 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в гімназії в Городку, служив в УГА. На еміграції в Чех., студював у Празькій Політехніці, яку закінчив д-ратом (1931). Повернувшись до Гал., працював в "М'ясозбуті" в Коломиї та "Масло-союзи" в Калуші, а під час війни – в Ревізійному Союзі Укр. Кооператив у Кракові і Львові. На еміграції з 1944 у Нім. Був гол. місцевого Укр. Допомогового Комітету в Арцбергу (Arzberg), потім кооп. діячем в укр. таборі ДП в Регенсбургу. З 1949 – у США, в Філядельфії та Ньюарку. Активний у багатьох орг-ціях, гетьманський діяч.

В.М.

КАРАПІНКА Оріся (Orysia Karapinka), дочка Іллі К., історик-пед. Закінчила Каліфорнійський Ун-т в Берклі (Berkeley), mgr історії 1961, д-р 1971. Викладала рос. історію в Ун-ті Пітсбургу, там таки звич. проф., Ред. *Russian History* (1974); наук. ст. в журн.

КАРАТНИЦЬКИЙ Адріян (Adrian Karatnysky), дослідник сов. і посов. суспільств у Сх. Європі та кол. СРСР, виконавчий дир. амер. установи "Freedom House"; н. 1956 в Нью-Йорку. Закінчив д-рат в Колумбійському Ун-ті. Працював для амер. централі об'єднань працівників AFL-CIO як спеціаліст сх.-європ. та сов. справ, згодом став дорадником гол. Нац. Ради Безпеки. 1993 його призначено виконавчим дир. "Freedom House" в Нью-Йорку і Вашингтоні, Д.К. Тут він очолює різні програми для Сх. Європи, а також підготовляє звіти-огляди *Freedom in the World: The Annual Survey of Political Rights and Civil Liberties* (1999-2003), спіред. з

А. *Мотилем річників *Nations in Transit* відносно поступу екон. і політ. реформ у цих країнах (1995, 1997, 2002) і *Workers' Rights, East and West* (1980). Разом з Надею Дюк написав *The Hidden Nations* (1990), у якій передбачався розвал СРСР та розвиток постком. країн та *New Nations Rising: The Fall of the Soviets and the Challenge of Independence* (1993). Автор ст. в престижних амер. та міжнар. журн. Засн. 2005 і през. орг-ції "Помаранчеве коло" (The Orange Circle).

В.М.

КАРВАН Іван (Ivan Karvan), адвокат, гром. діяч; н. 8.9.1893 в с. Курилівка Лежайського пов., Зах. Гал., п. 20.19.1976 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі. 1915 вивезений на Сибір, після революції 1917 учився в Кирилло-Методіївській Гімназії в Києві, вступив до студентського куреня та брав участь у бою під Крутами. 1918-19 був службовцем мін-ва преси й інформації УНР в Кам'янці-Подільському, а згодом у Тарнові, Поль. Закінчив право в Поль. і працював адвокатом в Сіняві й Переворську на Ярославщині. Активний в укр. гром. житті, зокрема в час нім. окупації. На еміграції в Нім. і в США. Почесний чл. регіонального об'єднання Ярославщини й країн Засяння (ЯРОКЗА).

В.М.

КАРДАШИНЕЦЬ Імре (Imre Kardashynetz), економіст, працівник преси і радіо, гром. діяч; н. 7.11.1919 в с. Вовковиї Ужгородського округу на Закарпатті, п. 21.11.2002 в Мавнт-Голлі (Mount Holly), Н.Дж. Дитиною з батьками емігрував до США 1920. Повернувся на Закарпаття і закінчив Ужгородську Гімназію (1930-38), активний у Пласті та в танц. ансамблі А. Кістя. Отримав стипендію на студії економії і політ. наук у Берліні, де провів рр. 2 світ. війни. Після війни через Францію повернувся 1949 до США, жив у Нью-Йорку. Працював у радіо "Вільна Європа" у Вашингтоні та в Мюнхені. Брав участь у праці різних укр. орг-цій,

зокрема в Карп. Союзі в Нью-Йорку, в якому був гол.

В.М.

КАРДИНАЛОВСЬКА Тетяна (Tetiana Kardinalowska), викладач і перекладач, дружина репресованого

письм. Сергія Пилипенка; н. 1889 в Києві, п. 27.6.1993 в Анн-Арборі, Міч. Гімназію закінчила в Києві, студювала в Київ. Політехн. Ін-ті.

Одружена в першому подружжі з Всеволодом Голубовичем, гол. уряду УНР 1918, який загинув на заслання. К. також була арештована 1920, працювала в Твері, Рос., повернулася на Україну перед війною. 1943 вивезена разом з дочками М. *Бентов та А. *Гумецькою на примусову працю до Нім. Через Італ. та Англ. емігрувала до США. Працювала викладачем рос. мови в Гарвардському Ун-ті 18 рр. Брала участь в укладанні навчального посібника *Modern Russian* (1964-65). Потім викладала також укр. мову в Гарварді. Друкувала свої спогади в журн. діаспори, 1992 вони появились повністю у вид-ві "Дніпро" в Києві п.з. "Невідступне минуле" (2004 вийшов переклад в англ. мові *The Ever-Present Past*).

В.М.

КАРДИНАЛОВСЬКА-БЕНТОВ Міртала див. *Бентов Міртала*

КАРІЯКА Григорій (Hryhoriy Kariyaka), псевд. Григорій Сова, економіст, гром. діяч; н. 24.3.1894 в Нових Санджарах Полтавської губ., п. 19.3.1978 в Чикаго. Служив у царській армії, в час больш. революції перебував у Петрограді. За колективізації арештований в Україні й засланий на Колиму, де перебував 6 рр. Під час 2 світ. війни переїхав до Нім., а потім до США. Жив у Чикаго. Написав спогади "Про Колиму", а також публіцистичну працю "Голос правди" з екон. аналізою сов. дійсності.

КАРК Іван (John Kark), полк. Армії США, військ. і гром. діяч; н. 30.10.1928 в м. Кременець на Волині. Сер. освіту закінчив у Монтерей (Monterey), Каліф. Вищу освіту здобув сумісно зі службою в Армії США: бакалярт (1954), мгр (1957), мгр воєнних наук (1965), д-рат з історії в УВУ (1978). Закінчив обов'язкові військ. офіцерські курси та Акад. Команди і Ген. Штабу Армії США, а також дисантський та авіаєтський курси. Військ. службу виконував як командир і штабний офіцер на різних рівнях армії у США, Європі та Південному В'єтнамі. Викладав і був адміністратором військ. та цивільних шкіл. Здобув рангу полковника (1971), а 1982 пішов на емеритуру. К. був нагороджений багатьма медалями Армії США, зокрема дві медалі "Почесного Легіону" (Legion of Merit), "Бронзову Зірку" і Медалью Повітряної Служби" (Air Medal) за відвагу та медалі чужоземних країн. Від 1993 був організатором та виконавчим дир. Комітету для Допомоги Сиротам та Бепритульним Дітям України, який виконав програми придбання окулярів та стипендій для багатьох тисяч сиріт в Україні.

С. Олійник

КАРЛАШ (Карлашів) Микола (Mykola Karlash), псевд. Чорноморець, соліст-бас, актор; н. в 1880-их в Україні, п. 1930 у США. 1910-13 виступав у театрі М. Садовського (Київ) в ролях Зевса ("Енеїда"), Караса ("Запорожець за Дунаєм"), згодом співав у Київ. Опері (1913-17), потім у Республіканській Капелі О. Кошиця. Емігрував до США бл. 1920, був солістом Укр. Нар. Дому в Нью-Йорку. Мав сильний голос широкого діапазону, пройшовши солідну вокальну школу. З-поміж партій: Батько ("Катерина" Аркаса), Блазень ("Роксоляна" Сичинського), Голова ("Черевички" Гоголя-Чайковського), граф де Гріс ("Манон" Массине), Фараон ("Аїда" Верді). Блискучі інтерпретації сольоспівів Лисенка, Степового, Стеценка і нар. пісень, які записував у київській фірмі

платівок "Екстрафон" (1912).

Р. Савицький, мол.

КАРЛО (псевд.) див. *Хома Володимир*

КАРМАЗИН Володимир (Volodymyr Karmazyn), кат. свящ.-крилошанин; н. 20.1.1899 в Сасові Золочівського пов., Гал., п. 4.1.1993 у Ст. Пітерсбургу, Фльор. Сер. освіту здобув в Академічній Гімназії у Львові (1918), богословську в Львів. Духовній Семінарії (1924). Налезав до УСС (1917); в лавах УГА (1918-20) учасник визвольних змагань (бої під Гологороми і Бердичевим, похід на Київ, "Чотирикутник Смерти"). Висвячений на свящ. (1925); душпастирював у різних місцевостях Гал.: Стоянів, Глинна Наварія, Старі Броди, Павлів, найдовше в Помор'ях (з 1936 помор'янський декан). 1943 кинутий німцями до Янівського Концтабору у Львові. З 1944 на еміграції в Австр. (виконував функції душпастиря серед укр. біженців у Відні й Інсбруку). 1950 переїхав до США, де продовжував душпастирську працю в ряді парафій Ог., Н.Дак., Міч., Пен., а потім був довголітнім парохом в Бетлегемі, Пен. (1959-86). Дописував до діяльної преси в Америці.

В.Т.

КАРМАЗИН Дм. (псевд.) див. *Голубенко Петро*

КАРНАУХ Рональд (Ronald Karnaugh), лікар, атлет-плавець; н. 19.7.1966 в Мейплвуді (Maplewood), Н.Дж., укр. походження. Закінчив мед. студії в Каліфорнійському Ун-ті в Берклі (Berkeley). Як спортсмен плавацької ланки "Чорноморська Січ" у Ньюарку здобуа кілька перших нагород в чемпіонаті УСЦАК. Золотий медаліст в "Pan-American Games" 1991, здобув срібну медалью в "Pan-Pacific Games" 1992. Вибраний до олімпійської дружини США, брав участь в Олімпіаді в Барселоні 1992. Здобуа бронзову медалью на світ. плавацьких змаганнях у Швеції 1997.

О. Твардовський

КАРНЕГІ (Carnegie), передмістя на півд. зах. Пітсбургу, 10 км від центру, нас. 8.4 тис. (2000), в тому 350 українців, насправді більше; почали поселюватися на поч. 20 ст. гол. з гал. повітів Сянік, Лісько, Перемишль, Горлиці, працювали в сталеварнях. Першу гр.-кат. громаду св. Петра і Павла засн. 1902, а церкву збудовано 1906; згодом ця церква стала правос., а теперішня її будівля закінчена 1954 в укр. бароковому стилі й розмальована місцевим іконописцем Михайлом Капелюхом; стала однією з більших укр. правос. парафій у США. Довго працював і розбудував цю парафію митрофорний протосрей А. Бек (парох у 1956-90). Активні при парафії танцювальний ансамбль "Київ", бібліотека, школа і музей. Укр. греко-католики створили нову парафію щойно 1951 і назвали її Св. Трійці; її довголітні парохі Я. Данильчук (1951-84) та Р. С. Семенюк. При парафії школа (збудовано 1967) і цвинтар. З цієї парафії походить сп. Р. Москаль. Закарп. гр.-кат. належать до ін. парафій Пітсбургської Митрополії в Аллегенському (Allegheny) пов. В К. діяли 3 відділи УНС (у 1950-их 5), по одному "Провидіння", УБС та Укр. Нар. Поміч. У повоєнні рр. існували спільні з Пітсбургом відділи УККА, СУА та ін. гром. орг-цій.

В.М.

Церква св. Петра і Павла, Карнегі, Пен.

КАРОЛИН Степан (псевд.) див. *Кондрад Степан*

КАРПЕНКО (псевд.) див. *Дудко Федір*

КАРП'ЯК Володимир (Volodymyr Karpiak), актор, співак-тенор, театр. діяч, ветеран дивізії "Галичина", гром. діяч; н. 28.7.1909 Перемишлі, п. 19.1.1972 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Замолоду виступав у гал. театрах ім. Тобілевича, Котляревського, Лесі Українки, гол. в оперетах "Шаріка", "Дівча з Маслосоюзу", "Прийода в Черчі", "Вій" та ін. Під час війни грав гол. ролі у Львів. Оперному Тевтрі, де відзначився як актор і співак в оперетах "Пташник з Тиролю", "Циганський барон", "Циганське кохання", виступав в операх "Запорожець за Дунаєм", "Тоска", "Аїда", "Мадам Батерфляй". 1943 вступив до дивізії "Галичина". На еміграції в Нім. брав участь в Ансамблі Укр. Акторів В. Блавацького та в США в *Театрі у П'ятницю в Філядельфії. Останню роль грав у п'єсі "Найкращі хлопці з Дивізії". Був співзасновником Об'єднання Мистців Укр. Сцени і чл. її управи.

В.М.

CARPATNO-RUSYN SOCIETY (Карпато-Русинське Общество), т-во засн. 1994 в Пітсбургу Джоном Сенічем Рігетті (John Senich-Reggetti) для популяризації "русинського" руху серед імігрантів закарп. походження. Діяльність перев. культурницька, бере участь у Пітсбургському нар. фестивалі (Pittsburgh Folk Festival), організує доповіді та допомогу русинським орг-ціям на іст. батьківщині. Видає двомісячник "The New Rusyn Times", ред. Річард Кастер (Richard D. Custer).

В.М.

CARPATNO-RUSYN RESEARCH CENTER (Карпато-русинський дослідний центр), засн. 1978 з осідком у Фейрвю (Fairview), Н.Дж. Засновником та ідеологічним надхненником С.-Р.Р.С. є Роберт Павло Магочі, що намагається відродити нац.-етн. самосвідомість серед закарп. еміграції в Півн. Америці, а також серед закарпатців і лемків Європи, у вигляді "русинства" в протигагу до укр. нац. свідомости та русофільства. До співпраці притягнуто кількох інтелектуалів закарп. чи лемк. походження. С.-Р.Р.С. видавав кварталний журн. "Carpatho-Rusyn American" (1978-97) під ред. Патріції Кравчик (Patricia Krafcik) та окремі наук. популярні книжки самого Р. Магочія і в перекладах істор. та літ. студії з карпато-україністики, гол. авторів, що пропагують русинську й антиукр. концепції (Дюла Марина, Антоній Годинка, Александер Петров та ін.). Ін. співроб. С.-Р.Р.С.: Лоренс Гога (L. Goga), *Джумба (Jegyu Jumba), Орест Мігаль (Orestes Mihaly), Патріція Онуфрак (Patricia Onufrak), Річард Реноф (Richard Renoff), Джон Рігетті (John Righetti), Маріянна Сивак (Maryan Sivak), Іван Галушка (John Haluska), Е. *Касинець та ін. С.-Р.Р.С. спонзорує карпатознавчі дослідження, друкує деякі свої праці у вид. "Columbia University Press" та "Toronto University Press" (зокрема, *Encyclopedia of Rusyn History and Culture* під ред. П. Магочія й Івана Попа, 2002). 1991 центр став чл.-засновником *Світового Конгресу Русинів.

В.М.

КАРПАТО-РУССКАЯ НАРОДНАЯ ЦЕРЬКОВ (Carpatho-Russian People's Church), церк. об'єднання, що виникло із *Амер. Карпато-Руської Правос. Церкви в США. 1946 декілька парафій (14), остання під проводом свящ. Степана Варзалія, відірвалися і орієнтувалися більше на Московський Патріярхат, а не на Константинопіль. 1949 ця група скликала з'їзд і обрала свого адміністратора, в особі свящ. Андрія Шлепечького, з бажанням включитися до РПЦ Московського Патріярхату. Ці позиції пропагував журн. "Вѣстник" (1936-55) в МекКіспорті (McKeesport), що його редагував о. Варзалій. В час холодної війни були закиди, що цю акцію підтримує фін. сов. уряд. Тоді ініціатори цього руху звернулися до синодальної РПЦ в Америці (т.зв. Митрополії), яка прийняла 14 парафій К.-Р.Н.Ц. під свою юрисдикцію. В 1960-их ці парафії, одна за другою, повернулися до Амер. Карпато-Руської Правос. Церкви, т.зв. Джонстанвської Дієцезії, і К.-Р.Н.Ц. перестала існувати.

В.М.

КАРПАТО-РУССКИЕ КОНГРЕССЫ (Carpatho-Russian Congresses), під цією назвою виступало кілька представницьких об'єднань різних закарп. і лемк. орг-цій у США з пророс. орієнтацією. В липні 1917 Союз Освобождения Прикарпатської Руси, під проводом галичанина Петра Гаталяка, скликав перший карп.-русський конгрес у Нью-Йорку з вимогою приєднати зах.-укр.

Карпато-Руські Конгреси, Нью-Йорк 1919 року

землі, включно зі Закарпаттям, до Росії. Ще двічі збирався К.-Р.К. у Філядельфії (1918) і Нью-Йорку (1919). У них брали участь русофільські провідники з кол. Австро-Угор., а політ. і фін. підтримували рос. уряд та білі (про-царські) емігранти. Ця група не мала значних успіхів, але якийсь час видавала газ. "Прикарпатская Русь" (1917-25). Під час 2 світ. війни відродилася ініціатива К.-Р.К. і в липні 1942 русофільськими і советофільськими колами скликано такий конгрес у Пітсбургу, з метою організувати допомогу СРСР у війні з Нім. Серед активістів були гол. лемки М. Пашута і Петро Гузлей. Ще була короткотривала спроба закарп. клерикальних орг-цій виступити під тією ж назвою, які скликали 1946 в Пітсбургу свій К.-Р.К., щоб протестувати приєднання Закарпаття до УРСР. Ніякої ін. і постійної діяльності цей конгрес не проводив.

В.М.

КАРПАТО-РУССКИЙ АМЕРИКАНСКИЙ ЗАПОМОГОВЫЙ СОЮЗ (Carpatho-Russian American Mutual Aid Society), братсько-допомогова орг-ція крайньолівого спрямування з просов. симпатіями, афілійована з 1940 з "International Workers Order", в який увійшли 15 етн. т-в. Осідок в Нью-Йорку. Засн. 1937, гол. організатор Андрій Грабський, чл. – лемки з Гал. та закарп. українці, нац. несвідомі або русофільських спрямувань. 1946 бл. 6 тис. чл. та кількадесят відділів у США й Кан. К.-Р.А.З.С. співпрацював з *Лемко-Союзом та сов. дипломатичними місіями в Нью-Йорку, а по церк. лінії з екзархатом Московського Патріярхату. Поволі К.-Р.А.З.С. втратив впливи на молодшу генерацію та припинив свою діяльність.

В.М.

КАРПАТО-РУССКИЙ КАЛЕНДАРЬ ЛЕМКО-СОЮЗА (Carpatho-Russian Almanac of Lemko-Soiuz), річне вид. 1926-91 (з перервами) лемк. орг-ції Лемко-

Союз, що появлялося у Вінніпегу (Кан.), Клівленді та Йонкерсі, Н.Й. Появлявся рос. мовою із домішкою діалекту. Позиція політ. – пророс. і просов. Містив також етнографічний матеріал та літ. спроби лемк. авторів. Зі звуженням членської бази Лемко-Союзу і з вимиранням активу перестав виходити в 1990-их. Ред. Іван Адам'як, С. Пиж, Т. Докля, С. Кичура й ін.

Lim.: 50th Anniversary Almanac of Lemko Association of U.S. and Canada. Yonkers, 1979.

В.М.

КАРПАТО-РУССКИЙ НАРОДНЫЙ КОМИТЕТ (Carpatho-Russian National Committee), засн. 1935 в Нью-Йорку групою лемків, які не були вдоволені просов. орієнтацією *Лемко-Союзу. Натомість ініціатори, зберігаючи русофільські й проправос. погляди, відкидали ком. ідеї. Публікували двомісячник "Карпато-Русское Слово" в Нью-Йорку (1935-38). Серед гол. діячів – В. *Гладик та Стефан Шкимба. Під кін. 2 світ. війни К.-Р.Н.К. підтримав ідею приєднання Зах. України до СРСР та його діячі включилися до *Лемк. Допомогового Комітету в справі допомоги лемкам у Польщі та УРСР.

В.М.

КАРПАТО-РУССКИЙ СОЮЗ (Carpatho-Russian Union), політ. орг-ція закарп. імігрантів у 1930-их, засн. в Пітсбургу в червні 1933 з метою впливати на політ. програму і діяльність на Закарпатті. Гол. промотором й ідеологом К.-Р.С. був новоприбулий до США імігрант, гал. русофіл О. *Геровський, який був оголошений у Чехослов. "persona non grata". Він так само пропагував православ'я серед закарпатців. До цієї античехослов. орг-ції приєдналися і деякі гр.-кат. діячі, незадоволені тим, що чехи не давали автономію Закарпаттю (Підкарп. Русі). Цей союз вів пропагандистську діяльність (інформаційний бюлетень "KARUS") та підтримував реваншистську політику Угор. супроти Закарпаття. Існува-

ли підозри, що Геровського фінансували угор. кола. К.-Р.С. зокрема спонсорував 1935 поїздку до США Стефана Фенцика, який підтримував угор. претензії. Орг-ція втратила вплив, коли була утворена автономна Карп. Україна, а пізніше, коли й Угор. відмовила Закарпаттю автономний статус.

В.М.

"КАРПАТОРУССКИЕ ОТЗВУКИ" (Carpatho-Russian Echoes), місячник у США, видається родинно Шабаків (батько із синами) у Форт Лодердейлі (Fort Lauderdale), Фльор. з 1983, як намагання відродити рос. свідомість серед. закарп. іміграції. Містить літ. й іст. матеріали та передруки з преси. Друкує ст. рос. і англ. мовами.

"КАРПАТСКА РУСЬ" (Carpathian Rus'), тижнева газ., в час 2 світ. війни півтижнева, пізніше двотижневик і місячник, орган спочатку Карпато-Русского Нар. Комітету, з 1939 – Лемко-Союзу і Карпато-Русского Общества в Кан. Засн. 1938 в Нью-Йорку; 1939 об'єдналася з газ. "Лемко" (1928-39, Філядельфія, Клівленд, Нью-Йорк). Друкувалася на півн.-лемк. говірці етимологічним правописом, з деякими русизмами. Ідеологічно "К.Р." пророс. і советофільська, гостро антиполь. В 1960-их ред. Стефан Кичура намагався відійти від просов. лінії, за що був звільнений. В 1980-их додано англомовні стор. Ред.: С. Пиж (1939-57), М. Цисляк (1957-65), С. Кичура (1966-71), Михайло Логойда (1976-86), Олександр Восток (1986-91), Олександр Геренчак. З часом тираж "К.Р." впав з 3,800 (1945) до 500 (1995). "К.Р." кін. 1990-их припинила свою появу.

р.м.

"КАРПАТСКА ЗОРЯ" (The Carpathian Star), місячна земляцька газ. в Нью-Йорку (1951-52), видавана в укр. дусі *Карпатським Союзом. Ред. і видавець В. Вереш. Вийшло 8 чч. Серед дописувачів були С. Штефан, Ю. Ревай, П. Стерчо та ін. Також друкувалися певні ст. латинкою.

КАРПАТСЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ім. Ю. Ревая (Carpatho-Ukrainian Research Institute), наук.-дослідна установа в Нью-Йорку, засн. 1957 вихідцями зі Закарпаття після 1939 з участю деяких осіб з карпато-руського табору. Ініціаторами були діячі Карп. України 1938-39 А. Штефан, Ю. Ревай, В. Шандор, Степан Росоха. Спочатку з К.Д.Ц. співпрацювали симпатичні "русинського" напрямку, напр. оо. В. Шерегій та Іван Сливка, Павло Магочій, Е. Касинець й ін. Центр проводив зустрічі, доповіді, зокрема займався вид. діяльністю. Видав кілька праць також англ. мовою. Приміщався в Укр. Ін-ті Америки до 1979. Гол. були А. Штефан, Ю. Ревай (†1979, після його смерті названо К.Д.І. ім. Ю. Ревая), П. Стерчо та М. Пап. Довголітнім секр. був В. Вереш. В 1990-их його діяльність припинилася.

В.М.

КАРПАТСЬКИЙ ЛЕЩЕТАРСЬКИЙ КЛЮБ (Carpathian Ski Club), спорт. і туристичне т-во, засн. у Львові 1924 з метою плекання спорту і туризму, зокрема лещетарства (лижварства). На Україні КЛК мав кільканадцять

Змагуни Карпатського Лещетарського Клубу

місц. клубів, проводив змагання з лещетарства і плавання; розбудував власну оселю і лещетарський терен в Славську Стрийського пов., Гал. Відновив 1946 свою діяльність на еміграції в Мюнхені, а потім удруге 1955 в Нью-Йорку. У відновленні КЛК помітну роль відіграли старші пластуни "Бурлаки". КЛК у США звужив свою діяльність до лещетарства, плавання і теісу. Далі проводив укр. лещетарські

змагання, залучуючи ін. клуби США і Кан., найчастіше у співпраці з УСЦАК. Гол. КЛК в США були: Юрій Купчинський (1955-56), Б. Рак (1956-66), Я. Рубель (1966-71, 1978-83), Р. Гавриляк (1971-75), В. Гнатківський (1975-78, 1983-88), Юрій Попель, Ерко Палідович. КЛК мав філії в Клівленді, Бомфало, Торонто й ін. 1989 появився "Альманах КЛК" (ред. О. Кузьмович).

р.м.

КАРПАТСЬКИЙ СОЮЗ (Carpathian Alliance), земляцька орг-ція нових закарп. імігрантів у США, засн. 1949 в Нью-Йорку, з метою захисту прав Карп. України перед угор. та чехословаць. колами, а також для нав'язання співпраці з давньою закарп. іміграцією, яка не перейшла процесу нац. освідомлення. Засновниками стали діячі Карп. України 1930-их, які прибули до США по 2 світ. війні. К.С. нараховував кількасот чл. В різних м. були відділи, найактивніші – в Нью-Йорку, Філядельфії, Клівленді, Чикаго й Вашингтоні. Гол. були Василь Черешня, В. Шандор, В. Комаринський, Юрій Костюк, І. Кардашинець, М. Шпонтак. К.С. займався також вид. діяльністю, видано спогади Степана Клочурака, А. Штефана, Ю. Химинця, В. Шандора, Степана Папа, зб. поезій С. Зореслава і Василя Гренджі-Донського. К.С. допомагав установам на Закарпатті, зокрема

після 1990, та поодинким особам, напр., на захист командира УПА Івана Шпонтака, та 1998-99 жертвам повені на Закарпатті. З рамені К.С. виходили місячник *"Карп. Зоря" та неперіодично бюлетень "Карп. вісник". З ініціативи К.С. створено 1957 *Карп. Дослідний Центр в Нью-Йорку. З К.С. в США співпрацюють ін. земляцькі орг-ції закарпатців, а в Зах. Європі та Австралії діяли його філії.

Крім названих, активними діячами були В. Комаринський, В. Вереш, П. Стерчо, М. Пап, Іван Сарвадій, Федір Савчур, Юліян Гутник, В. Качуровський, Л. Романюк, Василь Штелен, Андрій Глуханіч та ін. В.М.

КАРПЕВИЧ Богдан (Bohdan Karpevych), юрист-адвокат і економіст, гром. діяч; н. 24.11.1900 в с. Ульвівок Сокальського пов., Гал., п. 10.12.1961 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Баунд-Бруку. Студіював у Віденській Високій Школі Міжнар. торгівлі та в Празі (закінчив право д-ратом 1930). Працював адвокатом в Раві Руській, Замості (Поль.) та у Львові, де під час 2 світ. війни був гол. Адвокатської Палати. В Нім. перебував у Франкфурті, 1949 переїхав до США. Активний у ряді різних орг-цій в Нью-Йорку. Дириг. і засновник хорів у Гал., а в Нью-Йорку – хору "Думка", його гол. Дописував до преси.

В.М.

КАРПЕВИЧ Христина (Christine Karpevych), піаністка і оперна співачка (сопрано); н. 27.12.1935 у Львові. Освіту здобула в Укр. Муз. Ін-ті (Нью-Йорк, класа Р. Савицького, 1952-56), а ступінь бакалавра з музики в Гаунтер Коледжі (Hunter College, 1956), ступінь мгра бібліотекарства в Колумбійському Ун-ті (1957-60), і студіювала в Меннс Коледжі Музики (Mannes College of Music, 1967-68, стипендія в оперних студіях). К. виступала піаністкою з фортепіановим концертом Ф. Мендельсона (1955), а також акомпаньаторкою хору "Думка" (Нью-Йорку, з кін. 1950-их), виконувала сольоспіви з класичного та нар. репертуару. К. виступала у гол. ролях в різних операх, також брала участь в укр. постановках в Оперному Ансамблі Л. Рейнарівича. Керівник відділу новин та поточної інформації в газеті "Journal of Commerce" (Нью-Йорк, 1977-2001).

Р. Савницький, мол.

КАРПЕНКО Єлисей (Yelysei Karpenko), письменник, актор, театр. діяч; н. 11.6.1882 в м. Гуляй-поле Катеринославської губ., п. 24.12.1933 в Нью-Йорку. Наймитовав, працював слюсарем на заводі, робітником сцени, актором мандрівної трупи. П'єси К. виставлялися на сцені з 1907. Під час визвольних змагань разом з театром М. Садовського гастролював за кордоном. 1920-23 жив у Львові, Празі, Відні. 1923 приїхав до США, працював режисером Укр. Робітничого Драм. Театру, де поставив "Назара Стодолю", "Мартина Борулю" І. Карпенка-Карого, "Дядю Ваню" А. Чехова та ін. У США написав п'єси соціального характеру "Похмура Америка" (1926), "Негритянська дівчина" (1927), "В наймах у Доробкевича", "Бунт", "Страчене життя" (всі 1928), "Вуглекопи" (1929) та ін. Чл. Ком. Партії США з 1925.

р.м.

КАРПЕНКО-КРИНИЦЯ Петро, в США відомий під прізвищем П. Горбань (Petro Karpenko-Krynytsia Horban), поет і журналіст; н. 22.12.1917 в с. Баклянова Муравейка на Чернігівщині, п. 31.12.1989 в Каліф. Здобув філолог. пед. освіту в Києві та працював у шкільництві й місц. пресі, а в час війни – в газ. "Укр. Полісся" в Чернігові. На еміграції з 1943 в Кракові та в Нім., де співпрацював в укр. пресі; газ. "Укр. трибуна" та був ред. журн. "Авангард" в Мюнхені. З 1950-их у США на різних зарібкових працях. Закінчив бібліотекарство в Кан., але не працював фахово. Почав писати поезії в молодому віці. Оpubліковані зб.: "Гримлять дороги" (1942), "Полум'яна земля" (1947), "Підняті вітрила" (1950), "Солдати мого легіону" (1951), "Індіанські балади" (1968) та ін. Після цього перестав писати.

Довший час перебував в психіатричній лікарні.

В.М.

КАРПІНИЧ Володимир (Walter Karpinich), педагог-мовознавець, гром. діяч; н. 2.7.1937 в м. Запоріжжя. До США прибув 1951 з Нім. Студії славістики і германістики закінчив в Ун-ті Темпл (Temple) у Філядельфії та коледжі Брин Мор (Brin Mor College), д-рат здобув 1973 в УВУ. Викладає нім. і рос. мови з 1973 в Ун-ті Вілкс (Wilkes), звич. проф. став 1992, гол. катедри іноземних мов там само (з 1986), дир. т-ва Культ. спадщини етн. груп Півн.-Сх. Пен. у Вілкс Беррі (1992-95), керівник Етн. Фестивалю пов. Лузерн (Luzerne), чл. і організатор багатьох укр. орг-цій і заходів в Пен., учитель школи українознавства і соліст хору правос. катедри св. Володимира в Філядельфії. Ст. англ. і нім. мовами в журн., м.и. "Rilke in Quest of Ukraine" в "Literary Currents After WW II". Дчл. УВАН.

В.М.

КАРПІНСЬКА Євгенія Софія (Eugenia Sofia Karpinska), з роду Рабій; мовознавець, діалектолог; н. 9.4.1908 в Самборі, п. 14.11.1997 в Макомбі (Macomb), Міч. Іспит зрілості здала 1926 в Самборі, студіювала в Ягелонському Ун-ті в Кракові романістику, згодом слов. філологію і укр. мову. Брала участь у діалектологічних експедиціях (Холмщина, Полісся, Бойківщина); досліджувала топографію городів Червеньська-Сутейська. Звхистила д-рську дисертацію (1934) про бойківський говір, надруковану в звітних доповідях Краківської Академії Наук "Dialekt Wojsk" (1932-33). Відомі також її праці: "Фонетика бойківського говору", "Генетив і акузатив у бойківському говорі", "Сандгі в бойківському говорі", "Іван Зілинський як проф. Краківського Ун-ту" й ін. К. викладала укр. мову в Краківському Ун-ті, навчала в гімназії св. Анни в Кракові, згодом у гімназіях Дрогобича, Яворова, Сянока; на еміграції – в Ляндсгуті, а

потім у США (з 1950), де працювала в школах українознавства Нью-Йорку. Чл. гол. управи СФУЖО та Укр. Золотого Хреста.

І. Горчинська

КАРП'ЮК Адольф (Adolf Karpiuk), учитель, фотограф; н. 1.1.1892 в Сокалі, Гал., п. 18.8.1973 в Нью-Йорку. Закінчив учительську семінарію і вчителював перед І світ. війною на Золочівщині. По війні жив у Львові. Налезав до чл.-засновників Укр. Фотографічного Т-ва (УФТО). На еміграції після 1950 в Нью-Йорку, причинився до відновлення УФТО, був його гол. і архіварем. Залишив матеріали до історії укр. фотографії.

КАРТЕРЕТ (Carteret), м. в шт. Нью Джерзі 15 км на півд. зах. від Нью-Йорку, нас. 21 тис. (2000) українців бл. 770. Почали прибувати кін. 19 ст. з Гал. (пов. Сянік, Добромиль, Золочів, Збараж, Рогатин та ін.) та зі Закарпаття. Працювали на фабриках металевих виробів, переробки нафти та ін. пром-сті. Перші т-ва були Братство св. Михаїла (засн. 1908) та "Запорізька Січ" (засн. 1912). Гр.-кат. церква св. Димитрія постанала 1909, перейшла на православ'я 1929 разом зі свящ. Й. Жукком, пізніше сп.; перебувала в юрисдикції Константинопільського Патріярха. Довголітнім свящ. був І. Гундяк, пізніше архієп. УПЦ в США; свящ. були Петро Лелех і

УПЦерква св. Димитрія,
Картерет, Н.Дж.

Тарас Чубенко. Церква мала рангу катедр. Одна з більших парафій УПЦ. При церкві школа, бібліотека, рел. т-ва. Тут видавався "Укр. Вісник" – орган УПЦ Америки. Гр.-кат. парафія Св. Покрови постала 1949 з прибуттям нової імміграції. Церкву збудовано 1954, парафіян бл. 400 осіб. Найдовше були свящ. Я. Федик та монсьєор В. Поспішил. В К. є також гр.-кат. парафія закарпатців св. Іллі. Існують відділи УККА, ООЧСУ, СУМ, СУА та братських союзів, школа українознавства, Укр.-Амер. Горожанський Клуб (засн. 1923). Українців вибирають до міськ. управи.

О. Труш

КАСАНОВА Хозе (José V. Casanova), одружений з україною, соціолог-релігієзнавець, спеціаліст Півд. Америки та ком. світу, проф. ун-ту та плідний автор; н. після 2 світ. війни в Еспанії, вчився в теологічній семінарії та Ун-ті в Інсбруку (Австр.). Одержав диплом мгра (1977) і д-рат (1982) з соціології в Новій Школі Соціальних Досліджень (New School for Social Research). Там почав викладати, з 1996 гол. департаменту соціології. Праці з заг. теорії соціології релігії та про ситуацію в ряді латиноамер. країн, як також у Поль., Нім. та Україні. Публікації англ., еспанською, нім. та поль. мовами. Працює в редакційній колегії кількох журн., 1998 обраний гол. Асоціації Рел. Соціології. Книжки: *Public Religions in the Modern World* (1994) та *The Opus Dei and the Modernization of Spain*. Чл.-кор. НТШ, живе в Н.Дж.

В.М.

КАСИНЕЦЬ Едвард (Edward [Kasinec] Kasynets), бібліотекар, бібліограф, архівар та історик книги; н. 8.8.1946 в Нью-Йорку. Студіював у Сент Джон Ун-ті в Джамаїка (Jamaica), Н.Й., ступень мгра здобув на Колумбійському Ун-ті (М.А., 1968 та М.Phil., 1979), та мгра бібліотекарських наук в Сімонс Коледжі (Simmons College, 1976). Одержав ряд стипендій та грошових винагород, побував у кількох відря-

дженнях в кол. СРСР тв Сх. Європі. 1973-80 працював у бібліотеці Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту і

причинився до її розбудови, виготовив каталог її україніки, пізніше у бібліотеці Каліфорнійського Ун-ту (до 1984). З 1984 очолює слов. та балтійський відділ Нью-Йоркської Публічної

Бібліотеки, для якого придбав цінні укр. та карпаторуські публікації. Був консультантом зі слов. колекцій у багатьох ун-тських бібліотеках. Гол. слов. секції Амер. Т-ва Бібліотекарів, учасник міжнар. та амер. наук. конференцій з бібліотекарів та бібліографії. К. – автор понад 100 публікацій. 1978 став співзасновником Карпато-Руського Дослідного Центру (Carpatho-Rusyn Research Center), чл. його дирекції. Д.чл. НТШ.

В.М.

КАСІАН Микола (Nicholas Kasian), футболіст, спорт. діяч; и. в с. Микулинці Снятинського пов., Гал. Вчився у гімназії в Коломиї. Учасник футбольних клубів у таборах ДП в Нім. – "Орлику" в Бертсгадені, "Беркут" в Новому Ульмі, "Січі" в Регенсбургу і збірній нац. дружині "Україна" в Нім. (її воротар на ДП олімпіаді 1948). 1949 емігрував до США і грав в Укр. Спорт. Клубі в Нью-Йорку та в "Левах" у Чикаго (до відходу на пенсію 1957). Брав участь у Chicago All-Star дружині у міжнар. змаганнях. 1960 переїхав до Філядельфії, де став чл. Eastern Pennsylvania Soccer Referees. 1991 був футбольним суддею в Україні як представник УСЦАК.

В.М.

КАСІАН Стефан (Stephen Kasian), дядько Миколи К., гром. діяч, підпільник; н. 20.11.1904 в с. Микулинці Снятинського пов., Гал., п. 9.11.2003 в Чикаго. Чл. УВО і ОУН від молодих рр., від

1940 визначний діяч ОУН (А. Мельника). Під час 2 світ. війни виховник молоді, відтак чл. Сенату ОУН. На еміграції жив у Нім. і США, в м. Чикаго.

КАССАРАБА Володимир (Voldymyr Kassaraba), лікар-радіолог, любитель музики (піаніст, композитор і дириг.); н. 31.8.1917 в Ростові-на-Дону, Рос., п. 15.7.1988 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Сер. освіту здобув у Стрию (1935), в мед. студії закінчив у Львів. Мед. Ін-ті в 1941. Працював асистентом в інфекційній клініці, а від 1942 в патологічній анатомії в тому самому мед. ін-ті. Д-рат з мед. здобув у Віденському Ун-ті (1945), захистивши дисертацію зі захворювання силікозою. Працював лікарем в Австр., а 1949 переїхав до США. Після спеціалізації в радіології при Ветеранській Лікарні в Чикаго, працював радіологом в лікарнях "Колумбус" і "Бетесда", де 1979-83 був дир. радіологічного відділу. Активний в УЛТПА, яке надало йому почесну грамоту за працю лікаря та пропагування укр. муз. культури. К. був любителем укр. музики. Від 1935 чл. ансамблів легкої музики, а також піаніст у львівській радіостудії. В Чикаго керівник оркестри лікарів та жін. квартету "Пісня", аранжер і акомпаньйор соліста І. *Рудавського, з яким видав платівку "Летять ніби чайки". К. – композитор ряду творів легкого жанру, а також численних дитячих пісень, які появились окремим вид. в Україні: "Мій подарунок" (1994).

П.П.

КАССІАН Василь (Wasył Kassian), правник, гром. і політ. діяч; н. 11.8.1888 в с. Устечко Заліщицького пов., Гал., п. 14.2.1962 в м. Нью Ленокс (New Lenox), Масс. Закінчив юридичний фак. Львів. Ун-ту д-ратом права. До 2 світ. війни був адвокатом в м. Городенка, Гал., гол. надзірної ради пов. союзу кооперація, засновник Українбанку. Активно співпрацював у "Просвіті" і піклувався позашкільною молоддю, заснував для неї т-во "Праця".

Брав участь у політ. житті, гол. Укр. Соціалістично-Радикальної Партії в Городенщині. Емігрував 1939 до Поль. і Нім., згодом до США.

М. Неврлий

КАСЬКІВ Володимир (Volodymyr Kaskiv), правос. свящ., учитель, гром. і церк. діяч; н. 1880 в с. Мозолівка Підгасцького пов., Гал., п. 1.11.1957 у Віллімантику (Willimantic), Конн. Закінчив учительську семінарію в Тернополі, приїхав до США 1905, висвятився 1918 на правос. свящ., один із організаторів УПЦ в США, співред. її органу "Дніпро", 1950-56 гол. Церк. Ради Митрополії, гол. церк. суду. Митрофорний протоєрей.

КАСЬКІВ Теодосій (Theodosius Kaskiv), дяковчитель, дириг., гром. діяч; н. 1878 в с. Мозолівка Підгасцького пов., Гал., п. 25.4.1973 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі Евергрін (Evergreen). Освіту вчителя і фахового дяка здобув в Україні, прибув до США 1903, де включився в організоване церк. і осв.

життя укр. імміграції. Організував церк. хори і ними диригував у МекКіспорті (McKeesport), Пен., Карнегі (Carnegie), Пен., Ансонії (Ansonia), Конн. 1909 переселився на постійно до Ньюарку, де організував мішаний хор "Боян" при церкві св. Івана Хрестителя і ним диригував до 1956. 1918 організував вечірню укр. школу, яка перетворилася на цілоденну. Очолював Т-во Укр. Дяковчителів та 1914 видавав журн. "Рідна школа". Координував працю укр. хорів в околиці Нью-Йорку, які виступали як злучений хор під диригентурою О. Кошиця на Світ. Виставці 1939. Був співзасновником і дир. укр. шадниці "Тризуб" та з 1938 гол. Укр. Централі в Ньюарку. Активний у братських орг-ціях, зо-

крема в "Провидінні": заст. гол. і гол. контрольної комісії. Допомагав у влаштуванні повоєнної еміграції з Європи.

В.М.

КАТАМАЙ Богдан (Bohdan Kataмай), журналіст, ред., гром. діяч; н. 10.8.1911 в с. Ямниця Станіславівського пов., Гал., п. 2.10.2001 в Філядельфії, похований на цвинтарі св.

Марії в Фокс-Чейсі. Після приїзду до США 1930 К. був організатор і гол. Укр. Кат. Молоді в Америці. 1934 був обраний гол. Т-ва Мазепинців та став ред. журн. "Голос Мазепинців" 1936 повернувся до Гал. і працював в ред. газ. "Укр. вістей". Під час 2 світ. війни знову в США, де став ред. "Америци" (1943-50), яку перевів на щоденник. Був у проводі УККА (1941-50) та чл. делегації до ООН для вручення меморандуму в справі України та укр. біженців. Останні рр. співпрацював в укр. пресі.

В.М.

КАТЕРИНИ СВ. УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА в Арден Гіллс, Мінн. (St. Catherine Ukrainian Orthodox Church in Arden Hills), церква і комплекс збудовані 1997 в укр. стилі коз. барокко на окраїнах Міннеаполісу, архітект Олег Григорет. При церкві збудовано культ. осередок. До церкви належить понад 100 родин з Міннеаполісу й околиці. Церкву й осередок уфундувала Катерина Заславська (1912-98) та її родина. Свящ. оо. Григорій Подгурець, П. Сівка. При церкві діє сестрицтво, хор, музей-виставка нар. мистецтва. Видається двомісячник *"Голос-Voice" укр. і англ. мовами.

В.М.

КАТЕХИТКИ ПРЕСВЯТОГО СЕРЦЯ ХРИСТОВОГО (Catechists of Christ's Sacred Heart), жін. рел.

згромадження в Стемфорді, Конн., централія якого знаходиться в Бразилії. Засн. 1989 сп. В. Лос-тенном, який запросив з Бразилії спочатку 3 сестер; пізніше до них долучилися ще 4. Працюють у семінарії Стемфордської Епархії як госп. персонал та займаються катехизацією в деяких парафіях. Настоятелькою К.П.С.Х. в Стемфорді с. Кекілія Дацюк. Матірний дім Ін-ту Квтехиток знаходиться в Прудентополісі (Бразилія), засн. 1940.

В.М.

КАТОЛИЦЬКІ ВОЄННІ ВЕТЕРАНИ (Catholic War Veterans), орг-ція кат. військ. ветеранів, засн. 1946 в Нью-Йорку з відділами в ін. укр. кат. парафіях на зразок римо-кат. орг-ції. Першим гол. був Волтер Лакуста. Зокрема активним був пізніший гол. Гаррі Полч (Harry Polche).

КАТРІЙ Юліян Яків (Yulian Yakiv Katrij), кат. свящ.-василіянин, церк. публіцист; н. 22.3.1912 в с. Перево-

лока Бучацького пов., Гал., п. 8.7.2000 в Глен-Кові (Glen Cove), Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Студіював філософію і богослов'я в

школах ЧСВВ (1934-40), закінчив філософ. фак. Віденського Ун-ту (1944). 1931 вступив до новіціату оо. Василіян в Крехові, Гал., 1936 склав монаші обіти, 1940 в Моравії був висвячений на свящ. сп. Пряшевця Павлом Гойдичем. На еміграції в Чехо-Слов. (1939-40), Австр. (1940-44), Нім. (1944-46), Кан. (1947-50), США (від 1950). Займав різні церк. посади – ігумен і парох церкви св. Юра в Нью-Йорку (1957-70), парох Різдва Божої Матері в Чикаго (1970-80), протоігумен оо. Василіян в Америці (1982-88), викладач для василіянських семінарствів в монастирі св.

Йосафата в Глен Кові, Н.Й. (з 1988). Добрий проповідник, автор низки богословських праць, зокрема "Пізнай свій обряд. Літургійний рік Укр. Кат. Церкви" (1982), "Перлини Сх. Отців" (1987), "Наша христ. традиція" (1988) та ін. Д.чл. НТШ в Іст.-Філософ. Секції з 1991.

В.Т.

КАЦНЕЛЬСОН Абрам (Abram Katsnelson), укр. поет, літ. критик і літературознавець жид. роду, н. 1.1.1914 в м. Городня Чернігівської губ., п. 21.8.2003 в Лос Анджелесі, Каліф. Закінчив 1939 Київ. Ун-т. Зб. поезій "Краплі сонця" (1935), "Ряст" (1940), "Погожі дні" (1956), "Ракети й соловії" (1960), "Бурштин" (1969), "Атоми душі" (1974), "Відчуття орбіти" (1983), "Троянди на снігу" (1993) та ін., літ.-крит. і літературознавчі праці "Краса і сила віршованого слова" (1963), "Правдива іскра Прометея" (1968), "Про поезію і поетів" (1972) та ін. З 1994 в Лос Анджелесі, де з'явилися зб. "Поклик висоти" (1996), "В німбі сивини" (1998), "Вірші про тебе" (2001). Поміщав свої літ. твори і літ.-критичні ст. в "Свободі", "Укр. вістях", "Нових днях". Одночас залишився учасником літ. процесу в Україні, де друкувався в літ. пресі, видав зб. "Лірика" (2002). Чл. Нац. Спілки Письм. України, міжнар. ПЕН-Клубу.

В. Дудко

КАЧАНІВСЬКА Ірена (Irena Kachanivska), з роду Кульчицька, жін. діячка; н. 1915 в Гал., п. 30.12.1998 в Філядelfії. Закінчила гімназію сс. Василіянок у Львові. Працювала в кооперативі "Нар. мистецтво" та в редакції "Нова хата" у Львові. 1944 емігрувала до Австр., а 1949 – до США. У Філядelfії активна в СУА, гол. окружної ради (1959-62), чл. гол. управи СУА та довголітній скарбник СФУЖО. Почесний чл. СУА (1990) та СФУЖО (1987).

КАЧАРАЙ Степан (Stefan Kaczaraj), бухгалтер, фінансист, гром. діяч; н. 11.4.1941 в с. Вербнця, Жидачівського р-ну, Гал. З

батьками емігрував до Нім. 1944, а 1955 до США. Освіту здобув у Міському Ун-ті (City College) Нью-Йорку (бакалавр, 1966). Працював ревізором амер підприємств (1968-87), чл. Ради Директорів "Самопоміч" в Нью-Йорку, Ревізор УНС (1982-92), де опісля став гол. книговодом (1993-97), в 1998 касирем, а 2002 був обраний през. УНС. Чл. хору "Думка", Пласту та ін. орг-цій.

Д.М.

КАЧИНСЬКИЙ Олександр (Alexander Kachinsky), мистець-графік, сценограф і дизайнер; н. 18.10.1888 в Харкові, п. 1958 в Нью-Йорку. Вчився в Петербурзькій Академії Мистецтв та в Парижі, в академії Бенсона й М. Дені. У Франц. й Еспанії співпрацював в майстерні С. Дягілева. З 1930-их в США, працював дизайнером інтер'єрів і меблів. Виконав інтер'єри будинків Мист. Альянсу Америки та автомобільної фірми Rolls Royce в Нью-Йорку. Брав участь у виставках графіків у Філядelfії та в Нью-Йорку, в Чикаго (Art Institute), у Женеві, Швайц., на Міжнар. Виставі Модерного Мистецтва та ін.

В.М.

КАЧМАР Василь (Wasył Kaczmar), журналіст, гром., зокрема мирянський діяч; н. 20.8.1904 в с.

Військо Добромільського пов., Гал., п. 28.7.1992 в Нью-Йорку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Баанд-Бруку. Закінчив гімназію 1928 та студіював право в Кракові (1928-32). З молодих рр. чл. УВО, згодом ОУН, кількаразово арештований поль. владою, ув'язнений у Березі Картузькій. Редагував тижневик "Укр. голос" в Перемишлі (1930-32), заст. гол. ред. "Нашого прапора" у Львові (1936-39) та ред. щоденника "Краківські вісті" (1939-

40). Як діяч ОУН С. Бандери переїхав 1944 до Нім., а 1949 до США. Активний у гром. житті та в мирянських орг-ціях, зокрема гол. Укр. Христ. Руху в США, співзасновник та гол. Укр. Патріархального Т-ва у США і чл. президії Укр. Патріархального Світ. Об'єднання, співроб. журн. "Патріархат", також гол. земляцького т-ва "Перемищина". Ст. і брошури на гром. і церк. теми в газ. "Свобода", "Америка", "Нові дні" та ін.

В.М.

КАЧОР Богдан (Bohdan Kachor), економіст, гром. діяч; н. 1924 в с. Лешнів пов. Броди, Гал. Вчився в сер. торг. школі у Бродях. З молодих рр. чл. ОУН. 1943 арештований німцями, перебував у концентраційних таборах в Авшвіці, Мавтгаузені й Ебензее; звільнений американцями 1945. Студіював в Укр. Вищій Екон. Школі в Мюнхені та з 1948 в Аргентині, одержав ступінь мгра економії 1960. Брав участь у гром. житті в Буенос-Айресі, співзасновник СУМ, кооперативи "Фортуна", гол. централі "Просвіта" й ін. 1975 переїхав до США, продовжував гром. активність: гол. Світ. Ліги Укр. Політ. В'язнів, гол. відділу ООЧСУ в Нью-Йорку. Допомагав установам і заходам в Україні, куди часто їздив.

В.М.

КАЧУРОВСЬКИЙ Василь (Vasyl Kachurovsky), за фахом фінансист, маляр-модерніст, мистецтвознавець; н. 1905 в шт. Пен., в родині емігрантів зі с. Нове Давидкове, Закарпаття, п. 4.5.2000 в Чикаго. З батьками повернувся в Україну і там здобув сер. освіту, зокрема в Торг. Академії в Мукачеві, та вищу – в Комерційному Ін-ті в Празі (1930), де залишився працювати в банківництві, а 1938-39 у представництві карпато-укр. уряду. 1945 з Чех. емігрував до Нім.,

звідки 1950 переїхав до Чикаго. Працював у Федеральному Резервному Банку. Одночасно цікавився мистецтвом та почав малювати. К. був співзасновником та першим куратором (1971-82) Укр. Ін-ту Модерного Мистецтва в Чикаго. Сам малював настроєві картини в абстрактному стилі; майстер кольору та спрощених форм, із нахилом до філософічності, бл. 200 олійних картин. Виставляв з групою "Доля" по Америці та індивідуально в Детройті та Чикаго.

В.М.

КАЧУРОВСЬКИЙ Михайло (Mychajlo Kachurovskyj), лікар-офтальмолог, маляр-аквареліст; н. 13.5.1900 в Харкові, п. 15.2.1976 в Філадельфії. Закінчив у Харкові мед. студії (1921) та 1939 Мист. Ін-т, де його проф. були Петро Дерегус та Микола Бурачек. Був доцентом Мед. Ін-ту в Харкові та у Відні (1945-46). На еміграції у США з 1950, керівник лабораторії Очної Лікарні "Вілліс" (Wills Eye Hospital) у Філадельфії. Співавтор "Первого Анатомического Атласа" (1939) та наук. ст., гол. в "American Journal of Ophthalmology". Малював мініатюрні акварелі, зокрема пейзажів, які не є копією, а світляними ефектами, перетвореною природою та гамою кольорів надає картинам майже абстрактного характеру. Виставлявся в групових та індивідуальних виставках у галеріях Об'єднання Мистців-Українців Америки в Нью-Йорку, Філадельфії та ін.

В.М.

КАША Михайло (Michael Kasha), фізико-хімік, проф., наук. діяч; н. 6.12.1920 в м. Єлізабет, Н.Дж., в сім'ї укр. імігрантів, що прибули до США 1913. Студіював в інженерній школі Купер Юніон (Cooper Union) в Нью-Йорку та в Мічигенському Ун-ті, де одержав диплом мгра хемії, а д-рат здобув 1945 в Каліфорнійському Ун-ті в Берклі (Berkeley). Спільно з проф. Гільбертом Н. Люїсом (Gilbert N. Lewis) опублікував 2 наук. праці з фіз. хемії, чим здобув міжнар. визнання. 1944-46 працював над хем. реакцією плуто-

нія у відомому Мангатаанському Проскті атомної бомби (Manhattan Project). 1951 став проф. біофізики Стейттового Ун-ту Фльориди в Таллагасі (Tallahassee), співзасн. та

дир. Ін-ту Молекулярної Фізики, який 2000 презвано в його імені (Kasha Laboratory). Праці з біофізики, теоретичної фотохемії, молекулярних екситонів та безпроменевого переносу енергії. Серед різних його винаходів є краще удосконалення десень гітари, знаний як "Kasha guitar". Чл. Нац. Академії Наук США, іноземний чл. НАН України та д.чл. НТШ й УВАН, отримав міжнар. премії і нагороди. Виступав на багатьох міжнар. з'їздах і конференціях. 1979 іменований През. Картером чл. Нац. Наук. Ради (National Science Foundation). Опублікував ст. "Проблеми і можливості атомової доби" в Календарі УНС на 1949.

В.М.

КАШИЦЬКИЙ Юрко (Yurko {Kashycky} Kashytsky), один із перших укр. імігрантів до США; н. 1827 в с. Нова Весь Новосанського пов., Зах. Гал., п. 1887 або 1888 там само. Підприємливий хлібороб, К. вже в сер. віці під впливом ін. емігрантів, виїхав до США. Працював робітником у Нью-Йорку й околиці, а потім купив тартак і вів його як мале підприємство. Але не доробився. Затужив за рідним красм і повернувся 1882-83 до Гал.

"КАШТАН" (Kashtan), танц. ансамбль в Клівленді-Парма, Ог., засн. 1979, спочатку як школа нар. танців, яка перетворилася в ансамбль різного віку танцюристів. "К." почався як гром. мист. одиниця молоді з різних еміграційних генерацій, конфесій та організаційної приналежності. Очолювали орг-цію З. Голубець, В. Ліщинецький, Корнелій Осадца,

Матвій Заперник та ін., а спонсорство і допомогу надавали парафії та фін. установи й окремі громадяни. Душею "К." стали його мист. керівники, хореографи й інструктори. Ними були М. Комічак, Давид Возняк, Джеймс Бассо. Ансамбль мав у різний час різну кількість чл. – від 70 до 125. Кін. 1990-их ансамбль набрав чергову зміну молодих танцюристів і повернувся до вишкільного характеру. "К." виступав на різних форумах Клівленду, шт. Ог. та поза ним, в Детройті, Пітсбургу, Чикаго, на фестивалі Гарден Стейту, Н.Дж. та ін. Тріюмфальною була поїздка ансамблю на Україну 1990 і його виступи у Львові та ін. містах Зах. України. Репертуар складається з різних регіональних танців України за хореографією Вірського, Клари Балог та самих мист. керівників, які вчилися у В. Авраменка і Р. Прийми-Богачевської та в амер. балетних школах.

В.М.

КАШУБИНСЬКИЙ Іван (Ivan Kashubynsky), кат. свящ., гром. діяч; н. 27.8.1884 в с. Пикуличі Перемиського пов., Гал., п. 20.12.1949 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Кальварія там же. Закінчив гімназію в Перемишлі, студіював філософію у Львів. Ун-ті, а богословські студії завершив у перемиській семінарії, висвячений 1910. Брав участь у визвольних змаганнях як працівник в уряді ЗУНР в Кам'янці-Подільському, арештований поляками. Душпастирював в Угринові Сокальського пов. 1914-44 як парох та від 1931 як декан Варяжського Деканату. Тут проявив помітну діяльність як організатор культ., кооп. та політ. життя (УНДО): гол. "Просвіти", надзірної ради кооперативи "Зоря", районної молочарні, Центросоюзу у Львові та ін. 1944 емігрував на Захід, перебував у перехідному таборі в Штраасгофі (Австр.) та в таборі ДП в Регенсбургу. 1948 переїхав до США.

В.М.

КАЩАК Іван (Ivan {Kaszczak} Kashchak), укр. кат. свящ.; н. 13.9.1959 в м. Шпротава, Поль. До США прибув у 1963, сер. школу закінчив в Семінарії св. Василя (1977), а Колегію св. Василя в Стенфорді з дипломом бакалавра філософії (1981). Колегію оо. Облатів у Вашингтоні закінчив зі ступенем мгра теології (1985), ступінь мгра науки здобув 1997 в Ун-ті Ля Саль у Філадельфії. Здобув д-рат теології в У-ті Фордгама, Н.Й. (2005). Продовжував студії в Ун-ті Фордгама, Н.Й., щоб здобути ступінь д-ра теології. Як душпастир К. працював у Трою, Сіракузах, Рочестері, Вунсакеті та Гемпстеді. Проповідник та місіонер, віцеректор Колегії св. Василя в Стенфорді, гол. капелян Пласту, гол. духовник Союзу Українців Католиків "Провидіння", капелян амер. летунства в ранзі майора. Його дипломна праця в Ля Саль Ун-ті: "Metropolitan A. Sheptytsky and the Establishment of the Ukrainian Catholic Church in America" (1997). Автор книжки "Виховання Укр. Гр.-Кат. Священика" (2007).

В. Ленцик

КВАС Володимир (Walter Kwas), підприсмець-менеджер, кооп. і гром. діяч; н. 17.3.1916 на Золочівщині, Гал., п. 28.12.1996 в Кергонксоні (Kerhonkson), Н.Й. Сер. освіту здобув у Золочеві, закінчив також торг. курси. Працював у Гал. в кооперації. На еміграції в Нім., з 1949 у США. Окрім зарібкової праці, включився в гром. працю, засновник і гол. 88 відділу УНС. 1955 перебрав посаду управителя "Союзівки" і на цій посаді перебував до 1983, розбудувавши й удосконаливши цю укр. відпочинкову й культ. оселю. 1982-94 був гол. радним УНС. Був активним в амер. політ. житті як діяч республіканської партії: 1978-88 обраний чл. легіслятури пов.

Олстер (Ulster county), гол. "Lions Club" в Кергонксоні, чл. комітету побудови церкви Св. Трійці на Союзівці та ін.

В.М.

КВІТКОВСЬКА Марія (Maria Kwitkowska), з дому Веселовська, дружина Дениса К., працівниця сусп. служби, викладач, гром., зокрема жін. діячка; н. 19.12.1915 в Чернівцях на Буковині, п. 21.1.1994 в Детройті, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила місцеву гімназію, а потім студювала

романську філологію в Чернівецькому Ун-ті (1934-38). Вчила в сер. школах на Буковині й еміграції. З 1940 в Нім., 1949 емігрувала до США, поселилася в Детройті. Тут здобула ступінь мгра сусп. служби у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті (1958) там же викладала, а згодом стала працівником і дир. відділу сусп. порвд Міжнар. Ін-ту в Детройті, який займався перев. повоснними емігрантами. Активна в укр. гром. житті: гол. Укр. Золотого Хреста (1958-82, згодом почесна гол.), гол. СФУЖО (1982-93), також її почесна гол., учасниця міжнар. жін. з'їздів (Копенгаген, Мексико Ситі, Найробі), активна в президії секретаріату СКВУ. Отримала ряд гром. відзначень; ст. в пресі, гол. в журн. "Українка в світі".

В.М.

КВІТКОВСЬКИЙ Деніс (Denys Kwitkowsky), адвокат, журналіст, видатний гром. і політ. діяч, зокрема в націоналістичному русі; н. 22.5.1909 в с. Шерівці Долішні, Буковина, п. 15.3.1979 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студював право в Чернівецькому Ун-ті, де був активним у студентських орг-ціях та в ОУН. Редагував газ. "Самостійність" (1934-37) та був співред.

журн. "Самостійна думка" (1931-37). Арештований рум. владою, 1940 емігрував до Нім., активний в ОУН А. Мельника, ген. секр. Укр. Нац. Об'єднання в Берліні (1942-43),

в'язень Гестапо, звільнений 1944. В керівництві ОУН працював у референтурі преси й пропаганди. По війні в Мюнхені чл. Проводу Укр. Націоналістів (ПУН) та викладач в Укр. Вищій Екон. Школі. 1949 переїхав до США, доповнив студії амер. права у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті в Детройті, працював адвокатом. Виявив широку гром. і політ. діяльність. Довголітній чл. гол. управи ОДВУ, гол. 1972-74, ред. "Самостійної України" (1973-79). Як заст. гол. ПУН О. Штуль-Ждановнча, 1977 очолив цю орг-цію і підготовляв її чергові збори. Автор багатьох ст. на ідеологічні теми і публіцистичних творів, м. ін. "Нація, держава і провід у 'Націократії' М. Сціборського" (1943) та "Репресії в Україні в світлі міжнар. конвенцій про злочин геноциду" (1968). Був співред. зб. "Буковина, її минуле і сучасне" (1956).

А. Жуковський

КЕДРИН Іван (Ivan Kedryn), журналістичний псевд. Івана Рудницького, брат Мілени, Михайла й Антона Рудницьких, видатний журналіст, публіцист, гром. і

політ. діяч; н. 22.4.1896 в м-ку Ходорів пов. Бібрка, Гал., п. 4.3.1995 в Ньюарку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. В час війни служив в австр. армії, попав у рос. полон, час визвольних змагань провів на

Вел. Україні, зокрема в Києві. На еміграції в Австр., 1923 закінчив філос. фак. у Відні, працював у ред. тижневика "Воля" (1920-22). З 1923 у Львові, співред. "Діла" (1925-31), його кореспондент у Варшаві та пресовий референт укр. парламентарної репрезентації, 1936-39 діючий гол. ред. "Діла". Був чл. ЦК та ексекютиви УНДО і довголітнім секр. Т-ва Письм. та Журналістів у Львові. 1929 брав участь у I зборі ОУН та був зв'язковим між Є. Коновальцем і УНДО. З 1944 на еміграції в Австр., гол. Укр. Центр. Допомогового Комітету в Австр. (1946-49), згодом з 1949 у США, де працював довгі роки в ред. "Свободи" (1953-73), гол. Спілки Укр. Журналістів Америки, потім її почесний гол., гол. Об'єднання бувших Вояків Українців Америки, співред. "Вістей комбатанта", ред. різних зб. і альманахів. 1960-63 очолював дискусійний клуб "Круглого стола" в Нью-Йорку. Урядуючий гол. президії УНРади (1977-78). Д.чл. НТШ в Іст.-Філол. Секції (з 1965), чл. президії НТШ в Америці, почесний д-р УВУ. Гол. праці К., що він їх був автором чи ред.: "Берестейський мир: спогади і матеріяли" (1928), "Золоті ворота" (1937), "Причини упадку Польщі" (1940, псевд. – Homo politicus), "Паралелі з історії України" (1971), спогади "Життя, події, люди" (1976), зб. вибраних ст. "В межах зацікавлення" (1986).

В.М.

КЕДРОВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Kedrovsky), військ., гром.-політ. діяч, журналіст; н. 13.8.1890 на Херсонщині, п. 13.3.1970 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студював в Одеському Ун-ті 1907-11, служив у рос. армії в ранзі майора. Учасник укр. визвольної боротьби, українізував деякі частини рос. армії в Одесі. Заступник гол. Укр. Військ. Комітету, чл. гол. штабу Армії УНР, товариш мін. військ. справ, 1919 гол. інспектор укр. збройних сил, військ. аташе при посольстві УНР в Туреччині. Згодом полк. Чл. ЦК

Укр. Партії Соціалістів-Революціонерів, чл. УЦР, 1920-21 посол України в балтицьких країнах, з осідком у Ризі.

1921 переїхав до Австр., де був співзасновником і чл. управи т-ва "Ліга Укр. Культури" та чл. Союзу Укр. Журналістів і Письм. у Відні. К. очолював Укр. Т-во для Ліги Націй (1921-24). 1924 емігрував до США, де працював журналістом, режисером театрів та учителем у школі українознавства в Нью-Йорку. 1926-32 був співред. газ. "Свобода". 1955-63 шеф укр. відділу "Голосу Америки". Автор спогадів "Обриси минулого" та "1917-ий рік", опублікованих 1966.

Лім.: Дражевська Л. Пам'яті В. Кедровського. "Свобода", на продовження у 8 чч. березня 1971; Kedrowsky G., Kuzych I. A Ukrainian Patriot, Philatelist and Numismatist. "Ukrainian Weekly", 6.4.2003.

В.М.

КЕЙБІДА Андрій (Andrew Keybida), підприємець, гром., церк. і ветеранський діяч; н. 3.3.1917 в Кліфтоні (Clifton), Н.Дж., п. 5.7.2006 в Мейплвуді (Maplewood), Н.Дж., похований на цвинтарі Гейтс оф Гевен в Іст-Гановері (East Hanover), Н.Дж. Батьки прибули до США 1912 з Рогатина, Гал. 1940 закінчив торг. студії в Ля Саль Ун-ті (La Salle) в Філядельфії. З 1941 в амер. армії, служив у час війни на Тихому океані до 1945 в ранзі сотника. Працював менеджером у заготовельній фірмі в шт. Н.Дж., з 1975 співвласник фірми "Eastern Commodities Company". Увесь час активний у парафії Івана Хрестителя в Ньюарку, чл. парафіяльної управи, гол. будівельних комітетів, організатор укр. фестивалю в Н.Дж., чл. управи і гол. кредитівки "Тризуб", дир. Укр. Нар. Дому в Ньюарку,

активний в Укр. Амер. Ветеранах, в УНС – делегат кількох конвенцій та гол. радний (1982-98). Активний в амер. ветеранському житті та в місцевій політиці (республіканець). Чл. Етнічної Дорадчої Ради при губернаторові Н.Дж. (1982-90). Піднесений Папою до ранги лицаря св. Григорія (1984).

В.М.

КЕКАЛО Микита (Mykita Kekalo), гром. діяч; н. 15.4.1890 на Полтавщині, п. 18.3.1951 в Нью-Йорку. Замолоду працював робітником у Харкові, закінчив екстерном сер. освіту та вчився в Харківському Комерційному Ін-ті. Належав до патріотичного гуртка молоді, яким керував М. Міхновський. Працював у кооперації та в "Просвіті", а за сов. влади далі в кооперації. 1928 арештований і висланий на Соловки, потім на далеку півн. 1941-42 брав участь у гром. житті Харкова, потім емігрував на Зах., спочатку до Нім., а 1949 до США. Жив і працював у Нью-Йорку. Був співзасновником і касирем фундації УВАН та активним в Укр. Літ.-Мист. Клубі.

Л. Дражевська

КЕКІШ Ольга (Olha Kekish), з роду Теребус, хемік, педагог, осв. діячка; н. 24.8.1924 в м. Госдов (Gosdow) Любельського воєводства, Поль. Закінчила гімназію в Холмі, а хемію-фармацію в Ун-ті Людвіга Максиміліяна в Мюнхені (mgr 1949). У США 1949-89 працювала в дослідному ін-ті "Словн Кеттерінг" (Sloan-Kettering). Викладає з 1988 укр. мову в Нью-Йоркському Ун-ті. Чл. Шкільної Ради при УККА, дир. школи українознавства Т-ва "Самопоміч" в Нью-Йорку, чл.-кор. НТШ та УВАН. Ст. з біохемії в проф. журн.

В.М.

КЕМПЕ-ГОШ Клавдія (Claudia Kempe-Hosh), з роду Радванська, одружена з Лавром Кемпе, пізніше з І. Гош, драм. артистка театрів і співачка в Гал. та в діаспорі; н. 15.9.1909 у Броди, Гал., п. 27.12.1997 у Філядельфії. Виступала в театрах

М. Комаровського, Й. Стадника, в "Заграві" В. Блавацького і в театрі ім. Франка в Станиславові, гол. в укр. іст. та побутових п'єсах, оперетах і комедіях: Настуся в "Хмара", Ліза в "Графиня Маріца", Чіпра в "Циганському бароні", Ліда в "Шаріка" Я. Барнича. Виконувала різні ролі в

"Украденому щасті" І. Франка, "Інтрига і кохання" Ф. Шіллера, "Цариця Грузії" Сумбатова. Часто виконувала роль Марусі в "Ой не ходи, Грицю" М. Старицького та ін. Як співачка-сопрано виступала в оперетах і операх – укр. та чужих, напр., "Запорожець за Дунаєм" (Оксана), "Катерина" (матір), "Циганське кохання", "Барон Кімель", "Жайворонок" та ін. З 1944 на еміграції в Австр. та в США у Філядельфії. В Ляндеку (Австр.) брала участь у Студії-Театрі Й. Гірняка. У Філядельфії займалася мист. читанням і рецитуванням.

Н. Пазуняк

КЕНМОР (Kenmore), півн. передмістя Бoffало, Н.Й., найстарше укр. поселення в півн. зах. частині шт.; нас. 16,5 тис. (2000) з чого 130 українців. Парафія св. Івана Хрестителя засн. 1902, церква кілька разів будована та перебудована, останньо 1981 в передмісті Тонованда (Tonowanda), Н.Й. Найстарша орг-ція – Братство св. Івана Хрестителя, засн. 1897.

КЕНТАКІ (Kentucky), шт. на півд. США, що межує на сх. з Вест-Вірдж. і Вірдж., на півдн. – з Теннессі, на зах. – з Міз. й Ілл., на півн. – з Інд. і Ог. Площа – 104,660 кв. км, нас. 4,041,5 тис. (2000), українців – 2,440, більше ніж по сто осіб укр. походження в пов. Джефферсон (Jefferson) – 700, Фает (Fayette) – 450, Воррен (Warren) – 155, і Кентон (Kenton) – 135. Столиця Франкфорт (Frankfort). Економія мішана – сіль. госп-во

і копальне вугілля. Українці не горнутья до організованого життя, час від часу проводять товариські заходи та ведуть якусь репрезентативну діяльність серед американців (виставки нар. мистецтва, нац. свята, рідко – рел. зустрічі). М. Люївіль (Louisville) є побратимом Донецька. В К. жили винахідник Б. Гурко, гітарист В. Гураль, військовий О. Коропей, композитор Р. Придаткевич, та професори Л. Мостович, М. Мостович і О. Мостович.

В.М.

КЕНТОН (Canton), м. в півн. сх. частині Огайо, 50 км на півд. від Клівленду; нас. 8,500 (2000), українців 255 осіб, які прибули наприкінці 1 та по 2 світ. війнах. Працювали на фабриках залізних виробів. 1917 засн. відділ УНС, гр.-кат. парафія св. Миколая створена 1952; найдовше були свящ. С. Боднар, Т. Дурбак і Стефан Зарічний. По 2 світ. війні постав відділ УККА. Українці К. в гром. сфері співпрацюють з осередками в Клівленді та Акроні.

КЕРГОНКСОН (Kerhonkson), м-ко в шт. Н.Й., розташоване 120 км на півн. від Нью-Йорку в Кетскільських горах (Catskill), пов. Ульстер (Ulster). Нас. 1,800 (2000), з яких 170 українців, що мешкають постійно; влітку там живе понад 300 осіб. Поодинокі українці почали поселюватися в сусідньому пов. Салліван (Sullivan) ще перед 2 світ. війною, але організованої укр. громади не створили. Поштовх до організованого осередку дав УНС, придбавши велику посілість та створивши відпочинкову оселю "Союзівка" у другій пол. 20 ст. Приналежних до гром. осередку в К. враховують деяких укр. мешканців з околиці. Другий важливий осередок неподалік – м-ко *Елленвил (Ellenville), в якому знаходиться виховно-відпочинкова оселя СУМ (засн. 1955). 1965 створено в К. укр. кат. парафію, яка 1975 побудувала в модерному стилі храм Св. *Трійці. Постали різні орг-ції: відділи УНС, СУА, УККА, УАКР,

ООЧСУ, Пласт, хор "Золотий гомін", Братство св. Володимира, школа українознавства, кредитова спілка "Самопоміч" та ін. На кооперативній основі побудовано в К. житловий будинок * "Золота осінь" для пенсіонерів. Діє також укр. правос. парафія св. Володимира. Недалеко К. в м-ку Аккорд (Accord) постала оселя ОДУМ "Київ", а у Спрінг-Глені (Spring Glen) існує осередок визнавців "Рідної Укр. Нац. Віри". Серед укр. діячів К. відомі: Володимир Бакум, Р. Барановський, Михайло Василук, О. Волянський, Д. Слободян, І. Телюк, Д. Степаняк, Антін і Дарія Хухри та ін.

Р. Барановський

КЕРЕНСЬКИЙ Олександр (Alexander Kerenskij), юрист, рос. політик в час революції 1917-20 та на еміграції, зокрема у США; н. 4.5.1881 в Сибірську, Рос., п. 11.6.1970 в Нью-Йорку. Діяч партії соціалістів-революціонерів, чл. 4 Держ. Думи. В опозиції до царського режиму критикував його і за нац. політику, в т.ч. і за переслідування укр. культури. В Тимчасовому Уряді Рос. – мін. юстиції та з травня 1917 – оборони. З липня прем'єр-мін., після Жовтневої Революції за кордоном в Лондоні й Парижі, з 1940 – у США. К. був завзятым противником самовизначення українців, був змушений 1917 погодитись на обмежену автономію (1 і 2 універсали), але всіма силами перешкоджував їх виконанню. На еміграції так само противник укр. незалежності. Твори і спогади: *The Prelude to Bolshevism* (1919), *The Catastrophe* (1927), *Crucifixion of Liberty* (1934) і *Russia, History and Its Turning Point* (1965). Свої русофільські та сдинонедільмські позиції супроти українців заступав до кінця.

В.М.

КЕРНИЦЬКИЙ Іван (Ivan Kernytsky), літ. і журналістичні псевд. Ікер, Гзімс Іван, Папай; письм. і журналіст; н. 30.9.1909 в с. Суходіл пов. Бібрка, Гал., п. 15.2.1984 в Нью-Йорку, похований

на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Навчався в торг. школі у Львові, розпочав журналістичну працю в підприємстві Івана

Тиктора, зокрема в газ. "Наш прапор" (1933-39). Автор зб. реалістичних оп. зі селянського життя з гумористичним зображенням "Свято-Іванські вогні"

(1934), "Мій світ" (1938), "Село горить" (1940). З 1944 на еміграції в Мюнхені, з 1949 – у США. Співпрацював у газ. "Свобода" (1953-84), у журн. "Лис Микита", та ін., в яких було надруковано кількасот його фейлетонів і нарисів. Був чл. редколегії обидвох вид. Гуморески К. були дуже популярними. Вибране появилось окремими книгами: "Циганськими дорогами" (1947), "Перелетні птахи" (1952), "Будні і неділя" (1973, зб. появилася в 1999 в англ. перекладі Максима Тарнавського п.з *Weekdays and Sunday*). К. написав також пов. "Герой передмістя" (1958) та драм. твори: "Сіль землі", "Тайна доктора Горошка", "Король стрільців" й ін.

Лит.: Тарнавський О. Письм.-гуморист І. Керницький. "Нові дні", липень-серпень 1984;

Луців Л. І. Керницький в літ. критиці. "Свобода", 27-30.4.1974.

В.М.

КЕРОД Володимир (Volodymyr Kerod), військ., гром. діяч; н. 9.6.1913 у Львові, п. 30.1.1978 в Нью-Йорку. Чл. ОУН, учасник похідних груп на Сх. Україну, старшина укр. дивізії "Галичина", чл. політ. ради ОУН за кордоном і середовища УГВР. В Нім. з 1945, потім у США (з 1950-их). Зв'язковий з проводом ОУН в Україні.

КЕРЧ Оксана (Oksana Kerch), псевд. Ярослави Куліш, з роду Гаращак, письмен., журналістка, гром. діячка; н. 24.10.1911 в м-ку Переворськ, зах.

Гал., п. 13.3.1991 в Філядельфії. Закінчила гімназію "Рідна школа" у Львові. На еміграції в Австр. та з кін. 1940-их в

Аргентині. 1962 переїхала до США і поселилася в Філядельфії. Активна в СУА, згодом співзасновниця і провідна діячка ОЖ-ОЧСУ, заст. гол. головної управи. Автор пов. "Альбатроси" (1957), "Наречений" (1965), "Такий довгий рік" (1971), ст. у пресі, ред. зб. тощо.

В.М.

КИВЕЛЮК Володимир (Volodymyr Kyveliuk), маляр-імпресіоніст, мист. педагог; н. 7.4.1898 в Княжнім Куті м-ка Скалат, Гал., п. 28.12.1976 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Під час I світ. війни потрапив у полон і опинився в Києві. Студював мистецтво та філософію в Ун-ті св. Володира, продовжив навчання після війни в Краківській Академії Мистецтв. Кілька рр. викладав у гімназії в Перемишлі. Після 2 світ. війни на Зах., з 1951 в США. Жив і працював у Філядельфії, викладав в укр. Мист. Студії. Співпрацював з УВАН як чл. її мист. кураторії. Малював пейзажі, ікони, іст. сцени олією, технікою пастелі й рисунки; К. довершений кольорист. Виставлявся рідко, ретроспективну виставку картин влаштувала 1981 УВАН в Нью-Йорку, де зберігаються його твори й архів, та в Філядельфії.

Б. Титла

КИДНИР (псевд.) див. *Риндик Степан*

КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА ФУНДАЦІЯ АМЕРИКИ (Kyiv Mohyla Foundation of America), засн. 2002 в США для фін. підтримки Нац. Ун-ту "Києво-Могилянська Академія" у Києві. Гол. метою К.-М. Ф.А. є збирання фондів необхідних для збільшення кількості та під-

вищення кваліфікаційного рівня викладачів, удосконалення рівня навчальних програм та встановлення тісних стосунків з укр. та міжнар. навчальними і дослідними інституціями.

Управа К.-М.Ф.А. складається з визначних політ. і академічних діячів США й України. Співгол. Ради Дир. є кол. амер. посол в Україні Вільям Міллер і Борис Тарасюк. До Ради Дир. належать також: ректор НАУКМА Вячеслав Брюховецький, Майкл Раднор від Ун-ту Нортвестерн, Данило Григорчук від Іллінойського Ун-ту, Андрес Аслюнд від Карнегі Ендавмент, Анна Мостович та Ігор Вислоцький, котрий виступає в ролі през. фундації. Гол. бюро КМФА знаходиться в Чикаго, але фундація має своїх регіональних представників в ін. м. США, також у Кан. й Аргентині.

М.Р.

"КИЇВ" (Kyiv), літ.-мист. двомісячник; виходив у Філядельфії 1950-64, споч. (1950-52) як вид. Літ.-Мист. Т-ва у Філядельфії. Видавець і ред.

Б. Романенчук. Перше ч. появилася за липень-серпень 1950, останнє, позначене як ч. 6 (87) – за листопад-грудень 1964. "К." виходив звичайно на 56 стор., на остан-

ньому році існування журн. мав 40 стор. Деякі чч. були здвосними, деякі були ілюстровані чорно-білими портретами авторів. В ч. за листопад-грудень 1964 тираж журн. 5160 прим.

"К." друкував передусім літ. твори еміграційних укр. письмен., літ.-критичні розвідки, переклади і дослідження творчості письмен. Зах., спогади, ст. про укр. мистецтво, театр, музику, кіно, мовознавство, історію. Постійними рубриками в журн. були "Наша антологія", "Нобелівські премії", "Матеріали до Словника літера-

тури", "Camera obscura", некрологи, рецензії і бібліографія. Часом журн. передруковував твори письм. з України, зокрема репресованих і заборонених у СРСР (М. Куліш, Б. Антоненко-Давидович), а в ранніх 1960-их – твори поетів-шестидесятників (Л. Костенко, І. Драч, В. Коротич, М. Вінграновський та ін.). Постійними співроб. "К." були: П. Андрусів, В. Біляїв, В. Блавацький, Й. Гірняк, С. Гординський, Д. Гуменин, Діма, В. Дорошенко, Ростислав Єндик, Г. Журба, Олег Зуський, І. Керницький, Р. Климкевич, А. Княжинський, Іван Колосів, І. Коровицький, Б. Кравців, М. Кушнір, О. Лисяк, Г. Лужницький, О. Лятуринська, Є. Маланюк, П. Мегик, Б. Нижанківський, Г. Ничка, Михайло Орест, М. Островерха, Н. Пазуняк, Л. Полтава, М. Понеділок, Б. Романенчук, Р. Савицький, Яр Славутич, Ю. Соловій, З. Тарнавський, О. Тарнавський, В. Чапленко, І. Чолган, Л. Шанковський, Д. Ярославська та ін. На сторінках "К." також друкували свої твори: З. Дончук, О. Ізарський, Ю. Косач, Ігор Костецький, В. Лесич, Ю. Шерех, і поети молодшого покоління: Емма Андієвська, Б. Бойчук, Ж. Васильківська, Віра Вовк, М. Гармаш, Б. Рубчак, М. Тарнавська, Ю. Тарнавський, Ігор Шанковський.

У червні 1955 журн. "К." проголосив літ. конкурс на новелю або сюжетне оповідання. За рішенням журі (Л. Луців, Г. Лужницький і Г. Костюк) нагороди одержали: О. Лисяк, Лев Орлигора (псевд.), Михайло Самовидець (псевд.) і О. Тарнавський.

М. Тарнавська

КИЇВ (Kief), м-ко в Норт Дакоті, розташоване в пов. МекГенрі (McHenry), 115 км від столиці шт. м. Бісмарк. Нас. в 1990-их – 25-30 душ, за переписом 2000 – 12 осіб, у пов. 82 українців. Засн. 1908 "штундистами" з Київщини, які поселилися в цих околицях при кінці 19 ст., а також з Кан. На початку було більше мешканців та між ними й українців, з часом

роз'їхалися. Організованої громади немає, були рел. групи баптистів і "штундистів".

"КИЇВ" (Kyiv), виховна і відпочинкова оселя ОДУМ б. м-ка Аккорд (Accord), 105 км на півн. від Нью-Йорку в горах Кетскіл (Catskills) в шт. Н.Й., із площею в 15 га. Власником "К." - Т-во Одумівських Приятелів, яке 1965 закупило посілість з будинками і басейном для провадження виховної і спорт. діяльності одумівської молоді. Тут відбувалися літні вишкільні та відпочинкові табори ОДУМ, курси бандуристів, різні гром. зустрічі та святкування. У керівництві "К." відзначилися Іван Ваць, О. Воскобійник, П. Гурський, Іван Гладун, А. Філімончук, Володимир Жибург, Андрій Шевченко й ін.

О.К.

КИЙ Василь (Vasyl Kyj), підприємець, меценат; н. 4.4.1911 в с. Малі Жеребки Скалатського пов., Гал., п. 4.4.1991 в Честері (Chester), Пен. Замолоду брав участь в ОУН, 1944 переїхав до Нім., 1949 емігрував до США. Жив і працював в м. Честер б. Філядельфії. Провадив два малі підприємства (пекарні). Був активним в ОДВУ. Жертвував на укр. рел. і наук. цілі, зокрема фундатор окремих фондів для розбудови Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту та Укр. Музею в Нью-Йорку.

КИЛИНА Патриція (Patricia Kilina), псевд. Патриції Ворреї (Warren), перша дружина укр. поета Ю. Тарнавського, амер.-укр. поетеса і письм.; н. 21.6.1936 в м. Гелена (Helena), Монтана. Студіювала англ. літературу в Мангеттенському Коледжі Пресв. Серія в Нью-Йорку. Писала оп. англ. мовою, за одне з них отримала нагороду журналу "Atlantic Monthly". Працювала в редакції "Reader's Digest" (1959-80). Вивчила укр. мову й писала укр. поезії. Належала до Нью-Йоркської Групи. Опублікувала зб. "Трагедія джмелів" (1960), "Легенди і сни" (1964), "Рожеві міста" (1969). Також перекладала англ. мовою укр.

думи *Ukrainian Dmy* (разом з Ю. Тарнавським, 1979) та укр. клясику. В англ. пов. *The Last Centennial* (1971) серед своїх героїв у занепадому м-ку Монтани вивела укр. імigrantку з її сином. Від кін. 1970-их припинила укр. літ. творчість.

В.М.

КИРИЛА І МЕТОДІЯ СВ. ВІЗАНТІЙСЬКО-РУСЬКА КАТОЛИЦЬКА СЕМІНАРІЯ (Byzantine Ruthenian Catholic Seminary of Saints Cyril and Methodius) в Пітсбургу, засн. 1950 сп. Д. Іванчом для підготовки свящ. закарп. кат. церкви в США. 1951 збудовано новий будинок для семінарії б. катедрального храму св. Івана Хрестителя в передмісті Мунгол (Munhall), Пен. В закарп. парафіях США кін. 20 ст. в більшості працювали випускники цієї семінарії. Навчання відбувається англ. мовою, хоч були спроби на поч. і в 1970-их впровадити "руську" як предмет викладання. Всіх семінаристів кін. 1990-их було бл. 15-20. При семінарії діє вид-во. Існував Ін-т-Музей Історії Гр.-Кат. Візант. Церкви, очолюваний о. В. Шергерієм.

р.м.

КИРИЛЮК Артемії (Artemij Kyryliuk), мистець-маляр; н. 12.4.1911 в с. Загайці на Волині, п. 20.6.1970 в Філядельфії. Здобув мист. освіту в Школі Малярства і Прикладного Мистецтва у Варшаві, де належав до укр. мист. гуртка "Спокій". Брав участь у групових виставках, співорганізував об'їзні виставки по Волині. Під час війни був учителем рисунку в Коломиї. По війні – в Австр. Емігрував до Філядельфії, чл. Об'єднання Мистців Українців Америки, брав участь у його виставках. Передав картини свої музеєві в Савт-Бавнд-Бруку.

р.м.

КИРИЧЕНКО Юрій (Yurij Kyrychenko), дириг., муз. діяч; н. 5.5.1888 а с. Луки Вінницького пов. на Поділлі, п. 2.7.1951 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Мейплвуд б. Нью-Йорку. Закінчив Муз. Школу

М. Лисенка в Києві, вчитель у школах Києва, а також в м. Сарни на Волині. 1917-18 чл. Укр. Нац. Хору в Києві, з 1919 Республіканської Капелі О. Кошиця, з якою провів турне по Зах. Європі. Після розпаду капелі диригував однією частиною капелян і провів з нею турне в Іспанії. 1925 емігрував до США і диригував хором Укр. Пресвітеріанської Церкви в Нью-Йорку, а також в Нью-Йорку (24 рр.). Його церк. хори виступали в Карнегі Голл, Тавн Голл і Радіо Сіті. К. також композитор, автор обробок укр. нар. пісень. Після трагічної загибелі (втопився) цими хорами диригував його син Юрій К., мол.

р.м.

КИРЧІВ Костянтин (Constantine Kurchiv), один із перших емігрантів, гром. діяч, зокрема в УНС; н. 2.6.1865 в с. Корчин Стрийського пов., Гал., п. у США. Приїхав до США 1889, був управителем Нар. Торгівлі в Джерзі Сіті. Від початку брав участь в організованому гром. і церк. житті, один із співзасновників УНС; його гол. радний (1898-1900), гол. контролер і секр. та гол. (1904-08 і 1917-20), довголітний адміністратор газ. "Свобода", заст. гол. Слов. Іміграційного Т-ва (1907). У боротьбі з москвофілами за церкву св. Петра і Павла в Джерзі Сіті заступав укр. сторону.

В.М.

КИСІЛЕВСЬКА-КОСИК Олександра (Oleksandra Kysilevska-Kosyk), в першому подружжі К.-Ткач, дочка Костя К., проф., пед. діячка; н. 9.9.1928 у Львові. Розпочала сер. освіту в Львові, звідки вийшла в Байройт (Нім.) 1946. Студіювала неоліологію в Ерлянгенському Ун-ті, д-рат з укр. літератури здобула в УВУ в Мюнхені (1976), де також габілітувалася 1986 з дидактики літератури. Прибула до

США 1949, була вчителькою у школах українознавства Нью-Йорку,

Нью-Йорку, в Академії св. Юра та в Пед. Ін-ті УВУ, його дир. (з 1988), проф. УВУ та проф. гість Київ. Ін-ту Вдосконалення Вчителів ім. Б. Грінченка. Чл.-кор. НТШ й УВАН. Авторка підручників з методики навчання літератури, ред. і співавтор зб., зокрема "На пошану О. Кобилянської" (1991), ст. у пресі; доповідала на багатьох конференціях.

В.М.

КИСІЛЕВСЬКИЙ Кость (Constantin Kysilevsky), мовознавець, педагог; н. 22.2.1890 в Рошневі Товмацького пов., Гал., п. 20.9.1974 в Монтклер (Montclair), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вишу філол. освіту здобув у Віденському і Ляйпцигському Ун-тах (1912). До 1929 працював учителем гімназії в Станиславові, а потім вчителював у Львові; з 1938 проф. у поль. пед. ін-ті та в укр. пед. ін-ті у Львові; згодом дир. учительської семінарії в Рогатині (до 1944). На еміграції в Нім. був дир. гімназії в Байройті й надзвич. проф. УВУ (з 1945); звич. проф. УВУ з 1959. 1949 переїхав до США, займав посаду дир. школи і вищих курсів українознавства в Нью-Йорку та Ньюарку, Н.Дж. Автор низки праць з укр. діалектології, історії і методики мови, лексикології, граматики та правопису, зокрема: "Словничок укр. мови" (1927), "Методика правописних і словесних справ" (1929), "Укр.-поль. словник" та "Поль.-укр. словник" (т. I-II, Львів, 1930-32) спільно з Є. Грицаком, "Правописний словник для

школи" (1948), "Грамматика укр. мови для школи" (1955), "Кодекс Ганкенштайна – старо-укр. пам'ятка" (Записки НТШ, т. CLXI, 1953), "Мовні особливості Наддністрянського гнізда" (Записки НТШ, т. CLXIX, 1961), розвідок про І. Панькевича, С. Смаль-Стоцького, І. Франка та ін. Дчл. НТШ (з 1932).

Лит.: Ковалів П. Проф. К. Кисілевський та його наук. діяльність. "Овид" (Чикаго), ч. 2, 1965.

В.Т.

КИТАСТИЙ Андрій (Andrii Kytasty), інж.-хемік, бандурист; н. 8.6.1954 в Детройті. Наймолодший син Григорія К. Закінчив університетські студії науковими ступнями із хемії та інженерії. Бандуру почав вивчати у 20 р. життя у брата Віктора та батька. На той час теж брав лекції вокалу та фортепіяна. 1980 К. став першим бандуристом діаспори, який виступив на могилі Т. Шевченка в Каневі. 1984 запрошений виступити в концертній програмі Олімпіяди в Лос-Анджелесі; К. часто представляє свій репертуар по гол. м. США, теж із Укр. Капелею Бандуристів ім. Шевченка. В його репертуарі – пісні та думи (чимало його власної композиції). Його виконання записане на компакт-диску (2001). Живе у Сан-Дієго, Каліф.

Р. Савицький, мол.

КИТАСТИЙ Віктор (Victor Kytasty), син Григорія К., літературознавець, бандурист, гром. діяч, працівник зовн. служби США; н. 30.7.1943 в Немирові Полтавської обл., п. 22.9.2000 в Києві, похований на Байковому кладовищі. Дитиною виїхав до Нім., 1949 емігрував до США. Сер. освіту здобув у Сан-Дієго, Каліф., а вищі студії закінчив 1984 д-ратом з літературознавства в Каліфорнійському Ун-ті. З молодих рр. зв'язаний з Укр. Капелею Бандуристів ім. Шевченка, з якою відбув сотні концертів і турне як бандурист і співак. Був організатором багатьох кобзарських заходів, курсів і з'їздів, очолював Т-во Укр. Бандуристів. Організував

концерти й виступи бандуристів у США та Україні. 1992 працював у консультативно-дорадчій раді при Верховній Раді України, викладав у Києво-Могилянській Академії. 1996 став дир. Америк. Дому (America House) в Києві, де ініціював ряд програм, корисних для України і США.

В.М.

КИТАСТІЙ Григорій (Hryhory Kytasty), видатний бандурист, дириг., композитор, мист. керівник капелі бандуристів; н. 17.1.1907 в м-ку Кобеляки на Полтавщині, п. 6.4.1984 в Сан-Дієго, Каліф., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1930 закінчив

Полтавський Муз. Технікум, пізніше вивчав гру на скрипці, фортепіяні й бандурі та композицію в Муз.-Драм. Ін-ті ім. Лисенка в Києві; учителями К. були М. Грінченко, Л. Ревуцький, В. Косенко. 1935 став чл. Держ. Капелі Бандуристів УРСР, пізніше її концертмайстром і заст. мист. керівника. Мобілізований під час нім.-сов. війни попав у нім. полон, звідки втік. У Києві організував і був дир. Капелі Бандуристів ім. Шевченка, яку вивезено до Нім. Завдяки втручанню гетьм. П. Скоропадського, капелянам пощастило вийти з табору та концертувати по таборах для "остарбайтерів". По війні капеля далі діяла в таборах ДП, тепер в посиленому складі та з оновленим репертуаром під назвою Укр. Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка з осідком в Інгольштадті (Ingolstadt). 1949 капеля переїхала до США і поселилася в Детройті. К. залишився її дириг. і мист. керівником з короткими перервами до кінця життя, гастролюючи в країнах Півн. Америки, Зах. Європи та Австрал.

К. відомий також як композитор.

Виконав обробку низки нар. пісень та поклав на музику тексти сучасних поетів і класиків. Популярними стали "Гомоніла Україна", "Пісня про Запорізьку Січ" (Т. Шевченко), "Вставай, народе", "Пісня про Тютюнника" (І. Багряний), "Карп. січовики" (Яр Славутич), "Прощання" (А. Малишко) та ін. К. опрацював "Святу Літургію", власні твори "Гомін степів", "Турбаївське повстання" та низку дум. К. поширював знання гри на бандурі серед молоді, викладаючи на кобзарських таборах та притягаючи молодших до Капелі ім. Шевченка. 1964-67 керував ансамблем ОДУМ в Чикаго, а також церк. хором у Детройті. В 1953 і 1966 у фірмі RCA наспівав дві довгограйні платівки своїх власних композицій та ін. укр. творів у супроводі бандури. Під кер. К. Укр. Капеля Бандуристів ім. Шевченка видала чимало довгограйних платівок.

Лит.: Гурський, Я., ред. "Зб. на пошану Г. Китастого" (1980); "Вставай народе!", зб. муз. творів Г. Китастого (1996).

О. Коновал

КИТАСТІЙ Петро (Petro Kytastyj), племінник Григорія К., інж.-геотехнік, бандурист, дириг.; н. 11.5.1928 в с. Михайлівка Полтавської обл. Закінчив Вейнський Стейтовий (Wayne State) Ун-т зі ступнем бакалавра інж. За фахом працював у 1958-97, здобув відзначення "інж. року" (1977). Проживав у м. Лівонія б. Детройту. Чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка від 14 р. життя, відбуваючи з нею сотні концертів та виступів як співак-соліст, бандурист і помічник дириг. К. організував і керував Молодечим Ансамблем Бандуристів при Лізі Укр. Правос. Молоді (1963-77), вокальним ансамблем "Фіялки" при філії ОДУМ в Детройті (1972-78), був дириг. церк. хору при Катедрі Св. Покрови в Савтфільді (Southfield), Міч., від 1976 проводив літні кобзарські табори для молоді. За свою діяльність для збереження та поширення укр. муз. мистецтва през. України Л. Крав-

чук надав йому 1992 почесне звання Заслуженого Артиста України.

В. Колодчин

КИТАСТІЙ Юліян (Yulian {Julian} Kytasty), бандурист, педагог, дириг.; н. 23.1.1958 в Детройті. Гри на бандурі навчився у свого батька Петра та діда Івана К., студі-

ював іст. записи Г. Ткваченка (1898-1993), знавця стилю давніх кобзарів. Закінчив студії теорії і композиції в Ун-ті Конкордія (Монтреаль, 1995). З 1980 кер. Школи Кобзар-

ського Мистецтва (New York School of Bandura), теж кер. ансамблю "Гомін Степів" (з 1982). З 1980 відомий як інструктор і кер. ансамблів і курсів гри на бандурі (Півн. Америка, Аргентина, Бразилія, Нім., Франц., Австр.). З 1977 чл. Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка. К. виступав у Півн. Америці, Європі та Австрал. Його ансамбль "Experimental Bandura Trio" випустив Нью-Йоркську серію п.з. "Bandura Downtown", яка пристосовувала сучасний мінімалізм у композиції, вільний джаз, не цураючись давніх традиційних мелодій. 1989-90 К. концертував по Україні у складі тріо бандуристів (понад 100 виступів). Часто виступав із співачкою Alexis Kochan, з якою видав зб. обрядових пісень на компакт диску п.з. "Paris to Kyiv" (1996). Другий диск (1997) цифрових записів присвятив творам дідового брата Г. Китастого. Диск "Чорноморські Вітри" (Black Sea Winds) вийшов у фірмі "London's November Music" (2002). Між муз. творами К. – музика для Нью-Йоркського театру "Yara Arts Group" та до кан. фільму "My Mother's Village".

Р. Савицький, мол.

КИШАКЕВИЧ Юрій (Yurii Kyshakevych), лікар-дентист, гом.

діяч; н. 1.1.1918 в Перемишлі, п. 10.8.1992 в Пітсбургу. 1937 закінчив гімназію в Перемишлі, з 1939 в Берліні, де почав мед. студії. 1947 закінчив стоматологію в Ерлангені (Erlangen), емігрував до Аргентини, де доповнив студії і працював за фахом. 1959 переїхав до США і поселився в Пітсбургу. Вів дентистичну практику та викладав у Пітсбургському Ун-ті (1962-66). Активний у громад. житті. Гол. місц. комітету Катедри Українознавства при Гарвардському Ун-ті на Зах. Пен. та гол. комітету для створення укр. нац. кімнати в Пітсбургському Ун-ті. 1980 Укр. Технологічне Т-во визнало К. "українцем року".

p.m.

КІБЗЕЙ Амброзій (Ambrose Kibzei), лікар-психіатр, громад. діяч; н. 1888 в с. Мишків Заліщицького пов., Гал., п. 25.4.1954 в Су-Сейнт-Марі (Sault Ste. Marie), Міч. Приїхав до Кан. 1905, там же закінчив сер. школу. Студіював медицину в Альбертському Ун-ті в Едмонтоні, а закінчив її на Ун-ті МекГілл в Монреалі (1922). Після переїзду до США, відбудув у Пітсбургу лік. практику, а 1924 поселився в Детройті, де відкрив приватну практику. В 1945, після спеціалізації у психіатрії, працював у стейтових лікарнях. К. займався просв. працею серед фермерів і робітників зах. Кан., учителюючи в Саскачевані. Був у керівництві ін-тів ім. П. Могили в Саскачевані та ім. М. Грушевського в Едмонтоні. В США діяч УНС, гол. Контрльор (1937-54). У Детройті діяльний у громад. праці, даючи популярні доповіді на мед. теми. Автор poradnika "Укр. лікар" (1945, 2 вид. 1954) та низки ст. на мед. теми в укр. та англ. журн.

M.C.

КІЗИМА Степан (Stepan Kizuma), юрист, військовик, учасник визвольних змагань (1918-20), громад. діяч; н. 13.9.1888 в с. Гаї на Львівщині, п. 26.7.1986 в Лос Анджелесі. 1910 закінчив Академічну Гімназію у Львові, а потім студіював право у Львів. Ун-ті. Співорганізатор спорт. т-ва "Україна". З 1915 в австр. армії, потрапив у рос. полон, звідки втік. 1918 вступив старшиною до УГА (четар), був також у Червоній УГА. 1920 у поль. полоні. Закінчив студії та був суддею в Стрию, на еміграції з 1944 в Нім. та з 1949 у США. Діяч Об'єднання бувших Вояків Українців Америки (відділ в Лос Анджелесі); заст. гол. (1967-69) і гол. контрольної комісії відділу в Лос Анджелесі. Дістав відзначення від Папи Римського "Pro Ecclesia et pontifice".

B.M.

КІКТА Степан (Stepan Kikta), кооператор, журналіст-ред. і видавець, громад. діяч; н. 10.1.1918 в с. Унятичі Дрогобицького пов., Гал., п. 13.4.2005 в Клівленді, похований на цвинтарі св. Андрія в Пармі, Ог. Закінчив гімназію в Ярославі. Замолоду почав дописувати до преси та був активним в осв. і мол. орг-ціях. Дир. кооперативи "Укр. консум" (1941-44), тоді ж гол. т-ва "Рідна школа" в Ярославі, Гал., арештований німцями у Кракові. З 1944 на еміграції в Нім., з 1945 в таборі ДП в Авсбургі, працівник таборової управи, гол. кооперативи "Самодопомога", Ради Фіз. Культури та спорт. т-ва "Чорногора". 1949 переїхав до США, спочатку поселився в Нью-Йорку, а потім у Клівленді. Співроб. Укр. Музею-Архіву ім. Л. Бачинського (гол. 1980-их рр.), співорганізатор 1965 регіонального об'єднання "Ярославщина та окраїни Засяння", 1951 співзасновник і чл. управи Союзу Укр. Філателістів і Нумізматиків у Нью-Йорку (власник великої колекції та видавець неофіційної укр. філателії). Зредагував та видав різні одноднівки, пропам'ятні книги і зб., автор ст. і репортажів у пресі з громад. життя в Клівленді, редагував "Вісті УЗО". 1987 Укр. Злучені Орг-ції (УЗО) великого Клівленду відзначили

К. як українця року. Зредагував і видав монографію Миколи Гнатишака "Держ. гроші України" (1974) та ін. Популяризатор культури Богородиці, видавши її рідкі укр. ікони із Засяння. Відзначений грамотою "Pro Ecclesia at Pontifice" (1998).

B.M.

КІНАЛЬ Ярослава (Yaroslava Kinal), з роду Островська, мистець-малюв., знавець нар. мистецтва; н. 1912 в м-ку Тисьмениця Товмацького пов., Гал. Закінчила гімназію в Станіславові, а правничі студії – в Познані, Поль. Працювала організаційним референтом Союзу Українок у Львові, а в час сов. окупації – обл. інспектором освіти для дорослих. 1947 з Нім. виїхала до США, спочатку проживала в Пітсбургу, а потім у Йонкерсі й Бронксвілі, Н.Й. Закінчила мист. студії в Колумбійському Ун-ті, де здобула диплом мгра (1960), навчала мистецтва в укр. цілоденній школі св. Юра в Нью-Йорку (1959-70). Малювала вкварелі, коляжі, олії, монотипію, близькі до абстрактного мистецтва. Брала участь у збірних та індивідуальних виставках, зокрема в Парижі у 200-ліття незалежності США (1976), Нью-Йорку (1979), Торонто (1985). Меценат на Гарвардський Прокт Катедр Українознавства, фонд ЕУ та ін.

B.M.

КІНАШ Максим (Максиміліян) (Maxym Maximilian Kinash), гр.-кат. свящ., н. 9.2.1879 на Львівщині, п. 18.7.1949 у Філядельфії, похований в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Студіював у духовній семінарії та в Ун-ті у Львові. 1896 висвячений на свящ., був душпастирем у гал. парафіях, працював сотрудником св. Юра у Львові та свящ. в Ріпневі б. Камінки Струмілової; відзначився як добрий проповідник. 1900 видав свої проповіді окремою книгою. 1912 переїхав на місіонерську працю до Кан., був свящ. в Манітобі та Онтаріо. 1914 сп. Ортинський запросив його до США, де служив у Філядельфії при катедральному

храмі (1916-25) і Скрентоні, в Елізабет (1925-33) і Йонкерсі (1933-49). Видав ряд повчально-моральних брошур, редагував місячник "Місіонар", співпрацював з газ. "Америка", був духовним управителем "Провидіння".

В.М.

КІНГСТОН (Kingston), м-ко в півн.-сх. частині шт. Пенсильванії, пов. Люзерн (Luzerne) над р. Саскеганна (Susquehanna), 160 км. на півн.-зах. від Філядельфії. К. був осередком вугільної пром-сти, тепер текстильної, харчевої, деревообробної і паперової пром-сти й виробництва металевих продуктів. Нас. 13.9 тис. (2000), з них 150 українців. Укр. імігранти зі Закарпаття і Лемківщини поселилися тут 1880 і працювали у вугільних копальнях та на текстильних фабриках. 1887 о. І. Волянський заснував церкву Покрови і придбав парафіяльний дім. 1911 збудовано нову церкву. Першими свящ. були, крім о. Волянського, Зенон Ляхович, Микола Зубрицький і К. Андрухович (асі галичани), від 1889 свящ. з Мукачівської Епархії. Першою орг-цією було Братство св. Миколая. При парафії працюють

УПЦерква Покрова пресв. Діви Мрії, Кінгстон, Пен.

4 т-ва і хор, молодь має клуби бейсболу, баскетболу і круглів. Раніше парафія мала читальню і драм. гурток. Школу вели дяки, згодом сс. Василіянки, тепер є там суботня

школа. Існує відділ "Соединенія гр.-кат. братств".

До К. можна додати ще суміжні громади (Даллас Тавншіп, Легман Тавншіп, Люзерн, Вайомінг, Вест Вайомінг та ін.), у яких живе понад 450 українців. В одній із них – Своєрвілі (Swoyersville) є закарп. гр.-кат. парафія св. Миколая.

Lim.: Souvenir Book Commemorating the Seventy-Fifth Anniversary (1887-1962) of the St. Mary's Greek Catholic Church, Kingston, PA. 1962;
K r a w c z e n i u k Joseph V. *Ukrainians in Luzerne County.* Wilkes-Barre, King's College, 1982.

О. Кравченко

КІНДЗЕРЯВА-ПАСТУХІВ Ольга (Olha Kindzeriava-Pastukhiv), дочка Сергія К.-П., малярка, графік, перекладачка, бандуристка; н. 1953 в Нью-Йорку. Студіювала у коледжі Вассар в Поукіпсі (Poughkeepsie), Н.Й. Студіювала мистецтво в кількох коледжах та у Школі Каліграфії в Бостоні, а також на грецькому острові Креті (Crete). Змалку грала на бандурі, була вчителькою мистецтва. Спеціалізувалася в акварелі, акриліку, пастелі й дереворитах. Переклала твори В. Барки англ. мовою, ілюструвала книжки, відбула ряд індивідуальних та збірних виставок (також з батьком) в укр., амер. і кан. галеріях (Глен Спей, Філядельфія, Торонто).

В.М.

КІНДЗЕРЯВИЙ-ПАСТУХІВ Сергій (Serhij Kindzeriavuj-Pastukhiv), правос. свящ., мистець, музикант, журналіст; н. 5.7.1924 в с. Руське на Закарпатті в родині емігрантів. Сер. освіту здобув на Холмщині, в час війни студіював медицину у Вінниці, а по війні – теологію в гр.-кат. семінарії в Гіршбергу (Hirschberg), Нім., та 1949 закінчив теологію в

Ун-ті в Ерлангені (Erlangen). 1950 прибув до США, 1965 висвячений на свящ. УАПЦ в екзилі, архипресвітер, 1965-80 адміністратор цієї церкви, певний час в юрисдикції УПЦ в США, згодом Київського Патріархату, настоятель парафії св. Михаїла в Гемпстеді (Hempstead) на Лонг Айленді (Long Island), Н.Й. 1964-80 керівник Школи Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку, переклав "Гільгамеш" ("Вісник АН України", 1990), автор богословсько-філос. трактатів "Дерево життя", уклав "Чин дванадцяти псалмів", виступав з духовними повчаннями на радіо "Свобода" та зі ст. в пресі. Неперіодично видає бюлетень "Січ, бесіди з друзями". Малює в реалістичному жанрі: красвиди, портрети, рел. тематику. Д.чл. УВАН.

В.М.

КІНДРАТ (псевд.) див. Дуцилович Михайло

КІНДРАЧУК Орест (Orest Kindrachuk), відомий спортсмен-гокеїст, н. 1951 в Нентоні (Nanton) в Альберті, Кан. Замолоду почав грати в гокей – спочатку як учень сер. школи, а потім як студент Саскачеванського Ун-ту, де отримав диплом оптометриста. Переїхав до США, грав у Сан Дієго, Каліф., а 1972-78 в клубі "Flyers" у Філядельфії, у "Penguins" Пітсбургу до 1981 та у "Capitals" Вашингтону, Д.К. (1981-82). 1974 здобув кубок Стенлі (Stanley Cup).

КІНО-ФІЛЬМ. Укр. кіно в США почало розвиватися в 1920 рр., коли в 1924 промисловець К. *Лисюк заснував фільмову спілку "Dnipro Film Corp., Inc." у шт. Н.Й. з метою продукувати і висвітлювати ф. з укр. тематикою. Хоч ця корпорація не зуміла вступити на шлях кіно-виробництва, вона придбала проскційну апаратуру та демонструвала по укр. осередках США кіно-хроніку з часів визвольної боротьби України (1918) та ін. репертуар. З огляду на такі техн. коштовні ускладнення, спілку "Дніпро" ліквідовано 1927.

Мабуть перший фільмар, який зреалізував у США около 1925 кілька документальних кіноспроб, це емігрант Іван Яцентій. Фільм "Галичина" (пост. І. Яцентій) та ін. ;Мист. документ з гуцульського весілля п.з. "Гуцульщина" (з поль. фільму "Приблуда", 1936) згодом озвучено в США. Обидва фільми придбав продюсер та кіноактивіст Микола Новак з Голівуду і висвітлював їх по укр. осередках США та Кан. в сер. 1950-их.

Народження укр. акторської кінематографії в США наступило в другій половині 1930-их, коли В. *Авраменко випродукував народницькі фільми "Наталка Полтавка" (1935), "Запорожець за Дунаєм" (1939) та "Маруся" (1939). Незважаючи на ряд недоліків "Наталки" та "Запорожця", що не вповні освободились зі сценічних обмежень муз. театру, у тих фільмах замітний розмах і свобода танцювальних кадрів за хореографією В. Авраменка та виступи досвідчених вокалістів Т. Сабанєєвої ("Наталка"), М. Шевця (Карась) та М. Сокіл (Одарка) в "Запорожцю". В "Марусі" (екранізація драми "Ой, не ходи Грицю" М. Старицького) проявились визначні укр. музики: Р. Придаткевич, композитор оркестрового супроводу та дириг. Олександр Кошиць як керівник хорової музики. Звукова частина проєкту вийшла повноцінною завдяки компетентним акторам-вокалістам. Повищу трилогію фінансувала укр. громада Кан. та США. Всі три фільми продуковано на 35 мм чорнобілій плівці (поширювались теж 16 мм варіанти). Нью-Йоркська преса позитивно оцінила фільм "Маруся", який також втішався успіхом в країнах зах. Європи.

Помимо успіхів, спілку "Украфільм" не вдалось втримати і в серпні 1939 вона оголосила банкрутство. Проте досвід із проведеної праці вказував шлях до наступного етапу діяльності В. Авраменка. Він придбав у К. Лисюка документальний ф. про визвольні змагання карп. українців п.з. "Трагедія Карп. України" (1939), перемонтував, озвучив його, та випустив на

екран. Ф. В. Авраменка "Тріумф укр. танку" (1955) – перший документально-хронікальний укр. ф. поза Україною, що присвячений проблемам нар. мистецтва. Це теж перший 16 мм кольоровий ф. укр. діяспори, завдяки творчій співпраці фільмара С. Федева.

Ряд корисних виховних к.-починів належали в 1950-их молодіжним орг-ціям. При СУМ в Нью-Йорку засновано "СУМ-фільм" 1953 під керівництвом В. Ковалю, який вклав багато зусиль і фондів у розбудову орг-ції. Цього ж р. він відійшов з управи СУМ і його фільмові почини припинились. Подібно до "СУМ-фільму", в Нью-Йорку за активізувалась у 1960-80-их "Фільмова служба Пласту" під керівництвом М. Пежанського. Робота проходила при співпраці кіностудій Я. Кулинич (США), Володимира Васи́ка (Кан.), Р. Савицького, мол., диктора Юрія Денисенка й О. Кузьмовича. Зафіксовано та змонтовано перебіг пласт. зустрічей і здвигів з нагоди ювілеїв Пласту (Міттенвальд 1947, Вовча Тропа в Іст-Четгем, Н.Й. 1962, Кан. зустріч, 1967).

Артисти кіно-фільму "Маруся".

Із ін. починів тих часів можна згадати ф.-хроніку "Укр. Філядельфія" (1955-56) роботи М. Дольницького, як і кольоровий фільм про боротьбу України за самостійність п.з. "З вірою ми надіємось" (1960) за режисурою О. Дмитрева. В цьому проєкті нар. танці були в постановці В. Половчака, а хорові точки під. керівництвом І. Задорожного, муз. тло на бандурі у виконанні віртуоза З. Штокалка. Ф. продукував "Укр. телевізійний комітет". Теж заслуговує на увагу

кольоровий документальний ф. п.з. "Здійснена мрія" (1960) про придбання Укр. Спорт. Клубом Нью-Йорку спорт. майдану.

До вдалих екранізацій казок для дітей належить "Івасик Телесик" (1960) роботи Г. Мокляка. Цікавою спробою екранізації акторів кол. ансамблю В. Блавацького були ф. "Запізно" (за новелею І. Шуварської) та "Зятю, весілля не буде" (1960) в постановці В. Шашаровського. Оператором і монтажистом працював Іван Чиж; проєкт реалізувався у Філядельфії.

З 1960 в Нью-Йорку діяла фільмова студія продюсера й оператора Я. Кулинич, який зареєстрував на 16 мм плівку десятки подій із життя українців у США, Кан. та Європі. З 1970-их у Філядельфії за активізувався в к. та телевізії М. Куліш. Як ред. телесерії "Eye-On" (мережа CBS WCAU-TV) нагороджений за епізод "Here and There" (Тут і там), оцінений як найкраща телепрограма Філядельфії 1975. Рік пізніше Куліш удостоївся першої нагороди й золотої медалі за роботу режисера, оператора і монтажиста епізоду "A Slice of Night" (Шматок ночі) у тій же серії "Eye-On". Цей епізод відзначила асоціація National Association of Press Photographers "за найкращу фотографію в документальному проєкті" (1976). Замітним творчим міні-ф. того часу явняся проєкт Марка Перейми (шт. Ог.) п.з. "Pysanka: The Story of the Ukrainian Easter Egg" (1975). Сценарист, продюсер, режисер, оператор – М. Перейма, диктор (англ.) – Карл Клавсен, ілюстрації Великодніх звичаїв – Василь Курилик, музика – бандурист Г. Китастих. Проєкт реалізовано із допомогою Ohio Arts Council в Стейтвовому Ун-ті Огайо.

Хоч в укр. к. Америки документальні ф. розпочато ще в 1920-их, цей жанр дозрів до повноцінності щойно при кінці 1950-их. Саме тоді остаточно вдосконалено 16мм техніку та магнетний звук, який давав кращі результати на кіноплівці чи на магнетній стрічці. При такій техніці почав свою діяльність к.-мистець і теле-журналіст

С. *Новицький спеціалізується у документальних фільмах. Між його співорб. такі фахівці як оператор-режисер Ю. Тамарський, оператор Юрій Денисенко, монтажист-продюсер Юрій Луговий, ред.-мистець Надя Новицька, сценарист Л. Полтава, диктор М. Француженко, композитори Маріян Кузан, М. Бринь, звуко-оператор Володимир Явдошин. Вже перший ф. Новицького-Тамарського "Шевченко у Вашингтоні" (1965) встановив новий, високий зразок для майбутніх проєктів цього жанру. Серед його фільмів, з яких багато здобули престижні амер. нагороди і які показували в різних країнах світу, "Harvest of Despair" (Жнива розпачу, 1983), "At the Helm of Destiny" (За кермом долі, 1985), "Between Hitler and Stalin" (Між Гітлером і Сталіном, 2003), "Sheep in Wood" (Вівці в дереві, 1970), "Easter Egg" (Писанка, 1976), "That the Bells May Ring" (Щоб дзвонили дзвони, 1972) та ін.

Нові технічні засоби, особливо відео-апарати, улегшили виготовлення документальних ф. Серед продюсерів таких фільмів вирізняється експериментальна "Мист. Група Яра" (The Yara Arts Group) пов'язана з амер. авангардним нью-йоркським театром LaMaMa. Серед їхніх фільмів "Light from the East" (Світло зі Сходу, 1991) Еймі Грелл (Amy Grappell) про Леся Курбаса на підставі скрипти В. Ткача та Ванди Фібс, і "The Whisperer" (Шептуха, 2005) Андрії Оджинської. Серед самостійних спроб виготовлення ф., мист. і критичним успіхом можна вважати Чикагський ф.-драму "Journey into Dusk" (1994) за сценарієм та режисурою Юрія Миськова, фотографія Олега Федака, дієві особи Л. Крушельницька (мати), Андрій Лятишевський (поет), та вибрана поезія Нью-Йоркської групи (Б. Бойчук, Ю. Коломисць, О. Коверко, Ю. Тарнавський й ін.) – запевнили професійний рівень продукції.

При співпраці укр. діяспори в США із Київ. кіностудією ім. О. Довженка розвинулась діяльність режисера Олеса Янчука. Його дра-

матизована екранізація Голоду 1932-33 доповнювала давніший документальний проєкт С. Новицького. На цей фільм позитивно відгукнулись "Time", "New York Times" та ін. Фільм "Нескорений" (2000) про життя Романа Шухевича (ген. Тараса Чупринку) постав за ініціативою УККА при співучасті Київ. кіностудії. Творча спадщина О. Довженка виходила кількакратно на екрани США, напр. на Довженківських Фестивалях в Нью-Йорку 1963, 2003, у Вашингтоні 2002, Лос Анджелес, Чикаго та ін. Визнані

Артисти кіно-фільму
"Наталка Платавка":

були також на амер. фестивалях ф. Лярисі Шепітько. Нові, демократичні умови, які сприяли творчості режисерів центр. та сх. Європи відзначено на т.зв. Freedom Film Festival (Лос Анджелес, 1997-98), де Україну репрезентував О. Янчук ф. "Атентат" (Assasination), який зображує вбивство С. Бандерн. Ф. "Нескорений" виступав також на міжнар. фестивалі в Палм Біч, Флор. у квітні 2002, а в Україні представлено вибрані ф. С. Новицького на фестивалі в Києві та ін. м. Зайніційований Ін-том Досліджень Діяспори в Києві щорічний міжнар. фестиваль під назвою "Нашого світу – по всьому світу" презентує проф. та аматорські відеострічки укр. фільмарів США, Кан., України та ін. країн. 2003 Гарвардський Фільмовий Архів набув колекцію укр. рад. ф., яку подарував Володимир Гайдук (Монтреаль).

ВІДЕО.

Аудіо-візуальні продукції у форматі відео-касет (з кін. 1990-их цифровою технікою відео-дисків DVD) поширені в США від 1970-их. Простота й доступність відео-приладдя сприяли масовому поширенню цієї техніки в культ.-осв. та приватному секторах. Доступними стали фільми О. Довженка, Юрія Іллєнка, Сергія Парадзанова, Сергія Боднарчук та ін., як також відео, що зображують спеціальні події як приїзд Пали Івана Павла II в Україну (2001), біографічний огляд "Патріярх: Життя Йосифа Сліпого" (2002, продюсер М. Коломисць, режисер Олександр Фролов) та красназвч й туристичні представлення і т.п. Також в обігу зразки пісні й танцю у виконанні кращих ансамблів, касети про методи гри на бандурі, іконопису, писанкарства і т.п. У відео-форматі поширені мист. документальні ф. С. Новицького та ігрові проєкти І.П. *Волянського, які удостоїлись низки нагород від престижних кіл амер. к.-індустрії.

Загально-доступними стали гри та казки для дітей. 1987 оформилась муз. казка-пантоміма "Найкраще місце в світі", перша проф. ігрова, повнометражна укр. відео-продукція в США (укр. та англ. варіанти) у виконанні дітей "Муз. дошкільця" під керівництвом М. Савицької. О. Галабурда, телепродюсер укр. навчальних дитячих відео, оснувала компанію "Ukrainian Power Videos, Inc." (2000) і видала 4 відео-диски ("Вітаємо в садочок азбуки", "Пригоди з календарем" та ін.).

К., а ще більше відеовиробництвом, займається Іриней Юрчук (Н.Дж.), багатогранний мистець малюнку, графіки та фотографії. Його документальний відео-фільм п.з. "Всеукр. Референдум за незалежність" (1991) вийшов на екрани телебачення України та різних осередків США

УКРАЇНЦІ В ГОЛІВУДІ

З 1920-их Голівуд затруднював працівників укр. роду,

а) Сценаристи. 1923 з Кан.

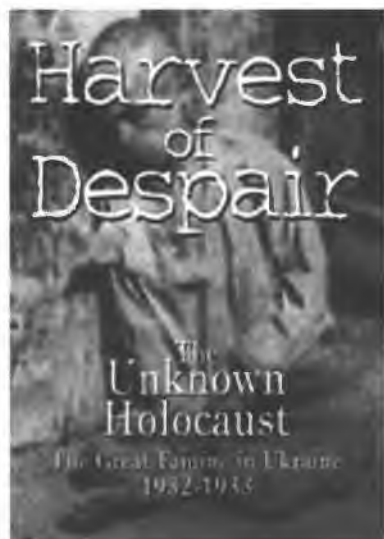
приїхав до Голівуду режисер Е. Дмитрик і почав працювати, спочатку як ред. сценаріїв. Раннім замінним сценаристом (пол. 1930-их) був І. *Петрушевич. В 1930-их також проявлявся Евстахій Паливода, який прибув до Голівуду з Клівленду. 1943-56 автором к. та телесценаріїв працював Вільям Козленко, 1960-65 сценаристом і продюсером виступав Р. Сліпий, а з 1990-их Р.П. Боджек (Paul Wojack), І.П. Волянський (Paul Wolansky), Дж. Макічук (Jim Makichuk), та Валлі Кескі (Wally Keske) який також є през. Спілки Майстрів Сценографії.

б) Режисери. В Голівуді працювало багато людей, які походили з України, але не були етнічного укр. походження. Таким був Анатоль Літвак (Anatole Litvak), родом з Києва, який створив бл. 50 фільмів на студіях RKO, Warner Bros., 20th Century Fox. До його ф. належать "Anastasia" (1956, за участю Ingrid Bergman та Yul Brynner) та "The Night of the Generals" (1967, в гол. ролі Peter O'Toole). Діди продюсера Стіва Спілберга (Steve Spielberg) також походили з України.

Українець, роджений в Кан., Е. *Дмитрик залишив понад 50 ф. Режисер Л. Дмитрик (не із родини Едварда Д.) працювала не лиш в амер. ф., а теж поставила свій перший самостійний проєкт про відродження її батьківщини п.з. "Україна – третій шлях до незалежності" (1992). До цієї категорії поточних режисерів належать Олександр Климко, абсолюент New York University Film School, якого перший повнометражний нагороджений ф. "A Killing" прирівнювали до давніших, визначних робіт С. Кюбрика та Дж. Макічук. Хоч Юрій Менделюк (George Mendeluk) діяльний головню в Кан., його гостро-сюжетний "трилер" п.з. "The Kidnapping of the President" вийшов на екрани Нью-Йорку та околиць (1980). У ньому виступають відомі кіно-зірки Голівуду. Ф. Менделюка високо оцінили критики Нью-Йорку.

Сценаристові-режисерові Лізі Холоденко (Lisa Cholodenko), родом

із Лос Анджелесу, більш відповідає мистецтво европ. к., аніж продукція студій Голівуду. Крім високо оцінених коротко-метражних ф., Холоденко зреалізувала 3 повнометражні фільми: "High Art" (1998), "Six Feet Under: Familia" (2001) та "Laurel Canyon" (2002).

Афіша на фільм С. Новицького "Жнива розпачу", 1983

в) Продюсери. На початку 1960-их заактивізувався Р. Сліпий у власній фірмі Rodeska Productions (Roda). Його кіно-розповідь про м. Лос Анджелес вийшла п.н. "Angelarea" (1963). 1964 Р. Сліпий завершив 16мм, кольорову продукцію англ. мовою п.з. "Basilica of St. Peter". Фільм теж представляв історію України та її рел. традиції. З 1963 активною в Лос Анджелесі (з 1979 в Чикаго) І. Антонович, продюсер та режисер кіно-серії "Arts in America" (Мистецтво в Америці), яка здобула 7 нагород, як також серію для дітей "Foods from A to Z" (Харчі від А до З, 1981-90). Треба ще згадати продюсера-режисера Джана Паланса (брата Джека). Серед продюсерів також вищезгадані Дж. Макічук та Олександр Климко. Останній оформив (1992) власну фірму к.-продукції "HEAL", клієнтами якої стали телерусло НВО, Merrill Lynch, Novo Nordisk. Тут також треба згадати культові фільми А. *Варголи (Andy Warhol), які він почав продукувати

з 1963. В Andy Warhol Museum знаходяться 273 його фільмів, 228 4-хвилинних записів (screen tests) та 2000 відео-записів.

г) Кінематографісти. І.П. Волянський та фільмар Б. Солук, який працював спершу в Кан., опісля переїхав до Голівуду, де оснував власну фірму п.н. "Sol-Lux", в якій опатентував винахід оригінальної сочки (об'єктиву) зі своєрідними властивостями. Також фільм'ярем в Голівуді працює Роман Микитин.

р) Актори – це найчисленніша група укр. роду в Голівуді. Першою зіркою була А. *Стен (Anna Sten, справжнє прізвище – Анна Петрівна Фесак) родом з Києва. М. *Мазуркі (Михайло Мазуркевич) родом з Гал., Джордж *Монтгомері (George Montgomery, справжнє прізвище Летиц). Джек Пеленс (Jack Palance – В. Палагнюк), М. *Адамчук (Nick Adams), Н. *Вуд (Natalie Wood, Наталка Гурдин з роду Захаренко), Lizabett Scott (Емма Мацо), Sandra *Dee (Олександра Жук), Дж. Дзундза, George de la Pena (актор-танцюрист), Brad Dexter, Steve Ihnat, В. Фарміра, Міла Кюніс (Mila Kunis), Дж. *Спенсер (John Spencer, нагороджений 2002 премією Emmy за його роллю в телевізійному серіалі The West Wing), Р. *Юрих (Robert Ulrich, підходить із Закарпаття), Milla Jovovich (роджена в Києві, мама українка), визначний артист Нью-Йоркського театру (т.зв. "Бродвею") Bill Shust (В. Шуст), Григорій Хмара, Тамара Вишневіська, Григорій Нестор, Дои Борисенко, Оксана Бойцун, Elizabeth Bergner (родом з Дрогобича, Гал.), Степан Щербій, Nita Talbot (Аніта Сокіл), та ін. Провідну роллю міжпланетарного гостя у фільмі "Е.Т." (1982) створив ліліпут укр. роду П. *Білон (Patrick Bilon). У фільмі "Everything is Illuminated" (2005) виступала Laryssa Lauret (Л.*Кукрицька) та Eugene Hutz (Євген Гуц).

У свій час у деяких фільмах теж виступали визначні співачки Н. *Кошиць (кол. чл. Хору О. Кошиця) та самотунтя "студіо-сопрано" К. *Цісик (Kasey Cisyk). Актор Jerry

Babji (Маямі) народився в США, але добре володіє укр. мовою. Акторську школу (American Academy of Dramatic Arts) закінчив в Нью-Йорку і є власником великого ланцюга ресторанів та агенції моделювання. Поміж визначними акторами, предки яких походили з України і мали укр.-жид. корені: Paul Muni (родом зі Львова), Danny Kaye, Walter Matthau, Kirk Douglas (Ісхор Демський), Sylvester Stallone та ін..

д) Нагороду "Оскара" як найкращий не-провідний актор (Best Supporting Actor) одержав Дж. Пеленс ("City Slickers", 1991), Григорій Чухрай за найкращий оригінальний сценарій чужомовного ф. ("Журавлі летять", 1961) як також його син Павло (Pavel Chukhraj) за найкращий чужомовний ф. "Вор" (The Thief, 1997). В тій же ділянці Сергій Боднарчук одержав Оскара за ф. "Війна і Мир" (1968). К.-оператор Вілен Калюта одержав "Оскара" за найкращий іноземний ф. п.з. "Стомлені сонцем" (Burnt by the Sun, 1994). 2005 нагороду одержала кийв. фірма "Фільмо-технік" за техн. досягнення.

Серед номінованих на нагороду, себто вибраних до п'яти найкращих в даній категорії, з яких вибирали переможця, були актори Н. Вудричі ("Rebel Without Cause", 1955, "Splendor in the Grass", 1961, "Love with the Proper Stranger", 1963), Дж. Пеленс двічі ("Sudden Fear", 1952, "Shane", 1953) та Н. Адамс ("Twilight of Honor", 1963). Серед чужомовних фільмів, 1985 Гектор Бабенко (Бразилія) був номінований за ф. "Kiss of a Spider Woman", 1999 фільм укр.-франц. продукції "Схід-захід" (East-West), а 2003 був поданий до розгляду для номінації ф. "Мамай". Серед режисерів номінації одержали Е. Дмитрик ("Crossfire", 1947), Григорій Чухрай ("Ballad of a Soldier", 1959), Петро Тодоровський ("Wartime Romance", 1983).

Нагороди "Оскара" одержували теж вихідці з України: Лев Мільштейн, знаний в Америці як Louis Millstone, визнаний найкращим режисером 1927-28 за комедію "Two

Arabian Knights" (Два арабські лицарі), 1929-30 два Оскари за фільм "All Quiet on the Western Front", 1959 продюсер Sam Cymbalist (Семен Цимбаліст(ий), родом з України, за фільм "Ben-Hur", а також А. Літвак та ін. Співзасновник кіностудії MGM, киянин Самуїл Гелбфіш, об'єднав свою студію зі студією "Метро" (1924), став през. спільної фірми "Метро-Голдвін-Меср" (MGM), яка здобула багато "Оскарів" за фільми випродуковані під її егідою.

Реклама на фільм "Тарас Бульба"
- з української тематикою:

е) Техніки укр. роду працювали в Голівуді вже в 1930-их та 1940-их. Андрій Ільницький (Andrew Ilnytsky), Михайло Пайда (Michael Payda), та Г. *Скегар (Gregory Skehar), були затруднені студією-лябораторією провідної кольорової к.-плівки Technicolor. У ф. "The Ten Commandments" (1956) брали участь як техніки: Г. Скегар, Олександр Серета, Володимир Стрижевський, Михайло Пайда, Андрій Ільницький.

М. *Рудник створив ряд зорових ефектів та цифрових анімацій (digital animation) при продукції "Titanic". У студію Walt Disney В. *Титла рисував гномів-карликів в першому повнометражному фільмі-казці Діснея п.з. "Snow White and the Seven Dwarfs" (1937), "Dumbo"

та "Fantasia" (1940). У 1930-их працював мистець-мультиплікатор Евстахій Паливода, а при фільмовій студії RKO маляр Петро Стеценко (Peter Stetsenko).

є) Композитори і мистці теж помітно заважили на успіхах Голівуду. До видатних композиторів фільмової музики належали (укр.-жид. корені) Elmer Bernstein та Dimitri Tiomkin.

ж) В ексекутивному (виконавчому) керівництві фільмової індустрії провідні посади здобули: в кіностудії "Disney" І. Лабунька – чл. виконавчої ради кіностудії (у відділі пордукції), З. Муха – старший публіцист, Реня Микитин (заст. през. відділу права); Нестор Балабан в керівництві "Warner Bros. Studios"; Петро Борисов – през. "Entertainment Finance Management"; Люба Кескі (Keske) – старший віце-през. кіностудії "MGM-United Artists Studios"; Михайло Когут – заст. през. "Sony Pictures".

з) Викладачі кінематографії: І.П. Волянський в Ун-ті Півд. Каліфорнії (з 1990-их), та Дж. Макічук в Каліфорнійському Ун-ті (UCLA).

и) Укр. тематика у ф. Голівуду, за винятком ф. "Тарас Бульба" (1962), в якому свобідно потрактовано повість М. Гоголя, була другорядна. Серед тих фільмів можна назвати "The Shoes of the Fisherman" (1968, гол. персонаж Кіріл Лакота, архисп. Львова), "Fiddler on the Roof" (1971, базований на оп. Шолом Алейхема, дія відбувається в селі Анатівка в Україні), "The Deerhunter" (1978, персонажі укр.-русинського походження з Пен.), "My Life" (1993, фільмований в укр. дільниці в Чікаго з під-темою примирення зі своїм укр. походженням), "Everything is Illuminated" (2005, амер. жид відшукує своє коріння в Україні). Аматорський фільм "The Secret" (Секрет, 2001, режисер Melinda Roenisch) має вповні укр. тематику та фільмований в укр. околиці Чікаго. Документальні фільми вироблені при допомозі укр. громади ("Harvest of Despair", "Between Stalin and Hitler" та ін.), також звернені на укр. теми.

Спеціалісти ф. діяльні в амер. к.-індустрії (поза Голівудом). У Нью-Йорку, де мають свої представництва такі Голівудські к.-студії як Disney, Paramount, Columbia, MGM та ін., співпрацює винахідник і власник корпорації Filmstreet International Я. Моцюк. За винайдення техніки відновлення пошкоджених кіноплівок, він здобув Emmy Award (1998). Треба ще згадати сценариста-продюсера-режисера Всеволода Городиського, який працює в ф. індустрії та в телебаченні. Його фільм "Ex-Mas Eve" вийшов у 2006.

Кінематографами (операторами) працюють Юрій Денисенко та Кевін Ковальчук (Kevin Kowalchuk), а 2003 також закінчував фільм Павло Масляк (Paul Maslack).

Сценографи та малярі помітно проявлялись в престижних театрах і студіях США. О. *Клишко та, особливо, В. *Клех розпочали свої кар'єри ще в Європі (театр, опера, кіно). Е. Козак ілюстрував фільми про історію музики, мітології, п.з. "History of Music", "History of Classical Music", "Mythology", випродукованих в 1950-их для амер. шкіл. Сильний, своєрідний талант мистця-мультиплікатора В. Титли після праці в Голівуді проявився в Нью-Йорку з 1944 в студію рисункових ф. жанру "коміксів" п.з. "Terrytoons". В Нью-Йорку для В. Титли свого часу працювала мистець Галія Комар (Helen Komar), теж родом з України.

Імпортований фільмовий репертуар з 1930-их до укр.-амер. екранів доходили численні роботи з України та СРСР, які становили важливу частину к.-процесу та фільмового переживання. До таких належали картини режисерів О. Довженка, І. Савченка, Г. Чухрая, С. Бондарчука, Ю. Ільска, О. Янчука, та ін. З ін. європ. надходжень можна згадати нові авторські фільми Є. Деслава та Є. Гофмана ("Вогнем і мечем" Г. Сєнкевіча) з Поль.

Кан. роботи походили від таких фільмарів, як Р. Кройтор, Б. Солук ("Українці в півн. Америці", 1956), Г. Кучмій, Ю. Луговий, Ю. Менделюк, В. Васік (продукція п.з. "Ніколи не

забуду" та ін. екранізації повістей Г. Любомирського).

Лім.: "First Ukrainian Talking Picture 'Natalka Poltavka'", 1935;

Берест, Б. "Історія укр. кіна" 1962;

Gregorovich, A. Hollywood Ukrainians; Film and Television Stars. "Forum", no.35, 1977;

Kuroras, M. The Ukrainians in America. Minneapolis, 1972;

Новак, М. "На сторожі України", 1979;

Sawysky, R. Ukrainian Film Guide, 1980;

Паранюк, Є. "Укр. Голівуд і О. Кошиць", 2002;

Martynowych, O. The Strange Career of Vasile Avramenko. Dance Master and Motion Picture Producer, 2002;

Р. Савицький, мол.

КІПА Альберт (Albert Kipa), син Вадима К., педагог-германіст, наук. діяч; н. 10.9.1939 в Києві.

1951 прибув з батьками до США. Ступінь бакалавра здобув в Нью-Йоркському Ун-ті (1962), мгра (1964), д-рат з нім. і порівняльної літератури в Ун-ті Пенсильванії в Філядельфії. Працював лектором в Нью-Йоркському, Пенсильванському та Фрайбургському ун-тах, а з 1966 викладач, 1979 проф., 1997 зав. катедрою мов, літератури та культури Мюленбергського Коледжу (Muhlenberg College) в Аллентавні, Пен. З 1976 чл. ред.-колегії "Германо-Славіка" (Germano-Slavica, Кан.), Активний в укр. громаді, гол. "Рідної Школи" в Філядельфії; гол. відділу УККА в Лігайтоні (1974-80). Кількакратно одержав стипендії Фульбрайта і викладав в Україні. Проф. УВУ (з 1984), з 2003 ректор УВУ. Автор і ред. кількох праць, зокрема праці *Gerhart Hauptmann in Russia, 1889-1917* (1974) та ст. з укр. літератури. Зберігає спад-

щину батька; за його сприяння київське вид-во "Музична Україна" опублікувало зб. сольоспівів В. Кіпи, п.з. "Романси на вірші укр. поетів" (упорядкування К., вступна ст. Т. Булат, 1998). Д.чл. НТШ з 1983, УВАН з 1988 та віце-през. 1998, академік АПН (Академії Пед. Наук України) та чл. багатьох амер. проф. т-в.

Ж.П. Кап

КІПА Вадим (Vadym Kipa), піаніст, органіст, композитор, педагог; н. 13.5.1912 в Києві, п. 31.8.1968 в Нью-

Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Харківській Консерваторії у піаніста Павла Луценка і композитора Семена Богатирьова. Київ.

Держ. Консерваторію закінчив у Григорія Беклемішева (1938). На I Всесоюзному Конкурсі Виконавців у Москві здобув звання лауреата і кваліфікацію виконавця першого рангу (1938). К. викладав у Київ. Консерваторії (1938-43), потім у Берлінській Консерваторії та Муз. Школі Кліндворта і Шарвенка, виступаючи там з концертами. По 2 ступ. війні жив у Ганновері, Нім., викладав і виступав з концертами. 1951 приїхав до Нью-Йорку, де вів власну студію фортепіано і далі концертував у США та Кан. Виконував твори Бетговена, Шопена, Ліста, Шумана, Франка, Брамса, Лисенка, Рахманінова, Чайковського, Римського-Корсакова, Скрибіна, Дебюссі, укр. композиторів-сучасників: В. Барвінського, К. Богуславського, В. Грудина, В. Косенка, Л. Ревуцького, М. Фоменка, В. Шутя та ін. Його гри були притаманні віртуозність, власна драматургічно-образна концепція, знання муз. стилів, відклясичного до неоромантичного та укр. фольклору.

К. компонував романси на вірші укр. поетів, видані посмертно у

вид-ві "Муз. Україна" (Київ 1998), серед них на слова Л. Українки, В. Лесича та А. Малишка, для фортепіано "Лямент" (1939), "Етюд" (1953), "Скерціно" (1956), "Фантастичні варіації" (1957), "Клясичні станси" (1964), "Діалог" (1965), "Дитячий куточок" (14 п'єс на укр. нар. теми, 1953-67), аранжировка фортепіанових творів для органу та "Капріччйо" для скрипки з фортепіаном.

Лит.: Світлицький В. В. Кіпа (До 25-річчя його муз. діяльності і 10-річчя існування його студії). "Нові Дні" (Торонто), грудень, 1962.

Тамара Булат

КІРШАК Володимир (правд. прізви.) див. *Лесич Вадим*

КІСТЬ Андрій (Andrew Kist), інж.-економіст, правос. свящ., учасник визвольних змагань, учитель нар. танців; н. 30.5.1891 в Сквірі Київ. губ., п. 14.9.1986 в Міннеаполісі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавид-Бруку. Брав участь у I світ. війні, спочатку старшиною рос. армії, а потім в Армії УНР у ранзі сотника у штабі. Наеміграції в Поль. та Чех. Студіював в УГА в Подсбрадах, яку закінчив 1927. Вчителював на Закарпатті (1931-36), де вчив молодь, зокрема пластунів укр. нар. танців. Його учні виступали 1933 на міжнар. скавтському джемборі в Геделле, Угор. Брав участь у чесь. фільмі з закарп. життя "Марійка невірниця" у ролі Петра. Перебував у США 1927-30, куди переїхав на постійно 1936. Співпрацював з В. Авраменком у популяризації укр. танців. Став свящ. УПЦ в США, потім митрофорним протосресем у церкві св. Юрія Переможця в Міннеаполісі.

В.М.

КІСТЯКОВСЬКА Віра (Vera Kistiakovsky), дочка Юрія К., фізик-теоретик; н. 9.9.1928 в Принстоні (Princeton), Н.Дж. Студіювала фізику, здобула д-рат з ядерної фізики в Каліфорнійському Ун-ті в Берклі (Berkeley). Проф. фізики в Ін-ті Технології Массачусетс. Праці з фізики ядра, неутріна, елементарних часток. Внесла вклад у проєктування і спорудження нового детектора елементарних часток для лінійного прискорювача Стенфорду. Д.чл. УВАН.

КІСТЯКОВСЬКИЙ Юрій (Yurii [George] Kistiakowsky), видатний амер. учений в ділянці фіз.-хемії

укр. походження; н. 18.11.1900 в Києві, п. 7.12.1982 в Кембріджі (Cambridge), Масс. Навчання почав у приватних школах у Києві та Москві. З вибухом

революції 1917, К. пристав до білогвардійців, був інтернований після революції на Балканах, звідки втік до Берліну, де продовжував університетські студії та 1925 здобув ступінь д-ра фіз. хемії. Рік пізніше емігрував до США, де спершу викладав на Принстонському, а від 1930 до виходу на пенсію 1972 на Гарвардському Ун-ті, де став проф. і гол. департаменту хемії. В час 2 світ. війни очолював відділ вибухових матеріалів Національного Комітету Оборонних Дослідів. У січні 1944 став працювати в Лос Аламос, очолюючи програму вибухових матеріалів в т. зв. Мангаттанському Проксті (Manhattan Project), де виготовив стонатор атомної бомби. В додатку до академічної праці К. часто консультував уряд США у справах науки, 1957-64 служив у Дорадчому Комітеті Президента у справах науки, 1958 чл. амер. делегації до Женеві на переговори із УРСР відносно небезпеки нуклеарної зброї, 1959-61 був особистим наук. дорадником президента Айзенгавера. 1968 К.

зривав свої зв'язки з Департаментом Оборони як знак протесту проти війни у В'єтнамі. За свої наук. праці з ділянки хем. кінетики, термодинаміки органічних молекул та вибухових хвиль К. одержав почесні д-рати ряду ун-тів. та багато нагород, включаючи Президентську Медаль Свободи (Presidential Medal of Freedom) та Нагороду Йосифа Пристлі від Амер. Хем. Тов. (The Joseph Priestly Award of the American Chemical Society). Чл. амер. Нац. Академії Наук, де був гол. комітету науки і держ. політики. Д.чл. НТШ і УВАН.

Лит.: Szasz M. *The Day the Sun Rose Twice*. University of New Mexico Press, 1984;

Kistiakowsky, G. *A Scientist at the White House: The Private Diary of President Eisenhower's Special Assistant for Science and Technology* (1976);

Трофименко С. "Укр. хемік – дорадник у Білому Домі", Бюлетень США ч. 16, 2003.

В.М.

КІЦЮК Марія (Maria Kiciuk), з роду Коцур, педагог, осв. діячка; н. 19.5.1933 в с. Топільниця пов. Турка, Гал. Виїхала з України 1944, вчилася в укр. гімназії в таборах ДП в Нім., до США прибула 1949. Студіювала в Гантер Коледжі в Нью-Йорку (бакалярат 1961, ступінь мгра на пед. відділі з англ. мови 1982) та в Нью-Йоркському Міському Ун-ті (д-рат з лінгвістики 1988). Викладає англ. мову як другу для іноземних студентів у Коледжі Лемана (Lehman College) в Бронксі (Bronx), Н.Й. Викладала англ. мову для лікарів у Києві влітку 1992 та як стипедіянтка Фульбрайта 1993-94 в Харківському Ун-ті. В м. Йонкерс, Н.Й., де К. проживає, активна в СУМ та у школі українознавства (дир. 1978-87), редагувала працю П. Мірчука *Against the Invaders* (1997).

В.М.

КІЧУРА Степан (Stefan Kitchura), ред., сусп. лемк. діяч; н. 18.7.1888 на Лемківщині, п. у травні 1975

в Квінсі (Queens), Н.Й. Активний у лемк. орг-ціях США, ред. "Карпатської Руси" в Йонкерсі, Н.Й. 1965-71. Не погоджувався з просов. лінією видавця "Лемко-Союзу" і відійшов від редакції. 1971 почав видавати теж у Йонкерсі газ. "Лемковина", яка була схильна до співпраці з укр. табором.

КІШ Ольга (Olga Kish), черниця-василіянка, педагог і адміністратор; н. 13.3.1912 в Філядельфії, п. 16.9.1987 там само, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен.

Вступила до ЧСВВ 1927, студювала в Кат. Ун-ті у Вашингтоні, здобула ступінь мгра з психології в Ун-ті Форда-Гама в Нью-Йорку та з історії в Ун-ті Вілла Нова б. Філядельфії. Вчила у сиротинці у Філядельфії, цілоденних укр. школах в Нью-Йорку та Джерзі Ситі, була деканом Менор Коледжу (1954-58) та през. (1970-76), а потім академічним деканом. За її керівництва у Менор Коледжі побудовано перші три постійні будинки та започатковано програму укр. культури і спадщини. К. також була 1971-76 заст. настоятельки сс. Василіянок Провінції Христа Чоловіколюбця. Зредагувала пропам'ятну книгу сс. Василіянок в США *Vessels of Election* (1979).

В.М.

КЛЕЙНЕР Ізраїль (Israel Kleiner), жид. і укр. журналіст, історик, гром. діяч; н. 26.8.1935 в Києві, живе в Роквілі (Rockville), Мерил., б. Вашингтона. Закінчив Інженерно-Будівельний Ін-т у Москві (1962). Був активним у русі за свободу еміграції з СРСР, 1971 переїхав до Ізраїля, з 1972 в Мюнхені працівник укр. секції радіо "Свобода" (1972-78). 1977 захистив д-рську дисертацію в УВУ про В. *Жаботинського. Співроб. укр. відділу радіо "Голосу Америки" (з

1984). В Ізраїлі, Мюнхені та США активний у заходах порозуміння між жидами та українцями. Автор праць та ст. на теми нац. ситуації в СРСР та укр.-жид. відносин. Серед них: "Анекдотична трагедія" (спогади про виїзд з СРСР, 1974, те саме по-рос., 1978), "Нац. проблеми останньої імперії" (1977), укладач і перекладач "В. Жаботинський. Вибрані ст. з нац. питання" (1983), "Владімір (Зеев) Жаботинський і укр. питання: вселюдськість в шатах націоналізму" (1995). Чл.-кор. НТШ.

В.М.

КЛЕПАРЧУК Степан (Stepan Kleparchuk), кат. свящ.-крпшошанин, гром. діяч; н. 8.12.1890 в с. Лешнів Брідського пов., Гал., п. 23.7.1984 в Глен-Спей (Glen Spey), Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Закінчив гімназію в Бродах, а теологію студіював у Львів. Ун-ті. Служив в УГА. Висвячений 1922, душпастирював у різних парафіях Брідщини і Зборівщини. Активний у гром., осв. і кооп. житті: гол. філій "Просвіти" в Бродах та Підкамені. 1944 з родиною емігрував до Австр., потім був свящ. в таборах ДП в Травнштайні (Traunstein) і Ділінгені (Dillingen), Нім. З 1950 в США, свящ. в Пассаїку (Passaic), Н.Дж., і Глен-Спей. Автор спогадів "Дорогами і стежками батьківщини" (1971).

В.М.

КЛЕПАЧІВСЬКА Марія (Maria Klepachivska), уроджена Нордовська, з роду Аркас, дружина Костянтина К., учасниця визвольних змагань (1917-20), гром. і церк. діячка; н. 31.12.1901 в Києві, п. 12.1.1986 в м. Зайон (Zion), Ілл., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіти здобула в Санкт-Петербургу. 1917 переїхала до Києва і працювала урядовцем в ген. штабі Армії УНР, згодом в Укр. Держ. Банку. 1920 емігрувала до Поль. і жила в Ченстохові, брала активну участь у житті укр. еміграції, зокрема в допомогівій акції полоненим

українцям з Червоної Армії. 1945 переїхала на зах. до Нім., знов діяльна в Укр. Червоному Хресті. 1949 прибула до США і поселилася в шт. Ілл. Брала участь у ветеранському та церк. житті в Чикаго, була прихильницею держ. центру УНР (чл. УНРади). Нагороджена хрестом С. Петлюри.

В.М.

КЛЕПАЧІВСЬКИЙ Константин (Konstantyn Klepachivsky), юрист, банкір, економіст; н. 25.10.1887 в с.

Ново-Іванівка Хорольського пов. на Полтавщині, п. 14.5.1979 в м. Зайон (Zion), Ілл., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Лубнях, Жи-

томирі та в духовній семінарії в Казані. В 1912 закінчив правничий фак. (банкове право) Петербурзького Ун-ту. Там само належав до Укр. Студентської Громади і працював у суді в 1912-13 та в банку (1914-17). З 1917-19 в Києві в Держ. Банку України, якого став дир. 1919. К. був співтворцем укр. валюти. На еміграції з 1920 в Ченстохові, Поль., де працював в Гіпотечному Кредитовому Т-ві. Від 1945 в Авсгбургу, Нім., а від 1949 у США, спершу в Філядельфії, а від 1967 в Зайон (Zion) б. Чикаго. Особисто перевіз до Поль. 188 скринь архіву Укр. Держ. Банку, над яким мав нагляд 1920-44, коли їх перебрала нім. армія. В Поль. був гол. Кирило-Методіївського Братства. К. автор ст. на тему укр. банківництва та валюти. Нагороджений хрестом С. Петлюри.

Д.М.

КЛЕХ (КЛЕХНІВСЬКИЙ) Владислав (Vladyslav Klech), театр. декоратор, сценограф, графік; н. 4.7.1922 в Києві, п. 22.7.2001 в Нью Рошель (New Rochelle), Н.Й. Вчився в Київ. Художньому Ін-ті. Працював 1942-43 театральним сценографом

у Білій Церкві та в Нім. в таборах ДП, в театрі "Розвага" в Новому Ульмі (1945-47). Згодом увійшов до Ансамблю Укр. Акторів В. Блавацького в Регенсбургу, де оформив "Антигону" Ануї (Anouilh), "На полі крові" Л. Українки, "Домаху" Л. Коваленко, "Патетичну сонату" М. Куліша. З 1950 в США, спочатку в Філядельфії з ансамблем Блавацького, згодом у Нью-Йорку. Працював сценографом в опері Санта Фе, Нью Мексико, в Нью Рошель, Н.Й., а також у Метрополітальній Опері в Нью-Йорку (1966-91), де підготував декоратції для понад 60 опер. Працював також мист. керівником у фільмах "Cleopatra" (1960), "Spartacus" (1963), "South Pacific" та "West Side Story". К. виконав сценографію для Театру Амер. Балету, для Гранд Кабукі в Японії й Нац. Театру Фінляндії та ін., декорував Павільйон Голівуду на Світ. Виставці в Нью-Йорку (1964-65). Співпрацював як декоратор зі Студією Мист. Слова Л. Крушельницької в Нью-Йорку ("Ярослав Мудрий" І. Кочерги, "Лісова пісня" Л. Українки). Автор спогадів з театр. життя, одержав ряд нагород. Чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени. Уфундував нагороду для сценографів України разом зі Спілкою Театр. Діячів України, яка видається річно з 1998.

Лит.: Гамарник К. Укр. драматургія у сценографії В. Клеха. "Сучасність", ч.4, 1997; Koznarska Casanova I. W. Klech, scenic artist and set designer. "Ukr. Weekly", 11.11.2001.

Л. Онишкевич

КЛЕХНІВСЬКИЙ Владислав (правд. прізви.) див. *Клех Владислав*

КЛИМ Галя (Helen Klym), піаністка і педагог; н. 14.3.1922 в Тернополі, п. 22.10.2004 в Черрі-

Гиллс (Cherry Hills), Н.Дж. Навчалась у філії Вишого Муз. Ін-ту ім. Лисенка в Тернополі (кляса І. Любчак-Крих) та у Вишому Муз. Ін-ті ім. Лисенка у Львові (кляса В. Барвінського, 1943-44). Завершила студії дипломом у Муз. Академії в Мюнхен (1949). Пед. праця: асистент І. Любчак-Крих в Тернополі, учителька гри на фортепіано у Львові й у Нім., згодом у США в Укр. Муз. Ін-ті (УМІ) в Ньюарку, Н.Дж. З 1960-их чл. амер. орг-ції Music Educators Association of New Jersey, на фестивалях та конкурсах якої її учениці з УМІ здобували перші місця в 1970-их К. організувала концерти та програми укр. музики. При співпраці В. Будного уклала для молоді кілька тт. методично-пед. текстів з історії та теорії музики.

Р. Савицький, мол.

КЛИМИШИН Микола (Mykola Klymyshyn), псевд. Спужар, гром. і політ. діяч, н. 25.2.1909 ас. Мостиша Калуського пов., Гал., п. 4.10.2003 в Детройті. Студіював у Краківському Ун-ті та в УВУ в Мюнхені, де з а х и с т и в д-рську дисертацію про Б. Лепкого. Активний з юнацьких рр. в УВО та в ОУН. У зв'язку з вбивством поль. міністра Б. Перацького 1934, К. був засуджений у Варшаві на кару смерти. Амнестований, просидів у різних поль. в'язницях до 1939. Був співроб. С. Бандери в революційному проводі ОУН. В 1941-42 керував півн. Похідною групою. Арештований німцями в Житомирі, потрапив до нім. конц-табору в Авшвіці. Після 1945 був далі до 1962 чл. проводу ЗЧ ОУН на чолі з С. Бандерою, перебував у Мюнхені, а з 1949 в Детройті. Активний у громаді: заст. гол. управи АДУК, гол. осередку НТШ у Детройті. Д.чл. НТШ. Дописував до преси, автор спогадів "В поході до волі" (2 тт., 1975, 1985).

Лит.: Кук В. Він ім'ям не вмере ніколи. "Гомін України", 17.11.2003.

В.М.

КЛИМИШИН Олена (Olena Klymyshyn), з роду Нездзвезька, дружина Миколи К., юрист, гром. і осв. діячка; н. 27.6.1911 в м-ку Залізці Зборівського пов., п. 7.2.1998 в Мавнт Плезанті (Mount Pleasant), Міч., похована в Детройті. Закінчила право дипломом мгра в Кракові (1937). З гімназійних рр. була чл. ОУН, 1934 арештована поль. владою. Працювала в Промбанку у Львові й Стрию. 1944 виїхала до Нім. і поселилася в Мюнхені, 1949 емігрувала до США. В Детройті активна в СУА: засновниця і почесна гол. 63 відділу та гол. окружної ради СУА (1966) в Детройті, виховна референтка гол. управи СУА (1964-74), організувала дитячу світличку за методом Монтессорі і її виховниці (до 1985).

В.М.

КЛИМИШИН Уляна (Олександра) (Alexandra M. Ulana Klymyshyn), дочка Миколи та Олени К., проф. антропології і археології; н. 28.5.1946 в Мюнхені. Прибула з родиною до США 1949 і замешкала в Детройті. Закінчила Мічиганський Ун-т в Анн Арборі бакалавром зі соціальної антропології, студіювала також у Фрайбургу (Нім.). Д-рат з археології здобула в Гарвардському Ун-ті, захистивши дисертацію про "посередню" архітектуру в Чан-Чан (Chan Chan), Перу. Брала участь у розкопках в Перу, а також у США (шт. Аріз. і Каліф.). Викладала в Стейтовому Ун-ті Вічіта (Wichita State) та в Центр. Мічиганському Ун-ті (Central Michigan) в Мавнт Плезанті (з 1976). Праці англ. та еспанською мовами про півд.-амер. культуру імперії Чіму (Chimu). Укр. мовою опублікувала працю "Кінцева фаза трипільської культури" ("Дзвони", ч. 1-2, Рим 1980). Брала участь у наук. конференціях у США і за кордоном. Чл.-кор. НТШ.

В.М.

КЛИМКЕВИЧ Наталія (Natalie Klimkevich), дружина Романа К., піаністка, педагог; н. 16.6.1929 в с. Веселі Терни, Гал. Муз. освіту здобула у Вищому Муз. Ін-ті ім Лисенка у Львові, та в Муз. Академії у Відні (1938-44), згодом студіювала музикологію у Віденському Ун-ті. Концертувала в Гал., Нім., Австр., США, куди прибула 1952. Від Амер. Коледжу Музик (American College of Musicians) одержала диплом муз. педагога. 1953 започаткувала власну фортепіанову студію в м. Маямі-Шорс (Miami Shores), Флор., яка стала найбільшою приватною муз. школою в околиці. К. — чл. амер. пед. спілок, зокрема Нац. Гільдії Учителів Фортепіано (National Guild of Piano Teachers); дописувач до органу цієї гільдії, п.з. "Piano Guild Notes" (США). 12 літ підряд була відзначена "вчителем року" (1970-81). У 1968-70 нагороджена Срібною чашею та впроваджена в Пантеон слави (Hall of Fame) за пед. заслуги.

Лит.: Колянківський М. Укр. музика під пальмами Флориди. "Ми і світ", вересень 1958.

Р. Савицький, мол.

КЛИМКЕВИЧ Роман (Roman Klimkevich), псевд. Оріон, історик-геральдист і генеалог, філателіст; н. 9.5.1920 в с. Фридрихівка, Хмельницька обл., п. 21.8.1993 в Маямі (Miami), Флор. Високу освіту здобув у Віденському Ун-ті (ліценціят з економіки і д-рат з політ. наук). Працював як банкир у США. Чл.-засновник Укр. Іст. Т-ва, дчл. НТШ та чл.-кор. УВАН. Чл. Т-ва Укр. Філателістів і Нумізматиків. Збирав укр. марки з морської тематики. Ст. і розвідки з допоміжних істор. дисциплін, зокрема геральдики й генеалогії.

В.М.

КЛИМКО Олександр (Alexander Klumko), архітект і маляр, декоратор-сценограф; н. 1906 в Гал., п. 27.11.1970 в м. Елізабет, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював архітектуру у Львові та Відні. Замолоду виявив хист до малювання і

графіки. Ілюстрував у Львові гумористичні журн. "Зис" і "Комар" та деякі поль. журн. Брав участь у виставках Асоціації Незалежних Укр. Мистців у Львові. З того часу походить його картина "Бій під Крутами". Під кінець 2 світ. війни емігрував до Австр. Тут намалював низку альпійських пейзажів. Переїхав до Англ., де виконав кілька портретів видатних англійців. Скоро став сценографом англ. театру в

Манчестері та виконав декорації до фільму "No Orchids for Miss Blandish". З 1948 К. перебував в Аргентині, працюючи декоратором Нац. Театру ім.

Сервантеса в Буенос Айресі. Тут також виконав поліхромію до укр. кат. церкви в Берріссо та був ілюстратором гумористичного журн. "Мітла". 1958 переїхав до США, де працював архітектором, декорував павільон General Motors на Світ. Виставці в Нью-Йорку 1964 та парк "Freedomland", а також виконав низку телевізійних і кінопроектів. Був сценографом кількох вистав у Нью-Йоркській Метрополітальній Опері ("Травіята" і "Богема"). Також виставлявся в Укр. Літ.-Мист. Клубі, чл. Об'єднання Мистців Українців Америки.

Б. Титла, В.М.

КЛИМОВСЬКА Іванна (Ivanna Klumovska), псевд. Язичинська, з роду Качмар, дружина Ярослава К.,

гуморист, акторка легкого жанру, гром. діячка; н. 24.5.1908 в Самборі, Гал., п. 22.3.1982 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс-

Чейсі, Пен. Закінчила торг. курси і працювала в Промбанку в Самборі. Через Нім. приїхала до США по 2

світ. війні. Була активною в жін. орг-ціях та в "Театрі в п'ятницю" в Філядельфії. Виступала з власною програмою (гуморески, скечі), вдало іронізуючи укр. будні в Америці. Провела вечори гумору в Філядельфії, Чикаго, Торонто, Монреалі, а також в Лондоні та Парижі. Видала зб. гуморесок "Як сміх лунає, біда втікає" (1979), серед яких популярні "Подорож по Україні", "Колись і тепер", "Про культуру й літературу" та інші.

В.М.

КЛИМОВСЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Klumovsky), журналіст, театр., і гром. діяч, перекладач, у молодості спортовець; н. 1.7.1907 в

Тернополі, п. 9.10.1995 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Вчився в Тернопільській гімназії. На еміграції здобув ступінь

мграв у ВУ, захистивши дисертацію "Сценічність драм. поем Л. Українки" (1985). Займався спортом — футболом та ковзанярством. Ініціатор футбольної команди серед укр. акторів "Гонг" в Гал. та клубу "Тризуб" в Філядельфії. Працював адміністратором у мандрівних гал. театрах, зокрема у "Заграві" ім. Котляревського, у Львів. Театрі Опері і Балету та Дрогобицькому Підкарп. Театрі. Був автором пісень, монологів, а також укладав та перекладав тексти п'єс і ревій: "Новорічна салатка" (поставлена в Регенсбургу), "Електра" (Філядельфія, появилася друком 1976), "Антигона" (Софокля), "Міст" Шанявського та ін. Автор багатьох рецензій і театрознавчих ст. в укр. пресі. Постійний співроб. "Свободи". Чл. управ. багатьох орг., гол. земляцького т-ва "Тернопільщина".

В.М.

КЛІВЛЕНД (Cleveland), м. в шт. Огайо, пов. Куягога (Cuyahoga)

при гирлі р. Куягога, розташоване на півд. побережжі оз. Ірі (Erie); важливий комукаційний і пром. осередок США, прибіл. на половині дороги між м. Чикаго і Нью-Йорк. Порт, 2 летовища, важка індустрія, автомобільна і летунська пром. сть, виробництво електротехн. приладдя, текстилю та мануфактура. Нас. К. з передмістями – 2,256 тис. (2000), з чого 23.7 тис. українців. Ця територія розташована вздовж озера Ірі від м. Лорейн (Logain) на південному зах. до м. Перрі (Perry) на північному сх. (27 км) та від озера до м. Акрон (Akron) на півд. Майже пол. нас. становлять афроамериканці (чорної раси) і бл. 5% еспаномовних. М. К. дуже швидко розвинулося до пол. 20 ст., а в 2 пол. 20 ст. нас. самого м. зменшилося. Поважна частина нас. має сх.-європ. коріння; українців значно понад 40 тис., бо вони також визначилися під час перепису як росіяни, словаки, карпаторусини, угорці.

На протязі 125 рр. існування укр. громади визначилися такі організовані спільноти серед українців: укр. нац. свідомо громада, закарп., лемк. і укр. лівої орієнтації; 2 останні зникли. Зате закарпатці зберегли свої структури, зокрема церк. Вони мають на території К. з передмістями 10 кат. парафій візант. обряду, коли в переписі 2000 лише 280 осіб назвали себе "карп.-русинами". 1884 прибув зі зах. Закарпаття Стефан Боднар, згодом за ним ін. земляки зі Закарпаття та Гал. Спочатку переважали закарпатці й вони спільно створили гр.-кат. парафію св. Івана Хрестителя. Між ними вели пропаганду прихильники РПЦ, які створили власні парафії. Свідомі українці зорганізували 1902 окреме Братство св. Петра і Павла, яке дало початок гр. кат. парафії тої ж назви, і збудували церкву 1910. 1924 постала укр. правос. парафія св. *Володимира (побудовано нову церкву в Пармі 1967). По 2 світ. війні українці почали поселятися в центр. півн. частин м. та передмість, тоді виникли три нові гр. кат. парафії в Пармі (Parma) та 2 укр. правос.

У міжвоєнному періоді існував

Укр. Нар. Дім (засн. 1919), Укр. Банк, 3 укр. вечірні школи, 1 цілоденна. Діяв нац. хор та різні т-ва: 10 відділів УНС, 1 відділ "Провидіння", 2 відділи СУА, школа танців В. Авраменка, *Укр. Злучені Орг. ції (засн. 1928), крайова Укр. Проф. Асоціація (засн. 1933, гол. О. Малицький) та *Укр. Нац. Город з пам'ятниками св. Володимиріві, Т. Шевченкові, І. Франкові та Л. Українці. В 1920-30 их виявляли свою активність прихильники лівої орієнтації. Вони засн. в К. ще 1915 Укр. Федерацію Ком. Партії і якийсь час видавали газ. "Робітник" (1915-18). Також К. був центром лемк. руху в США, поки не перенісся до Йонкерсу, Н.Й. Будинок "Лемко-Союзу" був активним осідком лемк. життя.

УКЦерква св. Петра і Павла, Клівленд, Ог.

Повоснна імміграція ДП зрушила укр. організоване життя після 2 світ. війни. Понад 70 орг. цій чи то збереглись, чи постали за останнє півст. З них найважливіші: станиця Укр.-Амер. Ветеранів, Ліга Укр. Молоді Півн. Америки (відновила діяльність 1946), Братство УСС (1953-93), Братство Кол. Вояків Укр. Нац. Армії (засн. 1951), Т-во Вояків УПА ім. Р. Чупринки (засн. 1982, має власну ділянку на цвинтарі св. Петра і Павла з пам'ятниками поляглим воякам УПА). Студенти зорганізувалися в Укр.-Амер. Студентському Т-ві ім. А. Коцка, яке відіграло видатну роль в організуванні централі СУСТА, Академічній Громаді "Зарево" ім. П. Орлика (1950-63) і Т-ві Укр. Студіючої Молоді ім. Міхновського (1962). Заг. мол. орг.-ції: Пласт (засн. 1949 з пласт.

музеєм та оселею *"Писаний Камінь", 1965), СУМ (засн. 1952, оселя *"Хортиця", 1965; якийсь час існували 2 осередки СУМ, у К. й у Пармі), ОДУМ (засн. 1951). Крім цілоденної школи (засн. 1938 і перенесеної до Парми), існує школа українознавства т-ва "Рідна Школа" в К.-Пармі, школа ім. Т. Шевченка при парафії св. Володимира (засн. 1955), Школа Бандури ім. Г. Китастого (засн. 1983). Спорт. т-ва *"Львів" та Карп. Лешетарський Клуб (засн. 1963).

Проф. орг. ції в К.: відділи УЛТПА (засн. 1953), ТУІА (1954), Учительська Громада (1965, в 1980 их перестала існувати). Кін. 1950 их з ініціативи Л. Бачинського постав у К. *Укр. Музей-Архів з власним приміщенням, осередок НТШ (засн. 1956). Гром. орг. ції, які діяли ще з передвоєнного періоду були ОДВУ, Укр. Золотий Хрест, гетьманські "Січі". По війні виникли нові відділи СУА (всіх 6), УНС (окружний комітет має 10 відділів), окружний комітет "Провидіння" (4 відділи), відділ гром. орг. ції ООЧСУ (засн. 1947) разом з ОЖ ОЧСУ, Т-во Прихильників УНР, Укр. Патріархальне Т-во та ін. Успішно працює хор *"Дніпро" (засн. 1955, довголітний дириг. Є. Садовський).

З екон. орг. цій слід відміти кредитну спілку "Самопоміч" (засн. 1956), яка збудувала новий будинок в Пармі 1981; та Укр. Кредитну Спілку "Основа" (засн. 1964). Існує ряд укр. підприємств. 2003 відкрито в К.-Парма почесне консульство України, яке очолив Андрій Футей. До списку активних суспільно-громадських діячів належать Я. Волянський, М. Малецький, М. Задорецький, о. Д. Грьсько, о. І. Тилявський, о. І. Наконечний, Т. Шагала, В. Радзикович, М. Курах, Г. Китастий, З. Винницький, В. Лішинецький, В. Волянський, І. Фур, Б. Футей, Є. Садовський, М. Пап, М. Попович, С. Кікта, Я. Барнич, О. Фединський, М. Дейчаківський, Д. Городиська-Каранович, С. Воляник, Андрій Бойко, Іванка Шкарупа й ін.

В. Лішинецький

КЛІФТОН (Clifton), м. в півн. Нью Джерзі, розташоване 30 км на півн. зах. від Нью-Йорку та бл. 100 км на півн. сх. від Трентону; нас. 78.6 тис. (2000), з чого 1,795 українців. Укр. мешканці двох сусідніх міст К. і Пассаїку (бл. 2,250) творять одну громаду. Перші поселенці з кін. 19 ст. прибули зі Закарпаття, Лемківщини та Гал. В *Пассаїку з 1902 існує гр.-кат. церква св. Миколая, діє цілоденна 7 класова школа, сс. Службниці й будинок монастиря Студитів. У К. – дві укр. правос. церкви: св. Вознесіння (засн. 1950) та Покрови Пресв. Богородиці (засн. 1960); Укр. Централя і Укр. Народний Дім. Існують т-ва й орг-ції: відділ УККА, Рідна Школа при УККА, ООЧСУ, ОЖ ОЧСУ, СУА, СУМ, Пласт, Орг-ція Оборони Лемківщини, станиця вояків 2 ої Дивізії УНА, відділи УНС "Укр. Січ" (засн. 1919), УБС, т-во Самопоміч і Кредитна Спілка з філіями. В К. Стефан Татаренко був вибраний до міськ. ради.

І. Буртик

УПЦерква св. Вознесіння,
Кліфтон Н. Дж.

КЛОДНИЦЬКА-ПРОЦИК Лідія (Lidia Klodnytsky-Procyk), дружина Юрія Процика, лікар-кардіолог, гром. діячка; н. 8.1.1943 в Грубешові на Холмщині. На еміграції в Нім., а з 1949 – у США. Здобула сер. освіту в Мавнт Плезант (Mount Pleasant), Айова, студіювала в Розарі Коледж б. Чикаго. Мед. студії закінчила на Іллінойському Ун-ті в Чикаго

(1969), спеціалізацію в кардіології відбула в ун-тах Ілліной і Лойола, де стала працювати як доцент та дир. клініки "Pacemaker Clinic" в лікарнях Гвінс та ун-ту Лойола. К.-П. є чл. Амер. Колегії Кардіологів та активний чл. багатьох амер. проф. орг-цій. Відкрила приватну практику в Чикаго, в шпитальному центрі св. Марії очолює відділ дослідження "пейсмейкер". Друковані ст. про інфекційний шок. Активна в УЛТПА, в 1989 очолила його гол. управу. Діяльна в парафіяльній раді собору св. Володимира і Ольги.

П.П.

КЛОДНИЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Klodnytsky), правос. свящ.-протопресвітер, військ., учасник визвольних змагань (1917-20), гром. і церк. діяч; н. 8.4.1891 в с. Хотимир Товмаського пов. Гал., п. 2.4.1973 в Ньюарку, похований в Норт Гемптоні (North Hampton), Пен. Закінчив Коломийську гімназію, студіював у Львів. Ун-ті та 1924 здобув д-рат з політології у Віденському Ун-ті. Під час 1 світ. війни служив в австр. армії, 1917 був на рум. фронті як зв'язковий з нім. армією. Вступив до УГА, повіт. командант в Товмачі, артилерист в Чортківській офензиві, командував батареєю в Сокальській бригаді – майор (отаман) УГА. Після переходу УГА за Збруч, командант залоги в Хмельницьку, не допустив до погромів жид. населення. 1925 емігрував до США, присєднався до УПЦ і 1930 став свящ. Був парохом у Скрентоні, Норт-Гемптоні, Байоні, Н.Дж., і Ньюарку. Автор спогадів "Гал. залога в Хмельнику і Укр. Крайова Рада" в 1 т. "Укр. Гал. Армії" (1958), співред. "Альманаху Станиславівської землі" (1975).

В.М

"КЛЮБ 500" (Club 500), засн. 1992 з метою придбання фондів для відкриття *консульської установи України в Чикаго. Ініціатори вирішили зібрати від 500 громадян по 500 дол., звідки назва "К. 500", для відкриття укр. консульства. Посольство України у Вашингтоні підтримало цю гром. ініціативу

та вжило відповідних заходів, щоб відкрити в жовтні 1992 Ген. Консульство на Сер. Захід США. "К. 500" зібрав за перші 4 рр. існування 368 тис. дол. та витратив на передбачені видатки 313 тис. Серед зібраної суми від чл. (460) були також датки на купівлю будинку ген. консульства в Чикаго (понад 50 тис.). Жертвували також установи і т-ва, а також особи й установи з-поза Чикаго на території консульської округи, зокрема з Детройту та Мінеаполісу. Ініціатором створення консульського представництва в Чикаго та засновником і першим гол. Клубу була Д. Маркус, а згодом гол. Дарія Ярошевич (1994-96).

В.М.

КЛЮБ 700 див. *Фундація Підтримки Дипломатичних Представництв України*

КЛЮБ КРУГЛОГО СТОЛА (Round Table Club), дискусійний політ. клуб в Нью-Йорку, постав 1959 з ініціативи діячів дем. партій і безпартійних, щоб обговорювати різні питання укр. політ. дійсності, зокрема контрверсійні, напр. питання нац. консолідації, ставлення до УРСР, укр.-жид. взаємини тощо. Підтримали К.К.С. середовища УНРади (не всі партії) й УГВР. Клуб відбував свої періодичні зустрічі, де читали доповіді та дискутували різні питання укр. внутр. і зовн. політики. Виступали також науковці та культ. і політ. діячі з України, а також неукраїнці. 1964 К.К.С. зазнав кризи, коли його 4 провідні чл. виступили із заявою про порушення керівництвом дем. норм і понадпартійності. Згодом діяльність Клубу послабла, а в пол. 1990-их К.К.С. перестав діяти. Гол. були І. Кедрин-Рудницький, Є. Стахів та ін. Чл. перев. 40-60.

В.М.

КЛЮБ ЛЬВІВ'ЯН (Club of Lviv Residents), регіональне т-во кол. мешканців Львова, засн. 1959 в Чикаго. Чл. бл. 100, проводив різнобічну культ. і товариську

діяльність (ревії, концерти, доповіді, балі). На деякі виступи К.Л. приїжджали ансамблі з ін. міст, зокрема артисти театру "Веселий Львів" у Філядельфії та з Торонта. Клюб припинив діяльність у 1970-их. Гол. Роман Яценків.

КЛЮК Петро (Peter Kluk), педагог-романіст, гром. діяч; н. 20.7.1922 в Україні. На еміграції з 1944 в Нім., закінчив 1949 укр. гімназію в м. Гайденау (Haidenau), півн. Нім. Студював в УВУ, з 1952 в Мадридському Ун-ті романську філологію. 1971 закінчив студії, захистивши дисертацію п.з. "Еспанська тема в укр. літературі". Переклав твір "Камінний господар" на еспанську мову. В міжчасі 1959 емігрував до США, де також студював та викладав іноземні мови в амер. сер. школах та коледжах. У Філядельфії вчив у школах українознавства (1977-93). Активний в гром. орг-ціях – Об'єднанні Прихильників УНР, ОДВУ, УБС та в УПЦ, гол. Літ.-Мист. Клубу (1975-87).

V.M.

КЛЮФАС Роман (Roman Klufas), юрист, гром. і кооп. діяч; н. 7.10.1904 в Самборі, Гал., п. 29.3.1982 в Нью-Йорку. Вчився у Перемиській гімназії, а правничі студії закінчив у Львів. Ун-ті. Працював адвокатським секр. в сенатора К. Трояна в м. Ходорів, а пізніше відкрив власну адвокатську канцелярію в м. Бібрка. Був пов'язаний з підпільним рухом (УВО, ОУН), арештований поляками. Під час 2 світ. війни працював у кооперації. На еміграції з 1945 в таборах ДП в Нім. 1958 приїхав до США, жив і працював в Нью-Йорку. Активний в ОУН А. Мельника, гол. секретар ОДВУ та адміністратор видань УККА і секр. Укр. Визвольного Фонду.

V.M.

КЛЯЧКО Марія (Mary Klachko), історик, педагог, гром. і мирянська діячка; н. 14.10.1914 в с. Божиків Підгаєцького пов., Гал., п. 20.2.2003

в Нью-Йорку, похована на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Закінчила учительську семінарію сс. Василіянок у Львові, продовжувала студії в Бельгії та з 1938 – в США; 1941-43 дир. Укр. Музею в Стемфорді, Конн., і вчила в Академії св. Василія. Здобула ступені мгра та д-рат з політології в Колумбійському Ун-ті, захистивши дисертацію про анло-амер. морську конкуренцію 1918-22. Досліджувала історію амер. військ.-морських сил в департаменті фльоти у Вашингтоні (1964-86). Співавтор з Дейвідом Траском праці *Admiral William Shepherd Benson, First Chief of Naval Operations* (1987). Заангажована в 1960-80-их у русі за патріархат УКЦ. Ст. з політ. і рел. проблематики в укр. пресі. Залишила у співавторстві працю про митр. А. Шептицького.

V.M.

КМЕТА Архіп (Arkhip Kmeta), інж.-економіст, військ., учасник визвольних змагань, гетьманський діяч; н. 3.3.1891 в м-ку Ічня Чернігівської губ., п. 2.6.1978 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив військ. школу в Москві, брав участь у 1 світ. війні в ранзі капітана, був ранений, нагороджений орденом і "георґіївською зброєю". З 1917 в Армії УНР, заст. командира 129 полку 10 укр. корпусу. 1918 К. закінчив інструкторський старшинський курс і був командиром сотні в 4 сердюцькому полку, згодом командир 4 полку УСС. Відзначився в бою під Житомиром. На еміграції в Чех. і Поль. Активний у правос. Братстві св. Кирила і Методія в Каліші. Закінчив УГА в Подєбрадах (1928), та був контрактним офіцером в поль. армії. Симпатик гетьманського руху, з 1940 став чл. Був активним у ньому під час війни в Ген.-губернаторстві, а по війні – в Нім. Був обраний гол. президії ради руху (1966-68).

V.M.

КМЕТА-ІЧНЯНСЬКИЙ Іван (Ivan Kmeta), справжнє прізвище: Кмета, ін. псевд. Мирослав Ічнянський, поет, баптистський пастор; н. 25.8.1901 в м. Ічня на Чернігівщині, п. 17.9.1997 в Ашфорді (Ashford), Конн. Закінчив учительську семінарію в Прилуках (1919), курси дошкільного виховання (Полтава, 1920), теологічну семінарію в Лос Анджелесі (д-р богословія, 1943). Працював євангелістським пастором в Кан. і в США. Дебютував як поет 1919 в журн. молоді "Гасло" (Прилуки). Окремими книжками вийшли зб. поезій "Арфа" (1925), "Нар. мелодії" (1927), "Фрагменти" (1929), "Ліра емігранта" (1936), "Чаша золота" (1964), "Крила над морем" (1970), "Заграви вечірні" (1976), довша поема "Рік двотисячний" (1979). Писав також прозу: "Записки розстріляного" (оп., 1929), оп. "Ніч та гураган" (1936, англ. переклад 1939), публіцистична зб. "Гірні потоки" (1965).

М. Тарнавська

КМЕЦЬ Анета (Annette Kmetz), з роду Дрост, мед. сестра, гром. діячка; н. 15.10.1898 в США, п. у липні 1960. Закінчила курси медсестер при Монтефйорі. Працювала в службі здоров'я при амер. школах в м. Йонкерс, Н.Й. Активна в СУА, 1934-35 стала його гол., переобрана 1939-43. За її голівства СУА отримало чартер (ресстрацію) та випустило "Вісник СУА". Також працювала в Амер. Червоному Хресті.

КНАП Степан (Stefan Knapp), кат. свящ., церк. діяч; н. 28.11.1909 в м-ку Сімпсон (Simpson), Пен., в родині укр. емігрантів з Лемківщини, п. 8.12.1997 в Рочестері, Міч., похований б. Детройту на цвинтарі Holy Sepulchre в Савтфільді (Southfield), Міч. По закінченні сер. школи студював теологію в Римі в ун-тах "Пропаганда Фіде" та "Анджелікум", закінчив д-ратом філософії. Висвячений 1932, душпастирював у Філядельфії та 1934-52 в Нью Кенсінгтоні (New Kensington), Пен., 1952-62 в Детройті та був катедральним парохом в Чикаго (1962-

64), опісля в Міннеаполісі (1964-92). 1958 в Детройті заснував укр. сер. школу (high school), а в Міннеаполісі збудував церкву св. Константина у візант. стилі з комплексом церк. будинків. 1962 Апостольська Столиця нагородила К. званням монсеньора і палського шамбеляна. 1973 патріарх Сліпий іменував К. крилошанином, а 1981 – митрофорним протоєреєм.

В.М.

КНИГАРНІ (Bookstores), засоби розповсюдження укр. книги, часто займалися і виданням книжок. Першу укр. К. в Америці засн. в Скрантоні 1904 на удалах персоналом газ. "Свобода", ред.: І Ардан, Т. Бачинський, Андрій Савка і В. Гришко. К. "Свободи" була також типографією, яка друкувала газ. і книжки. 1906 "Свобода" перейшла до Нью-Йорку, а К. відкупив В. Гришко і провадив її далі в Скрантоні (до 1923). 1910 прибув Василь Морозович із Текс. і його заангажував Гришко до книгарської справи. Він був мандрівним книгарем і заїздив аж до Нью-Йорку. Тут В. Морозович 1914 видав книгу про укр. жертви війни і разом з Маріяном Ляховичем заснував К. ім. Т. Шевченка, яка існувала ще по 2 світ. війні. 1916 вже більш професійно до справи взявся емігрант з Кан. Василь Пуйда, який в Нью-Йорку заснував К., яку вже назвав "укр.". Він також видавав гумористичний журн. "Іскра". 1918 цю К. відкупив Іван Корилюк і його спілник Михайло Гандзюк, що створили "Січковий базар", де була також К. 1918 до них пристав М. Сурмач, який від того часу залишився власником К., переназваної 1927 на "Сурму".

Книжки і періодичні вид., передусім шкільні підручники і річники календарів, продавали для тих бібліотек існуючі в тому

періоді укр. К. або церк. громади. Орг-ції самі замовляли різні вид. прямо з вид-в. Перев. більшість укр. друкованого слова українці в США закупували у вид-вах, чи й книгарнях у містах Зах. України, хоч у 1920-их замігну к-сть вид. доставляли до Америки книгарні та також вид-ва Рад. України. Починаючи з 1920-их значну кількість книжок доповнювали в існуючих бібліотеках укр. вид-ва в США й Європі.

Укр. К. в Америці продавали насамперед книги видані в США і Кан., але і в Гал., навіть на Наддніпрянщині. Пізніше багату книжкову продукцію, а також ноти, платівки та картки зі Зах. Європи продавалися в укр. К. Відкрилися К. в Філадельфії, Клівленді, Чикаго, Пітсбургу ("Говерля" і "Дністер"). Крім книжок і газ., в них продавалися різні зразки нар. мистецтва, подарунки, картки поздоровлення шкільне приладдя, як також солодоші. Книгопродажем займалися редакції газ., вид-ва та окремі установи, зокрема церк.

Ситуація дещо змінилася з приїздом політ. еміграції по 2 світ. війні. В Нью-Йорку постала К. "Говерля" (власник Сидір Чарториский) та К. "Арка", яка існує до сьогодні. М. Денисюк переніс своє вид-во і К. з Аргентини до Чикаго і тут провадив успішну діяльність аж до смерті. Його К. перебрала 1976 парафія св. Володимира і Ольги і вона діяла до кін. 1990-их під назвою "Ставропігія". Ще існувала К. "Укр. вид-ва" в Чикаго до 2003. О. Зінкевич мав свою К. у вид-ві "Смолоскип", в Еллікот, Мерил., до часу перенесення в 1990-их до Києва. Існувала К. в Клівленді. В Бофалло існувала К. "Калина", яку провадив Євген Луковський. В Бостоні існувала К. "Сян"; в Детройті – К. "Укр. Книгарня", "Укр. Базар" та ін.; у Воррені, Міч. – "Укр. Книгарня" (брата М. Климшина); в Міннеаполісі – мист. крамниця Марії Процай та її дочок (проф. писанкописців) з відділом укр. книжок і журн.

Укр. К. працювали також в заг. амер. книгарстві. Джон Зубаль

(н. 1939 в м. Парма, Ог.) відкрив 1963 найбільшу в світі К., в якій продаються книги на інтернеті (on-line). Він також перевидав деякі рідкі книги з україністики. На Фльор. діяла К.-антикварій закарп. імігранта Сабова. Рад. видання з УРСР 1960-90 продавав В. Камкін у Вашингтоні й Нью-Йорку. В 1950-60-их діяла в Нью-Йорку "Книгоспілка" на зразок Київ. вид-ва, яка перевидала твори М. Грушевського та укр. "класиків". Як правило, редакції укр. газ. "Свобода", "Америка", "Нар. Воля", "Нац. Трибуна", "Укр. Вісті" та ін. виконують функції К. не лише для своїх вид., але і для ін. З 1990-их каталоги багатьох книгарень є на інтернеті та функціонують як інтернетні крамниці, напр. Колос в Александрії, Вірдж.

В. Маркусь

КНИГОСПІЛКА (Book Union), вид-во засн. 1952 в Нью-Йорку А. Білоусом, Ю. Тищенко (Сірим), О. Бамінським та І. Криловим. Перевидало "Історію України-Руси" (10 тт., 1954-58) М. Грушевського та його ж "Історію укр. літератури" (5 тт., 1959-60), 20 тт. "Твори І. Франка" (1956-62), 2 тт. – М. Коцюбинського (1955) та ін. К. займалася розпродажем своїх вид. У 1970-их припинила існування.

КНЯЖИНСЬКИЙ Антін (Anton Kniazhynsky), педагог-літературознавець, осв. і гром. діяч, сов. політв'язень; н. 2.11.1893 с. Тисовиця Старо-Самбірського пов., Гал., п. 12.2.1960 в Філадельфії. Студіював укр. і лат. мови у Львів. Ун-ті (д-рат з укр. літератури). Вчителював у гал. гімназіях, дир. гімназії в Коломиї, референт культури Укр. Допомогового Комітету в Станіславові (1942-44). Чл.-засновник музею "Бойківщина" в Самборі. З 1944 у Відні, 1945 ув'язнений сов. військ. командою, 10 рр. провів у сов. концтаборах. Звільнений 1955 як австр. громадянин, емігрував до США, поселився в Філадельфії. Автор літературознавчих праць ("Творчий шлях Лесі Українки"), ст. про Бойківщину, соціологічної

та етно-психологічної студії "Дух нації" (1959), спогадів з Гулагу "На дні СССР" (1959, 2 вид. 2001) та "В країні неволі".

В.М.

КО Антоша (псевд.) див. *Гак Анатоль*

КОБАСА Іван (Iwan Kobasa), бібліотекар, учитель, гром. діяч, зокрема в мол. орг-ціях; н. 25.9.1925 в с. Дібринів Рогатинського пов., Гал., п. 23.4.2004 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в учительській семінарії в Тернополі. Працював у підпіллі Юнацтва ОУН, 1944 виїхав до Нім., перебував у таборах ДП в брит. зоні, організатор Юнацтва СУМ. 1949 прибув до США, служив в амер. армії в час корейської війни (1951-52), закінчив бібліотекарство та працював бібліотекарем у Колумбійському Ун-ті. Організатор та учитель Школи Українознавства при СУМ в Нью-Йорку, чл. Шкільної Ради та ексекютиви УККА, гол. Координаційної Виховно-Осв. Ради в Америці (1980), чл. ради директорів ЗУАДК (1975), різні функції в гол. управі СУМ в Америці та ін. Редагував і видавав різні бібліотекарські довідники та праці про укр. гром. орг-ції, псевд. Юрій Дон.

В.М.

КОБАСА Олександр (Alexander Kobasa), псевд. ОКО, гром. діяч, меценат укр. культури; н. 12.8.1923 в с. Мацина Велика Горлицького пов. (Зах. Лемківщина). Вчився

в сер. школі в Горлицях, заочно студіював в УТГІ в Подєбрадах, Чех. На примусових працях в Нім., потім в таборах ДП, 1949 емігрував до США. Перебував у Честері (Chester), Пен., та з 1963 у Вільямстванні (Williamstown), Н.Дж. Очолював місцеву кредитну спілку "Самопоміч" та був активним в ООЧСУ і лемк. орг-ціях. Разом з Миколою Мушинкою (Пряшів) заснував вид-во "Карпати" та був його спонсором; вид-во видало кілька книг із карпатознавства. Також меценат ін. установ, зокрема Бібліотеки ім. Стефаника у Львові.

В.М.

КОБЕЦЬ Олекса (псевд.) див. *Варавва Олекса*

"КОБЗАР" (Kobzar), міваний хор в Лос Анджелесі. Первісна назва – Укр. Нац. Хор при Укр. Централі, Лос Анджелес (засн. 1945 Л. Романюком та А. Маланяком). Хором диригував Дмитро Якубенко, з 1949 – Ю. Оранський, згодом у 1950-их Ігор Лесик, Володимир Корінь. На базі цього хору постав 1961 новий хор під цією ж назвою, яким провадив дириг. і майстер хорового мистецтва В. Божик, кол. дириг. Укр. Капелі Бандуристів ім. Шевченка. Гол. "К." були Олекса Скробко, Петро Мврцінія (1962-70 – з перервами), Гліб Старовійт, Іван Паркер, Міля Ерін, Богдан Маланяк. До 1990 диригували В. Божик і Володимир Корінь, опісля Г. Галик-Голутяк; фортепіяновий супровід виконувала Леся Вахнянин-Куриленко.

В репертуарі "К." колядки, щедрівки, рел., нар., патріотичні й сучасні композиції, зокрема на слова Т. Шевченка. Хор виступав на укр., амер. і міжнар. концертах в Лос Анджелесі та в околиці. В першому десятиріччі існування хору через "К." перейшло понад 100 співаків. У виступах хору брали участь визначні музики, зокрема співак П. Плішка та композитор і дириг. В. Балей. Цей ансамбль видав одну довгограйну платівку.

Лит.: Овечко І. Ювілейна книга Укр. культ. осередку Лос Анджелес. 1969.

Р. Савицький, мол.

"КОБЗАР" (Kobzar, Ukrainian Singing Society), укр. співоче т-во у Філядельфії, засн. 1951 зі співаків кол. хорів "Сурма" та "Ватра", що існували серед повоєнної еміграції в Зах. Європі, та мішаного хору в Філядельфії Т-ва Прихильників Муз. Культури. Диригентами були Ю. Оранський (до 1952), М. Добош (1952-53) та потім до самої смерті А. Рудницький (1975). Засновниками та гол. "К." були: Омелян Татунчак, Юрій Гаврилів, Олександр Левицький, Володимир Жилавий, Євстахій Филипович, Мирон Сагатий та Зенон Чорнобиль. Спочатку хор був чол., а з 1953 – мішаним, солісти – В. Пегельська, Євгенія Василенко, Марія Мурована, О. Татунчак, Михайло Бурчак, Володимир Поліщук, піяністки – Л. Бульба, Таїса Збир, Р. Гарасимович, Марта Чапельська. "К." виступав з і самостійними концертами та в операх ("Катерина" М. Аркаса, "Анна Ярославна" А. Рудницького) у Філядельфії, в Нью-Йорку, Чикаго, Вашингтоні та в ін. містах. "К." відрізняється від ін. хорів своїм репертуаром, що складється з визначних творів класичного і сучасного муз. репертуару, укр. і чужого, в супроводі оркестри, складеної з укр. інструменталістів Філядельфії. Записи хору "К." виходили на платівках "Арки" (Нью-Йорк).

По смерті А. Рудницького були спроби відновити діяльність "К.",

Хор "Кобзар", дириг. В. Божик, Лос-Анджелес, Каліф..

але це не вдалося. Хор формально розв'язався 1991, а його майно повернуто на видавничий фонд ім. А. Рудницького. Архів А. Рудницького зберігас син Роман в м. Бордман, Ог.

В.М.

"КОБЗАР" (Kobzar Society), добродійне т-во, неприбуткова корпорація, що займається придбанням комп'ютерів для шкіл і установ в Україні (Computers for Ukraine). Засн. 2000 в Лігайтоні (Lehighton), Пен. О. Ганасом і друзями з різних шт. Америки. Вони збирають вживані комп'ютери, їх справляють, пристосовують до вжитку в Україні та доставляють у школи, музеї, бібліотеки, т-ва "Просвіта" тощо. Також проводиться стажування з комп'ютерної практики. Т-во "К." спочатку зв'язалося зі школами й установами в зах. Україні, далі в Криму, Донеччині, Полтавщині й Кіровограді. Датком 200 дол. на кошт ремонту і пересилки, чл. спонзорус висилку комп'ютера в Україну. Гол. "К." є О. Ганас, а виконавчим дир. був Євген Михайлів, тоді Тиміш Гнатейко. Ін. діячами "К." є Карло Скутський в Пітсбургу, Христина Ганас, Микола Кіра, Юрій Ріпецький та ін.

В.М.

КОБЗАР Іван Володимир (John Wolodymyr Kobziar), підприємець, футболіст, гром. діяч; н. 18.1.1909 у Львові, трігично загинув в автомобільній катастрофі 15.8.1977 в Гантері (Hunter), Н.Й. Вчиася у Львівській Академічній Гімназії, закінчив торг. курси (1927-29). Активний у спорті, чл. клубу "Україна". 1930 переїхав до Ужгороду, де став провідним гравцем у нападі футбольного клубу "Русь". Молоду чл. УВО й ОУН та Карп. Січі, 1939-41 в Кракові, потім в Гал., учасник Похідних груп ОУН (А.

Мельника), дійшов до Кубані, та з 1945 в Нім. У Регенсбургу організатор і гравець клубу "Січ", який розіграв 1948 переможні матчі на Олімпіаді ДП. 1949 емігрував до США. У м-ку Гантер створив відпочинкову оселю "Ксеня", яка стала осередком укр. культ. і товариського життя в Кетекільських горах (Catskill) шт. Н.Й. К. був співорганізатор укр. кат. парафії та церкви в гуцульському стилі св. Івана Хрестителя в Гантері.

В.М.

КОБИЛЕЦЬКИЙ Роман (Roman Kobylecky), адвокат, гром. і церк. діяч; н. 21.11.1907 в Дрогобичі, Гал., п. 1.12.1999 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Студіював право у Львові. Працював помічником адвоката в Дрогобичі, змолоду активний у студентських та культ. орг-ціях, чл. ОУН. На еміграції в таборі ДП в Авсбургу, Нім. (1945-50), а потім переїхав до США. Брав активну участь у гром. житті, зокрема в орг-ціях Укр. Визвольного Фронту. Гол. 8 відділу ООЧСУ, співзасн. банку "Певність" (заст. през.), співорганізатор Об'єднання Укр. Купців, Промисловців і Професіоналістів Америки, різних фондів і фундацій. Належав до активних діячів Комітету Оборони Традицій, Мови і Календаря в УКЦ в Чикаго, якийсь час його гол., доволітній чл. президії парафії св. Володимира і Ольги. Меценат багатьох культ. і церк. установ.

В.М.

КОБРИН Атанас (Atanas Kobryn), адміністратор, гром. і ветеранський діяч, журналіст; н. 8.3.1928 в с. Воля Якубова Дрогобицького пов., Гал. Виїхав з України 1944, служив у Дивізії "Галичина", 1947 закінчив укр. гімназію в таборі ДП в Шляйсгаймі (Schleissheim), Нім. Навчався в УВУ в Мюнхені, 1952 прибув до США. Студіював в Ун-ті Боффало (бакалавр 1959) та в Ун-ті Наягара (Niagara) – мгр (1971). Служив в амер. армії в Кореї, згодом активний у ветеранських та осв. орг-ціях; крайовий командир Укр.-Амер. Ветеранів (1986-88), скарбник

Шкільної Ради УККА і дир. школи українознавства при СУМ в Нью-Йорку. Працював адміністратором миських і стейтових програм опіки над наркоманами і каліками в Боффало та в Стетен Айленді (Staten Island), Н.Й. На пенсії у Фльор. друкує інформацію з укр. життя в місц. амер. пресі.

В.М.

КОБРИНСЬКИЙ Роман (Roman Kobrynsky), інж.-лісівник, гром. діяч; н. 24.7.1897 в м. Делятин Надвірнянського пов., Гал., п. 1.2.1984 в Нью-Йорку. Після здобуття сер. освіти в Тернополі студіював аграрні науки у Відні, які закінчив 1924 та нострифікував у Львів. Політехніці. Працював у посілостях митр. А. Шептицького дир. лісів у с. Якторів Перемишлянського пов., а потім у дирекції держ. лісів у Львові. На еміграції також зайнятий в адміністрації лісів у Баварії (1946-50). До США прибув 1952, з 1957 до смерті був дир. канцелярії НТШ у Нью-Йорку. Організатор імпрез, ред. видань НТШ і його скарбник. Чл.-кор. в Хем.-Біологічно-Мед. Секції НТШ. Також активний в ТУІА (згодом почесний чл.) та гол.-лісмайстер Об'єднання Укр. Лісівників і Деревників. Ст. з укр. ліс. права та про лісове госп-во України; зокрема досліджував наук. спадщину проф. Бориса Іваницького.

В.М.

КОВАЛЕНКО Андрій (Andrij Kowalenko), маляр; н. 1913 в Запоріжжі, п. 28.2.1989 в Чикаго. Під час 2 світ. війни виїхав до Нім., а згодом до Бельгії, де в Льєжі (Liege) студіював мистецтво в Ін-ті св. Луки. В 1956 К. приїхав до США і оселився на постійно в Чикаго. Перебуваючи в Нім., викладав мистецтво, проєктував декорації сцен і розписав іконостас в укр. правос. церкві. К. особливо любив теми і персонажі з укр. і грецької мітології, історії й літератури. К. виставляв картини на спільних виставках в Кан., в Укр. Ін-ті Модерного Мистецтва в Чикаго, в Діттмар Галерії в Еванстоні (Evanston), Ілл. У Чикаго

мав 4 самостійні виставки. Його праці є в багатьох приватних колекціях. Один вид його творчості – це рельєфні-колажі зі шматків металю, дерева, матерії та коралів. К. творив унікальні, оригінальні, сучасного стилю зображення постатей, які були одночасно дуже подібні до візант. ікон.

Анатолій Субтеля

КОВАЛЕНКО Федір (Fedir Kovalenko), правос. свящ.-митрофорний протосерія, церк. діяч; н. 22.5.1925 в с. Лютеньки Гадяцького р-ну на Полтавщині, п. 9.12.1992 в Рочестері, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1923 подався на Зах., перебував у таборі ДП в Філлах, Австр. 1948 переселився до Бразилії, де кінчив богословські курси і 1958 став укр. правос. свящ. Душпастирював у кількох парафіях, 1962 переїхав до США, був настоятелем парафії в Гартфорді й деканом гартфордської округи. Настоятель парафії Св. Трійці в Клівленді (1971-81) та Св. Покрови в Рочестері (з 1981), де закінчив будову церкви. Підвищений до сану митрофорного протосерія (1977).

В.М.

КОВАЛЕНКО-ІВЧЕНКО Людмила (Ludmyla Kowalenko-Ivchenko), одружена з письм. Михайлом Івченком (1890-1939), письм., драматург, ред., гром. діячка; н. 29.9.1898 в Катеринославській губ., п. 14.6.1969 в Трентоні, Н.Дж., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіювала в Києві на іст.-філол. фак. вищих жіноч. курсів. Літ. діяльність розпочала оповіданнями 1923 друкованими у журн. "Нова громада", "Червоний шлях", "Життя і революція", "Глобус". Після процесу СВУ, на якому засудили її чоловіка М. Івченка, К. могла друкувати тільки переклади

з франц. мови (Бальзака, Вольтера, Дюамелю і Золю, Мопасана). Була також активісткою в Укр. Червоному Хресті 1942, піклувалася укр. полоненими. Під час 2 світ. війни виїхала на Зах. з дочкою, письм. Лесею Оленкою (яка згинула в Нім.). У Нім. жила в таборах ДП, редагувала 1946-49 журн. Об'єднання Укр. Жінок "Громадянка", і була заст. гол. цього Об'єднання. Після переїзду 1948 до США працювала ред. у "Голосі Америки" у Ввшінгтоні; була гол. Об'єднання Сестрицтв св. Княгині Ольги та чл. Церк. Ради Митрополії УПЦ в США. Зібрала і зредагувала посібник "Україна: Енциклопедія для молоді" (1971). К.-І. писала майже у всіх жанрах (крім поезії). Гумористичні й сатиричні твори підписувала "Л. де Маріні". Вийшли друком її три збірки оп. ("Vita Nova", 1957; "Давні дні", 1960; "Дві краси", 1965); іст. романи: трилогія про рр. держ. відродження "Наша, не своя земля" – "Степові обрії" (1964), "Прорість" (1966), "Її окрадену збудили" (1968), "Тиха вода" (1973, про Володимира Антоновича), і роман наук. фантастики "Рік 2245" (1958). Єдина зб. п'єс "В часі і просторі" (1956), включає цикл "В просторі": "Домаха" (1957), "Ковальчуки", Приїхала до Америки"; другий цикл п'єс "В часі: Жінка": "Ксантілла" (1946), "Героїня помірас в першій акті" (1948, в перекладі на англ. мову Чарлса Стека, 1999) і "Неплатонівський діалог" (1943). Підназва останньої групи п'єс виразно виявляє увагу авторки на ролі і права жінки у суспільстві. Коли К.-І. писала ці твори, у Зах. Європі тількищо починали присвячувати увагу цій темі, й тоді шойно створився філософ. напрям "есенціалізм" (ідеї Сімон де Бовуар). У п'єсі "Героїня" виступають елементи філософії екзистенціалізму.

Повоєнні твори К.-І. присвячені укр. іст. постаттям і місцю та ролі свідомого громадянина, людській гідності й долі України. Це відбилосся навіть у фантастиці "Рік 2245". Деякі п'єси були поставлені на еміграційних сценах: "Домаха" (про розкуркулення укр. селян

1924) мала прем'єру у театрі В. Блавацького 1948, в Нім.; пізніше ставив її також Укр. Театр в Австрал. Комедію "Ксантілла" (про родинну відповідальність, скинену на плечі жінки) ставив Театр "Заграва" у Торонто 1969 і 1973. Англомовний переклад "Героїні" 1991 мав читання в Arts Club Theatre у Нью-Йорку. Дял. УВАН, "Слова", Спілки Укр. Журналістів, ПЕН Клубу.

Лит.: Онишкевич Л. Літ. творчість Л. Коваленко. "Сучасність", ч.1, 1970;

Tucker M., ed. *Literary Exile in the Twentieth Century*. 1991.

Л. Оннішкевич

КОВАЛИК Володимир (Walter Kovalik), в'язень сов. концтаборів, поет, писав укр. і англ. мовами; н. 10.4.1921 в Чикаго у сім'ї імігрантв-піонерів із Закарпаття; 1935 з батьками повернувся на батьківщину, закінчив гімназію в Перемишлі. Під час 2 світ. війни залишився працювати на господарстві в селі, брав участь у підпіллі УПА. 1947 арештований, перебував у концтаборах в Мордовії разом з митр. Й.

Сліпим. 1967 звільнений, повернувся в Україну і замешкав в с. Підгірне на Львівщині. В незалежній Україні як громадянин США, отримав

амер. паспорт і право повернення до США. Повернувся з родиною до Чикаго 1992. Почав писати як поет-самоук, спочатку укр. мовою ще в концтаборі, а потім і англ. Досі видав зб.: "Щем пройдених доріг" (1995), *Beneath Chicago Skies* (1997), "Не зречусь ніколи" (1999), "Що болем залягло у серці" (2001), "Калиновий монолог" (2004) й ін. Він також автор спогадів "Голгофа Митр. Сліпого" (2000). Чл. Нац. Спілки Письм. України (з 1999), Асоціації Письм. України (2000), International Society of Poets (1992). В с. Рікти Міжгірського району на За-

карпатті з ініціативи К. постала Мала Академія Літератури і Журналістики й відбуваються фестивалі. В.М.

КОВАЛИЦЬКИЙ Віктор (Victor Kovalytsky), гр.-кат. свящ.-піонер в Чикаго; н. в США в родині заркарп. імiгрантів, п. 15.7.1957 у Юніонтавні (Uniontown), Пен. К. був висвячений у Пряшеві. Група емігрантів із Закарпаття, яка поселилася на півд. Чикаго, зорганізувала 1903 парафію, два роки пізніше збудувала церкву, що називалася Перша Гр.-Кат. Церква св. Марії, в якій першу Службу Божу відправив о. К. Згодом К. став парохом церкви св. Миколая в Чикаго (1905-07), душпастирював у Барнсборо, Пен. (1908-11), був ген. вікарієм для заркарпатців у Філядельфії (1916-24), від 1924 до 1957 перебував у Пітсбургській Епархії.

Д.М.

КОВАЛИШИН Рассель (Russell Kowalyshyn), адвокат, амер. політ. і сусп. діяч; н. 16.9.1918 в Нортгемптоні (Northampton), Пен., п. 24.4.1988, похований там само. Студіював в ун-тах Лігаї (Lehigh) і Колумбійському (мгр 1941), 1951 закінчив право в Коледжі Дикинсон в Карлайл (Carlisle), Пен. Брав участь у 2 світ. війні на европ. фронті. Працював заст. прокуратора в пов. Нортгемптон, з того ж пов. вибраний як демократ до стейтової легіслятури, де служив 20 рр. (1964-84), чл. багатьох комітетів стейтової палати репрезентантів. Активний у різних гром. і комбатантських ор-ціях міста й повіту.

В.М.

КОВАЛІВ Пантелеймон (Panteleimon Kovaliv), філолог-славіст, історик укр. мови, проф., наук. і церк. діяч; н. 9.8.1898 в Браїлові Подільської губ., п. 15.11.1973 у Вашингтоні, Д.К., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1922 закінчив студії в Київ. ІНО та семінар вищого типу укр. і слов. мовознавства у проф. Є. Тимченка і М.

Грунського (1930), 1939 захистив кандидатську дисертацію в Ленінграді. 1949 захистив дисертацію

про лексичний фонд літ. мови Київ. періоду 10-14 ст. в УВУ в Мюнхені. Викладав у вищих школах Києва, Львова та в УВУ (з 1943). Проф. і ректор Богословської Академії в Мюнхені (1946-51), проф. УТГІ. Д.чл. НТШ у Філол. Секції (1949) та гол. мовознавчої комісії, чл.-кор. УВАН. У США з 1949 займався редагуванням і виданням праць та зб., заст. дир. Наук. Богословського Ін-ту і Пастирсько-Богословських Курсів УПЦ в США, з 1957 гол. осередку НТШ у Вашингтоні. Автор багатьох праць, ст. і розвідок. Серед книжок: "Історія форм укр. мови" (1931), "Нариси з історії укр. мови" (1941) (обидві у співавторстві з М. Грунським), "Історія укр. мови" (1949), "Наголос в укр. літ. мові" (1952), "Основи формування укр. мови в порівнянні з ін. сх.-слов. мовами" (1960), "Молитовник-служебник, пам'ятка XIV ст." (1960). Ст. на мовознавчі й богословські теми.

В.М.

КОВАЛЬ Богдан (Bohdan Kowal), за освітою історик, педагог, сусп. діяч, зокрема в гетьманському русі, меценат культ. і наук. цілей; н. 3.9.1911 в с. Синевідсько Вижнє Стрийського пов., Гал., п. 21.9.2000 в Стемфорді, Конн., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Студіював історію у Львів. Ун-ті, д-рську дисертацію про пед. основи Києво-Могилянської Академії захистив в УВУ в Празі (1942), викладав у пед. ліцеї у Львові. Під час 2 світ. війни працював у Нім., допомагаючи вивезенням на примусову працю укр. робітникам. Співпрацював з діячами гетьманського руху: чл. президії Гетьманської Ради.

По війні в Нім. був командантом табору ДП в Бургдорфі (Burgdorf) б. Ганноверу. 1949 прибув до США, де далі обіймав різні посади в Укр. Гетьманській Орг-ції Америки, дописував до газ. "Батьківщина" (Торонто), співпрацював з вид-вом "Булава" в Нью-Йорку. У цьому вид-ві появилася його зб. публіцистичних ст. "Ідеї і люди" (1968). Ще в Гал. видав зб. оп. "Жорстоке щастя" (1939). Співзасн. Сх.-Европ. Дослідного Ін-ту ім. В. Липинського у Філядельфії. Співзасн. і гол. гол. Комітету Стрийщини. Понад 10 рр. був дир. канцелярії НТШ в Нью-Йорку та співаорг. Могилянського Академічного Т-ва в США, чл. надзірної ради Нац. Ун-ту Києво-Могилянська Академія (1997-2000), засновник і гол. Стипендійного Фонду Б. і Наталі (дружини) Ковалів при цьому ун-ті (понад 100 тис. дол.).

В.М.

КОВАЛЬ Валентин (Valentyu Koval), журналіст, гром., зокрема сумівський, діяч в Нім. і США; н. 14.5.1912 на Херсонщині, п. 12.4.1989 в м. Орлянді (Orlando), Флор. Під час нім. окупації зв'язався з похідними групами ОУН С. Бандери та був активним у культ. і політ. житті Херсонщини; ред. обласної укр. газ. Арештований німцями, висланий до концтабору в Бухенвальді, де провів 4 рр. Після звільнення жив у таборі ДП в Авгсбургу, активний у СУМ: пресовий референт гол. управи, ред. журн. "Крила" та сумівської стор. "Шлях молоді" в газ. "Свобода", також чл. теренового проводу ЗЧ ОУН у США, куди прибув 1950. В 1950-их разом з однодумцями заснував Спілку Визволення України, був її гол., ред. бюлетеня і зб., а також журн. "Місія України".

В.М.

КОВАЛЬ Ірена (Irena Koval), з роду Салецька, драматург, дослідник літ., журналіст; н. 19.1.1947 у Ландсгуті (Landshut), Нім.. Дитиною виїхала з батьками до США (1948) до Нью-Йорку, потім до Гартфорду, Конн. Закінчила студії літератури

в Ун-ті Коннектикат (мгр., 1969), а в Сорбоні досягнула диплом із франц. культ. і мови. Дальші студії в Ун-ті Сх. Англії. Викладала амер. літературу у сер. школах і коледжі. Від 1994 проживала гол. у Києві, де працювала журналістом у БіБіСі. Почала друкувати свої поезії, репортажі, ст. 1981 у періодиці Бостону (Boston Globe, Boston Herald) та ін. (Eastern Economist, Rivet, Кіно-Театр). Автор п'єси англ. мовою "Pagan Saints". Переклала цю п'єсу укр. мовою як "Поганські Святі" або "Лев і Левиця". Прем'єра відбулася в Молодому Театрі у Києві у грудні 2001; пізніше її ставили у Львові, Івано-Франківську, Винниці, Тернополі, Чернівцях і Кракові (із Богданом Ступкою і Поліною Лазовою в гол. ролях). Ін. п'єси: "Фантазія про чоловічу силу" (1999), "Маринівий Аристократ". Ініціатор та організатор майстерні з драматургами і режисерами Англ. для драматургів у Києві в березні 2002.

Л. Онишкевич

КОВАЛЬ Любомир (Lubomir Kowal), економіст, педагог; н. 23.2.1932 в с. Мединя Станіславського пов., Гал. Прибув до США 1950 через Нім. (1946-49). Закінчив Коледж св. Франциса (St. Francis College) (1955) дипломом бакалавра, Детройтський Ун-т – дипломом мгра, д-рат здобув в Іллінойському Ун-ті (1965). К. працював викладачем економії в Іллінойському Ун-ті (1957-60), у Коледжі св. Петра (1960-63), іструктором та асистентом в Толедському Ун-ті (1963-66), доц. і проф. Мічигенського Ун-ту у Флінті (Flint) з 1966. Виконував обов'язки керівника екон. фак. (1972, 1975-78 і 1990-93); в 1975 здобув звання "визначного проф.". Викладав економію у Львівському Держ. Ун-ті літом 1993 і 1994. Чл. УВАН; автор книжки *Economic Doctrines of M. I. Tuhan-Baranovsky* (1965 і 1973). Автор ст. у "Сучасності" і "Наук. записках УТГІ".

О. Серафим

КОВАЛЬ Міріям Клара (Miriam Claire Kowal), черниця-василіянка,

архимандриня, педагог, церк. діячка; н. 10.4.1935 в м. Авбурн (Auburn), Н.Й. Вступила до ЧСВВ 1952.

Оттаві. Виконувала ряд функцій у ЧСВВ та в церк. освітніх установах: в адміністрації Менор Коледжу (Manor College) з 1962, декан (1972-76), през. (1976-85), настоятелька провінції Христа Чоловіколюбця ЧСВВ (1985-95). Заснувала в Менор Коледжі центр для вивчення укр. спадщини (Ukrainian Heritage Studies Center). Працювала педагогом в ін. укр. кат. школах. 2007 обрана архимандриня сс. ЧСВВ.

В.М.

КОВАЛЬОВ Ігор (Igor Kovalyov), режисер, аніматор, дизайнер; н. 17.1.1963 у Києві. З 1991 в Каліф. Працює в Голлівуді в студії Класки-Цсупо (Klasky Csupo). Разом з Олександром Татарським у 1988 заснував першу незалежну Студію "Пілот" у Києві. Автор мультфільмів "Курка, його жінка" (1989) та "Андрей Свіслоцкий" (1991), відзначених нагородами на міжнар. фестивалях. Співрежисер мультфільму "The Rutgrats Movie" (1998), який приніс понад 100-мільйонний прибуток. Анімаційні фільми "Птах у вікні" (Bird in the Window, 1996) і "Літаючий Нансен" (Flying Nansen, 2000) здобули багато нагород.

М.Р.

КОВАЛЬЧИК Дмитро (Demetrius Kowalchik), кат. свящ.-ієромонах, екуменічний діяч; н. 9.7.1911 в м-ку Реншов (Ranshaw), Пен., п. 25.6.1997 в Лайл (Lisle), Ілл., б. Чікаго. Студіював в Ун-ті Саскеганна (Susquehanna), Пен., викладав у колегії св. Василія в Стемфорді. 1938 вступив до Чину Бенедиктинців, навчав у Академії св. Прокопія в

Лайл, 1945 висвячений на свящ. у сх. обряді. В 1950-их був настоятелем монастиря оо. Студитів у Вудстоку (Woodstock) в Кан., служив у кількох укр. і закарп. кат. парафіях в Ілл. і Міч. Увесь час працював у бенедиктинському дусі для справи церк. єдності. 1992-96 перебував в Україні, сприяючи віднові студитського уставу. Також організував матеріальну допомогу УГКЦ в Україні. 1995 піднесний у чині до титулярного Архимандрита.

В.М.

КОВАЛЬЧИК Петро (Petro Kowalchik), правос. свящ., гром. діяч; н. 1894 в Джерзі Сіті, Н.Дж.,

п. 19.7.1980 в Нью Бритені (New Britain), Конн. Замолоду поїхав до Гал., щоб там закінчити освіту. Під час війни вступив до УСС, брав участь

у визвольних змаганнях, попав у рос. полон. По війні попав на еміграцію до Відня і Праги, де закінчив освіту. Повернувся до США, на свящ. висвячений 1927, служив у кількох правос. парафіях, найдовше у Нью Бритені (1945-68), де був відзначений митрофорним протосреєм. У Чікаго видавав газ. "Новий час". Був автором книжок і брошур "Моя перша сповідь", "Десять заповідей", "Початковий катехизм", "На перехрестях моєї дороги". Також писав вірші.

В.М.

КОВАЛЬЧИН Михайло (Michael Kowalczyk), бухгалтер, купець, старшина УПА, гром. діяч; н. 26.11.1922 в с. Грушатичі Перемського пов., Гал. Здобув сер. освіту. Боровся в УПА на Закарпатті, старшина, псевд. Бурій. З рейдом УПА на зах. 1948 перебрався до Нім., заїдки емігрував 1951 до США. У Філадельфії активний у гром. житті: гол. відділу УККА, чл. ексекютиви централі УККА,

довголітній гол. Т-ва кол. Вояків УПА ім. Шухевича-Чупринки в США, чл. вид. комітету "Літопис УПА".

КОВАЛЬЧУК Іван (Ivan Kovalchuk), баптистський пастор, церк. діяч; н. 23.6.1939 в м-ку Естаніслао-дель-Кампо, пров. Формоза в Аргентині; з 1961 вчився в Укр. Біблійному Ін-ті в м. Обера. З 1964 служив місіонером серед молоді в Півд. Америці, 1970 рукоположений на пастора в Парагваї, також викладав в Укр. Біблійному Ін-ті (1966-68) та був пастором в Енкарнасіоні. 1974 переїхав до Кан., служив у баптистській громаді у Вінніпегу, а з 1977 у США, зокрема в Честері, Пен. Тут також пастирював серед еспанськомовних баптистів; 1988-94 співслужитель в укр. баптистській церкві в Філадельфії. 1995 вибраний заст. гол. Всеукр. Євангельсько-Баптистського Братства. Співпрацював з богословським центром Пен. і Н.Дж. З 1988 дир. відділу етн. церков Баптистської Конвенції Пен. в Гаррісбургу. 1999 обраний гол. Об'єднання Укр. Євангельсько-Баптистських Церков у США. Одеська Міжнар. Богословська Семінарія наділила К. ступень д-ра богословських наук.

В.М.

КОВАЛЬЧУК Петро (Peter Kowalchuk), будевельник-власник підприємства, протестантський діяч; и. 17.1.1894 в с. Красносільці Збаразьського пов., Гал., п. 29.10.1961 в Лівінгстоні (Livingston), Н.Дж. До США прибув 1913 і 1916 перейшов на протестантизм. Був діячем Укр. Пресвітеріанської Церкви в Ньюарку. 1957 обраний гол. Укр. Євангельського Об'єднання в Пен., і його почесним през. Також діяльний у світських орг-ціях: гол. Укр. Центр. Комітету в шт. Н.Дж.

КОВБАСНЮКА БЮРО ПОДОРОЖІ (Kobasniuk Travel Agency) в Нью-Йорку, найстарше укр. подорожнє агенство в США, засн. 1920. Засновником і власником був Степан Ковбаснюк, згодом агенцію провадила його дочка Віра Ковбас-

нюк-Шумейко. Від початку К.Б.П. було провідною укр. подорожньою установою, яка полагоджувала різні справи, зв'язані з приїздом і виїздом українців з України до США, і навпаки (корабельні та повітряні квитки, афідавіти, візи, запрошення тощо). Бюро зокрема багато допомогло імігрантам по 2 світ. війні з таборів ДП. Пізніше організувало поїздки та відвідини в Україну, а також людей з України до своїх родичів ще за рад. режиму. Це залишилося гол. діяльністю і після проголошення незалежності. Також займалося переказом грошей та висиланням пакунків в Україну та до ін. країн. Іноді організувало групові поїздки, укр. прощі до Європи та ін. країн. Діяв асекураційний відділ К.Б.П., яке провадив Антін Шумейко, та відділ

Ковбаснюк Бюро Подорожі; посередині Степан Ковбаснюк

нотаріальних завірень. За увесь час свого існування бюро було важливим гром. та товаришким місцем зустрічі українців Нью-Йорку й околиці. Власники були меценатами різних укр. цілей. 2000 В. Ковбаснюк-Шумейко померла і К.Б.П. перестало існувати.

Є. Івашків

КОВЕРКО Олег (Oleh Kowerko), поет, учитель, адміністративний працівник; н. 7.5.1937 в с. Вага Підгасцького пов., Гал. Виїхав з України 1944 до Нім., 1949 емігрував до США, сер. освіту здобув у Чикаго, студіював літературознавство в Чикагському Ун-ті (бакалярат 1961); працював учителем в кат. школах Чикаго, згодом у кредитній спілці "Самопоміч". Діяльний в Укр. Ін-ті Модерного Мистецтва

(1974-93, з 1996 його гол.) тв Пласті. Поет, належить до Нью-Йоркської Групи. Автор двох зб. поезій "Ескізи над віддаллю" (1966) та

"Втеча" (1969) в абстрактно-модерністичній манері. Друкувався також у "Сучасності"; чл. Спілки Укр. Письм. "Слово".

В.М.

КОВЕРКО Олександра (Леся) (Alexandra Kowerko), з роду Борняк, дружина Олега К., маляр і скульптор; н. 25.6.1946 в Зальцбургу, Австр. Переїхала з батьками до Чикаго 1949. Мист. освіту здобула в Чикагському Мист. Ін-ті (1977 мгр мистецтвознавства). Діяльна в керівництві Укр. Ін-ту Модерного Мистецтва в Чикаго. Дерев'яні різби та пастелеві малюнки з експресивною інтерпретацією об'єкту. Індивідуальна виставка скульптур і рисунків в Укр. Ін-ті Модерного Мистецтва в Чикаго 1979. Брала участь у збірних укр. і амер. виставках. Одержала стипендію Мист. Ради Ілл. (Illinois Arts Council).

В.М.

КОВТОНЮК Філімон (Filimon Kovtoniuk), псевд. Володимир Дубняк, ред. і гром. діяч; н. 5.9.1923 в Кам'янці-Подільському. Закінчив пед. училище 1943, здобув ступінь бакалавра в Колумбійському Ун-ті та д-рат в УВУ в Мюнхені. На еміграції в Нім, ред. журн. "Студент" та "Студентські вісті" (1947-48) в Мюнхені, співорганізатор ОДУМ, активний в УРДП: чл. ЦК УРДП (1948-49). З 1950 у США, ред. "Бюлетеня ОДУМ" (1950-53) та співред. "Молодої України" (1951-53, Торонто-Нью-Йорк), чл. ЦК ОДУМ та гол. управи ОДУМ в США. Викладав нім. і рос. мови у Стейтовому Коледжі Вірджинії. Автор ст. укр. і англ. мовами на літ. теми і совєтознавчої проблематики.

В.М.

КОВТСВІЛЬ (Coatesville), м ко в шт. Пенсильванія, пов. Ланкастер (Lancaster), розташоване 45 км на зах. від Філадельфії, нас. 11 тис. (2000), з чого 100 українців, які засн. 1908 гр. кат. парафію Св. Духа, що 1940 стала правос. Пароходами були оо. Г. Вроблевський, Т. Форостій і Стефан Гутник, Антоній Угольник й ін. В К. існує також закарп. гр. кат. парафії св. Марії. Існували відділи УНС та "Провидіння".

КОВТУН Петро (Peter Kowtun), іммігрант-піонер, гром. діяч; н. 1886 в с. Пуятинці Рогатинського пов., Гал., п. 28.9.1954 в Рочестері. До США іммігрував 1906. Діяч "Вільних козаків" – відділу УНС, Т-ва М. Драгаманова, Укр. Нар. Дому та Т-ва "Оборона України" в Рочестері – їх гол., скарбник та активний працівник.

"КОВЧЕГ" (The Ark), двомовний укр. і англ. кат. місячник, що появлявся в 1946-57 в Стемфорді, Конн., видавали сс. Місіонерки Богоматері; зміст "К." складала ст. на рел. і виховні теми.

КОВШЕВИЧ Богдан (Bohdan Kovshevych), юрист, гром. діяч; н. 25.9.1911 у Львові, п. 13.5.1987 в Трентоні, Н.Дж. 1938 закінчив студії права у Львів. Ун-ті. Під час війни працював в УЦК, 1944 переїхав до Нім. Жив у таборі ДП в м. Пфаркірхен (Pfarkirchen), де викладав в укр. гімназії. 1950 емігрував до США, брав участь у гром. житті Трентону: учитель у Рідній Школі та виховник у Пласті, гол. відділі УККА та ООЧСУ.

КОГОВЗ (Cohoes), м. в шт. Нью Йорк, 10 км на півн. від Албані (Albany); нас. 15.5 тис. (2000), з них понад 520 українців, які поселялися гол. з Лемківщини з 1880 их. Працювали в текстильній пром. сті. Першою укр. орг. цією був відділ УНС Братство св. Петра і Павла (засн. 1896). Гр. кат. церкву св. Петра і Паала збудовано 1907, придбано власний цвинтар 1930, а цілоденну школу збудовано 1959 (провадять сс.

Василіянки). Довголітніми пароходами були Іван Велигорський, Л. Чапельський, Іван Шуховський, Михайло Мартинюк, П. Івахів, Н. Вояковський та В. Анрушків. В 1930 их постав Дім Укр. Горожанського Клубу та ін. орг. цій. Тепер існують відділи УККА, СУА, СУМ, ООЧСУ та братських орг. цій. З 1970 их щороку влаштовується Укр. День з ініціативи відділів УНС.

В.М.

КОГУТ Антін (Anthony Kohut), дяковчитель, дириг.; н. 10.3.1893 в с. Грабовець Тернопільського пов., Гал., п. в лютому 1969 в Янгставні (Youngstown), Ог. Сер. освіту здобув 1912 в Україні й тоді прибув до США. Працював дяком і вчителем у кількох парафіях в Пен., Н.Дж. та Ог., а найдовше в Янгставні (1924-27 та 1938-68). Провадив хор при гр. кат. парафії Пресв. Тройці, навчав українознавства у парафіяльній школі та керував аматорськими театром гуртками.

КОГУТ Микола, в мирі Михайло, (Nicholas Kohut), свящ.-василіянин, педагог, церк. діяч; н. 5.1.1911 в сім'ї закарп. іммігрантів в Нескегонінг (Nesquehoning), Пен., п. 30.1.1971 в Асторії (Astoria), Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Вступив до монастиря ЧСВВ в Кан. у Мондері (Mundare), Альберта, де закінчив основні боголовські студії, 1932 склав монаші обіти та одержав ім'я Микола. Вищі теологічні студії продовжував у Римі (Ун-т Грегоріанум), висвячений 1935. Повернувся до Кан., де був місіонером, мгр-ом новиків, настоятелем монастиря в Грімсбі (Grimsby), Онтаріо. З 1946 ген. консултор ЧСВВ в Римі (1946-53), керівник укр. відділу радіо Ватикану, ректор Колегії св. Йосафата (1952-53). Потім знов у США, протоігумен Василіянської провінції (1953-58, 1964-70) та парох закарп. Пітсбургської Архиспархії в Юніонтанні (Uniontown), Пен., і Асторії.

В.М.

КОГУТ Орест (Orest Kohut), інж.-аеронавтик, війск. адміністратор, ген. бригади війск.-повітряних сил (ВПС) США; н. 19.9.1945 в Австр. 1948 прибув з батьками до Детройту, де вчився в укр. сер. школі Непорочного Зачаття. 1967

здобув ступінь бакалавра з інженерії в Мічиганському Ун-ті в Анн Арбор, де рівночасно закінчив навчання для резервних офіцерів ВПС. 1969 здобув

ступінь мгра наук з аеронавтики в Технолог. Ін-ті ВПС (Wright-Patterson Air Force Base) Ог., та 1988 закінчив курс в Індустріальному Коледжі Збройних Сил США у Вашингтоні, Д.К. 1967 одержав офіцерське звання мол. лейтенанта, з чого почалася його війск. кар'єра, яка увінчалася присвоєнням ген. бригади 1993. Під час 20 рр. служби при ВПС США, К. займав провідні посади, керуючи програмами крайового значення з питань аеронавтики та менеджменту в гол. командних квартирах, при штабі ВПС США в Пентагоні, при секретарі ВПС США та секретарі оборони США. За службу був нагороджений медаллю "Почесного легіону" дубового листка, медаллю за заслуги та подяки ВПС. 1981 був іменованим спілкою офіцерів ВПС США одним із видатних чл. молоді Америки.

С. Олійник

КОГУТИЧ Дмитро (Dmytro Kohutych), мистець-різьбар; н. 15.10.1894 в с. Ракошин на Закарпатті, п. 20.10.1989 в Пармі, Ог. Служив у час I світ. війни в австр. армії, був у рос. полоні, повернувся на Закарпаття і 1923 емігрував до США; на постійно поселився в Клівленді, займався столярським ремеслом і різьбою, мистець-самоук. Всеціло присвятився різьбленню та токарству внутр. устаткування сх. храмів. 1935 відкрив власну майстерню зокрема для різьби іконостасів.

В сх. штатах США 16 церков пишуться творами його рук та за його проєктами.

С. Кікта

КОДЕЛЬСЬКА Людмила (Ludmyla Kodelska), з роду Вержбицька, педагог-психолог, гром. діячка; н. 21.4.1916 в Кучкурі на Уралі, Рос., в родині військ. старшини українця, п. 1.11.1979 в Чикаго. З батьком Павлом Вержбицьким, полк. Армії УНР, переїхала до Поль., а потім до Франц.; проживала в м-ках Монтвержі та Шалет. Закінчила політ. науки й економію в Паризькому Ун-ті (1946). Активна як учителька школи українознавства та в студентському житті. Перебувала з чоловіком, лікарем Ігорем, на острові Мадагаскарі (1950-58), потім емігрували до Чикаго.

Викладала психологію та іноземні мови в Чикагському Міськ. Коледжі. Викладала також педагогіку на Укр. Вищих Пед. Курсах ім. П. Могилі, була їх дир. 1970-их Гол. 84 відділу СУА ім. О. Степанів.

В.М.

КОЗАК Альфред (Alfred Kozak), брат Едварда К., гром. діяч, кооператор, видавець, учасник визвольних змагань; н. 22.3.1893 в с. Стопчтів Коломийського пов., Гал., п. 3.1.1978 в Детройті. Закінчив гімназію в Стрию, під час I світ. війни служив як старшина в австр. армії, 1918-19 в УГА, брав участь в "чотирикутнику смерті" та перебував у поль. полоні в Тухолі. Працював на Стрийщині кооператором (Маслосоюз, обезпечене т-во "Карпатія"), спорт. діяч, ред. і видавець газ. "Стрийська думка" (1933-39). Був гол. пов. управи "Сокола" та Союзу Укр. Купців у Стрию. На еміграції з 1944 в Нім. та з 1950 в Детройті. Діяльний в Союзі Укр. Католиків "Провидіння", був у проводі ін. т-а. Гол. адміністратор

журн. "Лис Микита" (1952-77) в Детройті.

В.М.

КОЗАК Едвард (Edward Kozak), Еко, ін. псевд. Авеніт Лушняк (або Люшня), Пік, Зиз, Мамай, Майк Чічка, Косий, Гриць Зозуля, брат Альфреда К., видатний маляр, іконописець, карикатурист, письмен.-гуморист, ред. і гром. діяч; н. 22.1.1902 в с. Гірне Стрийського пов., Гал., п. 22.9.1992 в Детройті, похований там же на цвинтарі Воскресіння. Після закінчення гімназії в Стрию вступив до УСС, пізніше УГА. Якийсь час по війні перебував у Відні, де вчився в мист. школі й продовжував у Львові у студії О. Новаківського (1923-26). Перебував у поль. тюрмі за участь в УВО. Брав участь у виставках Асоціації Укр.

Незалежних Мистців та редагував й ілюстрував "Зиза" (1926-33) і "Комара" (1933-39), а також ілюстрував журн. "Світ дитини" і "Дзвіночок" (1931-39). 1931-41 в Кракові ілюстратор видань Укр. Вид-ва, гол. мист. орг-ції "Зарево", з 1941 заст. гол. Спілки Образотворчих Мистців у Львові, організатор мист. життя, виставок, проєктував декорації та писав тексти для театру "Веселий Львів". З 1945 у Нім., жив у таборі ДП в Берхтесгадені, очолював Укр. Спілку Образотворчих Мистців, 1947-49 редагував журн. "Лис Микита" в Мюнхені. Прибув до США 1949 і поселився в Детройті.

Працював як рисовник телевізійних короткометражних фільмів для дітей; за фільмову стрічку "Jim Handy Corporation" в Детройті отримав 1957 крайову нагороду амер. вчительської спілки. 1951 К. відновив видання гумористичного журн. *"Лис Микита". Виставки К. відбувалися в Україні, згодом у Нім. та США й Кан. (Нью-Йорк, Чикаго, Детройт, Боффало,

Торонто, Едмонтон й інші), зокрема літні виставки із синами Юрієм і Яремою в Гантері, Н.Й. та на Союзівці. Ілюстрував "Лиса Микиту" І. Франка, "Буквар" Костя Вагилевича (1956) та популярний журн. для дітей "Веселка". Малював в різній техніці: олія, темпера, гваш, акриліка. В США К. створив понад 700 картин. Великі полотна К. присвячені укр. селі, гол. гуцульському ("Весілля", "Укр. ярмарок", "Корчма") та визвольним змаганням. Не всі картини і рисунки гумористичні, але і в поважних сюжетах є елементи гротеску. Мист. твори К. знаходяться в багатьох приватних і публичних колекціях та галереях. К. видав зб. гумористичних нарисів і фейлетонів – "Гриць Зозуля" (1973), "На хлопський розум Гриця Зозулі" (1982) та зб. поезій "Вірші іронічні, сатиричні і комічні" (1959). В 2000 видано зб. "Пригоди Чап-Чалапа". Його карикатури, гол. з політ. і соц. тематики, передруковували поважні неукр. видання. Карикатури і сатира К. доброзичливо й критично віддзеркалюють укр. гром. життя й діячів.

Лит.: Нижанківський В. Е. Козак, до 70-ліття. "Нові дні", березень 1972;

Лисяк О. Про "дві сторони медалі" Е. Козака – Ека. "Америка", 12.5.1987.

С. Гординський

КОЗАК Іван (Ivan Kozak), гром. і військ. діяч, адвокат; н. 8.8.1891 в с. Гошів Лиського пов., Гал., п. 27.12.1978 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студії права закінчив у Празі, працював адвокатом в Угневі, Гал. В 1918-20 був організатором і комендантом польової жандармерії УГА в ранзі сотника. 1923-26 був комендантом табору для інтернованих вояків УГА в Йозефові, Чех., 1928 переїхав до Гал., ув'язнений поляками в Березі-Картузській. Після 2 світ. війни перебував у Нім., а з 1949 – в Нью-Йорку. К. співзасновник Об'єднання кол. Вояків Українців в Америці, заст. гол. гол. Нью-Йорк-

ського комітету побудови пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні. Автор ст. на військ. теми та спогадів. Відзначений орденом Залізного Хреста й орденом С. Петлюри.

В.М.

КОЗАК Ігор (Igor Kozak), син Альфреда К., бухгалтер, адміністратор-менеджер, гром. діяч; н. 22.2.1925 в с. Дуліби Стрийського пов., Гал. Гімназію закінчив у Стрию, служив у Дивізії "Галичина". До США приїхав 1950, брав участь в амер. збройних силах під час корейської війни. Закінчив Вейнський Стейтовий (Wayne State) Ун-т в Детройті зі ступенем мгра торг. адміністрації (1960). Очолював укр. студентську громаду. Працював на різних посадах у компанії Форда. Адміністратор журн. "Лис Микита" (1978-91). Активний у кредитній спілці "Самопоміч" в Детройті, чл. дирекції і гол. (1994-95), з 1993 – гол. контрольної комісії Централі Укр. Кооператив Америки, гол. Детройтського відділу ТУІА (1964-65, 1979). З 1991 співпрацює з Львів. Ін-том Менеджменту.

В.М.

КОЗАК Михайло (Michael Kozak), лікар, гром. і церк. діяч; н. 9.11.1922 в м. Снятин, Гал. Тут здобув сер. освіту, почав студіювати медицину у Львові. З 1946 продовжував мед. студії у Франкфурті, Нім., де був гол. укр. студентської громади. 1949 емігрував до США, закінчив медицину в Мінесотському Ун-ті в Мінеаполосі. 1958 почав працювати в заг. медицині та став співвласником клініки Норт-брук (Northbrook Clinic), пізніше став проф. клінічної медицини. Активний у гром. житті: з

1964 – гол. УЛТПА в шт. Мінн. і Н.Дак., 1966-68, гол. відділу УККА, очолював місцеві ювілейні комітети 200-ліття США й 100-ліття укр. поселення, вшанування жертв

голодомору в Україні й тисячоліття Християнства в Україні. Довголітній чл. церк. комітету укр. кат. парафії св. Константина і Олени. Керівник парафіяльно-фундації "Діти України", яка надає безкоштовну лікарську допомогу дітям в Україні. Ст. в пресі про укр. життя в Мінеаполосі.

В.М.

КОЗАК Роман (Roman Kozak), амер. журналіст і письмен. укр. роду; н. 1948 в таборі ДП в Нім., п. 13.8.1988 в Лас-Вегас, Невада. Освіту здобув у Філадельфії, спеціалізувався в рок-музиці. В 1970-их працював журналістом в "Daily American" у Римі, згодом був автором і ред. журн. "The Music Paper", "Old Manhattan News", "Rock Photo" та відповідальним за відділ року в "Billboard Magazine" в Нью-Йорку. 1988 написав історію одного нью-йоркського диско-клубу п.з. *This Ain't No Disco* ("Це не дискотека").

КОЗАК Юрій (George Kozak), син Едварда К., станковий маляр, скульптор, вітражист й іконописець; н. 14.12.1933 в Стрию, Гал., п. 20.1.2001 в Детройті. В 1940-их перебував з батьками в таборі ДП в Берхтесгадені, Нім., де закінчив гімназію. 1949 переїхав до США.

Вчився в Центрі Творчих Студій в Детройті (Center for Creative Studies), отримав диплом 1956 та був пізніше інструктором. Працював пром. скульптором для корпорації "General Motors". Творив як вітражист і сакральний маляр у неовізант. стилі. Розмалював та виконав вітражі в укр. церквах св. Йосафата у Воррені й св. Михаїла в Дірборні, Міч. Виступав на кількох виставках рел. й світ. мистецтва, відзначений кількома преміями. Його велика картина "Хрещення України" знаходиться в Укр.-Кан. Мист. Фундації в Торонто.

В.М.

КОЗАК Ярема (Jerome Kozak), син Едварда К., маляр-ілюстратор, мист. педагог; н. 17.4.1941 в Кракові. З батьками переїхав до Нім. і 1949 до США. Закінчив Вейнський Стейтовий (Wayne State) Ун-т в Детройті, здобувши ступінь мгра мистецтвознавства (1971). Малює олією і аквареллю красвиди і натюрморти в абстрактному стилі, ілюстрував "Веселку", "Юнака" та ін. журн., малює також ікони. 1968-75 провадив мист. школу для молоді в Детройті. Брав участь у кількох індивідуальних та групових виставках з батьком і братом Юрієм. 1989 здобув нагороду на виставці етн. мистецтва (Ethno Art) в Детройті.

В.М.

КОЗАЦЬКИЙ РУХ див. *Українське Вільне Козацтво*

КОЗИЦЬКИЙ Орест (Orest Kozicky), лікар-гастроентеролог, гром. діяч; н. 5.8.1955 в Нью-Йорку.

Сер. освіту здобув у підготовчій школі Фордгамського Ун-ту, студіював у Пенсильванському Ун-ті (бакалярат 1977) та в Нью-Йоркському

Мед. Коледжі (д-рат 1981). Активний у СУМ та спорт. дружині "Крилаті" в Йонкерсі, Н.Й. Гол. осередку СУМ в Йонкерсі (1988-97), чл. крайової управи та координатор мед. допомоги Україні при СУМ. У цих справах часто їздив в Україну (Львів, Тернопіль, Київ). Брав участь у мед. конференціях у Дніпропетровську та Одесі. Автор і співавтор ряду ст. у фахових журн.

В.М.

КОЗЛОВСЬКА Валерія (Valeriia Kozlovska), археолог; н. 20.6.1889 в с. Буримка Чернігівської губ., п. 6.5.1956 в м. Ютика (Utica), Н.Й. Іст.-філол. освіту здобула на Київ. Вищих Жін. Курсах (1915); студентка і близький співроб. В.

Хвойка, дослідниця трипільської культури та княжої доби. Під час ун-тських студій розпочала працю в археологічному відділі Київ. Музею Антикваріату і Мистецтва (тепер Київ. Іст. Музей); з 1912 сама керувала розкопками трипільських осель б. Сушківки на Уманщині. Загалом, учасниця бл. 40 розкопок. З 1918 одна з провідних діячок Всеукр. Археологічного Комітету (ВУАК), ред. його "Звідомлень" та автор ст. в його "Збірниках". Опублікувала понад 40 наук. праць, зокрема: "Розкопки 1916 р. б. с. Сушківки" (1918), "Розкопки в с. Верем'ї" (1926), "Археологічні розкопки у 1930 у Києві на горі Дитинці" (1931) та ін. Бібліографія її праць подана в кн. "Розвиток рад. археології на Україні, 1917-1966" (1966). У 1930-31 була ред. 3 випусків "Хроніки археології та мистецтва"; 1933, як "неблагодійна", звільнена з усіх наук. посад. Однак 1939 була прийнята на посаду старш. наук. співроб. Ін-ту Археології АН УРСР. 1943 виїхала до Нім. (Гохштедт, Ашафенбург); 1950 переїхала до США, де брала участь в укр. еміграційному наук. житті. Дчл. НТШ та УВАН, авторка праць у "Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Science".

Літ.: Полонська-Василенко Н. Пам'яті вченої. "Наше життя", лютий 1957.

В.Т.

КОЗЛОВСЬКИЙ Олексій (Oleksii Kozlovsky [Alex Kozlowsky]), лектор, довголітній секр. УГА, а згодом УТГІ, наук., політ. і гром.-церк. діяч; н. 30.3.1892 в с. Ісаківцях, на Поділлі, п. 30.10.1971 у Нью-Гейвені, Конн., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту здобув у Кам'янець-Подільській Духовній Семінарії. 1912 вписався на правничий фак. Томського Ун-ту. На поч. 1916 поступив до рос. армії, закінчив школу прапорщиків і був посланий на півд.-зах. фронт. У рр. УЦР і Гетьманату закінчив правничі студії в Київ. Ун-ті. За Директорії спершу був ад'ютантом губернія-

льного комісара Поділля, а згодом поступив до Армії УНР, де перебував до листопада 1920. Опинився в таборі інтернованих у Поль., прибувши туди у складі херсонської дивізії в ранзі сотника. Весною 1922 покликаний на посаду секр. канцелярії УГА в Подєбрадах, Чех. На цій посаді залишився до часу,

коли перестала діяти УГА, а почав свою діяльність УТГІ, спершу в Чех., з 1945 у Регенсбургу, Нім. 1952 К. переїхав до США і поселився спершу в Нью-Йорку, а згодом у Нью-Гейвені, Конн. У 1962 за заслуги перед першою укр. політехн. школою, УТГІ надав йому звання почесного д-ра. За його ініціативою створено Т-во Абсолютентів УГА-УТГІ, якого він був незмінним секр. Був ініціатором і гол. ред. трьох томів: "Укр. Госп. Академія в Ч.С.Р. 1922-1935" (1959), "Укр. Техн.-Госп. Інститут 1932-1952" (1962) і "Укр. Госп. Академія – Укр. Техн.-Госп. Інститут 1922-1972". Також був ред. "Бюлетеня Т-ва Абсолютентів УГА-УТГІ" з додатком "Спогади про УГА-УТГІ", організатором правос. парафії в Нью-Гейвені, де виконував функцію дяка. В Нью-Гейвені заснував відділ Об'єднання кол. Вояків Українців Америки і був його гол. до самої смерті.

М. Галів

КОЗНАРСЬКИЙ Мирослав (Myroslav Koznarsky), правник за освітою, гром. діяч, учасник вільної боротьби; н. 12.4.1912 в с. Сянки пов. Турка, Гал., п. 3.4.1983 в Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназію закінчив у Перемишлі, був активним в осв. житті, Рідній Школі й т-ві "Сокіл". З 1932 чл. ОУН, 1938 нелегально переїхав на Карп. Україну і тут був підхорунжим Карп. Січі; брав участь у діяльності "Летючої естра-

ди". Потім чл. військ. відділів укр. націоналістів. По війні перебував у таборах ДП, 1950 переїхав до США. Жив і працював у Рочестері та в Н.Дж. Був гол. відділу ООЧСУ та УККА, ред. "Кооп. думки". Автор спогадів про період Карп. України "На стежках іст. подій". Літ. псевд. Любомир Горняк.

В.М

КОКОЛЬСЬКА Марта, заміжня Мусійчук (Marta Kokolska Musii-chuk), оперна та концертна співачка (сопрано); н. 25.3.1934 в Стрию, Гал., п. 16.4.2007 у Кергонксон, Н. Й., де й похована. Муз. освіту здобула в "Моцартеумі" в Зальцбургу, Австр. (1949-54), удо-

сконалювала вокал у проф. В. Здрайковського і А. Шеретті (Нью-Йорк). З 1961 солістка Міськ. Опери в Нью-Йорку (City Center Opera). Співала як солістка з хором "Думка" (Нью-Йорк) та дала бл. 200 концертів у коледжах та ун-тах. Її голос поєднував красу з чистотою звуку та особливою легкістю високого реєстру. Між пвртіями: Оксана ("Запорожець за Дунаєм"), Наталка, Панночка, Марильця ("Наталка Полтавка"), "Ноктюрн", "Тарас Бульба" Лисенка, Анна. Дзвінка ("Анна Ярославна", "Довбуш" А. Рудницького). К. виконувала твори визначних укр. і зах.-європ. композиторів. Співала зі симфонічними оркестрами в м. Балтимор, Філадельфія, Чікаго, Детройт, на радіо і телевізії.

Р. Савицький, мол.

КОКОЛЬСЬКИЙ Іван (John Kolkolski), адміністратор, бухгалтер, гром. зокрема союзний діяч; н. 10.2.1910 у Вунсакеті (Woonsocket), Р.Айл., п. 27.4.1968 в Джерзі Ситі, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вивчав бизнесову адміністрацію та книговодство в коледжі Браснт (Bryant) в Р.Айл. Працював у системі публіч-

ного шкільництва як адміністратор будинків. Активний з молодих рр. у праці УНС, очолював 206 відділ у Новій Англії. Вибраний чотири рази гол. радним УНС (1946, 1950, 1954, 1958), чл. гол. контролі (1962) та гол. касиром (1966). Був віцепрез. Братського Конгресу Нью-Джерзі. Брав участь у діяльності УККА та ЗУАДК, а також у житті УПЦ в США (чл. Митрополичої Ради і консисторії, обраний 1951).

V.M.

КОКОРУДЗ Ярослав (Yaroslav Kokorudz), лікар-анестезіолог, дириг., гром. діяч; н. 22.8.1919 в с. Папортно Львівського пов., п. 26.5.1974 в Чикаго. Закінчив муз. консерваторію в Кракові та мед. студії в Ун-ті Фрідріха Вільгельма в Берліні (1943). В Нім. працював лікарем у таборі переселенців в Ельвангені (1945-50). Переселившись до США 1950, спочатку жив у Бінггемтоні (Binghamton), Н.Й., а від 1960 – в Чикаго. Диригував Студентським Хором в Берліні як помічник проф. А. Гантишина, а в Чикаго був дириг. хорів "Сурма", юного хору СУМ, та церк. хору "Славута" (від 1962-74).

Д.М.

КОКОТ Сергій (правд. прізви.) див. *Ледянський Сергій*

КОЛАРГОНЕЦЬ Ю. (псевд.) див. *Лаврінченко Юрій*

КОЛЕДЖ ІМ. І. ФРАНКА див. *Франка І. ім. Коледж*

КОЛЕКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МАРІЯНИ див. *Українська Маріяна Фундація*

КОЛЕНСЬКА Любов (Lubov Kolenska), з роду Савчак, письмен., журналістка, учителька; н. 17.4.1923 в Станіславові, Гал. Після закін-

чення сер. школи у Львові, емігрувала до Австр., де студіювала на філос. фак. Інсбруцького Ун-ту. Від 1949 – у США, найдовше жила і працювала в шт. Н.Дж. Вчителька школи українознавства в Ньюарку, 1971-96 – в ред. "Свободи" як автор, мовний ред. і перекладач. Зі студентських рр. писала літ. твори, друкуючи їх у журн. "Звено" (Інсбрук). Видала 4 зб. оп.: "Самотність" (1966), "Павлів тріумф" (1977), "Дзеркала" (1981), "По той бік Рубікону" (1988). Авторка пише в неоміпресіоністичному стилі на

буденні теми й з глибоким психологічним тлом з еміграційного життя. Отримала літ. нагороди Спільки Укр. Журналістів Америки й Кан. (1981) та Літ. Фонду ім. І. Франка в Чикаго (1982). Чл. Спільки Укр. Письменників в Екзилі "Слово", Міжнар. ПЕН-Клубу та Спільки Письм. України. Друкувалася в багатьох журн. і газ.

V.M.

КОЛЕНСЬКИЙ Мирослав (Mirosław Kolenskiy), лікар-дентист, сусп. діяч; н. 10.6.1923 в с. Крамарівка Ярославського пов., Гал. Після закінчення гімназії в Перемишлі студіював у Відні. За приналежність до ОУН ув'язнений німцями (1943-44). По війні студіював економію в Тюбінгені, Нім. (ступінь мгра 1949) і там само був гол. Укр. Студентської Громади; в 1949-54 в Сідней, Австрал., потім переїхав до США і поселився в Чикаго. Закінчив стоматологію в Ун-ті Нортвестерн (1963) і працював в Чикаго. Активний в укр. лік. орг-ціях, секр. гол. управи УЛТПА (1975-81), гол. (1983-85), секр. СФУЛТ (1977-80) і з 1980 діючий заст. гол. цієї федерації. К. брав участь в організації з'їздів федерації в Києві (1989), Львові (1990), Харкові (1992) та в Одесі (1994).

Д.М.

КОЛЕССА Галина (Halyna Kolessa), дочка Харитини Колесси, внучка Миколи Колесси, віолістка, дириг., муз. педагог і журналістка; н. 3.7.1963 у Львові. Здобула два ступені мгра музики – у Моск. Консерваторії (1987) й Муз. Школі Мангаттану в Нью-Йорку (1994), а також сертифікат (performer's certificate) у школі Джульєрд (Juilliard) (1992), де згодом закінчила вищу проф. програму (1995). Її професорами були Юрій Башмет (Москва) та Пол Ньюбауер (Нью-Йорк). Виступала як солістка та в камерних ансамблях у республіках кол. СРСР (м.ін. в моск. Кремлі, 1979), у США (Карнегі Голл, Лінкольн Центр) та в Кан. Лавреатка премії Дадж Феллоушип (Dodge Fellowship), з 1999 кер. катедри струнних інструментів Мист. Школи Джеферсона в Елізабеті (Elizabeth), Н.Дж. Навчала чл. Мол. Симфонічної Оркестри Нью-Джерзі та в Укр. Муз. Ін-ті. 1990-98 К. була гол. муз. критиком газ. "Свободи".

Р. Савицький, мол.

КОЛОДІЙ Михайло (Mukhalyo Kolodij), учитель, гром. діяч, учасник визвольних змагань (1918-20); н. 21.11.1900 в с. Стрептів пов. Кам'янка Струмівська, Гал., п. 9.6.1964 в Брукліні, Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив у Львові учительську семінарію та Муз. Ін-т. Юнаком вступив до УГА, брав участь у боях за Львів, перебув поль. полон у Вадовицях, по звільненні працював у гром. і культ. орг-ціях. Був чл. УВО, 1927 перебрався до Чех., а 1929 – до Франц. Поселився в м-ку Везін-Шалет (Vesin Chalet) б. Орлеану. Був учителем в укр. школі та активним в орг-ціях, зокрема в місц. укр. громаді та "Просвіті". 1957 емігрувався до США, працював в ОДВУ (секр. гол. канцелярії в Нью-Йорку).

V.M.

КОЛОДІЙ Франц (Franc Kolodij), підприсемель, кооператор і гром. діяч; н. 5.9.1897 в с. Могилиня Тереховельського пов., Гал., п. 28.4.1985 в Джерзі Ситі, Н.Дж.

Навчався в гімназії в Теревовлі, служив в австр. армії, був на італ. фронті під час 1 світ. війни. Повернувшись з полону, вступив до УГА. Студював право у Львів. Тасмному Ун-ті. Став чл. УВО, був арештований поляками 1924-25. Активний у культ. і гром. житті Тернополя, провадив торг. підприємство і був співзасновником кооперативи "Будучність" 1941, чл. міської управи. 1944 подався на Зах., перебував у таборах ДП в Баварії, 1951 емігрував до США, поселився в Джерзі-Сіті. Співзасновник кредитівки "Самопоміч", у якій працював понад 20 рр. Діяльний в багатьох т-вах, зокрема у відділі УККА та в "Рідній Школі".

В.М.

КОЛОДРУБ Михайло (Michael Kolodrub), емігрант-піонер, робітник, гром. діяч; н. 21.9.1891 в с. Розсохи Добромільського пов., Гал., п. 23.1.1996 в Вест Істоні (West Easton), Пен. До США прибув 1912, працював у пром-сті. Ще в рідному краю був активним у "Просвіті", відразу по приїзді увійшов у життя укр. громади в Істоні. Співзасновник відділу УНС (гол., секр., касир 137 відділу), учасник кількох конвенцій, в управі ОДВУ, гол. відділу УККА (1950-54), ініціатор створення гром. клубу та т-ва "Просвіта", яке було філією Львів. "Просвіти". Збирав кошти на різні укр. культ. цілі, брав участь у творенні укр. кат. церкви Св. Духа.

В.М.

КОЛОДЧИН Василь (Wasył Kolodchin), інж.-хемік, журналіст, гром. діяч, зокрема мирянський в УКЦ; н. 28.5.1926 в с. Голгочі Підгаєцького пов., Гал., п. 14.8.2006 у Воррені, Міч. Сер. освіту розпочав у Підгайцях, закінчив у Берхтесгадені (Нім., 1948). Того ж р. емігрував до США, поселився в Детройті. Студював у Детройтському Технологічному Ін-ті, ун-тах Веїн Стейт (диплом інж. хемії 1957) та Детройтському. Працював у відділі розвитку і послуг корпорації "Ethyl" (1959-90), має низку патентів. З гімназійних рр. активний у мол.

орг-ціях в Україні та діаспорі, зокрема в Юнацтві ОУН, Пласті й СУМ. В Детройті був гол. Студентською Громадою, гол. пласт. станиці, командантом пласт. таборів, чл. Крайової Пласт. Старшини в США. Очолював метрополітальний відділ УККА в Детройті (1964-71), відділ Об'єднання Українців в Америці "Самопоміч" (1970-2000), співзасновник і заст. гол. місц. Культ.-Гром. Клубу, гол. будівельного комітету кредитівки "Самопоміч", чл. секретаріату СКУ

(з 1985), з 1969 співзасновник і гол. комітету Підгаєччан, секр., заст. гол. і гол. (з 1985) Укр. Патріархального Світ. Об'єднання, співгол. Світ.

Христ. Конгресу УГКЦ (з 1992), учасник рел. зустрічей в діаспорі, авдієнцій у Папи і в Україні (зокрема делегат на Соборі УГКЦ у Львові 1996, 1998). Друкував ст. на гром. і церк. теми в пресі, керівник радіопроеграми в Детройті "Пісня України" (з 1982). Відзначений 1971 як "українець року" в Детройті й Віндзорі та одержав багато грамот як признання за гром. працю.

В.М.

КОЛОДЧИН Лідія (Lidia Kolodchin), з роду Індра, дружина Василя К., підприсмець, гром., зокрема жін. діячка; н. 29.1.1927 в с. Заброддя, пов. Лисько, зах. Гал. Сер. освіту здобула в Нім., до США прибула 1949. Вчилася в міському коледжі Макомб (Macomb) у Воррені, Міч. (1978-79). Власниця і дир. мист. галерії "ЕКО" з 1970 в м. Воррен. Була орг. референткою гол. управи СУА (1963-66), гол. окружної управи в Міч. (1980-84, 1994-96), згодом почесна гол. та почесна чл. СУА. Очолювала т-во "Лемківщина" в Детройті, чл. дирекції корпорації "Укр. село", пласт. діячка; разом із чоловіком Василем К. керує радіопроеграмою "Пісня України".

В.М.

КОЛОМИЄЦЬ Анатоль (Anatole Kolomayets), мистець-маляр, декоратор; н. 12.2.1927 в с. Іванівка Кобеляцького р-ну Полтавської обл. На еміграції в Нім. (1944-47), Бельгії (1947-53), від 1953 в Чикаго. Студював в мист. школах Льежу (Бельгія). Закінчив Ін-т св. Луки (1947-52), бакалавр, та Королівську Академію Мистецтв (1952-53), mgr. Нагороджений за пано "Мир" Ін-том св. Луки (1952), в Чикаго за

твор "Піста" (1968) та відзначений за афішу "Слідами скитів в історію України" на виставці "Етнос" в Києві (1990). Чл.-засновник мол. мист. групи "Моноліт"

в Чикаго. Його твори характерні бльоками кольорів, нахилом до абстрагування, а тематикою часто поєднані укр. іст. досвідом. К. мав. 32 індивідуальних, брав участь у 10 збірних виставках у США, Кан. та в Україні ("Етнос" в Києві 1990, та Львів. Бісналле "Відродження" 1991). Його ікони знаходяться в церквах Чикаго й Мільвокі, Віск. Картини К. є в багатьох приватних колекціях і укр. інституціях в Аргентині, Австрал., Бельгії, Англ., Франц., США, Кан. та Україні. 2005 вийшла монографія праць К. (видаєно двомовно у вид-ві Софія-А в Києві).

Д.М.

КОЛОМИЄЦЬ Марта (Marta Kolomayets), дочка Анатоля К., журналіст; н. 6.4.1959 в Чикаго. Студювала в Ілл. Ун-ті в Чикаго (бакалярат англ. літератури 1980) та журналістику в Шампейн, Ілл. (mgr 1981). Працювала 1985-88 як адміністратор Укр. Ін-ту Америки в Нью-Йорку, 1988-90 співред. "Ukrainian Weekly" в Джерзі Сіті, а 1991-96 очолювала ред. бюро газ. в Києві. Також працювала вільним кореспондентом для Associated Press (1992-94) та Newsweek (1994-96). В Києві очолювала

пресову службу USAID в Україні (1996-99) та різні багатомільйонові програми (Ukraine Market Reform Education Program, 1999-2002, адміністровану Gavin Anderson/PBN Co.) та Partnership for a Transparent Society, 2002-04, адміністровану Development Alternatives, Inc.). З Працювала 2004-07 у Фундації США-Україна в Києві як гол. проєкту Громадських Партнерств (Community Partnership Project), фінансовано USAID. З 2007 - директор на Україну програм Національного Демократичного Інституту (NDI). У гом. діяльності К. координувала нац. проєкт запобігання грудного рака, який включав показ моди укр. дизайнерів в США та Кан. для збирання фондів. К. - продюсер фільму про Патріярха Сліпого (2002), автор багатьох цікавих репортажів, інтерв'ю, кореспонденцій з місць, перекладач з укр. на англ. мову, чл. Пласту, одружена з відомим в Україні теле-журналістом Данилом Яневським.

Д.М.

КОЛОМИЄЦЬ Юрій (George Kolomyets), брат Анатолія К., поет, інж.-винахідник; н. 6.5.1930 на хуторі Коломийці Кобиляцького р-ну Полтавської обл. На еміграції від 1943 в Нім., згодом в Бельгії, з 1952 в США. Вчився в Інж.-Техн. Ін-ті у Льєжі (1952), потім в Іллінойському Ун-ті та Іллінойському Ін-ті Технології в Чикаго, де 1964 здобув диплом інж.-механіка. К. має 9 зареєстрованих патентів на малі механізми (перегривачі платівок, магнітофони, калькулятори) і 3 патенти для фізкультури. 1952-55 у рядах амер. армії служив

у Кореї. К. є автором двох зб. поезій "Гранчасте коло" (1963) і "Білі теми" (1983); нагороджений Літ. Фондом Антоновичів (1984). Його поезії публіковані в журн. "Сучасність", "Нові Дні", "Літ. Україні", в антології "Координати" (1968), а також у перекладі Віри Вовк португальською мовою. Як поет-модерніст К. відзначається тонкою стилізацією під фолкльорні тексти, широким і цікавим лексичним діапазоном, досконалим відчуттям ритму. Він активний чл. різних орг-цій: т-ва "Моноліт" (1955-58), "Пен-Клубу" в Україні і заст. гол. Об'єднання Письм. "Слово" (з 1990), чл. Нью-Йоркської Групи поетів.

Літ.: Юриняк А. В пошуках свіжих гранів поетичного вислову. "Свобода", 21.7.1966.

О. Роздольська

КОЛОМИЙЦЕВ-МАЙДАНСЬКИЙ Всеволод (Vsevolod Kolomyjcew-Majdanski), за фахом працівник мед.-соц.

о б с л у г и , правос. діяч, архієп.; н. 10.12.1927 в сім'ї протосрея Василя К. в м. Каліш, Поль., п. 16.12.2007 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Баунд-

Бруку, Н.Дж. Розпочав богословську освіту у Варшаві, а закінчив в м. Ділінген (Dillingen), Нім. Емігрував до Австрал., де студіював філософію в Сіднейському (бакалавр 1956) і Мельборнському ун-тах. Співпрацював з УАПЦ (Соборноправною). На початку 1960-их переїхав до США. Здобув ступінь мгра з соціології в Ун-ті Єшіва в Нью-Йорку (1964), працював у мед. службі коледжу А. Айнштайна. 1985 висвячений на свящ. УПЦ в Америці та як архимандрит служив у катедральній парафії в Джамайка (Jamaica), Н.Й. Був настоятелем парафії св. Марії в Тандер-Бей (Thunder Bay), Кан. Після смерті

митр. А. Кушака 1987 обраний на соборі УПЦ в Америці її сп.-предстоятелем та хіротонізований в Нью-Йорку з титулом сп. Скопелоса (Scopelos) в Греції. Став чл. Постійного Синоду Канонічних Сп. у США, активний у кат.-правос. церк. діялозі, учасник багатьох конференцій у США і за кордоном та автор праць на цю тему. 1997-98 об'єднав свою Церкву з УПЦ в США та посприяв зближенню об'єднаної Церкви з Константинопольською Патріярхією. 1997 став архієп. Зах. Епархії УПЦ в США з осідком в Чикаго. Д.чл. УВАН.

В.М.

КОЛОРАДО (Colorado), сер.-амер. шт. (з 1876), площа 270 тис. кв. км, нас. 4,300 тис. (2000), українців лише бл. 10.7 тис. осіб. Найбільше українців у центр. частині К., довкола столиці, м. *Денвер, у пов.: Денвер – 1570, Арапаго (Arapahoe) – 1825, Джеферсон (Jefferson) – 1670, Адамс (Adams) – 730, Болдер (Boulder) – 1145, Ель-Пасо (El Paso) – 1130, Ларімер (Larimer) – 700 і Дуглас (Douglas) – 510. К. – гористий шт., через який простягаються Скелісті Гори (Rocky Mountains) з півн. на півд., багатий на мінеральні руди та з туристичною пром-стю. Окремі укр. поселенці появились тут відносно рано. Підприємець Іван Макогон поселився в К. в 1860-их і провадив гостинницю. У 1880-их з Гал. прибула група бл. 80 укр. родин. Вони оселилися в околиці Пуебльо (Pueblo) і Колорадо-Спрінгс (Colorado Springs), де працювали на фармах. Цей регіон вони назвали Малі Карпати (Little Carpathia). Кін. 19 ст. ін. українці прибули до *Денверу (Denver) і поселилися в передмісті Глоувбіллі (Globeville), де створилася укр. громада, що вже 1898 збудувала власну церкву. Її свящ. Микола Серегелі (†1903) обслуговував місійні осередки в Пуебльо та Малих Карпатах. Ці українці по смерті о. Серегелі перейшли на рос. правос. і разом із сербами і росіянами створили парафію св. Михаїла. В гр.-кат. парафії найдовше був свящ. Павло Смаль (1958-83). У Денвері діє ще

гр.-кат. парафія для закарпатців з місійною станицею в Колорадо-Спрінгс. Укр. православні створили після 2 світ. війни Свято-Покровську парафію в Денвері.

У рос. правос. парафіях в Денвері та Калгані (Calhan) (б. церкви нар. дім) служили свящ. укр. походження (Афанасій Маркович, Павло Федещь, Д. Пахомій та Павло Зятик). Існує ще закарп. візант. обряду парафія Покрови Богородиці в Денвері.

Між укр. емігрантами по 2 світ. війні було багато професійних й академіків. В Літлтоні (Littleton) існує *Укр. Академічне Вид-во Б. Винара.

Перед іконостасом УПЦ Святої Покрови в Денвері, Колорадо

Лит.: Ваб'як Р., Кгурску Р. Ukrainians in Colorado. Денвер 1976; Биковський Л. Українці в Колорадо. "Визвольний шлях" (Лондон), січень, лютий 1976.

В.М.

КОЛОС Інна (Inna Kolos) з роду Пошивайло, псевд. Галина Розмай, учителька, акторка, радіодиктор; н. 1.7.1924 в Полтаві, п. 10.1.1986 в Маямі, Фльор., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Після закінчення сер. школи в Полтаві вчилася на пед. курсах у Яворові, Гал., куди переїхала з батьками 1943. Нв еміграції в Слов. й Австр. 1945 вступила до Театру-Студії Й. Гірняка в Ляндеку, з якою виступала в різних таборах ДП в Австр. і Нім. Одружилася з кол. київ. артистом Іваном Колосом. 1950 емігрувала до США і поселилася в Боффало,

де працювала в індустрії тв була активною в культ. житті укр. громади. 1954 перейшла на працю в укр. секції "Голосу Америки" в Нью-Йорку, а згодом у Вашингтоні, Д.К.; тут працювала диктором як Г. Розмай. З 1978 жила на Фльор.

В.М.

КОЛОСЮК Василь (Wasył Kolo-siuk), журналіст, гром. діяч; н. 14.1.1923 на Поліссі б. Овруча, п. 25.10.2000 в Морган (Morgan), Вест Вірдж. Закінчив сер. школу, вивезений на працю до Нім. Після 2 світ. війни жив у Мюнхені, студіював в УВУ. Активний в УРДП (1949-55, чл. ЦК) і в ОДУМ. Після приїзду до США жив у Детройті, працював креслярем. Кін. 1950-их недовго редагував *Укр. Прометей". 1974-89 опрацьовував ранкову програму укр. відділу "Голосу Америки" у Вашингтоні, Д.К.

КОЛТУНЮК Любомир (Lubomyr Koltuniuk), інж.-економіст, бухгалтер, гром. діяч; н. 24.3.1920 в с. Вільшани Перемиського пов., Гал., п. 29.4.2003 в Денвері, Кол. Студіював у Львів. Ун-ті та економіку у Відні (1944 диплом інж.). По війні в ДП таборі в Зальцбургу, Австр. 1949 емігрував до США, з 1963 жив у Денвері. Чл.-засновник Укр.-Амер. Т-ва, яке очолював (1951, 1953-55). Активний у гр.-кат. церкві та в Пласті (гол. станиці), гол. побудови пам'ятника св. Володимира з нагоди тисячоліття Хрещення України в Денвері. Вів у гвз. "Свобода" колонку "Денверський калейдоскоп" (1950-63). Нагороджений Орденом св. Юрія в сріблі.

В.М.

КОЛТУНЮК Мирослав (Myroslav Koltuniuk), інж.-гірник, підприємець, меценат; н. 11.7.1900 в с. Тернавка Пшеворського (Przeworsk) пов., Зах. Гал., п. 11.8.1984 в Нью-Йорку. Вчився в Перемиській Гімназії, служив в австр. армії та в УГА (1918-20), інтернований в Чех. Студіював у Гірничій Академії в Пржібрамі (Přibram), яку закінчив з дипломом гірничого інж. Працював

на будівництві шляхів у Львові та створив власне підприємство з виробництва миль "Фамоза". 1944-48 перебував у Відні, згодом емігрував до США. 1948-55 працював у відділі шляхів Н.Дак., потім в інженерних фірмах Нью-Йорку. Заснував видавничий фонд українці при Укр. Ін-ті Гарвардського Ун-ту ім. М. й Ірени (дружини) К.

В.М.

КОЛТУЦЬКИЙ Михайло (Michael Koltutsky), кат. свящ., церк. діяч; н. 21.9.1901 в місцевості Овкбурн (Oakburn) в Кан. на хуторі Ольга, Манітоба, п. 20.5.1990 в Лос Анджелесі. Богословські студії закінчив у Монтреалі, висвячений 1925. Душпастирював недовго в Кан., 1926 переїхав до США, в укр. парафіях Пен. і Мерил., найдовше у Вест Істон-Бетлегемі та Палмертоні, а потім у церкві Різдва Богоматері в Лос Анджелесі (1957-1980). 1973 одержав титул крилошанина. Розбудував церк. осередок в Лос Анджелесі.

КОЛЧЕСТЕР (Colchester), м-ко в шт. Коннектикат, 30 км на півд. сх. від Гартфорду, нас. 15 тис. (2000), українців 235. Гр. кат. парафію Успення Богородиці засн. 1948, церкву збудовано 1956. Церква зруйнована вибухом газу 2004, новозбудовану церкву посвячено 2006. Найдовше були свящ. Володимир Корчинський, П. Огірко та Юрій Лукачик. До парафії належить церква св. Йосафата в * Нью-Брітені, Конн. В К. був відділ УНС.

КОЛЮМБІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ див. *Центр Українських Студій при Колюмбійському Університеті*

КОЛЮМБУС (Columbus), столиця шт. Огайо, пром., транспортний та культ. центр (кілька ун-тів, серед них Стейтсовий Ун-т Огайо, фундації, асекураційні корпорації). Нас. 712 тис. (2000) 1950, з передмістями понад 2700 українців. З

1961 існує гр.-кат. церква візант. обряду (закарпатців), до якої належать також гр.-кат. українці. Є також рос. правос. церква, в якій так само є деякі українці. Емігранти по 2 світ. війні створили Укр. Култ. Т-во в Ог.

КОМАН Орест (Orestes Koman), гр.-кат. свящ., письм.; н. 1894 в с. Біловежа Шариського комітату на Пряшівщині, п. 1988 в Елізабеті, Н.Дж. Закінчив Пряшівську і Будапештську Семінарії. Емігрувава свящ. до США 1921 і діяв як парафіяльний свящ. та був духовним опікуном "Сосдиненія" (1944-69). Писав оп. з життя простолюддя в ст. краю (напр. "Васько шустром", "Кошікарі у царя Николая") та п'єси "Вифлєсмяская ноч".

КОМАРИНСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Komarynskyj), син Івана К., юрист, журналіст, гром. діяч; н. 4.6.1906 в Сокалі, Гал., п. 4.11.1981, загинув у автомобільній катастрофі в м. Албані (Albany), Н.Й., похований в Хантері (Hunter), Н.Й. З 1920 перебував на Закарпатті. Гімназійну освіту здобув у Берегові й Ужгороді. Закінчив правничі студії в Празі, з 1935 працював адвокатом в Мукачеві. Оборонець українців у кількох політ. процесах. Активний у Пласті, 1938-39 був шефом відділу преси й інформації при уряді Карп. України, обирався послом до карпато-укр. союму. З 1939 в Слов., працював адвокатом, а після 1945 в Нім. був правничим дорадником УНРРА-ІРО. В США з 1950-их, діяльний в регіональній орг-ції "Карп. Союз", чл. центр. управи ОДВУ.

В.М.

КОМАРИНСЬКИЙ Іван (Ivan Komarynskyj), юрист-суддя, держ. діяч; н. 21.1.1880 у Львові, п. 24.10.1964 в Ірвінгтоні (Irvington), Н.Дж. Гімназію закінчив у Львові та правничі студії в Львів. Ун-ті (1903). Займав різні суд. посади в Гал. 1919 призначений законодавчим референтом при уряді ЗУНР в Кам'янці-Подільському,

1920 переїхав на Закарпаття, де працював суд. радником Вищого Суду в Хусті. 1934 призначений надрадником найвищого суду в Кошицях "у справах Підкарп. Руси". У січні 1939 прем'єр А. Волошин доручив йому орг-цію найвищого суду Карп. України та іменував його през. цього суду. К. також був гол. законодавчої комісії при уряді. Після окупації Закарпаття угорцями переїхав до Слов., де уряд самостійної Слов. іменував його гол. сенату Вищого Суду (1939-45). К. був також гол. укр. колонії в Братиславі. На еміграції в Нім., де був гол. Найвищого Гром. Суду при ЦПУЕН та проф. права Укр. Високої Екон. Школи в Мюнхені. 1951 переїхав до США.

В.М.

КОМАРИНСЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Komarynsky), фінансист, проф.; н. 25.1.1920 в с. Михайлівка Підгаєцького пов., Гал., п. 7.9.1999 в ДеКалб (DeKalb), Ілл. Закінчив учительську семінарію в Бучачі (1943). В Нім. з 1944, студіював в УТГІ в Регенсбургу (ступінь інж.-економіста 1949). В США з 1950; дальші студії в галузі фінансів і менеджменту – в Мічігенському Стейтовому Ун-ті та Іллінойському Ун-ті (ступінь д-ра фінансів та інвестиції 1967). Працював аналітиком в Континентальному (Continental) Банку в Чикаго (1960-63), викладав в Ун-ті в Толедо, Ог., та 1969-90 в Нортерн Іллінойському (Northern Illinois) Ун-ті в ДеКалб, Ілл. (звич. проф. 1979). Автор розділів в ун-тських підручниках *Handbook of Modern Finance* (1984 і дальші вид.) про аналізу цінних паперів, співавтор *Investment Securities Program Guide* (1987), опублікував низку ст. в журн. англ., італ. та укр. мовами в ділянках інаєстицій, банкової справи та фінансів корпорацій. Викладач-гість в Тернопільському Екон. Ін-ті (від 1992). Автор (з Іваном Яремчуком) посібника "Фінансово-інвестиційний аналіз" (1996). Чл.-кор. НТШ.

Д.М.

КОМАРНИЦЬКА-МекКОННЕЛ Надія (Nadia Komarnyckyj-McConnell), дочка Омеляна К., одружена з Робертом МекКоннел; адміністратор, гром. і політ. діячка; н. 1945 в Інсбруку, Австр. 1950 емігрувала з батьками до Чикаго, згодом (1962) – до Феніксу, Аріз. 1968 закінчила бакаляратом студії політ. наук у Стейтовому Ун-ті Арізони та працювала в державному агентстві управління аваріями у Вашингтоні, Д.К., (Federal Emergency Management Agency), з

1984 заст. керівника зі законодавчих питань НАСА (National Aeronautics & Space Administration). З 1990 разом з чоловіком повністю занялася сферам укр.-амер. русі. Засновано групу "Ukraine 2000", яка заходилася допомагати Нар. Рухові України. На сьогодні орг-ція "U.S. – Ukraine Foundation" (през. якої є К.-МекК.) всіляко сприяє демократизації України (спостереження за виборами, допомога незалежній пресі, партнерство малих міст Україна-США). К.-МекК. активна в укр. орг-ціях в Аріз. та у Вашингтоні, Д.К. 2003 її іменовано "Українкою Року" Укр. Технологічним Т-вом Пітсбургу.

В.М.

КОМАРНИЦЬКИЙ Омелян (Omelian Komarnyckyj), торговець, гром. діяч; н. 17.2.1915 в с. Синовідсько Вижне Стрийського пов., Гал., п. 20.8.1997 в Феніксі (Phoenix), Аріз. На еміграції перебував в Інсбруку, Австр., 1950 емігрував до США, перебував у Чикаго, з 1962 в Аріз. Активний у мирянському русі УКЦ та в "Рідній школі" на місцевому рівні.

КОМБАТАНТСЬКІ УКР. ОРГ-ЦІЇ У США (заг.) див. *Ветеранська Організація у США* (заг.)

КОМІЛЕВСЬКА Діямара (правд. прізви.) див. *Діма (псевд.)*

КОМІРНИЙ Семен (Semen Komirnyj), дириг., муз. педагог; н. 20.10.1948 в с. Ясіня на Закарпатті. Муз. освіту здобув у Львові та Ужгороді, де відтак працював викладачем теорії музики та хорового співу. Рівночасно керував хорами, з якими брав участь у концертах та фестивалях. 1972 емігрував до США, поселився в Нью-Йорку. Із його участю там відновлено хор "Молода Думка" (1974), яким К. керував 4 рр; ансамбль розрісся до 120 учасників та записав платівку. З 1976 К. – мист. кер. і дириг. мішаного хору "Думка", із яким виступав у двох успішних турне по Європі (Австр., Нім., Франц., Англ.), теж по Америці. В 1988 з нагоди тисячоліття Хрещення України хор "Думка" виступав у великій залі "Роял Альберт Голл" в Лондоні. 1990 хор дуже успішно концертував по тоді ще рад. Україні (Львів, Київ, Канів, Полтава). К. керував "Думкою" до 1991.

Р. Савицький, мол.

КОМІСІЯ ГОЛОДУ В УКРАЇНІ (Ukraine Famine Commission), створена 1986 комісія Конгресу США з дослідження голоду в Україні 1932-33. Довгий час проходило лобювання укр. орг-цій в Конгресі, щоб така офіційна комісія була створена на зразок подібних урядових інституцій, напр. з дослідження жид. голокосту. Закон про К.Г.У. прийнято 1984, а призначення її чл. та справа держ. фінансування відтяглися до квітня 1986, коли комісія офіційно почала свою працю. Її очолив чл. Палати Репрезентантів Данііл Майка (Mica), до складу увішли ще 3 конгресмени, 2 сенатори, 3 представники президентської адміністрації та 6 гром. представників амер.-укр. громади (О. Верес, А. Волкер, Данило Марчишин, У. Мазуркевич, М. Куропась, Б. Федорак). Одним із дуже активних чл. був сенатор Деніс Де Консіні. Законопроект у Палаті

Репрезентантів вніс Джеймс Флоріо, а в Сенаті – Бил Бредлі. Дир. комісії був Дж. Мейс (James Mace), співорб. Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту (УНІГУ). Крім УНІГУ, до створення причинилися комісії УНС, УККА та ін. орг-ції (напр. "Американці за людські права в Україні"). К.Г.У. мала свій персонал і постійний осідок у Вашингтоні. Її чл. проводили публічні слухання свідків голодомору в різних м. США. Складено бл. 200 свідчень очевидців. Звіт про свідчення та оцінка комісії появилися 1988 в урядовому звіті до Конгресу. Про діяльність комісії та свідчення появилися статті в амер. пресі.

Лит.: The Commission of the Ukrainian Famine: a Year of Progress. The Ukrainian Weekly, Aug. 9, 1987.

В.М.

КОМІСІЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ В АМЕРИЦІ (Committee to Study History of Ukrainian Immigration in America) при УВАН, засн. 9.5.1953 на засіданні управи УВАН у США. Гол. К.В.І.У.І.А обрано Я. Чиж, а заст. гол. і секр. – С. Демидчука, який по смерті Чиж (1958-65) став її гол., а секр. – І. Світ. До Комісії залучили ін. дослідників та журналістів, що досліджували минуле і сучасне укр. життя в США. Серед них: В. Галич, С. Мамчур, Л. Мишуга, Г. Павловський, П. Понятишин, В. Кедровський, В. Кузів та ін. Комісія розробила проєкт вивчення минулого укр. поселенців у Америці, поділивши їх історію на періоди (до I світ. війни, міжвоєнний період і повоєнний період нової політ. еміграції) та намітивши пляни біографічних та бібліографічних досліджень, зокрема життя і спадщини А. Гончаренка. Відбуто кільканадцять засідань з доповідями. Розіслано анкету до потенційних співорб. Комісія не видрукувала ніяких документальних вид. Після смерті С. Демидчука діяльність К.В.І.У.І.А. без активного пров. послабла.

В.М.

КОМІСІЯ ЗВ'ЯЗКУ Й ІНФОРМАЦІЇ ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНЦІВ У ДІЯСПОРІ (КОЗІ), засн. 1989 на з'їзді в м. Кейн (Капе), Пен., крайн-закарпатців з метою взаємного інформування про закарп. справи в Україні та діаспорі. Очолює КоЗІ В. Маркусь, а її діячами є О. Данко, І. Фізер, Михайло Копинець, Василь Лелик, Зірка Гренджа-Донська Данилюк, оо. Олекса Баран і Ю. Кубіній та ін. КоЗІ влаштувала річні наради, наук. конференції та ювілейні зустрічі в Ужгороді, Пряшеві, Києві та в США (в Глен Спей, Кергонксоні, Лігайтоні), на яких обговорювалися актуальні проблеми Закарпаття. Фінансувало кілька вид., спонзорувала приїзд до США відомих діячів з Закарпаття (Олекси Мишанича, Івана Чендея, Василя Худанича), організувала допомогу жертвам повені на Закарпатті та ін. Співпрацювала з ін. земляцькими т-вами як Карпатський Союз. Видавала квартално "Інформаційний листок КоЗІ" (до 2003 появилася 62 чч.). КоЗІ виразно "антирусинська" орг-ція.

В.М.

КОМІСІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДІВ І ПУБЛІКАЦІЙ (Committee of Regional Research and Publications), засн. в 1950-их при НТШ у Нью-Йорку з метою сприяння дослідженню окремих регіонів України та вид. регіональних праць. До комісії належали представники регіональних і земляцьких орг-цій і комітетів, уродженців певних районів і міст. НТШ через цю комісію надавало фірму регіональним виданням, що їх готували та фінансували згадані т-ва, яких було кільканадцять в Америці. Гол. увесь час був В. Лев, а секр. – М. Чировський (наук.) та І. Дурбак і Микола Турецький. З'явилося друком понад 30 зб. і праць різних видів й обсягу, здебільшого у серії вид. НТШ "Укр. Архів". Вони є цінним внеском у розвиток регіональної історії, зокрема зах.-укр. земель. Після смерті В. Лева (1991) комісія припинила свою діяльність, хоча видання

регіональних зб. продовжувалося. К.Р.Д.П. також служила осередком з координування діяльності та співпраці поодиноких регіональних т-в. До 1991 проведено 28 річних конференцій, а до 2000 видано понад 50 тт.

В.М.

КОМІТЕТ ГРОМАДСЬКОЇ ЄДНОСТІ (Committee of Civic Action), ад хок гром. ініціатива для оздоровлення відносин в УККА, або опозиційна група в цій гром. централі, засн. 1964. Метою К.Г.Є. було довести до зміни статуту УККА та зробити його більш дем. Комітету постав на 9 конгресі УККА, коли відкинено пропозиції опозиції, яка намагалася змінити структуру УККА. Організаторами К.Г.Є. були представники різних укр. партій, включно з ОУН А. Мельника, яка пізніше (1968) вийшла з комітету. Гол. були Т. Сендзік, Д. Кузик та Р. Барановський. 1968 К.Г.Є. роз'язався, а його діячі створили *Асоціацію Українців в Америці.

В.М.

КОМІТЕТ для ОБОРОНИ НАШОГО НАРОДА І НАШОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ в АМЕРИЦІ (Committee for Defense of Our People and our Greek Catholic Church in America), створений у Філадельфії 1909 діячами-мирянами Гр.-Кат. Церкви для захисту новопризначеного єп. С. Ортинського та його прав супроти лат. ієрархів. Очолив цей комітет Йосиф Кульчицький, а чл. були провідні гр.-кат. діячі-миряни. Комітет видав кілька звернень "до братів-русинів і товаришів недолі в Кан." зі закликом самоорганізуватися і домагатися незалежності від римо-кат. ієрархії. Комітет звернувся до єп. Ортинського, щоб він узяв під свою опіку кан. греко-католиків. Це спричинило враження, що єп. і комітет діяли у порозумінню. Комітет був змушений спростувати це припущення. Незабаром комітет припинив діяльність.

В.М.

КОМІТЕТ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ в Каліфорнії (Committee to Aid Ukraine in California), допомогова установа, засн. у вересні 1990 в Сан-Франсиско зі засягом дії на півн. Каліфорнію. Мета комітету - організувати всесторонню допомогу незалежній Україні. Комітет готував і вислав посилки техніки, книжок, ліків та грошей потребуєчим установам і людям в Україні. Чл. платили вступне та річні внески. К.Д.У. організував грошові збірки та прибуткові імпрези й розподіляв допомогу безпосередньо або через Координаційний Комітет Допомоги Україні в США, якого чл. був К.Д.У. Гол. був О. Верес, активні чл. М. Цар, В. Візір, Е. Черепенко, Д. Городиский та ін.

В.М.

КОМІТЕТ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ ЦЕНТРАЛЬНОГО НЬЮ-ДЖЕРЗІ (Central Jersey Committee to Aid Ukraine), засн. 1990 з ініціативи Т-ва Укр. Інж. надавати різнобічну допомогу людям та установам в Україні (сиротинцям, наук., мол. та культ.). Чл. бл. 50 (1995). Гол. Дем'ян Геча, діячі - о. Іван Лишик, Юрко Мішенко та ін. Відбував зустрічі з людьми з України, організував доповіді, збірки на потреби дітей Чорнобиля, для спортсменів на Олімпіяді й Кисво-Могилянської Академії, на придбання дипломатичних приміщень, вислав книги до бібліотек України тощо.

В.М.

Члени Комітету Об'єднаних Українсько-Американських Організацій Нью-Йорку

КОМІТЕТ ОБ'ЄДНАНИХ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, скорочено Об'єднаний Комітет (United Ukrainian American Organizations of New York), гром. організаційна надбудова укр. місц. орг-цій і установ м. Нью-Йорку. К.О.У.-А.О. засн. 1905, коли управи т-в "Зоря", "Запорозька Січ" скликали Руське Роб. Віче. Потім до них прилучилися Т-ва ім. І. Наумовича та 130 відділ УНС, до яких приєдналися й ін. орг-ції. З 1951 Комітет виконував обов'язки відділу УККА. Його завдання - координувати працю місц. орг-цій і репрезентувати укр. громаду перед міськ. і стейтовими урядами. Комітет був відповідальний за влаштування заг.-нац. свят, маніфестацій, зустрічей рел. і світських діячів. К.О.У.-А.О. брав участь у відзначеннях Тижня Поневолених Народів та в амер. парадах льояльності, морально і матеріально допомагав цілоденним укр. школам та школам українознавства.

У грудні 1975 К.О.У.-А.О. нараховував 107 орг-цій і установ, зокрема 29 відділів братських союзів, 10 ідеологічно-політ., 15 мол. і студентських, 14 жін., 9 комбатантських, 5 проф., 11 культ.-мист. і виховних, 5 харитативно-допомогових, 3 фін.-госп., 4 регіональних і 2 видавничі установи. В 1980-их до К.О.У.-А.О. належали 77 орг-цій, 3 радіомовлення й 1 ред. газ. Гол. були: Петро Ярема (1905), Михайло Родик і М. Пізнак (1920-ті й 30-ті), С. Ковальчук (1942-43), Микола

Гаврилко (1943-52), Петро Кучма (1952-56), Р. Гуглевич (1956-59 і 1966-76), І. Винник (1959-61 і 1962-63), Василь Вишиваний (1961-62), І. Базарко (1962-63 і 1964-65), Катерина Пелешок (1963-64), Я. Гриневич (1965-66), В. Савчак (1976), Є. Івашків (1976-80), М. Шпонтак (1980-86), І. Дллябога (1986-94), М. Шмігель (від 1994).

Приплив нової еміграції у 1950-их позитивно відбився на організованому житті Нью-Йорку. На цій другій стадії існування Комітету відбувся ряд важливих імпрез: за головування І. Базарка, як великий концерт у "Сингер Бовл" (Singer Bowl) під час Світ. Виставки 1964, на території самої виставки. За довголітнього головування Р. Гуглевича відбулися відвідини Глави УКЦ Кардинала Йосифа Сліпого в 1968 і 1973. За головування В. Савчака українці Н.Й. й околиць взяли участь у відзначенні 200-річчя незалежності США та 100-річчя укр. поселення в Америці. Тоді ж, у травні 1976, відбувся перший великий Укр. Фестиваль біля церкви св. Юра на 7-ій вул., який з того часу влаштовується кожного року. За головування Є. Івашкова в 1977 по 5 Авеню пройшла демонстрація в Обороні Прав України, в якій взяло участь понад 20 тис. українців.

Є. Івашків

КОМІТЕТ ОБОРОНИ ВОЛКОВЦЯ (Committee for Defense of Volkovets), ад гок комітет, створений в Чикаго 1954 задля захисту укр. імігранта Петра Волковця (п. 1978), якого мали позбавити права перебування в США на підставі іміграційного законодавства і Ялтинської Угоди, що надавала СРСР право домагатися репатріації кол. сов. громадян. Сотні українців з УРСР по 2 світ. війні в таборах ДП в Нім., щоби рятуватися від репатріації, подавали часто вигадані дані про себе чинникам УНРРА й ІРО, нібито вони походять з кол. Поль. чи ін. держав з-поза меж СРСР. Іноді змінювали свої прізвища. Згідно з амер. законом, це визнавалося фальшуванням і могло призвести до відмови в натуралізації та депортації. Чимало таких осіб прибуло й до США. Тут вони, зокрема перед прийняттям громадянства, бажали повернутися до справжніх даних про себе, а відтак наражалися на небезпеку бути видвореними з країни.

Родина П. Волковця, що мешкала в Чикаго, емігрувала до США саме в таких умовах, подавши в Нім. неточні дані про себе, а при натуралізації забажала це виправити, внаслідок чого їм почала загрожувати депортація. На захист цих осіб з ініціативи орг-ції новоприбулої сх.-укр. еміграції і виник 1954 К.О.В., який за допомогою адвоката Р. Смука вдався до лоббіювання в амер. Конгресі про виправдання цих людей. Хоч закон мав підтримку багатьох законодавців, він не пройшов. Тоді Комітет звернувся до федерального суду, який 30.8.1956 виніс рішення, яким надавалася можливість особам, що прибули до США на підставі неправдивих даних, виправити їх без санкцій. Подібний процес відбувся у справі Лариси Іваненко, також з Чикаго, і цей процес виграно, чим амер. правосуддя створило прецедент для усіх подібних випадків. К.О.В. очолювали В. Ростун (гол.), Станіслав Дмитренко (секр.) та Ю. Степовий (пресовий референт). Кошти на оборону Волковця-Іваненко надала укр. громада, зокрема уродженці Наддніпрянської України.

В.М

КОМІТЕТ ОБОРОНИ ВОСТОЧНОГО ОБРЯДА (Committee for the Defense of our Faith), засн. 1932 серед закарп. греко-католиків (духовенства і віруючих) з метою захисту традиційних прав і привілеїв Сх. Кат. Церкви перед намаганнями Риму запровадити celibat для свящ. (декрет з 1929 "Cum Data Fuerit") та латинізувати ін. сх. обряди. Ініціативу в цьому русі взяли на себе деякі свящ. (С. Варзалай, О. Чернок, Й. Гануля), керівники Гр.-Кат. Соєдиненія (П. Жидик, Г. Жаткович, Михайло Югас, Адальберт Смор), газ. "Американский Русский Вѣстник", братський союз "Просвіта" та ін. 1933 скликано в цій справі кілька конгресів, вислано меморіал та окрему делегацію мирян до Апостолської Столиці. Важливим документом опозиції було опубліковане 1934 звернення п.з. "Наше

становище". Розгорілася справжня боротьба в цій Церкві. Сп.-екзарх греко-католиків В. Такач заборонив передплачувати і читати газету "Амер. Русский Вѣстник" та екскомунікував провідників руху. Такач та проримські свящ. частково цю боротьбу виграли ("Соєдиненіє" повернулося під вплив ієрархії), але Церква втратила поважну частину віруючих і свящ., які створили окрему *Карпато-Руську Правос. Гр.-Кат. Церкву і приєдналися до Константинопольської Патріярхії.

В.М.

КОМІТЕТ ОБОРОНИ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ (Committee for the Defense of Carpatho-Ukraine), орг-ція закарп. емігрантів у США, засн. 24.9.1938 з метою підтримки карп.-укр. автономії та її уряду, очолюваного А. Волошином. Почесним гол. став свящ. О. Невицький, діючим гол. – В. Беньо, а заст. – Микола Беньо і А. Данканич, секр. – Ю. Габода й А. Кість. Створенню цього комітету сприяли УНС, ОДВУ й більшість укр. орг-цій. Закарп. орг-ції у більшості ставилися до К.О.К.У. якщо не негативно, то скептично. К.О.К.У. збирав фонди на допомогу Закарпаттю, скликував віча на захист краю проти угор. і поль. зазіхань, а також вислав політ. місію до Європи (жовтень 1938). Частково за сприяння К.О.К.У. в Хусті відкрито Укр.-Амер. Дім. Після окупації Закарпаття угор. військами (1939) та смерті О. Невицького (1940) комітет припинив діяльність.

В.М.

КОМІТЕТ ОБОРОНИ ОБРЯДУ, ТРАДИЦІЇ І МОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ КАТОЛИЦЬКІЙ ЦЕРКВІ (КОТУКЦ) (Committee for Defense of Rite, Traditions and Language in the Ukrainian Catholic Church), створений в Чикаго в жовтні 1964 як спонтанна реакція мирян на впровадження григоріанського календаря в катедрі св. о. Миколая. Комітет видавав бюлетень "Комунікат" (вийшло 13 чч.). Подібні комітети почали створюватися в

ін. місцевостях. У березні 1968 в Чикаго відбувся з'їзд представників цих комітетів. На 3 з'їзді в грудні 1968 створено Централю КОТУКЦ, яку очолив Б. Попель. Після створення Патріархом Йосифом Сліпим в час його відвідин в Чикаго в липні 1968 парафії св. Володимира і Ольги, чл. К. включилися у церк.-парафіяльні братства і сестрицтва. К. очолювали Ю. Городиловський, Р. Кобилецький, Б. Трусевич. У 1990-их К. формально роз'язався.

Д.М.

КОМІТЕТ ПОМОЧІ ГОЛОДУЮЧИМ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ (Committee of Assistance to the Victims of Famine in Ukraine), засн. в Нью-Йорку на початку 1922 на заклик Михайла Левицького, уповноваженого представника УРСР в Празі і гол. Всеукр. Комітету Помочі Голодуючим в Україні і на Поволжі. Ліві орг-ції, зокрема Укр. Федерація Ком. Партії Америки, дали почин цієї акції та зібрали деяку суму. Активними діячами від українців були М. Ткач-Настасівський, М. Андрійчук, М. Федорук-Задунайський. К.П.Г.У. мав кілька відділів у різних осередках США, зібрав певну допомогу та переслав її до Всеукр. комітету. Укр. нац. орг-ції поставилися критично до акції комітету і закликали громаду жертвувати на допомогу голодуючим через Укр. Червоний Хрест.

В.М.

КОМІТЕТ ПРИЯТЕЛІВ АКАДЕМІЧНОЇ ГІМНАЗІЇ У ЛЬВОВІ (Friends of Academic Gymnasium in Lviv Committee), орг-ція кол. учнів та випускників гімназії, що перебувають у діаспорі, зокрема в США і Кан. 1968 кол. учні й викладачі Укр. Львів. Академічної Гімназії (УАГ) зібралися на ювілейному з'їзді століття своєї alma mater на Союзівці в Кергонксоні, Н.Й., ухвалили видати спогади і матеріяли про її історію. Діловий комітет очолив о. М. Харина. Цей комітет видав 1978 під фірмою УВУ в Мюнхені "Ювілейну книгу УАГ у Львові" (1 частина, ред. Степан

Шах і Р. Кухар, а 1982 друга, ред. О. Домбровський; 3 частина вийшла 1995 у Львові під фірмою Укр. Іст. Т-ва, ред. О. Домбровського.

Вже в час незалежної України ініціативна група в складі С. Тим'яка, Святослава Шеремети, Степана Костика, Є. Новосада, Марії Фішер-Слиж та О. Домбровського скликала 1991 у Львові світ. з'їзд УАГ та заснувала К.П.А.Г. Гол. обрано Є. Новосада, пізніше гол. стала Марія Фішер-Слиж, координатором діяльності С. Тим'як. Метою комітету було сприяти відновленню у Львові УАГ та їй фін. допомагати. 1992 на базі 1 сер. школи у Львові відкрито гімназію, а 1995 їй присвоєно звання "академічна" з повною теперішньою назвою – Львівська Академічна Гімназія при Нац. Ун-ті "Львівська Політехніка". Чл. К.П.А.Г. 160 (1991) та 120 (1998).

В.М.

КОМІТЕТИ ОБОРОНИ ЛЮДСЬКИХ ПРАВ (Committees for Defense of Human Rights), правозахисні орг-ції, які постали спонтанно в 1970-80-их у кількох м. Америки з метою звернути увагу на порушення людських прав у СРСР та в обороні дисидентів, зокрема укр. Першим постав такий комітет 1972 як Комітет Оборони Переслідуваних в Україні; його очолив В. Витвицький, а виконавчим дир. був Б. Потапенко. Комітет заініціював листи-протести до през. Р. Ніксона та зорганізував 1979 в Детройті кількатисячну демонстрацію на захист переслідуваних в Україні, сприяв дослідженню голодомору в Україні, відзначенню Тисячоліття Хрещення України-Руси. Після Витвицького Комітет очолювали В. Андрушків, Марія Зарицька (з 1985), Володимир Грушкевич, Євгенія Скипакевич.

1979 в шт. Н.Дж. поставла орг-ція під назвою *Американці в Обороні Людських Прав в Україні, яка стала центр. подібних комітетів США та Кан. 1981 у Чикаго постав К.О.Л.П. Його гол. були Ксеня Одежинська, Наталка Завадович та

Віра Еліяшевська. Комітет у Чикаго збирав фонди на захист дисидентів в Україні, а також на орг-цію правової оборони І. Дем'янюка, координуючи акцію з ін. комітетами (збирання підписів до конгресменів і міжнар. установ, віча-протести тощо). Влаштувалися т.зв. Дні Солідарності з дисидентами.

1982 створено Комітет Оборони Нац. і Людських Прав в Україні у Філядельфії (гол. У. Мазуркевич), який зорганізував "дні пригадки" про "в'язнів сумління" у травні 1987 в приміщеннях Конгресу США з участю конгресменів, сенаторів та журналістів. Там порушували також питання переслідування релігії та легалізації УКЦ в Україні. Цей комітет був активним найдовше, бо ще 1991 організував кампанію за проведення референдуму в справі незалежності України. Активістами Філядельфійського Комітету були також Христя Сенік та Тамара Стадницько-Корнелізон. Існували ще недовго подібні комітети в ін. м. Америки, які провадили різні акції на місц. рівні. 1990-91 всі ці К.О.Л.П. спрямували свою дію на допомогу незалежній Україні та її установам і рухам та включилися в акцію *Координаційного Комітету Допомоги Україні.

В.М.

КОМІЧАК Михайло (Michkel Komichak), радіо-інж., керівник укр. радіопроеграми, гром. діяч; н. 21.10.1919 в МекКісрок (McKeesrock),

Пен. Вчився в Інженерному Ін-ті, Кійстон (Keystone) 1943-46, служив в амер. флоті. З 1947 працював гол. інж. радіостанції "WRIT AM&FM" в

Пітсбургу та заст. менеджера цієї станції, з 1975 – керівник станції. З 1960 веде на ній тижневу радіопроеграму "Голос України" (Voice of Ukraine) разом з дружиною Анною (1921-1992). На радіопроеграмі

пропагував заг.-нац. акції (спорудження пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, створення укр. кімнати в Пітсбургському Ун-ті, збірку фондів на катедри українознавства). 1976 обраний "українцем року" Укр. Технологічним Т-вом. Діяч УНС і місц. Орг-цій.

В.М.

КОМОНИЦЬКИЙ Зенон (Zenon Komonyskyj), правник, гром. діяч; н. 6.1.1912 в м-ку Бірча Добромильського пов., Гал., п. 21.5.1999 в м. Бівер-Фолс (Beaver Falls), зах. Пен., похований на укр. цвинтарі в Амбріджі, Пен. В 1930-их закінчив студії (мгр права), під час 2 світ. війни працював в Укр. Допомоговому Комітеті (УДК) у Перемишлі, з 1944 в Нім., очолював УДК в м. Ансбах (Ansbach). 1949 імігрував до США і поселився в зах. Пен. біля Пітсбургу. Працював в компанії "Westinghouse". Активний у парафіяльному житті та в УБС; організатор, працівник на оселі "Верховина", гол. радний, пізніше почесний чл. гол. ради УБС. Меценат на укр. церк. і культ. цілі.

В.М.

"КОМУНІСТИЧНИЙ СВІТ" (Communist World), нелегальний місячник укр. мовою в Нью-Йорку, що його видавала Укр. Федерація Ком. Партії США 1920-21. Містив інформації про ком. рух в Україні, Рос. та США. Редактори й автори виступали під різними псевд.

КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ (Congress of Ukrainian Independent Political Thought), спроба преести політ. дискусію демократичного наставлення діячів УРДП, УНДО та ОУРН закордоном і безпартійних діячів щодо подій в Україні й на еміграції. Генеза цього руху велася з ініціативи в Нім., де серед укр. діаспори створено К.У.В.П.Д. та проведено ряд конференцій і видано їх матеріали. Це була третя політ. сила, критична щодо догматизованого націоналізму (ОУН С. Бандери) та дещо застарілих поглядів

середовища УНРади. Невелика група ліберальних політиків заявила за вільний обмін думок і ревізіонізм щодо міжнац. взаємин, сусп.-політ. культури та оцінки ситуації в Україні. Одностудійці цієї групи в Америці створили в Нью-Йорку К.У.В.П.Д., але, крім декількох виступів, більшої активності не провели. Діячами були Р. Барановський, В. Гришко, Р. Ільницький, М. Прокоп й ін.

В.М.

КОНДРАТЮК Леонід (Leonid Kondratiuk), історик, військ., ген.-майор Армії США; н. 28.8.1949 в м. Дербі (Derby), Англ. Імігрував з батьками до Бостону, де закінчив сер. школу. Здобув ступінь бакалавра з історії у військ. академії "Цитадел" (The Citadel) в Чарлстоні (Charleston), Савт Каролайна (1971) та мгра з військ. історії у Стейтовому Ун-ті Канзасу (Kansas State) 1979. Закінчив дипломний курс при Коледжі Команди і Ген. Штабу Армії США (U.S. Army Command and General Staff College) у Форт Левенворт (Fort Leavenworth), Канзас (1986) та при Воснному Коледжі Армії США (U.S. Army War College) в Карлайл (Carlisle), Пен. (1992). З 1980 працював у центрі військ. історії Армії США у Вашингтоні, Д.К., 1983-89 голова відділу військ. історії при Бюрі Нац. Гвардії Армії США в Пентагоні (Pentagon), також викладач з питань військ. історії при Воснному Коледжі Армії США. Перебував з амер. військ. місією у Вірменії після землетрусу 1988. В 1990-их подорожував по Україні перекладачем для амер. військ. місії. Активний в укр. гром. і церк. житті в Бостоні та Вашингтоні та в орг-ціях амер.-укр. ветеранів. Започаткував архів про амер. військ.-службових укр. походження у збройних силах США та про амер.-укр. ветеранський рух. Автор багатьох ст. у журн. та окремих розділів у книжках з амер. військ. історії. Підвищений до ранги ген.-майора (brigadier general) 2007. Нагороджений Медалею "За заслуги" та ін. медалями.

В.М.

КОНГРЕСОВА БІБЛІОТЕКА (Library of Congress). Державна структура США, перша фед. культурна установа. Хоч вона є основною власністю Конгресу США, а її дослідницька служба виключно обслуговує Конгрес, К.Б. є de facto національна бібліотека США. Вона обслуговує виконавчі гілки уряду, бібліотеки країни, дослідників та науковців з усього світу. Засн. 1800 През. Джоном Адамсом (John Adams), коли осідок держ. правління перенесено з Філадельфії до нової столиці США, Вашингтону, Д.К. (Washington DC). Найбільша за площею книгозховищ та одна з найважливіших бібліотек світу, розташована у 3 будинках біля Капітолію. Коло 3,000 книжок з оригінальної збірки книжок згоріли в 1814 під час англійсько-американської війни. Наступного року Конгрес ухвалив закуп особистої бібліотеки През. Томаса Джефферсона, в якій було 6,487 книжок з різноманітної тематики. В його словах: "Я не думаю, що Конгрес хотів би виключити з цієї колекції яку-небудь галузь науки, бо фактично нема такого питання, яким членові Конгресу не довелося б поцікавитися."

1870 прийнято закон, який зоб'язував бібліотеку отримувати

Заголовна сторінка Острозької Біблії з 1581, частина фондів українки у Конгресовій Бібліотеці

по два примірники кожної книжки чи ін. твору, на який було видано авторські права (copyright). Місцеві уряди та департаменти фед. уряду надсилають свої вид. за домовленням. Завдяки тому, К.Б. отримує майже всі вид., що появляються в США. К.Б. доповнює свою збірку шляхом закупу рідкісних книг, рукописів та заграничних матеріалів. Міжнародним книгообміном з провідними бібліотеками світу – в тому числі з бібліотеками України – К.Б. отримує добірні вид. найвищої дослідницької вартости.

Сьогодні заг. обсяг фондів Бібліотеки нараховує вище 138 млн одиниць збереження в 470 мовах: 32 млн каталогізованих книжок та ін. друківаних матеріалів, 2,9 млн звукозаписів, 12,5 млн гравюр та фотографій, 5,3 млн карт, 5,5 млн сторінок музичної продукції, 100 тисяч кінофільмів, 300 тис. радіопередач, 300 тис. телевізійних програм, понад 7 млн мікрофільмів та 61 млн рукописних документів.

1917 створено секцію славистики, а в 1929 її відокремлено як Відділ Слов'янської Літератури. 1953 створено Слов'янський і Східно-Європ. Відділ, який очолив Сергіус Якобсон (Sergius Jakobson). Якобсон цікавився українською, та у співпраці з Франсисом Вітфілдом (Francis J. Whitfield) видав перший бібліографічний покажчик *Selected list of books on the Ukraine published in English, French, German, and Italian* (Вашінгтон, 1941). 1956 Ярослав Рудницький з Ун-ту Манітоби перевів заг. огляд українки та подав свої рекомендації щодо дальшого розвитку укр. збірки у виданні *Ucrainica in the Library of Congress: a Preliminary Survey* (Вашінгтон, 1956).

1978 назву відділу скорочено на "Європ. Відділ." Там знаходяться довідкові матеріали з українки та україномовні газети й періодики. З половини 20 ст., було коло 5,000 працівників К.Б., в тому числі приблизно 90 осіб укр. походження. Завдяки довголітній праці Василя Надраги К.Б. збагатила свою колекцію мист. та наук. спадщиною

діяспорних авторів. Побут та історія укр. іміграції добре задокументовані численними вид. місцевих громад, церков та центр. орг-цій. При кінці 1989 найменовано Богдана Ясінського як укр. референта за довідкову роботу та комплектування українки. Він уклав електронні бібліографічні покажчики "Шевченко в Бібліотеці Конгресу" (1998) та "Незалежна преса в Україні 1988-1992" (1992).

У К.Б. знаходиться одна з найбільших збірок українки поза межами України, яка включає книжки, газети, журнали, рідкісні книги та рукописи, кінофільми, звукозаписи, плакати і картографічні вид. Більшість матеріалів українки входять у заг. колекцію побудованій за принципом предметної класифікації К.Б. До українки належать матеріали про Україну й укр. культуру, як укр. мовою так й ін. мовами. Вони зберігаються у різних відділах К.Б. та в Юридичній Бібліотеці Конгресу, тому важко уточнити її кількісний обсяг. За найповнішою оцінкою сучасна українка становить приблизно 400,000 одиниць.

Між книгами Т. Джеферсона були твори з укр. тематики, але найбільше стародруків надійшло в 80,000 томовій колекції відомого рос. (Красноярськ) підприємця й бібліофіла Геннадія Юдіна. Придбана в 1907 ця колекція включала рідкісні публікації, між ними твори з Печерської Лаври, стародруки з різних центрів книгодрукування в Україні, журнал "Київська старина", перші вид. Шевченка, Костомарова, Котляревського та ін. 1958 К.Б. отримала примірник Острозької Біблії з 1581. До українистики можна віднести також фізичні карти ще з 17 ст. картографа Боплана (Beauplan). У відділі звукозаписів зберігається унікальна збірка кобзарського співу з початку 20 ст. У рукописному відділі збереглися листи і особисті документи о. Г. Грушки, засновника щоденника "Свобода". Численні газ. і книжкові вид. України та діаспори зберігаються на мікрофільмах.

Після проголошення держ. незалежності України, значно зросли укр. надходження до К.Б. Нові матеріали вимагали змін у термінології та каталогізації українки. На протязі 25 років Юрій Добчанський підніс якість і розвинув обсяг предметного доступу до українки та її класифікації. Внаслідок, старі географічні назви України в каталозі замінено укр. мовою. Уточнено і виправлено предметні рубрики відповідно до вимог нових вид. До новіших рубрик зараховано: Millennium of Christianity in Kievan Rus, 988-1988; Ukraine-History-Famine, 1932-1933; Chernobyl Nuclear Disaster, Chornobyl', Ukraine, 1986; Ukraine-History-Orange Revolution, 2004; Russia-Civilization-Ukrainian influences; Ukrainian Americans; Catholics, Ukrainian; Ukrainian-American periodicals і т.п. Найновіші форми укр. назв і предметних рубрик К.Б. доступні у файлі під назвою "Authorities".

Ю. Добчанський

КОНКВЕСТ Роберт (Robert Conquest), амер.-бритійський дослідник сов. історії, плідний автор, поет; н.

15.7.1917 в Малверні (Malvern), Ворчестер-шайр (Worcestershire), Англ., живе в США. Судіював філософію, політологію, літературу в Англ. і Франц. Здобув

д-рат із сов. історії. У ранніх рр. симпатизував з комунізмом, але вивчаючи сов. дійність зірвав з ним. Працював у воєнні та повоснні рр. в брит. розвідці та дипломатії.

Працює стар. дослідником в Ін-ті Гувера при Стенфордському Ун-ті, Каліф. Співроб. Центру Стратегічних та Міжнар. Студій в Джорджтавнському Ун-ті у Вашингтоні та Укр. Наук. Ін-ту в Гарварді. Автор понад 2 десятків книг, в яких розкриває сов. практику. Найбільше відомі: *The Great Terror: Stalin's Purge of the*

Thirties (1968), *Soviet Deportation of Nationalities* (1960), *Kolyma. The Arctic Death Camps* (1978), *Stalin: Breaker of Nations* (1991) й ін. Великого розголосу здобула праця про укр. голодомор 1932-33 *The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine* (1986), перекладена укр. мовою і видана в Києві ("Жнива розпачу"). Видав також зб. поезії та є чл. Королівського Літ. Т-ва. К. нагороджений Орденами Бритійської Імперії, св. Михаїла і св. Юрія, кн. Ярослава Мудрого 5 ступеня України. Нагороджений 2005 Президентською Медаллю Свободи (Presidential Medal of Freedom) США. Чл. American Academy of Arts and Sciences (2004), дчл. УВАН, почесний чл. НТШ.

В.М.

КОННЕКТИКАТ (Connecticut), шт. в півн.-сх. частині США, площа 14,360 кв. км., нас. 3405 тис. (2000), українців 23,460, столиця *Гартфорд (Hartford). Українці почали імігрувати кін. 19 ст., гол. з Лемківщини та Закарпаття, працювали в пром-сті, а деякі – на фармах. У пов. нас. українців: Гартфорд – 6425, Нью-Гейвен (New Haven) – 6030, Ферфільд (Fairfield) – 5455, Нью-Лондон (New London) – 2040, Личфільд (Litchfield) – 1010, Толланд (Tolland) – 970, Віндгам (Windham) – 835, і Мідделсекс (Middlesex) – 690. Крім Гартфорду,

Магістраль ім. Тараса Шевченка у Коннектикаті

більші укр. поселення існують у містах *Ансонія (Ansonia), *Біджпорт (Bridgeport), *Брістоль (Bristol), *Віллімантік (Willimantic), Глестонбурі (Glastonbury), *Колчестер (Colchester), *Нью-Брітен (New Britain), *Нью-Гейвен (перший осідок Закарп. Правос. Церкви в США), Сеймур (Seymour), *Стемфорд (Stamford) (осідок Укр. Гр.-Кат. Епархії), Террівіль (Terrville),

Трамбул (Trumbull) та ін. Губернатор після ухвали стейтових законодавців відкрив 1986 частину центр. магістралі К., надаючи їй назву ім. Т. Шевченка (Taras Shevchenko Expressway).

В.М.

КОНОВАЛ Олексій (Oleksiy Kopoval), інж., журн. та сусп. діяч; н. 27.1.1933 в с. Петрівці Полтавської

обл. На еміграції з 1943. Ходив до укр. гімназій по війні в таборах ДП в Ельвангені та Новім Ульмі в Нім. До США приїхав 1950. Служив в амер. армії в Нім. (1954-57).

1960 закінчив

механічний фак. інженерії в Іллинойському Ін-ті Технології. В Нім. чл. Пласту (1947-50); у США з 1951 чл. ОДУМ, гол. осередку ОДУМ Чикаго, чл. Гол. Управи ОДУМ США. Редагував "Сторінку ОДУМ" в "Укр. Вістях" (1962-73), "Літопис ОДУМ" у "Свободі" (1962-71) та "Куток одумівця" в "Укр. Житті" (1962-63). Чл. ред. колегії журн. "Молода Україна" (1960-73) та журн. "Нові дні" (1974-93). Автор ст. в укр. газ., ред. "Альманаха-збірника ОДУМ" та "Збірника для 2-ої проби ОДУМ". З 1967 чл. УРДП, ген. секр. ЦК УРДП (1975-95) та гол. УРДП-УДРП (1995-2000), гол. відділу УАКР в Чикаго (1985-90). Дир. школи українознавства при правос. катедрі св. кн. Володимира (1980-85). Зібрав та впорядкував архіви Івана Багряного та УРДП для УВАН в Нью-Йорку 1990. Ред. творів Г. Китастого в "Муз. Україні" (Київ, 1996) та "Укр. Револуційно-Дем. Партія (УРДП-УДРП) – зб. матеріалів та документів" (1997). З 2000 ред. місячної сторінки "Вісті Фундації ім. І. Багряного" у "Свободі" та кварталника "Бюлетень Фундації ім. І. Багряного".

В.М.

КОНОНЕНКО Костянтин (Konstantyn Kononenko), економіст-фінансист, держ. і політ. діяч в Україні й на еміграції, публіцист; н. 3.6.1889 в м. Рильськ на Слобожанщині (сьогодні на території Рос. Федерації), п. 28.8.1964 в м. Бунтон (Boonton), Н.Дж., де і похований. Закінчив Харківський Ун-т. Змолоду активний у рос. соціал-дем. партії (меншевиків), від неї був чл. УЦР в Києві. За рад. часів проф. економіки в Харкові та гол. Харківського Т-ва Сіль. Госп-ва (1921-24). Очоловав фін. відділ нар. комісаріату земельних справ УРСР (1919 і 1921-24) та був дир. Всеукр. Сіль-Госп. Банку і наук. консультантом Держплану УРСР (до 1930). Тоді був арештований рад. владою і

засуджений на 8 рр. заслання. 1944 емігрував до Нім., а 1951 – до США. Як політ. емігрант був активним в ЗЧ ОУН (від цієї орг-ції був чл. УНРади першого скликання), а після 1954 в

ОУНз і ЗП УГВР, співпрацював в "Укр. Трибуні" і "Сучасній Україні" (Мюнхен) та в дослідно-видавничому т-ві "Пролог" (Нью-Йорк). Автор праць: "Організація сіль. Госп-ва в Лісостепу і Поліссі України" (1924), "Аграрна політика большевиків" (під псевдонімом Н. Олєжко, Мюнхен 1948), *Ukraine and Russia: A History of the Economic Relations, 1654-1917* (1958), другий том цієї ж праці "Україна і Росія, 1917-60" (1965) та багатьох ст. в газ. і журн.

В.М.

КОНОНЕНКО Олег (Oleh Kononenko), син Костянтина К., учений-хемік, дослідник; н. 5.9.1918 в Харкові, п. 5.12.1998 в Бунтон (Boonton), Н.Дж. Закінчив Харківський Ун-т (1939), д-рат з хемії здобув в УТГІ в Мюнхені (1949), там само викладав. Від 1951 в США, жив у Бунтоні. Працю-

вав у фармацевтичних та хем. лабораторіях в Україні, Нім. й США ("Allied Chemical & Dye Co.", "Herstein Labs", з 1973 віцепрез. "Norell Chemical Co."). Дчл. НТШ й УВАН та ТУІА. Ст. в наук. журн., патенти.

КОНОНЕНКО-МОЙЛ Наталія (Natalie Kononenko-Moyle), дочка Олега К., проф. етнології та літератури; н. в 1942 в Харкові. У США з 1951. Студіювала в коледжі Радкліф (Radcliffe) (бакалярат 1967), в Гарвардському Ун-ті (ступінь мгра 1969 та д-ра 1976). Спеціалізувалася в слов. і тюркських мовах та етнографії. Співпрацювала з Укр. Наук. Ін-том Гарвардського Ун-ту, з 1975 проф. Ун-ту Вірджинії в м. Шарлоттсвіль (Charlottesville). Дчл. УВАН, гол. Амер. Асоціації Укр. Студій. Автор і співавтор чотирьох книжок та низки ст. в журн., зокрема ред. *The Magic Egg and Other Tales from Ukraine* (1997).

В.М.

КОНОНІВ Іванна (Ivanna Kononiv), з роду Кочій, дружина Юрія К., акторка, співачка, гром. діячка, вихователька молоді; н. 27.2.1915 в м. Волфсберг (Wolfsberg), Австр., п. 28.5.2006 в Ірвінгтоні, Н.Дж., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила жінін. гімназію "Рідна школа" в Коломиї (1933). Грала в театрах Гал., з 1945 – в таборах ДП в Австр. та з 1950 в США, поселилася в м. Ньюарк-Ірвінгтон. Виконала ролю Марійки в прем'єрі оперети "Шаріка" Я. Барнича в Станиславові (1943), виступала в Ансамблі Акторія Легкого Жанру під проводом Ю. Кононов як співачка, деклямарторка й акторка. Підготувляла молодь СУМ до мист. виступів, співала в церк. хорах, довголітня гол. відділу ОЖ-ОЧСУ, активна в СУА. 1992

відзначена міськ. радою Ірвінгтону як "Амер. Українка Року".

В.М.

КОНОНІВ Юрій (Jurij Kononiv), учасник визвольних змагань 1917-21, актор, театр., гром. і культ. діяч на еміграції; н. 24.4.1895 в Кисві, п. 27.12.1974 в Ірвінгтоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Київ. Гімназії, під час I світ. війни старшина артилерії в рос. армії, поранений б. Двинська 1916. Після революції вступив до Армії УНР, сотник, командир батареї I важко-гарматного Запор. полку, брав участь у поході на Крим, воював на Слобожанщині та з січня 1919 в рядах УГА, в спільному поході на Київ, 1920 в поль. полоні. З 1924

працював у гал. театрах М. Айдарова, Івана Гогутяка, Опанаса Карабіневича, в Театрі Подільському, "Заграві", Театрі ім. І. Франка в Станиславові.

Був актором гол. у комедіях, драмах й оперетках, а також адмінстратором театрів. На еміграції з 1944 в Австр. та з 1949 у США. Засновник і керіаник Ансамблю Легкого Жанру, з яким ставив п'єси, ревії й концерти в Ньюарку-Ірвінгтоні та на гастролях. Вів театральн.-осв. працю в СУМ та в гром. орг-ціях. Був обраний гол. відновленого 1971 в США Об'єднання Мистців Укр. Сцени, очолив видавничу комісію зб. "Наш тевтр" (1975). Активний в ООЧСУ та в АДУК.

В.М.

КОНРАД Стефан (Stefan Konrad), журналіст, учитель, учасник визвольних змагань 1918-20, гром. діяч; н. 26.10.1900 в Золочеві, Гал., п. 11.3.1991 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії у Фокс-Чейсі. Гімназію закінчив Тернополі, був в УСС й УГА, після

повернення з фронту та табору інтернованих в Чех., студіював в Укр. Таємному Ун-ті у Львові, вчителював у сер. школах у Любачеві, а потім у корінній Поль. Під час 2 світ. війни працював у ред. газ. "Укр. вісті" (Львів), вступив до Дивізії "Галичина", де був військ. кореспондентом. На еміграції перебував у Мюнхені та Берхтесгадені (Нім.), працював в Укр. Червоному Хресті й ред. "Христ. голосу". 1955 переїхав до Філядельфії, де працював учителем та адмінстратором газ. "Шлях". Під псевд. Степана Кароліна містив фейлетони в "Шляху" та ін. газ. Ред. зб. "Шляхами золотого Поділля" (1960), автор книжки для молоді "Скажу Тобі правду".

В.М.

КОНСТАНКЕВИЧ Іван (Ivan Konstankevych), гр.-кат. свящ.-крилошанин, церк., культ. і сусп. діяч на Лемківщині та в США; н. 19.4.1859 в с. Мшана Короснянського пов. на Лемківщині, п. 19.4.1918 в м-ку Мовч Чонк – Джим Торп (Mauch Chunk - Jim Thorpe) бл. Лігайтону, Пен. По закінченні духовної семінарії в Гал., висвячений 1882, належав до "Амер. кружка" свящ. До США прибув 1893, увесь час був свящ. в Шамокіні (Shamokin), Пен. Тут заснував укр. школу, політ. клуб та осв. Т-во Т. Шевченка (1896). Спочатку діяч "Соєдиненія", що його намагався присднати до укр. напряму. Але, розчарувавшись його консервативними і угрофільськими діячами, разом з о. Т. Обушкевичем заснував Руський (Укр.) Нар. Союз та став його першим секр., редагував "Свободу" (1895-96). У своїх ст. гостро виступав проти русофільських і угрофільських позицій серед укр. емігрантів. 1901-07 очолював *Духовну Раду, яка домагалася окремого укр. єпископства в США. Коли 1907 призначено єп. С. *Ортинського, К. став його ген. вікарієм.

Лит.: Кравченко О. Отець. І. Х. Констанкевич. "Свобода", 15-16.4.1988.

О. Краченко

КОНСТАНТИН, Митрополит див.
Баган Константин

КОНСТАНТИНА СВ. УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА в Міннеаполісі (Saint Constantine Ukrainian Catholic Church in Minneapolis,) Мінн., парафія засн. 1911, перша мурована церква збудована 1913 (ч. родин в час заснування 72, 1935 – 370, 1985 – 700). Відомими душпастирями були: Костянтин Курило (засновник), Л. Чапельський, Мирон Данилович, Іван Велигорський, Михайло Мартинюк, І. Стах, П. Леськів, С. Кнап, Михайло Стельмах. Теперішню нову церкву збудовано за о. Кнапа 1971 у візант. стилі за проєктом Віктора Гілбертсона, розмалював М. Дмитренко, його ж вітражі. Мозаїка і мармуровий фасад італ. мистців Уго Маццеї й Аркімеде Алберті, церк. утвар й панікадила з Греції. Церква завершується великою банею та чотирма меншими вежами. Храм сполучений з ін. церк. будівлями (заля, школа) коридором-галереєю, де виставлені ікони й картини. При церкві є також малий музей нар. і сакрального мистецтва та бібліотека ім. М. Шашкевича. Парафія видає двомовний тижневий "Парафіяльний бюлетень". Дочерна церква св. Стефана в Сент-Пол (Saint Paul), Мінн. знаходиться в Міннеаполісі.

Лит.: Пропам'ятна книга 75-ліття Укр. Кат. Церкви св. Константина в Міннеаполіс. Міннеаполіс, 1988.

В.М.

КОНСУЛЬСТВА УКРАЇНИ див.
Генеральні Консульства України

КОНФЕРЕНЦІЯ ГУЦУЛЬСЬКИХ Т-В АМЕРИКИ Й КАНАДИ див. *Гуцульські товариства*

КОНФЕРЕНЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ І ОРГАНІЗАЦІЙ – КУППО (Conference of Ukrainian Political Parties and Organizations), коаліція укр. еміграційних партій і орг-цій, яка постала на першій конференції в

Нью-Йорку 30.3.1979 у протипагу монопартійним тенденціям ОУН С. Бандери та претензіям на виключне керування укр. визвольної справи органами екзильного центру УНР; все таки КУППО чи її окремі діячі пропагували консолідацію довкола центру УНР. Підготовка до створення конференції почалася в листопаді 1978. До чл.-засновників належали ОУН А. Мельника, УРДП М. Воскобійника, Союз Земель Соборної України – Селянська Спілка, Укр. Соціалістична Партія, ОУН закордоном, і Союз Гетьманців Державників, який пізніше відлучився від КУППО. Конференція вибрала президію, як постійно діючий орган. За статутом президію очолювали голови партій за ротаційною системою що два роки. Найдовше гол. був З. Городиський. КУППО вважало себе не політ. центром, а "форумом політ. думки партій і орг-цій, які заступають політ. плюралізм".

Президія КУППО відстоювала потребу реорганізації Держ. Центру УНР і співпраці з ним. З цією метою велися переговори з чинниками екзильного уряду й партіями, що його підтримували; зокрема активними на цьому відтинку були ОУН та УРДП, які згодом увійшли до УНРади. КУППО виступала зі заявами у справі подій в Україні, брала участь у різних заходах, зокрема підносячи справу людських і нац. прав в Україні, підтримувала плятформу і дії укр. дисидентів у СРСР (Укр. Гельсінську Групу), реагувала на сов. нац. політику в Україні, включалася у співпрацю з ін. поневоленими народами, гол. поляками. У внутрішньо-укр. гром. житті підтримувала УАКР як опозиційну орг-цію до УККА, опанованого ЗЧ ОУН. Конференція мала своє представництво в Європі. Окремі партії-члени КУППО вели переговори з держ. центром і повернулися до нього кін. 1980-их Це призвело до саморозпуснення КУППО.

В.М.

КОНФЕРЕНЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІЙНИХ АКАДЕМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (Conference of Ukrainian Central Academic Professional Organizations), засн. 1960 в Нью-Йорку з метою репрезентації т-в – чл. та висловлення їх opinii перед укр. громадою. Чл. К.У.П.А.О. були: Т-во Укр. Бібліотекарів Америки, Об'єднання Укр.-Амер. Ветеринарних Лікарів, Спілка Укр. Журналістів, ТУІА, УЛТПА, Т-во Укр. Правників, Укр. Амер. Асоціація Університетських Професорів та Асоціація Укр.-Амер. Учителів. Конференція бажала виступати об'єднаним фронтом на форумах УККА, СКВУ, займати спільну позицію у заг.-укр. справах та включатися у заг. заходи й дії (напр., збірка на Фонд Катедри Українознавства, справа укр. кат. патріярхату, ставлення до процесів в Україні тощо). Гол. і видатними діячами К.У.П.А.О. були: Б. Олесницький, С. Ворох, Б. Дзерович, Р. Галібей, П. Гой, Іван Мокривський, Андрій Пашук. У конфлікті між УККА й опозицією К.У.П.А.О. займала неутральну позицію і намагалася довести до об'єднання УККА й УАКР та провести до консолідації укр. політ. сил, не базі Держ. Центру УНР в екзилі. В 1980-их діяльність конференції послабла, а в пол. 1990-их припинилася.

Є. Івашків

"КООПЕРАТИВНА ДУМКА" (Credit Union Opinion), двомовний кварталник Укр. Кредитної Спілки в Рочестері, друкований споч. під назвою "Інформативний листок" (з 1955), потім "Кооп. бюлетень" (до 1970), а згодом під теперішньою назвою. Зміст "К.Д." складається з інформації про діяльність кредитівки, хроніки гром. і культ. життя, проблемні ст., реклями. Тираж – 3000 прим., чл. кредитівки одержують "К.Д." безкоштовно. Ред. і співроб. були: І. Демиденко, Володимир Гавриляк, Любомир Білик, Константин Гуран, М. Кознарський, Анатолій Калиновський, Х. Довгалюк, В. Пилишенко, Богдан Венгльовський,

Т. Денисенко, Олег Павлюк, Дарія Елій, Людмила Терещенко, Олег Лебедько.

Д. Елій

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ (Cooperatives) Кооперативи – дем. установи, створені на користь своїх чл. Вставний капітал К. збирається у формі уділів, і при закритті К. всі прибутки розділюються пропорційно між членами. Кожен член К. має один рівноправний голос у виборчому процесі. Біжучими справами керує обрана безплатна дирекція, ревізійна комісія слідкує за всіма ділянками проведеної праці й звітує заг. зборам; у фін. кооп. кредитовий комітет провірює подання на позички. Гасло кооператив: "свій до свого по своє".

Перша укр. К. у США – "Нар торгівля" (Cooperative General Store) в Шенандоа, Пен., засн. 1887 під проводом о. І. Волянського, впродовж 2 рр. відкрила 4 філіяли: на додаток до Шенандоа, також в Оліфанті, Плимуті й Гейзелтоні. Після від'їзду о. Волянського, кооператива занепала. 1901 о. П. Тимкевич заснував "Руську народну спілку в Йонкерсі, Н.Й.": у триповерховому будинку приміщувалася харчева крамниця, а також були мешкання для винайму укр. родинами. До двох років було добудовано і докуплено ще три 3 і 4-поверхові будинки, які були власністю укр. громади. 1920 існувало українське кооперативне товариство у повіті Луцерн (Lucerne County), Пен. В. Галич занотовує існування 4-ох кооперативних крамниць у 1936 (в Нью Бритен, Кон., Кромптон, Р.Ай., Нью Йорку і Вилкс-Беррі, Пен.).

Повоєнні імігранти стараліся створити споживчі К. у Філядельфії і Нью Йорку, та вони не вдержалися. У Філядельфії існувала у ранніх 50-тих К. крамниця нар. мистецтва "Базар", в Нью Йорку засновано 1949 в-во *Червона Калина, на взір в-ва тієї ж назви у Львові. К. *Самодопомога в Чикаго, засн. 1950 закупила літню дитячу відпочинкову оселю над оз. Равнд-Лейк (Round Lake) і провадила 1954-1991

харчеву крамницю. В Чикаго від 1970 існує Укр. Кооп. Забезпеченева Агенція, створена кредитними спілками – членами *Централу Укр. Кооператив Америки (ЦУКА).

Найбільш поширені у США фін. кооперативи, т.зв. кредитні спілки (credit unions). На підставі гром. об'єднання укр. американців т-ва *Самопоміч у 50-их створено перші укр. кредитні спілки, які прийняли ту ж назву – Самопоміч. У 1980-их існувало 30 укр. кредитних спілок, у всіх містах, де була зорганізована укр. громада, більшість у сх. шт. Н.Й., Пен., Конн. і Фл., та в Ог., Міч., Ілл. і Мінн. Згодом к-ст кредитних спілок зменшилася шляхом об'єднань, та відкрито філії також у зах шт.: Каліф., Ваш. і Орегон. Зі 17 існуючих 2005 укр. кредитівок, 9 зберегли цю назву "Самопоміч". Укр. кредитівки у США об'єднані в ЦУКА.

Літ. Витанович, д-р І. "Історія українського кооперативного руху", ТУК, Нью Йорк, 1964
Плешкевич О. і Семчишин М., "Українська кооперація діаспори", УСКР, Чикаго, 1992

р.м.

Управа Координаційного Комітету Допомоги Україні

КООРДИНАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ (Coordinating Committee to Aid Ukraine), засн. 30.1.1991 на з'їзді представників місц. допомогівих комітетів та різних гром. орг-цій в м. Елізабет, Н.Дж. На засновному з'їзді були представлені 23 осередки та 13 крайових орг-цій, більшість яких стали сприяючими чл. В пол. 1990-их к-сть чл. дещо зменшилася. Комітет відбував що два рр. з'їзди. Гол. екзекутиви К.К.Д.У. були: Б. Бурачинський (1991-93), В.

Бранецький (1993-95), В. Воловодюк (з 1995 дотепер). 1997 створено раду К.К.Д.У., а її гол. став В. Бранецький.

Допомогові акції охоплювали грошеву підтримку установ й акцій на Україні, допомогу в техніці, харитативну допомогу дітям і студентам, технічну допомогу пресі й вид-вм, орг-ції осв. програм і сприянню українізації шкіл, армії, мол. орг-цій тощо. К.К.Д.У зокрема фінансував проведення в Україні різних курсів, семінарів, літніх таборів, видання українознавчих підручників та виховних матеріалів (великими накладками на всю Україну). В США Комітет сприяв акції збірки фондів для дипломатичних місій України (будинки посольства та ген. консульств). Загально К.К.Д.У. та під його егідою членські орг-ції склали за останніх 10 рр. бл. 6 млн. дол. Періодично К.К.Д.У. звітував зі своєї праці і господарки в бюлетенях та в заг. пресі. При наданні допомоги Комітет перевіряв проекти, посилав своїх представників на місця. Фін. допомога надавалася вибірково, пріоритет мали державотворчі програми та такі, що сприяли демократизації України, деяку перевагу надавалося проєктам і програмам на сх. і центр. Україні. К.К.Д.У. – чл. Укр. Всесвітньої Координаційної Ради в Києві.

Крім згаданих голів, діяльними в К.К.Д.У. були: Р. Андрушків, Василь Василів, Р. Воронка, М. Воронович, С. Ворох, Богдан Гайдучок, М. Герець, Т. Гунчак, Д. Геча, М. Дейчаківський, Зеїон Захарясевиц, О. Зінкевич, Н. Іванів, В. Король, М. Корчинський, О. Кузьма, А. Лисий, Василь Ліщинецький, У. Мазуркевич, В. Маркус, Н. і Роберт МекКоннел, Х. Мельник, Р. Мілянчик, О. Мороз, Р. Ричок, В. Сохан, Л. Твтух, Б. Ткачук, М. Шмігель та ін.

Літ.: Сліпушко О., ред. "Тобі Україно." Історія Координаційного Комітету Допомоги Україні в США 1991-2003. Київ, 2004.

Б. Бурачинський

КОПИСТЯНСЬКИЙ Андронік (Andronik Kopystianskyj), гром., зокрема пласт. діяч; н. 26.10.1910 в с. Скорodne пов. Лисько, Гал., п. 21.12.1981 в Гемпстеді (Hempstead), Н.Й., похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. Вже в сер. школі був активним у Пласті, згодом на еміграції в Нім. (з 1945) та в США (з 1949). Гол. пласт. станиці в Гемпстеді, заст. гол. т-ва "Бойківщина", пл. сеньйор керівництва, курінний Орликівського Братства, чл. керівних органів ОДВУ.

КОПЦЮХ Михайло (Mykhajlo [Kopciuch] Koptsiukh), робітник, культ.-осв. працівник, меценат на укр. церк. і культ. цілі; н. 13.11.1910 в с. Шумляни Вел. Підгасцького пов., Гал., п. у червні 1982 в Міннеаполісі. Закінчив сіль. школу, працював у читальні "Просвіти". Потрапив на примусові првці до Нім., жив у таборі ДП, 1949 переїхав до США, де працював фабричним робітником. Жертвував на укр. церк. і культ. установи, зокрема понад 60 тис. дол. на потреби УКЦ на руки Патріярха Й. Сліпого. Дарував також на видавничі цілі Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді, Укр. Наук. Ін-ту Гарвардського Ун-ту, ЕУ тощо.

В.М.

КОРБА Михайло (Michael Korba), гр.-кат. свящ. і лікар; н. 1887 в шт. Пен., батьки родом з Пряшівщини, п. 1936 в Чикаго. Гімназію і духовну семінарію закінчив у Пряшеві. Повернувшись до США, був свящ. у різних парафіях Пен., найдовше у м. Вайтінг (Whiting), Інд. Співпрацював з укр. свящ. з Гал. Також здобув мед. освіту в Чикаго (1921). Працював лікарем серед імігрантів. Активний також у гром. орг-ціях.

КОРБУТЯК Дмитро (Dmytro [Korbut] Korbutiak), журналіст, гром. діяч; н. 19.10.1911 в с. Кулачківці Коломийського пов., Гал., п. 21.12.1995 в Сільвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку.

Після закінчення гімназії в Коломиї працював для Укр. радикальної партії, заснував відділи Союзу Укр. поступової молоді "Каменярі" та був співред. газ. "Життя Покуття". Редагував тижневик "Подільнин" у Кам'янці-Подільському (1941-43), потім працював ред. газ. "До перемоги" у Львові (1943-44). На еміграції перебував у Ляндсгуті, Фільсбургу і Регенсбургу, Нім. У жовтні

1947 приїхав до США і став ред. "Нар. волі" у Скрантоні. Здобув ступінь бакалавра з лат. мови в Скрантонському Ун-ті та право навчати в амер. сер. школах. В 1955 перенісся до Вашингтону, Д.К., і працював там до 1977 в укр. відділі "Голосу Америки". Багато праці вклав у УБС; заснував і був секр. його відділу у Вашингтоні, був делегатом на конвенціях, заст. гол. УБС, ред. його календарів. Чл.-кор. УВАН. К. активний чл. різних укр. орг-ій та співроб. кількох укр. газет і журн. Написав кілька цінних ст. про Т. Шевченка, В. Стефаніка, Миколу Скрипника та ін. Автор спогадів "Втеча до свободи" (1999). Чл.-кор. УВАН.

О. Кравченко

КОРГУН Михайло (Michael Koghun), нар. мистець-різьбар і маляр; н. 29.9.1924 в с. Яцини Полтавської обл. Здобувши сер. освіту в Запоріжжі (1941), припинив навчання під нім. окупацією. вивезений 1942 на примусову працю. З батьківського дому знав різьбарство і з того вижив у нім. таборах праці. Після війни жив у Нім. і Франц. (1949-52), емігрував до США і поселився в м. Трой, Н.Й. Заочно вчився

комерційного мистецтва та працював у виробництві ручного знаряддя. Одночасно займався різьбленням у дереві, точінням на верстаті й оздобленням інкрустацією своїх творів – тарілок, ваз, глечиків, рамок, скриньок, барилок, хрестів, іконостасів, кивотів, барельєфів-портретів тощо. К. вирізьбив ряд творів з нагоди Тисячоліття Християнства України (нв пошану св. Володимира В., св. Ольги, Ярослава Мудрого, засновників Кисва; барельєф з нагоди 200-ліття м. Трой, за що отримав низку нагород); К. також малює, зокрема укр. пейзажі. В Тройі провадив курси мист. різьби. При укр. правос. церкві св. Миколая заснував музей нар. і церк. мистецтва. 1992 відвідав Україну, в Полтаві й Києві (Держ. Музей укр. нар. мистецтва) відбулися його виставки. К. почесний чл. Спільки Майстрів Нар. Мистецтва України та Нац. Спільки Художників України. Про К. зроблено в Україні документальний фільм "Біле дерево життя М. Коргуна" (1997). Вийшли праці К. "М. Коргун – Різьбар – Альбом" (Київ, 1994) і "Моя техніка різьби і точіння" (Полтава, 1999).

В.М.

КОРДИШ-ГОЛОВКО Неоніла (Neonila Kordysh-Holovko), археолог; н. 1902 на Придніпрянщині, п. 24.3.1996 в Міннеаполісі. Закінчила іст. відділ Київ. ІНО (1930), працювала наук. співроб. Іст. Музею ім. Шевченка, 1937-39 завідувач відділу трипільської культури при Іст. Музеї на терені Печерської Лаври, 1939-41 стар. наук. співроб. Ін-ту Археології АН УРСР. Брала участь у розкопках античної колонії в Ольвії. За нім. окупації працювала далі археологом в Ін-ті Праісторії і Ранньої Історії в Києві. На еміграції – в Мюнхені, співпрацювала при ідентифікації вивезених з України археологічних колекцій. Належала до активних діячів УВАН в Авсбургу, а після 1950 в США. Дчл. УВАН. Співпрацювала з Укр. Іст. Т-вом та його журн. "Укр. Історик". Автор багатьох праць з трипільської культури.

В.М.

КОРДОВИЧ (псевд.) див. *Ямняк Петро (Павло)*

КОРЕНЕЦЬ Ганна (Hanna Korenets), дочка Ольги К., фармацевт, гром., зокрема пласт. діячка; н. 1907 у Львові, п. 6.11.1993 в Чикаго, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Банд-Бруку. Закінчила гімназію сс. Василіянок у Львові, студіювала фармацію в Познані, Поль. (1925-29). У Львові відкрила власну аптеку. Змолоду активна в Пласті, зокрема займалася виховною працею з юнацтвом. У 1930-их активна в тасмному Пласті, точніше у Виховних Спільнотах Укр. Молоді. В Нім. з 1945 брала активну участь у відродженні пласт. орг-ції; чл. керівництва Союзу Укр. Пластунів Емігрантів та гол. пласт. старшини Союзу Укр. Пластунів у Нім., згодом з 1949 в США (чл. Крайової Пласт. Старшини і Гол. Пласт. Ради в 1960-их). Була співзасновницею та протягом 50 рр. курінною куреня "Ті, що греблі рвуть". Нагороджена Орденом св. Юрія в Золоті та Хрестом Заслуги.

В.М.

КОРЕНЕЦЬ Ольга (Olha Korenets), з дому Добрянська, журналістка і письмен., гром. діячка; н. 26.4.1880 в м-ку Риманів Сяніцького пов., зах. Гал., п. 22.7.1977 в Ньюарку, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила учительську семінарію в Перемишлі, діячка і чл. управи "Т-ва Руських Жешин". З 1913 жила і працювала у Львові. Тут активна в "Жін. Громаді", згодом у Союзі Українок. Працювала у Фонді Потреби України (1913-14), 1921 співорганізаторка жін. з'їзду у Львові, чл. управи Кружка Рідної Школи ім. Ганни Барвінок. Змолоду містила нариси й оп. в "Літ.-Науқ. Вістнику", дописувала до преси на гром. і виховні теми, друкувала спогади, зокрема в "Нашій меті", "Ділі" і "Жінці".

Єдиний літ. твір-книжка К. – її психологічна повість з автобіографічним забарвленням "Зшиток малого монгола" (1943), перевид. 1957 в Нью-Йорку.

В.М.

КОРЕЦЬКА Лідія (Lydia Koretsky), оперна й концертна співачка-сопрано; н. 2.9.1902 в Києві, п. 15.7.1971 в м. Напа (Napa), Каліф. Вокальну освіту здобула в Київ. Консерваторії (1915-19), удосконалювала в США та Італ. Виступала як солістка з Укр. Республіканською Капелею О. Кошиця в багатьох м. зах. Європи й Америки. З 1925 солістка "Manhattan Opera House" в Нью-Йорку, "Ліричної Опері" в Чикаго і "Teatro Lirico" в Мілані, Італія. Володіла сильним голосом широкого діапазону, доброю дикцією і виїнятковим муз. відчуттям. Пропагувала укр. муз. культуру, виступаючи в шевченківських концертах, в операх "Запорожець за Дунаєм" Гулака-Артемовського, "Катерина" Аркаса й ін. Знімалась у фільмах В. Авраменка ("Наталка Полтавка" та "Вечорниці"). В Нью-Йорку вела власну вокальну школу.

р.м.

КОРЕЦЬКИЙ Володимир (Volodymyr Korecki), лікар-хіропрактик; н. 25.9.1885 в Гал., п. 8.5.1968 у Вілк-Беррі (Wilkes-Barre), Пен. До США приїхав 1904 і проживав до 1926 в Нью-Йорку. Закінчив студії в Колумбійському Ун-ті та школу хіропрактики у Девенпорт (Davenport), Айова. У Вілк-Беррі вів власну лік. практику й одночасно працював для економ. відділу в стейтовому уряді в Гаррісбургу та понад 20 рр. у пов. суді. К. був активним чл. Укр. Нац. Ліги пов. Люзерн (Ukr. National League of Luzerne County), Укр. Нац. Ради, співорганізував "Укр. Дні", віча тощо.

О. Кравченко

КОРИТКО Іван (Ivan Korytko), іконописець, маляр і різьбар; н. 18.5.1903 в с. Ляшки Королівські Перемишлянського пов., Гал., п. 17.12.1974 в м. Данкірк (Dunkirk),

Н.Й. Юнаком служив в УГА у ранзі підстаршини. Не маючи мист. освіти, взявся за малювання ікон та різьби іконостасів. Після 1925 в Гал. вчився і допомагав малярям П. Холодному, ст. і Юрієві Магалецькому та різьбареві Андрієві Коверкові. 1944 емігрував спочатку до Австр., а потім до таборів ДП в Нім. Тут в м. Бад Верігофен та Діллінген розмалював таборові каплиці церкви. Його іконостас знаходився в укр. гр.-кат. семінарії в м. Кулемборг (Culemborg), Голл. 1950 К. переїхав до США та

поселився в Данкірку б. Боффало. Розмалював церкву св. Миколая в Боффало та вирізьбив для неї іконостас. Займався також секулярним мистецтвом, гол. пейзажі. Виставляв свої речі на сіль-госп. виставці в Наягара-Фолс (Niagara Falls), Н.Й., та 1974 в галерії ім. В. Курилика в кан. Наягара-Фолс, якій К. подарував 4 ікони Євангелістів.

В.М.

КОРИТНИК Всеволод (Vsevolod {Walter} Korytnyk), біохемік, проф. - дослідник в ділянці раку; н. 21.4.1929 в м. Часлав (Časlav), Чех., п. 31.10.1985 в Боффало, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Через табори ДП в Нім. прибув до Австрал. де закінчив сер. освіту. Студіював в Аделаїдському Ун-ті, де здобув д-рат з органічної хемії (1957) і 1973 габілітувався. Працював у тому самому ун-ті дослідником, а потім переїхав до США на ту саму посаду в Ун-ті Пердью (Purdue) в м. Лафаст (Lafayette), Інд., та в федеральному департаменті сіль. госп-ва в Пасадіна (Pasadena), Каліф. 1960-68 був дослідником рака в Розвел Парк Меморіал Ін-ті (Roswell Park Memorial Institute) в Боффало та з 1968 проф. і дослідник в хем. департаменті Стейтового Ун-ту

в Боффало, де 1981-85 очолював дипломні студії з мед. хемії. Початкові праці К. стосувалися цукрів, але більше значення мають його досліді сполук комплексу вітамін Б-6 та їх похідних. К. надрукував бл. 100 праць в наук. журн. та 17 розділів у хем. і мед. книжках. Виступав на багатьох конференціях. Д.чл. НТШ та гол. відділу УЛТПА в Боффало.

С. Трофименко

КОРНИЛІВ Микола (Mykola Kornyliy), лікар, гром. діяч; н. 1895 на Харківщині, п. 3.12.1958 в Філядельфії. Закінчив Харківську Духовну Семінарію та студіював медицину в Дерптському (Юріївському) Ун-ті, закінчив освіту на еміграції в Софії, Болгарія (1927). 1917 служив помічником лікаря в рос. армії, 1918 перейшов до Армії УНР; по закінченні визвольних змагань переїхав до Рум. і Болгарії. Тут працював на держ. посаді гром. лікаря. Був у відрядженні в Чехо-Слов., Поль. й Австр., у тому часі співпрацював під псевд. М. Василів з Укр. Гігієнічним Т-вом у Львові та з журн. "Нар. здоров'я". З 1939 жив у Кракові та з 1941 у Рівному на Волині. 1944 емігрував до Нім. й Австр., де працював лікарем Укр. Червоного Хреста, а 1949 до США. У Філядельфії був гол. Пен. Відділу УЛТПА.

П. Пундій

КОРНІЙ Іван (John Korney), банкір; н. 24.4.1908 в м. Гренд Репідс (Grand Rapids), Міч, п. 17.10.1988 в Детройті. Закінчив Мічиганський Стейтовий Ун-т (1931) дипломом бакалавра і правничий фак. Детройтського Ун-ту (1943) зі ступенем д-ра права. К. був віцепрез. банку "Коммонвелт" (1933-73) в Детройті й чл. пов. ради Вейнського пов. в Міч. Активний чл. численних юридичних, фін., гром. і осв. орг-цій, зокрема: Детройтського Комітету Екон. Розвитку, Детройтської Торг. Палати, Фонду Розвитку Мічиганського Стейтового Ун-ту, Детройтського Екон. Клубу, Міч. Асоціації Банкірів, Амер. Ін-ту Банківської Справи та Асоці-

яції Банкірів. К. одержав відзначення: "Визначний Банкір Міч." (1950), "Видатний Випускник Мічиганського Стейтового Ун-ту" (1966) і "Українець Року" (1969). Співавтор посібника зі складання заповітів і трастів (1947). Чл. і діяч укр. орг-цій та інституцій. Друкувався в "Michigan Investor" та "Journal of the Association of American Bankers".

В.М.

КОРНИЛЕВ Олександр (Alexander Kornilev), геолог і географ, педагог; н. 23.3.1900 на Харківщині, п. 2.11.1965 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. освіту здобув у Харківській Духовній Семінарії та студіював геологію в Харківському Ун-ті. Викладав біологію та географію в харківських сер. школах. 1929-36 працював геологом у Харківському Дослідному Ін-ті Шляхового Будівництва. З 1936 викладач Харківського Ун-ту, брав участь в геологічних експедиціях до центр. Азії. 1939 захистив кандидатську дисертацію на тему "Районізація України в залежності від розташування природних будівельних матеріалів". Написав ряд праць з цієї тематики. Під час 2 світ. війни працював у харківській мед. лябараторії. Емігрував на Захід, з 1945 в Австр., викладав географію та хемію в укр. гімназії в Інсбруку. З 1949 у США в Нью-Йорку, одержав стипендію для дослідження УРСР, написав працю "Природні будівельні матеріали України" (1954). Переселився до Філядельфії, де викладав географію у школі українознавства та працював у Технологічному Ін-ті Дрекселя (Drexel).

В.М.

КОРНІНГ (Corning), м. в центр.-півд. частині шт. Н.Й., 277 км на зах. від Албані (Albany) і 294 км на півн. зах. від м. Нью-Йорк. Нас. 10,842 (2000), в т.ч. 133 українців. З 1999 К. належить до асоціації споріднених міст США та України і є М.-Побратимом Львова. Споріднення міст почалося ще в

1980-их, коли компанія Корнінг влаштувала фабрику виробництва лямп у Львові. У К. цю асоціацію очолює подружжя Василя і Глорії Мисників, які зібрали понад 10,000 дол. для діабетичної дитячої клініки у Львові.

КОРОВИЦЬКИЙ Іван (Ivan Korovytsky), філолог, історик, бібліотекар, публіцист; н. 4.6.1907 на Волині, п. 8.6.1991 в Сомерсеті (Somerset),

Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназію закінчив у Ковлі, вчився на богословському фак. Варшавського Ун-ту, який

закінчив 1929 ступенем мгра філології, залишився там асистентом проф. І. Огієнка та лектором церк.-слов. мови й історії Правос. Церкви. Також завідував музесом правос. митрополії у Варшаві. На еміграції з 1944 в Нім., проф. Богословської Академії в Мюнхені, з 1949 у США. Закінчив студії бібліотекарства в Ун-ті Темпл (Temple) в Філядельфії і там працював в теологічній бібліотеці. Викладав у семінарії св. Софії в Савт-Бавнд-Бруку та керував бібліотекою Укр. Культ. Центру, був співроб. Сх.-Європ. Дослідного Ін-ту ім. В. Липинського. Одночасно писав ст. до преси, редагував зб. та був автором багатьох ст. в ЕУ. Автор розвідки "Нищення церков на Холмщині" (1940) під псевд. Жуків, зредагував "Листи Д. Дорошенка до В. Липинського" (1972), "Третя Залізна Дивізія" (1982) та ін. Д.чл. НТШ і УВАН.

В.М.

КОРОЛИК Володимир (Volodymyr Korylyk), актор, гром. діяч; н. 17.12.1907 в Бориславі Дрогобицького пов., Гал., п. 27.1.1987 Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Баанд-Бруку. Сер. освіту здобув у Дрогобицькій гімназії. 1929 вступив до мандрівного

театру Й. Стадника, пізніше в Укр. Нар. Театрі ім. Тобілевича, "Заграві", в Ансамблі Укр. Акторів В. Блавацького в Нім. та в Укр. Театрі Малих Форм ім. В. Блавацького в Аделаїді, Австрал., пізніше в США. Виступав у десятках гол. характерних ролей. Найважливіші: Овідій в "Quo vadis" (за Г. Сенкевічем), Мокія в "Мина Мазайло" М. Куліша, Майора Харіна-Геросва в "Ордені" Ю. Косача, Войнаровського в "Мотрі" (за Б. Лепким), Свирида й Івана в "Домасі" (Л. Коваленко) та ін. В "Новому Театрі" в Нью-Йорку виконав ролі Поета в п'єсі Б. Бойчука "Голод". К. належав до Об'єднання Мистців Укр. Сцени.

В.М.

КОРОЛЬ Володимир (Volodymyr Korol), лікар-онколог, гром. діяч; н. 6.4.1922 у Львові. 1941-43 студіював ветеринарію у Львові, закінчив її в Гамбургу, Нім. Переїхавши до США, закінчив медицину з вірусології д-ратом 1972 в Ун-ті Сітон Гол (Seton Hall), Н.Дж. З 1958 працював у дослідженні онкозахворювань у фармацевтичній лабораторії "Pfizer". Автор багатьох праць з онкології. З 1987 живе на Фльор., чл. управи і гол. Укр. Культ.-Рел. Т-ва св. Андрія в Норт-Порті (North Port), Фльор. Гол. Т-ва Допомоги Україні. Меценат на культ. і осв. цілі в діаспорі й Україні.

КОРОЛЬ Ігор (Igor Korol), інж.-механік, гром., зокрема пласт. діяч; н. 14.6.1922 в Станиславові, Гал., де закінчив гімназію. Студіював у політехніках Відня й Мюнхена, закінчив Технологічний Ун-т Лоренса (Lawrence) в Савт-філді (Southfield), Міч. (1963). У США з 1949, 1951-86 працював інж. в автомобільній корпорації "Крайслер" (Chrysler). Кількакратний гол. Пласт. Станція в Детройті, секр. Гол. Пласт. Булави (1988-91), організатор і керівник мандрівних таборів для молоді, чл. управи відділу ТУІА в Детройті та дирекції кредитівки "Самопоміч". Нагороджений пласт. Орденами св. Юрія в сріблі й золоті.

В.М.

КОРОЛЬ Нестор (Nestor Korol), агроном-дослідник, проф.; н. 27.10.1892 у Вінниці, п. 26.11.1987 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював в Одеському Ун-ті, здобув д-рат з біології (1920). Під час I світ. війни служив у рос. армії, згодом в Армії УНР сотником (1918-20). 1920-29 працював у сіль.-госп. дослідних станціях в Україні в Миронівці і Шепетівці, переїхав до Москви і тут працював у Всесоюзному Наук.-Досл. Ін-ті нових культур та в АН СРСР; проф. генетики і селекції Сіль-Госп. Ін-ту. На еміграції в Нім. і США. Д.чл. НТШ, автор кількох книжок, серед них "Підсумки праці Шепетівського С.-Г. Дослідного поля за 1924-29 рр." (1930), "Сою, ее культура и использование" (1931), "Укр. козацтво, родоначальник Кінного Війська Московії-Росії" (1963), ст. в журн. укр., англ. й еспанською мовами.

В.М.

КОРОЛЬ Стефанія (Stefania Korol), з роду Перецька, дружина Ігоря К., фармацевт-спеціаліст з крові, гром. і пласт. діячка; н. 9.11.1926 в с. Тлусте, пов. Залішки, Тернопільської обл. Закінчила фармацію дипломом мгра 1949 в УТГІ в Мюнхені, доповнила студії в Детройті, куди приїхала 1949. Спеціалізація – техніка збереження крові у банках, перша українка з цим дипломом. Працювала до 1990 у мічиганських банках крові та в шпиталі півн. Детройту (North Detroit General Hospital). М. ін. вивчала особливості крові укр. імігрантів, про що виголосила доповіді на міжнар. конференціях фармацевтів та у Львові (1990). Активна в Пласті: виховниця, чл. булави юнацьких та новацьких таборів, крайова командантка юначок, гол. станичної ради і станична в Детройті. Відзначена Орденом св. Юрія в сріблі. Також діячка СУА та т-ва "Рідна школа", чл. ряду ін. орг-цій.

В.М.

КОРОПЕЙ Осип (Osyp Koropey), ветеринарний лікар, гром. діяч; н. 1.3.1907 в с. Посада Новомиська Добромільського пов., Гал., п. 18.6.1979 на Фльор., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 1927 закінчив гімназію в Перемишлі; змолоду зв'язаний з УВО й ОУН, переслідуваний поль. поліцією, втік до Чех., а звідти переїхав до Хорватії. Студіював ветеринарну медицину в Загребі, очолював укр. студентську громаду та був активним в укр. націоналістичному русі в Хорватії. По війні в Австр. та з 1950-их у США. У шт. Р.Айл. відкрив ветеринарну практику, 1969 обраний гол. Стейтової Асоціації Ветеринарів, чл. Об'єднання Укр.-Амер. Ветеринарних Лікарів. Продовжував активну працю в ОУН А. Мельника, заст. гол. центр. управи ОДВУ та чл. ін. орг-цій.

В.М.

КОРОПЕЦЬКИЙ Іван (Ivan Koropeckyj), економіст, педагог, наук. діяч; н. 24.6.1921 в с. Струпків

Товмацького пов., Гал. Студіював екон. науки в Нім., де здобув диплом економіста (1950) і д-ра в УВУ в Мюнхені (1951). Емігрував до США і продовжував

студії: мгр з фінансів і банківництва в Нью-Йоркському Ун-ті (1957) та д-рат в Колумбійському Ун-ті (1964). Викладав у кількох коледжах й ун-тах, з 1964 в Ун-ті Темпл (Temple) у Філядельфії, де був також гол. екон. департаменту. Одержав ряд грантів і дослідних стипендій, зокрема Фулбрайта, організував наук. конференції і симпозиуми, часто у співпраці з Укр. Наук. Ін-том Гарвардського Ун-ту. Д.чл. НТШ і УВАН у США, довголітній чл. управи останньої, през. Міжнар. Укр. Екон. Асоціації та організатор її з'їздив, ред. "Ukrainian Economic Review" (з 1995). Автор і ред. бага-

трьох наук. праць: *Location Problems of Soviet Industry Before WW II: the Case of the Ukraine* (1971), *Development in the Shadows: Studies in Ukrainian Economics* (1989) та ін. 1992 К. обраний іноземним чл. НАН України. В Києві видано такі його праці: "Укр. економісти XIX ст. та зах. наука" (1993), "Дещо про минуле, недавнє та сучасне укр. економіки" (1995) та "Вибрані екон. праці" (1998).

В.М.

КОРПУС МИРУ (Peace Corps), амер. установа, засн. през. Кеннеді в 1961 і складена з добровольців-громадян США, які готові служити в різних країнах світу й допомагати місц. населенню в різних сферах життєдіяльності. Україна стала першою країною колишнього Рад. Союзу, яка запросила К.М. Офіційний договір про К.М. було підписано в травні 1992 през. Л. Кравчуком і Дж. Бушом-старшим. Відповідно до потреб України, добровольці здійснюють свою місію гол. в галузях розвитку підприємництва, викладання англ. мови як чужої мови, та охорони середовища. 1992 прибула група для підтримки підприємницьких проєктів; 1993 викладачі англ. мови і 1997 охорони середовища. Як правило добровільна служба К.М. триває 27 місяців, з чого перші три призначені на підготовку (мовну, техн., міжкульт., здоров'я і безпеки). До 30.9.2004 було 1,259 громадян США, які працювали добровольцями в Україні; 2005 працювало 376 і це становило найбільшу групу К.М. у цілому світі. Між ними лише невеличка к-сть амер. українців, заг. це неукраїномовні молодшого і сер. віку американці (сер. вік 29-30). Досвід добровольців здебільшого професійний: це вчителі, підприємці, випусники вищих шкіл і ун-тів. Керівником К.М. в Україні був Ярослав Дуткевич (1992-2000), після нього Карл Бек (2001-2005), опісля Діана Шмидт.

Кен Боссонг

КОРСУНОВСЬКИЙ Павло (Pavlo Korsunovsky), правос. церк. діяч, дириг. хорів, піонер укр. правос. руху в США; н. 1884 в Україні, п. 1949 у США. 1917-18 чл. Всеукр. Церк. Правос. Ради в Києві. Чл. Республіканської Капелі О. Кошиця, 1920 залишився в Америці. З 1922 благовісник УАПЦ, пізніше протодиякон і свящ. Разом з першими правос. свящ. у США Володимиром Каськовим, Григорієм Хомицьким та І. Гундяком запросив єп. І. Теодоровича з України для очолення УАПЦ в Америці. Організував і дигувавав місц. церк. хорами. Ст. і спомини в укр.-амер. пресі "Церк. рух на Україні в перші рр. революції" ("Дніпро", 1925).

В.М.

КОРСУНСЬКИЙ Олександр (Alexander Korsunsky), мікробіолог і бактеріолог, проф., гом. діяч; н. 18.10.1893 в с. Пішане Полтавської губ., п. 25.10.1984 в Міннеаполісі. Навчався в полтавській духовній семінарії (1907-15) та Ветеринарному Ін-ті в Харкові (1915-19). Працював ветеринарним лікарем у Сорочинцях, асистентом і доцентом на кафедрі мікробіології Київ. Зооветеринарного Ін-ту (1922-30) та завідуючим катедри в Кам'янець-Подільському Сіль.-Госп. Ін-ті

(1930-33) та 1934-41 в такому ж ін-ті в Білій Церкві. Водночас провадив наук.-досл. працю в Київ. Ін-ті Рибного Госп.-ва. Був арештований 1931-32 у

зв'язку зі справою Спілки Визволення України. Під час 2 світ. війни був заст. гол. Київ. Обл. Комітету і приймав участь у творенні УНРади в Києві. На еміграції з 1944 в Нім, проф. в УТГІ. 1945-49 гол. Укр. Допомогового Комітету в Мюнхені. 1949 переїхав до США і працював у Міннеаполіс-Сент-Полі на різних посадах амер. ветеринарних установ. К. винайшов нову методу імуні-

зації курей проти віспи. Друковані праці з'явилися в Україні про хвороби риб та брицельоз рогатої худоби. Дчл. НТШ.

В.М.

КОРСУНСЬКИЙ Ярослав (Yaroslav Korsunsky), син Олександра К., інж.-архітект; н. 23.1.1926 в Києві. Сер. освіту здобув в Україні; на еміграції з 1944 в Нім., студіював у Мюнхені й США. 1965 заснував архітектурну фірму в Міннеаполісі й будував в основному торг. і культ. споруди. Проктував і керував будівництвом собору св. Володимира і Ольги та Укр. Культ. Осередок в Чикаго. Для Дрогобича, Гал. безкоштовно виготовив проєкт Катедрального Собору Пресвятої Трійці, який завершено 2000р.

КОРЧИНСЬКИЙ Михайло (Michael Korchynsky), інж.-металюрг, дослідник і менеджер, гом. діяч; н. 11.4.1918 в Києві, син правника, кооператора й діяча УНР Михайла К.; жив і студіював в Гал. Закінчив Політехн. Ін-т у Львові

(1942). На еміграції з 1944 в Нім. Працював інж. при амер. армії в Регенсбургу. 1951 переїхав до США, працюючи в кількох фірмах залізодобування й виробництва

сталі в Наягара-Фолс (Niagara Falls), Пітсбургу і Нью-Йорку. Чл. і співроб. різних амер. і міжнар. т-в та ін-тів, учасник багатьох конференцій у США і за кордоном, зокрема в СРСР і Китаю. Автор ст. а багатьох амер. й іноземних проф. виданнях, має кілька патентів. Також активний в укр. житті: чл. гол. управи ТУІА, гол. Укр. Технологічного Т-ва в Пітсбургу, Укр. Правос. Ліги Зах. Пенсильванії (1964-65), діяч "Самопоміч" тощо. В 1990-их активний в Координаційному Комітеті Допомоги Україні.

В.М.

КОС Михайло (Michael Kos), амер. військ. адвокат, гром. діяч; н. 30.11.1940 у Львові. До США приїхав у 1950-их, тут здобув сер. освіту, ступінь бакалавра (1962), та закінчив право при Іллінойському Ун-ті (1965). Працював адвокатом у правничих фірмах в Чикаго. 1966-71 служив у корпусі ген. судді-адвоката (Judge Advocate General's Corps) Армії США; 1971 – в резерві, де досягнув рангу полк. (адвоката). Активний при організуванні укр. студій при Іллінойським Ун-ті, чл. дирекції кредитної спілки "Самопоміч", з 1997 її гол., чл. Укр. Світ. Кооперативної Ради та управи відділу УККА, чл. Амер. адвокатської палати та ін. адвокатських спілок.

В.М.

КОСАРЕНКО-КОСАРЕВИЧ Василь (Vasyl Kosarenko-Kosarevych), інж.-підприємств., історик, публіцист; и. 23.3.1891 в с. Лани, пов. Кам'янка-Струмилева, Гал., п. 29.3.1964 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Реймонда в Бронксі, Н.Й. Під час визвольних змагань учасник УГА та дипломатичний службовець УНР (берестейські мирові переговори, у посольствах у Берліні, Стокгольмі, Копенгагені); залишився на еміграції в Нім.

Студіював інженерію та політ. науки, провадив власне підприємство. Чл. УВО-ОУН, ув'язнений нацистами 1943-45 в концтаборах в Оранісбург-Саксенгаузени. В США з 1957, досліджував історію рос. імперіялізму та видав публіцистичну працю "Die Moskauer Sphinx – Mythos und Macht in der Vorstellungen über Ost-Europa" (1955), укр. мовою 1957 та англ. 1961. Ст. в пресі: "Вільне слово" (Торонто), "Свобода" та в журн. "Самостійна Україна". Довголітній секр. Укр. Літ. Мист. Клубу в Нью-Йорку.

В.М.

КОСАРИЧ Я. (псевд.) див. *Косач Юрій*

КОСАЧ Юрій (Yurii Kosach), племінник Лесі Українки, псевд. Я. Косарич, А. Жоряник, Г. Рославець; письм., поет, драматург, журналіст; н. 5.12.1909 в Києві, п. 10.1.1990 в Пассаїку, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Дитиною жив на Волині й у Гадячі на Полтавщині. На еміграції з 1918 в Зах. Україні; закінчив Львівську Академічну гімназію, а юридичну освіту здобув у Варшаві. Ув'язнений поль. владою, звідки втік до Зах. Європи – Франц. і Нім. Під час 2 світ. війни перебував у Львові, 1943 арештований німцями,

просидів у концтаборі. По війні жив у таборах ДП в Нім. і був активним в літ. орг-ції Мист. Укр. Рух. 1949 переїхав до США, працював в укр. прогресивній пресі "Гром. голос" і "Укр. Вісті" та редагував журн. "За синім океаном". Відвідав кілька разів рад. Україну, останні його писання сповнені закидами проти укр. еміграції.

Літературну діяльність К. розпочав як поет у молодому віці й пізніше видав кілька зб. поезій: "Мангетанські ночі", "Вибрані", "Літо над Делеваром". Його сильною стороною є проза, зокрема іст. оп. і пов.: "Сонце сходить в Чигирині" (1934), "Сад" (1937), "Рубікон Хмельницького" (1941), "День гніву" (1947), про імigrantське життя – "Еней: життя інших" (1947) та п'єси "Облога" (1943), "Ворог", "Ордер" які виставлялися на емігрантській сцені. Архів К. 2002 передано завдяки зусиллям М. Коця на Україну.

Літ.: Агєєва В. Ю. Косач. "Слово і Час", ч.1, 1995.

р.м.

КОСАЧ-БОРИСОВА Ізидора (Izidora Kosach-Borysova), рідна сестра Лесі Українки, науковець-агроном, культ. діячка; н. 22.3.1888

в с. Колодяжне на Волині, п. 12.4.1980 у Піскатавей (Piscataway), Н.Дж., похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчила

сіль-госп. фак. Київ. Політехн. Ін-ту, на який аступила 1906. Працювала агрономом на Київщині й у Кишиневі; у 1920-30-их викладала у вищих школах України, м. ін. в Сіль-Госп. Ін-ті в Білій Церкві. 1937 арештована й перебувала на засланні в таборі "Онеглаб" до 1940. Під час 2 світ. війни виїхала на Зах.; з 1949 проживала в США. Автор важливих для біографії Л. Українки споминів "Колодяжне", опублікованих в "Нашому Житті" (1952). Активно спричинилася до видання монументальної книги "Л. Українка. Хронологія життя і творчості" (Нью-Йорк, 1970), що уклала її сестра – Ольга Косач-Кривенюк, яка через передчасну смерть (1945) не змогла її видрукувати. Чл.-кор. УВАН, почесний чл. СУА.

Літ.: Діба А. Донна Ізидора з роду Косачів. "Час-Тіме", 12.4.1996.

В.Т.

КОСИЙ (псевд.) див. *Козак Едвард (ЕКо)*

КОСОВИЙ Осип (Osyp Kosovuj), імігрант в Півн. Америці, друкар, ред. і видавець; н. на Покутті, Гал., п. 1929 в Нью-Йорку. Не скінчивши гімназії в Коломиї, прибув 1903 до Кан., у Вінніпегу працював укладачем газ. "Кан. фармер". 1904-05 редагував газ. "Слово", спонсоровану кан. консервативною партією. 1905 переїхав до США, видавав газ. "Амер. голос", журн. "Наша жизнь" (1907-08) та газ. "Союз" (1908-10), який згодом став

пресвітеріянським тижневиком. К. брав участь у створенні короткотривалого братського союзу "Нар. взаїмна поміч", який вів антиклерикальну боротьбу проти єп. С. Ортинського. К. був співред. "Шершеня" і "Нар. волі" (1912-13).

В.М.

КОСОНОЦЬКИЙ Володимир (Walter Kosonocky), інж.-електроник та оптик, проф. і винахідник; н. 5.12.1931 в м. Сєрадз (Sieradz), Поль., п. 2.11.1996 в м. Скілман (Skillman), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Під кінець 2 світ. війни переїхав до Нім., звідти 1949 до США. Студіював у Ньюаркському Інженерному Коледжі – бакалярат в електричній інженерії (1955), ступінь мгра (1957) і д-рат в Колумбійському Ун-ті (1965). Працював наук. дослідником, викладав у Ньюаркському Коледжі, керував катедрою оптоелектроніки, учасник різних конференцій, автор багатьох доповідей і ст. у проф. журн. (бл. 90), винахідник 55 зареєстрованих патентів. Здобув низку грантів та нагород, м. ін., чл. Нац. Інженерської Академії у Вашингтоні й Укр. Академії Інженерських Наук в Києві. Чл. ТУІА.

В.М.

КОССОВСЬКА-ДАВИДЕНКО Алла (Alla Kossovskaya-Davydenko), з роду Коссовська, дружина В'ячеслава Д., поетеса і письмен., культ. і громад. діячка; н. 8.7.1906 в Севастополі, п. 18.2.1996 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. В Криму закінчила робітничий фак. Працювала на канцелярській роботі в Харкові, почала займатися літ. діяльністю з молодих літ, але свій талант виявила шойно на еміграції: в таборі ДП в Гайденаві б. Гамбургу, Нім., та в США з 1951, де жила в Брукліні,

Закінчила Полтавський Духовний Семінарії і право в Московському Ун-ті. 1917-20 старшина армії УНР, в таборі полонених у Поль., 1921 висвячений на свящ. Виконував душпастирську працю на Волині, під час 2 світ. війни гол. Укр. Допомогового Комітету в Любліні, Поль., з 1945 в Нім. і з 1949 в США, останньо свящ. у Глен-Спей.

Н.Й. Керівник драм. гуртка СУМ, чл. гол. управи ОЖ-ОЧСУ, чл. АДУК та ОПДЛ. Авторка зб. поезій "Бабині літ" (1966), "Паморозь" (1971), пов. "Гірський вовк", "Двісті перший" (1963), зб. оп. "Ціна душі" (1977) та п'єси "Ніч під Андрія" (1964). Постійний дописувач журн. "Веселка", отримала кілька літ. нагород.

В.М.

КОСТЕЛИНА Лука (Luka Kostelyna), індустріальний керівник, журналіст і гром. діяч; н. 23.10.1930 в с. Ялинкувате, Стрийського пов., Гал. Гімназію закінчив 1949 в таборі ДП в Ділінгені, Нім. До США приїхав 1949, служив 2 рр. в амер. армії в Нім. Вчився в Ун-ті ДеПол (DePaul) в Чикаго, одержав ступінь мгра в ділянці індустріального менеджменту і в ній працював. Діяч СУМ та Укр. Визвольного Фронту, гол. осередку СУМ в Чикаго, чл. управ різних орг-цій, останньо гол. Братства св. Андрія і чл. президії парафії св. Володимир і Ольги. Дописував до різних газ., між ними до "Нац. Трибуни" і "Америку". Чл. редакційної колегії "Час і події" (1999-2002), потім заст. ред. "Укр. слова".

В.М.

КОСТЕЦЬКИЙ Володимир (Walter Kostecyky), лікар, амер. військовик-полк.; н. 23.1.1915 в м. Бостон, Масс., п. 17.1.1990. Брав участь у 2 світ. війні проти Японії, попав в японський полон і в т.зв. "марші смерті" на остр. Батаан (Bataan) врятував життя майбутньому начальнику штабу амер. збройних сил ген. Герольдові Джонсону (Harold Johnson). К. став героєм цього маршу, по війні був підвищений до рангу полк. і керував військ. лікарнею в Форт-Маєр (Fort Myers), Фльор.

КОСТЕЦЬКИЙ Яків (Yakiv Kostecyky), правос. свящ.-протопресвітер, військ.; н. 22.8.1893 в Останпії на Полтащині, п. 25.7.1978 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив болословські студії в

Полтавській Духовній Семінарії і право в Московському Ун-ті. 1917-20 старшина армії УНР, в таборі полонених у Поль., 1921 висвячений на свящ. Виконував душпастирську працю на Волині, під час 2 світ. війни гол. Укр. Допомогового Комітету в Любліні, Поль., з 1945 в Нім. і з 1949 в США, останньо свящ. у Глен-Спей.

В.М.

КОСТИК Володимир (Volodymyr Kostyk), сусп. діяч, учасник націоналістичного підпілля; н. 29.1.1919 у м-ку Надвірна, Гал., п. 25.12.1990 в м. Асторія, Н.Й. Змолоду чл. ОУН, зв'язковий на поль.-чехослов. кордоні. З 1941 в Нім. організатор укр. робітників. Арештований Гестапо, сидів в концтаборах Авшвіц, Мавнтгаузен і Ебензее. Після 1945 провідник ОУН в Горішній Австр. і гол. табору ДП в Астені б. Лінци. 1954 емігрував до США і перебував у Нью-Йорку, гол. обласного і чл. теренового проводів ЗЧ ОУН, гол. 2 відділу ООЧСУ, чл. гол. управ ООЧСУ і СУМ, довголітній керівник оселі СУМ в Елленвілі, Н.Й. та Дому орг-цій Укр. Визвольного Фронту в Нью-Йорку.

В.М.

КОСТИК Степан (Stepan Kostyk), кресляр, гром. діяч, учасник УПА; н. 19.12.1919 в с. Луг Надвірнянського пов., Гал., п. 5.11.1992 в Нью-Йорку. Сер. освіту здобув в Академічній Гімназії - математично-фіз. ліцеї у Львові (1939). Був учасником підпілля ОУН, арештований Гестапо 1943, воював в УПА старшиною, хворий, подався на Зах. Лікувався в Нім., 1950 емігрував до США. Студіював заочно журналістику в УТГІ, а потім закінчив курси креслення в США. Активний у гуцульським т-ві в Нью-Йорку, секр. гол. управи Укр. Світ. Об'єднання Гуцулів. Співорганізатор з'їзду кол. учнів Укр. Академічної Гімназії.

В.М.

КОСТИРКО Юрій (George Kostyrko), цивільний інж., проф.; н. 9.5.1937 в Одесі. Емігрував до

Нім. і з 1950 в США. Сер. освіту здобув у Нью-Йорку, студіював у Нью-Йоркському Міськ. Коледжі (City College) (бакалавр 1957), в Мічиганському Ун-ті (мгр хем. інженерії 1958), в Каліфорнійському Стейтовому Ун-ті в Сакраменто (мгр прикладної математики 1963) та в Каліфорнійському Ун-ті в Дейвіс (Davis) (д-р цивільної інженерії 1963), одержав ряд стипендій і грантів, працював дослідником та проф. ун-ту в Сакраменто. Досліджував стійкість нових будівель, їх забезпечення перед землетрусами та ін. катастрофами. Має низку публікацій у фахових журн.

В.М.

КОСТИШИН Матвій (Matthew Kostyshyn), емігрант-піонер, поет, гром. діяч; н. 10.8.1888 в с. Дегова Рогатинського пов., Гал., п. 16.2.1976 в м. Линбрук (Lynbrook), Н.Й., похований на цвинтарі у Флашингу (Flushing), Н.Й. Емігрував з України перед I світ. війною до Кан., а згодом до США. З молодих рр. писав поезію, яку містив в укр. журн. і газ. Кан. й Америки, альманахах УНС; надрукував сотні віршів, але так і не видав окремої зб. У своїх віршах віддас імігрантську долю і проблематику, патріотичні почуття та заклик до земляків працювати для України; вони сповнені оптимізмом і гром. заангажуванням. К. був активним в УНС. За співпрацю зі "Свободою" та її виданнями К. наділено 1973 почесним членством ред.

В.М.

КОСТИВ Юрій (Jurij Kostiv), майстер-будівничий церк. споруд, гром. діяч; н. 6.5.1912 в с. Вижлів Стрийського пов., Гал., п. 6.10.2005 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив початкову школу, був учнем-челядником у майстрів церк. будівництва в с. Ценева Долинського пов., згодом працював як самостійний будівничий дерев'яних церков, знавець будівництва "взруб". Також активний у підпіллі ОУН. З 1944 в таборах ДП в Нім., 1950 емігрував до США, жив

у Нью-Йорку. Побудував церкву Івана Хрестителя, дзвінницю, браму та культ. осередок "Гражда" в

Гантері (Hunter), Н.Й. (1962-76), церкву св. Володимира, дзвінницю і браму в Глен-Спей (Glen Sprey), Н.Й. (1968-73), каплицю на пласт. оселі "Вовча

Тропа" (1969-70), керував будівництвом церкви Св. Трійці в Сілвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил. (1988-89) за проєктом Ігоря Стецури. Гол. 194 відділу УНС (1978-98), чл. управи кредитівки "Самопоміч" в Нью-Йорку (1979-98).

В.М.

КОСТРУБ'ЯК Дмитро (Dmytro Kostrubiak), лікар-анестезіолог, гром. діяч; н. 27.10.1919 в с. Шепарівці Коломийського пов., Гал., п. 16.4.1995 в Балтиморі. Закінчив

укр. гімназію в Коломиї, медицину студіював у Львові, Братиславі (Слов.) та в Ерлянгені, Нім., (закінчив 1948). 1949 емігрував до США, працював у лікарнях

в Брукліні, Н.Й., Філядельфії і у Фльор., де відбув військ. службу. Бл. 30 рр. працював директором відділу анестезії у шпиталі Сайнай (Sinai) у Балтиморі. Довголітній гол. філії УЛТПА в шт. Мерил. Очолював відділ УККА в Балтиморі, активний у церк. житті (гол. парафіяльної ради та будівельного комітету укр. кат. церкви св. Михаїла, дириг. церк. хору).

В.М.

КОСТЮК Григорій (Hryhoriy Kostyuk), псевд. Борис Подоляк, літературознавець і публіцист, проф., гром. діяч; н. 25.10.1902 в с.

Боришківці Кам'янець-Подільського пов. на Поділлі, п. 3.10.2002 у Вашингтоні, Д.К. Після здобуття сер. освіти в Кам'яці-Подільському студіював на фак. історії, літератури і мови у Київ. ІНО (1925-29). У 1933 після аспірантури при Ін-ті Літератури ім. Т. Шевченка у Харкові захистив кандидатську дисертацію і далі викладав у Харківському Пед. Ін-ті (1932-33) та Луганському ІНО (1933-34). Друкував численні ст. та рецензії в "Червоному шляху", "Критиці", "Пролітфронті" та ін. Співпрацював із редакцією Літ. Енциклопедії (Москва). 1935 заарештований НКВД і до 1940

в'язень концетраційного табору у Воркуті. 1940-44 жив у Слов'янській (Донбас), Кисві, Львові та Криничі. З 1944 на еміграції в Нім. Один із засн. тв чл. управи Мист.

Укр. Руху (1945-52), один із організаторів УРДП, автор її першої програми. Після переїзду 1952 до США очолив Винниченківську Комісію УВАН. Організатор наук. конференцій, присвячених В. Винниченкові, Лесі Українці та С. Сфремову. 1958 охороняючись від протидії рад. нишпорок особисто перевіз із Франції до США архів В. Винниченка. Активно співпрацював із амер. Ін-том Вивчення Історії і Культури СРСР (Нью-Йорк, Мюнхен). 1952-57 досліджував рад. тематику при Колумбійському Ун-ті. Ініціатор створення Орг-ції Укр. Письм. "Слово", 1954-75 – гол., від 1975 почесний гол.; чл. міжнар. ПЕН-Клубу. Автор кількох монографій, зокрема "Панас Мирний. Критично-біографічний нарис" (1931), *The Fall of Postyshev* (1954), *Stalinist Rule in the Ukraine* (1960; передрук укр. мовою 1995, Київ), "В. Винниченко та його доба" (1980), та численних ст. в укр. діаспорних вид.; ред. і упорядник творів Винниченка (зокрема, 4 тт. його шоденників), В. Підмогильного, М.

Куліша, М. Хвильового (5 тт.) та ін. 1988 нагороджений літ. премією Фондації ім. Т. і О. Антоновичів за 1 т. спогадів "Зустрічі і прощання" (Едмонтон, 1987; т. 2 там само, 1998). Лавреат премії ім. Винниченка від Укр. фонду культури (Київ, 1990), закорд. чл. НАН України (1992), дчл. УВАН та НТШ.

Літ.: Альманах УНС. 1990; Зінкевич О. Помер Г. Костюк. "Свобода", 11.10.2002; "Сучасність" ч. 5, 2003.

А. Даниленко

КОСТЮК Іван (Ivan Kostiuk), юрист, гром. діяч, журналіст; н. 6.8.1913 у Львові, п. 28.3.1985 в Трентоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив філію Укр. Академічної Гімназії у Львові (1931), право студіював у Львів. Ун-ті (мгр). На еміграції в Нім. та з 1949 у США, м. Трентон, Н.Дж. Тут розвинув активну гром. і журналістичну діяльність: гол. відділу УККА, пласт. станиці, організатор відпочинкової оселі "Черче", чл. Спільки Укр. Журналістів. Дописував майже до всієї укр. преси в Півн. Америці, зокрема про життя укр. громади в Трентоні, був чл. редколегії зб. "Ювілейна книга Укр. Академічної Гімназії у Львові" (кн. 1, 1978).

В.М.

КОСТЮК Олександра (Alexandra Kostiuk), літ. псевд. Надя Лан, Лада Горлиця, поет і письм., ред., викладач, культ. і гром. діячка; н. 14.3.1899 на Харківщині, п. 2.9.1985 в Міннеаполісі, похована там само на цвинтарі Сансет (Sunset). Закінчила жін. гімназію, Харківський ІНО та Ін-т Педагогіки (фіз.- хем. фак.), вчила в сер. школах та викладала хемію у вузах, працювала дослідно за нім. окупації. В 1920-их була чл. літ.

об'єднання "Плуг", репресована. 1944 емігрувала до Нім., де була активною в церк. і гром. житті в таборах ДП. 1949 переїхала до США, на постійно поселилася в Міннеаполісі, де далі вела багатогранну гром. і культ. діяльність. Вчила в школі українознавства, була режисером драм. гуртка молоді ("Орлята"), співзасновниця Літ. Клубу, ред. муз. журн. "Вісті" (1963-72), дописувала до газ. і журн. в діаспорі. Автор багатьох поезій, оп., пов., п'єс-мініатур, перекладів. Гол. твори: пов. "Золота загадка" (1960), "Каменстою дорогою", "Нечувана подорож" (1985), зб. поезії і прози "Перекотиполе" (1979). Чл. УВАН.

В.М.

КОСТЮК Теодор (Theodore Kostiuk), син Григорія К., астрофізик, наук. співроб. Центру Космічних Досліджень; н. 12.8.1944 в Плявені (Plaufen), Нім. З 1952 у США. Закінчив студії з фізики в Міськ. Коледжі (City College) в Нью-Йорку (бакалярат 1966), а ступінь д-ра одержав в Сіракузькому (Syracuse) Ун-ті. Працював 16 рр. гол. відділу молекулярної астрономії в лабораторії позаземної фізики. Потім був співпрацівником центру польотів в простори Годдарда при Нац. Астрономічному Управлінні (NASA Goddard Space Flight Center) в Грінбелт (Greenbelt), Мерил. К. має понад 50 наук. праць у фак. журналах, виступав в різних амер. і міжнар. конференціях та в Україні. Відкрив явище природного лазера CO₂ в атмосфері Марса. Дчл. УВАН.

В.М.

КОТИК Євген (Eugene Kotyk), юрист за освітою, кресляр-конструктор, гром. діяч, філателіст; н. 25.7.1914 в Косові на Гуцульщині, п. 27.6.1997 в Джерзі Ситі, Н.Дж. Гімназію закінчив у Перемишлі, студіював у духовній семінарії там само. На еміграції в Мюнхені з 1944, де студіював право в УВУ. Емігрував до США 1950. Активний у гром. орг-ціях – гол. відділу УККА, діяч Об'єднання Надбужанців. Співзасновник Союзу Укр.

Філателістів і Нумізматів (1951), його гол. (1951-52, 1955-58), ред. журн. "Укр. філателіст" (1951-58). Здобув кілька нагород на філателістичних виставках. Союз створив окрему нагороду ім. К. (1987).

В.М.

КОТИК Тома (Томас Kotyk), військ., учасник визвольних змагань, кооператор, гром. діяч; н. 1890 в с. Лисець Станиславівського пов., Гал., п. 24.1.1973 в Балтиморі, Мерил. Закінчив у австр. армії кадетську школу, учасник 1 світ. війни. 1918 в УГА в ранзі сотника, двічі у поль. полоні, на еміграції у Відні працював у секретаріаті військ. справ ЗУНР та в таборі інтернованих в Нім., Яблонному, Чех. Закінчив молочарську школу у Фрідлянді. 1924 повернувся до Гал. та працював у молочарській кооперації, спочатку в Станиславові, згодом у Тернополі й Луцьку на Волині. Завершив кооп. кар'єру в централі Маслосоюзу у Львові на посаді начальника торг. відділу (1929-44). З кін. війни К. перебував у Нім., а 1949 емігрував до США, замешкав у Балтиморі.

В.М.

КОТИК-СТЕПАНОВИЧ Остап (Ostap Kotyk-Stepanovych), юрист й економіст за освітою, гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 10.2.1898 в Бурштині Рогатинського пов., Гал., п. 10.3.1992 у Вашингтоні, Д.К., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Старшина УСС та в УГА й УНР в ранзі поручника. На еміграції в Чех., продовжував студії права в УВУ (д-р 1930) та інж.-економіст УГА (1931). З 1931 займав посаду представника львівського Маслосоюзу і Центросоюзу в Катовицях, Поль. Під час війни був представником УЦК в Берліні. На еміграції лектор УТГІ в Регенсбургу. У США з 1950, працював у ЗУАДК, УНС та Конгресовій Бібліотеці.

В.М.

КОТОВ Микола (Nicholas Kotow), юрист, гром. діяч; н. 11.3.1944 в Канонсбург (Canonsburg) б. Пітс-

бургу. Студював в Ун-ті Лігай (Lehigh University) (бакалавр з хемії 1966), закінчив право в Ун-ті Капіталу (Capital University) в Колумбусі, Ог. (1976), здобув ступінь мгра з бібліотекарства в Пітсбургському Ун-ті (1984). Активний у ряді орг-цій, зокрема в Укр. Технологічному Т-ві у Пітсбургу, довголітній ред. його бюлетеню та гол. (1981-82, 1986-87). Уклав *Ukrainian Directory of Greater Pittsburgh* (1986, 1994). Організатор укр. фестивалів зах. Пен., з 1993 гол. ради Ліги Українців-Католиків Зах. Пен. та з 1988 гол. епархіяльного фін. комітету епархії св. Йосафата, діяч ін. орг-цій і комітетів. 1997 Укр. Технологічне Т-во відзначило К. званням "українець року".

В.М.

КОТОВИЧ Анатоль (Anatol Kotovych), педагог, правос. діяч на Волині та в діаспорі; н. 1890 на Волині, п. 19.2.1964 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Банвд-Бруку. Довголітній учитель сер. шкіл на Волині, викладач Вол. духовної семінарії, ред. правос. видань. З 1944 на еміграції в Нім., згодом у США, чл. дирекції Наук.-Богословського Ін-ту та з 1950 до смерті дир. Архіву-Бібліотеки Укр. Правос. Церкви в Савт-Банвд-Бруку. Наук. співроб. УВАН; ст. в пресі.

В.М.

КОТОВИЧ Наталія (Natalia Kotovych), піяністка-педагог, муз. діячка; н. 3.9.1909 в Стрию, Гал., п. 11.6.1986 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі. Закінчила гімназію в Стрию, студіювала природничі науки у Львів. Ун-ті, де здобула диплом мгра. Рівночасно вивчала музику у Вищому Муз. Ін-ті ім. Лисенка. На еміграції жила в таборі ДП в Берхтесгадені, Нім., та продовжувала муз. студії в

"Моцвртеум" в Зальцбургу. Після прибуття до США викладала в муз. школі "Settlement Music School" у Філядельфії. Керувала Укр. Музичною Студією. Була през. Укр. Муз. Ін-ту Америки (1979-83), з рамени якого організувала кілька концертів укр. музики.

В.М.

КОХАН Іван (Ivyn Kochan), син гром. діяча і політика в Поль. Володимира Кохана, мікробіолог-дослідник і педагог; н. 20.8.1923 в с. Тудорковичі Сокальського пов., Гал. Вчився в гімназії у Львові, а закінчив у Холмі (1942). Студював медицину спершу у Львові, а потім у Мюнхені. 1948 емігрував до Кан. Продоажував студії в Манітобському Ун-ті (мгр 1955) та в Стенфордському Ун-ті (Stanford), Каліф. (д-рська дисертація про механізм набутого імунітету в туберкульозі, 1958). 1959-67 проф. і гол. департаменту мікробіології Ун-ту Бейлор (Baylor), Текс., 1967-89 проф. і гол. департаменту Ун-ту Маямі (Miami) в Оксфорді, Ог., і також проф. і гол.

мікробіологічного та імунологічного департаменту в Ун-ті Дейтон (Dayton), Ог. (1974-78).

Дослідницьку працю в галузі мед. мікробіології почав у Стенфорді та продовжував разом із пед. діяльністю. Здобув ряд наук. грантів, виступав з доповідями на міжнар. та амер. конгресах. Опублікував понад 70 наук. ст. у фахових журн. та розділів у книгах, зокрема про розпізнання ролі заліза в туберкульозних процесах. 1994 появилася в Кисві його праця "Імунологія", затверджена мін-вом здоров'я Укрвіни як підручник мед. вузів. К. бере участь в укр. житті та займається різьбою. Ст. в укр. пресі.

В.М.

КОХАНИК Петро (Peter Kohanik), правос. свящ., культ. і гром. діяч москвофільського спрямування, публіцист; н. в 22.8.1880 в с. Бехерів Шариського комітату на Пряшівщині, п. 29.3.1969 в Пассаїку (Passaic), Н.Дж. Емігрував з батьками до США. Вчився в рос. місіонерській школі в Міннеаполісі, а богословські студії закінчив у Симферополі (1898-1902). Після висвячення повернувся до США і був ревним поширювачем православ'я і русофільства серед укр. емігрантів. Служив у багатьох парафіях, найдовше в Пассаїку (з 1925). Був гол. Русского Правос. Общества Взаимопомощи (1910-23), ред. його органу "Свѣтъ" (1915-23 та в 1960-их) і календарів. Діяльність Общества та К. щедро підтримувалася рос. правос. місією та урядом в Санкт Петербургу. Видав низку антикат. і антиукр. брошур, серед них: "Русь и православие в Северной Америке" (1920), "Русская Правос. Церковь и современное карпаторусское движение в Северной Америке" (1946), *The Biggest Lie of the Century 'Ukraine'* (1952), *Highlights of Russian History and the 'Ukrainian Provocation'* (1955), "Юбилейный сборник Союза правос. священников" (1960).

р.м.

КОЦЕВАЛОВ Андрій (Andriy Kotsevalov), археолог, історик, лінгвіст; н. 22.10.1892 у Харкові, п. 26.2.1960 в Нью-Йорку. Був студентом класичного відділу іст.-філол. фак. Харківського Ун-ту (1912-17). 1922 одержав диплом мгра і почав працювати в наук.-досл. установах: Харківській Катедрі Історії Европ. Культури, Укр. Ін-ті Історії Матеріальної Культури. Захистив д-рську дисертацію "Матеріальна культура грецьких колоній півн. побережжя Чорного моря". 1935-41 працював в Ін-ті археології АН УРСР на матеріалах Ольвії в музеях Одеси, Миколаєва і Херсона. Став проф. класичної філології Харківського Ун-ту. 1943 виїхав з Харкова до Нім. В Авгсбургу був співзасн. УВАН та проф. УВУ в Мюнхені. В США очолював секцію античної

історії УВАН. Свої праці містив в укр. наук. вид. "Сх. світ", "Збірники законодавства АН УРСР", зб. "Ольвія" та зб. УВАН. Написав "Наука і література в грецьких колоніях", "Назва грецьких колоній над Гіпанісом", "Грамматика античних написів грецьких колоній півн. побережжя Чорного моря" й ін.

Лит.: Домбровський О. Пам'яті А.С. Коцевалова. "Свобода", 9.3.1960.

р.м.

КОЦІСКО Іван (John Kocisko), брат митр. Степана К., гр.-кат. свящ. Пітсбургської Архиепархії, ред.; н. в Міннеаполісі 1920, п. 27.5.1969 в Пітсбургу. Закінчив семінарію св. Прокопія в м. Лайл (Lisle), Ілл., 1945 висвячений на свящ. Також студіював журналістику в Ун-ті Маркета (Marquette) в Мільвокі, Віск. Був ред. тижневика "Byzantine Catholic Word". Мав рангу монсензора.

КОЦІСКО Степан (Stephen Kocisko), кат. митр. візант. обряду, церк. діяч закарп. походження; н. 11.6.1915 в Міннеаполісі, п. 7.3.1995 в Пітсбургу, похований на цвинтарі св. Мартина в Юніонтавні (Uniontown), Пен. Сер. освіту здобув у сер. школі Де ля Саль, а підготовчі богословські студії розпочав у семінарії "Назарет Голл" в м. Сент-Пол (Saint Paul), Мін. З 1935 продовжував студії в Римі в Папському Ун-ті "Урбаніанум" та в Колегії св. Йосафата; здобув ліценціат богословія. 1941 рукоположений на свящ. душпастирював в Міннеаполісі, Детройті та Ліндорі (Lyndora), Пен., був чл. епархіяльного трибуналу. Викладав патрологію в епархіяльній семінарії. 1956 хіротонізований на єп. помічника Пітсбургського Екзархату, був ректором семінарії св. Кирила і Методія (1958-63). 1963 номінований першим епархом ново-

створеної епархії в Пассаїку (Passaic), Н.Дж., і тут діяв як правлячий єп. до 1967, коли був переведений до Пітсбургу. 1969 став першим митр. закарп. митрополічної провінції візант. обряду в США з осідком в Мунгалі (Munhall), Пен. Був учасником 2 Ватиканського Собору та Світ. Синоду Єпископів. Його заходами створено бібліотеку та архиепархіяльний музей в Пітсбургу. 1991 відійшов на пенсію. Під час його архиєпископської діяльності Пітсбургський Екзархат поділено на 3 епархії та 1 архиепархію.

А. Пекар

КОЦЬ Маріян (Marian Kots), видавець, журналіст, бизнесмен, громад. діяч і меценат; н. 29.6.1922 у Львові.

Після закінчення гімназії студіював філологію, бібліотекарство, менеджмент. 1939-41 працював учителем на Підляшші. В Нім. з 1945 службовець УНРРА, в

США з 1952. Дир. кредитної спілки "Самопоміч" в Джерзі Ситі, гол. Фондації УВАН, ексекютивний дир. Сх.-Європ. Ін-ту ім. В. Липинського в Філадельфії, співзасновник Укр. Соціологічного Ін-ту в Америці. Заснував власне вид-во, власник офсетної друкарні, видав низку укр. книжок, зокрема спонсорував зб. "Укр. нар. мелодії" З. Лиська (6 тт.) та літ. журн. "Світовид". Вид-во знаходиться в м. Лексінгтон (Lexington), Н.Й., і видало понад 60 книг з укр. літератури й культури. К. з дружиною Іванною (1911-2002) є меценатами допоміжних фондів Дітям Чорнобиля, фінансували вид. програми, уфундували різні культ. проекти в США та в Україні. К. став чл. кількох редакцій журн. в Україні, представник у США нац. комісії повернення культ. цінностей. 2005 нагороджений през. України орденом "За заслуги" II ступеня.

В.М.

КОЧАН Осип (Joseph Kochan), колекціонер мистецтва і філателіст, громад. діяч, меценат; н. 1894 в

Калуші, Гал., п. 19.4.1964 у Віндгемі (Windham), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. До США прибув 1913. Поселився в м. Джо-

лієт (Joliet), Ілл., де його будинок став свосвідним укр. музеєм, для якого К. прибирав різні твори нар. мистецтва, ікони, образи, марки та бібліотеку. Ці речі часто виставлялися в амер. школах і бібліотеках, ними користувалися дослідники. К. був також меценатом укр. установ (чл.-прихильник НТШ та чл. Фондації УВАН).

В.М.

КОЧАНСЬКИЙ Петро (Peter Koczanski), дяк, дириг., громад. діяч; н. 4.12.1922 в Стемфорді, Конн., п. 14.1.1999 там само. 1940 закінчив сер. школу а Стемфорді, вивчав музику (як автодидакт), служив у амер. флоті під час 2 світ. війни. З молодих рр. дяк і дириг. хору укр. кат. собору св. Володимира у Стемфорді (впродовж 45 рр.), був гол. ради Ліги Укр. Кат. в Конн. За довголітню працю в церкві нагороджений орденом св. Григорія Вел. (1994).

КОЧІЙ Семен (Semen Kochii {Kochy}), лікар-дентист, громад. діяч; н. 12.2.1897 в с. Плєсківці

Тернопільського пов., Гал., п. 29.9.1990 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. 1912 прибув до США. Сер. освіту почав у Тернопільській гімназії, а закінчив у Валпарайзо (Valparaiso), Інд., в

1920. Студіював у мед. коледжі

Чикагського Ун-ту, дентистичні студії закінчив в Ун-ті Нортвестерн (1931). До 1983 провадив практику в Чикаго. Будучи добрим фахівцем, викладав курси зі стоматологічної хірургії в Ун-ті Нортвестерн (понад 20 рр.). Зі студентських рр. К. брав участь у культ.-осв. житті парафії св. Миколая, вчив у парафіяльній школі, був чл. Горожанського Клубу. 1934 і 1952 був гол. комітетів будови шкільних будинків св. Миколая, а потім парафіяльного дому св. Миколая. 1945 К. очолив мирянський комітет з організації Євхаристійного Конгресу Східних Обрядів, чл.-засновник Т-ва Пресв. Імени К. написав багато ст. про минуле чикагської громади і церкви в газ. "Укр. Життя", "Нова Зоря" та ювілейних вид. парафії св. Миколая. Довголітній чл. управи УЛТПА в Чикаго.

П.П.

КОЧМАН Олександра Дяченко див. Дяченко Кочман Олександра

КОШЕЛЬНИК Юрій (правд. прізви.) див. Юриняк Анатоль

КОШИЦЬ Ніна (справжнє прізвище Порай-Кошиць (Nina Koshyts), з роду Кошиців, оперна і камерна співачка (сопрано); н. 17.1.1892 в с. Кирилівка Київ. губ., п. 14.5.1965 в м. Санта Анна, Каліф. Вокальну освіту здобула в Московській Консерваторії (1908-13, класа У. Мазетті), вдосконалювалась у Ф. Литвина у Парижі. До 1919 виступала в оперних театрах Москви і Петербургу, тоді ввійшла за кордон із Укр. Республіканською Капелею О. Кошиця, із якою прийшла 1922 до Нью-Йорку. 1922-24 К. - солістка чикагської опери (Lyric Opera of Chicago), виступала також на оперних сценах Нью-Йорку, Філадельфії та в багатьох м. Європи. У 1930-их - солістка оперного театру в Лос Анджелесі. Мала

сильний, рівний голос, витончений мист. смак, та яскраву сценічну зовнішність. Між партіями: основні ролі в операх Верді, Галеві, Леонкавалло, Пуччіні та рос. композиторів. У Голлівуді, де співачка жила останні рр., вела пед. діяльність (з 1941) і виступала у фільмах. Серед її численних записів голосу - укр. нар. пісня "Віють вітри, віють буйні" та "Ой казала мені мати" із опери "Запорожець за Дунаєм". К. також записала сольоспіву Мусоргського, Чайковського та Римського-Корсакова, виконані по-укр.

Р. Савицький, мол.

КОШІВ Ярослав (Yaroslav Koshiv), електроінж., журналіст; н. в липні 1943 в м. Сколе Стрийського пов., Гал. Дитиною прибув до США 1950. Закінчив у Детройті інженерні студії і працював по фаху. Після цього змінив фах, закінчив советознавчі студії в Глазгові (Glasgow) в Шотландії. Написав працю *The Workers against Gulag i Chornobyl Catastrophe* (у співавторстві), опублікував матеріали мін-ва закорд. справ Великобританії про Україну 1917-48. У 1990-их працював журналістом в Україні. 1998-99 був заст. ред. "Kyiv Post". Опублікував 2003 працю "Beheaded" про вбивство журналіста Георгія Гонгадзе (2004 появилася укр. мовою в Києві п.з. "Обезголовлений"). Проживав в околицях Лондону.

В.М.

КРАВЕЦЬ Юрій (George Kravec), кваліфікований майстер-римар, меценат на гром. і церк. цілі; н. 8.5.1912 в с. Угорка Ярославського пов., зах. Гал., п. 5.5.1994 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбургу, Н.Й. З дитинства навчився римарства від батька. 1940 вивезений на працю до Нім., згодом працював магазином при амер. армії. 1952 переїхав до США, де працював за фахом. Нью-Йоркська поліція звлучила його до вироблення сидел та кінської упряжі, що їх К. робив на високому рівні впродовж 20 рр. За свої виробы одержав кілька

нагород. Жертвував на різні укр. цілі - церкву св. Юра, Патріархальний Фонд, УВУ, Укр. Музей, Святу Софію, стипендії, закуп бандур для Півд. Америки тощо.

р.м.

КРАВЦІВ Богдан (Bohdan Kravtstviv [Krawciw]), поет, літературознавець, журналіст і сусп.-політ. діяч; н. 5.5.1904 в с. Лоп'янка Долинського пов., Гал., п. 21.11.1975 в Рутерфорді (Rutherford), Н.Дж. Діяч Союзу Укр. Націоналістичної Молоді (1927-29), його останній гол., та чл. УВО, ОУН та Пласту. Чл.-засновник пласт. куреня "Лісові Чорти", заст. Верховного Отамана Укр. Пласту, командант Уладу Укр. Стар. Пластунів. Крайовий провідник Екзекутив ОУН в Гал. У 1930-их редагував націоналістичні ("Вісті", "Голос нації", "Голос") і літ. ("Дажбог", "Обрії") журн. 1933 арештований за політ. діяльність і засуджений до 3 рр. в'язниці. В 1934 К. арештували вдруге, зразу після одруження. 1939 емігрував до Берліну, де реда-

гував щоденник "Голос" (1940-45) для укр. робітників у Нім. Після війни проживав у таборах ДП, а 1949 емігрував до США. Тут співпрацював із газ. "Америка" і "Свобода", кількакратно редагував пласт. журн. "Молоде життя", був гол. ред. журн. "Сучасність" (1971-75) та д. чл. НТШ, УВАН і редколегії ЕУ.

Почав публікувати поезії 1922 і видав такі зб. поезій: "Дорога" (1929), "Промені" (1930), "Сонети і строфи" (1933), "Остання осінь" (1940), "Під чужими зорями" (1941), "Кораблі" (1948), "Зимозелень" (1951), "Дзвенислава" (1962) і "Глоссарій" (1974). Переклав: "Пісню пісень" (1934) та "Речі й образи" Р. М. Рільке (1947). Упорядкував антології поезії: "Обірвані струни" (1955), "Поети чумацького шляху" (1962) та "Шістдесят поетів шіст-

десятих років" (1966); видав книжку про стан укр. літератури "На багрянотому коні революції" (1960). Посмертно вийшли його "Зібрані твори", упорядник Б. Бойчук, т. I: поезії (1978); т. II: статті (1980); т. III: публіцистика (1994). Рання творчість К. насичена неоромантичними мотивами й настановами. Згодом він перейшов до більш вишуканих і контрольованих неокласичних форм. Остання його творчість, особливо зб. "Глоссарій", стремить до синтезу строгих неокласичних форм з елементами нар. творчості, мітології й демонології, які за своєю природою є барокові.

Лит.: Р.К. Б. Кравців. "Свобода", 13-15.11.1985;

Shevchuk Y. Krawciw Memorial Symposium discusses Ukrainian literary renaissance. "The Ukrainian Weekly", 29.6.2003.

Б. Бойчук

КРАВЦІВ Микола (Nicholas Krawciw), син Богдана К., ген.-майор Армії США, пласт. і військ. діяч, пласт. псевд. Гоко; н. 28.11.1935 у Львові. 1949 прибув з батьками до США. Закінчив сер. підготовчу військ. школу в Філяделфії, військ. Академію у Вест-Пойнті (West Point) та одержав офіцерське звання мол. лейтенанта та ступінь бакалавра (1959).

Закінчив курс для офіцерів бронетанкових військ. Рівночасно навчався при Школі Команди і Штабу Воєнно-Морського Флоту США та одержав ступінь магістра міжнар. відносин в Ун-ті Джорджа Вашингтона (1970); під час студій у Воєнному Коледжі Армії США стажувався аспірантом в Ін-ті Війни та Миру ім. Гувера при Ун-ті Стенфорду (Stanford) (1976-77). Закінчив семінар для стар. дипломатів при Держ. Департаменті США

(1981-82). Був підвищений в офіцерській ранзі аж до ступня ген.-майора. Займав вищі та більш відповідальні посадові призначення на командних та штабних постах, включно з командою тзв. "тяжкої" 3 пішоїдної дивізії в Європі (1987-89).

Відбув дві боєві тури у В'єтнамі, де був важко поранений. 1972-74 відбув службу при орг-ції агляду над перемирям ООН на Близькому Сх. Служив на високих штабних посадах: дир. з питань концепцій та доктрини Армії США (1977-79), військ. помічник міністра оборони США (1982-84), стар. помічник Верховного Союзного Головокомандуючого при НАТО (1985-86), дир. з питань політики щодо НАТО при мін-ві оборони США (1990). Після виходу на пенсію (1990), стажувався стар. радником з питань нац. безпеки при Верховній Раді України (1992-93), стар. військ. представником мін. оборони США на Україну (1997-2001); від 2002 стар. військ. радник при мін-ві оборони з питань України та през. дослідного військ. Ін-ту ім. Дупюї (Dupuis). До гол. нагород належать: медаля Мін-ва оборони США за видатні заслуги, медаля за видатні заслуги (Армії США), три "Срібні зірки", "Почесний летунський хрест", дві медалі "Почесний легіон", чотири "Броневі зірки" (дві за відвагу), та "Пурпурове серце", "Свободи" мера м. Нью-Йорку, орден "За заслуги" III ступня від през. України та нагорода від Мін. Оборони України.

С. Олійник

КРАВЧЕНКО Віктор (Viktor Kravchenko), рад. бюрократ і госп. керівник; н. 1905 в Катеринославі, п. 26.2.1966 в Нью-Йорку. Керував металургійними заводами в Україні й на Уралі. Відраджений 1943 до США у складі рад. торг. комісії, зрезигнував з рад. громадянства і залишився в США. У 1946 опублікував книжку спогадів *I Chose Freedom*, в якій розкрив злочинність ком. влади. Подав позов і виграв судовий процес проти

франц. газ. "Les Lettres Francais", яка назвала його наклепником. Про цей процес К. розповів у другій книжці своїх споминів *I Chose Justice* (1950). У своїх книжках та ін. публічних виступах К. закликав до боротьби проти "рад. імперіялізму" і рівночасно відстоював неділимські антиукр. погляди. К. жив у постійному страху перед КГБ і покінчив самогубством.

М. Прокоп

КРАВЧЕНЮК Осип (Joseph Krawczeniuk), германіст, історик, проф., дослідник діаспори; н. 7.10.1924 в Тернополі. Закінчив гімназію 1942 в Тернополі. 1944 емігрував до Австр., потім до Нім., студіював германістику й історію в Ун-ті Людвіга-Максиміліяна в Мюнхені, який закінчив д-ратом 1951. Тоді ж виїхав до США. В Нью-Йорку додатково вивчав бібліотекарство і працював слов. каталогізатором в бібліотеці Колумбійського Ун-ту. З 1962 викладач нім. мови і літератури в Кінгс Коледжі в м. Вілкс-Беррі (Wilkes Barre), Пен. К. вивчав минуле укр. поселень та гром. і церк. життя українців у США, зокрема в шт. Пен., досліджував укр. і нім. літератури. Автор ст. і розвідок в журн., альманахах і регіональних зб., з яких деякі опубліковані окремими книжками: "Митр. А. Шептицький в англо-мовних публікаціях" (1961), "Велетень зі Свято-Юрської Гори" (1964), "Стежками о. І. Волянського в Америці" (1980), "Початки Укр. Кат. Церкви в Америці" (1985). Неопубліковані праці про українців пов. Люцерн (Luzerne), Пен. (появилася малим накладом англ. мовою), про українців в Шенандоа (Shenandoah), Оліфанті (Olyphant), зокрема про листування укр. науковців зі славістом Ватрославом Ягічем. Д.чл. НТШ в Філол. Секції.

Лит.: Степан Я., ред. О. Володимир Кравченко. "Ювілейна Книга Укр. Гімназії в Тернополі 1898-1998." Тернопіль-Львів, 1998.

В.М.

КРАВЧУК Анна (Anna Krawczuk), з роду Осінська, бухгалтер-підприємець, гром., зокрема жін. і ветеранська діячка; н. 27.3.1936 у Варшаві. 1945-49 перебувала в таборі ДП в Ельввгені (Elwangen), Нім. Переїхала до США, вчилася в Академії св. Василя у Філядельфії. 1955-58 служила добровольцем в амер. армії, де закінчила курси канцелярських справ та фінансів. Працювала бухгалтером і відкрила власне бухгалтерське підприємство в Н.Дж. Активна в жін. орг-ціях, зокрема СУА;

заснувала два відділи та була їх гол., реф. суспільної опіки і стипендію фонду СУА (1981-92), гол. СУА (1993-99), чл. президії СКУ (1993-99), співзасновни-

ця станиці Укр.-Амер. Ветеранів (УАВ), заст. командира (1992-2003) і командир УАВ (з 2004), заст. гол. Укр. Музею в Нью-Йорку, чл. амер. Ради Жінок (National Council of Women). Нагороджена медалею св. Володимира від СКУ, з 1999 почесна гол. СУА. Ст. в пресі.

В.М.

КРАВЧУК Іван (Ivan Kravchuk), інж.-агроном, гром. діяч, учасник укр. підпілля; н. 12.10.1908 в с. Осердів Сокальського пов., Гал., п. 25.7.1986 в шт. Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в сіль.-госп. школах у с. Миловання і Черниця, закінчив УТПІ в Нім., де перебував в таборах ДП. Змолоду належав до УВО і ОУН, двічі арештований і суджений поль. владою. Під час 2 світ. війни учасник похідних груп ОУН (Бандери), арештований Гестапо. На еміграції активний в орг-ціях Визвольного Фронту, співорганізатор Об'єднання Надбужанців та ред. його бюлетеня. Допишував до преси, меценат Фондації УВУ.

В.М.

КРАВЧУК Микола див. *Мартинюк Микола*

КРАВЧУК Роберт (Robert Kravchuk), політолог і спеціаліст із публічної адміністрації, фінансист, проф. ун-ту; н. 4.7.1955 в Стемфорд-ді, Конн. Закінчив студії в Ун-ті Коннектикат ступенем мігра фінансів та в Колумбійському Ун-ті з економіки. Отримав д-рат з політології в школі Максвела (The Maxwell School of Public Administration and Public Affairs) Сіракузького Ун-ту. Проф. політології в Ун-ті Коннектикат. Фін. дорадник в Мін-ві Фінансів України (1993-94) та при през. Федерації Боснії і Герцеговини (1995-96). Працював у фінансовому відділі адміністрації шт. Конн. та викладачем в ун-тах і приватних фірмах. Публікував ст. у фахових журн. з публічної адміністрації, зокрема в укр., та виступав із фаховими доповідями.

В.М.

КРАЙКІВСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Krajivsky, також V. Kray), гром. діяч; н. 10.7.1884 в с. Різдв'яни Рогатинського пов., Гал., п. 20.12.1967 в с-щі Аскам (Askam) бл. Вілк-Беррі, Пен. Здобувши вдома сер. освіту, емігрував 1904 до США. По двох рр. вернувся до рідного села. Відбувши військ. службу, виїхав знов до США. Покликаний 1915 до амер. армії, був понад 4 рр. в Панамі. Після військ. служби поселився в Кінгстоні, згодом в Аскамі й працював у бюрох подорожей при банках у Вілк-Беррі. 1929 заснував Укр. Нац. Лігу пов. Люзерн (Ukr. National League of Luzerne County) та розвинув широку діяльність з місц. молоддю. Заснував Укр. Школу Нар. і Балетних Танців (1936), клуб укр. молоді (1936), хор "Бандура" та організував віча й демонстрації в обороні укр. народу. Від 1937 проживав у Рочестері й працював там до 1943 у лікарні. К. був активним у місц. УНРаді, у відділах УНС, УБС, допишував до "Свободн" і "Нар. Волі" та був діяльним чл. різних амер. орг-цій.

Виступав у місц. драмгуртках та часто з сольоспівами по радіо. В 1940-их перейшов на совєтофільські позиції.

О. Кравченко

КРАЙКІВСЬКИЙ Еміль (Emil Krajivsky, також Kidd Wagner), проф. боксер і актор, н. в с. Різдв'яни Рогатинського пов., Гал. Працював у ресторані в Скрантоні, став дуже популярним як боксер, вів власний готель у Вілк-Беррі (Wilkes Barre), Пен. Звідти перенісся до Каліф. і протягом 12 рр. виступав у численних фільмах як актор, боксер та силач під прізвиськом Кід Вагнер. Серед фільмів, в яких виступав К. без акредитації в головному списку: "Abysmal Brute" (1923), "King Kong" (1933), "Crossfire" (1933), "The Street with No Name" (1948) та ін. Кілька рр. потім мав власний ресторан і книгарню у Вілк-Беррі, після чого вернувся до Голлівуду, Каліф.

О. Кравченко

КРАЙКІВСЬКИЙ Юрій (George Kraikivskyi (Krikevsky)), гром. діяч; н. 10.4.1878 в с. Різдв'яни Рогатинського пов., Гал., п. 13.3.1927 в Скрантоні (Scranton), Пен. До США приїхав 1896, поселився в м-ку

Тейлор (Taylor), Пен. Побував на фермі А. Гончаренка в Гейворт (Hayworth), Каліф., скоро вернувся до Скрантону і провадив крамницю споживчих товарів. К. - активний в місц. укр. громаді, зокрема в УБС, де був чл. Контрольної Комісії (1913-16), заст. гол. (1916-19 і 1922-25) та гол. (1919-22 і 1925-27). Був співорганізатором укр. церкви в Скрантоні.

О. Кравченко

КРАМАРЕНКО Іван (Ivan Kramarenko), фінансист, гром. і політ. діяч; н. 9.10.1898 в Маківці Київ. губернії, п. 25.7.1975 в Нью-Йорку,

похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Студіював медицину в Київ. Ун-ті. К. брав участь у визвольних змаганнях, службовець уряду УНР (1917-20), згодом на еміграції в Поль., Нім., а з 1950 у США. В Поль. – дир. держ. банку в Грудзьондзу (Grudziondz), гом. діяч у Луцьку і Холмі. В Нім. співроб. екзильного уряду УНР, чл. представництва виконавчого органу УНР в США і пізніше його гол. (1965-73), чл. екзильного уряду УНР (1973-75), провідний діяч УНДС.

В.М.

КРАМАРЕНКО Петро (Peter Kramarenko), син Івана К., інж.-електронік, гом. і політ. діяч; н. 11.6.1930 в Луцьку на Волині, п. 8.4.2000 в Іст-Віндзорі (East Windsor), Н.Дж. На еміграції в Нім. (з 1945) та в США (з 1950). Студіював у Політехн. Ін-ті в Брукліні, Н.Й. (спеціальність – радари для фльоти), а згодом працював дослідником у різних фірмах. Змолоду активний у Пласті та ОДУМ, гол. філії ОДУМ в Нью-Йорку, чл. гол. управи в США, чл.-засновник ТУІА. Чл. президії ЦК УНДС (з 1976), гол. управи УНДС у США, Т-ва Прихильників Держ. Центру УНР (1984-89), гол. дирекції Укр. Правос. Кредитової Кооперативи в Нью-Йорку (1975-76). Активний діяч УНДС, чл. президії УНРади (1979-92), гол. Найвищої контрольної ради УНР (1979-92) та Видавничої Спілки Укр. Інформаційного Бюро, чл. церк. суду при Митрополії УПЦ в США (з 1995).

В.М.

КРАМАРЧУК Марія (Maria Kramarchuk), з роду Висоцька, фін. менеджер, гом. діячка, зокрема в жін. орг-ціях; н. 3.4.1919 у Станиславові, Гал. Закінчила 1937

гімназію Рідної Школи та поль. держ. торг. школу. Згодом студіювала у Відні у Вишій Торг. Школі. Була активною в гом. і осв. орг-ціях вже в Україні, згодом в таборі ДП в Нім. До США приїхала 1949, продовжувала навчання в Рочестерському Ін-ті Бизнесу. Працювала урядовцем у різних підприємствах, найдовше у фірмі "Alton Manufacturing". Включилася у працю театр. гуртка і хорів. Була співзасновницею 47 відділу СУА в Рочестері й кількакратно його гол., 20 рр. очолювала Окружну Управу СУА на півн. Н.Й., активна в СФУЖО; з 1999 почесна чл. СУА.

В.М.

КРАСНИК Іван (Ivan Krasnyk), учитель, спорт. тренер і діяч; н. 21.5.1907 в Перемишлі, Гал., п. 16.6.1967 в Чикаго. Вчився у гімназії в Перемишлі, закінчив студії в Краківському Ун-ті ступенем мгра фізкультури, викладав у перемиській гімназії. Діяльний у спорт. орг-ціях міста. 1944 емігрував на Зах., поселився в Нім., працював педагогом фізкультури в таборах ДП в Авгсбургу та Лайпгаймї до 1949, коли виїхав до США. Організував спорт. життя в таборах і діаспорі. Співзасновник Ради Фіз. Культури (РФК) 1945 в таборі у Карльсфельді, 1946 став заст. її гол., 1947-48 обраний гол. РФК. Був гол. організатором укр. участі в Олімпіяді ДП в Нім. 1948. У США поселився в Чикаго і тут був співзасновником спорт. т-ва "Леви". Брав участь у створенні УСЦАК (1957), гол. управи якої став. Також активний в діяльності УНС.

В.М.

КРАТ Михайло (Mikhailo Krat), ген.-поручник, військ. і гом. діяч; н. 6.8.1892 в Гадячі Полтавської губ., п. 8.8.1979 в Детройті, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив кадетську школу в Сумах і Санкт-Петербургу, служив у час війни у рос. армії в ранзі підполк. У грудні 1917 увійшов до складу Армії УНР і служив там на різних посадах у ранзі полк.: як штабовий старшина,

помічник начальника київ. військ. округи, брав участь у повстанні проти П. Скоропадського, 1919 ко-

мандував 8 чорноморським полком, 1920 чл. військ. місії УНР до ген. Врангеля, під час 2 зимового походу начальник штабу 3 запор. залізної дивізії. 1921 потрапив до поль.

полону і згодом жив та працював у Поль., останньо в холмській кооперації. Під кінець 2 світ. війни приєднався до Укр. Нац. Армії, командир 1 дивізії, попав в англ. полон і перевезений до Італ. Там був командантом табору укр. полонених в Белларі (Bellari) і Ріміні. Прибув до США 1951 і поселився в Детройті. Лицар Залізного Хреста, кавалір орденів С. Петлюри, св. Георгія та Сербської Зірки Караджорджевіча й ін. Автор ст. і спогадів з військ. тематики.

Лит.: Будний В. Ген. М. Крат – командир 1-ої Укр. Дивізії УНА. "Свобода". 16,17,18.10.1982.

В.М.

КРАШЕНІННІКОВ Сергій (Serhij Krashennnikov), протозоолог, проф., наук. діяч; н. 25.10.1895 в м. Слуцьк

в Білорусі, п. 27.8.1987 у Філядельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Гімназію закінчив у Києві й студіював зоологію в Київ.

Ун-ті, який закінчив 1924. Працював в Укр. АН, викладав зоологію, зокрема протозоологію та паразитологію в Київ. Ун-ті та Ветеринарному Ін-ті. 1940-41 також був проф. Госп. Ін-ту в Білій Церкві на ветеринарному фак. 1937 захистив кандидатську працю з біологічних наук у

Москві. 1944 емігрував з України, перебував у Нім., а з 1950 в США. Був проф. ветеринарного фак. УТГІ в Мюнхені, захистив д-рську дисертацію в УВУ (1950). У Філядельфії був наук. співроб. Академії Природничих Наук та викладачем в Пенсильванському Ун-ті. 1964-67 працював гол. дослідником цитології в Ун-ті Маямі, Фльор. Амер. Т-во Цитологів визнало його "цитологом року" (1969). Д.чл. НТШ і УВАН. К. є автором понад 50 наук. праць, має також праці з історії укр. культури, зібрав альбом знімок "Київ часу Шевченка".

Н. Пазуняк

КРИВ'ЯК Ярослав (Jaroslav Kryviak), лікар-анестезіолог, гром. і рел. діяч; н. 21.8.1920 у Львові, п. 27.9.2006 у Клівленді. Сер. освіту здобув у Малій Семінарії. 1939 склав іспит зрілості і поступив на мед. студії у Львові, які продовжував на еміграції в Австр. – у Відні й Інсбруку (закінчив 1955). Під час навчання активний у студентських орг-ціях – укр. студентській громаді та "Обнові". Після закінчення студій приїхав до США, працював анестезіологом в Клівленді, діяч мирянських орг-цій та УЛТПА. Співзасн. старокалендарної парафії Покрова Пресв. Богородиці в Пармі, Ог., заст. гол. Союзу Укр. Кат. Братств і Сестричтв Америки, співред. зб. "Укр. Молодь Христові" (1991).

В.М.

КРИВОЛАП Юрій (George Krywolap), проф.-мікробіолог, гром. і церк. діяч; н. 4.1.1936 в Києві. 1943 емігрував з батьками до Нім, 1950 переїхав до США, де в Філядельфії закінчив сер. освіту. Студював біологію в Дрексельському (Drexel) Ун-ті та в Пенсильванському Стейтовому Ун-ті, де здобув ступені мгра (1962) і д-ра мікробіології (1964). Працював мікробіологом-дослідником та проф. в Дентистичній Школі Мерилендського Ун-ту. Виконував різні адміністративні функції у своїй школі, був гол. професорської ради, керівником дисертацій та рецензентом в багатьох проф. журн. К. є автором низки ст. та рецензій з бактеріології і мікробіології. Чл. ряду проф. орг-цій, д.чл. УВАН. Активний в укр. житті: діяч ОДУМ (гол. ЦК 1967-76), УРДП (чл. ЦК). Діяльний у житті УПЦ в США: чл. і секр. Митрополичої Ради (з 1971), чл. опікунчої ради семінарії св. Софії в Савт-Бавнд-Бруку.

КРИВУЦЬКА (БРАНКА) Катерина (Kateryna Kryvutska, Branka), акторка, режисер; н. 11.12.1906 в с. Воронки на Полтавщині, п. 29.1.1990 в Детройті, похована на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Театр. освіту здобула в Київ. Муз.-Драм. Ін-ті ім. М. Лисенка (1925). У 1920-30-их виступала в харківському "Березолі" та ін. театрах України ("Муз. Комедія", "Театр Революції" тощо), зігравши зокрема ролі Софії та Наташі в "Безталанній" (за І. Карпенком-Карим) і Мавки в "Лісовій пісні" (за Л. Українкою). Під час 2 світ. війни акторка театру малих форм "Веселий Львів" (1942-44). Через Нім. 1949 прибула до США й поселилася в Детройті, де стала організатором театр. гуртка при місцевому відділі СУМ; від 1966 навчала мист. слова в школі українознавства (пізніше створила з випускниками цієї школи драм. гурток при хорі "Трембіта"). Як талановитий режисер поставила в Детройті зі своїми вихованцями "Іфігенію в Тавриді", "Лісову пісню", "Одержиму", "Оргію" – Л. Українки; "Великий льох", "Кавказ", "Причинну" Т. Шевченка; "Останній сніг" – Л. Старницької-Черняхівської

"Лісовій пісні" (за Л. Українкою). Під час 2 світ. війни акторка театру малих форм "Веселий Львів" (1942-44). Через Нім. 1949 прибула до

США й поселилася в Детройті, де стала організатором театр. гуртка при місцевому відділі СУМ; від 1966 навчала мист. слова в школі українознавства (пізніше створила з випускниками цієї школи драм. гурток при хорі "Трембіта"). Як талановитий режисер поставила в Детройті зі своїми вихованцями "Іфігенію в Тавриді", "Лісову пісню", "Одержиму", "Оргію" – Л. Українки; "Великий льох", "Кавказ", "Причинну" Т. Шевченка; "Останній сніг" – Л. Старницької-Черняхівської

та багато ін. п'єс з укр. класики. Успішно виступала на літ. вечорах та гром. імпрезах як майстер художнього слова (записи – на платівці 1982 і на касеті 1983). Займала посаду культ.-осв. референта в окружній управі СУА (з 1975).

Лит.: Климишин О. К. Бранка-Кривуцька – мистець живого слова. "Наше життя", вересень 1976.

В.Т.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Микола (Mykola Kryzhanivsky), актор і режисер, учасник визвольних змагань, старшина Армії УНР; н. 1901 на Поділлі, п. 19.12.1963 в Клівленді. Працював у Львів. Театрі В. Коссака, був дир. Театру ім. І. Франка в Станиславові; діяч Союзу Укр. Кооператив в Товмачі, Гал. На еміграції в Нім., дир. Театру ім. І. Котляревського в Швайнфурті. Брав участь у комбатантських орг-ціях та був чл. управи Об'єднання Мистців Укр. Сцени.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Степан (Stephan Kryzaniwsky), актор і режисер, театр. діяч; н. 24.12.1907 у Львові, п. 2.11.1993 в Нью-Йорку, похований у Вестчестері (Westchester), Н.Й. Поздобувті сер. освіти вчився на театр. курсах ім. М. Вороного, 1926-39 актор в Театрі Й. Стадника та ін. гал.

театрах, гол. в ролях легкого жанру, оперетках, а також в характерних ролях. В модних у 1936-38 ревіях вводив на укр. сцену багато нових скетчів, в яких грав гол. ролі. 1939-41 працював в театрі ім. Лесі Українки у Львові, а за нім. окупації – адміністративним режисером Львів. Оперного Театру. На еміграції в Нім. працював в Ансамблі Укр. Акторів В. Блавацького, 1948 емігрував до Австрал., в Мельборні заснував Театр ім. Л. Курбаса, в якому був режисером і актором

(1950-58). Переїхав до США і коротко виступав в Театр. Студії Й. Гірян-ка та був режисером укр. оперного ансамблю в Нью-Йорку, а потім повністю віддався праці в нью-йоркському Літ.-Мист. Клубі, був його гол. до 1992. На еміграції довголітній чл. управи Об'єднання Мистців Укр. Сцени.

Лит.: Климовський Я. Св. пам. С. Крижанівський. "Свобода", 29.12.1993.

р.м.

КРИЖАНОВСЬКИЙ Юліан (Julian Kryzhanovskiy), інж.-електронік, гром., зокрема пласт. діяч; н. 9.12.1928 в Станиславові, Гал., п. 1.11.2000 в Філядельфії. Навчання в гімназії розпочав у рідному місті, а закінчив 1947 у таборі ДП в Міттенвальді, Нім. Працював у Міжнар. Орг.-ції для Втікачів (ІРО), 1951 емігрував до США. Студіював в Ун-ті Коннектикат, який закінчив ступенем бакалавра інженерії (1956), працював за фахом. Був увесь час активний у Пласті; в Нім. – виховник у пласт. таборах, в США – співзасновник та ідеолог пласт. таборів "Лісова Школа", автор підручників і ст. у пласт. пресі на виховні теми. Видатний чл. куреня "Лісові Чорти". Відзначений Орденами св. Юрія в сріблі й золоті. Крім того, активний в діяльності Осв.-Культ. Центру в Філядельфії (чл. ради директорів 1984-94) та в мирянському русі УКЦ.

р.м.

"КРИЛА" (Wings), спорт. клуб при осередку СУМ ім. М. Павлушкова в Чикаго; засн. 1952, спочатку діяли ланки волейболу, настільного тенісу (пінг-понг), легкої атлетики й гокею. Згодом зорганізовано футбольну дружину, яка діє безперервно і стала основною ланкою "К.". Дружина грала в 2 і 1 групах (Division One and Two) чикагської Нац. Футбольної Ліги, а 1963 увійшли до вищої групи (Major Division), 1983 здобули першенство 1 групи (Division One). 1986 "К." перейшли до Метрополітальної Футбольної Ліги. 1987 здобули 2

Спортова дружина "Крила" осередку СУМ ім. Павлушкова в Чикаго, Ілл. 1980-ті роки

місце. В "К." дві дружини – юнаків і сеньйорів. Менеджерами дружин були Мирон Дахнівський та Микола Іваник, а тренером – Нестор Харчук. Спортсмени "К." брали участь у двох Вільних Олімпіадах Поневолених Народів (1980 і 1984) та в укр. Олімпіаді в Філядельфії (1988). "К." є чл. УСЦАК, організував спорт. табори в Барабу (Baraboo), Віск., а яких брали участь бл. 100 хлопців і дівчат.

В.М.

"КРИЛАТИ" (Krylati Sports Club of Yonkers, N.Y.), спорт. клуб при осередку СУМ ім. 30 Червня в м. Йонкерс (Yonkers), Н.Й., засн. 1964. Гол. діячі: Роман Глушко, В. Івасютин, В. Щур, Т. Гошко, А. Куцина, П. Мнкіт'юк, Орест Козіцький. 230 чл. (1997). Діють ланки легкої атлетики, волейболу, а гол. футболу; 1997 "К." мали 5 юнацьких футбольних дружин. Клуб "К." брав участь у різних амер. турнірах і неодноразово здобував перші місця й нагороди. У 2 Олімпіаді Укр. Діаспори 2000 "К." виступали як Укр. Футбольний Клуб в Йонкерсі й здобули 1 місце. 2003 чемпіони Чаші УСЦАК, 2003 і 2004 чемпіони Great Lakes Cup у Детройті, 2004 чемпіони Футбольних Змагань на Лемківській Ватрі в Елленвілі.

В.М.

КРИЛАЧ А. (псевд.) див. Маланчук Роман

КРИЛОВЕЦЬКИЙ Іларіон (Iarion Krylovetsky), військ., учасник визвольних змагань, гром. і комбатантський діяч; н. 21.10.1891 на хуторі Парасковея на Полтавщині, п. 2.5.1974 в Кліфтоні (Clifton), Н.Дж. 1918 належав до Укр. Вільного Козацтва на Катеринославщині, закінчив Юнацьку Школу в м. Жванчик, брав участь в Армії УНР – сотник у 3 Стрілецькій Дивізії, командир 2 сотні Запорізької Дивізії. На еміграції перебував у Польщі. До США прибув у 1950-их.

КРИМЕНКО Євген (псевдо) див. Іванків Євген

КРИСА Олег (Oleh Krysa), видатний скрипаль і муз. педагог; н. 1.6.1942 в м. Люблін на Холмщині, з

б а т ь к а м и переїхав до УРСР. Вчився у Львівській Муз. Школі. На республіканському концерті в Києві на К. звернув увагу скрипаль Давид Ойстрах

і допоміг йому вступити до Московської Консерваторії (1960-67). 1959 став лавреатом Всеукр. Конкурсу Музикантів-Виконавців,

1962 на міжнар. конкурсі ім. Всенявського (Więniawski) в Познані, Поль., здобув другу премію, а в жовтні 1963 – першу премію на міжнар. конкурсі ім. Паганіні в Генуї, Італ. Тоді К. запрошено заграли на іст. скрипці Н. Паганіні. К. концертував майже у всіх країнах Європи, в Японії, Мексико, Австрал., Півд. Африці та США. Окрім сольових виступів, К. є ентузіастом камерних ансамблів, організатор і першим скрипалем струнних квартетів ім. Бетговена та Леонтовича. Викладав у Київ. (1967-73) та Московській (1973-89) Консерваторіях і в США – Мангаттанській Муз. Школі в Нью-Йорку (1990-93) та з 1993 в Муз. Школі Істмана (Eastman) в Рочестері. Був артистом-резидентом в Укр. Ін-ті Америки. Дружина К. Тетяна Чекіна, яка є відомою піаністкою, акомпанює К. у більшості його концертів. К. здавна відомий з довгограйних платівок рад. випуску, його записи від поч. 1990-их часто з'являються на зах. компакт-дисках.

Я. Купчинський

КРИЧЕВСЬКА-РОСАНДІЧ Катерина (Kateryna Krychevska-Rosandic), дочка Василя К., мол., і внучка видатного мистця й архітекта В. Кричевського, ст., дружина Драга Росандіча; малярка-аквареліст, гравер, ілюстратор; н. 2.9.1926 в Києві. Мист. освіту здобула в Художній Школі в Києві та з 1943 в Художньо-Пром. Ін-ті в Празі й у Гайдельберзькому Ун-ті після 1945. 1949 прибула до США, поселилася в Мавнтен-В'ю (Mountain View), Каліф. Малює гвашею, пастелю, олією, гол. акварелі. Сюжети: красвиди з України, побутові сцени, міська архітектура (Київ та ін. міста), европ. красвиди та урбаністика, а також Америки

(1959 К.-Р. відбула довшу подорож по Європі). Картини К. виставлялись ще 1943 в Києві, мала також особисті виставки в Чехословаччині та Нім., але найбільше в США і Кан., а також в Україні (в Музеї-Заповіднику в Каневі, в Полтаві та ін.). Почесний проф. Академії Образотворчого Мистецтва й Архітектури (2002). В Київському вид-ві "Родовід" вийшла її книжка "Мої спогади" (2006).

В.М.

КРИЧЕВСЬКИЙ Василь (Vasyl Krychevsky), син відомого мистця Василя К., стар., маляр-реаліст,

мист. оформлювач фільмів; н. 18.3.1901 в Харкові, п. 16.6.1978 у Мавнтен-В'ю (Mountain View), Каліф., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку.

Освіту здобув в Академії Мистецтва у Києві (1923); після закінчення викладав малюнок, композицію і графіку в Художньо-Пром. Школі. Також працював при оформленні фільмів (декорації і костюми) в студіях Києва та Одеси, м. ін. співпрацював у підготовці фільму О. Довженка "Земля". Малював портрети, пейзажі, ікони, був графіком та керамістом, ілюстрував книжки. Оформив альбом "Донбас". На еміграції з 1943, спочатку в Нім., з 1949 в США. Брав участь у багатьох виставках у Чех., Нім., Кан., США. 2001 відбулася посмертна виставка К. в Києві "На Україну повернусь".

р.м.

КРИШТАЛЬСЬКИЙ Роман (Roman Kryshchalsky), адвокат, журналіст, гром. діяч; н. 4.8.1901 в Городенці, Гал., п. 17.3.1972 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Брав участь у визвольних змаганнях 1918-20. Закінчив право у Львів. Ун-ті, працював з адвокатом М. Волошином. Викладав право в сер.

школах, займався журналістикою. Під час війни був прокуратором у Львові. На еміграції в Нім. та з кін. 1940-их у США (Пітсбург і Нью-Йорк). Працював гол. ред. "Укр. Нар. Слова". Активний у комбатантських та мирянських орг-ціях. Допишував до укр. преси та був ред. "Нашого світу". Співзасн. Спільноти Укр. Журналістів Америки, її секр. (1952-62), організатор двох з'їздів укр. журналістів США й Кан. на Союзівці.

В.М.

КРОВИЦЬКА Оксана (Oksana Krovitska), оперова і концертна співачка (сопрано); н. 15.6.1958 у Львові. Після львівських муз.

студій завершила Київ. Консерваторію (вокальний фак.). Виступала в Україні зі сольоспівами В. Барвінського та укр. композиторів

мол. покоління; виконувала гол. ролі в "Наталці Полтавці" М. Лисенка, "Йоланті" П. Чайковського, а також партію Татяни в опері "Євгеній Онсгін" та ролю Парасі в "Сорочинському ярмарку" М. Мусоргського. Згодом виступала на Заході, а з кінця 1980-их – у США, де виграла всеамер. конкурс "Нові імена". В Америці виступала солісткою в масштабних творах: Симфонії ч. 9 Бетговена, "Реквіємі" Верді, Восьмій Симфонії Малера та у Третій Симфонії Горецького. З 1993-94 К. солістка Нью-Йоркської Міської Опери в постановках творів Моцарта, Верді, Бізе та Бородіна "Князь Ігор". Здобула славу в операх Луччіні, особливо за інтерпретацію Чіо-Чіо-Сан в "Мадам Батерфляй".

Р. Савицький, мол.

КРОТЕЦЬ Іван (Ivan A. Krotac), кат. свящ., крилошанин (1993), мнтрофорний протопресвітер (1998), церк. діяч, з роду словінець; н. 17.3.1942 в с. Прелога (Preloha) в Словенії. Студював на богослов-

ському фак. в Люблянi (Ljubljana) та в Салезіянському Ун-ті в Римі й Ун-ті Урбаніяна там само (ліценція 1971), доповнював студії сх. богослов'я в УКУ в Римі. 1971 емігрував до США. Душпастирював в Соборі св. Володимира і Ольги в Чикаго, потім в Омага, Небр., та Феніксі, Аріз. 1992 повернувся до Чикаго як настоятель собору св. Володимира і Ольги й декан Чикагського Деканату. Був виховником студентів богослов'я при філії УКУ в Чикаго, ред. "Церк. вісника", частим проповідником та керівником місій у США і в Україні. Ст. в рел. журн.

В.М.

КРОТЮК Сергій (Serhii Krotiuk), економіст, підприсмець, підпільний і гром. діяч націоналістичного руху (ОУН А. Мельника); н. 24.9.1903 в Рівному на Волині, п. 14.6.1980 в Денвері, Кол., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Сер. і вищу освіту здобув у Курську (Рос.) і в Луцьку (матура 1921). З молодих рр. активний в УВО й ОУН, в'язень поль. тюрем і Берези Картузької. Навчався в УТП заочно та по війні в Укр. Вищій Екон. Школі в Мюнхені (1948 д-рат з економії). Працював у кооперації на Холмщині і Перемишлі та брав участь у підпільній боротьбі під час 2 світ. війни. На еміграції в Мюнхені та в США (з 1949), перше в Міннеаполісі, тоді в Денвері. Чл. Проводу Укр. Націоналістів, а згодом Сенату ОУН, а також УНРади. Працював у США при будівництві, був співвласником ресторану. Автор книжки "Сіль.-госп. техн. сировина на укр. землях на тлі розвитку сіль. госп-ва України" (1982). Дружина Марія "Галка", з роду Качинська (1905-2000), була в час 2 світ. війни з чоловіком в партизанці медсестрою.

В.М.

КРОХМАЛЮК Василь (Vasyl Krochmaluk), журналіст, гром. діяч; н. 21.10.1907 в с. Ланчин Надвірнянського пов., Гал., п. 25.10.1982 в м. Річмонд (Richmond), Мейн. Організатор молоді на Зборівщині,

діяч Фронту Нац. Єдності, ред. газ. "Батьківщина" і "Наша Земля". В'язень поль. тюрем і конц. табору в Березі Картузькій. По війні працював в укр. пресі в США.

КРОХМАЛЮК Роман (Roman Krochmaluk), інж.-електрик, підприсмець, журналіст, військ. і гром. діяч; н. 8.6.1906 в Тернополі, п. 9.2.1990 в Детройті. Закінчив 1931 Віденську Політехніку, студіював у Вищій Школі Закард. Торгівлі у Відні. В час студій чл. і гол. т-ва "Січ", з 1934 співвласник фірми "Екамп" у Львові, чл. багатьох т-в. З 1939 жив у Нім., 1943 став чл. Військ. Управи дивізії "Галичина", займаючись пресою діяльністю. 1951 емігрував до США і поселився в Детройті, де працював у фірмі "Детройт-Едісон". Співзасновник і гол. детройтського відділу ТУІА, автор наук.-популярних ст. у "Вістях Укр. Інженерів" та "Вістях комбатанта". Був організатором відпочинкової оселі "Діброва" б. Детройту, активний у т-ві "Рідна Школа". Видав документальну працю і спогади про Укр. військ. упрву дивізії "Галичина" п.з. "Заграва на Сході" (1978). Співроб. ЕУ, дчл. НТШ.

В.М.

КРОХМАЛЮК Юрій Андрій (Yuri A. Krochmaluk), син Романа К., артист-маляр, н. 1951 в Детройті. Закінчив Детройтську сер. школу "Society School of Arts and Crafts". Згодом вивчав образотворче мистецтво в Ун-ті Бостону та у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті в Детройті. Праці в техніці акварелі, тушу й олії, сюжети – квіти, натюрморти і красиуди. Брав участь у збірних та індивідуальних виставках у Нью-Йорку, Детройті й Торонто (виставка Укр. образотворчих мистців поза Україною).

КРОХМАЛЮК Юрій (Псевдо: Тис) див. *Тис-Крохмалюк Юрій*

КРУК Богдан (Bohdan Kruk), псевд. Мелодія, Яньо; фармацевт, учасник визвольного руху УПА, гром. діяч;

н. 10.9.1919 в с. Конюшки Королівського пов., Рудки, Гал., п. 1.2.2002 у Воррені (Warren), Міч, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-

Бавнд-Бруку. По закінченні сер. школи студіював у фармацію у Львові. Мед. Ін-ті (1942-44), брав участь у мед. службі УПА, 1947 перейшов з рейдом УПА до Нім., закінчив фармацію в УТПІ (д-рат 1968), з 1949 у США. Власник аптеки в Детройті. Засновник і гол. детройтського відділу Т-ва кол. Воєнів УПА ім. Р. Шухевича (1951-78) та крайової управи цього ж т-ва (1952-54), гол. відділу УККА (1984-88), осередку НТШ (1991-94) та ін. Автор праць з органічної хемії та про фармацевтичні препарати, а також про працю Укр. Червоного Хреста в "Літописі УПА" (т. 23). 1967 одержав золотий хрест зслуги УПА.

В.М.

КРУК Євген (Eugene Kruk), емігрант-піонер, журналіст. 1915 обраний секр. Укр. Федерації Соціалістичної Партії (УФСП), редагував у Клівленді й Нью-Йорку газ. "Робітник", орган цієї партії (1917-20). У противагу до проводу Федерації Українців у США, УФСП здебільшого заступала ліві пробольшевицькі погляди, К. орієнтувався на Укр. Соц. Робітничу Дем. Партію і підтримував УЦР. Він був ближче до націонал-комуністів, як до "інтернаціоналістів". Під тиском лівих "інтернаціоналістів" К. залишив газету і перейшов до Детройту. Дальше редагував опозиційні до УФКП вид.

В.М.

КРУПА Ляриса (Laryssa Kupa), дружина О. Слободяника, концертна піаністка, муз. педагог; н. 2.6.1956 в Ірвінгтоні, Н.Дж. Основну муз. освіту здобула в

Філядельфійській Академії та у відділі Укр. Муз. Ін-ті в Ньюарку, а завершила її в консерваторії Пібоді (Peabody) в Балтиморі (кляса фортепіано, ступінь мгра музики, 1980). Доповнювала муз. студії у Франц., Італ., та Австр. Між її вчителями: А. Рудницький, Л. Горницький, Д. Каранович (США), Леон Флайшер, Жан-Марі Дарре. 1983 дебютувала в Карнегі Рісайтл Голл в Нью-Йорку, концертувала по м. США, Канади, як солістка, або у дуєті з чоловіком, піаністом О. Слободяником, а також в Італ., Нім., Поль., і виступала солісткою симфонічних концертів у Римі й Львові. 1985 звснувала і керувала камерним ансамблем "Нова", з яким виступала в Н.Дж., Н.Й., Пен., і Торонто. В репертуарі ансамблю були й укр. твори; "Нова" успішно відбуло турне зі Струнним квартетом ім. Лисенка по Україні. К. – викладач іст. музики та фортепіана в шт. Н.Дж., та ун-тах Н.Й. та Ілл. З 1993 К. співзасновник і керівник Міжнар. Фестивалю Мистецтв у Морріставн, Н.Дж.; К. здійснила записи, виступала по радіо Австр. та телевізії України, переможець конкурсів та стипендіат кількох фондаций.

Р. Савницький, мол.

КРУПКА Роман (Roman Krupka), кооператор, гром. діяч; н. 7.22.1910 в с. Конохи Бережанського пов., Гал., п. 3.11.1995 в м. Глен-Спей (Glen Spey), Н.Й. Гімназію закінчив у Рогатині, студіював економію у Львові. На еміграції в Нім. та після 1950 в США. Діяч ОУН (А. Мельника), довголітній чл. управи ОДВУ, гол. управи оселі в Лігайтоні (Leighton), Пен. 1984-87 К. був гол. центр. комітету т-ва "Рогатинщина" в США, яке видало зб. матеріялів "Рогатинська земля" (1989).

КРУПКА Роман (Roman Krupka), лікар, гром. діяч; н. 14.12.1903 у Львові, п. 21.7.1990 в Чикаго. Сер. освіти здобув в Академічній Гімназії у Львові. Мед. студії почав в Укр. Тайному Ун-ті, а закінчив 1926 в Поль. Ун-ті у Львові. Практикував

в м-ку Олешичі на Любачівщині, потім у Львові, а також у Нар. Лічниці ім. Митр. Шептицького, за нім. окупації (1942-44) був дир. заг. шпиталю у Львові. На еміграції в Нім. працював таборним лікарем в Ашафенбургу та при амер. армії в Вюрцбургу. 1949 приїхав до США і оселився в Чикаго. Тут К. був чл.-засновником УЛТПА та його гол. 1960-61. Активний у Пласті.

Д.М.

КРУШЕЛЬНИЦЬКА Лідія (Lydia Krushelnytsky), з роду Каратницька, дружина Леонтія К., режисер, акторка, співачка, театр. діячка; н. 1.5.1915 в м-ку Кути Косівського пов., Гал. Почала вивчати драматичне мистецтво ще 1931 в гімназії у Станиславові. Виачала спів у Консерваторії ім. Монюшка (Станиславів) 1932-37); продовжувала студії музики у Держ. Консерваторії у Львові (в Адама Дідура та ін.). Потім ще вивчала спів у Відні й Зальцбургу (у Сальваторе Сальваті). 1932 виступала в Укр. Театрі й Поль. Опері у Станиславові; потім у Львівській Опері (1938) та в Укр. Театрі у Відні (1944), і Зальцбургу

(1944-48). Від 1949 у США, де до 1965 була акторкою у Театрі Й. Гірянка та О. Добровольської. Від 1965 перебрала драм. школу від О. Добровольської, створивши *Студію Мист. Слова для молоді. К. поставила ряд інсценізацій творів Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка, Л. Костенко. Ставила також драм "Лісову пісню" (1971, 1976), "Казку старого млнна" С. Черкасенка, "Чорну Пантеру і Білого Ведмеда" В. Винниченка, "Склянку води" Е. Скріба (Е. Scribe), "Патетичну сонату" М. Куліша (1992 і 1994). Разом омоло 25 окремих вистав. Крім виступів у Нью-Йорку, К. ставила ці твори і по ін. м. США й Кан. (Філядельфія, Детройт, Клівленд, Вашингтон, Чикаго, Гартфорд,

Монтреаль, Торонто та ін.).

До її вистав хореографію часто komponувала Р. Прийма-Богачевська або Ольга Ковальчук-Івасівка, музику І. Соневицький, сценографію В. Клек, а мист. оформлення Марійка Шуст. К. працювала з вибраною молоддю (спочатку приймала від 10 р. життя, а від 1989 тільки від 17 р.), любителів сцени, у яких плекала любов до укр. слова.

1991 К. відбула турне по Україні з постановками творів Л. Українки (вистава "Триптих"), Шевченка ("Думи мої") і Франка ("Іван Вишенський"). Також 1998 створила оригінальний монтаж із творів Л. Українки "Жінка крізь віки" і ставила її у Нью-Йорку та ін. м. 2002 повезла її на Конференцію "Укр. театр. діаспора" в Києві. 2002 през. України відзначив К. почесним званням Заслуженого Діяча Мистецтв України.

Лит.: Чапленко Н. Студія Мист. Слова. "Наше життя", чл. 2, 1970.

Л. Онишкевич

КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ Леонтій (Leontij Krushelnysky), адвокат, дириг. муз. діяч; н. 27.10.1905 в Ягольниці Старій Чортківського пов., Гал., п. 22.3.1982 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в Станиславівській Гімназії (1920-24), студіював право у Львові, яке закінчив дипломом мгра. Під час студій був гол. студентської громади в Станиславові та провадив хор "Думка", був діяльним у різних т-вах; під час війни працював у кооперативі. 1944 емігрував до Австр. та 1949 до США. В Нью-Йорку включився в гром., зокрема муз. життя. Був співзасновником і першим гол. та дириг. хору * "Думка" (1949-59) в Нью-Йорку.

Лит.: Ний О. Льоньо Крушельницький і його три "Думи". "Свобода", 21.22.5.1982

В.М.

КУБЕК Еміль (Emil Kubek), гр.-кат. свящ., письм., гром. діяч; н. 23.11.1857 в с. Штефурове б. Свидника на Пряшівщині, п.

17.7.1940 в Маганой Ситі (Mahanoy City), Пен. Закінчив Пряшівську Духовну Семінарію, висвячений 1881 і був свящ. в селх Пряшівської Епархії, найдовше в с. Снаків (1895-1904), впроваджував нові культури й сіль.-госп. техніку. 1904 вдівцем виїхав до США й увесь час був свящ. в Маганой Ситі. Брав участь у гром. житті закарп. емігрантів, гол. в "Соєдиненії" та в "Соколі". Дописував до преси, зокрема до газ. "Неділя" в Будапешті, та займався літ. діяльністю. Автор великого чотиристоронного церк.-слов. - нім. - угор. - руського словника (1906), що його укладав протягом 20 рр. Дир. Амер. Руської Нар. Ради, яка була активною щодо повоевної долі Закарпаття. Писав вірші, оп., ст. в шариській говірці з домішками церковно-слов'янської та рос. мов. Найбільшим його твором є роман "Марко Шолтис" у 3 тт. (1920 і 1922), котрого дія відбувається на Маковиці з 1870 до 1920-их Роман реалістично представляє життя трьох поколінь та побут села на Пряшівщині. Оповідання й поезії К. зібрані в томі "Нар. повісті і стихи", серед ін.: "Отець Алексій" (1915), "Маклуш Милий" (1916).

Лит.: Мушинка М. Емілій Кубек – перший романіст Закарпаття. "Укр. календар". Варшава 1980; D a n c a k F. Emil Kubek – kňaz, basnik. Пряшів 1999.

В.М.

КУБІНІЙ Юлій (Julius Kubinyi), гр.-кат. свящ. в Пітсбургській Митрополії; н. 28.1.1925 в с. Онок на Закарпатті, п. 18.9.2006 в Ужгороді. Вчився в гімназіях в Ужгороді і Берегові (1945). Вищі студії закінчив в Ун-ті "Урбаніяна" у Римі, д-рат теології (1951). Дисертація друкована у вид-ві УКУ на тему *The History of Prjašiv Eparchy* (1970). В США з 1950-их, парох в Нантікювку (Nanticoke), Пен., Клівленді, Детройті та Ірі (Erie), Пен. Активний у комісії зв'язку й інформації закарп. українців у діаспорі, фінансово допомагав УГКЦ в Закарп. обл.

В.М.

КУДРИК Іван (John Kudrick), кат. єп. візант. епархії в Пармі, Ог., францисканець, н. 23.12.1947 в Л о й д е л л (Lloydell), Пен.. Навчався в Ст. Франсіс Коледжі (Лоретто, Пен.), бакалярат з філософії і математики 1970, в Ст. Франсіс Семінарії (мгр теології 1975), в Індіяна Ун-ті (мгр математики 1973), у Стейтовому Ун-ті Ог. (мгр інформатики 1977). Висвячений 1975, працював викладачем математики й комп'ютерних наук в Ст. Франсіс Коледжі. З 1987 обслуговував різні парафії у Пен. 1998-2001 протопресвітер у Катедрі св. Івана Хрестителя в Мунгалі (Munhall), Пен. 2001 призначений адміністратором Пітсбургської Архиепархії, 2002 єп. Архиепархії Парми.

М.Р.

КУДРИК Олег (Oleh Kudryk), економіст, бібліотекар, гром. діяч; н. 14.12.1912 в Рогатині, Гал., п. 18.10.1994 в Блумінгтоні (Bloomington). Інд., похований в Укр. Мавзолеї у Вашингтоні. По закінченні гімназії в Перемишлянах студіював музику та право й економію у Львів., згодом у Віденському Ун-ті, 1960 мгр бібліотекарства у Мічігенському Ун-ті в Анн Арборі, 1975 д-рат в УВУ в Мюнхені. Працював у 1940-их у Кракові в акційній спілці, пізніше в Нім., викладачем торг. школи в Ульмі та дир. ДП таборів у Штутгарті-Цуфенгавзені. До США прибув 1949, працював у т-ві "Самопоміч" і кредитівці в Детройті й бібліотеці Ун-ту Індіяни. Активний в укр. житті, проф. орг-ціях та регіональному т-ві *"Рогатинщина" (гол. Центр. Комітету), завдяки якому появилися 2 тт. зб. "Рогатинська земля".

В.М.

КУДРИЦЬКИЙ Микола (Mykola Kudrycky), юрист, гром. діяч, учасник визвольних змагань; н. 1890 на Київщині, п. 27.11.1972 в Пітсбургу. Студіював право в Київ. Ун-ті. 1911, 1917-20 в Армії УНР, де був військ. суддею, а також у держ. і військ. адміністрації. Брав участь в I Зимовому Поході. На еміграції в Поль., діяльний в гром. житті. 1944 переїхав до Нім., а 1951 до США.

КУЗЕНС Норман (Norman Cousins), амер. публіцист і гром. діяч, відіграв позитивну роль у звільненні митр. Й. Сліпого з сов. неволі 1963; н. 24.6.1912 в Юніон-Гилл (Union Hill), Н.Дж., п. 30.11.1990 в Лос Анджелесі. В грудні 1962 стрічався у Москві з Н. Хрущовим і з доручення Папи Івана XXIII та през. США Дж. Ф. Кеннеді прохав про звільнення Й. Сліпого. За кілька місяців, в лютому 1963 звільнено митр. і він прибув до Риму. Він пізніше стрічався з К., (1968, 1971, 1972) в Римі та Нью-Йорку, де довідався про подробиці цієї місії. К. описав свою місію в журн. "Saturday Review", ред. якого був 1942-77.

В.М.

КУЗИК Дарія (Daria Kuzyk), з роду Кассіян, дружина Дмитра К., скрипаль, муз. педагог, гром. діячка; н. 27.2.1923 в с. Устечко Заліщицького пов., Гал. Секр. Союзу Українок в Перемишлі (1939-44), з 1944 в Нім., з 1948 в США. Закінчила 1958 Муз. Консерваторію в Філядельфії (мгр музикознавства 1960). Співпрацювала з муз. консерваторією в Трентоні, Н.Дж. та викладала в кількох амер. муз. школах, з 1963 в Укр. Муз. Ін-ті. Гол. Союзу Українок в Трентоні, відділу Патріархального Т-ва там же, секр. Укр. Патріархального Світ. Об'єднання (1969-74), автор ст. на церк. і мирянські теми.

В.М.

КУЗИК Дмитро (Dmytro Kuzyk) інж.-будівельник, гром. діяч; н. 20.11.1906 в м-ку Печеніжин Коломийського пов., Гал., п. 13.3.1982 в Трентоні, Н.Дж., похований там

же. Закінчивши коломийську гімназію, студіював у львівській політехніці, яку закінчив 1937 дипломом інж., вів власне будівельне підприємство в Гал., Баварії і США, куди переїхав 1948. Активний в укр. студентському житті, в УНДО та пізніше у Фронті Нац. Єдності, співроб. Дмитра Палісва. На еміграції видавав у м. Вільсбюрг (Wilsbiburg) у Баварії двотижневик "На чужині" (1946-48), а в США – "Наш голос" (видавець і ред. 1972-82). Співзасновник Асоціації Українців Америки, активний у вид-ві "Листи до приятелів", Спілці Укр. Журналістів Америки, ТУІА тощо. Ст. в різних газ. і журн. в Україні та діаспорі. 1987 засн. у США Фундацію ім. К. для підтримки журн. "Наш голос" та осв. і рел. установ в Україні й діаспорі.

В.М.

КУЗИК Любомир (Lubomyr Kuzyk), кол. військ., гром. діяч; н. 1.1.1920 в с. Добромірка Збаразького пов., Гал., п. 17.7.1993 в Чикаго. Гімназію закінчив у Львові, студіював медицину і право. З 1939 на Зах., 1941 учасник похідних груп ОУНА. Мельника, 1943 зголосився добровольцем до дивізії "Галичина", де відбув старшинський вишкіл в ранзі поручника протитанкової артилерії. Брав участь у боях в Австр. і потрапив у полон в Італ. (Ріміні). З 1947 в таборі ДП в Нім. 1953 емігрував до США, поселився в Чикаго, мав мале підприємство у Вісконсин Деллс (Wisconsin Dells). Активний в ОУН, комбатантських і спорт. орг-ціях та в хорі "Сурма". Співзасновник вид-ва "Самостійна Україна" в Чикаго.

В.М.

КУЗИК Микола (псевд.) див. Дейчаківський Микола

КУЗИК Роман (Roman Kuzyk), син Дмитра і Дарії К., електроінж., підприємець, винахідник; н. 18.6.1941 в Перемишлі, Гал. З батьками емігрував 1948, спочатку до Скрен-тону, Пен., потім до Трентону, Н.Дж. Студіював інженерію в Ун-ті Ратгерса в Нью-Брансвік, диплом інж. отримав 1972 в Ун-ті Арканзасу (Arkansas) в Фаєтвілі (Fayetteville). Служив в амер. армії в ранзі капітана. Власник фірми з технології фотографії "Фото-Терм" в Трентоні. К. винахідник апаратів для лікарень, зокрема для відмороження плязми. Вироби своєї фірми виставляв у різних м. США і за кордоном. Чл. укр. культ. і проф. орг-цій у США, кол. гол. Укр. Культ. Центру в Трентоні.

В.М.

КУЗИЧ-БЕРЕЗОВСЬКИЙ Інгерт (Ingor) (Ingerth {Inhor} Kuzych-Berezovsky), філіяліст, діяч і журналіст; н. 1953 в Детройті. Освіту здобув у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті, ступені бакалавра з біології (1976) і мгра в зоології (1978), а в Ун-ті Мічиген Стейт (Michigan State) бакалавра ґрунтознавства (1981) і д-рат з агрономії (1984). Гол. Союзу Укр. Філіялістів і Нумізматів (С.У.Ф.Н.) з 2000 і ред. журн. "Укр. філіяліст" (1985-96) та чл.-засновник відділу Сер. Атлантичного (1991). Ст. в "Укр. філіялісті" та "Ukrainian Weekly" з історії та огляди укр. філіялістії (Focus on Philately), разом понад 900 ст. Окремі праці *Ukrainian Postage Stamps – A Catalog of Issues from 1991-1995* (1996), *Handbook of Modern Ukrainian Philately: A Catalog of Stamps 1991-2000* (у співавторстві Ю. Федика, 2002), *Introductory Handbook of Ukrainian Philately* (2005), *Handbook of Carpatho-Ukrainian Philately* (разом із Jay Carrigan, 2005). Зредагував ст. "Україна" (2003) і "Зах Україна" (2006) у філіялістичному довіднику *Scott Catalogue*. Брав участь у виставках і здобув кілька премій.

В.М.

КУЗИЧ Юрій (George Kuzysz), лікар-хірург, гром. діяч; н. 27.7.1940 в м. Заліщики, Гал. 1944 виїхав з батьками до Нім., 1949 емігрував до США. Після закінчення сер. освіти в академії Де Поль (DePaul) в Чикаго, студіював в Іллінойському та Канзаському ун-тах, а медицину закінчив 1965 в Ун-ті Лойоли (Loyola) в Чикаго. Хірургічну резидентуру провів у Гайнс (Hines) ветеранській лікарні, спеціалізувався в хірургії серця. 1970-72 в амер. армії в ранзі лікаря-майора. З 1992 клінічний інструктор мед. коледжу Іллінойського Ун-ту. Автор кількох публікацій на мед-хірургічні теми. Кількакратний гол. парафіяльної рвди Собору св. Володимира і Ольги в Чикаго.

В.М.

КУЗИШИН Олесь (Oles Kuzyszyn), піаніст, керівник танц. оркестр, муз. видавець; н. 29.4.1958 у Франкфурті, Нім. Протягом 12 рр. К. вивчав гру на фортепіані в Укр. Муз. Ін-ті в Нью-Йорку (кляса М. Байлової), який закінчив 1975. Того самого р. закінчив Амер. Коледж Учителів Музики (American College of Music Teachers). Продовжував муз. освіту в Колумбійському Ун-ті (мгрв з теорії музики, 1984). З того часу працює як у клясичному, так і популярному муз. жанрах. Від 1975 К. грає в різних танц. оркестрах, як "Червона Калина" та "Іскра" (керівник 1977-86; 3 платівки), і вже понад 10 рр. є муз. керівником оркестри "Луна" (компакт-диск "Послухай...почуєш"). Багато літ працював в Амер. Спілці Композиторів, Авторів, і Видавців (ASCAP) в Нью-Йорку; з 1999 К. – менеджер клясичного відділу спілки. Власник фірми "Дума" в м. Вудбридж (Woodbridge), Н.Дж., яка друкує сучасну клясичну музику, особливо укр. композиторів.

Р. Савицький, мол.

КУЗІВ Василь (Vasyl Kuziv), пресвітеріанський пастор, євангельський і гром. діяч; н. 3.2.1887 в с. Денисів Тернопільського пов., Гал., п. 24.7.1958 в Кранфордї (Cranford), Н.

Дж. Розпочав гімназію в Бережанах. 1904 приїхав з батьками до США, 1910 закінчив протестантську богословську

семинарію в Блумфілді (Bloomfield), Н.Дж., та рукоположений на пастора Укр. Пресвітеріанської Церкви в Нью-Йорку, Н.Дж. Тут працював із

перервами найдовше, а також був пастором у Нью-Йорку та коротко в Кан. Разом з ін. діячами євангельського руху добився створення укр. відділу в семінарії в Блумфілді, з якої вийшли провідні діячі укр. євангельської громади в США і Кан. К. був там викладачем. 1922 ствв одним зі співзасновників Укр. Євангельського Об'єднання (УЄО), обирався на кількох соборах його гол. 1957 його обрано почесним гол. Робив спроби поширення протестантської релігії в УРСР (поїздка до Києва 1927). П'ять разів їздив на Зах. Україну з метою поширення протестантизму серед українців, сприяв створенню Укр. Євангельської Реформованої Церкви, якої 1935 він став сп. з осідком в Коломиї. 1939 повернувся до США і далі був діяльним в УЄО як проповідник, ред., зв'язковий з амер. рел. чинниками. 1946-48 був делегований Світ. Радою Церков працювати серед укр. втікачів в Нім., де поставили перші євангельські громади. Також очолював вже в 1930-их та по 2 світ. війні комісію для перекладів текстів Св. Письма укр. мовою.

В.М.

КУЗІВ Михайло (Mykhajlo Kuziv), кат. свящ., гром. діяч; н. 17.9.1885 в Денисові Тернопільського пов., Гал., п. 14.1.1951 в м. Сіракуз, Н.Й. Богословські студії закінчив у Львові, висвячений 1910 у Філадельфії. Працював свящ. у багатьох парафіях шт. Пен., Н.Й., Конн., Н.Дж., найдовше в Сіракузах (1934-50). 1919-21 був гол. укр. кат. об'єднання "Провидіння".

КУЗІВ Юрій (Jurij Kuziv), підприємець, меценат; н. 4.4.1918 в с. Кліщівна Рогатинського пов., Гал. Був власником ресторану ще в Рогатині, а потім на еміграції в Нім. та в США, куди емігрував по 2 світ. війні. Вів також успішне підприємство в Сент-Пітерсбургу (St. Petersburg), Флор. Активно допомагав гр.-кат. церкві та наук. установам. При НТШ в Америці створив 100-тисячний стипендійний фонд його імені. Жертвував багато на Нац. Ун-т Києво-Могилянська Академія. Залишив у спадку для НТШ 100 тис. дол. на видавничі й дослідні проєкти. Багато подорожував по Європі й Азії.

В.М.

КУЗНЕЦЬ Симон (Simon Kuznets), економіст-статистик, єврейського походження; н. 12.4.1901 в Харкові, п. 11.7.1985 в Кембріджі (Cambridge), Масс. Прибув до США 1922. Студіював у Колумбійському Ун-ті (д-р економії 1926). Був проф. в Ун-ті Пенсильванії (1930-54), Джонс Гопкінс (Johns Hopkins) Ун-ті (1954-60) і Гарвардському Ун-ті. 1971 одержав нагороду Нобеля за вдосконалення в 1930-их складної теорії аналізу продукції країни, яка стала засобом для виміру порівняльної продукції й розподілу прибутків шляхом підсумування вартості продукту і послуг цілої країни. Праці: *Static and Dynamic Economics* (1930), *National Income and Capital Formation Since 1869* (1946), *Economic Growth and Structure* (1966), *Population, Capital and Growth* (1979) та ін.

р.м.

КУЗЬМА Григор (Gregory Kuzma), інж.-машинобудівельник, гром. діяч; н. 2.7.1923 в с. Скварява Золочівського пов., Гал. Після закінчення акад. гімназії у Львові 1942 почав студії на Львівській політехніці. 1944-46 чл. Дипломатичної Інформаційної Служби УГВР. З 1945 в Нім., студіював у політехніці в м. Карльсруге (Karlsruhe), диплом інж. здобув 1950. Під час студентських рр. ак-

тивний в ЦЕСУС та в т-ві "Обнова". З 1951 в США, діяльний в ТУІА – доаполітній гол. відділу в Н.Дж. та гол. крайової управи (1993-97), чл. Академії Інженерних Наук України. Гол. інж. амер. фірм Valcon Scientific та Steinen Manufacturing Co., автор кількох патентів.

В.М.

КУЗЬМА Любомир (Lubomyr Kuzma), маляр, мист. педагог і діяч; н. 24.5.1913 в с. Біле Перемишлянского пов., Гал., п. 8.3.2004 в Таннерсвілі (Tannersville), Н.Й. Вчився в гімназії у Львові (1923-31) й одночасно малярства у Миколи Федюка. У Львові. Ун-ті студіював біологію й мистецтво, продовжив навчання в Академії Мистецтв у Варшаві. По 2 світ. війні жив у таборі ДП в Берхтесгадені, Нім. 1949 емігрував до США і поселився в Нью-Йорку, згодом у Таннерсвілі, Н.Й. Брав активну участь в укр. мист. житті: вів малярську школу в Нью-Йорку (1956-84), гол. Об'єднання Мистців Українців Америки (ОМУА), викладав мистецтвознавство в школі українознавства, писав ст. на мист. теми в укр. пресі. Продовжував малювати натюр-морти, каїти, портрети, фігуральні композиції технікою темпер, енкавстики. Брав участь у збірних й індивідуальних виставках в Нім. та США, зокрема в галеріях ОМУА та в Каравані (Caravan) і "Лігоа Дункан" (Ligov Duncan) в Нью-Йорку. Виставлявся також у Торонто і Парижі. Бл. 40 картин К. знаходиться від 1997 у Львів. Нац. Музею.

Лім.: Терен-Юськів Т. Ретроспективна виставка Л. Кузьми в Нью-Йорку. "Америка", 30.8.2003.

Б. Титла, В.М.

КУЗЬМА Марійка (Marika Kuzma), сестра Олександра К., дириг., музикознавець, педагог; н. 5.5.1959 в Гартфорді, Конн. Студіювала в Муз. школі Аспен (Кол.), та в "Моцартум" (Зальцбург) і в Вищій Муз. Школі (Hochschule für Musik) у Відні. Ступінь мгра муз. досягнула в Стенфордському Ун-ті (1985), а

д-рат із хорового диригування в Ун-ті Індіяни (1992). За д-рську дисертацію на тему "35 Духовних концертів Д. Бортнянського" була нагороджена "Julius Herford Prize". З 1990 К. викладає в Каліфорнійському Ун-ті в Берклі (Berkeley), де диригує симфонічною оркестрою, керує камерним хором та ін. симфонічними ансамблями. Її компакт-диск "Ікони слов. музики" (1995) викликав схвальні відгуки серед амер. критиків. К. їздила в Україну та Росію досліджувати хорові концерти Бортнянського та диригувати Нац. Симфонічною Оркестрою України; із Камерним Хором Берклі виступала у Львові, Києві, Відні й Празі (1999), а в травні 2001 представляла укр. діяспору на міжнар. конференції, присвяченій 250-літтю Д. Бортнянського (Московська Консерваторія). К. надрукувала частину своєї д-рської дисертації, п.з. "Bortniansky a la Bortniansky" у журн. "Journal of Musicology" та перевидала 35 духових концертів Бортнянського у вид-ві "Musica Russica".

Р. Савицький, мол.

КУЗЬМА Марта (Marta Kuzma), незалежний куратор і мист. критик; н. 1964 у Нью-Йорку. Студіювала в Барнард Коледжі при Колумбійському Ун-ті (бакалярат 1986) і в Миддлсекс Ун-ті (Middlesex) в Лондоні, Англ. (мгр естетики й теорії мистецтва, 2002). Працювала дир. Вашингтонського Мист. Проєкту (Socogan), дир.-засновник Центру Сучасного Мистецтва Сороса (Soros Center for Contemporary Art) в Києві (1993-99) і дир. Бюра Сучасного Мистецтва в Норвегії (2005-). Була куратором численних виставок в Європі, США і Бразилії. Разом з Массіміліано Джіоні К. зорганізувала європ. фестиваль сучасного мистецтва "Маніфеста 5 European Biennial of Contemporary Art", в Доностія-Сан Себастьян в Іспанії (2004). Автор ст. на мист. теми, дописує до журн. "Flash Art i Radical Philosophy".

М.Р.

КУЗЬМА Олександр (Alexander Kuzma), брат Марійки К., юрист, гром. діяч, дириг.; н. 24.6.1955 в Гартфорді (Hartford), Конн. Студіював літературу в Єльському Ун-ті (бакалярат 1977) і право в Нортістерн (Northeastern) Ун-ті в Бостоні (1984-87). Працював в агентстві юридичної допомоги м. Гартфорду та юрисконсультантом, активний в укр. громаді, дириг. церк. хорів, координатор проєктів Фонду Допомоги Дітям Чорнобиля, його пресовий референт. Виступав на різних форумах, часто бував в Україні з речевою допомогою від українців США та заг.-амер. установ. Окрім фахових ст., друкував ст. на цю тему в амер. пресі.

В.М.

КУЗЬМА Юрій (George Kuzma), сп. візант. епархії для закарпатців з осідком у Ван-Нуйс (Van Nuys), Каліф., церк. діяч; н. 24.7.1925 у м-ку Віндбер (Windber), Пен. Студіював в коледжі св. Прокопія в м. Лайл (Lisle), Ілл., та в семінарії св. Кирила і Методія й Ун-ті Дюкейн (Duquesne) в Пітсбургу. Висвячений 1955, був свящ. в закарп. гр.-кат. парафіях Пен., Міч. й Ог., 1972-86 – в Анагеймі (Anaheim), Каліф. Співред. "The Byzantine Catholic World" в Пітсбургу. 1987 хіротонізований на сп., служив сп.-помічником в Пассаїцькій (Passaic) Елврхії Н.Дж. 1990 перенесений як правлячий сп. до Ван-Нуйс. З 2001 на пенсії.

В.М.

КУЗЬМАК Любомир (Lubomyr Kuzmak), лікар-хірург; н. 2.8.1929 в м-ку Балигород пов. Лісько, Гал., п. 12.10.2006 в Ірвінгтоні, Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Вчився в гімназії в Сяноку, 1953 закінчив мед. академію в Лодзі, Поль. 1963 емігрував до США, де відбув другу хірургічну спеціалізацію. Працював у мед. центрі св. Барнабаса у Лівінгстоні, Н.Дж., та з 1971 вів приватну практику. 1977 засн. і керівник баріятричного центру в заг. лікарні в Ірвінгтоні, Н.Дж., для хірургічного і дієтичного лікування опасистих пацієнтів. Автор ст.

укр., поль. і англ. мовами на фахові теми. Виступав з наук. доповідями на мед. з'їздах у Києві й Львові.

В.М.

КУЗЬМИН Микола (Mikola Kuzmin), сенатор поль. сенату, госп., гром. і політ. діяч; н. 21.5.1881 в с. Озірна Зборівського пов., Гал., п. 27.5.1955 в Клівленді. Здобув тільки початкову освіту, але працею і самоосвітою досягнув високого рівня культури та гром. вироблення. Був сіль. писарем, під час I світ. війни став провідником й авторитетом у своєму великому селі як кооператор, діяч "Сіль. Господаря", заст. гол. якого став на всю Гал. Був чл. Госп. Палати у Львові (1933-39). Ініціював заснування цукроварні в с. Березовиця на Тернопільщині й був постійно в її надзірній раді. К. активний в УНДО, чл. його Центр. Комітету, від якого був обраний до сенату Поль. (1929-30). 1939 арештований поляками в Березі Каргузькій. Емігрував до Нім. і до США. Автор ґрунтовної ст. "Нар. звичаї в Озірній" в зб. "Зборівщина" (1985).

В.М.

КУЗЬМИЧ Валентина (Valentyna Kuzmycz), з роду Дзівак, фармацевт, гром. і церк. діячка; н. 9.11.1918 в Рівному на Волині. Після закінчення укр. гімназії студіювала хемію і фармацію у Львів. Ун-ті (1937-41). На еміграції з 1944, спочатку в Чех. і Нім., 1949 прибула до США, поселилася в околиці Нью-Йорку. Активна в УПЦ, гол. сестрицтва св. Ольги при катедрі Св. Трійці в Нью-Йорку, гол. Об'єднання Укр. Правос. Сестрицтв у США (1978-96), згодом почесна гол. Об'єднання, чл. ради Митрополії УПЦ в США (1980-96), опікунчої ради Семінарії св. Софії та різних комітетів. Організувала харитативну допомогу рел. та культ. установам в Україні.

В.М.

КУЗЬМИЧ Христіна (Chrystyna Kuzmych), піаністка, композитор, музиколог; н. 24.1.1954 в м. Перт (Perth), Австрал. Дитиною переїхала

до США і жила в Денвері, Кол.; студіювала музикознавство в Ун-ті Індіани в Блумінгтоні, де здобула ступінь мгра і д-рат з композиції. Автор творів: "Ashtoforn" для симфонічної оркестри (її д-рська дисертація), "Гайку" для сопрано, флейти і оркестри (1975), "Shapes and Forms IV" для сопрано і фортепіано (1976), Фрагменти для віолончелі (1977), "Archipian" (1978) для фортепіано і скрипки, "Piano Trio" (1980), "Treble fantasies" (1983) для флейти і саксофона та ін. 1985 здобула 1 нагороду на міжнар. конкурсі композиторів-жінок у Блумінгтоні, Інд.

В.М.

КУЗЬМИЧ Юрій (George Kuzmucz), син Валентини К., інж.-ядерник, федеральний службовець США в галузі контролю ядерної зброї; н. 6.5.1944 в Братиславі, Слов., загинув 6.12.1997 в автокатастрофі в с. Криве Озеро б. Миколаєва на Україні, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Прибув 1949 з батьками до США. Студіював у Квінс (Queens) Коледжі та в Стейтовому Ун-ті Нью Йорку в Боффало (мгр і д-р ядерної інженерії 1968). Працював у мін-ві енергетики, де в бюрі контролю зброї керував допомогою Україні, та в мін-ві торгівлі. В пол. 1990-их перебував в Україні та був ключовою постаттю в амер.-укр. стосунках стосовно ядерного роззброєння. К. був автором низки фак. ст. в журн. та учасником наук. конференцій. В жовтні 1998 в Києві при Ін-ті Ядерних Досліджень НАН України відкрито інавчальний центр захисту, обліку і контролю ядерних матеріалів ім. К.

В.М.

КУЗЬМОВИЧ Микола (Mykola Kuzmowuch {Kuzmowycz}), чоловік Ольги К., лікар-хірург, знавець мистецтва, меценат; н. 9.8.1914 у Стрию, Гал., п. 11.6.1981 в м. Бабилон (Babylon), Н.Й., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив гімназію у Львові, мед. освіту здобув у Львів. Ун-ті (1938). Мобілізований лікарем

до поль. армії та був полоненим у поль.-нім. війні. Після звільнення з полону працював лікарем у Кракові, а з 1941 в Нар. Лічниці у Львові. 1944 виїхав до Австр., де був лікарем-ординатором в Інсбруцькому (Innsbruck) Ун-ті. 1949 емігрував до США, де відкрив приватну практику в Бабилоні,

одночасно працюючи хірургом в місцевих лікарнях. Був шанувальником і знавцем укр. мистецтва й літератури, зокрема модернізму. Опіку-

вався мистцями та підтримував різні культ. ініціативи. Свою бібліотеку українки подарував Укр. Наук. Ін-ті Гарвардського Ун-ту. Збирав укр. екслібриси, автор багатьох ст. на мист. теми в газ. "Свобода" та журн. "Сучасність".

В.М.

КУЗЬМОВИЧ Ольга (Olha Kuzmowuch {Kuzmowycz}), з дому Шепарович, дружина Миколи К., журналістка, гром., зокрема пласт. діячка; н. 24.11.1917 у Львові. У Варшаві закінчила Вищу Школу Журналістики (1939); співпрацювала з львівським щоденником "Діло", а під час 2 світ. війни в ред. мол. журн. "Дорога" та в Укр. Вид-ві (1942-45). Через Австр. 1947 прибула до США і поселилася спочатку в Ньюарку, Н.Дж., а від 1949 в м.

Б а б и л о н (Babylon), Н.Й. Активна в гром. житті: ред. пласт. журн. "Молоде Життя" і сторінки "Пластова ватра" у "Свободі" (1951-68); ред. пласт. журн.

"Юнак" (з 1968), а потім журн. "Пластовий Шлях" (1980-84); останніми роками співред. "Свободи". Займала найвищі керівні посади в Пласті, зокрема, гол.

Крайової Пласт. Старшини в США (1960-63) та гол. Головної Пласт. Ради (1970-74). Двічі нагороджена пласт. Орденом св. Юрія в золоті. 1976 обрана гол. Спілки Укр. Журналістів Америки, а 1980 увійшла до президії УАКР в США, ред. "Нашого голосу" (2001-03). К. – автор численних ст., репортажів, інтерв'ю, фейлетонів, оп. в діаспорній пресі, останньо у "Свободі", під псевд. О-КА. 2003 появилася її зб. нарисів, спогадів і коментарів "Про це і те" і "Про вчора і сьогодні".

Лім.: Пазуняк Н. О., Кузьмович як письменниця. "Свобода", 22,23.7.1997.

В.Т.

КУЗЬМОВИЧ-ГОЛОВІНСЬКА Марія (Maria Kuzmowuch-Holovinska), з роду Кузьмович, дружина о. В. Головінського, письм., гром. діячка; н. 15.3.1904 в с. Брюховичі Перемишлянського пов., Гал., п. 26.10.1986 в Філядельфії, похована на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Гімназію закінчила 1922 в сс. Василіянок у Львові. З 1926 жила в с. Зарваниця, де чоловік був парохом. Почала писати в ранньому віці – вірші, нарис, оп., які друкувала в пресі ("Мета", "Світ дитини", "Діло") та окремими книжками: "Вітрениця" (1933), "Вівчар" (1935) й ін. 1945 переїхала до Австр., де чоловік був свящ в таборах ДП. З 1949 у Філядельфії, гол. Марійської Дружини Зарваницької Богоматері. Продовжувала писати й видавати свої твори: "Сефта" (1952), "Чічка" (1954), "Марія" (1962), "Лісовий голуб" (1970), "Вибрані твори" (тт. 1-3, 1966, 1970, 1972), автобіографія "Портрет" (1978) та ін. К.-Г. уважають христ. письм.-реалістом.

Лім.: Мох О. Кузьмович-Головінська. У 25-ліття її творчого почину. (1954).

В.М.

КУЗЬМ'ЯК Йосафат (Josafat Kuzmiak), кат. свящ.-василіянин; н. 25.11.1914 в с. Страняни Старо-Любовнянського окр., Пряшівщина,

п. 18.10.1978 в Нью-Йорку. Вчився в гімназії в Пряшеві, 1930 вступив до ЧСВВ у Мукачеві на Закарпатті, де здобув духовну освіту. 1939 висвячений, був свящ. до 1949 на Пряшівщині, зокрема ігуменом в монастирі в Меджилаборцях. 1949 переїхав до Риму і 1952 до США. Був парохом в Юніонтавні (Uniontown), Пен., ігуменом у Глен-Спеї, Н.Й., та настоятелем парафії церкви св. Юра й ігуменом монастиря ЧСВВ (1968-78) в Нью-Йорку. Навчав релігію в укр. кат. школах.

В.М.

КУКЛОВСЬКИЙ Кир (Кур [Cyrus] Kuklowsky), дириг., композитор, муз. і театр. діяч; н. 31.1.1913 в Луцьку на Волині. Після закінчення сер. освіти в Києві студіював диригентуру й композицію в Київ. Консерваторії, закінчив 1948 композиторський та диригентський факультет Паризької Консерваторії. Диригував симфонічними оркестрами в Києві, Львові, Станіславові (Івано-Франківську), Кракові, Мюнхені й Парижі. Під час війни у нім. концтаборі, по війні в таборі ДП в Нім. та як емігрант у Франц. Брав участь в організації укр. театру в Парижі, його муз. керівник. 1950 переїхав до США, спочатку працював на фермі в шт. Орегон, згодом переїхав на схід і поселився в Н.Дж. Був мист. керівником Укр. Професійного Театру в Нью-Йорку (1951), з яким ставив "Запорожець за Дунаєм". Пізніше займався виключно компонуванням. Написав для симфонічної оркестри дві симфонії, сюїту на укр. теми, поему "Море"; твори для скрипки, віолончелі, хору, романси, пісні для дітей. Втішалася успіхом дитяча оперетка К. "Лисячий базар" (1986). Був автором пісні 1974 "Raise and Honor the American Flag" (Амер. прапор). Заснував муз. вид-во "Книги поштою" і видавав у більшості власні твори, аудіозаписи; слова до його композицій укладала дружина Єлизавета, з походження донська козачка. Зб. творів К. появилася в 1990-их в Україні.

В.М.

КУКРИЦЬКА-ЛИСНЯК Ляриса (Laryssa Kukrytska-Lysniak), театр. псевд. Larysa Laurel, дружина В. Лисняка, драм. акторка; н. 9.8.1937 у Варшаві, Поль. З батьками емігрувала до Австр. (Зальцбург), 1949 –

до США (Нью-Йорк). Бакалярат з мистецтва одержала в Хантер (Hunter) Коледжі (1957), ступінь мгра у тій самій ділянці в Колумбійському Ун-ті

(1959). Театр. навчання почала в ранні рр. в дитячому відділі Зальцбурзької Театр. та Фільмової Студії, продовжувала в Нью-Йорку в Театр. Студії Й. Гірняка та О. Добровольської, в Студії Акторів (Actor's Studio) під керівництвом Лі Страсберга та в Студії Герберта Бергофа (Herbert Berghof Studio) під керівництвом Юти Гаген. 12-літньою дівчинкою дебютувала в ролі Параски в п'єсі Тобілевича "Безталанна". В укр. театрі виступала в п'єсах "Мати і я" та "За двома зайцями" в постановці Й. Гірняка, в "Боярині" та "Мині Мазайлі", які ставила Нью-Йоркська Театр. Група, та в "Новому Театрі в ролі Донни Анни в "Каміному господарі" (1966) і в п'єсах Б. Бойчука (жінки в "Голоді" та Марії в "Приречені"). Виступала з мист. читанням на різних укр. імпрезах, була дикторкою на радіо "Голос Америки" та "Свобода". В амер. театрі виступала в гол. ролях у театрах на Бродвеї, зокрема "Night of the Iguana" Теннесі Вільямса (1962), "Paris is Out" Річарда Сефа (1964), та в багатьох виставах поза Бродвеем (Off-Broadway), і в т.зв. літньому театрі (Summer Stock Theater). Також виступала (1967-79) в популярному телевізійному серіалі "Doctors" на мережі NBC в ролі д-р Карен Вернер та в серіалі "Guiding Light" (1979-82) на телемережі CBS в ролі Сімон Морі (Simone Morey/Bauer) та ін. телевізійних програмах. Авторка комедії на одну дію "Виставка"

(1983) та новель *The Marriage* (1990) і *Fateful Decision* (1994). В 2002 виступала в амер. регіональному театрі в п'єсах "Anastasia", "You Can't Take It With You" та "Murder Takes the Stage". Виступала у фільмі "Everything is Illuminated" (2005).

Д.М.

КУКРИЦЬКА-ГОМЕР Тамара (Tamara Kukrytski-Homer), з роду Кукрицька, одружена з Едвардом Гомером, провідним діячем "Radio Corporation of America", сестра Ляриса К.-Лисняк; менеджер і спеціаліст з інформації та публичних зв'язків, дорадник кількох фірм, гол. в галузі моди і торгівлі одягом. Н. в Україні, жила в Австр., з батьками прибула до США 1947, студіювала психологію в Коледжі Хантера (Hunter College) та дизайнерство в Нью-Йоркській Новій Школі (The New School), а також в Ін-ті Моди (Fashion Institute). Працювала на високих керівних посадах у ряді фірм та амер. орг-ціях. Одержала престижні нагороди за свою діяльність, зокрема як провідна феміністка, серед них нагороду "Матрікс" (1984).

В.М.

КУКУРУЗА Павло (Pavlo Kukuruz), ред., видавець, осв. діяч; н. 4.3.1896 в Новій-Ушиці Подільської губ., п. 14.2.1978 в Міннеаполісі, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив сер. освіту в Переяславі та вчився в Укр.

Ун-тів Кам'янці-Подільському; діяч "Просвіти" в Ново-Ушицькому пов., брав участь у визвольних змаганнях, на еміграції в Поль., Чехо-Слов. На постійно осів 1922 в Ужгороді, де провадив плідну видавничу й осв. діяльність. Заснував вид-во "Пчілка", видавав журн. для дітей і молоді "Пчілка" (1922-32), місячник

"Підкарп. пчолярство" (1922-26), дитячу бібліотеку (появилася 88 назв), календарі "Просвіти" та шкільні підручники. Видав кілька своїх праць з пасічництва і природознавства, а також пед. підручники А. Волошина. В'язень 1939 угор. концтабору у Ворю-Лопош (Varjulapos) та 1941-43 в нім. концтаборі в Терезієнштадті (Terezin) на Моравії. Працював у вид-ві Укр. Нац. Об'єднання в Празі. 1945 поселився в Мюнхені, де заснував поліграфічну базу для видавання літографічним способом підручників УТГІ. 1949 переїхав до США і оселився у Міннеаполісі.

В.М.

КУКУРУЗОВА-КОРОЛЬ Марія (Maria Kukuruzza-Korol), з дому Вроновська, перший чоловік П. Кукуруза, другий Роман Король, акторка, співачка-сопрано, гром. діячка; н. 1.1.1907 в с. Лімна пов. Турка, Гал., п. 18.12.1995 в Міннеаполісі. Дитиною переїхала з батьками на Закарпаття, вчилася в ужгородській гімназії. Працювала на пошті та в асекураційному т-ві в Ужгороді. Співала в укр. хорах та виступала в театрах "Просвіти" з 1929 в Ужгороді та в Карпаторуському Театрі, спонзорованому чехослов. урядом, а 1938-39 у "Новій сцені" в Хусті. На еміграції в Празі (в театр. студії Юрія Шерегія), з 1945 в Мюнхені та з 1949 у США (Міннаполіс). Далі брала участь у хорах, зокрема в "Дніпро", режисувала "Лісову пісню". Чл. Об'єднання Мистців Укр. Сцени та Спілки Театр. Діячів України.

В.М.

КУЛЕНКО О. (псевд.) див. *Скоп Олександр*

КУЛИК Емілія (Emilia Kulyk) з роду Дороцька, письмен., театр. діячка; н. 10.2.1909 в м. Городенка, Гал., п. 1.3.1990 в Голлівуді (Hollywood), Фльор. Закінчила школу медсестер і працювала в США за фахом. Почала писати з молодих літ, коли працювала в редакції журн. "Жін. доля" в Коломиї, міс-

тила оп. в різних зах.-укр. журн. На еміграцію до Чикаго потрапила на поч. 1950-их через Нім. В Чикаго очолила новозасн. театр "Нова сцена", в якому ставила укр. класичні та модерні перекладені п'єси. Продовжувала писати новелі та п'єси для театру. В 1980-их переїхала на Фльор. Разом з чоловіком Петром К. - меценати на укр. культ. і церк. орг-ції; на Катедри Українознавства Гарвардського Ун-ту жертвували понад 100 тис. дол.

В.М.

КУЛИК Орест (Orest Kulick), православ. свящ., церк. діяч, за професією психотерапевт; н. 23.11.1921 в Філядельфії, п. 25.3.1989 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Андрія в Блумінгдейл (Bloomingtondale), Ілл. Студіював у Сіракузькому (Syracuse) Ун-ті та в Колегії св. Андрія у Вінніпегу. Висвячений 1951, став секр. архисп. Мстислава Скрипника. Під час 2 світ. війни служив в амер. армії в Європі, де познайомився з укр. ДП, яким всіляко допомагав, гол. рятував їх від репатріації. Як свящ. у США працював найдовше в Ліндорі (Lyndora), Пен., згодом у Чикаго як настоятель церков св. Петра і Павла та св. Софії. Був засновником парафії св. Андрія в Блумінгдейл. Скрізь провадив школи українознавства та катехізації. К. також декан чикагського деканату та піднесенний до чину митрофорного протосрея. Одночасно працював керівником міськ. психотерапевтичної клініки.

В.М.

КУЛИК Степан (Stephen Kulik), математик-проф., н. 6.1.1899 на Полтавщині, п. 12.10.1989 в м. Санта-Анна (Santa Anna), Каліф. Закінчив Київ. Ун-т, викладав математику у вищих школах Кисва, гол. на кафедрі математики й статистики Київ. Ун-ту (1934-37, 1942-43). На еміграції в Нім. і США. Викладав математику в Клермонт (Claremont) Коледжі, Каліф., та в Ун-ті Савт Каролайни в Колумбії. Праці укр., рос. і англ. мовами теорії ймовірності, статистики, нумеричних метод обчислювання

коренів альгебричних і трансцендентних рівнянь, спеціальних поліномів. Д.чл. НТШ.

р.м.

КУЛИНИЧ Ярослав (Yaroslav Kulynych), фільмовий продюсер і режисер; н. 21.3.1926 в с. Вага Підгаєцького пов., Гал., п. 30.10.2007 у Йонкерсі, Н.Й., похований на

цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Брук, Н.Дж. Сер. освіти здобув у Бережанах і Рогатині (торг. школа 1944). Виїхав до Нім., студіював в Укр. Вищій

Екон. Школі в Мюнхені. 1949-59 перебував в Австрал., де відвідував курси на кінематографічному відділі Ун-ту в Аделаїді. Багато подорожував і скрізь знімав хроніку з життя укр. діаспори. 1959 переїхав до США і поселився в Нью-Йорку, де продовжував свою фільмову діяльність. Зняв десятки укр. заходів і вкцій та оформив документальні коротко- та довгометражні стрічки. Серед них: "Укр. експедиція серед диких племен Австралії" (1958), "Шляхом Кобзареві слави" (1964), "Від Митр. Андрія до Кард. Йосифа" (1965), "Лемківське весілля" (1966), "Встане Україна" (1967), "Свята Софія в Римі" (1969), "Поїздка в Україну" (1971), "Під чужим небом" (1971), "Доля народів" (1977), "В'язень Христа ради" (1985), "Патріярх Мстислав у Кисві" (1990), відео "In Celebration of the 10th Anniversary of Ukrainian Independence" (2002) та "Хресний шлях матері" (2004). Довгі рр. працював над іст. фільмом "Україна в огні". К. - власник великого кіно-архіву про життя українців у світі.

Лит.: Фільмова творчість Я. Кулинич. Нью-Йорк, 1994.

В.М.

КУЛИЦЬКИЙ Микола (Mykola Kulytsky), географ і картограф; н. 1903 в м-ку Глиняни Перемишлянського

пов., Гал., п. 26.5.1979 в Чикаго. Студював у Краківському Ун-ті та співпрацював від початку з проф. В. Кубійовичем у виготовленні карт та Атласу України. Кат. діяч, співроб. журн. "Укр. юнацтво"; чл. провідної комісії т-ва "Орли" у Львові. В час 2 світ. війни К. керував відділом картографії і статистики УЦК в Кракові й Львові. Здобув д-рат УВУ в Мюнхені, емігрував до США. Автор багатьох карт в ЕУ, дчл. НТШ.

КУЛІНАРІЯ Українська кухня має спільні й регіонально відмінні страви. Популярні на східній Україні галушки, гарбузова каша, кваша, книші, млинці та ін. страви були мало знані в Зах. Україні, де в свою чергу, особливо в гірських регіонах, були популярні мамалига, бануш, бриндзя. Були страви з тою самою назвою, але інше приготування (багато переписів борщу), або такі самі, але регіонально під іншою назвою (вареники-пирогі). Серед всеукраїнських страв на провідному місці є хліб, який шанували по всій Україні, хоча в різних регіонах готували його не тільки з пшеничної, а й з гречаної, кукурудзяної чи вівсяної муки. Хлібні вироби були розмаїтні та включали обрядові, як паска, коровай, колач.

До щоденних страв розповсюджених по всій Україні можна врахувати борщ, вареники, голубці, картоплю, печені пиріжки, капустяняк, квашену капусту, квашені огірки, картопляні плячки чи деруни, ковбасу, сало, шинку, драгли або холодець. Цей список можна поширити, але в основному ці страви представляють укр. кухню.

Ранні імігранти були селяни, переважно зі зах. регіонів, які, як і всі інші імігранти, швидко пристосувалися одягом

до амер. оточення. Коли йшлося про їжу, вміння приготувати її і вироблені смаки сприяли збереженню традиційної укр. кухні. Від початку страви стали одним із етнічно ідентифікаційних чинників, хоча часто були такі самі страви і в сусідніх народів, особливо поляків: борщ-барщ, вареники-пирогі-пірогі, ковбаса-кслбаса і т.п. На збереження укр. страв сприяло і те, що складники (капуста, картопля, буряки, мука і т. п.) були доступні в крамницях і належали до дешевих споживчих товарів. Між пізнішими імігрантами був вищий відсоток міського населення. Їхня кухня в Україні включала страви аастр., франц. та ін. походження, які були настільки вже сприйняті, що їх уважали укр. у відмінності від амер. страв, напр., торти (віденські), налисники (французькі "crepes") і т.п.

Свят-вечірній стіл

Всетаки кухню треба було пристосувати до життєвих обставин в Америці. Чинники, які впливали на зміну харчування - це в першу чергу заробіткова праця жінок поза хатою, залишаючи менше часу на приготування їжі, при тому уможливаючи доступ до більш коштовних складників, як, напр., м'ясо. Також усвідомлення пов'язаності харчування зі здоров'ям та засвоєння вміння приготувати страви популярні серед амер. населення вносили зміни в щоденне харчування укр. імігрантів.

Не тільки приготування страв, але і спосіб подавання і споживання дещо змінювався під впливом амер. оточення. Багато жінок працювало служницями в заможних

амер. родинах або в готелях та ресторанах, де їх привчали до міської культури харчування, що вони присвоювали і в своїх домах.

Плекання укр. кухні другою і дальшими поколіннями не є виявом невміння приготувати інші страви. В час кулінарної глобалізації, коли амер. "гамбургер" з'явився на всіх континентах, а переписи страв передаються головно не в родині, а через кулінарні книжки, зберігання укр. кухні - це радше свідомий акт етнічного самовизначення, подібний до ролі кошерної кухні. Смаки залишаються в пам'яті людини асоційовані з дитинством, батьками, хатою, подіями; іншими словами, це форма іст. пам'яті. Приготування укр. страв забирає багато часу, і тому молоді люди часто їх не готують самі дома, а купують під церквою або в укр. крамницях.

Коли в щоденному житті укр. страви можна споживати тільки інколи, вони стають невід'ємним обрядовим явищем, так родинних як і заг. традиційних свят: це коровай на весіллі, борщ, голубці, вареники і т.п. на поминках або христинах. Найбільш розповсюджений звичай пов'язаний з укр. стравами - це Свят Вечір, коли вечерею включас 12 пісних страв, без м'яса і набілу, приготовлених із плодів саду, городу, лісу і ріки, серед яких особливо виділяється кутя. Традиційні Великодні страви: писанки, паски, яйця, сир, шинка, ковбаса, хрін, - основні компоненти великоднього сніданку, які збереглися і в діаспорі.

Укр. кухня відіграла важливу роль і в гром. житті. Від самого початку для придбання фондів церкви, товариства, орг-ції, установи влаштували фестивалі-пикніки чи ін. імпрези, на яких продавали укр. страви. У багатьох місцевостях, гурти жінок при церквах приготували щотижнево вареники на продаж, так що з того пішла приповідка, що церкву "виліпили варениками". Також на багатьох гром. прийняттях меню включас укр. страви.

Укр. кухня не опанувала амер.

Різдвайний колач

ринок так, як напр. китайська чи італійська. Вона була обмежена радше до укр. покупців. Серед перших укр. підприємств у США були шинки-"салони", тоді харчеві крамниці-"гросері сторс", ресторани, м'ясарні, пекарні. Там часто продавалися укр. страви, особливо м'ясні вироби і печиво. Всі вони в першу чергу обслуговували укр. клієнтелю. На ширший амер. ринок попадали польські "пероги" та "кєлбаса".

Жінки ліплять вареники на продаж на користь церкви

Укр. кулінарні книжки почали появлятися в США і англ. мовою скеровані так на не-укр. покупців як і укр., гол. тих, що затратили знання укр. мови. Серед них *Ukrainian Traditional and Modern Cuisine* (1985); Marta Pisetska Farley, *Festive Ukrainian Cooking* (1990); Joanne Asala, *Ukrainian Recipes* (1996); Bohdan Zahny, *Best of Ukrainian Cuisine* (1998) та ін. Укр. переписи нераз були включені в поль., рос., мадярських та ін. кулінарних книжках. Малим накладом часто видавали переписи укр. страв різні жін. орг-ції. Укр. переписи можна віднайти на Інтернеті, а також і на відео-дисках (*Ukrainian Christmas Eve*, 2005).

Укр. традиційні страви, в щоденному чи обрядовому контексті, являються одним із найтриваліших діючих чинників етнічної ідентичності. Амер. українці третього і пізнішого покоління родженого в Америці у великій мірі саме з укр. стравами ідентифікують своє етнічне коріння.

Д.М.

КУЛІШ Микола (Mykola Kulish), кінопродюсер і режисер; н. 1.9.1949 в Буенос-Айресі, Аргентина. Внук однойменного видатного драматурга України. Освіту набув в Ун-ті Темпл (Temple) у Філядельфії, де студював у школі комунікацій та театру (School of Communications and Theater), здобувши бакалярат із радіо, телевізії та фільму (1971). 1972-77 працював кінематографом (оператором) та монтажистом на телевізійній мережі CBS/WCAU-TV у Філядельфії; там же як продюсер і монтажист нагородженої (Емму) документальної серії "Eye-On". З 1977 сценарист, режисер і през. фірми "Kinocraft Media Productions" у Філядельфії (фільм, відео), у якій реалізував документальні, навчальні та рекламні проєкти для різних корпорацій та продукував матеріали для передачі. З 1970-их випустив понад 300 кіно- та відеофільмів, іноді з участю непрофесійних акторів. Працював у документальній чи індустріальній кінематографії, та в шкільних проєктах (для т.зв. клас К-12). Деякі його телесерії висвітлювались у понад 5000 шкіль. К. продукував і режисерував серію про ранніх американців ("Early Americans in History"), яка далі є "бест-селлером" у шкільних закладах. З 2002 К. оформлює також серію "Primary Citizenship" для навчання понять і вартостей громадянства.

К. викладач сценарійного мистецтва (писання сценаріїв) та відеопродукції в Ун-ті Дрекселя (Drexel) у Філядельфії. 1994-2002 здобув понад 15 престижних кінематографічних і телевізійних нагород, зокрема такі як "CINE Golden Eagle" (тричі), "World Medal", "New York Festival" (1995), "Silver Screen Award" (1995, двічі) та ін.

Р. Савицький, мол.

КУЛІШ Ярослава (правд. прізви.) див. *Керч Оксана*

КУЛЬМАТИЦЬКИЙ Денис (Dionysij Kulmatyckyj), гр.-кат. свящ., н. 4.5.1889 в с. Городище Тернопільського пов., п. 2.8.1964 в м. Лудлов

(Ludlow), Масс. Сер. освіту здобув у Василянському Манастирі у Крехові (1905-11), 1912 емігрував до США, закінчив теологію в Балтиморі, 1916 висвячений, працював секр. сп. С. Ортинського, був свящ. в Сіракузах та в парафіях Нової Англії, найдовше в Фолл-Рівер (Fall River) та в Лудлов, а також в МекКіс-Рокс (McKees Rocks), Пен.

В.М.

КУЛЬПАК Олександр (Alexander Kulpak), співак (бас); н. 6.8.1913, п. у травні 1996 в Бервині (Berwyn), Ілл. З 1925 виступав у численних концертах в Чикаго, зокрема дуже успішно в басових партіях в чикагській міськ. опері (Chicago City Opera) – виконав ролі Бориса Годунова в однойменній опері Мусоргського (1940). Згодом виступав у ролях Зуніги ("Кармен" Бізе) та Фараона ("Аїда" Верді). У 1927-40 К. працював солістом церк. хору в Чикаго, виступав із Укр. Жіночим Хором того ж міста. Відомі теж сольові виступи К. (у 1940-их) зі Злученим Укр. Хором Чикаго (The United Ukr. Chorus of Chicago, 6 укр. хорів околиці Чикаго) під кер. Самюеля Чуби.

Р. Савицький, мол.

КУЛЬТУРНО-ГРОМАДСЬКИЙ КЛЮБ в ДЕТРОЙТІ (Ukrainian Cultural Community Club in Detroit), постав у грудні 1966 з ініціативи провідних культ. діячів на позапартійній і неполіт. основі. Чл.-засновники: Е. Козак, В. Нестерович, Б. Лончина, Р. Дигдало, М. Куинський, Стефанія Стройч, К. Кривуцька, В. Колодчин. Спочатку К.-Г.К. діяв за зразком літ.-мист. клубів в ін. містах та в Зах. Україні. Довголітнім гол. був Е. Козак, ін. діячі – П. Стасів, О. Веретенченко. К.-Г.К. почав видавати місячник "Детройтські новини" (ред. Е. Кульчицький, Б. Лончина, В. Баран). При клубі існував гурток мист. слова, відбувалися літ. вечори, муз. виступи, доповіді, зокрема запрошених доповідачів з-поза Детройту.

В.М.

КУЛЬЧИНСЬКИЙ Філімон (Filimon Kulchynsky), правос. вящ.-протопресвітер, осв. і церк. діяч; н. 1900 в с. Любче Луцького пов. на Волині, п. 5.11.1972 в Трентоні (Trenton), Н.Дж. Вчився в Київській Духовній Академії, учитель; на еміграції з 1940-их в Кан. висвятився 1948 в Колегії в Андрія, переїхав до Бразилії і 1951 став адміністратором УАПЦ, почав видавати журн. "Православ'я". З 1960 в США, гол. церк. уду і шкільної ради УПЦ. Автор підручника для недільних шкіл "Історія Укр. Правос. Церкви" та "Гомілетика" для заочних богословських курсів.

В.М.

КУЛЬЧИЦЬКА Дорота (Dorothea Kulchusky), з роду Кучкуда, мігрантка-піонер, власниця косметичної крамниці, гром. діячка і теценат; н. 1895 в м-ку Поморяни Борівського пов., Гал., п. 23.7.1972 Нью-Йорку. 1912 прибула до США, працювала робітницею поки не створила власне підприємство. Активна в земляцькому т-ві Поморян та в ОДВУ, допомагала фінансово різним орг-ціям. Зокрема жертвувала більшу суму (понад 0 тис. дол.) на НТШ в Америці.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Богдан (Bohdan Kulchuskyj), інж.-будівельник, ром. діяч; н. 16.5.1930 у Львові. Навчався в Зальцбургу, Австр., вчився в гімназії. 1949 емігрував до США, закінчив Технологічний університет Індіани у Форт-Вейн (Fort Wayne), Інд. (1957), брав участь в корейській війні, в час студій чолував укр. студентський клуб, був гол. крайової управи т-ва Укр. Студіюючої Молоді в Міхновського та 1967-72 гол. управи того ж т-ва. 1983-86 адміністратор газ. "Америка".

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Микола (Mykola Kulchitsky), співак, актор і театр. адміністратор; н. 10.7.1913 у Львові, п. 25.6.2001 в м. Саратога (Saratoga), аліф. Чл. хору ім. М. Леонтовича в Львові та хору Н. Городовенка в ім., працював актором у театрі О. Арабіневича та адміністратором

Ансамблю Укр. Акторів під проводом В. Блавацького. Чл. правління Об'єднання Мистців Укр. Сцени.

В.М.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Теофіл (Theophil Kulchusky), кооператор, гром. діяч; н. 21.4.1910 в с. Кульчиці Шляхетські Самбірського пов., Гал., п. 2.3.1969 в Філядельфії, похований на цвинтарі св. Марії в Фокс-Чейсі, Пен. Гімназію закінчив 1928 у Самборі, вищі студії у Львові. Вищій Школі Закард. Торгівлі. Працював ревізором у Центросоюзі у Львові. Після перебування в таборах ДП в Нім емігрував 1949 до США. 1951-59 працював в адміністрації газ. "Америка" в Філядельфії, а потім у братській орг-ції "Провидіння"; чл. її ексекютиви й фін. секр. (1959-69). Брав участь у керівних органах ряду орг-цій на місцевому та заг.-амер. рівні: УККА, т-ва "Самопоміч", Т-ва Укр. Кооператорів, ООЧСУ, Комітету Пам'ятника Шевченкові та ін.

В.М.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Юрій (George Kulchitsky), проф.-історик, гром. і осв. діяч; н. 11.4.1937 в м. Винники Львівського пов. 1948 приїхав до США, сер. освіту закінчив у Клівленді, студіював у Ун-ті Кент-Стейт (Kent State) в Ог., Ун-ті Джона Керолла (John Carroll) у Клівленді (мгр 1965) і в Джорджтауні у Вашингтоні, Д.К. (д-рат з історії 1970). В час студій активний

в укр. студентських орг-ціях: Т-ві Укр. Студіюючої Молоді ім. Міхновського, СУСТА (гол.) З 1969 доцент, 1981 звич. проф. сх.-європ. історії Ун-ту Янгс-тауну (Youngstown), Ог.; також проф. УВУ в Мюнхені, чл.-кор. НТШ і УВАН, чл. керівної ради Іст. Т-ва Огайо (1999-2000). Наук. і наук.-публіцистичні ст. укр., англ. і

нім. мовами в журн. "Визвольний шлях", "Ukrainian Quarterly", "Nationalities Papers", "Horizons", "Ukrainian Review", "Jahrbuch der Ukrainekunde". З новітньої історії України досліджує зокрема визвольні змагання 1917-20, повстанські рухи 1920-их та УПА, голодомор і дисидентський рух 1960-их. (переклав англ. мовою працю М. Брайчевського "Приєднання чи возз'єднання", 1974), а також нац. імігрантські групи в Ог. 2000 у Львові появилася друком усучаснена д-рська дисертація К. про повстанські рухи в Україні 1920-26 п.з. "З плугів шаблі".

В.М.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ-ГУТ Євген (Eugene Kulchitsky-Gut), інж.-лісівник, журналіст, гром., зокрема

пласт. діяч; н. 2.4.1903 у Львові, п. 23.3.1982 в Детройті. Чл. Верховної Пласт. Команди у Львові (1924), студіював у політехніках й ун-ті Данцігу (тепер Гданськ) і Праги. Один з організаторів пласт. життя в Чех. і на Закарпатті. Гол. Союзу Українців Пластунів Емігрантів, організатор і виховник пласт. таборів на Закарпатті в 1920-30-их. Активний у Карп. Січі в Хусті, в'язень угор. концтабору (1939). На еміграції по 2 світ. війні в Нім. та з 1948 в США, працював в автомобільній фірмі "Chrysler" в Детройті. Організатор пласт. життя і перший гол. Крайової Пласт. Старшини, ред. і співред. багатьох пласт. вид.: переклав Бейден Павела "Скавтінг для хлопців" (1950) та видав "Життя в Пласті" (1961), "Посібник зв'язкового" (1970) та ін. Нагороджений Орденом св. Юрія в золоті. Також дописував до газ. "Свобода", "Новий шлях", "Укр. слово". Політ. активний в ОУН А. Мельника та в ОДВУ.

Орися Лончина

КУЛЯС Мирон (Myron Kuliak), брат Юліяна К., гром. і політ. діяч, стейтовий депутат; н. 9.10.1942 в м. Ярослав, Гал. Студіював в Ун-ті Лойоли в Чикаго. 1979-93 був репрезентант в стейтовій легіслятурі Ілл. від дем. партії. У стейтовій палаті був гол. екологічної комісії; часто підносив укр. питання, зокрема на захист дисидентів в УРСР. Діяч в мист.-театр. секції осередку СУМ. Організатор і виховник сумівських таборів у Барабу, Віск.

КУЛЯС Юліан (Julian Kuliak), адвокат, гром. діяч, полк. у резерві амер. армії; н. 5.6.1934 в с. Боратин Ярославського пов., Гал. На еміграції в Нім. 1943-50, в США (Чикаго) від 1950. Одержав ступінь бакалавра в Іл-лінойському Ун-ті. Правничі студії закінчив 1958 в Ун-ті ДеПол (DePaul). Ступінь мгра з військової історії в National Defense University у Вашингтоні, Д.К. (1981). 1964-2004 през. укр. банку "Певність"; з 2004 чл. ради директорів банку "МВ". Гол. відділу УККА в Чикаго (1975-77), Укр.-Амер. Організації Дем. Партії (від 1974). В 1978 був назначений до ради в справі голокосту (U.S. Holocaust Council), в 1979 став чл. комісії у справах людських взаємин (Chicago Commission on Human Relations). В 1986 К. був назначений до амер. гром. делегації на конференцію у справах Европ. Безпеки і Співробітництва у Відні; перший гол. міського Комітету Міст-Побратимів Чикаго-Київ 1991. Як адвокат успішно вів 1980-86 справу юнака В. Половчака, якого батьки хотіли забрати силоміць зі собою, повертаючись до УРСР. В 1986 К. був обраний заст. гол. Укр. Амер. Т-ва Адвокатів (Ukrainian American Bar Association). Активний у спорт. т-ві "Леви", спорт. радіокоментатор, виховник ув місц. відділі СУМ. чл. парафіяльної ради собору св. Воло-

димира і Ольги в Чикаго. Дир. Фундації "Спадщина". 1984 одержав нагороду від American Jewish Committee. Відзначений 1997 орде-ном заслуги III ступеня През. України та отримав президентське призначення за працю в комісії Гор-Кучма (2001), почесний д-р УВУ (Мюнхен, 2001).

Д.М.

КУНАШ Ігор (Igor Kunasz), інж.-геолог; н. 24.9.1939 в Монтлюсон (Montlouzon) в Алієрі (département de l'Allier), Франц. У США з 1958, закінчив Ун-т Кейс-Вестерн (Case Western) в Клівленді (бакалярат 1963) та Пенсильванський Стейтовий Ун-т (мгр 1967 і д-рат 1970). Працював гол. геологом мінеральної компанії "Footo", дир. проекту "Cyprus Mineral Co." (1972-88) та през. і дир. "Newmont Uzbekistan Ltd" (з 1996). К. спеціаліст неметалевих пород у кол. СРСР, зокрема мав переговори щодо використання золотих покладів в Рос. Автор понад 25 публікацій в галузі неметалевих пород, зокрема вулканічно-солених вод, світ. спеціаліст з ділянки літію (lithium) і його наміченої ролі у керованому термоядерному злитті. Д.чл. Нац. Академії Наук США (National Academy of Sciences), УВАН та з 1998 през. амер. "Society for Mining, Metallurgy and Exploration".

В.М.

КУНИНСЬКИЙ Микола (Mykola Kunynsky), інж., гром. діяч; н. 1917 на Станіславівщині в Гал., п. 9.1.1999 в Детройті. Гімназію закінчив у Коломиї, а вищі техн. студії в Познані (Поль.) і Берліні. На еміграції у Нім. та в США. Засновник і перший гол. ТУІА відділ у Детройті, активний в укр. кат. мирянському русі: гол. місцевого Патріархального Т-ва, фін., референт Укр. Патріархального Світ. Об'єднання.

КУПЕР-СИТІ (Cooper City), приміське селище метрополітального Маямі (Miami), Флор., на півд.-зах. від Форт-Лодердейл (Fort Lauderdale), нас. 27.5 тис. (2000),

українців 85. Укр. поселилися 1950-70 рр., 1989 побудована Укр. Правос. Церква св. Миколая разом з культ. центром, раніше існувала церква в Маямі з 1957. У 1990-их настоятель протосрей С. *Біляк, від 2002 вікарний сп. УПЦ Київ. Патріархату; з 1998 церква належить до Київ. Патріархату. Укр. мешканці К.-С. беруть участь у гром. житті *Маямі.

В.М.

КУПЧИНСЬКА Меланія (Melanie Kupchynsky), по чоловікові Геррісон (Harrison), дочка Яреми К., скрипаль, солістка та чл. симфонічних оркестр; н. 20.11.1962 в Нью-Брансвік, (New Brunswick), Н.Дж. Муз. освіту здобула в Консерваторії Нової Англії (New England Conservatory) (мгр 1985). Грала у симфонічних оркестрах Пітсбургу, Бостону, Гартфорду та ін., у смичковій оркестрі Нью-Йорку та як солістка в багатьох концертах і фестивалях. Одержала ряд муз. нагород за свої виступи. З 1989 К. – чл. симфонічної оркестри Чикаго (Chicago Symphony Orchestra). Також виступає на укр. концертах.

р.м.

КУПЧИНСЬКИЙ Володимир (Volodymyr Kupchynsky), брат Романа К., пастор пресвітеріанської Церкви, євангельський діяч в Кан. і США; н. 4.6.1888 в с. Розгавів Зборівського пов., Гал., п. 7.1.1958 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі "Cyprus Hill" в Брукліні. 1903 прибув до Кан., навчався в пресвітеріанському коледжі у Вінніпегу, пізніше повернувся до Гал. і 1912 знов емігрував до Кан. Діяв як пастор в Торонто й Ошаві, 1925 переїхав до Нью-Йорку. Тут був пастором до кінця життя в укр. пресвітеріанській церкві в Мангеттені. Обраний секр. Укр. Євангельського Об'єднання, а потім заст. гол. Проповідник і харитативний діяч. Брав участь в амер. Місії Доброї Волі на Близькому Сх. (1958), чл. масонської ложі, автор ст. та богослужбових текстів.

В.М.

КУПЧИНСЬКИЙ Роман (Roman Kurchynsky), псевд. Галактіон Чіпка, поет, прозаїк, піснетворець-композитор, журналіст; н. 24.9.1894 в с. Розгадові Зборівського пов., Гал., п. 10.6.1976 в м. Оссінінг (Ossining), Н.Й., похований на цвitarі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив гімназію в Перемишлі (1913), вступив до духовної семінарії у Львові, але її не закінчив і вступив до Легіону УСС, де досягнув ступні поручника і коменданта сотні; теж був старшиною в УГА; був інтернований у поль. таборі полонених в Тухолі на Помор'ї. Після полону студіював на філософ. фак. у Віденському Ун-ті, а пізніше в Тайному Укр. Ун-ті у Львові. 1921 вийшла перша драм. поема К. "Великий День". 1922 співзаснував групу неосимволістів "Митуса". Жив у Львові і спіароб. як фейлетоніст з газ. "Діло" (1924-39), в рубриці "Відгук дня" друкував гумористичні нариси під псевд. Галактіон Чіпка. Співароб. теж із щоденником "Новий час" та жури. "Червона калина". Був гол. Спілки Письм. і Журналістів (1935-39). Ще 1929 вийшли два перші тт. його трилогії "Заметіль – Курилася доріженька" і "Перед навалою", а третій т. "Вилітали орли" появилася 1933. 1940 емігрував до Нім., та вже 1941 повернувся до Кракова, де працював в "Укр. Вид-ві", з яким виїхав до Відня (1944). Після війни жив під Мюнхеном, з 1949 переселився до Нью-Йорку. Гол. Союзу Укр. Журналістів (1950-54).

Його "Мисливські оповідання" вийшли у Вінніпегу (1964), а сатирична поема "Скоропад" в Нью-Йорку (1965). Відомий як співароб. журн. "Листи до Приятелів", найбільшої популярності зазнав К. як автор пісень (найславніша його пісня – "Боже великий, Творче всесвіту"). Між знаними піснями: "Зажурились галичанки", "Човен

хитається", "Гей, мандрують пластуни", "Гей, ми бурлаки, бурлаки", "Чи знаєш ти?". Його пісні були зібрані та упорядковані І. Соневицьким п.з. "Ми йдемо в бій" (1977). Посмертно теж появилися його вибрані поезії і проза п.з. "Невиспівані пісні" (1983). Його поезіям притаманна мелодійність і легкість. К. не був експериментатором і творив у регулярних формах, але ці форми модифікувалися нар.-пісенними елементами. У властивий для нього символізм проникали нар. антропоморфізм і магія. Гумор К. виявлявся тільки у прозі (фейлетонах) і не переходив у інші жанри.

Лит.: Історія укр. музики. Київ, 1992, т. 4.

О. Кузьмович, Б. Бойчук

КУПЧИНСЬКИЙ Ярема (Jergu Kurchynsky), дириг., педагог і шкільний адміністратор; н. 12.9.1928 в Стрию, Гал. Вчився в гімназії у Львові, відтак у Криниці. Підчас війни служив в укр. Юнаках і був приділений до протиповітряної артилерії в Лінци, Австр.

Здавши матуру в укр. гімназії в Берхтесгадені, Нім., 1946 виїхав до США. Завдяки композиторові Р. Придаткевичеві, К. дістався до ун-ту в Мурреї (Murray), Кентакі, студіював музичну педагогіку (бакалавр 1951 і мгр 1952). Здобув ступінь мгра педгогіки в Ун-ті Ратгерс (1961). Служив в армії США (1952-54 в Корей), К. працював учителем музики в м. Шавнітавн (Shawneetown), Ілл. 1957 отримав посаду учителя струнних інструментів у шкільній системі Іст-Брансвіку (East Brunswick), Н.Дж., пізніше дир. цілого муз. департаменту (1968-95). К. був красвий през. Т-ва Струнних Учителів Америки (1976-78), през. Красвого Т-ва Шкільких

Оркестр (1984-87); також диригував численними шкільними оркестрами в шт. схід. побережжя, дописував до проф. журн. К. заснував і провадив конференцію струнних учителів, був засновником різних пед. просктів, що здобули високу оцінку. К. одержав численні нагороди: 1986 від шт. Т-ва Учителів Музики, 1970 від шт. Ради Мистецтва, 1989 від губернатора шт. Н.Дж. та ін.

р.м.

КУРАХ Михайло (Mykhajlo Kurakh), стар. брат відомого в Зах. Європі маляра Івана К., інж.-агроном, учасник визвольних змагань, гром. і комбатантський діяч, поет; н. 1898 в Гал., п. 18.6.1962 в Нью-Йорку. Служив в австр. армії, попав у рос. полон, організатор полку ім. Мазепи в Саратові, 1917 підполк. артилерії корпусу Січових Стрільців у Києві в Армії УНР, 1919-20 чл. революційного комітету УГА у Винниці. На еміграції в Чех., випускник УГА в Подєбрадах. По війні в Австр., гол. Укр. Центр. Допомогового Об'єднання в Австр. (1950-53) та Союзу Укр. Восних Інвалідів. У США з 1950-их, гол. відділу ТУІА, секр. відділу Об'єднання кол. Вояків Українців Америки у Клівленді та секр. Об'єднання Прихильників УНР у США. Писав вірші, посмертно вийшла зб. поезій "Перед брамою" (1963).

В.М.

КУРИЛО Євген (Yevhen Kurylo), відомий актор, театр. і осв. діяч; н. 18.10.1912 в Чорткові, Гал., п.

16.10.1995 в Бінгемтоні (Binghamton), Н.Й. Дебютував у театрі ім. М. Тобілевича в Станиславові, 1935 В. Блавацький заангажував К. до театру

"Заграда", згодом перейшов до Театру ім. Котляревського та в 1939-41 виступав у Театрі ім. Л. Українки у Львові; тут найпопу-

лярнішою роллю був образ Платона Кречета в одноіменній п'єсі О. Корнійчука. У київській кіностудії ім. О. Довженка виступав у фільмах "Вітер зі Сходу" та "Довбуш". В час нім. окупації був провідним актором Львів. Оперного Театру. Гол. ролі.: Сохрон у "Марусі Богуславці" М. Старицького, кн. Ігор у "Слові о полку Ігореві" та Віничій в "Камо грядеши" М. Лужницького, Мазепа в "Батурині" Б. Лепкого, Мокій у "Мині Мазайлі" М. Куліша та ін. Після 1944 поселився в Нім., де став провідним актором Ансамблю Укр. Акторів; з цим ансамблем також виступав К., коли театр перенісся до Філадельфії, гол. в ролях: дядько Тарас в "Мині Мазайлі", Орест Туга в п'єсі Ю. Косача "Ворон" та Дель Аква в його ж "Облозі", Командор в "Каміннім господарі" Л. Українки та в "Синах" В. Стефаніка. К. був діячем Об'єднання Мистців Укр. Сцени, його секр. Жив у Бінгемтоні з 1949, працював у гром. орг-ціях та як виховник молоді в СУМ.

р.м.

КУРИЛЮК Ярослав (Yaroslav Kuryliuk), юрист, кооператор, учасник визвольної боротьби, гром. діяч; н. 27.9.1892 в с. Городниця Копичинецького пов., Гал., п. 26.9.1960 в м. Грейт-Фолс (Great Falls), Монтана. Закінчив гімназію в Коломиї, а право у Львові. Служив в австр. армії, закінчив артилерійську старшинську школу, воював у I світ. війні на зах. фронті. 1918 вступив до УГА, сотник гарматного полку, 1920 його командир. Був у "чотирикутнику смерті". Після повернення з війни працював у кооперації у пов. Союзі Кооператив у Городенці. З 1944 в Нім., 1948 емігрував до США. Поселився в шт. Монтана, працював на залізниці.

В.М.

КУРОВИЦЬКА Ірина (Ігуна Kurovuskij), з роду Книш, проф. модельєр, гром. діячка, зокрема в жін. русі; н. 11.3.1938 у Львові. З батьками переїхала 1944 до Австр., а 1948 до США, спочатку жила в

шт. Конн., потім у Нью-Йорку. Вчилися в Школі бізнесу Нью-Йоркського Міського коледжу та студіювала історію мистецтва в Новій Школі Суспільних Дослідів

(New School of Social Research) в Нью-Йорку. Працювала консультантом у фірмі "Плоткіна, Інк." Увесь час активна в укр., амер. і міжнар. орг-ціях.

У Пласті була гол. Нью-Йоркської станиці, крайовою команданткою пластунок і заст. гол. Крайової Пласт. Старшини, чл. Гол. Пласт. Ради. В СУА чл. ексекютиви, з 1999 гол. СУА. Заст. гол. Об'єднаного Укр. Комітету м. Нью-Йорк (1975). Активна в амер. Нац. Жін. Раді (National Council of Women), чл. якої також с СУА. 1989-91 чл. ексекютиви цієї ради., а 1991-93 заст. гол. 1993-95 К. обрано през. цієї авторитетної орг-ції, від імені якої брала участь у багатьох заг. амер. та міжнар. заходах. У 1995 учасниця конференції ООН в Копенгагені у справі соц. розвитку та у Всесвітньому Форумі Жінок у Пекіні. Входить до керівництва СФУЖО та представляла її в Світ. Русі Матерів (Mouvement Mondial des Mères). Активна в Комітеті Родини ООН. На цих форумах представляла укр. жіночі справи, співпрацює з жін. орг-ціями в Україні. Нагороджена Орденами св. Юрія в сріблі й золоті за працю в Пласті.

В.М

КУРОПАСЬ Мирон (Myron Kuropas), син Степана К., пед., гром. діяч, журналіст; н. 15.11.1932 в Чикаго. Ступінь бакалавра одержав в Ун-ті Лойоли (Loyola) 1953, мігра в Ун-ті Рузвельта (Roosevelt) 1955 та д-ра в Ун-ті Чикаго (1974). 1971-75 був регіональним дир. агентства "ACTION", в 1976-77 працював у Білому Домі у Вашингтоні спеціальним помічником през. Джеральда Форда з етнічних питань, в 1977 був законодавчим помічником

сенатора Боб Дола (Bob Dole). В укр. громаді був гол. Молодих Укр. Націоналістів (1960-62), ред. журн. "Score" (1959-60), кварталника "The Trident" (1960-62); гол. радний УНС (1962-78), а від 1978 заст. гол. УНС. Автор книжок *The Saga of Ukraine: the Age of Royalty* (1960), *The Saga of Ukraine: The Age of Heroism* (1961), *Ukrainians in America*

(1972, 1994), *To Preserve a Heritage: The Story of the Ukrainian Immigration in the United States* (1984), *The Ukrainian Americans: Roots and Aspirations 1884-1954* (1991), історії УНС *Ukrainian American Citadel* (1996, "Укр. Амер. Твердиня" в укр. перекладі 2004), *Ukrainians of Chicagoland* (2006), автор багатьох ст. в укр. і амер. пресі на осв., політ. і гром. теми; постійний співроб. "Ukrainian Weekly", де веде рубрику "Faces and Places". Проф.-гість Острозької Академії в Україні, сприяє наук. обмінові між Україною й Півн. Іллінойським (Northern Illinois) Ун-том в ДеКальб (DeKalb), якого К. є проф.-ад'юнктом.

Д.М.

КУРОПАСЬ Степан (Stepan Kuropas), інж.-агроном, гром. діяч; н. 1.10.1900 в с. Селиська Перемиського пов., Гал., п. 11.8.2001 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая.

Післягімназійного навчання в Перемишлі брав участь у визвольних змаганнях у рядах УГА. На еміграції в Чехо-Слов., студіював у Вишій Агрономічній Школі в Празі (1920-24); 1924-25 служив у поль. армії, а 1927 переїхав до США; спочатку жив у м. Гренд-Репідс (Grand Rapids), Міч., а з 1931

в Чикаго. Працював як приватний підприємець, останньо був власником автомобільного гаражу. Був активним у громад. житті, зокрема в УНС як гол. контролер (1936-61), заст. гол. (1961-69) і почесний чл.; співзасновник УККА і ЗУАДК; один з віце-през. УККА (1962), чл. Ради ЗУАДК (1940-66). Зокрема активний в націоналістичних орг-ціях: співорганізатор ОДВУ, де займав різні посади, та в ОУН полк. А. Мельника (в 1970-80-их чл. і гол. Сенату ОУН). Гол. Укр. Вид. Спілки в Чикаго і гол. оселі в Равнд-Лейку (Round Lake), Ілл. К. дописував до укр. газет, вів постійно "Чикагську хроніку" у "Свободі" в 1938-70-их, був ред. журн. "Самостійна Україна" та є автором книжки "Спогади з України й 60 рр. в Америці" (1988). В 1972 одержав "Шевченківську Медалью Свободи".

Д.М.

КУРПІТА Теодор (Teodor Kurpita), поет, письмен., журналіст і ред.; н. 12.5.1913 в с. Ремезівці Золочівського пов., Гал., п. 31.3.1974 в Чикаго, похований на цвинтарі св. Миколая. Гімназію закінчив у Золочеві 1934.

Ще в гімназії почав писати вірші для дітей, які опісля містив у дитячих журн. Згодом друкувався в львівських журн.; перша зб.

поезій "На доспівах весняних" появилася 1934. На еміграції з 1944 в Нім. Жив у Мюнхені, де організував вид-во "Академія" і видавав літ.-мист. журн. "Рідне Слово". К. видав зб. поезій: "Not a pass" (1946), "Карикатури з літератури" (1946), "Вибране" (1947), "П'яте через десяте" (1948), "Збірник в честь Марії" та ін. Видавав гумористичні журн. "Комар" і "Іжак". Писав під псевд. Теок, Те-ка, Ф. Ремезівський, Андрух Бандзюк. Переїхавши 1949 до США, К. поселився в Чикаго, де працював фізично, але не переста-

вав писати; займався журналістикою ("Укр. Життя", "Нова Зоря", "Овид"). Чл. правління Укр. Літ. Фонду ім. Франка в Чикаго. В 1966 появилася елегійний твір К. "Блакитні троянди", присвячений пам'яті дружини Ольги. В 1967 вийшов зб. пісень з текстами К. і музикою М. Федорова "Сальви і мальви". Останній твір К. – велика іст. поема "Полк слави" залишився досі в рукописі. Поезія К. за напрямком – неоромантична. Найкраще в його доробку – це тонка особиста лірика, а також деякі твори на злободенні теми.

О. Роздольська

КУРТІС-БЕЙ (Curtis Bay), півд. передмістя Балтимору над заливом Чесапек (Chesapeake) в шт. Мериленд. Українці почали поселятися в 1890 их з Гал. (з Підгаєцького і Буцацького пов.). ВУ 1930 их було бл. 300 душ, у 1980 их не більше 200. Перше т во, Братство св. Петра і Павла (відділ УНС), постало 1903, воно було основою гр. кат. церкви св. Петра і Павла (засн. 1913). Збудовано першу дерев'яну церкву, яка згоріла 1913. На її місце закуплено муровану церкву й пристосовано до потреб сх. обряду. Церкву розписав мистець С. Гординський. Парафію обслуговували здебільшого свящ. з церкви св. Михаїла в Балтиморі. Постали ще 2 відділи УНС та Укр. Дем. Горожанський Клуб.

В.М.

УКЦ св. Петра і Павла,
Куртис-Бей, Мерил.

КУСЕНКО Арсен (Arsen Kusenko), актор, учасник визвольних змагань; н. 28.10.1895 в с. Трошин на Київщині, п. 22.12.1981 в Сент-Пол (St. Paul), Мінн. Після закінчення сер. освіти виступав у театрі М. Садовського в Кисві, 1917 зголосився до Армії УНР, служив при охороні держ. паперів і фінансів, а також уряду УНР. На еміграції інтернований в Поль. З 1920 в Укр. Надніпрянському Театрі під керівництвом Теодори Руденко, 1940-44 в Холмському Театрі. 1944 подався до Нім., далі працював в укр. театрі в таборі ДП в Ляндсгуті (Landshut). Переїхавши до США, поселився 1949 в Міннеаполісі, де мав змогу виступати як чл. Т-ва Акторів Укр. Сцени.

В.М.

КУХАР Роман (Roman Kuchar), псевд. Р. Володимир, письмен., поет, співак (тенор), проф., громад. діяч; н.

21.2.1920 у Львові, п. 24.6.2007 у Вікторія, Канзас. Закінчив філію Академічної Гімназії (1938), студіював укр. філологію на Львів. Ун-ті (1939-40),

згодом у Відні та Гайдельбергу (закінчив слов. філологію 1948). У США з 1951. Студіював музику в Колорадському Ун-ті (бакалавр, 1952); здобув диплом бібліотекаря в Ін-ті Пратта (Pratt, 1959) в Брукліні, Н.Й. Захистив д-рську дисертацію про драм. твори Л. Українки в УВУ в Мюнхені (1962). З 1962 викладав нім. і слов. мови і літератури в Стейтсовому Ун-ті Канзасу в Форт-Гейсі (Fort Hayes), де був гол. департаменту чужоземних мов. З 1985 – на емеритурі. Виступав як соліст у Нім., в США. Записав компакт-диск (2002).

К. автор кількох зб. поезій: "Палкі серця" (1964), "Височій, життя", "Прапори думки", "Поезія в перекладах" (всі 1970), та прозових творів: "Простір і воля" (1972),

"До блакитних вершин" (1981), зб. драм "Сучасний вертеп" (1972) та повістей "Нація на світанку" (2 тт., 1973, 1979), "Прощай минуле" (1977), "Манівцями" (1989) й іст. повість "Андрій Первозванний" (1984), спогадів "Живі в моїй пам'яті" (1999), а також бл. 500 ст., досліджень, рецензій; його твори перекладались кількома мовами. Співавтор і співред. ст. у зб. "Ювілейна книга Укр. Академічної Гімназії" (2-3 тт., 1995). Д-чл. НТШ, чл. Спілки письмен. "Слово" та Нац. Спілки Письм. України, з 2000 ред. журн. "Верховина".

Лит.: Кухар Р. Життя в публікаціях (бібліографія). Форт Гейз, 1990; Сорока П. Р. Кухар (Р. Володимир), літ. портрет. Тернопіль, 1999.

В.Маркус, Р. Савицький, мол.

КУХАР Теодор (Theodore Kuchar), дириг. і камерний музикант; н. 1960 в Нью-Йорку, внук композитора Р. Придаткевича. Студіював скрипку і віолу у Клівлендському Ін-ті Музики. Виступав в Австрал., Європі та США. 1980 одержав нагороду "Paul Fromm Fellowship" від Бостонської Симфонічної Оркестри. З 1987 керівник оркестр та камерних ансамблів в Австрал. та Фінляндії; бронзова медаль від уряду Фінляндії за пропагування музики цієї країни (1989). 1994-2000 муз. керівник та дириг. Нац. Симфонічної Оркестри України, з 2000 К. дириг.-лауреат на життя. Записав ряд компакт-дисків з цією оркестрою. В США К. муз. керівник і дириг. Фільгармонічної Оркестри Болдер (з 1996), Фільгармонічної Оркестри Фрезно (з 2001) та Камерної Оркестри Рено (з 2003). З 2000 муз. керівник Австралійського Фестивалю Камерної Музики, гість-дириг. багатьох оркестрів світу, також педагог віолі в кількох ун-тах та

муз. ін-тах. Мешканець Болдер (Boulder), Кол.

Р. Савицький, мол.

КУЦ Роман (Roman Kus), проф.-дослідник електричної інженерії Єйльського (Yale) Ун-ту в Нью-Гейвені, Конн.; н. 24.6.1946 в Ной-Ульмі (Neu-Ulm), Нім. З батьками приїхав до США 1950. Закінчив сер. освіту та здобув бакалярат в Іллінойському Ін-ті Технології в Чикаго (1968); далі студіював у Колумбійському Ун-ті (мгр 1970 і д-рат 1977). З 1983 проф. у Єйль. Працював також як проф.-гість в Токіо (1984, 1986). Спеціаліст в

акустиці, телекомунікації та ультразвуковій сенсоріці. Про ці проблеми виголосив ряд доповідей на амер. і між-нар. конференціях та опублікував низку ст. 1988 появилася книжка К. *Introduction to Digital Signals Processing*. Він також автор кількох патентів. В 1980-90-их співпрацював з відділом кібернетики Київ. Ун-ту, на що отримав грант. Активний в укр. громаді в Нью-Гейвені.

В.М.

КУЧЕР Михайло (Mychajlo Kuczer), учитель, журналіст; н. 30.12.1907 в Крем'янці на Волині, п. 27.10.2001 в Джерзі-Сіті, Н.Дж. Закінчивши Кременецьку Гімназію ім. Стешенка, переїхав до Праги, де студіював у Вищому Пед. Ін-ті ім. Драгоманова, який закінчив 1932. Служив у поль. війську і працював у школах на Волині. На еміграції в Нім. в таборах ДП в Ганновері й Ашафенбургу і з 1950 в Джерзі-Сіті. Ред. і співробітник діаспорної преси, зокрема газ. "Наш клич" (Буенос Айрес), "Свобода", "Нар. воля", "Мета", "Прометей" та ін. Чл. Спілки Укр. Журналістів Америки. Меценат Укр. Музею в Нью-Йорку.

В.М.

КУЧКУДА Василь (Vasyl Kuchkuda), підприсмець, гром. діяч, меценат; н. 12.1.1894 в м-ку Поморяни Зборівського пов., Гал., п. 14.1.1990 в Бриктаві (Bricktown), Н.Дж., похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Закінчив торг.-ремісничу школу в Золочеві та емігрував до США 1914. Поселився в Нью-Йорку, де з молодих літ активний у громаді. З ініціативи К. постало земляцьке т-во "Поморяни" (1914-74), яке організувало видатну допомогу церк. і осв. установам у Поморянах, зокрема завдяки т-ві побудовано там нар. дім. К. був кількакратним гол. та касієром цього т-ва. 1920 К. переїхав до штату Н.Дж. і там відкрив власне підприємство хемчистки одягу, Далі жертвував на різні цілі: семінарийний фонд, Укр. Музей, Укр. Наук. Ін-т Гарвардського Ун-ту тощо.

В.М.

КУЧМ'ЯК Михайло (Michael Kuchmiak), кат. єп., редемторист, церк. діяч; н. 5.2.1923 в с. Обертин

пов. Городенка, Гал. Сер. освіту здобув у рідному селі. 1943 чл.-доброволець дивізії "Галичина" і з нею пробув до кін. війни. В полоні в Ріміні, Італ., потім у духовній семінарії св.

Йосафата в Римі. Згодом вступив до Чину оо. Редемптористів в Йорктоні (Yorkton), Кан., де був ігуменом (1967-75). Переїхав до США – парох в Ньюарку, Н.Дж. (1975-87). Висвячений 1988 на єп.-помічника Філядельфійського Митрополита, згодом переїхав до Англ., де був апостольським екзархом для укр. католиків до 2001, на емеритурі знову в США (Вашінгтон, Д.К.).

В.М.

КУЧМА Петро (Peter Kuchma), імігрант-робітник, гром., зокрема союзний діяч; н. 1893 в Косові Чортківського пов., Гал., п. 19.11.1983 у Спрінг-Веллі (Spring Valley), Н.Й. До США прибув 1914, працював у Нью-Йорку і від початку активний у найбільшому відділі УНС "Дністер", якого був гол. та фін. секр., пізніше почесним гол. Обраний гол. радним (1946-54) та гол. контролером (1954-62) УНС.

КУЧМА Ярослава (Ляля) (Jaroslava Kuchma), заміжна Бабій, образотворчий мистець і фотограф; н. 29.10.1943 в м-ку Підгайцях, Гал. На еміграції в Нім. з 1944 (в Регенсбургу 1945-49), з 1949 у США, спершу в Філадельфії, а з 1950 в Чикаго. Мист. студії закінчила в Іллінойському Ун-ті в Шампейні, Ілл. (ступінь бакалавра 1967) та брала курси в Ін-ті Мистецтва в Чикаго. Працює в мист. фото-

графії, графіці, дереворізьбі, ткацтві гобеленів, каліграфії та іконописі. Брала участь у розмалюванні собору св. Володимира і Ольги в Чикаго під керівництвом Івана Дикого, виконала для цього собору з нагоди тисячоліття Хрещення України ікону-тканину Вишгородської Богоматері (розміром 48 на 72 дюймів). Такою ж технікою для Укр. Культ. Осередку в Чикаго виткала образ княгині Ольги. Мала виставки в Укр. Ін-ті Модерного Мистецтва, в Укр. Нац. Музею, в Чикагському Ботанічному Городі (фотографії квітів, 1989), в Культ. Центрі Чикаго, в Публичній Бібліотеці Чикаго та в комерційних галереях Америки й Кан. В 1979 появилася рецензія на її праці в журн. "Fiber Arts", її фотографію у книжці *Generations* (2000).

Д.М.

КУЧМАК Іван (Ivan Kuchmak), маляр-баталіст, учасник визвольних змагань 1917-20; н. 17.6.1899 в с. Заднишівка Скалатського пов., Гал., п. 5.12.1977 в Нью-Йорку, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. Після закінчення гімназії 1916 вступив до УСС, а опісля до УГА. Як старшина-чотар брав участь у численних боях УГА, зокрема і в Чортківській офензиві. Після війни відбув поль. табір для військовополонених. Після звільнення з полону вступив до Академії Мистецтв у Кракові, яку закінчив 1925. Емігрував 1926 до Кан. Працював у ділянці церк. мистецтва та провадив школи малярства в Торонто. 1934 переїхав до США і поселився в Нью-Йорку. Працював в ділянці іконографії, сценографії і оформлення кінофільмів. Найбільше відомий К. як маляр-баталіст. За характером своєї творчості він реаліст з нахилом до класичного мистецтва. Як сюжети для своїх картин вибирає нац.-патріотичні теми, події з визвольних змагань і творить картини не тільки зі зовнішніми прикметами подій і людей, але також віддає настрої і дух цієї епохи. Як чл. Об'єднання Мистців Українців Америки брав участь у щорічних виставках.

Б. Титла

КУЧМАК Мирон (Myron Kuchmak), інж.-агрохімік, хемік-дослідник, гром. діяч, меценат; н. 26.3.1915 в с. Любень Вел. Городоцького пов., Гал., п. 27.10.1995 в Боффало, Н.Й. Закінчив Львів. Політехніку 1939. Емігрував до Нім., брав участь в укр. гром. і спорт. житті табору ДП в Регенсбургу. 1950 переїхав до США, продовжував студії в м. Іст-Ленсінг (East Lansing), Міч., де 1961

здобув д-рат з біохемії. Працював у центрі дослідження недуг при Світ. Орг-ції Здоров'я (World Health Organization) в Атланті, Джорджя. Чл. кількох амер. й міжнар. проф. орг-цій, праці у фахових журн. про гліколяти і фосфоліпіди. Власник кількох патентів. В час праці в Атланті був засновником і гол. Асоціації Українців в Джорджі (1976-86). Згодом переїхав до шт. Н.Й. Меценат укр. наук. і рел. установ.

В.М.

КУШНІР Андрей (Andrei Kushnir), адвокат, мистець; н. в США. Закінчив прав. школу Говард (Howard University Law School), вивчав архітектурний рисунок і вчився в мист. школі (The Art League) в Александрії, Вірдж. К. мистець-самоук, малює в реалістичній манері з 1980, перев. пейзажі, що зображують амер. природу й місцевості. З 2002 співвласник галерії "Андрей Кушнір / Мішел Тейлор" в Еллікотт-Ситі (Ellicott City), Мерил. Виставлявся в багатьох амер. галереях і музеях. Його картини виставлялися також в Укр. Ін-ті Америки в Нью-Йорку (2005) і в Укр. Посольстві у Вашингтоні, Д.К. (2004). Його праці знаходяться м. ін. в постійних колекціях Іст. Т-ва Вірдж. та Мист. і Культ. Музею Фльор.

М.Р.

КУШНІР Богдан (Bohdan Kushnir), муз. педагог, дириг., композитор; н. 24.5.1921 в с. Гориці Переворського пов., зах. Гал. Був студентом Вищого Муз. Ін-ту в Перемишлі (кляса В. Божейко), згодом музикологічні студії у Віденському Ун-ті (Е. Шенк, Л. Новак), диплом з диригентури у Віденській Муз. Академії (1944). Одержав д-рат 1947 з музикології в Ун-ті Ерлангену (Erlangen) Нім. До США прибув на поч. 1950-их. Викладач у Вейнському Стейтовому (Wayne State) Ун-ті в Детройті, з 1960 співпрацював з відділом Укр. Муз. Ін-ту в Детройті, вів курси для

хорових диригентів. Диригував кількома укр. церк. хорами та мішаним хором "Трембіта" (1967-72), дириг. зведеного хору Тисячоліття Хрещення (1988). Поклав на музику 2 літургії та панахиди й обробив низку пісень для мішаного хору й оркестри.

В.М.

КУШНІР Лев (Leo Kushnir), інж.-хемік, наук.-мед. працівник, гром. діяч; н. 7.1.1921 в Дрогобичі, Гал. Студіював на політехніці у Відні та Граці, Австр. Приїхав до США та здобув д-рат з хемії 1962. Працював як співроб. психіатричного ін-ту сх. Пен. Був чл. управи відділу ТУІА (1962-63) та заст. гол. Укр. Культ.-Осв. Центру (1980-95) в Філадельфії. Друковані праці у фахових журн.

КУШНІР Михайло (Mychaylo Kushnir), мистець і мистецтвознавець, публіцист, гром. діяч; н. 23.8.1897 в Станиславові, Гал., п. 8.4.1988 у м. Сілвер-Спрінг (Silver Spring), Мерил., похований на укр. цвинтарі у Вашингтоні, Д.К. Студіював в Академії Мистецтв у Відні і філософію у Львові (1926-31) та Гайдельбергу (1948-50), де здобув д-рат. 1918-19 брав участь в УГА в ранзі сотника авіації, в 1920-их чл. УВО, згодом ОУН. Був активним організатором "Просвіти" та театр. життя на Станиславівщині й у Львові. 1941-45 К. працював керівником відділу культури УЦК та був чл. Військ. Управи дивізії "Галичина". На еміграції перебував у Нім., а з 1951 у Вашингтоні, Д.К. Діяч СУМ у виховному секторі та ООЧСУ, 1965-70 гол. АДУК, чл. Гол. Ради Закард. частини ОУН. К. автор кількох альбомів дереворитів, виданих у Нім. (1927, 1931). Праці з теорії мистецтва "Der Sinn im Gegenstand" (1929) та "Das Problem der Stilentwicklung in der modernen Kunst" (1951). К. був плідним автором публіцистичних ст. в еміграційній пресі на культурні й філософські, мист., виховні та гром.-політ. теми. Заступав

ідеалістичні позиції в культурі та був виразником христ. націоналізму. Співпрацював з орг-ціями Визвольного Фронту. Д.чл. НТШ.

р.м.

КУШНІР Юрій (George Kushnir), лікар-дентист, гром. діяч; н. 21.7.1921 в с. Плотича Бережанського пов., Гал., п. 14.8.1990 в Йонкерсі (Yonkers), Н.Й. Закінчив Академічну Гімназію у Львові, поступив на мед. фак., був у дивізії "Галичина". Продовжував дентистичні студії в Геттінгені (Göttingen), Нім., а д-рат здобув після приїзду до США в Нью-Йоркському Ун-ті (1958). Працював за фахом в м. Нью-Йорк та в Йонкерсі. Був гол. Нью-Йоркського відділу УЛТПА (1959-60) та гол. красового УЛТПА (1973-75).

р.м.

КУШНІРЕНКО Микола (Mykola Kushnirenko), інж.-економіст, правник, учитель, гром. діяч; н. 26.11.1906 в с. Мельна на Чернігівщині, п. 28.1.2000 у Філадельфії, похований на цвинтарі св. Андрія в Савт-Бавнд-Бруку. 13-літнім юнаком вступив до Армії УНР,

попав до полону в Поль., де закінчив гімназію в Каліші. 1926 переїхав до Чех., студіював в УГА в Подєбрадах. Під керівництвом Олександра Мицюка досліджував соціально-екон. відносини кількох сіл на Закарпатті та написав про це монографічні розвідки, публіковані чесь. й укр. мовами. Працював учителем на Тячівщині. У 1930-их належав до групи, яка намагалася українізувати Правос. Церкву на Закарпатті. Після 1939 знов у Чех., 1941 здобув д-рат права УВУ, з 1945 в таборах ДП в Нім. 1949 емігрував до США, де здобув ще освіту бібліотекаря та працював у

Конгресовій Бібліотеці у Вашингтоні (1956-69). Чл.-кор. НТШ та багатьох інших орг-цій. Меценат діяльних орг-цій та різних заходів в Україні, зокрема на Закарпатті. Почесний чл. крайової "Просвіти" в Ужгороді.

В.М.

КУШНІРЧУК Роман (Roman Kushnirchuk), селянин, гром. діяч, меценат; н. 21.2.1902 в Космачі Надвірнянського пов., Гал. Активний у культ. і гром. орг-ціях рідного села. Репресований поль. і рад. владами. 1944 подався на Захід, перебував у таборах ДП в Нім., 1950 емігрував до США. Працював на автомобільній фабриці Форда в Детройті. Постійно допомагав осв. і церк. установам в Бразилії, Кан., а згодом і в Україні. Найбільші пожертви склав на стипендійний фонд УВУ та на фонд "Дітям Чорнобиля", на пам'ятники Шевченкові й Франкові в Космачі. Надрукував свої спогади в регіональній пресі України. Дружина К. Євдокія була відомою писанкаркою.

В.М.

КУЩАК Андрій (Andrew Kuschak), правос. діяч, митр., єп.-предстоятель УПЦ в Америці єкуменічного патріархату; н. 12.12.1901 в с. Лежахів Ярославського пов., Гал., п. 17.11.1986 в м. Джамайка (Jamaica) Н.Й., похований при катедрі св. Марії в Аллентавні (Allentown), Пен. Сер. світу здобув в Перемишлі, студіював право у Львовій Кракові, брав участь у визвольних змаганнях у рядах УГА. 1928 емігрував до Кан., 1932 до США. Висвячений грецьким архиеп. Атенаторасом на свящ. в УПЦ Константинопольського Патріархату, обслуговував укр. правос. церкви в Кан. і США.

до Кан., 1932 до США. Висвячений грецьким архиеп. Атенаторасом на свящ. в УПЦ Константинопольського Патріархату, обслуговував укр. правос. церкви в Кан. і США.

Після смерті архисп. Б. Шпильки обраний на єпархіяльному соборі УПЦ в Америці 1966 її предстоятелем і 1967 в Нью-Йорку інтронізований на сп., 1983 одержав титул митр. Управляв кільканадцятьма парафіями своєї церкви у США і Кан. К. автор спогадів про життя в Україні й у Святій Землі "В обіймах матерів".

В.М.

віднови чикагського відділу Укр. Вільного Козацтва; ред. журн. "Вільне Козацтво", співроб. журн. "Гуцулія", чл. управи Укр. Нац. Музею та ін. К. автор видань: "Коротка історія Укр. Правос. Церкви", "Закарпаття в боротьбі", "Гетьман Павло і гетьманич Данило Скоропадські", "Тризуб з хрестом і тризуб без хреста" та ін.

М.С., Д.М.

КУЩИНСЬКИЙ Антін (Antin Kushchynsky), інж.-кооператор, військ., гром. і церк. діяч, учитель і публіцист; н. 14.2.1897 в м. Лохвиця

на Полтавщині, п. 22.5.1992 в Чикаго. Матуру склав у Кременчуці 1915, опісля закінчив Кнїв. Військ. Школу. Брав участь у 1

світі. війні в рядах рос. армії, а у 1918 став старшиною укр. полку ім. гетьмана П. Орлика. По закінченні школи старшин у Києві був командиром кременчуцького полку Армії УНР. 1927 закінчив УГА в Подєбрадах, Чехо-Слов. (екон.-кооп. фак.), де став опісля асистентом. 1923-33 був дир. канцелярії та секр. УВУ в Празі. Там же співроб. Музею Укр. Визвольної Боротьби. 1933-39 учительював на Закарпатті, де був також організатором кооп. руху. Співроб. "Учительського Голосу" в Мукачеві. В час укр. державности Карп. України командант Коша Карпатської Січі в Ясіні, брав участь у боях. З мадярського полону дістався до Праги, де в 1942-45 працював лектором в УТПГ в Подєбрадах, пізніше в Регенсбургу, Нім. Викладав в Екон. Ліцею і Торг. Школи в Міттенвальді. В 1948-58 на еміграції в Парагваю, де активно працював у "Просвіті", СУМ та ін. Від 1958 в США. поселився в Чикаго. Тут працював учителем в школі українознавства при катедрі св. Володимира та місц. осередку СУМ. Активно причинився до

ТИХИЙ
ОКЕАН

КАНАДА

Сієтл
Олімпія
Портленд
Сейлем
ВАСІНГТОН
гора Рейнір
гора Сієтл Гейтс
Колумбія
Спокейн

ОРЕГОН
Каскадський

АЙДАГО
Бойзі

МОНТАНА
Гелена
Місурі
Слоуспінгін

НОРТ ДАКОТА
Бімарк
Бісмарк

САВТ ДАКОТА
Пієр

ВАЙОМІНГ
Шасн

НЕБРАСКА
Лінколн

САКРАМЕНТО
Сан Франсіско
КАЛІФОРНІЯ
Сієтл
Невада

КАЛІФОРНІЯ
Лос Анджелес
Сан Дієго

НЕВАДА
Карсон Сіті

ЮТА
Салт Лейк Сіті
Велике Сіліне Озеро
Сьєра
оз. Поверел

КОЛОРАДО
Денвер
гора Пієтос Пієс

КАНЗАС
Лінколн

АРІЗОНА
Фінікс
Ляс Вегас
Гора Мід

АРІЗОНА
Фінікс

НЬЮ-МЕХІКО
Санте Фе
Річ Грєндже

ОКЛАГОМА
Оклагома Сіті

ТИХИЙ
ОКЕАН

РОСІЯ

0 200 400 600 800
КІЛОМЕТРИ
Масштаб 1:32 000 000

Море Берінг
Аляшські Острови

ТИХИЙ ОКЕАН

АРКТИЧНИЙ ОКЕАН
Море Бофорт

АЛЯСКА
Анкоредж
Юкон
гора МекКієлі

КАНАДА
Джуно
гора Палетіка

Мехіко

ТИХИЙ ОКЕАН

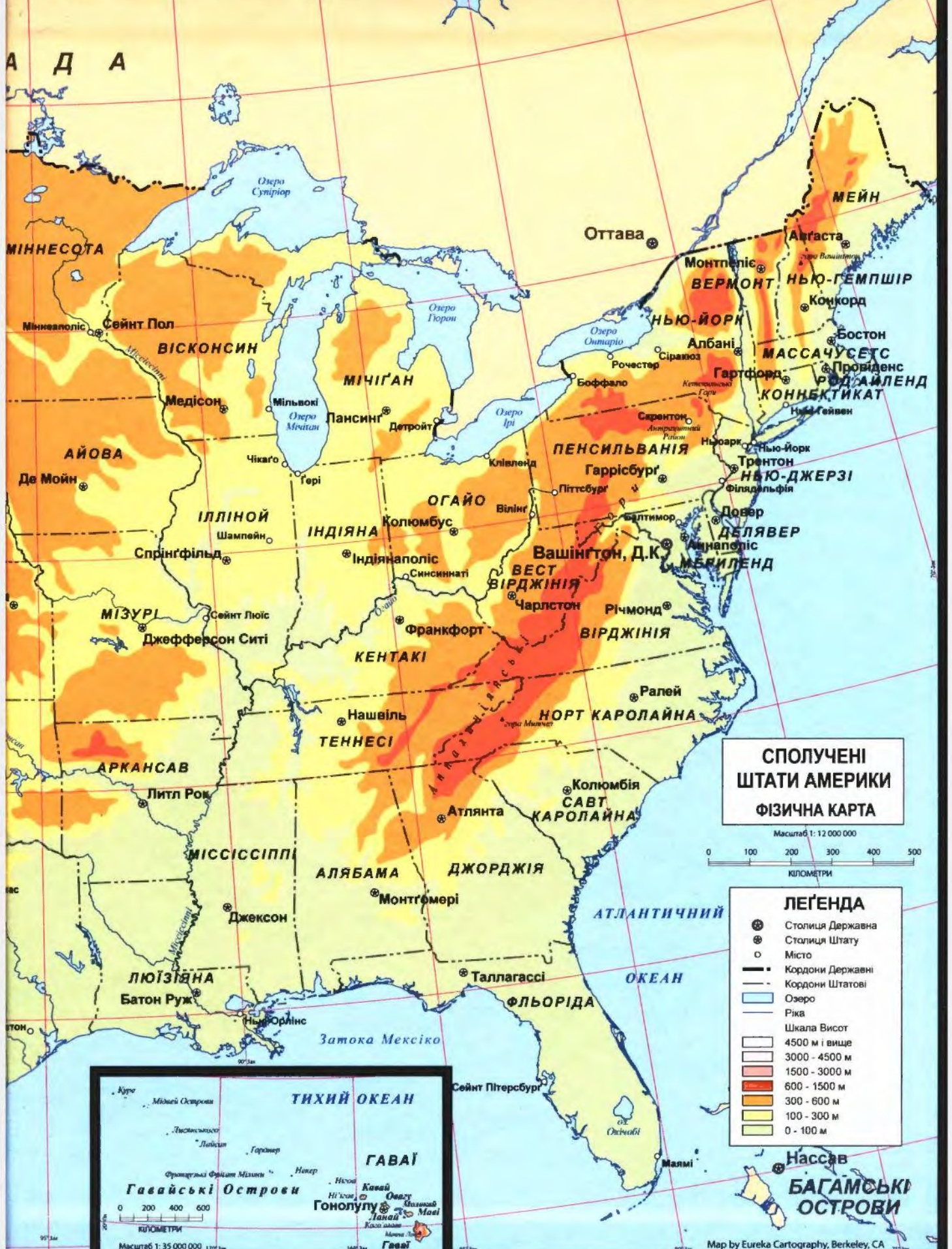
ТЕКСАС
Сан Антоніо

Мехіко

Мехіко

Мехіко

Мехіко

**СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ
ФІЗИЧНА КАРТА**

Масштаб 1: 12 000 000

ЛЕГЕНДА

- ⊙ Столиця Державна
- ⊙ Столиця Штату
- Місто
- Кордони Державні
- - - Кордони Штатові
- ▭ Озеро
- Ріка
- Шкала Висот
- ▭ 4500 м і вище
- ▭ 3000 - 4500 м
- ▭ 1500 - 3000 м
- ▭ 600 - 1500 м
- ▭ 300 - 600 м
- ▭ 100 - 300 м
- ▭ 0 - 100 м

ГВАЙ

Тихий океан

Гонолулу

Маяї

Масштаб 1: 35 000 000

